

Zazaca - Türkçe Sözlük

ve

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

(Çermik - Çüngüş - Siverek - Gerger Bölgeleri)

Rosan Hayıg

Brigitte Werner

tarafından hazırlanan Giriş ve Eklerle

Katkıda Bulunanlar:

İbo W. (ön kapak fotoğrafı)
Mustafa Karabulut (arka kapak fotoğrafı)
Christian Rammer (harita, sayfa 11)
Dilek Esmer (çizim, sayfa 13)
Yılmaz Tuncay (resimler, sayfa 15)

© Rosan Hayıg & SIL International, 2012

ISBN 978-975-8277-43-8

Vêjiyaişê Tiji / Tij Yayınları
Gümüşpala Mah. Güzelbakan Sok. No: 26/2
Avcılar-İstanbul / Türkiye

Bu sözlüğü Türkiye içinde ya da dışında edinmek için, iletişim:
tijyayincilik@gmail.com ; rosanhayig@hotmail.de

Bu sözlüğün giriş ve eklerini İngilizce versiyonunu edinmek isterseniz, iletişim:
forum-dimli@gmx.net

Vêjiyaişê Tiji / Tij Yayınları
jü dezgê de
“Dersim Turizm, Basın-Yayın
ve Müzik Üretim San. Tic. Ltd. Şirketi” yo.

Zazaca - Türkçe Sözlük

ve

Türkçe - Zazaca Sözcük Listesi

(Çermik - Çüngüş - Siverek - Gerger Bölgeleri)

Rosan Hayıg

Brigitte Werner

tarafından hazırlanan Giriş ve Eklerle

Amca Oğullarım
Ebubekir Pamukçu
ve Mahmut Pamukçu'nun anısına.

İçindekiler

Önsözler	9
Harita: Zaza Dilini Konuşan Yerleşim Yerleri	11
Çizim: Çermik Görüntüleri	13
Resimler: Çermik'in Sokakları	15
Kısaltmalar	17
Giriş	19
1. Konuşulan Bir Dil Olarak Zazaca	19
2. Dil Ailesi ve Dil Adları	19
3. Diğer Dillerden Alınan Sözcükler	20
4. Zazaca Alfabe	20
5. Alfabetik Sıralama	22
6. İmla Kuralları	22
7. Sözlüğün Yapısı	24
Zazaca – Türkçe Sözlük	27
Türkçe – Zazaca Sözcük Listesi	319
Ek 1: Yararlı Cümleler	419
Ek 2: Sözcük Türü	421
1. İsimler	421
2. Zamirler	423
3. Fiiller	426
4. Niteleyiciler	433
5. Zarflar	435
6. Ön Edat ve Arka Edat	436
7. Bağlaçlar	437
8. İlgeçler	437
9. Ünlemler	437
Ek 3: Tamlama	439
1. İki Farklı Sözcüğün Birleşimi	439
2. İkileme	441
Ek 4: Türetme Ekleri	443
Kaynakça	445

Rosan Hayig

1964 yılında Diyarbakır'ın Çermik kazasının Budaran (Pamuklu) köyünde doğdu.

1981 yılında Almanya'da yaşayan anne, baba (Ramazan ve Hatun Pamukçu) ve kardeşlerinin yanına yerleşti, evli ve dört çocuk babası.

1987'de yayınlanan "Ayre" dergisiyle anadili Zazaca'ya olan sevgisi daha da canlandı. Anadilinin gelişimine katkı amacıyla Zazaca yayınlanan çeşitli dergilerde çalışmalar yaptı.

2007 yılında "Mahmeşa" adlı bir masal kitabı yayınlayan yazar, Zaza dili ve kültürüne yönelik çalışmalarına büyük bir içtenlikle devam ediyor.

Önsözler

Zazaca, yoğunluklu olarak yukarı Mezopotamya'da yaşayan Zazaların konuştuğu dildir. Kuzey-batı İrani diller grubundan bir dil olması nedeniyle bu dillerle ortak özellikler taşımaktadır. Çeşitli tarihlerde Ön Asya ile ilgilenen özellikle batılı dilbilimciler ve gezginler Zazaca ile Gorani-Hewrami arasındaki benzerliğe dikkat çekmişlerdir. Zazacanın Hazar Denizinin güney kıyılarında yer alan Deylem'da konuşulan Gileki, Mazenderani ile de benzerlik taşıması Zazaların Deylem bölgesinden çıkmış oldukları belirlemesiyle örtüşmektedir.

Zazaca kuzey Mezopotamya'da, Diyarbakır, Tunceli, Elazığ, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Muş, Bitlis illerinde; Siverek ve Gerger'de; Bitlis ve Siirt'te, Sivas'ın doğu ilçelerinde (Çoçgiri) Malatya'nın Fırat boylarında; Sarız'da, Maraş'ın bir kısım köylerinde, kısmen Gümüşhane'de, hatta Kars ve Ardahan'ın bazı yerlerinde konuşulmaktadır. Zazaların ana coğrafyası sayılan bu alanda yaşayan Zaza nüfusu 4-5 milyon arasındadır. Gürcistan ve Ermenistan'da, ayrıca Kazakistan ve Türkmenistan'da bazı Zaza köylerinin olduğu bilinir.

Yakın tarihte yaşanan göçlere bağlı olarak Adana'da, Mersin'de, İzmir'de, İstanbul'da önemli bir Zaza nüfusu oluşmuştur. Çukurova'ya tarım işçiliği için giden Zazalar orada köyler kurmuş, sayıca çoğalmışlardır. Bugün Eskişehir, Ankara, Kırşehir, Aksaray, Konya ve diğer bazı Orta Anadolu kentlerinde yerleşik olanlar, önce Sultan Yavuz döneminde, sonra Dersim, Koçgiri, Şeyh Sait hareketlerinin ardından yurtlarından göçertilmiş olan Zazalardır. 60'lı yıllarda başlayan iş göçü nedeniyle, başta Almanya olmak üzere bazı batı Avrupa ülkelerinde kayda değer bir Zaza kolonisi oluşmuştur. Bugün sadece Almanya'da yaşayan Zazaların nüfusu yüzölçümüyle ifade edilmektedir.

Zengin bir doğa dili olarak günümüze taşınan Zazacada yazı dilinin gelişmemiş olması onun tarih boyunca egemen dil olmadığı gerçekliğiyle ilişkilidir. Siyasi ve ekonomik nedenlerle Avrupa ülkelerine yerleşen Zaza aydınlarının yaklaşık otuz yıldır sürdürdüğü dil çalışmaları tarihi bir aşama kaydetmiştir. Bugün bir Zaza yazınından söz edilebilmektedir artık. Güçlüklere rağmen her alanda kitaplar basılmakta, dergiler ve gazeteler yayımlanmaktadır. Bu çabalar sonucu Zaza dili yaşayan dünya dilleri arasında hak ettiği yeri alacaktır.

Bu sözlük bütün Zaza ağızlarına eşit bakan, kapsayıcı bir anlayışla hazırlanmıştır. Zaza diline emek veren dilbilimciler Eberhard ve Brigitte Werner'in değerli akademik katkıları, Roşan Hayıg'ın (Mahmut Pamukçu) yoğun çabalarıyla hazırlanan bu sözlüğü değerli kılan en önemli özelliği onun sadece bir bölgeyle sınırlı kalmaması, sözcüklerin yerel varyantlarına da yer vermiş olmasıdır. İş ve sosyal ilişkilerini, aile düzenini bu çalışmanın arkasına atarak yaptığı bu sözlük çalışmasıyla Rosan Hayıg'ın, Sayın Wernerlerin ve diğer Zaza aydınlarının Zaza dili için nasıl bir değer ürettikleri giderek daha iyi anlaşılacaktır.

Bu sözlük Zaza dilinde önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Fahri Pamukçu

13 Mart 2011, İstanbul

1981 yılında kimlik bilinci olmayan bir genç olarak Almanya'ya geldim. Farklı etnik kimliklerden gelen birçok insan gibi benim de kimliğime sahip çıkabilmem için zamana ihtiyacım vardı. Kürt siyasi hareketleri içinde, baskıcı Türk miliyetçiliğine karşı ben de diğer insanlar gibi bilenmişim. Ancak, Kürt hareketleri içinde dil bağlamında anlaşamadığımı ve dilim Zazaca'ya dair bir önemsemenin olmadığını farkedince kendimce dilim için bir şeyler yapma gereğini hissettim. Özellikle, Almanya'da yaşayan bizden sonraki kuşakların Zazacaya yabancılaşmış olması ve dilimizin giderek unutulmaya yüz tutması ve Kürtçe üzerinde yoğunlaşan ilgi Zazacayı ayrı bir dil olarak geliştirmek konusunda beni kamçılıdı. Bu durum beni, Zazaca sözcükleri süreç içinde saptayıp bir yerde depolamaya yönlendirdi.

1995 yılından bu yana bildiğim Zazaca sözcükleri kabaca kağıtlara döktüm. O sıralarda Zaza dilinin ayrı bir dil olduğuna tartışmalarının yoğunluk kazanmasıyla birlikte Zazaca sözcükleri daha sistemli bir şekilde toplamaya başladım.

1998 yılında Adenau'da yapılan dil konulu bir toplantıya götürdüğüm çalışmamı Eeva ve Ernst-August Gutt'a gösterdim. Eeva benim çalışmamın ve daha önce yapılan benzer bir sözlük çalışmasının standart olmadığını, sadece bir sözcük listesi olduğunu söyledi. Konu ile ilgili uzun bilgi alışverişinde bulunduk. Bunun üzerine yapacağım çalışmada bana yardımcı olacaklarını söylediler. Orda bir grup oluşturduk. Her arkadaş kendi bölgesindeki Zazaca kelimeleri toplayacağına kararı verdik. Ben zaten büyük ölçüde kelime toplamışım.

O sırada İsveç'te yaşayan Koyo Berz bir sözlük üzerine çalıştığını haber verince derlemelerimi kendisine gönderdim. Bu el yazması derlemeleri bilgisayar ortamına aktardıktan sonra bana göndermesini istiyordum. Ancak, Eberhard ve Brigitte Werner ile tanışınca onlara çalışmaya başladım. Eberhard ile Brigitte Werner bana aldıkları bilgisayara bir sözlük programı olan "Shoobox"ı yükleyince çalışmalarım bilimsel bir içerik kazanmış oldu.

Koyo Berz'den gelen dosyayı, daha geniş ve tüm Zaza bölgesini kapsayan, Frankfurt'ta yine aynı konuda çalışan Mesut Keskin'e gönderdim.

Hızla çalışmaya başladım ve kısa sürede ilişki çemberimi genişleterek sözcük derlememi genişlettim. Güney Zazacasıyla bir sözlük olması mantığıyla "Çermik, Çüngüş, Siverek, Gerger bölgesinden" birçok insanla görüşüp çalışmamı genişlettim. Kuzey, merkez ve güney ağzlarıyla sözlükler hazırlayıp sonra bunları bir araya getirip sağlıklı, standart bir sözlük hazırlana bileceği kanısına vardık.

Başlattığım bu çalışmada bir çok insanın doğrudan ya da dolaylı desteğini aldım. Öncelikli olarak bana yol göstererek önümü açan Eeva ve Ernst-August Gutt'a, 2004 yılından beri çalışmanın her aşamasında beni yalnız bırakmayan dilbilimciler Eberhard ile Brigitte Werner'e, dil bilincimizin gelişmesinde büyük emekleri olan Ebubekir Pamukçu'ya, sürekli bilgi alışverişinde bulunduğum dilbilimci Mesut Keskin ile çalışma arkadaşlarına, zaman zaman bilgilerine baş vurduğum Zaza aydınlarına ve sözcük derlemede eksilerimi tamamlayan Zaza işçilerine, sözlük yapısı çalışmalarında bana

destek veren dilbilimci Dr. Henk Courtz'a, çalışma boyunca sabırla bana destek veren eşim Nesibe' ye ve sevgili çocuklarıma teşekkür ediyorum. Varyantlar hakkında dostlarım A.K., C.Y., R.D., İ.A., İ.Y., K.G., M.K., H.R.D., S.S., Z.S., Z.A., R.Y., İ.K. ve Karahan varyantlarından ise Necmettin Büyükkaya'nın sözcük listesinden yararlandım.

Rosan Hayig

Şubat 2012, Giessen

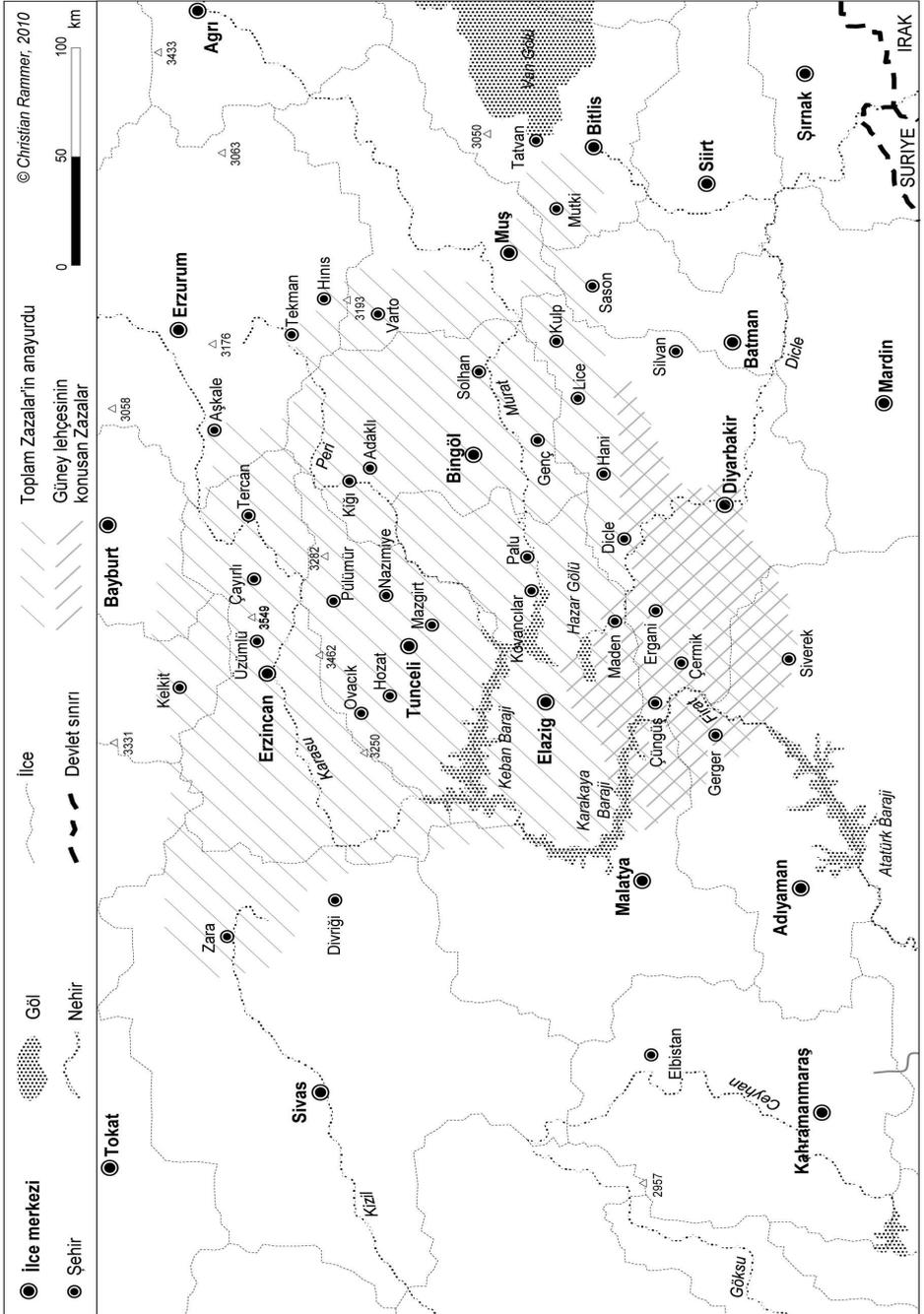
TEŞEKKÜR

Bu sözlüğün ortaya çıkarılmasında bir çok insanın doğrudan ya da dolaylı katkısı oldu. Katkılarından dolayı herkese teşekkür etmek istiyorum: Öncelikle, dilbilgisel sorulara yönelik olağanüstü yardım ve çabası için Dr. Henk Courtz'a, gramer/dilbilgisi bazındaki danışmanlığından dolayı sayın Fahri Pamukçu'ya, gramer ve etimolojiye yönelik önerilerinden dolayı sayın Mesut Keskin'e, bilgisayar tekniği hakkındaki yardımı için sayın Hesin Reçasa'ya, Türkçe bazındaki yardımı için sayın Hasan Dursun'a, grafik tasarımından dolayı sayın Rudolf Schönfeld'e, resim ve çizimlerinden dolayı sanatçılar Mustafa Karabulut, Yılmaz Tuncay, Dilek Esmer ve Christian Rammer'e, ayrıca misafirperverliğinden dolayı Rosan Hayig'ın eşi Nesibe Pamukcu'ya ve yıllar süren mükkemel işbirliğinden dolayı sayın Rosan Hayig'a teşekkür ediyorum.

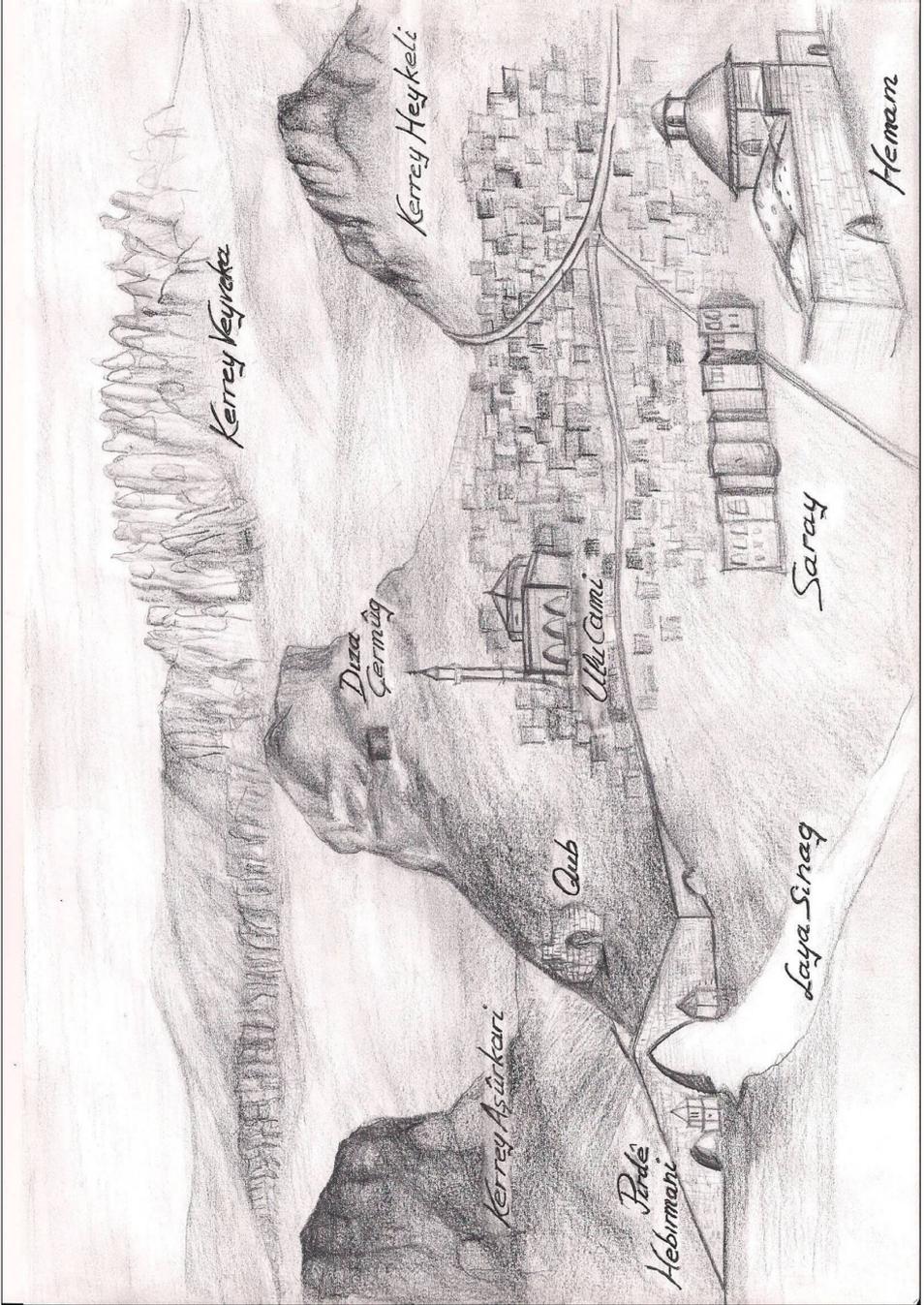
Brigitte Werner

Şubat 2012, Giessen

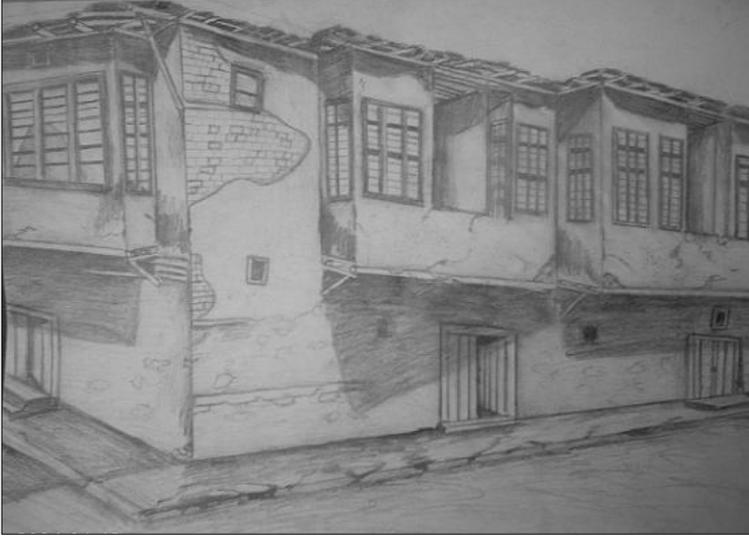
Harita: Zaza Dilini Konuşan Yerleşim Yerleri

Çermik Görüntüleri

Çermik'in Sokakları

Kısaltmalar

Bu tablo sözlükte kullanılan kısaltmaları açıklar.

Alm.	Almanca
atas.	atasözü
Ar.	Arapça
arka ed.	arka edat (postpozisyon)
bağ.	bağlaç
bedd.	beddua
belgisiz s.	belgisiz sıfat
bkz.	bakınız
bot.	botanik
bük.	bükünlü hal (yalın dışı durum), oblik
ç. / çoğ.	çoğul
Çin.	Çince
d.	dişil
dil.k.	dilek kipi
dilb.	dilbilim
e.	eril
em.k.	emir kipi
Erm.	Ermenice
eş anl.	eş anlamlı (sinonim)
etimol.	etimolojik
Far.	Farsi
f.	fiil, eylem
f.ilgeci	sadece fiillerle beraber kullanılan ilgeç
Fr.	Fransızca
gçl.f.	geçişli fiil
gçs.f.	geçişsiz fiil
gçm.z.	geçmiş zaman
gel.z.	gelecek zaman
göst.s.	gösterme sıfatı
İng.	İngilizce
İr.	İranca
is.	isim, ad
İsp.	İspanyol
İt.	İtalyanca
k'si k'sine	kelimesi kelimesine, motamo
Lat.	Latince
mec.	mecazi anlamda
olums.	olumsuz
or.	ortaç
ön ed.	ön durum edatı (prepozisyon)
örn.	örneğin, mesela
öz.	özel isim

Phlv. ¹	Pehlevice (Orta Farsça)
Rus.	Rusça
s.	sıfat
sa.	sayı
Ş. Cori	Şêxanê Cori (köy adı)
sor.zm.	soru zamiri
Tk.	Türkçe
ünl.	ünlem
vary.	varyant
vb.	ve benzerleri
vok.	vokatif, seslenme durumu
yard.	yardımcı fiil
Yun.	Yunanca
zf.	zarf
zm.	zamir, adıl
zool.	zooloji

Sözlükteki varyantların toplandığı köy adları:

Köy Adları	Şehir	Köy Adları	Şehir
Akrag	Çermik	'Hesûd	Çermik
Aldûşek	Gerger	Mexmûr	Çermik
Axırmat	Çermik	Miyalan, Mûskan	Çermik
Bab, Bahser	Siverek	Nışnig	Çermik
Bawank	Çermik	Ninyat	Gerger
Belwan	Çermik	Piran	Çüngüş
Bêsin, Birût	Çermik	Qelacix	Çermik
Bibol	Gerger	Qerxan	Siverek
Bir	Çermik	Qırwar	Siverek/Çermik/Gerger
Birêveran	Çermik	Qula	Gerger
Bûdran	Çermik	Sa'hrık	Siverek
Cılar	Çermik	Sinag	Çermik
Derdere	Çüngüş	Şêxanê Cori	Çermik
Feqi	Siverek	Şinto	Çermik
Gewrek	Çermik	Vilayrek	Çermik
Guriz	Çermik	Xeybiyan	Çermik
Hebirman	Gerger	Xoy	Çüngüş
Helûl	Gerger	Zeyndelan	Çermik
'Hesno	Çermik	Zibêdik	Çermik
'Hesran	Çermik		

¹ Yaklaşık 200 Zazaca asıllı, alıntı olmayan sözcük, Pehleviceyle olan dil akrabalığı MacKenzie'nin sözlüğü (1971) ile kanıtlıdır. Bu çalışmamızda MacKenzie'nin 1971'deki transkripsiyon kullanılmıştır: Ünlüler üzerindeki çizgi ünlünün uzunluğunu belirtir (*ā, ē, ī, ō, ū*), şapkalı ünsüzler de (*š, j, ç*) Zazaca ve Türkçe alfabedeki *ş, c* ve *ç* harflerini karşılar.

Giriş

1. Konuşulan Bir Dil Olarak Zazaca

Zaza dili çoğunlukla Diyarbakır, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Adiyaman, Erzincan, Urfa, Muş, Bitlis ve Erzurum olmak üzere Doğu Türkiye'nin bir çok bölgesinde konuşulur. Zazaca üç ana lehçe ve bir çok alt grupta sınıflandırılabilir. Bu üç lehçe Kuzey, Güney ve Doğu (veya Merkez) olarak adlandırılrsa da, kendi içlerinde tamamen türdeş yapılarda değillerdir.

3 ila 4 milyon kişinin Zaza etnik grubuna ait olduğu tahmin edilse de bütün mensuplarının Türk asilimilasyon süreci nedeniyle hala ana dillerinde konuştukları söylenemez.

Zaza nüfusunun büyük bir kısmı Batı ve Güney Türkiye'ye taşınmış veya Avrupa ülkelerine ve ABD'ye göç etmiştir. Avrupa'da, 1980'lerde Zaza aydınları dergiler ve kitaplar basarak ve insanları bu dili yazıp okuma konusunda teşvik ederek Zaza dilinin canlanmasında öncülük etmişlerdir. Bu hareket aynı zamanda Zaza topluluğunu da etkiledi, dil geliştii ve yazılı şekliyle daha sık kullanılmaya başlandı.

Sözlü iletişimde Zazacanın bütün çeşitleri arasında karşılıklı anlaşılabilirlik sağlanmaktadır. Fakat her nasılsa yazılı dilde karşılıklı anlaşılabilirlik zayıf ve yazılı bir standart bir çok yazarın dileği olmasına rağmen henüz gelişmiş değildir.

Bu sözlüğün amacı Güney Zazacasının zengin kelime hazinesini korumaktır. Yazım bölümü esas olarak güney lehçesinin imlalarına C. M. Jacobson tarafından getirilen önerileri gösterir. Jacobson, Zaza yazarlarla beraber 1993 yılında basılan "Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı" adlı kitabında yazım çalışmıştı.

2. Dil Ailesi ve Dil Adları

Zazaca Hint – Avrupa dil ailesinin Kuzeybatı – İrani kolundandır. Zazacaya en yakın İran'da ve Irak'ta konuşulan Gorani (Hawrami) dilidir.

Zaza halkı dilleri ve etnik kimlikleri için farklı isimler kullanmışlardır. Esasen Güney Zaza bölgesinde *Dimili*² ve *Zaza*³ terimleri bir insan topluluğunu ve dili adlandırmak için kullanılır. Kuzey bölgeleri dillerine "Zonê Ma" [bizim dilimiz] veya "Kırmancki" derler. Bazı Merkez (Doğu) Zazaları "Kırcki" derler. Bütün lehçelerden Zaza halkı tarafından kuvvetli bir şekilde yapılan bugünün fikir birliği dillerine "Zazaca", etnik kökenlerine ise "Zaza" denmesi gerektiğini savunuyor.

² Bazı araştırmacılar Dimili'nin 9. ve 10. yy arasında İran Hazar Denizi'nin kıyısında yaşayan 'Daylamitler' adında bir halka gönderme yaptığını düşünmekteydi. (Hadank 1932:4-6; Selcan, 1998:120)

³ Bir Osmanlı elçisi ve aynı zamanda bir yazar olan Evliya Çelebi 1650'de seyahat anılarının olduğu "Seyahatnâme"de Güney Anadolu'da bir Zaza kabilesinden bahsetti.

3. Diğer Dillerden Alınan Sözcükler

Zazaca yüzyıllardır Kurmanci ile temas halindedir ve bu durum Kuzey ve Güney bölgeleri için çok daha geçerlidir. Örneğin, bazı Zazaca terimi olan *embıryan* 'komşu' ya da *ded* 'amca' varlığına rağmen bazı Zaza lehçelerinde komşu için *ciran*, amca için *ap* Kurmanci kelimesi kullanılır.

Önceki zamanlarda Zaza konuşucularının Türkçeyle teması yalnızca resmi ve idari konularla sınırlıydı ve kişisel konuşmalarda da Türkçeye geçiş yapılmıyordu.

Son zamanlarda, Türkçe konuşulan sınıflar ve Türkçe televizyonlar gitgide Zazaca terimlerin yerine Türkçe sözcüklerin geçmesine neden oluyor. Örneğin tüccar anlamındaki eski Zazaca bir sözcük olan *'etar* yerini Türkçe bir sözcük olan *çerçi*'ye bırakmıştır. Bir diğer örnek ise Türkçe ortaçların sıklıkla kullanımındadır. Türkçe *düşünmüş* sözcüğünü alıp, Zazaca *kerdış* 'yapmak' fiilini eklediğimizde *dışmış kerdış* 'düşünmek' sonucunu alırız. Fakat her nasılsa Zazaca *fıkrıyayış* 'düşünmek' fiili unutulmaya yüz tutmuştur.

Dini terminolojide ise Arapçanın etkisi çok açık. Zazacaya aktarımı aslen şu ses birimleriyle yeniden gerçekleşmiştir: '(eyn), 'l, 'h, 's, 't. Bu koyu ses birimlerinin ortaya çıkışının nedeni her zaman Arap etkisiyle ilgili değildir.

Zaza halkı Ermenilerle uzun süre yan yana yaşamıştır. Fakat yine de Zazacaya çok az Ermenice sözcük geçmiştir. Hübschmann (1897, 1962:437) 'buzağlıyan bir ineğin ilk sütü' anlamındaki *dail* (> *dal*), ve 'süt anne' anlamındaki *dayeak* Ermeni sözcüklerinin 'dişi köpek' anlamındaki *del* (*delverg* 'dişi kurt') ve 'anne' anlamındaki *dayê*, *dayık* ile sonuçlanarak Zazacada yer bulduğunu düşünüyor.

M. Keskin (2011) *çok* 'diz', *gocage* 'düğme' ve *xoz* 'domuz' gibi alıntı sözcüklerden bahsetti. Aynı zamanda Ermeniceden Zazacaya geçen sesbilimsel özelliklere dikkat çekti. Örneğin Kuzey Zazacasında mevcut olan sert patlamalı soluklu ve soluksuz ünsüz çiftlerin olduğunun da Ermenicenin etkisinden olduğunu düşünüyor. Keza bileşik fiillerde olan fiil takılarının çekimde olumsuz durumda, *nışeno ro* 'oturuyor' → *ro nênişeno* 'oturmuyor', yer değişmesinin nedenini Ermenicede de rastlanan örneklerin olmasını dillerin etkileşimi olarak yorumlanabileceği görüşünde.

Diğer dillerden alınan sözcükler yalnızca çok kabullenilmişlerse ve yabancı olarak algılanmıyorlarsa bu sözlüğe dahil edilmiştir.

4. Zazaca Alfabe

Zazaca Alfabe Latin tabanlı Türkçe alfabeden türemiştir. *x* ve *q* harfleri ve (' ve ^) ayraç ve harfçikler Güney Zazacasının seslerini temsil etmek için eklenir. *ç*, *k*, *p*, ve *t*'nin aspirasyonu Türkçedeki karşılıklarından daha zayıftır. Ayrıca Türkçede *ı* gergin geri sesliyi temsil ederken, Zazaca *ı* harfi gevşek merkez sesliyi temsil eder.

Bu sözlüğün yazarı sesli ve sessiz damaksıl sürtünmeli arasındaki farkı ayırt etmede güçlükler yaşıyor. Yani, her zaman sessiz damaksıl sürtünmeliyle konuşuyor, bu yüzden /ğ/ onun imlasında hiç kullanılmamıştır. Diğer birçok yazar da /ğ/'yi düşürme eğilimindedir, çünkü genellikle /ğ/ Türkçe olarak algılanır. Kelime hazinesinin [x], [ɣ]'dan ayırt eden okuyucular için daha kullanışlı olması için diğer konuşucuların /ğ/'yi tercih edebileceği her girdiye bir not dahil ettik. Sesbilimsel notlara bakınız *xele*, *axa*, *xax*.

Aşağıdaki tablo IPA eşdeğerinde harfleri, örnek sözcükleri ve onların Türkçe çevirilerini gösterir. Bazı IPA sembolleri için ek açıklamalar verilmiştir.

Harf	IPA	Zazaca	Türkçe
‘ (eyn)	[ʔ]	<i>‘ereba</i>	araba
A a	[ɑ]	<i>adır</i>	ateş
B b	[b]	<i>ban</i>	ev
C c	[dʒ]	<i>cenı</i>	karı
Ç ç	[tʰ]	<i>çay</i>	çay
D d	[d]	<i>dest</i>	el
E e	[ə],[ɛ]	<i>dēs</i>	on
Ê ê	[e]	<i>dêś</i>	duvar
F f	[f]	<i>fek</i>	ağız
G g	[g]	<i>ga</i>	öküz
H h	[h]	<i>her</i>	eşek
‘H ‘h	[h] gırtlaksıl	<i>‘heş</i>	ayı
I ı	[i]	<i>ıstare</i>	yıldız
İ i	[i]	<i>ısoť</i>	biber
J j	[ʒ]	<i>jew</i>	bir (eril)
K k	[kʰ]	<i>ko</i>	dağ
L l	[l]	<i>ling</i>	bacak
‘L ‘l (sözcük başında); ll (herhangi bir yerde)	[ɭ] damaksıl	<i>‘leym</i> <i>boll; tullo</i>	kir çok; hoplama
M m	[m]	<i>mase</i>	balık
N n	[n] [ŋ]	<i>nan</i> <i>maŋga</i>	ekmek inek
O o	[o]	<i>moŋcile</i>	karınca
P p	[pʰ]	<i>puçık</i>	çorap

Q q	[q]	<i>qanık</i>	sakız
R r / rr ⁴	[r] titremeli [r̥] çarpmalı	<i>roj ; zerr̄i ; perr̄</i> <i>par</i>	gün ; yürek ; yaprak geçen sene
S s	[s]	<i>sersi</i>	gölge
‘S ‘s	[s̥] gırtlaksıl	‘ <i>si</i>	taş
Ş ş	[ʃ]	<i>şêr</i>	aslan
T t	[t ^h]	<i>tever</i>	dış
‘T ‘t	[t̥] gırtlaksıl	‘ <i>teyr</i>	kuş
U u	[u]	<i>kutık</i>	köpek
Û û	[u]	<i>nûncık</i>	yumruk
V v	[v]	<i>verg</i>	kurt
W w	[w] yuvarlak dudaklarla	<i>werway</i>	yalın ayak
X x	[x] [x] ~ [χ] (yukarıdaki metne bkz.)	<i>xeyar</i> <i>xele (ğele)</i>	salatalık buğday
Y y	[j]	<i>yeno</i>	geliyor
Z z	[z]	<i>zerej</i>	keklik

5. Alfabetik Sıralama

Sözlükteki girdiler aşağıdaki alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Lütfen /’/ ve /’h/, /’l/, /’s/, /’t/, /û/ ve /rr/ gibi kesme imli harflerin uyumlu harflerle beraber sıralandığına dikkat ediniz. Yani, *lep* 'lapa' ve 'lep' 'avuç' sözcükleri “L” harfinde birbirleriyle yan yana bulunurlar.

6. İmla Kuralları

İmla dahilindeki kurallar her zaman tartışma konusu olmuş ve zamanla değişime uğramıştır. Bu sözlükte aşağıdaki imla kuralları uygulanmıştır.

a) /l/ sesi sıklıkla yarı sesli /y/ den önce geldiğinde /i/ ye dönüşür. Örneğin, *Tiyê se kenê?* 'Sen ne yapıyorsun?' Fakat yalnız kullanıldığında: *ti* 'sen'.

⁴ Genelde tüm önsesli titremeler [r] (thrilled/titremeli) şeklinde gerçekleştirilmektedir, fakat tek /r/ harfiyle yazılır.

b) Karmaşık Yapılı Fiiller: Fiiller yer değiştiren ilgeçler aldığında, ekstra sözcükler olarak yazılırlar (örn. *pa kerdış* 'takmak' -> *keno pa* 'takar'). Ön ekli fiiller beraber yazılırlar (örn. *akerdış* 'açmak' -> *akeno* 'açar').

c) Arka edatlar: Bir sözcüğü bir arka edat takip ediyorsa arka edat *mırê* yerine *mı rê* 'bana' gibi ayrı yazılır. *Çıçirê* 'niçin' gibi istisnalar sözcük türeten yapılardır.

d) Zazacada, bağlayıcı fiil, önce gelen sözcüğe eklenir. Kürtçede bağlayıcı fiil genellikle ekstra bir sözcük olarak yazılsa da, biz bağlayıcı fiili genellikle ekleyerek kullanan Zaza yazarlarının geleneklerini takip ediyoruz. ("Sözcük Türü" ekindeki *Fiiller*'e bakınız)

e) İkilemeler bir sesi (*gurr-gurr* 'gök gürültüsü') veya bir uyağı (*dew-mew* 'köy möy') temsil ediyorsa birbirlerine '-' (tire) işaretleri ile bağlanırlar. Aksi durumda, ikilemeler ayrı yazılırlar: *hêdi hêdi* 'yavaş yavaş'.

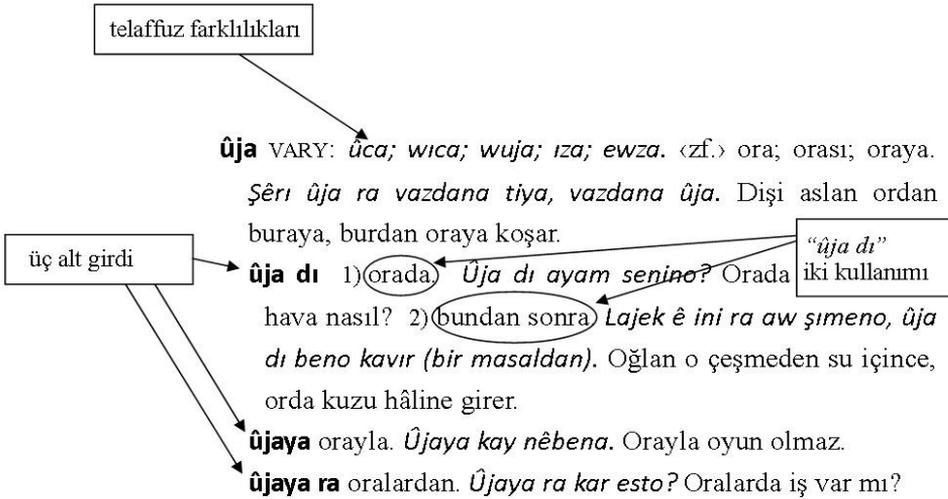
7. Sözlüğün Yapısı

İlk olarak iki örnek girdi sunulmuş daha sonra girdilerin nasıl düzenlendiği hakkında daha çok bilgi verilmiştir.

Basit Bir Girdi:

Karmaşık Bir Girdi:

Sözlük Girdileri Üzerine Yorumlar

Aşağıdaki açıklamalar okuyucuya sözlüğün yapısıyla ilgili önizleme vermek amacıyla hazırlanmıştır.

1) **Fonolojik not.** [x] ~ [y] notları için açıklama istiyorsanız 'Zazacanın Alfabeti' bölümüne bakınız.

2) **Varyantlar.** Bir girdinin çok başlarında okuyucu 'vary.' kısaltmasını görebilir. Bu etiketi farklı telaffuzları göstermek amacıyla kullandık. Varyantlar yalnızca Çermik, Çüngüş, Siverek ve Gerger bölgelerinde konuşuluyorsa göz önünde bulundurulurlar (köyler listesi sayfa 18'te bulunmaktadır). Kuzey ve Doğu Zazacasının farklılıkları hesaba katılmamıştır.

Yazar, varyantları nereye ait olduklarını yer olarak belirtmiştir, örneğin,

balcan YER: Qelacıx. BKZ: bancan.

3) **Sözcüklerin dilbilgisel kategorisi.** Sözcüklerin kısaltılmış dilbilgisel kategorileri sayfa 17'da kısaltmalar listesinde açıklanmıştır.

4) **Özel isimler**, örneğin eski Zazaca şehir, köy, nehir, vadi veya kişi adları, yazar bunların yüksek değerde olduğuna karar verdiğiğinde sözlüğe dahil edildi.

Dilber <öz.d.> kadın adı.

Çermugij <öz.e.d.> Çermikli.

5) **Ek bilgi** parantez içinde verilmiştir. Örneğin,

wışkdês <is.e.> kuru duvar. (Beton ve çamur kullanmadan örülen duvar.)

6) **Çok anlamlılar** 1), 2) olarak numaralandırılmıştır. Örneğin,

raştey <is.d.> 1) gerçeklik. 2) doğruluk.

7) **Alt girdiler** ana sözcüğün altında ve genellikle alfabetik sıralamada listelenirler. Alt girdiler üç kategoriye ayrılır:

a) Yalın dışı durumlar (*to* 'senin', *tu* 'sen' nin alt girdisidir) veya karşılaştırmalı (*vêşêri* 'daha fazla', *vêşi* 'fazla' nin alt girdisidir) gibi bükünlü sözcükler.

b) Ana sözcüğü takip eden sonek *-na* (örn. *amnanna* 'bir dahaki yaz' *amnan* 'yaz' un alt girdisidir), ve son edat *-a* 'ile' (örn. *quweta* 'kuvvetle' *quwet* 'kuvvet' in alt girdisidir).

c) Çok kelimeli öbekler, örn.

amnan <is.e.> yaz.

amnano peyên ağustos.

amnano verên haziran.

amnanê werti temmuz.

dar <is.e.> ağaç.

dar û ber ağaçlık.

Fakat *darkupık* 'ağaçkakan' gibi, tek kelimeli birleşik kelimeler, kendi başlarına girdiler olarak düşünülür.

8) **Örnek cümleler** hem bir sözcüğün belirli bir kullanımını göstermek hem de bir sözcüğün soyut anlamını açıklamak için verilir. Bazen atasözü ve deyimler deyimsel anlamı vermek için dahil edilir.

9) **Diğer dillerle ilişkileri** derleyicinin bildirmeye değer bulduğu yerlerde belirtilir. Örneğin, *yaxer* Türkçe bir kelime olan *yağmur* ile ilişkilidir.

yaxer (Tk.) <is.e.> yağmur.

(Pehlevicede için dipnota sayfa 18 bkz.)

10) **Eşleme**. Eğer bir sözcük başka bir girdinin varyantı ise okuyucu ana girdiye eşleme bulacaktır. Eşleme “bkz:” etiketiyle verilmiştir. Örneğin,

wûja BKZ: *ûja*.

11) **Eş anlamlılar** yalnızca hiç bir anlam farkı olmadığında dahil edilir. Bunlar “*eş anl.*” olarak etiketlenir, örneğin,

varan <is.e.> yağmur. EŞ ANL. *yaxer*.

12) **Yeni terimleri** : Yeni kelimelerin kaynağı isimleri ile belirtilmiştir, örn.

vajek <is.d.> kelime (dilb.). (yeni kelime, Şahban Şenatesi).

13) **Fiil girdileri**:

a) **Mastar**: Zazacanın iki mastar hali vardır, eril *-tış* hali (*kew-tış*) ve dişil *-ten* (*kewten*) hali. Sözlükte iki hali de sunmak için fiilin mastar hali olan *-tış*'ı (Türkçede '-mek' e karşılık gelerek) ve dişil isim hali olan *-ten*'i (Türkçede '-me' veya '-ış' a karşılık gelerek) kullanmaya karar verdik.⁵

kewten <is.d.> düşme, düşüş.

kewtış <gçs.f.> düşmek.

b) **Geçişlilik**: Basit yapılı fiiller geçişli veya geçişsizdir ve öyle de belirtilmiştir. Karmaşık yapılı fiiller (çok sözcüklü fiiller) geçişlilik için işaretlenmezler.

veşnayış <gçl.f.> (geçişli)

veşayış <gçs.f.> (geçişsiz)

c) **Fiil Çekimi**: Basit yapılı fiiller için köşeli ayrıçlarda bitmemişlik (3. şahıs eril) ve emir kipi (tekil) verilmiştir. Örneğin,

xaşeynayış <gçl.f.> haşlamak [*xaşeyneno*; em.k. *bıxaşeynı*]

⁵ Rosan Hayıg'dan bir not: Merkez Zazacasında *-ten* hali kullanılmadığı ve Kuzey Zazacasında *-ten(e)*, Güneyde *-ten(ı)* dişil olduğu için standart Zazacaya yararlı olacağından dolayı sözlükte mastar hallerini şu şekilde karar verdik: *kewten* 'düşme' *kewtış* 'düşmek'.

Zazaca – Türkçe Sözlük

A - a

- a <arka ed.> ile, -le/-la. *Ez do boxsiya bibrnna*. Ben testereyle keseceğim. BKZ: *b1₁ (b1 ...-a)*.
- a₁** <zm.> o, şu (d.). *A do bêro*. O gelecek. *A ceniyek kama?* O kadın kimdir? *Tiyê a ceniyeker silasnenê?* O kadını tanıyor musun?
- a nika** işte orda (dişi için). *Keyneka k1 to va, a nika ûja d1*. Söylediğin kız, işte ordadır.
- ay** <bük.> *Ay to rê çiyê va?* O sana bir şey mi söyledi?
- aya₁** VARY: *awa*. 1) odur (şmd.z.'ında kullanılır). *Aya şına keye*. O eve gidiyor. *Awa dewda Sinag ra yena*. O Sinek köyünden geliyor. *Na ray ra şo, aya k1 tiyê pers kenê aya ûja d1*. Bu yoldan git, sorduğun ordadır. 2) odur (d.) *Aya ûja d1*. Odur orda.
- aya₂** onunla (d.). *M1 aya piya no girwe kerdo*. Onunla birlikte bu işi yapmışım.
- a₂** <f.ilgeci> -a doğru. *Sileyê vişt a c1 û tiya ra qewrna*. Bir tokat atıp burdan kovdu.
- a c1 finayiş** BKZ: *finayiş*.
- a c1 nayiş** BKZ: *nayiş*.
- Aba Müslim** <öz.e.> Eba Müslüm. (8. yy.da Arap Emevi egemenliğini yıkan ve Horasanlı Deylemlilerden olduğu söylenen ünlü komutan Eba Müslim-i Horasan.)
- Abaze** <öz.e.d.> Abaza.
- Abazki** <öz.d.> Abazaca.
- Aberna** <öz.d.> Diyarbakır iline bağlı, Çermik kazasının eski ismi.
- abes** <zf.> gülümseme.
- abes biyayiş** gülümsemek. *Keynekê ûja ra weynayê m1 ra û biyê abes*. Ordan bir kız bana bakıp gülümsüyordu.
- abes kerdış** gülümsetmek.
- abesbiyayen** <is.d.> gülümseme işi.
- abirrnaye/i** <or.e./d.> ayırılan. *No beran abirrnayeyo*. Bu koç ayırılmış.
- abirrnayen** <is.d.> ayırım yapma, ayırma.
- abirrnayen dayiş** ayırtmak. *Ek1 t1 şinê teratûre, m1 rê ca abirrnayen d1!* Eğer tiyatroya gidersen, bana yer ayır! *Şima m1 rê ca da abirrnayen?* Bana yer ayırttınız mı?
- abirrnayiş** VARY: *avirrnayiş*. <gçl.f.> ayırmak. *M1 rê ca abirrn1!* Bana yer ayır! *Tiya ç1 xo ma ra abirrnena?* Neden kendini bizden ayırıyorsun? [*abirrneno*; em.k. *abirrn1*]
- abirrnayişa** ayırmakla, ayırarak, ayırtarak. *No girwe pêra abirrnayişa nêbeno*. Birbirinden ayırmakla bu iş olmaz.

- pêra abirrnayiş** tahsis etmek. *M1 dolab çinay rê abirrnayoy*. Dolabı çamaşırlara tahsis etmişim.
- abirrnayin** <is.d.> bölücülük, ayrımcılık. *Ek1 abirrnayin kewt jew kufleti miyan, tamê ê kufleti nêmaneno*. Bir aileye ayrımcılık girerse, o ailede huzur kalmaz.
- abirrnayox** <is.e.d.> bölücü, ayrımcı, ayıran kişi. *Dirwêla k1 miyan d1 abirrnayoxi bibê, ifla nêbena*. İçinde bölücülerin bulunduğu bir ülke, iflah olmaz.
- abirnek** <is.d.> eğik çizgi (/). (Yeni kelime, F. Pamukçu.)
- abirryaye/i** <or.e./d.> ayrık, ayrılmış. *Na estora abirryayi ê toya?* Bu ayrılmış at senin mi?
- abirryayen** <is.d.> ayrılık, ayrılış. *Abirryayen rihat niya*. Ayrılık kolay değil.
- abirryayiş** VARY: *avirryayiş*. <gçs.f.> ayrılmak. *Wexto k1 ez to ra abirryaya, bızan k1 t1 do vini kerê*. Senden ayrıldığım zaman, bilesinki kaybedeceksin. [*abirryeno*; em.k. *abirryi*]
- pêra abirryayiş** ayrılmak, ayırmak. *No dês pêra abirryayoy*. Bu duvar birbirinden ayrılmış.
- abiyaye/i** <or.e./d.> açık. *No aşxane abiyayeyo*. Bu lokanta açıktır.
- abiyayen** <is.d.> açılma, açılış. *Abiyayena nê aşxani do key bibo?* Bu lokantanın açılışı ne zaman olacak?
- abiyayiş** VARY: *aviyayiş*. <gçs.f.> açılmak. *Ma hewna nêabiyayımı*. Biz daha açılmadık. *Kêver xo rê bixo abiya*. Kapı kendiliğinden açıldı. *Ûna pêra abiyê k1, ma şima bivinımı*. Şöyle birbirinizden ayrılın ki, sizi görelim. [*abiyeno*; em.k. *abi*]
- aboheyat** <is.d.> abihayat. (İçildiğinde insanı ölümsüzleştirdiğine inanılan su.)
- abone** (Fr.) <zf.> abone.
- abone biyayiş** abone olmak. *Ez Zaza Pressi rê biya abone*. Ben Zaza Press'e abone oldum.
- abone kerdış** abone etmek.
- aboneyin** <is.d.> abonelik.
- aboqat** (Fr.) <is.e.d.> avukat.
- aboqatey** <is.d.> avukatlık.
- aboqatey kerdış** avukatlık yapmak.
- Acar** <öz.e.d.> Acar (Gürcistan'da yaşayan bir halk).
- Acaristan** <öz.e.> Acaristan.
- acınıştan** <is.d.> binme işi.
- açarnayen** <is.d.> 1) geri çevirme. 2) tercüme

etme.

açarnayen dayış 1) geri çevirtmek, döndürmek. *Bırarê xo açarnayen di, wa nêşıro xurbet!* Kardeşini geri döndür, gurbete gitmesin! 2) tercüme ettirmek. *Ma o kitab açarnayen* Biz o kitabı tercüme ettirdik.

açarnayış <çgl.f.> 1) çevirmek (geri). *Şo, lajeki açarnı wa peydi bêro tiya!* Git, çocuğu geri döndür buraya gelsin! 2) tercüme etmek. *Mı Oriski açarnê Zazaki.* Rusçayı Zazacaya çevirdim. [*açarneno*; em.k. *açarnı*]

cı açarnayış 1) iade etmek, misilleme yapmak. 2) gideceği yere çevirmek. *Aw naya peme ra aya veng şına, şo açarn cı!* Pamuğa su bırakmışlar boşa akıyor, git onu çevir!

ra cı açarnayış YER: Qelacıx. misilleme yapmak, geri iade etmek. *Mı nengê ey açarnay ra cı.* Onun küfürlerini, kendisine iade ettim.

açarnayox <is.e.d.> 1) geri çeviren. 2) çevirmen, tercüman.

ad wad YER: Qelacıx. BKZ: *a'hd wa'hd.*

adayen <is.d.> aktarma.

adayış <çgl.f.> aktarmak (toprak vb.). *A 'herer tayn adı û toximê şamıka pıro şanı!* O toprağı biraz aktarıp domates tohumu serp! [*adeno*; em.k. *adı*] EŞ ANL: *werey finayış.*

adayox <is.e.d.> aktaran.

Aden <öz.e.> Aden (Hz. Adem ve Hava'nın cennetteki bahçesi).

adeyaye/i <or.e./d.> aktarılmış olan.

adeyayış <çğs.f.> aktarılmak (toprak vb.). [*adeyeno*; em.k. *adeyi*]

adılğan YER: Gewrek. BKZ: *adırğan.*

adır (Phlv. *ādūr* <is.e.> 1) ateş. (Zazalar ateşi suyla söndürürken besmele çekerler. İnanişâ göre ateş nur suyuyla yıkanmıştır, besmelesiz söndürülmesi günahdır. Zazalar eskiden yüksek yerlerde ateş yakarak haberleşirlerdi.) *Bêbismıla adiri hewna mekerê, boll xıra bo.* Besmelesiz ateşi söndürmeyin, çok günahdır. *Adır kewt koti ûjay veşneno (atas.).* Ateş düştüğü yeri yakar. 2) ateş (tip). *Mı sav gıroto, adirê mı werışto.* Ben nezle olmuşum, ateşim yükselmiş.

adır a cı finayış ateş tutuşturmak, ateş yakmak. *Adır vışt a cı, tiyayey veşay.* Ateş yaktı, buralar yandı.

adır biyayış ateşlenmek, ateş olmak. *Koli veşay, bi adır.* Odun yandı, ateş oldu. *No lîn tijiya bı ze adır.* Bu tencere güneşte ateş gibi oldu.

adır cı verdayış ateşe vermek. *Xora dêz-ênda vaşi bi, a zi ina adır verda cı û vişnê.*

Zaten bir ot yığını vardı, onlar onu da ateşe verip yaktılar.

adır definayış içine ateş düşürmek. *To na fitkerdena, adır devışt ma miyan.* Bu fesatlıkla içimize ateş düşürdü. *To adır vışt de û hırg jew kerd hetêna.* İçine ateş düşürüp her birini bir tarafa dağıttın.

adır dekewtiş içine ateş düşmek. *Adır dekewt keydê ma, hırg jew şı hetêna.* Evimize ateş düştü, her biri bir tarafa gitti.

adır gurr kerdış ateş kızıştırmak. *Ey adır kerd gurr, pa sewate vıjya.* O ateşi kızıştırdı, onunla yangın çıktı.

adır kerdış ateş etmek. *Adır kı wa şıro.* Ateş et gitsin.

adır pa nayış ateşle tutuşturmak. *Adır pa nı kı, wa dêza velgi bıveşo.* Ateşle tutuştur ki, yaprak yığını yansın.

adır ra pirên ateşten gömlek, çok yaramaz, huysuz ve geçimsiz insanlar için kullanılan bir deyim. *'Hendık qeçê do haro, adır ra pirêno.* O kadar yaramaz bir çocuk ki, ateşten gömlektir.

adır varayış ateş yağmak (kurşun yağmak). *İna tıfingi nay maya, qersini zey adırya varayê ma ser.* Bize silah siktılar, ateş gibi üzerimize kurşun yağıyordu.

adır varnayış ateş yağdırmak. *Ey zey adırya qersini varnay ma ser.* O üzerimize ateş gibi kurşun yağdırdı.

adır veşayış ateş yanmak. *Adıro veşeno, hıma qe nêbeno germ.* Ateş yanıyor, ama hiç ısınmıyor. *Zerrey mı to rê zey adiri veşo.* Sana içim ateş gibi yandı.

adır veşnayış ateş yakmak.

adır webiyayış ateş yanmaya başlamak. *Mı adır na çarana, adır nêwebiya.* Ben çalıları ateşe verdim, yanmadılar. *Mı va, "şıra adır wekera", tı nêvanê kı adır rewnayo webiyayo.* "Ateş yakmaya gideyim", dedim, meğer ki ateş çoktan yanmış.

adır wekerdiş ateşi yakmaya çalışmak. (Ateşin yeni tutuştuğu zaman söylenir.) *Ambazi rê serd bı, xo rê adır wekerd kı xo germ kero.* Arkadaşa soğuktu, ısınmak için kendine ateş yaktı.

adır weriştış ateş yükselmek. *Adirê cı werişt, berê tıxtori!* Ateşi yükseldi, doktora götürün!

adırê cinika cinlerin ateşi. (İnanişâ göre cinler geceleri insanların bulunmadığı evlerde veya herhangi bir yerde bir araya toplanıp ateş yakar, etrafında toplanıp eğlenirler. İnsanlar ateşe yaklaştıkça, ateş uzaklaşır.) *Mezla sero adirê cinikano veşeno.* Mezarlıkta cinlerin ateşi yanıyor.

adıro gurr kızgın ateş, harlı ateş.

sero adır wekerdiş 1) baskı altında tutmak.

Ambaza mı sero adır wekerdo, nêwazenê ez makiner bımısa. Arkadaşlar beni baskı altında tutup makineyi öğrenemi istemiyor. 2) şiddet uygulamak. *Eskeri dewija sero adır wekerdo.* Asker köylülere şiddet uyguluyor.

adırbes <is.e.> ateşkes.

adırca <is.e.> ateş yeri. (ateşin yakıldığı herhangi bir yer.) *Adırı tim adırca dı wekerê!* Ateşi hep ateş yerinde yakın!

adire <is.e.> uçuk. 1) dudak uçuğu. *Lewdê mına adire vijyayo.* Dudağımda uçuk çıkmış. 2) pislikten oluşan bulaşıcı deri hastalığı.

adırgah (Phlv. ādur-gāh) <is.e.> Zerdüştlerin tapınak yeri.

adırğan VARY: *adılğan; adırjan; adırğon.* <is.e.> ocak. (Arka, sağ ve soluna üç uzun taş koyulup, üstü ve önü açık, üzerinde yemek ya da ekmek pişirme işine yarayan ocak.)

adırge VARY: *adırğı.* <is.e.> çakmak (ateşi veren).

adırğon YER: Ş. Cori. BKZ: *adırğan.*

adiri <s.> ateşli.

adırjan YER: ‘Hesûd. BKZ: *adırğan.*

adırperest <is.e.d.> ateşe tapan.

adır’si <is.d.> çakmak taşı.

adırvaş <is.e.> ısırgan otu. *Adırvaş sawiyayo mı ra, ganê mınno veşeno.* Bana ısırgan otu sürülmüş, canım yanıyor. EŞ ANL: *arqîç.*

adırwekerdox <is.e.d.> ateş yakan.

adû YER: Ş. Cori. <is.e.> bela. EŞ ANL: *medayi.*

afat (Ar.) <is.e.> doğal felaket. (Doğanın sebep olduğu yıkım.)

afatzade <is.e.> afete uğramış olan, felakete uğramış olan.

afetim VARY: *‘efetim.* (İr.) <ünl.> bravo!, aferim!

afinaye/i <or.e./d.> serili. *Çınay mı tijiya afinayeyo.* Eşyam güneşte serilidir.

afinayış <gçl.f.> 1) sermek (çamaşırı asarak). *Çınay xo tijiya avışto kı wişk bo.* Elbisesini güneşe sermiş ki kurusun. 2) kurutmak için düz bir yere yaymak. *Tûwa tijiya afin kı wa wişki bê.* Dutları güneşe ser ki kurusun. [*afineno*; em.k. *afini*; gçm.z. *avışt*]

afinayox <is.e.d.> seren kişi.

afinayayış <gçs.f.> serilmek (asılarak). [*afineyeno*; em.k. *afiney*]

afiş (Fr.) <is.d.> afiş.

afiyet <zf.> afiyet. *To rê afiyet bo!* Sana afiyet olsun!

Afqan <öz.e.d.> Afgan.

Afqanistan <öz.e.> Afganistan.

Afqanistanij <öz.e.d.> Afganistanlı. EŞ ANL: *Afqan.*

Afriqa <öz.d.> Afrika.

Afriqayij <öz.e.d.> Afrikalı.

ageyraye/i <or.e./d.> 1) dönme (dinsel). *No merdım Xırıstıyaney ra ageyrayeyo.* Bu adam Hıristiyanlıktan dönmedir. 2) dönen, geri gelen, geri giden. *Tiya dı, sûk ra ageyraye kes çınıyo?* Şehirден dönen kimse yok mu burda?

ageyrayen <is.d.> dönüş. *Na ray dı, ageyrayen çınıya.* Bu yolda dönüş yoktur.

ageyrayış <gçs.f.> dönmek, geri gitmek, geri gelmek. *Mı to rê va, “ageyrı, meşo”!* Sana “dön, gitme” dedim! [*ageyreno*; em.k. *ageyrı*]

cı ageyrayış kendisine dönmek. *Ey xezebey kerd, soyın dı xezebey ageyrê cı.* O zalimlik yaptı, sonunda zalimlik ona döndü.

ra cı ageyrayış YER: Qelacıx. kendisine dönmek. *Xezebey kı kerde, soyın de ageyrê ra cı.* Yaptığı zalimlik, sonunda kendisine döndü.

agiroten <is.d.> 1) geri alma. 2) kapatma, çekme.

agirotiş <gçl.f.> 1) geri almak. *İna ‘heyfê xo rew agırot.* Onlar intikamını erken aldı. 2) özellikle başkaları tarafından görünmemek için, perde çekme işi. *Ê perdi agi, wa kes ma nêvino.* O perdeyi çek, kimse bizi görmesin. [*agêno*; em.k. *agi*; istm.k. *agêro*]

agozawi <is.d.> arıtılmış su.

agoznaye/i <or.e./d.> arıtılmış. *Na aw agoznayıya.* Bu su arıtılmış. *No do agoznayeyo.* Bu ayran arıtılmış.

agoznayen <is.d.> arıtma.

agoznayış <gçl.f.> arıtmak. *‘Heta kı awa ‘leyminer nêagoznenê meşimê!* Kirli suyu arıtmayana kadar içmeyin! [*agoznenno*; em.k. *agozni*]

agozyaye/i <or.e./d.> arınmış olan. *Na aw agozyayıya.* Bu su arınmış. *No do agozyayeyo.* Bu ayran arınmış.

agozyayen <is.d.> arınma.

agozyayış <gçs.f.> arınmak. *Na awa ‘leymin agozyaya.* Bu kirli su arınmış. [*agozyeno*; em.k. *agozyi*]

a’hd <is.e.> ahdetme, yemin etme.

a’hd kerdış 1) ahdetmek, söz vermek. *Ey a’hd kerdo kı, do a keynera bijewziyo.* O kendi kendine söz vermiş ki, o kızla evlenecek. 2) yemin etmek. *Mı xo zerre dı a’hd kerdo kı, ez do wastena xo biyara ca.* Ben içimde yemin etmişim ki, isteğimi yerine getireceğim.

a’hd wa’hd VARY: *ad wad.* söz ve yemin. *A’hd wa’hd bo kı, ez do nê girwi viraza.* Söz ve yemin olsun ki, bu işi yapacağım.

a’hdkerden <is.d.> 1) ahdetme, söz verme. 2) yemin etme.

aheng (İr.) <is.e.> uyum, ses ayarı, düzen. *Sazê xo 'eyar kı, wa ahengê cı weş bo.* Sazını akort et, ses düzeni iyi olsun.

a'hewliyaye/i <or.e./d.> 1) yeri değişmiş olan. 2) aktarılmış olan (yeri).

a'hewliyayen <is.d.> 1) yer değişme. 2) aktarılma. 3) taşınma.

a'hewliyayış VARY: 'hewliyayış. <gçs.f.> 1) yer değişmek. *Ez cadê xo ra a'hewliyaya.* Ben yerimi değiştirdim. 2) aktarılmak. *Barê to herûnda xo ra a'hewliyayo.* Yüklün yerinden aktarılmış. 3) taşınmak. *Ma a'hewliyay cana.* Başka yere taşındık. [*a'hewliyeno*; em.k. *a'hewlyi*]

a'hewlnaye/i <or.e./d.> 1) yeri değiştirilmiş olan. 2) aktarılmış olan (yeri).

a'hewlnayen <is.d.> 1) yer değiştirme. 2) aktarma. 3) taşıma.

a'hewlnayış VARY: 'hewlnayış. <gçl.f.> 1) yer değiştirmek. *Mı cay ey a'hewlna.* Ben onun yerini değiştirdim. 2) aktarmak. *Nê çekçolê xo tiya ra a'hewlnê cana!* Bu ev eşyanızı burdan başka yere aktarın! 3) taşınmak. *Şıma barê xo a'hewlna?* Yüklünüzü taşıdınız mı? [*a'hewlneno*; em.k. *a'hewlnı*]

ca **a'hewlnayış** yer değiştirmek, taşınmak.

ahtapot (Yun.) <is.d.> ahtapot.

aja YER: Ş. Cori. BKZ: *ûja*.

ajan (Fr.) <is.e.d.> ajan.

ajaney <is.d.> ajanlık.

ajaney kerdış ajanlık yapmak.

ajûva YER: Ş. Cori. <zf.> oracıkta.

akardış YER: 'Hesran. BKZ: *akerdış*.

akerde/i <or.e./d.> açık. *Kêverê mı şıma rê tım akerdeyo.* Size kapım her zaman açıktır. *Kêver paştiya ser akerdeyo.* Kapı daima açıktır.

akerde verdayış açık bırakmak. *Şıma cı no kêver akerde verdayo?* Bu kapıyı neden açık bırakmışsınız?

akerden <is.d.> açma işi.

akerden dayış açtırmak. *Mı eya dûkan da akerden* Ben ona dükkânı açtırdım.

akerdeney <is.d.> açıklık.

akerdış VARY: *akardış*. <gçl.f.> açmak. *Şıma kêver akerd?* Kapıyı açtınız mı? *Kêveri akı, wa bêrê zerre.* Kapıyı aç, içeri gelsinler. *Kêveri meakerê, wa nirê zerre.* Kapıyı açmayın, içeri gelmesinler. [*akeno*; em.k. *akı*; istm.k. *akero*]

akerdox <is.e.d.> açacak olan, açan kişi.

akewtış <gçs.f.> doğmak (güneş, ay, yıldız). *Roj akewt, dinya bı germ.* Güneş doğdu, dünya ısındı. *Roj akewto, hını bı berew.* Güneş doğmuş, artık geç oldu. [*akewno*; em.k. *akewı*]

ako <is.e.> akü.

aktüel (Fr.) <zf.> aktüel.

al <s.> açık kırmızı (atlarda). *Estora maya al boll dinca.* Açık kırmızı atımız çok hızlıdır.

alarım (Fr.) <is.e.> alarm.

alawite/i <or.e./d.> yoğurulmuş olan.

alawıtış <gçl.f.> yoğurmak. [*alaweno*; em.k. *alawı*] EŞ ANL: *lalıtış*.

alawıttox <is.e.d.> yoğuran.

alawıyayış <gçs.f.> yoğurulmak. [*alawıyeno*; em.k. *bılawıyı*]

alay <is.d.> alay. (Herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk.)

Aldûş VARY: *Aldûs*. <öz.d.> Adıyaman'ın Gerger kazası.

Aldûşij <öz.e.d.> Gergerli.

alef <is.e.> yem.

'alem <is.e.> alem, herkes, bütün insanlar. *Dinya 'alem na qısay to pey 'hesiyayo.* Bu sözünü dünya alem duymuş.

alêliyayış <gçs.f.> erimek. (vücudun hastalıklardan dolayı erimesi.) *Kavireka ma alêliyê û merd.* Kuzumuz eriyip öldü. [*alêliyeno*; em.k. *alêlyi*]

ali <is.e.> ahali, sivil, halk. *Ali dew arêdê pêser!* Köyün ahalisini bir araya toplayın!

'alim (Ar.) <is.e.> âlim, ilim adamı, bilge kişi, öğretici.

'alimey <is.d.> âlimlik, bilgelik, bilginlik.

alin YER: 'Hesûd. BKZ: *halin*.

Alkan <öz.d.> Alkan aşireti. (Gerger, Çermik ve Siverek'e yayılmış bir aşiret adı.)

Alkanij <öz.e.d.> Alkanlı.

Almanij <öz.e.d.> Almanyalı.

Almanki <öz.d.> Almanca.

Almanya <öz.d.> Almanya.

alo YER: Ş. Cori. <is.e.> dayı. EŞ ANL: *xal*.

aloqiayış <gçs.f.> birbirine karışmak. [*aloqiayeno*; em.k. *aloqiı*]

aloqnaye/i <or.e./d.> birbirine karıştırılmış olan. *No mir mûwana aloqnayeyo.* Bu hamur kıllarla karıştırılmış.

aloqnayış <gçl.f.> birbirine karıştırmak. *He bew, to no mir cı wına mûwana aloqnayo.* Hele bak, sen bu hamuru niye böyle kıllarla karıştırmışsın? [*aloqnenno*; em.k. *aloqnı*]

aloqyaye/i <or.e./d.> birbirine karışmış olan.

aloxe [x]~[ç] <is.e.> semer yıpranmasın diye, üzerine örtülen semer kumaşından bir örtü çeşidi. EŞ ANL: *sercıl*.

alozkınayış BKZ: *aloznayış*.

alozkiyayış BKZ: *alozyayış*.

aloznaye/i <or.e./d.> karışmış olan, dolaşmış.

aloznayış VARY: *alozkınayış*. <gçl.f.> 1) birbirine dolamak, karıştırmak. *To cı nê lay wını aloznay, ez do ina seni pêra abırna?* Bu ipleri niye birbirine doladın, onları nasıl çözeceğim? 2) gevelemek. *Ê loxmey xo*

war kı, tiyê çı xo fek dı aloznenê?
Lokmanı yut, niye öyle ağzında dolaş-
tırıyorsun? *Oyo loxmi xo fek dı alozkneno.*
O lokmayı ağzında geveliyor. [*alozneno;*
em.k. *alozni*]

alozyaye/i <or.e./d.> dolaşık, karışık.

alozyayış VARY: *alozkiyayış.* <ğçs.f.> 1) dolaş-
mak, karışmak. (Saç, iplik vb. şeyler
birbirine karışarak güç çözümlür duruma
gelmek) 2) gevelenmek. [*alozveno;* em.k.
alozyi]

alqışnayış YER: Qelacix. BKZ: *aqelşınayış.*

altûn <is.e.> altın.

altûnên <s.> altınlı. *Mı bazino altûnên kerd
veyvera.* Geline altın bilezik taktım.

alû VARY: *alûe.* <is.d.> tükürük. EŞ ANL: *tifi.*

alû çekerdış tükürmek. *Merdımo camêrd
finê kı alû çekero, fina peydi nêgêno
(atas.).* Yiğit adam tükürdüğünü yalamaz.

alûc <is.d.> erik.

alûcêr <is.d.> erik ağacı.

alûçekerdox <is.e.d.> tüküren kişi.

alûe YER: Qelacix. BKZ: *alû.*

alûyin <s.> tükürüklü. *No çi biyo alûyin, hını
nêweryeno.* Bu şey tükürüklenmiş, artık
yemez.

alwe <is.e.> ağızlık. (Hayvanın ısırmasına,
zararlı bir şey yemesine, anne sütünü
emmeye engel olmak için ağzına takılan
deri ve bez gibi kafes.) EŞ ANL: *pozık.*

alwey <is.ç.> şark çıbanı, iz bırakan yüz
yaraları. (İyileştikten sonra iz bırakırlar.
İnsanların yüzlerinde, hayvanların dudak-
larında çıkarlar.)

alwey vetiş şark çıbanı çıkarmak. *Ê mêrdeki
alwey vetê, herûna cı menda.* O adam şark
çıbanı çıkarmış, izi kalmış. *Na bizer feka
alwey vijyayê.* Bu keçinin ağzında yaralar
çıkılmış.

alweyin <s.> şark çıbanlı. *Riyê nê mêrdeki
alweyino.* Bu adamın yüzünde şark çıbanı
yarası var.

aman₁ <is.e.> teslim. EŞ ANL: *teslim.*

amanê cı berdiş amana getirmek, göz aç-
tırmamak, rahat bırakmamak, zor durumda
bırakmak. (Karşı koyan birini boyun eğmek
zorunda bırakmak.) *Ina dışmen vişt teng û
amanê cı berd.* Onlar düşmanı şıkıştırıp
göz açtırmadılar.

amanê cı berdox amana getiren, göz açtır-
mayan, rahat bırakmayan, zor durumda
bırakan.

amanê cı şiyayış amana gelmek. (Önce
direnirken zor karşında boyun eğmek.)
Qarşidê hirê merdımana amanê cı şino.
Üç adam karşısında amana geldi.

aman₂ <ünl.> sakın! *Aman tever mevızyê,
torga varena.* Sakın dışarı çıkmayın, dolu

yağıyor.

amanet (Ar.) <is.e.> emanet. *Amanetê Homay
bê!* Allah'a emanet olun! EŞ ANL: *pawe.*

amayen VARY: *amiyayen.* <is.d.> geliş.
Amayena şıma çı wına derg ramit?
Gelişiniz neden böyle uzun sürdü?

amayış VARY: *amiyayış.* <ğçs.f.> gelmek.
Şıma zi yenê? E, ma zi yemı. Siz de gelir
misiniz? Evet, biz de geliriz. *Bêrê, ma şımı
keye kı, wa o zi maya bêro.* Gelin, eve
gidelim ki, o da bizimle gelsin. *Ma zi
şımaya bêmi?* Biz de sizinle gelelim mi?.
Şıma çimihal amey keye? Siz ne zaman
eve geldiniz? *Mı to rê gurguzi cenê, veng
to nêame/niame.* Islık çaldım, sana ses
gelmedi. *Ez amanê keye* (YER: Hesud). Ben
eve geldim. [*yeno,* olums. *nino;* em.k. *bê,
bêrê,* olums. *mey, meyrê;* istm.k. *bêrol/
bıro,* olums. *nêrol/nıro;* gçm.z. *ame* (e.),
amê (d.)] (Phlv: mad- (gçm.z.))

cı amayış 1) uygun anı gelmek, denk düşür-
mek, uymak, uygun düşmek. *Bıpaw, wexto
kı amê cı, tı zi qısera xo vajı!* Bekle, uygun
zamanı gelince, sen de lafını söyle!
2) isabet etmek. *Mı tıfing eşt, amê cı.* Silah
sıktım, isabet etti. 3) değmek. *Şıya kı to
eşt amê cı? Attığın taş ona değdi mi?*

pa amayış beraberinde gelmek. *Ê kı amey
ûja, ez zi pa ameya.* Onlar oraya geldik-
lerinde, ben de beraberindeydim.

pê amayış 1) çarpışmak, çakışmak. *Dı
‘erebey amey pê.* İki araba çarpıştı.
2) birbirine takılmak, uygun olmak. *Nê
bırxui amey pê.* Bu vidalar birbirine takıldı.

pêro amayış 1) birbirine uymak, uyuşmak.
No çaket û na işliga, weş ameyê pêro. Bu
cekette bu gömlek, birbirine güzel uyuşmuş.
2) çarpışmak, çakışmak. *Dı ‘erebey ameyê
pêro.* İki araba çarpışmış. *Nê suseyê yenê
pêro, xeyal kerê şikiyenê.* Şu şişeler
çakışıyor, dikkat edin kırılırlar. 3) adapte
olmak. *Kaykeri do bêrê pêro kı kay weş
bo.* Oyuncular birbirine adapte olacaklar ki
oyun güzel olsun.

piro amayış 1) uymak. *Bırxu ame piro.*
Vida ona uydu. 2) çarpmak.

po amayış 1) vücutta yara çıkması (çıban
gibi şeyler). *Qınor amê po.* Çıban çıktı.
2) alışmak (işe). *Karo kı kes keno, peyni dı
kes yeno po.* İnsan sürekli yaptığı işe,
sonunda alışır.

ra amayış kıvamına gelmek, mayalanmak.
Mir ameyo ra? Hamur kıvamına geldi mi?

ro cı amayış YER: Qerxan. uymak, uygun
düşmek. *Çına ame bı ro cı.* Elbise ona
uyuştu. EŞ ANL: *piro amayış.*

ro pê amayış YER: Qerxan. barışmak, an-
laşmak, uyuşmak (birbiriyile). EŞ ANL: *pêro*

amayış.

ta amayış kapılmak (korkuya vb.). *Kutık parrayo nê lajeki, lajeki rê tersa ra ameya ta, lajeko hewn dı tılo beno.* Köpek ısırınca, çocuk korkuya kapılmış, uykuda sığıyor.

xo amayış ayılmak, ayıklamak, kendine gelmek. *O xewriya bı, newe ameyo xo.* O bayılmıştı, şimdi ayılmış.

amayox <is.e.d.> gelici, gelme isteği olan. *Ey ser 'hend meşo, o amayoxo.* O kadar onun üstüne gitme, o gelicidir.

ambaz VARY: *embaz, embaz, imbaz, omboz.* <is.e.d.> arkadaş.

ambaz biyayış arkadaş olmak. *Ma to rê bi ambazi, hima to qedra ma nêzana.* Seninle arkadaş olduk, ama kıymetimizi bilmedin.

ambazek VARY: *imbazek.* <is.e.d.> 1) etene, eş, son, meşime. (Kadın rahmindeki bebek eşi) *Na ceniyeker rê tûtek Ellay da, dêka cı ambazekê cı cıkerd.* Bu kadın bebek doğurdu ve ebe bebeğin göbek bağıni kesip eşinden ayırdı. 2) arkadaşıcık. *No ambazekê toyo?* Bu arkadaşıcığın mı?

ambazey VARY: *ambazin; embazey; embazey; imbazey.* <is.d.> arkadaşlık, ahbaplık. *Ambazeya to qe weş niya.* Arkadaşlığın hiç iyi değil.

ambazey kerdış arkadaşlık etmek. *Şımayê kamya ambazey kenê?* Kiminle arkadaşlık ediyorsunuz?

ambazeya arkadaşça. *Merdıma ra tım ambazeya şırê nezdı!* Sürekli arkadaşça insanlara yaklaşın!

ambazin BKZ: *ambazey.*

Ameriqa <öz.d.> Amerika.

Amêlkan BKZ: *Hemêlkan.*

amin₁ <is.e.> maya (süt ürünleri için).

amin biyayış mayalanmak.

amin kerdış mayalamak. *Mı şıt kerd amin, hima amin nêtepişt kı penir bo.* Sütü mayaladım, ama maya tutmadı ki peynir olsun.

amin₂ <ünl.> amin! *Qisedê çewti rê, amin mevajê (atas.).* Yanlış söze amin demeyin!

amiyayış BKZ: *amayış.*

amnan VARY: *omnon.* <is.e.> yaz.

amnani yazın. *Ez do amnani şıra Tırkiya.* Ben yazın Türkiye'ye gideceğim.

amnanna bir dahaki yaz. *No amnan qısmet nêbi ez bêra, ez do amnanna bêra.* Bu yaz kısmet olmadı, bir daha ki yaz geleceğim.

amnano peyên ağustos.

amnano verên haziran.

amnano werteyên temmuz.

amnane <s.> yazlık.

bano amnane yazlık ev. *Ez do ma rê dew*

dı banêndo amnane vıraza. Köyde bize yazlık bir ev yapacağım.

çınayo amnane yazlık giysi. *Çınayo amnane biyo ercan?* Yazlık giysi ucuzlamış mı?

amor (Phlv. mar) VARY: *amore.* <is.e.> rakam, sayı. *Ma 'heta nıka hirê amori pêseroki vetê.* Şimdiye kadar üç sayı dergi çıkarmışız.

amorde/i <or.e./d.> sayılı. *Rojê mı amordeyê.* Günlerim sayılıdır. *Rojê amordey, rew ravêrenê.* Sayılı günler çabuk geçer.

amorden <is.d.> sayım, sayma. *Amorden boll ramena.* Sayım çok sürer.

amordış <gçl.f.> saymak. *Mı perrey xo amordi.* Ben paramı saydım. [*amoreno;* em.k. *amori*] (Phlv. âmâr-)

amore YER: Qelacix. BKZ: *amor.*

amoryayış <gçs.f.> sayılmak. *Nê perrey amoryayê?* Bu paralar sayılmış mı? [*amoryeno;* em.k. *amoryi*]

amoş <is.e.> avuntu, avutma. EŞ ANL: *azme.*

amoş biyayış avunmak. *Finê biyo 'hêrs, hını çiyêna amoş nêbeno.* Bir kere kızmış, artık bir şeyle avunmaz.

amoş kerdış avutmak. *Lajek geyrayê marda xo, ma xingiliki day cı, zor amoş kerd.* Çocuk annesini arıyordu, oyuncak verip güç avuttuk.

amoşbiyayen <is.d.> avunma.

amoşbiyayox <is.e.d.> avunan.

amoşkerden <is.d.> avutma. *Amoşkerdena merdım xapeyeno.* Avutmayla insan kandırılır.

amoşkerdax <is.e.d.> avutan.

ampa YER: Qelacix. BKZ: *hımpa.*

amper (Fr.) <is.e.> amper.

amver <is.e.> çıkış (yukarıya).

amverdı VARY: *averde.* <zf.> yokuş aşağıya doğru.

amvero VARY: *avero.* <zf.> yokuşa doğru. *Amvero şı.* Yokuşa doğru gitti.

amyayen BKZ: *amayen.*

amyayış BKZ: *amayış.*

Anadolu <öz.d.> Anadolu.

anarşi (Fr.) <is.e.> anarşi.

anarşist (Fr.) <is.e.d.> anarşist.

anayayış <gçs.f.> kurulmak (hedef, nişan). *Ûja dı hedef anayayo?* Orada hedef kurulmuş mu? [*anayeno;* em.k. *anayeyi*]

anaye/i <or.e./d.> kurulu. *Hedef anayeyo.* Hedef kuruludur.

anayış <gçl.f.> 1) kurmak. *Partiyênda demokrası aneyo, rınd beno.* Bir demokrat parti kurulursa, iyi olur. 2) kurmak (hedef, nisan). *Mı 'si anê kı, ma tıfingi çekem cı.* Taşı hedef kurdum ki, silah sıkalım. [*aneno;* em.k. *anı*]

ancilû BKZ: *incilû*.

anci VARY: *ancina*. <zf.> yine, gene. *O anci ame*. O yine geldi.

anci ji yine de, genede. *Tı anci zi şo ûjal*
Yine de git oraya!

ancina BKZ: *anci*.

anciyaye/i <or.e./d.> çekili. *O la anciyayeyo*.
O ip çekilidir.

anciyayen <is.d.> 1) çekilme. 2) çekinme.

anciyayiş <ğçs.f.> 1) çekilmek. *O peydi ancिया*. O geri çekildi. 2) çekinmek. *O lajek pilandê xo ra boll anciyeno*. O çocuk büyüklüklerinden çok çekiniyor. [*anciyeno*; em.k. *biancyi*]

cı anciyayiş çıkışmak, kavgaya yeltenmek. *Ma qısey berdê pêvero, o hima ancिया mı*. Karşılıklı tartışırken, kavgaya yeltendik.

pa anciyayiş beraberinde çekilmek. *Resen erziya bı darer, dar pa anciyê*. Urgan ağaca takılmıştı, ağaç beraberinde çekildi.

anciyayox <is.e.d.> çekingen.

andal YER: Ş. Cori. <is.e.> yüklük. EŞ ANL: *'lindan*.

anışnayiş <ğçl.f.> 1) söndürmek (havayı). *Na pındılıker anışni!* Bu balonu söndür! 2) kondurmak. *'Teyari anışni!* Uçağı indir! *Bewraner halindê cı dı anışni!* Güvercini yuvasına kondur! [*anışneno*; em.k. *anışni*]

anışte/i <or.e./d.> 1) sönlük (havası). *Na gındırık anıştiya*. Bu tekerlek iniktir. 2) konmuş. *No 'teyare anışteyo*. Bu uçak inmiş.

anıšten <is.d.> 1) sönmeye. 2) konma.

anıšten dayiş 1) söndürtmek. *Pındılıker anışten dı!* Balonu söndürt! 2) kondurtmak. *'Teyari anışten dı!* Uçağı indirt!

anıştış <ğçs.f.> 1) sönmek. *Pındılıka to anışt*. Balonun söndü. 2) konmak. *Jû 'teyrekê tiyaya anışt*. Bir kuş buraya kondu. [*anışeno*; em.k. *anışı*]

anket (Fr.) <is.e.> anket.

anonim (Fr.) <s.> anonim.

Antartıqay <öz.d.> Antartika.

Antartıqayij <öz.e.d.> Antartikalı.

ante/i <or.e./d.> çekik, çekilmiş. *Tiya ra têl anteyo, ravêrden mikûn niyo*. Burdan tel çekilmiş, geçmek mümkün değil.

anten <is.d.> çekme işi, çekiliş, çekim, çekiş.

anten dayiş 1) eşleştirmek (hayvanlar için). *Na mangê vıstray ra anten dê!* Bu ineği tosunla eşleştirin! 2) çektirmek. *İna 'erebay xo 'ereberda mına dê anten* Onlar arabasını benim arabamla çektirdi.

antena 'erdi yer çekimi.

antiş <ğçl.f.> çekmek. *Ey aw bir ra ant, mı nêant*. O kuyudan su çekti, ben çekmedim. *Nê lay biancı!* Bu ipi çek! [*anceno*; em.k. *biancı*]

cêyo antiş VARY: *cêro antiş*. germek. *'Hendi xo cêyo meanc, doşıya to tewena*. Kendini o kadar germe, omuzun ağrır. EŞ ANL: *têyo antiş, viziki antiş*.

cı antiş 1) üzerine geçirmek. *To ri werxani anto cı?* Nevresimi yorgana geçirdin mi? 2) üzerine çekmek (sıva, boya vb.). *Dawiteyo kı keneyayo, sera tayna biancı, wa pak bo*. Kazılmış sıvaya, biraz daha sıva çek, temiz olsun. 3) silah çekmek. *To çı tıfing ant cı?* Ona niye silah çektin?

cı ra antiş 1) her hangi bir şeyden çekmek. *Nê mêxi cadê cı ra biancı!* Bu çiviye yerinden çek! 2) dişiyi erkekle çiftleştirmek.

cı rê antiş çekiştirmek. *Eki şenê ridê cı dı qısey bıkı, tiyê çı pey dı cı rê ancenê?* Yapabilirsen yüzüne konuş, arkasında niye çekiştiriyorsun?

pa antiş beraberinde çekmek. *Şıma kı dar ant, gılanê cı zi pa biancê!* Ağacı çektiğinizde, dallarını da beraberinde çekin!

pê antiş çekişmek, birbirini çekmek.

pêrê antiş çekiştirmek. *Laj û pêrya fına pêrê antê*. Baba ile oğlu yine birbirini çekiştiriyordu.

pira antiş 1) çekmek (tokat). *Lajeki kelbes-tûn kerdê, mı sileyê ant pıra*. Oğlan yaramazlık ediyordu, kendisine bir tokat attım. 2) üzerine çekmek. *Lajek rakewteyo, werxani biancı pıra!* Çocuk yatmış, yorganı üzerine çek!

antin <is.d.> anten. *Antina telebzoni ronayiya?* Televizyon anteni dikili mi?

antox <is.e.d.> çekici, çeken.

ap <is.e.> amca.

apo! <vok.> amca!

aqademi <is.e.> akademi.

aqademik <is.e.d.> akademik.

aqeşınayeyo/i VARY: *qeşınayeyo/i*. <or.e./d.> yarılmış olan. *No 'erd aqeşınayeyo*. Bu yer yarıktır.

aqeşınayiş VARY: *aqeşınayiş; qeşınayiş; aqışınayiş*. <ğçl.f.> yarmak. *Mı na zebes aqeşınê*. Bu karpuzu yarıdım. *Mı na mişmiş aqeşınê, miyan ra lolik vijya*. Bu kayısıyı yarıdım, içinden kurt çıktı. [*aqeşıneno/qeşıneno*; em.k. *biaqeşını*]

aqeşıyayeyo/i VARY: *qeşıyayeyo/i*. <or.e./d.> yarık. *No 'erd aqeşıyayeyo*. Bu yer yarıktır.

aqeşıyayiş VARY: *qeşıyayiş*. <ğçs.f.> yarılmak. *Nê 'erdi serrêno kı riyê aw nêdiyo, pêro aqeşıyayo*. Bu yer bir yıldır ki su yüzünü görmemiş, tamamen yarılmış. [*aqeşıyeno/qeşıyeno*; em.k. *biaqeşıyeyo*]

aqıl <is.e.> akıl. *Aqılê cayılı teniko, gırwey cı zi şeniko (atas)*. Cahilin aklı incedir, işi de

hafiftir. *Aqıl serran dı niyo, serredeyo.* Akıl yaşta değil, baştadır.

aqıl biyayış akıllanmak. *No lajek hini biyo aqıl, dersê xo kerdê rındi.* Bu oğlan artık akıllanmış, derslerini düzeltmiş.

aqıl kerdış 1) akıllandırmak. *Pa xintey bi, newe tayn kerdo aqıl.* Kendisinde delilik vardı, şimdi biraz akıllandırılmış. 2) akıl etmek. *To aqıl kerd, tiya ra şiyê cana.* Akıllılık ettin, burdan başka yere gittin.

aqıl pa koyayış akli ermek, anlaya bilmek. *Lajek biyo gırd, hini aqilê ciyo koyeno pa.* Çocuk büyümüş, artık akli eriyor. *Ez to rê eşkera kera kı, wa aqilê to pakoyo.* Sana açıklayayım ki, aklın ersin.

aqıl pa koynayış aklını bir şeye yatırmak, anlamasını sağlamak.

aqıl pêsero biyayış akli başında olmak. *Aqilê mı pêsero nêbi, mı nêzanayê ezo se vana.* Aklım başımda değildi, ne söyle-diğimi bilmiyordum.

aqıl ra kemi geri zekâlı. *No mêrdek aqıl ra kemiyo.* Bu adam geri zekâlıdır.

aqıl ser şiyayış akli ermek. *Aqilê to şı nê girwi ser?* Bu işe aklın erdi mi?

aqıl şiyayış başı dönmek. *Aqilê mîno şîno, ez do 'ero gına.* Başım dönüyor, yere düşeceğim.

aqıla 1) akıllıca. *Ey aqıla qısey kerdî.* O akıllıca konuştu. 2) aklın, akıl ile.

aqıldar <is.e.d.> 1) akıl veren. *Piyê ma aqıldarê ma bı.* Babamız bize akıl veren bilge bir kişiydi. 2) bilge.

aqıldarey <is.d.> 1) akıl hocalığı. *Pêrê ma ma rê aqıldarey kerdê.* Babamız bize akıl hocalığı yapıyordu. 2) bilgelik. *Tı zi mey ma rê aqıldarey mekî!* Sen de gelip bize bilgelik yapma!

aqıley <is.d.> akıllılık.

aqılın <s.> zeki, akıllı. *O boll aqılino, kayda kesi nîno.* O çok akıllıdır, kimsenin oyununa gelmez.

aqılşayıyên <is.d.> baş dönmesi.

aqılşayıyên YER: 'Hesûd. BKZ: *aqılşayıyên.*

'ar <s.> 1) çirkin (güzelliğin karşıtı). *No mêrdek çend 'aro.* Bu adam ne kadar çirkin. 2) rezil. *Ê bênamûsi namûsê na keyneker kerd 'ar.* O namussuz bu kızın namusunu rezil etti. 3) kötü. *Rıka ê merdîmi boll 'ara.* O adamın kini çok kötüdür. 4) utanma. *Tiyê 'ar nêkenê, hewna tiyayey ra geyrenê?* Utanmıyor musun hâlâ buralarda geziyorsun?

'ar biyayış 1) çirkinleşmek. *To porê xo kerdo derg, tı biyê 'ar.* Saçını uzattığın için çirkinleşmişsin. 2) rezil olmak. *Ez tiyayey ra biya 'ar.* Ben buralarda rezil oldum. 3) kötü olmak. *Axa emserr boll biyo 'ar.*

Ağa bu sene çok kötü olmuş.

'ar kerdış 1) çirkinleştirmek. *To çınayo pis dayo xo ra û xo kerdo 'ar.* Sen çirkin elbise giyip kendini çirkinleştirmişsin. 2) rezil etmek. *To mêrdek kerd 'ar.* Adamı rezil ettin. 3) kötü etmek. *To lajek boll kerdo 'ar* Oğlanı çok kötü etmişsin. *Tiyê, mı millet miyan dı kenê 'ar kı, kes selam mı nêdo.* Milletin içinde beni kötülüyorsun ki, bana kimse selam vermesin. 4) utandırmak. *To qısey qırani ey rê kerdî û kerd 'ar.* Sen ona ağır sözler söyledin ve onu utandırdın. 5) tövbe etmek (argo). *To hewna 'ar nêkerdo?* Henüz tövbe etmedin mi?

'ar û 'erbet rezil, kepaze. *To xo kerd 'ar û 'erbet.* Kendini rezil kepaze ettin.

ara <is.d.> kahvaltı.

ara kerdış kahvaltı yapmak. *Bê ma keye dı ara bikemî!* Gel evde kahvaltı yapalım!

Araf (Ar.) <is.e.> Araf. (Cennet ile cehennem arasında bir yer.)

arasn BKZ: *arsne.*

arazı <is.e.> arazi.

arden <is.d.> getirme.

arden dayış 1) ısmarlamak. *Mı xo rê çına da arden* Kendime elbise ısmarladım. 2) getirtmek. *Xo rê cıxarey arden dı!* Kendine sigara getirt!

arden deyayış ısmarlanmak. *To rê tevayê deyayo arden* Sana bir şey ısmarlanmış mı?

ardî YER: Qerxan. <is.e.> yakacak eşyası, yakıt.

ardış <gç.l.f.> getirmek. *A şami biya sifre dı ronî!* Getir o yemeği sofraya bırak! *Qısey qısi ano.* Laf lafı açar. *Ey mı rê çekçol ardî.* O bana öteberi getirdi. *Ey meya mı hetek!* Onu yanıma getirme! [*ano*; em.k. *biya*, olums. *meya*; çoğ. *biyarê*]

cı ardış 1) takmak, yerine takmak. *Şıma pencıra ard cı?* Pencereyi taktınız mı? 2) uygun anı kollamak. *Rojê biya cı û bê vera ma!* Uygun bir gün kolla bize gel!

pê ardış birbirine takmak, birbirine uydurmak.

pêro ardış 1) çarpıştırmak, çakıştırmak. *Asına pêro dı!* Demirleri çakıştır! 2) birbirine uydurmak. *Ma nê bırxuya biyam pêro!* Bu vidaları birbirine uyduralım! 3) adapte etmek.

piro ardış 1) uydurmak, bir şeye uydurmak. 2) çarpmak.

ro pê ardış YER: Qerxan. 1) barıştırmak. *Embazê to pêra ka'hriyayeyê, mı ardî ro pê.* Arkadaşların küskündü, ben barıştırdım. 2) anlaştırmak. *Dezaya nêşayê mali sero omış bê, mı ardî ro pê.* Amca çocukların malın üzerinde anlaşmıyorlardı, ben anlaştırdım. 3) uydurmak. *To nêşa bırxuya biyarê ro pê?* Vidaları uyduramadın mı? EŞ

ANL: *pê ardiş.*

xo di ardiş beraberinde getirmek. *Mı çınay to xo di ardo.* Elbiseni beraberinde getirmişim.

ardi (Phlv. ārd) <is.ç.(d.)> un.

ardiş YER: Piran. BKZ: *erdiş.*

ardoll <is.d.> öğütmesi için buğdayın döküldüğü bölme. *Xeli ardoll ro kı, wa arisê ma bita'hneyo!* Buğdayı değirmen oluğuna dök, tahılımız öğütülsün! EŞ ANL: *qoxa.*

ardox <is.e.d.> getiren.

ardwan <is.e.> değirmenci. EŞ ANL: *qeraş.*

ardwaney <is.d.> değirmencilik.

ardwaney kerdış değirmencilik yapmak. *Ezo xo rê ardwaney kena, cana dı nêxftiyena.* Ben değirmencilik yapıyorum, başka yerde çalışmıyorum.

areq BKZ: *ariq.*

areqan <is.d.> sırık. EŞ ANL: *rewt.*

Ares <öz.d.> köy adı (Siverek'te).

aresa <is.d.> borsa. (Çarşılarda veya alış veriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın, bir arada bulunduğu bölüm.)

aresaya pemi pamuk borsası.

aresaya teni tahıl borsası.

aresca <is.e.> dinlenme yeri.

'arey <is.d.> 1) çirkinlik. 2) rezillik. 3) kötülük.

'arey xo nayış kötülükte direnmek. *Bırarê mı, mı rê kar di, mı 'arey nê xo û ez nêşiya nêgirweyaya.* Kardeşim bana iş buldu, ben direnip çalışmaya gitmedim.

'areya 1) çirkinlikle. *Tı na 'areya xasek nêbena.* Bu çirkinlikle güzel olamazsın. 2) rezillikle. *'Areya tı nêşenê girweyê bıkerê.* Rezillikle bir iş yapamazsın. 3) kötülükle. *'Areya girweyê nêbena.* Kötülükle bir iş olmaz.

areyi YER: Qerxan. BKZ: *ayre.*

arê YER: Ş. Cori. BKZ: *ayre.*

arêbiyaney VARY: *arêviyaney.* <is.d.> birikinti.

arêbiyaye/i VARY: *arêviyaye/i.* <or.e./d.> toplanmış.

arêbiyayen <is.d.> toplanma.

arêbiyayış VARY: *arêvyayış.* <gçs.f.> toplanmak, birikmek. *Arêbiyê pêser!* Bir araya toplanın! [*arêbiyenolarêbeno;* em.k.ç. *arêbê/arêbiyê*]

cı arêbiyayış üzerine çullanmak.

ro cı arêbiyayış YER: Qelacix. üzerine çullanmak. *Pêro arêbiyayê ro cı.* Hepsî onun üzerine çullandılar. EŞ ANL: *cı arêbiyayış.*

arêdaye <is.e.> birikim. (İnsanın bir konuya ilişkin genel bilgi donanımı.)

arêdayey serra yılların birikimi. *No emeg arêdayey serrano.* Bu emek yılların birikimidir.

arêdayen <is.d.> toplama.

arêdayen dayış toplatmak.

arêdayış <gçl.f.> toplamak. *Nê çiyê xo arêdê, ma do solixna şımı.* Bu eşyanızı toplayın, birazdan gideceğiz. EŞ ANL: *arêkerdiş.* [*arêdeno;* em.k. *arêdi*]

cı arêdayış 1) başına toplamak, üzerine üşüştürmek. 2) üstüne saldırtmak.

arêdayox <is.e.d.> toplayan.

arêkerde/i <or.e./d.> toplanmış.

arêkerdiş VARY: *arêkardiş.* <gçl.f.> toplamak. [*arêkeno;* em.k. *arêki*] EŞ ANL: *arêdayış.*

arêkerdox <is.e.d.> toplayan. *Arêkerdoxê na istaniker Demo.* Bu masalın derleyicisi Dem'dir.

arêvyayış YER: Bêsin. BKZ: *arêbiyayış.*

arêzle VARY: *awrêzi;* *awrêzle.* <is.e.> kıldan yapılan ip.

Arıkan <öz.e.> Çermiğ'in Hesud köyünde, üstünde kalesi olan eski bir yerleşim alanı.

arıq VARY: *areq.* <is.e.> ter.

arıqê çari alın teri.

arıqın <s.> terli. *Ez arıqına.* Ben terliyim.

arıqnaye/i <or.e./d.> terletilmiş olan.

arıqnayış <gçl.f.> terletmek. *Tı kar dı arıqnayê.* Seni işte terletmişler. *Ey ez qısandê xoya arıqnaya.* O laflarıyla beni terletti. [*arıqnenno;* em.k. *biarıqını*]

arıqnayox <is.e.d.> 1) terletici. 2) terleten.

arıqyaye/i <or.e./d.> terli, terlemiş olan.

arıqyayış <gçs.f.> terlemek. *Mêrdek tijiya arıqya bı.* Adam güneşte terlemişti. [*arıqyeno;* em.k. *biarıqıyî*]

aris <is.e.> değirmenlik tahıl. (Değirmene un için öğütmeye götürülen tahıl.)

Ari <öz.e.d.> Ari. (İrandan geçerek Kuzey Hindistana yerleşen halk veya bu halktan olan kimse.)

arinayış YER: Bab. BKZ: *herinayış.*

ariye YER: 'Hesûd. BKZ: *ayre.*

ariyek <is.e.> mide (kuşlarda).

Arjantin <öz.e.> Arjantin.

Arjantinij <öz.e.d.> Arjantinli.

arjo YER: Qerxan. <is.e.> göğürme, filiz.

arjo dayış yeniden göğürmek, filiz vermek.

'arkerdox <is.e.d.> rezil eden.

armüşike YER: Qelacix. BKZ: *'hermûşık.*

Arnawid <öz.e.d.> Arnavut.

Arnawidki <öz.d.> Arnavutça.

arçiq YER: Piran. <is.e.> ısırğan otu. EŞ ANL: *adırvaş.*

arr <is.d.> yemlik. *Hewna estor nêherinaya, cı rê arr vıraşt (atas.).* Atı almadan yemliğini yaptı (alamadığın şeyin hazırlığını yapma, zararını görürsün anlamına gelir).

arresiyayış <gçs.f.> dinlenmek, yorgunluğunu gidermek, yorgunluk atmak. *Ez ewro boll 'ediziyaya, sersiya ronışta û arresiyaya.*

Bugün çok yoruldum, gölgede oturup dinlendim. [*arresiyeno*; em.k. *bjarresyi*]
arresnayiş <ğçl.f.> dinlendirmek. *Ê qeçeka tayn arresni! O çocukları biraz dinlendir!* [*arresneno*; em.k. *bjarresni*]
arr'si <is.e.> değirmen taşı. *Arr'si geyrena, aris ta'hneyeno.* Değirmen taşı döner tahlil öğütülür.
'arsızı <is.ç.> kardelen. EŞ ANL: *filharizi, vılıka kutıkan.*
arsne VARY: *arasn, eresne.* <is.e.> kol dirseği. EŞ ANL: *qûzix.*
arşûn₁ <is.e.> ölçü (suda).
arşûn₂ <is.e.> afsun, sihir, büyü (dini inançtan gelir).
arşûn biyayiş büyülenmek.
arşûn kerdış büyülemek. *Şêxi ez kerda arşûn, hini ez marri tepêşa marri mı di nêdanê.* Şeyh beni büyüledi, artık yılanları tutarsam beni ısırmazlar.
arşûnbiyaye/i <or.e./d.> büyülenmiş, büyüü.
arşûnin <s.> büyüü, sihirli.
arşûnker <is.e.d.> büyüücü, sihir yapan.
artis (Fr.) <is.e.> artist.
arwana YER: Qerxan. <is.d.> dişi deve.
arwêş VARY: *awrêş.* <is.e.> tavşan.
arwêşek <is.e.> tavşancık.
arye YER: Qelacix. BKZ: *ayre.*
asa BKZ: *çoğan.*
asan₁ <is.e.> 1) ışık. *No gırweyo kı tiyê vanê, ney di asanê çiniyo.* Söylediğin bu işte bir ışık yoktur. 2) görünüm. *Asanê nê koya boll weşo.* Bu dağların görünümü çok güzeldir. EŞ ANL: *işiq.*
asan₂ <zf.> dinlendirme.
asan biyayiş dinlenmek.
asan kerdış dinlendirmek. *Mıziki vındarnê, ma goşanê xo tayn asan kemi.* Müzüğü durdurun, biraz kulaklarımızı dinlendirelim.
asaney YER: Qerxan. <is.d.> taklit.
asaney biyayiş taklit olmak.
asaney kerdış taklit etmek. *Noyo şeno asaneya herkesi zi bikero.* Bu herkesin de taklitini yapabilir.
asaneykerdox <is.e.d.> taklitçi.
asar YER: Qerxan. <is.e.> işaret. EŞ ANL: *nışan.*
asatme <zf.> kurtuluşu olmamak. *Boka tı bımırê, asatme nêkerê! (bedd.)* Allahvere ölesin, kurtuluşun olmaya. *Serdo, şo zerre, benê nêweş tıxtor zi çiniyo, wellay asatme nêkenê mirenê.* Soğuktur içeri git, hastalanırsın doktor da yok, valahi kurtuluşun olmaz ölürsün.
asayen <is.d.> görünüş, görüntü. *Asayena nê bani weşa.* Bu evin görünüşü güzel.
asayış₁ <is.e.> güvenlik. (Bir yeri düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu.)
asayış₂ BKZ: *aysayış.*

ase YER: Qerxan. BKZ: *asiye.*
asê BKZ: *asiye.*
asin <is.e.> demir.
asin cawitiş 1) öfkelenmek (aşırı derecede), çok kızamak anlamında kullanılır (demir çığnemek, mecazi). *Zerriya eya lej wazena, oyo asin caweno.* O çok öfkelenmiş, canı kavga istiyor. 2) güçlü olmak.
asin kerdış demirleştirmek.
asincawitox <is.e.d.> 1) öfkeli, çok kızgın. 2) güçlü.
asinên <s.> demirli. *Xûciko asinên weşo.* Demirli masa güzeldir.
asingaz <is.d.> pense.
asinger <is.e.> demirci. *Torzinê ma şikiyayo, ber asingeri wa virazo!* Baltamız kırılmış, demirciye götür yapsın!
asingerey <is.d.> demircilik.
asinxane <is.e.> demirhane.
asi <s.> isyankâr, karşı koyan.
asi vijayiş isyan etmek.
asiye VARY: *asê; ase.* <s.> 1) sarp, erişilmez, geçit/yol vermeyen. *Raya 'Hesrani asiyeya, po ray şiyayen çetına.* Hasaran yolu sarptır, yürünmesi zordur. 2) yola gelmez, inat. EŞ ANL: *'eks.*
askoyaye/i <or.e./d.> söküük. *No fistan askoyayeyo.* Bu elbise söküktür.
askoyayen <is.d.> söküük.
askoyayiş <ğçs.f.> söküüklemek (dikiş için). *Pantorê mı askoyay.* Pantolonum söküüldü. [*askoyeno*; em.k. *biaskoyi*]
askoynaye/i <or.e./d.> söküükülmüş.
askoynayiş VARY: *aşkawnayiş.* <ğçl.f.> söküüklemek (dikiş için). *To çı pantorê xo askoynayê?* Neden pantolonunu söküükmüşsün? [*askoyneno*; em.k. *biaskoyni*]
askoynayox <is.e.d.> söküükücü, söküük.
asle YER: Bûdran. BKZ: *aşle.*
asmêr YER: 'Hesran. <is.d.> asma ağacı. EŞ ANL: *mewşêr.*
asmi YER: Bûdran. BKZ: *aşmi.*
asnaw (Phlv. şnâz) <is.d.> yüzme. *Keynê, tı asnaw zana? Kız, sen yüzme biliyor musun?*
asnaw kerdış yüzme. *Birak weş asnaw keno.* Kardeş güzel yüzüyor.
asnawa bınpizi bir yüzme çeşidi. YER: 'Hesûd.
asnawber <is.e.d.> yüzücü. EŞ ANL: *asnawêr.*
asnawberay <is.d.> yüzücülük. *Asnawberay karêndo weşo.* Yüzücülük güzel bir iştir.
asnawêr YER: Ş. Cori. <is.e.d.> yüzücü. EŞ ANL: *asnawber.*
asnayış BKZ: *aysnayiş.*
aspawitiş YER: Qerxan. <ğçl.f.> ağızda emmek, ağızda eritmek. [*aspaweno*; em.k. *biaspawı*]

aste VARY: *e'ste*. <is.e.> kemik. *A mû, qelan-cıkda Ma'hmeşay dı şıdeyena û resena aste ew na mû nêvisyena*. Bu kıl, Mehmet Şahın serçe parmağında sıkışıp kemiğe dayanır ama kopmaz.

aste biyayış kemikleşmek.

aste kerdış kemikleştirmek.

asteyın VARY: *e'steyın*. <s.> kemikli.

astrax BKZ: *istrax*.

Asûr <öz.e.d.> Asur.

Asûrki <öz.d.> Asurca. (Sami dilleri ailesine giren ve Milattan önceki dönemlerde Ön Asya'da kullanılmış olan ölü bir dil.)

Asya <öz.d.> 1) Asya kıtası. 2) Asya (kadın adı).

Asyayij <öz.e.d.> Asyalı.

asyayış BKZ: *aysayış*.

aşanaye/i <or.e./d.> kazılmış, eşilmiş.

aşanayış <gçl.f.> eşmek, oymak. *Oyo 'her aşaneno*. O toprak eşiyor. [*aşaneno*; em.k. *aşanı*]

aşanayox <is.e.d.> oyucu.

aşılme YER: Qelacix. <is.e.> pazibent. (Binek hayvanların kuyruk üstüne takılan geniş kemer.) *Aşılme heri vısiyayo*. Eşeğin pazibendi kopmuş. EŞ ANL: *bazbend*.

aşıq <is.e.d.> Kürt halkından olan, mülkiyet sahibi olmayan, sünnet, berberlik yapan, düğünlerde davul ve zurna çalan, karşılığında bahşış alarak geçinen. *Aşıqo neqera ceneno*. Çalgıcı davul çalıyor.

aşkewnayış YER: Ş. Cori. BKZ: *askoynayış*.

aşle VARY: *asle*. <is.e.> aşı (ağaç için).

aşle kerdış aşı vurma, aşılama (ağaçlar için). *Na darer aşle kıl!* Bu ağacı aşıla!

aşle pıro dayış aşı vurma. *Na alûcêr bi, mi aşley mışmîşêr da pıro*. Bu erik ağacıydı, ben kayısı aşısı vurdum. *Aşleyo raştay na tûwêrer ro dı!* Bu dut ağacına gerçek aşı vur!

aşleker <is.e.d.> aşıcı.

aşlekerden <is.d.> aşılama, aşı vurma.

aşlekerden dayış aşılattmak.

aşlekerdi <is.d.> aşılannmış olan.

aşmi VARY: *asmi*. <is.d.> ay (dünyanın uydusu).

aşmi gêriyayış ay tutulması. (Zaza inancına göre ay onbeş yaşındaki bir kızdır. Ejderha ayı yemek peşindedir, o da kendini ele vermek için gizlenir. Zazalar silah sikarak, tenekelerle ejderhayı korkutacaklarına inanırlar. Ejderha aya sorar: "Aşağıdan gelen bu sesler ne"? Ay der: "Onlar benim ümmetimdir. Beni yemem için seni öldürmeye geliyorlar". Bu sözler üzerine ejderha korkup kaçar.) *Aşmi gêriyê, xewf kewt mı pize*. Ay tutuldu, içime korku düştü.

aşmi gew vıştış YER: Feqi. Bazen ayın etra-

fında bir çember oluşur, bu durum için söylenir.

aşmi şani werdiş YER: Qerxan. on beş gününden, on altıncı gününe geçmek (ay için).

aşmiya çarêsi ayın ondördü. (İnançdan dolayı söylenir.) *Meşt aşmiya çarêsyay, roja xeyriya*. Yarın ayın ondördü, hayır günüdür. **aşmiya pancêsi** 1) ayın onbeşinci günü. 2) ayın en parlak olduğu gün. (Zazalar arasında daha çok kadın güzelliğine vurgu yapmak için kullanılır.) *Keynek 'hendik xasek bi, 'eyni zey aşmida pancêsi bi*. Kız o kadar güzeldi, aynen ayın onbeşi gibi.

aşmiya sûr kızıluy.

aşnawite/i <or.e./d.> duyulan.

aşnawiten <is.d.> 1) duyma, işitme. 2) duyuru, ilan. EŞ ANL: *vengane*.

aşnawiten dayış duyurmak. *Nê qısa aşnawiten dê!* Bu sözleri duyurun!

aşnawitiş VARY: *eşnawitiş*. <gçl.f.> duymak, işitmek. *To hewna nêaşnawito?* - *Mı rew-nayo aşnawit bı*. Daha duymadın mı? - Ben çoktan duymuştum. *Qıseyê kı to kerdı bi, mı aşnawiti*. Söylediğin sözleri duydum. [*aşnaweno*; em.k. *biaşnawı*] (Phlv. *āšnaw-*) EŞ ANL: *'hesyayış*.

aşnawitox <is.e.d.> duyan.

aşrax <is.e.> dolabın bir parçası.

aşt <zf.> o taraf.

aşt û naşt o tarafa ve bu tarafa. *Tım bı no fıkra ez şıyan aşt û naşt* (Osman Efendi Babij). Bu fikirle daima o tarafa ve bu tarafa gittim.

aşta o taraftan. *A kama aşta yena?* O kimdir o taraftan geliyor?

aşta našta o taraftan bu taraftan. *Ez našta yena, tı zi aşta bê!* Ben bu taraftan gelirim, sen de o taraftan gel!

aşûre (Ar.) <is.d.> aşure. (Bu sözcüğün Nuh tufanındaki bir hikayeye bağlantılı olduğu söylenir. Buna göre Nuh'un gemisi Cudi dağına oturduğunda geminin ambarında çok az yiyecek kalmıştır. Geriye kalan son aşların (aş) ufaklarından (or) ve kırıntılarından bir yemek yaparlar. Bu yemeğin adı aşure olarak kalır. Her yıl aşure ayında aşure yapmak ve yemek gelenek haline gelmiştir.)

aşxane <is.e.> lokanta.

At₁ <öz.d.> kadın adı.

Atê! <vok.>

at₂ <is.e.> kursağında kalma, ahi içinde kalma. (İstenilen bir şey gerçekleşmemesi, yarım kalması.)

at mendiş ahi içinde kalmak, kursağında kalmak, ukde kalmak. *Feqirey ra mı nêşa 'erebeyê biherina, atê cı mı pize dı mendı*.

Fakirlikten bir araba alamadım, ahı içimde kaldı. *Mı nêşa keynerda axaya bijewziya, atê cı mı pize dı mendı.* Ağanın kızıyla evlenemedim, ahı kursağımda kaldı.

ata <zf.> o taraftan. *O kamo ata yeno?* O kimdir o taraftan geliyor?

ata şiyayış o tarafa gitmek.

atiya YER: Qelacıx. BKZ: *etiya*.

atrês <s.> yarı kuru.

atrêsnaye/i <or.e./d.> yarı kurutulmuş olan.

atrêsnayış <gçl.f.> yarı kurutmak, nemli bırakmak. *Şıma çınay mı atrêsnayo?* Elbisemi yarım kurutmuş musunuz? [*atrêsneno*; em.k. *atrêsnı*]

atrêsyaye/i <or.e./d.> nemli, yarı kurumuş olan.

atrêsyayış <gçs.f.> yarı kurumak, nemli kalmak. *Çınay mı tijiya atrêsyayo.* Elbisem güneşte yarı yarıya kurumuş sayılır. [*atrêsyeno*; em.k. *biatrêsyi*] EŞ ANL: *tolaz-yayış*.

avdêri <is.d.> kuru üzüm yapılı bir üzüm türü.

aver₁ <zf.> 1) ilerleme. 2) mücadele, direnme. **aver berdiş** ilerletmek. *Karê xo tım aver berê!* İşinizi daima ilerlettin!

aver dayış mücadele etmek, direnmek. *Tiyê xo aver danê?* Mücadele ediyor musun?

aver₂ YER: Derdere. <s.> emsal, yaşıt, denk. *Nê lajeki averê pêyê.* Bu oğlanlar yaşittir. EŞ ANL: *têçax*.

averdayen <is.d.> mücadele, direniş, direnme.

averde YER: Qelacıx. BKZ: *amverdi*.

avero YER: Qelacıx. BKZ: *amvero*.

Avêrag₂ <öz.d.> Gerge' de bir köy adı.

avêrag₂ <is.e.> geçit, boğaz.

avırrnayış YER: Bêsin. BKZ: *abırrnayış*.

avırryayış BKZ: *abırryayış*.

aviştış BKZ: *afınayış*.

avıyayış YER: Bêsin. BKZ: *abıyayış*.

avize <is.e.> avize.

avlege YER: Qelacıx. BKZ: *evleg*.

avorde/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

avorden <is.d.> yolma.

avordış <gçl.f.> 1) yolmak. *Mı porrê na keyneker dstandê xoya avordı.* Bu kızın saçını ellerimle yoldum. 2) ditmek. (Pamuğu, yünü elle yumuşatmak.) [*avoreno*; em.k. *avori*]

avoryayen <is.d.> yolunma.

avoryayış <gçs.f.> yolunmak. *Porrê na keyneker çı wini avoryayo?* Bu kızın saçını neden öyle yolunmuş? [*avoryeno*; em.k. *avoryi*] EŞ ANL: *rûçıkayış*.

avrêz VARY: *avrêzle*. <is.e.> peynir tulumu (deriden). *Hel bew, fekê xo zey fekdê avrêziya akerdo oyo weyneno (deyim).* Hele bak, ağzını deri tulumu ağzı gibi açmış

bakıyor.

avrêzle BKZ: *avrêz*.

aw VARY: *awki, awke*. (Phlv. āb) <is.d.> su. *Awda vınderdı ra bitersê, awa kı şına xora aya şına (atas.).* Durgun sudan korkun, akan su zaten akıyor. (Durgun insanların tehlikeli olduğunu anlatır.)

aw cı dayış 1) sertleştirmek (demir ve demir aletleri için). 2) birine su vermek.

aw cı kerdış su dökmek. *Vılıkê toyê kenê wişki bê, aw cı kerê kı wa wişki nêbê.* Çiçeklerin kurumak üzeredir, su dökün ki kurumasinlar.

aw dı şiyayış suda gitmek, suya kapılmak. *Lajek aw dı şı û henqiya.* Çocuk suya kapılıp boğuldu.

aw fek kewtiş ağzı sulanmak.

aw pede şiyayış 1) boşuna su akmak. *Awa bostandê ma pede şı.* Bahçemizin suyu boşa aktı. 2) içine su sızmak. *Serê dêsi akerde bı, aw şı pede, dêş rızıya.* Duvarın üstü açıldı, içine su sızınca, duvar yıkıldı.

aw pıro kerdış 1) duş yaptırmak, yıkamak. *Lajek bıbı leymin, ma ra cı aw kerd pıro.* Çocuk kirlenmişti, annesi ona duş aldırdı. 2) banyo yaptırmak.

aw rijnayış su dökmek (yere). *Awer merijnê 'erd!* Suyu yere dökmeyin!

aw rijyayış su dökülmek (yere). *Aw rijyê mı ser, ez biya hi.* Üzerime su döküldü, ben islandım.

aw ro cenayış suya batırmak, suya daldırmak. *Mı çınay xo cena aw ro û vet.* Elbisemi suya batırıp çıkardım.

aw ro ceneyayış suya batırılmak. *Fistanê to ceneyayo aw ro.* Entarin suya batırılmış.

aw ro gunayış suya düşmek. *Aw ro meguni!* Suyu düşme!

aw şiyayış akmak (su için). *Na awa serbest şına.* Bu su özgürce akıyor.

aw vero şiyayış suyun önüne doğru gitmek. *Aw vero şo, awa cayê ra şına?* Suyun önüne doğru git, bozukluk var mı?

awa 'saya elma suyu.

awa engûr üzüm suyu.

awa germ sıcak su.

awa giran ağır su.

awa gula gül suyu.

awa honik serin su.

awa isoti biber salçası.

awa meywi meyve suyu.

awa nı'ha nohut suyu. *Nê merdımı dı şeref çınıyo, ri cı awda nı'hana şûwıyayo (deyim).* Bu adamda şeref yoktur, yüzü nohut suyuyla yıkanmış (utanmayan insanlara denir).

awa şamıka domates salçası.

awa şımıten içilecek su.

awa şiyayi akar su.

awa veng ufak su tuvalet ihtiyacı.

awa xarın ılık su.

awa zemzemi zemzem suyu.

awa zerd sarı su, safra.

awa₁ <is.e.> tempo. *Neqerer no awaya piro di!* Davula bu tempoyla vur!

awa₂ <is.e.> taklit.

away cı kerdış taklit etmek. *O şeno away herkesi bıkerö.* O herkesin taklitini yapabilir. *Ey away ma û pêrdê xo kerdê.* O anne ve babasının taklitini yapıyordu.

awana VARY: *awayna* <zf.> 1) başka bir şeyler. 2) başka alternatif. *Kes şeno awana bıkerö.* İnsan başka alternatif bulabilir. 3) başka türlü. *To ma rê awana va.* Sen bize başka türlü söyledin.

awana kerdış alternatif bulmak. *Ekı ewro girwey to nêvirazyo, ma do awana bıkemı.* Eğer işin bugün yapılmazsa, başka alternatif bulacağız.

awaro <zf.> batmaya doğru, inişe doğru.

awaro şiyayış batmak (güneş, ay, yıldız). *Roj şiyö awaro?* Güneş batmış mı?

awayê <zf.> bir şeyler yapma.

awayê kerdış 1) bir şeyler yapmak. *Kavirê to triryayê, meters ma awayê kemı.* Kuzuların çalınmış, korkma bir şeyler yaparız. 2) alternatif bulmak. *Girwey to rihato, ma awayê kemı.* İşin kolay, bir alternatif buluruz.

awayın <s.> tuhaf. *Ey ra çiyê fahm nêbeno, wını awayıno.* O anlaşılmayan tuhaf biridir.

EŞ ANL: 'eyret, 'ecêb.

awayna BKZ: *awana*.

awbend <is.e.> baraj. EŞ ANL: *bend, bêvin*.

awca <is.e.> su belirtisi olan yer. *Tiya awcayo, çıkı tım mergeyo.* Burada su belirtisi var, çünkü hep yeşildir.

awdaye/i <or.e./d.> sulanmış olan.

awdayen <is.d.> sulama işi.

awdayen amayış susamak (bitki veya sebze). *Zerzewatê ma ameyo awdayen* Sebemiz susamış.

awdayış <gçl.f.> sulamak. *Nê gayanê ma ber awdı!* Götür bu öküzlümüzü sula! *Ezo şına bostani awda.* Ben bahçeyi sulamaya gidiyorum. [*awdeno*; em.k. *awdı*]

awdayox <is.e.d.> sulayan.

awdaz VARY: *ewdaz*; *odaz*. <is.e.> abdest. (Müslümanların, bazı ibadetleri yapabilmek için el, ağız, burun, yüz, kol, ayak yıkama ve başa, enseye ıslak el gezdirmeye, kulağı temizleme biçiminde yaptıkları arınma.)

awdaz girotiş abdest almak. *Awdazê xo bigi û nimaz bıki!* Abdestini alıp namaz kıl!

awdaz şikiyayış abdest bozulmak. *Dest-awi kerdena, awdaz şikiyeno.* İdrar yap-

makla, abdest bozulur.

awdazın <s.> abdestli.

awdazxane VARY: *odazxane*. <is.e.> tuvalet. (abdest bozacak yer.)

awdeyayış <gçs.f.> sulanmak. *No 'erdê ma çimihal awdeyayo?* Bu tarlamız ne zaman sulanmış? [*awdeyeno*; em.k. *awdeyi*]

aweray <is.d.> yol ayırımı.

awın <s.> sulu.

awın biyayış sulu olmak. *No mir biyo awın.* Bu hamur sulu olmuş.

awın kerdış sulu yapmak, sulandırmak.

Awıstıralya <öz.d.> Avustralya.

Awıstıralyayij <öz.e.d.> Avustralyalı.

Awıstırıya <öz.d.> Avusturya.

Awıstırıyayij <öz.e.d.> Avusturyalı.

awi₁ <is.d.> çiğ (çimenlerin sabah erkenden su tutması).

awi kewtiş çiğ düşmek. *Şewra rewê awi kewna.* Sabah erkenden çiğ düşer.

awi₂ <s.> 1) sulak. *Gudhayig di, di 'erdê mayê awi estê.* Gudhayig'da, iki sulak tarlamız var. 2) sucul.

awke YER: Qelacix. BKZ: *aw*.

awkı YER: Piran. BKZ: *aw*.

awkın <s.> cıvık. *Na 'İnci awkına.* Bu çamur cıvıktır.

awmast BKZ: *mastawı*.

awr <s.> gebe (hayvanlar için). *Mangay ma awra.* İneğimiz gebedir.

awrêş BKZ: *arwêş*.

awrêz <is.e.> yüksekteken akan yağmur suyu (evin çatısından vb.).

awrêzi YER: Qelacix. BKZ: *arêzle*.

awrêzle BKZ: *arêzle*.

Awrıpa <öz.d.> Avrupa.

Awrıpayij <öz.e.d.> Avrupalı.

awşın <s.> kuzlak, su kaynağı, su sızıntısı veya belirtisi olan yer. EŞ ANL: *awzim*.

awtayış YER: Ş. Cori. <gçl.f.> atılganlık göstermek, cesaret etmek, cüret göstermek. *Awtonê bê?* Cesaretin varsa gel? EŞ ANL: *wetardış*.

awtiya YER: Mûskan. BKZ: *etiya*.

awze BKZ: *awzim*.

awzê YER: Qelacix. BKZ: *awzim*.

awziliki <is.ç.> deri hastalığı. (Yaralardan daima su akan bir çeşit deri hastalığı.)

awziliki biyayış deri hastalığına yakalanmak. *Ez awziliki biya.* Ben deri hastalığına yakalandım.

awzim VARY: *awze*; *awzê*. <is.e.> kuzlak, su kaynağı, su sızıntısı veya belirtisi olan yer. EŞ ANL: *awşın*.

awzimek <is.e.> azıcık su sızıntısı olan yer.

awzın <is.e.> kayış topağı.

ax <ünl.> ah! *Ax dayê, ez merda.* Ah anne, ben öldüm. *Ax mı rê, koti toyo teweno?* Canım

benim, neren ağrıyor?

ax babo ah baba! *Ax babo, to çı mı rê nêva bakalê mı merdo?* Ah baba, niye bana dedemin öldüğünü söylemedin?

ax wax ah vah!

ax wax kerdış ah vah etmek. *Derbiki werdê ci, ax wax kerdê, kesi heta ci nêgirot.* Dayak yiyip ah vah ediyordu, kimse kendisine taraf olmadı.

axa [X]~[Y] <is.e.d.> ağa. (Geniş toprakları olan, halk arasında sözü geçen varlıklı kimse.) ÇOĞ: *axleri. Axleri ameyê pêser, ê do çiyê bikerê.* Ağalar toplanmış, birşeyler yapacaklar. *Axay dewda şıma kamo? Köyünüzün ağası kimdir?*

axayin [X]~[Y] <is.d.> ağalık.

axbabo <is.e.> yılan çeşidi. (Kuyruğu olmayan, boyu kısa, ön ve arkasında kafa bulunan, ısırınca kısa sürede canlıyı öldüren zehiri çok tesirli bir yılan çeşidi.)

axbandir YER: Siverek. <is.d.> haşlanılıp yenilen yabani bir bitki.

axbe YER: Qelacix. BKZ: *axbet.*

axbet [X]~[Y] VARY: *axbe.* <ünl.> darısı başına. (Başkası için, bir başarı, bir mutluluk istendiğinde söylenir.) *Axbe to bo, mı lajê xo jewjna.* Darısı senin başına, ben oğlumu evlendirdim.

axer YER: Qerxan. BKZ: *axiri.*

axirdewr [X]~[Y] <is.e.> kıyamet (dünyanın alt üst olması).

axirdewr qılayayış kıyamet kopması. *Dew dı lej biyo, tı vanê, "qay axirdewr qılayayo 'si 'siyer sero nêmenda".* Köyde kavga olmuş, sanki kıyamet kopmuş taş taşın üstünde kalmamış.

axirdewr qılaynayış kıyamet koparmak. *Dı 'eşiri kewtê têmiyan, êyê lej kenê 'eyni axirdewr qılaynayo.* İki aşiret içiçe kavga ediyorlar, resmen kıyamet koparıyorlar.

axiri [X]~[Y] VARY: *axer.* <zf.> malasef, yani, nihayet. *Axiri to nêşa na 'erebera mı virazê.* Maalesef sen bu arabamı yapmadın. EŞ ANL: *yanê, wel'hesil.*

axız [X]~[Y] <is.e.> ağız (ekin toplamakta). *Pemey ma axizê çineyayo, hewna dina axızı çineyeno.* Pamuğumuz bir ağız toplanmış, iki sefer daha toplanır.

axızna bir dahaki ağız. *Axızna dı pemey ma kemeyeno.* Bir dahaki ağızda pamuğumuz azalır.

axi <is.d.> ahlama.

axi antış ahlamak. *Hel bew, na axiya kı oyo anceno.* Hele bak onun çektiği bu ahlamaya.

axlaq (Ar.) <is.e.> karakter, ahlak.

axlaqın <s.> karakterli, ahlaklı.

axlaqi <s.> ahlaki.

axleri BKZ: *axa.*

axmax (Ar.) <s.> ahmak, aptal, budala. *Tı boll axmaxê, qe kafay to nêgirweyena.* Sen çok ahmaksın, hiç kafan çalışmıyor. *Axmax, bêto kesna çiniyo nê kari bikero?* Aptal, senden başkası yok mu bu işi yapsın? EŞ ANL: *xêb.*

axmaxey <is.d.> aptallık, budalalık, ahmaklık. *Axmaxey meki!* Aptallık yapma!

axmaxeya ahmakça.

axret (Ar.) <is.d.> ahiret. *Homa, ê rehmeti axret dı nêşermayno.* Allah, o rahmetliyi ahiret de utandırmasın.

axu [X]~[Y] <is.e.> zehir. *Axuyê nê marri bollo.* Bu yılanın zehiri çoktur. EŞ ANL: *mitık, zerewi, zıqnabût.*

axu cı dayış zehirlemek. *Ey axu da mêrdeki û kışt.* O adamı zehirleyip öldürdü.

axur VARY: *axure.* (Phlv. *âxwarr*; İr.) <is.d.> ahır. (Evcil büyük baş hayvanların barındığı kapalı yer.)

axûra YER: Qelacix. BKZ: *axûre.*

axure YER: Qelacix. BKZ: *axur.*

axûre VARY: *axûra.* <is.e.> daldırma. (Bir dalı gövdeden ayırmadan toprağa gömerek köklenmesini sağlama yolu.)

axûre kerdış daldırmak.

axuyin <s.> zehirli. *Marrê werdi zi axuyini (atas.).* Küçük yılanlarda zehirlidir. (Küçük boylu insanlar da ciddiye alınmalı anlamına gelir.)

axvaxkerdox <is.e.d.> ah vah eden.

ay <zm.bük.> onun, ona, onu (d.). BKZ: *a₁*

ay ra ondan. *Ez kı ay ra abirryaya, mı fahm kerd kı mı xelet kerdo.* Ondan ayrıldığımda, anladım ki hata yapmışım.

ay-ay <ünl.> ah-ah! *Ay-ay, wini meki ganê mino teweno.* Ah-ah, öyle yapma canım acıyor.

aya <s.> 1) uyanık. 2) bilinçli. EŞ ANL: *şût, hayig.*

aya biyayış 1) uyanmak. *O mêrdek bı aya.* O adam uyandı. *Ê rewnayo biyê aya.* Onlar çoktan uyanmış. 2) bilinçlenmek.

aya kerdış 1) uyandırmak. *Ê mêrdeki aya kı!* O adamı uyandır! 2) bilinçlendirmek. *Ê mêrdeki aya kı, wa 'hend nêzanaye nêmano.* O adamı bilinçlendir, o kadar bilinçsiz kalmasın.

ayabiyayen <is.d.> 1) uyanma. 2) bilinçlenme.

ayakerden <is.d.> 1) uyandırma. 2) bilinçlendirme.

ayakerdox <is.e.d.> 1) uyandıran, uyandırıcı. 2) bilinçlendiren.

ayam (Phlv. *âwām* 'zaman') <is.e.> hava durumu. *Ewro ayam wešo.* Bugün hava güzel.

ayāt <is.d.> ayet (kutsal kitapdaki).
aydar BKZ: *haydar*.
aygaye <ünl.> cinsellik içeren küfür.
Ayib <öz.e.> Eyüp.
ayın <is.d.> ayın. (dini tören, ibadet.)
ayna <zf.> gene, yine. *Tı ayna şeyê ûja?* Yine oraya gittin mi?
ayra <bağ.> ondan dolayı. *Tı do biameyayê tiya, ayra ez tiya ra cayê nêşiya.* Senin buraya geleceğinden dolayı, burdan bir yere gitmedim. EŞ ANL: *coyra*.
ayre VARY: *ariye; areyi; arye; arê.* <is.e.> değirmen.
ayrek <is.e.> 1) fırıldak. (Rüzgarla dönen, çember biçiminde çocuk oyuncağı.) 2) değirmencik.
ayrek çarnayış fırlatmak. *Kami ayrek çarna?* Kim fırladığı fırlattı?
ayrek geyrayış fırlanmak. *Va kı yeno, ayrek çı weş geyreno.* Rüzgar esince, fırladık ne güzel dönüyor.
aysaye/i <or.e./d.> görünen.
aysayen <is.d.> görüntü, görünme.
aysayış VARY: *asayış, asyayış.* <ğçs.f.> 1) görüntülenmek. 2) görünmek, gözükmek. *Qısûrê kesi, kesi ra nêayseno (deyim).* İnsanın kendi hatası, kendinden görünmez. *Tı do mı ra meaysê!* Sen benden görünmeyeceksin! *Çiyêno dız sero ayseno, nêzana ganeyo bêganeyo.* Kalenin üstünde bir şey görünüyor, canlı mı cansız mı bilmiyorum. [*aysenolaseno*; em.k. *biaysı, meaysı*]
aysaynaye/i <or.e./d.> gösterilmiş olan.
aysnayış VARY: *asnayış.* <ğçl.f.> görüntüle-

mek, göstermek. *O do filimi fına biaysno?* O tekrar filimi görüntüleyecek mi? [*aysneno/asneno*; em.k. *biaysnı/ biaysnı*]

aysnayox <is.e.d.> görüntüleyen, gösteren. *Aysnayoxê nê filimi kamo?* Bu filimi görüntüleyen kim?

ayta YER: Ş. Cori. <zf.> bura. EŞ ANL: *etiya*.

aza <is.e.d.> üye. *O azay partida mayo.* O bizim partinin üyesidir.

azgilêr <is.d.> palamut ağacı (kerestesi sert).

azıkayayış <ğçs.f.> saldırmak. *O merdım azıkaya mı, ri mı pêro pırıncıki kerd.* O adam bana saldırdı, tüm yüzümü tırmaladı. [*azıkyeno*; em.k. *biazıkyı*]

azırnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> azdırmak (yara için). [*azırneno*; em.k. *biazırnı*]

azıryayış <ğçs.f.> kötüleşmek, azmak (genellikle yara için). [*azıryeno*; em.k. *biazıryı*]

azme YER: 'Hesûd. <is.e.> avuntu, avutma. EŞ ANL: *amoş*.

azme biyayış avunmak.

azme kerdış avutmak. *Ê qeçeki çiyêna azme kıl!* O çocuğu bir şeyle avut! EŞ ANL: *amoş kerdış*.

azmebiyayox <is.e.d.> avunan.

azmekerdox <is.e.d.> avutan.

azmin (Phlv. asmân) <is.e.> gökyüzü. *Tijiya azmini (asmeni) kesi tarı dı nêverdana* (Hasan Dewran). Göğün güneşi, kimseyi karanlıkta bırakmaz.

azminekê feki damak (tip). *Azminekê fek-dê mı veşayo, ezo nêşena nan bûra.* Damağım yanmış, yemek yiyemiyorum.

'erd û azmin yer ve gök.

azwa <is.d.> kapsül.

B - b

Bab <öz.d.> Bab aşireti. (Siverek'te bir aşiret ve köy adı.)

babet VARY: *bavet.* <is.e.> çeşit, tür. *Çend babeti pırttı to esto?* Kaç çeşit kumaşın var?

babet babet çeşit çeşit, türlü türlü. *Alamanya dı babet babet merdımı estê.* Almanya'da çeşit çeşit insan var.

babetna başka çeşit, başka türlü, değişik. *No zerezewatê toyo ewroyên babetnayo.* Bugünkü sebzen başka çeşittir.

no babeta böylelikle. *O tım berey şı kar, no babeta karê xo kerd vını.* O daima işe geç gitti, böylelik işini kaybettir.

o babeta öylelikle.

babetın <s.> çeşitli, değişik. *Mı ûja dı mer-*

dımê babetını di. Orda değişik insanlar gördüm.

Babil <öz.e.> Babil.

babo <ünl.> vay be! *Babo, tiyê nê qısa kenê?* Vay be, bu sözleri söyleyen sen misin?

bac (Phlv. bāj) <is.e.> 1) gümrük vergisi. (Osmanlı İmparatorluğunda gümrük vergisi) 2) haraç. 3) rüşvet. EŞ ANL: *xaç, xuk*.

bac girotış 1) gümrük vergisi almak. *Osmaniya neqebdê xo dı bac girotê.* Osmanlılar gümrüğünde gümrük vergisi alıyorlardı. 2) haraç almak. *To 'heta nıka kami ra bac giroto?* Şimdiye kadar kimden haraç almışsın? 3) rüşvet almak. *Mı 'heta nıka kesi ra bac giroto?* Şimdiye kadar kimseden rüşvet almış mıydın?

bacenax <is.e.> bacanak.

bacic VARY: *bacûce*; *bacûg*. <is.d.> 1) çiçek-ten yeni çıkan sebze. (Çiçekten çıkıp sebze halini alır.) *Vılıka şamıka biya bacic, nezdi ra bena şamıki*. Domates çiçeği sebze halini almış, yakında olgun domateşe dönüşür. 2) kapsül. *Bacica kunci hewna nêabiyaya*. Daha susam kapsülü açılmamış.

bacûce YER: Qelacix. BKZ: *bacic*.

bacûg YER: 'Hesûd. BKZ: *bacic*.

badenas <is.e.> patinaj.

badenas kerdış patinaj yapmak.

bafûn <is.e.> alüminyum (metal). *Gıştaney to bafûno*. Yüzüğün alüminyumdur.

bafûnek <is.e.> alüminyumcuk.

bahcınayış YER: Qelacix. BKZ: *behcınayış*.

ba'hde <ön ed.> sonra.

ba'hde dıhir öğlenden sonra.

ba'hdo VARY: *ba'hzo*. (Ar.) <bağ.> 1) sonra. "*Hadê şıma şırê 'hendık yaxeri şıma ro nêda, ez ba'hdo yena*." "Haydi yağmur bastırmadan gidin, ben sonra gelirim." 2) sonradan. *Şifte şo key inan, ba'hdo bê tiya*. Önce onların evine git, sonradan buraya gel. EŞ ANL: *dıma, tepya*.

ba'hdoyên <s.> sonraki. *O karo ba'hdoyêno, şifte nê kari bıkerê!* O sonraki iştir, önce bu işi yapın!

ba'hr <s.> cesaretli, eli açık. *No embazê mı ba'hro, qe teyay ra nêterseno*. Bu arkadaşım cesaretlidir, hiç bir şeyden korkmaz.

bahriye (İr.) <is.e.> denizci (asker).

ba'hzo YER: Sinag. BKZ: *bah'do*.

bakal <is.e.> dede. EŞ ANL: *kali*.

bakalek <is.e.> dedecik.

bakteri <is.e.> bakteri. EŞ ANL: *kerrm*.

bal <is.e.> dikkat. EŞ ANL: *xeyal*.

balê xo cı dayış dikkatini vermek, dikkat etmek. *Balê xo cı dı, hele o do se kero!* Dikkatini ver, hele ne yapacak!

bala VARY: *balê*; *balande*. <bağ.> bari, hiç değilse, o halde. *Ey kerdena xo kerd, bala tı meki!* O yaptığını yaptı, hiç değilse sen yapma!

balande YER: Gewrek. BKZ: *bala*.

balcan YER: Qelacix. BKZ: *bancan*.

baldüz <is.d.> baldız.

balê YER: Qelacix. BKZ: *bala*.

başına YER: Ş. Cori, Gewrek. BKZ: *basna*. (Phlv. bālīš)

balina (İt.) <is.d.> balina.

ballan YER: Gewrek. <is.e.> dar ve derin boğaz, darca.

ballme <zf.> banme, kurutma işi. (Su ve yaş odun külü kazana bırakılıp kaynatılır, yün iplik, ya da bir kıl içine bırakılır, koparsa su demini almış olur, su tencereye doldurulup o kül içine atılıp kaynatılır. Kül tencerenin

altına oturunca taze üzüm içine daldırılıp çıkarılır, kuruması için yere serilir. Kuruduktan sonra temizce yıkanır.)

ballme biyayış banmalanmak. *Encilê ma biyê ballme?* İncirlerimiz banmalanmış mı?

ballme kerdış banmak. *İskızı kerdı ballme*. Üzümleri bandılar.

ballû YER: 'Hesûd. BKZ: *bellû*.

balqon (Fr.) <is.d.> balkon. EŞ ANL: *gezeme*.

balûe YER: Qelacix. BKZ: *bellû*.

balûg YER: Ş. Cori. <is.d.> sigil. EŞ ANL: *singil*.

balxêr <is.e.> arı kovanlarının konulduğu yer. *Kuwaranêdê hingarê balxêr vırazê, wa varan pıro nêdo*. Arı kovanlarına barınak yapın, yağmur vurmasın.

balye (İt.) <is.e.> balya.

balye kerdış balyalamak.

balyekerdin <is.d.> balyalama.

balyekerdox <is.e.d.> balyalayan.

ban VARY: *bon*. <is.e.> ev. *Banê ma rıjiya, key ma bı vıla*. Evimiz yıkıldı, yuvamız dağıldı.

ban çarnayış dam loğlamak. *Banı bıçarnı, varano vareno*. Damı loğla, yağmur yağıyor.

bano peyên arka oda. (Zahire koymak için evin arkasında yapılan oda.) *Ma zexırey xo bando peyên dı ronemı*. Biz zahiremizi arka odaya bırakırız.

bancan VARY: *balcan*. <is.d.> patlıcan.

banco <is.e.> ota benzer bir ağaç çeşidi, genellikle tavanlara döşenir.

bandrol <is.e.> denetim, kontrol. "*Gırganê mihıma*", *bandrolê xo bin dı tepêşê!* "Önemli işleri," denetim altında tutun!

banek <is.e.> evcik.

banekin <zf.> evcilik. *Bê ma banekin kay bıkemı*. Gelin evcilik oynayalım.

banqa BKZ: *panqa*.

banqınot (İng.) <is.d.> banknot.

bant (Fr.) <is.e.> 1) bant. *Bantê tiya ro dışkını!* Buraya bir bant yapıştır! 2) kaset. *Mı bantê Mahsumı gırot kı, xo rê gostarey bıkerı*. Ben kendime Mahsun'un kasetini aldım ki, dinleyeyim. 3) yara bandı. *Gışta mı birryê, mı bant pıst pıra*. Parmağım kesildi, yara bandı sardım.

bant gırotış kaset almak.

bant pırr kerdış kaset doldurmak.

bantın <s.> bantlı.

bao BKZ: *bawo*.

baqıl <s.> uslu. (Toplumu, çevresini rahatsız etmeyen, edepli.)

baqıl biyayış uslanmak. (Yadırganan, ayıplanan davranışlardan vazgeçmek, davranışlarına düzen vermek.) *Ez biya baqıl*. Ben uslandım.

baqıl kerdış uslandırmak. *Mı lajek kerdı baqıl*. Ben oğlanı uslandırdım.

baqıla usluca. *Xo rê baqıla cadê xo dı roşı!* Usluca yerinde otur!

baqılbıyayen <is.d.> uslanma.

baqıley <is.d.> usluluk. *Baqıley tim û tim rında.* Usluluk daima iyidir.

baqır <is.e.> bakır. EŞ ANL: *polek₂.*

baqırên <s.> bakırlı. *Ez xo rê tasda baqırên ra aw şimena.* Ben kendim bakırlı tastan su içerim.

baqla <is.d.> bakla.

baqlay arwêşa tavşan baklası.

baqlay hera eşek baklası.

baqlay kesa kaplumbağa baklası.

baqlay marra yılan baklası. VARY: *baqlay marro.*

baqlay miriçika kuş baklası.

baqlay siltani araka.

baqûre <s.> 1) verimsiz, dölsüz ve kısır zavıf hayvan. *Mangaya baqûre wari kerê!* Sütsüz dölsüz zavıf ineği besleyin! 2) verimsiz tarla.

baqûre YER: Qelacix. BKZ: *baqûr.*

bar (Phlv. bār) <is.e.> yük.

bar biyayış yüklenmek. *Kamyon biya bar?* Kamyon yüklenmiş mi?

bar kerdış 1) yüklemek. *Barê xo bar kı û şo!* Yükünü yükleyip git! 2) taşınmak, göç etmek, göçmek. *İna Çermûg ra bar kerd şi Adına.* Onlar Çermik'ten Adana'ya taşındılar.

bar ser nayış 1) yükümlendirmek, yükümlülük altına almak. *Ma barê keyi nayo pêrdê xo ser.* Evin işine babamı yükümlendirmişiz. 2) üstüne yük yüklemek. *Şima bar nayo kamyoner ser?* Yükü kamyonun üstüne yüklemiş misiniz?

bar ser neyayış 1) yükümlenmek. *Barê pêrin neyayo mı ser.* Hepsinin işi benim üzerime yüklenmiş. 2) üstüne yük yüklenmek. *Baro giran neyayo ey ser.* Ağır yük onun üstüne yüklenmiş.

bar wegırotış 1) yük taşımak. *'Hend barê heri giran meki, her nêşeno wegıro.* Eşeğin yükünü o kadar ağırlaştırma eşek taşıyamaz. *Ez barê to nêşena wegıra.* Ben senin yükünü taşıyamam. 2) yük kaldırmak. *Tı neşenê barê girani wegırê!* Ağır yükü kaldıramazsın!

bar xo ser gırotış üzerine yükümlülük almak, üzerine sorumluluk almak. *Barê herkesi megi xo ser!* Herkesin yükümlülüğünü üzerine alma!

bar xo ser nayış 1) yükümlülük altına girmek, sorumluluk altına girmek. *Barê keyi pêro nayo xo ser.* Evin tüm yükümlülüğünün altına girmiş. 2) yüklenmek. (Bir şeyi yapmayı kabul etmek, üstüne almak.) *Nekara barê keyi pêro nayo xo ser.*

Şimdiden evin bütün yükünü yüklenmiş

bara yüklü, yük ile.

barê xo degırotış yükünü tutmak, zengin olmak. *Ey hini barê xo degıroto, nêgırweyo zi beno.* O artık yükünü tutmuş, çalışmasa da olur.

barê xo girêdayış yükünü bağlamak. *Barê xo girêdi û tiya ra şo!* Yükünü bağlayıp burdan git!

bara VARY: *bare.* <is.e.> hisse, bölme, bölüm, paylaşım, bölü. *Çıhar bara didı keno didı (4:2=2).* Dört bölü iki iki yapar. EŞ ANL: *'hise.*

bara biyayış bölünmek, paylaşılmak. *Wexto kı pi ma merd, malê ma bara bı.* Babamız ölünce malımız bölündü.

bara kerdış paylaşmak, bölüşmek. *Mı malê ma bara kerd.* Ben malımızı paylaştırdım.

barakerde/i <or.e./d.> bölünmüş, paylaşılmış. *No rezê ma barakerdeyo.* Bu bağımızı bölünmüş.

barakerdox <is.e.d.> paylaştıran, bölüştüren.

baran VARY: *barane.* <is.d.> bağda tiyenk sırası (safı). *Mı rezê xo kerd barani.* Ben bağımızı tiyenkleddim.

barane YER: Qelacix. BKZ: *baran.*

barbar (Fr.) <s.> barbar. *No merdım barbaro, xezebo.* Bu adam barbar ve zalimdir.

barbarey <is.d.> barbarlık.

barbiyaye/i <or.e./d.> yüklü.

barçewt <s.> eksiği olan. *Ez barçewta, kesê mı çiniyo kı mı rê yardım bıkeroy.* Benim eksiğim var, kimsem yok ki bana yardım etsin. *Zerriya mı boll weşena merdimandê barçewta.* Eksiği olan insanlara çok acırım.

barçewtey <is.d.> eksiklik.

bard YER: Sinag. <s.> yüksek. BKZ: *berrz.*

bardış YER: 'Hesran. BKZ: *berdiş.*

bare BKZ: *bara.*

bargıran <s.> 1) yükümlü. *Tı boll bargıranê.* Sen çok yükümlüsün. 2) ağır yüklü. *Ey meveyê, xora o bargırano.* Ona karışmanın, onun yükü zaten ağır.

bargıraney <is.d.> 1) yükümlülük. *Ez nêwazena na bargıraney bıgıra xo ser.* Bu sorumluluğu üstüme almak istemiyorum. 2) ağır yükümlülük.

bari/ı (Phlv. bārīg/k) <s.> ince (kalın karşıtı). *Na qubaxêra bari.* Bu ince kavak. *No çıweyo bari.* Bu ince sopa.

bari bıw kewtış yük altına girmek, ağır bir görevi üzerine almak.

bari bıno biyayış 1) yükümlülük altına girmek. *Ez finê biya bardê keyi bıno.* Bir kere evin yükümlülüğünün altına girmişim. 2) yükün altına girmek. *Ez biya bari bıno û wegırot.* Yükün altına girip kaldırdım.

bari bıno kerdış 1) yükümlülük altına sok-

- mak. *Mı xo finê kerdo bari bino*. Artık ben kendimi yükümlülük altına sokmuşum. *Ey, ez kerda bari bino û da pıro şı*. O, beni yükümlülük altına soku gitti. 2) yükün altına sokmak.
- **xo bari bino kerdış** yükümlüğü üzerine almak.
- bari biyayış** incelmek. *Lınga mina pıra pıra bena bari*. Ayağım gitgiderek inceliyor.
- bari kerdış** inceltmek. *Çıwi bari kı!* Sopyayı incelt! *Sıbıka xo bari kı!* Çubuğunu incelt!
- bariker** <is.e.d.> incelten.
- bariyek** <s.> incecik. *Çıweyo bariyek rew şikiyeno*. İncecik sopa erken kırılır.
- bariyey** <is.d.> incelik.
- bariyın** <s.> inceli. *A keyneka bariyın boll xaseka*. O inceli kız çok güzeldir.
- barker** <is.e.d.> 1) yükleyen. 2) taşınan kişi, göç eden.
- barkerde/i** <or.e./d.> yüklenmiş, yüklü olan. *Herê ma barkerdeyo*. Bizim eşeğimiz yüklenmiş.
- baro** <s.> yükümlü. *A ceniyek baroya, halê cı weş niyo*. O kadın yükümlüdür, durumu iyi değil.
- barro** (Fr.) <is.e.> baro.
- barrz** BKZ: *berrz*.
- barût** (İr.) <is.e.> barut. *Barût dek fısenng miyanı!* Merminin içine barut koy!
- barûtخانه** <is.e.> barut deposu (baruthane).
- barwegirotox** <is.e.d.> 1) yük taşıyan. 2) yük kaldıran.
- barxane** <is.e.> yük yükleme yeri, yük hanı.
- basax** <is.e.> başak. (Hasattan sonra, tarlada arta kalan ürün.)
- basax arêdayış** başak toplamak. *Na ceniyeka xo rê basax arêdena*. Bu kadın tarlada kalan ürünü topluyor.
- basax biyayış** basak olmak.
- basax kerdış** başak yapmak. *Ma pemey xo pêro arêda û kerd basax*. Pamuğumuzu hepsini toplayıp başak ettik.
- basaxkerde** <or.e.> başak edilmiş olan.
- basaxkerdox** <is.e.d.> başakçı.
- bask** <is.e.> dikenli pancar ve bitkilerin toprak içinde kalan ve yenilen kök kısmı. (örn. kenger).
- basketbol** (İng.) <is.d.> basketbol.
- basna** VARY: *balışna*. <is.d.> yastık. *Serrey xo basner ser ni!* Başımı yastığa bırak! *Perranê xo basner miyan ra veji, wa merrey nêwerê*. Paramı yastık içinden çıkar, fareler yemesin.
- basnek₁** <is.d.> yastıkçık.
- basnek₂** YER: Xoy. <is.d.> topuk. EŞ ANL: *paşna*.
- basrax** <s.> mahsur. EŞ ANL: *qapaney*.
- basrax mendış** mahsur kalmak. *Vewr varê ez basrax menda, mı nêşa şıra keye*. Kar yağdı, mahsur kaldım eve gidemedim.
- başkê kelasingi** YER: Qelacix. <is.e.> sapanın ipi.
- başqe** <s.> hususi, özel (sadece malda). *No 'erdê to başqeyo, to nime kerdo?* Bu tarla hususi benim mi, yoksa yarıya mı?
- başqe kerdış** hususileştirmek, özelleştirmek. *Mı 'erdê xo başqe kerdo, mı nime nêdayo*. Ben tarlamı özelleştirdim, yarıya vermedim.
- başqul** VARY: *başqur*. <is.e.> tapma.
- başqul biyayış** tapmak, tapınmak. *Ezo basqulê Homay bena*. Ben Allah'a tapıyorum.
- başqulca** <is.e.> tapınak.
- başqur** BKZ: *başqul*.
- bavet** YER: Bêsin. BKZ: *babet*.
- bawıl** <is.d.> valiz.
- bawkal** <is.e.> dedenin dedesi. *Bawkalê to zi bêro, ez qebûl nêkena*. Dedenin dedesi gelse de, kabul etmem.
- bawkişt** <is.e.> baba katili. (Baba katili gibi nefret edilen kişi.)
- bawo!** VARY: *baa*. <is.e.(vok.)> baba! BKZ: *pi*.
- baxac** [x]~[ç] (Fr.) <is.e.> bagaj.
- baxçe** (İr.) <is.e.> bahçe. *Baxçedê ma dı boll darê meywi estê*. Bahçemiz de çok meyve ağacı var.
- baxçiwan** <is.e.d.> bahçıvan.
- baxçiwaney** <is.d.> bahçıvanlık.
- bazalix** [x]~[ç] <is.e.> pazarlık.
- bazalix biyayış** pazarlık yapılmak.
- bazalix kerdış** pazarlık etmek.
- bazalixkerdox** <is.e.d.> pazarlayan.
- bazar** (İr.) <is.e.> pazar yeri.
- bazbend** (İr.) <is.e.> pazibent. (Binek hayvanların kuyruk üstüne takılan geniş kemer.) *Bazbendê heri vısiyayo*. Eşeğin pazıbandı kopmuş. EŞ ANL: *aşılme*.
- bazend** <is.d.> kolluk. *Makanê bazendê qoliker acfını!* Gömleğin kolluğunu ilikle!
- bazêk** VARY: *bazık*. <is.d.> kulaç (yüzme çeşidi).
- bazêk eştış** Kulaç atmak. *Mı dirê bazêki eştı û resaya cı*. Bir kaç kulaç atıp kendisine yettiğim.
- bazı** <is.e.> ön kol. (dirsekle el arası.)
- bazık** BKZ: *bazêk*.
- bazın** <is.e.> bilezik.
- bazı** <is.e.> adale, kas.
- bazing** YER: 'Hesûd. <is.d.> seki. (Hayvanların ayaklarında bileğe veya dize kadar çıkan beyazlık.)
- baziyn** <s.> kaslı, adaleli.
- bedbin** <s.> kötümser, karamsar.
- bedbin biyayış** kötümserliğe kapılmak.
- bedbin kerdış** karamsarlığa sokmak.
- bedbiney** <is.d.> kötümserlik.

bedel <is.e.> 1) değer, kıymet, fiat. *Bedelê nê bani çendno*. Bu evin değeri ne kadar. *Bedelê nê bani bollo*. Bu evin fiatı çoktur. 2) bir şeyin yerini tutabilen karşılık.
bedel dayış bir şeyin yerini tutabilen ve verilen karşılık.
beden (Ar.) <is.e.> vücut, gövde. EŞ ANL: *qelefat*.
bedenin <s.> büyük, iri gövdeli. *O mêrdek bedenino*. O adam büyük gövdeli.
bedenweş <s.> güzel vücutlu. *No xort bedenwešo*. Bu genç güzel vücutludur.
bedesten (İr.) <is.e.> kapalı çarşı, kapalı pazar yeri.
Bedew <öz.d.> kadın adı.
bedewa (İr.) <s.> bedava. EŞ ANL: *belaş*.
bedewa biyayış bedava olmak.
bedewayin <is.d.> bedavacılık.
beg <is.e.> bey (hükümet ve iktidardan güç alan).
begey <is.d.> beylik.
Begê <öz.d.> kadın adı.
Bego <öz.e.> erkek adı.
Begza₁ <öz.e.> erkek adı.
begza₂ <is.e.> beyzade.
behcinayış VARY: *bahcinayış*. <gçl.f.> 1) nefesini tıkamak, nefesini kesmek (yorgunlutan). 2) tüketmek, yorgun düşürmek. 3) uğraştırmak. [*behcineno*; em.k. *bibehcını*]
behciayış <gçs.f.> 1) nefesi tıkanmak, nefesten kesilmek (yorgunluktan). *Ez kewta bıza dımı, ez wini behciyaya û cadê xo dı ronışta*. Keçileri kovaladım, nefesten kesilip yerimde oturdum. 2) tükenmek, yorgun düşmek. 3) uğraşmak. *Ez kewta bıza dımı, ez wini behciyaya û cadê xo dı ronışta*. Keçileri kovaladım, nefesten kesilip yerimde oturdum. [*behciyeno*; em.k. *bibehcyi*]
behr-behr YER: Qerxan. <is.d.> koyun sesi (acı çeken).
behriayış YER: Qerxan. <gçs.f.> koyun sesi vermek. (yalvarıp ağlamak) [*behreno*; em.k. *bibehrı*]
bej VARY: *bez*. <s.> susuz toprak, kurak. *Hêgay mayo bez dew ra dûriyo*. Susuz tarlamız köyden uzaktır.
beje <s.> susuz yer. *'Erdê ma bejeyo*. Tarlamız susuzdur. *No tarro bejeyo*. Bu susuz yetişmiş salatadır.
bejn BKZ: *bešn*.
beko <is.d.> üzüm çeşidi.
Bektaşi <öz.e.d.> Bektaşi.
bel <s.> kül rengi (özellikle keçiler için).
bela (Ar.) <is.e.> bela. *Zûwanê kesî belay serredê kesiyô (atas.)*. İnsanın dili başının belasıdır. EŞ ANL: *medayi, adû*.

bela wela biyayış YER: Qerxan. dağılmak (etrafa). EŞ ANL: *têra biyayış*.

bela wela kerdış YER: Qerxan. dağıtmak (etrafa).

belalık <is.d.> cüvek. (Orman ve dere kenarlarında yetişen ufak ve siyah üzüm çeşidi.) *Belalık weşa, engûr tırşa, tû çiçiya*. Yabani üzüm güzel, üzüm ekşidir, dut nedir.

belaş (Ar.) <s.> beleş. EŞ ANL: *bedewa*.

belate₁ VARY: *belatı, berate*. <is.e.> kalıntı, hayvan leşi parçaları. *Mangay ma bibi vini, ma kı geyray cı belatey cı di*. İneğimiz kaybolmuştu, ararken kalıntısını bulduk.

belate₂ <is.e.> meyvenin olgunlaşmaya yüz tutması. (Yeni olgunlaşmaya başlamış meyve.)

belate biyayış olgunlaşmaya yüz tutmak (meyve). *Tûwi biyê belate*. Dutlar olgunlaşmış.

belate dekewtış olgunlaşmaya başlamak (meyvelerin). *Belate dekewto tûwa*. Dutlarda olgunlaşma başlamış.

belazı <is.e.> şeker pancarının yaprakla kökün arasındaki gövde.

bele YER: Qelacix. <is.d.> sayı, parti, set, devre (oyunda). *Dı belê minê toyo*. Sana iki set vurdum. EŞ ANL: *qal₂*

belek <s.> alaca.

belekın <s.> alacalı. *Estorênda maya belekın esta*. Bizim bir alacalı atımız var.

belekvewr <is.d.> karların erimesiyle karın altından çıkan kara yerler.

belenderi VARY: *belendir*. <is.d.> bir yaşına giren koyun.

belengaz <s.> amaçsız, sorumsuz. *No mêrdek belengazo*. Bu adam amaçsız biri.

belengazey <is.d.> amaçsızlık, sorumsuzluk.

belengazey kerdış sorumsuzluk yapmak. *'Hend belengazey meki, şar wiyeno to*. O kadar sorumsuzluk yapma, gülünç duruma düşersin.

bel'h <is.d.> doğruyu ortaya çıkarmak için, bazı din adamlarının dilin salyalı kısma yapıştırmış oldukları kızgın şiş parçasının olayına denilir.

bel'h kerdış *Mêrdek kerd bel'h, çiyô kı ey tırtı bı hıma kerd eşkera*. Şiş adamın diline değince, hemen çaldığı eşyayı açıkladı.

belı VARY: *belû*. <z.f.> belli, belirgin.

belı biyayış belirginleşmek, belirlenmek.

belı kerdış belirginleştirmek, belirlemek.

belıbiyaye/i <or.e./d.> belirginleşmiş, belirli.

belıkerde/i <or.e./d.> belirlenmiş, belirginleşmiş.

belıkerdox <is.e.d.> belirginleştiren, belirleyen.

belışıyayış YER: Piran. <gçs.f.> dövüşmek.

- Qıseyê ey ra, qıseyê mı ra, ma fînêdi belîşiyay piyo.* Bir laf ondan, bir laf benden, aniden dövuştük. [*belîşiyeno*; em.k. *bibelîşiyi*]
- belîşnayış** YER: Piran. <gçl.f.> saldırı halinde olmak, dövuştürmek. [*belîşneno*; em.k. *bibelîşni*]
- beliyey** <is.d.> belirlilik.
- belka** BKZ: *belki*.
- belkek** YER: Bibol. BKZ: *velkek*.
- belki** VARY: *belka*. <z.f.> belki. EŞ ANL: *qay*.
- bellû** VARY: *ballûe*; *ballû*. <is.d.> pelit, palamut. (Palamut sonbaharda toprağa gömülür ve kışın ateşte közlenip yenir.) *Bellû çift ra kewna, vana, "dayê, na qena to çi 'hend heraya"? A vana, "tı zi ûja ra biya". (deyim) Palamut kozalağından düşünce, "anne kıçın niye o kadar geniştir?" der. O, "sen sen de ordan düşmüşsün"; der. (Bu deyim, geçmişinden ve atalarından utanan kimseler için söylenir.)*
- beloqnayış** YER: Gewrek. BKZ: *biloqnayış*.
- belori** YER: Belwan. <is.d.> bardak. EŞ ANL: *qedix*.
- belû** BKZ: *beli*.
- belû kerdış** BKZ: *beli kerdış*.
- belxem** [x]~[ç] <is.e.> balgam.
- belxem çekerdış** balgam atmak.
- belxemin** <s.> balgamlı.
- bencere** VARY: *bencra*. <is.e.> geliç otu. (Sulu tarlalarda yetişen bir ot, hayvanlar için çok zararlıdır şişirip öldüren bir ot çeşidi.) *Gay ma bencere werd, masa û merd.* Öküzümüz geliç otu yedi, şişip öldü.
- bencra** YER: Hesûd. BKZ: *bencere*.
- bend₁** <is.e.> baraj. *Ma lada pil dı bend girêda, awa ma bi boll.* Büyük çayda baraj yaptık, suyumuz çoğaldı. EŞ ANL: *awbend, bêvin*.
- bend₂** <is.e.> tarla kenarında içiçe geçmiş sık çalı, diken, asma ve benzeri ağaç topluluğu.
- bend₃** VARY: *bendık*. <is.e.> iplik çilesi.
- bendê laya** ipleri boyamak için, çarpık şekilde toplama işi. *Laya bend kı, ez reng bıda cı.* İpleri topla, renklendireyim.
- bende₁** (İr.) <is.e.d.> köle, kul. EŞ ANL: *kole₁*.
- bende₂** <is.e.> sokuluş. (Birine sokulma, ya da yanaşma)
- bende finayış** yanına sokmak, baştan çıkartmak. *Vışt ey bende û kerd fen* Ona sokulup, baştan çıkardı.
- bende kewtış** sokulmak, aklını çelmek, baştan çıkarmak. *Ez 'hendi kewta cı bende, fına zi mı nêşa fen kera.* Ona ne kadar sokulsamda, kandıramadım.
- bendekewten** <is.d.> sokulma, baştan çıkarma, aklını çelme.
- bendekewtox** <is.e.d.> sokulan, aklını çelen, baştan çıkarıcı.
- bendewar** YER: Qerxan. <s.> 1) göz kulak olan. 2) uğraşan. 3) birisi konuşunca dinlemeyi bekleyen kişi.
- bendexane** <is.e.> kölenin evi.
- bendeyin** <is.d.> kulluk, kölelik.
- bendeyin kerdış** 1) kölelik yapmak. 2) kulluk yapmak.
- bendık** BKZ: *bend*.
- bendka** YER: Gewrek. BKZ: *benka*.
- beng** <is.d.> ben. *Gandê mına bengı esta.* Vücuduma ben var.
- bengin** <s.> benli. *Ganê mı bengino.* Vücudum benlidir.
- bengz** VARY: *bezn*. <is.d.> yüz rengi, beniz.
- bengz eştış** renk atmak, benzi solmak.
- benik₁** <is.d.> melengiç ağacının taze yaprakları (yenir). *Bıza kı benik bûro, hını nêweş nêbenê.* Melengiç ağacının yapraklarını yiyen keçi, artık hastalanmaz.
- benika awi** dereotunun benzeri (bot). (Sudaki kökleri beyaz, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
- benik₂** YER: Bibol. BKZ: *vinık*.
- beniadem** <is.e.> insanoğlu (Adem'den gelen insan). *Ez gemda ızsız biya, qulê beniademi ûja dı çinê bı.* Ben ıssız yabandaydım, insanoğlu orda yoktu.
- benka** VARY: *bendka*. <is.d.> denk. (Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri.) *Benkayênda bari mercû, benkayê ji xeleyo.* Yükün bir dengi mercimek, bir dengi de buğdaydır. *Mı benkeyê koli çınayêr, benkena koli vılayêr barê heri kerdı.* Bir denk çınar odunu, bir denkde süğüt odunu eşeğe yükledim.
- beno** BKZ: *biyayış, berdiş*.
- benter** VARY: *binter*. <is.e.> kazımık, tencere dibi. (Tencerede yemek ve süt pişerken, dibine yapışıp yanan bölüm.)
- benter girêdayış** dibini tutmak (pişen yemek ve süt için). *Binê lêni benter girêdayo.* Tencere dibini tutmuş.
- benzin** (Fr.) <is.e.> benzin.
- benzindar** <is.e.d.> benzinci.
- beq** <z.f.> pürdikkat, dikkatli.
- beq mendış** pürdikkat olmak, dikkatli bakmak. *O merdim beqê mı mend û weyna mı ra.* O adam pürdikkat bana baktı.
- beqa** <z.f.> anında. *Tifing nê pa, beqa nêkerd merd.* Silah sıkınca, anında öldü.
- ber₁** <is.e.> kapı. EŞ ANL: *kêver*.
- ber₂** <is.d.> bir aşiretin kolu, "ezbet" in küçüğü.
- berna** aşiretin başka kolu. *Ê berda ma ra niyê, ê berna ra yê.* Onlar bizim koldan değil, başka koldandır.
- ber₃** <is.e.> cenin.
- ber eştış** yavru atmak (hayvanlar için).

Mangera ma ber ešto. Bizim inek yavru atmış.

ber₄ <is.e.> gelin getiren.

ber₅ <is.e.>deşme.

ber biyayışdeşilmek (yara için). (Çıban, yara vb. inin açılması) *Qinora mı biya ber, cı ra 'leymo yeno.* Çıbanımdeşilmiş, irin akıyor.

ber kerdışdeşmek, yara açmak, içini açmak. *Dirbeta mı amê bi 'leym, mı ber kerd, cı ra 'leym ame.* Yaram iltihaplanmış, deşince içinden irin aktı.

beran (Phlv. warân) <is.e.> 1) koç. 2) öyğü (erkekler için).

beran amayışkoça gelmek, çifleşmeye hazır hale gelmek (koç, koyun).

beran dayışçifleştirmek (koç ile koyun).

berano kol 1) boynuzsuz koç. 2) yürekli, yiğit, kabadayı (erkek için). *Ambazê mı berano kolo.* Arkadaşım yiğit ve yüreklidir.

berangı YER: Qerxan. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver.*

berari YER: Qerxan. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver.*

berat (Ar.) <is.e.> berat.

berat dayış berat vermek.

berat kerdış berat etmek. *Mı mahkema dı berat kerd.* Ben mahkemede berat ettim.

berate BKZ: *belate.*

berbanik BKZ: *verbanik.*

berbeke (İr.) <s.> 1) kötü. *Veri ra berbatêryo, seni weş bo.* Nasıl iyileşsin, eskisinden daha kötü 2) bozuk. *Raya dewa zi boll berbata.* Köy yolları da çok bozuktur. 3) çirkin, beğenilmeyen. *Riyê cı boll berbato.* Yüzü çok çirkin. 4) kirli. *Tiyayey boll berbati.* Buralar çok kirli.

berbat biyayış 1) kötüleşmek. *Oyo pıra pıra beno berbat, weş nêbeno.* O gittikçe kötüleşiyor, iyileşmiyor. 2) bozulmak. 3) çirkinleşmek. 4) kirlenmek.

berbat kerdış 1) kötüleştirmek. 2) bozmak. *Na ray weşbi, kami ûna kerd berbat?* Bu yol güzeldi, kim böyle bozmuş? 3) çirkinleştirmek. 4) kirliletmek. *Tiyaya berbat mekerê, pak tepêşê!* Buraları kirliletmeyin, temiz tutun!

berbatkerde/i <or.e./d.> 1) kötüleştirilen. 2) çirkinleştirilen. 3) kirliletilen.

berbiyaye/i <or.e./d.>deşilmiş olan, deşik,deşilmiş yer.

berbiyayen <is.d.>deşilme.

berbori BKZ: *berbûli.*

berbûli YER: Qırwar. VARY: *berbori.* <is.d.> süslenip düğüne giden ilk grup.

berdaxi [x]~[y] <is.d.>üzüm çeşidi.

berde/i <or.e./d.>götürülmüş olan.

berden <is.d.>götürme.

po berden 1) tırmandırma. 2) ilerletme, geliştirme.

berdest YER: Qerxan. <s.> 1) tabi, bağımlı. EŞ ANL: *pagirêdaye/i.* 2) işbirlikçi.

berdewam YER: Qerxan. <s.> sürekli.

berdewam kerdış Sürekli kılmak, süreklilik vermek.

berdêl <is.e.> karşılıklı evlenme.

berdêl kerdış karşılıklı evlendirmek.

berdêley <is.d.> karşılıklı şekilde evlenme.

berdiş VARY: *bardiş.* <gçl.f.> götürmek. *Hemali lilişkê nabı xo paştı ro û berdê.* Hamal sırtına bir ayna almış götürüyordu. [*beno*; em.k. *ber(i)*, olums. *mebi*; istm.k. *bero*]

po berdiş 1) tırmandırmak. 2) ilerletip geliştirmek.

têdi berdiş her şeyi önüne katıp götürmek (su veya rüzgar). *Sêlê ame, 'heme çi têdi berd.* Bir sel geldi, her şeyi önüne katıp götürdü. EŞ ANL: *xo ver şanayış.*

xo dı berdiş beraberinde götürmek. *Ney zi xo dı beri!* Bunuda kendinle götür!

berdoş₁ <is.e.> tencere. (Kazanın küçüğü tencerenin büyüğü bir çeşit tencere.)

berdoş₂ (İr.) <s.> başıboş, serseri, berdoş. EŞ ANL: *salme.*

berdoşey <is.d.> serserilik.

berdox <is.e.d.> götürücü, götürmeye istekli olan.

berke YER: Qelacix. BKZ: *berke.*

bereqa (İt.) <is.d.> baraka.

berey VARY: *erey; herey.* <zf.> geç.

berey biyayış geç olmak. *Mı rê bı berey ezo werzena.* Bana geç oldu ben kalkıyorum.

berey finayış geciktirmek. *Karê xo 'henday berey mefini!* İşini bu kadar geciktirme!

berey kewtış gecikmek. *Mirêki, o kewt berey.* Bence o gecikti.

berey mendış gecikmek. *Çı tı ewro berey mendê?* Sen bugün neden geciktin?

berey verdayış geciktirmek. *Karê xo berey meverdi.* İşini geciktirme.

bereymenden <is.d.> gecikme.

bergir <is.e.> erkek at.

bergûzar <is.e.> anı, hatıra. (Anmak için verilen hatıra, armağan, yadigar.) EŞ ANL: *xatire.*

berke VARY: *berke.* (Ar.) <is.e.> bereket.

berke definayış bereketlendirmek. *Şamiya to weş bi, Homa bokana berkey 'Hesen, 'Hiseyni defino.* Yemeğin güzeldi, Allah, Hasan, Hüseyin bereketiyle doldursun.

berke dekewtış bereketlenmek. *Zeki berkey Xızırı dekewo nandê ma.* Sanki Hızır'ın bereketi yemeğimize girdi.

berkerde/i <or.e./d.>deşilmiş yer.

berkerden <is.d.>deşme, yarayı açma.

berkeyin <s.> bereketli.

bermayen <is.d.> ağlama, ağlayış.

bermayış <ğçs.f.> ağlamak. *Bermayış ra çiyê nêvijyeno (deyim)*. Ağlamaktan bir şey çıkmaz. *Ezo ey rê bermena*. Ona ağlıyorum. [*bermeno*; em.k. *biberımı*] (Phlv. brām-)

bermi <is.d.> ağlama, ağlayış. *Bermi ra bermi ferq esto*. Ağlamaktan ağlamağa fark vardır.

bermi kerdış ağlatmak. *Na pıtker bermi meki!* Bu kız bebeği ağlatma!

bermi pıro dayış zorlayarak ağlatmak. *Ez veyaya cı û mı bermi da pıro*. Kendisine sataşıp ağlattım.

bermi ro dayış ağlatmak. *Tûteki bermi ro medê!* Oğlan bebeği ağlatmayın!

bermok <s.> sulu gözlü. *Tı boll bermokê, çıçı bibo hıma bermenê*. Sen çok sulu gözlüsün, ne olsa hemen ağlarsın.

berqınaye/i <or.e./d.> parlatılmış.

berqınayış <ğçl.f.> parlatmak. *Zey lilikiya biberqınê!* Ayna gibi parlatın! [*berqıneno*; em.k. *biberqını*]

berqınayox <is.e.d.> parlatan.

berqıyaye/i <or.e./d.> parlak.

berqıyayış <ğçs.f.> parlamak. *Oyo zey liliki berqıyeno*. O ayna gibi parlıyor. [*berqıyeno*; em.k. *biberqıyı*]

berqıyayox <is.e.d.> parlayan, parlayacak olan.

berrani <is.d.> tabiat.

berrani vıradayış tabiata bırakmak. *Mı es-tora xo vıradê berrani*. Ben atımı tabiata bıraktım.

berre <is.e.> ilkbahar bayramı (küçük baş hayvanlar için). (Bu bayramda sürüler bir araya toplanır, kırmızı ve sarı renklerle süslenir, sürü sahipleri süt kablarını aynı renklerle süsler, güzel yemekleri yapıp çobanlara verir, birlikte eğlenirler. O günden itibaren sürü iki kez sağılır.)

berri <s.> kuru ve susuz (yer için). *Serê koy berriyo*. Dağ başı susuz ve kurudur.

berrtıl <is.e.> 1) ağaç arısı. (Ağaçlarda delik açan arıya benzer böcek.) *Berrtılı dar kerdo qul, berrtıl vıradayo 'erd*. Ağaç arısı ağacı delmiş, tozunu yere salmış. 2) böceğin ağacı delip bıraktığı toz. (Ağaç kurdu ağacı delince, çıkan toza da "berrtıl" denir. Bu toz, eskiden kanayan yaralara ilaç olarak serpilirdi.) *Tayn berrtıl biyarê dirbeterda mı ro şanê!* Biraz ağaç tozu getirip yarama serpin! EŞ ANL: *birdêl*.

berrz VARY: *barrz*. (Phlv. borz) <s.> yüksek. *Banê şıma boll berzro*. Eviniz çok yüksek.

berrz biyayış 1) yükselmek. *'Teyare boll beno berz*. Uçak çok yükselir. 2) yüksek

olmak. *No dês tenekê biyo berz*. Bu duvar biraz yüksek olmuş.

berrz kerdış yükseltmek. *To no dês tenekê vêşi kerdo berz*. Sen bu duvarı biraz fazla yükseltmişsin.

berrzêri daha yüksek, yüksekçe. *Banê ma bandê şıma berzêryo*. Evimiz sizin evinizden daha yüksek.

berrzbiyaye/i <or.e./d.> yükselmiş olan.

berrzbiyayen <is.d.> yükselme.

berrzey <is.d.> yükseklik.

berrzker <is.e.d.> yükselten.

berrzkerde/i <or.e./d.> yükseltilen, yükseltilmiş olan, yüceltilmiş olan.

berrzkerdox <is.e.d.> yükseltici.

berxudar <ünl.> 1) teşekkür. 2) mutlu ol. (İyi günler göresin anlamında dilek olarak kullanılır.) 3) be adam! *Berxudar, tiyê çı ninê mı hetek?* Be adam, neden yanıma gelmiyorsun?

berxudar biyayış teşekkür etmek. *Seninê, rındê? Berxudar bê, ez rında. Tı seninê?* Nasılsın iyi misin? Teşekkür ederim, ben iyiyim sen nasılsın? *Berxudar bo, ê merdîmi girwey mı di*. Sağ olsun, o adam işimi gördü.

berz <is.e.> otuz ot bağına verilen ad. *Mı ewro berzê vaş çınayo*. Ben bugün otuz ot bağı biçmişim.

berze VARY: *bezle*. <is.e.> çekirdek.

berzeyin <s.> çekirdekli.

berzık <is.e.> apış arası kilları.

berzin <is.e.> başucu. (Yatağın baş tarafı, mezarda baş kısmı.) *Wexta kı serrey kesî ame 'sida berzini, wexta kes zano kı kes merdo (atas)*. Ne zaman ki insanın kafası musalla taşına değdi, o zaman insan bilir ki ölen kendisidir.

bes <s.> yeter. *Hini mı rê beso*. Bana artık yeter.

beso yeterli. EŞ ANL: *eyş*.

bese VARY: *beşer*. <is.e.> beceri, başarı.

bese biyayış başarılmak, becerilmek. *No karê to bese biyo*. Bu işin başarılmış.

bese kerdış becermek, başarmak. *Ez nê gır-wi bese nêkena vırazo*. Ben bu işi başaramam. *To şayo nê çeçeki bese kerê, hewna kena jewnay biyarê?* Bu çocuğa bakmayı becerildin mi ki, ikinci çocuğu doğurmaya çalışıyorsun?

besekerdox <is.e.d.> beceren, başaran, başarılı, becerikli.

besila VARY: *bêşila*. <is.d.> kavun.

best <is.d.> sahil. *Na besta dengızı boll weşo*. Bu denizin sahili çok güzeldir.

beste <is.d.> beste. (Bir müzik eserini oluşturan ezgilerin bütünü.)

beste vıraştış bestelemek.

beste/i <or.e./d.> bağlı. *No la pêbesteyo*. Bu ip birbirine bağlı.

bestekar <is.e.d.> besteci.

besten <is.d.> 1) kenetleme. 2) bağlama.

pêya besten bağlama (birbirine geçirerek).

besterde/i <or.e./d.> silinmiş.

besterdış <gçl.f.> silmek. *Nê pencrey biyê leymini, ez wazena bestera*. Bu pencereler kirlenmiş ben silmek istiyorum. [*besterenö*; em.k. *besteri*]

besterdox <is.e.d.> silen.

besteri <is.e.> silici, silicek, silgi.

besteryayış <gçs.f.> silinmek. *Tiyayey besteryayê?* Buralar silinmiş mi? [*besteryeno*; em.k. *besteryi*]

bestiş <gçl.f.> 1) kenetlemek. 2) bağlamak (birbirine geçirerek). [*besteno*; em.k. *bi-bestî*]

pa bestiş takmak.

pêra bestiş birbirine sarmak. *Ma çekçolê xo best pêra*. Eşyalarımızı birbirine sardık.

pêya bestiş 1) kenetlemek. 2) bağlamak (birbirine geçirerek).

pêyo bestiş kenetlemek, birbirine takmak, bağlantı yapmak.

piro bestiş bitişirmek, takmak (birine).

bestiyayış <gçs.f.> 1) kenetlenmek. 2) bağlanmak. [*bestyeno*; em.k. *bibestyi*]

pêya bestiyayış 1) birbirine kenetlenmek. 2) birbiri bağlanmak.

bes VARY: *bes*. <s.> ak. *Gayo kı çarey ci beşo, mı rê boll xaseko*. Alın ak olan öküz çok hoşuma gidiyor.

beşer BKZ: *bese*.

beşik <is.d.> yarı açmış pamuk kozası. *Goza rindêna nêabiyaya hewna beşika, bışkanı ci vejê!* Kozâ daha iyicene açılmamış, elyafını çıkarın!

beşn VARY: *bejn*. (Îr.) <is.d.> boy. *Beşna na keyneker bariya*. Bu kızın boyu incedir. EŞ ANL: *lem*.

beşn û bal boy pos.

beşna <zf.> boyca, boyuyla. *O beşna mı ra dergo*. O boyca benden uzundur.

beşnbari <s.> ince boylu. *Na keyneka beşnbari koti raya?* Bu ince boylu kız nerelidir?

beşnderg <s.> uzun boylu.

beşnin <s.> boylu.

beşnkilm <s.> kısa boylu.

be't <is.d.> kuğu, büyük kaz.

betall <s.> boş, işsiz güçsüz. *Ez betalla, karê mı desta çiniyo*. Ben boşum, elimde bir iş yok.

betall mendış işsiz kalmak. *Karê mı kı mı dest ra girat, ez betall menda*. İşimi elimden alınca, işsiz kaldım.

betalley <is.d.> işsizlik.

betellyayış YER: Qelacix. BKZ: *betillyayış*.

betillnaye/i <or.e./d.> yormuş olan.

betillnayan <is.d.> yorma.

betillnayış <gçl.f.> yormak. *To lajek boll girweynayo û betillnayo*. Sen çocuğu çok çalıştırıp yormuşsun. [*betillneno*; em.k. *bibetillni*] EŞ ANL: *'ediznayış, qefelnayış*.

betillnayox <is.e.d.> yoran.

betillyaye/i <or.e./d.> yorgun. *No mêrdek girweyayo, boll betillyayeyo*. Bu adam çalışmış çok yorgundur.

betillyayen <is.d.> yorulma.

betillyayış VARY: *betillyayış*. <gçs.f.> yorulmak. *Tı nêzanê betillyayış çıçiyö?* Sen yorulmak nedir bilmez misin? *Lajek girweyayo, boll betillyayo*. Çocuk çalışmış, çok yorulmuş. [*betillyeyo*; em.k. *bibetillyi*] EŞ ANL: *'edizyayış, qefelyayış*.

beton (Fr.) <is.e.> beton.

beton kerdış betonlamak.

bew bak! BKZ: *weynayış*.

bewnayış BKZ: *weynayış*.

bewran <is.d.> güvercin. (Zazalarda güvercin kutsaldır, vurup öldüren günah işlemiş olur.)

bewrani <is.d.> boranı. (Yoğurt ve kengenden/kabaktan yapılan soğuk yenilen bir yemek.) *Şan dı bewrani, şewra bewrani, şanena nê dewrani (deyim)*. Akşam boranı, sebah boranı, çıkarım bu devrana.

bewrinc VARY: *borinc*. <is.d.> bir çeşit yaban meyvesi.

bewrincêr VARY: *borincêr*. <is.e.> Dağdağan büyüklüğünde, sarı renkli, çekirdekli, sulu ve tatlı meyvesi olan, küçük yapraklı, dikenli, yabanda yetişen büyümeyen bir ağaç. Özellikle yılanlar bu meyveyi çok sever. *Bewrincêr bêmarr nêbeno (atas.)*. Bewrinc ağacı yilansız olmaz.

bex VARY: *bexar*. <is.d.> kötü koku.

bexar YER: 'Hesûd. BKZ: *bex*.

bexdinayış <gçl.f.> israf etmek. [*bexdineno*; em.k. *bibexdini*] EŞ ANL: *zay kerdış*.

bexdinos YER: Mexmûr. BKZ: *mexdenos*.

bexşış (Îr.) <is.e.> bahşış.

bexşnayan YER: Qerxan. <is.d.> bahşılama, affetme.

bexşnayış [x]~[ç] YER: Qerxan. <gçl.f.> bahşılama, affetmek. [*bexşneno*; em.k. *bibexşni*]

bext <is.e.> 1) hima, sığınma. *Ez kewta bextê to*. Sana sığındım. 2) vicdan. *Ez kewta bext û namûstê to mı viradı!* Namusuna ve vicdanına sığınırım beni bırak! *Bextê to dana, mı viradı!* Vicdanına sığınırım, beni bırak. 3) güven.

bext kewtış sığınmak. *Ez kewta bexttê şıma, mı ro medê!* Size sığındım, beni dövmeyin!

- bext waştış** sığınma istemek. *Axay ra bext bıwazı! Ağadan sığınma iste!*
- bextê xo eştiş** vicdanını atmak.
- bextiyar** <s.> mutlu, bahtiyar.
- bextiyar biyayış** bahtiyar olmak, mutlu olmak. *Hını qeçê minê şinê mekteb, ez boll biya bextiyar.* Çocuklarım artık okula gidiyor, çok mutluyum.
- bextiyar kerdış** bahtiyar etmek, mutlu etmek. *Biwan kı tı pêrê xo bextiyar kerê.* Oku ki babanı mutlu edesin.
- bextiwarey** <is.d.> bahtiyarlık, mutluluk.
- bextwaşttox** <is.e.d.> sığınmacı, sığınma isteyen.
- bey** <is.d.> ayva.
- beyat** <s.> bayat.
- beyat biyayış** bayatlamak.
- beyat kerdış** bayatlatmak.
- beyatey** <is.d.> bayatlık.
- beyêr** <is.d.> ayva ağacı.
- beynegoş** YER: Qelacix. BKZ: *binagoş*.
- beyt** <is.d.> ilahi.
- beyti vatiş** ilahi söylemek.
- beytar** (Ar.) <is.e.d.> baytar, veteriner.
- beytarey** <is.d.> veterinerlik.
- beytûllah** (Ar.) <is.e.> beytullah.
- bez**₁ <is.e.> et yağının içindeki yara.
- bez**₂ BKZ: *bej*.
- bezirgan** (İr.) <is.e.> tüccar, bezirgan. *Bezirgan biri het ra ravêrdê, vengê biri bın ra ameyê.* Tüccar kuyunun yanından geçerken, kuyunun dibinden bir ses geliyordu.
- bezirganey** <is.d.> tüccarlık.
- bezirganey kerdış** tüccarlık yapmak.
- bezle** YER: Bêsin. BKZ: *berze*.
- bezne** YER: 'Hesûd. BKZ: *bengz*.
- bê**₁ BKZ: *amayış*.
- bê**₂ <ön ed.> -siz. *Weyneno kı bê keynerda cıya pil kesê keye dı çiniyo.* Bakıyor ki büyük kızı hariç kimse evde yok. ["bê" ile sıfat yaratılırsa, bitişik yazılır.]
- bêaman** <s.> aman vermeyen, hiç acımayan, cana kıyıcı.
- bêamaney** <is.d.> acımasızlık.
- bêaqıl** <s.> akılsız. *Merdımo bêaqıl, 'seydê merdımdê baqıyo (atas).* Akılsız adam, akıllı adamın avıdır.
- bêaqıley** <is.d.> akılsızlık.
- bê'ar** <s.> 1) uslanmaz, arsız. *Bê'ar esto ro, fina zi 'ar nêkerdo.* Uslanmazı nehire atmışlar, yine de uslanmamış. 2) sırnaşık. *Çı merdımo bê'aro, qe niyetê cı çiniyo zi tiya ra şıro.* Ne sırnaşık adam, hiç de burdan gitmeye niyeti yok.
- bê'arey** <is.d.> 1) uslanmazlık, arsızlık. 2) sırnaşıklık.
- bêawdaz** <s.> apdestsiz.
- bêaxu** [x]~[γ] <s.> zehirsiz.
- bêbab** <s.> acımasız, merhametsiz, zalim. *O bêbabêno. Eki fırsen biyaro cı, derbê dano to ro.* O merhametsizdir. Eğer fırsatını bulursa, sana bir darbe vurur. EŞ ANL: *xezeb*.
- bêbabey** <is.d.> acımasızlık, merhametsizlik.
- bêban** <s.> evsiz.
- bêberze** <s.> çekirdeksiz.
- bêbext** <s.> kallesiz, dönek, dürüst olmayan, vefasız, ihanetçi. *Merdımdê bêbextiya cayê meşo, tı zırar vinenê.* Vefasız insanla bir yere gitme, zarar görürsün.
- bêbextey** <is.d.> vefasızlık, ihanetçilik.
- bêbexteya** ihanetçilikle, kallesizce, dönekçe.
- bêbın** <s.> dibsiz. *Ze biro bêbın, çendık erzenê de bierz, pırr nêbeno.* Dibsiz kile gibi, içine ne kadar atarsan at, dolmaz.
- bêca** <s.> yersiz.
- bêçare** <s.> çaresiz.
- bêçare mendış** çaresiz kalmak. *Kamo kı dew dı bêçare mendo, hima remayo sûki.* Köyde çaresiz kalan, hemen şehre kaçmış.
- bêçareyin** <s.> çaresizlik.
- bêçeq** <s.> onursuz.
- bêçrom** YER: Ş. Cori. <s.> tatsız. *Na mıro bêçroma.* Bu armut tatsızdır. EŞ ANL: *'tamsal, bê'tam*.
- bêdilıg** <s.> yoksul.
- bêdin** <s.> dinsiz.
- bêdiney** <is.d.> dinsizlik.
- bêdûzan** <s.> düzensiz. *Key kesı bêdûzan bo, kes dilıg ra rew kewno.* İnsanın evi düzensiz olursa, maddi durumu erken kötüleşir.
- bêdûzaney** <is.d.> düzensizlik.
- bê'edeb** <s.> edepsiz, utanmaz.
- bê'edebey** <is.d.> edepsizlik, utanmazlık.
- bêeger** <s.> pürüzsüz, özürsüz, kusursuz. *Dolabê ma bêeger vıraziyayo.* Dolabımız pürüzsüz yapılmış.
- bê'emel** <s.> inançsız.
- bê'emeley** <is.d.> güvensizlik.
- bêerc** <s.> değersiz.
- bê'eyar** <s.> ayarsız.
- bê'eyarey** <is.d.> ayarsızlık.
- bêefesal** <s.> biçimsiz, biçilmemiş.
- bêegan** <s.> ruhsuz, cansız.
- bêegane** <is.e.> kayıtsız.
- bêegane mendış** kayıtsız kalmak.
- bêgazinc** <s.> beklentisiz, minnetsiz. (Birinden karşılık beklemeden ona yapılan iyilik.)
- bêgazincey** <is.d.> beklentisizlik, minnetsizlik.
- bêgûman** <s.> kuşkusuz.
- bêguna** <s.> günahsız.
- bêgunayin** <is.d.> günahsızlık.
- bêgûni** <s.> kansız.
- bêgûniyey** <is.d.> kansızlık.
- bê'hal** <s.> halsiz.
- bê'hed** <s.> aşırı, sınırsız.

bê'hend <s.> ansız. *O bê'hend mino vijya, ez tillo biya.* O ansız önüme çıkınca, ben ürk-tüm.

bê'hendê xo var gücüyle.

bê'hendêna <zf.> aniden. *Bê'hendêna piro med!* Ansızın dövmel!

bê'hes <s.> sessiz.

bê'hesab <s.> 1) sayısız, çok sayıda, hayli. *Çarşı dı zerzewat bê'hesabo.* Çarşıda çok sebze var. 2) hesapsız.

bêhet <s.> tarafsız.

bêhetey <is.d.> tarafsızlık.

bêhewn <s.> uykusuz.

bêhewney <is.d.> uykusuzluk.

bêheya YER: Bab. <s.> hayasız.

bêhim <s.> temelsiz, aslı olmayan, asılsız. *Bano bêhim, pay ra nêvîndeno (atas.).* Temelsiz ev, ayakta durmaz.

bêilaqe <s.> ilgisiz.

bêj VARY: *bêz.* <is.d.> pay, üleş. *Dezay ma bêja xo daya?* Amcamızın oğlu payını vermiş mi?

bêj biyayış pay olmak, üleşilmek.

bêj dayış pay vermek. *To bêja mixtari dê?* Muhtarın payını verdin mi?

bêj kerdış pay etmek, üleşmek. *Bêrê ma nê perra xo miyan dı bêj kemi!* Gelin bu paraları aramızda pay edelim!

bêja wedi köy ağasına verilen pay. *Emserr bêja wedi nêdê, dewra qewrna.* Bu sene ağanın payını vermedi, köyden kovdu.

bêjdar <is.e.d.> paycı, pay veren. (Bir yere düzenli üyelik ödemesi yapan kişi.)

bêjker <is.e.d.> pay eden.

bêjkerden <is.d.> paylama, üleşme.

bêkar <s.> işsiz.

bêkarey <is.d.> işsizlik.

bêkes <s.> kimsesiz.

bêkesey <is.d.> kimsesizlik.

bêkeye <s.> ailesiz.

bêkok <s.> köksüz.

bêmal <s.> mahrum.

bêmal mendış mahrum kalmak.

bêmal verdayış mahrum bırakmak.

bêmaley <is.d.> mahrumiyetlik.

bêmerg <s.> ölümsüz.

bêmergey <is.d.> ölümsüzlük.

bêmikûn <s.> mümkünsüz. *No gırweyo kı tiyê mı ra wazenê, no bêmikûno.* Benden istediğin bu iş, mümkün değil.

bêmikûney <is.d.> mümkünsüzlük.

bênamûs <s.> namussuz.

bênamûsey <is.d.> namussuzluk.

bênamûseya 1) namussuzca. *Ey no gırwe bênamûseya kerdo.* O bu işi namussuzca yapmış. 2) namussuzlukla.

bêpaştı <s.> desteksiz.

bêperwa <s.> korkusuz, pervasız.

bêpoç <s.> kuyruksuz.

bêpûrti <s.> tüysüz.

bêqam <s.> insan boyunu aşacak kadar derin olmak (su içinde). *Na la bêqama, boll xoriya.* Bu çayda boy yok, çok derindir.

bêqaxu <s.> umursamaz, aldırış etmeyen, sorumsuz. *Maya to 'heme kari kena, tı kari heta bêqaxuyê.* Annen her işi yapar, sen iş yönünden umursamazsın.

bêqaxuya umursamazca. *Şıma bêqaxuya ameyê vera mı.* Umursamazca bana yaklaşıyordunuz.

bêqaxuyey <is.d.> umursamazlık.

bêqerar <s.> kararsız.

bêqerarey <is.d.> kararsızlık.

bêqersın <s.> kurşunsuz.

bêqeyde <s.> 1) kuralısız. *Karo bêqeyde rınd nêbeno.* Kuralısız iş iyi olmaz. 2) makamsız (müz.). 3) melodisiz (müz.). *Bêqeyde mızık nêbeno.* Melodisiz müzik olmaz.

bêqeydeyey <is.d.> 1) kuralısızlık. 2) makam-sızlık (müz.). 3) melodisizlik (müz.).

bêqol <s.> kolsuz.

bêqudim <s.> uğursuz, bela getirici.

bêr <is.e.> hayvanları sağma yeri. (Hayvanları sağmak için iki tarafı duvarlı yer.)

bêrê BKZ: *amayış.*

bêri <s.> yüz-süz. *Çendık qewrnenê bıqewrni, çıkı bêriyo fina yeno.* Ne kadar kovarsan kov, yine gelir çünkü yüz-süzdür.

bêri'h <s.> ruhsuz.

bêriyey <is.d.> yüz-süzlük.

bêri₁ <is.d.> özlem, hasret. EŞ ANL: *'hesret.*

bêri kerdış özlem çekmek. *Piyê nê lajekyo Almanya dı, oyo bêriya cı keno.* Bu çocuğun babası Almanya'da, çocuk onun özlemini çekiyor.

bêri₂ YER: Qerxan. <is.d.> süt sağma işi (olayı).

Bêriwan₁ <öz.d.> kadın adı.

bêriwan₂ <is.d.> süt sağmak için sürüyü karşılayan kadın. EŞ ANL: *dîtêr.*

bêriyey <is.d.> hasretlik.

bêroki <is.d.> gelecek zaman. *Bêrokiya ma rınd niya.* Geleceğimiz iyi değil.

bêsebir <s.> sabırsız.

bêsebir biyayış sabırsız olmak.

bêser <s.> 1) uçsuz. 2) üstsüz.

bêser û bêbın üstsüz ve altsız, uçsuz ve dipsiz.

bêser û belate biyayış YER: Feqi. kayıplara karışmak.

bêser û ber intizamsız.

bêserre <s.> kafasız. *Ma bedeno bêserre di.* Biz başsız vücut gördük.

bêsik <s.> hissiz.

bêsıkey <is.d.> hissizlik.

bêsilma <is.d.> hizmetçi kadın. *Ûja dı*

- bêsilmay wali bi.* Orada valinin hizmetçisi vardı.
- bêsilmayin** <is.d.> hizmetçilik. *Ezo geyrena karê bêsilmayin.* Ben hizmetçilik işi arıyorum.
- bêsinet** <s.> sünnetsiz.
- bêсила** BKZ: *bêsila.*
- bêsinor** <s.> sınırsız.
- bêsol** <s.> tuzsuz. *Şıma qe sol na şami miyan nêkerda, na şami bêsola.* Bu yemeğin içine hiç tuz katmamışsınız, bu yemek tuzsuzdur. *No qeçek mı rê bêsolo.* Bana bu çocuk tuzsuzdur.
- bêşûz** <s.> suçsuz.
- bêşûz û bêguna** suçsuz günahsız.
- bêşûzey** <is.d.> suçsuzluk.
- bêşerm** <s.> utanmaz.
- bêşife** <s.> şüphesiz.
- bêşifeyin** <is.d.> şüphesizlik.
- bêtahmûl** <s.> tahammülsüz.
- bêtahmûley** <is.d.> tahammülsüzlük.
- bê'tam** <s.> tatsiz. EŞ ANL: *bêçrom, 'tamsal.*
- bê'tamey** <is.d.> tatsizlik.
- bêtaqet** <s.> takatsiz.
- bêter** (İr.) <s.> 1) kocaman. *No merdim zeno ze bêter.* Bu adam kocamandır. 2) daha kötü, iyice kötü. *Qay tı rındê, tı ey ra bêterê.* Sanki sen iyisin, sen ondan daha kötüsün.
- bêter biyayış** kötüleşmek, kötü duruma girmek. *Veri ra biyo bêter.* Eskisinden daha kötü olmuş.
- bêter kerdiş** kötüleştirmek, daha kötü duruma getirmek.
- bêterê bêtera** kötünün kötüsü. *Ella kesi bêterê bêtera ra sıtar kero.* Allah insanı kötünün kötüsünden korusun.
- bêterê Ellay** Allah'ın gazabı. *Bêterê Elley bolliyê (deyim).* Allah'ın gazabı çoktur.
- bêterêri** daha daha kötü. *O nêweş bı, nıka veri ra bêterêryo.* O hastaydı, şimdi eskiden daha daha kötüdür.
- bêterbiye** <s.> terbiyesiz.
- bêterbiyeyin** <is.d.> terbiyesizlik.
- bêterê** <zf.> bir sürü, epeyce. *To bêterê zûri kerdî.* Bir sürü yalan söyledin.
- bêters** <s.> korkusuz.
- bêvan** <s.> falanca, bir başkası.
- bêvan kes** bir başka kişi, herhangi biri. *Filan kes û bêvan kesi mewni, tı xo rê bewni kardê xo!* Falanca ile filancaya bakma, kendi işine bak!
- bêveng** <s.> sessiz.
- bêveng û bêhes** sessiz sedasız. *Bêveng û bêhes ame tiya.* Sessiz sedasız buraya geldi.
- bêvengey** <is.d.> sessizlik.
- bêvengeya** sessizce.
- bêvin** YER: Ş. Cori. <is.e.> baraj. EŞ ANL: *bend, awbend.*
- bêwa'hde/ji** <is.e.d.> vadesiz. *Mı perrey xo banka dı bêwa'hde ronayê.* Paramı bankada vadesiz yatırmışım. *Bızêko bêw'hdeyo, wa'hdey xo pırr nêkerdo û ziyayo.* Vadesiz oğlaktır, vadesini doldurmadan doğmuş.
- bêwahêr** VARY: *bêwihêr, bêwêhêr.* <s.> sahipsiz. *Ez kı xo rê wahêr ba, tı zi xo rê wahêr bê, wexta ma bêwahêr nêmanemi.* (Hasan Dewran). Ben kendime sahip olursan, sen de kendine sahip olursan, biz o zaman sahipsiz kalmayız.
- bano bêwahêr** sahipsiz ev.
- kutiko bêwahêr** sahipsiz köpek.
- bêwahêrey** <is.d.> sahipsizlik.
- bêwaye** YER: Mûskan. <s.> karıştırıcı, yaramazlık yapan. *No merdim bıwayeyo, rihat nêvîndeno* Bu adam karıştırıcıdır, rahat durmuyor.
- bêwelat** <is.d.> vatansız.
- bêwelatey** <is.d.> vatansızlık.
- bêwêhêr** BKZ: *bêwahêr.*
- bêwihêr** BKZ: *bêwahêr.*
- bêwızdiyan** <s.> vicdansız.
- bêwızdiyaney** <is.d.> vicdansızlık.
- bêxeyal** <s.> dikkatsiz. *Ez bêxeyal biya, ey finêdi çıweyê da mı ro.* Ben dikkatsizdim, o bana birdenbire sopa vurdu.
- bêxeyaley** <is.d.> dikkatsizlik.
- bêxeyr** <s.> hayırsız, işe yaramayan kişi. *Qeçê to bêxeyri!* Çocukların hayırsızdır!
- bêxeyrey** <is.d.> hayırsızlık.
- bêxulxuli** <s.> endişesiz.
- bêyewm** <s.> uğursuz, meymenetsiz, suratsız, huysuz.
- Bêz** BKZ: *Bêzar₁.*
- bêz** BKZ: *bêj.*
- Bêzar₁** <öz.d.> kadın adı.
- bêzar₂** YER: Siverek. <zf.> usanç.
- bêzar biyayış** usanmak. *Ez to dest dı bêzar biya.* Ben senden usanđım.
- bêzerri** <s.> gönülsüz. *Ey çiyê perrey day mı, hıma bêzerri day.* O bana biraz para verdi, ama gönülsüz verdi.
- bêzerriya** gönülsüzce. *Bêzerriya porê cı şane keno.* Saçını gönülsüzce tarıyor.
- bêzerriyey** <is.d.> gönülsüzlük.
- bêziwan** <s.> dilsiz.
- bêziwaney** <is.d.> dilsizlik.
- bı₁ (bı ...-a)** VARY: *ebi.* <ön ed.> ile. *Aya bı no babeta tım dewam kena.* O daima bu tempoyla devam ediyor. *Nê bı kêfa yenê tekelf.* Bunlar keyifle davete gelirler. (Normal şekli sadece *-a* ile söylenir: *Ay-a bê tiya!* 'Onunla buraya gel!'. Güclendirilmiş şekli *bı ...-a* ile söylenir: *Bı ay-a bê tiya!* 'Onunla buraya gel!'.)

- b1₂** <bağ.> ve. *Tiyê roj b1 roj vera cêr şinê.* Günbegün aşağıya doğru gidiyorsun.
- b1₃** <ilgeç> -a doğru. *M1 perrey day b1 to.* Ben sana para verdim.
- b1 c1** misli. *Karo k1 to kerdo, ê m1 didi b1 ciyo.* Benim yaptığım iş, seninkinin iki mislisi.
- b1 c1** <ünl.> hücum! *B1 c1, b1 c1, peydı meanci-yê.* Hücum hücum, geri çekilmeyin.
- Bicax** <öz.d.> Bucak aşireti. (Siverek'te bir aşiret ve bölge adı.)
- bicaw** VARY: *vincew, bincew.* <is.e.> karış.
- bicewi kerdış** karşılaşmak.
- bicewek** <is.e.> karışık.
- bicûxu** YER: Qelacix. <is.e.> testere. EŞ ANL: *boxsı.*
- bife** (Fr.) <is.e.> büfe.
- b1'h** <is.e.> pey, kapora. (Satışlarda, caymamak için alacağına dair verilen güvence parası.)
- b1'h dayış** pey vermek, kapora vermek. *To k1 ban herina, to do b1'hê c1 zi b1dayê.* Ev satın aldıysan, peyini de verecektin.
- b1'h girotiş** pey almak, kapora almak.
- b1'hdayen** <is.d.> pey verme, kapora verme.
- b1'hgiroten** <is.d.> pey alma, kapora alma.
- b1'hgirotex** <is.e.d.> pey alan, kapora alan.
- bijang** <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *mize, bije.*
- bije** YER: Ş. Cori. <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *mize, bijang.*
- bikilmey** <zf.> kısaca. *Bikilmey, ez nêşena toya şıra cayê.* Kısaca, seninle bir yere gidemem.
- bikre** YER: Qelacix. BKZ: *birke.*
- bılbil** (İr.) <is.e.> bülbül kuşu. (Zazalarda, bülbül öterse ya hayırlı haber gelir ya da birisinin gelişini haber verir; onun için bülbülü öldürmek günahaftır.) *Bılboro wane-no, xeyr xeber, xeyr xeber.* Bülbül ötüyor, hayırlı haber, hayırlı haber.
- billbill** <is.d.> homurtu. *Na billbilla çıçiya yena?* Gelen neyin homurtusu?
- billbillyayen** <is.d.> homurtu, böğürme.
- billbillyayış** VARY: *billyayış.* <gçs.f.> homurdamak, böğürmek (deve, ayı için). *Deveyo billbillyeno.* Deve böğürüyor. *'Heşa kerredê kafan dı billbillyena.* Ayı mağara kayasında homurduyor. [*billbillyeno*; em.k. *bıbbilyi*]
- bılık** <is.d.> çük, çocuk penisi, pipi.
- biloq** <s.> gereğinden büyük ve yuvarlak (özellikle göz için söylenir).
- biloqnayış** VARY: *beloqnayış.* <gçl.f.> gözleri faltaşı gibi açmak. *M1 ey rê qışeyê va, ey çimê xo biloqnay.* Ona bir laf söyledim, o gözlerini fal taşı gibi açtı. [*biloqeno*; em.k. *bıbbılqni*]
- bılq₁** <is.d.> fıkırdama.
- bılq bılq** fıkır fıkır.

- bılq₂** <s.> vıcık. (Sulanarak kıvamı gevşemiş, yumuşamış.) *Alûcê bılq1 nêweryenê.* Vıcık erikler yenilmez.
- bılqık** <is.d.> kabarcık (kaynar su). (Suyun içinden üstüne doğru çıkan hava kabarcığı.)
- bılqıknayış** <gçl.f.> kabartmak. *Awer bigireyn û bıbbılqni!* Suyu kaynatıp kabart! [*bılqıkneno*; em.k. *bıbbılqni*]
- bılqıkyayış** <gçs.f.> fıkırdamak, kabarmak. *Awa gireyena û bılqıkyena.* Su kaynayıp kabarıyor. [*bılqıkyeno*; em.k. *bıbbılqıkyi*]
- bılqınayen** <is.d.> vıcıklama.
- bılqınayış** <gçs.f.> vıcıklamak. *Alûc xo dest dı bılqınê.* Eriği avucunda vıcıkladı. [*bılqıneno*; em.k. *bıbbılqını*]
- bılqınayî** <or.d.> vıcık durumuna getirilen.
- bılqıyayen** <is.d.> vıcık vıcık olma.
- bılqıyayış** <gçs.f.> vıcık vıcık olmak. *Wextê alûca ravêrdo, alûci bılqıyayê.* Eriklerin zamanı geçmiş, vıcık vıcık olmuşlar. [*bılqıyeno*; em.k. *bıbbılqıyî*]
- bılqıyayî** <is.d.> vıcık olan.
- bimba** <is.d.> bomba.
- bimbar** VARY: *binbar; bimbare.* <is.d.> kalın bağırsak. (Büyükbaş ve küçükbaş hayvanları kalın bağırsağı.) EŞ ANL: *loqraya qalın.*
- bimbare** YER: Qelacix. BKZ: *bimbar.*
- bin₁** <is.e.> alt taraf.
- binê c1 ardış** dibine kadar boşaltmak. *Binê qasa ard, hını teva tey nêmend.* Kasayı dibine kadar boşaltı, içinde artık bir şey kalmadı.
- binê 'erdi** yeraltı, yerin dibi.
- binê 'her** toprak altı.
- binê sersi** gölge altı.
- bin₂** <arka ed. /zf.> alt, dip. *Mêrdek kewt qûmi bini.* Adam kuma gömüldü.
- bin dı biyayış** alta olmak. *Şıma xeym bin dı bê!* Siz çadırın altında olun!
- bin finayış** alta düşürmek. *M1 'si vırrnay gozêr ra, gozi viştî bin.* Ceviz ağacına taş fırlattım, cevizleri altına düşürdüm.
- bin kerdış** altına bırakmak. *Nê tewri 'İndani bin k1!* Bu çantayı divanın altına bırak!
- bin kewtiş** 1) alta düşmek. *Tava varani dê 'sayêra ro, 'say pêro kewti bin.* Şiddetli yağmur elma ağaçlarına vurdu, bütün elmalar alta düştü. 2) alta girmek. *Ez kewta cay bini.* Ben yatağın altına girdim.
- bin ra berdiş** 1) alttan yürütmek. *Simeri bin ra aw beno (deyim).* Samanın altından su yürütür. 2) alttan götürmek. *Na awer, 'siyer bin ra beri!* Bu suyu, taşın altından götür!
- bin ra kerdış** 1) alta sokmak. *M1 wiye kerd simeri bin ra.* Küreği samanın altına soktum. 2) batırmak (alış verişte). *Sermayeyo k1 m1 dı b1, m1 pêro kerd bin ra.* Bendeki sermayeyi batırdım.

- bin ra ser** baştan aşağı. *Na qısa bin ra ser zûra*. Bu laf baştan aşağı yalandır.
- bin ra şiyayış** 1) alttan akmak, alttan gitmek. *Awa sımeri bin ra şına*. Su samanın altından akıyor. 2) temelden yok olmak. *Sermayeyê cı, bin ra şı*. Sermayesi tamamen tükendi/bitti
- bına nayış** 1) altına bırakmak, altına koymak. *Çaxilê 'siyer bına nı!* Bir çakıl taşın altına bırak! 2) alttan destek vermek (bir şeye). *'Siyê dêsi bına nı kı wa nêrizyo*. Duvarın altına destek ver ki yıkılmasın.
- xo bin dı kerdış** altına sıçmak. *Ey tersa ra xo bin dı kerd*. O korkudan altına sıçtı.
- binbar** BKZ: *bimbar*.
- binçaran** <z.f.> esastan.
- bincew** BKZ: *bicew*.
- binçım** <z.f.> gözaltı.
- binçım girotiş** göz altına almak. *Pıluşi ez girota binçım*. Polis beni göz altına aldı.
- binçımeş** <is.d.> göz altılılık.
- bindest** <s.> kul, ezilen, sömürülen.
- bindest biyayış** ezilmek, egemenlik altında olmak, sömürge altında olmak. *Şıma kı xo rê wahêr nêvijyê, şıma do tim bindestê şari bê*. Kendinize sahip çıkmasanız, daima başkasının egemenliği altında olursunuz.
- bindestey** <is.d.> kulluk, eziklik, sömürgecilik.
- bindıbiyaye/i** <or.e./d.> alttaki olan.
- bindırık** <is.d.> 1) büyük örümcek. 2) kirpinin kendini toplama hali. *Dızı xo kerd bindırık*. Kirpi kendini topladı.
- bine** YER: Bibol. <s.> minicik. *No vıstra bineyêno*. Bu tosun minnacıktır. EŞ ANL: *piranê*.
- binên** <s.> alttaki.
- binî** <is.d.> alt kısım.
- binıya 'erdi** tarlanın alt kısmı.
- binkewtax** <is.e.> alta düşen.
- binke** <s.> sinsî. *Ey ra xo bıpaw, o binkeyo*. O sinsidir, kendini ondan koru.
- binke** <is.d.> sinsilik. *Binke qe rınd niya*. Sinsilik hiç iyi değildir.
- binok** <is.e.> altlık.
- binpirojın** <is.e.> elenti, elek altı.
- binpize₁** <is.e.> eşek semerini bağlamağa yarayan semer altındaki bağ. *Binpizey heri metin kerê kı, wa cıl 'ero niro*. Semerin altını sıkı bağlayın, yere düşmesin.
- binpize₂** <s.> 1) onursuz. (Her pisliği ve ahlaksızlığı kabul eden.) *No merdım binpizeyo, 'emeley cı nêbena*. Bu adam her pisliği kabul eder, buna güvenilmez. 2) dalkavuk. *No mêrdek binpizeyo, pa ray meşo!* Bu adam dalkavuktur, onunla gitme! 3) güvenilmez.
- binpizeyin** <is.d.> 1) onursuzluk. 2) dalkavukluk.
- binpizeyin kerdış** dalkavukluk yapmak. *Tiyê kami rê binpizeyin kenê?* Kime dalkavukluk yapıyorsun?
- binter** YER: 'Hesûd. BKZ: *benter*.
- binyate** <is.e.> kök, köken (genelde insan temeli). *Kok û binyatey ma Aldüş rayo*. Kökümüz Gerger'dendir. EŞ ANL: *kok*.
- birá** (Phlv. bräd/brădar) <is.e.> kardeş, birader, ağabey. *Zey birarana pê vırar kerê*. Kardeşçe birbirinizle kucaklaşın! [bük. *birar*]
- birayo!** <vok.> *Birayo, birayo, tiyê koti dı?* Kardeş kardeş canım kardeş, nerdesin?
- biraceni** <is.d.> yenge, kardeş karısı.
- birak** <is.e.> kardeş. *Birak, tiyê şinê koti?* Kardeş, nereye gidiyorsun? *Ambazê to birakê mino*. Arkadaşın kardeşim gibidir.
- birakeyna** <is.d.> kardeş kızı.
- biraki** <is.e.> kan kardeşi. *To ganê mı reyna, tı benê biraki mı?* Canımı kurtardın, kan kardeşim olur musun?
- birakin** <is.d.> ahpaplık, kardeşlik.
- birakına** kardeşçe.
- birakosey** <is.ç.> 1) bir masal adı. *Mı rê mesela Birakosa vajı!* Bana köşe kardeşlerin masalını anlat! 2) köşe kardeşler.
- birarek** <is.d.> pazartesi. EŞ ANL: *dışeme*.
- birarin** <is.d.> kardeşlik.
- birarina** kardeşçe.
- birarza** <is.e.> yeğen, erkek kardeşin oğlu.
- birayey** <is.d.> kardeşlik.
- birdêl** <is.e.> ağaç arısı. (Ağaçlarda delik açan arıya benzer böcek.) EŞ ANL: *bertil*.
- birisim** <is.d.> ipek.
- birisımın** <s.> ipekli.
- birke₁** VARY: *bıkre*. <is.e.> karasabanın ucu, karasabanın tutağı.
- birke₂** <s.> zayıflaşmış, kötüleşmiş, siyahlaşmış insanlar için söylenir. *No mêrdek 'hendik biyo gidi, biyo ze birke*. Bu adam o kadar zayıflamış ki, çok siyahlaşmış.
- birrnayış** YER: Qırwar. BKZ: *birrnayış*.
- birq** YER: Qerxan. <is.e.> katran. EŞ ANL: *qatran*.
- birr** BKZ: *birrik*.
- birrik** VARY: *birik; birr*. <is.e.> çalılık kümeleri.
- birrikawrêş** <is.e.> ağacı tivli, yaprağı melengiç yaprağına benzer bir ağaç çeşidi.
- birrnaye/i** <or.e./d.> kesilmiş olan.
- birrnayen** <is.d.> kesim, kesme işi, kesinti, kestirme işi.
- birrnayen dayış** kestirmek. *Mı bizê dê birrnayen* Bir keçi kestirdim.
- piro birrnayen** saptama, biçme.
- birrnayış** VARY: *birrnayış*. <ççl.f.> kesmek. [*birrneno*; em.k. *bibirrnı*] (Phlv. brın-)
- piro birrnayış** birine bir şey için belli bir

miktar, bir diyet, bir ceza biçmek/saptamak.
Ey xeley ma çırayna, ma ji pıro birrna. O
buğdayımızı otardı, biz de ona ceza biçtik.

birryaye/i <or.e./d.> kesik.

birryayış <gcs.f.> kesilmek. *Gışta mı pey
kardiya birryê.* Parmağım bıçakla kesildi.
[birryeno; em.k. *bibirryi*]

bırsı <is.e.> pusu.

bırsı kewtiş pusuya yatmak.

birûskınayış BKZ: *virsnayış*.

birûskıyayış BKZ: *virsyayış*.

birwe <is.e.> kaş.

birxu <is.e.> civata. *Pey birxuya asını metin
kı!* Demiri civatayla sıkıştır!

birxu kerdış midenin bozulup ağırması.

birxul [X]~[Y] VARY: *burxul*. <is.e.> 1) bulgur.
2) bulgur pilavı.

birxulşamık <is.e.> domatesli bulgur pilavı.

birxuyın <s.> vidalı.

Bısar <öz.e.> Beşir (erkek adı).

Bısilman (Ar.) <öz.e.d.> Müslüman.

Bısilmaney <öz.d.> Müslümanlık.

bısk VARY: *bıske*. <is.d.> zülûf, saç perçemi
(kadın saç favorisi). *A keyneker bıska porri
viradaya xo ser.* O kız saç zülûfünü üzerine
bırakmış.

bıske YER: Qelacix. BKZ: *bısk*.

bıskın <s.> zülûflü.

bısmıla (Ar.) <is.d.> besmele.

bışk <is.d.> elyaf. *Bışkê pemi goza dı benê.*
Pamuğun elyafı kozada olur.

bışkok BKZ: *pısko*.

bışkov YER: 'Hesûd. BKZ: *pısko*.

bitırr <s.> 1) çığırından çıkmış. 2) azmış.
3) kibir.

bitırr biyayış 1) çığırından çıkmak. 2) az-
mak. 3) kibirlenmek.

bitırrıy <is.d.> 1) azgınlık. 2) kibirlik.

bitırrıy kerdış kibirlik yapmak.

bitırrıyayış <gcs.f.> haddinden fazla büyümek.
*Na 'hera nê bostani boll rında, tey
zerzewat bitırrıyayo.* Bu bahçenin toprağı
çok iyidir, içinde sebze fidanları azmış.
[bitırrıyeno; em.k. *bıbitırrıy*]

bıv <ün.> uyarı sözü. (Çocuğa yaptığı bir
şeyin tehlikeli olduğunu göstermek için
kullanılan bir söz.)

bıv biyayış tehlike oluşmak. (Çocuğa yap-
tığı bir şeyin tehlikeli olduğunu göstermek
için kullanılan bir ünlem.) *Destê xo sobaya
meni, bıv beno.* Dikkat, elini sobaya
dokundurma tehlike var.

bıv kerdış tehlikeyi göstermek (çocuğa). *Oyo
tûteki rê bıv keno.* O bebeğe tehlikeyi
gösteriyor.

bıva <is.e.> tehlike. *Kes nêwetano ey ser, zanê
kı ûja dı bıva eştö.* Kimse onun üstüne
gitmeye cesaret edemez, çünkü orda tehlike

var. EŞ ANL: *tahlıke, lûk*.

bıvo VARY: *vevo*. <is.e.> kedi balı, ağaç balı,
reçine. (Erik, kayısı gibi ağaçlardan sızan
bir çeşit zaml.)

bıvıyın <s.> kedi ballı.

bıxo <zm.> kendisi, bizzat, kendi. *O bıxo tiya dı
çınıyo, 'erebay cıya tiya dı.* O kendisi
burda yok, arabası burdadır.

bıxo bıxo kendi kendine, kendiliğinden.
Bıxo bıxo xo kerdo dirbetin. Kendi kendini
yaralamış.

bıxo bıxo rê birbirlerine. *Ê bıxo bıxo rê
benê, hıma şari rê nêbenê.* Onlar birbir-
lerine olurlar, ama başkalarına olmazlar.

bıxo bıyayış kendiliğinden oluşmak. *No
kopê qûmi bıxo ûna bıyo.* Bu kum yığını
kendiliğinden böyle oluşmuş.

bız (Phlv. *büz*) VARY: *bıze*. <is.d.> keçi. *Bıza
kı bol ra abırryo, bena werdê verga
(atas.).* Sürüden ayrılan keçiyi, kurt
kapar./kurda yem olur.

bıza bel geniş, dik ve kulakların ortasından
itibaren aşağıya bükülmüş ve üstünde be-
nekler bulunan keçi.

bıza kıt turuncu renkli keçi.

bıza kol boynuzsuz keçi.

bıza perr geniş kulaklı keçi.

bıza wedi gelinin getirildiği gün, ağaya ya
da muhtara verilen zorunlu hediye. Veril-
meyince bu şahıslar gelini vermez.

bıze₁ <is.e.> keçi cinsinden olanlar.

bıze₂ YER: Qelacix. BKZ: *bız*.

bızêk <is.e.d.> oğlak.

bızêkek <is.e.d.> oğlakçık.

bızma <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *ley, şıtl*.

bızme VARY: *bızımı*. <is.e.> yen (gömlek kol-
larının ucundaki iliklenen bölüm).

bızne <s.> keçi, oğlak cinsinden olanlar.

bılaheq <zf.> haksız yere.

bılaheq bila sebeb haksız ve nedensiz yere.

bin <s.> diğer, öbür. *O, merdımandê bına ra
nêaseno.* O, diğer adamlardan görünmüyor.

a bin öbürü, diğeri, öteki. (d.) *Na keynek
niya, a bına.* Bu kız değil, öbürü.

bına rê diğerlerine.

binê cı öbürkü, öbürü.

bıniya diğerleriyle. *Ê destdê bıniya bıdı mı.*
Onu diğer elinle bana ver.

ê binana diğerleriyle, ötekilerle.

o bin öbürü, diğeri, öteki. (e.) *No xort niyo,
o bino.* Bu genç değil, öbürüdür.

bına (Ar.) <is.d.> bina.

binagoş VARY: *beynegoş*. <is.e.> kulağın
arkası.

bintero <zf.> daha ertesi gün. *Ez do mest nê,
bıro nê, bintero bêra to hetek.* Ben yarın
değil, öbür gün değil, daha sonra ki gün
yanına geleceğim.

binterşewka <zf.> evvelki gece. *Binterşewka vewr, bişewka zi yaxer vara. Emşo ayam weşo.* Önceki gece yağmur, bir önceki gece de kar yağdı. Bu gece hava iyi.

bir <is.e.> kuyu.

biro bêbin boş ambar, dipsiz kile, doyumsuz (mec.). *Ezo perrey dana, nêdana cı rê qim nêkenê, ze biro bêbin.* Kendisine ne kadar para versen de yetmiyor, dipsiz kuyu gibi.

bire <is.e.> bira.

birek <is.e.> kuyucuk.

birexane <is.e.> birahane.

biro₁ <zf.> öbürsü gün, ertesi gün. *Meşt nê biro ez do şıra kar.* Yarın değil öbürsü gün işe gideceğim.

biro₂ <is.e.> büro.

birov (Ar.) YER: Qerxan. <is.d.> egzama. (Hayvanlarda deri hastalığı, kılırları dökülüp yara çıkar.) EŞ ANL: *tûle.*

biroyên <s.> ertesi günü.

biroyêri <zf.> öbür günü.

bisol YER: 'Hesûd. BKZ: *visol.*

bişewka <zf.> dün gece. *Bişewka mı boll hewno pis di, qe mi nêşa rakewa.* Dün gece çok kötü ruya gördüm, hiç yatamadım.

bişewkayên <s.> dün geceki.

bitim (Tk.) <s.> tüm, bütün. *A nana bitim di letey kî!* O tüm ekmeği iki parçaya böl!

bitim kerdış bütünlemek.

bitimey <is.d.> bütünlük.

bitimkerden <is.d.> bütünleme.

bitırım <s.> yaman, zeki. *No lajek, bitırımo.* Bu oğlan, çok zekidir. EŞ ANL: *elfetûn.*

biyaye/i <or.e./d.> 1) olgunlaşmış (meyve için). 2) olgun. *Merdımo biyaye tim rınd beno.* Olgun adam daima iyi olur.

biyaye biyayış 1) olgunlaşmak (meyve için). *Tûwi biyê biyayey?* Dutlar olgunlaşmış mı? 2) olgunlaşmak (insan için).

biyaye kerdış 1) olgunlaştırmak (meyve için). 2) olgunlaştırmak (insan için).

biyayen <is.d.> olgunluk, oluşma.

biyayış <gçs.f.> 1) olmak. *Tiyê çi benê 'hêrs?* Neden kızılıyorsun? *Tı seni vajê, wını beno.* Sen nasıl söylersen öyle olur. *No girwe do nêbo.* Bu iş olmayacak. *Şıma xeym bin di bê!* Siz çadırın altında olun! *Tiya dı çiyê bibiyayê, mı do tı bizanayê.* Burda birşey olsaydı, seni bilecektim. *Eki ez biba veyva nê keyi, gerekî ez 'heme çi bizana.* Bu evin gelini olursam, gerek her şeyi bilmem lazım. *Bibo bibo tiya dı beno.* Olsa olsa burda olur. 2) uymak, uygun olmak. *No sître to rê beno.* Bu ceket sana uygundur. 3) yaramak. *No 'erd mı rê beno.* Bu tarla bana yarar. 4) oluşmak. *No girwe xo rê bixo ûna biyo.* Bu iş kendiliğinden böyle oluşmuş.

5) doğmak. *Nê qeci ji to ra biyê.* Bu çocuklar da senden doğmuş. *Embazda mı rê lajek biyo.* Arkadaşım bir oğlan doğurmuş. [*beno*; em.k. (*bı*)*bı*; gçm.z. *bı* (e.), *bi* (d.)]

beno belki. *Beno ez toya nina.* Belki seninle gelmem. **beno ji olabilir** de. **beno ji beno** olur mu olur, ihtimaldir, pek ala olabilir. **beno kî** belki, olurki, olakî. **beno nêbeno** olur olmaz, ne olursa olsun, herşeye rağmen, mutlaka. *Mayê şami kemî 'hadire, beno nêbeno tı bêrê ha!* Yemek hazırlıyorusuz, olur olmaz geleşin ha! **nêbeno** olmaz. *Gırwey toyo nêbeno.* İşin olmuyor. **nêbo** *Nêbo ê berey bımanê!* Onlar geç kalmaları, ya geç kalırlarsa! **nêbo nêbo** sakın olmasın. *Nêbo nêbo, tı eya nêşirê!* Sakın olmasın, sen onunla gitmeyesin! **bı** oldu, peki. *Tı do meşt şırê kar!* *Bı, ez do şıra.* Sen yarın işe gideceksin! **Oldu**, gideceğim. **bıbo nêbo** mutlaka, kesinlikle, olur olmaz. **bıbiyaye** olacak, olan iş.

cêra biyayış ayrılmak, birbirinden ayrılmak.

cı rê biyayış 1) ona olmak. *No merdım cı rê beno.* Bu adam kendisine olur. 2) ona uymak. *Postali lıngandê cı rê nêbi.* Ayakkabı ayaklarına uymadı. 3) ona yaramak. *Banê to cı rê nêbeno.* Evin kendisine yaramaz.

pa biyayış 1) beraberinde olmak. *To 'sayêr di, pa 'say bı?* Elma ağacını gördün mü, üstünde elma var mıydı? 2) onunla, onlarla. *Nina piya kerd, hima o zi pa bı.* Bunlar birlikte yaptı, ama o da onlarlaydı.

pêra biyayış 1) birbirinden doğmak, birbirinden olmak. *Tı vanê qay şıma pêra biyê.* Dersin belki birbirinizden doğmuşsunuz. 2) birbirinden kopmak, birbirinden ayrılmak. *Tim piya bı, dirê rojyo kı pêra biyê.* Daima beraberdiler, bir kaç gündür ki birbirinden kopmuşlar.

pêrê biyayış 1) birbirine olmak, uyuşmak. *Wa lajek û keyneke ra pêrê bibê, ma rê qe çiyê lazım niyo.* Oğlanla kız birbirine olsun, bize hiç bir şey lazım değil. 2) birbirine gücü yetmek. *Şıma pêrê benê jewmbi kesî rê nêbenê.* Birbirinize gücünüz yetiyor, başkasına yetmiyor.

pêro biyayış birbirini çimdikleme.

piro biyayış 1) kapamak, kapıştırmak. 2) kapışmak, birinin bir şeyi kapıp almak. *Se biyo şıma, şımayê hima benê piro.* Size ne olmuş, hemen kapıştıyorsunuz. 3) çimdikleme. 4) ısırma.

po biyayış 1) birisinde alacağı olmak. *Xeylê deynê mı po bı.* Onda epey borcum var. 2) damada ya da satrançta bir taşı tehdit altında tutmak. 3) takipte olmak. *To gırwey*

xo se kerd? – *Hewna nêqedya, ezo po.*
İşini ne yaptın? – Daha bitmedi, takipteyim.
xo di biyayış kendinde olmak. *O xo di nêbi,*
qışûr mewni! O kendinde değildi, kusura
bakma!

xo ro biyayış kendini tırnaklamak.

biye <s.> olgun. *Merdimêndo biyeyo.* Olgun
bir adamdır.

biyen <is.d.> varlık.

Bizans <öz.e.> Bizans.

boci YER: Qelacix. BKZ: *boji*.

boçik YER: 'Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *poç*.

bodik YER: Qerxan. <is.e.> deve yavrusu. EŞ
ANL: *torûm*.

boji VARY: *boci*. <is.d.> fino, küçük köpek
yavrusu.

boka VARY: *bokana; boko*. <ünl.> inşallah,
Allahvere, umarım. *Boka finê namey kesi*
nêviyo. (atas.) İnsanın adı çıkmasın birkez.
Boka tı gandê xo ra xeyr nêvinê! (bedd.)
İnşallah canından hayır görmezsin. *Bokana*
tı bê, tı bê nan to ro pastêx bo! (bedd.)
Allahvere sen olasın, ekmek sana pestil
olsun. *Boko hini nêvo.* Umarım öyle olmaz.
EŞ ANL: *inşellah*.

bokana BKZ: *boka*.

boke <is.e.> güçlü, kuvvetli, pehlivan, boğa
(insan için). *No mêrdek zeno ze boke.* Bu
adam boğa gibidir.

boko YER: Ş. Cori. BKZ: *boka*.

bol <is.d.> sürü (küçük baş hayvanlar).

bola bıza keçi sürüsü.

bola çarwan koyun sürüsü.

boll <belgis.s.> çok.

boll biyayış çoğalmak.

boll kerdış çoğaltmak.

boll tayn az çok, söyle böyle, eh işte. *Boll*
tayn wext ravêreno, no xo rê fına
jewjyeno. Az çok zaman geçer, bu yine
evlenir.

bollaney <is.d.> çoğunluk. *Bollaneya ma di.*
Çoğunluk bizdedir.

bolley VARY: *bollkaney*. <is.d.> çokluk, eko-
nomik.

bollkaney BKZ: *bolley*.

bollker <is.e.d.> çoğaltan.

bollki <zf.> çokça. *Bollki şımayê yenê key ma,*
mayê 'hend nêşem bêmi. Siz çokça bize
geliyorsunuz, biz o kadar geleliyoruz.

Bolşewik <öz.e.> Bolşevik.

bon YER: Xoy. BKZ: *ban*.

bor <s.> kırem rengi.

boraq BKZ: *boyraq*.

borayış BKZ: *bûrrayış*.

bore₁ <is.e.> ağız kenarında oluşan kurumuş
tükürük ya da salya. EŞ ANL: *mastekê feki*.

bore₂ YER: Miyalan. <is.e.> tortu. (Bir çökeltme
sonunda bir sıvının dibine çöken katı

madde, çökelti. rüsup.)

bore girêdayış tortu bağlamak.

borek <s.> krem renklimsi.

borin <s.> krem renkli.

borinc YER: Qelacix. BKZ: *bewrinc*.

borincêr YER: Qelacix. BKZ: *bewrincêr*.

bori <is.d.> boru.

Bosna <öz.d.> Bosna.

Bosnak <öz.e.d.> Bosnak.

Bosnayij <öz.e.d.> Bosnalı.

bostan (Phlv. böyestân) <is.e.> bahçe, çiçek
bahçesi. *Tı bostan di jû gula newiya, baxçe*
di hilmê wesariya (Kemal Astare). Bahçe
de yeni bir gülsün, çiçek bahçesinde bahar
kokusudur.

bax û bostan hamarat kadın. EŞ ANL:
ciwanik.

botan VARY: *bûhtan*. <is.e.> iftira. *Ella kesi*
botanandê gırda ra sîtar kero. Allah
insanı kuru iftiralardan saklasın.

botan biyayış iftira olmak.

botan cı eştış iftira atmak. *Tiyê botan er-*
zenê ci. Sen ona iftira atıyorsun. *A ceneyek*
pak bi, ina botan eşt ceneyeker. O kadın
temizdi, onlar kadına iftira attı.

botan pa nayış iftira atmak.

cı rê botan biyayış iftiraya uğramak. *A*
ceneyeker rê botan bi. O kadın iftiraya
uğradı. *Cı rê botan bi, a zi tiya ra şî.*
Kendisine iftira oldu, o da burdan gitti.

botanker <is.e.d.> iftiracı, iftira eden.

boxça [x]~[ɣ] <is.d.> boğça.

boxçeki <is.ç.> sarma (yiyecek). *Dapira mı*
boxçeki viraştê, ma zi werdê. Nenemiz
sarma sarıyordu, biz de yiyorduk.

boxe [x]~[ɣ] <s.> 1) boğa (hayvan için). *No*
ga zeno ze boxe. Bu öküz boğa gibidir.
2) boğa (erkek için).

boxım [x]~[ɣ] VARY: *boxum*. <is.e.> tomruk.
Ma darê xo kerdî boxımı û roti. Biz
ağaçlarımızı tomruk yapıp sattık.

boxım biyayış tomruklanmak.

boxım kerdış tomruklemek.

boxsı VARY: *bûxsı*. <is.e.> testere.

boxsı biyayış testereyle kesilmek.

boxsı kerdış testereyle kesmek. *Na darer*
boxsı kî! Bu ağacı testereyle kes!

boy₁ (Phlv. böy 'duyum') <is.d.> koku.

boy cı dayış kokulandırmak, koku vermek.

boy cı deyayış kokulandırılmak.

boy definayış kokutmak.

boy dekewtış kokmak.

boy kerdış koklamak.

– **pê boy kerdış** koklaşmak.

boy pê dayış kokuşmak.

boy ser finayış kokutmak, üstüne koku
düşürmek. *Aya tiyaya pak nêkena, 'eyni*
boy višta tiyaya ser. Buraları temizlemiyor,

- aynen buralara koku düşürmüş.
- boy ser kewtış** Kokmak, üzerine koku düşmek. *Şıma nê tûvaleti pak nêkerdê. boy kewta tiyaya ser.* Tuvaletleri temizlememişsiniz, buraların üzerine koku düşmüş.
- boya bex** ezik kokusu.
- boya bibiloy** YER: Şinto. yanık kokusu (kumaş ve bez için). EŞ ANL: *xazilboy.*
- boya feki** ağız kokusu.
- boya kufi** küf kokusu.
- boy** ₂ YER: Feqi. <is.d.> 1) nefes. *Cay mı tengo, boya mina nêvijiya.* Yerim dar, nefesim çımıyor. 2) moral. EŞ ANL: *xulk.*
- boy teng kerdış** 1) canını sıkıkmak, sıkıntıdan nefesi çıkmamak. 2) moralı bozmak. *Fına amê, qesey vengi kerdî, boya mı kerd teng.* Geldi, yine boş laflar etti, moralimi bozdu.
- boya xo girotış** YER: Qelacix. dinlenmek. *Ez şıyo dew, betelliyayo, ništo ro, boya xo girote.* Köye gittim, yoruldu, oturup dinlendim.
- boyax** [x]~[ç] <is.e.> boya.
- boyax biyayış** boyanmak.
- boyax kerdış** boyalamak.
- boyaxbiyaye/i** <or.e./d.> boyanmış olan.
- boyaxin** <s.> boyalı.
- boyaxkerde/i** <or.e./d.> boyanmış olan.
- boyın** <s.> kokulu.
- boykerdax** <is.e.d.> koklayan.
- boynax** YER: Sinag. <is.d.> hışım. (Ani bastıran şidetli yağmur.) EŞ ANL: *tav₁.*
- boyraç** VARY: *boraq.* <is.e.> kurban için kesilen.
- boyraç kerdış** kurban kesmek. *Boyraç bikerê û goştê cı feqira ra vıla kerê!* Kurban kesip etini fakirlere dağıttın!
- boyweş** <s.> hoş koku.
- boyweşey** <is.d.> hoş kokuluk.
- boyweşin** <s.> hoş kokulu.
- Bûb** <öz.e.> erkek adı.
- Bûbo!** <vok.>
- Bûba** <öz.ç.(e.)> Bitlis'te yaşayan bir Zaza aşiret ismi.
- bûdele** <is.e.> abdal. EŞ ANL: *'evdal.*
- bûhtan** YER: Qelacix. BKZ: *botan.*
- bûk** <s.> verimsiz tarla.
- bûko** YER: Ş. Cori. <is.e.> oğul, erkek çocuk.
- bûlîki** <zf.> emekleme.
- bûlîki kewtış** emeklemeye başlamak. *Tûte-kê ma kewto bûlîki.* Bebeğimiz emeklemeye başlamış.
- bûlîki şıyayış** emekleyerek yürümek.
- bulxur** BKZ: *bırxul.*
- bûm** <is.d.> bir kuş türü.
- bûmek** <is.d.> bir çeşit kuşçuk.
- bûncık** <is.d.> havuç.
- bûre** <s.> hozan, ekili olmayan tarla. *Ekî 'erdo bûre serrna bıkarriyo, weş mexel dan.* Eğer hozan tarla seneye ekilirse, iyi verim verir.
- bûre mendış** hozan kalmak. *'Erdî bûre mendi, nêkarriyay.* Tarlalar hozan kaldı, ekilmedi.
- bûre verdayış** hozan bırakmak.
- bûrı** BKZ: *werdiş.*
- bûrr-bûrr kerdış** bağırıp çağırmak, sağa sola nara atmak. *'Hêrs biyo û oyo tiyaya ra bûrr-bûrr keno.* Kızıp buralardan sağa sola bağırıp çağırıyor.
- bûrrayış** <ğçs.f.> böğürmek (boğa). *Tiyê çî wîni zey gaya bûrrenê?* Niye öyle öküz gibi böğürüyorsun? [*bûrreno*; em.k. *bıbûrrı*]
- burxul** BKZ: *bırxul.*
- bûû** <ünl.> hodri!, hodri meydan, meydan okuma. *Bûû, mı rê bêrê tever ma lej bikemî!* Hodri meydan, dışarı çıkın kavga edelim! *Bûû, ekî wetanê mı rê bê dollî miyan?* Eğer cesaretin varsa gölün içine gel?
- bûû kerdış** meydan okumak. *Ey dollî miyan ra bûû kerdê.* O, gölün içinden meydan okuyordu.
- bûx** YER: Sinag. BKZ: *pix.*
- bûxsı** YER: 'Hesûd. BKZ: *boxsı.*

C - c

- ca** (Phlv. gâh) <is.e.> 1) yer, alan, mekan. 2) yatak. *To cayê mı koti dı rakerd?* Yatağımı nereye serdin?
- ca a'hewliyayış** yer değişmek.
- ca amayış** 1) gerçekleşmek. *Fıkrê ey ame ca.* Onun düşüncesi gerçekleşti. 2) yerine gelmek.
- ca ardış** 1) yerine getirmek. *Vatena xo ard ca.* Dediğini yerine getirdi. 2) uygulamak. – **cadê cı ardış** yerine getirmek.
- ca bı ca** yer yer.
- ca biyayış** yeri bulunmak. *Dewarê toyo kı tiriya bı, biyo ca?* Çalınan hayvanlarının yeri bulunmuş mu?
- ca ca** yer yer.
- ca dayış** yer vermek. *Tı biyameyê tiya, mı*

ca xo hetek dı dayê to. Buraya gelseydin, sana yanımda yer verirdim.

– **ca cı dayış** yerleştirmek. *Ezo qeçanê xo risena, şıma şenê ûja dı ca bîdê cı?* Çocuklarımı gönderiyorum, onları orada yerleştirebilir misiniz?

– **ca xo dayış** yerleşmek. *Ey sûk dı ca dayo xo.* O şehre yerleşmiş.

ca dı yerinde, tam o anda. *Qısay xo ca dı bıkı!* Yerinde konuş!

ca dı mendış yerinde kalmak.

ca dı tepıştış yerinde tutmak.

ca dı verdayış yerinde bırakmak.

ca girotış yer almak.

ca kerdış yerini tespit etmek. *Mı dewarê toyo tıriyaye kerdö ca.* Çalınmış hayvanlarının yerini tespit etmişim.

ca kewtış 1) yerine geçmek. (Çıkan bir şeyin yerine girmesi) *Gışta mı reyê bi, mı ant fına kewt ca.* Parmağım yerinden çıkmıştı, çektim yine yerine girdi. 2) yatağa girmek. *Ez biya nêweş, ez hirê roji kewta ca.* Hastalandım, üç gün yatağa yattım.

ca ra ca yerden yere.

ca ra vetış 1) yerinden çıkarmak. *Mêrdeki xo nimit bi, ina ca ra vet û berd.* Adam kendini saklamıştı, onlar yerinden çıkarıp götürdüler. 2) yataktan çıkarmak. *O rakewtı bi, ma zorêna ca ra vet û ard.* O yatmıştı, zorla yataktan çıkarıp getirdik.

ca ra vijayış yerinden çıkmak. *O ca ra vijya û ame ma hetek.* O yataktan çıkıp yanımıza geldi. *Gışta cı ca ra vijyê, tixtori fına vişt ca.* Parmağı yerinden çıktı, doktor yine yerine oturttu.

ca tepıştış yer tutmak.

ca verdayış yer bırakmak.

ca vırrnayış yer değiştirmek (sahıs için).

ca vırryayış yer değişmek.

cana başka yer. *Oyo cana ra yeno.* O başka yerden geliyor.

canay rê başka yere.

cay ronışten oturlan yer, ikametgâh.

cayê herhangi bir yer.

cayê cengi savaş yeri.

cayê kari iş yeri.

cayê leya fidanlık.

cayê paya ayaklık.

cayê pê vinayen buluşma yeri.

cayê rakewten yatak yeri.

cayê tepıştışi tutma kolu.

cayê vilika çiçeklik.

cayo hera geniş yer.

cayo teng dar yer.

jew jew ca bazı yerler.

caa'hewlnayen <is.d.> yer değişikliği.

cacım YER: Qerxan. <is.d.> renkli el dokuması çul. (Bir nevi halı veya yatak örtüsü, yere de

serilir.)

cacıx [x]~[y] (Tk.) <is.e.> cacık.

cacûr <is.e.> şanjör. *Mı cacûrê demançer kerd pırrê qersını.* Tabançanın şarjörüne mermi doldurdum.

cadayox <is.e.d.> yer veren.

cadimendox <is.e.d.> yerinde kalan.

ca'elemat <zf.> mecbur. *Ez ca'elemat şıya ûja.* Ben mecbur oraya gittim.

ca'elematey <is.d.> mecburiyet.

ca'elematey ra mecburi.

ca'elemati <zf.> mecburiyet. *Mı no girwe ca'elemati kerd.* Ben bu işi mecburiyet karşısında yaptım.

cağirotox <is.e.d.> yer alan.

cahde (Ar.) <is.e.> cadde. EŞ ANL: *zabıq.*

cahdkar <s.> çabalayan, gayret eden. *Dapira mı ceniyênda cahdıkar bi.* Nennem çabalayan bir kadındı.

ca'hdû (İr.) <is.d.> cadı. *Ca'hdûya şew geyrena kı, merdima rê xırabey bıkerö.* Cadı geceleri geziyor ki, insanlara kötülük yapsın.

ca'hdûkar <is.e.d.> 1) cadı. 2) çok söylenen.

ca'hne <is.e.> erkek tay.

ca'hnim (Ar.) <is.e.> cehennem.

ca'hnimcınê <is.d.> papatya.

ca'hnimi <is.e.> cehennemlik.

ca'hnimyayış <ğçs.f.> defolmak, defolup gitmek. *Tiya ra bıca'hnimyi şo cana!* Burdan defol başka yere git! [*ca'hnimyeno*; em.k. *bıca'hnimyi*]

ca'hni VARY: *cahniye.* <is.d.> kısrak (dişi at).

cahniye YER: Qelacıx. BKZ: *ca'hni.*

cam (Phlv. *jām*) <is.d.> cam.

cam kerdış camlamak.

cambaz VARY: *canbaz.* (İr.) <is.e.> 1) akrobat. 2) hayvan alım satıcı. 3) usta, becerikli kimse.

cambazey VARY: *canbazey.* <is.d.> 1) akrobatlık. 2) hayvan alım satıcılığı. 3) ustalık, beceriklilik.

cambazxane <is.e.> cambazhane.

camdar <is.e.d.> camcı.

came <s.> camısı.

camekan (İr.) <is.e.> vitrin, camekân.

camekanın <s.> vitrinli, camakanlı.

camêrd (Phlv. *juwân* 'genç' + *mard* 'erkek') VARY: *comêrd; cûamêrd.* <is.e./s.> 1) erkek. *Camêrd keye dı sêlo, ceni dolla (atas.).* Evde erkek seldir, kadın göldür. 2) yiğit. *Kesi destê camêrdi nêtepiştê (atas.).* Yiğidin eli tutulmaz. EŞ ANL: *cesûr, keleş.* 3) mert.

camêrd biyayış 1) yüreklenmek.

2) erkekleşmek.

camêrd kerdış 1) söz sahibi etmek (hak etmediği halde), yetki vermek. *Pêrê ma şar*

- ma sera kerdo camêrd.* Babam başımıza, başkasını söz sahibi etmiş. 2) erkek-leştirmek.
- camêrdey** <is.d.> yiğitlik, erkeklik. *Hewna camêrdey nêmerda.* Erkeklik daha ölme-miş.
- camêrdey kerdış** 1) yiğitlik taslamak. *Herkesi sera camêrdey mekî!* Herkese yiğitlik taslama! 2) erkeklik yapmak. *Tiyê kufletdê xo rê camêrdey nêkenê.* Evine erkeklik yapmıyorsun.
- camêrdey ra kewtış** erkeklikten düşmek.
- camêrdeya** erkekçe, yiğitçe. *Mirenê zi camêrdeya bımırî!* Ölürsen de erkekçe öl!
- camêrdina** <zf.> erkekçe.
- camın** <s.> camlı.
- camî** (Ar.) <is.d.> cami.
- camsir** <is.e.> allı, pullu parlayan ince kumaş çeşidi. *Fistanê camsiri dayo xo ra.* Allı, pullu fistan giymiş.
- camûs** (Ar.) <is.d.> manda, camız.
- canan** <is.e.> tarlaları sulayan işçi.
- cananey** <is.d.> sulama işçiliği.
- canbaz** BKZ: *cambaz.*
- canbazey** BKZ: *cambazey.*
- cangoz** <is.e.> çan.
- canqî** <is.d.> yankı, yaygara.
- canqî biyayış** ortaya yayılmak, ifşa olmak. *Qıseyê kî ma miyaniki kerdî, wertey ra biyê canqî.* Aramızda gizli konuştuğumuz laflar ortaya yayılmış.
- canqî kerdış** ortaya yaymak, açığa vurmak, ifşa etmek.
- cara** VARY: *carinde.* <zf.> 1) asla. 2) hiç bir zaman. *Mî cara nêdî, tî şari rê girweyayê.* Başkası için çalıştığını hiç bir zaman görmedim. EŞ ANL: *qet.*
- caravijyaye/i** <or.e./d.> çıkık.
- carcar** <zf.> yaygara. (Çok yüksek sesle, gü-rültülü bir biçimde konuşma.)
- carcar kerdış** yaygara koparmak. *Tiyê boll carcar kenê.* Sen çok yaygara yapıyorsun.
- carcarey** <is.d.> yaygaralık.
- carinde** YER: Qelacix. BKZ: *cara.*
- caro** <ünl.> vay be!, inanılmaz.
- carût** <is.d.> küçük kül küreği.
- casûs** (Ar.) <is.e.> casus, ajan.
- casûsey** <is.d.> casusluk.
- cawar** <is.e.> yerli. *Ma cawarê nê welatyê.* Biz bu ülkenin yerlisiyiz.
- cawcaw** <is.e.> geveze. EŞ ANL: *virvirok.*
- cawcaw kerdış** gevezelik yapmak.
- cawcawey** <is.d.> gevezelik, boşboğazlık.
- cawitên** <is.d.> çiğneme.
- cawitış** <gçl.f.> çiğnemek. [*caweno*; em.k. *bicawî*] (Phlv. jöy-)
- cawitox** <is.e.d.> çiğnemen.
- cawiyayış** <gçs.f.> çiğnemek. [*cawiyeno*;
- em.k. *bicawiyî*]
- cax** [x]~[ç] <is.d.> şiş. EŞ ANL: *şış.*
- caxek** <is.d.> küçük şiş.
- caxeka miyani** bel kemiği, omurga. EŞ ANL: *tiriya miyani.*
- caxeki** [x]~[ç] <is.ç.> parmaklık, korkuluk.
- caxin** [x]~[ç] <s.> şişli.
- caxi** [x]~[ç] <is.ç.> parmaklık, korkuluk. *Ezo caxa pey ra weynena şima ra.* Ben parmaklıklar arkasından size bakıyorum.
- caxi biyayış** şişlenmek, şiş saplanmak.
- caxi kerdış** şişlemek, şiş saplamak. *Kesi caxi mekî!* Kimseyi şişleme!
- cay** YER: Bab. <zm.bük.> onun (d.). (Eski kelime, şimdilik kullanılmıyor.) *Zeydê cay nêdî bi kesi erbabê dini* (Osman Efendi Babîj). Kimse onun gibi dünya ehlini bula-mamıştı. EŞ ANL: *ay, ci.*
- cayek** <is.e.> küçük yer.
- cakê** bir yercik. (Sadece masallarda kul-lanılır.)
- cayil** (Ar.) <is.e.> cahil. *Merdîmê cayilî, koya rijnenê (atas.).* Cahil insanlar, dağları yıkar.
- cayiley** <is.d.> cahillik, cehalet.
- cayın** <s.> yerli.
- cayız** (Ar.) <zf.> 1) icap. *No girwe cayız niyo tî mî rê vajê.* Bana bu işi söylemen icap etmez. 2) caiz, uygun. *Tayn qısey cayız niyê kes şêlîgi miyan dî vajo.* Toplum içinde, bazı şeyleri söylemek caiz değil.
- Cebraîl** (Ar.) <öz.e.> Cebraîl. (Cebraîl, Allah'tan aldığı vahiyi peygamberlere ve öbür meleklerle ileten ilk büyük melektir.)
- cedew** <is.e.> ayak bileği ile diz arası kemiği.
- cefa** <is.e.> cefa.
- cefa werdış** cefa çekmek. *To ma ver ra boll cefa werdo.* Bizim yüzümüzden çok cefa çekmişsin.
- cefakar** <s.> cefakâr.
- cefawerden** <is.d.> cefa çekme.
- cele** YER: Qelacix. <is.d.> harman yığını, tahıl sapı yığını (ot ve ekinler için). EŞ ANL: *gidiş.*
- celeb** YER: Qelacix. <s.> melez.
- celebê** <is.e.> çok sayıda insan. *Şima celebê merdîmî ûja dî bi, şima nêşa çiyê bikerê.* Çok sayıda insan ordaydınız, bir şey yapmadınız.
- cellat** (Ar.) <is.e.> cellat.
- Celo** <öz.e.> erkek adı.
- celxinayış** <gçl.f.> paramparça etmek. [*celxi-neno*; em.k. *bicelxîni*]
- celxiyayış** <gçs.f.> paramparça olmak. [*celxi-yeno*; em.k. *bicelxyî*]
- cem** <is.e.> öğün. *Ez roj dî hirê cemi nan wena.* Günde üç öğün yemek yiyorum.
- cemê nan** bir öğünlük yemek. *Mî ewro cemê nan werdo.* Bugün bir öğün yemek

yemişim.

cem₂ <is.e.> ayın. *Cem, cemevi dı beno.* Cemevinde cem olur.

cem₃ <s.> kabız. EŞ ANL: *qepis.*

cem biyayış kabız olmak, hazımsızlık çekmek.

cema <is.d.> demet (odun, çalı için). (Kucakta taşınan demet, yapraksız odun ya da çalı.)

cema kerdış demetlemek (odun vb.).

cemat (Ar.) <is.e.> cemaat, toplum. EŞ ANL: *sêlg.*

cematki <s.> 1) toplumsal, içtimai. 2) bağdaş.

cematki ronıştış bağdaş kurmak.

cembiyaye/i <or.e./d.> kabız olmuş.

cembiyayen <is.d.> kabız olma.

cemed <is.e.> 1) don, buz. 2) dondurma.

cemed eştış don vurmak. *Zerzewatê ma cemed eştō, pêro helisıyayo.* Sebzemize don atmış, hepten ezilmiş.

cemeddar <is.e.d.> dondurmacı.

cemedin <s.> donlu, buzlu.

cemednaye/i <or.e./d.> dondurulmuş olan.

cemednayış <gçl.f.> dondurmak. *Aw kerd dolabi miyan û cemednê.* Suyu dolabın içine koyup dondurdu. [*cemedneno*; em.k. *bicemednı*]

cemednayox <is.e.d.> dondurucu, donduran.

cemedşıkıtōx <is.e.> buzkıran.

cemedxane <is.e.> buzhane.

cemedıyaye/i <or.e./d.> donuk, donmuş olan.

cemedıyayış <gçs.f.> donmak, buz kesilmek. *Tevera serdı bı, aw cemedıyaya.* Dışarısoğuktı, su donmuş. [*cemedıyeno*; em.k. *bicemedıyı*] EŞ ANL: *qerısiyayış.*

cemiyet <is.d.> örgüt.

cemiyet ronayış örgüt kurmak.

cenayen <is.d.> 1) çalma (müzik için). 2) kesme (ağaç dalları için).

cenayen dayış 1) çaldırmak (müzik için). 2) kestirmek (ağaç dalları için). *To velg dayo cenayen?* Yaprak kestirdin mi?

cenayendayen <is.d.> 1) çaldırma (müzik için). 2) kestirme (ağaç dallar için).

cenayış VARY: *cinayış; jenayış.* <gçl.f.> 1) çalmak (müzik için). *Tiyê weş tembore cenenê.* Sen güzel saz çalıyorsun. 2) kesmek (yapraklı dal için). (Hayvanlara yedirmek için, yapraklı ağaç dallarını kesmek.) 3) pamuk attırmak (halaçla). (Yün, pamuk ve böylelerini tellere ayırarak kabartmak.) [*ceneno*; em.k. *biceni*] (Phlv. zan-)

piro cenayış 1) daldırmak (suya vb.). *Dol xorı bı, ey lajek cena piro û vet.* Göl derin di, çocuğu daldırıp çıkardı. 2) banmak, bandırmak. *Tırş weş peşşayo, oyo nan ceneno piro û weno.* Türlü yemeği iyi

pişmiş, ekmek bandırıp yiyor.

xo piro cenayış dalmak (suya vb.).

cenayox <is.e.d.> 1) çalgıcı, çalan. 2) kesen (yaprak için).

cendere <is.e.> pres.

cendirme (İt.) <is.e.> jandarma.

Cenewre <öz.e.> Cenevre.

cenêk BKZ: *cenıyek.*

cenêki BKZ: *cenıyek.*

ceng₁ <is.e.> savaş, muharebe. *Lejkeriyê şınê ceng.* Savaşçılar savaşa gidiyor.

ceng kerdış savaşmak. *Şıma do pey şem-şêrana ceng bikerê?* Siz kılıçlarla mı savaşacaksınız?

ceng₂ VARY: *cenge.* <is.d.> 1) tabaklara kirlilikten bulaşan leke. 2) bulaşıcı hastalık.

ceng tepıştış 1) kirden dolayı lekelenmek (tabak için). *Fıraqa pak bışûwê, wa ceng nêtepêşê?* Tabakları temiz yıkayın, leke tutmasınlar! 2) hastalığa yakalanmak, grip olmak. *Mı na ceng tepışta, ezo nêweş.*

Ben grip olmuşum, hastayım.

cengawer <is.e.d.> savaşçı.

cenge YER: Qelacix. BKZ: *ceng.*

cengeri <is.d.> açık mavi.

cengin <s.> paslı.

cenı (Phlv. zan) VARY: *cinı; cenıye.* <is.d.> karı, bayan. *Cenı him kesi kena rezil, him zi kena wezir (atas.).* Karı insanı hem rezil eder, hem vezir eder.

cenı ardış evlenmek (erkek için). *Ez do to rê cenıyê bıyara.* Sana bir karı getireceğim, seni evlendireceğim.

cenıya viya dul kadın.

cenıye YER: Qelacix. BKZ: *cenı.*

cenıyek (Phlv. ziyānag) VARY: *cenêk; cinêk.* <is.d.> kadıncağız, kadıncık. *A cenıyeker rê vaji, wa xo rê şıro keye!* O kadıncağıza söyle, eve gitsin!

cenêki! <vok.> karıcığım! *Cenêki, aw bıdı mı!* Karıcığım, bana su ver!

cenıyekey <is.d.> kadınlık.

cenıyekki <zf.> kadınsal.

cenıyın <s.> kadınlık.

cepe (Ar.) <is.e.> cephe.

cepxane (İr.) <is.e.> cephane.

cerb <is.e.> deney.

cerbınaye/i <or.e./d.> deneyimli, tecrübeli.

cerbınayen <is.d.> deneme, deneyim, sinama.

cerbınayış VARY: *cerbınayış.* <gçl.f.> denemek, sinamak. *Mı tı boll cerbınayê.* Seni çok denedim. [*cerbıneno*; em.k. *bıcerbını*]

piro cerbınayış denemek (bir şeye). *To o kêver cerbına piro, cı rê beno nêbeno?* O kapıyı denedin mi, oluyor mu olmuyor mu?

xo piro cerbınayış küfretmek. *A kama to xo piro cerbına?* O küfür ettiğin kim?

xo cerbınayış kendini denemek, kendini

sınamak.

cerbinayox <is.e.d.> deneyen, sınanan.

cerbiyaye/i <or.e./d.> tecrübeli, denenmiş olan.

cerbiyayış <ğçs.f.> denenmek, sınanmak. [cerbiyeno; em.k. bicerbyi]

cerebinayış YER: Qelacix. BKZ: cerbinayış.

cerg YER: Siverek. <is.d.> sürü (saldırgan ve kötü niyetli). *Cerg amê kı dewa ma talan kero.* Sürü köyümüzü yağmalamaya geldi.

cerime (Ar.) <is.e.> para cezası.

cerime dayış para cezası vermek. *Cerimey parkda 'ereber da û ame.* Arabaya park cezası ödeyip geldi.

cerime girotiş para cezası almak.

cerimey cı antiş cezasını çekmek. *Ey çewtey kerd, cerimey cı mı ant.* O yanlışlık yaptı, cezasını ben çektim.

cesûr (Ar.) <s.> yiğit, cesur. EŞ ANL: camêrd, keleş.

cew (Phlv. jaw) <is.e.> arpa.

cewder YER: Sinag. <is.e.> yulaf. EŞ ANL: sapırr, şabilxan.

cewe YER: Qelacix, Ş. Cori. VARY: cewi. <is.d.> karış. EŞ ANL: bicew.

cewê kesa YER: Qelacix. BKZ: cew.

cewher <is.e.> maden. *'Erdi bin ra boll cewher vijyayo.* Yerin altından çok maden çıkmış.

cewin <s.> arpalı.

cewvaş VARY: cewê kesa. <is.e.> ot çeşidi (arpaya benzer).

cey YER: Bab. <zm.bük.> onun (e.). (Eski kelime, şimdilik kullanılmıyor.) *Tim û tim derdê cey ver dı binalı!* Daima onun derdinden inle! EŞ ANL: ey, cı.

ceyran (Ar.) <is.e.> cereyan.

ceyran bırrnayış cereyanı kesmek.

ceyran bırryayış cereyan kesilmek. *Ceyran bırrya ma tari dı mendı.* Cereyan kesildi, biz karanlıkta kaldık.

ceyran pıro dayış cereyan çarpmak. *Ceyrani da pıro, o desthal merd.* Cereyan çarptı, hemen elde öldü.

ceza (Ar.) <is.e.> ceza.

ceza bırrnayış ceza kesmek.

ceza dayış ceza vermek.

ceza werdiş ceza yemek.

cezayın <s.> cezalı.

cê <zm.> birbirini.

cêdı <f.ilgeci> ayırt etme işi. *Şıma pê manenê, hıma mı şıma cêdı veti.* Birbirinize benziyorsunuz, ama ben sizi ayırt ettim.

cêdivetox <is.e.d.> tanyan.

cênik YER: Qerxan. VARY: cênig. <is.d.> favorî. (Yanağın yan kısmı.)

cêr <zf.> aşağı, alt taraf. *Ez bani ser ra şıya cêr.* Ben damın üstünden aşağı indim.

cêr ardış indirmek.

cêr ra cor aşağıdan yukarıya.

cêr ro aşağıdan yukarıya doğru.

cêr û cor girotiş detaylı incelemek. *Mı o gırwey to cêr û cor girot, weştê mı nêşı.* Ben işini detaylı inceledim, hoşuma gitmedi.

xoya cêr vineyayış aşağılanmak.

cêra <f.ilgeci> birbirinden. *Ê qeçekiyê danê pêro, şo cêra kı! O çocuklar dövüşüyor git ayır! Kes ina nêşeno cêra vejo.* Onları kimse birbirinden ayıramıyor.

cêrardan <is.d.> indirme, indirim.

cêrardan dayış indirtmek.

cêrên <s.> aşağıdaki. *Cêrên corêni ra nımzo.* Aşağıdaki yukarıdakinden alçaktır.

cêrêni aşağıdakiler. *Wa cêrêni zi bêrê cor!* Aşağıdakiler de yukarı gelsin!

cêri <is.d.> elti (iki kardeşin eşleri).

cêrkek <zf.> aşağı, alt taraf.

cêser <zf.> bir araya.

cêser ardış toparlatmak.

cêser finayış birbirinden ayırmak, birbirinden koparmak, dağıtmak. *Ê tım piya bi, hıma mı ê cêser vıştı.* Onlar her zaman beraberdi, ama onları birbirinden kopardım. 2) bir makinenin parçalarını dağıtmak, bozmak.

cêser kewtiş 1) birbirini kaybetmek, dağılmak (insan, hayvan). *Ma qelfeya şı gemi, ma ûja dı cêser kewti.* Biz grupla yabana gittik, orda birbirimizden koptuk. 2) bir makinenin parçalarının dağılması, bozulmak.

cêserfinayox <is.e.d.> dağıtan.

cêver <zf.> mukayese, karşılaştırma, kıyaslama.

cêver dayış fikir yürütmek. (Her hangi bir şeyi ayırd etmeye çalışmak.)

cêver vetiş birbirine karşı kıskırtmak. *İna ma cêver veti û verday pêyo.* Onlar bizi birbirimize karşı kıskırtıp birbirimize düşürdüler.

cêvero <zf.> karşı karşıya.

cêvero dayış düşünüp taşınmak. *'Heta meşt cêvero dê û mı rê cıwab bidê!* Düşünün taşının, bana yarına kadar cevap verin!

cêvero nayış ölçüştürmek, karşılaştırmak, mukayese etmek.

cêvero neyayış ölçüşmek, ölçülme.

cêveronayen <is.d.> ölçme.

cêveroneyayen <is.d.> ölçüşme.

cêyo <f.ilgeci> birbirinin önüne çıkma. *Ê merdimi finêdı cêyo vijyay.* O adamlar aniden birbirinin önüne çıktılar.

cêz (Ar.) <is.e.> çeyiz. *Cêzê veyver veyve dı beno (atas.).* Gelinin çeyizi düğünde olur. (Yapılacak iş zamanında yapılmalı anlamına

gelir.)

ci <zm.bük.> onu, ona. 'Erebay *ci bi, mı ci ra girot*. Onun arabasıydı, ondan aldım. *O bixo tiya di çiniyo, 'erebay ciya/cına tiya di*. O kendisi burda yok, arabası burdadır.

ci aqılıyayış anımsamak, farkına varmak. *To mi rê va, hima hewna ez newe aqilyaya ci*. Bana söyledin ama, daha yeni farkına vardım.

ci di kendisinde, onda. *Ci di teveyê bî?* Kendisinde bir şey var mıydı?

ci ra kendisinden, ondan. *Ambaz ûja di bi, şima ci ra bêj girot?* Arkadaş ordaydı, ondan aidaat aldınız mı?

ci rê kendisine, ona, onun için. *Ci rê vaji, wa bêro tiya!* Ona söyle, buraya gelsin!

ciya/cına onunla.

ciya biyayış 1) beraber olmak. *Zerveş şiyê keye, lajê ci zi ciya şiyê*. Zerveş eve gidiyordu, oğlu da beraberinde gidiyordu. 2) takılmak. *Veyve di, xeylê altûn biyo ciya*. Kendisine düğünde epey altın takılmış.

ciya kerdış takmak. *Bazinê ciya ki!* Kendisine bir bilezik tak!

ciaçarnayen <is.d.> 1) misilleme, iade etme. 2) gideceği yere çevirme.

ciamayen 1) uygun anı gelme, denk düşürme. 2) isabet etme. 3) değme.

cibe (Ar.) <is.e.> çüppe.

cibiyaye/i <or.e./d.> kopuk.

cibyayış <gçs.f.> kopmak. *No asın pêra cibyayo*. Bu demir birbirinden kopmuş [*cibyeno*; em.k. *cibyi*]

cidar <is.e.> takı, ek (dilb.). (Yeni kelime, F. Pamukçu)

cfınayox <is.e.d.> 1) vuran. 2) yakan.

cift <is.d.> 1) yüksük, kalensöve. (Palamut meyvesinin arkasındaki koruyucu kabuk.) *Bellû cift rê vana, "a qena to çî 'hend heraya?" A vana, "tı zi ûja ra kewta". (atas.)*. Palamut, kozalağına sormuş, "neden kıçın o kadar geniş?" O da, "sen de oradan çıktı" der. (Geçmişinden ya da büyüklerinden utanan kişiler için kullanılır.) 2) palamut kozalağının öğütülmesiyle elde edilen, hayvan derisinin dabaklanmasında kullanılan sarımtırak toz. *'Heta kî meşker cifta dabax nêbo, aya mast nêniryeno*. Tuluğ dabaklanmadıkça, onunla yayık yayılmaz.

ciftın <s.> yüksüklü, kalensöveli.

ciftlêr <is.e.> oynama (büyük baş hayvanlar için).

ciftlêr kerdış oynamak (büyük baş hayvanlar için).

cigeyrayen <is.d.> 1) arama. 2) araştırma.

cigeyrayox <is.e.d.> 1) araştırmacı. 2) arayan. EŞ ANL: *têyodayox*.

cihab YER: 'Hesûd. BKZ: *cûab*.

ci'ht YER: Siverek. <is.e.> zaman. *Ci'hto axa çinê bi*. O zaman ağa yoktu. EŞ ANL: *wext, deme, mihal*.

cihûd <s.> dinsiz.

cihûdey <is.d.> dinsizlik.

cikerde/i <or.e./d.> koparılmış olan.

cikerden <is.d.> kopma.

cikerdiş <gçl.f.> koparmak. A *'sayer cıkı!* O elmayı kopart! [*cikeno*; em.k. *cıkı*]

pêra cikerdiş birbirinden koparmak.

cıl <is.d.> 1) palan, semer. 2) kilim.

cıla heri eşek semeri, çul.

cılo biyayış semere gelmek, palana gelmek (sıpa için).

cılo kerdış semer vurmak, palan vurmak (eşeğe). *Kırırî kerd cılo*. Sıpağa palan vurdu.

cılo kewtış YER: Ş. Cori. yatağa düşmek.

cilêt (İng.) <is.d.> jilet.

cilêti kerdış jiletlemek.

cılq <s.> 1) bozularak kokmuş (yumurta için). 2) döneç, sözünün eri olmayan, ciddiyetsiz. *No merdım boll cılqo, 'emeley ci nêbena*. Bu adam çok döneçtir, güvenilmez.

cılq biyayış 1) bozularak kokmak. 2) döneçleşmek.

cılq kerdış 1) bozarak kokutmak. *Qırp haka sero nêronışt, haki kerdî cılqî*. Kuluçka yumurtaların üstünde oturmamış, yumurtalar bozulmuş. 2) döneçleştirmek.

cılq-cılq <zf.> cumbul cumbul, çalkalanan bir sıvının çıkardığı ses. *Boll do şimî, ray ra şiyê, cılq-cılq veng vetê*. Çok ayran içti, yolda yürürken, cumbul cumbul ses çıkarıyordu.

cılqane <is.e.> kursak. (Kuş, tavuk vb. midesi, yiyeceğin ilk girdiği yer.)

cılqaney kerger tavuk kursağı.

cılqey <is.d.> 1) bozukluk (yumurta için). 2) döneçlik.

cılqey kerdış döneçlik yapmak. *No merdım cılqey keno*. Bu adam döneçlik yapıyor.

cılqıki BKZ: *cılqıki*.

cılqıyayış <gçs.f.> 1) cumbuldamak, kabın içinde çalkalanıp ses çıkarmak. 2) sallanıp bozulmak (yoğurt için). *No mastê ma meşker miyan di cılqıyayo*. Bu yoğurdumuz tuluğın içinde sallanıp bozulmuş. [*cılqıyeno*; em.k. *bıcılqıyî*]

cılqnayış <gçl.f.> cumbuldatmak. (Kabın içinde hafif sallamak yoğurt vb.) *Keynê na meşker bıcılqını, 'heta ez bêra*. Kız ben gelene kadar, bu tuluğu cumbuldat. [*cılqneno*; em.k. *bıcılqını*]

cılvre <is.e.> menemen. (Yumurta, soğan ve biberle yapılan bir yemek çeşidi.)

cılxane YER: 'Hesûd. <is.e.> yumurtanın içi.

cılxe [x]~[y] <is.e.> cam parçaları.

- cılxe cılxe** paramparça (cam için).
cılxe cılxe biyayış paramparça olmak.
cılxe cılxe kerdış paramparça etmek. *Mı qedix dê 'ero, kerd cılxe cılxe.* Bardağı yere vurdum, paramparça ettim.
- cımdırık** (Tk.) <is.d.> cibinlik. (Sivrisinekten korunmak için yapılan çadır.)
- cın** (Ar.) <is.d.> cin. BKZ: *cınık*.
- cini kewtış** 1) cin tutmak (birini). *No lajek tım cini kewtê, xocay cı rê nûştayê nûşna, oyo hini cini nêkewno.* Bu oğlanı her zaman cin tutuyordu, hoca ona muska yaptı, artık cin tutmuyor. 2) cin çarpmışa dönmek. 3) cinlenmek, öfkelenmek.
- cınabet** (Ar.) <s.> cünüp.
- cınabetey** <is.d.> cünüplük.
- cınawır** (İr.) <is.e.> canavar, yırtıcı yabani hayvan.
- cınawır biyayış** canavarlaşmak.
- cınawır kerdış** canavarlaştırmak. *Şıma 'hendik veyay cı, kerd ze cınawır.* Siz o kadar sataştınız, yabani yırtıcı hayvan gibi yaptınız.
- cınawırey** <is.d.> canavarlık.
- cınawırkı** <zf.> canavarca. *Tiyê cınawırkı qirenê.* Sen canavarca haykırıyorsun.
- cınayış** BKZ: *cenayış*.
- cındar** <is.d.> cinci.
- cındarey** <is.d.> cincilik.
- cinet** (Ar.) <is.e.> cennet. *Na dını dı 'emelê kesı kı hewl bo, kes a dını dı şıno cinet.* İnsanın bu dünyada itikatu iyi olursa, öbür dünyada cennete gider.
- cineti** <s.> cenetlik. *No merdım 'hendik rındo, zeno ze cineti.* Bu adam o kadar iyi ki, sanırsın cenetlik.
- cinêk** BKZ: *cenıyek*.
- cınık** VARY: *cın*. (Ar.) <is.d.> cin.
- cının** <s.> cinli.
- cınıştıx** <is.e.d.> binen, binici.
- cını** karı. BKZ: *ceni*.
- cıperayox** <is.e.d.> ısıran, ısırgan.
- cıqlıki** VARY: *cıqlıki*. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *xıdı, xıdxıdıki, xılxılıki*.
- cıqlıki biyayış** gıdıklanmak.
- cıqlıki kerdış** gıdıklamak.
- cıravêrden** ödün verme, vazgeçme.
- cırçal** YER: Mexmûr. BKZ: *çarçal*.
- cıresnayox** <is.e.d.> kavuşturan.
- cırêanten** çekiştirme.
- cırıdnayen** beğendirme (birine).
- cırıdnaye/i** beğendirilmiş olan.
- cırıdnayox** <is.e.d.> beğendiren (birine, bir şeye).
- cırıdyaye/i** <or.e./d.> beğenen.
- cırıdyayen** beğenilme (birine), beğeni.
- cırıdyayox** <is.e.d.> beğenen.
- cırık** <is.d.> var olan güç.
- cırık vetış** güçten düşürmek, suyunu çıkarmak. *Ma day pıro, 'eyni cırıka cı vet, fına zi ey ma ra çiyê eşkera nêkerdı.* Kendisini dövdük, güçten düşürdük, o yine de bize bir şey açıklamadı.
- cırıka xo vetış** var gücünü kullanmak. *Ey xo nımto, tı cırıka xo vejê nêşenê ey bıvınê.* O kendini saklamış, sen var gücünü kullansan da onu bulamazsın.
- cırıt** (Ar.) <is.e.> cirit.
- cırıt kerdış** 1) cirit atmak. 2) cirit oynamak.
- cırıtđar** <is.e.d.> ciritçi.
- cırn** VARY: *cırne*. <is.d.> oluk.
- cırna ini** çeşme oluğu.
- cırnın** <s.> oluklu.
- cırıs** YER: Qerxan. <is.e.> çimento.
- cırıt** <is.d.> cart (bir şey yırtılırken çıkan ses).
- cırıtık** <is.d.> kıcını yırtma.
- cırıtık vetış** kıcını yırtmak. *Mı cırıtıka xo vet, mı nêşa karê xo ewro bıqedına.* Ben kıcını yırttım, bugün işimi bitiremedim.
- cısn** (Ar.) <is.e.> cins.
- cısnın** <s.> cinsli. *Na manga cısnına.* Bu inek cinslidir.
- cıt** VARY: *cıte*. <is.d.> çift (sürüm).
- cıt biyayış** çift sürülmek. *Gado zexela cıt nêbena (atas.)* Kaçkın öküzle çift sürülmöz.
- cıt kerdış** çift sürmek. *Ezo pey gayana cıt kena.* Ben öküzlerle çift sürüyorum.
- cıta** <is.d.> çift. *Tiyê şınê sũkı, mı rê citeyê postalê sũreki tey bıya!* Şehre gidiyorsun, bana bir çift kırmızı ayakkabı beraberinde getir!
- cıtay postala** çift ayakkabı.
- cıte** YER: Qelacix. BKZ: *cıt*.
- cıtêr** <is.e.> 1) çiftçi, çift süren. *Wedaro ey cıtêr çıçı bıkarro!* (Osman Efendi Babij). Çiftçi ektiğini biçsin! 2) maraba. *Dew dı arazi mı bollo, cıtêrê mı estê, êyê karrenê.* Köyde arazim çok, marabam var ekiyor.
- cıtêri** <is.ç.> dönüm. *Dew dı hezar cıtêri 'erdê ma esto.* Köyde bin dönüm tarlamız vardır.
- cıtêrekê** <is.e.> bir dönümlük.
- cıtêrey** <is.d.> 1) çiftçilik. 2) marabalık.
- cıver** <zf.> karışıt.
- cıwa** <is.e.> erik ağacının zamkı.
- cıwab** BKZ: *cũab*.
- cıwanık** VARY: *cũwanık; cũanık*. <s.> hamarat. *Na cenıyek boll cıwanıka.* Bu kadın çok hamaratır.
- cıwanıkey** VARY: *cũwanıkey*. <is.d.> hamaratlık.
- cıwerden** dayak yeme.
- cıweynayox** <is.e.d.> 1) bakıcı. 2) kendisine bakan.
- cıwên** VARY: *cũın; cıwin*. <is.e.> harman yeri.
- cıwên çarnayış** düven sürmek.

ciwên vaydayış harman savurmak.
ciwên vaydaynayış harman savurtmak.
ciwêni VARY: *cûni*. <zf.> harman zamanı.
ciwin YER: Xoy. BKZ: *ciwên*.
cixare [X]~[Y] (İsp.) <is.e.> sigara.
ciyabiyayox <is.e.d.> beraber olan.
cız (Ar.) <is.d.> cüz.
cız-vız <is.d.> laga laga. *Ez cız-vız nêzana, mı perrey xo to rê dayo (bir masaldan)*. Ben laga laga bilmem, sana paramı vermişim.
cızayış <gçs.f.> cızırdamak (pişmekte olan kebab vb.). [*cizeno*; em.k. *bicızı*]
cızdan <is.e.> cızdan.
cızı <is.d.> kızartma sesi.
cızme (Tk.) <is.e.> çızme.
ci YER: Zeyndelan. BKZ: *gi*.
ciboxım BKZ: *giboxım*.
ciestare YER: Zeyndelan. BKZ: *giistare*.
cihat (Ar.) <is.e.> cihat.
cihan (İr.) <is.e.> evren, dünya.
cihangêr (İr.) <is.e.> cihangir. (Dünyanın büyük bölümünü eline geçiren.)
cihangêrey <is.d.> cihangirlik.
ciistare YER: Zeyndelan. BKZ: *giistare*.
cilatin (Fr.) <is.e.> jelatin.
cile <is.e.> cila. EŞ ANL: *cû*.
cile kerdış cilalamak.
cimerre BKZ: *gimerre*.
cinmastik <is.e.> cinmastik.
cinmastik kerdış cinmastik yapmak.
cinmastikxane <is.e.> cinmastikhane.
cinciq <is.e.> camlı bilye.
cinciqên <s.> camdan yapıli (bilye).
cing <ünl.> tokat sesi.
cingi <is.d.> tokat sesi.
cingi vetış tokat sesi çıkarmak. *To sila dê piro, ci ra cingi vet*. Bir tokat attın, kendisinden tokat sesi çıkardın.
cingi vijyayış tokat sesi çıkmak. *Ey sila dê piro, ci ra cingi vijyê*. Tokat vurdu, kendisinden ses çıktı.
cip (İng.) <is.d.> cip.
ciq <zf.> 1) saklanıp gösterme, cik. (Bir köşe-de saklanıp, arkadan birine seslenip kafasını geri çekme işi.) 2) bebekleri güldürmek için dişlerini gösterip seslenme şekli.
ciq kerdış 1) saklanıp görünmek, cik yapmak. *Ay dêsî pey ra ma rê ciq kerdê*. O duvarın arkasından bize cik yapıyordu. 2) bebekleri güldürmek için dişlerini gösterip seslenmek. *Ey dındani ciq kerdê, tûtek zi wiyayê*. O dişlerini gösterip sesleniyordu bebek de gülüyordu.
Ciqañ <öz.e.> Cikan aşireti. (Siverek'te bir aşiret ve köy adı.)
Ciqañij <öz.e.d.> Ciqañlı.
ciqeq <is.d.> balık tutan kuş.
ciqırêncle BKZ: *giqırêncle*.

cirayış <gçs.f.> içten bağırip çağırarak. *Tiyê çi 'hend cirenê?* Neden o kadar bağırip çağırıyorsun? [*cireno*; em.k. *bicirı*]
cirix YER: Mexmûr. BKZ: *cirre*.
cirre VARY: *cirix*. <is.e.> çingil (ufak ve seyrek taneli üzüm salkımı).
ciwan (Phlv. jûwân) <s.> genç, yakışıklı genç.
ciwerrek <is.d.> genellikle sarı, karışık renkli küçük bir kuş çeşidi.
ciya <zf.> ayrı.
ciy û ciya ap ayrı.
ciya biyayış ayrılmak. *Tı kı jewjyenê, ma û pêrdê xo ra ciya bı!* Evlenirsen, anne ve babandan ayrıl!
ciya kerdış ayırmak. *Qeçanê xo bijewjını û xo ra ciya kı!* Çocuklarını evlendirip kendinden ayır!
ciya kewtış ayrı düşmek. *Embaz ma ra ciya kewt*. Arkadaş bizden ayrı düştü. EŞ ANL: *çepa kewtış*.
ciya mendış ayrı kalmak. *Ma o xo hetek nêgirot, o ma ra ciya mend*. Onu yanımıza almadık, o bizden ayrı kaldı.
ciya verdayış ayrı bırakmak. *Şıma ez xora ciya verdaya*. Beni kendinizden ayrı bıraktınız.
ciyabiyayen <is.d.> ayrılma, ayrı olma.
ciyabiyayox <is.e.d.> ayrılan.
ciyakerdax <is.e.d.> ayıran.
ciyakewtox <is.e.d.> ayrı düşen.
ciyamende/i <or.e./d.> yalnız kalan.
ciyamendox <is.e.d.> ayrı kalan.
ciyaverdayox <is.e.d.> ayrı bırakılan.
ciyet <zf.> şekil.
ciyin YER: Zeyndelan, Bibol. BKZ: *giyin*.
ciyiney BKZ: *giyiney*.
coka BKZ: *coyra*.
cokêra <zf.> böylece. *Tiyê nêwanenê, cokêra tı 'henday peydı mendê*. Okumuyorsun, böylece bu kadar geri kalmışsın.
coko YER: Qelacix. BKZ: *coyra*.
com YER: Qerxan. BKZ: *gum*.
comêrd YER: 'Hesto. BKZ: *camêrd*.
comird <s.> cömert.
comird biyayış cömertleşmek, cömert olmak. *Kes kı comird bo, Homa hewna vēşi dano kesî*. İnsan cömert olursa, Allah insana daha çok verir.
comirdey <is.d.> cömertlik.
comirdeya cömertçe. *To malê xo comirdeya kerd vıla*. Sen malını cömertçe dağıttın.
cor <zf.> yukarı. EŞ ANL: *diyar*.
cor ardış yukarıya getirmek. *Ey biya cor!* Onu yukarı getir!
cor berdiş yukarıya götürmek. *Ey ber cor!* Onu yukarı götür!
cor dı kewtış yukarıda düşmek. *O cor dı kewt*. O yukarıda düştü.

cor ra amayış yukardan gelmek. *O cor ra ame.* O yukardan geldi.
cor ra cêr yukardan aşağıya. *No cêr ra cor zey pêyo.* Bu yukardan aşağı aynıdır.
cor ra eştış yukardan atmak. *Ey cor ra 'si eşt.* O taşı yukardan attı.
cor ra kewtış yukarıdan düşmek. *Tiyê vanê, "o cor ra kewto"?* Sen diyorsun, "o yukardan mı düşmüş"?.
cordê cı dı yukarisında. *Cordê cı dı darê esta.* Yukarisında bir ağaç var.
corê cı yukarısı. *Corê cı rınd nêviraziyayo.* Yukarısı iyi yapılmamış.
corên <s.> yukardaki.
corêni yukardakiler.
coy <zm.bük.> onun. *Tı nêweş biyê, qandê coy mı to nêveynda.* Sen hastaydın, ondan dolayı seni çağırmadım.
coyra VARY: *coka; koko.* <bağ.> ondan dolayı. *Girwey mı bı, ez coyra nêameya.* İşim vardı, ondan dolayı gelmedim. EŞ ANL: *ayra.*
cû <is.e.> cila. EŞ ANL: *cile.*
cû biyayış cilalanmak.
cû kerdış cilalamak.
cû-cû <ünl.> tavuk dilinde: gel!
cû kerdış tavukları çağırmaq. *Mı kergi cû*

kerdi kı, bêrê qut bûrê. Ben tavukları çağırıldım ki, gelip yem yesinler.
cûab (Ar.) VARY: *cihab, cûwab.* <is.e.> yanıt, cevap.
cûab dayış yanıtlamak, cevap vermek. *Cûab bıdı mı! Bana cevap ver!*
cûab deyıyış yanıtlanmak, cevap verilmek. *Xora cûab deyayo to.* Zaten sana cevap verilmiş.
cûab kerdış reddetmek, kesin cevap vermek.
cûabkar <is.e.d.> yanıtlayan, cevap veren.
cûamêrd YER: Qelacix. BKZ: *camêrd.*
cûanık YER: Qelacix. BKZ: *cıwanık.*
cûın YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *cıwên.*
cûli YER: Sinag <is.d.> civciv. EŞ ANL: *leyr.*

cûm BKZ: *gum.*
cumbis <is.e.> cümbüş.
cûn YER: Mexmûr. BKZ: *gum.*
cûrre <is.e.d.> cüce.
cûrre mendış cüce kalmak.
cûrremende/i <or.e./d.> cüce kalmış.
cûwab BKZ: *cûab.*
cûwanık YER: 'Hesûd. BKZ: *cıwanık.*
cûwanıkey BKZ: *cıwanıkey.*
cûyın <s.> cilalı.

Ç - Ç

Çaçan <öz.e.d.> Çeçen.
Çaçanistan <öz.e.> Çeçenistan.
Çaçanki <öz.d.> Çeçence.
çakêt (Fr.) <is.e.> ceket.
çakêtın <s.> ceketli.
çakıl YER: 'Hesûd. <is.d.> baston, asa. EŞ ANL: *çogan.*
çakmakli <is.d.> çakmaklı. (Çakmak taşı ve zemberekle ateş alan eski zaman tüfeği.)
çakûç (Phlv. çakuç) <is.e.> çekiç.
çal <is.d.> çukur.
çalani <is.d.> folluk. (Yabanda tavukların ve keklıkların yumurtladıkları, yavruladıkları çukurcuk.)
çalaniya moncila köre, karınca yuvası.
çalek <is.d.> girinti, çukurcuk.
çaleka 'henik gamze. EŞ ANL: *kortek.*
çalek kay kerdış taşlarla oynanan bir oyun.
çalekey <is.d.> çukurluk.
çalig <is.d.> çita.
çalık YER: Qerxan. <is.d.> baklagillerden bir tür.
çalım <is.e.> kabadayılık, gösteriş, fiyaka, caka.
çalım kerdış kabadayılık yapmaq. 'Hend

çalım meki, kemi kewnê (deyim). O kadar kabadayılık yapma, geri kalırsın.
çalımev <is.d.> kabadayılık.
çalımın <s.> fiyakalı.
çalımker <is.e.d.> kabadayı.
çalın <s.> çukurlu.
çalıng₁ YER: Genger. VARY: *çêling.* <is.e.> üç ayaklı odun. EŞ ANL: *çilanaço.*
çalıng₂ YER: Sinag. BKZ: *çaring.*
çalme <is.e.> tasma. (Kadın başlığı küfinin üstüne gümüş, para, boncuklardan yapılmış zincir.)
çalqazıkın <s.> çopurlu. (Yüzü çiçek hastalığından kalma küçük yara izleri taşıyan, aşırı çiçek bozuğu olan kimse.)
çalqaziki <is.ç.> çopur. (Çiçek hastalığından dolayı deride kalan izler.) EŞ ANL: *dirrney.*
çamır YER: Bibol. <is.d.> çamur. EŞ ANL: *'İnci.*
çanax <is.d.> çanak.
çañçolık YER: Ş. Cori. <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *temxêlik, hêlan, hêlik.*
çañçûl YER: Mûskan. <is.d.> pamuğu çekilmiş koza. EŞ ANL: *xışrig.*
çañçûlık YER: Qelacix. <is.e.> buz sarkığı. *Esmer boll serd bı, sivikandê maya*

çançûlîki girêdeyay. Bu sene çok soğuktu, evin saçakları buz sarkığı bağlamıştı. EŞ ANL: *çemçilik*.

çanqal (İr.) <is.e.> çengel, asanın tutulduğu eğişik yeri.

çapal YER: Qelacix. <is.d.> avuç dolusu çamur. EŞ ANL: *lepaç*.

Çapaxçûr <öz.e.> Bingöl'ün eski adı.

Çapaxçûrij <öz.e.d.> Bingöllü.

çapik <s.> atik, çevik, atılan.

çapıkey <is.d.> çeviklik.

çapıt <is.e.> çaput, paçavra, eski bez parçası.

çapıtın <s.> bezli.

çapqûn <is.e.d.> yankesece.

çapqûney <is.d.> yankesecilik.

çapqûney kerdış yankesecilik yapmak. *O merdimo çapqûney keno, perranê mîlet tîreno.* O adam yankesecilik yapıyor, milletin paralarını çalıyor.

çapraz BKZ: *çepraz*.

çaqme <is.e.> tahtalarla yapılan duvar.

çaqmeyin <s.> tahtalı duvar.

çar <s.> akıtma, sakar. (Hayvanların alınlarında bulunan ve burunlarına doğru uzanan beyaz leke.) *Verga mangay maya çar werda.* Akıtmalı ineğimizi kurtlar yemiştir.

çarçal VARY: *çırçal*. <is.d.> şeker dikenini.

çarçalın <s.> şeker dikenli.

çarçef (İr.) <is.d.> çarşaf.

çarçef ro dayış çarşaflamak.

çarçefe (İr.) <is.e.> çerçeve.

çarçefe kerdan dayış çerçeveletmek.

çarçefe kerdış çerçevelemek.

çarçefeyin <s.> çerçeveli.

çarçefin <s.> çarşafı.

çare₁ <is.e.> alın.

çare çırnayış alını kırıştırmak. *Çarey xo bıçırni!* Alnımı kırıştır!

çare₂ <is.e.> çıkar yol, çözüm yolu.

çare vinayış çare bulmak. *Mı rê çareyê bıvını!* Bana bir çare bul!

çarebeq <s.> alını geniş ve çıkık olan.

çarebeqin <s.> alını geniş ve çıkıklı olan.

çarebeş <s.> akıtmalı, alnında akıtma olan hayvan. *Bizênda maya çarebes esta.* Alnında akıtması olan bir keçimiz var.

çareçırç <s.> alını kırışık olan.

çareçırçin <s.> alını kırışıklı.

çaredoq <s.> alını öne çıkık.

çarevinayox <is.e.d.> çare bulan.

çarês VARY: *çî'harês*. <sa.> ondört. EŞ ANL: *des û çî'har*.

çarêsê ondörtlük.

çarêsna on dört daha.

çarêsın <s.> ondörtlü.

çarış YER: Qerxan. BKZ: *çêreg*.

çarıng VARY: *çaling*. <is.d.> büyük eşek arısı.

çarmêx BKZ: *çarmix*.

çarmix VARY: *çarmêx*. (İr.) <is.e.> 1) haç. *'Teyrekê çarmixdê kilisiya anışta.* Bir kuş kilise haçına konmuş. 2) çarmih. (Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.)

çarnaye/i <or.e./d.> 1) gezdirilen, dolaştırılan. 2) çevrilen.

çarnayen <is.d.> 1) gezdirme, dolaştırma. 2) bir şeyin çevresine sarmak işi.

çarnayış <gçl.f.> 1) gezdirmek, dolaştırmak.

Tiyê meymananê xo çarnenê? Misafirlerini mi gezdiriyorsun? 2) çevirmek. [*çarneno*; em.k. *bıçarni*]

ta çarnayış suyla çalkalamak.

xo di çarnayış 1) beraberinde gezdirmek.

Tiyê koti şinê, lajê xo zi xo di çarnenê. Nereye gidiyorsan, oğlunu da beraberinde gezdiriyorsun. 2) bulundurmak. *Xo di silah bıçarni!* Kendinde silah bulundur!

çarnayox <is.e.d.> 1) gezdiren, dolaştırılan. 2) çeviren.

çarneyayış <gçs.f.> 1) gezdirilmek, dolaştırılmak. *No kamo tiyayey ra çarneyeno.* Bu kimdir buralarda gezdiriliyor. 2) çevrilmek. [*çarneyeno*; em.k. *bıçarney*]

çarpaz û gocagi <ç.> bir çeşit takı. (Yedi değişik renkten, başlık üzerine gümüş, altın ve mavi boncuktan yapılan takı.)

çarr <is.d.> çırpı. *Bıza velg werd, çarri herûn dı mendî.* Keçiler yaprakları yedi, çırpılar yerinde kaldı.

çarr û çûr çalı çırpı.

çarsı YER: Bûdran. BKZ: *çarşû*.

çarşeme (İr.) <is.e.> çarşamba. (Zazalarda çarşamba gecesi cinsel ilişkiye girmek günahdır, cinlerin kişilerin yerine geçip ilişkiye girdiğine inanılır.)

çarşemey mengda seferi (Sefer ayının ikinci çarşambasında kıtlık olunca çok insan ölmüş. Bundan dolayı bu günün bir daha yaşanmaması için, Allah huzurunda sefer ayının ikinci haftasında kurban kesilip fakirlere dağıtılır.)

çarşû VARY: *çarsı*. (İr.) <is.e.> çarşı.

çarwa <is.d.> koyun ve keçilere verilen genel ad. *Çarwa veji teber!* Hayvanları (koyun keçileri) dışarı çıkar!

bola çarwan koyun ve keçi sürüsü.

çat <is.e.> kavşak, keşişme yeri, koyar.

çatê laya delta. (İki akar suyun birleştiği yer.)

çatek <is.e.> koycuk.

çatı <is.e.> kafesli evcil keklıkların genel adı.

çatma YER: Qerxan. <is.d.> sehpa, üç ayak.

çatray <is.d.> dörtyol. EŞ ANL: *xaçray*.

çax [x]~[y] <is.e.> vakit, zaman.

çaxê nımazi namaz vakti.

çaxıl [x]~[y] <is.e.> çakıl.

çaxile <s.> çakıllı yer. *No 'erdê ma çaxileyo.*

Bu tarlamız çakıllıdır.

çaxilin <s.> çakıllı. *Na ray çaxılina.* Bu yol çakıllıdır.

çay (Çin.) <is.d.> çay.

çaya şenik açık çay. *Ez çaya şenik şimena.*
Ben açık çay içerim.

çaya giran ağır çay.

çaydan (İr.) <is.e.> çaydanlık.

çayêr VARY: *çayır; çayire.* <is.e.> çimen.

çayêrin VARY: *çayırlı.* <s.> çimenlik.

çayır BKZ: *çayêr.*

çayire YER: Qelacix. BKZ: *çayêr.*

çayxane <is.e.> çay evi.

çayxanedar <is.e.d.> çayhaneci.

çayxaneyin <is.e.> çayhanecilik.

çebiyaye/i <or.e./d.> atılan, atık.

çebiyayış <gçs.f.> 1) atılmak. *Boll piseya*

çebiyena tiya. Buraya çok pislik atılıyor.

2) atılmak (silah için). *Tifinga kışta koy ra*

çebiyena. Silah dağ tarafından atılıyor.

[*çebiyeno; em.k. çebiyi*]

çefi <is.d.> çefye, şal.

çefi girêdayış çefye bağlamak.

çehar BKZ: *çî'har.*

çek <is.e.> donanma.

çek girêdayış donanmak, silah kuşanmak.

Ey çek û rext girêda û şî. Silah kuşanıp

gitti.

çek û çol BKZ: *çekçol.*

çekçek û zim <d.> birdirbir oyunu. (Sıra sıra

dizilip, birbirinin üstünden atlayarak oynan-

nan bir oyun.)

çekçol VARY: *çek û çol.* <is.e.> öteberi, ev

eşyası, ivir zivir. *Çekçolê xo arêdê pêser!*

Ivir zivirinizi bir araya toplayın!

çekerde/i <or.e./d.> atılacak.

çekerden <is.d.> atış.

çekerdış <gçl.f.> atmak. *'Si çekerê ina!*

Onlara taş atın! [*çekeno; em.k. çeki,*

meçeki] EŞ ANL: *eştış.*

pê çekerdiş 1) atışmak, birbirine laf atmak.

Ina bisey eştî pê. Onlar lafla atıştılar.

2) birbirine ateş etmek (silah ile). *Ina tîngî*

çekerdi pê. Onlar birbirlerine silah attılar.

xo çekerdiş atlamak.

çekerdox <is.e.d.> atan, atıcı.

çekgirêdayen <is.d.> donanma, silah kuşan-

ma.

çekgirêdayen dayış donatmak. *Mî çek*

inana da girêdayen û rîştî ceng. Ben onları

donatıp, savaşa gönderdim.

çeki YER: Sinag. <is.e.> elbise. *To çeki xu day*

xu ra? Elbiseni giydin mi? EŞ ANL: *çina.*

çekme <is.e.> 1) büyük eşek sıpası. (Yürü-

yüşü iyi olan binek hayvanı.) *No her zeno*

ze çekme. Bu eşek büyük sipa gibidir.

2) eşekçe (insan için). *Lajek hîni biyo gird,*

biyo ze çekme. Oğlan artık büyümüş,

büyük eşek sıpası gibi olmuş.

çekû <is.d.> kelime. *Meters, ez çekûy to*

nêronena. Korkma lafını doğrularım.

çekû pro dayış lafını doğrulamak, lafında

taraf tutmak. *Oyo tim çekûy to dano piro.*

O lafta daima senden taraf tutuyor.

çel <is.d.> uzunca bir çubuk.

çel finayış kontrolüne düşürmek, fırsatına

düşürmek. *Ina vîştô çelda xo, hîni ey zor*

vîradê. Onlar fırsatına düşürmüş, artık onu

zor bırakırlar.

çel kewtış denetimini altına girmek, fırsatına

girmek. *Ez finê kewta çelda inan, hîni*

nêşena xo inan dest dî bireyna. Bir kere

onların denetimine girmişim, ellerinden

kurtulmam.

çelamûg YER: 'Hesûd. BKZ: *şelmamûg.*

çeleng <s.> yakışıklı, güzel, göze hoş gelen.

çelfinayen <is.d.> kontrolüne düşürme,

fırsatına düşürme.

çelig <is.e.> çelik.

çeligin <s.> çelikli.

çellp <ünl.> çipil! (Bir cismin suya düşmesiyle

çıkan su sesi.)

çellp-çellp <is.d.> çipil çipil. *Kutiko aw*

miyan dî çellp-çellp keno. Köpek suda çipil

çipil ediyor.

çellpi <is.d.> cup sesi, suda çırpıntı sesi.

çellpi kerdiş cup etmek. (Elleriyle suda

çırpıntı sesi çıkarmak) *Lajek destana*

kewto aw miyan, oyo çellpi keno. Oğlan

suyun içine girmiş, elleriyle cup diye ses

ediyor.

çelqam VARY: *çelxem.* <is.e.> sığ. (Kıyıdaki

sığ bölüm.)

çelqinayış <gçl.f.> çırpmak. [*çelqineno;*

em.k. biçelqinî]

çelqiyayış <gçs.f.> çırpılmak. *No mast*

çelqiyayo û biyo awin. Bu yoğurt çırpılıp

sulanmış. [*çelqiyeno; em.k. biçelqiyî*]

çelqmaşt YER: Qerxan. VARY: *çeqilmast,*

çelxeme. <is.e.> sulu yoğurt (ayranla yoğurt

arası). *Tayn aw deki maştî miyan û ma rê*

çelqmaştê vîrazî! Yoğurdun içine biraz su

katıp bize bir ayran yapın!

çeltûg (İr.) <is.e.> çeltik.

çelxem YER: Qelacix. BKZ: *çelqam.*

çelxeme YER: Bûdran. BKZ: *çelqmaşt.*

çem <is.e.> sulak tarla.

çembel VARY: *çemil.* <s.> dikelme (keçilerde).

(Keçilerin arka ayakları üzerine kalkıp ön

ayaklarını ağaçlara dayayarak yaprak yeme-

leri durumu.)

çembeli weriştış 1) dikelmek (keçilerde).

Biza kol biriki vero weriştî çembeli, aya

velg wena. Koçsuz keçi meşe ağacı önünde

dikelmiş, yaprak yiyor. 2) karşı gelmek

(mec.), kafa tutmak. *Tiyê çiyê nêzanê, çîçirê tî weriştê çembeli û qirenê?* Sen bir şey bilmiyorsun, neden kafa tutup bağıriyorsun?

çembeli werzaynayiş 1) dikleştirmek.
2) sert duruma getirmek.

çembeliweriştên <is.d.> 1) dikelme. 2) karşı gelme, kafa tutma.

çembeliwerişttox <is.e.d.> 1) diklenen. 2) karşı çıkan, kafa tutan.

çembeliwerzaynayen <is.d.>

1) dikleştirme. 2) sert duruma getirme.

çembeliwerzaynayox <is.e.d.> 1) dikleştiren.
2) sert duruma getiren.

çember (İr.) <is.d.> çember. EŞ ANL: *goverik, helqa, qasnax.*

çember miyan girotiş çembere almak.

çemberin <s.> çemberli.

çemçig <is.e.> kepçe.

çemçilik <is.e.> buz sarkığı. (Yüksek yerden salkan ince, uzun buz parçası.)

çemçiliki girêdayiş buz sarkığı bağlamak. *Serdara sorniyânê bani çemçiliki girêdayê.* Evin saçakları soğuktan buz sarkığı bağlamış.

çemil YER: Qelacix. BKZ: *çembel.*

çemle YER: Qerxan. <is.e.> kulp. EŞ ANL: *qulp.*

çemleyin YER: Qerxan. <s.> kulplu.

çena BKZ: *çina.*

çend (Phlv. çand) <sor.zm.> kaç, ne kadar. *Çend merdimi amey?* Kaç adam geldi?

çend fini kaç defa.

çend ra çend kaçça kaç, kaçtan kaç.

çendê 1) kaç tane, ne kadar. *Çendê merdimi ûja dî bî?* Kaç adam ordaydı? 2) bir kaç, bir kaç defa.

çendik VARY: *çendok.* <zf.> her ne kadar. *Çendik benê wa bibê, fina zi to rê qim nêkenê.* Her ne kadar olursa olsun, yine de sana yetmez.

çendin <s.> kaçlı. *Aya kî to desta çendina?* Elindeki kaçlıdır?

çendna <belgis.s.> 1) bir kaç daha. *Çendna merdimi dê bêrê?* Kaç adam daha gelecek? 2) kaç paraya. *No çinayo çendna roşyeno?* Bu elbise kaç satılıyor?

çendok BKZ: *çendik.*

çengal (İr.) <is.e.> 1) kanca, askı, çengel. *Reseni çek çengali û xo pa dardî kî!* Urganı kancaya atıp asıl! *Pêleki çengala dardî kî!* Torbayı askıya as! 2) kadınların göğüslerine taktığı gümüştên yuvarlakça taş büyüklüğünde süslü zinet eşyası.

çengalin <s.> kancalı, askılı.

çenge (İr.) VARY: *çengi.* <is.e.> 1) çene.
2) duvar köşesi.

çengeyin <s.> 1) çeneli. 2) köşeli.

çengezyayiş YER: Qelacix. <gçs.f.> uyuşmak.

Jû derzinê bî ay ro de, wa biçengizyo kî, ma şımı. Ona bir iğne yap, uyuşsun ki, gidelim EŞ ANL: *hingilêşyayiş, pûç biyayiş.*

çengi YER: Qerxan. BKZ: *çenge.*

çengizyayiş YER: Qelacix. BKZ: *çingizyayiş.*

çenqal YER: Bêsin. BKZ: *çengal.*

çep <s.> sol.

çep ra ravêrdiş sollamak.

çep û raşt sağ ve sol, çapraz.

çepa kewtiş 1) sola düşmek. 2) ayrı düşmek, aykırı düşmek. *O çepa kewt, maya nêbî.* O ayrı düştü, bizimle değildi. EŞ ANL: *ciya kewtiş.*

çepdar <is.e.d.> solcu.

çepdar biyayiş solculaşmak.

çepdarey <is.d.> solculuk.

çepik <is.d.> alkış.

çepiki cenayiş alkışlamak.

çepkani <s.> sollama.

çepo/ê <is.e./d.> solak.

çepraşt VARY: *çapraz.* <s.> çapraz.

çeq₁ <is.d.> esna, an, zaman.

a çeq o esna, o an. *A çeq dî ez ûja dî nêbiya.* O esnada orda değildim.

na çeq bu esna, şu an.

çeq₂ <is.e.> kuş lastiğinin çatal tahtası.

çeq₃ <is.d.> 1) cesaret. 2) onur.

çeq tey biyayiş 1) cesareti olmak. (Kimse-nin ettiğini yanına bırakmamak.) *Wellay çeq tey esta, no şeno 'heyfê ma agiro.* Vallahi bunda cesaret var, bu intikamımızı alabilir. 2) onurlu olmak. *Tey çeq esta, şeno xo aver do.* O onurludur, direne bilir.

çeq-çeq <zf.> çakur çukur.

çeqayen <is.d.> çakıldama.

çeqayiş <gçs.f.> çakıldamak. *'Siyê sawiyenê pêra û çeqenê.* Taşlar birbirine sürtüşüp çakıldıyor. [*çeqeno*; em.k. *bıçeqi*]

çeqberik VARY: *çeqebere.* <zf.> ters giden (iş). *Girwey mî tim çeqberik şino.* Benim işim daima tersine gider.

çeqdar <is.e.d.> onurlu.

çeqdar biyayiş onurlanmak.

çeqdar kerdîş onurlandırmak.

çeqebere YER: Qelacix. BKZ: *çeqberik.*

çeqel (İr.) <is.e.> çakal. EŞ ANL: *wawik.*

çeqilmast YER: Qırwar. BKZ: *çelqmaşt.*

çeqi <is.d.> çakıltı. (sürtünen, yuvarlanan çakıl taşlarından çıkan ses.)

çeqnayen <is.d.> çakıldatma.

çeqnayiş <gçl.f.> çakıldatmak. [*çeqneno*; em.k. *bıçeqni*]

çerayiş <gçs.f.> otlanmak, otlamak. *Ekî dinya dî şeytaney çinê bo, vergan û meyana piya çerenê (atas).* Dünyada şeytanlık olmasa, koyunla kurt bir arada otlar. [*çereno*; em.k. *bıçeri*]

çeraynayiş VARY: *çiraynayiş.* <gçl.f.>

otlatmak. *Ezo bıza çeraynena*. Ben keçileri otlatıyorum. [*çerayneno*; em.k. *biçeraynı*]

çerçi <is.e.> çerçi, seyyar satıcı (giyecek eşyası satar). EŞ ANL: 'etar

çerdım <is.e.> sırk (ceviz, badem silkelemek için). *Mêrdek ze çerdım bı*. Sırk gibi adamdı.

çere <is.e.> ot (yeşil). *Dewari berê çere!* Hayvanları otlamaya götürün.

çerig YER: Qelacıx. BKZ: *çêreg*.

Çerkez <öz.e.d.> Çerkez.

Çerkezki <öz.d.> Çerkezce.

çerme <is.e.> işlenmiş deri, hayvan derisi.

çermeyın <s.> derili. *Çakêtê mı çermeyıno*. Ceketim deridir.

çermıqnaye/i <or.e./d.> kırıştırılmış olan.

çermıqnayen <is.d.> kırıştırma.

çermıqnayış <gçl.f.> kırıştırmak. [*çermıq-neno*; em.k. *biçermıqnı*]

çermıqqayeye/i <or.e./d.> kırışık.

çermıqqayen <is.d.> kırışma.

çermıqqayış <gçs.f.> kırışmak (insanlarda, fidanlarda). *Bakalê mı biyo kal, hını riyê cı zi çermıqqayoy*. Dedem yaşlanmış, artık yüzü de kırışmış. [*çermıqqayeno*; em.k. *biçermıqqıy*]

Çermûg <öz.d.> Çermik (Diyarbakır kazası). BKZ: *Germik*.

Çermûgij <öz.e.d.> Çermikli.

çerp <is.d.> 1) çağıldama. 2) şap. (Düşme sırasında çıkan ses.)

çerpi kerdış çağıldamak.

çerpene <s.> atılğan.

çerx (İr.) <is.e.> çark, düzen.

çerx biyayış dönmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket olmak.) EŞ ANL: *geyrayış*.

çerx kerdış çevirmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek.)

çerxê dınyay dünyanın çarkı.

çerxê keyi evin geçimi. *Çerxê keyedê mayo marda ma sero*. Evimizin geçimi annemizin üstündedir.

çerxın <s.> çarklı.

çerxkerdox <is.e.d.> çeviren.

çerxwan <is.e.d.> çarkçı.

çetin <s.> çetin, güç.

çetin biyayış çetinleşmek.

çetin kerdış çetinleştirmek.

çetıney <is.d.> çetinlik, güçlük.

çewr₁ (İr.) <is.e.> çerviş. EŞ ANL: *çızrig, qaxırdaxi, çıqıriq*.

çewr₂ <is.e.> ağacı kesince, baltayı sağlı sollu vurma olayı ve kesilip uçan parçalar.

çewre YER: Bibol. <is.e.> teke. EŞ ANL: *kel*.

çewres <sa.> kırk.

çewresın <s.> 1) kırklı. 2) loğusalık, kırklı

kadın. (Kırklı kadınlar, diğer kadınlarla yan yana gelmemeye çalışırlar. Suyun üzerinden geçmezler, çünkü kırklı kadınların başlarına bir kötülük gele bilir. Ayrıyetten, yatarlarken cinlerden korunmak için bir demir parçası yastıklarının altına koyarlar.) EŞ ANL: *zazlanın*.

çewresi <is.ç.> loğusa.

çewresi vetiş kırkın çıkması. *Ceniyeker çewresê xo veti*. Kadıncağız kırkını çıkardı.

çewrın <s.> çervişli.

çewt <s.> 1) çarpık, eğri. 2) yanlış. *Çewt roşenê zi raşt qısey bikerê! (atas.)*. Yanlış oturursanız da doğru konuşun!

çewt biyayış eğilmek, eğrilmek.

çewt kerdış eğmek.

xo çewt kerdış eğilmek.

çewtek <s.> eğik.

çewteki <is.ç.> çelik. (Üzüm ağacı dallarının yere düşmemeleri için altına dayatılan çatallı çelik.)

çewtey <is.d.> 1) yanlışlık. 2) eğrilik.

çewtın <s.> eğrimsi, eğik.

çeye YER: Xoy. BKZ: *keye*.

çeyle VARY: *keyle*. <is.e.> köz tanesi. *Ûja ra çeyleyê adır biya, ma tiya dı adır wekemi*. Ordan köz tanesi getir, burda ateş yakalım.

çeyley bindê 'erdi yer altı solucanı (zool).

çeyley zımıstani karakış, zemheri, kışın en soğuk zamanı. (Kışın kırk birinci gününden, eli gününe kadar.) *Ewro boll serdo, 'eyni çeyley zımıstaniyo*. Bugün çok soğuktur, kışın en soğuk zamanıdır. EŞ ANL: *qereqış*.

çeynek YER: Xoy. BKZ: *keynek*.

çêling YER: Bibol. BKZ: *çaling*.

çêreg VARY: *çarig; çerig*. (İr.) <is.d.> çeyrek, dörtlü bir. EŞ ANL: *nimorib*.

çı (Phlv. çê) <or.zm.> 1) ne. 2) neden. EŞ ANL: *çıçirê*.

çı 'ecêb ne acep.

çı kes kim, nasıl insan.

çı mihal ne zaman. BKZ: *çımihal*.

çı nêbo niye olmasın. *Çı nêbo, wa 'heme girwe zi bıbo*. Niye olmasın, her iş de olsun.

çı ser ne biçim. *No çı ser merdimo kı, qe karê ra zi fahm nêkeno*. Bu ne biçim adam ki, hiç bir işten anlamıyoy.

çı tewr ne biçim. *Çı tewr 'erebay to esta?* Ne biçim araban var?

çı û çı nice nice. *Çı û çı merdimi amey û şı*. Nice insanlar gelip gitti.

çı weşo ne kadar hoş. *No nano kı to pewto, çı weşo*. Bu pişirdiğin ekmeğe, ne kadar hoş.

çı wext ne zaman. *Çı wext to veynda mı?* Beni ne zaman çağırдың? EŞ ANL: *çımihal*.

çıçık YER: Qerxan. VARY: *çiçe*. <is.e.> meme. EŞ ANL: *çize*.

çıçı <or.zm.> ne. *Tı do mı rê çıçı bigirê?* Bana

ne alacaksın? *Namey to çıçiyoy?* Adın ne?

çıçiya neyle, ne ile. *Tı çıçiya ameyê?* Sen neyle geldin?

çıçirê VARY: *çırê*. (Phlv. *çē rāy*) < sor.zm. > niçin, niye, neden. *Gışta to çıçirê masaya?* Parmağın neden şişmiş? EŞ ANL: *çı*.

çifte < s. > çifte.

çifte kerdış çiftelemek.

çifteyin < s. > çifteli.

çı'har VARY: *çehar*. (Phlv. *cahār*) < sa. > dört.

çı'har sey dört yüz.

ê çı'hari dördüncü. *Kamcun ninan ra ê toyo? - İnan ra ê çı'hari ê mîno*. Bunlardan hangisi senin? - Onlardan dördüncüsü benimdir.

çı'harey < is.d. > dörtlük.

çı'harê BKZ: *çarê*.

çı'harêsin BKZ: *çarêsin*.

çı'harın < s. > dörtlü.

çı'harkosle < s. > dörtgen.

çı'harlet < s. > dörtüz, dört parça.

çı'harpay < zf. > dörtnal (at yürüyüşü).

çı'harpay dayış dört nala sürmek. *Mı estora ma dê çı'harpay*. Atımızı dörtnala sürdüm.

çı'harpay şıyayış dörtnala koşmak. *A estora çı'harpay şına*. O at dörtnala koşuyor.

çı'harqat < s. > dört kat. *Bano çı'harqat vırazayo*. Dört kat ev yapılmış.

çı'harqor < s. > dört sıra. *Ma do tiya dı çı'harqori dêş bikemi*. Burda dört sıra duvar öreceğiz.

çık-çık < is.d. > tik tak (saat sesi).

çıkayış < gcs.f. > tiktaklamak (saat için). [*çikeno*; em.k. *bıçıkı*]

çiki VARY: *çike*. (İr.) < bağ. > çünkü. *Ez nêşena bêra to hetek, çiki ezo girwewena*. Senin yanına gelelem, çünkü çalışıyorum.

çikiyayış₁ < gcs.f. > 1) fisıldamak, ilişmek. *Qısay to çikiyê mı goşa*. Lafın kulağıma fisıldadı. 2) hafifçe dokunmak. *Destê mı çikiya çiçegana vazo dındeya*. Elim çiçeklere ilişti vazo devrildi. 3) his etmek, sezmek. *Tahlike çikiya mı zerriya*. Tehlikeyi gönlümde his ettim. 4) yansıtmak. [*çikiyeno*; em.k. *bıçıkıy*] EŞ ANL: *sık cı finayış*.

pa çikiyayış hafiften değmek, dokunmak. *Destê mı çikiya pa, o hıma qıra*. Elim hafiften değdi, o hemen bağırdı.

çikiyayış₂ YER: Qerxan. < gcs.f. > dikilmek (yere), çakılmak, kurulmak. [*çikiyeno*; em.k. *bıçıkıy*] EŞ ANL: *denışkiyayış, daçıkıyayış*.

çıkınayen < is.d. > 1) fısıltı. 2) yansıtmak.

çıkınayış < gcl.f. > 1) fisıldatmak. 2) hafifçe dokundurmak. *Destê xo çıkna vilıkana, wazo dında*. Elini çiçeklere dokundurdu, vazoyu devirdi. 3) his ettirmek, sezdirmek.

To tahlike çıkna mı zerriya. Tahlikeyi gönlümde his ettirdin. 4) yansıtmak. [*çıkkeno*; em.k. *bıçıkı*]

çikos < s. > cimri, pinti.

çıkosey < is.d. > cimrilik.

çıkızı YER: 'Hesûd. < is.e. > yumurta tokuşturması. EŞ ANL: *hakık*.

çıkundire YER: Qelacix. BKZ: *çıkundur*.

çıla < is.d. > lamba, çıra. *Çıla şewqı bındê xo nêdana*. Çıra ışığı altına vermez. EŞ ANL: 'İmba.

çıla cı finayış lamba yakmak. *Mı çıla vışt cı*. Ben lambayı yaktım.

çılag < is.e. > dokumacı. EŞ ANL: *mazman*.

çılagey < is.d. > dokumacılık.

çılagin < is.d. > doku.

çılapıf YER: Qerxan. < s. > çocuksuz, geride kalanı olmayan, uğursuz.

çile₁ (İr.) < is.e. > çile.

çile antış çile çekmek.

çile₂ < is.e. > ocak (yılın birinci ayı).

çiley zimistani kışın ortası.

çilek < s. > obur, pisboğaz, aç gözlü. 'Hendi *çilek mebi!* O kadar aç gözlü olma!

çilekem < s. > geri zekâl.

çilekes (İr.) < s. > çilekeş.

çilepêçe < is.e. > ikinci ayın on beşinden sonrakı çok soğuk zamanı. (Kışın eli birinci gününden başlar, kırk gün sürer ve kışın dokzan günü tamamlanır.) *Pancêsdê sibati dıma çile pêçeyo, boll serdo*. Şubatın on beşinden sonra tam soğuk zamanıdır, çok soğuktur.

çılık < is.e. > kadın cinsel organın alanının tümü.

çılıkmar < s. > küfür anlamına gelir.

çilingır (İr.) < is.e.d. > çilingır, anahtarıcı.

çilingırey < is.d. > çilingırlık, anahtarçılık.

çilk < is.d. > damla, zere.

çılka aw su damlası.

çılka gûni kan damlası.

çılka namûsi zerre kadar namus.

çillçi < is.e. > semerci, semer yapan. (*Cıl* kelimesinden gelir, ama halk diliyle *çillçi* söylenir)

çillp < ünl. > suyun içine düşen su damlaların çıkardığı ses.

çillpi < is.d. > suya düşen damla sesi. *Çilk ameyê aw ro û çillpi vetê*. Damla suya damlıyordu, ses çikarıyordu.

çilm < is.e. > sümük. EŞ ANL: *tırık*.

çilmın < s. > sümüklü.

çilopilo YER: Bêsin. < is.e. > curcuna. *Ûza dı çilopiloyê qılaya mı nêzana çıçı bı*. Orda bir curcuna koptu, ne olduğunu bilmedim. EŞ ANL: *qilopoto*.

çılıpık YER: Mexmûr. BKZ: *çırp*.

çilû YER: Ş. Cori. < s. > ne biçim. EŞ ANL: *çı tewr, çı ser*.

çım (Phlv. čāšm) <is.e.> göz. *Çımdê kori ra 'hersi ninê (deyim.)*. Körün gözünden yaş akmaz.

ç'har çimiya dört gözle. *Oyo ç'har çimiya geyreno to*. O seni dört gözle arıyor.

çım bar dayış tahammül etmek. *Çımê cı bar nêdano kı ez biya zengin*. Benim zengin oluşuma tahammülü yoktur.

çım birrnayış gözü kesmek. *Çımê to birrneno tı şırê nê koy ser?* Bu dağa çıkmaya gözün kesiyor mu?

çım çarnayış göz gezdirmek. *Hel tiya ra çım biçarnı, tı do çiyê bivinê?* Hele buraya göz gezdir, bir şey bulacak mısın?

çım cı verdayış göz dikmek, göz koymak. *Çımê xo maldê şari meverdı!* Elin malına göz dikme!

çım finayış göze girdirmek. *Weş bıgırwey, xo cı çım finı!* İyi çalış, kendini gözüne girdir!

– **xo çım finayış** göze girmek.

çım kewtiş göze girmek. *Tı kı patroni çım kewê, to gêno kar*. Patronun gözüne girersen, seni işe alır.

çım mird biyayış gözü tok olmak. *Wa çımê to tim mirdi bê!* Gözlerin daima tok olsun!

çım pırr biyayış gözleri dolmak. *'Hersa ra çımê mı bi pırrı*. Gözyaşlarından gözlerim doldu.

çım po biyayış 1) gözü bir şeyde olmak. *Kesê nan weno, çımê toyo tim po*. Biri yemek yerse, gözün daima onda. 2) gözlemek. *Lajeko ûja dı, wa çımê to po bê*. Oğlan ordadır, onu gözle. *Wa çımê to lajeko bê!* Çocuğu gözle!

çım ra biyayış gözünden olmak. *Boka tı çıman ra bibê!* (bedd.) Allahvere gözlerinden olasin!

çım ra kewtiş gözden düşmek. *Ambazo merdima xoya cêr vineno, coyra mı çım ra kewt*. Arkadaş insanları hor gördüğü için, gözümden düştü.

çım ra vetiş gözden çıkarmak. *Ey qandê tahtili, hirê hezari Ewro xo çım ra veti*. Tatil için, üç bin Avro gözden çıkardı.

– **xo çım ra vetiş** gözünden çıkarmak.

çım şariyo biyayış gözü başkasında olmak. *Çımê toyo tim şariyo*. Gözün daima başkasında.

çım ser birrnayış gözü kesmek, bir şeyi gözüne kestirmek. (Bir işi yapabilme konusunda kendisine veya başkalarına güvenmek.) *Çımê to birrneno, no koyo diyar kewê?* Bu dağa tırmanmaya gözün keser mi?

– **çımê cı ser birrnayış** birine gözü kesmek, bir şeyi gözüne kestirmek. (Bir işi yapabilme konusunda kendisine veya

başkalarına güvenmek.) *Çımê cı nê merdimi ser birrneno*. Bu adamı gözü kesiyor.

çım ser nayış gözetlemek. *Çım ser nı kı wa vini nêbo*. Gözetle ki kaybolmasın.

çım ser neyayış gözetlenmek. *Çım neyayo mı ser*. Ben gözetleniyorum.

çım sera çarnayış kontrol etmek. *Ekı karikeri girweyenê, çımanê xo sera biçarnı, wa kar dı eger nêmano*. Eğer işçiler çalışırsa, kontrol et işte hata kalmasın.

çım şıkıtış göz kırpmak.

çım tede biyayış gözü içinde olmak. *O çıçı gêno, wa çımê to tede nêbo!* O ne alırsa, gözün onda kalmasın!

çım tersayış gözü korkmak. *Finê çımê cı tersayo*. Bir kere gözü korkmuş.

çım tersnayış gözünü korkutmak. *Finê çımê cı bitersnı!* Bir kere gözünü korkut!

çım tey mendış gözü kalmak. *Çımê cı tey mend*. Gözü içinde kaldı.

çıma girotiş göze almak.

– **xo çıma girotiş** göze almak. *Zırarê nê kari zi girot xo çıma*. Bu işin zararını da göze aldı.

çıma kerdış göze takmak.

– **xo çıma kerdış** 1) gözüne takmak. *Ey çımverki kerdê xo çıma*. O gözlük takmış. 2) hedeflemek. *Bêters, o tahlıke kerd xo çıma*. Korkusuz o tehlikeyi hedefledi.

çıma ver ra vini biyayış gözden

kaybolmak. *Tı çıma ver ra biyê vini, şiyê koti?* Sen gözden kayboldun, nereye gittin?

çıma ver ra vini kerdış gözden kaybetmek. *Mı va: "Ey xo çıma ver ra vini meki!"* Dedim: "Onu gözden kaybetme!"

çıma vera göz önünde. *Oyo çıma vera*. Odur göz önünde.

çıma vera şiyayış 1) göresi gelmek, Görme isteği duymak, özlemek. *Piyê mı 'hendik kewto mı viri, oyo mı çıma ver ra şıno*. Babamı o kadar özlemişim ki, gözlerimin önünden gitmiyor. 2) göz önünden gitmek. *Ezo tersena, oyo mı çıma ver ra nêşino*. Ben korkuyorum, o gözümün önünden gitmiyor.

çıma vero göz önünde.

çımdê xo dı vınayış gözünde bulmak *Boka tı bê tı bê, çımdê xo dı bivinê!* (bedd.) Sen olasin, gözünde bulasin!

çımı pê gunayış göz gözü görmek, göz göze gelmek. *Rewnaoyo kı, çımê ma pê nêgunayê*. Çoktandır ki, göz göze gelmemişsiz.

çımı rayo mendış gözü yolda kalmak. *Çımê mı rayo mendi, tı nêameyê*. Gözüm yolda kaldı, sen gelmedin.

çımı roşn biyayış gözü aydın olmak. *Çımê to roşni bê, bıray to xurbet ra ame*. Gözün

aydın, kardeşin gurbetten geldi.

çimi sero biyayış gözü üstünde olmak. *Wa çimê to sero bê.* Gözün üstünde olsun.

çimi tari biyayış gözleri kararmak. *Çimê mı biyê tari, ezo rınd nêvinena.* Gözlerim kararmış, iyi göremiyorum.

çımakerde/i <or.e./d.> göz açık.

çımbar <is.e.> tahammül.

çımbar dayış tahammül etmek.

çımbardayen <is.d.> tahammül etme.

çimbiloq <s.> koca gözlü. *No lajek, zeno ze çimbiloq.* Bu oğlan, yuvarlak ve büyük gözlüdür.

çımbirrnayox <is.e.d.> gözü kesen.

çımçarnayox <is.e.d.> göz gezdiren.

çımдар <is.e.d.> gözcü. EŞ ANL: *haydarber.*

çime <is.e.> kaynak (su).

çimey aw su kaynağı.

çimêni <s.> nazar.

çimêni biyayış nazara değmek.

çimêni kerdış nazar etmek.

çımğırote/i <or.e./d.> gözü kapalı.

çımihal VARY: *çımhal.* <sor.zm.> ne zaman. *Şıma do çımihal bêre vera ma?* Ne zaman bize taraf geleceksiniz? EŞ ANL: *çi wext.*

çımihalên <sor.zm.> ne zamanki. *No zerzewatê to çımihalêno?* Bu sebzen ne zamankidir?

çımihalna <sor.zm.> ne zaman ki. *Noyo çımihalnayo kı etiya dı?* Bu ne zamandan beri burdadır?

çımkewtax <is.e.d.> göze giren.

çımmehkın <s.> hasta gözlü.

çımmird <s.> tok gözlü.

çımmirdey <is.d.> tok gözlülük.

çımoşa YER: Bahser. VARY: *çımosa.* <is.d.> papatya.

çımpiste/i <or.e./d.> gözü bağlı.

çımpistik <is.d.> körebe (oyun).

çımpis <s.> nazar eden, kötü gözlü.

çımroşn <s.> aydın gözlü.

çımroşney <is.d.> gözü iyi görme.

çımşall <s.> 1) beceriksiz, işe yaramayan kişi. *Çımşall, 'ereba şıya, tiyê tiya dı se kenê?* Beceriksiz, araba gitmiş, burda ne yapıyorsun? 2) yassı gözlü.

çımsernayen <is.d.> gözetleme.

çımsernox <is.e.d.> gözlemci, gözetleyici, gözcü. EŞ ANL: *pawitox.*

çımsiya <s.> 1) kara gözlü. 2) gözü kara, gözü pek.

çımsûr <s.> 1) gözü kara. 2) kavgacı. 3) gözü kızarmış olan.

çımsûrey <is.d.> gözü karalık.

çımsûrey kerdış gözü karalık yapmak. *Kes nêşeno ma sera çımsûrey bikerol!* Üstümüzde kimse gözü karalık yapamaz!

çımsûrik <zf.> göz kızarması.

çımsûriki biyayış 1) gözünü kan bürümek. *Mêrdek çımsûriki biyo, oyo tiyayey ra geyreno.* Adamın gözüne kan bürümüş, buralardan geziyor. 2) gözü kızarmak.

çımşaş <s.> şaşı gözlü.

çımteng <s.> gözü doymaz, cimri.

çımtenganey <is.d.> gözü doymamazlık, cimrilik.

çımtersaye/i <or.e./d.> gözü korkan.

çımveriki <is.ç.> gözlük. (yeni kelime).

çımveriste/i <or.e./d.> çekik gözlü.

çımveyşan <s.> aç gözlü.

çımveyşaney <is.d.> aç gözlülük.

çımveyşaney kerdış aç gözlülük yapmak. EŞ ANL: *temekarey kerdış.*

çımzeng <s.> çakır gözlü.

çına VARY: *çena.* <is.e.> giysi, elbise, giyecek, çamaşır. EŞ ANL: *çeki.*

çınay rakewten gecelik.

çınay xo dırrnayış 1) delirmek (mec.). *Ey çınay xo dırrnayo, oyo tiyayey ra şıno û yeno?* O delirmiş mi buralardan gidip geliyor? 2) eşyasını yırtmak.

çınay xo vetış elbisesini soymak.

çınalêr YER: Qelacix. BKZ: *çınayêr.*

çınayêr VARY: *çınalêr.* (İr.) <is.d.> çınar ağacı.

çındık YER: Gewrek. <is.e.> atlama. EŞ ANL: *çıtme.*

çinê biyayış BKZ: *est / est biyayış.*

çinêbiyaye/i <or.e./d.> yok olmuş olan.

çinêbiyayen <is.d.> yokluk. *Biyayen rında, 'hıma çinêbiyayen zi 'eyb niya.* Varlık iyidir, ama yokluk da ayıp değil.

çinêbiyayey <is.d.> yokluk.

çingizi <is.d.> buruşukluk.

çingiznaye/i <or.e./d.> buruşturulmuş olan.

çingiznayen <is.d.> buruşma.

çingiznayış <gçl.f.> buruşturmak. [*çingizneno*; em.k. *bıçingizni*]

çingizyaye/i <or.e./d.> buruşuk, buruşmuş olan.

çingizyayın <s.> buruşukça.

çingizyayış VARY: *çengizyayış.* <gçs.f.> buruşmak, düzgünlüğü bozulmak. [*çingneno*; em.k. *bıçingizni*]

çingi <is.d.> metal sesi.

çingnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> ismini çıkarmak, duyurmak. [*çingneno*; em.k. *bıçingni*]

çiniyo BKZ: *est / estbiyayış.*

çıqık VARY: *çıqırike.* <is.d.> çıtrık. *Aw rijiyê, hırg çıqıka cı şı hetêna.* Su döküldü, her çıtrıkı bir tarafa gitti. EŞ ANL: *çık.*

çıqıkê adiri kıvılcım.

çıqımçare/i <s.> direkt, doğrudan doğruya, yüzüne karşı, tavizsiz, harbi, açıksözlü. *No merdım çıqımçareyo, qısanê xo kesi rı dı*

vano. Bu adam harbidir, laflarını insanın yüzüne söyler.

çiqımçareyin <is.d.> açık sözlülük.

çiqolata <is.e.> çikolata.

çiqriqe YER: Qelacıx. BKZ: *çiqık*.

çiqrıq YER: Qelacıx. <is.e.> çerviş. EŞ ANL: *çewr₁*.

çır BKZ: *pir*.

çırag (İr.) <is.e.d.> çırak.

çırağey <is.d.> çıraklık.

çıran BKZ: *çıranık*.

çıranık VARY: *çıran*; *çıranıke*. <is.d.> çörten. (Yağmur sularını damdan akıtmak için kullanılan ağaçtan oyma bir akak.)

çıranıke YER: Qelacıx. BKZ: *çıranık*.

çıraynayış BKZ: *çeraynayış*.

çırbêt <is.d.> üzüm çeşidi.

çırç <s.> kırışıklık. (sinirden veya kızgınlıktan dolayı oluşan kırışıklık)

çırçal YER: Qelacıx. BKZ: *çarçal*.

çırçile <is.e.> ateş böceği. (Geceleri öten bir böcek.)

çırçiyaye/i <or.e./d.> kırışık.

çırçiyayış <ğçs.f.> kırışmak (kızgınlıktan dolayı). [*çırçiyeno*; em.k. *biçırçyi*]

çırçnaye/i <or.e./d.> kırıştırılan.

çırçnayış <ğçl.f.> kırıştırmak. *Ey hêrsan ra çarey xo çırçnayê*. O sinirden alnını kırıştıyordu. [*çırçneno*; em.k. *biçırçrı*]

çırê YER: Siverek. BKZ: *çırê*.

çiringayış <ğçs.f.> 1) çınlamak. *Goşê mino çiringeno, jewêno qalê mı keno*. Kulağım çınlıyor, biri beni konuşuyor. 2) demir sesi çıkmak. [*çiringeno*; em.k. *biçiringi*]

çiringi <is.d.> 1) tokat sesi. *Ey sileyê dê pıro, cı ra çiringi veti*. O bir tokat vurdu, kendisinden tokat sesi çıkardı. 2) metal sesi.

çiringi vetiş demir sesi çıkmak.

çiringi vijayış demir sesi çıkmak. *Asın guna 'ero, cı ra çiringi vijyê*. Demir yere düştü, kendisinden ses çıktı.

çiringnayış <ğçl.f.> 1) çınlatmak. 2) demir sesi çıkarmak. [*çiringneno*; em.k. *biçiringrı*]

çırp VARY: *çırpık*; *çırpık*. <is.d.> badana. (Kirece benzeyen ve aspestli bir toprak çeşidi.) EŞ ANL: *çirtme*.

çırp biyayış badana olmak.

çırp kerdış badana yapmak. *Ma do ewro keyey xo çırp kemi*. Bugün evimizi badana yapacağız.

çırpayış <ğçs.f.> çarpmak (kalp için). *Tersa verdi, qelbê mı çırpayê*. Korkudan, kalbim çarpıyordu. [*çırpeno*; em.k. *biçırp*]

çırpık <is.d.> fiske. *Mekû kêverê kesi çırpıka, wa kes ê to nêkûwo toqmaqa (atas.)*. Kimsenin kapısını çalma fiske ile, kimse seninkini çalmasını tokmak ile. *Ey day mı ro, hıma mı çırpıka xo pa nêné*. O beni

dövdü, ama ben fiske bile vurmadım.

çırpık pıro dayış fiskelemek. *Mı çırpık pıro nêdê*. Ben fiskelemedim.

çırpnayış <ğçl.f.> çarptırmak. [*çırpneno*; em.k. *biçırpnı*]

çırr <is.e.> şelale.

çırr-çırr <is.d.> şarıl şarıl.

çırri <is.d.> 1) akan su sesi (yüksekten). *Çırriya awa yena*. Akan su sesi geliyor. 2) takviye.

çırri amayış takviye gelmek. *Metersê, çırriya ma dıma yena*. Korkmayın, arkamızdan takviye geliyor.

çırt <is.d.> pıt. (Çok küçük bir nesnenin, su damlasının yere veya herhangi bir şey üzerine düşmesiyle çıkan hafif ses.)

çırtık₁ <is.e.> birikintiden sıçrayan miktar. *Mı 'siyê dê lınci ro, hırg çırtıka lınci bi hetêna*. Çamura bir taş vurdum, her damlası bir tarafa yayıldı.

çırtık₂ <is.d.> çil.

çırtıkın <s.> çilli. *Riyê a keyneker çırtıkıno*. O kızın yüzü çillidir.

çırtme YER: Qelacıx. <is.d.> badana. (Kirece benzeyen ve aspestli bir toprak çeşidi.) EŞ ANL: *çırp*.

çırûsış YER: Qerxan. <ğçs.f.> uzaktan yanıp sönmek. [*çırûseno*; em.k. *biçırûsı*]

çıt <is.d.> çit. *Finê dı vengê lajdê cı birrya û çıt cı ra nêviyê*. Oğlunun sesi aniden kesildi, çit çıkmadı.

çıtewrok <is.e.> sıfat (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu)

çıtme <is.e.> atlama. EŞ ANL: *çındık*.

çıtme eştiş 1) atlamak. 2) çifte atmak (at, eşek).

çıtpit <is.d.> zımba.

çıv BKZ: *çiv*.

çıvri BKZ: *çıvran(i)*.

çıwal VARY: *çûwal*. (İr.) <is.e.> çuval. *Fekê mîlet çıwal niyo kı kes biderzo (atas.)*. Millettin ağızı torba değil ki insan diksin. *Çıwalo veng pay ra nêvındeno (atas.)*. Boş çuval ayakta durmaz.

çıwe VARY: *çûwe*, *çûwi*. <is.e.> sopa, değnek, çomak.

çıwe kerdış sopalamak, sopa atmak, çomaklamak.

çıwe pıro dayış sopa atmak. *Çıweyê pıro dı, wa tiya ra şıro!* Bir sopa at, burdan gitsin!

çix <zf.> renklerin çok kuyu şeklini belirtir. *No çınay cı çix sıpe bı*. Elbisesi bembeyaz idi.

çixe <is.e.> bir kaç askısı olan askılık (özellikle tavanlara asılır). *Ê çi werden çixeya dardı kı, wa pısingi nêwerê!* O yiyecekleri askıya as ki, kediler yemesin!

çixır [x]~[ç] <is.e.> çığır. (Karda, toprakta veya bitki örtüsü içinde açılan yol, geçit;

Önceden yapılmayan, açılması ile herkesin (çok kimsenin) takip ettiği yol.)
çixır akerdış çığır açmak.
çixiz [X]~[Y] (Tk.) <is.d.> çizgi. EŞ ANL: *xet*.
çixizi kerdış çizmek.
çixme [X]~[Y] <is.e.> tahtalarla yapılan duvar.
çiz-viz <is.d.> suyun fişkırmasıyla çıkan sesler.
çıza <ünl.> kimbilir, acaba. *Çıza, tı do hewna se kerê*. Kimbilir sen daha ne yapacaksın.
çizayış <ğçs.f.> kızartma sesi çıkarmak (yanarken). *Goşto adırı sero çizeno*. Ateşin üstünde etin sesi çıkıyor. [*çizeno*; em.k. *bıçızı*]
çize <is.e.> 1) meme ucu (hayvanlarda). 2) memenin kökü ile ucu arasındaki kısım (insanlarda). EŞ ANL: *çizık*.
çizeyin <s.> memeli.
çizeyini <is.ç.> memeliler.
çizık YER: Mexmûr. BKZ: *çize*.
çizi <ünl.> bir şey kızarıncı çıkan ses.
çizrig YER: Gewrek. <is.d.> çerviş. EŞ ANL: *çewr₁*.
çi <is.e.> şey.
çi ra çi şeyden şeye.
çi sero şeyin üstünde.
çi şikiten kırılacak eşya.
çi werdi gıda.
çi xoradayen giyecek şeyler.
çina başka şey, diğer.
çinaya başka şeyle.
çiyê her hangi bir şey.
çiyê nêbeno bir şey olmaz.
çiyê rê biyayış yaramak (bir şeye). *No hacetê to çiyê rê beno?* Bu malzemen bir işe yarar mı?
çik YER: 'Hesûd, Ş. Cori. <is.d.> kıvılcım. EŞ ANL: *çiqik*.
çikundur VARY: *çikundire*. <is.d.> şeker pancarı.
çil YER: Qerxan. <s.> al, kırmızı. EŞ ANL: *sûr*.
çilanço <is.e.> sopalarla oynanan bir oyun.
çimancek YER: Qelacix. <is.d.> banyo. (Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer.) EŞ ANL: *silix*.
çimanto (İt.) <is.e.> çimento. EŞ ANL: *cırs*.
çimi VARY: *çi-mi*. <is.e.> şeyler, öteberi. *Çimiyo vay megi!* Pahalı şeyler alma!
Çin <öz.e.> Çin, Çinli.
çinaye/i <or.e./d.> biçilmiş.
çinayış VARY: *çinıtış*. <ğçl.f.> 1) biçmek. 2) toplamak (meyve sebze). [*çineno*; em.k. *bıçını*]
çinayox <is.e.d.> 1) biçen. 2) toplayan (meyve, sebze).
çineyayış <ğçs.f.> 1) biçilmek. 2) toplanmak (meyve, sebze). [*çineyeno*; em.k. *bıçınıyî*]
çing <zf.> çin çin. (Metal eşyaya vurulunca çıkan sese benzeyen bir ses çıkarmak.)

çingayış <ğçl.f.> çınlamak. [*çingeno*; em.k. *bıçingı*]
çingiloş <is.e.> düden. (Derin ve dibi belli olmayan.)
çingo (İt.) <is.e.> çinko.
çinıtış YER: Qerxan. BKZ: *çinayış*.
çini (İr.) <is.ç.> çini.
çip YER: 'Hesûd. <is.d.> bacak. EŞ ANL: *ling*.
çipa lingı incik. (Bacağıın, diz kapağından topuğa kadar olan bölümü.)
çir <ünl.> yırtma sesi. *İşlıga mı "çir" dırrnê*. Gömleğimi yırttı.
çir biyayış yırtılmak.
çir kerdış yırtmak (iki ucundan tutup). *Perra işlıgda mı û çir kerd, dırrnê*. Gömleğimin iki ucundan tutup yırttı. EŞ ANL: *dırrnayış, çirnayış*.
çirban <is.d.> su yolcu, su yolunu kontrol eden.
çirik YER: Feqi. <is.d.> bildircin. EŞ ANL: *zerkew*.
çirikiş YER: Qerxan. <ğçs.f.> gıcırdamak. [*çirikeno*; em.k. *bıçirikni*] EŞ ANL: *xiji kerdış*.
çiriqnayış YER: Qerxan, Qelacix. <ğçl.f.> gıcırdatmak, tehdit mahiyetinde diş göstermek. *To di, ey mı rê seni dındani çiriqnay?* Gördün mü, bana nasıl diş gösterdi? [*çiriqeno*; em.k. *bıçiriqni*]
çiri <is.d.> yırtma sesi.
çirnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> yırtmak. [*çirreno*; em.k. *bıçirni*] EŞ ANL: *çir kerdış, dırrnayış*.
çirpi <is.d.> tokat sesi.
çirpi vetiş şaklatmak. *Mêrdeki sileyê dê pıro, cı ra çirpi vet*. Adam bir tokat vurdu, şaklattı.
çirq <ünl.> yıldırım çarpma sesi.
çirq-çirq BKZ: *şirq-şirq*.
çirr₁ <is.d.> kuru meyve (kayısı, erik, zerdali).
çirr₂ YER: Qerxan. <is.e.> keklık (bir nevi).
çit <is.d.> baş örtüsü, yazma.
çitek <is.e.> ince ve gevşek kumaş.
çiv VARY: *çiv, çüv*. <is.d.> zikzak. EŞ ANL: *ftli*.
çivi dayış 1) zikzak yapmak. 2) manevra yapmak. 3) ustaca lafi değiştirmek.
çivi xo dayış kıvırtmak. *Hel bewni, seni çivi dana xo*. Hele bak, nasılda kıvırtıyor.
çivil YER: Sinag. BKZ: *tivil*.
çivin <s.> zikzaklı.
çivran(i) VARY: *çivri*. <zf.> çevresinde dönme işi.
çivrani biyayış çevresinde dönmek.
çivranık <is.d.> viraj, dönemeç. *Çivranikê rayda dew, ray şiyayen kenê zor*. Köy yolunun dönemeçleri, yol gitmeyi zorlaştırıyor.
çivranın <s.> virajlı, dolambaçlı.

çiyek <is.e.d.> şeycik, bir şey. EŞ ANL: *teva*.

çiyekê herhangi bir şey.

çizik <is.d.> sivilce. *Çiziki ameyê ridê çiy/cino*. Yüzünde sivilce çıkmış.

çizikin <s.> sivilceli.

ço <ünl.> eşeği sürmek için kullanılan ünlem. *Her hereyda xo ra reyeno, ço-çodê xo ra qe nêreyeno (atas.)*. Eşek eşekliğinden kurtulur, ama git gitiğinden hiç kurtulmaz.

ço kerdış eşeği sürmek.

çog BKZ: *çok*.

çogan <is.d.> baston, asa. EŞ ANL: *çakil*.

çoğana Hz. Mûsay Hz. Musanın elindeki değnek.

çok (Erm.) VARY: *çog*. <is.e.> bacak bölümü, diz. EŞ ANL: *saqe, zani*.

çok biyayış çömelmek, diz üstünde oturmak.

çok cı dayış çömelmek.

çok dayış abanmak. *Çınay sero çok dayo, nêverdano kes çiyê bigiro*. Eşyanın üstüne abanmış, bırakmıyor ki insan bir şey alsın.

çok kerdış abandırmak.

çok rodayış çömelmek (hayvanlarda). *Kutikê şıma kêveri vera çok roda bı, mı nêwetard bêra*. Köpeğiniz kapının önünde çömelmişti, cesaret edip geledim.

çoki şiyayış çömelmek, dize gelmek. *O mı ver dı şı çoki*. O önümde çömeldi/dize geldi.

sero çok biyayış üzerine çullanmak.

çokdayox <is.e.d.> çullanan, abanan.

çol <is.d.> çöl, yaban, kıraç.

çolani <is.d.> koşu yarışında rakibinden önce hedefe ulaşmak.

çolani girotiş birinden önce hedefe ulaşmak. *Bê ma bivezdim, hel kam çolaniya pê gêno*. Gel koşalım, kim daha erken hedefe ulaşır.

çolik YER: Qerxan. <is.d.> küçük kıraç.

çone <is.e.> üzüm çöpü. (Tanesi olmayan salkım.) *Mı goşeyê engûr werd, tenya çoney cı mend*. Bir salkım üzüm yedim, yalnız çöpü kaldı.

çop (İr.) <is.e.> çöp. (Saman inceliğinde herhangi bir sap.)

çor <is.e.> kıran, sığır vebası. (Bir topluluğun ve özellikle hayvanların büyük bir bölümünü yok eden hastalık veya başka sebep, ölet, afet.) *Bokana çor to gan kewo! (bedd.)* Allahvere kırana gelesin!

çor amayış kıran gelmek.

çor definayış yok etmek, zehirleyip öldürmek, soyunu kurutmak.

çor dekewtiş kıran girmek.

çor piro dayış kıran vurmak. *Çori da kerga ro, pêro merdi*. Tavuklara kıran vurdu hepsi öldü.

çorçorşme VARY: *dorkoşne*. <is.e.> etraf. *Dismeni çorçorşmey ma giroto*. Düşman etrafımızı sarmış.

çordefinayox <is.e.d.> soyunu kurutan.

çorê cı ardış soyunu kurutmak. *Dirê xezali mendi bi, merdima çorê cı ard*. Bir kaç ceylan kalmıştı, insanlar soyunu kuruttu.

çormı YER: Qerxan. BKZ: *çorşme*.

çorşme VARY: *çormı; çorşmı; çoşmı; çoşme*. <is.e.> çevre, etraf, dört taraf, dolay. EŞ ANL: *dorme, pıramûd, qarawêr*.

çorşme çarnayış etrafta dolaştırmak.

çorşme gêriyayış kuşatılmak, ablukaya alınmak, etrafı sarılmak, çevrelenmek. *Çorşmey mı gêriyayo, nêzana tiya ra seni bivijya*. Kuşatılmışım burdan nasıl çıkacağımı bilmiyorum.

çorşme geyrayış çevrede dolaşmak, etrafta dolaşmak.

çorşme girotiş kuşatmak, ablukaya almak, sarmak (etrafını), çevrelemek. *Dismeni çorşmey ma giroto*. Düşman bizi çembere almış.

çorşme tepiştiş etrafı tutmak.

çorşmey xo geyrayış kendi etrafından dönmek.

çorşmegêr <is.e.d.> kuşatan, ablukaya alan, etrafını saran, çevreleyen.

çorşmegêriyayen <is.d.> kuşatılma, ablukaya alınma, etrafı sarılma.

çorşmegiroten <is.d.> kuşatma, ablukaya alma, sarma (etrafını).

çorşmende <s.> dolaylı.

çorşmı YER: Qerxan. BKZ: *çorşme*.

çortem <is.e.> çortun.

çoşme YER: 'Hesûd. BKZ: *çorşme*.

çoxek YER: Qelacix. <is.e.d.> çocuk. EŞ ANL: *qeç, lorek*.

çûle <is.e.> yumurta beyazının güzellik sıfatı. *O lajek 'hendik xaseko, zey çûledê hakiyo*. O oğlan o kadar güzeldir, aynen yumurtanın beyazı gibidir.

çûli <is.d. /s.> 1) ince çılplı, kırıntı. 2) ince (ince boy). *Keynek zena ze çûli*. Kız ince boyludur.

çûstık YER: Qerxan. <is.d.> parmak oyunu.

çûstık antış parmak çekmek.

çûv YER: Qerxan. BKZ: *çiv*.

çûwal BKZ: *çıwal*.

çûwe BKZ: *çıwe*.

D - d

da (*da ...-ê*) <ön ed.> yaklaşık (sayısı).

da desê on civarında.

da vistê yirmi civarında. *Fiyetê na 'ereber, da vistê hezar tepêşeno*. Bu arabanın fiyatı yirmi bin civarında tutar.

daban <is.e.> taban. EŞ ANL: *zemin*.

dabanê lînger ayak tabanı.

dabanın <s.> tabanlı.

dableme VARY: *damleme*. <is.e.> sınır kırızı (üzüntüden, ağlamaktan).

dableme biyayış sınır kırızı geçirmek. *Tûtek bermî ra dableme bî*. Bebek ağlamaktan sınır kırızı geçirdi.

dableme kerdış sınır kırızı geçirtmek.

daçıknyaye/i <or.e./d.> dikili.

daçıknyayen <is.d.> dikim, dikme işi.

daçıknyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> dikmek, saplamak. [*daçıkıneno*; em.k. *bıdaçıkını*] EŞ ANL: *denışkınıyış*.

daçıknyayox <is.e.d.> saplayan, diken.

daçıknyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> dikilmek (yere), saplanmak. [*daçıknyeno*; em.k. *bıdaçıknyî*] EŞ ANL: *denışkınıyayış, çıkıyayış*.

da'hka <is.d.> 1) sorun. 2) konu.

da'hka kerdış 1) sorun yapmak. 2) konu etmek. *Hel bê zerre, ma zi dahkay to kerdê*. Hele içeri gel, biz de seni konu ediyorduk.

dah'ka vetiş sorun çıkarmak.

da'hl <is.d.> 1) böğürtlen ağacı. 2) kavak ağaçlığı.

tûwa da'hl böğürtlen dutu, ahududu.

da'hlek <is.d.> böğürtlencik.

dahrê YER: Qerxan. <is.d.> yün ayırmak için demirden bir alet.

dahri <is.d.> kesici bir alet. (Bir tür eğri ve odun kesmeye yarayan bir alet.)

da'hwa (Ar.) <is.d.> dava.

da'hwa têra kerdış davayê karıştırmak.

da'hwa vetiş sorun çıkarmak.

da'hwa vinayış dava görmek, davacı olmak.

da'hwavinayox <is.e.d.> davacı.

da'hwet <is.d.> davet.

da'hwet biyayış davet olmak.

da'hwet kerdış davet etmek.

da'hwetdar <is.e.d.> davetli.

da'hwetker <is.e.d.> davet eden.

dallde VARY: *dalldi*. <is.e.> kuytu, korunak (görünmeye mani olan yer).

dallde kerdış önünü kapatmak, görmeye mani olmak. *Ma rê dallde mekî, ma zi ûjay bîvinim*. Önümüzü kapatma, bizde orayı görelim.

dalldeya nayış kuytu yere bırakmak. *Xo dalldeya nî, wa kes to nêvîno*. Kuytuya

saklan, seni kimse görmesin.

dalldeyêna herhangi bir kuytuya.

dalop BKZ: *dalpa*.

daloqi YER: Mexmûr. <is.ç.> loğdur, loğ halatı (çekmek için). EŞ ANL: *qeyşî*.

dalpa VARY: *dalop; dolapa*. <is.d.> tavandan akan su damlası. *Şo, bani bıçarnî kî wa dalpey nêkero!* Git, damı taş silindirle gezdir ki su damlamasın!

Dalpek₁ <öz.d.> köy adı (Çermik'te).

dalpek₂ <is.d.> damlacık.

dalpeme <is.e.> pamuk fidanı.

dalquç VARY: *delquçe*. <is.e.> bir oyun çeşidi. EŞ ANL: *sırquç*.

dam <is.d.> 1) fak, tuzak. 2) kılcan, kuş tuzağı.

dam dekewtış tuzağa düşmek. *Verg dekewt dam*. Kurt tuzağa düştü.

dam ro dayış faka düşürmek, tuzağa düşürmek. *Îna ez daya dam ro*. Onlar beni faka düşürdü.

dam ro deyayış tuzağa düşürülmek.

dam ro gunayış tuzağa düşmek, faka basmak.

dam ronayış tuzak kurmak.

damarı BKZ: *dêmarri*.

dambaz <is.e.d.> tuzakçı.

dame <is.e.> dama.

dame kay kerdış dama oynamak.

damêrri BKZ: *dêmarri*.

damış (Tk.) <zf.> dayanma.

damış biyayış 1) dayanmak, tutunmak, karşı durmak. 2) güç bir duruma katlanmak, tahammül etmek.

damışbiyaye/i <or.e./d.> dayanıklı, dayana bilen.

damışbiyayox <is.e.d.> dayanan.

damleme YER: Qelacix. BKZ: *dableme*.

damrogunayox <is.e.d.> tuzağa düşen.

danga YER: 'Hesûd. <is.d.> dışarda yapılan yemlik.

danûg <is.d.> hedik.

dapir <is.d.> nine, nene, anneanne. *Dapir, tiya kena se kerê?* Nene, ne yapmak istiyorsun?

dapirek <is.d.> nenecik.

dar₁ (Phlv. *dâr*) <is.d.> 1) ağaç (dikili yeşil ağaç). 2) darağacı, sehpa. (İdam mahkumlarını asmak için dikilen direk.)

dar eştış 1) ağaca asmak. 2) sehpaye çekmek, darağacına çekmek, asarak öldürmek.

dar kerdış ağaçlaştırmak.

dar û ber ağaçlık.

dar₂ <is.e.> kurumuş ağaç parçası.

Darahêni <öz.d.> Bingöl'ün Genç kazası.

darax YER: Feqi. <is.e.> seviye. *Ma xeyrdê ey amey no darax*. Onun hatırına bu seviyeye geldik. EŞ ANL: *henteş*.

darcan <is.d.> buğdayların içinde biten ucu tikenli bir ot çeşidi.

darçin (İr.) <is.e.> tarçın.

dardar <is.d.> tay tay. (Henüz yürüyemeyen çocuk ayakları üzerinde durmak.)

dardar kerdış 1) tay tay durmak. *Lajeko dardar keno, hewna nêşeno pay şıro*. Oğlan tay tay duruyor, daha yürüyemiyor. 2) yalpalanmak. (Bir o yana bir bu yana gidip gelmek.)

dardaye/i <or.e./d.> dikili olan. EŞ ANL: *deşte/i*.

dardayış YER: Sinag. <gçl.f.> dikmek (dikiş). *Ūwo xo rê işlig dardeno*. O kendine gömlek dikiyor. [*dardeno*; em.k. *bıdarđı*] EŞ ANL: *deştış*.

dardayox <is.e.d.> dikişçi, dikiş yapan. EŞ ANL: *deştox*.

darden YER: Sinag. <is.d.> dikiş işi.

dardeni <is.ç.> dikiş, dikme işi. EŞ ANL: *deştēni*.

dardeyayış YER: Sinag. <gçs.f.> dikilmek (dikiş için). [*dardeyeno*; em.k. *bıdardey*] EŞ ANL: *derziyayış*.

dardı <zf.> asma işi.

dardı biyayış asılmak.

dardı kerdış asmak. *Tewri ūjaya dardı kı!* Çantayı oraya as!

– **xo dardı kerdış** kendini asmak.

pa dardı biyayış asılmak (herhangi bir şeye). *Dara kı ūja dı bı, 'teyrekê pa dardı bibi*. Bir kuş ordaki ağaca asılı kalmıştı.

pa dardı kerdış asmak (herhangi bir şeye).

– **xo pa dardı kerdış** asılmak (herhangi bir şeye). *Reseni çek çengali ū xo pa dardı kı!* Urganı kancaya atıp asıl!

piro dardı biyayış bir şeye asılmak. *Gilêndê dar bı, ez ji piro dardı biya*. Bir ağacın dalı vardı, ben de ona asıldım.

dardikerdox <is.e.d.> asan kişi.

darek <is.d.> ağaçcık.

darên <s.> ağaçlı, ağaçtan yapma.

darı (Phlv. darmān) <is.e.> derman, ilaç. *Marr vano, "dari to sıska 'hewt serrana!" (bir masaldan)*. Yılan der, "senin ilacın yedi yıllık sirkedir!"

darı biyayış ilaçlanmak.

darı kerdış ilaçlamak.

darica <is.e.> ilaçlık.

darin <s.> ağaçlık. *Erdê ma boll darino*. Tarlamız çok ağaçlıktır.

dariten <is.d.> dayama, yaslama.

cı dariten 1) birine dayama, birine yaslama. 2) birine bindirme, birine yükleme. 3) laf dokundurma.

daritış <gçl.f.> dayamak, yaslamak. [*dareno*; em.k. *bıdarı*]

cı daritış 1) birine dayamak, yaslamak. 2) birine bindirmek, birine yüklemek.

xo cı daritış yaslanmak, dayanmak, sırtını birine dayamak.

xo daritış sırtına dayamak. *Mı darit xo ū wegırot*. Sırtımı yüke dayayıp yükledim.

darixane <is.e.> eczane.

darixanedar <is.e.d.> eczacı.

darıyın <s.> ilaçlı.

darisig <is.e.> eşik.

darıyayen <is.d.> dayanma, dayayış.

darıyayış <gçs.f.> 1) dayanmak, yaslanmak. *O dariya bı dēsi kı, dēs nêrjiyo*. O duvara dayamıştı ki, duvar yıkılmasın. 2) sığmak, sığdırılmak. *Nê wanebendi dariyenê tewri miyan?* Bu kitaplar çantanın içine sığar mı? [*darıyeno*; em.k. *bıdarıy*]

pê darıyayış sıkışmak. *Cado teng dı dariyay bi pê*. Dar yerde sıkışmışlardı.

xo darıyayış dayanmak, tahamul etmek. (Dokunaklı laflara karşı.) *Ey qısey bê-namûsi kerdı, axırı ez xo nêdariyaya*. O terbiyesiz laflar etti, malasef dayanamadım.

darkupık VARY: *darkuwтік; darkutık; darkutike*. <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *tiktiko; darnıqor*.

darkutıke YER: Qelacix. BKZ: *darkupık*.

darnıqor <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *darkupık*.

darsê YER: Ş. Cori. <is.d.> gölge. EŞ ANL: *serşi*.

darûli <is.d.> korkuluk. (Ekinlerin içinde yabani hayvanları korkutmak için konulan, insana benzeyen kukla, ya da ağacın üstüne hayvan kafası takılır.)

darzin YER: Xoy. BKZ: *derzin*.

davistêra <zf.> hemen erkenden, yirmi dakika içinde. *Davistêra şo ū bê!* Hemen git ve gel!

dawasnayış YER: Ş. Cori. BKZ: *dewşnayış*.

dawite <is.e.> siva.

dawitış <gçl.f.> sıvamak. [*daweno*; em.k. *bıdawı*]

dawitox <is.e.d.> sıvacı.

dawiyaye/i <or.e./d.> sıvanmış olan.

dawıyayen <is.d.> sıvanma.

dawıyayış <gçs.f.> sıvanmak. [*dawıyeno*; em.k. *bıdawıy*]

dax [x]~[ɣ] <is.e.> dağlama, işaret (yakarak yapılan).

dax kerdış dağlamak.

daxkerde/i <or.e./d.> dağlanmış olan.

dayax [x]~[ɣ] <is.d.> dayanak.

dayax kerdış dayanmak. *Tayn dayax bıkerê, qay na feqirin rojê qediyena*. Biraz dayanım, bu fakirlik elbet bir gün biter.

dayaxkerdax <is.e.d.> dayanak.

daye/i <or.e./d.> verilen.

dayen <is.d.> verim, verme. *Dayen gorey herkesi niya.* Verme her kese göre değildir.

dayengiroten <is.d.> alış veriş. *Dayengirotena to boll rında.* Alış verişin çok iyidir.

dayê <is.d.(vok.)> anne! *Dayê, tiya se kena?* Anne, ne yapıyorsun? BKZ: *ma*₁.

dayık <is.d.(vok.)> anne! BKZ: *ma*₁.

dayış <ğçl.f.> vermek. [*dano*; dil.k. *bıdo*; em.k. *bıdı*] (Phlv. dah-)

cı ro dayış dövme. *To çıçirê day cı ro?* Onu neden dövdün?

pa dayış beraberinde vermek. *Mı bızê xo roti, kavır zi pa dê.* Keçilerimi sattım, kuzuyu da beraberinde verdim.

pê dayış birbirine vermek. *Qeyret bîdê pê!* Birbirinize yardım verin!

– **xo pê dayış** kafa kafaya vermek. *Şıma xo dayo pê, şımayê sera şınê?* Kafa kafaya vermiş, nereye gidiyorsunuz?

pêra dayış katlamak. *Ê werxana pêra dı!* O yorganları katla! EŞ ANL: *qat kerdış.*

pêro dayış vuruşmak, dövüşmek. *Pêro medê!* Dövüşmeyin! *Ma day pêro.* Birbirimizi dövdük.

pıra dayış 1) üstünü örtmek. *Werxani pıra dı, ey rê serdo.* Yorganı üstüne ört, üşüyor. 2) giydirmek. *Çınay keyneker pıra dı!* Kızın elbisesini giydirdi! 3) sürmek (merhem, mahcun, harç gibi şeyler).

piro dayış 1) dövmek, vurmak. *Pıro da belayo, pıro nêda qedayo (atas.).* Dövsem beladır, dövsemsem kadadır. 2) vurgun vurmak. *Taynpırayın dewlet ra xeylê perrey day pıro.* Bazıları devletten epey vurgun vurdular. 3) aniden karar vermek, ani akın, bir anda gerçekleştilen hücum. *Mı ey rê va, "meşo", ey ancina da pıro şı.* Ona "gitme", dedim, o yine de ani karar verip gitti.

po dayış büyük yemek kazanlarında pişen yemeğin yanmaması için altını üstüne aktarmak. *Labûdi po dı, wa binê lêni nêveşo!* Mızrakla yemeği aktar, altı yanmasın!

ra cı dayış YER: Qelacıx. kendisine vermek. *Tayn perrey ra cı dı!* Kendisine biraz para ver!

xo cı dayış kapılmak. *Kar bollo, 'hend xo cı medi, benê nêveş.* İş çoktur, o kadar kapılma, hastalanırsın.

xo ra dayış 1) giymek, giyinmek. *Çınay xo xo ra dı!* Elbiseni giy! EŞ ANL: *xo dı vetış.* 2) örtülmek, örtünmek. *Werxani xo ra dı, şew beno serdı.* Yorganı üstüne ört, gece soğuk olur. 3) kendine sürmek (melhem vb.). *Melhem da xo ra.* Kendine melhem sürdü.

xo ro dayış dövünmek. *O boll hêrs bibi, ey day xo ro, day xo ro û vınderd.* O çok sinirlenmişti, dövündü dövündü durdu.

daylan <is.d.> güzel ve boylu kız. *Na keynek wını biya xasek, biyo ze daylan.* Bu kız boylanıp güzelleşmiş.

dayox <is.e.d.> veren, verici.

dazê YER: Qerxan. <is.d.> hala (babanın kız kardeşi), bibi. EŞ ANL: 'em.

de₁ <f.ilgeci> içine. *Dekı de!* İçine koy! *Ma zi şımı de?* Biz de şıgar mıyız?

de₂ <ünl.> eh! *De, çı nêwero.* Eh, neden yemesin.

debar YER: Siverek. <is.e.> 1) maddi durum. 2) geçim. *Veri debar 'hend rınd nêbi, feqırey bi.* Önceleri geçim iyi değildi, fakirlik vardı. EŞ ANL: *dılıg.*

debareyış YER: Xoy. <ğçl.f.> suyu bırakmak, suyu salmak. *Ezo şın aw debaren.* Su bırakmaya gidiyorum. EŞ ANL: *rabestış.*

debax <is.e.> renklendirme (giyilen eşya için).

debdebe <is.e.> saltanat.

debdebey <is.d.> saltanatlık. *Cı rê koti ra amê, na debdebey, na zengıney.* Bu saltanatlık, bu zenginlik onlara nerden geldi.

debes BKZ: *zebeş.*

debestış <ğçl.f.> çifte sürmek. *Mı gay debesti.* Öküzleri çifte sürdüm. [*debesteno*; em.k. *debesti*]

debeş YER: Bibol. BKZ: *zebes.*

debıxıyayış <ğçl.f.> 1) kumaşı renklendirmeden önce, sıcak suda terbiye etmek. 2) özünü kaybetmek (kirden). 3) sepilemek, tabaklamak. [*debıxıyeno*; em.k. *bıdebıxını*]

debıxyayış <ğçs.f.> 1) renklendirmeden önce, kumaşın sıcak suda terbiye olması. 2) özü kaybolmak (elbise için). *Çınay cı 'leym ra debıxyayo.* Kirden elbisesinin özü kaybolmuş. [*debıxyeno*; em.k. *bıdebıxyı*]

debiyaye/i <or.e./d.> koyulan.

debiyayış <ğçs.f.> içine konulmak. [*debiyeno*; em.k. *debyı*]

debûz <is.d.> şiş. (Sihirbazların kendilerine sapladığı şiş.)

ded <is.e.> amca (babanın kardeşi).

dedo! <vok.> amca! *Dedo, tiyê se kenê?* Amca, sen ne yapıyorsun?

dedkeyna <is.d.> amca kızı. EŞ ANL: *keynay dedi.*

definaye/i <or.e./d.> 1) konulmuş olan. 2) düşürülmüş, çöktürülmüş.

definayen <is.d.> 1) koyma. 2) düşürme.

definayış /devıştış <ğçl.f.> 1) çöktürmek, düşürmek (aşağı doğru). 2) koymak. *Şıma penir devışt de.* Peyniri içine koydunuz. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *devışt gövdesi*, tüm diğer şekiller için *defin-* kullanılır: *defineno*; em.k. *definı*]

defn (Ar.) <is.e.> defin.

defn kerdış defin etmek. *Meyiti defn kerê!*
Ölüyü defin edin gömün! EŞ ANL:
deprêznayış.

defter (Ar.) <is.e.> defter.

degêriyayış <ğçs.f.> 1) sinirleri gergin olmak. *Merdek xora degêriyayo, cı ra dûri kewê.* Adamın sinirleri zaten gergin, ondan uzak durun. 2) demini almak (turşu, sirke vb.). *No tirşı degêriyayo.* Bu turşu demini almış. EŞ ANL: *xo degırotış.*

degırotış <ğçl.f.> 1) basıp doldurmak. 2) kavramak. *Ey estanikê va, mı hıma degırot.* O bir masal anlattı, ben hemen kavradım. [*degêno*; em.k. *degi*] EŞ ANL: *serre kewtiş.*

xo degırotış 1) kök bağlamak (fidanlarda). *Nê şamıka xo değıroto, hını tevayê nêbenê.* Bu domates fidanları kök bağlamış, artık bir şey olmaz. 2) demini bağlamak (turşu, sirke vb.). EŞ ANL: *degêriyayış.*

xo di degırotış içermek, kuruntuya kapılmak. *Qısaya kı to cı rê va, ey vengê xo nêkerd, hıma xo dı degırot.* Ona dediğin lafa seslenmedi ama içerlendi. EŞ ANL: *weswese biyayış.*

degırotox <is.e.d.> 1) doldurup sıkıştıran. 2) kavrayan.

degme <zf.> asla, herkesin yapamadığı. *O degme qısey vengi nêkeno.* O asla boş laf etmez.

degsıgi VARY: *deksûg*; *dewsıgi*. <is.ç.> kadın şalvarı.

de'hey BKZ: *dıwa*.

de'hêye YER: Qelacıx. BKZ: *dıwa*.

dehire YER: Qelacıx. BKZ: *dıhir*.

dek (İr.) <is.e.> hile, düzen. *Embazdê xo rê dek kerden rınd niya.* Arkadaşa hile yapmak iyi değil.

dekerde/i <or.e./d.> koyulmuş olan.

dekerdiş <ğçl.f.> koymak. *Aw dekerd de?* Su koydu mu? [*dekeno*; em.k. *deki*]

dekerdox <is.e.d.> koyan.

dekewte/i <or.e./d.> düşük, çökük.

dekewten <is.d.> 1) çökme, düşme (aşağı doğru). 2) aşağı sarkma.

dekewten girme (içine).

dekewtiş <ğçs.f.> 1) çökmek, düşmek (aşağı doğru). 2) aşağı sarkmak. [*dekewno*; em.k. *dekewi*]

deksûg YER: Qelacıx. BKZ: *degsıgi*.

del VARY: *dele*. <is.d.> dişi köpek. *Ekı del poç nêşano, kutiki dıma nêgeyrenê (atas.).* Dişi köpek kuyruğunu sallamazsa, köpekler ardından gitmez.

delal₁ <is.e.> tellal.

delal veyndayen dayış tellal çağirtmak.

delal veyndayış duyuru yapmak.

delal₂ <s.> dilber, edalı, işveli. *Keyneyênda delal bandê ma ver ra ravêrd.* Edalı bir kız evimizin önünden geçti.

delali YER: Qelacıx. <is.ç.> düğün tekerlemeleri, türküleri. EŞ ANL: *hewal*.

delama <is.d.> BKZ: *delame*.

delame VARY: *dêlame*; *delama*. <is.e.> topaç, topaç oyunu.

delavi <is.ç.> gölcükler. EŞ ANL: *dolleki*.

deldüle YER: Gewrek. BKZ: *derdüle*.

dele YER: Qelacıx. BKZ: *del*.

delek₁ <is.e.> tellak, hamamda kese yapan.

delek₂ <is.d.> dişi köpekçik.

delekey <is.d.> tellaklık. *Oyo hemam dı delekey keno.* O hamamda tellaklık yapıyor.

delekin <s.> kancıklık.

delêl <is.d.> dalgınlık, düşünce, hüzn. EŞ ANL: *xayle*.

delêl cı niştış derin dalgınlığa kapılmak, derin düşünceye kapılmak. *Mı merdımê di, delêla mergi nişt bi cı.* Bir adam gördüm, derin dalgınlığa kapılmıştı.

delêl gırotış dalmak, hüznlenmek, düşünceye kapılmak. *Ey çıçırê delêl gırota, piyê cı merdo?* O niye hüznlüdür, babası mı ölmüş? *Ey delêla mergi gırot bi.* O ölesiye dalmıştı.

delêlin <s.> dalgın, düşünceli, hüznlü.

delêlnayen <is.d.> sersemletme, bunaltma.

delêlnayış <ğçl.f.> sersemletmek, bunaltmak. [*delêlno*; em.k. *bıdelêlni*]

delêlyayen <is.d.> sersemleme, bunalma.

delêlyayış <ğçs.f.> sersemlemek, bunalmak (sıcaktan). *Germi kı da mı ro, ez delêlyaya.* Bana sıcak vurunca, sersemleştim. [*delêlyeno*; em.k. *bıdelêlyi*]

delil <is.e.> kanıt, delil.

deliz YER: Qerxan. (İr.) <is.d.> dehliz, koridor.

delje YER: Bêsin. <is.e.> buğdayların içinde biten ucu tikenli bir ot çeşidi. EŞ ANL: *darcan*.

delocan <is.d.> bir halay oyunu.

delquçe YER: Qelacıx. BKZ: *dalquç*.

delûce <is.e.> küçük atmaca. (Küçük kuşları yiyen bir atmaca çeşidi.)

delverg <is.d.> dişi kurt.

delx [x]~[ç] <is.e.> kurtuluş. *Wa delxê to ji çinê biyayê.* Senin de kurtuluşun olmayaydı. EŞ ANL: *reyayen*.

delxinayış <ğçl.f.> yerinden koparmak. *Ey gilê dar, dar ra delxına û da 'ero.* O dalı ağaçtan koparıp yere yıktı. [*delxineno*; em.k. *bıdelxini*]

delxiyayış <ğçs.f.> kurtulmak, yerinden kopmak, yerinden çıkmak. *Gilê dar herûnda xo ra delxiya.* Ağaç dalı yerinden koptu. [*delxiyeno*; em.k. *bıdelxiyi*]

Dem₁ <öz.e.> erkek adı.

dem₂ <is.e.> dem.

dem girotiş demlenmek. *Çayer dem giroto?*
Çay demlenmiş mi?

dem tepiştiş dem tutmak.

dem₃ BKZ: *deme*.

demamok <is.d.> yapışık (parmak için).

demañça (İr.) <is.d.> tabanca.

demaşkul VARY: *demeşkul*; *demaskul*.
<is.e.> akrep. *Demaşkul dano pede, marr herûn dı aseno (atas.)*. Akrep sokar, yılan yerinde görünür.

demdem <is.d.> tantana. *Tı demdemda inan dı mekewî!* Sen onların tantanasına girme!

deme VARY: *dem*. <is.e.> çağ, zaman. EŞ ANL: *wext, mihal, cı'ht*.

demena 1) zamanla. 2) başka zaman.

demeyê bir zamanlar. *Demeyê tı zi tiya dı biyê*. Bir zamanlar sen de burdaydın.

demeyo naçeç şimdiki zaman.

demeyo vêrde geçmiş zaman.

demende/i <or.e./d.> kahrolasica. *Herê ma bîbî vini, ez şiya kı demende xeledê şari miyan dı biyo*. Kahrolasica eşeğimiz kayıp olmuştu, gittim ki elin buğdayının içindeymiş.

demeşkul YER: Mexmûr. BKZ: *demaşkul*.

demlig <is.e.> demlik.

demoqrasi (Fr.) <is.e.> demokrasi.

demoqrat (Fr.) <is.e.> demokrat.

demqesik <is.e.> kıştırgaç (çok ayaklı, kah-verengi bir kurtçuk).

dem serr <is.e.> mevsim.

dem serrin <s.> mevsimlik. *Ez do ma rê bano dem serrin vıraza*. Bize mevsimlik ev yapacağım.

demxe <is.e.> damga.

demxe biyayış damgalanmak.

demxe cı werdiş damgalanmak.

demxe kerdiş damgalamak.

demxe pıro dayış damga vurmak.

demxe werdiş damga yemek.

den <is.e.> iri küp, varil. (Fıçı vazifesini gören bir kap çeşidi.)

dendik <is.e.> çekirdek içi. *Ê berza bısıknê û dendikanê cı vejê!* O çekirdekleri kırıp içini çıkarın!

deng <is.e.> sersem.

deng biyayış sersemlemek, bunalmak.

deng kerdiş sersemletmek, bunaltmak.

dengê hewni dı biyayış mahmurlaşmak, uyku sersemi olmak.

dengeya sersemce.

dengê hewni uyku sersemi, mahmur. EŞ ANL: *xılmaş*.

den go/dengê! <vok.e./d.> sersem!

denge <is.e.> denge. *Barê xo jew denge dı tepêş!* Yükünü bir dengede tut!

dengey pê dengede olmak, eşit olmak. *No mêrdek û na ceniyera dengê pêyê*. Bu adamla bu kadın birbirine eşittir.

dengey xo vini kerdiş dengesini kaybetmek. *Mêrdeki dengey xo kerd vini û guna 'ero*. Adam dengesini kaybedip yere yıkıldı.

dengê pê birbirine denk olma (davranış ve güç olarak). *Nê qeçeki nêşenê pê 'ero dê, ê dengê pêyê*. Bu çocuklar birbirini yıkamazlar, güçleri denktir.

dengin <s.> sersemi.

dengiz <is.e.> deniz.

Dengizê Hazari Hazar denizi.

Dengizo Sıpe Akdeniz.

Dengizo Siya Kara deniz.

Dengizo Sûr Kızıl deniz.

dengker <is.e.d.> sersemleten, bunalıcı.

denişkinaye/i <or.e./d.> dikili.

denişkinayen <is.d.> dikim, dikme.

denişkinayış VARY: *denişnayış*. <gçl.f.> dikmek, saplamak. *Mı tiriyê eşt mêrdeki ew sênedê cı dı denişkinê*. Adama bir ok attıp göğsüne sapladım. *Çıwey xo ûja dı bidenişkini!* Sopanı orda dik! [*denişkineno*; em.k. *bidenişkini*] EŞ ANL: *daçıkınayış*.

denişkinayox <is.e.d.> diken, saplayan, diken.

denişkiyaye/i <or.e./d.> dikili.

denişkiyayış <gçs.f.> dikilmek (yere), saplanmak. [*denişkiyeno*; em.k. *bidenişkiyi*] EŞ ANL: *daçıkıyayış, çıkıyayış*.

denişnayış YER: Qelacix. BKZ: *denişkinayış*.

depe <s.> cüsseli, kaba, iri yarı (insan için). *Hel bew, no mêrdek zeno ze depe*. Bak hele, cüsseli bir adam.

deprêznayış <gçl.f.> defn etmek. EŞ ANL: *defn kerdiş*.

deqa (Ar.) <is.d.> dakika.

deqi <is.ç.> veşimleme, vücuda dövme yapma.

deqi kerdiş veşimlemek, vücuda dövme yapmak.

der YER: Ş. Cori. <zf.> bazen. EŞ ANL: *jûfın*.

derab <is.e.> sırıma.

derabe₁ <is.e.> kayalarda basamak gibi görünen sarp yerler. *Bızı şiyê derabandê kerriya biyê mêl*. Keçiler kayanın sarp basamaklarında yatmış.

derabe₂ <is.e.> kepenk.

derabi <is.d.> sırıma.

derabi kerdiş sırırmak. *Ezo werxani kena derabi*. Ben yorganı sırıyorum.

derabûl <is.e.> bir oyun türü. (Bu oyun iki grup arasında oynanır.)

derancıkıyaye/i <or.e./d.> sarkık.

derancıkıyayış VARY: *derancıyayış*. <gçl.f.> sarkıtmak, aşağıya eğmek. *Gilê alûcêr*

- deranciknê û cı ra alûcey biçinê.* Erik ağacının dalını eğip erik toplayın. [*derancikneno*; em.k. *bideranciknı*]
- derancıkayış** VARY: *derancayış*. <gçs.f.> sarkmak, aşağıya eğilmek. *Gilê darer meywi bin di derancıkayê.* Ağacın dalları meyve altında eğilmiş. [*derancıkayeno*; em.k. *biderancıkayı*]
- derancıyayış** YER: 'Hesûd. BKZ: *derancıkayayış*.
- derancnayış** YER: 'Hesûd. BKZ: *derancıkayış*.
- derbe** <is.d.> vuruş, darbe.
derbe werdiş darbe yemek.
- derbeder** (İr.) <s.> derbeder. (Yaşayışı ve davranışı düzensiz kimse.)
- derbend** <is.e.> iki dağın arasındaki geçit, boğaz. EŞ ANL: *gedûg*.
- derbest** <s.> esir.
derbest biyayış esir düşmek, esir olmak.
derbest kerdış esir almak.
- derbiki** <is.ç.> dayak.
derbiki kerdış dayak atmak. *Ey derbiki kı kı, wa tiya ra şıro!* Ona dayak at ki, burdan gitsin!
derbiki werdiş dayak yemek. *Ey derbiki werdê, oyo bermeno.* O dayak yemiş, ağlıyor.
- derbin** <s.> darbeli.
derbinayış <gçl.f.> sırmak. [*derbineno*; em.k. *biderbinı*]
- derd** (Phlv. dard) <is.e.> dert. *Do do, ez bımıra verdê to, ez nêvina derdê to (deyim).* Senden önce öleyim ki senin derdini görmeyeyim.
derdê zerri gönül acısı. *Derdê zerri gırano (deyim).* Gönül acısı ağırdır.
derdo <vok.> ey dert!
- derde** VARY: *dirde*; *derdere*. <is.e.> tırtır. *Derdey nê dawiti bolli.* Bu sıvanın tırtırları çoktur. EŞ ANL: *deye*.
- derdere** YER: Qelacıx, Ş. Cori. <zf.> ara sıra, zaman zaman. *Derdere yeno mı hetek.* Ara sıra yanıma geliyor. EŞ ANL: *jûjûfın*.
- derdest** <s.> ele geçirme. EŞ ANL: *destfinayen*.
derdest biyayış ele geçmek. EŞ ANL: *dest kewtiş*.
derdest kerdış ele geçirmek. EŞ ANL: *dest viştiş*.
- derdestbiyaye/i** <or.e./d.> ele geçirilmiş olan.
- derdeyin** <s.> tırtırlı. *Ray Bûdrani derdeyına.* Budaran yolu tırtırlıdır.
- derdin** <s.> dertli.
- derdüle** VARY: *deldüle*. <s.> terelelli, hoppa.
- dere** <is.e.> dere.
- deremat** YER: Gewrek. BKZ: *keremat*.
- dereynayış** <gçl.f.> 1) sıyırmak, çekerek çıkarmak. *Sitili gil ra bidereyni!* Kovayı daldan sıyır! 2) işten kaçmak. *Xo kar ra medereyni!* İşten kaçma! [*dereyneno*; em.k. *bidereyni*]
- dereyayış** <gçs.f.> sıyrılmak, çekilerek çıkmak. [*dereyeno*; em.k. *bidereyi*]
- derê** YER: Sinag. <zf.> bir kere.
- derêz** <is.e.> meyil.
- derêzin** <s.> meyilli.
- derêziyayış** <gçs.f.> 1) durulmak. 2) arınmak. [*derêziyeno*; em.k. *biderêziy*]
- derêziyaye/i** <or.e./d.> 1) durulmuş olan. 2) arınmış olan.
- derêziyayen** <is.d.> 1) durulma. 2) arınma.
- derêznaye/i** <or.e./d.> 1) durulanan. 2) arındırılmış olan.
- derêznayen** <is.d.> 1) durulama. 2) arındırma.
- derêznayış** YER: 'Hesûd. <gçl.f.> 1) durulamak. 2) arıtmak. [*derêzneno*; em.k. *biderêznı*]
- derêznayox** <is.e.d.> 1) duruluyan. 2) arıtan.
- derg** <s.> uzun.
derg biyayış uzamak.
derg kerdış uzatmak (kısa bir şeyi).
dergo!/dergê! <vok.e./d.> uzun adam!
ra derg kerdış YER: Qelacıx. uzatmak (kısa bir şeyi).
- dergah** (İr.) <is.e.> tekke, dergâh.
- derganey** <is.d.> uzunluğuna.
derganey ser uzunluğuna, boyuna. *Tiyay derganey ser bikenı!* Burayı uzunluğuna kaz!
- dergbiyayen** <is.d.> uzama.
- dergey** <is.d.> uzunluk, boylam.
- dergin** <s.> uzunca.
- dergkerden** <is.d.> uzatma.
- dergkerdox** <is.e.d.> uzatan.
- dergola** YER: Qelacıx. <is.d.> hamak. *Ê tûteki deke dergola û têşanı!* O bebeği hamağa koyup salla!
- dergûş** YER: Qerxan, Ş. Cori. <is.e.d.> bebek. EŞ ANL: *tûtek*.
- derikê** YER: Sinag. <zf.> bir kerecik.
- deriskınayen** <is.d.> kaydırma.
- deriskınayış** <gçl.f.> kaydırmak. [*deriskıneno*; em.k. *bideriskını*] EŞ ANL: *şemitnayış*, *rêzıkınayış*, *rêşonıkınayış*.
- deriskıyaye/i** <or.e./d.> kaygan. EŞ ANL: *xuzok*.
- deriskıyayen** <is.d.> kayma.
- deriskıyayış** <gçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). *Eki linga kesi deriskıyê, hını kes peyniya xo nêvineno (deyim).* İnsanın ayağı kaydımı, artık arkasını göremez. [*deriskıyeno*; em.k. *bideriskıy*] EŞ ANL: *şemityayış*, *rêşonıkyayış*, *rêzıkıyayış*.
- derilo** <is.d.> bir halay oyunu, delilo.

deriyayış <ğcs.f.> haddinden fazla. *Çermûg dı piyaz deriyayo*. Çermik'te haddinden fazla soğan var. [*deriyeno*; em.k. *bıderyi*]

derkenar <s.> tarafsız, yansız.

ders (Ar.) <is.e.> ders.

ders dayış ders vermek.

ders girotiş ders almak.

derxel [x]~[y] <is.e.> kare, alaca, dalga.

derxelin <s.> alacalı, kareli, dalgalı. *Binê qırda marri derxelin bi*. Yılanın boyun altı alacalıydı.

derze <is.e.> çalı bağı. (Demetler halinde bağlanmış, sırtta taşınan çalı ve ekin yükü.) *Mı derzey çarra eşt xo paştı*. Bir bağ çalı sırtıma aldım.

derze kerdış demet halinde bağlamak.

derzi (İr.) <is.e.d.> terzi.

derzin VARY: *darzin*. <is.d.> iğne (tip), şırınga. *Derzini xo dı kûwı, goçini şarı dı kûwı (atas.)!* İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır!

derzin pıro dayış iğne vurmak.

derzin xo ro dayış kendine iğne yaptırmak. *Ey nêweşiya şekeri girot, gerek derzin xo ro do*. O şeker hastalığına yakalandı, kendisine iğne yapması gerek.

derziniki <is.ç.> 1) iğneleme. (İğne batar gibi acı duyulma.) 2) kabarcık (sıvılar için).

derzinki kerdış 1) iğnelenmek. (İğne batar gibi acı duyulmak.) *Linga mına derzinki keno û tewena*. Ayağım iğnelenip acıyor. 2) kabarcık atmak. *Sito adiri sero derzinki keno, keno kı bigireyo*. Süt ateşin üstünde kabarcık atıyor, kaynamak üzeredir.

derzinn <s.> iğneli.

derzini <is.d.> silah iğnesi. (Horozun vuruşuyla kapsülü patlatan silah iğnesi.)

derzixane (İr.) <is.e.> terzihane.

derziyayış <ğcs.f.> dikilmek (dikiş için). *To rê çend babeti çına derziyayo?* Sana kaç çeşit elbise dikilmiş? [*derziyeno*; em.k. *bıderzyi*] EŞ ANL: *dardeyayış*.

des (Phlv. dah) <sa.> on.

des des onar onar.

des û jû on bir. EŞ ANL: *jewndes*.

desana onlarca.

desamor <is.e.> onluk sayılar, onlar.

deseg <is.e.> yumuşak ip.

desin <s.> onlu.

desini <is.ç.> ondalıklar (sayı).

deslep <is.e.> kaba sıva. *Mı no dês deslep kerd*. Ben bu evi kaba sıvadım. EŞ ANL: *lepat*.

desmal BKZ: *dismal*.

desmale YER: Qelacix. BKZ: *dismal*.

despot (Fr.) <s.> 1) despot, müstebit. (Bir ülkeyi zora ve baskıya dayanarak yöneten kimse.) 2) tiran. (Her istediğini ve dilediğini

yaptırmak isteyen kimse.)

despoteya despotça.

despotey <is.d.> despotluk.

dest (Phlv. dast) <is.e.> el. *Dest desti şûweno, dest ageyreno ri şûweno (atas.)*. El eli yıkar, el döner yüzü yıkar.

dest amayış teslim olmak. EŞ ANL: *teslim biyayış*.

dest ardış bozuk bir şeyi hazır duruma getirmek. *Baxçe xırabe bı, ez pıro xeftiya-ya û fına ard dest*. Bahçe bozuktuk, çalıştım, yine hazır duruma getirdim.

dest bı cı kerdış başlamak. *Aşıqi dest kerd bı cı, ma rê saz cenayê û deyri kerdê*. Sanatçı saza başlayıp türkü söylüyordu. EŞ ANL: *sifte kerdış*.

dest cı berdiş el uzatmak (bir şeyi yakalamak ya da koparmak için). *Miriçikênda xaseka dara, dest ber cı û tepiş!* Ağaçta güzel bir kuş var, elini uzatıp yakala!

dest cı eştiş 1) el atmak. *Dest eşt cı û xo pa tepışt*. Elini atıp tutundu. 2) yardım etmek. *Dest bierz cı kı, wa karê xo rew bıqedino!* Kendisine yardım etki, işini erken bitirsin!

dest cı finayış 1) eline vurmak. *Mı dest vışt cı, 'ero nêame*. El vurdum, yere düşmedi. 2) yardım etmek. *Ma û pêrdê şımaya biyê kokımı, zûfın dest bierzê cı!* Anne ve babanız yaşlanmış, arada bir yardım edin!

dest cı ra antış elini çekmek. *Tı destê xo cı ra biancı!* Sen ondan elini çek!

dest dayış 1) ele vermek, yakalatmak, teslim etmek. *İna tırtıtox da pıluşi dest?* Onlar hırsızlı polislin eline verdiler mi? 2) el vermek. *Ey destê xo da mı, mı nêtepişt*. O bana elini verdi, ben tutmadım.

– **xo dest dayış** kendini ele vermek, teslim olmak. *Ey xo dayo dest*. Teslim olmuş.

dest dı biyayış 1) elinde olmak. 2) isteyince o işi yapabilmek, iradesinde olmak.

dest dı dayış peşin vermek, elden vermek. *Ey perrey mı dest dı day*. O paramı peşin verdi.

dest dı mendış 1) eline kalmak (birinin). (Ondan başka yardım eden olmamak, yalnız ona muhtaç olmak.) *Ez şıma dest dı menda*. Elinizde kaldım. 2) elinde kalmak (mal için). *Nêşa malê xo biroşo, dest dı mendı*. Malını satamadı. elinde kaldı.

dest dı razi biyayış memnun olmak. *Ez embazdê xo dest dı raziya*. Ben arkadaşımından memnunum.

dest dı tepiştiş elinde tutmak, tekelinde bulundurmak. *Mı qaxit ey dest dı tepışt*. Kağıtı onun elinde tuttum.

– **xo dest dı tepiştiş** 1) elinde tutmak, ken-

di tekelinde bulundurmak. *Dayen û girotena nê mali, xo dest dı tepêş!* Bu malın alış ve satışını, kendi tekelinde bulundur! 2) malı elinde tutmak.

dest dı verdayış elinde bırakmak. *Şıma ez ina dest dı verdaya.* Beni onların elinde bıraktınız.

dest dı zıwan vetiş usanmak (birinden). *Mı hını cı dest dı zıwan veto.* Artık ondan usanmışım.

dest finayış 1) ele geçirmek. 2) ele vurmak. *Çıweyê vışt dest û şı.* Eline bir sopa vurup gitti.

– **xo dest finayış** eline geçirmek.

dest hêl kerdış el sallamak. *A keyneker mı rê dest hêl kerd.* O kız bana el salladı.

dest kerdış 1) ele almak. 2) ele dökmek.

– **xo dest kerdış** 1) eline almak. *Sıbıkê kerd xo dest.* Eline bir çubuk aldı. 2) eline dökmek. *Aw kerd xo dest û sûwit.* Eline su döküp yıkadı

dest kewtiş 1) yakalanmak. *Qay rojê kewno mı dest.* Elbet bir gün elime geçer. 2) ele geçmek. *Xo xeyal kı, no fırsen herkesi dest nêkewno.* Kendine dikkat et, bu fırsat herkesin eline geçmez. 3) buyruğu altına girmek, eğemenliği altına girmek. *Dız kewt dışmeni dest.* Kale düşman eline düştü.

dest pa nayış dokunmak, ellemek. *Dest pa menı hermiyeno.* Dokunma bozulur

dest pa neyayış dokunulmak.

dest paştı ro kerdış sırtını sıvazlamak. *Dest kerd paştı ro û zey xoya kerd.* Sırtını sıvazlayıp bildiğini yaptı.

dest pê dayış 1) elele vermek, yardımlaşmak. 2) tokalaşmak, el sıkışmak.

– **destê xo pê dayış** birbirine el vermek.

dest pê eştış 1) el birliği etmek. 2) el atmak (birbirine).

dest pey kerdış işe girişmek.

dest pêya nayış elleşmek.

dest pıra şıyayış kıymak, acımadan vermek, esirgememek, feda etmek. *Bergirê mı xaseko, destı pıra nêşinê kı bıroşa!* Atım güzel, satmaya kıyamıyorum! EŞ ANL: *qımış biyayış, ver amayış.*

dest pıra nêşıyayış kıymamak, eli varmamak, eli gitmemek. (Bir işi yapmaya gönlü azı olmamak)

dest pıro biyayış okşanmak, sıvazlanmak. *Ekı finê dest bı pıro, o beno aqıl.* Eğer bir kere sıvazlandıysa uslanır.

dest pıro dayış el vurmak. *'Erebaya kı tiya dı, destê xo pıro medê!* Elinizi burdaki arabaya vurmayın!

dest pıro kerdış okşamak, sıvazlamak. *Dest kerd pıro kı, zey cıya bıkerö.* Okşadı ki

dediğini yapısın.

dest pıstın kerdış 1) elini koltuk altına koymak. 2) eli koynunda, işsiz güçsüz olmak. *Destı kerdê pıstın û tiyayey ra geyreno.* Elleri koynunda buralardan geziyor.

dest ra amayış elinden gelmek. *Ekı ey dest ra bêro gûniya mı şımeno.* Onun elinden gelse kanımı içer. *Ey dest ra qe girweyê nino.* Onun elinden hiç bir iş gelmez.

dest ra girotiş elinden almak.

dest ra remayış elinden kaçmak.

dest ra reyayış elinden kurtulmak.

dest ra tepıştiş elinden tutmak.

dest ra vıjyayış elinden çıkmak.

dest ser kewtiş eli alışmak, eli yatmak, ustalık kazanmak. *Destê to kı kari ser kewo, tı weş girweyenê.* Elin işe alışırsa, iyi çalışırısın.

dest ser nayış 1) gaspetmek, el koymak, işgal etmek. 2) istila etmek. *Dest na dewletda şarı ser.* Elin devletini istila ettiler.

dest teng kewtiş eli daralmak. (Maddi durumu kötüye gitmek.)

dest û lınga şıyayış eline ayağına kapamak, birine çok yalvarmak.

dest û pay ra kewtiş eli ayağı tutmamak. *O biyo kokım, hını dest û pay ra kewto.* O yaşlanmış, artık el ayağı tutmuyor.

dest vırrnayış el değiştirmek.

dest vırryayış el değiştirmek.

dest xo berdiş savunmak, kendini savunmak. *Ambazi ina ver dı qet dest xo nêberd.* Arkadaş kendini onların karşısında hiç savunamadı.

dest xo goş estış elini kulağına atmak. (Türkü söylemek ya da uzun okumak için elini kulak kepeçesinin arkasına koymak.)

dest xo vera nayış müdafaa etmek. *Ina dayê pıro, ey zi dest nayê xo vera.* Onlar dövüyordu, o da kendini müdafa ediyordu.

desta bın ra el altından.

desta bın ra girotiş el altından almak.

desta dayış elle vermek. *Destı bıdı cı!* Elle ona ver!

– **cı desta dayış** kullandırmak. *Lajê xo cı desta medı!* Oğlunu ona kullandırma!

– **xo desta dayış** kullanmak.

desta geyrayış hizmetinde çalışmak.

desta kerdış ele takmak. *Pêrê to çend bazını kerdı to desta?* Baban eline kaç bilezik taktı?

– **cı desta kerdış** eline takmak.

– **xo desta kerdış** kendi eline takmak. *Lepiki xo desta kı!* Eline eldiven tak!

desta mendış 1) elinde kalmak, elinde aciz olmak. *Ez to desta menda, nêzana kı se kera.* Senin elinde kaldım, ne yapacağımı

bilmiyorum. 2) eline yapışık kalmak. *No boyax mı desta mend û nêşî*. Bu boya elime yapışıp kaldı, gitmedi.

destê cı tepıştış 1) elinden tutmak, yardım etmek, kayırmak. 2) elini tutmak.

desti bin girotiş ablukaya almak.

desti girêdayiş elleri bağlamak.

desti kewtiş ele düşmek, birine muhtaç olmak, kendine bakamaz duruma gelmek. *O biyo kokim, hini kewto desti*. O yaşlanmış, artık ele düşmüş.

desti weynayiş 1) bir kimsenin eline bakmak, bir kimsenin yardımıyla geçinmek. *Kesi desti mewni, xo rê bigirwey!* Kendine çalış, başkasının eline bakma! 2) ne getirdi diye gözlemek. *Weyneno desti ra, hele kes çiyê cı nêdano*. Ne getirdi diye gözleyip hele kimse bir şey vermez mi.

desto çep sol el.

desto raşt sağ el.

xo destiya kerdış eliyle yapmak. *Çiyô kı kes xo destiya bikero, do xo mila bianco (atas.)*. İnsanın kendi eliyle yaptığını, kendi boynuyla çekecek.

desta VARY: *desti*. <is.d.> 1) demet, bağlam. 2) buket. *Mı ambazerda xo rê desteyê vılîki berdi*. Arkadaşıma bir buket çiçek götürdüm.

desta desta demet demet.

desta kerdış demetlemek.

desta nîmazi <is.d.> namaz vakti.

desta şewray <is.d.> sabah vakti.

destadayen <is.d.> elle verme.

xo destadayen kullanım, kullanış.

destakerde/i₁ <or.e./d.> eli açık.

destakerde/i₂ <or.e./d.> demet edilmiş.

destakerden <is.d.> demetleme.

destakerdox₁ <is.e.d.> elini açan, dilenci.

destakerdox₂ <is.e.d.> demetleyen.

destan (İr.) <is.d.> destan.

destan biyayiş destanlaşmak.

destan kerdış destanlaştırmak.

destanê xo ragirotiş kendine hakim olmak.

Destanê xo ragi, tîfing mîna menî!

Kendine hakim ol, bana silah sıkma! *Axiri mı destê xo ragiroti* Nihayet kendime hakim oldum.

destaney <is.d.> destanlık.

destani <s.> destanca.

destawi <is.d.> ufak su tuvalet ihtiyacı.

destawi amayiş ufak su gelmesi (tuvalet ihtiyacı olmak).

destawi kerdış ufak su dökmek.

destayın <is.d.> demet halinde olma.

destber VARY: *destbere*. <is.d.> beceri, eli yatkın. (Elinden iş gelme durumu, ustalık, maharet.) *Destbera cı çiyê nîna*. Elinden bir iş gelmez.

destbira YER: Qerxan. <is.e.> kan kardeşi. EŞ ANL: *bıraki*.

destciştox <is.e.d.> 1) el atan. 2) yardım eden.

destdayox <is.e.d.> teslim eden.

destdi <zf.> hemen. *Ey destdi qîsa açarnê mi*. O hemen lafı bana iade etti.

destdimende/i <or.e./d.> elde kalan.

destdiverdaye/i <or.e./d.> elde bırakılan.

deste <is.e.> sap.

destey zengeni kazma sapı.

desteg <is.e.> 1) dayanak. 2) yardım.

desteg biyayiş 1) destek olmak. 2) desteklenmek.

desteg dayiş desteklemek.

desteg deyayiş desteklenmek.

desteg kerdış desteklemek.

desteg vinayiş destek görmek.

destêna <zf.> bir elle. *Destêna tepışto, destêna weno*. Bir elle tutmuş, bir elle yiyor.

destfinayen <is.d.> ele geçirme. EŞ ANL: *derdest*.

destgıran <s.> eli ağır, elinden çabuk iş çıkmayan.

destgıraney <is.d.> el ağırlığı.

destgırêdaye/i <or.e./d.> eli bağlı.

destgırote/i <or.e./d.> elli kapalı, cimri.

desthal <zf.> hemen, derhal.

desti YER: Qerxan. BKZ: *desta*.

destik <is.e.> aletlerin tutma yeri, tutak. *Destikê dolabi tepêş û tadî!* Dolabın tutağını tutup çevir!

destikla <is.e.> 1) Yağmurun vuruşuyla hiç bir yerinde kuru yer kalmama. Aşırı derece ıslanmak. *Yağeri 'hendik da mı ro, hini destikla mı dî nêverda*. O kadar yağmur vurdu ki, artık hiç bir yerimde kuru yer bırakmadı. 2) omirilik içindeki nörotik ipliksi sinir sistemi. 3) vücuda dağılan damar ağı, dolaşım sistemi.

destirmay <is.e.d.> 1) ev işlerinde yardımcı olan. *Keye dî qe destirmay mı çiniyo*. Evde hiç yardımcım yok. 2) el altında çalışan.

destiş YER: Bûdran. BKZ: *deştış*.

desti <is.ç.> tur (oyunda). *Panj desti kayan ra dî kay mı, hirê kay ambazi giroti*. Beş tur oyunda iki oyun ben, üç oyun arkadaş aldı.

destlep <is.d.> gülle atma. (Gülleli en uzağa atmak amacıyla yarışılan atletizm.)

destnûşte <is.e.> el yazısı.

destpirokerden <is.d.> okşama, sıvazlama.

destpirokerden dayiş okşatmak,

sıvazlatmak.

destserkewte/i <or.e./d.> eli işe alışık, eli yatkın.

destsernayen <is.d.> 1) gaspetme, el koyma, işgal. 2) istila.

destsernayox <is.e.d.> 1) gaspeden, el ko-
yan, işgalcı. 2) istilacı.
destşenik <s.> pratik, eli çabuk. (Acıtmadan
tedirgin etmeden iş gören.)
destteng <s.> eli sıkı, pinti. (Çok tutumlu,
cimri, pinti.) EŞ ANL: *nekes*.
desttengey <is.d.> pintilik.
destûm <is.e.> kara sapan tutacağı.
destûr <is.e.> izin.
destûr dayış izin vermek.
destûr girotiş izin almak.
destûr waştış izin istemek.
destveng <s.> 1) eli boş. 2) silahsız.
destvengey <is.d.> 1) eli boş olma. 2) silah-
sız olma.
destvıla <s.> eli açık, fazla harcayan.
destxoberden <is.d.> savunma, kendini
savunma.
destxoberdox <is.e.d.> kendini savunan.
destxoveranayen <is.d.> müdafaa.
deşt (Phlv. dašt) <is.d.> ova.
deşte/i <or.e./d.> dikili olan. EŞ ANL:
dardaye/i.
deşte <is.d.> ovacık.
dešten <is.d.> dikiş işi.
dešten dayış diktirmek, dikişe vermek.
deştene <is.ç.> dikiş, dikme işi. EŞ ANL:
dardeni.
deştexane <is.e.> terzihane, dikimhane.
deştin <s.> ovalı.
deştış VARY: *deştış*. <gçl.f.> dikmek (dikiş).
[*derzeno*; em.k. *biderzi*]
deşttox <is.e.d.> terzi.
deşttoxın <is.d.> terzilik.
deva <is.d.> dişi deve.
deve <is.e.> deve. *Deve deveyında xo ra
kewno, hol holda xo ra nekewno (atas.)*.
Deve develiğinden düşer, hop hopundan
düşmez.
deveka Ellay YER: Mexmûr. BKZ: *qatreka
Ellay*.
deveş YER: Sinag. BKZ: *zebeş*.
devênayış YER: Ş. Cori. <gçs.f.> uyuklamak.
EŞ ANL: *vineyayış*.
deviştış BKZ: *definayış*.
dew (Phlv. deh) <is.d.> köy.
dew-mew <is.e.> köy ve falan. *Mı rê qalê
dew-mew meki!* Bana köyden bahsetme!
dewam <zf.> devam.
dewam kerdış devam etmek.
dewami <s.> devamlı.
dewar <is.e.> hayvan. (Koyun, keçi ve büyük
baş hayvanlara verilen ad.) *No dewar ê
şımayino?* Bu hayvanlar sizinkilerin mi?
dewar ameyayış boğasamak (inek için).
dewar dayış çiftleştirmek (inek için).
Mangera ma dewar dê! İneğimizi çift-
leştirin!

dewarê gem yabani hayvan.
dewaro kedikerde evcil hayvan.
dewaro kovi vahşi hayvan.
dewaramayen <is.d.> 1) boğasak, aşım.
(Boğaya gelmiş veya boğa isteyen inek.)
2) boğasama (inek).
dewardayen <is.d.> çiftleştirme (inek). (Erkek
hayvanın dişisiyle çiftleştirilmesi.)
dewari <zf.> hayvansal, hayvani.
dewarki <zf.> hayvanca.
dewendeni <is.d.> kızın evlendikten sonra,
baba evine yaptığı ilk ziyaret. *Veyva ma
şiya dewendeni*. Gelinimiz baba evine el
öpmeğe gitmiş. EŞ ANL: *zeyni*.
dewij VARY: *dewiz*. <is.e.> köylü.
dewijey <is.d.> köylü olma, köylülük.
dewll VARY: *dewllık*. <is.e.> deriden yapılmış
su kovası.
dewllık YER: 'Hesûd. BKZ: *dewll*.
dewr (Ar.) <is.e.> dönem, devir. *No dewr dı
kes kesi rê çiniyo*. Bu devirde kimse
kimseye yoktur.
dewrê nıkay şimdiki dönem.
dewrê veri eski dönem. *Dewrê veri ê nıkay
vêrêri bi*. Eski dönem şimdiki dönemden
daha iyiydi.
dewrna başka dönem. *Hını dewrnayo ûna
weş nino*. Böyle başka dönem daha gelmez.
dewran <is.e.> 1) çağ. 2) güzel yaşam sürdür-
mek.
dewrêş VARY: *derwêş*. <is.e.> derviş, tarikat
mensubu.
dewrıtış <gçl.f.> süpürmek. *'Hewşı bidewrê!
Avluyu süpürün!* [*dewreno*; em.k. *bidewrı*]
dewrıttox <is.e.d.> paşpascı, temizlikçi.
dewriyayış <gçs.f.> süpürülmek. *Zerrey keyi
dewriyayê?* Evin içi süpürülmüş mü?
[*dewriyeno*; em.k. *bidewrıyı*]
dewşığı YER: 'Hesûd. BKZ: *degşığı*.
dewş <is.e.> basınç.
dewşiyaye/i <or.e./d.> tıka basa sıkışmış.
dewşiyayış <gçs.f.> sıkışmak (tıka basa).
[*dewşiyeno*; em.k. *bidewşyı*]
dewşnaye/i <or.e./d.> tıka basa sıkıştırılmış.
dewşnayış VARY: *dawasnayış*. <gçl.f.> tıka
basa sıkıştırmak. *Xırara xo kerd pırr û
dewşnê*. Hararını doldurup tıka basa
sıkıştırdı. [*dewşneno* em.k. *bidewşnı*] EŞ
ANL: *guvûşnayış*.
dewşnayox <is.e.d.> tıka basa sıkıştıran.
dewşneyayış <gçs.f.> tıka basa sıkıştırılmak.
No çıwalo çıçirê dewşneyena? Bu çuval
neden tıka basa sıkıştırılıyor? [*dewşne-
yeno*; em.k. *bidewşney*]
dexaz <is.d.> çizgi.
dexazık <is.d.> çizik.
dexazık biyayış çizilmek. *'Ereba dexazık
biya*. Araba çizilmiş.

dexazık cı kewtış çizilmek (cisimlerin değmesiyle). *Ez teliya miyan ra ravêrda, dexazık kewta 'ereberda mı. Dikenlerin içinden geçtim, arabam çizilmiş.*

dexazık kerdış çizmek.

dexil [X]~[y] <is.d.> çekmece.

deyayış <ğçs.f.> verilmek. *Wa perrey cı bideyê. Paraları verilsin. [deyeno; dil.k. bideyo]*

pêra deyayış birbirine değmek, birbirine dokunmak.

pıra deyayış 1) üstü örtülmek. 2) giydirilmek. 3) sürülmek.

piro deyayış dövülmek.

deye₁ <is.e.> 1) köpek ısırtığı. 2) çark dişi. 3) tırtır. EŞ ANL: *derde.*

deye gûniya biyayış gözünü kan bürümek (köpek için). *Kutiko kı deyey cı finê biyo gûniya gerek bıkişyo. Dişi kana bulaşan köpek öldürülmeli.*

deyey kutiki köpek dişi.

deye₂ <is.e.> 1) uçurum. *Deye meşo, gunenê war ro. Uçuruma gitme, düşersin.* 2) çıkıntı. 3) tepe. *Bıvıjı ê deyı ser, to ra Aldûş asena. O tepeye çık, senden Gerger görür.*

deyegûnin <s.> kanlı köpek dişi.

deyeyin <s.> tırtıllı.

deyeyin biyayış tırtıllanmak. *Na ray biya deyeyin.* Bu yol tırtıllanmış.

deyir YER: Mexmûr. BKZ: *dıhir.*

deyi <arka ed.> göre. *Mı deyı, no vate dı xırayê çınıya. Bana göre bu lafta herhangi bir kötülük yoktur.*

deyn <is.e.> borç.

deyn dayış borç vermek.

deyn kerdış borç almak.

deyna ödünç, veresiye, borca.

deyna dayış veresiye vermek.

deyna girotış borç almak, veresiye almak.

deyni bin kewtış borç altına girmek.

deynadayox <is.e.d.> veresiye veren.

deynagırotox <is.e.d.> borca alan, veresiye alan.

deyndar <is.e.d.> borçlu.

deyndar biyayış borçlanmak.

deyndar kerdış borçlandırmak.

deyndarey <is.d.> borçluluk.

deyr VARY: *dêr; dêre.* <is.d.> türkü, ezgi.

deyri kerdış türkü söylemek.

deyri vatış türkü söylemek.

deyrbaz VARY: *dêrbaz.* <is.e.d.> türkücü.

deyrbazey VARY: *dêrbazey.* <is.d.> türkücü-lük.

deyrvaj VARY: *dêrvaz.* <is.e.d.> ses sanatçısı.

deza <is.e.> amcanın oğlu. (etimol. *dedza*) EŞ ANL: *lajê dedi.*

dezge (İr.) <is.e.> tezgâh, iş yeri.

dezgedar <is.e.d.> sanatkâr, iş sahibi.

dê₁ <ünl.> haydi! *Dê, ma zi şımı!* Haydi, biz de gidelim! EŞ ANL: *hadê, dêrê.*

dê₂ BKZ: *do₂.*

dê BKZ: *dayış.*

dêk <is.d.> ebe. (Çocuk doğumunda yardım eden kadın.)

dêlame YER: Qelacix. BKZ: *delame.*

dêmarri VARY: *damarı; damêrri; mêrri.* <is.d.> üvey anne.

dêr YER: Gewrek. BKZ: *deyr.*

dêrbaz BKZ: *deyrbaz.*

dêre YER: Qelacix. BKZ: *deyr.*

dêrê <ünl.> haydi. *Dêrê, boka ez rew keye resa.* Haydi, Allahvere eve erken yetişirim. EŞ ANL: *hadê, dê.*

dêrs <is.e.> yılma, yıpranma.

dêrs biyayış yılma.

dêrs kerdış yıldırım.

dêrsbiyaye/i <or.e./d.> yılgın, yılılmış olan.

Dêrsım VARY: *Dêsim.* <öz.e.> Tunceli ili.

Dêrsımij <öz.e.d.> Tuncelili.

dêrskerde/i <or.e./d.> yıldırılan.

dêrskerdox <is.e.d.> yıldırın.

dêrvaz BKZ: *deyrvaj.*

dês <is.e.> duvar. *Vanê, dêso to rê vana, veyvê tı bışnawı (atas.!) Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla!*

dês kerdış duvar örme.

dêso serteyin ağaçlı örgü duvar.

Dêsim BKZ: *Dêsim.*

dêsin <s.> duvarlı.

dêw (Phlv. *dêw* 'kötü ruhlu cin') <is.e.> dev. (Çok iri ve olağanüstü güçlü, korkunç bir masal yaratığı.)

dêwek <is.e.> küçük dev, devcik.

dêz VARY: *dêzêre.* <is.d.> yığın (ot, yaprak, çalı).

dêz kerdış yığnılamak, yığın yapmak. *Mı velg cena, ezo kena dêz.* Yaprak kopardım yığnılıyorum.

dêza çara çalı yığını.

dêza vaşı ot yığını.

dêza velgi yaprak yığını.

dêza <is.d.> çömlük.

dêzêre YER: Qelacix. BKZ: *dêz.*

dêzwan YER: Qerxan. <is.e.> sac ayağı. (Tencere altına konulan üç ayaklı demir.)

dı <arka ed.> -de, de-hali, lokatif. *Nê yenê, zerre dı roşenê.* Bunlar gelip içinde otururlar. *Tersa ver dı za'hrê lajdê cı teqayo.* Korkudan oğlunun ödü kopmuş. *Şıma koti derê? Neredesiniz?*

dı/dıdı (Phlv. *dō*) <sa.> iki. (*dıdı* saymak için kullanılır.) *Jew, dıdı, hirê - bivezdê!* Bir, iki, üç - koşun! *Na kavir dı mengiya.* Bu kuzu iki aylıktır. *Ez dı koya werte dı menda (deyim).* Ben iki dağın arasında

- kaldım.
- dı hetî** iki parça.
- dı sey** iki yüz.
- dıdı biyayış** ikileşmek.
- dıdı didi** ikişer.
- dıdı kerdış** ikilemek.
- dıdı û nim** iki buçuk.
- dıbare** VARY: *dûbare*. <is.e.> dalavere, aldat-maca.
- dıbare kerdış** delavere yapmak.
- dıbareya** dalavereyle.
- dıbaredar** <is.e.d.> delavereci.
- dıdıyın** <s.> ikili.
- dıdıfınık** <s.> aynı şeyi ya da işi, iki sefer yapmak.
- dıgane/i** <s.> iki canlı (kolay ölmeyen kişi). *O mêrdek dıganeyo, rıhat rıhat nêmireno*. O adam iki canlıdır, kolay kolay ölmez.
- dıgani** <s.> hamile, gebe (kadın için). *Ceniyek dıgani bi, nêşayê baro gıran wegıro*. Kadın hamileydi, ağır yük kaldıramıyordu. EŞ ANL: *'hala₁, ohalara, pizeya*.
- dıgoşın** <s.> çatalı.
- dıgoşi** <is.d.> iki parmaklı çatal, dirgen. (Özellikle diken ağaçlarını kesince, bu araçla bir elle tutulup diğer elle kesilir.)
- dı'ha** YER: 'Hesûd. BKZ: *dıwa*.
- dıhetın** <s.> iki bölümlük.
- dıhir** VARY: *dehire; deyr*. <is.d.> öğle.
- dıhir dı** öğle vakti. *Tiyê na dıhir dı tiya ra çıçı geyrenê?* Bu öğle vaktinde burda ne geziyorsun?
- dıhirê** öğleyin. *Dıhirê tım ameyê, vera şanê dayê pıro şiyê*. Her zaman öğleyin gelirdi, akşama doğru çeker giderdi.
- na dıhir dı** bu öğle vakti.
- dıhirane** <zf.> öğlen vakitlerinde.
- dıje** <is.e.> kirpi. VARY: *dize, dızı*.
- dık** VARY: *dike*. <is.d.> 1) üzerinde eşya satılan bir sandık kapağı. 2) seki. (Toprakla elde edilen, bir duvarla desteklenen yüksek düzlük.)
- dıke** YER: Qelacıx. BKZ: *dık*.
- dıkê** <is.d.> nene. EŞ ANL: *dapır*.
- dıkoşe** <s.> iki köşeli.
- dılet** <s.> ikiz.
- dılıg** <is.e.> 1) maddi durum. *Dılıgê pêrdê nina weş nêbi*. Bunların babasının maddi durumu iyi değildi. 2) geçim. *No mêrdek dılıgê xo pey koliyana keno, xo rê koli bırrneno û roşeno*. Bu adam geçimini odun kesip satmakla sağlar. EŞ ANL: *debar*.
- dılıng** <s.> iki ayaklı.
- dılıngey** <is.d.> çift ayaklılar.
- dım** <arka ed./zf.> ard, arka.
- cı dım niştış** kendisinin ardına vermek.
- dım finayış** 1) ardına düşürmek. *Mar key-nay xo vışt cı dımı*. Annesi kızını onun peşine taktı. 2) peşine takmak. *Ey kufletê xo vışt xo dım û tiya ra werışt şı*. Ailesini peşine takıp burdan gitti.
- dım kewtış** 1) kovalamak. *Piyê mı kewt mı dım, ez remaya*. Babam beni kovaladı, ben kaçtım. 2) ardına düşmek, peşi sıra gitmek. *Sınayoxa cı kewt cı dım*. Sevgilisi peşi sıra gitti.
- cı dım kewtış** 1) birini kovalamak. 2) birinin ardına düşmek, birinin peşi sıra gitmek. *Ez kewta cı dım, ê zi remay*. Onların ardına düştüm, onlar da kaçtı.
- dım niştış** ardına düşmek, kovalamak.
- dım şanayış** ardına vermek. *Mı şana cı dım, o rema şı*. Ben ardına verdim, o kaçıp gitti.
- dıma₁** <arka ed.> 1) -dan sonra. EŞ ANL: *tepya*. 2) ardından.
- cı dıma** ardı sıra, peşinden, arkasından. *Ey ra çiyê nevıjyeno, 'hend cı dıma megeyri!* Ondan bir şey çıkmaz, o kadar ardından gezme!
- dıma ardış** ardında getirmek. *Ez şiya, ey mı dıma ardi*. Ben gittim, o ardından getirdi.
- dıma bermayış** ağıt yakmak, arkasından ağlamak.
- dıma çarnayış** ardı sıra dolaştırmak, ardı sıra gezdirmek.
- dıma geyrayış** ardı sıra dolaşmak, ardı sıra gezmek.
- dıma nayış** kovalamak.
- dıma neyayış** kovalamak.
- dıma şiyayış** peşinden gitmek, ardı sıra gitmek. *O qaxırıya û şı, ez zi cı dıma şiya*. O kızıp gitti, ben de peşinden gittim.
- dıma₂** <bağ.> sonradan, ondan sonra. *Dıma, pêro piya danê pıro şınê keydê xo*. Sonradan hep birlikte evlerine giderler. EŞ ANL: *ba'hdo*.
- dımabermayen** <is.d.> ağıt yakma, arkasından ağlama.
- dımayên** <s.> sonraki, sonuncu.
- dımdüz** <s.> düpedüz.
- dıme** VARY: *dımı*. (Phlv. dum(b)) <is.e.> koyun kuyruğu.
- dım'helbi** VARY: *dümhelbi; dım'helebiye*. <is.e.> saksığan.
- dım'helebiye** YER: Qelacıx. BKZ: *dım'helbi*.
- dımı** YER: Qerxan. BKZ: *dıme*.
- Dimili** BKZ: *Dimli*.
- dımkewten** <is.d.> 1) kovalama. 2) ardına düşme.
- dımlast** BKZ: *dimlast*.
- Dimli** VARY: *Dimili*. <öz.e.d.> 1) Zaza (Zaza halkından olan kimse). EŞ ANL: *Zaza*. 2) Zazaca.
- Dimliki** <öz.d.> Zazaca. EŞ ANL: *Zazaki*.
- dından** <is.e.> dış.

dından dekerdiş diş takmak.

dından vetiş diş çıkarmak.

dındanê kursi azı dişi (insanda).

dındanı qırıçıknaş dişleri gıcırdamak.
Vergo veyşaney dest dı dıdana qırıçıkmeno. Kurt açlıktan dişlerini gıcırdatıyor.

dındanın <s.> dişli.

dıng-dıng <is.d.> gürlütlü sesler. “Dıng-dınga bani sero, ruweno nani sero, verg bêro tışki bero, Roşna loxmey dekero, Ozan tıfing çekero” (bir çocuk tekerlemesi).

dini BKZ: *dinya*.

dinya VARY: *dini*. <is.d.> dünya.

a dini öbür dünya, ahiret.

na dini bu dünya.

dinya amayış dünyaya gelmek.

dinyay xo nêvınayış rahat yüzünü görmemek.

dinyay xo vırınayış vefat etmek.

dinyayê dünya kadar.

dinya’alem (Ar.) <is.e.> dünya alem.

dinyaki <zf.> dünya halı.

dınyanede/i <or.e./d.> görgüsüz, dünya görmemiş. (Çok geri kalmış, dünyadan haberi olmayan ve toplum dışı konuşan kişi.)

dınyanedina <zf.> görgüsüzce.

dıqat <s.> 1) iki kat. 2) iki büküm. *Barê cı gıran bı, bari bın dı bıbı dıqat.* Yükü ağırdı, yükün altında iki büküm olmuştu.

dıqatin <s.> iki katlı.

dıram <is.e.> zemin (temel açarken rastlanan sert tabaka).

dırbet <is.d.> yara. *Dırbet bena weş, herûna cı weş nêbena (atas.).* Yara iyileşir, izi kalır.

dırbetgıran <s.> ağır yaralı.

dırbetin <s.> yaralı.

dırde YER: ‘Hesûd. BKZ: *derde*.

dıremıt (Fr.) <is.d.> dinamit.

dırewtı VARY: *dırewt; dıroti*. <is.d.> biz. (Sapı ağaçtan, katı şeyleri dikmek için delik açmaya yarayan ucu sivri bir araç.)

dırgan VARY: *dırgane*. <is.d.> tırmık (araç).

dırgane YER: Qelacix. BKZ: *dırgan*.

dırı <s.> iki yüzlü.

dırıst (İr.) <s.> dürüst, doğruluktan ayrılmayan.

dırıst biyayış dürüst olmak.

dırıst mendış dürüst kalmak. *Tim ûna dırıst bımani!* Her zaman böyle dürüst kal!

dırıstey <is.d.> dürüstlük.

dırıyın <s.> iki yüzlülük.

dırınayış YER: Qırwar. BKZ: *dırınayış*.

dıroti YER: Qelacix. BKZ: *dırewtı*.

dırrate/i <or.e./d.> yırtmaç.

dırrık YER: Qerxan. <is.d.> dikenli çalı, çalılık.

dırrınaye/i <or.e./d.> yırtılmış olan.

dırrınayen <is.d.> yırtma.

dırrınayış VARY: *dırınayış*. <gçl.f.> 1) ısırarak (yırtıcı hayvanlar için). *Kutiki mêrdek dırrınayo?* Adamı köpek mi ısırması? 2) yırtmak. *Mêrdeki çınay xo dırrınayo.* Adam elbisesini yırtmış. [*dırrıno*; em.k. *bıdırrını*] (Phlv: darr-) EŞ ANL: *çir kerdış, çırınayış*.

xo dırrınayış kendini yırtmak, kendini zorlamak, çok çaba harcamak.

dırrınayox <is.e.d.> yırtıcı, yırtan.

dırrıne <is.e.> deri kurdu.

dırrıney <is.ç.> çopur. (Çiçek hastalığından dolayı deride kalan izler.) EŞ ANL: *çalqazıki*.

dırrıneyın <s.> çopurlu. (Yüzü çiçek hastalığından kalma küçük yara izleri taşıyan, aşırı çiçek lekesi olan kimse.)

dırrıyaye/i <or.e./d.> yırtık.

dırrıyayen <is.d.> yırtılma.

dırrıyayış VARY: *dıryayış*. <gçs.f.> yırtılmak. [*dırrıyeno*; em.k. *bıdırrıyı*]

dırûb VARY: *dırof*. <is.e.> bir insanın şimasını tanıtan, bütün yüz ve beden şekli. *Dırûbê pêrdê to babetna bi.* Baban yüzündeki hal ve hareketleri başka çeşit idi. *Mı dırûbandê pêrdê to ra tı sılasnayê.* Seni babanın yüzündeki hal ve hareketinden tanıdım.

dıryayış YER: Qırwar. BKZ: *dıryayış*.

Dırzi <öz.e.d.> Dürzi. (Kendilerine özgü mezhepleri olan bir Müslüman topluluğu (kaynak: Türk Dil Kurumu).)

dıseme YER: Bûdran. BKZ: *dışeme*.

dıserre <s.> 1) iki başlı, çift kafa. *Mı ewro marrêndo dıserre di.* Bugün bir iki başlı yılan gördüm. 2) iki yaşında. BKZ: *serre/i*.

dısıplın <is.e.> disiplin.

dısıplının <s.> disiplinli.

dıskınaye/i <or.e./d.> yapışık.

dıskınayış VARY: *düşınayış; dıskınayış*. <gçl.f.> yapıştırmak. [*dıskıno*; em.k. *bıdıskını*]

pêro dıskınayış birbirine yapıştırmak. *Dı asına pêro dıskını!* İki demiri birbirine yapıştırdım!

piro dıskınayış yapıştırmak (bir şeye). *Mı qaxıt nûşna û dıskına piro.* Ben kağıt yazıp yapıştırdım.

dıskıyaye/i <or.e./d.> yapışık.

dıskıyayen <is.d.> yapışma.

dıskıyayış VARY: *düşıyayış; dıskıyayış*. <gçs.f.> yapışmak. [*dıskıyeno*; em.k. *bıdıskıyı*]

pêro dıskıyayış birbirine yapışmak.

piro dıskıyayış yapışmak (bir şeye).

dısmal VARY: *desmal; desmale*. <is.d.> mendil.

dısmal hêl kerdış YER: Qerxan. mendil sallamak. *Oyo dısmal keno hêl.* O mendil sallıyor.

dismen BKZ: *dışmen*.

distari <is.d.> el değirmeni.

dişeme VARY: *dışeme*. <is.e.> pazartesi.

dışmen (Phlv. *duşmen*) VARY: *dışmen*. <is.e.d.> düşman, hasım. *Dışmenê şari teverayo, ê mı zerredê keyi dero (atas.)*. Elin düşmanı dışarda, benimki evin içindedir.

dışmen kerdış düşman etmek.

dışmenê pê biyayış birbirine düşman olmak.

dışmeney VARY: *dışmeney*. <is.d.> düşmanlık.

dışmeney kerdış düşmanlık gütmek.

dışmenin VARY: *dışmenin*. <is.d.> düşmanlık.

ditêr <is.e.d.> sağıcı. EŞ ANL: *bêriwan*.

ditış BKZ: *doştış/ditış*.

diti <s.> sağlıklı. *Na manga ditiya*. Bu inek sağlıklıdır.

diver YER: Qelacix. <zf.> önde. *Diver şo, ez zi to dima yeno*. Önde git, ben de arkanda gelirim.

diwa (Ar.) VARY: *dî'ha; de'hêye*. <is.d.> dua.

diwa wendiş dua okumak.

dıway kerdış dua etmek.

dıwajo <is.e.> sürünün arkasındaki çoban.

dıwêl <is.d.> devlet.

dıwês <sa.> on iki. EŞ ANL: *des û dıdı*.

dıwêsin <s.> on ikili.

dıwiz (Fr.) <is.d.> döviz.

dız <is.d.> kale.

dızdar <is.e.> kale bekçisi.

dıze YER: Bûdran. BKZ: *dije*.

Dicle <öz.e.> Dicle.

didit <is.e.> bir çocuk oyunu. (Bu oyunda iki grup vardır. Biri ebe olarak ortaya dikilir. Gruptan biri görünmemek şartıyla parmağın ebeinin sırtına dayarken arkadaşları ebeinin arkadaşlarına binerler. Biri didit deyince oyun başlar. Ebe etrafına bakmadan üç seferde arkasındakinin adını bilmeli, bilmedimi oyunu kaybeder ve oyun devam eder. Eğer bilirse ebelik karşı tarafa geçer.)

dik <is.e.> horoz (zool.). *Ez dikê 'helê bena, kerga serrê nêbena (atas.)*. Ben yarım günlük horoz olurum, bir yıllık tavuk olmam.

dikê awı kuğu. EŞ ANL: *be't*.

dikê verdê la YER: Qelacix. çaylak. EŞ ANL: *ibla*.

dikek <is.e.> horoz. (Ateşli silahlarda çakmak taşına veya merminin kapsülüne vurmaya yarayan metal parçası.)

dikey <is.d.> horozluk.

dikleyr <is.e.> yavru horoz. (Bir yılını doldurmamış horoz.)

dikmele <is.e.> çekirge çeşidi.

diko <s.> genellikle hareketli, uyanık ve açık göz

çocuklara söylenen.

diksîlêman <is.e.> çavuş kuşu. *Qertel qertel caneki, awa serdê salleki, purtiya silêmaneki (Çocuk tekerlemesi.)*

diktator <is.e.d.> diktator.

dilawer <is.e.d.> delikanlı, yiğit.

dilbaz <s.> güzel konuşan, dilli, konuşmasıyla kandıran. EŞ ANL: *zıwanpîhan*.

dilbazey <is.d.> güzel konuşkanlık, dillilik.

Dilber₁ <öz.d.> kadın adı.

dilber₂ <s.> alımlı, güzel (kadın).

dilim <is.e.> dilim.

dilim kerdış dilimlemek.

dilimker <is.e.d.> dilimleyen.

dilmast YER: Qırwar. BKZ: *dimlast*.

dimacek YER: Qelacix. <is.d.> dönderecek. EŞ ANL: *şîşi*.

dimdayış YER: Mexmûr. BKZ: *dındayış*.

dimdeyayış YER: Mexmûr. BKZ: *dındeyayış*.

dimlast VARY: *dimlast; dimraşt; dilmast*. <s.> ters yüz.

dimlast biyayış ters yüz olmak.

dimlast kerdış ters çevirmek, ters yüz etmek, içini dışına getirmek.

dimraşt YER: Mexmûr. BKZ: *dimlast*.

din (Phlv. *dên*) <is.e.> din.

dina <zf.> iki daha. *Dina merdîmi xoya biya!* İki adam daha beraberinde getir!

dinc <s.> 1) hızlı, suratlı. EŞ ANL: *lez*. 2) dinç, sağlık durumu yerinde, zinde.

dinc biyayış 1) hızlı olmak. 2) dinçleşmek.

dincey <is.d.> 1) hızlılık. 2) dinçlik, mecal.

dindar <is.e.d.> dinci.

dindarey <is.d.> dindarlık.

dındaş <is.e.d.> dındaş.

dındayış VARY: *dimdayış*. <gçl.f.> devirmek, ters yüz çevirmek. [*dindeno*; em.k. *bıdındı*]

dındayoyış <is.e.d.> deviren.

dındeyayış VARY: *dimdeyayış*. <gçs.f.> devirmek. [*dındeyeno*; em.k. *bıdındey*]

dındirike YER: Qelacix. BKZ: *gındırık*.

dinemo (Fr.) <is.e.> dinamo.

ding VARY: *dinge*. <is.e.> dink. (Pirinç veya buğdayın kabuğundan ayırmak veya bulgur dövme için kullanılan dibek.) *Ezo şıno dinge, bırxul tahneno*. Dinge bulgur öğütmeye gidiyorum.

dinge YER: Qelacix. BKZ: *ding*.

dini <s.> dinsel.

dirê <belgis.s.> birkaç, iki üç. *Tenya dirê merdîmi aysayê*. Sadece birkaç adam görünüyordu. *Dirê rojyo kı tiyê nêaysenê*. İki üç gündür görünmüyorsun.

dirına <belgis.s.> birkaç daha. *Ekı yenê, dirına merdîmi xoya biya!* Eğer gelersen, birkaç adam beraberinde getir!

dişlîx <is.e.> eylenti, sıkılma karşıtı, canı sıkılmama.

dişlıxê cı amayış hoşça zaman geçirmek.
Xurbet dı dişlıxê ciyo nino. Gurbette canı sıkılıyor.

dişlıxê xo ardış hoşça zaman geçirmek. *Tiyê xeftiyenê? Ezo wını dişlıxê xo ana.* Çalışıyor musun? Öylesine hoşça zaman geçiriyorum.

dişlıxarden <is.d.> hoş zaman geçirtme.

diwan <is.e.> divan.

diwanek <is.e.> divancık.

diyar <is.e.> 1) yukarı, yukarı taraf. *Tiyê 'hewş dı se kenê? Bipaw ezo yena diyar.* Avluda ne yapıyorsun? Bekle yukarı geliyorum. EŞ ANL: *cor.* 2) tepe veya sırtın en üst noktası. *Şiyo diyardê dew û oyo qireno.* Köyün üst noktasına çıkıp haykırıyor.

diyar finayış tırmandırmak.

diyar kewtış tırmanmak. *Na daro diyar kewi!* Bu ağaca tırman!

diyaro yukarıda.

po diyar kewtış tırmanmak (ağaca, duvara, yamaca). *Darê ûja dı bi, ez po kewta diyar.* Bir ağaç ordaydı, ona tırmandım.

Diyarbakır <öz.e.> Diyarbakır.

Diyarbakırj <öz.e.d.> Diyarbakırj.

diyarfinayen <is.d.> tırmandırma.

diyarfinayox <is.e.d.> tırmandıran.

diyarkewten <is.d.> tırmanma.

diyarkewtox <is.e.d.> tırmanan.

diyayış BKZ: *vinayış/diyayış.*

diyayox BKZ: *vinayox/diyayox.*

dizel <is.e.> dizel.

do₁ <is.e.> ayran. *Kes dodê xo rê nêvano tırşo.* Kimse ayranına ekşi demez (kimse hatasını görmez anlamına gelir).

doypêleki torba ayranı.

do₂ VARY: *dê.* <ilgeç> gelecek zaman belirtir. *A do şıro keye.* O eve gidecek. *Ê do şırê keye?* Onlar eve gidecek mi? *No gırwe do nêbo.* Bu iş olmayacak.

dobalani YER: Mûskan. <is.ç.> patatese benze-yen, közlenerek yenilen yabani bir bitki.

dodok VARY: *dodokuş.* <is.e.> karışık renkli, kafasının üstünde uzun, ince, dik tüyleri bulunan, genellikle köylerin çevresinde dolaşan, kırmızıya çalan otları seven göçmen bir kuş.

Dodokuş BKZ: *dodok.* <is.d.> bir masal ismi (dodokla ilgilidir).

dolab <is.e.> dolap.

dolabek <is.e.> dolapcık.

dolabrês <is.e.> 1) yün, pamuk ipliği bükme işi. *Ezo şına dolabrês, tiya zi yena?* Ben yün örmeye gidiyorum, sen de geliyor musun? 2) çıkırla elyaf fitillerini inceltmek için haline getirme ve boş makaralara sarma işi.

dolap <is.e.> çıkırlık.

dolapa YER: Qelacix. BKZ: *dalpa.*

dolbend (İr.) <is.d.> tülbent. *Ekî nêşenê çiyê bikerê, zey ceniyana dolbend bianc xo serre (deyim).* Eğer bir şey yapamazsan, kadınlar gibi başına tülbent tak.

dolbendın <s.> tülbentli.

doll VARY: *gole.* <is.d.> göl.

dolle <is.e.> gölet. EŞ ANL: *pındoll.*

dollek <is.e.> gölcük.

dollık <is.d.> şalvar kuyruğu. EŞ ANL: *peyig.*

dolma (Tk.) <is.d.> dolma.

dombelek <is.d.> dabruka.

Dondıl (Ar.) <öz.d.> Döldül. (Peygamber tarafından Hz. Aliye armağan edilen atın adı.)

done YER: Qelacix. <is.e.> kümes. EŞ ANL: *dûnek, pin.*

donir YER: Qerxan. <is.d.> yayık, tuluk. EŞ ANL: *eyaz, meşk.*

doq <is.e.> öne çıkık şey.

dor <is.d.> küp. EŞ ANL: *kup.*

dora altûna altın küpü.

dora toraqi çökelek küpü.

dordori <is.e.> insanı suyun altına çeken derin yer.

dori <is.e.> testi.

dori aw su testisi.

dorkoşe YER: Bab. <is.e.> etraf. EŞ ANL: *çorçorşme.*

dorkoşne YER: 'Hesûd. BKZ: *çorçorşme.*

dorme <is.e.> etraf, çevre. *Dışmeni dormey ma girot.* Düşman etrafımızı çevirdi. EŞ ANL: *çorşme, pıramûd, qarawêr.*

dormegêr <is.e.d.> ablukaya alan. EŞ ANL: *çorşmegêr.*

dormêr <is.e.> 1) dağın ucundaki kıvrım. 2) dönemeç. EŞ ANL: *hokı.*

dorpi (Tk.) <is.e.> törpü.

dorpi ro dayış törpülemek.

doseg YER: Bûdran. BKZ: *doşeg.*

dost (Phlv. dôst) <is.e.> dost. *Dost ver dı, dışmen pey dı qısey kenô (atas.).* Dost önde, düşman arkada konuşur.

dost biyayış dost olmak.

dostey <is.d.> dostluk. *Dostey qantarêna, 'hesab mısqalêna (atas.).* Dostluk kantarla, hesap miskal ile.

dosteya dostlukla, dostça.

dostin <is.d.> dostane, dostluk.

dosya <is.d.> dosya.

dosya tepıştış dosya tutmak.

doş <is.e.> dolanma, gelişigüzel gezme.

doş biyayış dolanmak, gelişigüzel gezmek. (Bir merkez etrafında dolanmak.) *Oyo miyabeyndê keyandê zamayan û lajan dı doş beno û geyreno keyandê xo.* Damatlarının, oğlanlarının evleri arasında

dolanıp kızlarını arıyor.

doş kerdış 1) yerini saptamak, keşfetmek, bulmaya çalışmak. *Lajeko, keyneker doş keno kı bısılanso.* Oğlan, kızı tanımak için keşfetmeye çalışıyor. 2) kovalamak. (Kaçanın arkasından koşup yakalamaya çalışmak.) *La Ozan, nê Mikaili finê tiya ra doş kı da!* Yahu Ozan, bu Mikaili burdan kovala yahu!

doşeg VARY: *doseg.* (Tk.) <is.e.> döşek.

doşeme VARY: *doseme.* (Tk.) <is.e.> döşeme.

doşiten/diten <is.d.> sağma.

doşitış/ditış <gçl.f.> sağmak. *Ezo manger doşena.* Ben ineği sağıyorum. *Mı manga dit.* Ben ineği sağdım. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *dit* gövdesi, tüm diğer şekiller için *doş-* kullanılır: *doşeno;* em.k. *bidoşı*] (Phlv. *dōš-*; *dōxt*)

doşi (Phlv. *dōš*) <is.d.> 1) omuz. 2) yamaç. *A doşiya, dar û beri vıl daya.* O yamaçta, ağaçlar çiçek açmış. 3) taraf. *Doşida zımı dı dar û ber çınıyo.* Kuzey tarafında ağaçlık yok.

doşiyayış <gçs.f.> sağılmak. [*doşiyeno;* em.k. *bidoşyi*]

doşiyayi <or.d.> sağılmış olan. EŞ ANL: *diti.*

doşker <is.e.d.> 1) bulmaya çalışan, keşfeden, yerini saptayan. 2) kovalayan.

dotış BKZ: *doşitış/ditış.*

Doxan₁ <öz.e.> köy adı (Çermik'te).

doxan₂ <is.e.> ayrılan hanı.

doyin <s.> ayrılanı.

dûbare YER: Qelacix. BKZ: *dıbare.*

dûdi'hêl YER: Helûl. <is.e.> bir oyun çeşidi. EŞ ANL: *sırquç.*

dûkan (Îr.) <is.e.> dükkan.

dûkanca <is.e.> dükkan yerı.

dûkandar (Îr.) <is.e.d.> bakkal, esnaf.

dûman <is.e.> sis. *Serê koya mız dûmano.* Dağ başı kapalı ve sislidir.

dûmhelbi BKZ: *dim'helbi.*

dûn (Phlv. *dūd*) <is.e.> duman. *Dûndê cıxari ra çımı çım nêdiyê.* Sigara dumanından göz gözü görmüyordu.

dûnek <is.e.> kümes. EŞ ANL: *done, pin.*

dûnek biyayış tünemek, tavukların yatması. *Kergi dûnek dı biyê dûnek.* Tavuklar kümeslerinde dünemiş.

dûng <is.e.> yeni ekilmiş bağ (meyve vermez).

dûnin <s.> dumanlı.

dûramdûr <zf.> uzaktan uzağa. *O dûramdûr merdimê mayo.* O uzaktan uzağa akrabamızdır.

dûrbin BKZ: *dûrvin.*

dûrey <is.d.> uzaklık, ıraklık.

dûrik YER: Feqi. <is.d.> tarih, tarihçe. *Ded Koyo, to çıçirê bar kerd şiyê Swed? – Qe pers meki, na dûrik derga.* Koyo Amca,

niye İsveç'e göç ettin? – Hiç sorma, mesele uzun.

dûrın <s.> uzaklı.

dûri (Phlv. *dūr*) <s.> uzak, ırak.

dûri berdiş uzağa götürmek.

dûri dı mendış uzakta kalmak.

dûri dı vindarnayış uzakta durdurmak.

dûri dı vinderdiş uzakta durmak.

dûri finayış 1) uzaklaştırmak. 2) başından atmak.

– **xo dûri finayış** kendini uzaklaştırmak.

dûri kewtiş uzaklaşmak, ıraklaşmak.

dûri mendış uzak kalmak.

dûri nezdı uzak yakın.

dûri ra dûri uzaktan uzağa.

dûri vinderdiş uzak durmak.

dûriya mı benden uzak. *Ey dûriya mı belay xo di.* O benden uzak belasını buldu.

dûrifinayox <is.e.d.> uzaklaşırınlan.

dûrikewtox <is.e.d.> uzaklaşan.

dûrvindar <is.e.d.> ileri görüşlü.

dûrvin VARY: *dûrbin.* (Îr.) <is.e.> dürbün.

dûs BKZ: *dûş.*

dûskınayış YER: Qelacix. BKZ: *dıskınayış.*

dûskıyayış BKZ: *dıskıyayış.*

dûş₁ <is.e.> 1) karşı, istikamet, hiza, yön. 2) denk gelme, rastlama.

dûş amyayış 1) rastlaşmak. 2) denk gelmek, karşısına çıkmak. *Nêzana no koti ra dûşê mı ameyo.* Bu nereden karşıma çıkmış, bilemiyorum.

dûş biyayış rastlamak.

dûş₂ <is.e.> duş.

dûşınayış BKZ: *dıskınayış.*

dûşiyayış BKZ: *dıskıyayış.*

dûşne <is.e.> istikamet, hiza, yön, karşı. EŞ ANL: *istikamet.*

dûwe <is.e.> kurum.

dûweyin <s.> kurumlu.

dûz <s.> düz.

dûz biyayış düzelmek.

dûz kerdış düzeltmek.

dûz û ware düpedüz. *Embazi şı, ez dûz û ware dı menda.* Arkadaşlar gitti, ben düpedüz ortada kaldım.

dûzadûz <zf.> düpedüz.

dûzan <is.d.> düzen, sistem.

dûzanbaz <s.> kurnaz. *O zeno ze lûwa dûzanbaz.* O kurnaz tilki gibidir.

dûzanbazey <is.d.> kurnazlık.

dûzaney <is.d.> düzenlilik.

dûzanın <s.> düzenli.

dûzbiyaye/i <or.e./d.> düzelmiş olan.

dûzdaban <s.> düztaban. (ayakların altı düz olan.)

dûze <s.> düz olan (yer için).

dûzey <is.d.> düzlük.

dûzkerde/i <or.e./d.> düzeltilmiş olan.

E - e

- e** <ünl.> evet.
e da tamam anlaşıldı. *E da, mı to rê va, "ez do bêra."* Tamam anlaşıldı, sana geleceğimi söyledim.
e wellay evet, tamda öyle. *E wellay, to mı rê va.* Tamda öyle, sen bana söyledin.
e ya tabiki, elbette. *E ya, to mı rê nêvatayı, mı viri nêameyê.* Tabiki bana söylemeseydin, ben hatırlayamazdım.
e to rê [---] <ünl.> eh işte!, bak işte! *E to rê, oyo zi yeno tiya.* Eh işte, o da buraya geliyor.
eba <is.d.> ebe.
'eba <is.d.> aba. (Yünden, dövülerek yapılan kalın ve kaba kumaş ve bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük.) *Qedre 'eba, varan dı zanayeno (atas.).* Abanın kıymeti, yağmurda bilinir.
'ebadar <is.e.d.> abacı.
'ebadarey <is.d.> abacılık.
'Ebasi <öz.e.d.> Abbasi. (Abbas Bin Abdülmuttalib soyundan gelen, 750-1258 tarihleri arasında hüküm süren sülale.)
'ebayın <s.> abalı.
ebayin <is.d.> ebelik.
'ecayıb (Ar.) <s.> acayıp.
'Ecem₁ <öz.e.d.> Acem.
'ecem₂ <is.d.> 1) sazlık, kamışlık. 2) kamış. EŞ ANL: *qamiş.*
'Ecemki <öz.d.> Acemce.
'ecêb <is.d.> tuhaf. *Çı 'ecêb, o toya nêame?* Ne tuhaf, o niye seninle gelmedi? EŞ ANL: *'eyret, awayın.*
'ecêba gıran çok tuhaf. *'Ecêba gıran, tı hewna kar nêşiyê?* Çok tuhaf, sen henüz işe gitmemişmiydin?
'ecêbo sahi mi.
ecıbnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> beğenmek. *To no çına ecıbna?* Bu elbiseyi beğendin mi? [*ecıbneno; em.k. bi.ecıbnı*]
'eciz (Ar.) <is.e.> aciz.
'ecız biyayış aciz olmak.
'ecız kerdış aciz etmek.
ecnebi <is.e.d.> ecnebi.
'ecür BKZ: *'encür.*
'ecûze YER: Ş. Cori. <is.d.> cadı.
'eçi kerdış dövmek (çocuk dilinde).
'Edalet₁ <öz.d.> kadın adı.
'edalet₂ (Ar.) <is.e.> adalet.
'edaletin <s.> adaletli.
'edeb (Ar.) <is.e.> edep, utanma.
'edet (Ar.) <is.e.> gelenek, âdet. *Şari rê 'edeto, ma rê tometo (deyim)?* Ele gelenek bize yasak mı? EŞ ANL: *osıl.*
ırf û 'edet örf ve âdet.
'edil YER: Feqi. <s.> mükemmel.
'edılınayış YER: Feqi. <gçl.f.> mükemmel yapmak, güzel yapmak. *Mêrdeki banê xo 'edılınayo.* Adam evini mükemmel yapmış. [*'edılıneno; em.k. bı'edılını*]
'edilyayış YER: Feqi. <gçs.f.> mükemmel olmak, güzel olmak.
'edızınaye/i <or.e./d.> yorulmuş olan.
'edızınayış <gçl.f.> yormak. [*'edızıneno; em.k. bı'edızını*] EŞ ANL: *betıllınayış, qefelnayış.*
'edızınayox <is.e.d.> yoran.
'edızıyaye/i <or.e./d.> yorgun.
'edızıyayış <gçs.f.> yorulmak. [*'edızıyeno; em.k. bı'edızıyi*] EŞ ANL: *betıllıyayış, qefel-yayış.*
'edliye (Ar.) <is.e.> adliye.
'edliyedar <is.e.d.> adliyeci.
edo BKZ: *ez.*
'edzi <is.d.> yorgunluk.
'edzi gırotış yorgunluk gidermek.
'edziya xo gırotış yorgunluğunu gidermek. *Bê roşı, 'edziya xo bigi!* Gel otur, yorgunluğunu gider!
'ef (Ar.) <is.e.> af, bağışlama.
'ef biyayış affedilmek, bağışlanmak.
'ef kerdış affetmek, bağışlamak.
'ef vetiş af çıkarmak.
'efi ver kewtış affdan yararlanmak.
'efare <is.e.> badas. (Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan toprak, çöp ve samanla karışık tahıl taneleri, harman döküntüsü.)
efendi <s.> efendi.
efendin <is.d.> efendilik.
'eferim BKZ: *afırım.*
'efker <is.e.d.> af eden.
'efkerde/i <or.e./d.> affedilmiş.
'efkerden <is.d.> affetme.
'efkerden dayış affettirmek.
efsane (İr.) <is.e.> efsane, manzum masal.
efsane biyayış efsaneleşmek.
efsane kerdış efsaneleşirmek.
efsaneyin <s.> efsaneli.
eger <is.e.> pürüz, özü, defo, kusur. *No dolab dı eger esto, çoyra mı hercan herina.* Bu dolapta pürüz var, ondan dolayı ucuza satın aldım. EŞ ANL: *qısûr.*
egerin <s.> pürüzlü, özür, defolu. EŞ ANL: *qısûrın.*
egsig VARY: *eksûg; eskotek.* <s.> güçsüz, zavallı (kadın için). *Na ceniyek egşıga, şımayê cı ra çıçı wazenê?* Bu kadın kimsesizdir, ondan ne istiyorsunuz?
egsigey <is.d.> zavallılık.

ehl (Ar.) <is.e.> ehli.

ehlh Ellay Allah'ın ehli.

ehlibeyt <s.> ehlibeyt. (Hz. Muhammed'in kızı, damadı ve torunlarından oluşan ailesine verilen ad.)

ehlicennet <s.> ehlicennet.

ehliheq <s.> ehlihak.

ehliislam <s.> ehliislam.

ehlikêf (Ar.) <s.> ehlikeyf, rahatına düşkün, keyif sahibi.

ehlisinet <is.e.d.> ehlisünnet. (Müslümanlıkta Hz. Muhammed'in koyduğu kuralları olduğu gibi uygulayan, onun izinden giden kimse.)

eja YER: Sinag. BKZ: *ûja*.

ejdad <is.e.> ejdat.

-ek <son takı.> -cik. (İsimden küçültme ve okşama isimleri türeten ek.) *Xo rê banek virazê!* Kendinize evcik yapın!

eki VARY: *eyk, eyki, ki*. <bağ.> eğer, şayet. *Eki mı to rê nêvatê, tı do bişiyayê*. Eğer sana söylemeseydim, gidecektin. *Şıma kı nêvatê, mı nêkerdê*. Siz demeseydiniz, ben yapmazdım.

'eks <s.> inat. EŞ ANL: *asiye*.

ekseri (Ar.) <s.> ekseri, genel, çoğu, çoğu kez.

ekseriyet <is.e.> ekseriyet, genellik, çoğunluk, çokluk.

ekseriyeta genellekle, çoğunlukla, çoklukla.

'eksey <is.d.> inatçılık.

'eksey kerdış inatçılık yapmak.

eksûg YER: 'Hesûd. BKZ: *egsig*.

'elaf <is.e.> tahlil tüccarı.

'elafey <is.d.> tahlil satıcılığı.

'Elawi YER: Qelacix. BKZ: *'Elewî*.

'elb <is.d.> tahtadan yapılmış kova.

elbih YER: Mûskan. <is.e.> sınır. *Ez biya hêrs, elbihê serredê mı werışt*. Kızınca sinirimden tepem attı.

'elbık <is.d.> bir çeşit kadın başlığı.

elci (Tk.) <is.e.> işçi sımı. (Mevsimlik tarım işçisi toplayıp işçi ile işveren arasında aracılık yapan kimse.) *Eki ma peme kendê, elci, ma sera vinderdê*. Biz pamuğu kazdığımızda, işçi başı, başımıza dikilirdi.

elçi (Tk.) <is.e.> elçi.

eleg <is.d.> elek.

eleg ro dayış elekten geçirmek.

eleg ro deyayış elekten geçirilmek.

'elemat <is.d.> gazap, belirti, işaret, iz, nişan.

'elemata Ellay Allah'ın gazabı. *Êlematê Ellay bolli*. Allah'ın gazabı çoktur.

'eletilik (Fr.) <is.e.> elektirik.

'Elewî VARY: *'elawi*. <öz.e.d.> Alevî.

'Elewîyin <öz.d.> Alevilik.

elfatiha <zf.> elfatiha.

elfetûn YER: Gewrek. <s.> yaman, zeki. *No lajek boll elfetûno, 'heme çi zano*. Bu

oğlan çok zekidir, her isi bilir. EŞ ANL: *bitırım*.

elhemdûlillah (Ar.) <ünl.> elhamdülillah.

elifba BKZ: *elifbê*.

elifbê (Fr.) VARY: *elifba*. <is.d.> alfabe. ÇOĞ: *elifbey*.

'Eli <öz.e.> Ali.

elk <is.e.> naz. (İstedigini kabul ettirecek kadar hatırı sayılmak.)

elk cı vêrdış birine nazı geçmek. *Elkê mı cı vêrdê, mı day piro, zwmbi mı piro nêdayê*. Nazım geçiyordu diye dövdüm, yoksa dövmezdim

Elkan₁ <is.e.> Çermik'te bir köy adı.

elkan₂ <is.e.> nazlı yer.

Ella (Ar.) <öz.e.> Allah. EŞ ANL: *Homa*. *Ella koy zano, vewr dano (atas.)*. Allah dağına göre kar verir. *Ella bo kı mı nêkerd*. Allah'a yemin ederim ki ben yapmadım. *Ella kê tı bîdê hewla xo!* Allah, iyiliğini versin! *O tı nêbiyê teratûre dı biyê?* *Ella kê tı bîdê hewla xo, çi ez çi teratûre!* Sinemada ki sen değil miydin? Allah iyiliğini versin, ben nerde, sinema nerde! *Ella to sîtar kero!* (*dûa*) Allah seni korusun! *Ella û te'ala!* Allahutaala!

Ella biyayış tanrılaşmak.

Ellay dayış doğmak. *Tı key Ellay dayê?* Sen ne zaman doğdun? *Tı dew dı Ellay nêdayê?* Köyde doğmadın mı?

Ellay kerdış 1) Allah'ına, Allah aşkına. *Ellay kenê, ê çi xo bîdî mı!* Allah'ına, o eşyanı bana ver! *Ellay kenê, tı bîrê zerre!* Allah aşkına, içeri gelesin! 2) Allah'tan, iyi ki. *Ella kerd, ez ûja dı nêbiya, ez ûja dı biyayê mı qebûl nêkerdê*. İyi ki orda değildim, orda olsaydım kabul etmezdim. *Ella nêkero, ez zey to ba*. Senin gibi olmak istemem.

Ellay sinayış Allah'ı sevmek. *Ellay sinenê ê karê xırabî mekî!* Allah'ını seversen o kötü işi yapma!

ya Ella yallah! *Ya sebûr ya Ella!* Ya sabır ya Allah!

ellawekir <ünl.> Allah'a yemin! *Ellawekir, ez ûja dı nêbiya*. Allah'a yemin ben orda değildim.

ellaxeyr <ünl.> Allah aşkına. *Ellaxeyr, ma 'hend ray to pawit, tı çi nêameyê?* Allah aşkına, o kadar yolunu bekledik, niye gelmedin?

ellaydayen <is.d.> doğum, doğuş.

ellaydayen ra doğuştan.

ellazano <ünl.> galiba, sanırım. *Ellazano, ez sılasnaya*. Galiba beni tanıdı. EŞ ANL: *teqez*.

elmas (Ar.) <is.e.> elmas.

elmasın <s.> elması.

elo YER: Ş. Cori. <is.e.> beştaş oyunu. EŞ ANL:

panj'siyek.

'elo (Fr.) <ünl.> alo!

elyet (Ar.) <is.e.> ehliyet.

'em VARY: 'emi; 'eme. <is.d.> hala (babanın kız kardeşi), bibi. EŞ ANL: omık.

'emê! <vok.> 'Emê, tiya se kena? Hala, sen ne yapıyorsun? VARY: 'emi.

'embar (İr.) <is.e.> ambar.

embarik VARY: 'embarik. <zf.> kutlu, mübarek.

embarik biyayış kutlanmak, tebrik edilmek. *Roşanê şıma embarik bo.* Bayramınız kutlu olsun.

embarik kerdış kutlamak, tebrik etmek. *Roşanê kokıma embarik kerê!* Yaşlıların bayramını kutlayın!

embarikkerden <is.d.> kutlama, tebrik.

embaz BKZ: ambaz.

emberyan YER: Qelacix. BKZ: embıryan.

embıryan VARY: emberyan, imbıryan; emıryan. <is.e.d.> komşu. *Embıryan mıxanetê welda embıryanyo (atas.).* Komşu komşunun külüne muhtaçtır.

embıryaney VARY: imbıryaney. <is.d.> komşuluk.

'eme YER: Qelacix. BKZ: 'em.

emeg <is.e.> emek. EŞ ANL: renç.

emegdar <is.e.d.> emekçi. EŞ ANL: rençber.

'emel₁ <is.e.> inanç.

'emel biyayış inanılmak, inancı olmak. *Ekı emelê cı bibıyayê, ey do ûna nêkerdê.* İnancı olsaydı, böyle yapmazdı.

'emel cı dayış inandırmak.

'emel cı deyayış inandırılmak.

'emel kerdış inanmak. *Ezo 'emel to nêkena.* Ben sana inanmıyorum.

'emel₂ <is.e.> ishal, amel.

'emel pıro gunayış ishal olmak, amel olmak.

'emeldar <is.e.d.> inandırıcı.

'emele (Ar.) <is.e.> işçi. 'Emeleyê biya, wa nê kari bıqedino! Bir işçi getir, bu işi bitirsin! EŞ ANL: karker.

'emeley <is.d.> 1) güven, güvence. 2) itibar.

'emeley biyayış güvenilmek.

'emeley kerdış güvenmek.

'emeleyin <is.d.> işçilik.

'emelker <is.e.d.> inanan.

'emi BKZ: 'em.

emir (Ar.) <is.e.> emir. EŞ ANL: ferman.

emir kerdış emir etmek.

emrê Ellay Allah'ın emiri.

'emir (Ar.) <is.e.> ömür.

'emir kerdış yaşamak. *Hz. İbrayımı xeylê 'emir kerd.* Hz. İbrahim epeyce yaşadı.

'emir û 'heyat ömür boyu. *No karê to 'emir û 'heyat dı nêqediyeno.* Bu işin ömür boyu bitmez.

emirber <is.e.> emir eri, emirber.

emirbereg <is.d.> emirberlik.

emirdar <is.e.d.> emreden.

'emirderg <s.> uzun ömürlü.

emirgêr <is.e.d.> emir alan.

'emirin <s.> ömürlü.

emirker <is.e.d.> emir eden.

'emirkilm <s.> kısa ömürlü. EŞ ANL: 'emirkûr.

'emirkûr YER: Bab. <s.> kısa ömürlü. EŞ ANL: 'emirkilm.

emirname <is.e.> emirname, yazılı buyruk.

'emirnayış YER: Feqı. <gçl.f.> budamak. *No rez weş 'emirnyayo, do weş mexel bido.* Bu bağı iyi budanmışlar, iyi ürün verecek. EŞ ANL: pûr kerdış.

'emiryayış YER: Feqı. <gçs.f.> budanmak.

emıryan BKZ: embıryan.

'emkeyna <is.d.> hala kızı. EŞ ANL: keynay 'emi.

emserr VARY: esmerr. <zf.> bu sene.

emserr vera bu yıldan itibaren.

emserrên VARY: esmerrên. <s.> bu senelik, bu yılki.

emşo VARY: eşmo. <zf.> bu gece.

emşo vera bu geceden itibaren.

emşoyên <s.> bu geceki.

'emza <is.e.> hala oğlu.

ena BKZ: na.

enbaz BKZ: ambaz.

enber YER: Qerxan. <is.d.> ardış.

enc <is.e.> dikiş. (Yaraya, ya da yırtık yere atılan dikiş.)

enc cı eştış dikiş atmak. *Serrey to şıkiyayo, şo wa tıxtor encê çekero cı!* Kafan kırılmış, git doktor bir dikiş atsin!

enci kerdış dikiş yapmak. *Do hewna gıryaney çaketi enci kerê.* Daha ceketin yakasına dikiş yapılıcak.

encıkneyış YER: 'Hesûd. <gçl.f.> döverek etmek. [encıknenno; em.k. biencıkın]

encilewr BKZ: encilor.

encilêr YER: Sinag. BKZ: encilor.

encilor VARY: incilor, encilêr, encilewr, incilewr. <is.d.> incir ağacı.

encınayış YER: 'Hesûd. <gçl.f.> doğramak. [encineno; em.k. biencını]

encil VARY: incile; incil. <is.d.> incir.

encilê siyay kara incir.

'encûr VARY: 'ecûr. <is.e.> acur.

'endirko YER: Gewrek. VARY: heldılko; hendılko. <is.e.> Bir metre uzunluğunda, geniş yapraklı, tohumu pembe renkli çiçek açan, bir parmak kalınlığında, dere kenarlarında erken yetişen güzel kokulu, yenen bir ot çeşidi. 'Endırko, 'endirko, hadê ma şımı vera ko, koya ser ra bigeyrim, ma tıroya biteqnımı (çoçuk türküsü). Endırko, endırko, gelin dağa gidelim, dağların

üstünden gezelim, kaba adamları çatlatalım.

endişe (İr.) <is.e.> endişe. EŞ ANL: *xulxuli*.

endişeyin <s.> endişeli. EŞ ANL: *xulxuliyin*.

endüstri <is.e.> endüstri.

enerji <is.e.> enerji.

enerjik <s.> enerjik.

enewe hemen şimdi. BKZ: *newe*.

enê BKZ: *nê*. <zm.>

engaz <is.d.> alet, saban.

engele YER: Qelacix. <is.e.> kol. *Eşmo engeley mı tewayê*. Bu gece kolum ağrıyordu. EŞ ANL: *qol₁*.

engemin YER: 'Hesûd. BKZ: *hingimên*.

engirnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> avutmak. *Tayn xingilîki bidê na keyneker û ay biengirîne!* Bu kıza oyuncak verip avutun! [*engirînenö*; em.k. *biengirîni*] EŞ ANL: *amos kerdış, azme kerdış*.

engiryayış YER: Qerxan. <gçs.f.> kızmak, somurtmak. [*engiriyeno*; em.k. *biengiriyi*] EŞ ANL: *'hêrs biyayış*.

engişt BKZ: *gışt*.

engiştane BKZ: *gıştane*.

engûr (Phlv. angûr) VARY: *ingûr*; *ingûre*. <is.d.> üzüm. *Engûr weynena engûr ra bena biyayi (atas)*. Üzüm üzüme, baka baka kararır.

engûra ışkija kuru üzüm üzümü.

engûra şiri şıralık üzüm, pekmez yapılan üzüm.

engûra siya kara üzüm, şeraplık üzüm.

engûra sûr kırmızı üzüm.

engûrmarrek <is.d.> 1) frenk üzümü. 2) it üzümü.

enika şu an. BKZ: *nika*.

eno BKZ: *no*. <zm.>

'entike (İt.) <s.> antika.

enûg <is.e.> 1) kuzuluk kapısı, kuzuluk. (Büyük bir kapının içinde bulunan küçük kapı.) 2) patika, geçiyolu.

er <ünl.> hayret! *Er, tı hewna nêşiyê keye?* Hayret, sen daha eve gitmedin mi? EŞ ANL: *mat*.

'era <zf.> yere boyunca. (etimol. *'erd ra*)

'era deyayış yere sürülmek. *Çına aviştö, oyo deyeno 'era*. Serdikleri elbise, yere sürülüyor.

'era geyrayış yerde dolaşmak. *Ezo nêşena werza pay, ezo 'era geyrena*. Ayağa kalkamıyorum, yerde dolaşıyorum.

'era kerdış yere sermek. *Mı nûncikê dê piro û kerd 'era*. Bir yumruk vurup yere serdim.

'era sawıtış yere sürmek.

'era sawıyayış yere sürülmek.

erbab BKZ: *herbab*.

'erbana <is.d.> tef.

'erbe <is.e.> değer (insan için).

'erbe ra kewtiş değerden düşmek.

'erbe war ardış değerden düşürmek. *To xo destiya 'erbey xo ard war*. Sen ellerinle değerini düşürdün.

'erbet (Ar.) <zf.> ibret, ders. (Yanlış, kötü davranışlardan sakınmayı sağlayan olgu veya bu gibi olgulardan alınması gereken sonuç ders.)

'erbet biyayış ibret olmak, ders olmak. *Piseya kı mı kerda, wa mı rê 'erbet bo kı ez fına nêkera*. Yaptığım pislik bana ders olsun ki, bir daha yapmayayım.

erc <is.e.> değer. EŞ ANL: *'erbe*.

erc cı dayış değerlendirmek, değer vermek (birine).

erc dayış değer vermek.

erc finayış değer düşürmek.

erc girotiş değerlenmek.

ercan VARY: *hercan*. <s.> ucuz.

ercan biyayış ucuzlamak.

ercan kerdış ucuzlatmak. *Dûkandari zerezewat kerdo ercan*. Bakkal sebze yi ucuzlatmış.

ercaney <is.d.> ucuzluk.

ercanker <is.e.d.> ucuzlatan.

ercinayen <is.d.> değerlendirme.

ercinayış <gçl.f.> değerlendirmek. *Şar malê xo ercinenö*. El malımı değerlendiriyor. [*ercinenö*; em.k. *biercini*]

erciyaye/i <or.e./d.> değerli. *İbo ambazêndo erciyayeyo*. İbo değerli bir arkadaştır.

nêrciyaye/i değersiz.

erciyayen <is.d.> değerlenme.

erciyayış <gçs.f.> değerinde olmak. *Nê perrana erciyeno, to no bostan herinayo?* Bu paralara değer mi, bu bahçeyi almışsın? [*erciyayeno*; em.k. *biercyi*]

erczanaye/i <or.e./d.> değerbilir.

ercnêzanaye/i değerbilmez.

'erd <is.e.> 1) tarla. EŞ ANL: *hewlı*. 2) yer.

'erd erziyayış 1) yere yıkılmak. 2) yere atılmak.

'erd eştış 1) yere yıkmak. 2) yere atmak.

'erd finayış 1) yere düşürmek. 2) yere vurmak, yere çakmak.

'erd kewtiş yere düşmek. (Bir yere yapışık olan bir nesnenin yerinden kopup yere düşme işi.)

'erd ra vijyayış yerden çıkmak.

'erd ro VARY: *'ero*. yere.

'erd ro ardış yere çarpmak. *Mı dorı ard 'erd ro, hima nêşikiya*. Testiyi yere çarptım, ama kırılmadı.

'erd ro dayış yere vurmak.

'erd û azmin 1) yer ve gök. *Wexto kı hewri gurrenê, 'erd û azmin lerzeno*. Gök gürlediği zaman, yer ve gök titrer. 2) kainat, evren. EŞ ANL: *kaynat*.

'**erda** yere, yeri. *Dezay mı xeylê wext Awrîpa dî mend bî, ame welat, tewr veri lew na 'erda*. Amucam oğlu epey zaman Avrupa da kalmıştı, vatana gelince önce yeri öptü.

'**erdo awi** sulak tarla.

'**erdo beje** susuz tarla.

'**erdo mendîş** yerde kalmak, yatalak olmak. *O poxda nêweşî ra 'erdo mendo*. O hastalıktan dolayı yerde kalmış.

'**erdo bûre** ekilmemiş tarla.
ri 'erdi yeryüzü.

erdiş VARY: *ardiş*; *erdis*. <is.d.> sakal.

erdiştaşte <s.> tıraşlı (sakal).

erdişin <s.> sakallı.

erdişsipe <s.> aksakal.

'**erdkewte/i** <or.e./d.> yere düşen.

'**erdlerz** <is.e.> deprem.

'**erdomende/i** <or.e./d.> yerde kalan.

'**Ereb**₁ <öz.e.d.> Arap.

'**Ereb**₂ <öz.e.> erkek adı.

'**ereba** <is.d.> araba.

'**erebibazar** <zf.> götürü, olduğu gibi, toptan, kabala. *Ez to rê erebibazar jew fiyet bîda?* Sana toptan bir fiyat vereyim mi? EŞ ANL: *têpize dî*.

'**Erebistan** <öz.e.> Arabistan.

'**Erebistanij** <öz.e.d.> Arap.

'**Erebki** <öz.d.> Arapça.

'**Erefat** (Ar.) <öz.e.> Arafat. (Mekke'nin doğusunda, hacıların, kurban bayramının arife günü toplandıkları tepe.)

eresne YER: Mûskan. BKZ: *arsne*.

erey BKZ: *berey*.

erik <ünl.> vay canına. (Şaşma, öfke duygusu anlatır.) *Erik, ney karê xo nêqedinayo û şîyo keye*. Vay canına, bu işini bitirmeden eve gitmiş.

erinayış YER: Mexmûr. BKZ: *herinayış*.

ero cî geyrayış YER: Ş. Cori. bir şeyi aramak.

ero cî gunayış YER: Ş. Cori. bir şeyin içine düşmek.

'**ero** <zf.> yere doğru. (etimol. 'erd ro)

'**ero dayış** 1) yere vurmak (kötü bir duruma sokmak). 2) yere yıkmak. *Heri bar da 'ero*. Eşek yükü yıktı. 3) yenmek (güreşte, kavgada).

'**ero gunayış** 1) yere vurulmak (kötü bir duruma sokmak). 2) yere yıkılmak. *Bar guna 'ero*. Yük yere yıkıldı. 3) yenilmek (güreşte, kavgada).

'**ero repisnayış** yere çakmak, yere çarpmak.

'**ero repiswayış** yere çakılmak, yere çarpılmak. *'Teyare repisiya 'ero*. Uçak yere çakıldı.

'**Ers** (Ar.) <öz.e.> Arş. (İslam dini inancına göre göğün en yüksek katı.)

erzaq (Ar.) <is.e.> erzak.

erziyaye/i <or.e./d.> atılan.

erziyayen <is.d.> 1) fırlama, atılma. 2) sıçrama. 3) çarpıntı (kalp için). 4) ürkme.

erziyayış <gçs.f.> 1) fırlamak, atılmak. *O erziya mı ser*. O üzerime fırladı. 2) sıçramak. *'Ereba linci miyan ra şî, linci erziyê mi*. Araba çamurun içinden geçti, bana çamur sıçradı. 3) bir uyarı veya heyecan sebebiyle ürkerek birdenbire olduğu yerde doğrulur gibi sarsılmak. 4) çarpmak (kalp için). 5) ürkme. *O çiyê ra tersa û finêdi erziya*. O bir şeyden korkup aniden ürktü. [*erziyeno*; em.k. *bierzyi*]

cî erziyayış 1) üstüne atılmak. *Kutık nişkê dî erziya cî*. Köpek aniden üzerine atıldı. 2) -ye silah atılmak. *O kamo tîfingiyê erziyenê cî?* Kendisine silah atılan kim? 3) bir şeye tutunmak için atılmak. *Darê ûja dî bi, erziya cî û xo pa tepışt*. Bir ağaç ordaydı, atlayıp ağaca tutundu.

pê erziyayış 1) atışmak, kavgaya tutuşmak. *Îna qisey verday pêyo û finêdi erziyay pê*. Onlar birbirini azarlayıp aniden atıştılar. 2) birbirine tutunmak.

'**esas** <zf.> esasen.

esasname <is.e.> tüzük.

eseme <is.e.> varlık izi. *Esemey cî qe cayê dî nêmendî*. Hiç bir yerde onun varlık izi kalmadı.

eser (Ar.) <is.e.> eser. EŞ ANL: *ked*.

eshabe <is.e.> ashabe.

esker (Phlv. laşkar 'ordu') <is.e.> asker. EŞ ANL: *lejker*.

eskerey <is.d.> askerlik.

eskotek BKZ: *egsig*.

'**esl** <is.e.> asil.

esmer (Ar.) <s.> buğday tenli, esmer.

esmerr YER: 'Hesûd. BKZ: *emserr*.

esnaf (Ar.) <is.e.d.> esnaf.

esnafey <is.d.> esnaflık.

espar VARY: *ispar*. <is.e.> asker. (Pahl. aswâr 'süvari')

espij YER: Sinag. BKZ: *ispij*.

espiz BKZ: *ispij*.

esrar (Ar.) <is.e.> esrar.

esrarkeş <s.> esrarkeş.

est / est biyayış <gçl.f.> var olmak. *Dî bîray mı estê*. İki kardeşim vardır. *Ekî dinya dî şeytaney çinê bo, vergan û meyana piya çerenê (atas.)*. Dünyada şeytanlık olmasa, koyunla kurt bir arada otlar. [*esto* (olums. *çniyo*); istm.k. ve gçm.z. *biyayış* gibi biçim verir (olums. *çinê + biyayış*)]

estanik BKZ: *istanik*.

estare BKZ: *istare*.

estaxfûrûlah <ünl.> estağfurullah.

e'ste BKZ: *aste*.

esteri YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *istre*.

estewrın BKZ: *istewrın*.

estış BKZ: *est/estbiyayış*.

estor (Phlv. stōr) VARY: *istor*. <is.d.> at.

estora al alnı beyaz at.

estora kihêl at cinsi, iyi kan, asıl, koşu atı, küheylan.

estora kumêt dorunun açığı, kızıla çalan at.

estora qır kır at.

estora yaxız yağız doru.

estrax BKZ: *istrax*.

estûn VARY: *hestûn; istûn; estûne*. <is.d.> direk, sütun.

estûne YER: Qelacix. BKZ: *estûn*.

estûnek <is.d.> sütuncuk.

estûneka zıncı burun kemiği.

eşar YER: Qerxan. <is.e.> küplerin, tulukların içini kaynatılmış pekmez vb. macun ile sıvama.

eşbabi YER: Qerxan. VARY: *eşbabıye*. <is.d.> kurutulmuş kaşısı.

eşed <is.d.> kelimeî şehadet.

eşed ra ardış kelimeîşaadet getirmek.

'eşir (Ar.) <is.d.> aşiret.

'eşiretin <is.d.> aşiretçilik.

'eşirki <zf.> aşiretçe.

eşkera <zf.> açık, açıktan, aleni.

eşkera biyayış açıklanmak.

eşkera kerdış açıklamak. *Ey sîrrê ma kerd eşkera*. O sırrımızı açıkladı.

xo eşkera kerdış kendini açığa vurmak.

eşkerabıyaye/i <or.e./d.> açıklanan.

eşkeraker <is.e.d.> açıklayan.

eşkerakerden <is.d.> açıklama, alenileştirme.

eşkerayın <is.d.> açıklık, alenilik.

eşkiş VARY: *eskız, eşkiş; işkiş*. <is.d.> kuru üzüm.

eşkiş YER: Qelacix. BKZ: *eşkiş*.

eşmo YER: Qelacix. BKZ: *eşmo*.

eşnawıtış BKZ: *aşnawıtış*.

eşq <is.e.> aşk.

eşqa aşkla, coşkuyla. *Ezo karê xo eşka kena*. Ben işimi coşkuyla yapıyorum.

eşten <is.d.> 1) fırlama, fırlatma, fırlayış. 2) sıçrama, sıçrayış.

eştış VARY: *estış*. <gçl.f.> 1) fırlatmak, atmak. 2) sıçratmak. *Ey 'erebera linci eşt*. O arabayla çamur sıçrattı. [*erzeno*; em.k. *berzi, meerzi*] EŞ ANL: *çekerdiş*.

a cı eştış atıştırmak (yemekte). *Hatbıla nan eştê a cı û werdê*. Durmadan yemek atıştırtıp yiyordu.

cı eştış 1) birine tokat atmak. *Mı sileyê eşt cı*. Birisine bir tokat attım. 2) birine bir şey atmak, fırlatmak. *Mı 'si eşt cı*. Birisine taş fırlattım. 3) birine silah sıkmak. *Tıfinga kı eşt cı, şanê cı*. Attığı silah, hedefi vurdu.

– **xo cı eştış** 1) sığınmak. 2) bir şeye tutunmak için kendini atmak.

pê eştış 1) birbirine atmak, atışmak. 2) birbirine silah sıkmak. *Êyê tıfingi erzenê pê*. Onlar birbirine silah sıkıyorlar.

xo eştış atlamak.

eştox <is.e.d.> 1) fırlatan. 2) sıçratan.

'eta YER: Piran. <is.d.> yenge. EŞ ANL: *niyaj(ık)*.

'etar <is.e.> çerçi. *'Etar ameyo dew, oyo çekçol roşeno û herineno*. Çerçi köye gelmiş, ıvır zıvır alıp satıyor.

'etarey <is.d.> çerçilik.

ete! YER: Ş. Cori. <is.e.(vok.)> baba!

etiya VARY: *ûtiya; witiya; awtiya; atiya*. <zf.> şurası, burası.

etiya ro buradan. BKZ: *tiya, ayta*.

etiyağa şuracık.

etiyağey <zf.> şuralar, buralar. *Şıma etiyağey kerdê xırabey*. Buraları harabeye çevirmişsiniz.

etiyağên <s.> burdaki.

etiyağeni burdakiler.

etiyağij <is.e.d.> buralı.

'evdal <zf.> abdal. (Üstüne başına ve temizliğe dikat etmeyen, dilenci.) EŞ ANL: *bûdele*.

evleg VARY: *avlege*. <is.d.> evlek. (Tarlanın, tohum ekmek için saban iziyle bölünen bölümlerinden her biri.)

evlegi biyayış evlekenmek.

evlegi kerdış evlekleme.

evlegibıyaye <or.e.> evleklenmiş.

evring BKZ: *hevring*.

ew <bağ.> de, ve. *Yaxer û fırtıniya benê sist ew nê danê pıro şınê*. Yağmur ve fırtına hafifleyince, bunlar çekip gider.

'eware (İr.) <s.> aylak, boş, işsiz güçsüz.

'eware biyayış 1) boşuna gelmek. *Tı 'ewarey tiyay biyê, tiya dı kar çınıyo*. Buraya boşuna geldin, burda iş yok. 2) işsiz güçsüz dolaşmak. *Tiyayey ra 'eware bı*. İşsiz güçsüz buralarda dolaşıyordu.

'eware kerdış vaktini öldürmek, yormuş olmak, bir kimseyi işinden alıkoymak. *To çı ez 'ewarey tiyay kerda?* Beni neden işimden alıkoyp buraya getirdin?

'eware mendış başı boş kalmak. *Tiyê mı kar nêbenê, ez tiya dı 'eware menda*. Beni işe götürmüyorsun, burda başı boş kaldım.

'ewareker <is.e.d.> boş yere yoran.

'ewaremendox <is.e.d.> başı boş kalan.

ewdaz BKZ: *awdaz*.

'ewêzi <is.d.> beklentilerine karşılık verme işi, ilgisiz bırakma.

'ewêzi kerdış beklentilerine karşılık vermek, ilgisiz bırakmamak. *Lajê mı çımê warda şımayo tım keydê pêrdê cıdo, eki ez*

mirena, 'ewêziya cı tı bıki! Oğlum bacının gözünü daima babasının evindedir, eğer ölürsem, beklentilerine karşılık ver!

ewına <zf.> 1) böyle. 2) bu tarafa.

ewına ra bu tarafa doğru. *Tayn bê ewına ra!* Biraz bu tarafa doğru gel! BKZ: *wına*.

ewja YER: Gewrek. BKZ: *ûja*.

ewlad (Ar.) <is.e.d.> evlat.

ewladey <is.d.> evlatlık.

ewliya (Ar.) <is.e.> evliya.

ewnayış YER: 'Hesûd. BKZ: *weynayış*.

ewnayin <s.> böylesi.

ewraq (Ar.) <is.d.> evrak.

'ewret (Ar.) <is.e.> avret, utanma yeri.

Ewro₁ <öz.d.> Avrupanın para birimi, Avro. *Ey qandê tahtili, hirê hezari Ewro xo çim ra veti.* Tatil için, üç bin Avro gözden çıkardı.

ewro₂ (Phlv. im-röz) <zf.> bugün.

ewra tepya bugünden itibaren. *Ewra tepya, mına medı megi!* Bugünden itibaren, benimle alıp verme!

ewro mest bugün yarın.

ewro roj bu günlük.

ewroyên <s.> bugünkü, bugünlük. *Ewroyên vızêrêni weşêri bı.* Bugünkü dünkinden daha iyiydi.

ey <zm.bük.> onu, ona, onun (e.). BKZ: *o*.

'ey <ünl.> git! (keçi kovarken).

ey ey <ünl.> yeter yeter! *Ey ey, 'hend qısey meki!* Yeter yeter, o kadar konuşma!

'eyan (Ar.) <is.e.> malûm, bilinen, belli. EŞ ANL: *sık*.

'eyan biyayış malûm olmak. *Mı rê bı 'eyan kı, ê do qeza bikerê.* Kaza yapacakları bana malûm oldu.

cı 'eyan biyayış sezmek. *Cı 'eyan bı kı, o do bımıro.* O öleceğini sezmişti.

'eyar kerdış malûm etmek, içine doğmak.

xo 'eyan kerdış içine doğmak.

'eyar (Ar.) <is.e.> 1) ayar. 2) saflık derecesi (altın, gümüş vb.).

'eyar biyayış ayarlanmak.

'eyar kerdış ayarlamak.

'eyarkerden <is.d.> ayarlama.

'eyaşır YER: Feqi. <is.e.> hayvan derisinden yapılan tabakalanmış süt kabı.

eyaz YER: Qerxan. <is.d.> yayık, tuluk. EŞ ANL: *donir, meşk*.

'eyb VARY: 'eyv. (Ar.) <is.e.> ayıp. *Heri niştış finê 'eybo, war amayış dı fini 'eybo (atas.).* Eşeğe binmek bir kere ayıp, inmek iki kere ayıptır.

'eyb biyayış ayıplanmak, ayıp olmak.

'eyb kerdış ayıp etmek.

'eyb vinayış ayıp görmek, ayıplamak. *Nê gırwi, ey rê 'eyb mevini!* Bu işi, ona ayıplama!

'eyb vineyayış ayıp görülme.

'eybo gıran çok ayıp. *'Eybo gıran, to hewna mekteb nêqedinayo?* Çok ayıp, okulu daha bitirmedin mi?

'eybo vatiş 1) ayıptır söylemesi. (Özür dilemek anlamında kullanılır.) *'Eybo vatiş, oyo karo pis keno.* Ayıptır söylemesi, o pis iş yapıyor. 2) övünmek gibi olmasın ama. *'Eybo vatiş, ma nanê şani aşxane dı werd.* Ayıptır söylemesi, akşam yemeğini lokantada yedik.

eyf <ünl.> yok yahu!, hayda! *Eyf, tı zi şiya ûja?* Yok yahu, sen de mi oraya gittin?

eyk(i) BKZ: *eki*.

'Eyleki <öz.e.d.> Sivereklilerin, Palululara verdiği ad.

eyni YER: 'Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *ini*.

'eyni (Ar.) <zf.> aynen.

'eyret <s.> tuhaf. *O êyret merdımı, kes nêşeno pa ray şıro.* O tuhaf bir adamdır, onunla yol gidilmez. EŞ ANL: *awayın, 'ecêb*.

'eyretın <s.> tuhafı.

eyş <ünl.> dalga geçerek bakmak. *Eyş, hel bewni a işligda nexşên ra.* Hele o nakışlı gömlüğe bak.

eyş <ünl.> yeter! *Eyş, dıha aw de meki!* Yeter, daha içine su koyma! EŞ ANL: *bes*.

'eyv YER: Ş. Cori. BKZ: 'eyb.

eywan BKZ: *ıwan*.

eywax (İr.) <ünl.> evvah!

ez (Phlv. man) <zm.> ben.

ez do VARY: *edo*. (gel.z.) *Ez do şıra.* Ben gideceğim.

eza kı eza benlik. *Nıka o mêrdeko vano: "Eza kı eza".* O adam şimdi der: "Benim ki benim".

ezo/eza (şmd.z. e./d.) *Ezo şına keye.* Ben (e.) eve gidiyorum.

ezo kı benimse. *Ezo kı, nê gırwi wını meki!* Bence bu işi öyle yapma!

mı(n) <bük.> *Mı gırweyêndo xırab nêkerdo.* Ben kötü bir iş yapmamışım. *Lajê mını pil, şıyo xurbet.* Büyük oğlum gurbete gitmiş.

'eza <is.d.> taziye, baş sağlığı dileme.

'ezab (Ar.) <is.e.> azap.

'ezab antış azap çekmek.

'ezabey <is.d.> azaplık.

'ezan (Ar.) <is.e.> ezan.

'ezanê dıhir öğle ezanı.

'ezanê êri ikindi ezanı.

'ezanê mırxubi akşam ezanı.

'ezanê şewray sabah ezanı.

'ezanê yasi yatsı ezanı.

Ezazil <öz.e.> Şeytan. EŞ ANL: *İblis*.

ezber (İr.) <is.e.> ezber, hafızadan.

ezber biyayış ezberlenmek.

ezber kerdış ezberlemek.

ezberker <is.e.d.> ezberci.

ezberkerden <is.d.> ezberleme.

ezberkerden dayış ezberletmek.
ezberki <zf.> ezbere.
ezbet <is.d.> aşiretin bir kolu.
'ezeb <is.e.d.> bekâr.

'ezebey <is.d.> bekarlık.
Ezırgan <öz.e.> Erzincan.
Ezırganij <öz.e.d.> Erzincanlı.
Ezrail (Ar.) <öz.e.> Azrail. EŞ ANL: *Gangêr*.

Ê - ê

ê₁ <zm.> onlar, şunlar. *Ê hırq şewra şinê mekteb*. Onlar her sebah okula giderler. *Ê tiriya biyarê!* O okları getirin!

êyê VARY: *iyê*. (şmd.z.). onlardır. *Êyê ma nezeri itibar nêgênê*. Onlar bizi ciddiye almıyorlar.

ina(n) VARY: *êno*. <bük.> *Tı kı ina biyarê ca*. Onları yerine getirirsen. *Tı inana silasiyayê?* Sen onlarla tanıştın mı?

ê₂ <göst.s.bük.> o, şu. BKZ: *o. Ê lajeki xo vırar kı!* O çocuğu kucağına al!

ê₃ <zm. (izafe)> 1) -(n)inki, ... olan. *Ê ma şî dew*. Bizimkiler köye gitti. *Dewarê ma ame, ê şıma zi ame?* Bizim hayvanlarımız geldi, sizinki de geldi mi? 2) -ıncı. *Ê şeşî*. Altıncı. *Hirê şertê mı estê, ê dıdın boll zahmeto*. Üç şartım var, üçüncü çok zor.

êdê -(n)inki, ait olan. *No çına êdê mîno*. Bu elbise benimkidir. *No êdê ê binano*. Bu o diğerlerindir.

êgan YER: Bahser. BKZ: *hêgan*.

êge YER: Bahser. BKZ: *hêge*.

êkêri YER: Sa'hrık. <is.e.> yüklük. EŞ ANL: *'lindan*.

êleg <is.d.> yelek.

êlet YER: 'Hesûd. <is.e.> takat, fiziksel güç. EŞ ANL: *hêle, taqet*.

êlkane <is.e.> erkek domuz.

êlke <is.e.> kova. EŞ ANL: *sıtl*.

êlxê [X]~[Y] <is.e.> 1) hayvan sürüsü, büyük hayvan topluluğu. *Êlxey dewaryo yeno*. Hayvan sürüsü geliyor. 2) kalabalık insan topluluğu (mec.). *Dı 'eşiryê danê pêro, 'eşira jû êxeyêna, hıma çiyê rê nêbena,*

aya nêşena lej bıkero. İki aşiret kavga ediyor, o aşiret bir sürüdür, ama bir şeye yaramaz, kavga edemiyor.

êne VARY: *ine, yene*. <is.e.> cuma. (Zazalarda cuma günü evi süpürmek günahdır, çünkü cinler toza karışıp insana zarar verebilir.)

ênişte (İr.) <is.e.> enişte.

êno YER: Ş. Cori. BKZ: *ê (ina)*.

êre VARY: *êri*. <is.e.> ikinci.

êreyê <zf.> ikinci vakti, ikinci zamanı.

êrı YER: Qerxan. BKZ: *êre*.

êriş YER: Qerxan. <is.e.> hücum. EŞ ANL: *'hücım*.

êrişâ şiyayış hücumla kalkmak. *Jewêno êrişâ şino vera dew*. Biri hücum şeklinde köye gidiyor.

êrişke YER: Helûl. <is.e.> sucuk. EŞ ANL: *sıncıx*.

Êrmeni <öz.e.d.> Ermeni.

Êrmenistan <öz.e.> Ermenistan.

Êrmenki <öz.d.> Ermenice.

êsig VARY: *êsigê*. <is.d.> kapı önü, eşik.

êsigê YER: Qelacıx. BKZ: *êsig*.

êşi YER: Qerxan. <is.d.> çadırın yan tarafı. (Misafirlerin oturduğu kısım.) *Bê, na êşi dı roş!* Gel, çadırın yan tarafında otur!

êşnawıtış YER: Qelacıx. BKZ: *aşnawıtış*.

êwanı YER: Qerxan. BKZ: *ıwan*.

êx <ünl.> ıh! (Develeri yatırmak için verilen komut.)

êx kerdış ıhlamak. *Devi êx kı!* Deveyi ıhla!

êxkerden <is.d.> ıhlama.

êyın <s.> onlar. *Ê mayın weş bı, ê êyın weş niyo*. Bizimki güzel idi, onlarınki güzel değil.

F - f

fahl (Ar.) VARY: *fahle*. <is.d.> fal.

fahl akerdış fal açmak.

fahldar <is.e.d.> falcı.

fahle YER: Qelacıx. BKZ: *fahl*.

fahm <is.e.> anlayış.

fahm biyayış anlaşılacak.

fahm kerdış anlamak.

fahmey <is.d.> anlayış.

fahmkerden <is.d.> anlama. *Fahmkerdena mı, qısey kerdenda mı weşêriya*. Anlamam konuşmamdan daha iyidir.

fahmkerden dayış anlatmak, anlaşdırmak.

fahmkerdax <is.e.d.> anlayan.
fahş (Ar.) <is.d.> fahişe.
fahş biyayış fahişleşmek.
fahşey <is.d.> fahişelik.
fahşey kerdış fahişelik yapmak.
fakulte <is.e.> fakülte.
fanık YER: Piran. <is.d.> kazak. EŞ ANL: *qazax*.
fantazi <is.e.> fantazi.
Farızki <öz.d.> Farsça.
fasila <is.d.> fasulye. EŞ ANL: *lobi*.
fasûn <is.e.> bir kumaş çeşidi.
fasûr <is.e.> ölçü.
faşist <s.> faşist.
faşizm <is.e.> faşizm.
fatêha <is.d.> fatiha. (Ölülere Allah'ın rahmetini dilemek için dua olarak okunan Kur'an'ın ilk süresi.)
faıız (Ar.) <is.d.> faiz.
faıızın <s.> faizli.
fedâ (Ar.) <is.e.> feda.
fedâ biyayış feda olmak. *Wa ganê mı to rê fedâ bo!* Sana canım feda olsun!
fedâ kerdış feda etmek.
fedakar <is.e.d.> fedakâr.
fedakarey <is.d.> fedakârlık.
fek <is.e.> ağız. *Fek weno, rı sermayeno (atas.)*. Ağız yer, yüz utanır. *Ekı fekê merdimi vındero, kesi rê teıvayê çınıyo (atas.)*. İnsanın ağızı durursa insana hiç bir şey yok.
fek akerdış ağızını açmak.
fek cı eştış 1) iftira atmak. *Fek eşt cı û namûsê cı kerd rezil*. İftira atıp namusunu rezil ettiler. 2) işe bulaştırmak, işe katmak. *Ey teıvayê nêkerdo, ina fek eşt cı kı, o zi sûzdar bo*. Bir şey yapmadığı halde, onu da kattılar ki, suçlu olmuş olsun. 3) ısırık atmak. *'Sayê ûja dı bi, ey ji fekê eşt cı*. Bir elma ordaydı, o da bir ısırık attı.
fek dı vatış mırıldamak.
– **xo fek dı vatış** mırıldamak. *Mı xo fek dı va, ey fahm nêkerd*. Ben mırıldadım, o anlamadı.
fek gêriyayış ağız tıkanmak. *Fekê boriyer gêriyayo*. Borunun ağız tıkanmış.
fek girotış tıkamak, ağızı kapatmak.
fek pıstış ağız bağlamak. *Fekê xo bıpês!* Ağızını bağla!
fek ra ağızından.
fek ra fek ağızdan ağıza.
fek ra girotış ağızından almak.
fek ra kerdış 1) tıka basa doldurmak. 2) ağızına kadar doldurmak. 3) ağızına sokmak.
fek ra pırr dopdolulmuş, tıklım tıklım.
fek ra pırr biyayış tıklım tıklım dolmak. *Kahwe fek ra biyo pırr*. Kahve tıklım tıklım dolmuş.
fek ra pırr kerdış tıklım tıklım doldurmak.

fek ra reyayış ağızdan kaçmak. *Qısûr mewni, na qısa mı fek ra reyê*. Kusura bakma, bu laf ağızından kaçtı.
fek ra reıvayış ağızdan kaçırmak.
fek ra vetış ağızından çıkarmak.
fek û rı yüz üstü. EŞ ANL: *verdim, ri ser*.
fek û rı kewtış yüzüstü düşmek.
fek vıradayış caymak, vazgeçmek. *Mı o kar ra fek vırada*. O işten vazgeçtim.
feka nayış ağızına vermek. *Dayık pilol nayê tûteki feka*. Anne bebeğin ağızına bulamaç veriyordu.
fekê pıro dayış vurgun vurmak. *Pêrdê to dı perrey bolli, to nêşa fekê pıro dê?* Babanda para çok, bir vurgun vuramadın mı?
feki kewtış dile düşmek. *Pıseyâ to kewta feki*. Pisliğin dile düşmüş.
feki vera ağızına layık.
feko amayış 1) ağızda çıkmak. *Qınor ameya cı feko*. Ağızda çıban çıkmış. 2) ağıza gelmek. *Ez kerda hêrs, aya kı amê mı feko mı cı rê va*. Beni sinirlendirdi, ağızıma geleni kendisine söyledim.
fekakerde/i <or.e./d.> ağızı açık.
fekbelas <s.> boş boğaz.
fekbelasey <is.d.> boş boğazlık.
fekçewt <s.> eğri ağızlı.
fekdivajıyayen <is.d.> mırıldanma. EŞ ANL: *ıvın*.
fekgırote/i <or.e./d.> ağızı kapalı.
fekhera <s.> 1) bir balık çeşidi. 2) ağız geniş. *No mêrdek fekherayo*. Bu adamın ağızı geniştir.
fekherayın <s.> geniş ağızlı.
fekın <s.> 1) ağız vurulmuş olan, ısırık (elma, armut vb.). 2) ağızlı.
fekın biyayış ağız vurulmak, ısırılmış olan.
fekın kerdış ağız vurmak (yiyeyeğe), ısırık (yiyeyeği).
fekikewten <is.d.> dile düşme. EŞ ANL: *şorat*.
fekikewtox <is.e.d.> dile düşen.
fekki <s.> sözlü.
fekmelez VARY: *fekmelêz; fekmelaz*. <s.> pısrık, tutuk. *No embazê mı fekmelezo, nêşeno cıabê xo bıdo*. Arkadaşım pısrıktır, cevabını veremiyor.
fekmetin <s.> ağız sıkı, ketum, ağız pek.
fekmıla VARY: *fekvıla*. <is.d.> esneme.
fekmılay amayış esnemek.
fekmılay antış esnemek. *Hewnê toyo yeno, tiyê fekmılay ancenê?* Esniyorsun, uykun mu geliyor?
fekpêt <s.> ağız pek, sır vermeyen.
fekpıste/i <or.e./d.> ağız bağlı.
fekpıs <s.> ağız bozuk.
feksılwal BKZ: *fekşırwal*.

feksist <s.> ağzı gevşek, lafını denetleyemeyen.

feksırwal VARY: *feksılwal*. <s.> donsuz, belden aşağı çıplak.

feksırwal biyayış donsuz olmak.

feksırwal geyrayış donsuz gzmek. *Qeçek-yê tiyayey ra feksırwal geyrenê*. Çocuklar buralardan donsuz geziyor.

feksırwal kerdış donsuzlaştırmak.

feksırwalın <s.> donsuzluk.

fekvıla YER: 'Hesûd, Ş. Cori. BKZ: *fekmıla*.

fekvıradayen <is.d.> cayma, vazgeçme.

fekvıradayen dayış caydırmak, vazgeçirmek.

felaket (Ar.) <is.e.> felaket.

felek (Ar.) <is.e.> felek.

feleqe (Ar.) <is.e.> falaka.

feleqe ro dayış falakaya yatırmak.

felqe YER: Sinag. <is.e.> bölüm, kısım.

fen VARY: *fene*. <is.d.> dolandırma.

fen biyayış 1) dolandırılmak. 2) baştan çıkarılmak.

fen kerdış 1) dolandırmak. 2) baştan çıkarmak. *Keynek fen kerd û berd*. Kızı baştan çıkarıp götürdü.

fenatik <s.> fanatik.

fenatizm <zf.> fanatizm.

fenbiyayox <is.e.d.> dolandırılan.

fene YER: Qelacix. BKZ: *fen*.

fenkerden <is.d.> 1) dolandırma. 2) avuntu.

fenkerdix <is.e.d.> 1) dolandıran. 2) baştan çıkarıcı.

feq (Ar.) <is.d.> 1) kapan. (Bazı hayvanları yakalamak için kullanılan, hayvanın ayağının değmesiyle işleyen tuzak.) 2) düzen, hile. EŞ ANL: *dam*.

Feqi₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

feqi₂ <is.e.d.> medrese öğrencisi, fıkıh öğrenimini yapan kişi.

feqir (Ar.) <s.> yoksul, fakir. EŞ ANL: *neçar*.

feqirey <is.d.> fakirlik.

feqirxane <is.e.> fakirhane.

fer <is.e.> tek.

ferê tekli. *Ê to jewncêna, ê mı ferêna*. Seninki çiftli, benimki tekli.

ferc (Ar.) <is.e.> felç, inme. EŞ ANL: *kût, kûz*.

ferc biyayış felç olmak, inme olmak.

ferc kerdış felç etmek.

ferci piro dayış felç vurmak.

fercin <s.> felçli.

ferkinayış₁ <gçs.f.> kıvrıp dikmek. *Çiteki biferkını kı, wa lay nêvijyê!* Kumaşı kıvrıp dik ki, ipler çıkmasın! [*ferkineno*; em.k. *biferkını*]

ferkinayış₂ YER: Qerxan. <gçl.f.> yapışık maddeleri birbirinden ayırmak. *No pemiste dışkiyayo pêro, ney biferkinê!* Bu çiğit birbirine yapışmış, birbirine sürün ki

ayrılınsın! [*ferkineno*; em.k. *biferkını*]

ferman (Phlv. framân) <is.e.> emir, buyruk. EŞ ANL: *emir*.

ferman kerdış emretmek.

ferman vetiş emir çıkarmak.

fermandar <is.e.d.> emreden, kumandan.

fermanferma YER: Qerxan. <is.e.> hakim, kral, hükümdar. EŞ ANL: *'hukûmdar*.

Ferq₁ <öz.d.> Çermik ve Siverek'te köyler adı.

ferq₂ (Ar.) <is.e.> 1) fark. 2) kanı.

ferq kerdış fark etmek.

ferqın <s.> farklı.

ferqıznayen <is.d.> birisinin elinden kurtarma.

ferqıznayış <gçl.f.> 1) birisinden bir şey koparmak. *Deynê mino eyo, mı cı ra çiyê ferqızna, ê binyê hewna po*. Borcum ondadır, bir şeyler kopardım, diğerleri daha duruyor. 2) birini birisinin elinden kurtarmak. *Ey lajê xo mezbûtêna tepıştı bı, mı cı dest ra ferqızna û da rem ro*. O oğlunu sıkıca tutmuştu, elinden kurtarıp kaçtırtım. [*ferqızneno*; em.k. *biferqızını*]

ferqızayen <is.d.> birisinin elinden kurtulma.

ferqızayış <gçs.f.> birisinin elinden kurtulmak, aradan sıyrılmak, kurtuluk kaçmak. [*ferqızayeno*; em.k. *biferqızıyî*]

ferrıkyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> hazmedilmek. *Cı ro ferrıkyayış*. Yemeğin hazmedilmesi *Mı ro ferrıkyo*. Hazmettim. [*ferrıkyeno*; em.k. *biferrıkyî*]

fersen (Ar.) VARY: *firsen*; *fersend*. <is.e.> fırsat. EŞ ANL: *keys, mezal*.

fersen cı ardış fırsat bulmak.

fersen cı ra girotiş kündeiy vurmak (güreşte), imkanları kendisine kapatmak, kıstırmak, sıkıştırmak. *Mı eya têmeane kerdê, mı cı ra fersen girot û da 'ero*. Onunla görüşüyordum, onu kıstırıp yere yıktım.

fersen dest kewtiş fırsat eline geçmek.

fersen ra vijyayış fırsattan çıkmak.

fersen vinayış fırsat bulmak.

fersend YER: Qelacix. BKZ: *fersen*.

ferseney <is.d.> fırsatlık.

fersenravete/i <or.e./d.> fırsattan çıkan.

fes (İr.) <is.d.> fes.

fesadey (Ar.) <is.d.> fesatlık, şeytanlık, ihbarcılık.

fesal <is.d.> biçki, ölçü (elbise için).

fesal ardış fırsata almak (mec.).

fesal ro cı ardış YER: Qerxan. biçimine getirmek.

feselnayış YER: Qelacix. BKZ: *fesilnayış*.

fesilnaye/i <or.e./d.> ölçülmüş olan.

fesilnayen <is.d.> biçme.

fesilnayış VARY: *feselnayış*. <gçl.f.> biçmek, ölçüye vurmak (terzide). [*fesilneno*; em.k.

bifesilni]

fesilnayox <is.e.d.> biçen (kumaşı).

fesilyayış <ğçs.f.> biçilmek. [*fesilyeno*; em.k. *bifesilyi*]

festival <is.e.> festival.

feteq <is.e.> fitik.

feteq biyayış fitik olmak.

feteqin <s.> fitikli.

fetilnayış <ğçl.f.> eselemek, kovalamak. [*fetil-neno*; em.k. *bifetilni*]

fetilnayox <is.e.d.> eseleymek, kovalayan.

fetilnayış <ğçs.f.> eselenmek, kovalanmak. [*fetilyeno*; em.k. *bifetilyi*]

fetisnayış <ğçl.f.> boğmak (birisi tarafından). [*fetisneno*; em.k. *bifetisni*]

fetisyayış <ğçs.f.> boğulmak. [*fetisyeno*; em.k. *bifetisyi*]

fetwa (Ar.) <is.d.> fetva.

fetwa dayış fetva vermek.

fetwa vetiş fetva çıkarmak.

fetwadayox <is.e.d.> fetva veren.

fetwavetox <is.e.d.> fetva çıkaran.

fewt (Ar.) <is.e.> fevt.

fewt dayış fevtini vermek.

fêl₁ <is.e.> imece.

fêli imece işçileri. *Mı fêli arêday kı, şımı pali bıkemı.* Ben işçi topladım ki, buğday biçelim.

fêl₂ <is.e.> 1) emel, niyet. *Fêlê ê merdımı xırabo.* O adamın emeli kötüdür. 2) ard niyet.

fêlxırab <s.> 1) kötü emelli. 2) ard niyetli.

fêriste (İr.) <s.> en güçlü, en üstünü, en iyisi, feriştah.

fêriste (İr.) <is.e.> melek.

fêriste biyayış feriştah olmak, çok üstünü olmak.

fêriste kerdış feriştah etmek, en üstte göstermek.

fêz <zf.> küçük baş hayvanları yatırıp dinlendirme işi.

fêz girêdayış küçük baş hayvanları yatırıp dinlendirmek. *Mı emşo fêzê çarwa girêda û rakewta.* Bu gece sürüyü yatırıp, dinlendirip yattım.

fijêjnayış YER: Ş. Cori, 'Hesûd. <ğçl.f.> üzümü sıkmak.

fıkır <is.e.> düşünce.

fıkırnaye <is.e.> düşündürücü.

fıkırnayış <ğçl.f.> düşündürmek. [*fıkırneno*; em.k. *bıfıkırni*]

fıkıryayış <ğçs.f.> düşünmek. [*fıkıryeno*; em.k. *bıfıkıryi*]

filan (Ar.) <belgis.s.> filan. (Gerekli görül-meyen bir adı veya yeri belirtir.) *Eki tı mı rê keynera filan merdımı biyarê, çı mirazê to bıbo, dana to.* Bana filan adamın kızını getirirsen, ne arzun olursa karşılığım.

filan û bêvan falan filan.

filanek <belgis.s.> filanca.

filankes <belgis.s.> falan kimse, filanca. *Filankes merdım rındo, bêvankes merdım rınd niyo.* Falan kişi iyidir, falanca kişi iyi değil.

filankes bêvankes filanca falanca.

filêjyayış YER: 'Hesûd. BKZ: *vilêşyayış*.

filfili <is.ç.> püskül.

filhan <is.e.> nadasa bırakılan tarla.

filhan kerdış nadasa bırakmak.

filharızı YER: Gewrek. <is.ç.> kardelen. EŞ ANL: '*arsizi, vilika kutikan*.

filim <is.e.> filim.

fill <ünl.> burun çekişi, sümük çekişi.

fın <is.d.> kere, defa, sefer, kez.

a fin o sefer.

a fınka o seferki.

dı finı iki sefer, iki defa.

fın fın bazen.

finê bir defa, bir sefer. *Merdımo camêrd boka finê nêkewo, eki kewt zi herkes xo rê nişeno cı.* Allahvere yiğit insan bir kere düşmesin, düşerse herkes sırtına biner.

finê dı bir kerede. *No kar finê dı nêqediyeno.* Bu iş bir kerede bitmez.

finê ra birden.

finê rê bir kereye mahsus.

jû fin BKZ: *jûfin*.

na fin bu defa.

no fin bu sefer.

fına <zf.> bir daha, başka bir sefer/zaman, yine, gene. *Şo, tersê cı dı kı, wa fına niro tiyayey.* Git bir korku ver ki, yine buralara gelmesin. EŞ ANL: *qona*.

ew fına üstelik.

fına biyayış tekrarlanmak.

fına ji yine de.

fına kerdış tekrarlamak.

findıq <is.d.> fındık.

findıqêr <is.d.> fındık ağacı.

finêdı VARY: *finêd*. <zf.> birdenbire, birden, bir anda. *Hêrs kı bı, finêdı werışt û şı.* Kızınca, birdenbire kalktı gitti.

finên <s.> seferki.

a finên o seferki.

dı finên iki kez olan.

na finên bu seferki.

no finên bu seferki.

finêna <zf.> bir kere ile. *Finêna qebûl nêkeno, dı finı şo hetek!* Bir kere ile kabul etmez, iki kere yanına git!

fınık <zf.> kerecik.

dı fınık iki seferlik.

fınıkê bir kerecik.

finkayên <s.> seferki.

a finkayên o seferki.

fıqare/i <or.e./d.> uslu.

fiqarek <s.> usluca, sakin.

Fıransa <öz.d.> Fıransa.

Fıransayij <öz.e.d.> Fıransalı.

Fıransij <öz.e.d.> Fıransız.

Fıransızki <öz.d.> Fıransızca.

fıraq <is.d.> yemek kapı, tabak.

fıraqê leymini bulaşık.

fıraqi kapkacak.

fıraqfo YER: Qerxan. <is.e.> mutfak takımı.

fıraqşû <is.d.> bulaşık suyu.

Fırat <öz.e.> Fırat.

fırçe <is.e.> fırça.

fırçe kerdış fırçalamak.

fırên <is.e.> fren.

fırên kerdış frenlemek.

fırêze <is.e.> anız. (Ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap.)

fırfırık VARY: *fırfırok*. <is.e.> vantilator, pervane, fan.

fırığ YER: Qerxan. <is.e.> olgunlaşmak üzere olan tahıl. (Başak içinde henüz tam olgunlaşmamış tahıl.)

fırıng <is.e.> olgunlaşmak üzere olan meyve, çakala.

fırk <is.d.> lumbago.

fırk cı niştış ağrıdan beli tutulmak. *Eykı xo kerd çewt, fırk nişt cı miyane*. O eğilince, beli tutuldu.

fırk dekewtış beli kaymak.

fırkdekewten <is.d.> bel kayması.

fırke <zf.> 1) sapa (yer olarak, toplum dışı olan). 2) ters düşme (fikirde). EŞ ANL: *sape*.

fırke finayış 1) sapa düşürmek, toplumun dışında bırakmak. 2) ters düşürmek.

fırke kewtış 1) sapa düşmek, toplumun dışında kalmak. *Tı rayda ma sero niyê, tı fırke kewnê*. Sen yolumuzun üstünde değilsin, sapa düşüyorsunuz. 2) ters düşmek, aynı fikirde olmamak.

fırkekewtox <is.e.d.> 1) sapa düşen kişi. 2) fikir olarak ters düşen kişi.

fırne YER: Qelacix. BKZ: *fırûn*.

fırqayış <ğçs.f.> ağlama sesi çikarmak (aşırı derecede). [*fırqeno*; em.k. *bıfırqı*]

fırr <ünl.> 1) bir şeyi içerken çıkan ses. 2) at koşunca alıp verdiği nefes.

fırr biyayış içilmek (mec.).

fırr kerdış içmek (mec.). *Çıçıyo tiyê do fırr kenê, xora tayno*. Nedir ayrıncı içiyorsun, zaten azdır.

fırr-fırr <zf.> pırl pırl.

fırrayış <ğçs.f.> 1) yorgunluk nefesi vermek (binek hayvanlarda). 2) korku göstermek (atlar için). [*fırreno*; em.k. *bıfırır*]

fırşen YER: Bûdran. BKZ: *fersen*.

fırş <is.d.> fırt.

fırşê yudumcuk. *Mı fırtê aw şımit*. Bir yudumcuk su içtim.

fırt₂ <zf.> sürekli olarak. *Çıçıyo tiyê fırt şinê tiya, fırt şinê ûja?* Nedir sürekli olarak oraya, buraya gidiyorsunuz?

fırtene YER: Qelacix. BKZ: *fırtine*.

fırtine VARY: *fırtene*. <is.e.> fırtına.

fırtine qılayayış fırtına kopmak.

fırtine qılaynayış fırtına koparmak.

fırûn VARY: *fırne*. <is.d.> fırın.

fırûndar <is.e.d.> fırıncı.

fıs <is.d.> osuruk.

fıs kerdış osurmak. *Mılla kı fıs bıkerö, cemat zi tij kenö (atas.)*. Molla osursa, cemat da osurur.

fısek <s.> korkak. *O mêrdek boll fıseko*. O adam çok korkaktır.

fısın <s.> osuruklu.

fısker <is.e.d.> osurukçu, osuran.

fısqı VARY: *fısqû*. <is.e.> dışkı (geviş getirmeyen hayvanların).

fısqı kerdış dışkı yapmak.

fısqıyın <s.> dışkılı.

fıstıq <is.d.> fıstık.

fıstıqêr <is.d.> fıstık ağacı.

fısverg <is.d.> patladığı zaman pis kokulu hava ve toz çıkan top gibi zehirli, yenilmez bir mantar çeşidi.

fış <is.d.> fış sesi, fışlamak.

fış kerdış sümkürmek.

fışayış <ğçs.f.> hışırdamak. *Fıstanê na cenıyero deyno 'era û fışeno*. Bu kadının enterisi yere süzülerek hışırdıyor. [*fışeno*; em.k. *bıfışı*] EŞ ANL: *xuşayış*.

fışeng (İr.) <is.d.> mermi, fişek.

fışenga veng boş kovan.

fışeynayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> katı bir şeyi bir sıvı içinde elle eritmek, mesela tarhanayı. [*fışeyneno*; em.k. *bıvışeyni*]

fışki <is.d.> soluk alıp verirken çıkan ses.

fışko₁ <s.> burun çeken kişi (aşırı derecede).

fışko₂ YER: Bêşin. BKZ: *pısko*.

fışkok YER: Gewrek. BKZ: *pısko*.

fışkornaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş (kumaş için).

fışkornayış YER: Miyalan. <ğçl.f.> ezdirmek (kumaş için). [*fışkorneno*; em.k. *bıfışkorni*]

fışkoryaye/i <or.e./d.> ezik (kumaş için).

fışkoryayış <ğçs.f.> ezilmek (kumaş için). (Fabrika çıkışında, ya da dikerken kumaşa oluşan eziklik.) [*fışkoryeno*; em.k. *bıfışkoryi*]

fışqû YER: Qelacix. BKZ: *fısqı*.

fıtal <is.d.> tiftiklenen yünün dağılmaması için hafif burulması.

fıtalêr <is.d.> ip yapmak için hazırlanan çigitsiz yerli pamuk çubuğu.

fıtar (Ar.) <is.d.> iftar.

fıtar akerdış iftar açmak.

fıtıl <is.d.> fitil.

fitilin <s.> fitilli.

fitli <is.e.> yerli pamuktan elbise, heybe, palas vb. yapmak için yapılan ip çeşidi.

fitli₁ <is.ç.> kumaşta çekilmiş ip yeri.

fitli biyayış tiftiklenmek. *Lay çitek ra ancıyayê, biyo fitli.* Kumaştan ipler çekilmiş.

fitli kerdış kumaştan ip çekmek.

fitli₂ YER: Mexmûr. <s.> zikzak. EŞ ANL: çiv.

fitli biyayış zikzak olmak.

fitli xo dayış zikzak yapmak. *Lajeki fitli dayê xo, mı nêşa tepêşa.* Çocuk zikzak yapıyordu, yakalayamadım.

fitlibiyayen <is.d.> tiftiklenme.

fitr (Ar.) <is.d.> fitre.

fızaıyış <ğçs.f.> zorlanarak burundan alınan nefes. [*fizeno*; em.k. *bıfızı*]

fızêjnayış YER: 'Hesûd. <ğçl.f.> sıkıkmak. *Ê şamika bifızêjnê û awa cı vejê!* Domatesleri sıkıp suyunu çıkarın! [*fızêjnen*; em.k. *bıfızêjını*]

fızûli <zf.> fuzuli. EŞ ANL: *xokava*.

fil <is.e.> fil.

file <is.e.> file.

filoq <is.e.> yaban havucu. (Maydanozgillerden, kökleri yenebilen, hayvan yemi olarak da kullanılan, yıllık veya çok yıllık otsu bitki.)

filtekan VARY: *filtkan*. <is.d.> çengelli iğne.

finaye/i / vişte/i <or.e./d.> düşürülen.

finayen/višten <is.d.> düşürme.

finayış/viştış VARY: *viştış*. <ğçl.f.> düşürmek. *Ezo qedıxer finena 'erd.* Bardağı yere düşürüyorum. *Mı qedıx vişt 'erd.* Bardağı yere düşürdüm. [Bitmişlik zamanını kuruluşu için *vişt* gövdesi, tüm diğer şekiller için *fin-* kullanılır: *fineno*; em.k. (*bi*)*fını*]

cı finayış VARY: *a cı finayış*. 1) yakmak, yanar duruma getirmek. *Adır cı finê!* Ateş yakın! 2) ışık vermesini sağlamak. *Limber cı finê!* Lambayı yakın! 3) çakmak. *Wısıbi mêx tepışt bı, mı çakûça vişti cı.* Yusuf çiviyi tutmuştu, ben çekiçle çaktım. 4) tokat atmak, dayak atmak. *Ey sileyê finê cı, vişt 'erd.* Ona bir tokat attı, yere düşürdü.

de finayış koymak. *Şıma penir devışt de.* Peyniri içine koydunuz.

pa finayış beraberinde düşürmek. *Mı o zi pa vişt.* Onu da beraberinde düşürdüm.

pê finayış 1) birbirine düşürmek. 2) vuruşmak, birbirini dövmek, dövüşmek. 3) biriktirmek, bir araya getirmek. *Mı qandê şıma tayn perrey vişti pê.* Ben sizin için biraz para bir araya getirdim.

ra cı finayış YER: Qelacix, Qerxan. 1) tutuşturmak, yakmak. *A çiler ra cı finı!* O lambayı yak! 2) dayak atmak. *Mı sileyê vişt*

ra cı. Kendisine bir tokat attım. EŞ ANL: *cı finayış*.

finayox/vişttox <is.e.d.> düşüren.

fincan <is.d.> fincan (porselen).

finık <is.d.> fino köpek.

Finlandiya <öz.d.> Finlandiya.

Finlandiyayij <öz.e.d.> Finlandiyalı.

fiqayış <ğçs.f.> kahkaha atmak. [*fiqeno*; em.k. *bıfıqı*]

Fir'ewn <öz.e.> Firavun. (Efsaneye göre, Firavun öksüz bir çocukken üvey annesinin ve babasının zulmünden Çermik'ten kaçıp, Diyarbakır'da bir Yahudi ile arkadaş olur Mısır'a kaçarlar. Kaçarken yanına karpuz çekirdeği alır. Gide gide Mısır'a varırlar. Orda, karpuz çekirdeklerini eker. Orda karpuz olmadığı için, halk bu meyveyi çok sever. Kral bunu duyunca, onları yanına çağırır. Firavun'u mükafatlandırmak ister, fakat Firavun kabul etmez ve sadece mezarlığı ister, kralda verir. Firavun mezarlığın etrafına duvar örer. Kapının önünde oturur ve mezarlığa gelen ziyaretçilerden para alır. Aldığı paralarla altın alır. Krala şikayet gidince, kral, Firavun'un ifadesini almak için yanına çağırır. Firavun, aldığı paraları altına yatırdığını ve sonunda ona vereceğini söyleyince, kral onu af eder. Bölgeye yeni bir meyve türü getirdiğini, ticaretten iyi anladığını, devlet için faydalı olacağını düşünerek onu yanına alır. Kral ölünce, Firavun onun yerine geçer.)

firfirok <is.e.> düdük.

firfirok cenayış düdük çalmak.

firme <is.e.> firma.

firrik <is.d.> ıslık.

firrik cenayış ıslık çalmak.

fisfistok <is.d.> spray.

fisqayış <ğçs.f.> hapşürmek, aksırmak. [*fisqeno*; em.k. *bıfısqı*]

fistan (İt.) <is.e.> fistan.

fistok <is.d.> acı kavun. (Fidanı karpuz fidanına benzer, meyvesi hafif tüylü, yuvarlak, sulu ve çok çekirdekli, sıkıldığında içi dışarı fıskırır, sinüzit ve burun tıkanmasına iyi gelen bir ot çeşidi.) EŞ ANL: *gumpisingi*.

fiş (Fr.) <is.d.> fiş.

fişt-fişt YER: Qerxan. <is.d.> kaçan tavşan sesi. **fişt-fişt kerdış** çalım yapmak (kadın çalımı).

fit (Ar.) <zf.> fitleme işi.

fit kerdış fitlemek.

fit vıradayış fitne sokmak, fesat çıkarmak.

fites (Fr.) <is.e.> vites.

fitesin <s.> vitesli.

fitık <is.d.> ıslık (parmakla çalınan).

fitık cenayış ıslık çalmak.

fitker <is.e.d.> fitneleyen.
fitne/i (Ar.) <s.(e./d.)> fitneci.
fitneyin <s.> fitnecilik.
fixan [χ]~[ç] <is.e.> feryat, haykırma, çığlık.
 (Acı ile bağırma.)
fixan kerdış feryat etmek, haykırmak, çığlık atmak.
fixankerdox <is.e.d.> feryat eden, haykıran, çığlık atan.
fiyet (Ar.) <is.e.> fiyat.
fiyet pa nayış fiyatlamak, fiyat vermek.
fonksiyon <is.e.> fonksiyon.

fors <is.e.> fors.
fors kerdış fors etmek.
forsê cı biyayış forsu olmak.
forsey <is.d.> forslu olmak.
forsın <s.> forslu.
forsker <is.e.d.> fors eden.
fotêl <is.d.> foter.
fotêlin <s.> fotelli.
fotraf (Fr.) <is.e.> fotoğraf.
fotraf antış fotoğraf çekmek.
fotrafdar <is.e.d.> fotoğrafçı.

G - g

ga (Phlv. gāw) <is.e.> öküz. *Ga kı guna 'ero, kardi benê bolli (atas.)*. Öküz yere düşerse, bıçaklar çoğalır.
gay cıt çift sürme öküzü.
gayo bor beyaz öküz.
gayo vil kırmızı öküz.
gayo zer siyah öküz.
gayo zexel 1) kaçkın öküz. 2) kaçkın (mec.).
gaamayen <is.d.> aşım (inek için). (Öküzle ineğin çiftleşme işi.)
gaban BKZ: *gavan*.
gace YER: Qelacix. BKZ: *gaz*.
gacil <is.e.> semerin kumaş kısmı.
gadaye/i <or.e./d.> 1) Boğa ile çektirilen. 2) küfür (argo) (insanlarda). *O gadaye şıyo koti?* Boğayla çektirilmiş nereye gitmiş?
gadayen <is.d.> aşım (inek için). (Öküzle ineği çiftleştirme işi, boğa ile çektirme işi.)
gadayış <gçl.f.> boğaya çekmek, keleye çekmek (ineği, boğayla çektirmek). *Şıma na manga gadaya?* Bu ineği çiftleştirdiniz mi? [*gadenö; em.k. gadı*]
gadayox <is.e.d.> boğaya çektiren.
gagiyo YER: Qelacix. BKZ: *gangiyo*.
gagolık BKZ: *gangiro*.
gakovi <is.e.> yabancı sığır.
gale VARY: *gali*. <is.e.> heybe, büyük heybe.
galık YER: Qerxan. VARY: *galing*. <is.e.> çorap. (Kalın ve uzun, kışlık örme yün çorap.)
galing YER: Qerxan. BKZ: *galık*.
gam <is.d.> 1) adım. *Tı kı gamê bêrê, ez yena dı gami (atas.)*. Sen bir adım gelirsen, ben iki adım gelirim. 2) esna. *A gam dı, ez ûja dı nêbiya*. Ben o esnada orda değildim.
a gam dı o sırada.
gam eştış adım atmak. *Tı zanê kı, tı gamê çekerê, ez dı gami erzena*. Sen biliyorsun

ki, sen bir adım atarsan, ben iki adım atarım.
gam gam adım adım.
gama bin az önce.
gama veri demin. *Gama veri mı to rê va*. Demin sana dedim.
gami hera eştış paytak adımlarla yürümek.
gami kerdış adımlamak.
gamçekerdox <is.e.d.> adım atan.
gamey <is.d.> adımlık. *Dı gamey raya*. İki adımlık yoldur.
gamês <is.d.> sığır sineği.
gamêsi <is.d.> kanca gibi bir alet.
gamık VARY: *gamek*. <is.d.> adımcık.
gamıka verên biraz önce.
gamıka veri ra deminden. *Gamıka veri rayo kı, oyo vajiyeno*. Demindendir ki, söyleniyor.
gamna <zf.> birazdan. *Gamna ez do bêra vera şıma*. Birazdan size taraf geleceğim.
gan (Phlv. gyān) <is.e.> 1) can. 2) ruh.
cı gana geyrayış vücuduna dağılmak/yayılmak (hastalık vb.). *'Heram bûr bûr, boka to gana geyro! (bedd.)* Haram ye ye, Allahvere vücuduna dağılsın!
gan dayış can vermek. *Merdımo pis, rew rew gan nêdano (deyim)*. Pislik adam, çabuk çabuk can vermez.
- gan cı dayış kendisine can vermek, canlandırmak.
gan definayış canlandırmak. *Qelbê cı vinderd bi, tıxtori fına gırweyna û gan devışt de*. Kalbi durmuştu, doktor yine çalıştırıp canlandırdı.
gan dekewtış canlanmak.
gan girotış ruhunu almak.
gan ser nayış canını feda etmek. *Ez do ganê xo nê gırwı ser na*. Ben canımı bu işe feda edeceğim.
gan ser werdiş saldırmak. *Dışmeni gan*

werd mı ser, ez tersa ra remaya. Düşman saldırdı, korkudan kaçtım.

gan vijyayış 1) canı çıkmak. 2) ruhu çıkmak.

gan wıriyayış kötü bir karşılık gerektiren davranışlarda bulunmak. *Ellazano, ganê toyo wıriyeno, mı sero bela mebi!* Sen kaşınıyorsun galiba, başıma bela olma!

gana geyrayış vücuda dağılmak/yayılmak.

gandê xo ver amayış canını feda etmek, canına kıymak.

gani ver di biyayış ölmek üzere, can çekişmek. *Oyo gani ver di, keno bımıro.* O ölmek üzeredir, can çekişiyor.

gancil YER: Qerxan. <is.e.> akbaba. EŞ ANL: *qertelo cilin.*

gandefinayox <is.e.d.> canlandırın.

gane <s.> canlı.

ganegêr YER: Qelacix. BKZ: *gangêr.*

gangêr VARY: *ganegêr.* <is.e.> can alan, Azrail. *Gangêri ganê cı girot.* Azrail canını aldı.

gangıran <s.> ağır canlı, tembel. *O gangırano nêşeno bigırweyo.* O çalışmaz, tembeldir.

gangıraney <is.d.> ağırcanlılık, tembellik.

gangıraney kerdış tembellik yapmak.

gangıro YER: Bûdran. VARY: *gagolık; gagıloy; gagıro; gangırır.* <is.d.> beyaz, kırmızı, mor, sarı renkli, üç dört yapraklı, bir karış uzunluğunda, ilkbaharda küme şeklinde biten bir çiçek çeşidi.

gangıro YER: Qelacix. BKZ: *gangıro.*

ganreynayox <is.e.d.> cankurtaran.

ganweş <s.> sağlıklı.

ganweşey <is.d.> can sağlığı.

garig <is.d.> 1) kese. 2) taraf. *Kertênda to garigda mı nêkewt.* Bir kuruşun tarafıma geçmedi.

garz YER: Qerxan. <is.d.> 1) şifon. 2) desenli başörtüsü. EŞ ANL: *xerz.*

gastan <is.d.> ahır.

gastar <is.e.> kanca, çengel, örken çengeli. (Yük bağlamakta kullanılan ucuna urgan bağlı çatallı ağaç parçası)

gav <is.d.> kil.

gavan VARY: *gaban.* <is.e.> sarp yerde yapılan geçit.

gavilgaz <s.> boşboğaz.

gavilgazey <is.d.> boşboğazlık.

gavilgazey kerdış boşboğazlık yapmak. *Tiyayey ra gavilgazey meki!* Buralardan boşboğazlık yapma!

gavin <s.> killi. *Na 'her gavına, diskyena pêro.* Bu toprak killidir, birbirine yapışır.

gavlan <is.e.> çalılıkları temizleyip ekime hazırlanan yer. *Dar û ber wekerdo, kerdı gavlan.* Çalılıkları temizlemiş, yeri ekime hazırlamışlar.

gawan <is.e.> sığır çobanı.

gawaney <is.d.> sığır çobanlığı.

gawır <is.e.> 1) gâvur, dinsiz. 2) zalim.

gawırey <is.d.> 1) gâvurluk, dinsizlik. 2) zalimlik.

gaxan [χ]~[γ] <is.e.> aralık ayı.

gaz <is.e.> dişleme, ısırma.

gaz kerdış dişlemek. *Kes kı cı ver dı şıno gazi beno kesı ro, cı dima şıno pay erzeno kesı (atas.).* İnsan önünde giderse ısırır, arkasında giderse tekme atar.

gaz pıro biyayış dişlemek (birini).

gazi₁ <is.d.> kerpeten.

gazi₂ <is.d.> karışık (uzunluk birimi).

gazi₃ VARY: *gace.* <is.d.> yumak (iplik, yün vb. şey.). *A gaza laya biya, mı rê tayın la lazımo.* O iplik yumağını getir, bana biraz ip lazım. EŞ ANL: *layrê.*

gazın <s.> dişlenmiş olan.

gazınc <is.e.> 1) serzeniş. 2) beklenti, minnet.

gazınc kerdış serzenişte bulunmak.

gazıncıyayış <ğçs.f.> 1) serzenişte bulunmak. 2) minnet beklemek. *Meters, ez to ra nêgazınciyena.* Korkma senden minnet beklemem. [*gazınciyeno; em.k. bigazıncıy*]

gazker <is.e.d.> dişleyen.

gazkerden dayış dişletmek.

gazlıng <is.d.> çakı, sapsız küçük bıçak, cep bıçağı. EŞ ANL: *kaldız.*

ge <zf.> bazen, arada bir, kah. *Ge şıno, ge yeno.* Kah gider, kah gelir.

gedûg <is.d.> boğaz, iki dağın arasındaki geçit. EŞ ANL: *derbend.*

gefi <is.ç.> tehdit.

gefi wendiş tehdit etmek, tehdit savurmak. *Tiyê cı 'hend gefi wananê ina ser? Neden onları o kadar tehdit ediyorsun? Ey gefi wendê pede.* O tehditler savuruyordu.

gefseg (Tk.) VARY: *gewşeg.* <s.> gevşek. EŞ ANL: *sıst.*

gefsegey VARY: *gewşegey.* <is.d.> gevşeklik.

gelgek <is.e.> çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *tûl, tûrçıwe.*

gelt <is.d.> süslü kilim (yün ipliğiyle yapılır).

gem(ı)₁ <is.d.> yaban, kır (meskün bölge dışı).

gem finayış yabana düşürmek. *To no merdim vişto gemi.* Sen bu adamı yabana düşürmüşsün.

gem kewtiş yabana kaçmak.

gema wışk 1) boz kır. 2) kırsal alan.

gem₂ <is.e.> at ağızlığı, gem.

gem₃ YER: Miyalan. <s.> varyemez. (Malı çok ama yiyemeyen.) *No jew merdimêndo gemo, malê cı bollo hıma nêweno.* Bu varyemez bir adamdır, malı çok ama yemiyor.

geme₁ <s.> yabani, kırsal.

geme kerdış yabanileştirmek.

- geme biyayış** yabanileşmek. *Herê ma 'hendik gema mendo, hini biyo geme.* Eşeğimiz o kadar yabanda kalmış, artık yabanileşmiş.
- geme₂** YER: Qelacix. BKZ: *gem₁.*
- gemij** VARY: *gemiz.* <s.> yabani.
- gemi** (Tk.) <is.d.> gemi.
- gemkewtox** <is.e.d.> yabanileşen.
- genc** <s.> genç.
- genc biyayış** gençleşmek.
- genc kerdış** gençleştirmek.
- genc mendış** genç kalmak.
- gencey** <is.d.> gençlik.
- gencma'hmed** <is.d.> üzüm çeşidi. (Erken olgunlaşan şireye benzeyen bir üzüm türü.)
- Genco** <öz.e.> erkek adı.
- gengez** <s.> hafifseme, ciddiye almama, önemsememe. (Çok ciddi olan bir işi hafifsemek.) *No girwe cı rê dûri ra gengezo.* Bu işi önemsemiyor.
- vêr gengez kerdış** insanı başkasının yanında küçük düşürmek. *Şari hetek dı vêrê kesi kenê gengez.* İnşanı yabancıların yanında küçük düşürürler.
- genzey** <is.d.> hafife alma.
- ger** YER: Qırwar. BKZ: *gerr.*
- gerçi** (İr.) <zf.> gerçi, ise de, her ne kadar. *Gerçi ma hewna meywey amnani werdê.* Gerçi hâlâ yaz meyvelerini yiyorduk.
- gerdan** (İr.) <is.e.> gerdan.
- gerdek** (İr.) <is.d.> gerdek.
- gerek** <zf.> gerek, icap. *Gerek tı mı rê vajê.* Bana söylemelisin. EŞ ANL: *icab, lazım.*
- gergedan** (Phlv. karg) <is.d.> gergedan.
- gerinde** YER: Qerxan. <is.e.> yürüyen, sürünen.
- gerila** (İsp.) <is.e.d.> gerila.
- gerim** (Phlv. garm) <s.> sıcak, ısı.
- germ biyayış** ısınmak.
- germ kerdış** 1) ısıtmak. 2) tavlama, tav vermek. (İşlenecek bir nesneye gereken ısıyı veya nemi sağlamak.)
– **xo germ kerdış** kendini ısıtmak.
- germ ra germ** sıcaklığı ısıtmak.
- germ û roj** havanın ısınma zamanı. *Germ û roj bo, kari abiyenê.* Havalara ısınınca, işler açılır.
- germbiyaye/i** <or.e./d.> ısınmış olan.
- germbiyayox** <is.e.d.> ısınan.
- germek** <s.> sıcaklık.
- germey** <is.d.> sıcaklık.
- germij** <is.e.> sivilce. (Sıcaktan oluşan çok sayıda sivilce.) VARY: *germiji, germiz.*
- germij vetiş** sivilce çıkarmak. *Emşo 'hendik germ bi, mı germa ra germiz veto.* Bu gece o kadar sıcaktı, sıcaktan sivilce çıkarmışım.
- germiji** BKZ: *germij.*
- Germik₁** <öz.d.> Çermik'in eski adı.
- germik₂** <is.d.> kaplıca.
- germin** <s.> sıcaklığı. *Na aw germına.* Bu su sıcaklığıdır.
- germixnayış** <gçl.f.> sıcaktan ezilmek. *Vaş eşto pêser û germixnayo.* Otu üst üste atıp sıcaktan ezmişler. [*germixneno*; em.k. *bi-germixnı*]
- germixyayış** <gçs.f.> sıcaktan ezilmek. *Nê şamiki torbeya tjiya ronayê pêro germix-yayê.* Bu domatesleri torbayla güneşe bırakmışlar hepten ezilmiş. [*germixyeno*; em.k. *bigermixyi*]
- germi** <is.d.> çorba. EŞ ANL: *sorba.*
- germiya doy** ayran çorbası.
- germiya masti** yoğurt çorbası.
- germkerde/i** <or.e./d.> ısıtılmış olan.
- germkerdox** <is.e.d.> ısıtan, ısıtıcı.
- germûg** VARY: *germûge.* <is.d.> pıtrak dikenli. EŞ ANL: *gorcal.*
- germûge** YER: Qelacix. BKZ: *germûg.*
- gerr** VARY: *ger.* <is.e.> uyuz.
- gerr vetiş** uyuz olmak. *Ganê mîno wîri-yeno, mı gerr veto.* Vücudum kaşınıyor, uyuz olmuşum.
- gerre** <is.e.> şikayet, ihbar.
- gerre biyayış** şikayeti olmak. *Ez leji miyan dı çinê biya, hîma gerrey mı zi biyo.* Ben kavganın için de yoktum, ama benim de şikayetim olmuş.
- gerre kerdış** şikayet etmek.
- gerreker** <is.e.d.> şikayetçi.
- gerrin** <s.> uyuzlu.
- gerwe** VARY: *gêrwe.* <is.e.> çorap. EŞ ANL: *pûçık.*
- gest** <zf.> açlıktan ölmek üzere. EŞ ANL: *zift.*
- gest kırtış** açlıktan öldürmek üzere.
- gest merdış** açlıktan ölmek üzere olmak. *Ez veşaney ra gest merda.* Açlıktan ölmek üzereydim.
- geşk** <is.e.> başış. EŞ ANL: *hiva.*
- geşk dayış** başış olarak vermek.
- geşk girotış** başış olarak almak. *Aşiqi cîwênî sera geşkê xo girot û şî.* Çalgıcı harmanın üstünde başış alıp gitti.
- gever** <is.e.> 1) bent kapağı. (Su kanalından tarlalara açılan su bendinin kapağı.) *Mı geverê aw akerd, awa yena.* Ben su bendinin ağzını açtım, su akıyor. 2) suyun akış yeri, su yarığı.
- gew** VARY: *gêwe.* <is.d.> açık ağıl. (Koyun ve keçi sürülerinin gecelediği, üstü açık çit veya duvarla çevrili yer.)
- gewen** <is.e.> geven. *Vilika geweni hînga rê boll weşa.* Arılar geven çiçeğini çok sever.
- Gewrek₁** <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
- gewrek₂** <s.> beyazımtırak.
- gewrıkvaş** <is.e.> beyazımsı renkli bir ot çeşidi.

gewşeg BKZ: *gefşeg*.

gewşegey BKZ: *gefşegey*.

geyraye/i <or.e./d.> gezgin.

geyrayen <is.d.> 1) gezi, gezinti, gezinme, dolaşma. 2) dolanma.

geyrayiş <ğçs.f.> 1) gezmek, gezinmek, dolaşmak. *Ezo tiya ra geyrena, tı zi qeçeka biçarnı!* Ben geziyorum, sen de çocukları gezdir! 2) dolanmak (etrafta). *Çorşmey tiyaya megeyri!* Buralarda dolanma! *Pêçek geyraya şamıkana.* Domateslere çit sarmaşığı dolanmış. 3) dönmek. (Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket olmak) [*geyreno*; em.k. *bigeyri*] EŞ ANL: *çerx biyayış*.

cı geyrayiş 1) aramak. *Rayda 'helebi ra geyreno naley (deyim).* Halep yolunda nal arıyor (boşuna arıyor anlamına gelir). 2) araştırmak. *Çiyê kı tiyê geyrenê cı tiya dı çiniyê.* Araştırdığın şeyler burda yok.

pa geyrayiş 1) beraberinde gezmek. *Ez eya nêgeyraya, hıma mı rê vanê, "tiyê pa geyrenê".* Ben onunla gezmedim, ama diyorlar, "beraberinde geziyorsun". 2) yayılmak (bir yere). *Peme hewna aw nêame bi, fekê geveri abiyayo, aw geyraya pa, pêro 'hermiyayo.* Daha pamuk susamadan, suyun akış yeri açılmış, pamuğun her yerine su yayılmış, hepten bozulmuş. 2) bürünmek. *Emşo vewr boll varaya, kuçey geyrayê vewra.* Bu gece çok kar yağmış, sokaklar kara bürünmüş.

pê geyrayiş birbirini aramak.

ta geyrayiş uğraşmak, çabalamak. (Yardımda bulunmak için uğraşmak.) *Piyê nê qeçeka merdo, herkes xo vera cı rê ta geyrê!* Bu çocukların babası ölmüş, herkes kendi tarafından onlara yardımda bulunsun! EŞ ANL: *têyo geyrayış*.

geyrayox <is.e.d.> 1) gezen, dolaşan. 2) dolanan.

gez <is.e.> ayıt, hayıt. (Mavi, beyaz veya menekşe renginden çiçek açan, 1-2 m boyunda bir ağaçcık.) *Gez ra qospa nêviyeno (atas.).* Ayıttan kütük çıkmaz.

gezo sûr yabancı ağaç çeşidi, çay ve nehir kenarında olur. Bu ağaçla hayvanlara vurmak günahdır. EŞ ANL: *sürgez*.

gezbırr <is.e.> çalı süpürgesi. (Ayıttan yapılan bir çeşit süpürge.)

gezeme YER: 'Hesno. <is.d.> balkon. EŞ ANL: *balqon*.

gezi <is.e.> süpürge. ÇOĞ: *gezi*.

gezi biyayış 1) süpürülmek. 2) süpürge olmak.

gezi kerdış 1) süpürmek. *Mı zerrey kerdı gezi.* Ben evi süpürdüm. 2) süpürge etmek.

gezilwani VARY: *gilêzwani*. <is.d.> sığır dili,

mide hastalığını iyileştirir ve yenir bir ot.

gezok <is.d.> zeng. (Sıcaktan dolayı gelen, bitki ve ağaçları kurutan bir hastalık adı.)

gezok pıro varayış bitki ve ağaçların hastalanması. *Gezok varê mêşi ro, mêşeyo beno wışk.* Ormana hastalık vurdu, orman kuruyor.

gêriyaye/i <or.e./d.> 1) alınan, alınmış olan. 2) tıkanık.

gêriyayış <ğçs.f.> 1) alınmak. 2) kapanmak. 3) tıkanmak. *Fekê boriyer gêriyayo, tiyayey aw bin dı mendê.* Borunun ağzı tıkanmış, buralar su altında kalmış. [*gêriyeno*; em.k. *bigêryi*] EŞ ANL: *xetımyayış*.

gêrmi YER: 'Hesûd. BKZ: *germi*.

gêrsêrik <is.d.> girdap, burgaç, anaför. EŞ ANL: *gozelekı*.

gêrwe YER: Mexmûr. BKZ: *gerwe*.

gêwe YER: Qelacix. BKZ: *gew*.

gêwen YER: Qelacix. <is.e.> ince urgan, ince örk. EŞ ANL: *gilonc*.

gêz <s.> sersem.

gêz biyayış sersemlemek.

gêz kerdış sersemletmek.

gêzbiyayox <is.e.d.> sersemleşen.

gêzin <s.> sersemli.

gêzker <is.e.d.> sersemleten.

gı YER: Qerxan. BKZ: *gore*.

gıblı YER: Qerxan. BKZ: *qıble*.

gıdı <s.> zayıf.

gıdı biyayış zayıflamak.

gıdı kerdış zayıflatmak.

gıdış VARY: *gıdış*. <is.d.> harman yığını, tahıl sapı yığını. EŞ ANL: *cele*.

gıdış kerdış yığın yapmak. *Ma xele cıwêni sero kerd gıdış, ma do cıwên biçarnımı.* Buğdayı harmanın üstünde yığdık, düven süreceğiz.

gıjal YER: Mıyalan. <s.> kıvrıkcık saç. EŞ ANL: *gızık*.

gıjalın <s.> kıvrıkcık saçlı.

gıl <is.e.> dal.

gıl dayış dal salmak, dallanmak. *Na darer gıl dayo.* Bu ağaç dal salmış.

gıla VARY: *gıle*. <is.d.> örük (kadın saçı). *Gılada porriya xasekey nêbena (atas.).* Saç örüğüyle güzellik olmaz.

gıla kerdış örükleme.

gılanc BKZ: *gilonc*.

gılare VARY: *gıları*. <is.e.> keçilerin çenesinin altındaki kıllar.

gıları YER: Qelacix. BKZ: *gılare*.

gıle BKZ: *gıla*.

gılêşkın <s.> salyalı.

gılêşki VARY: *gılêski*. <is.d.> salya.

gılêzwani YER: Mexmûr. BKZ: *gezilwani*.

gılık <is.e.> klitoris, bızır.

gılı <is.d.> 1) üzüm tanesi. 2) göz bebeği.

- gîli dekewtış** yarı olgunlaşmış üzüm sal-
kımın içindeki olgunlaşmış üzüm taneleri.
- gîli kerdış** üzüm tanelerini yemek.
- gîli perrayış** gözü çıkmak.
- gîliya çızı** memeni ucu.
- gîlmûçık** YER: Ş. Cori. <is.e.> en üst uç
(ağaçlarda). EŞ ANL: *sermûçiq*.
- gîlonc** VARY: *gîlanc*. <is.e.> ince ve kısa urgan,
ince örk. *Resen beno gîlonc*. Urgan
zamanla kısılır (insan zamanla yaşlanır
anlamına gelir). EŞ ANL: *gêwen*.
- gînayış** BKZ: *gunayış*.
- gînc** <is.e.> 1) kılcal kök. 2) yırtık bez (temiz-
lemek için).
- gîncê keyna** daima yeşil kalıp meşe
ağaçlarının altında yetişen bir ot çeşidi.
- gîncin** <s.> 1) kılcal köklü. *Rêcey na darer
gîncini*. Bu ağacın kökleri kılcaldır. 2) içi
bozuk, kiskanç. *No merdim mı vera
pexiley keno, zerrey cı gîncino*. Bu adamın
içi bozuk, beni kiskanıyor.
- gînci** <is.ç.> bebek bezi.
- gînçal** YER: Sinag. <is.d.> ziyaret. (Yaban erik
ağacın etrafı yuvarlak taş yığını duvarla
örülü, çaput ipler bağlanan yer.)
- gînda** VARY: *gîndık*; *gîndela*. <is.d.> yumak
(iplik, yün vb. şey.). EŞ ANL: *gazi*.
- gînda kerdış** yumak yapmak.
- gîndela** YER: Qelacix. BKZ: *gînda*.
- gîndık** BKZ: *gînda*.
- gîndırık** VARY: *dındırıke*. <is.d.> teker.
- gîndırınayış** <ğçl.f.> yuvarlamak. *Gîndırık gîn-
dîrnê cı ser*. Tekerini üzerine yuvarladı.
[*gîndırmeno*; em.k. *bigîndırını*] EŞ ANL: *leyri
kerdiş*.
- gîndıryayış** <ğçs.f.> yuvarlanmak. [*gîndır-
yeno*; em.k. *bigîndıryı*]
- gîr** <s.> yüksekçe, tepe. *Koyê Bawanki boll
gîro*. Bavank dağı çok yüksekçedir.
- gîra** <is.d.> kaynar. (Kaynayan su üzerinde
oluşan baloncuk.)
- gîra po amayış** kaynar gelmek.
- gîran** (Phlv. garān) <s.> 1) ağır. '*Siya gîran
tım herûnda xo dı manena (atas.)*. Ağır
taş daima yerinde kalır. 2) davranışları
yavaş olan. *Tı kar dı boll gîranê*. İşte çok
ağırısın. 3) değeri çok olan, gösterişli. *No
çitek dıha gîrano, weşo*. Bu kumaş daha
gösterişlidir.
- gîran biyayış** ağırlaşmak.
- gîran gîran** ağır ağır.
- gîran kerdış** ağırlaştırmak.
- gîranêri** daha ağır. *Mase marri gîranêriyo*.
Balık yıldıandan daha ağır.
- gîraney** <is.d.> ağırlık.
- gîraney cı niştış** üzerine ağırlık çökmek.
*Gîraney ništa cı, oyo nêwazena karê
bıkero*. Üzerine ağırlık çökmüş, bir iş
yapmak istemiyor.
- gîrani** <is.d.> oynanan bir halay çeşidi.
- gîrbest** <is.e.> para kesesi, para cüzdanı.
Gîrbestê to, pîrrê perreyê. Kesen, para
doludur.
- gîrbestdar** <is.e.d.> keseci. (Para hesabını
yapan, parayı toplayan kimse.)
- gîrcal** YER: 'Hesûd. BKZ: *gorcal*.
- gîrd** <s.> büyük, iri.
- gîrd biyayış** 1) büyümek. 2) abartılmak.
- gîrd cı perrayış** hadini aşmak. *Merdimo kı
gîrd cı perro, soyın dı keno vini (atas.)*.
Haddini aşan bir insan, sonunda kaybeder.
- gîrd kerdış** 1) büyütme. 2) abartmak.
- gîrd ra gîrd** büyükten büyüğe.
- gîrd ra werdı** büyükten küçüğe.
- gîrd û gîran** koskoca, kocaman, iri yarı. *Hel
bew, merdimo gîrd û gîran, kewto nê
qeçekan ver*. Hele bak, koskoca adam, bu
çocuklarla laubali oluyor.
- gîrd û werdı** küçüklü büyüklü, irili ufaklı.
- gîrdêri** daha büyük.
- gîrdcıperrayox** <is.e.d.> hadini aşan.
- gîrde** YER: Sinag. BKZ: *girze*.
- gîrdey** <s.> büyüklük.
- gîrdey kerdış** 1) büyüklük yapmak. 2) bü-
yüklük taslamak. '*Hend gîrdey mekı, roj
yena tı werdı kewnê (atas.)*. O kadar
büyüklük taslama, gün gelir küçük düşersin.
- gîrdkerde/i** <or.e./d.> büyütülmüş olan.
- gîrdkerdix** <is.e.d.> 1) büyüten. 2) abartıcı.
- gîre** (Phlv. grih) <is.e.> düğüm, bağ.
- gîre kerdış** düğümlemek, düğüm yapmak.
- gîre piro dayış** düğüm atmak.
- gîrek** <is.e.> düğümcük.
- gîrewtış** YER: Ş. Cori. BKZ: *gîrotış*.
- gîreyaye/i** <or.e./d.> kaynamış olan.
- gîreyayış** VARY: *gîryayış*. <ğçs.f.> kaynamak.
[*gîreyeno*; em.k. *bigîreyı*]
- gîreynaye/i** <or.e./d.> kaynatılmış olan.
- gîreynayış** VARY: *gîrênayış*; *gîrnayış*. <ğçl.f.>
kaynatmak (su vb.). [*gîreyneno*; em.k.
bigîreynı]
- gîrêdar** <is.e.> bağlaç (dilb.), (yeni kelime).
- gîrêdaye/i** <or.e./d.> bağlı, bağımlı, bağlantılı.
- gîrêdayey** <or.d.> bağıllık, bağlantılı.
- gîrêdayış** <ğçl.f.> bağlamak. [*gîrêdano*; em.k.
gîrêdı]
- pa gîrêdayış** 1) bir şeye bağlamak. *Dara kı
ûja dı, herê xo pa gîrêdı!* Eşeğini ordaki
ağaca bağla! 2) bağımlı hale getirmek.
- xo pa gîrêdayış** bağımlılaşmak.
- gîrêdayox** <is.e.d.> bağlayan.
- gîrêdayayış** <ğçs.f.> bağlanmak. [*gîrêdeye-
no*; em.k. *bigîrêdey*]
- pa gîrêdayayış** 1) bir şeye bağlanmak.
2) bağımlı hale gelmek.
- gîrênayış** YER: Mexmûr. BKZ: *gîreynayış*.

Gırfe <öz.e.> Gerger'de Fıratın eteğinde bir dağın adı. EŞ ANL: *Tûjik*.

gırgıl <is.e.> darı.

gırgılgezi <is.e.> süpürgelik.

gırış <z.f.> hesabına gelme işi.

gırış kerdış hesabına gelmek. *Mı gırış nêkerd to rê vaja* Sana söylemek hesabıma gelmedi.

gırm <ünl.> tak! (silah sesi).

gırmı <is.d.> ateşli silahların çıkardığı ses. *Bi bi gırmıya tıfinga*. Silah sesleri geliyordu.

gırnayı YER: Mexmûr. BKZ: *gıreynayı*.

gırote/i <or.e./d.> 1) alınan, alınmış olan. 2) kapalı, kapanık. EŞ ANL: *racınaye/i* 3) tıkalı.

giroten <is.d.> 1) alma, alış. 2) kapatma. 3) tıkanma.

girotış VARY: *gırewtış*. <gçl.f.> 1) almak. 2) kapatmak. *Kêberi bigi!* Kapıyı kapat! 3) tıkamak. [*gêno/geno*; em.k. *bigilbigil/biyi*] (Phlv. *gır-*; grift) EŞ ANL: *xetımnayı*.

a xo girotış içine almak, yüklenmek (elektronik makinelerde). *Mı pıroxram da qompüteri zerre, ey a xo zerre nêgirot*. Bilgisayara program yükledim, bilgisayar kabul etmedi.

cı ra girotış kendisinden almak. *Gayê xo cı ra giroti*. Öküzlerini kendisinden aldı.

pê girotış birbirini almak, evlenmek.

pêra girotış birbirinden almak.

po girotış dibi tutmak. (Yemeğin tencerenin altına yapışması.) *Mı rızı pewt, rızı girotı po*. Pirinç pişirdim, pirinç tencerenin dibine yapışmış.

têdi girotış yardımlaşmak. *Têdi bigirê û xo rê 'erdê biherinê!* Yardımlaşıp bir tarla satın alın!

xo cı girotış 1) girişmek. *Ekı ez xo bigıra cı, no kar rojê dı qediyeno*. Girişirsem, bu iş bir günde biter. 2) yüklenmek. *Şımayê ey ra çiçi wazenê, şıma xo girotı cı?* Ondan ne istiyorsunuz, ona yükleniyorsunuz? 3) kafayı takmak. *İna finê xo girotı mı*. Onlar onu kafaya takmışlar bir kez.

xoya girotış kendisiyle götürmek. *Ey xoya girot û berd*. O kendisiyle alıp götürdü.

xoyo girotış yemeğin altını tutması.

girotox <is.e.d.> 1) alıcı, alan kişi. 2) kapatın. **nêgirotox** alıcı olmayan.

gırvazdi <is.ç.> 1) tez canlı, telaşa kapılma. 2) boş işin peşinde konuşma ve koşma. 3) heyecanlanma, boş zaman geçirme.

gırvazdi kewtış 1) tez canlı olmak, telaşa kapılmak, öne atılmak. *Bırarê mı qeçekana lej kerdê, maya mı kewt gırvazdi, gan werd qeçeka ser*. Kardeşim çocuklarla kavga ediyordu, annem telaşa kapılıp çocukların üzerine yürüdü. 2) boş işin pe-

şinde koşmak ya da konuşmak. 3) heyecanlanmak, boş zaman geçirmek. *İniyekê Axırmati sero xayari pati, keyney kewti gırvazdi (türkü)*. Axırmat kızları çeşme başında salatalık soyup eyleniyorlardı.

gırvazdikewtox <is.e.d.> 1) tez canlı olan. 2) boş laflar peşinde koşan ya da konuşan. 3) heyecanlanan.

gırwe <is.e.> 1) iş. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, xo pıro mepêsi!* Seni ilgilendirmeyen işe bulaşma! *Wa gırwey to bıbo, mı rê çiyê lazım niyo*. İşin olsun, bana bir şey lazım değil. *Gırwey mı Ellay ra raşt ame Allah'tan* işim rast gitti. 2) işlem. *'Hendik dayre akerdeyo, şo gırwey xo vırazı!* Daire açikken git işlemini yap!

gırwe kerdış iş yapmak. *To qandê mı qe gırweyê kerdı?* Benim için bir iş yapmış mısın?

gırwe kewtış işi düşmek. *Qay rojê gırwey to kewno mı*. Herhalde bana bir gün işin düşer.

gırwe vetış iş görmek. *Gırwe vetış çiyêndo boll weşo*. İş görmek güzel bir şey.

gırweyê kerdış 1) bertaraf etmek. *Ney gırweyê bıki!* Bunu bertaraf et! 2) bir iş yapmak.

gırweyo nımite esrarengiz iş.

gırwekerdax <is.e.d.> 1) iş yapan. 2) aktif.

gırwevetox <is.e.d.> iş gören.

gırweyaye/i <or.e./d.> çalışın.

gırweyayen <is.d.> çalışma, işlem görme.

gırweyayey <is.ç.> iş yapanlar.

gırweyayış <gçs.f.> çalışmak. [*gırweyeno*; em.k. *bigırwey*]

pêdi gırweyayış birbiriyle uğraşmak.

pıro gırweyayış uğraşmak. *Ez boll pıro gırweyaya, mı nêşa vırazo*. Çok uğraştım, yapamadım.

gırweyayox <is.e.d.> çalışın.

gırweynaye/i <or.e./d.> çalıştırılan.

gırweynayı <gçl.f.> 1) çalıştırmak. *To kı o bigırweynayê, o do zi xo rê merdım biyayê*. Onu çalıştırsaydın, o da adam olacaktı. 2) işletmek. *Nê perri bigırweynê!* Bu parayı işletin! [*gırweyneno*; em.k. *bigırweynı*]

pıro gırweynayı uğraştırmak. *Mı 'hend pıro megırweynı!* Beni o kadar uğraştırma!

gırweynayox <is.e.d.> çalıştırılan.

gıryane <is.e.> yaka. *To finê gıryaney xo dayo ay destı*. Bir kez yakarı onun eline vermişsin.

gıryayı YER: Mexmûr. BKZ: *gıreyayı*.

gıryaz <is.d.> kiraz.

gıryazeki <is.ç.> pekmezli sucuk. EŞ ANL: *sıncıx*.

gıryazêr <is.d.> kiraz ağacı.

girze YER: Bir. VARY: *girde*. <is.e.> demet, bağlam. (Sarılımsı yapraklı dal demeti veya bağı.) EŞ ANL: *tewe*.

gişt VARY: *gıst, engıst*. <is.d.> parmak.

gişt hewadayış parmak kaldırmak.

gişt miyan kerdış çomaklamak, bir işin içine parmağını sokmak. *Ey gişt kerd bi girwedê şıma miyan û têvdayê*. İşinize parmağını sokmuş karıştıyordu.

gişt pa nayış 1) bir konuya parmak basmak. 2) parmak değdirmek.

gişt piloxnayış parmak basmak.

gişt ser nayış 1) bir konuyu ele almak. 2) üstüne parmak koymak.

gišta pil baş parmak.

gišta saadeti şaadet parmağı.

ser gišta ser weriştış kibirlenmek. *Çıçıyo tı weriştê ser gišta ser, baqıl bı baqıl*. Niye o kardar kibirlenmişsin, akıllı ol akıllı.

giştane VARY: *gıstane; engıstane*. <is.e.> yüzük. EŞ ANL: *helqa*.

gişttek VARY: *gısttek*. <is.d.> parmakcık.

giştın <s.> parmaklı.

gix [χ]~[ɣ] <ünl.> bir uyarı sözü. (Çocuklara yenilmeyen maddeleri yememeleri için tehlikeyi göstermek.)

gız <is.e.> tahrik. (Boğayı ineğe çiftleşmeye kışkırtma sözü.)

gız kerdış tahrik etmek. *Vıstray gız kı, wa xo çekero manger ser*. Tosunu tahrik et, ineğe atlasın.

Gızgavan <öz.e.> Çermik'te bir bölge ismi.

gızgızyayış <gçs.f.> tahrik olmak, kızgınlıkla söylenmek. *Tiyê çı gızgızyenê ma ser?* Neden kızgın bir şekilde söylenerek üstümüze geliyorsun? [*gızgızyeno*; em.k. *bigızgızyi*]

gızık <is.e.> kıvrıkcık saç. EŞ ANL: *gıjal*.

gızıkın <s.> kıvrıkcık saçlı.

gi VARY: *ci*. <is.e.> bok, dışkı.

gi dekerdiş 1) içine sıçmak. 2) bir işi bozmak.

gi kerdış sıçmak.

gi xo verdayış 1) altına sıçmak. 2) çok korkmak. *Ey do tersa ver dı gi xo verdayê*. O korkudan altına sıçacaktı.

giya biyayış boka bulaşmak.

giasın VARY: *ciasın*. <is.e.> demir dışığı, demir çürüfö.

giboxım VARY: *ciboxım*. <s.> pislik herif, kötü insan.

giestare BKZ: *giestare*.

gif YER: Feqi. <zf.> yoğun.

gif biyayış yoğunlaşmak. *Lajek dersi sero gif biyo*. Çocuk dersin üstünde yoğunlaşmış.

gif kerdış yoğunlaştırmak.

gigoş <is.e.> kulak kiri.

giustare VARY: *giustare, ciustare*. <is.e.> gök taşı. (Zazalarda, gökten suretli şekilde dünyaya inen yıldız parlaklığında bir ışığa, yıldız boku denir.)

gimerre VARY: *cimerre*. <is.e.> fare boku.

giqirêncle VARY: *ciqirêncle*. <is.e.> 1) kurbağa boku. *Serê awer giqirêncle girêdayo*. Suyun üstü kurbağa boku bağlamış. 2) tatlı su yosunu.

giyin VARY: *ciyin*. <s.> boklu.

giyiney VARY: *ciyiney*. <is.d.> bokluk.

gocag (Erm.) YER: Bir. <is.d.> düğme. EŞ ANL: *mak, polek, qümçe*.

gocagın YER: Bir. <s.> düğmeli.

goçin <is.d.> çuvaldız. *Derzin xo dı, goçini jewna dı kûwı (atas.)!* İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır!

Gogırçin₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

gogırçin₂ <is.d.> yuvarlak ve hafif yüksek olan şey ya da yer. *Jew çiyêndê mı esto, o kız kemer, no kız kemer, werte dı gogerçin, no çıçıyo? - No çımo. (bilmece)*. Bir şeyim var, bu yanı kaya, diğer yanı kaya, ortasında bir tepe, bu nedir? - Gözdür.

gogo <is.e.> şakul, çekül. *Dêsi gogo ro dê!* Duvara şakul vurun!

golal <is.d.> bok böceği.

gole YER: Qelacix. BKZ: *doll*.

golik VARY: *gölik*. <is.e.> buzağı. *Jew goliko qenritikin, namey naxırı keno pis (atas.)*. Götü boklu bir buzağı, bir hayvan sürüsünün adını kirletir.

gölik YER: Piran, Çüngüş. BKZ: *golik*.

golim <is.e.> but (insanlarda).

gome₁ <is.e.> mandıra.

gomey çarwa hayvan barınağı.

gome₂ <is.e.> grup.

gome biyayış toplanmak. *Masey tiya dı biyê gome, bêrê ma tepêsim!* Balıklar burda toplanmış, gelin yakalayalım!

gome kerdış toplamak.

gomey masa balık topluluğu, balık grubu.

gomo <s.> 1) ağır hareketli. 2) bir şeyden anlamayan (argo).

gongıla YER: Sinag. <is.d.> hamak. EŞ ANL: *kenkolay*.

gonye <is.e.> gönye.

gonye ro dayış gönyeye vurmak.

gor <is.e.> mezar. EŞ ANL: *mezal*.

gorcal VARY: *gircal*. <is.d.> pıtrak dikenli. EŞ ANL: *germûg*.

gorcalek₁ <is.d.> çit ve bitkilere sarılan küçük pıtrak dikenli.

gorcalek₂ <is.d.> tokluboğan (bot.). EŞ ANL: *şivik*.

gorcalın <s.> pıtrak dikenli.

gorde <is.e.> büyük kılıç.

gore (Tk.) VARY: *gi*. <is.e.> göre. *Na keynek*

gorey mı niya. Bu kız bana göre değil.
gorey cı ona göre.
gorey pê birbirine göre, uygun.
gorey to VARY: *to rê gi*. sana göre.
gorım <is.d.> görümce, kocanın kızkardeşi.
gorimey <is.d.> görümcelik.
goril (Fr.) <is.e.> goril.
goristan <is.e.> mezarlık. EŞ ANL: *mezeli*.
goş (Phlv. gōš) VARY: *gos*. <is.e.> kulak.
goş cı nayış kulak asmak. *Ekı tı goş cı nê, tı benê merdim*. Ona kulak asarsan, adam olursun.
goş dayış dinlemek.
goş kewtış kulağa gelmek, duymak (genellikle tesadüfen). *Qısaya kı to kerdı bi, kewt mı goş*. Söylediğin laf, kulağıma geldi.
goş pa kûwayış aldırmaq. *Goş pa mekû, seni vano, wa vajo*. Aldırma, ne söylese söyleyin. *Mı cı rê va, ey goş pa nêkûwa*. Kendisine söyledim, o aldırmadı.
goş pê nayış birbirine kulak asmak, birbirini dinlemek. *Goş pê nayışa şıma şınê ravey*. Birbirinize kulak asarak ilerlersiniz.
goş ra goş kulaktan kulağa.
goşi çiringayış kulak çınlamak.
goşi gêriyayış kulak tıkanması.
goşi gıran biyayış ağır duymak. *Goşê mı biyê gıranı, bıqır kı wa veng bêro!* Ağır duyuyorum, bağır ki ses gelsin!
goşare VARY: *gosare*. <is.e.> küpe. *Na qıser goşare kı û xo goşa kı (atas.)*. Bu lafı küpe yapıp kulağına tak.
goşareyin <s.> küpeli.
goşdar <is.e.d.> dinleyici.
goşderg <s.> uzun kulaklı.
goşe VARY: *gose; weşe*. <is.e.> salkım.
goşey engûr üzüm salkımı.
goşey hınga gümeç. (Salkım gibi asılı duran arı kümesi.)
goşey lınger dizin arka kısmında bulunan, bacağı birbirine tutunduran sert et parçası.
goşgar YER: Sinag. <is.e.> sarı ve bıyıklı balık türü.
goşgıran <s.> 1) ağır işiten. 2) umursamaz.
goşgıraney <is.d.> umursamazlık.
goşgırd <s.> koca kulaklı.
goşhera <s.> 1) geniş kulaklı. 2) YER: Feqi. vurdumduymaz.
goşkar <is.e.> ayakkabı tamircisi.
goşkarey <is.d.> ayakkabı tamirciliği.
goşlepaç <s.> kepçe kulaklı.
goşlûwaye/i <or.e./d.> açığöz.
goşlûwayin <is.d.> açığözlülük.
goşmase VARY: *gosmase*. <is.e.> midye.
goşok <is.e.> kulaklık.
goşqıl <s.> kesik kulaklı.
goşt VARY: *gost*. <is.e.> et. *Goşt bêeste nêbeno (atas.)*. Et kemiksiz olmaz.

goştê dındana diş eti.
goşt girotış 1) etlenmek, semizleşmek. 2) et almak.
goştarey <is.d.> dinleme. (etim. *goşdarey*)
goştarey biyayış dinlenmek (başkası tarafından).
goştarey kerdış dinlemek. *Goştareya mı bıkı!* Beni dinle!
goştareykerden <is.d.> dinleme.
goştareykerden dayış dinletmek.
goştaritox <is.e.d.> dinleyici.
goştawi <is.d.> et suyu.
goştın <s.> etli.
govend <is.d.> halay.
govend antış halay çekmek.
goverik YER: Qerxan. <is.d.> çember. EŞ ANL: *çember*.
govir BKZ: *guvir*.
govleg <is.d.> mantar.
goya <zf.> güya, sözde.
goye VARY: *gûwe*. <is.e.> tırtıl (portakal renkli).
goyem <is.e.> sığır kuyruğu. (Bir metre uzunluğunda, fidanında tazeyken yenilen elma gibi şişkinlikler oluşan, ucunda sarı çiçekler açan. Ateş yakmakta kullanılan ağaca benzeyen bir çiçek çeşidi.)
goz <is.d.> ceviz. *Gozê kı gozêra bo, herkes 'siya xo vırrneno pıra (atas.)*. Ceviz ağacında olan cevizde, herkes taşıyı fırlatır (kızın evlenme çağına gelince herkes ister anlamına gelir).
goza <is.d.> koza.
gozawi <is.d.> süzüntü suyu.
gozek VARY: *gozêke*. <is.d.> 1) aşık kemiği. 2) cevizcik.
gozeka desti el aşık kemiği.
gozeka ling ayak aşık kemiği.
gozelek₁ <is.d.> kalburdan küçük, elekten büyük bir eleme aracı.
gozelek₂ <is.d.> girdap, burgaç, anafor. EŞ ANL: *gêrsêrik*.
gozêke YER: Qelacix. BKZ: *gozek*.
Gozêr₁ <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
gozêr₂ VARY: *gozêre*. <is.d.> ceviz ağacı.
gozêre YER: Qelacix. BKZ: *gozêr*.
gozgelix <is.e.> kadınların göğüslerine taktığı gümüştan yuvarlakça tas büyüklüğünde süslü zinet eşyası.
gozgıre <is.e.> kördüğüm. EŞ ANL: *korgıre*.
gozgıre biyayış kördüğüm olmak.
gozgıre kerdış 1) kördüğüm yapmak. 2) bir işi içinden çıkılmaz hale getirmek.
gozirwan YER: Ş. Cori. <is.d.> sığır dili (bot.). EŞ ANL: *gezılwani*.
gozı <zf.> ilk meme emdirme işi.
gozi kerdış ilk meme emzirmek. (Yeni doğan hayvanı süt emmeye alıştırmak.)

gozikerden <is.d.> ilk meme emdirme.
gozla YER: Sinag. <is.d.> ceviz kabuğu.
gud₁ <is.e.> pamuk (çiğitli).
gud₂ <is.d.> 1) top. 2) topak, beze, pazu. *Miri gudi kıl!* Hamuru topakla!
gud vetiş pamuk çıkarmak (çiğitten).
guda miri hamur topağı.
gudi biyayış topaklanmak.
gudi kerdış topaklamak. *Pêrê mı mir kerdê gudi, ma ra mı zi nanê tir pewtê.* Babam hamuru topaklıyor, annem de yufka ekmek pişiriyordu.
gudiker <is.e.d.> topaklayan.
gudvewr <is.d.> kartopu.
guhan BKZ: *guwan*.
guheri YER: Qerxan. <is.d.> otlaklı yamaç, küçük vadi, rüzgar almayan yamaç.
guin YER: 'Hesûd. <is.e.> hayvan memesi. EŞ ANL: *guwan*.
guj-guj <is.d.> 1) uçan kartal sesi. 2) fazla yağmur sesi.
Gul₁ <öz.d.> kadın adı.
gul₂ (Phlv. gul) VARY: *gule*. <is.d.> gül. *Guli zana derdê miriçiki* (Usxan.) Gül kuşun derdinden anlar. *Destê kî gul danê kesî, ê destan dî tayn bo zi boya gulan manena* (Celal Nergiz). İnsana gül veren ellerde, az da olsa, gül kokusu kalır.
gulan <is.d.> mayıs ayı.
gulanık <is.d.> kömeç. (Pamuk tarlasında biten, salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
gulbang YER: Qerxan. <is.d.> demet, küme, grup, deste. EŞ ANL: *pistik*.
gulbanga vilikan çiçek demeti. *O 'hefte dî finê waştida xo rê jû gulbanga vilikan rîşeno.* O haftada bir nişanlısına bir demet çiçek gönderir.
gulbaxan YER: Mexmûr. BKZ: *gulebaxan*.
gulbe <is.e.> 1) kitle, grup, takım, insan topluluğu. *Gulbey qeçekano yeno.* Çocuk grubu geliyor. 2) öbek. *Gulbedê vilika kışta ronışte bî.* Çiçek öbeğinin yanında oturmuştu. EŞ ANL: *gulmate*.
gulbe biyayış 1) gruplaşmak, takımlaşmak. *Miriçiki pêya anıştê û biyê gulbe.* Kuşlar birbirine konup öbeklenmişler. 2) öbekleşmek.
gulbe gulbe öbek öbek, grup grup.
gulbe kerdış 1) gruplaştırmak, takımlaştırmak. 2) öbekleştirmek.
gule₁ <is.e.> 1) bilye. 2) gülle.
gule₂ <is.e.> tutkal (beyaz renkli).
gule₃ YER: Qelacix. BKZ: *gul*.
gulebaxan VARY: *gulbaxan*. <is.d.> ay çiçeği.
gulêr <is.e.> gül ağacı.
gulêrê kutika yaban gül ağacı.
gulêrê pêxemberi bir çeşit gül ağacı.
gulik YER: Qerxan. <is.d.> gül.

guli YER: Qelacix. <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *qırqırık, zıqlorık*.
gulilik <is.d.> yumurtanın sarısı.
gulmate YER: Qelacix. <is.e.> 1) grup. 2) öbek. EŞ ANL: *gulbe*.
gum₁ <is.d.> yanak.
gum₂ VARY: *com; cûm; cûn*. <is.d.> dalış, dalma (suya). EŞ ANL: *noq*.
gum biyayış batmak, dalmak (suya). *Aw dî gum bî.* Suya battı.
gum kerdış batırmak, daldırmak (suya).
gum₃ YER: Ş. Cori. <is.d.> yudum. EŞ ANL: *qult*.
guman YER: Qerxan. <is.e.> şüphe, kuşku. *Ez guman nêkena, o do bêro.* Geleceğinden kuşum yok. EŞ ANL: *şife, hût*.
gumbiyaye/i <or.e./d.> batık.
gumbiyêr <is.e.d.> dalğıç.
gumçalek <is.d.> gamze.
gumker <is.e.d.> batıran, daldıran (suya).
gumlerz <is.e.> depres.
gummastık <is.e.> kabakulak.
gump <ünl.> güm!
gumpık <is.e.> davulun topuzu. *Neqeraya ey desta, gumpiko jewnay desta (atas.).* Davul onun elinde, topuzu başkasının elinde (görünen o, yöneten başkası anlamına gelir).
gumpirr <s.> dolgun yanaklı.
gumpisingi <is.ç.> acı kavun. (Fidanı karpuz fidanına benzer, meyvesi hafif tüylü, yuvarlak, sulu ve çok çekirdekli, sıkıldığında içi dışarı fıskırır, sinüzit ve burun tıkanmasına iyi gelir.) EŞ ANL: *fistok*.
gumpi <is.d.> vurma sesi.
gumpi ser nayış acımasızca düvmek. *Lajek tepışt û gumpi nê ser.* Çocuğu yakalayıp acımasızca düvdü.
gumpi vetiş vuruş sesi çıkarmak.
gumriğ <is.e.> gümrük.
gun <is.e.> er bezi, testis, taşak.
guna (İr.) <is.e.> günah. EŞ ANL: *mebal, xırab*.
guna kerdış günah işlemek.
gunak <is.e.> yazık (canlılar için).
gunak gunak çok yazık.
gunakê to yazıklar olsun, vay haline. *Gunakê to, ez 'haldê to rê wiyena, to çiyêndo rınd nêkerdo.* Haline gülerim, yazıklar olsun, iyi bir şey yapmamışsın.
gunakar <is.e.d.> günahkâr, günah işleyen.
gunakar biyayış günahkâr olmak.
gunakar kerdış günahkâr etmek.
gunakarey <is.d.> günahkârlık.
gunayen <is.d.> düşme.
gunayış VARY: *ginayış*. <gçs.f.> düşmek. *Her herinda xoya finê gineno 'İnci ro (atas.).* Eşek eşekliğiyle bir kez çamura saplanır (bir kere yapılan hata bir daha yapılmaz an-

lamına gelir). [*gineno/guneno*; em.k. *bigını/bıgunı*] EŞ ANL: *kewtiş*.

cı ro gunayış yalvarmak. *Tı çıçirê gunayê cı ro?* Ona niye yalvardın?

pêro gunayış içten çürümek, ezilip çürümek. *Na zebeş gunaya pêro, hını nêweryena*. Bu karpuz içten çürümüş, artık yenilmez. *No vaş helsiyayo û gunayo pêro*. Bu ot ezilip çürümüş.

piro gunayış 1) çökmek. *Banê ma gunayo piro*. Evimiz çökmüş. 2) içine düşmek. *Ûja di dollê aw bi, tewrey mi guna piro*. Orda su gölü vardı, çantam içine düştü. 3) saplamak. *A linciya her gunayo piro?* O çamur mu eşek saplanmış? 4) yalvarıp teslim olmak. *Ez kî gunaya piro, ey ez 'efkerda*. Ben yalvarınca, beni af etti. 5) YER: Siverek: girmek (kurşun için). *Qersin guna piro, merd*. Kurşun isabet etti, öldü.

gunbed <is.e.> 1) kubbe. 2) kubbe biçimde yapılan yapı.

gunek <is.e.> keklıkların sevdiği bir ot çeşidi.

guni YER: Qerxan. <is.e.> deve dikenini.

guni YER: Qerxan. <is.d.> geven sakızı.

gûnin <s.> kanlı.

gûnin biyayış kanlanmak. *Çinay to biyo gûnin*. Elbisen kanlanmış.

gûnin kerdış kanlamak, kanlandırmak.

gûni <is.d.> kan.

gûni amyayış kanamak. *Mı dest ra gûni amê*. Elim kanadı. *Mı dest ra gûniya yena*. Elim kanyor.

gûni ardış kanatmak.

gûni biyayış kan oluşmak.

gûni cı finayış kan çıkarmak. *Mı qurban wahdinayo, mı bışayê gûni cı finayê rınd biyê*. Adak dilemişim, kan çıkara bilseydim iyi olurdu.

gûni çıma vera geyrayış cinnet geçirmek.

gûni dayış kan vermek.

gûni dı mendış kan içinde kalmak.

gûni dı mılloqınayış kana bulamak.

gûni dı mılloqıyayış kana bulanmak.

gûni kerdış kan oluşturmak.

gûni kotış kan emmek.

gûni qesıyayış kanı pıhtılaşmak.

gûni rijnayış kan dökmek, kan akıtmak.

gûni rijyayış kan dökülmesi.

gûni ser finayış üstünü kanda bırakmak.

gûni ser kewtiş kan gövdeyi götürmek. *'Herbdê tiyay dı, gûni kewt bi tiyaya ser*. Burdaki savaşta, kan gövdeyi götürmüştü.

gûni şımtıış 1) kan içmek. 2) kana susamak.

gûni şıyayış kan akmak.

gûni vera dayış kan karşılığında bedel vermek (evlendirmek). *Na keynek gûni vera daya*. Bu kızı kan karşılığında vermişler.

gûni vetış kan çıkarmak.

gûni vini kerdış 1) kan kaybetmek. *Gûniya merdımdê camêrdi vini nêbena (atas.)*. Erkek adamın kanı kaybolmaz. 2) gücünü kaybetmek.

gûnigerm <s.> kanısıcak.

gûnigermın <s.> sıcaıklı.

gûnikotox <is.e.d.> kan emici.

gûniqesıyayen <is.d.> kan pıhtılaşması.

gûnirijnayox <is.e.d.> hunhar, kan dökücü, kana susamış.

gûniserd <s.> kanısoğuk.

gûniserdın <s.> soğukkanlı.

gûnişımıtox <is.e.d.> 1) kan için. 2) kana susamış.

gûniya biyayış kana bulaşmak. *Destê to biyo gûniya*. Elin kana bulaşmış.

gûniya kerdış kana bulaştırmak.

gunsencık <is.e.> atmaca.

gurz VARY: *gurz*. <is.e.> 1) örs. *Asın zey kılđa adırı bıbı sûr, nabı gurci ser û kûwayê*. Demir ateş gibi kızarmıştı, örsün üstüne koyup dövüyordu. 2) topuz. (Silah olarak kullanılan ağır topuz.)

Gurci <öz.e.d.> Gürcü.

Gurciki <öz.d.> Gürcüce.

Gurcistan <öz.e.> Gürcistan.

Gurcistanij <öz.e.d.> Gürcüstanlı.

gurêx <is.e.> köpek cinsi (kangal).

gurguzi <is.d.> ıslık (dudakla çalınan).

gurguzi cenayış ıslık çalmak.

gurm <ünl.> bum!

gurmı <is.d.> ateşli topların çıkardığı ses. *Gurmiya topına yena*. Top sesleri geliyor.

gurni-gurni YER: Qelacix. <is.d.> arka arkaya dizilip oynanan bir çocuk oyunu. EŞ ANL: *loloşwane*.

gurpi <is.d.> vurma sesi.

gurpiyin <s.> gürtlütülü.

gurr <s.> 1) sık (seyrek karşıtı). EŞ ANL: *sıx*. 2) kızışma (ateş için), ateşi alevlendirme işi.

gurr biyayış 1) sıklaşmak. *Zerzewatê ma biyo gurr*. sebzemiz sıklaşmış. 2) kızışmak (ateş).

gurr kerdış 1) sıklaştırmak. 2) kızıştırmak. *Adırı gurr kî!* Ateşi kızıştır!

gurr-gurr <is.d.> bulut gürlüleme sesi.

gurr-gurr kerdış gürlüdemek.

gurr û terp <d.> takırtı.

gurrayış <gçs.f.> gürlümek. *Hewryê gurrenê, varano vareno*. Gök gürlüyor, yağmur yağıyor. [*gurreno*; em.k. *bigurri*]

gurrgurri <is.d.> gümlüleme.

gurri <is.d.> gürlümek.

gurrnayış <gçl.f.> gürlütmek. [*gurrreno*; em.k. *bigurri*]

gurti <is.d.> gürlütü.

gurz BKZ: *gurz*.

guvik VARY: *kovike*. <is.d.> dürüm. (Yufka

ekmeğin arasına yiyecek bir şeyler bırakıp birbirine sarılması.)
guvik kerdış düürümlemek.
guvir VARY: *govir*. <zf.> fırıldanma, çevresinde dönme.
guvir guvir fırıl fırıl.
guvirik <is.d.> çember.
guvırnayan <is.d.> fırıldama gibi dönme.
guvırnayış <gçl.f.> fırıldama gibi döndürmek.
To guvir guvir xo rê çarnena. Seni etrafımda fırıldak gibi döndürürüm.
 [guvırneno; em.k. *biguvırnı*]
guvirıyayen <is.d.> fırıldanma.
guvirıyayış <gçs.f.> fırıldanmak. [guvirıyeno; em.k. *biguvırıyı*]
guvüşnayan YER: Qerxan. <is.d.> tıka basa sıkıştıрма.
guvüşnayış YER: Siverek. <gçl.f.> tıka basa sıkıştırmak. [guvüşneno; em.k. *biguvüşnı*]
 EŞ ANL: *dewüşnayış*.

guwan VARY: *guhan*. <is.d.> hayvan memesi.
 EŞ ANL: *guin*.
guwan kerdış meme salgısı. (Doğurmaya yakın hayvanın memelerinin büyümesi.)
guwana sero mendış yavrunun ölü doğması. (Dişi hayvanın yavrusunun ölüp öyle kalışı.) *Mangay ma ziyê, golikê cı merd, guwana sero mendı.* İneğimiz doğurdu, yavrusu öldü, öylece kaldı.
guwanê dewari hayvan memesi.
guwani <is.d.> memeli hayvan.
gûwe YER: Qelacix. BKZ: *goye*.
gûye BKZ: *goye*.
guz <ünl.> sürüklemesi.
guz biyayış sürüklenmek.
guz kerdış itip sürüklemek.
guzergah <is.d.> 1) yolüstü uğranılacak geçilecek yer. 2) yol boyu.
guziknayış YER: Sinag. BKZ: *zûzıknayış*.

H - h

ha <ünl.> efendim! *Hey ambaz! Ha, tiyê se kenê?* - *Ezo teva nêkena.* Hey arkadaş! Efendim, sen ne yapıyorsun? - Bir şey yapmıyorum.
Habil (Ar.) <öz.e.> Habil.
'hac (Ar.) VARY: *'hec*. <is.e.> hac.
'hacet <is.e.> alet, aygıt, araç.
'hac'hacık VARY: *'hec'hecık*. <is.d.> kırlangıç. (Kırlangıç Hz. Nuh'un gemisinde insanları yılanla yem olmasın diye kurtardığı için kutsaldır. Yılan kırlangıcı düşman beller. Hz. Nuh da kırlangıcı yılanlara yem olmasın diye yuvasını insanların bulunduğu yerde yapmalarını emreder.)
'Haci <öz.e.> erkek adı.
'haci VARY: *'haci*. <is.e.> 1) hacı. (Dini buyrukları yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman.) 2) kutsal bir yeri ziyaret etmiş Hristiyan.
'haciya <is.d.> hacı kadın.
haciyek YER: Mexmûr. <is.e.> uğur böceği. (Uğur böcekleri, meyveleri ve sebzeleri, hastalıklardan korurlar.) EŞ ANL: *xalxalok*.
hadê VARY: *haydé*. <ünl.> haydi! EŞ ANL: *dêrê, dê*.
hadê ûja ra haydi ordan.
'hadıran <is.ç.> hazırda bulunanlar, huzurda bulunanlar. *Wa hay nê 'hadıran bıbo.* Hazırda bulunanların haberi olsun.
'hadıre <zf.> hazır.

'hadıre biyayış hazırlanmak.
'hadıre kerdış hazırlamak. *Xo 'hadıre kı!* Kendini hazırla! EŞ ANL: *tê kerdış, 'hadırnayış*.
'hadıre ra hazırda. *Nano 'hadıre ra yeno ma ver.* Ekmek önümüze hazır geliyor.
'hadıre ra 'hadıre tam olarak hazır.
'hadırebiyaye/i <or.e./d.> hazır olan.
'hadıreker <is.e.d.> hazırlayan.
'hadırekerde/i <or.e./d.> hazırlanmış.
'hadıreyin <is.d.> hazırlık.
'hadıreyiney <is.d.> hazırlıklı.
hadırê VARY: *harê*. <ünl.> haydi gelin!
'hadırnayış YER: Qelacix. <gçl.f.> hazırlamak. [*'hadırneno*; em.k. *bı'hadırnı*]
'hafız (Ar.) <s.> hafız. (Kur'an'ı ezberden okuyan.)
'hafız wendış ezbere okumak. *O merdımo Qurani, 'hafız waneno.* O Kur'an'ı ezbere okuyor.
'hafızey <is.d.> hafızlık.
haho BKZ: *hayho*.
haja YER: Qerxan. BKZ: *ûja*.
hak (Phlv. xâyag) <is.e.> yumurta.
hak fekdê qen amayış yumurta kapıya dayanmak. (Bir iş için zamanın çok daralması.) *Hak ame fekdê qen, 'hendık ez kerda haydar.* Yumurta kapıya dayandı, ancak beni haberdar etti.
hak kerdış yumurtlamak.

haki selqınayış yumurta haşlamak.

haki sūr kerdış yumurta kızartmak. *Nê haka sūr kı, ma bûmı.* Bu yumurtaları kızart yiyelim.

hakkık <is.e.> yumurta tokuştürması. EŞ ANL: *çıkızı.*

hakek <is.e.> yumurtacık.

hakkâmês <is.e.> yumurta ile oynanan bir oyun. (Herkes yumurtalarına tatlı madde sürüp yere bırakıp bekler, sinek kimin yumurtasına konarsa o yumurtanın sahibi kaybeder.)

'hal (Ar.) <is.e.> hâl, durum. EŞ ANL: *'hewal.*

'hal biyayış hâl olmak.

'hal kerdış hâl etmek.

'hal û 'hewal insanın genel yaşamı, işi ve sağlığıyla ilgili içinde bulunduğu durum. *Ma kı jewi sıfte vinemı, 'hal û 'hewalê cı pers kemı.* Birini ilk gördüğümüzde, hâl ve hatırını sorarız.

'hal û kar iş gücü. *'Hal û karê to piseya.* İşin gücün kötülük yapmaktır.

'hal û mede durum ve zaman, yaşam hali. *'Hal û medey mı ûnayo.* Yaşamım böyle işte.

'hala₁ <s.> 1) o durumdaki. o hâldaki. EŞ ANL: *wezyet.* 2) hamile. EŞ ANL: *dıgani.*

'hala biyayış hamile olmak.

'hala mendış hamile kalmak.

'hala₂ (Ar.) <zf.> hâlâ, henüz. EŞ ANL: *hewna.*

'haldar <is.e.> zarf (dîlb.), (yeni kelime, F. Pamukçu).

'haleti <is.d.> karasaban. EŞ ANL: *hengaç.*

halin VARY: *alin.* <is.e.> kuş yuvası. *Halinê leglegda kor Homa vırazeno (atas.)* Kör leyleğin yuvasını Allah yapar. (Umudunu kesme, Allah kerimdir anlamına gelir.)

'halkerdox <is.e.d.> hâl eden.

halkûçık YER: Ş. Cori. <is.e.> üstüste sıralanma, salkım halinde sarkma.

hamûd <is.e.> atın boyunduruğu.

hamûgam <s.> kuşkusuz. *Hamûgam, o do şewra cenıyerda xoya bêro.* Kuşkusuz yarın eşiyile birlikte gelecek.

har <s.> 1) kuduz. 2) azgın, kudurgan, saldırgan. 3) çok yaramaz, arsız.

har biyayış 1) kudurmak. 2) azmak, saldırganlaşmak. *Şıma rı dayo nê lajeki, lajek boll biyo har.* Bu çocuğa çok yüz vermişsiniz, çocuk azmış. 3) çok yaramaz olmak. *Tı boll biyê har.* Sen çok yaramaz olmuşsun.

har kerdış 1) kudurtmak. 2) azdırmak, saldırganlaştırmak. 3) çok yaramaz duruma getirmek.

harbiyayen <is.d.> 1) kudurma. 2) azma, saldırganlaşma. 3) çok yaramaz olma.

harey <is.d.> 1) kuduzluk. 2) azgınlık, kudurganlık, saldırganlık. 3) yaramazlık.

harê BKZ: *hadırê.*

haris YER: Sinag. otuz. BKZ: *hırıs.*

'haris <s.> haris.

harige YER: Ş. Cori. <is.d.> nezle.

harkerde/i <or.e./d.> 1) kudurtulmuş. 2) azgınlıştırılmış, saldırganlaştırılmış.

harr BKZ: *'her.*

hatbila <zf.> durmadan, ara vermeden, kesintisiz. *Oyo hatbila vajyeno.* O durmadan söyleniyor. EŞ ANL: *jew asa.*

havıl <is.e.> 1) beceri. (Bir baltaya sap olma, elden bir şey gelmeme.) *Mêrdek şı sûk dı gırweyê bıkerı, havilê nêkerd û ame.* Adam şehre gidip bir iş yapacaktı, bir şey beceremeden geldi. *To mı rê havilê kerdo kı, ez zi gırwey to veja.* Sen bana bir iş yapmışsın ki, ben de işini çıkarayım. 2) netice. 3) imkan. EŞ ANL: *imkan, mezal.*

havıl biyayış imkan olmak.

havıl dayış imkan vermek. EŞ ANL: *imkan dayış.*

havıldayox <is.e.d.> imkan veren, olanak sağlayan.

hawırdor YER: Qerxan. <zf.> çepeçevre.

hawûd YER: Qerxan. <is.d.> deve semeri.

hay <is.d.> haber. (Bir şeyi haber olarak duyup duymama.) *Hay to to ra esta?* Kendinden haberin var mı? EŞ ANL: *xeber.*

hay pey biyayış haberi olmak. *Homa aya kı hay kesı pey çınıya ay ra sıtar kero.* Allah insanı, habersiz gelen kötülüklerden korusun.

hay û bay haber. *Hay û baya to mı ra esta?* Benden haberin var mı?

hay gıdı hay <ünl.> hey gidi hey!

haybıkı <zf.> halbuki, oysa, oysaki.

haydar VARY: *aydar.* <is.e.> 1) duyarlı olan. 2) haberdar. (Gözü ve kulağı tetikte, dikkatli ve uyanık bekleyen.)

haydar biyayış 1) göz kulak olmak. *Haydarê nê qeçeki bı, ezo şına cayê û hıma yena.* Bu çocuğa göz kulak ol, bir yere gidip hemen geliyorum. 2) haberdar olmak.

haydarber <is.e.d.> gözcü. EŞ ANL: *çımdar.*

haydarbereg <is.d.> gözcülük.

haydarbiyayen <is.d.> göz kulak olma.

haydê BKZ: *hadê.*

hayhay <ünl.> hayhay!, peki!

hayho VARY: *haho.* <ünl.> imdat!

hayho hayho imdat imdat! EŞ ANL: *hewar hewar.*

hayho kerdış imdat istemek, yardım çağırma.

Hayıg₁ <öz.e.> Budaran köyünde bir bölge adı. *Remzanê Kemalan, Hayıga xeylê kozıgı nızınayê, do komır veja.* Kemalanlardan Ramazan, Hayıg'da epey kömür ocağı hazırlamış, odun kömür çıkaracak.

hayig₂ <s.> ayık, uyanık. *Mêrdek nêrakerwto, hewna hayigo.* Adam yatmamış, daha uyanıktır. EŞ ANL: *şût, aya.*

hayig biyayış ayılmak, uyanık olmak. *Hayig bı, merakew!* Uyanık ol, yatma!

hayig kerdış ayılmak.

hayig₃ YER: Sinag. <s.> ören, harabe. EŞ ANL: *xırabe.*

hayigey <is.d.> uyanıklık.

haylımın <ünl.> vay başıma gelen!

haylo <ünl.> eyvah!

haywax <ünl.> eyvah!

'he YER: Nişniğ. <zf.> dövme işi.

'he kerdış dövmek, vurmak. *Eneka ez bêri, ez do 'he kı bı ro cı!* Şimdi gelirsem, onu döveceğim!

'heb (Ar.) <is.d.> 1) tane. *Nê 'hebê xeli boll rındi.* Bu buğdayın taneleri çok iyidir. EŞ ANL: *tene.* 2) hap, tablet, komprime.

'hebcık <is.d.> kızarıp, şişip, üzerinde küçücük kızarıklar oluşan bir cilt hastalığı. (Bu hastalığın tedavisini belli kişiler yapar. Yara çok kötüyse, yumurtanın sarısı temiz bir kabda yakılıp melhem haline getirilir. Temiz bir jiletle yarannın üzerinde gezilip bazı yerleri deşilir. Kanı temizlendikten sonra, yakılmış yumurta sarısı yaraya sürülür. Kötü değilse, sadece yara deşilip tuzlu suyla temizlenir.)

'hebekê VARY: *'hebeyê; 'hebê.* <belgis.s.> azıcık, birazcık, az miktar. EŞ ANL: *pıranekê, taynekê.*

'hebey <is.ç.> boyuna takılan bonçuklu takı çeşidi.

'hebeyê BKZ: *'hebekê.*

'hebê BKZ: *'hebekê.*

'Heb'henar₁ <öz.d.> 1) kadın adı. 2) bir mal adı.

'heb'henar₂ <is.d.> nar tanesi.

'hebk <is.d.> dolma tüfek.

'Hebiza <öz.d.> kadın adı.

'hebûb VARY: *xebûb.* <is.d.> gonca. *'Hebûba gulêri hewna nêabiyaya.* Gülün goncası daha açılmamış.

'hec BKZ: *'hac.*

'hecerin <s.> hoş ve kareli kumaş.

'hec'hecik BKZ: *'hac'hacik.*

'heci BKZ: *'haci.*

'hed₁ (Ar.) <is.e.> had.

'hed₂ <is.e.> hal etmek.

'hed biyayış hal olmak.

'hed kerdış hal etmek. *Mı girwey xo zor kerd 'hed.* İşimi zor hallettim.

hedaye YER: Sıverek. <is.e.> hediye.

hedef <is.e.> hedef. *Mı xo şıma rê kerd hedef.* Ben kendimi size hedef ettim.

hedi <ünl.> defol! *Hedi, tiya ra şo!* Defol,

burdan git!

hedis (Ar.) <is.e.> hadis.

'hedkerdox <is.e.d.> hal eden.

'heft <ünl.> köpek havlaması.

'heft-'heft <is.d.> köpek havlama sesi.

'heftan <is.d.> şubat ayı. (Haftada bir hava değiştiği için, bu aya "heftan" diyorlar.)

'hefte (Phlv. haft 'yedi') <is.e.> hafta. EŞ ANL: *'heşte.*

'hefteyo verên önceki hafta.

'heftena <zf.> haftaya.

'hefteyêna <zf.> bir haftalığına. *Ez do 'hefteyêna şıra izına.* Bir haftalığına izine gideceğim.

'hefti <is.d.> havlama. *Tevera 'heftiya kutıkana yena.* Dışarda köpeklerin havlama sesi geliyor.

'hefti kerdış havlamak.

'heke <s.> has, en iyi cins. *No camêrdo 'hekeyo, eya kar beno.* Bu has adamdır, onunla iş olur.

hel BKZ: *hele.*

'hel <is.d.> 1) vardiye, yarım gün. 2) yazın sıcağında hayvanları yatırma işi. *Dıhire boll beno germ, ez devari bena 'hel.* Öğleleri çok sıcak olur, ben hayvanları yatırmaya götürürüm.

'hela şani akşam vardiyesi, öğleden sonra.

'hela şewray sabah vardiyesi, öğleden önce.

helak <is.e.> egzama (vücutta kendiliğinden çıkan yara).

helak biyayış 1) egzama olmak. *Gışta mı biya helak.* Parmağım egzama olmuş. 2) helak olmak. (Bir toplumun yok olması.)

helakın <s.> egzamalı.

'helal (Ar.) <s.> helal.

'helal biyayış helalleşmek.

'helal kerdış helal etmek. *Heqê xo mı rê 'helal kı!* Hakını helal et!

pêrê 'helal kerdış helalleşmek.

'helaley <is.d.> helallik.

'helaley waştış helallik istemek.

'helalker <is.e.d.> helal eden.

'helampoçik YER: Sinag, Qelacix. <s.> sırsıklam, sırsıklam. *Varan vara, çınay mı, mı sero bı 'helampoçik.* Yağmur yağdı, elbisem üstümde sırsıklam oldu. EŞ ANL: *hiholık.*

helati YER: Qerxan. <is.e.> hamuru ekşitilmiş ekmek, mayalı ekmek.

'helaw (Ar.) <is.d.> helva.

'helawa tûwa dut helvası.

'helawa 'Entabi Antep helvası.

helbet (Ar.) <zf.> elbet. EŞ ANL: *xora.*

heldilko BKZ: *'endirko.*

hele VARY: *hel.* <ünl.> hele. *Hele, bê tiya!* Hele buraya gel!

hele hele hâlâ hâlâ. *Hele hele, tiyê mı ra*

çıçı wazenê? Hâlâ hâlâ, benden ne istiyorsun?

helekiyayış YER: Qelacix. BKZ: *helkiyayış*.

'heleyaye/i <or.e./d.> erimiş olan.

'heleyayış VARY: *heliyayış*. <gçs.f.> erimek. (Tam bitmemek şartıyla erimek – sıvı ve canlı varlıklar ve yağ için.) *O merdimo pıra pıra 'heleyeno*. O adam git gide eriyor. [*'heleyeno*; em.k. *bi'heley*]

'heleynaye/i <or.e./d.> eritilmiş olan. *Rıweno 'heleynaye boll wešo*. Eritilmiş yağ çok hoştur.

'heleynayış <gçl.f.> eritmek. [*'heleyneno*; em.k. *bi'heleynı*]

'helik <is.d.> çömlük (özellikle tereyağı koyulur).

helisnaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş olan.

helisnayış <gçl.f.> 1) ezmek. 2) çürütmek. *Na dar daya 'ero û 'erdo helisnaya*. Bu ağacı yere yıkıp yerde çürütmüş. [*helisneno*; em.k. *bihelisnı*]

heliste/i BKZ: *helsiyaye/i*.

helsiyaye/i VARY: *heliste/i*. <or.e./d.> 1) ezik. 2) çürük.

helsiyayış <gçs.f.> 1) ezilmek. 2) çürümek (ot, sebze vb.). [*helsiyeno*; em.k. *bihelsiyı*]

heliyayış YER: Qelacix. BKZ: *'heleyayış*.

helkiyayış VARY: *helekiyayış*. <gçs.f.> egzama olmak. [*helkiyeno*; em.k. *bihelkiyi*]

hella hella <ünl.> 1) Tanırım! *Hella hella, mı ra dûri kewê!* Tanırım, benden uzak durun! 2) inanılır gibi değil! *Hella hella, girwey to hewna nêbiyo?* İnanılır gibi değil, işin daha olmamış mı?

helmûg <is.d.> iki metre uzunluğunda, yaprakları yırtık, sarı ççekli, boya da yapılan, çayların önünde biten bir bitki.

helpeze <is.e.> serinleme nefesi. (Köpek, tilki, kuş vb. hayvanların, sıcaklıktan dolayı nefes alıp vermesiyle kendilerini serinletme işi.)

helpeze kuwayış serinlik nefesi alıp vermek. *Kutiki helpeze kuwayê*. Köpek yorgunluk nefesi alıyordu.

helqa <is.d.> 1) çember. 2) yüzük. EŞ ANL: *gıştane*.

Helûl₁ <öz.d.> Gerger'de bir köy adı.

helûl₂ YER: Sinag. VARY: *hilûl*. <is.d.> gelincik çiçeği. (40-50 cm uzunluğunda, yaprakları dere otuna benzeyen, kırmızı renkli papatyatürleri.)

'hem₁ <is.e.> hamam.

'hem₂ <is.e.> kanaat.

'hem kerdış kanaat getirmek.

'hemal <is.e.> hamal.

'hemaley <is.d.> hamallık.

'hemam VARY: *'hem*. <is.e.> hamam.

'hemampûş <is.e.> 1) köstebek yuvası. 2) köstebek toprak yığını. 3) çocukların

topraktan yaptığı oyuncak hamam.

'heme <belgis.s.> hepsi, genel. *Bıray na keyneker, çı'har 'heme zi 'seydwani benê*. Bu kızın kardeşleri, dördü de avcıydılar. *Zewmbina piyê to do ma hirê 'heme bııaran bıkišo (bir masaldan)*.

'heme çi herşey. *Keye dı jew ayre nêgeyreno, jewmbi 'heme çi geyreno (atas.)*. Evde sadece değirmen dönmez, genelde her şey döner (evdeki ailevi sorunlar gayet normaldir anlamına gelir).

'hemın <bük.> hepsi.

'hemet <is.e.> koruma işi.

'hemet kerdış korumak. *Lajeki 'hemet kerê!* Çocuğu koruyun!

'hemeyaye/i <or.e./d.> bozulmuş ekmeç.

'hemeyayış <gçs.f.> ekmeğin bayatlayıp bozulması. *Nan 'hemeyayo*. Ekmeç bozulmuş. [*'hemeyeno*; em.k. *bi'hemey*]

'hemeynaye/i <or.e./d.> bozulmuş ekmeç.

'hemeynayış <gçl.f.> bayatlatıp bozmak (ekmek ve tahıl için). [*'hemeyneno*; em.k. *bi'hemeynı*]

'Hemêli (Ar.) <öz.e.> Hamili. (Hemêli, önemli ayetleri içeren küçük Kur'an.) *'Hemêli bo ki, mı no girwe nêkerdo (ant)*. Hamili üzerine yemin ederim ki, ben bu işi yapmadım.

Hemêlkan VARY: *Amêlkan*. <öz.e.> Amerikan.

'Hemêliya <öz.d.> kadın adı.

'hemfikir <s.> aynı görüşte olan.

'hemın VARY: *'hemına*. <zm.bük.> hepsini.

'hemın rê hepsine.

'hemınana hepsiyile.

'hemına BKZ: *'hemın*.

'Hemidan <öz.e.> erkek adı.

'Hem <öz.e.> erkek adı.

'Hemo! <vok.>

hempa <s.> omuzdaş, ayaktaş, aynı ayarda. (İşlerde aynı amaçla ve birlikte hareket eden kimse.)

hemşeri (İr.) <is.e.d.> hemşehri, memleketli. EŞ ANL: *welatij*.

'hemşeri YER: Qelacix. BKZ: *'heseri*.

hemşerin <is.d.> hemşehrilik.

hemşira <is.d.> hemşire, hasta bakıcı.

hemşirayın <is.d.> hemşirelik.

'hen <s.> kahverengi. *Bıza maya 'hen boll şıt dana*. Kahverengi keçimiz çok süt verir.

hena YER: Qelacix. BKZ: *wına*.

'henalewr BKZ: *'henalor*.

'henalêr BKZ: *'henalor*.

'henalor VARY: *'henalêr*; *'henalewr*. <is.d.> nar ağacı.

'henar <is.e.> nar.

'henartolle <is.e.> nar kabuğu.

'Henbeli (Ar.) <öz.e.d.> Hanbeli. (İmam

hanbelinin adından. İslamlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri.)

'hend (Phlv. ānd) <belgis.s.> 1) o kadar. *Ez 'hend dewi, 'hend diwêli, 'hend tixtori geyraya, mı dari lincerda xo nêdi.* O kadar köy, o kadar devlet ve doktor gezdim, ayağımın ilacını bulamadım. 2) ancak. *Roşna 'hend şa Bûdran dı Ozani hetek dı ca bido xo.* Roşna Budaran'da ancak Ozan'nın yanında yerleşebildi.

'hend boll o kadar çok. *'Hend boll qısey meki!* O kadar çok konuşma!

'hendana bu kadar daha. *Ekı 'hendana mı rê bibo, mı rê beso.* Bu kadar daha olsa, bana yeter.

'hendê o kadar çok. *Bıray to, 'hendê to nêbeno.* Kardeşin, senin kadar olmaz. *'Hendê zanayenda xo qısey bıki!* Bildiğın kadar konuş!

'hendê pê 1) aynı ölçüde. *Nê çıwey 'hendê pêyê* Bu sopalar aynı ölçüdedir 2) eşit.

'hendê pê amayış 1) aynı ölçüye gelmek. 2) eşitleşmek.

'hendê pê biyayış 1) aynı ölçüde olmak. 2) eşit olmak.

'hendê pê kerdış 1) aynı ölçüye getirmek. 2) eşitlemek.

'hendê xo 1) yeterince. *Nan bollo, 'hendê xo bigil.* Ekmek yeterince var, kendin kadar al! 2) kendi kadar. *Homay hetek dı kes kesi girdêri niyo, herkes 'hendê xoyo.* Allah'ın yanında kimse kimseden büyük değil, herkes kendi kadardır.

hendaşık YER: Qerxan. <is.e.> taş yosunu. (Kısa boylu çocuklar, taş sürtüp tükürükle kına yaparlar ki büyüsünler.) EŞ ANL: *'heney 'siya.*

'henday VARY: *'hendey.* <zf.> bunca, onca, o kadar. *To 'henday qısey kerdı, mı çiyê fa'hm nêkerd.* Sen bunca konuştun, ben bir şey anlamadım. *To no 'henday altûn koti ra ardo?* Bu kadar altını nerden getirmişsin?

hendeq VARY: *hendoq.* <is.e.> çukur.

hendeqereke YER: Qelacıx. BKZ: *henqerek.*

'hendey YER: Sinag. BKZ: *'henday.*

'hendik VARY: *'hendok.* <zf.> 1) -diği sürece, o kadar ki. *'Hendik o tiya ra nêşiro, ez rihat nêkena.* O burdan gitmediği sürece rahat etmem. 2) niceki.

hendilko YER: Qerxan. BKZ: *'endırko.*

'hendin <belgis.zm.bük.> o kadarını. *Çendin biyara?* - *'Hendın biya!* Ne kadar getireyim? - O kadarını getir!

'hendina o kadar daha. *'Hendina bıdı mı.* O kadar daha bana ver.

'hendok BKZ: *'hendik.*

hendoq BKZ: *hendeq.*

'hene <is.e.> kına.

'hene kerdış kına yakmak. *Camêrd destanê xo 'hene kero, tıfing dest ra nêteqena.* Erkek ellerine kına yakarsa, elinde silah patlamaz.

'heney 'siya taş yosunu. (Kısa boylu çocuklar, taş sürtüp tükürükle kına yaparlar ki büyüsünler.) EŞ ANL: *hendaşık.*

'heneke YER: Qelacıx. BKZ: *'henik.*

'heneyin <s.> kınalı.

hengaç <is.d.> karasaban. EŞ ANL: *'haleti.*

'henik VARY: *'henişk; 'heneke.* <is.d.> çene. (Gamzesi bulunan çene.)

'henişk BKZ: *'henik.*

heni BKZ: *wini.*

'Henifa VARY: *'Henif.* <öz.d.> kadın adı.

'henifek <is.d.> bir çeşit ot. *'Henifek bena postepenir.*

'Henifi (Ar.) <öz.e.d.> Hanifi. (İmamazam Ebu Hanife'nin adından. İslamlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri.)

henin BKZ: *winin.*

henqerek VARY: *hendeqereke.* <belgis.s.> birazcık, azıcık, o kadarcık. (Çarpma, değme esnasında söylenir) *Gıšta mı henqerek koyê pa, ey da qırı ro.* Azıcık parmağım değdi, o hemen bağırıma başladı.

henqınayış <gçl.f.> boğmak (suda). [*henqıneno; em.k. bıhenqını*]

henqıyayış VARY: *xenıqıyayış.* <gçs.f.> boğulmak (suda). *'Hendok çıkoso, jû koçıkda aw dı henqıyeno (deyim).* O kadar cimridir, bir kaşık suda boğuluyor. [*henqıyeno; em.k. bıhenqıyıl*]

henqut VARY: *henqutık, xutık.* <is.d.> astım, boğmaca. (İyileşmek için, ceviz ağaçlarının köklerinin altından çıkarılır, ya da çöp buharlaşınca delinip içinden geçilir.) EŞ ANL: *tıqnefes.*

henteş <is.e.> seviye. *Lû û vergana henteşê pê niyê.* Tilki ve kurtlar aynı seviyede değil.

'hepis (Ar.) <is.e.> hapis, mahpus.

'hepis kerdış hapsedmek.

'hepis pawıtış hapis yatmak, mahpus yatmak.

'hepısxane <is.e.> hapishane.

hepo <is.e.> işlenen ipe vurup sıkıştırmaya yarayan ucu eğri bir alet.

Heq₁ (Ar.) <öz.e.> Tanrı.

heq₂ (Ar.) <is.e.> hak. *Heqdê dinsızı ra imansız yeno (atas.).* Dinsizin hakından imansız gelir.

heq kerdış hak etmek.

heq ra amayış hakından gelmek. *Tı heqdê ê merdını ra yenê.* Sen o adamın hakından gelirsın.

heq û neheq mutlaka. *Tı do heq û neheq mına bêrê keye!* Mutlaka benimle eve

geleceksin!

heqde cı dı hakkında. *Heqde cı dı çıçı xeyra wa a bıbo!* Hakında ne hayırlıysa o olsun!

heqê merdımın insan hakları.

heqê taynekan azınlık hakkı.

heqdar <is.e.d.> haklı.

heqdarey <is.d.> haklılık.

heqıbe <is.e.> heybe. EŞ ANL: *şellı*.

heqıqet (Ar.) <s.> hakikat, gerçek. EŞ ANL: *raştey*.

heqıqete <zf.> hakikaten.

heqwer <is.e.d.> hak gasp edici.

her (Phlv. xar) <is.e.> eşek. *Her herında xoya finê guneno linci ro (atas.).* Eşek eşekliğiyle bir kez çamura saplanır.

her biyayış eşekleşmek, eşek olmak. *Tı biyê zey heriya, zirriya toya yena.* Sen eşek gibi olmuşsun, anırmın geliyor.

herê bancana şapşal, ukala. (Sözcük anlamı “patlıcan eşeğidir”, fakat her şeye atılan ukala ve şapşal anlamına gelir.)

herê çola zebra, çöl eşeği.

herê gemı yaban eşeği.

herê wesari azgın eşek (baharda). (İnsan için bilgisizce saldırganlığı ifade eder.) *No mêrdek zeno ze herê wesari, verni û peyniya qısa nêzano.* Bu adam bahar eşeği gibidir; sözünün önünü arkasını bilmez.

hero gird büyük eşek. (İnsanlar için kullanıldığında şapşal, aptal anlamına gelir.)

hero qol YER: Qelacix. birdirbir oyunu. EŞ ANL: *çekçek û zım*.

'her VARY: *here; harr; herr.* <is.d.> toprak.

'her bın dı gömülü.

'her bın kerdış toprağa gömmek. *İna merdimê kışt û kerd 'her bın.* Onlar bir adamı öldürüp toprağa gömdüler.

'her bın kewtış gömülmek.

'hera qûmın kumlu toprak.

'hera ribi beyaz toprak. (Bağ bozumunda şıranın terbiye edilmesinde kullanılır.)

'hera sıpi beyaz toprak.

'hera sıya siyah toprak.

'hera sûr kırmızı toprak. (Kızıl toprak ve toprak boyası.) EŞ ANL: *soring*.

hera <s.> 1) geniş. *Ray Almanya herayê.* Almanya'nın yolları geniştir. 2) ferah. *Xo tim hera tepêşê, xo 'hend teng mefinê!* Kendinizi daima ferah tutun, o kadar dara sokmayın!

hera biyayış genişlemek.

hera kerdış genişletmek.

hera kewtış bolluğa düşmek. *Ez teng ra kewta hera.* Ben darlıktan, bolluğa düştüm.

'heram (Ar.) <is.e.> 1) haram. *'Heram quça gozana, quça goza pêsero nêvindena, bena vıla (atas.).* Haram ceviz yığımdır,

ceviz yığıcı üstüste durmaz dağılır (haramın insanlara faydası yoktur anlamına gelir). 2) cünüp.

'heram biyayış 1) haramlaşmak, haram olmak. 2) cünüp olmak.

'heram kerdış haram etmek.

'heramey <is.d.> 1) haramlık. 2) cünüplük.

'heramwer <is.e.d.> haram yiyen.

'heramzade/i <is.e./d.> haramzade.

'heraret (Ar.) <is.e.> hararet.

herayey <is.d.> genişlik.

herayın <s.> genişliği olan.

herbab <is.e./s.> becerikli, işin ehli, erbab. *Tı herbabê nê kari niyê.* Sen bu işin ehli değilsin.

herbab biyayış işin ehli olmak.

herbabey <is.d.> beceriklilik.

hercale VARY: *herzalı; herzale.* <is.e.> çardak. (Yabancı hayvanlardan korunmak için, üzerinde oturup yatılan bir çardak çeşidi.)

hercan BKZ: *ercan*.

herdos VARY: *hırdos.* <is.e.> iki avuç dolusu. *Hirê herdosı xele bıdı mı!* Bana üç avuç buğday ver!

her YER: Qelacix. BKZ: *'her*.

'heraket (Ar.) <is.e.> hareket.

'heraket kerdış hareket etmek.

'heraketın <s.> hareketli.

herekey BKZ: *herekin*.

hereki <is.ç.> çatki, ayaklık, sehpa. *Textaxa çekı ê heraka ser, wa tiya berrz bo.* Ayaklıkların üstüne tahta atınki, burası yükselsin.

herekin VARY: *herekey.* <is.d.> eşeklik.

herekina eşekliğiyle.

herem <is.e.> 1) tezgâh (çul/halı yapma).

2) kalın örgü, dokuma ipi.

herem vıraştış çul vb. örme.

herey YER: Qelacix. BKZ: *berey*.

herê <vok.d.> 1) ulan! (Kadınlara hitapta isim yerine kabaca veya samimiyette kullanılır.) *Herê, tiya qe herûnda xo dı nêvindena kı.* Ulan, sen hiç yerinde durmuyorsun ki. 2) çok kızgınlık halinde “ulan!” anlamında kullanılır. *Herê, fekbelaşın mekı da!* Ulan, boşboğazlık yapmasana!

herg BKZ: *hırg*.

herı <is.d.> dişi eşek. EŞ ANL: *manker*.

'herın VARY: *herrın.* <s.> topraklı.

herış <is.e.> 1) ağız. (Yeni doğmuş hayvanların ilk pişmiş sütü.) 2) peynir türü. (İlk günü değil de, üçüncü ve dördüncü günkü sütlerden yapılan peynir.)

herin <s.> eşeklik. VARY: *herey*.

herin kerdış eşeklik yapmak.

herinayış <gçl.f.> satın almak. [*herineno*; em.k. *biherini*] VARY: *erınayış, arınayış*.

herinayox <is.e.d.> satın alma istekli, alıcı.

herkes (İr.) <belgis.zm.(e.)> elalem, herkes.

herki <is.d.> eşekçe.

'hermek <is.d.> masum.

'herminaye/i <or.e./d.> bozuk.

'herminayış <gçl.f.> bozmak. *Kayer bi'herminayı!* Oyunu boz! [*'hermineno*; em.k. *bi'hermini*]

hîlû herminayış YER: Qerxan. VARY: *hûlû herminayış*. berbat etmek, tamamen bozmak.

pê 'herminayış bozuşturmak.

xo 'herminayış kendini bozmak. *Ey xo 'herminayo*. O kendini bozmuş.

hermitay YER: Sinag. <is.ç.> ürüm dutu. EŞ ANL: *remtû*.

hermito YER: Sinag. <is.d.> ürüm dutu ağacı. EŞ ANL: *remtûwêr*.

'hermiyaye/i <or.e./d.> bozuk.

'hermiyayen <is.d.> bozulma.

pê 'hermiyayen bozuşma.

'hermiyayış <gçs.f.> bozulmak. [*'hermiyeno*; em.k. *bi'hermiyi*]

pê 'hermiyayış bozuşmak, ilişkileri bozulmak. *Ê ambazi pê 'hermiyayê*. O arkadaşlar bozuşmuş.

pêro₁ 'hermiyayış hepten bozulmak.

pêro₂ 'hermiyayış birbiriyle bozuşmak.

'hermûşik VARY: *armûşike*. <is.d.> köstebek. (Musa isminde bir pamuk tücarı, fazla kilo çeksin diye, terazinin altına ağır bir taş yapıştırıp insanları dolandırır. Onun için Allah tarafından ceza olarak hayvana dönüştürülür.) *'Hermûşik çend 'her aşano, aşaneno xo ser (atas.)*. Köstebek ne kadar toprak eşerse, kendi üstüne eşer. EŞ ANL: *merreyo kor*.

hero <vok.e.> 1) ulan! (Erkeklerle hitapta isim yerine kabaca veya samimiyette kullanılır.) *Hero, tiyê qe herûnda xo dî nêvîndenê kî*. Ulan, sen hiç yerinde durmuyorsun ki. 2) çok kızgınlık halinde "ulan!" anlamında kullanılır. *Hero, fekbelaşin mekî da!* Ulan, boşboğazlık yapmasana!

herr BKZ: *'her*.

'hers VARY: *hêrsî; hesrî*. <is.d.> gözyaşı.

'hersê çıman gözyaşları.

'hersî riynayış gözyaşı dökmek.

'hersî varnayış gözyaşı dökmek.

'hersan <is.e.> eşinme (öküzlerin böğürüp ayaklarıyla toprak kazması).

'hersan kerdış eşinmek. (Hayvanın ayağıyla yeri kazması.) *Gayo boro 'hersan keno*. Beyaz öküz eşiniyor.

'hersik VARY: *herrîsik*. <is.d.> çamurlu su birikintisi.

hertot <is.e.> budanan üzüm asmalarının dalları.

herûg <is.d.> kara erik.

herûgêr <is.d.> kara erik ağacı.

herûn <is.d.> yer, mevki.

herûn amayış yerine gelmek.

herûn ardış yerine getirmek.

herûn dî 1) yerinde, orada. 2) anında, hemen.

herûn dî amayış hemen gelmek. *Mî cî rê va, o herûn dî ame*. Kendisine dedim, hemen geldi.

herûn kewtiş yerine geçmek.

herûn ra leqayış yerinden terpenmek, yerinden oynamak.

herûn ra leqnayış yerinden terpetmek, yerinden oynatmak. *To a 'sî herûn ra leqnê?* Sen o taşı yerinden terpettin mi?

herûna cî yeri. *Herûna cî beliya*. Yeri bellidir.

herûna dirbet yara izi. *Herûna dirbeter bena weş, ê neng nêbena weş (atas.)*. Yara izi iyileşir, küfürün bıraktığı iz iyileşmez.

herzale BKZ: *hercale*.

herzalı YER: Qerxan. BKZ: *hercale*.

'hes₁ VARY: *hes*. <is.e.> ses. *Şîma 'hesê xo mekerê!* Siz seslenmeyin! EŞ ANL: *veng₁*

'hes kerdış konuşmak.

'hes nêkerdış 1) küsmek, darılmak. 2) konuşmamak. *Mîna 'hesê xo mekî!* Benimle konuşma!

'hes₂ <zf.> sevgi.

'hes kerdış hoşlanmak, sevmek. *Keynek lajeki ra 'hes kena*. Kız oğlanı seviyor. EŞ ANL: *sinayış*.

'hesa <ünl.> haşa! (Bir durum veya davranışın kesinlikle kabul edilmediğini anlatır.) *'Hesa to ra*. Affedersiniz. *'Hesa nê cemati ra*. Sözüm meclisten dışarı.

'hesab (Ar.) VARY: *'hesav*. <is.e.> hesap.

'hesab dayış hesap vermek.

'hesab kerdış hesaplamak.

'hesab pers kerdış hesap sormak.

'hesab vinayış hesap görmek.

'hesabê ma bizim hesabımız, Zaza takvimi. (Bu takvinle Rumi takvimi arasında on üç gün vardır. Nisanın on üçüyseniz, rumide yirmi altıdır.) *'Hesabdê ma ra vist û dididê gucig dî kozê 'erdi kewno*. Hesabımıza göre, şubatın yirmi ikisinde yer cemesi düşer.

'hesabdaxoy <is.e.d.> hesap veren.

'hesabê pê vinayış hesaplaşmak.

'hesabın <s.> hesaplı.

hesebnayış YER: Qelacix. BKZ: *'hesibnayış*.

'hesen'hiseyneke <is.d.> dağ lalesi, boynu bükük lale. (Hristiyan'lara göre Hz. İsa çarmıha gerilince, Zaza inancına göre ise bu laleler Hz. Ali'nin çocukları, Hasan ile Hüseyin'nin ölümlerine boyunlarını bökmiş

gözyaşı döküp ağlıyorlar.)

‘heseni <is.d.> üzüm çeşidi. (Taneleri büyük ve yuvarlak olan bir üzüm türü.)

‘heseri VARY: *‘hemşeri*. <s.> saldırgan, azgın, manyak, cinsel gücü fazla olan.

‘heseri biyayış azgınlaşmak, manyaklaşmak, cinsel gücü fazlalaşmak. *No herê ma biyo ‘heseri*. Bu eşeğimiz manyaklaşmış.

‘heseri kerdış Saldırgan duruma getirmek, azgın duruma getirmek, manyaklaştırmak.

‘hesbnaye/i <or.e./d.> hesaplanan.

‘hesibnayış VARY: *hesebnayış*; *‘hesivnayış*. <gçl.f.> 1) hesaplamak. 2) saygı göstermek. *Gencê nikayê kokıma qe nê‘hesibnenê*. Şimdiki gençler yaşlılara hiç saygı göstermiyorlar. [*‘hesibneno*; em.k. *bi‘hesibni*] **têdi ‘hesibnayış** tümüyle hesaplamak, hepsini birlikte hesaplamak. *Pêrin têdi bi‘hesibni!* Hepsini birlikte hesapla!

‘hesıbyayış <gçs.f.> 1) hesaplanmak, hesaba alınmak. *No zerzewat zi, ê bini sero ‘hesıbyayo*. Bu sebze de, o diğerinin üstünde hesaplanmış. 2) saygı gösterilmek. [*‘hesıbyeno*; em.k. *bi‘hesıbyi*]

têdi ‘hesıbyayış tümüyle hesaplanmak, hepsi birlikte hesaplanmak.

‘hesnaye/i <or.e./d.> 1) duyurulmuş olan. 2) uyandırılmış olan.

‘hesnayan <is.d.> 1) duyurma. 2) uyandırma.

‘hesnayış VARY: *hesnayış*. <gçl.f.> 1) duyurmak. 2) uyandırmak. *Ey xo ‘hesnê!* Onu uyandırın! [*‘hesneno*; em.k. *bi‘hesni*]

pey ‘hesnayış uyarmak, ikaz etmek. *Ey pey bi‘hesnê!* Onu uyarın!

xo ‘hesnayış uyandırmak.

‘hesnayox <is.e.d.> duyuran.

‘Hesran <öz.e.> Çermik’te bir bölge ve aşiret adı.

‘Hesranij <öz.e.d.> Hasranlı.

‘hesret (Ar.) <is.e.> hasret. EŞ ANL: *bêri*₁.

‘hesretey <is.d.> hasretlik.

‘hesretey antış hasretlik çekmek.

‘hesretin <s.> hasretli.

hesrı YER: Mexmûr. BKZ: *‘hers*.

hest <s.> katı, yoğun.

hest biyayış katılaşmak, yoğunlaşmak.

hest kerdış katılaştırmak, yoğunlaştırmak.

hestanik BKZ: *istanik*.

hestin <s.> katılı.

hestrax BKZ: *ısrax*.

hestûn BKZ: *estûn*.

‘Hesûd₁ <is.e.> Çermik’te bir köy adı.

‘hesûd₂ <s.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi. 3) huzursuzluk yaratan. EŞ ANL: *pêşanaye/i*, *têvdaye/i*, *têşanaye/i*.

‘hesyaye/i <or.e./d.> 1) duymuş olan.

2) uyanmış olan.

‘hesyayen <is.d.> 1) duyma, işitme. 2) uyanma.

hesyayış BKZ: *‘hesyayış*.

‘hesyayış VARY: *hesyayış*. <gçs.f.> 1) duymak, işitmek. 2) uyanmak. [*‘hesyeno*; em.k. *bi‘hesyi*] EŞ ANL: *aşnawıtış*.

xo ‘hesyayış uyanmak, farkında olmak.

pey ‘hesyayış uyarılmak, ikaz edilmek.

‘hesyet (Ar.) <is.e.> hasiyet.

‘heş (Phlv. xirs) VARY: *heş*; *‘hes*; *‘heşe*. <is.d.> ayı.

‘heşa ma‘hnebes kavga arayan kişi için kullanılan bir deyim. *Ey rê ‘heşa ma‘hnebesa hıma lej keno*. O kavga etmek için bahane arar.

‘heşe YER: Qelacıx. BKZ: *‘heş*.

‘heşere <is.e.> süne. (Yarım kanatlılardan, yumurtalarını ekin yapıklarına bırakan, esmer renkli, zararlı böcek.)

‘heşt (Phlv. haşt) <sa.> sekiz.

‘heşt sey sekiz yüz.

‘heştay <sa.> sekzen.

‘heştayın <s.> sekzenlik.

‘heşte YER: Miyalan. <is.e.> hafta. EŞ ANL: *‘hefte*.

‘heştês <sa.> on sekiz. EŞ ANL: *des û ‘heşt*.

‘heştin <s.> sekizli.

het₁ <is.e.> taraf. EŞ ANL: *yem*.

het girotiş taraf tutmak, kayırmak. *To heta mı nêgirot*. Sen tarafımı tutmadın. *Ê kı to rê xedır bikerê, ez do heta to bigira*. Sana hakaret etseler, seni kayıracağım.

heta cı girotiş kayırmak (birini), tarafını tutmak. *Eyki lej kerd, mı heta cı girot*. O kavga edince, ben onun tarafını tuttum.

hetê 1) herhangi bir yere. *Qay çiyêndo mı rê hetê ra bêro*. Zannederim her hangi bir yerden bana bir şey gelecek. 2) bir parça. *Hetê tı bigi, hetê ez gêna*. Bir parça sen al, bir parça ben alayım.

hetê peya arkaya doğru. *Tayn hetê peya şo* Biraz arkaya taraf git!

hetê ser bertaraf.

hetê ser biyayış bertaraf olmak.

hetê ser kerdış bertaraf etmek. *No koro, nêşeno maya bigeyro. Wa no şıma hetek dı bo, şıma zi ney hetê ser kerê!* (*masaldan*) Bu kördür, bizimle gelemez, yanınızda olsun, siz de bunu bertaraf edin!

hetê veriya öne doğru. *Tayn hetê veriya şo!* Biraz öne doğru git!

hetna başka taraf.

hetnaya başka tarafa. *O xo rê hetnaya şı*. O kendi başka tarafa gitti.

heto bin öbür taraf. *Heto bin dı tı vınderde biyê*. Öbür tarafta sen durmuşsun.

het₂ <arka ed.> yan. EŞ ANL: *hetek*.

- mı het** bence. *Mı het, ey xızmetêndo girdi*. Bence o büyük bir hizmet gördü.
- xo het ra** kendinden, kendi tarafından. *Na qısa, to xo het ra vata*. Bu lafı sen kendinden söylemişsin.
- xo het ra vatış** kendinden söylemek. *Na qısa to xo het ra vata*. Bu lafı sen kendinden söylemişsin.
- xo het ra vetış** kendinden çıkarmak, uydurmak.
- heta** <arka ed.> yönünden, bakımından. *Tı fêsatay heta zanayeyê*. Sen fesatlık yönünden bilgilisin.
- to heta** sence, sana göre. *To heta, o merdım rındo?* Sence, o adam iyi mi?
- 'heta** <ön ed. / bağ.> müddetçe, -diği sürece, -e kadar. *'Heta kı ez esta, kes nêşeno to rê çiyê vajo!* Ben varolduğum müddetçe kimse sana bir şey diyemez! *Tiya dı vındı 'heta o bêro!* O gelene kadar burda dur! *Dirê gami eştı û 'heta mı hetek ame*. Bir iki adım atıp yanıma dek geldi.
- 'heta key** ne zamana kadar. *'Heta key, do ûnabo (hınabo, winabo)*. Ne zamana kadar, böyle olacak.
- 'heta merg** ömür boyu, ölene kadar.
- 'heta nıka** şimdiye kadar, şimdilik. *'Heta nıka mı nêzanayê*. Şimdiye kadar bilmiyordum.
- 'hetan û 'heta** ebedi. *'Hetan û 'heta, mına hesê xo mekî!* Benimle ebedi konuşma!
- hetdar** <is.e.d.> yandaş, taraftar. EŞ ANL: *hetgêr*.
- hetdar biyayış** yandaş olmak.
- hetdarey** <is.d.> yandaşlık, taraftarlık.
- hetek** <arka ed.> yan. *Ey biyarê mı hetek!* Onu yanıma getirin! EŞ ANL: *het*.
- hetek amayış** 1) yanaşmak. 2) yanına gelmek.
- to hetek** yanında.
- xo hetek** kendinden.
- hetekamayen** <is.d.> 1) yanaşma. 2) yanına gelme.
- hetêna** <zf.> herhangi bir tarafa. *Xo rê hetêna şo!* Kendin her hangi bir tarafa git!
- hetêna berdiş** herhangi bir tarafa götürmek. *Mêrdek hetêna berdo, kes nêzano oyo koti dı*. Adamı herhangi bir tarafa götürmüşler, nerde olduğunu kimse bilmiyor.
- hetgêr** <is.e.d.> yandaş, taraf tutan. EŞ ANL: *hetdar*.
- hetgiroten** <is.d.> 1) taraf tutma. 2) kayırma.
- hetgirotox** <is.e.d.> 1) taraf tutan. 2) kayıran.
- heti** <is.ç.> 1) taksim, bölüm. *Ê nani heti kı!* O ekmeği bölümlere ayır! 2) yönler, taraflar.
- heti biyayış** bölümlere ayrılmak.
- heti kerdış** taksim etmek, bölümlere ayırmak.
- hetikerden** <is.d.> taksim etme, bölümlere ayırma.
- hevring** VARY: *evring*. <is.e.> kırpı, kırpma makası (koyun keçı için).
- 'hew-'hew** <is.d.> havhav (köpek için).
- hewa** <is.e.> hava.
- hewa cı dayış** havalandırmak. *Wedey mı tim giroteyo, ez roj dı finê hewa dana cı*. Odam her zaman kapalıdır, günde bir kere havalandırıyorum.
- hewa cı deyayış** havalandırılmak.
- hewa kewtiş** havalanmak. *Va kı yeno, perrê dari hewa kewno*. Rüzgar esince, yapraklar havalanıyor.
- hewa ra** havada, havadan. *'Teyareyo hewa ra yeno war*. Uçak havadan yere iniyor.
- hewa ra mendış** havada kalmak.
- hewadar** <s.> yeleş. (Havası çok temiz olan yer.)
- hewadaye/i** <or.e./d.> kaldırılmış.
- hewadayen** <is.d.> kaldırma, kaldırış.
- hewadayen dayış** kaldırtmak. *Ambazi no bar mına da hewadayen*. Arkadaşım bu yükü benimle kaldırttı.
- hewadayış** <gçl.f.> 1) saklamak üzere kaldırmak. *Ê çi hewadı, wa kes nêvino!* O şeyi sakla, kimse görmesin! 2) kaldırmak, yerden kaldırmak. 3) ortadan kaldırmak, yok etmek. [*hewadeno/hewadano*; em.k. *hewadı*] EŞ ANL: *wedardış*.
- hewadayox** <is.e.d.> kaldıran.
- hewadeyayış** <gçs.f.> 1) havalanmak. *Vayo yeno, koma hewadeyena*. Rüzgar esiyor, çadır havalanıyor. 2) ortadan kaldırılmak, yok edilmek. [*hewadeyeno*; em.k. *hewadeyı*]
- hewadis** (Ar.) <is.e.> havadis. EŞ ANL: *veng û vaz*.
- hewaki** <zf.> boşuna. *Wini hewaki qısey mekî!* Öyle boşuna konuşma!
- hewal** <is.d.> düşün tekerlemesi, türküler, mani. EŞ ANL: *delali*.
- hewali vatış** düşün türkülerini söylemek.
- 'hewal** <is.e.> hâl, durum.
- 'hewale** (Ar.) <is.e.> havale.
- 'hewale kerdış** havale etmek.
- hewar hewar** <ünl.> imdat imdat! EŞ ANL: *hayho hayho*.
- hewari** (Ar.) <is.ç.> havari. (Hz. İsa'nın öğüt ve inançlarını yayma işiyle görevlendirdiği 12 yardımcısının her birine verilen ad.)
- hewayo** <zf.> nafile.
- 'heweyayen** <is.d.> 1) dayanabilme, sıkılmama. 2) teskin olma, yatışma, dinme.
- 'heweyayış** <gçs.f.> 1) dayanabilmek, sıkılmamak (camı). *Tı dew dı 'heweyayê?* Köyde dayanabildin mi? 2) teskin olmak,

yatışmak, dinmek. *Ezo to hetek dı ‘heweyena*. Senin yanında teskin oldum. [*‘heweyeno*; em.k. *bı‘heweyı*]

‘heweynayen <is.d.> 1) geçici olarak barındırma. 2) teskin etme, yatıştırma, dindirme.

‘heweynayış <ğçl.f.> 1) geçici olarak barındırma. *Tı şenê ma tayn keydê xo dı bı‘heweynê, heta ma xo rê banê bıvınımı?* Kendimize bir ev bulana kadar, bizi evinde geçici olarak barındıra bilir misin? 2) teskin etmek, yatıştırmak, dindirmek. [*‘hewey-neno*; em.k. *bı‘heweynı*]

‘heweynayox <is.e.d.> 1) geçici olarak barındıran. 2) teskin eden, yatıştıran, dindiren.

Hewê <öz.d.> kadın adı.

‘hewı <is.d.> sıkıntı. EŞ ANL: *‘hewın*.

‘hewı gırotış sıkılmamak (canı), dayanmak, durabilmek. *Ez çend cay geyraya mı nêşa ‘hewı bıgıra, mı şıma hetek dı ‘hewı gırot*. Kaç yer gezdim tutunamadım, ancak sizin yanınızda durabildim.

‘hewın <is.d.> sıkıntı. EŞ ANL: *‘hewı*.

‘hewın amayış sıkıntısını gidermek.

‘hewın cı dayış durabilmesini sağlamak.

‘hewın cı nêkewtış sıkıntıya düşmek. *Serda ra ‘hewın mı nêkewt*. Soğuktan sıkıntıya düştüm.

hewl <s.> 1) olumlu. 2) iyi, güzel. *‘Emelo hewl, raya rınd fineno kesı ver*. İyi inanç, insanı, iyi yola yönlendirir. EŞ ANL: *rınd*.

hewl kerdış iyi yapmak.

– **xo hewl kerdış** kendini iyi yapmak.

hewl xo dayış kendisine çeki düzen vermek. *Tayn hewl bîdê xo!* Kendinize biraz çeki düzen verin!

hewley <is.d.> iyilik, kıyak. EŞ ANL: *hewlin*.

hewleya iyilikle, olumlu şekilde.

hewlı YER: Qerxan. <is.e.> tarla. (Etrafı duvarla örülmüş tarla.) EŞ ANL: *‘erd*.

hewlin <is.d.> iyilik, kıyak. *Kam kı jewı rê hewlin bıkero, hewlin vıno (atas.)*. Kim ki birine iyilik yaparsa, iyilik görür. EŞ ANL: *hewley*.

hewlin bıyayış iyilik olmak.

hewlin kerdış iyilik yapmak.

hewlin vınoyış iyilik görmek. *Mı hewlina to diya, xırabına to nêdiya*. İyiliğini gördüm, kötülüğünü görmedim.

hewlina olumlu şekilde, iyilikle. *Şo, cı rê hewlina vaji, wa bêro mı hetek!* Git, kendisine olumlu şekilde söyle, yanıma gelsin!

‘hewlnayış YER: Qelacıx. BKZ: *a‘hewlnayış*.

hewn (Phlv. xwamn) <is.e.> 1) uyku. *Hewn ney çıma nêkewno*. Bunun gözüne uyku girmez. *Hewn û mergya jewı*. Uyku ile ölüm birdir. 2) rüya. *Mı emşo hewno weş*

di. Bu gece iyi rüya gördüm.

hewn amayış uykusu gelmek.

hewn dı mendış uykuda kalmak.

hewn ra aya kerdış uykudan uyandırmak.

hewn ra bıyayış uykusu bozulmak.

hewn ra kerdış uykusunu bozmak.

hewn remayış uyku kaçmak.

hewn remnayış uykuyu kaçtırmak.

hewn vınoyış rüya görmek.

hewnê arwêşı tavşan uykusu. (Hafif ve kuşkulu uyku.)

hewno ‘ar kabus. *Mı emşo hewno ‘ar di*. Bu gece kabus gördüm.

hewno gıran derin uyku.

hewno şenik hafif uyku.

hewno xarı derin uyku.

hewna <zf.> daha, hâlâ, henüz. *Tı hewna gırd nêbiyê*. Sen daha büyümemişsin.

hewna kerdış 1) söndürmek (ateşi). *Ê adırı hewna kı!* O ateşi söndür! 2) uyutmak. *Ê tûteki hewna kı!* O bebeği uyut!

hewna şıyayış 1) sönmek (lamba). *Çıla şı hewna*. Lamba söndü. 2) uyumak. *O şı hewna, veng cı nêşino*. O uyumuş, kendisine ses gitmez.

hewnabıyaye/i <or.e./d.> söntük.

hewnakerden <is.d.> 1) sönmek. 2) uyutma.

hewnakerdox <is.e.d.> 1) söndürücü, söndüren. 2) uyutan.

hewnayış YER: Mexmûr. BKZ: *weynayış*.

hewngıran <s.> ağır uykusu olan.

hewnsenik <s.> hafif uykusu olan.

hewr <is.e.> bulut.

hewr gurrayış gök gürlemesi, gök gürlütüsü. (Zazalara göre, gök gürlemesi Hz. Ali’nin dinsizleri korkutmak için çektiği naradır.)

hewr ra amayış bulutlaşmak.

hewro sıya kara bulut.

hewrayı <s.> bulutlu. *Ewro hewrayıya, belki yaxer bıvaro*. Bu gün bulutludur, belki yağmur yağar.

hewrêş BKZ: *wevrêş*.

hewş <ünl.> höst! (Eşeği durdurma komutu.)

‘hewş VARY: *‘hews*. <is.e.> 1) avlu. 2) sokak.

‘hewt (Phlv. haft) <sa.> yedi.

‘hewt sey yedi yüz.

‘hewtay <sa.> yetmiş.

‘hewtayın <s.> yetmişli.

‘hewtêş <sa.> on yedi. EŞ ANL: *des û ‘hewt*.

‘hewtêşın <s.> onyedinci.

‘hewtın <s.> yedili.

‘hewtrı‘h <s.> yedi canlı. *Na pısing ‘hewtrıha, rew rew nêmirrena*. Bu kedi yedi canlıdır, erken erken ölmez.

‘hewtseyın <s.> yediyüzlük.

‘hewz (Ar.) <is.d.> havuz.

hey <ünl.> 1) hey! 2) ne var! (Uzaktan

- çağrılan kişinin sesi duyduğunu belirten cevap.)
hey gidi hey be! *Hey gidi, no dinya to rê zi nêmend.* Hey be, bu dünya sana da kalmadı.
- 'hey** <is.e.> zikir.
'hey kerdış zikretmek. *Şêx ameyo, bêrê ma şımı 'hey bikemi!* Şeyh gelmiş, gelin zikir yapmaya gidelim!
'hey kewtış zikire girmek.
- 'heya** <is.d.> hayvanların ayıp yeri.
'heyat₁ (Ar.) <is.e.> hayat, yaşam.
'heyat (Ar.) yaşamı yaşamını sürdürmek, yaşamak. *Ambazê mîno nîka Almanya dî 'heyatê xo rameno.* Arkadaşım şimdi yaşamını Almanya'da sürdürüyor.
'heyat₂ YER: Qelacix. <is.d.> salon. EŞ ANL: *salon.*
- heyb** (Ar.) <is.d.> heybet. *Heyba nê merdimî girana.* Bu adam çok heybetlidir.
heybgiran <s.> çok korkunç.
heybin <s.> heybetli.
'heyf₁ <is.e.> yazık. *'Heyfê nê 'erdi niyo şîma ûna 'hermnayo?* Yazık değil mi bu tarlayı böyle bozmuşsunuz?
'heyfê to yazıklar olsun, yazık sana. *'Heyfê to, to hewna nêşayo nê kari biqedinê?* Yazıklar olsun, henüz bu işi bitirememiş misin?
heyfo! yazıktır! *'Heyfo, nê nani meçkerê!* Bu ekmeği atmayın, yazıktır!
'heyf₂ <is.e.> intikam, öç. *Ez do 'heyfê xo ina ra bigira!* Ben onlardan öcümü alacağım!
'heyf ağırotış intikam almak.
'heyfgêr <is.e.d.> öç alan, intikam alan, intikamcı.
'heykel <is.e.> heykel.
'heyra <ünl.> bir kişiye hitap ederken sevgi ifadesi olarak kullanılır. *'Heyra, ez do şîra, tî wazenê mey!* Ben gideceğim, istersen gelme!
'heyran <is.e.> hayran. *Ez 'heyranê toya.* Ben sana hayranım.
'heyran biyayış hayran olmak.
'heyraney <is.d.> fedakârlık.
hezar (Phlv. hazâr) <sa.> bin.
hezarana binlerce.
hezarın <s.> binlik.
hezaynayış BKZ: *lerzaynayış.*
hezaz <is.e.> heyelan.
hezaz biyayış heyelan olmak.
hezazın <s.> heyelanlı.
hêdi <s.> yavaş. EŞ ANL: *warê, wırde.*
hêdi hêdi yavaş yavaş.
hêdiyêna <zf.> yavaşça.
hêga₁ <is.e.> tarıma elverişli tarla.
hêga₂ YER: Bırût. BKZ: *hêge.*
hêgan (Tk.) VARY: *êgan.* <is.e.> yeğen.
- hêgani** <is.d.> yeğen. EŞ ANL: *wakeyna.*
hêge VARY: *êge, hêga.* <is.e.> eğe.
hêge kerdış eğelemek. *Kêlîmtî xo hêge kı, wa nû bo!* Tırpanını eğele, keskinleşsin!
hêgış YER: Guriz. <is.d.> kül küreği. EŞ ANL: *carût.*
- hêl** <is.e.> sallama.
hêl biyayış sallanmak.
hêl kerdış sallamak. (Havada veya salıncakda sallamak.) *O nişt hêlik û mî zi hêl kerd.* O salıncağa bindi ben de salladım.
'hêl <is.e.> 1) oyunda çizilen sınır. *No 'hêlo, a zi qinta.* Bu oyun sınırdır, o da belirli noktadır (sobe). 2) kale (futbol gibi oyunlarda).
'hêl kerdış sobelemek.
hêl û bêr <e.> hiç haberi olmamak. *Hêl û bêrê mî qe no girweya çinê bî.* Bu işten hiç haberim yoktu.
hêle <is.e.> takat, fiziksel güç. EŞ ANL: *êlet, taket.*
hêle ra finayış takattan düşürmek, güçten düşürmek. *Ey, ez boll girweynaya û hêle ra vışta.* O, beni çok çalıştırıp takattan düşürdü.
hêle ra kewtış takattan kesilmek, güçten düşmek. *Ez ewro 'hendik girweyaya kı, hîni hêle ra kewta.* Ben bugün o kadar çalıştım ki, artık takattan kesildim.
hêlik <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *temxêlik, hêlkan, çançolik.*
hêlkan <is.d.> salıncak. *Hêlkan hêl bena.* Salıncak sallanır. EŞ ANL: *hêlik.*
hêni BKZ: *ini.*
hêr û bêr <e.> bilgi, haber. *Hêr û bêrê mî çiniyo, to çî ez kerd a nê girwî miyan?* Haberim yok, beni niye bu işin içine soktun?
'hêrs <is.e.> kızgınlık, öfke, sinir. *'Hêrs medayiya serredê kesiyo (deyim).* Kızgınlık insanın başının belasıdır.
'hêrs biyayış kızmak, öfkelenmek, sinirlenmek. EŞ ANL: *engırayış.*
'hêrs kerdış kızdırmak, öfkelenmek, sinirlendirmek.
'hêrsa kızgınlıkla, öfkeyle, sinirlice.
hêrsanık YER: Sinag. BKZ: *sanike.*
'hêrsbiyaye/i <or.e./d.> kızmış olan, öfkelenmiş olan, sinirlenmiş olan.
'hêrsbiyayen <is.d.> kızma, öfkelenme, sinirlenme.
'hêrsın <s.> kızgın, öfkeli, sinirli.
hêrsi YER: Qelacix. BKZ: *'hers.*
'hêrsker <is.e.d.> kızdıran, öfkeleniren, sinirlendiren.
'hêrskerde/i <or.e./d.> kızdırılmış olan, öfkelenirilmiş olan, sinirlendirilmiş olan.
'hêrskerden <is.d.> kızdırma, öfkelenirme, sinirlendirme.

hês <s.> açık mavi (özellikle keçiler için).
hêwan <is.d.> teras, sundurma. *Boka, tı hêwanano bimanê, lajo! (bedd.)* Terasta kalasın, inşallah oğlan! EŞ ANL: *ivan*.
'hicra (Ar.) <is.d.> hücre. EŞ ANL: *selik*.
hidosi <is.d.> kesici alet. (Yabani hayvanlara karşı korunmak ve odun kesmeye yarayan eğri, küçük bir kesici alet.)
'hîdûd (Ar.) <is.e.> hudut.
Hîl <öz.d.> kadın adı.
hîl <is.e.> ışık. *Rojo hîl dano zerre.* Güneş içeriye ışık veriyor.
'hîl <is.d.> hindi. EŞ ANL: *kerga mısırı*.
hîlk YER: Qerxan. BKZ: *hîlp*.
hîlk-hîlk BKZ: *hîlp-hîlp*.
hîlkayış YER: Qelacix, Qerxan. BKZ: *hîlpayış*.
hîlkışnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> tirman-dırmak. [*hîlkışneno*; em.k. *bîhîlkışni*]
hîlkışyayış YER: Qerxan. <gçs.f.> tirmanmak. [*hîlkışyeno*; em.k. *bîhîlkışyi*] EŞ ANL: *po şiyayış, diyar kewtış*.
hîlm <is.e.> ezik kokusu. *Nê çidê helisti ra, hîlmo piso yeno.* Bu ezik şeyden, pis koku geliyor.
hîlm vijyayış kokmak.
'hîlo YER: Miyalan. BKZ: *tillo*.
'hîlo biyayış sıçramak, hoplamak, zıplamak.
'hîlorme YER: Miyalan. <is.e.> yaramazlık. EŞ ANL: *kelbestûn*.
'hîlorme biyayış yaramazlık yapmak. *Qeçekyê 'hîlorme benê.* Çocuklar yaramazlık yapıyor.
hîlp VARY: *hîlk*. <is.e.> nefes.
hîlp-hîlp VARY: *hîlk-hîlk*. <is.d.> yorgunluk nefesi. (Yorgun düşmüş bir insanın veya hayvanın derin solumasından çıkan ses.) *Se biyo, biya hîlp-hîlpa to, tiyê nêsenê bigırweyê?* Ne olmuş, yorgunluk nefesi çekip çalışmıyorsun?
hîlpayış VARY: *hîlkayış*. <gçs.f.> yorgunluk nefesi alıp vermek (insanlarda). *No merdım betillyayo, oyo hîlpeno.* Bu adam yorulmuş, yorgunluk nefesi alıp veriyor. [*hîlpeno*; em.k. *bîhîlpi*]
hîlpi <is.d.> yorgunluk nefesi.
hîlûl BKZ: *helûl*.
hîlûlık YER: Qerxan. <is.d.> civciv kaçırın bir kuş.
hîm (Phlv. ham) <bağ.> hem. *Hîm tı zi xo rê misenê.* Hem sen de kendine öğrenirsin.
hîm zi üstelik. *To hîm tepışt, hîm zi day pıro.* Hem yakaladın, üstelik dövdün.
hîma <bağ.> 1) ama. *Xatirê kutiki çniyo, hîma ê wahêri esto (atas.)*. Köpeğin saygınlığı yok, ama sahibinin var. 2) hemen, çabucak. *Qeçanê xo bigı û hîma tiya ra şo!* Hemen çocuklarını alıp burdan

git!

hîma hîma takriben, neredeyse, hemen hemen. *Hîma hîma 'hendê to beno.* Takriben senin kadar vardır.
hîma rew çabucak.
hîmpa VARY: *ampa*. <is.e.> holding. *Key ambazdê mi zey hîmpayo.* Arkadaşımın evi holding gibidir.
hîna YER: Mexmûr. BKZ: *wîna*.
hînayın BKZ: *wînayın*.
hîncık YER: Qerxan. <is.e.> saç şekli (mec.).
hîncıknaıyış YER: Qelacix. <gçl.f.> ezdirmek (döverek). [*hîncıknenö*; em.k. *bîhîncıkni*]
hînda BKZ: *hîni*. <zf.> artık, gayrı. *Hînda (hîni) to rê bes niyo?* Artık sana yeter değil mi?
Hîndistan <öz.e.> Hindistan.
Hîndistanij <öz.e.d.> Hindistanlı.
hîng <is.d.> bal arısı.
hîngdar <is.e.d.> arıcı.
hîngdarey <is.d.> arıcılık.
hîngilêsiyaye/i <or.e./d.> uyuşuk.
hîngilêsnaye/i <or.e./d.> uyuşturulmuş.
hîngilêsnayış <gçl.f.> uyuşturmak. *Ganê ey bîhîngilêsnı!* Onun vücudunu uyuştur! [*hîngilêsneno*; em.k. *bîhîngilêsnı*]
hîngilêsyayış <gçs.f.> uyuşmak. *Ez qoldê xo sero rakewta, qolê mı hîngilêsyayo.* Kolumun üstüne yattım, kolum uyuşmuş. [*hîngilêsyeno*; em.k. *bîhîngilêsyı*] EŞ ANL: *çengezyayış, pûç biyayış, tevijyayış*.
hîngimên VARY: *engemin*. <is.e.> bal.
hîngimênın biyayış ballanmak. *No nan biyo hîngimênın.* Bu ekmek ballanmış.
hîngimênın kerdış ballandırmak.
hîngıtış YER: Bir. <gçl.f.> sokmak. EŞ ANL: *pıra kerdış*.
pede hîngıtış sokmak (bir yere). *Çıwe girot û hîngit pede.* Sopyayı alıp soktu.
hîngolay YER: Miyalan. <is.d.> hamak. EŞ ANL: *kenkolay*.
hîni₁ VARY: *hînda*. <zf.> 1) gayrı, artık. *Hîni mevırazı!* Artık yapma! 2) hemen, çabucak. *Bıra, ezo şına, hîni tı meyı!* Abi, ben gidiyorum, daha sen gelme!
hîni₂ BKZ: *wîni*.
hînin YER: Mexmûr. BKZ: *wînin*.
hîr-hîr YER: Qerxan. BKZ: *'hîr-'hîr*.
'hîrç <is.d.> kıvrıcık ve sert kıl. *Bıza maya 'hîrçın biya vîni.* Kıvrıcık kıllı keçimiz kaybolmuş.
'hîrçın <s.> kıvrıcık ve sert kıllı.
hîrdos YER: Qerxan. BKZ: *herdos*.
hîrg (Phlv. har(w)) VARY: *herg*; *hûrg*. <belgis.s.> her.
hîrg ca her yer. *Tiyê hîrg ca ra geyrenê.* Sen her yerden geziyorsun.
hîrg fin her keresinde.
hîrg jew herbiri.

- hırg kes** BKZ: *herkes*.
hırg roj hergün.
hırmət (Ar.) <is.e.> saygı, hürmet.
hırmət kerdış saygı göstermek, hürmet etmek.
hırmətın <s.> saygılı.
hırmətkar <is.e.d.> saygılı.
hısayış YER: Qerxan. BKZ: *'hısayış*.
hiske-hısk YER: Qelacıx. BKZ: *hiske-hiske*.
hiş <ünl.> sus! *Tı hiş, vengê xo mekıl* Sen sus, sesini çıkarma!
hiş biyayış susmak.
'hızûr (Ar.) <is.e.> huzur.
'hızûrey <is.d.> huzurluk.
hi <s.> ıslak, yaş.
hi biyayış ıslanmak.
hi holik biyayış sırsıklam olmak.
hi holik kerdış sırsıklam etmek.
hi kerdış ıslatmak.
hi zıwa 1) yaş ve kuru. *Ekı sevate vıradeyo, hi û zıwa têmeıyan dı veşeno (atas.)*. Yangın çıkarsa, yaş kuru beraber yanar. 2) yazı tura.
hi zıwa kerdış yazı tura atmak.
hip û hi yemyaş.
hip û hi biyayış yemyaş olmak. *Çınay mı biyo hip û hi*. Elbisem sırsıklam olmuş.
hicız <is.e.> icra.
hicız ser nayış icra koymak. *Hicız na maldê mı ser*. Malıma icra koydu.
hicızdar <is.e.d.> icracı.
hicızsernayox <is.e.d.> icra koyan.
hicri (Ar.) <is.e.> hicri.
hiholik VARY: *hiholik*. <s.> sırsıklam, sırsıklam. EŞ ANL: *'helampoçık*.
hihayış YER: 'Hesûd. BKZ: *'hirayış*.
hikerde/i <or.e./d.> ıslatılmış olan.
hikerdox <is.e.d.> ıslatıcı, ıslatan.
'hikmet (Ar.) <is.d.> hikmet.
'hikmeta Ellay Allah'ın hikmeti.
'hil <is.d.> birisine karşı duyulan duygu, beğeni, tahammül. *'Hila mı bı to niya* Seninle başım hoş değil.
'hil tadayış birisine kızıp yüz çevirmek, yan çizmek. *Ey 'hil mı tadaya, oyo mına vengê xo nêkeno*. O bana yüz çevirmiş, benimle konuşmuyor.
hilak YER: Qerxan. <s.> çok yorgun.
'hile <is.e.> 1) hastalık. *Ganê ey finê 'hile tepışto, hini weş nêbeno*. Onun vücudu bir kere hastalık kapmış, artık iyileşmez. 2) sahtekârlık. *Tiyê na kay dı 'hile kenê*. Bu oyunda sahtekârlık yapıyorsun.
'hile cı erzıyayış hastalığa yakalanmak.
'hile kerdış sahtekârlık yapmak. *Tiyê kenê mı rê 'hile bikerê?* Bana sahtekârlık mı yapmak istiyorsun?
'hile tepıştış hastalık kapmak.
'hilebaz <is.e.d.> sahtekâr.
'hilebazey <is.d.> sahtekârlık.
'hileyın <s.> hastalıklı.
hiholik YER: 'Hesûd. BKZ: *hiholik*.
him <is.e.> temel.
him akerdış temel açmak.
him eştış temel atmak.
himakerdox <is.e.d.> temel açan.
himeşttox <is.e.d.> temel atan.
'hir <is.e.> çorak, kıraç toprak, kumul kaya. EŞ ANL: *qıq, qeraz*.
'hir biyayış çoraklaşmak.
'hir-'hir VARY: *hir-hir*. <is.d.> 1) at kişnemesi. *Tevera biya 'hir-'hira estora*. Atlar dışarda kişniyor. 2) kakhaha (kaba kakhaha). *Şımayê çi wını 'hir-'hir wiyenê?* Niye öyle kakhahayla gülüyorsunuz?
'hirane <s.> kıraçlı.
'hirayen <is.d.> kişneme.
'hirayış VARY: *hiyayış*. <gçs.f.> kişnemek, bağırarak (at için). [*'hirenno*; em.k. *bı'hiri*]
hirê <sa.> üç. *Hirê gami ray esta*. Üç adım yol var.
hirê cem üç öğün.
hirê fin üç kat, üç kez.
hirê hirê üçer üçer.
hirê kerdış üçlemek. *Dıdın hirê kı!* İkiyi üçle!
hirê ra jew üçte biri.
hirê sey üç yüz.
hirêgam <is.d.> üçadım oyunu.
hirêkişt <s.> üçgen.
hirêlet <s.> üçüz.
hirês <sa.> on üç. EŞ ANL: *des û hirê*.
hirêseyın <s.> üçyüzlük.
hirê'siyek <is.d.> üçtaş oyunu.
hirêşeme <is.e.> salı. (Haftanın üçüncü günü.)
hirêyın <s.> üçlü.
'hirın <s.> çoraklı.
hiris <sa.> otuz.
hirısın <s.> otuzluk.
'hiri <is.d.> kişneyiş.
'hirnayış <gçl.f.> kişnetmek. [*'hirenno*; em.k. *bı'hirını*]
'hise (Ar.) <is.e.> hisse. EŞ ANL: *bara*.
'hisedar <is.e.d.> hisseli.
'hisedarey <is.d.> hisselilik.
hiske-hiske YER: Qerxan. <is.d.> ağız içinde gülme. EŞ ANL: *liq-liq*.
hiske-hiske kerdış YER: Qerxan. ağız içinde gülmek.
hiskık <is.d.> hiçkırık. (Fazla ağlamaktan sonra kısa kısa ağlama.) EŞ ANL: *zıqık*.
'hişayış VARY: *hişayış*. <gçs.f.> kişnemek (korku ve kızgınlıktan dolayı). [*'hişeno*; em.k. *bı'hişı*]
'hit-'hit <is.d.> kakhaha. *Ê ceniyê 'hit-'hit wiyenê to*. O kadınlar kakhahayla sana

gülüyor.
‘hit-‘hit kerdış kahkahaya gülmek.
‘hit-‘hit wiyayış kahkahaya gülmek.
‘hitik <is.d.> tiftik keçisi.
Hitit <öz.e.> Hitit.
hiva <is.e.> hibe, bağış. EŞ ANL: *geşk*.
hiva biyayış bağış olarak verilmek.
hiva kerdış bağış olarak vermek. *Dı sey Ewroya kı mı dê to, ezo to rê kena hiva.* Sana verdiğim ikiyüz Avroyu bağışlıyorum.
hivaker <is.e.d.> bağış olarak veren.
hiye YER: Guriz. BKZ: *wiye*.
hiyey <is.d.> yaşlılık, ıslaklık.
hiyin <s.> ıslak.
‘hiz <is.e.> 1) ahlak. 2) develerin kızgın oldukları an.
‘hizi kewtış 1) ahlaksızca davranmak. 2) kızgınca davranmak (develer için).
‘hizikewtox <is.e.> ahlaksızca davranan.
ho₁ VARY: *honi*. <ünl.> haydi al! (hareket halinde).
ho₂ <ünl.> kovalama işi (büyük baş hayvanları).
ho kerdış kovalamak.
ho dayış YER: Qerxan. vücutdaki yaranın tekrardan çıkması (özellekle ur için).
ho ha <ünl.> seslenip kovalama işi (hayvanlara).
hoday YER: Helûl. <s.> vahşi, yabancı. EŞ ANL: *kovi*.
hogeğ YER: Mûskan. <is.d.> bir yaşına giren koyun.
hogış VARY: *hokış*. <is.e.> köpekleri kışkırtma.
hogış kerdış köpekleri kışkırtmak. *Mı kutiki hogış kerdı, cinawiri remay.* Köpekleri kışkırttım, yabancı hayvanlar kaçtı.
hok₁ <is.d.> ilmik, çözülmesi kolay düğüm.
hoki biyayış 1) düğümlemek. *Marro beno hoki.* Yılan düğümleniyor. 2) kıvranmak. *Oyo nêweşi ra hoki beno.* O hastalıktan kıvranıyor.
hoki kerdış ilmikleme. *Mı la kerd hoki kı, rıhat abiyo.* Ben ipi ilmiklemedim ki kolay açılışın.
hok₂ <is.d.> omurga, eklem. *Hokê gıştandê minê tewenê.* Parmaklarımin eklemeleri ağrıyor.
hokek <is.d.> ilmikcik, düğümcük.
hoki YER: Qerxan. <is.d.> dönemeç.
hokış YER: ‘Hesûd. BKZ: *hogış*.
hol YER: Qerxan. <is.e.> harmanda ekin sapı parçalama işi. (Toplanan ekin sapı harman üstüne serilir, dört beş öküz birbirine bağlanıp üzerinde gezdirilir.)
hol kerdış harman dövmek.
hol-hol YER: Qerxan. <is.d.> hop hop.
Holanda <öz.d.> Holanda.
Holandayij <öz.e.d.> Holandalı.

Holandki <öz.d.> Holandaca.
hole YER: Zıbêdik. <is.e.> tavuk kümesi. EŞ ANL: *pûnek*.
Homa <öz.e.> Tanrı. (İslam öncesi Zazaların eski Tanrı’sının adıdır.)
honik <s.> serin.
honikêri daha serin. *Awa nê ini, ê inidê bini honikêriya.* Bu çeşmenin suyu, diğer çeşmenin suyundan daha serindir.
honik biyayış serinlemek.
honik kerdış serinletmek.
xo honik kerdış serinletmek.
honikew <is.d.> serinlik.
honikın <s.> serin.
honi BKZ: *ho*.
honi rê <ünl.> haydi alın! *Honi rê, na ‘sayer bıgirê!* Haydi, bu elmayı alın!
Hop₁ <öz.d.> bir köy adı (Siverek’te).
hop₂ <is.d.> su göleti.
hop₃ <ünl.> hop!
hoqa BKZ: *ûka*.
Horê <öz.d.> kadın adı.
hors VARY: *wers*. <is.e.> sedir, çam ağacı çeşidi. (Sedir daima yeşil kaldığı için, Zaza kültüründe kesmek günahdır.)
‘hotik YER: Sinag. <is.d.> peygamber çekirgesi (zool.). EŞ ANL: *qatireka Ellay*.
Hozan YER: Qerxan. BKZ: *Ozan*.
hû <ünl.> hevale, Tanrıya yakarma ünlemi. *Hû Ella, hû Ella! Tiye çı wini kenê? Ezo to teslimê corêni kena.* Sen niye öyle yapıyorsun? Seni Allah’a hevale ediyorum.
hû kerdış hu çekmek, Allah’a hevale etmek.
‘hûcık <is.e.> toplucan. (Pamukların içinde yetişen yenmez bir ot.)
hûcım (Ar.) <is.e.> hücum. EŞ ANL: *êriş*.
‘hukmat (Ar.) <is.e.> hükümet.
‘hukûm (Ar.) <is.e.> hüküm.
‘hukûm kerdış hükmetmek.
‘hukûmdar (Ar.) <is.e.d.> hükümdar. EŞ ANL: *fermanferma*.
‘hukûmdarey <is.d.> hükümdarlık.
hûl <ünl.> kuşları kovma.
hûl kerdış kuşları kovmak. *Miriçika hûl kerê, wa tiya ra şırê!* Kuşları kovun burdan gitsinler!
hûlık YER: Qerxan. <is.e.> çöplük. EŞ ANL: *sillo*.
hûlû herminayış YER: Qerxan. BKZ: *(hîlû) herminayış*.
hûner (İr.) <is.e.> hüner, beceri, sanat, fen. EŞ ANL: *ma’hş*.
hûnerin <s.> hünerli.
hûnermend <is.e.d.> sanatkar.
hûnermendey <is.d.> sanatkarlık.
hûnin YER: Qelacix. BKZ: *winin*.
hûrdın YER: Xeybiyan. BKZ: *wırdın*.
hûrg YER: Bab. BKZ: *hırg*.

hûri (Ar.) <is.d.> huri.

hûrna YER: Xeybiyan. BKZ: *wirdın*.

hût₁ <is.e.> nem.

hût hewadayış nemlenmek. *Nê dêsi hût hewadayo*. Bu duvar nemlenmiş.

hût₂ <is.e.> şüphe. EŞ ANL: *şife*.

hût hewadayış şüphelenmek. *Oyo hırg çira hût hewadano*. O her şeyden şüpheleniyor

hût û pûta <zf.> her şeyiyle, tamamen. *Lûwer hût û pûta kerg werd*. Tilki tavuğu büt-

bütün yedi.

hûthewadayox <is.e.d.> şüphelenen.

hûtın₁ <s.> nemli.

hûtın₂ <s.> şüpheli.

hûto YER: Feqi. <is.e.> çok yiyen kişi. EŞ ANL: *werox*.

hûv-hûv YER: Qerxan. <zf.> canavar sesi.

hûwate YER: Xeybiyan. BKZ: *wiyate*.

hûwayış BKZ: *wiyayış*.

hûwe YER: Xeybiyan. BKZ: *wiye*.

| - |

iha <ünl.> aha! *Iha, mı çewt vıraşt*. Aha, ben yanlış yaptım.

iho <ünl.> aha!

imbaz BKZ: *ambaz*.

imbıryan BKZ: *embıryan*.

incile YER: Qelacix. BKZ: *encil*.

incilewr BKZ: *encilor*.

incilû VARY: *incli; ancilû; incile*. <is.e.> yağsız yemek.

incil BKZ: *encil*.

incli BKZ: *incilû*.

İngaç₁ <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

İngaç₂ <is.e.> iki dağ ya da kayanın arasındaki dar yol, boğaz.

İngile <is.e.> memenin kökü ile ucu arasındaki kısım (insanlarda).

İngiler <is.e.> engel.

İngiler biyayış engel olmak.

İngiler kerdış engellemek. EŞ ANL: *pay pıro dayış*.

İngilerker <is.e.d.> engelleyen.

İngilij <öz.e.d.> İngiliz.

İnglizki <öz.d.> İngilizce.

İngûr BKZ: *engûr*.

İngûre YER: Qelacix. BKZ: *engûr*.

İntayış <gçs.f.> inlemek (ağır yük altında). [*ınteno; em.k. bıntı*]

İnt-İnt <is.d.> inleme. *Bari bindı biya İnt-İnta heri*. Eşek yükün altında inliyor.

İnt-İnt kerdış inlemek.

İnti <is.d.> inilti (yorgunluktan).

İnvin <is.d.> mırıldanma. EŞ ANL: *fekdı-vajiyayen*.

İnvin kerdış mırıldanmak. *Ez kı to ra çiyê pers kena, tiyê invin kenê û cûwab nêdanê?* Sana bir şey sorduğumda, mırıldanıp cevap vermiyorsun?

İnzgile BKZ: *zingile*.

İraq <öz.e.> Irak.

İraqij <öz.e.d.> Iraklı.

İrb <is.e.> büyük topluluk (insan için). *Ma şî maç kı, İrb gunayo ûja ro, ma nêşa ca bıvınım*. Maça gittiğimizde çok büyük topluluk vardı, yer bulamadık.

İrb pıro gunayış birçok insanın birini bir konuda ikna etmeğe çalışmak. *İrb guna pıro, ey fina zi qebûl nêkerd*. Çok insan ricaya gitti, ama o kabul etmedi.

İspar BKZ: *espar*.

İsparık <is.d.> çiğdem.

İsparıka verga nergiz.

İspij VARY: *espij, espiji, İspiz*. <is.d.> bit.

İspiji ser kewtiş bitlenmek.

İspijın <s.> bitli.

İspizi <is.d.> tahıl biti.

İstafila (Ar.) <ünl.> estağfirullah.

İstami <is.d.> ateş küreği.

İstanık VARY: *estanık; hestanık*. <is.d.> öykü, masal. EŞ ANL: *sanıke*.

İstaniki vatış masal anlatmak.

İstar (İr.) <is.e.> astar.

İstar kerdış astarlamak.

İstare (Phlv. stārag) VARY: *estare*. <is.e.> yıldız.

İstareyin <s.> yıldızlı.

İstarın <s.> astarlı.

İstewrın VARY: *İstewrine; estewrın*. <s.> kısır. (Döl tutmamış dişi, geçici olarak, bir sene.)

İstewrine YER: Qelacix. BKZ: *İstewrın*.

İstewriney <is.d.> kısırılık.

İstor BKZ: *estor*.

İstrare <is.e.> dikenli bir ot.

İstrax VARY: *estrax; astrax; hestrax*. <is.e.> tavan. *İstraxê bani biyo qul*. Evin tavanı delinmiş.

İstre VARY: *esteri*. <is.e.> boynuz. EŞ ANL: *qonç*.

İstreyin <s.> boynuzlu.

İstri YER: Mexmûr. BKZ: *İstre*.

istûn BKZ: *estûn*.
işkij BKZ: *eşkij*.
ixbet BKZ: *oxbet*.
ixlamûr <is.e.> ihlamur.

izdiha (İr.) <is.e.> ejderha (korkunç bir masal canavarı).
izidi <öz.e.d.> Yezidi.
izıdiyey <is.d.> Yezidilik (inanç şekli).

İ - i

ibadet (Ar.) <is.e.> ibadet.
ibadet kerdış ibadet etmek.
ibê verdê la YER: Mexmûr. <is.e.> çaylak. EŞ ANL: *ibla*.
ibla VARY: *ible*. <is.e.> çaylak. (İb/İbê verdê la adında, tembel, sorumsuz, ilgisiz, anne ve babasını duymak istemeyan, işi gücü çay önlerinde dolaşır balık avlayan bir erkek çocuğu. Annesi kendisine sağır bir kuş olup çay önlerinden balık avlayasın diye bedua eder ve beduası kabul olur. ondan dolayı bu kuşun adı İb olarak kahr.) EŞ ANL: *ibê verdê la*.
İblis (Ar.) <is.e.> 1) İblis, Şeytan. EŞ ANL: *Ezazil*. 2) kötü düzenci.
ibne (Ar.) <is.e.> 1) ibne. (Eş cinsel ilişkide pasif erkek.) 2) fitne.
ibneyin <is.d.> 1) ibnelik. 2) fitnelik.
ibneyin kerdış 1) ibnellik yapmak. 2) fitne çıkarmak. *Jeweri dewija miyabeyn dı ibneyinê kerdä*. Birileri köylüler arasında fitne çıkarmış.
İbrani <öz.e.d.> İbrani.
İbranki <öz.d.> İbranice.
ibre (Ar.) <is.e.> ibre. (Ölçü aletlerinde sayı veya işaret göstermeye yarayan hareketli iğne.) EŞ ANL: *mişnik*.
icab (Ar.) <is.e.> icap, gerek. EŞ ANL: *gerek*.
icab kerdış icap etmek, gerekmek. *Ekı icab keno, ez zi bêra*. Gerekirse, ben de geleyim.
icar <is.d.> kira. EŞ ANL: *kırı*.
icar kerdış kiralamak. *No 'erdê kamyö to icar kerdo?* Bu kiraladığım tarla kimin?
icarey <is.d.> kiracılık.
icarkerde/i <or.e./d.> kiralanmış.
icat (Ar.) <is.e.> icat.
icat kerdış icat etmek.
icatker <is.e.d.> icatçı.
idare (Ar.) <is.e.> 1) idare, yönetim, çekip çevirme. 2) geçim, maddi durum. 3) geçim, anlaşma, uyuşma, uzlaşma. *Xo miyan dı idare nêkenê*. Kendi aralarında geçinmiyorlar.
idare biyayış 1) idare edilmek, yönetilmek. 2) geçim olmak (maddiyeten). *Nê perrana idare nêbeno*. Bu parayla geçim olmaz. 3) geçim olmak, uzlaşmak. *Nê merdımana*

idare beno. Bu adamlarla geçim olur.
idare kerdış 1) idare etmek, yönetmek. *Tı serkarê na dewê, dewer tı do idare kerê!* Sen köyün yöneticisisin, köyü sen yöneteceksin! 2) geçinmek. 3) anlaşmak, uyuşmak, uzlaşmak, ayakları üzerinde durmak.

idareker <is.e.d.> idareci, idare eden.
idareten <zf.> idareten.
ifade (Ar.) <is.e.> ifade.
ifade dayış ifade vermek.
ifade girotiş ifade almak.
ifadedayox <is.e.d.> ifade veren.
ifadegirotox <is.e.d.> ifade alan.
ifla (Ar.) <is.e.> iflah, onma. EŞ ANL: *waya*.
ifla biyayış iflah olmak, onmak, düzelmek.
ifla kerdış iflah etmek.
ifrût <s.> kafası çalışan, yaman. *O lajek 'hendık zanayeyo, zeno ze ifrût*. O çocuk çok yamandır.
ikra (Ar.) <is.e.> ikrah, tikslenme, iğrenme.
ikra biyayış ikrah getirmek.
ikra kerdış ikrah etmek.
ikrabiyaye/i <or.e./d.> ikrah getiren.
ikrabiyayox <is.e.d.> ikrah getiren.
ikraker <is.e.d.> ikrah ettiren.
ikrakerde/i <or.e./d.> ikrah ettiren.
ila <zf.> mutlaka, kaçınılmaz. *Ez do mengna ila tiyara şıra*. Gelecek ay mutlaka burdan gitmek zorundayım.
ila kı kaçınılmazdan.
ilahi <is.d.> ilahi.
ilancix <is.d.> yılançık, kemik veremi, kızıl yürük.
ilaqe (Ar.) <is.e.> ilgi, alaka.
ilaqe bırrnayış ilgisini kesmek. *Mı ilaqey xo 'heme çi ra bırrna*. Ben ilişkiyi her şeyden kestim.
ilaqeder <zf.> ilgili.
ilaqeder biyayış ilgilenmek.
ilaqeder kerdış ilgilendirmek.
ileme YER: Miyalan. <is.e.> kızıştırma, ortalığı karıştırma.
ileme kerdış ortalığı karıştırmak. *Mıleta tiyayey ra ileme keno*. İnsanlar buralarda ortalığı kızıştırıyor.
illela (Ar.) <ünl.> illallah, bezginlik ifadesi.

ilm (Ar.) <is.e.> ilim.

ilm pey biyayış bilgisi olmak. *İlmê to pey bı?* Ondan bilgin var mıydı? *İlmê mı pey çınıyo.* Onunla ilgili bilgim yok.

imldar <is.e.d.> bilincinde olmak.

ilmxeber (Ar.) <is.d.> ilmühaber, ilmaber. (Birinin yer, hal, medeni durumu gösteren resmi belge.)

iman (Ar.) <is.e.> iman.

iman ardış iman getirmek.

iman kerdış iman etmek.

imkan (Ar.) <is.e.> imkan, olanak. EŞ ANL: *havil, mezal.*

imkan biyayış imkan olmak. *İmkanê mı kı bıbiyayê, ez do bışıyayê mekteb.* İmkanım olsaydı, okula gidecektim.

imkan dayış imkan vermek.

imkandayox <is.e.d.> imkan veren, olanak sağlayan.

İmxan <öz.d.> kadın adı.

imza (Ar.) <is.d.> imza.

imza biyayış imzalanmak.

imza dayış imza vermek.

imza kerdış imzalamak.

imzaker <is.e.d.> imzalayan.

imzakerde/i <or.e./d.> imzalı.

ina(n) <zm.bük.> BKZ: *ê. Fıraqi biyê leymini, ina bıtaşû!* Tabaklar kirlenmiş, onları çalkala!

incirax <zf.> rahatsızlık (sıkıntı ve zorlanmaktan dolayı).

incirax biyayış rahatsız olmak. *Nê qeçeki qe nêvinderdi, ez pa incirax biya.* Bu çocuklar hiç durmadı, onlardan rahatsız oldum.

incirax kerdış rahatsız etmek.

inciraxbiyayox <is.e.d.> rahatsız olan.

inciraxker <is.e.d.> rahatsız eden.

ine BKZ: *êne.*

ingop <s.> kantırma. (Yarı silindir şeklinde çeşme duvarı.)

ingopê camî cami kantırması.

ingopê ini çeşme kantırması.

ini VARY: *eyni; hêni.* <is.e.> çeşme, pınar.

iniyek <is.e.> çeşmecik, pınarcık.

iniyekê çimi gözün iç kenarı.

İni Seya <is.e.> Çermik'te bir ziyaret adı: dilek dilenir, kurban kesilir.

inkar (Ar.) <is.e.> inkâr. EŞ ANL: *polis.*

inkar biyayış inkâr olmak.

inkar kerdış inkâr etmek. *Kam kı 'eslê xo inkar kero, aqıl ra hero (atas.).* Kim ki aslını inkâr ederse, aklından şüphelenirim.

inkarey <is.d.> inkârlık.

inkarker <is.e.d.> inkârcı.

inqılab (Ar.) <is.e.> inkılap, devrim.

inqılab biyayış devrim olmak.

inqılab kerdış devrim yapmak.

insanetey (Ar.) <is.d.> insanlık. EŞ ANL: *merdımey.*

inşaat (Ar.) <is.e.> inşaat.

inşellah (Ar.) <ünl.> inşallah! EŞ ANL: *boka.*

intiham <is.e.> intihan.

intiham biyayış imtihan olmak.

intiham kerdış imtihan etmek.

intihambiyayox <is.e.d.> imtihan olan.

intihamkerdax <is.e.d.> imtihan eden.

iqna (Ar.) <is.d.> ikna. EŞ ANL: *serrefinayen.*

iqna biyayış ikna olmak.

iqna kerdış ikna etmek.

ıqrar <is.e.> itiraf.

ıqrar kerdış itiraf etmek. *Ey mahkema dı 'heme çi ıqrar kerd.* O mahkemede herşeyi itiraf etti.

ıqrarker <is.e.d.> itirafçı, itiraf eden.

ir <is.d.> 1) alerji. 2) tepki. (Bir kimseye veya bir şeye karşı olumsuz yönde duyulan aşırı duyarlılık.)

ir vetış 1) alerji olmak. *Merdım esto kı, goşt weno, ir vejeno.* Bazıları et yeyince alerji olur. 2) *Ez kı ê merdımı vinena, ir vejena.* O adamı görünce, alerji oluyorum.

İran <öz.e.> İran.

İranj <öz.e.d.> İranlı.

irbıq (Ar.) <is.e.> ibrik.

irix <is.d.> dudağı yarık. *May to 'hala biya, arwêş werdo, lewê to biyo irix (deyim).* Annen hamileyken, tavşan yemiş, dudağın yarık olmuş. EŞ ANL: *lewdirr.*

irixin <s.> yarık dudaklı.

İrlanda <öz.d.> İrlanda.

İrlandayij <öz.e.d.> İrlandalı.

iro VARY: *irok.* <is.d.> hatmi (romatizma ve iltihap karşı ilaç olarak kullanılan, kökünden ateş düşürücü ilaç yapılı bir çiçek).

irok YER: 'Hesûd. BKZ: *iro.*

irxat <is.e.> ırgat, tarım işçisi.

İs <öz.d.> kadın adı.

isaf (Ar.) <is.e.> insaf.

isaf kerdış insaf etmek.

isafey <is.d.> insaflılık.

İsımıxan <öz.d.> kadın adı.

ısız <s.> ıssız. *Ez tıp û tenya gemda ısıza menda, boll tersaya.* Ben yapayalnız ıssız yabanda kaldım, çok korktum. EŞ ANL: *nepeni.*

ısızey <is.d.> ıssızlık.

ısısık <is.d.> ıslık (dilin ucuyla çalınan).

iskar <is.d.> had bildirme.

iskar kerdış 1) haddini bildirmek. *Mı 'hendık day pıro, hını iskar kerd.* O kadar dövdüm, artık haddini bildirdim. 2) demiri dövüp düzeltmek. *Torzını ber wa asinger iskar kero û fına peydi biya!* Baltayı demirciye götür, dövürüp yine geri getir!

iskarkerdax <is.e.> demir döven.

iskela <is.d.> iskele.

iskela grêdayış iskele kurmak.

iskelet <is.e.> iskelet.

iskeme <is.e.> iskemle.

İslam <öz.e.> İslam.

islam biyayış islamaşmak.

islam kerdış islamaştırmak.

İslamdar <is.e.d.> İslamcı.

İslamey <is.d.> İslamlık, İslamiyet.

isnag YER: Siverek. <is.d.> aralık ayı. EŞ ANL: *gaxan*.

isot <is.e.> biber.

isoto kurnêlin dolmalık biber.

isoto panaye turşu biberi.

isoto tûj sivri ve acı biber.

isoto tûn acı biber.

isotawi <is.d.> biber çorbası.

isotek₁ <is.e.> roka (salata).

isotek₂ <is.e.> insanın vücuduna konunca, yanma hissi veren, portakal renginde bir böcek adı.

isotin <s.> biberli.

ispanax <is.d.> ispanak.

ispanaxın <s.> ispanaklı.

İspanyol <öz.e.d.> İspanyol.

İspanyolij <öz.e.d.> İspanyollu.

İspanyolki <öz.d.> İspanyolca.

ispat (Ar.) <is.e.> isbat.

ispat biyayış isbatlanmak, isbat olmak, kanıtlanmak.

ispat kerdış isbatlamak, kanıtlamak.

ispatbiyaye/i <or.e./d.> isbatlanmış, kanıtlanmış.

ispatay <is.d.> isbat, kanıt.

ispatker <is.e.d.> isbatlayan, kanıtlayan.

ispatkerde/i <or.e./d.> isbat edilen.

ispayır <is.e.> bitpazarı. *Xo rê ispayır dı çınayo mintes herina*. Bit pazarından kendine kullanılmış eşya satın aldı.

ispirto (İt.) <is.e.> ispirto.

ispiyon (Fr.) <is.e.> ispiyon.

isqat (Ar.) <is.e.> iskat. (Ölenlerin kılınmamış namazları ve tutulmamış oruçları için verilen sadaka.) *Bakalê to rewnayo merdo, to isqatê cı dayo?* Deden çoktan ölmüş, iskatını vermiş misin?

İsqoç <öz.e.d.> İskoç.

İsqoçya <öz.d.> İskoçya.

İsqoçyayij <öz.e.d.> İskoç.

İsrail <öz.e.> İsrail.

İsrailij <öz.e.d.> İsraili.

iste <is.e.> ekmek mayası. *Ekı mir yeno ra, tayn cı ra hewadı, ma fina dekem miri miyan kı wa iste bo*. Hamur mayalanırsa, birazını kaldır, yine hamura koyalım ki mayalansın.

iste kerdış mayalamak.

isteyın <s.> mayalı.

istifa (Ar.) <is.d.> istifa.

istifa dayış istifa vermek.

istifa kerdış istifa etmek.

istişamet (Ar.) <is.e.> istikamet, yön. EŞ ANL: *düşne*.

istişam (Ar.) <is.e.> istihkak. (Hizmet karşılığı kazanılan hak, para.)

İsweç <öz.d.> İsveç.

İsweçij <öz.e.d.> İsveçli.

İsweçki <öz.d.> İsveççe.

İswiçre <öz.d.> İsviçre.

İswiçreyij <öz.e.d.> İsviçreli.

işaret (Ar.) <is.e.> işaret. EŞ ANL: *nışan, asar*.

işaret biyayış işaretlenmek, işaret olmak.

işaret dayış işaret vermek.

işaret kerdış 1) işaret etmek. *Ekı tı resenê ûja, mı rê işaret bıkı!* Sen oraya yetişirsen, bana işaret et! 2) işaretlemek. *Na darer işaret kı!* Bu ağacı işaretle!

işaretbiyaye/i <or.e./d.> işaret olan.

işaretkerde/i <or.e./d.> işaretli.

ışıq <is.e.> ışık. EŞ ANL: *asan*.

ışkence (İr.) <is.e.> işkence.

ışkence kerdış işkence etmek.

ışkence vinayış işkence görmek.

ışkenceker <is.e.d.> işkenceci, işkence eden.

ışkencevinayox <is.e.d.> işkence gören.

ışkıl <is.e.> kötü bir durum, işkil.

ışkıl biyayış bir durum olmak.

ışkilê herhangi kötü bir durum. *Ancı işkilêndê to esto?* Yine bir durumun mu var?

ışılg <is.d.> gömlek. EŞ ANL: *qolık, qûtık*.

ita YER: Bab. <zf.> burası. EŞ ANL: *etiy*.

İtalya <öz.d.> İtalya.

İtalyanij <öz.e.d.> İtalyalı.

İtalyanki <öz.d.> İtalyanca.

itham (Ar.) <is.e.> 1) imtihan. 2) sonuçta bir deney kazandıran zor durum.

itham biyayış itham olmak.

itham kerdış bilgi derecesini ölçmek, itham etmek.

ithamker <is.e.d.> ithamcı, itham eden.

iwan VARY: *hêwan; êwan; eywan*. <is.d.> teras, sundurma. (Üç tarafı odalarla çevrili teras.)

iyê YER: Zibêdik. <zm.> onlar. BKZ: *ê*.

izan <is.e.> anlayış. *La qe aqıl û izanê to çınıyo, to no girwe kerd*. Senin aklın ve anlayışın yok mu, bu işi yaptın.

izin (Ar.) <is.e.> izin, tatil.

izole YER: 'Hesûd. <is.e.> yaprakların genişliği iki, yüksekliği sekiz santim ve ortasında 15 cm yüksekliğinde koyu mavi renkli, kökü soğanlık olan bir çiçek.

J - j

ja YER: Mexmûr. BKZ: *ûja*.

Japon <öz.e.d.> Japon.

Japonki <öz.d.> Japonca.

Japonya <öz.d.> Japonya.

jenayiş YER: Qerxan. BKZ: *cenayiş*.

jew (Phlv. *ē(w)*) VARY: *zew*. <sa.> bir (e.). *Oyo kı nêwerzeno, nêkewno, jew Ellayo (deyim)*. Düşüp kalkmayan, bir Allah'tır. *Jewê ma tayno, didiyê ma bolli (deyim)*. Birimiz az, ikimiz çoğuz.

jew bi jew birer birer.

jew biyayiş birleşmek. *Jew bê kı, wa şıma quwet bê*. Birleşin ki, güçlenesiniz.

jew jew 1) bir bir. *Wa wini jew jew tiya ra şıro*. Öyle bir bir burdan gitsin. 2) bazıları.

jew kerdış birleştirmek.

jew û jewiya bire bir, tektek.

jewê herhangi biri. *Jewê ûja ra ameyê, mı nêzana kamo*. Biri ordan geliyordu, kim olduğunu bilmedim.

jewi biri (e.).

jewiya biriyle.

jew asa YER: 'Hesûd. <zf.> durmadan. *Oyo jew asa vajiyeno*. O durmadan söyleniyor. EŞ ANL: *hatbila*.

jewaj VARY: *zewaj*. <is.e.> evlilik.

jewbiyaye/i <or.e./d.> birleşik.

jewbiyayen <is.d.> 1) birlik. 2) birleşme.

jewbiyayena birlik içinde.

jeweri <belgis.zm.bük.> biri (e), birisi (e). *Jeweri mı rê va*. Biri bana dedi.

jeweriya biriyle.

jewfek <s.> ağız birliği. (Ağız birliği etmiş olanlar.)

jewfek biyayiş ağız birliği içinde olmak.

jewfekbiyayen <is.d.> ağız birliği yapma.

jewin <s.> birli.

jewjiyaye/i <or.e./d.> evli.

jewjiyayiş VARY: *zewjiyayiş*. <gçs.f.> evlenmek. *Ez do bijewjiyayê*. Ben evlenecektim. [*jewjiyeno*; em.k. *bijewjiyi*]

jewjiyayox <is.e.d.> evlenmeye istekli.

jewjneyiş VARY: *zewezneyiş*; *zewjneyiş*. <gçl.f.> evlendirmek. [*jewjnenno*; em.k. *bijewjini*]

jewker <is.e.d.> birleştiren.

jewkerde/i <or.e./d.> birleştirilmiş.

jewmbi VARY: *jewbi*; *zewmbi*. <bağ.> başka, yoksa, bunun onun dışında. *Tayn karê mı bı, jewmbi ez do biameyayê vera şıma*. Biraz işim vardı, yoksa size taraf gelecektim. *Keye dı jew ayre nêgeyreno, jewmbi 'heme çi geyreno (atas.)*. Evde sadece değirmen dönmez, genelde her şey döner.

jewmbina VARY: *jewbina*, *zewbina*. <zf.> başka, yoksa. *Jewmbina çiyêndê mı çiniyo*. Başka bir şeyim yoktur. *Ekı tı şertanê mı biyarê ca, ez do şıma 'ef kera, jewmbina ez do şıma bıkişa*. Eğer şartlarımı yerine getirirsen sizi affedeceğim, yoksa sizi öldüreceğim.

jewmbina ra birbirlerinden. *Jewmbina ra kar megirê!* Birbirinizden iş almayın!

jewmbinana birbiriyle. *Jewmbinana kay mekerê!* Birbirinizle oynamayın!

jewmbini VARY: *zewmbini*, *jewbini*. <zm.> birbirini. *İna jewmbini silasnayo?* Onlar birbirini tanımış mı?

jewmbiniya birbiriyle. *Jewbiniya kay mekerê!* Birbirinizle oynamayın!

zey jewmbini tıpa tıp, benzer.

jewna VARY: *zewna*. <belgis.s.> başkası, başka biri (e.). *Kes kı 'si çekero kutıkdê xo, jewna dıha vêşi çekeno cı (atas.)*. Kim ki köpeğini taşlarsa, başkası daha fazla taşlar. *Jewnay mı rê va*. Bana başkası dedi. *Mı jewna merdimi rê kar da*. Başka adama iş verdim.

jewnaya başka biriyle. *Jewnaya kay mekerê!* Başka biriyle oynamayın!

jewnc VARY: *zewnc*. <is.e.> çift. *Mı rê sük ra jewncê guley biya!* Şehirden bana bir çift bilye getir!

jewncfer <zf.> tek çift.

jewncfer kerdış tek çift yapmak. *Bêrê ma jewncfer bıkemı, hele nê masey kewnê kami*. Gelin tek çift yapalım, hele bu balıklar kime döner.

jewndes VARY: *jondes*; *zondes*. <sa.> on bir. EŞ ANL: *des û jû*.

jewndesna on bir daha.

jewndesin <s.> on birli. EŞ ANL: *des û jûyin*.

jewqerardı <zf.> aynı ayar. *Nê dara jewqerardı cıkerê!* Bu ağaçları aynı ayarda kesin!

jewser VARY: *zewser*. <zf.> bir yöne doğru. *Ez jewser remayê, o zi mı dima vazdayê*. Bir yöne doğru kaçıyordum, o da arkamda koşuyordu.

jewşeme <is.e.> pazar.

jewten <s.> biricik (erkek için). *'Hend lajeki ser mêşırê, o xora ma û pêrdê xo ra jewteno*. Oğlanın üstüne o kadar gitmeyin, o baba ve annesinin biricik oğludur.

jê YER: Mexmûr. BKZ: *ze*, *zey*.

ji BKZ: *zi*.

jondes BKZ: *jewndes*.

jû VARY: *zû*. <sa.> bir (d.). *Jû keyneka jew*

lajeki sinena. Bir kız bir oğlamı seviyor.
Ceniya imbiriyandê ma jûwêda delaliya.
Komşumuzun karısı bir dilberdir.

jû bî jû birer birer.

jû biyayış birleşmek. *Bêrê ma jû bımı.*
Gelin birleşelim.

jû jû bir bir. *Ey mı rê jû jû kerd eşkera.* O bana bir bir açıkladı.

jû kerdış birleştirmek. *Bêrê ma qısera xo jû kemı.* Gelin sözümüzü birleştirelim.

jû ra didı hemen. *Jû ra didı şo zengeni bigı û biya!* Git acele kazmayı alıp getir!

jûbiyaye/i <or.e./d.> birleşik.

jûbiyayen <is.d.> 1) birlik. 2) birleşme.

jûbiyayena birlikte. *Tenya jûbiyayena gırwe nêqedyeno.* Sadece birlikte iş bitmez.

jûfın <zf.> 1) bazen. 2) bir defa.

jûfın dı bir kerede, bir anda.

jûjûfın <zf.> ara sıra, arada bir, zaman zaman.

EŞ ANL: *derdere.*

jûkek <is.d.> tekil.

jûker <is.e.d.> birleştiren.

jûkerde/i <or.e./d.> birleştirilmiş.

jûkiştın <s.> tek taraflı.

jûna VARY: *zûna.* <belgis.s.> başka biri (d.).

Na keyner mı rê nêva, jûnay mı rê va. Bu kız bana demedi, başkası dedi.

jûnaya başka biriyle. *Xo rê jûnaya şo!*
Kendine başkasıyla git!

jûri (Fr.) <is.d.> juri.

jûten <s.> biricik (dişi için). *'Hend keyneker ser meşirê, a xora ma û pêrdê xo ra jûtena.* Kızın üstüne o kadar gitmeyin, o babasının ve annesinin biricik kızıdır. EŞ ANL: *zık.*

jûwer VARY: *zûwer.* <belgis.zm.bük.> biri (d), birisi (d.). *Jûwer mı rê vato.* Bana biri demiş.

jûwera biriyle. *Xo rê jûwera şo keye!*
Kendine biriyle eve git!

jûyın <s.> birli.

K - k

ka BKZ: *ko₂.* *Ka merdimê to?* Hani adamların?

kabok BKZ: *kapok.*

Kaf₁ <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

kaf₂ <is.e.> mağara, in. EŞ ANL: *mixare.*

kafir (Ar.) <s.> kâfir.

kafirey <is.d.> kâfirlik.

Ka'hbe (Ar.) <öz.e.> Kâbe (Mekke'de).

kahke <is.e.> bir kumaş çeşidi. (Pamuktan yapılan kumaş çeşidi, bundan gömlek, elbise, yatak yapılır.)

kaHPİK (Ar.) <is.d.> kaHPe.

ka'hr (Ar.) VARY: *qaxır.* <is.e.> 1) kahr, küstürme. 2) gücenme, kırgınlık duyma. 3) keder, üzüntü, acı, sıkıntı. EŞ ANL: *mixul.*

ka'hr biyayış kahrolmak.

ka'hr cı dayış kahretmek.

ka'hr kerdış küsmek. *İna pêya kerdo ka'hr.* Onlar birbirine küsmüş.

ka'hr pê dayış birbirini kahretmek.

ka'hrê cı antış kahrını çekmek, uzun süre sıkıntısına katlanmak. EŞ ANL: *mixulê cı werdiş.*

ka'hrê xo ardış 1) sahip çıkmak. *İna to rê kaxrê xo ardê.* Onlar sana sahip çıkıyordu. 2) üzülmek (birine). *Ma ka'hrê xo cı rê ardê hima. çiyê ma dest ra nêameyê.* Kendisine üzülüyorduk ama, elimizden bir şey gelmiyordu.

ka'hrçidayox <is.e.d.> kahr eden.

kahreman (İr.) <s.> kahraman.

kahreman biyayış kahramanlaşmak.

kahreman kerdış kahramanlaştırmak.

kahremaney <is.d.> kahramanlık.

kahremaneya kahramanca.

ka'hriyaye/i <or.e./d.> 1) küskün, dargın.

2) gücenik, gücenmiş olan, kırgın.

ka'hriyayen <is.d.> 1) küsme, darılma.

2) gücenme, kırgınlık duyma.

ka'hriyayış VARY: *qaxırayış.* <gçs.f.>

1) küsmek, darılmak. *Ez to ra ka'hriyaya, mına hes meki!* Ben sana küsmüşüm/darılmışım, benimle konuşma! 2) gücenmek, kırgınlık duymak. *To qısey day mı ro, ez coyra to ra ka'hriyaya.* Bana laf dokundurdun, ondan dolayı sana gücendim. [*ka'hriyeno; em.k. bika'hryi*]

pey ka'hriyayış VARY: *pey qaxırayış.*

üzülmek. *Gırwey mına raşt nêşino, ezo boll pey ka'hriyena.* İşim doğru gitmiyor, ben çok üzülüyorum.

pira ka'hriyayış azarlamak, birine kızmak.

EŞ ANL: *piro qırayış.*

ka'hrnaye/i <or.e./d.> 1) küstürülen, dargın

duruma getirilen. 2) gücendirilen, kırgın duruma getirilen.

ka'hrnayen <is.d.> 1) küstürme. 2) gücendirme.

ka'hrnayış VARY: *qaxırnayış.* <gçl.f.>

1) küstürmek. 2) gücendirmek. [*kahrneno; em.k. bıkahrni*] EŞ ANL: *mıradnayış.*

kahwe <is.e.> kahve.

kahwexane <is.e.> kahvehane.

kahya (İr.) <is.e.> kahya. (Çukurova bölgesinde toprak ağalarının vekillerine söylenir.)

kaj <is.d.> çam.

kaj-kaj VARY: *kaz-kaz*. <is.d.> sızlanarak ağlama (köpek için). *Ganê kutıkyo teweno, tiyaya ra biya kaj-kaja ci*. Köpeğin camı acıyor, buralarda sızlayıp ağlıyor.

kajayış VARY: *kazayış*. <gçs.f.> köpeklerin yüksek sesle acınıp ağlamak. *Mı 'siyê dê kutiki ro, kutik kajayê û remayê*. Köpeğe bir taş vurdum, ağlayarak kaçıyor. [*kajeno*; em.k. *bıkajı*]

kajêr YER: Qerxan. <is.d.> çam ağacı.

kakıl BKZ: *kankıl*.

Kal₁ <öz.e.> erkek adı

Kalo! <vok.>

kal₂ <is.e.> ihtiyar erkek, yaşlı erkek.

kal biyayış ihtiyarlamak, yaşlanmak.

kal kerdış yaşlatmak, ihtiyarlaştırmak. *To mêrdey xo kerdo kal*. Sen kocanı ihtiyarlaştırmışsın.

kalo pir moruk.

kalo! <vok.> ihtiyar adam! *Kalo, memır - amnano yeno, pirê memır - pincaro yeno (deyim)*. İhtiyar adam, ölme - yaz geliyor, ihtiyar kadın, ölme - pancar geliyor.

kal₃ YER: Qelacix. <s.> 1) çiğ, pişmemiş. 2) olgunlaşmamış. EŞ ANL: *xax*.

kalan <is.e.> 1) ayrık otu ayıklama işi. *Rez veri kalan beno, dima merr beno*. Bağın önce otları ayıklanır, sonra bellendir. 2) ayrık otu, yabancı otlar.

kalan kerdış boş otları ekinlerin içinden ayıklamak. *Şirê pemey xo kalan kerê, pêro geyrayo vaşa*. Gidin pamuğunuzun otlarını ayıklayın, hepten ota dolamış.

kalani <is.ç.> ekinlerin ot ayıklama zamanı. *Karê ma nêqediyayo, ma ver dı hewna kalani estê*. İşimiz bitmemiş, önümüzde daha ot ayıklama zamanı var.

kaldiz YER: Gewreka. <is.d.> çakı, sapsız küçük bıçak, cep bıçağı. EŞ ANL: *gazling*.

kalek <is.d.> böğür (tip).

Kal'ereb <is.e.> Noel baba. EŞ ANL: *Kelankose*.

kaley <is.d.> ihtiyarlık, yaşlılık.

kalheyranî YER: Belwan. <is.d.> pilav çeşidi. (Bulgur, mercimek, nohut ve domates suyuyla pişirilen bir pilav çeşidi.) EŞ ANL: *bırxulşamık*.

kalık <is.e.> ata. *Kalîkê ma Aldûş ra ameyê*. Atalarımız Gerger'den gelmişler.

kali YER: Pıran. <is.e.> dede. EŞ ANL: *bakal*.

kalkek <is.e.> yaşlı adam.

kam <sor.zm.> kim, kimler. *Kam şı keye? Kim eve gitti? O kamo ûja dı? O kimdir orda?*

Kê to rê va? Sana kim söyledi? O lajek, kê ra bı? O oğlan, kimdendi?

kam ca nere, neresi. *Şıma kam ca rayê? Siz nerelisiniz?*

kam kî kim ki. *Kam kî yeno, wa bêro*. Kim ki gelirse gelsin.

kamin <bük.> kimler. *Kamin to rê va? Sana kimler söyledi?*

kami <bük.> kimi, kimin.

kê <bük.> kimi, kimin.

kê het kimin yanında. *Ey, kê hetek dı to rê va? O, sana kimin yanında söyledi?*

kamcın VARY: *kamjin; kamcûn; kancin*. <sor.zm.> hangisi. *Tı zana, kamcın qazer gıştane werd? Yüzüğü hangi kazın yediğini biliyor musun?*

kamcına hangilerini. *Şıma do kamcına xoya berê? Hangilerini beraberinizde götürceksiniz?*

kamcûn BKZ: *kamcın*.

kamek <belgis.zm.> kimsecik. *Nêza, kamekê kamekano*. Bilmem, kimin kimidir.

kamey <is.d.> kimlik. *Kameya Zazayana inkar bena*. Zazaların kimliği inkârediliyor.

kamın BKZ: *kam*.

kamjin BKZ: *kamcın*.

kamsılatı <zf.> kat kat kar. *Vewr varena, kamsılatı bena*. Kar yağar, kat kat olur.

kan YER: Qerxan. <is.e.> mekan, yer. *No kanê bakaldê mayo*. Bu dedemizin mekanıdır. EŞ ANL: *meqam*.

kancın BKZ: *kamcın*.

kañçi YER: Akrag. <is.ç.> lale.

kanê YER: Mexmûr. BKZ: *koni*.

kankıl VARY: *kakıl*. <is.e.> ceviz içi.

kankol VARY: *kankole*. <is.d.> meşe kozalağı. (Meşe kozalağı meşe ağacında olur, üstü hafif dikenlidir ve yenilmez. Eskiden meşe kozalağı öğütülür hamur haline getirilir, yaraları iyileştirmek için fitil haline getirilir yaraların içine sokulurdu.)

kankole YER: Qelacix. BKZ: *kankol*.

kap <is.d.> ravent.

kapê zûray yalancı ravent.

kapok VARY: *kabok*. <is.e.> 1) eklem bağı, asıcı bağ. (Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti.) 2) eklem bağı kemiği ile oynanan kumar oyunu. *Mı jeweriya kapok eş, mı cı ra perrey werdı*. Ben birisiyle kumar oynadım, ondan para kazandım.

kar₁ (Phlv. kār) <is.e.> iş (bedenen yapılan). *Karê kerdoxano, namûsê xatûnano (atas.)*. İş yapanların, namus hanımlarıdır. *Xo rê karê bıki! Kendine bir iş yap! Tiyê çı kar kenê? Ne iş yapıyorsun?*

kar biyayış 1) iş olmak. *Nê dûkani miyan dı kar beno*. Bu dükkanın içinde iş olur.

2) kazanılmak, kâr olmak. *Kes kı nê gay biroşo, ney dı kar beno.* İnsan bu öküzü satarsa, bunda kâr olur.

kar kerdış 1) iş yapmak. 2) etki yapmak. 3) iyi gelmek.

kar ra remayış işten kaçmak, kaytarmak.

kar ronayış iş kurmak.

kar û bar iş gücü, ticaret, ticari, meşgale.

karê desti el işi.

karê keyi ev işi.

kar₂ <is.e.> kâr, kazanç.

kar kerdış kazanç elde etmek, kâr etmek.

kar ziyân kâr zarar. *Kar ziyân biray pêyê (deyim).* Kârla zarar kardeşdir.

karce YER: Sinag. BKZ: *kerce.*

kardı VARY: *karri.* <is.e.> yılan pancarı (şifalı bir ot).

kardış YER: ‘Hesran. BKZ: *kerdiş.*

kardı VARY: *karrdi.* <is.d.> bıçak.

kardi antış bıçak çekmek.

kardi kerdış bıçaklamak.

kardiya ver şanayış bıçak altına vermek, bıçakla doğramak (delik deşik etmek). *Mêrdek şana kardiya ver.* Adamı bıçakla doğradılar.

kardiz YER: Gewrek. <is.d.> çakı.

kardox YER: ‘Hesran. BKZ: *kerdox.*

karitış YER: Qırwar. BKZ: *karritiş.*

karker <is.e.d.> işçi. EŞ ANL: ‘emele.

karpak <s.> işi temiz.

karrdi YER: ‘Hesran. BKZ: *kardi.*

karrite/i <or.e./d.> ekili.

karriten VARY: *karriten.* <is.d.> ekim.

karritiş VARY: *karritiş.* <gçl.f.> ekmek. *Kes kı ççi bıkarro, ey hewadano (deyim).* İnsan ne ekirse, onu biçer. [*karreno*; em.k. *bıkarri*]

karri YER: Qelacix. BKZ: *kardi.*

karriyayış VARY: *kariyayış.* <gçs.f.> ekilmek. *Tiyê vanê pemey karriyayê?* Pamuklar ekilmiş mi dersin? [*karriyeno*; em.k. *bıkarriyi*]

karwan (İr.) <is.e.> kervan. *Karwan ravêreno, kutiki lawenê (atas.).* İt ürür kervan yürür.

karwaney <is.d.> kervancılık.

karwansaray (İr.) <is.d.> kervansaray.

kas BKZ: *kasêl.*

kasêl <zf.> sürükleme (yerden).

kasêl biyayış VARY: *kas biyayış.* sürüklemek. *Linga mi kewt resen û ez heri dıma kasêl biya.* Ayağım ürkene takılıp eşeğin arkasında sürüklendim.

kasêl kerdış asılıp çekmek, sürüklemek.

kasın BKZ: *kaşın.*

kastayış <gçs.f.> köpeklerin yüksek sesle acı uluması. [*kajeno*; em.k. *bıkajı*] EŞ ANL: *kajayış.*

kaş₁ VARY: *kas.* <is.e.> yamaç, bayır.

kaş₂ BKZ: *kasêl.*

kaş biyayış BKZ: *kasêl biyayış.*

kaş kerdış BKZ: *kasêl kerdış.*

kaşe VARY: *kase.* <s.> yamaçlı yer.

kaşın VARY: *kasın.* <s.> yamaçlı.

kaşka BKZ: *kaşkêra.*

kaşkêra (Phlv. *kāč-ka*) VARY: *kaşka.* <zf.> keşke. *To kaşkêra xeyal kerdê, goştareya mı bıkerdê!* Keşke dikkat etseydin, beni dinleseydin!

kata <zf.> nereye, hangi tarafa. *Tiyê kata şınê?* Hangi tarafa gidiyorsun?

katıb (Ar.) <is.e.d.> kâtip, sekreter, yazman.

katıbey <is.d.> kâtiplik.

kavir <is.d.> kuzu. EŞ ANL: *vore.*

kavirek <is.d.> kuzucuk. EŞ ANL: *vorek.*

kaxıt [X]~[y] <is.e.> para. *Tiyê roj dı çend kaxiti qezenc kenê?* Günde kaç para kazanıyorsunuz?

kay <is.d.> 1) oyun. 2) halay oyunu.

kay amayış oyuna gelmek.

kay ardış oyuna getirmek.

kay biyayış oynanmak.

kay finayış oynatmak. *Kertêna vışt kay, qaxitêna nêşa vindarno (atas.).* Yirmi beş kuruşla oynattı, bir lirayla durduramadı.

kay girotış 1) oyun almak, oyunda kazanmak. *Mı “Elli iki” dı hirê lay giroti.* Elli iki’de üç oyun aldım. 2) oyuna almak. *Ma kemi bi, mı jewna girot kay.* Biz eksik idik, birine daha oynadım.

kay kerdış oynamak. *Neqeraya koyena, bêrê ma kay bıkemi!* Davul çalınıyor, gelin oynayalım! *Bê, ma “Elli iki” kay bıkemi!* Gel, “Elli iki” oynayalım.

kay sahtınayış oyunu bozmak.

kay vetiş 1) oyun çıkarmak, birine oyun etmek. 2) oyuna çıkarmak.

kay vıjyayış 1) oyun çıkmak, birini aldatmak. 2) oyuna çıkmak.

pêya kay kerdış oynamak (birbiriyle). *A keynek û ê lajekiyayê pêya kay kenê.* O kızla, o oğlan oynayıyor.

kaydaynayış <gçl.f.> oynatmak. *Ezo şıma kaydaynena.* Ben sizi oynatıyorum. [*kaydayneno*; em.k. *kaydayını*]

kaydaynayox <is.e.d.> oynatan.

kaydayneyayış <gçs.f.> oynatılmak. [*kaydayneyeno*; em.k. *bıkaydayneyi*]

kaydeyayış <gçs.f.> oynanılmak. *Ez tiyayey ra boll kaydeyaya.* Benimle buralarda çok oynanıldı. [*kaydeyeno*; em.k. *bıkaydeyi*]

kayhermıyayox <is.e.d.> oyunbozan.

kayker <is.e.d.> oyuncu, oynayan.

kaykerden <is.d.> oynama, oynayış.

kaysahtınayış <is.e.d.> oyun bozan.

kazayış YER: Bûdran. BKZ: *kajayış.*

kebab (Ar.) <is.e.> kebab.

- kebab kerdış** kebab yapmak. EŞ ANL: *sûr kerdış*.
- kebot** <s.> güzel ve yakışıklı erkek. *Xortêndo kebot bî, kes qimış nêbiyê kî bewnîro pîra*. Uzun ince bir genç idi, insan bakmaya kıyamıyordu.
- keçe** <is.e.> keçe, yünden yapılmış kilim.
- keçel** <s.> kel. (Vücutun kıllı yerlerinde üreyen bir tür mantarın, kılların dökülmesine yol açtığı bulaşıcı bir hastalık.) *Keçel, bî perrandê xoya 'helaw weno (atas.)*. Kel, parasıyla helva yer. *Keçel tayn bî, qermûg da sero (atas.)*. Kellik azdı, saç kırampfi üzerine vurdu.
- keçel vetiş** kellik hastalığına yakalanmak.
- keçekek** <s.> 1) kelicik. 2) bir masal adı.
- keçelgurr** <s.> kel (aşırı derecede). *Keçelgurr vazda çır (deyim)*. Kel şelaleye kaçtı.
- keçelîn** <s.> kel.
- ked** YER: Qerxan. <is.e.> üretilen şey, eser. (Emek verilerek yetiştirilen şey.)
- kedarey** <is.d.> kilimcilik.
- kedik** <is.d.> küçük tulum. EŞ ANL: *rêwêre*.
- kedî** VARY: *kezi*. <s.> evcil (vahşinin karşıtı).
- kedî kerdış** evcilleştirmek. *Mî pisingêda kovi tepışt û kerd kedî*. Vahşi bir kediyi yakalayıp evcilleştirdim.
- kedikerde/i** <or.e./d.> evcilleşmiş olan.
- kedikerdox** <is.e.d.> evcilleştiren.
- kef₁** BKZ: *keft*.
- kef kewtış** BKZ: *keft kewtış*.
- kef₂** <is.d.> 1) elin tersi, bilekle parmak arası. 2) sapanın taş konulan yeri (YER: Qelacix). *Kefa destêdê mî şikiyaya*. Ellimin tersi kırılmış. *'Si deki, kefdâ kelasingi miyan û çekî!* Sapanın içine taş bırakıp at!
- kefalet** (Ar.) <is.e.> kefalet.
- kefaletey** <is.d.> kefaletlik.
- kefaleteya** kefaleten.
- kefaletname** <is.e.> kefaletname.
- kefaret₁** (Ar.) <is.e.> kefaret. (Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.)
- kefaret₂** <is.e.> geçmiş olsun. (Hastalık, kaza geçirenlere beklenmedik büyük bir olumsuz durumdan kurtulanlara veya hapishaneye girenlere söylenen iyi dilek sözü.) *Mî aşnawî kî tiyê nêweş, to rê kefaret bo!* Duydum ki hastasın, sana geçmiş olsun!
- kefen** (Ar.) <is.e.> kefen.
- kefgir** <is.e.> köpük tutan, delikli kepçe. (Uzun saplı, yayvan delikli kepçe.)
- kefil** <is.e.> kefil. EŞ ANL: *welit*.
- kefil biyayış** kefil olmak.
- kefil kerdış** kefil göstermek.
- kefiley** <is.d.> kefillik.
- kefkefok** <is.e.> çöven, sabun otu.
- kefkewten** BKZ: *keftkewten*.
- kefne** <is.e.> kefne. (Çuvaldız ile iş işleyen kimsenin eline geçirdiği demirli kayış.)
- kefs** (Ar.) <is.e.> keşif.
- kefs kerdış** keşif etmek.
- kefsdar** <is.e.d.> keşifçi.
- keft** VARY: *kef*. <is.e.> kuvvet. EŞ ANL: *quwet*.
- keft kewtış** kuvvetten düşmek. *'Hendîk betilliya bî, hîni keft kewt bî*. O kadar yorulmuştu ki takattan kesilmişti. VARY: *keft kewtış*.
- keft ra kewtış** kuvvetten düşmek.
- keftal₁** <is.e.> sırtlan. *Keftalo yeno adırgan ra wel weno*. Sırtlan gelip ocaktan kül yiyor. EŞ ANL: *keftalê wel*.
- keftal₂** <s.> dişsiz, dişi olmayan. *Dındanê cî kewtê, biyo keftal*. Dişleri düşmüş, dişsizleşmiş.
- keftkewten** VARY: *kefkewten*. <is.d.> kuvvetten düşme.
- kehan** BKZ: *kîhan*.
- kej** VARY: *kez*. <s.> sarışın.
- Kejê** VARY: *Kezik*. <öz.d.> kadın adı.
- kek** (Phlv. kâyk) <is.d.> pire.
- keko!** <is.e.(vok.)> ağabey!, abi!
- kekok** VARY: *pepûg*. <is.e.> guguk kuşu.
- kekvilê** YER: Akrag. <is.d.> papatya.
- kel₁** <is.e.> teke (keçinin erkeği).
- kel amayış** tekelenmek, tekeye gelmek. (Tekeyle keçinin çiftleşme işi.) *Bız miyani yena kel, hîma eşkera ziyena (atas.)*. Keçi gizli tekeye gelir, ama açık kuzular (pisliği ne kadar gizli tutarsan tut, sonunda açığa çıkar anlamına gelir).
- kel dayış** tekeyle keçiyi çiftleştirmek.
- kel₂** <is.d.> çoşku. EŞ ANL: *kêf*.
- kel weriştış** çoşmak. *Se biyo kî, kela şîma weriştâ?* Neden çoşmuşsunuz, ne olmuş ki? *Kela herî kî werzena, zırriya cî yena (atas.)*. Eşek çoşunca, anırır. EŞ ANL: *kêf kerdış*.
- kelamayan** <is.d.> tekelenme, tekeye gelme.
- kelame** <is.e.> çift süren öküzler kafasını sağa sola çeviremesin diye boyundurukların sağına soluna takılan odun parçası.
- Kelankose** YER: Qerxan. VARY: *Kelakose*. <öz.e.> Noel baba. (Yılbaşında ihtiyar kayınbaba ve genç gelin kılığına girip kol kola takılıp ev ev dolaşıp yiyecek toplayıp bir yerde toplanıp hep beraber yerler.) EŞ ANL: *Pir'ereb, Kal'ereb*.
- kelankoşi** <is.d.> omuz. EŞ ANL: *doşî*.
- kelasing** <is.d.> sapan. (Taş atma aracı.)
- kelaz** <is.d.> hayvan sürüsü (çiftleşme zamanı). (Döllenme zamanındaki inek ve peşine takılan hayvan sürüsü.) *Kelaza dewariya yena*. Hayvanların sürüsü geliyor. *A mangaya xo dima kelaz çarnena*. O inek hayvan sürüsünü arkasında

gezdireyor.

kelbe <is.e.> kazık. (Ağaç köküne yapışık olan kazık.) *Dar ser ra bê var, tı kelbeya mende!* (*bedd.*) Kazıkta kalasın, ağaçtan insene!

kelbe cı eştış kazıklamak.

kelbe ro dayış kazığa vurmak.

kelbestûn <is.e.> yaramazlık.

kelbestûn kerdış yaramazlık etmek.

kelbiyayış <ğçs.f.> yaramazlık etmek. [*kelbi-yeno*; em.k. *bikelbyi*]

keldayen <is.d.> tekeyle çiftleştirme.

keldoş <is.d.> yemek çeşidi. (Soğan, biber, tuz, yağ karıştırılıp kızartılır üzerine tarhana ayrıntı dökülür.)

kele₁ VARY: *kelî*. <is.e.> 1) kafa, baş. 2) kellepaça. 3) ham.

kele kerdış kellesini koparmak.

kele₂ YER: Qırwar. <is.e.> tosun. (Bir yaşını geçmiş erkek hayvan.) EŞ ANL: *vistra*.

kelebût YER: Qelacix. <is.e.> yaramazlık *Çoxekanê ma eşmo boll kelebût kerd, ma nêşa rakûm*. Çocuklarımız yaramazlık etti, yatamadık. EŞ ANL: *kelbestûn*.

keleher <s.> eşek kafalı, kavrayışsız kimse.

kelek <is.d.> sal.

keleker <is.e.d.> kelleci.

kelekerde/i <or.e./d.> kellesi kopuk.

kelem₁ YER: Qerxan. <is.e.> bir işte engel çıkarıcı, karıştırıcı, muzur. EŞ ANL: *mızır*.

kelem₂ YER: Qerxan. <is.d.> meşe fidanı (çalılığı). (Dalları kesilen ağaç.)

kelem cı kewtış çalıya takılmak.

kelepçe (İr.) <is.e.> kelepçe.

kelepçe kerdış kelepçelemek.

kelepçe ro dayış kelepçeye vurmak.

kelepçe ro deyayış kelepçelenmek.

kelepçeyin <s.> kelepçeli.

kelepser <is.e.> atın baş vurmasını engelleyen kayış.

kelepûr YER: Qerxan. <is.e.> talan malı.

keleş <s.> 1) cesur, yiğit. 2) yol kesen. 3) atak. EŞ ANL: *camêrd, cesûr*.

keleşey <is.d.> yağmacılık.

keleşey kerdış yol kesmek.

kelkela dıhir YER: Qerxan. <is.d.> öğle sığacı. EŞ ANL: *kilêlîka dıhir, qızqızikê dıhir*.

kelmiz <s.> sidliğini tutamayan, idrarını tutamayan.

kelmizey <is.d.> sidiklilik.

kelmizin <s.> sidikli.

kelok <is.e.> balık türü.

kelp <is.e.> köpek dişi.

kemane (İr.) <is.e.> kemençe.

kemaneş <is.d.> eksiklik, noksanlık.

kemaneş biyayış eksiklik noksanlık olmak.

Kemaneş to zi no gırwe dı bi. Senin de bu işte eksikliğin vardı.

kember YER: Qerxan. BKZ: *kemer*₂

kemç <s.> eğri ağız.

kemç biyayış ağız eğilmek.

kemçin <s.> eğri ağızlı.

kemço/ê <is.e./d.> eğri ağızlı.

kemer₁ <is.e.> sarp kayalık, yar. *Tı kemera mende, tiyê ûja dı se kenê?* (*bedd.*) Sarp kayalıkta kalasın, orda ne yapıyorsun?

kemer kerdış 1) taş ile, taşların kabuğunu on cm genişliğinde ezmek, çörmek. 2) ağaç kabuğunu soyup kurutmaya bırakmak. *Na darer kemer mekerê, "gunayo" bena wişk*. Bu ağacın kabuğunu soymayın, "yazıktır" kurur.

kemer₂ (İr.) <is.e.> kemer (bel bağı).

kemerin <s.> taşlı.

kemever YER: Qelacix. BKZ: *kemver*.

kemey <is.d.> eksiklik, noksanlık.

kemeyayen <is.d.> 1) eksilme. 2) kısıtlanma.

kemeyayış <ğçs.f.> 1) eksilmek. *Şamiya ma kemeyaya*. Yemeğimiz eksilmiş. 2) kısıtlanmak. [*kemeyeno*; em.k. *bikemey*]

kemeyayox <is.e.d.> 1) eksilen. 2) kısıtlanan.

kemeynayan <is.d.> 1) eksiltme. 2) kısıtlama.

kemeynayış <ğçl.f.> 1) eksiltmek. *To şamiya ma kemeynaya*. Sen yemeğimizi eksiltmişsin. 2) kısıtlamak. *Hukmati heqê ma kemeynayo*. Hükümet hakkımızı kısıtlamış. [*kemeyneno*; em.k. *bikemeyni*]

kemeynayox <is.e.d.> 1) eksiltten. 2) kısıtlayan.

kemêl YER: Qerxan. <is.d.> koyun ve keçilerin kuyruk bölgesinde pisliğe ve tere bulanmış yün ve kıl.

kemên <s.> kısıtlı.

kemi (Phlv. kem 'çok az') <zf.> eksi, eksik, noksan.

kemi biyayış eksik olmak.

kemver VARY: *kemever*. <s.> ensiz.

kemverin <s.> ensizlik.

kenayen <is.d.> kelâ.

kenayış₁ YER: Qelacix. <ğçl.f.> kaşımak. [*keneno*; em.k. *bikeni*] EŞ ANL: *wirinayış*₁.

kenayış₂ BKZ: *kendış*.

kendal <is.e.> çukur.

kendalış <is.e.> Tere otuna benzeyen kökü açık siyah renkli, yaprakları kül rengi, yenilen bir ot çeşidi.

kende/i <or.e./d.> kazılı.

kenden <is.d.> kazı.

kenden dayış kazdırmak. *Ê baxçey ma kenden dı!* O bahçemizi kazdır!

kendeni <is.ç.> kazma zamanı (pamuk fidanları için).

kendir VARY: *kındır*. <is.e.> şerit, kendir.

kendir estış ipe asmak.

kendış VARY: *kenayış*. <ğçl.f.> kazmak.

[*keneno*; em.k. *bikenı*] (Phlv. kan-; kand)
kendox <is.e.d.> kazıcı, kazan kişi.
keneyayış₁ <ğçs.f.> kazılmak. *Na 'her kene-
yaya*. Bu toprak kazılmış. [*keneyeno*; em.k.
bikeney]
keneyayış₂ YER: Qelacıx. <ğçs.f.> kaşınmak,
kaşıntı olmak. [*keneyeno*; em.k. *bikeney*]
EŞ ANL: *wiriyayış₁*.
kenêr <is.d.> karacın ağacı. (Dikenli, kabuğu
hoş kokulu bir ağaçtır. Bu ağaçtan kaşık
kepçe yapılır.) EŞ ANL: *kewkêr*.
kenger (İr.) <is.e.> kenger.
kengerê verdê vay iki yüzlü insan için
kullanılan deyim. *Tı ze kengerê verdê vay
(deyim)*. Sen rüzgarla giden kenger dikenini
gibisin.
kengerqijik <is.e.> dikenli, yenir bir ot
çeşidi.
kengerteli <is.e.> kenger dikenini. *Tı ze
kengerê verdê vay (deyim)*. Sen rüzgarla
giden kenger dikenini gibisin. (İki yüzlü insan
için kullanılan söz.) *Kengerteli ra pers
kerdo, vato, "çayê toyo koti di?" Vato,
"va zano" (atas.)*. Kengere, "yerin nere,"
diye sormuşlar. "Rüzgar bilir," demiş. EŞ
ANL: *kertal*.
kengervaş <is.e.> dikenli ot çeşidi. (Yaprak-
ların arasından şeker gibi taneler çıkan yenir
bir ot.)
kengolay YER: Qırwar. BKZ: *kenkolay*.
kenif BKZ: *kunif*.
kenkolay VARY: *kengolay*. <is.d.> hamak, ağ
yatak. *Piyê cı baxçe dı kenkolay vıraşt û
miyan dı ravişt*. Babası bahçede hamak
yapıp içinde yatırdı. EŞ ANL: *hingolay*.
kep (İng.) <is.d.> kep.
kepeg <is.e.> kepek.
kepir YER: Qerxan. <is.e.> bataklık. (Kışın su
tutan (toplayan) arazi.)
kepisnayış <ğçl.f.> tepiştiirmek. *Oyo hatbila
nan kepisneno xo fek*. O durmadan ağzına
ekmek tepiştiiriyor. [*kepisneno*; em.k.
bikepisnı]
keraso <is.e.> yıkama yeri, çamaşırhane.
(Çamaşır yıkamaya ayrılan yer.) EŞ ANL:
robarca, rovarig.
Kerbela <öz.e.> Kerbela.
kerce VARY: *karce*. <is.e.> kene.
kerde/i <or.e./d.> yapılmış olan.
kerden <is.d.> 1) yapılma, yapma. 2) ircat,
yapıntı.
kerdeni yapılanlar.
kerdiş₁ VARY: *kirdiş; kardiş; kêrdiş*. <ğçl.f.>
yapmak, etmek. *Tiyê se kenê?* - *Ezo teva
nêkena*. Sen ne yapıyorsun? - Bir şey
yapmıyorum. [*keno*; em.k. *bıki, bikerê*]
(Phlv. kun-)
cêra kerdiş ayırmak (kavgada). *Ê qeçekiyê*

danê pêro, şo cêra kî! O çocuklar
dövüşüyor git ayır!

cı kerdiş 1) dökmek (su). *Vılıki pelsiyay bi,
mı aw kerd cı kî wışki nêbê*. Çiçekler
solmuştu, kurumamaları için su döktüm.
2) birine kötülük etmek. *To 'hendê xo
kerda cı, hini tiyê cı ra çiçi wazenê?*
Kendisine ettiğini etmişsin zaten, artık ne
istiyorsun? 3) yağmaya başlamak. *Yaxeri
fına kerd cı, oyo vareno*. Yağmur yine
yağmaya başladı.

cı ra kerdiş birşeyden koparmak, bir şeyden
ayırmak. *Bıray mı tim jew salmeyêna
geyrayê, axırı mı cı ra kerd*. Kardeşim
daima başı boş biriyle geziyordu, nihayet
ondan ayırdım.

pa kerdiş takmak. *A limber pa kî wa
biveşo!* O lambayı tak yansın!

pê kerdiş anlaşmak. *Mayê pê nêkemi, bê
ma pêra abırrıyım!* Biz anlamıyoruz, gel
ayrılalım!

pêra kerdiş birbirinden koparmak, birbirin-
den ayırmak. *To ma pêra kerdî*. Sen bizi
birbirimizden ayırdın.

pêya kerdiş birbirine takmak. *Nê mûreka
pêya kerê!* Bu boncukları birbirine takın!

pıra kerdiş sokmak, geçirmek (bir şeye).

- **xo pıra kerdiş** 1) bir işe sıkı sarılmak.
2) sokulmak. *Xo 'hend pıra mekî!* O kadar
sokulma!

piro kerdiş üzerine dökmek (su, toprak vb.).
A keyneker biya, aw piro kî! O kızını getir
yık!

po kerdiş 1) bir yere takmak. (Eşek, at gibi
hayvanların başına yem torbası takmak.)
*Bergir biyo veşşan, tewri po kî wa xo rê
simer bûro!* At acıkmış, torbayı atın ağzına
tak, saman yesin! *Bizêko liyeno, pozikê po
kî, wa nêliyo!* Buzağı süt emiyor, maske tak
ki, emmesin! 2) yenmek, oyunda üstün
gelmek, galip gelmek, set kazanmak
(sporda). *Mı ambaziya qaxıt kay kerd, mı
qalê kerd po*. Arkadaşla kağıt oynadık, onu
bir parti yendim.

- **xo po kerdiş** 1) bulaşmak. *Ey kerdo heq,
hıma ez nêwazena xo po kera*. O hak etti,
ama ben ona bulaşmak istemiyorum.
2) girişmek. *Ez kî xo finê po kera, hını
nevıradana*. Bir girişirsem artık bırakmam.

tê kerdiş hal etmek, hazırlamak. (Özellikle
yük hazırlığı için söylenir.) *Çekçolê xo têkî,
solixna ma do şımı*. Eşyalarını hal et, biraz
sonra gideceğiz. EŞ ANL: *'hadire kerdiş*.

- **xo tê kerdiş** hazırlanmak (yolculuk için).
To çekçolê xo kerd tê? Sen eşyanı hazır-
ladın mı?

xo ra kerdiş kendisinden soğutmak. *To na
fekbelasinda xoya, merdımı pêro xora*

kerdi. Bu boşboğazlığınla, herkesi kendinden soğuttun.

xo ro kerdış üstüne dökmek. *Mı aw kerd xo ro*. Üstüme su döktüm, yıkandım.

kerdiş₂ <yard.f.> bir şeyi yapmaya niyetlenmek. *Oyo keno kı tiya ra şıro, mayê pay damı pıro, nêverdam şıro*. O niyetleniyor ki burdan gitsin, biz gitmesini engelliyoruz. *Oyo keno mangera xo biroso*. O ineğini satmak istiyor.

kerdox VARY: *kardox*. <is.e.d.> yapan, eden.

kericali <zf.> yorucu ve bitmeyen usandırıcı iş. *Kericali nêqediyay, 'heta şan 'erdi kendê*. Akşama kadar tarlaları kazıyorlardı, Yorucu işler bitmedi

keremat (Ar.) VARY: *deremat*. <is.d.> sır, keramet.

kerematey <is.d.> kerametli.

kereste (İr.) <is.e.> kereste.

kerestedar <is.e.d.> keresteci.

keresz (İr.) <is.e.> kireç. EŞ ANL: *kıls*.

kerfesen VARY: *korfersend*. <s.> fırsatçı. (Fırsatı yakaladığında acımasız olan.)

kerğ (Phlv. kark) VARY: *kerge*. <is.d.> tavuk. *Kerga veyşan, xo kûware di zana (atas.)*. Aç tavuk, kendini koyacakta bilir.

kerğa mısırı hindi. EŞ ANL: *'hıl*.

kerge₁ <is.e.> pişme zamanı (pekmez, pestil, sucuk).

kerge₂ YER: Qelacıx. BKZ: *kerğ*.

kerğkor <is.d.> bir çeşit kuş.

kerğsiya <is.d.> karatavuk. (Çalılıklarda yaşayan bir siyah kuş türü.)

keriz YER: Qerxan. <is.e.> lağım (pislik lağımı).

keriz (İr.) <s.> keriz.

kerkinc <is.d.> yengeç. *Kerkinc kı kesi perro, 'heta 'hewt koyan pey di heri nêzirê nêviradana*. Eşek yedi dağım arkasında anırmayana kadar bırakmaz (çocuklar için bir korku deymi).

kerkit YER: Qerxan. <is.e.> dokuma aleti.

kerkorani <is.d.> gece körlüğü.

kerkorani biyayış gece körlüğüne yakalanmak. *Ekı beno tarı, ez bena kerkorani verê xo nêvinena*. Karanlık olunca, önümü göremiyorum, bende gece körlüğü var.

kerkoti <is.d.> 1) yarma buğday. 2) yarma pilavı (yemek).

kerkoti biyayış kırılmak, ufalmak.

kerkoti kerdış kırmak, ufaltmak. *To no bırxul weş nêtahnyay, kerdo ze kerkoti*. Bu bulguru iyi öğütmemişsin, çok ufaltmışsın.

kerkût <is.e.> 1) kükürt. 2) kibrit.

kerkût biyayış kükürtlenmek.

kerkût kerdış kükürtlemek. *Ma rezê xo kerkût kerd kı, wel cı nêperro*. Küllen-

mesin diye bağımızı kükürtledik.

kerkûtın <s.> kükürtlü.

kerme <is.e.> 1) yara kabuğu. 2) sümük kurusu. 3) toprak kabuğu.

kerme girêdayış kabuk bağlaması (yara). *Dirbeta mı kerme girêdayo, a do nezdi ra weş bo*. Yaram kabuk bağlamış, yakında iyileşecek.

kermege YER: Qelacıx. <is.e.> tezek. (Hayvan dışkısının kalın tabakası, yakacak yerinde kullanılır.)

kermeyin <s.> kabuklu.

kermezın <s.> kurtlanmış meyve.

kermi YER: Qerxan. <is.e.> gübre (ahır altında kat kat), hayvan tüyünün gübrelisi.

kerpa <is.d.> kör yılan (dişi), engerek.

kerpe <is.e.> kör yılan (eril). *Marr siyayo, kerpe risiyayo (atas.)*. Yılan karadır, kör yılanın yüzü karadır.

kerpiç <is.e.> ilkel tuğla, kerpiç.

kerr (Phlv. karr) <s.> sağır.

kerr biyayış sağırlaşmak, sağır olmak.

kerr kerdış sağırlandırmak, sağır etmek.

xo kerr kerdış kendini sağır etmek, duymazlıktan gelmek.

kerrandês YER: Feçi. <s.> kuru duvar. EŞ ANL: *wışkêds*.

kerre <is.e.> kaya.

kerreyin <s.> kayalık.

kerrin <is.d.> sağırılık.

kerrkerdox <is.e.d.> sağırlandıran.

kerrm <is.e.> kurtçuk, bakteri, mikrop. *Germa ra kerrmi kewtê dirbetda cı*. Yarasına sıcaktan kurt düşmüş/kurtlanmış.

kerrmê dari ağaç kurdu. *Ekı kerrmê dari dari miyan di nêbo, dar wışk nêbena (atas.)*. Ağaç kurdu ağaç içinde olmazsa, ağaç kurumaz. *Kerrmê dari dari miyan ra vijyeno (atas.)*. Ağaç kurdu ağacın içinden çıkar.

kerrmin <s.> kurtlu.

kerrmi definayış kurtlandırmak, içine kurt düşürmek.

kerrmi dekewtiş kurtlanmak, içine kurt düşmek, mikrop kapmak.

kerrmi ser finayış kurtlandırmak.

kerrmi ser kewtiş üzerine kurt düşmek.

kerseg VARY: *kesleg; keseg*. <is.e.> kesek.

kert <is.e.> 1) çeyrek. 2) yirmi beş kuruş.

kertkort YER: Qerxan. <s.> çıkıntılı, pürüzlü.

kertal YER: Qelacıx. <is.e.> kenger dikenini. EŞ ANL: *kengerteli*.

kertek <is.d.> kertik, tırtık, çentik.

kerteka mıli ense çukuru.

kertekin <s.> dışlı, çentikli.

kertosin YER: Mexmûr. <s.> tırtırlı (sürüngen hayvanlarda). *Qumqumika kertosin tiya ra ravêrd*. Burdan tırtırlı bukaemun geçti.

kertosi YER: 'Hesûd. <is.d.> bukaemun. EŞ ANL: *qumqumik*.

kertûg <is.e.> çıkıntı.

kerwa VARY: *kewra*. <is.e.d.> kirve. (Sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlendikten sonra sünnet sırasında çocuğu kucağına alarak elini, kolunu tutan ve bütün hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse.)

kerwayin <is.d.> 1) kirvelik. 2) sünnet düğünü.

kerwayin kerdış 1) kirvelik etmek. 2) sünnet düğünü yapmak.

kerxane <is.e.> genelevi.

kerxanedar <is.e.d.> genelevci.

kerxiyaye/i <or.e./d.> çürük (ağaç için).

kerxiyayış <gçs.f.> çürümek (ağaç için). *Na dar kerxiyaya*. Bu ağaç çürümüş. [*kerxiyeno*; em.k. *bikerxyi*]

kerxnaye/i <or.e./d.> çürütülen ağaç.

kerxnayış <gçl.f.> çürütmek (ağaç için). [*kerxeno*; em.k. *bikerxni*]

kes₁ <is.e.> dalyan ve ocakların önünde yapılan küçük seki.

kesa adırgani ateşin yakıldığı yerin önü.

kesa sibi dalyan ağzı. (Çay üzerinde balık tutmak için dallardan düşenen tuzak.)

kes₂ (Phlv. kas) <belgis.zm.(e.)> kişi, kimse. *Kes kı xo bixo rê çinê bo, şar kesî rê qe çinê beno (atas.)*. İnsan kendine olmazsa, başkası hiç olamaz. *Kesî to rê çiyê nêvato?* Sana kimse bir şey dememiş mi?

kes kı kim ki.

kesê herhangi bir kimse.

kesna başkası, başka kişi.

kesnaya başkasıyla.

kesa₁ <is.d.> kaplumbağa.

kesaya awi su kaplumbağası.

kesa₂ <is.d.> anahtar kasası.

kesanvaş <is.e.> kaplumbağaların sevdiği, yaprakları geniş, siyahımsı renkli, üzerinde bir kaç çiçeği olan bir ot çeşidi.

keseg YER: Qelacix. BKZ: *kerseg*.

kesek <belgis.zm.> kimsecik.

keskere <is.e.> sedye. (Malzeme taşımak için iki kişinin taşıdığı tahta araç.)

keskûn VARY: *sikûn*. <is.e.> yatışma, dinme.

keskûn biyayış yatışmak, dinmek. *Firtine tayn bî keskûn, ez hewna kewta ray*. Rüzgar biraz yatıştıktan sonra yola çıktım.

keskûn kerdış yatıştırmak, dindirmek.

kesleg BKZ: *kerseg*.

kespa YER: Qerxan. VARY: *kespik*. <is.d.> ölmüş yengecin ağzının baş kısmının, süs eşyası boncuğu olarak kullanılması.

kespik YER: Mûskan. BKZ: *kespa*.

kestane (Yun.) <is.d.> kestane.

keşiş <is.e.> papaz.

keşk <is.d.> ayrılarla döğmeyi pişirip güneşte kurutma.

keşkek (İr.) <is.d.> keşkek.

keşkekdar <is.e.d.> keşkekci.

ketim <s.> nüfus kaydı olmayan.

kevnar <s.> kırılan (özellikle ağaç kemik için). *Gilê na darer kevnari, rew şıkyenê*. Bu ağacın dalları naziktir, çabuk kırılır.

kew <is.e.> köpük.

kew fek finayış öfkelenmek.

kew fek kewtiş köpürmek (kızınca).

kew kerdış köpüklenmek, köpük yapmak, köpük çıkararak kabarmak. *No sabûno boll kew keno*. Bu sabun çok köpürüyor.

kew ser finayış köpürtmek. *Kew ser vıştışa çına pak nêbeno*. Köpürlemlenmekle elbise temizlenmez.

kew ser kewtiş üstü köpüklenmek.

kewani YER: Miyalan. <is.d.> ev hanımı.

kewase <is.e.> toprak dökülmesin diye, tavanlara serilen ot veya yapraklı dallar.

kewçik BKZ: *koçik*.

kewe YER: Qelacix. <s.> mavi.

keweyayış <gçs.f.> dezenfekte olmak, köpürmek. (Köpük çıkararak kabarmak.) [*keweyeno*; em.k. *bikeweyi*]

keweynayış <gçl.f.> dezenfekte etmek, köpürtmek, pansuman etmek (tuz veya kolonyayla). *Dirbeter pey qoloniyaya bikeweynê!* Yaray kolonyayla dezenfekte edin! [*keweyeno*; em.k. *bikeweyni*]

Kewê <öz.d.> kadın adı.

kewin <s.> köpüklü.

kewkêr <is.d.> karacan ağacı. (Dikenli, kabuğu hoş kokulu bir ağaçtır. Bu ağaçtan kaşık, kepçe yapılır.) EŞ ANL: *kenêr*.

kewl YER: Sinag. <is.e.> yüksek kayalık.

kewra YER: Qelacix. BKZ: *kerwa*.

kewreg <s.> nazik (ağaçlarda), gevrek.

kewregın <s.> gevrekli.

kewrinc <is.e.> yosun.

kewrinc girêdayış yosun tutmak. *Na 'siyer kewrinc girêdayo*. Bu taş yosun bağlamış.

kewrincin <s.> yosunlu.

Kewser (Ar.) <öz.e.> Kevser. (Cennette bulunduğu inanılan kutsal su.)

kewte/i <or.e./d.> 1) düşkün, düşmüş. 2) yatmış olan.

kewten <is.d.> 1) düşüş, düşme. 2) yatma.

cı kewten 1) ateş tutuşma. 2) ışık yanma.

kewtiş <gçs.f.> düşmek. *A derzin kewt koti?* O iğne nereye düştü? [*kewno*; em.k. *bikewi*] EŞ ANL: *gunayış*.

cı kewtiş VARY: *a cı kewtiş*. 1) tutuşmak (ateş). *Dêza velgi kewt cı, veşê*. Yaprak yığını tutuşup yandı. 2) yanmak (ışık için). *Limba kewt cı*. Lamba yandı. 3) bir hayvanın dişisiyle eşleşmesi. *Mangay ma*

dewar bi, vistra ame kewt ci. İneğimizin eşleşme zamanı gelmişti, tosun gelip eşleşti. 4) düşmek (meşru evlilik), Bir şeyin birine hak olması. *Birakeynay ci, ci nêkewna kî pa bijewjyo.* Yeğenine nikahı düşmez ki evlensin.

de kewtiş girmek (içine). *Dollê di û kewt de.* Bir göl görünce, içine girdi.

pê kewtiş 1) dalaşmak, birbirine girmek. *Bergiri pê kewê, heri werte dî şinê (atas.).* Atlar birbirine düşerse, eşekler arada gider. 2) birbirine düşmek (meşru evlilik). *Wa û biraya pê nêkewnê kî, bijewjyo.* Oğlan ve kızkardeş birbirine düşmezler ki, evlensinler. 3) birbirine atlamak. *Heryê kewnê pê.* Eşekler birbirine atlıyor. 4) çoğalmak, oluşmak, bir araya gelmek. *Çend rojyo kî ezo girweyena, zor hezar kaxit kewt pê.* Kaç gündür çalışıyorum, zor bin lira bir araya geldi.

ra ci kewtiş YER: Qerxan. 1) yanmak. *Adir kewto ra cî?* Ateş yanmış mı? 2) tutuşmak (ateş). *Adir kewt ra cî?* Oduklar tutuştu mu?

ro ci kewtiş YER: Qelacix. bir hayvanın dişisiyle eşleşmesi. EŞ ANL: *ci kewtiş.*

kexme <is.e.> bir kumaş çeşidi (kadın için).

kexse <is.e.> soğan yumrusu.

key (Phlv. kay) <sor.zm.> ne zaman, ne vakit. *Key to mî rê va?* Bana ne zaman söyledin?

keyan <is.e.> muhtar.

keyaney <is.d.> muhtarlık.

keybo <zf.> bir an önce. *Keybo kî ez bîşiyayê keye.* Bir an önce eve gitseydim.

keye VARY: *çeye; kiye.* <is.e.> 1) aile. 2) ev. *Keydê Yawdiyan dî nan bûrî, keydê Xıristiyanan dî rakewî (atas.)!* Yahudî'lerin evinde yemek ye, Hıristiyan'ların evinde yat! *Bigirwey kî, tî bişê xo rê keye ronê!* Çalış ki kendine bir ev kurabilesin.

key meymana konuk evi.

key veşaye/i evi yanasıca (beddua). *Key veşaye hewna nêame kar.* Evi yanasıca daha işe gelmedi.

key xırab biyaye/i günahlı ev.

keye kerdış ev kurmak. *Bigirwey kî, tî xo rê keye bikerê!* Çalış ki kendine ev kurasın!

keye wedardış varını yoğunu kaybetmek. *Key ma wedarna, teva maya nêverda.* Varımızı yoğumuzu kaybetti, elimizde bir şey bırakmadı.

keyl₂ <is.d.> Sekiz ölçek (240 kg) ya da 16 tenekelik tahıl için kullanılan ölçü birimi.

keyl₂ <zf.> müddet, süre.

keyl pırr biyayış müddeti dolmak, süresi dolmak.

keyl tamam biyayış müddeti tamam olmak. *Hîni keyla cî biya tamam, o şiyayeyo.* Süresi dolmuş artık, gidicidir.

keyle YER: Qelacix. BKZ: *çeyle.*

keyna VARY: *kêna.* <is.d.> kız. EŞ ANL: *keynek.*

keyner kız. (bük.) *Na keyner rê vajê!* Bu kıza söyleyin!

keynê! <vok.> kız! *Keynê, çay biya!* Kız, çay getir!

keynek (Phlv. kânig) VARY: *çeynek.* <is.d.> kız. *Na keyneker rê aw biyarê!* Bu kızcağıza su getirin! EŞ ANL: *keyna.*

keynekey BKZ: *keynekin.*

keynekin VARY: *keynekey.* <is.d.> kızlık.

keys YER: Qerxan. <is.e.> fırsat. EŞ ANL: *mezal.*

keys cî ro ardış fırsat bulmak. *Ey keys ard cî ro û wenden.* Okuma fırsatı yakalladı.

kez BKZ: *kej.*

kezab (İr.) <is.d.> kezzap.

kezik BKZ: *kejê.*

kezi YER: Sinag. BKZ: *kedi.*

kê BKZ: *kam.*

kêber BKZ: *kêver.*

kêf (Ar.) <is.e.> keyif, coşku, zevk. EŞ ANL: *kel*₂.

kêfê cî ardış zevk vermek.

kêf cî dayış keyif vermek, coşkulandırmak, zevklendirmek.

kêf kerdış coşmak.

kêfin <s.> keyifli, coşkulu.

kêfi <s.> keyfi, coşkuca.

kêl YER: Qerxan. <is.d.> anıt, dikili taş, mezar taşı.

kêlimtı VARY: *kêrintû.* <is.e.> tirpan.

kêlimtı kerdış tirpanlamak.

kêlimtiker <is.e.d.> tirpancı.

kêli <is.ç.> göçer.

kêna BKZ: *keyna.*

kêrdış YER: Birêveran. BKZ: *kerdiş.*

kêrintû YER: Qelacix. BKZ: *kêlimtı.*

kêri VARY: *ûkêri.* <is.d.> Ayran tuluğunun yan tahtalarına takılan orta tahta. Yayığın (tuluk) dik durmasını sağlayan yassı destek.

kês YER: Qerxan. <is.e.> saman artığı, iri saman.

kêsa <s.> rahatsız, halsiz (hastalıktan dolayı).

kêsa dî biyayış rahatsız olma durumu, halsiz olmak. *Bakalê to kêsa dî bî, fîna zî girweyayê.* Deden rahatsızdı, yine de çalışıyordu.

kêsedar <is.e.d.> kesedar. (Zenginlerin, parasını yöneten kimse.)

kêver VARY: *kêber.* <is.e.> kapı. *Kêverê xo mendal kî, imbıryanê xo xırxız (tırıttox) mekî! (deyim).* Kapımı kilitle, komşunu hırsız çıkarma!

Kêwa <öz.e.> 1) erkek adı. 2) Çermik'te, Karahan aşiretine bağlı bir kol.

kî₁ (İr.) <ilgi zm.> -se (-sa), -ince. *Çıyo kî tırıtı bî, pistindê xo dî nımit bî.* Çaldığı eşyayı,

- koynunda saklamıştı. *Mı kı to rê va, to 'emel nêkerd*. Ben sana söyleyince, inanimadin. *A kı amê, tı qır û qot mendê*. O gelince, sen dikilip kaldın.
- ki**₂ <bağ.> ki. (*kı* bağlacı, anlam kaybı olmadan cümleden çıkarılabilir.) *Biremê zerre (kı) şıma hi nêbê!* İçeri kaçın ki ıslanmayasınız! *Ez 'emel kena (kı) şıma do nê istanika bıwanê*. Bu masalları okuyacağınıza inanıyorum.
- ki**₃ BKZ: *eki*.
- kıdı-kıdı** <ünl.> oğlak çağırma ünlemi.
- kıhan** (Phlv. kahwan) VARY: *kehan*. <s.> eski.
- kıhan biyayış** eskimek.
- kıhan kerdış** eskitmek.
- kıhari** <is.d.> henüz iki yaşına girmemiş keçi.
- kıhêl** <is.d.> küheylan. *Estora to kıhêla?* Atın küheylan mı?
- kıho** VARY: *kûho; kûo*. <s.> yeşil. *Piyazo kıho zımıstani boll vayo*. Kışın yeşil soğan çok pahalı.
- kıho biyayış** yeşermek, yeşillenmek. *'Erd biyo kıho*. Yer yüzü yeşermiş.
- kıho kerdış** 1) yeşertmek, yeşillendirmek. *Ey êdê xo kerd kıho (deyim)*. O dediğini gerçekleştirdi. 2) yeşil görünmek. *'Heme cayo kıho keno*. Her yer yeşermiş görünüyor.
- kıhoysi** <is.d.> yeşillik.
- kıj** <is.e.> taraf. *Taq o kıjdê dınyay ra ameyo no kıj*. Ta dünyanın öbür tarafından bu tarafa gelmiş. EŞ ANL: *kışt*.
- kıl** <is.d.> alev. *Kıla adiri kı werzo, terrn û wişkiya piya veşenê (deyim)*. Ateş alevlenirse, yaşla kuru bir arada yanar.
- kıl cı kewtış** alevlenmek. *Kıl kewt cı, veşa*. Alevlendi, yanıyor.
- kıl kerdış** ateşi alevlendirmek (üfleterek).
- kılaş** YER: Qerxan. BKZ: *lekaş*.
- kılaw** (İr.) <is.d.> külah, başlık, takke. *Merdım bıšo kılawa xo xo sero tepêšo fina beso (deyim)*. İnsan külahını başında tutabilse yine yeter.
- kılawardar** <is.e.d.> külahçı.
- kılawek** <is.d.> 1) külahcık. 2) harfler üzerindeki inceltme imi (örn. ê, û).
- kılawın** <s.> külahlı.
- kılêlîka dıhir** <is.d.> öğle sığağı. EŞ ANL: *kelkela dıhir, qızqızıkê dıhir*.
- kılênca** <is.d.> çörek (yağ, yumurta, süt karışımı ile yapılır).
- kılêncaş roşani** bayram çöreği. (Bayramlardan bir gün önce hayır için dağıtılan çörek.)
- kılêncaş veyvi** düğün çöreği.
- kılît** (İr.) <is.e.> anahtar.
- kılît biyayış** kilitlemek.
- kılît kerdış** kilitlemek.

- kılîtbiyaye/i** <or.e./d.> kilitlemiş olan.
- kılîtın** <s.> anahtarlı.
- kılîtker** <is.e.d.> kilitleyen.
- kılîtkerde/i** <or.e./d.> kilitli.
- kılık** <is.d.> koyun ve keçilerin pis kılları. *Bızê mayê kılık rıznenê*. Keçilerimiz pis kıllarını döküyor.
- kılm** <s.> kısa.
- kılm biyayış** kısaltmak.
- kılm kerdış** kısaltmak.
- kılm ra kılm** kısaca, özet olarak.
- kılmek** <s.> kısacık.
- kılmey** <is.d.> kısalık.
- kılmkerde/i** <or.e./d.> kısaltılmış.
- kılondirek** <is.d.> ilk ağız süttten yapılan peynir.
- kılör** <is.d.> 1) börek. *Kerwa Cımi kılörê ayri vıraşti, ma werdi*. Kirve Cuma değirmen böreği yaptı, biz yedik. 2) dolaşık, kıvrık (yılan hortumu gibi).
- kılör biyayış** kıvrılmak (özellikle yılan). *Marr qulda xo feka biyo kılör*. Yılan deliğinin önünde kıvrılmış.
- kılör kerdış** dolamak. *Xortımı kılör kı û kışt ser ronî!* Hortumu dolayıp bir kenara bırak!
- kılora çili** kış böreği. (Kış ayında içine bir maden koyulup pişirilir ve bölünür, o madenin içinde olduğu bölüm, aileye ait olan hayvanlar dahil, kime düşerse evin rıskı onun üstündedir.) *Bêrê, ma kılora çili virazımı, hele rışqê keydê mayo kami sero*. Gelin kış böreği yapalım, hele evimizin rıskı kimin üstündedir.
- kıls** YER: Qerxan. <is.e.> kireç. EŞ ANL: *kerez*.
- kın** <s.> çüce.
- kıno!/kînê!** <vok.e./d.> çüce! *Kıno, tiyê se kenê?* Ne yapıyorsun çüce?
- kınar** (İr.) VARY: *kınare*. <is.e.> kenar.
- kınare** BKZ: *kınar*.
- kınareyin** <s.> kenarlı.
- kınarın** <s.> kenarlı.
- kıncı** BKZ: *kuncı*.
- kıncıyin** BKZ: *kuncıyin*.
- kıncırib** BKZ: *kuncırib*.
- kındık** YER: Qelacıx. <is.e.> küçücük üzüm salkımı.
- kındır** BKZ: *kendir*.
- kınık** <s.> cücemsi.
- kır** <is.e.> sik, penis, yarak.
- kırav** <is.e.> faiz.
- Kırdas** <öz.e.d.> Kürt.
- Kırdaski** <öz.d.> Kürtçe.
- kıremıt** (Yun.) <is.e.> kiremit.
- kıremıtın** <s.> kiremitli.
- kırêsiyayış** <gcs.f.> taşınmak (yük). (Binek hayvanla, araçla ve insanın gücüyle taşınmak.) *Xeylê koli ewro kırêsiyayê*. Bugün epey odun taşınmış. [*kırêsiyeno*;

em.k. *bıkrêsiyi*]

kırğılı <is.e.> kanatlı hayvanların dışkısı.

kırste/i <or.e./d.> taşınmış olan.

kırsten <is.d.> taşıma.

kırsten dayış taşıtmak.

kırstış <ğçl.f.> taşımak (yük). (Binek hayvanla, araçla ve insanın kendi gücüyle taşımaları.) *Ez to vêşêri betillyaya, ezo destana aw kırêsenâ, tiyê heriya kırêsenê*. Ben senden fazla yorulduğum, ben elle, sen eşekle su taşıyorsun. [*kırêseno*; em.k. *bıkrêsi*]

kırstox <is.e.d.> taşıyan, taşıyıcı.

kırî (Ar.) <is.d.> kira. EŞ ANL: *icar*.

kırî kerdış kiralamak.

kırîya dayış kiraya vermek.

kırîker <is.e.d.> kiracı.

kırîyadayox <is.e.d.> kiraya veren.

kırm-kırm <is.d.> kıtır kıtır. (Kuru meyış yerken çıkan ses.) EŞ ANL: *qirt-qirt*.

kırminayış <ğçl.f.> kıtırdamak. *Tiyê pıskût wenê û kırminenê*. Bisküvi yiyip kıtırdatıyorsun. [*kırmineno*; em.k. *bıkrımını*]

kırmi <is.d.> kıtırdama.

kırmi kerdış kıtırdatmak.

kırmi ser nayış kıtırdatmak. *Oyo simit weno, 'eyni kırmi naya ser*. O simiti kıtırdatıp yiyor.

kırmi vetış kıtırdanmak.

kırmiyayış <ğçs.f.> kıtırdanmak. [*kırmiyeno*; em.k. *bıkrımyi*]

kırso YER: Qerxan. <is.d.> araba.

kırosnaye/i <or.e./d.> üstü kesilen, kırılan (meşe ağaçları).

kırosnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> 1) kemirmek. 2) kesmek, kırmak. *Serê nê bırıka kırosnayo*. Bu meşe ağaçlarının ucunu kırmışlar. [*kırosneno*; em.k. *bıkrısnı*] EŞ ANL: *ser ra cıkerdış, tûl kerdış*₂.

kırosyayış <ğçs.f.> dışın ucunun kendiliğinden erimesi. *Dındanê minê, ser ra kırosyenê*. Dışlerimin ucu, çürüyüp eriyor. [*kırosyeno*; em.k. *bıkrırosyi*]

kırırî <is.e.> sapa. *Ti ze kırırî heri*. Eşek sıpası gibisin. *Hero kı bıbo, kırırıyın ra beliyo*. Olacak eşek sıpalığında kendini belli eder.

kırt-kırt <zf.> gırt gırt. *Ey tenke kırt-kırt bırrna*. O tenekeyi gırt gırt kesiverdi.

kırte <is.e.> köpek yavrusu.

kırtık <is.d.> omurga arası.

kırtî <is.d.> hafif kırılma sesi, gırt.

kırtî cı kewtış kırık sesi çıkarması.

kırtleme (Tk.) <is.e.> gırtlama.

kırtleme kerdış gırtlamak. (Şekerini ağzıda tutarak çay içmek.)

kırwas <is.e.> kumaş çeşidi. (Beyaz, kalın, yerli şark kumaşı.)

kısdayi <is.d.> oruşpu.

kısı <is.ç.> am, döl yolu, kadının cinsel organı.

kıskısnaye/i <or.e./d.> ekşitilen.

kıskısnayış <ğçl.f.> 1) ekşitmek. *No mast kıskısnayo*. Bu yoğurdu ekşitmişler. 2) bozmak (yemek için). *Na şami kıskısnaya, hını nêweryena*. Bu yemeği bozmuşlar, daha yenilmez. [*kıskısneno*; em.k. *bıskısnı*]

kıskısyaye/i <or.e./d.> ekşiyen.

kıskısyayış <ğçs.f.> 1) ekşimek. 2) bozulmak (yemek için). [*kıskısyeno*; em.k. *bıskısyi*]

kış <ünl.> kış! (Tavukları kovalarken çıkarılan ses.)

kış kerdış tavukları kovmak.

kışiyaye/i <or.e./d.> 1) öldürülmüş olan. 2) infaz edilmiş olan.

kışiyayış <ğçs.f.> 1) öldürülmek. 2) infaz edilmek. [*kışiyeno*; em.k. *bıkişyi*]

kışt <is.d.> yan, taraf. EŞ ANL: *kij*.

a kışt o taraf.

a kışt dayış kenara çekmek. *Ey bergirê xo da a kışt kı ez ravêra*. O atını kenara çekti ki ben geçeyim.

– **xo a kışt dayış** kenara çekilmek.

a kışt ra o taraftan.

a kışt ro o taraftan, yana doğru. *Sımerê xo, a kışt ro viradı!* Samanını, o taraftan bırak!

a kışta o taraftan.

a kıştên o taraftaki.

cı kışta yanbaşında. *Mêrdeko cı kışta*. Adam yanbaşındadır.

ey kışta 1) ayrıca. *Karê xo bıqedin, ey kışta karna esto, ey zi bıqedin û bê*. İşini bitir, ayrıca başka iş var, onu da bitirip gel. 2) onun yanında. *Ey kışta mevındı!* Onun yanında durma!

jû kışt ser eğim. (Tek taraf üzeri) *Dı gındırîkê 'ereber hewadeway bi, 'ereba jû kışt ser şiyê*. Arabanın iki tekeri kalkmıştı, araba tek taraf üzeri gidiyordu.

kışt ser yan taraf.

kışt ser dayış yana çekmek.

– **xo kışt ser dayış** yana çekilmek, savulmak. *Xo kışt ser dê, ezo yena*. Savulun, ben geliyorum.

kışta bin öteki taraf.

kışta çep sol taraf.

kışta kewtış 1) yan yatmak, yana düşmek. 2) alabora olmak. *Gemi dengizi miyan dı, kışta kewta*. Gemi denizin içinde, alabora olmuş.

kışta nayış yanına koymak.

– **xo kışta nayış** kendi yanına koymak, yanbaşına koymak. *Ekî tı qalê marri kenê, çıweyê xo kışta nı!* (atas.). Yılandan söz edince, sopanı yanına bırak!

kışta rakewtış yan yatmak. *Ez kışta rakewta*. Ben yan yattım.

kışta raşt sağ taraf.

- kıştê ser** 1) bir tarafta. *Ber kıştê ser ron!* Götür bir tarafta indir! 2) تنها bir yerde.
- kışte/i** <or.e./d.> 1) öldürülmüş. 2) infaz edilmiş.
- kışten** <is.d.> 1) öldürme. 2) infaz.
- kışten dayış** öldürtmek. *Ey jewê da kışten* O birini öldürttü.
- kıştış** <gçl.f.> 1) öldürmek. *Kami kışt, mı kışt* ("Pepûg'un türküsü"). Kim öldürdü, ben öldürdüm. 2) infaz etmek. [*kışeno*; em.k. *bıkışt*] (Phlv. kuş-)
- pê kıştış** birbirini öldürmek. *İna pê kışt.* Onlar birbirini öldürdü.
- xo kıştış** intihar etmek.
- kıştox** <is.e.d.> 1) öldüren, cani. 2) infaz eden.
- Kıt₁** <öz.d.> kadın adı.
- Kitê!** <vok.>
- kıt₂** <s.> turuncu rengi. (Kırmızı, sarı ve beyaz karışımı renk. Özellikle keçiler için.) *Bıza kıt.*
- kıtab** (Ar.) <is.e.> kitap.
- kıtan** <is.e.> keten.
- Kıtawin** <öz.d.> kadın adı.
- kıtre** <is.e.> sift.
- kıvil** YER: Qerxan. <is.d.> tüylü hayvan postu. (Hayvanın derisinin soyulmuş hali.)
- kıxayış** BKZ: *qıxayış*.
- kıxtı-kıxtı** VARY: *kûxtı-kûxtı*. <is.d.> uhu uhu.
- kızır** YER: Qerxan. <is.e.> muhtar muavini (yardımcısı), aza.
- kızırık** <is.e.> koyunun kuyruk yağı alındıktan sonra arta kalan kavrulmuş et.
- kızırıkı** <s.> kılların üstten yanma şekli.
- ki** YER: Çüngüş. <arka ed.> de, da. *Şıma ki, maya yenê keye?* Sizde, bizimle eve gelir misiniz? EŞ ANL: *zi*.
- kıbar** (Ar.) <s.> kıbar, nazik, ince, zarif, cazip. EŞ ANL: *wırrni*.
- kıbar biyayış** kibarlaşmak.
- kıbarey** <is.d.> kibarlık. EŞ ANL: *wırrniyey*.
- kiler** (İr.) <is.d.> kiler.
- kilo** (Fr.) <is.e.> kilo.
- kiloamper** (Fr.) <is.e.> kiloamper.
- kilometre** (İr.) <is.e.> kilometre.
- kimyager** <is.e.d.> kimyacı.
- kimyagerey** <is.d.> kimyacılık.
- kip** <s.> 1) uygun. *Çınayê mi kipê mino, mi rê ne herayo ne zi tengo.* Elbisem bana uygun, bana ne geniş ne de dardır. 2) kalıp. EŞ ANL: *qalib*.
- kip biyayış** uygun düşmek (üzerine veya içine tam oturmak).
- kip kerdış** kapağını kapamak (bir şeyin). YER: Qerxan.
- kirdış** YER: Ninyat. BKZ: *kerdış*.
- kisne** <zf.> tarafından, kesesinden. *Ê perrey kisne dê mı ra şî.* O paralar benim kesemden gitti.
- xo kisne** kendinden, kendi kesesinde, kendi adına.
- kiye** YER: Ninyat. BKZ: *keye*.
- ko₁** (Phlv. köf) <is.e.> dağ. *Ko koy sero beno, keye keyi sero nêbeno (atas).* Dağ dağın üstünde olur, ev evin (aile ailenin) üstünde olmaz.
- ko kewtış** dağa çıkmak.
- ko₂** VARY: *ka*. <ünl.> hani. *Ko, oyo koti dı?* Hani o nerde? EŞ ANL: *kûwa*.
- kobe** <is.e.> saça takılan sıra altınlar.
- koç** (Tk.) <is.e.> 1) göç. 2) kabile. *Koçê qeraçiyano yeno.* Çingene kafilesi geliyor. EŞ ANL: *sokın*.
- koç kerdış** göçmek, göç etmek.
- koçegin** <is.d.> dans, çiftetelli.
- koçek** (Tk.) <is.e.d.> köçek, dansöz, dansör, dansçı.
- koçekey** <is.d.> dansözlük.
- koçem** <is.e.> kemirme. (Keçilerin fidanları üstten kırıp yemeleri.)
- koçem kerdış** kemirmek.
- koçepese** YER: Qelacix. <is.d.> geyik. EŞ ANL: *kospes, peskovi*.
- koçer** (Tk.) <is.e.d.> göçebe.
- koçık** VARY: *kewçık*. <is.d.> kaşık. *Koçıka arêda, kondêza kerd vıla (atas).* Kaşıkla topladı, kepeçyle dağıttı (kazancın değerini bilmiyor anlamına gelir).
- koçıka goşın** çatal kaşığı.
- koçıka ver şaneyayış** kaşıkklamak. (Sadece kendini düşüncesine hızlı hızlı kaşıkklamak.)
- koçıka ver şaneyayış** kaşıklanmak.
- kod** <is.e.> 1) ağaçtan yapılmış kab, çanak. 2) tahıl ölçmekte kullanılan ölçü birimi.
- kodik** YER: Qerxan. <is.e.> çanakcık. (Çortanın içinde yoğrulduğu çanak.)
- kodoş** (Erm.) <s.> kodoş.
- kofi** <is.d.> kadın takkesi. (Kadın başlarına takılan renkli şifonlardan oluşan başlık.)
- kok** <is.e.> 1) kök (bitki, ağaç). *Kokê na dar qalno.* Bu ağacık kökü kalındır. 2) kütük. (Kesilmiş kalın ağaç gövdesi.) 3) kök, köken. *Kokê ma Zazayo.* Kökenimiz Zaza. EŞ ANL: *binyate*.
- kok û binyate** yedi göbek. *Kamya ambazey kenê, sıfte kok û binyatey cı pers kı!* (atas.). Kiminle arkadaşlık edersen, önce yedi göbeğini sor!
- kok vêrdış** kökü kazınmak, tamamen ortadan kalkmak.
- kok viyarnayış** kökünü kazımak, soyunu tüketmek. *Kokê zereja viyarna.* Kekliklerin kökünü kazıdılar.
- kokê mılı ense.** *Nışto kokdê mildê mı, nêverdano ez hetêna şıra.* Ensemde binmiş, bırakmıyor ki bir yere gideyim.

kokım <s.> yaşlı, ihtiyar.
kokım biyayış yaşlanmak.
kokimey <is.d.> yaşlılık.
kokın <s.> köklü.
kokvaş <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi.
kokvêr <is.e.> soyu kurumak. *Kokvêro! Kokê xorta ravêro, kokê keyna bivêro!* Erkeklerin soyu geçsin! Kızların soyu kurusun! (Bir serzenişte bulunma ifadesi.)
kol <s.> 1) kör (bıçak için). *Kardida kola qota dewari mecikerê, gunayo.* Hayvanları kör bıçakla kesmeyin, yazıktır. 2) boynuzsuz, boynuzu olmayan.
bıza kol boynuzsuz keçi. *Heqê bizerda kol do bizerda istreyin ra pers bo.* Boynuzsuz keçinin hakkı boynuzlu keçiden sorulacak. (kimsese haksızlık yapmayın, sonunda sizden sorulur anlamına gelir.)
kol biyayış 1) körelmek. *Na kardi biya kol aya nêbirnena.* Bu bıçak körelmiş kesmiyor. 2) boynuzsuz kalmak.
kol kerdış 1) köreltmek.
 2) boynuzsuzlaştırmak.
kolbıza <is.d.> nevroz çiçeği. (İlk baharda kırlarda biten soğanlı, kokusuz güzel bahar çiçeği.)
kolbızay bıza keçi çiçeği (yenmez).
kolbızay meya koyun çiçeği (yenir).
kolbiyayen <is.d.> 1) körelme. 2) boynuzu çıkma, boynuzsuz olma.
kole₁ <is.e.> köle. *Ez kole nêbena, koley koli qe nêbena* (Koyo Berz). Ben köle olmam, kölenin kölesi hiç olmam. EŞ ANL: *bende*₁.
kole biyayış köleleşmek.
kole kay kerdış köle oyununu oynamak.
kole kerdış köleleştirmek.
kole₂ <is.e.> bir oyun türü. (Bu oyunu kadın ve erkekler karışık oynar, iki gruba ayrılır, önde iki kişi karşılıklı bir odunu, ya da ipi sıkıca tutar, diğerleri de arkadaşının arkasına sıkıca tutunup çekerler, hangi grup diğerini çekip düşürürse kazanır. Oyun üçer devre oynanır.)
kolemend <s.> kölelerden kurulan bir asker sınıfı. *Ez kalemendê pêrdê to niya.* Ben baban kölemini değilim.
koleyin <s.> kölelik.
koli <is.e.> odun.
koli <is.d.> omuz. EŞ ANL: *doşi*.
koli amayış omuza binmek.
koli birnayış odun kesmek. *Lajeko gema koli birneno.* Oğlan yabanda odun kesiyor.
koli nayış omuza almak.
 – **xo koli nayış** omuzlamak.
koli nizinayış odun yığın etmek.
koli şiyayış omuza binmek.
koli verdi kerdış odun kırmak.

kolkerden <is.d.> 1) köreltme. 2) boynuzlaştırma.
kom₁ <is.d.> çadır.
kom₂ <is.e.> topluluk (canlılar için), kitle. EŞ ANL: *kop*.
kom biyayış 1) toplanmak, bir araya yığılmak. 2) kitleleşmek.
kom kerdış 1) bir araya getirmek, toplamak, yığmak. 2) kitleleştirmek.
komê merdımın 1) insan topluluğu. 2) insan kitlesi.
kombırık <is.e.> hayvanların üstten yemenden dolayı bodur kalmış meşe ağaçları.
komek <is.d.> çadırcık.
komır <is.e.> kömür.
komır biyayış kömürleşmek.
komır kerdış kömürleştirmek.
komırın <s.> kömürlü.
kondêz <is.e.> tahta keçe.
kone <s.> 1) bildiği halde konuşmayan. *Dê vaj, tı ze zerejo kone.* Haydi söyle, suskun keklik gibi. 2) kaşarlanmış, kurnaz. *Zeno ze kone, qısa serre nêkewna.* Kaşarlanmış laf işlemiyor.
konı <is.e.> tokaç.
konı biyayış tokaçlanmak.
konı kerdış tokaçlamak. (Dam saçaklarını, çamaşırı tokaçla dövmek)
konı VARY: *kanê*. <sor.zm.> hani. *Konı oyo koti dı?* Hani o nerde? EŞ ANL: *kûwa*.
kop <is.e.> 1) küme, yığın, topluluk. 2) yığınak.
kop biyayış toplanmak, yığılmak, yığılılmak.
kop kerdış toplamak, yığmak. *Şo, vaşi kop kı pêser!* Git, otu (üst üste toplu) yığ!
kopê 'her toprak yığını.
kopê 'siya taş yığını.
kopê cewi arpa yığını.
kopê vaşi ot yığını.
kopbiyaye/i <or.e./d.> toplanmış olan, yığılmış olan.
kopbiyayen <is.d.> toplanma, yığılma.
kopkerde/i <or.e./d.> toplanan, yığılan.
kopkerden <is.d.> toplama, yığma.
kor (Phlv. kôr) <s.> kör. *Kor kamo, kor xesimo (atas).* Kör kimdir, kör acemi olandır.
kor biyayış kör olmak, körleşmek.
kor kerdış kör etmek. *Çimê ey veti, o kerd kor.* Gözlerini çıkardı, onu kör etti.
koro!/korê! kör! <vok.e./d.> *Va, "koro, to rê çiçi?" Va, "mı rê dı çimi!"* Kör "sana ne?" dediler. "Bana iki göz", diye cevap verdi.
korbiyaye/i <or.e./d.> kör olasıca.
kore <is.e.> tahıl tanelerinin kararıp çürütmesi.
korêk <is.d.> buğday içinde yetişen, siyah

renkli, ekmeek yapılıp yenilen bir bitki.
korfahm <s.> anlayışsız. *Tı boll korfahmê, qe qise ra fahm nêkenê.* Sen çok anlayışsızsın, hiç laftan anlamıyorsun.
korfahmey <is.d.> anlayışsızlık.
korfersend BKZ: *kerfersen*.
korgire YER: Qelacix. <is.e.> kördüğüm. EŞ ANL: *gozgire*.
korik <is.e.> ateşi üfleme aleti. *Asingeri korik kerdo xo dest, oyo adiri pif keno.* Demirci eline üfleme aletini eline almış, ateşi üflüyor.
kork BKZ: *kurk*.
Kormişkan <öz.e.> Nevruz. (Zazaların mart ayının son haftasında kutladıkları ilkbahar bayramı.)
kormit <is.e.> tere türü. (Biber acısı, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
kormitê kutika YER: Qerxan. taş yosunu (uzun boylu).
korpişt <zf.> örtbaş. EŞ ANL: *olpas*.
korpişt biyayış örtbaş edilmek.
korpişt kerdış örtbaş etmek. *Qısanê xo kenê û dıma korpişt kenê.* Laflarını söyler sonra örtbaş ederler.
kort YER: Qerxan. <is.d.> büyük çukur.
kortek <is.e.> gamze. EŞ ANL: *vılı*.
kortik YER: Qerxan. <is.d.> çukurcuk.
Kosan <öz.d.> Koşan aşireti (Siverek'te).
kose (İr.) <s.> köse. (Bıyığı, sakalı çıkmayan erkek.)
kospes <is.d.> geyik. EŞ ANL: *koçepese, peskovi*.
kostek <is.d.> 1) topukla ayak bileğini birbirine bağlayan sert damarlı et. 2) köpek ayaklarının üst tarafındaki pençe.
koşe (İr.) <is.e.> köşe. *Tewrey mi koşeyêna ronî!* Çantamı bir köşeye indir!
koşeyin <s.> köşeli.
koşk (İr.) <is.e.> köşk.
koşkeyli bindê 'erdi YER: Ş. Cori. <is.e.> yer altı solucanı. EŞ ANL: *çeyley bindê 'erdi*.
kotan <is.e.> bir köpek adı.
koteg (İr.) <is.d.> kötek (sopayla atılan dayak).
kotegi kerdış kötek atmak. *To, lajek kotegi kerd?* Çocuğa kötek attın mı?
kotegi werdış kötek yemek. *To kotegi werdi cı?* Sen kötek yedin mi?
koten <is.d.> emme.
koter <is.d.> 1) üveyik. 2) saç kesimi çesidi.
koter kerdış saçı kısa kesmek (alt taraftan).
kotervaş <is.e.> üveyik rengine benzeyen bir ot çesidi.
kotêl <is.e.> yalak.
kotiş <gçl.f.> 1) emmek. *Tûteki mostik kotê.* Bebek emzik emiyordu. 2) kemirmek. *Kutiko estey koçeno.* Köpek kemik kemiriyor. [*koçeno*; em.k. *bikoçı*]

koti (Phlv. ku) <sor.zm.> nereye.
koti dı nerede. *Nê koti dı mendi, çimê mı rayo mendi.* Nerde kaldılar, gözüm yolda kaldı.
koti dı bibo neredeyse. *Nıka koti dı bibo yeno.* Şimdi neredeyse gelir.
koti ra koti nereden nereye. *Koti ra resa koti.* Nereden nereye yetişti.
kotox <is.e.d.> emici.
kovike YER: Qelacix. BKZ: *guvik*.
kovi <s.> vahşi, dağlı. EŞ ANL: *hoday*.
koyayen <is.d.> 1) çalma. 2) uğrama.
koyayış <gçs.f.> 1) çalmak (kapı vb.). *Kêvero koyeno, şo kêveri akı!* Kapı çalınıyor, git kapıyı aç! 2) uğramak. (Bir yerden başka yere gidince söylenir.) *Ez dew ra koyaya tiyaya, mı nêşa çiyê zi bıkerâ.* Ben köyden buraya uğradım, bir şey de yapamadım. [*koyeno*; em.k. *bıkoynı*]
pa koyayış çarpmak. *Ez ûja ra ravêrda, destê mı koya pa.* Ben ordan geçerken, ona elim çarptı.
pêya koyayış 1) çatışmak, karşılıklı vuruşmak. *Ê merdimi koyay pêya.* O adamlar çatıştılar. 2) dövüşmek, çekişmek, kavga etmek. 3) çarpışmak, birbirine çarpmak. *Dı 'erebey koyay pêya.* İki araba çarpıştı.
koye <s.> dağlık (yer). *Mentiqey şıma boll koyeyo.* Bölgeniz çok dağlıktır.
koyin <s.> dağlı (yer).
koyiney <is.d.> dağlılık.
koynayen <is.d.> 1) çaldırtma. 2) uğratma.
koynayen dayış çaldırtmak (kapı v.b gibi). *Kêveri koynayen dı!* Kapıyı çaldırt!
koynayış <gçl.f.> 1) çaldırtmak. 2) yolunu bir yere uğratmak. *To qandê çici ez koynaya sûka?* Neden beni şehre uğrattın? [*koyeno*; em.k. *bıkoynı*]
pa koynayış dokundurmak, çarptırmak. *To çı destê xo koyna pa?* Sen neden elini ona dokundurdu?
pêya koynayış birbirine çarpırtmak.
koz₁ <is.e.> cemre.
koz kewtiş cemre düşmesi.
kozê 'erdi yer cemresi (mart ayının yirmisi). *Kozê 'erdi kewto, hını şew û roj çere girweyeno.* Yer cemresi düşmüş, artık gece ve gündüz ot göğerir.
kozê aw su cemresi (mart ayının onikisi). *Kozê aw kewto, hını gomey masa biyo vıla.* Su cemresi düşmüş, artık balık topluluğu dağılmış.
kozê heway hava cemresi (mart ayının beşi). *Emşo kozê heway kewno, hını zerrey benê germi.* Bu gece havaya cemre düşmüş, artık evlerin içi ısınır.
koz₂ <is.e.> kor (ateş).

koz biyayış korlaşmak.
koz kerdış kor haline getirmek.
kozık <is.e.> evsin.
kozık kewtış mevzilenmek.
kozikê kavıra kuzu ve oğlakların koyulduğu yer.
kozikê zereja keklik avlarken, avcılarının gizlendiği yer.
kozil YER: Sinag. BKZ: *koz*.
koziğ <is.d.> odun yığını (kömür için hazırlanan), küme. (Odun kömürü çıkarılırken üstü toprakla örtülen ateşlemeye yarayan deliği olan odun yığını.)
koziğ nızınayış odun kömürü ocağını hazırlamak, odunları üst üste yığmak.
kozıgca <is.d.> odun kömürünün yapıldığı yer.
kozkerden <is.d.> kor haline getirme.
kû <is.d.> kabak.
kûwa aw su kabağı. (Kabakgillerden, alt bölümü şişkin, birçok yerlerde kurutulup su kabı olarak kullanılan bir tür asma kabağı.)
Kûwa aw do rayda aw ra bısqıyo (atas.).
 Su testisi su yolunda kırılır.
kûwa bal balkabağı.
kûwa çewres roji kabak çeşidi.
kûwa kış kış kabağı.
kûwa qaflet VARY: *kûwa qafık*. sıcak suda haşlanıp içi yenilen bir kabak çeşidi.
kuç <is.d.> 1) sert olma durumu. *No beton zeno ze kuç*. Bu beton çok sert. 2) sert taş (elle tutulan). *Ma beton eşt, biyo wışk, biyo ze kuç*. Beton kurumuş taş gibi sertleşmiş.
kuçi kerdış taşlamak.
kuçi varayış taş yağmak. *'Hend zûri meki, nıka kuçi varenê ma ser*. O kadar yalan söyleme, şimdi üstümüze taş yağar.
kuçi varnayış 1) taş yağdırmak. *Se biyo, se biyo, tiyê kuçi varnenê*. Ne olmuş ne olmuş taş yağdırıyorsun. 2) yalan atmak. (Çaresizlik ve beceriksizlik karşısında söylenir.)
kûç-kûç <ünl.> köpekleri çağırma ünlemi.
kûç-kûç kerdış köpekleri yemeğe çağırarak.
kuçani <is.d.> şominenin arka ve yan kenarlarına yemek pişirmek için tencerenin üzerine koyulduğu ocak taşı.
kuçe <is.e.> sokak. *Tiyê çı 'hend kuçey ra geyrenê?* Niye o kadar sokaklardan geziyorsun?
kuçegeyr <is.e.d.> sokak adamı.
kudeyayış <gçs.f.> incinmek (döverek, laf ile). [*kudeyeno*; em.k. *bıkudey*]
kudeynayen <is.d.> incitme.
kudeynayış <gçs.f.> incitmek (döverek). *Qeçeka no lajek boll kudeynayo*. Çocuklar bu oğlanı çok incitmiş. [*kudeyneno*; em.k. *bıkudeyni*]
kudik <is.e.> domuz yavrusu.

kuf <is.e.> küf.
kufi biyayış küflenmek.
kufar (Ar.) <s.> küffar.
kufin <s.> küflü.
kufır (Ar.) <is.e.> küfür (dini).
kufır kerdış küfür etmek.
kufırbaz <is.e.d.> küfür eden.
kufırbazey <is.d.> küfürbazlık.
kufkarık <is.d.> kuzu mantarı.
kuflet <is.e.> aile. (Ev reisi ağzı ile hane halkı.)
kufleta ailece.
kufletin <s.> aileli.
kufletki <s.> ailevi. *Karandê kufletki meveyê!*
 Ailevi işlere karışmayın!
kufta (İr.) <is.d.> 1) köfte (et). 2) içli köfte.
kuftay kuncı içi susamlı köfte.
kuftaya veng içi boş köfte.
kuftadar <is.e.d.> köfteci.
kuftadarey <is.d.> köftecilik.
kuftelix <is.e.> köftelik.
kufti <is.d.> ağızdan duman bırakma işi.
kufti ser nayış sigara dumanlamak.
kûho YER: Qerxan. BKZ: *kıho*.
kul <is.e.> 1) akciğer lekesi. 2) ur, tümör. 3) kemik veremi. 4) deri kanseri.
kul po amayış ur çıkarmak.
kul vetiş ur çıkarmak.
kulav YER: Qerxan. <is.e.> keçe (yerde serilen), çoban keçesi, çobanın giydiği.
kulben <is.e.> küçük kazma.
kulçe (İr.) <is.e.> külçe.
kule <is.e.> sümek. (Eğirilmek için temizlenmiş, taranmış yumak biçiminde yün.)
kuley pemi sümek (pamuk).
kuley peşmi sümek (yün).
kuley porri sümek (saç).
kulefter <is.e.> büyük tahta kürek (kar atmak için kullanılır).
kulek BKZ: *kulemek*.
kuleme₁ <is.e.> patlıcan ezmesi (yemek çeşidi). EŞ ANL: *sogılme*.
kuleme₂ YER: Qelacıx. <is.e.> hoplama, sıçrama, zıplama. EŞ ANL: *lotık, tillo*.
kuleme biyayış hoplamak, sıçramak, zıplamak. *Ez kuleme biya, serrey mı koya ıstraxana*. Ben zıpladım, başım tavana değdi.
kulemek VARY: *kulek*. <is.d.> kalça. EŞ ANL: *kuli*.
kulfet <is.e.> zarar, ziyan. (Fidan ya da bitkilere zarar vurup bozma işi.)
kulfet kerdış ziyan etmek, bozmak. *Emşo kewtê zezewatdê ma miyan, pêro kulfet kerdo*. Bu gece sebzemizin içine girmiş, hepsini ziyan etmişler.
kulhanbey <is.e.> külhanbey.
kulik (İr.) <is.d.> külâh. *Kami kı şa kulika xo xo serri sero tepêso, camêrd oyo (atas.).*

Kim külahını başında tuta bilirse, yiğit odur.
kulın <s.> urlu, tümörlü.
kuling YER: Qerxan. (İr.) <is.e.> tek ağızlı kazma. (Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.)
kulistir <s.> külüstür. (Yıpranmış, eski görünüşlü olan.)
kuli YER: Ş. Cori. <is.d.> kalça. EŞ ANL: *kulemek*.
kulin <is.d.> arşiv, eşya gizleme yeri. (Mahsende ufak tefek şeylerin konulduğu alt gözler.)
kulxan (İr.) <is.e.> külhan.
kûm YER: Qerxan. <is.d.> çardak, hayma. (Üç tarafı kapalı çardak.)
kumêl YER: Miyalan. <is.e.> pasak.
kumêlin <s.> pasaklı.
kumêt <s.> duru renk (atlarda).
kûmi YER: Qerxan. <is.d.> yazlık ev. EŞ ANL: *zome, bano amnane*.
kunceyaye/i <or.e./d.> ezilmiş.
kunceyayış <gçs.f.> dövülerek ezilmek. (Gözle görülen eziklik) *Linga mı 'siyer bin dı mendı û kuncyê*. Bacağım taşın altında kalıp ezildi. *Çakêtê mı kewt çerxi ver û kuncyey*. Ceketim çarka kapılıp ezildi. [*kuncyeno*; em.k. *bıkcuncyey*]
kunceynaye/i <or.e./d.> ezdirilmiş.
kunceynayış <gçl.f.> döverek ezdirmek. *Mı goşt pey toqmaqa kuncyeyn*. Eti tokmakla ezdim. [*kuncyeno*; em.k. *bıkcuncyeyn*]
kunci VARY: *kıncı*. <is.e.> susam.
koma kunci gömül.
kunciyin VARY: *kıncıyin*. <s.> susamlı.
kuncırb VARY: *kıncırb*. <is.e.> pekmezli susam.
kund <is.e.> baykuş. (Zazalarda uğursuz bir kuştur, kimin evine konarsa o eve uğursuzluk getirir. Ötünce bu evin kökü kazınsın der.)
kund biyayış kendine toplanmak. *Yağer varayê, o wini darer bin dı kund bıbi*. Yağmur yağıyordu, o öyle ağacın altında toplanmıştı.
kunif VARY: *kenif*. <is.e.> lavabo, tuvalet.
kunik BKZ: *kuni*.
kuni VARY: *kunik*. <is.d.> uç (kazma ve iğne için). *Kuniya zengeni 'erd ro dı!* Kazma ucunu yere vur!
kunişk <s.> 1) küçük gözlü. *Hel bewni, 'hendik 'aro zeno ze kunişk*. Hele bak, o kadar çirkindir gözleri küçüktür. 2) tehlikeli kişi. *Zeno ze kunişk, xo cı ra bıpawê!* Tehlikeli biridir, ondan kendinizi koruyun!
kunye (Ar.) <is.e.> künye.
kûo BKZ: *kıho*.
kup (Ar.) <is.d.> küp. EŞ ANL: *dor*.
kupa aqılı akıl küpü.
kupa namûsi çok namuslu.

kupayış YER: Qelacix. <gçs.f.> öksürmek. [*kupeno*; em.k. *bıkupe*] EŞ ANL: *qıxayış*.
kûr₁ YER: Qerxan. <is.e.> koyun (kulakları küçük).
kurbeş <is.e.> porsuk.
kûrdık <is.d.> omuz hizasından kolları olmayan gömlek.
Kurdistan <öz.e.> Kürdistan.
Kurdistanij <öz.e.d.> Kürdistanlı.
kûrimçe YER: Qelacix. VARY: *kûrimtı*. <is.e.> kar küremede kullanılan büyük tahta kürek. EŞ ANL: *mezrife*.
kûrimtı YER: Bêsin. BKZ: *kûrimçe*.
kuriş <zf.> köpekleri okşama.
kuriş kerdış köpekleri okşayıp sevmek. *Mı kutikê xo kuriş kerd*. Ben köpeğimi okşayıp sevdim.
kurk (Tk.) VARY: *kork*. <is.d.> kürk.
kurkin <s.> kürklü.
kurn <is.d.> 1) kurna. (Çeşmenin önündeki taş, su teknesi.) 2) yalak.
kurna aw su kurnası.
kurna ayri değirmen kurnası.
kurna kergi üzüm ezme teknesi.
kurnêl <is.e.> yarı açık ya da içi boş ve kapalı kovuğa benzer oyuk bir madde.
kurnêlin <s.> "kurnêl" gibi.
isoto kurnêlin top biber
kuro <ünl.> ninni.
kuro kerdış ninni söylemek.
kurr <is.d.> höyük. (Tarih boyunca türlü sebeplerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntılarının üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepe.) *Kurra Diktol berza, honika*. Diktol'un höyüğü yüksek ve serindir. EŞ ANL: *til*.
kûrr <s.> yaramaz, fena.
kûrr-kûrr <is.d.> ağlama işi.
kûrr-kûrr kerdış ağlamak. (Yüksek sesle kendi kendine ağlamak.)
kûrrayış <gçs.f.> acı içinde kıvranıp ağlama. *Ganê mı tewayê, ez tewayi verdi 'hendik kûrrayê!* Canım acıyordu, acılar içinde o kadar ağlıyordum ki! [*kûrreno*; em.k. *bıkûrrı*]
kûrrey <is.d.> fenalık, yaramazlık.
kûrrey kerdış fenalık yapmak, yaramazlık yapmak. *Çeqekiyê kûrrey kenê*. Çocuklar yaramazlık yapıyor.
kursı (Ar.) <is.e.> kürsü.
kuşat <is.e.> şaka, espri. EŞ ANL: *yananey*.
kuşat kerdış şakalaşmak.
kuşatker <is.e.d.> şaka yapan.
kuşi <is.d.> akan su sesi (dökülen).
kuşi kerdış ses çıkarmak (su için).
kuşni <is.d.> küsne, kara burçak.
kuşpe <is.e.> hayvan yemi.

kuşpıncar <is.d.> bir ot çeşidi (yenilir).

kut <is.e.> itme, itekleme, itiş. EŞ ANL: *tehni*.

kut biyayış itilmek.

kut kerdış itmek.

kût YER: Qerxan. <s.> felçli, sakat, iki ayağı kopuk. EŞ ANL: *kûz, ferc*.

kût biyayış felç olmak, sakat olmak.

kût kerdış felç etmek, sakat etmek.

kutayış <gçl.f.> yürümek (kısaltarak). *Mayê rayer kutenê*. Yolu kısaltarak yürüyoruz. [*kuteno*; em.k. *bıkutı*]

kûtayış YER: Qerxan. BKZ: *kûwatış*.

kuteg <is.d.> destek, dayak.

kutı YER: Qerxan. <is.d.> sütun.

kutık <is.e.> köpek. *Kutık goştê kutiki nêweno (atas.)*. Köpek köpeği ısırılmaz.

kutık biyayış köpekleşmek.

kutiko awi kunduz.

kutiko gerrin 1) uyuz köpek. 2) uyuz köpek (insanlarda, argo). *Ze kutiko gerrin oyo tiyayey ra geyreno*. Uyuz köpek gibi buralarda geziyor.

kutiko har 1) kuduz köpek. 2) saldırgan köpek.

kutikey <is.d.> köpeklik.

kutikey kerdış köpeklik yapmak.

kutikleyr <s.> köpeğin dölü.

kûwa VARY: *kûwani*; *kûwanê*. <ünl.> hani. *Kûwa, to merdimê xo se kerdî?* Hani, adamlarını ne yaptın? EŞ ANL: *ko, koni*.

kûwanê BKZ: *kûwa*.

kûwani BKZ: *kûwa*.

kûware <is.e.> koyacak. (Evlerde buğday vb. tahılları koymaya yarayan, topraktan yapılmış küçük silo.)

kûwarey hınga arı kovanı.

kûwate <is.e.> dövme. (dövülerek kabuğu alın-

mış buğday.)

kûwaten VARY: *kûwayen*. <is.d.> 1) dövme. 2) vurma, çalma (kapı).

cı kûwaten itme.

kûwaten dayış 1) dövdürmek. 2) çaldırtmak (kapı vb.).

kûwatış VARY: *kûtayış*; *kûwayış*. <gçl.f.> 1) dövmek. 2) vurma, çalmak. [*kûweno*; em.k. *bıkû*]

cı kûwatış itmek, iteklemek, itelemek.

pa kûwatış 1) çakmak (bir şeye). 2) vurma (laf). *Mı dirê qısey kûway pa, ey ri xo da û şı*. Ona bir iki laf attım, o yüzünü çevirip gitti.

kûwatox <is.e.d.> döven kişi.

kûwayen BKZ: *kûwaten*.

kûwayış BKZ: *kûwatış*.

kûwıtık <is.e.> tokmak.

kûxayış YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *qıxayış*.

kûxı YER: Qelacix. BKZ: *qıxı*.

kûxtı-kûxtı YER: Qelacix. BKZ: *kıxtı-kıxtı*.

kûz YER: Sinag. <is.e.> felç. EŞ ANL: *kût*.

kûz biyayış felç olmak. *Dayê mêrdeki ro, merdek biyo kûz*. Adamı dövmüşler, adam felç olmuş.

kûz kerdış felç etmek.

kûz-kûz <is.d.> inim inim.

kûz-kûz kerdış inim inim inlemek.

kûzayış <gçs.f.> inlemek (köpekler için). *Kutiko tewayen verdi kûzeno*. Köpek acısından inliyor. *Kırteyê kûzenê, teqez biyê weşani*. Köpek yavruları inliyor, galiba acıkmışlar. [*kûzeno*; em.k. *bıkûzı*]

kuze <is.e.> sansar.

kûzi <is.d.> inleme (köpek için).

kûziya kutiki köpek inlemesi.

kûzker <is.e.d.> felç eden.

L - I

la₁ <is.e.> ip. *Lana nê lay ser kı, wa derg bo*. Bu ipin üstüne başka ip ekle uzasın. *Kes nêşeno ladê eya şıro biri bını (atas.)*. Onun ipiyle kuyuya inilmez.

la definayış 1) mazeret uydurmak. *Ezo wazena toya şıra sineme, hıma tiya tım la finena de*. Seninle sinemaya gitmek istiyorum ama sen bana sürekli mazeret uyduruyorsun. 2) oyalamak. *Mı va, ma şımı, ey tım la devışt û nêame*. "Gidelim" dedim, o daima oyaladı gelmedi.

lay birisimi ipek ipi.

lay heremi kilim ipliği.

lay pirika örümcek ipi.

lay qınabi kındap. (Bu iplen uçkur ipi yapılır ve çuvalların ağızı dikilir.)

lay tûri dikiş ipliği.

laya biyayış 1) ipe takılmak. 2) izah edilmek, birbir sıralayıp anlatılmak.

laya kerdış 1) ipe takmak. *Mı tızbey kerdı laya*. Tespihleri ipe taktım. 2) izah etmek, birbir sıralayıp anlatmak. *Mı jew jew kerd laya û cı rê va*. Birbir sıralayıp kendisine anlattım.

la₂ <is.d.> çay. (Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu.)

la₃ <ünl.> ulan! *Mı ro dê, la, mı ro dê, ez nêmirrena (Ebubekir Pamukçu)*. Dövün

- ulan dövün ben ölmem. *La, mı to rê nêva "meşo ûja"?* Ulan, sana "oraya gitme" demedim mi?
- labaratûwar** (Fr.) <is.e.> laboratuvar.
- labayış** YER: Bab. BKZ: *lebayayış*.
- labirê** VARY: *lamirê*. <bağ.> lakin, fakat. *Ez ameya Birût, labirê mı nêşa to bîvina.* Birut'a geldim, lakin seni bulamadım.
- labûde** <is.e.> mızrak. (Kazanda pişirilen yemek karıştırılır, savaş aleti olarak da kullanılır, karasabunan demirini çamurdan temizlemek için kullanılır.)
- laciwert** (İr.) <s.> lacivert.
- ladar** <is.e.d.> iplikçi.
- ladefinayen** <is.d.> oyalama.
- ladê cı ra vijyayış** dediğini kabul etmemek, sözünden ayrılmak. *Ladê cı ra mevijyi, wa destê to tepêšo.* Her dediğini kabul et, seni desteklesin. *O hini ladê cı ra vijyayo, hini xeyrê ey çiniyo.* O artık her dediğini kabul etmiyor, hayrı yok.
- ladê ciya şiyayış** onun sözünü tutmak, aynı görüşte olmak. (Birinin her dediğini kabul etmek.) *O merdim cilqo, ladê ciya meşo!* O adam dönektir, her dediğine inanma!
- lahne** (Yun.) <is.e.> lahane.
- lailaheilella** (Ar.) <ünl.> lâilâheillallah.
- laj** VARY: *laz*. <is.e.> oğlan, erkek çocuğu.
- lajo!** <vok.> oğlan!, çocuk!, hey çocuk! *Lajo, mı to rê va, "bê tiya"!* Çocuk, sana "buraya gel", dedim!
- lajek** VARY: *lazık; lazek*. <is.e.> oğlancağız, erkek çocuk.
- lajık** BKZ: *lajek*.
- lakın** <s.> nazlı, cilveli.
- laki** <is.ç.> naz, cilve.
- laki biyayış** cilvelenmek.
- laki kerdış** naz yapmak, cilve yapmak. *Laki meki, tiya wazena mina bêrê.* Nazlanma, benimle gelmek istiyorsun.
- laki kewtiş** nazlanmak, cilvelenmek.
- pêya laki kerdış** cilveleşmek.
- lal** (İr.) <s.> dilsiz.
- lal biyayış** dilsiz olmak.
- lal kerdış** dilsizleştirmek.
- xo lal kerdış** konuşmazlık yapmak.
- lala** (İr.) <is.e.> lala. (Çocuğun bakım, eğitim ve ev öğretimi ile görevli kimse.)
- lalek** <s.> dilsiz.
- laley** <is.d.> konuşamazlık.
- lalitiş** YER: Bir. <gçl.f.> yağurmak. *Şo miri bılalı!* Git hamuru yağur! [*laleno*; em.k. *bılalı*] EŞ ANL: *alawitiş*.
- lalo/ê** <is.e./d.> dilsiz kişi.
- lamirê** YER: 'Hesûd. BKZ: *labirê*.
- 'lan** <is.d.> delik, çukur.
- 'lan akerdış** delik delmek, delik açmak, çukur açmak.
- 'lane** <is.d.> çukurumsu.
- 'lanek** <is.d.> çukurcuk.
- 'lanın** <s.> delikli, çukurlu.
- lapaç** VARY: *çapal*. <is.d.> tokat.
- lastık** (Fr.) <is.e.> lastik. EŞ ANL: *mostık*.
- lastikın** <s.> lastikli.
- latam** YER: Qelacix. <is.e.> süzüntü dibi. (Süzülen sıvının kalıntısı.)
- latık₁** <is.e.> ökçe, arkası kesik ayakkabı. EŞ ANL: *lekaş*.
- latık₂** <is.d.> yayvan kap.
- latık₃** YER: Mûskan. <s.> 1) dar. *No çakêt boll latiko, mı rê nêbeno.* Bu ceket çok dar, bana uymuyor. 2) ensiz. *Na xali latika, nê wedi rê nêbena.* Bu halı ensizdir, bu odaya uymaz.
- latiki** <is.d.> incir çeşidi.
- 'Latin** <öz.d.> Latin.
- 'Latinki** <öz.d.> Latince.
- lawayış** <gçs.f.> havlamak. *Kutiko kî laweno, ey ra metersê!* (atas.). Havlayan köpekten korkmayın! [*laweno*; em.k. *bılawı*]
- lawayox** <is.e.d.> havlayan.
- lawlaj** YER: 'Hesûd. BKZ: *laylaz*.
- lawnaye/i** <or.e./d.> emzirlenmiş olan.
- lawnayış/lawitiş** <gçl.f.> emzirtmek (hayvanlar için). *Goliki bılawnı mangero!* Buzağı ineğe emzirt! [*lawneno*; em.k. *bılawnı*]
- ciyo lawitiş** hayvana emzirtmek. *Golik lewito ciyo.* Buzağıyı emzirtmişler.
- po lawitiş** süt emzirtmek. *Manga amê, mı hima golik lawit po.* İnek geldi, hemen buzağıyı emzirttim.
- lawnayış** <gçl.f.> havlatmak. [*lawneno*; em.k. *bılawnı*]
- lax** (Ar.) <zf.> lağıv, hükümsüz kılma.
- lax biyayış** lağvolmak, lağvedilmek, fesholmak.
- lax kerdış** lağvetmek, feshetmek.
- laxane** <is.e.> iplikhane.
- layın** <s.> ipli.
- laylaz** VARY: *lawlaj*. <s.> 1) meteliksiz. (Maddi ve manevi durumu çok düşük olan.) 2) sıska, arık, çok zayıf ve kuru. (Çok zayıf olup ayakta duramayan, canlılar için.) *Golikêndê laylazi poçika xo şanayê û şiyê.* Sıska bir buzağı kuyruğunu sallayıp gidiyordu. 3) bakımsız.
- laylaz mendış** meteliksiz kalmak. *Qedra perrandê xo nêzana, sermayey xo kerd vini, vini laylaz mend.* Parasının kıymetini bilmedi, varlığını kaybetti, şimdi meteliksiz.
- layrê** <is.d.> yumak (iplik).
- laz** YER: Bûdran. BKZ: *laj*.
- 'Laz** <öz.e.d.> Laz.
- lazez** YER: Bûdran. BKZ: *lajek*.
- lazık** BKZ: *lajek*.

lazım <zf.> lazım, gerekli. EŞ ANL: *gerek*.

lazım biyayış lazım olmak, gerekmek.

'Lazki <öz.d.> Lazca.

lebayayış VARY: *labayış, levayayış*. <ğçs.f.> yakınmak, acıdan şikayetçi olmak. *Oyo qeçandê xo dest dı boll lebayeno*. O çocuklarından çok yakınıyor. [*lebayeno*; em.k. *bilebayı*]

lebayen VARY: *labayen; levayen*. <is.d.> yakınma.

lebaynayış VARY: *levaynayış*. <ğçl.f.> yakın-dırmak. [*lebayneno*; em.k. *bilebayını*]

leblebi (İr.) <is.d.> leblebi, kavrulmuş nohut.

leblebi şeker leblebi şeker.

leblebidar <is.e.d.> leblebici.

lec YER: Zeydelan. BKZ: *lej*.

lecker BKZ: *lejker*.

legan (İr.) VARY: *legen; lêgen*. <is.d.> leğen.

lej VARY: *lez; lec*. <is.e.> savaş, kavga.

lej biyayış kavga olmak.

lej kerdış çekişmek, kavga etmek. *Lej mekerê, 'eybo!* Kavga etmeyin, ayıptır!

lejker (Phlv. laşkar 'ordu') VARY: *lecker; lezker*. <is.e.d.> savaşçı, kavgacı, asker. EŞ ANL: *esker*.

lejak VARY: *lezok*. <s.> kavgacı.

lekan <is.e.> kar ayakkabısı. (Melengiç ağacını ısıtıp iple işlenir, üzerine çarık koyulup dikilir.)

lekaş VARY: *şekal*. <is.e.> ökçe, ayakkabı (arkası yırtık).

leke (İr.) <is.e.> leke.

leke biyayış lekelenmek.

leke kerdış lekelemek.

lekeker <is.e.d.> lekeleyen.

lekeyin <s.> lekeli.

lele <is.d.> dil çıkarma.

lele kerdış dil çıkarıp alay etmek. *Oyo mı rê zıwan vejeno û lele keno*. Bana dil çıkarıp alay ediyor.

lem VARY: *leme*. <is.d.> 1) fidan (sebze için). 2) boy. *Lema mêrdeki derg bi*. Adamın boyu uzundu. EŞ ANL: *beşn*.

lem antış boy atmak, uzamak (insanlarda). *Nê lajeki lem anta, hini biyo gırd*. Bu çocuk boy atmış, büyümüş.

leme YER: Qelacix. BKZ: *lem*.

lemkûwek <is.d.> perpil, keklik ayağı (bot.). (Yaprakları asmaya benzeyen, dalları kabak gibi çitlere ve çalılıklara sarılıp uzayan, bağırsakları ve mideyi temizlemeye yarayan, bahçe kenarlarında biten yağda kavrulup yenilen bir bitki çeşidi.)

lender YER: Mûskan. <is.e.> dudak. EŞ ANL: *lew*.

lender tadayış dudak bükmek, ağlayacak gibi olmak.

lender vıradayış dudak sarkıtmak, küsmek.

leng <s.> topal, aksak.

lengayış <ğçs.f.> topallamak, aksamak. *Tewayenda lınger verdi, oyo lengeno*. Bacak ağrısından dolayı topallıyor. [*lengeno*; em.k. *bilengi*]

lengaynayış <ğçl.f.> topallatmak. [*lengayneno*; em.k. *bilengayını*]

lengeriye YER: Qelacix. BKZ: *lengri*.

leney <is.d.> aksaklık.

lengi BKZ: *nengi*.

lengolengo YER: Qelacix. BKZ: *lengro*.

lengri VARY: *lengeriye*. <is.d.> pilavlık tepsi.

lengro VARY: *lengolengo*. <is.e.> tek ayak üstü zıplayarak yürüme.

lengro şıyayış zıplayarak tek ayak üstü yürümek.

lep <is.e.> lapa (hayvanlar için).

'lep <is.e.> avuç. *Şino herkesi vero 'lepê xo akeno*. Gidip herkesin önünde elini açıyor.

lepaç <is.d.> avuç dolusu çamur, kıvamlı madde.

lepat YER: Qelacix. <is.e.> kaba sıva. *Mı no dês lepat kerd*. Bu eve kaba sıva yaptım. EŞ ANL: *deslep*.

lepeserre YER: Qelacix. BKZ: *'lepserre*.

'lepik <is.e.> eldiven.

lepın <s.> lapalı.

lepirêsık YER: Zibêdik. <is.d.> çit sarmaşığı, gelin çiçeği. (Beyaz çiçekli, tüysüz, uzun saplı, uzun ömürlü sarmaşık türü bir ot.)

lepo <s.> dağınık, kendine bakmayan. *Na ceniyeq lepoyêna, cı dest ra nan nêwer-yeno*. Bu kadın dağınık biri, elinden yemek yenilmez.

'lepserre VARY: *lepeserre*. <s.> avanak, salak. (Daima başkalarına yenilen, dayak yiyen kimse.)

'lepûçiki <is.d.> cıvık çamur. *Na 'ınci biya ze 'lepûçiki*. Bu çamur cıvık olmuş.

leq <s.> laçka.

leq biyayış laçkalaşmak. *No bırxu biyo leq*. Bu vida laçkalaşmış.

leq kerdış laçkalaştırmak.

leqam (Ar.) <is.e.> isim takmak, lakap.

leqat <is.e.> tohumu tek tek yere serpmeye işi.

leqat kerdış tohumu tek tek yere serpmek. *Citêr kı cıt keno, şıma zi n'ha leqat kerê!* Çiftçi çift sürerken, sizde nohutları tek tek yere serpin!

leqaye/i <or.e./d.> 1) laçkalaşmış olan. 2) terpenen, kımıldanan.

leqayış <ğçs.f.> kıpırdamak, kımıldanmak, yerinden oynamak. *Na 'si cadê xo ra leqaya*. Bu taş yerinden biraz oynamış. [*leqayeno*; em.k. *bileqı*]

leqnaye/i <or.e./d.> 1) yerinden oynatılmış, laçkalaştırılmış. 2) aklını oynatan kişi.

leqnayış <ğçl.f.> 1) kıpırdatmak, oynatmak

- (yerinden). *Na 'si 'hendik gırana, mı nêşa cadê cı ra bileqna*. Bu taş o kadar ağır ki, yerinden kıpırdatmadım. 2) aklını oynatmak, delirmek. *Nê merdımı qaqa leqnaya*. Bu adam kafayı oynatmış. [*leqneo*; em.k. *bileqni*]
- ler** <is.d.> koyun kuyruğunun uzun ve ince kısmı.
- lerz** <is.e.> titreyiş, titreşim.
- lerz pize kewtiş** korkudan titremek.
- lerzi kewtiş** aşırı derecede titremek.
- lerzan** (İr.) <s.> titrek.
- lerzayış** <gçs.f.> titremek. [*lerzeno*; em.k. *bilerzi*] (Phlv. larz-)
- piro lerzayış** üzerine titremek, bir konuda titiz davranmak.
- lerzaynayış** VARY: *hezaynayış*. <gçl.f.> titretmek. *Kay bıki tiyaya bilerzayni!* Oyna buraları titret! [*lerzaynenno*; em.k. *bilerzayni*]
- xo lerzaynayış** kendini titretmek. *Hêrsa ra, xo lerzayna*. Öfkeden titredi.
- lerziyayış** <gçs.f.> titreşmek. [*lerziyeno*; em.k. *bilerzyi*]
- lerzok** <is.e.d.> titrek, titreyen.
- leş** (İr.) <is.d.> kokmuş hayvan ölüsü, leş.
- lete** VARY: *leti*. <is.e.> parça.
- lete biyayış** parçalanmak.
- lete kerdış** parçalamak.
- **xo lete kerdış** kendini parçalamak.
- lete ra bare** paramparça.
- lete ra bare biyayış** paramparça olmak.
- lete ra bare kerdış** paramparça etmek. *Qe-dix dê 'ero û kerd lete ra bare*. Bardağı yere çaldı, paramparça etti.
- letebiyaye/i** <or.e./d.> parçalanmış.
- leteker** <is.e.d.> parçalayan.
- letekerde/i** <or.e./d.> parçalanmış.
- letı** YER: Qerxan. BKZ: *lete*.
- levayayış** YER: Bêsin. BKZ: *lebayayış*.
- lew** (Phlv. lab) <is.e.> dudak. EŞ ANL: *lender*.
- lew kerdış** dudak sarkıtmak, somurtmak. *Mı tevayê nêkerd, to mı ra lew kerdo*. Bir şey yapmadım, bana dudak yapıyorsun.
- lew pa nayış** öpmek. *Keynek xasek bi, ey zi lew na pa*. Kız güzeldi, o da öptü.
- lew pa neyayış** öpülmek.
- lew tadayış** dudak bükmek, ağlayacak gibi olmak.
- lew viradayış** dudak sarkıtmak, küsmek.
- lewi pêya nayış** öpüşmek.
- lewanta** <is.d.> esans.
- lewçe** <is.e.> bir şeyin ağzındaki çıkıntı.
- lewçûr** BKZ: *lewdirr*.
- lewderg** <s.> uzun dudaklı.
- lewdirr** VARY: *lewçûr*. <s.> dudağı yarık. EŞ ANL: *irix*.
- lewdolmeyin** <s.> kalın dudaklı.
- lewe** <is.e.> kenar uçurum.
- lewekê** <is.e.> öpücük.
- lew'he** (Ar.) <is.e.> levha.
- lewın** <s.> 1) dudaklı. 2) somurtkan, asık suratlı.
- lewlês** <is.e.> pişirirken kazanın ağızını silmeye yarayan ucu çatalı alet.
- lewsûr** <s.> kırmızı dudaklı.
- lewtenik** <s.> ince dudaklı.
- lewtiş** YER: Qırwar. BKZ: *litiş*.
- lexem** <is.e.> kanalizasyon, lağım.
- lexer** YER: Qelacix. BKZ: *lextor*.
- lextor** VARY: *lexer*. <s.> sıska, arık, zayıf, çelimsiz, lâgar. *Ver di, piyê mı estorênda lextor sero bi*. Babam önde bir lâgar at sırtındaydı. *No ga zeno ze lextor*. Bu öküz çok zayıftır.
- ley** <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *bızma, şıtıl*.
- leyek** <is.d.> fidancık.
- leylan** <is.e.> ısı belirtisi.
- leylan gıreyayış** çok sıcak olmak. *Tevera germo, leylano gıreyeno*. Dışarda çok sıcak.
- leylet û qedır** (Ar.) <d.> kadir gecesi.
- leyli** YER: Siverek. <is.d.> salıncak çeşidi. (Üç odunu çatarak, ortasına asılan salıncak)
- 'leym** VARY: *'lim*. <is.e.> 1) kir, pasak. EŞ ANL: *qılêr*. 2) irin. 3) iltihap.
- 'leym girêdayış** iltihaplanmak, irin bağlamak. *Dirbetera mı 'leym girêdayo*. Yaram iltihaplanmış.
- 'leygêr** <is.e.d.> kir bağlayan.
- 'leymin** VARY: *'limin*. <s.> kirli, pasaklı.
- 'leymin biyayış** kirlenmek.
- 'leymin kerdış** kirlenmek.
- 'leyminbiyaye/i** <or.e./d.> kirlenmiş olan.
- 'leyminek** VARY: *'liminek*. <s.> kirli.
- 'leyminey** VARY: *'liminey*. <is.d.> kirlilik.
- 'leyminin** <s.> irinli.
- 'leyminker** <is.e.d.> kirlen.
- 'leyminkerde/i** <or.e./d.> kirlenilmiş olan.
- leymûn** (İt.) <is.d.> limonata.
- leyr** <is.e.> 1) civciv. 2) enik, encek, encik, yavru. (Kedi, köpek gibi çok memeli hayvanların yavrusu.) 3) ağaçların yer altındaki köklerinden filizlenen fidanlar.
- leyri dayış** filizlenmek (ağaçların yer altındaki köklerinden).
- leyri vetış** 1) yavrulamak, doğurmak (hayvan için). 2) civciv çıkarmak.
- leyrek** <is.e.> 1) civcivcik. 2) enikcik, yavrucuk.
- leyri** <zf.> yuvarlama.
- leyri biyayış** yuvarlanmak.
- leyri kerdış** yuvarlamak. EŞ ANL: *gındırnayış*.
- leyrikerden** <is.d.> yuvarlama.
- leyrikerden dayış** yuvarlatmak.
- lez₁** VARY: *leze*; *lec*. <zf.> tez, acele, hızlı, çabuk. EŞ ANL: *dinc*.

lez biyayış çabuk olmak.
lez kerdış acele etmek.
lez₂ YER: Bûdran. BKZ: *lej*.
leze YER: Qelacix. BKZ: *lez*.
lezker BKZ: *lejker*.
lezlezok <s.> aceleci. *Tı boll lezlezokê*. Sen çok acelecisin.
lezlezok biyayış aceleci olmak.
lezlezokey <is.d.> acelecilik.
lezlezokey kerdış acelecilik yapmak.
lezok BKZ: *lejok*.
lêgen BKZ: *legan*.
lêl <s.> bulanık, berragin karşısı, kirli.
lêl biyayış bulanmak (su). *Na aw biya lêl*. Bu su bulanmış.
lêl kerdış bulandırmak (suyu). *Na awer lêl meki!* Bu suyu bulandıрма!
lêlek <is.e.> alaca karanlık.
lêlekê şani akşamla gecenin arası.
lêlekê şewray sabaha karşı.
lên <is.e.> tencere.
lênê kergi kazan.
lênê pırêna çamaşır kazanı.
lêsiyayen <is.d.> yalanma.
lêsiyayış <ğçs.f.> yalanmak. [*lêsiyeno*; em.k. *bilêsiyi*]
lêstış BKZ: *listış*.
lêstox VARY: *listox*. <is.e.d.> yalayan.
lêtiş BKZ: *liyayış*.
lêxindûr <is.e.> geniş yapraklı, en yükseklik 50 cm boyunda, ucu toparlak, ufak ve kırmızı çiçekli, siyah tohumlu, sulak yerlerde biten, yenen bir ot çeşidi.
lêzim <is.d.> silsile, soy ağacı. (Atadan toruna tüm aile.) *Lêzima ma nê wertey ra biya vıla*. Silsilemiz bu çevreye dağılmış. EŞ ANL: *sersele*.
lêzımdar <is.e.d.> silsileden olan.
Libnan <öz.e.> Lübnan.
Libnanij <öz.e.d.> Lübnanlı.
libûd YER: Qerxan. VARY: *libûdi*. <is.e.> keçeci.
Libya <öz.d.> Libya.
Libyayij <öz.e.d.> Libyalı.
lı'him (Ar.) <is.e.> lehim.
lı'him kerdış lehimlemek, lehim yapmak.
lı'himkerde/i <or.e./d.> lehim olmuş.
'lımba <is.d.> lamba. EŞ ANL: *çıla*.
lımin <is.e.> feryat, ağıt.
'lıncin <s.> çamurlu.
'lınci <is.d.> çamur. EŞ ANL: *çamır*.
'lınci ro gunayış çamura saplanmak. *Raya kî her finê 'lınci ro guno, fina a ray ra nêşino (atas.)*. Eşek bir yolda çamura saplanırsa, bir daha o yoldan gitmez (insan bir kere hata yapar anlamına gelir).
'lından <is.e.> yüklük. (Evlerde, yatak ve yorganların konulduğu yer.) EŞ ANL: *andal*,

êkêri.

ling VARY: *ning*. <is.d.> 1) bacak. EŞ ANL: *çip*. 2) ayak. 3) basamak.
ling 'ero dayış 1) inat etmek, sebat etmek. 2) direnmek.
ling antiş çekiştirmek. *Mı ey hetek dı linga to ant*. Seni ona çekiştirdim.
ling ro dayış 1) eleştirmek. *Ez nêzana qandê çıçıyo, ê embazi boll dayê to ling ro*. Bilmiyorum neden, o arkadaş seni çok eleştiriyordu. 2) çekiştirmek. (Bir kimsenin kötü taraflarını uzun uzadıya sayıp dökme.)
ling tadayış ayak burkulmak. *Linga mı tadeyê, aya boll tewena*. Ayağım burkuldu, çok acıyor.
ling ver eştış çelme takmak.
linga bin dı şıyayış ayak altında gitmek. *Hiris û panz serriyo ezo nê kılama vana, mîleta Zaza goş jewmbini nênana, linga bin dı şına (Areyız.)* Otuz beş yıldır bu türkülerini söylüyorum, Zaza milleti birbirini dinlenmiyor, ayak altında gidiyor.
linga merdwanı merdiven basamağı.
linga pirdi Köprü ayağı.
linga ser dimdik. *Linga ser vınderd bı û çorşmey xo weynayê*. Dimdik durmuş, etrafına bakıyordu.
ser linga kewtiş 1) bebeğin yürümeye başlaması. 2) direnişe geçmek, ayaklanmak.
lingderg <s.> 1) uzun ayaklı. 2) uzun bacaklı.
lingin <s.> bacaklı.
lingzerezek <is.d.> ot çeşidi. (Bir kaç dallı, beş altı çiçekli, 20 cm. uzunluğunda yenilen bir ot çeşidi.)
lıqık YER: Qerxan. <is.d.> kapı kilidi içinde kitleme işini yapan tırnaklı parça.
lıqum (Ar.) <is.e.> lokum.
listen <is.d.> yalama.
listış VARY: *lêstış*. <ğçl.f.> yalamak. *Gistanê xo bilêsi!* Parmaklarını yala! [*lêseno*; em.k. *bilêsi*]
xo listış kendini yalamak.
listox BKZ: *lêstox*.
lıtiş BKZ: *liyayış*.
lıva <is.d.> kuzu kılı (keçe yapılır).
lızım (Ar.) <is.e.> lüzüm.
lızım kerdış lüzüm etmek.
lıçık <is.e.> kadın cinsel organının içindeki çıkıntı.
lıf (Ar.) <is.e.> lif.
lıf kerdış liflemek.
lıfın <s.> lifli.
lılık VARY: *nînik*. <is.e.> ayna.
lılıkdar <is.e.d.> aynacı.
lılıkın <s.> aynalı.
'lım YER: 'Hesûd. BKZ: *'leym*.
limon <is.d.> limon.

liq <is.e.> kuş dışkısı (taze).

liq kerdış dışkı yapmak (kanatlılar için).

liq-liq YER: Qelacix. <is.d.> ağız içinde gülme.
EŞ ANL: *hiske-hiske*.

liqın <s.> kuş dışkılı.

lir BKZ: *lûrr*.

lir-lir YER: Qerxan. <is.d.> zılgıt (düğünde ya da savaşta). EŞ ANL: *tilili*.

lirdış YER: Qerxan. zılgıt çekmek.

lirnayış <gçl.f.> zılgıt çekmek. (Düğünde, savaşta, gösterilerde kadınların teşvik edici zılgıt çekmesi.) [*lirreno*; em.k. *bilirni*]

lisan (Ar.) <is.d.> nisan ayı. *Des û hirde lisan dı mısasi çebiyena 'erd, ya vewr dı nımyena, ya vaş dı*. Nisanın on üçünde çift mızrağı yere atılınca, ya karda kaybolur, ya da ot da. *Lisan bê gulan nêşına, guli bê desta nêşinê (atas.)*. Nisan gülsüz geçmez, güller buketsiz gitmez.

liste <is.d.> liste.

liter <is.e.> batman (sekiz kilogramlık ölçü birimi).

litre <is.e.> litre.

liyane <s.> estetik görünüm. *Çefi bin dı porro liyane, arık mı ro resa miyane (Fehri Ergün)*. Şalın altında estetik görünümlü saç, ter aktı belime kadar.

liyaiş VARY: *litiş*; *lewtiş*; *lêtiş*. <gçs.f.> süt emmek. *Golık liya mangero*. Buzağı ineğin sütünü emdi. [*liyeno*; em.k. *bili*]

po liyaiş süt emmek. *Manga amê, golık liya po*. İnek geldi, buzağı sütünü emdi.

liz <is.d.> filiz, cücük (ot için).

liz dayış filiz vermek. *Çeri liz daya*. Otlar filiz vermiş.

liz kerdış filizlemek, filizlenmek.

lobas VARY: *lobiyas*. <is.d.> börülce.

lobik <is.d.> fasulye cinsi.

lobi <is.d.> fasulye. EŞ ANL: *fasila*.

lobiyas YER: Xoy. BKZ: *lobas*.

locın VARY: *locine*; *lojin*. <is.d.> 1) şömine. *Çile bı, pûkê zımıstani bı, cemat locın vero ronıştı bı, cayê ra vewrrib werdê, cayê ra istaniki vatê*. Kıştı, çok soğuktu, halk şömine önünde toplanmış, bir yandan kar helvası yiyor, bir yandan hikaye anlatıyordu. EŞ ANL: *pixêri*. 2) baca. *'Hendi wesbê xo medı, dûno locın ra vijyeno (atas.)*. Kendini o kadar övme, duman bacadan çıkar.

locine YER: Qelacix. BKZ: *locın*.

lod YER: Qerxan. <is.e.> yem deposu (saman ya da ot için). (Evin bir gözü, penceresiz bir oda.)

lofik VARY: *loftık*. <is.d.> insan dışkısı (sert ve uzunca).

loftık BKZ: *lofik*.

lojin YER: 'Hesûd. BKZ: *locın*.

lok₁ <is.e.> eril deve.

lok₂ <is.e.> plastik, naylon.

lok₃ <is.e.> parça (saç ve toprak sulamakta). *Porrê lajeki tašto, tey loki verdayê*. Çocuğun saçını kesmiş, parça bırakmış.

loki kerdış saç keserken ya da tarla sularken parçalı bırakmak.

loki mendış saç keserken ya da tarla sularken parçalı kalmak. *Ma peme awda, tey loki mendê*. Pamuk tarlasına su bıraktık, bir kaç parça su almamış.

lokin <s.> parçalı (saç kesiminde ya da tarla sularken).

lolıb <is.e.> tuluk, iplerle "lolıblara" bağlanır, oraya "kêri" denilen bir tahta, sopa konulur.

lolıbi <is.ç.> söğüt ağacının çiçeği.

lolık <is.e.> kurtcuk.

lolikê berrtılı ağaç kurdu.

lolıkin <s.> kurtlu.

loliki dekewtiş kurtlanmak. *Loliki dekewtê goşti miyan*. Et kurtlanmış.

loloşıwane <is.d.> arka arkaya dizilip oynanan bir çocuk oyunu. EŞ ANL: *gurni-gurni*.

lome <is.e.> kınama, ayıplama.

lome biyaiş kınanmak, ayıplanmak.

lome kerdış kınamak, ayıplamak. *Lomey jewnay meki, yeno to zi serre dı*. Başkasını kınama, senin de başına gelir.

lomeker <is.e.d.> kınayan, ayıplayan.

loq₁ <s.> tırıs. (Atın kısa adımlarla hızlı yürüyüşü.) *Estora loq kesi tewnena*. Tırıs giden at insanı incitir.

loq şıyaiş tırıs gitmek.

loq₂ YER: Qerxan. <is.d.> deveye verilen sındırık ve nohut unundan yapılmış hamur topağı.

loq₃ YER: Qerxan. BKZ: *lox*.

loqmanê hekim (e.) lokmani hekim.

loqra <is.d.> bağırsak.

loqraya bari ince bağırsak.

loqraya kor BKZ: *loqraya qalın*.

loqraya qalın kör bağırsak, kalın bağırsak. EŞ ANL: *loqraya kor, bımbar*.

lor YER: Qerxan. <is.d.> soğuk nemli havada deride çıkan kabarıklar.

lord (İng.) <s.> lort.

lorek YER: Ş. Cori. <is.e.> çocuk. EŞ ANL: *qeç, çoxek*.

lorik (İr.) <is.e.> lor. (Taze peynir suyunun kaynatılmasından elde edilir.)

lori <is.d.> ninni.

lori kerdış ninni söylemek.

lornayış <gçl.f.> ağıt yapmak, ağıt söylemek. [*lorneno*; em.k. *bilorni*]

lorr YER: Mexmûr. BKZ: *lûrr*.

'loter <s.> 1) ağır canlı. *Hel bew ze 'loter, qe nêşeno werzo pay*. Hele bak ne kadar ağır canlı, hiç ayağa kalkamıyor. 2) kilolu ve

hantal.

lotik YER: Qerxan. <is.e.> hoplama, sıçrama, zıplama. EŞ ANL: *kuleme, tillo*.

lotik dayış hoplamak, zıplamak, tepinmek (deve koşması).

lox [x]~[ɣ] VARY: *loq; loxe*. <is.d.> loğ, taş silindir. (Yağmurdan sonra gevşeyen damın toprağını sıkıştırmak için.)

lox çarnayış loğlamak, loğ gezdirmek.

lox kerdış loğlamak.

pê lox kerdış boğuşmak. *Dı merdîma lej kerdê û pê lox kerdê*. İki adam kavga edip boğuşuyorlardı.

loxe YER: Qelacix. BKZ: *lox*.

loxek [x]~[ɣ] <is.d.> silindircik.

loxme <is.e.> lokma. *Loxmeyo gırd bûrı, qıseyo gırd mekî! (atas.)*. Büyük lokma ye, büyük laf etme!

loxme war kerdış lokma yutmak.

loxmeyê bir lokmacık. *Mı rê loxmeyê nan danê?* Bana bir lokmacık ekmek verir misin?

loxmedeve <is.e.> domalan.

loxmedeve vıraştış yaban sarımsağıyla yarpuzu birbirine sarmak.

loxmekê <is.e.> lokmacık.

loxmey dekerdış lokmaları pespese yutmak. *Hel bew seni loxmey dekeno*. Hele bak nasılda lokmaları pespese yutuyor.

Loxo <öz.e.> köpek adı.

lû VARY: *lûi, lûe*. ÇOĞ: *lûwi*. <is.d.> tilki. *Tı lûwa, ez poçıka (deyim)*. Sen tilkisin, ben de kuyruğuyum (ben, senden daha kurnazım anlamına gelir).

lû fetılınayış gizlice, kurnazca bir amaç peşinde koşmak. *Tiyê mı ra eşkera nêkenê hıma, ez zana tiyê çı lû fetılınê*. Bana açıklamıyorsun ama, neyin peşinde koştuğunu biliyorum.

lûe YER: Qelacix. BKZ: *lû*.

lûi YER: Piran. BKZ: *lû*.

lûk <s.> 1) tehlike. EŞ ANL: *tahlıke, bıva*. 2) sert, hırçın, öfkeli, hidetli. EŞ ANL: *sert*.

lûk biyayış 1) tehlikeli olmak. 2) sert olmak, hırçın olmak, öfkeli olmak, hidetli

olmak. *To nêdi o roj çend lûk bı, pûko xezeb bı*. O gün ne kadar acımasız ve sert hava vardı.

lûkın <s.> 1) tehlikeli. 2) öfkeli, hidetli.

luks (Fr.) <s.> lüks.

lûlık <is.d.> ince boru (çaydanlık ibiği gibi).

lûlıka asti kemik borusu.

lûlıka saqi kaval kemiği, baldır kemiği.

lûli <is.d.> kaval. EŞ ANL: *naye*.

lûliya tıfıng namlu.

lûnaye/i <or.e./d.> oynatılmış (yerinden), kımıldanmış.

lûnayış <gçl.f.> kıpırdamak, kıpırdatmak, kımıldatmak, oynatmak (yerinden). *Kami na 'si ca ra lûnaya*. Bu taşı kim yerinden kıpırdamış. [*lûneno*; em.k. *bılûni*]

xo lûnayış kımıldamak. *Xo melûni!* Kımıldama!

lûneyayış <gçs.f.> oynatılmak (yerinden), kımıldanmak. [*lûneyeno*; em.k. *bılûneyi*]

lûrr VARY: *lorr; lir*. <is.d.> cordon, büyük fare. *Lûrr riwen lên ra list*. Cordon, yağı tencereden yaladı.

lûwaye/i <or.e./d.> oynak.

lûwayış <gçs.f.> kıpırdanmak, kımıldanmak, deprenmek, oynamak (yerinden). *Cadê xo ra melû!* Yerinden kıpırdama! *Na 'si, ca ra lûwaya*. Bu taş, yerinden deprenmiş. [*lûweno*; em.k. *bılû*]

lûwek <is.d.> üzüm çeşidi. EŞ ANL: *tallyêk*.

lûz <is.e.> 1) çiçek soğanı. 2) zehirli ot çeşidi. (Tek yapraklı içinde kalem gibi uzun kahverengi dili olan ilkbaharda açan zehirli bir ot.)

lûzê 'hesa yaprakları büyük ve uzundur, ayılar kökünü çok sever ve yer altından çıkarıp yerler. Dondurma mayası olarak kullanılan salep bitkisi.

lûzê dewari yaprakları çimene benzeyen zehirli bir ot çeşidi, genç hayvanlar yeyince zehirlenip ölebilirler.

lûzê verga Yaprakları geniş, soğan köklü, çiçeği de soğan tohumu gibi kısa bir ot çeşidi.

M - m

ma₁ (Phlv. mād/mādar) <is.d.> anne, valide. *Ma û keyna, tewq û weyna (deyim)*. Anne kız, ekmek sacı ve ekmek tahtası. (Anne ve kız ev işinden sorumlu olduğunu anlatır.) [bük. *mar*; vok. *dayê, dayık*]

ma₂ (Phlv. amā) <zm.> biz. *Ma esti, hıma xo*

rê çınıyê (atas.) Biz varız, ama kendimize yokuz. *Tı şenê ma hetek dı bımanê*. Yanımızda kala bilirsın.

ma do / ma dê (gel.z.) *Ma do şımı keyedê şıma*. Biz evinize gideceğiz.

mayê (şmd.z.) *Mayê nêzanê kı ma kamiyê*.

Biz bilmiyoruz ki biz kimiz.

ma₃ <ünl.> 1) sanki, acaba. *Ma qaxuyê kamyô kı tiyê nêweş.* Sanki kimsenin umurundadır ki, sen hastasın. *Ma kesî ey rê vato?* Acaba ona birisi söylemiş mi? EŞ ANL: *tı vanê, tirê.* 2) hayret. *Ma kesî hewna to rê nêvato?* Henüz sana söylemediler mi, hayret?

mabeyn BKZ: *miyabeyn.*

mabeyndar <is.e.d.> aracı.

mabeyndarey <is.d.> aracılık.

mabên YER: Mexmûr. BKZ: *miyabeyn.*

mabêndar BKZ: *miyabeyndar.*

Macarîj <öz.e.d.> Macar.

Macaristan <öz.e.> Macaristan.

Macarki <öz.d.> Macarca.

maç <z.f.> öpücük (çocuk dilinde).

maç kerdîş öpmek (çocuk dilinde). *Bê destê babay maç kı!* Gel babanın elini öp!

madala <is.e.> 1) merak. EŞ ANL: *qaxu.* 2) çıkmaz, çözüm yolu olmayan.

madala dî mendîş 1) merakta kalmak. *Ez madala dî menda, tı koti dî biyê?* Ben merakta kaldım, sen nerdeydin? 2) çıkmaza girmek. (İçinden çıkılmayacak bir duruma düşmek.)

madala dî verdayîş merakta bırakmak.

mahcer <is.e.> kapı. (İçerisinin görünür şeklinde sınıklarla yapılan kapı çeşidi.)

mahcûn (Ar.) <is.e.> macun.

mahden <is.e.> iştah.

mahden biyayîş iştah olmak. *Mahdenê mı çiniyo.* İştahım yok.

mahf <z.f.> mahv.

mahf biyayîş mahvolmak.

mahf kerdîş mahvetmek.

mahfeze (Ar.) <is.e.> muhafaza.

mahfeze kerdîş muhafaza etmek.

xo mahfeze kerdîş kendini muhafaza etmek.

mahfezekerde/i <or.e./d.> muhafaza olan.

mahkema (Ar.) <is.d.> mahkeme.

mahkema biyayîş yargılanmak.

mahkema kerdîş yargılamak.

mahkema kewtîş mahkemeye düşmek.

mahkûm (Ar.) <is.e.d.> 1) hükümlü, mahkûm.

2) eşkiya, kanun kaçağı, haydut. EŞ ANL: *qaşqûn.*

mahkûm biyayîş mahkûm olmak, hüküm giymek, ceza almak.

mahkûm kerdîş mahkûm etmek, hüküm giydirmek, ceza vermek.

mahkûmey <is.d.> mahkûmiyet.

ma'hla (Ar.) <is.d.> mahalle.

mahlîm <is.e.d.> öğretmen.

mahlîmey <is.d.> öğretmenlik.

mahlîmat (Ar.) <is.e.> bilgi, malumat.

mahlîmat dayîş bilgi vermek. *Mı to rê mahlîmat da.* Ben sana bilgi verdim.

mahlûz <is.e.> elyaf, pamuk (çiğitsiz).

mahmele₁ <is.e.> ortaklık çeşidi (özellikle hayvanlarda). *Tayn bîzê mı bi, ê zi mı mahmele dayê.* Birkaç keçim vardı, onları da ortaklı verdim.

mahmele₂ (Ar.) <is.e.> muamele.

mahna <is.d.> anlam. *Tı mahnay na qîser zanê?* Bu kelimenin anlamını biliyor musun?

mahna biyayîş anlamı olmak.

mahna dayîş anlam vermek.

mahna cî dayîş anlamlandırmak.

mahna vetîş anlam çıkarmak. *To nê qîsa ra çî mahna vet?* Bu sözlerden ne anlam çıkardın?

mahne (İr.) <is.e.> 1) bahane. 2) sorun. EŞ ANL: *sebûti.*

mahne biyayîş 1) bahane olmak. *No gîrwe to rê bı mahne.* Sana bu iş bahane oldu. 2) sorun olmak. *No kar to rê tam biyo mahne.* Sana bu iş tam sorun olmuş.

mahney geyrayîş bahana aramak. *Tiyê mı rê geyrenê mahney.* Bana bahana arıyorsun.

mahney kerdîş 1) bahane etmek. *Mahney mekı perrenê, gunenê 'ero peyşenê (atas.).* Bahana etme uçarsın, yere düşersin pişersin. 2) sorun çıkarmak. *Mahney mekı, tı do ma dî bêrê.* Sorun çıkarma, bizimle geleceksin.

mahney vinayîş bahane bulmak. *Kar ra fahm nêkeno, hîma mahney vineno.* İştin anlamıyor, hemen bahane buluyor.

mahrîfet (Ar.) <is.e.> marifet.

mahsûl <is.e.> mahsul.

ma'hş YER: Gewrek. <is.e.> hüner. *Ma'hşo kı to kerdo, rîndeyda xoya oyo werte dî.* Yaptığın hüner, iyiliğiyle ortadadır. EŞ ANL: *hûner.*

mahşer <is.e.> mahşer. (Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.)

maht YER: Mexmûr. BKZ: *mat.*

mahwi <is.d.> dişi domuz.

mahwin (Ar.) <is.e.d.> muavin.

mahwiney <is.d.> muavinlik.

ma'hziwan YER: Bab. <is.e.> ev sahibi. (Misafirini karşılayan ev sahibi.) EŞ ANL: *meymandar.*

mak <is.d.> düğme. EŞ ANL: *gocag, polek, qûmçe.*

mak cî finayîş iliklelemek, düğmelemek. *Mı makê xo vîştî cî.* Ben düğmelerimi ilikle-dim.

makîn <s.> düğmeli.

maki <s.> dişi, dişil, kancık. *Kavîra maki, kavîrdê neri xasekêya.* Dişi kuzu, erkek kuzudan daha güzel.

makîna (İt.) <is.d.> makine.

makınay cınay çamaşır makinesi.
makınay pıxı buhar makinesi.
makınay pori saç kesme makinesi.
makınay taşiten tıraş makinesi.
makınaya pıxın buharlı makine.
makınist (Fr.) <is.e.d.> makinist.
mal <is.e.> 1) mal (hayvan). 2) mülkiyet. *Malo boll, 'ezabo gırdo (deyim)*. Çok mal, büyük azaptır.
mal biyayış mal olmak. *Nê qısey to mı rê bi mal*. Bu lafların bana mal oldu.
mal kerdış mal etmek. *Çewtewa ey xo rê mal meki!* Onun yanlışlığını kendine mal etme!
mal û milk mal mülk.
malê xezina hazine malı.
malaxme <is.e.> basıp birbirine karıştırma işi.
malaxme kerdış basıp birbirine karıştırmak. *Qeçeki kewtê zezewatdê ma miyan, pêro malaxme kerdo*. Çocuklar sebzemizin içine girmiş, hepten basmış birbirine karıştırıp bozmuş.
malbat <is.d.> aşiret.
malbatey <is.d.> aşiretçilik.
maldar <is.e.d.> zengin.
maldarey <is.d.> zenginlik.
male YER: Qerxan. <is.e.> mala (temizleyen).
Maliki (Ar.) <öz.e.d.> Maliki (mezhep). (İslamîlikta sünnet ehli denilen dört mezhepten biri. Bu mezhepten olan kimse.)
maliqayış YER: Qerxan. <gçs.f.> gözleri kaymak.
maliqo mendış YER: Qerxan. bayılınca gözlerin dönmesi. *Kes kı xewriya, çimê kesi maliqo manenê*. İnsan bayılınca, insanın gözleri döner.
malmalok VARY: *marrmalok; milolik*. <is.d.> kertenkele.
Mam <öz.e.> erkek adı
Mamo! <vok.> *Mamê 'Eli Mamdê Kali pilêriyo*. Ali'nin Mam'ı Kal'ın Mam'ından yaşlıdır.
manayış BKZ: *mendayış*.
mandalin (İt.) <is.e.> mandalin.
manga VARY: *mûnca*. <is.d.> inek. ÇOĞ: *mangey*.
manglos <s.> gevşek davranışlı. *Ze mangilos, qe nêşeno bigırweyo*. Hantal, hiç çalışmıyor.
manğlosi <is.ç.> bir datlı çeşidi.
manker <is.d.> eşek (dişi). EŞ ANL: *heri*.
manolye YER: 'Hesûd. <is.e.> kaldıracağı. EŞ ANL: *qerese*.
manqal (Ar.) <is.d.> mangal.
manqley VARY: *meqley*. <is.ç.> ağnama, yerde yuvarlanma.
manqley biyayış ağnamak. *Herê mayo manqley beno*. Eşeğimiz ağnıyor.

manqley kerden ağnatma.
manqley kerdış ağnatmak. *Ê lajeki zey heri manqley mekerê!* O oğlanı eşek gibi ağnatmayın!
manqleybiyayen <is.d.> ağnama, yerde yuvarlanma.
manto (Fr.) <is.e.> manto.
maqe YER: Qelacıx. <is.d.> beysbol. EŞ ANL: *qoqo*.
marcû YER: 'Hesran. BKZ: *mercû*.
marde YER: 'Hesran. BKZ: *merde/i*.
mardım YER: 'Hesran. BKZ: *merdim*.
mardış YER: 'Hesran. BKZ: *merdiş*.
mari <s.> dişi (uçan kuşlar için). *Zerejo neri zerejdê mari harêryo*. Erkek keklik dişi keklikten daha saldırgandır.
marıcık VARY: *marûcık*. <s.> minyon. *Na keynek, zena ze marıcık*. Bu kız, minyon ve cilızdır.
marqe (İt.) <is.e.> marka.
marr (Phlv. mār) VARY: *morr*. <is.e.d.> yılan. (Zazalarda iki kara yılan birbirine sarılıp sevişince, o yılanlara zarar vermek günahdır, insan bu yılanların üzerlerine mendil atıp dilek diler.) *Marri zi 'herer 'hesaba wenê (atas.)*. Yılanlar da toprağı ayarlı yer. *Marr bile aw sero kesi dı nêdano (atas.)*. İnsan su içerken, yılan bile ısırmaz.
marrê bindê şakili sinsi, hayin. *O ambazê to, zeno ze marrê bindê şakili*. O arka-daşın, sinsi yılan gibi hayindir.
marro awi / marra awi su yılanı. (e./d.)
marro derxelin kareli yılan.
marro kor / marra kor kör yılan. (e./d.)
marro siya kara yılan. (Zaza inancında kara yılan sihirlidir, hem iyidir hem de kötüdür. Bazı evlerin, bölgelerin beki kara yılanı vardır. Bu yılanlar, bölge bekçileri oldukları için insanlara dokunmazlar, insanlarla dost olurlar, insanlar da onlara dokunmaz. Ayrıca kara yılanı hemen vurmuyacaksınız, çünkü sihirlidir, bir evliya yerine ya da her hangi birinin yerine geçebilir. Bazıları kara yılanı taş vurunca, yılan aniden kaybolur, o kişiler de kısmi felç geçirir onun için besleme çekmeden kara yılanı dokunulmaz.)
marre <is.e.> nikah.
marre birnayış nikah kıymak.
marre cı kewtiş nikah düşmek.
marre kerdış nikahlamak.
marre ser eştış dul kadını nikahlamak.
marre vıraştış nikah yapmak.
marrekerdi <or.d.> nikahlı.
marrmalok YER: Mexmûr. BKZ: *malmalok*.
marrmasi VARY: *maymasi*. <is.d.> yılan balığı.
marş (Fr.) <is.d.> marş.
mart (Lat.) <is.d.> mart. *Mart vana, "ez*

- gana, şêna*". *Lisan vana, "poça gana mı dest kewo, ez nêverdana bimirê"*. Mart der, "ben canım, neşeliyim". Nisan der, "yeter ki canlıların kuyruğu elime geçsin, ben ölmelerine izin vermem".
- marta** BKZ: *maşa*.
- martag** YER: 'Hesran. BKZ: *mertag*.
- marûcık** BKZ: *maricık*.
- masaye/i** <or.e./d.> şişik, şişkin.
- masayiş** <gçs.f.> şişmek. *Gışta to çîçirê masaya?* Parmağın neden şişmiş? [*maseno*; em.k. *bıması*]
- masayin** <is.d.> şişkinlik.
- mase** VARY: *ması*. <is.e.> balık.
- masey hera** iribaş. (Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavrusu.)
- maseyo gewr** bir balık çeşidi.
- masedar** <is.e.d.> balıkcı.
- masela** <is.e.> ay çiçeği.
- ması** YER: Qerxan. BKZ: *mase*.
- maske** (Fr.) <is.e.> maske.
- masnaye/i** <or.e./d.> şişirilmiş.
- masnayiş** <gçl.f.> şişirmek. [*masneno*; em.k. *bımasnı*]
- masnayox** <is.e.d.> şişiren.
- mast** (Phlv. *māst*) VARY: *maşt*. <is.e.> yoğurt. *Zeki pisinga kî mast bîrızno, wîni kışt ser vînderdo (deyim)*. Süt dökmüş kedi gibi, öyle bir kenarda durmuş. (Hatasını anladı, üzgün üzgün duruyor anlamına gelir.)
- mastawî** VARY: *awmast*. <is.d.> sulu yogurt.
- mastek** <is.e.> yoğurtçuk.
- mastekê feki** ağız kenarında oluşan kurumuş tükürük ya da salya. EŞ ANL: *bore₁*.
- mastêr** <is.e.> huni.
- mastêr ro kerdış** huniye dökmek.
- mastêrîn** <s.> hunili.
- mastin** <s.> yoğurtlu.
- mastxane** <is.e.> yogurthane.
- masûre** <is.e.> mekik.
- maşa** (Îr.) VARY: *marta*. <is.d.> maşa. *Adiri maşaya tepêş!* Ateşi maşayla tut!
- maşallah** (Ar.) <ünl.> maşallah!
- maşık₁** <is.d.> bakla çeşidi (siyah). (Baklaya benzer yenilir bir sebze çeşidi.)
- maşık₂** <is.d.> ben (yüzde çıkan etli).
- maşıkın** <s.> benli.
- maşt** BKZ: *mast*.
- maşûge** YER: Qelacix. <is.d.> çok ufak. EŞ ANL: *qirtık*.
- maşûga sabûni** sabun kullanıldıktan sonra geriye kalan kalıntı (küçük parçası).
- mat** VARY: *maht*. <zf.> hayret. EŞ ANL: *er*.
- mat mendış** hayret kalmak.
- matba** (Ar.) <is.d.> matbaa.
- matematik** (Fr.) <is.e.> matematik.
- matematikker** VARY: *matematikker* <is.e.d.> matematikçi.
- mawî** <is.d.> ağız. (Yeni doğuran hayvanların ilk sütü.)
- mawzêr** (Alm.) <is.d.> mavzer (silah).
- max** [x]~[ç] <is.d.> kiris.
- maxazin** [ç]~[ç] <İng.> <is.d.> magazin.
- maxın** <s.> kirisli.
- maxlûq** <is.e.> yaratık.
- maxset** (Ar.) <is.e.> maksat.
- may** <is.d.> ebe (oyunda). *No fin may toya*. Bu sefer sen ebesin.
- may cı kerdış** ebelemek, ebe yapmak (oyunda).
- mayan** YER: Qerxan. <is.d.> dişi deve, dişi katır.
- mayin₁** (İng.) <is.d.> mayın.
- mayin₂** <s.> bizler.
- ê mayın** bizimkilerin. *Qeçandê ina ver dı, sı'hûdê ê mayın çiniyo*. Onların çocukları karşısında, bizimkilerin şansını yok.
- mayıs** (Ar.) <is.d.> maaş.
- maykek** <is.d.> dişil.
- maymasi** YER: 'Hesûd. BKZ: *marrmasi*.
- mazêr** <is.e.> mazi ağacı.
- mazî** (Îr.) <is.e.> mazi.
- mazman** <is.e.d.> dokumacı. (Kilim, heybe, çuval yapan kişi.) *Mazmano, cilî û çıwâlî vîrazeno*. Dokumacı, kilim ve çuval yapıyor. EŞ ANL: *çılag*.
- mazmaney** <is.d.> dokumacılık.
- mazmo** <is.e.> mühürdar. (Devlet büyüklerinin mühürlerini taşımak ve gereken kağıtları mühürlenmekle yükümlü görevli.) *Mazmoyo geyreno, tirê m o do kami sero biteqo*. Mühürdar geziyor, acaba kimin başına patlayacak.
- mazot** (Rus.) <is.e.> mazot.
- mazotın** <s.> mazotlu.
- mazûwan** YER: Qerxan. <is.e.d.> ev sahibi, misafir kabul eden. EŞ ANL: *meymandar*.
- me-** <ön takı.> -me/-ma. (Emir kipi olumsuzluk yapan ön ek.) *Eki no kar ji nêbeno, meki!* Eğer bu iş de olmazsa, yapma! *Serd cı medî, beno nêweş*. Soğuk verme, hastalanır.
- mebal** <is.e.> günah. EŞ ANL: *guna, xırab*.
- mebûs** (Ar.) <is.e.d.> milletvekili.
- mebûsey** <is.d.> mebusluk.
- mecbûr** (Ar.) VARY: *mejbûr*. <zf.> mecbur. EŞ ANL: *ca'elemat*.
- meclis** (Ar.) <is.e.> meclis.
- mecrefe** YER: 'Hesûd. BKZ: *mezrife*.
- medayi** <is.d.> bela. *Çiçiyoy tiyê qe nêvîndenê, biyê medayiya serredê mî*. Nedir hiç durmuyorsun, başıma bela olmuşsun. EŞ ANL: *bela, adû*.
- mede** <is.e.> müddet, süre, vakit. *Mede kî ame, kes do bîmîro*. Vakti gelince, insan ölecek.

hal û mede hikaye. *Hal û medey cı ûna bı.*
Hikayesi böyleydi.
medresa (Ar.) <is.d.> medrese.
Mehdi (Ar.) <öz.e.> Mehdi. EŞ ANL: *Tecal.*
mehk <zf.> kamaşma.
mehk biyayış kamaşmak.
mehk kerdış kamaştırmak.
me'htaj (Ar.) <is.e.> muhtaç. EŞ ANL: *mıxanet.*
me'htaj biyayış muhtaç olmak.
me'htaj kerdış muhtaç etmek.
me'htajey <is.d.> muhtaçlık.
mejbûr BKZ: *mejbûr.*
mekteb (Ar.) <is.e.> okul.
mekva <is.d.> sepet (iri). (Altında yiyecek saklanan büyük sepet.) EŞ ANL: *merkeba.*
melamat <is.d.> karıştırıcı kişi.
melamatey <is.d.> karışıklık. *Melamatey kewta ma miyan.* İçimize karışıklık girmiş.
melayke (Ar.) <is.e.d.> melek. EŞ ANL: *fêriste.*
mele₂ (İr.) <is.e.> mala. (Harç alıp sürmeye yarayan, duvarcı ve sıva aracı.)
mele₂ <is.e.> çekirge.
meleyo zûliyin iğneli çekirge.
meleyo meşkin büyük çekirge.
melemêr <is.d.> ağaç çeşidi. (Bu ağacın yaprağından sarı renk elde edilir. Bu renkten sonra diğer renkler elde edilebilir.)
meleşe YER: Ş. Cori. <is.e.> sivrisinek. EŞ ANL: *merse.*
Melêha <öz.d.> kadın adı.
melhamêr <is.d.> tarçın ağacı. (Güzel kokulu, sağlam ve eğilince kırılmaz, asa, değnek yapılır.)
melhem (Ar.) <is.e.> merhem.
melhem pıra sawitış melhemlemek, melhem sürmek.
melqep <is.d.> dokumacılıkta kullanılan bir çeşit makara.
melxûte <is.e.> yarma buğday, mercimek ve bulgur karışımı bir pilav çeşidi.
mencelix <is.e.> tavan altı destek (inşaat için). (Duvarı tavanın altından kaldırmak için tavanın altına verilen destek.) *Nê istraxa rê mencelix vırazê, hewna dêsi birijnê, jewmbi ban guneno pıro.* Bu tavana destek yapın, sonra duvarı yıkın, yoksa ev çöker.
mendal (Ar.) <is.e.> mandal.
mendal pıro dayış mandallamak. *To mendalê kêveri da pıro?* Kapıyı mandalladın mı?
mendayış VARY: *manayış.* <ğçs.f.> benzetmek. *O mêrdek mendê to.* O adam sana benziyordu. [*maneno*; dil.k. *bimano*]
mende/i <or.e./d.> kalan, kalıntı.
mendiş <ğçs.f.> kalmak. *Ez peyni dı menda.* Ben arkada kaldım. *Mı hetek dı bimani!* Yanımda kal! [*maneno*; em.k. *bimani*] (Phlv. mân-)

cı mendış benzemek. *Lajê cı, cı maneno.* Oğlu ona benziyordu.
pa mendış 1) beraberinde kalmak. 2) takılı kalmak (bir şeye). *Çıweyo kı mı vırrna dar ra, pa mendı.* Ağaca fırlattığım sopa takılı kaldı. 3) asılı kalmak (bir şeye). *Bani ser ra ame dar ro û wını pa mendı.* Damdan ağacın üstüne düştü ve ona asılı kaldı.
pê mendış benzeşmek, birbirine benzemek. *Ê keyneki wırdına zi mendê pê.* O kızlar ikisi de birbirine benziyordu.
Mendox <is.e.d.> kalma istekli, kalıcı.
Menewş₁ <öz.d.> kadın adı.
menewş₂ VARY: *mengûşa.* <is.d.> menekşe (bot.).
menfeat (Ar.) <is.e.> menfaat.
menfeat cı kerdış menfaat etmek. *Tayn menfeat bıki cı kı, tı cı rê rınd bê.* Biraz menfaat et ki, kendisine iyi olasin.
menfeatin <s.> menfaatlı.
meng <is.d.> ay (takvimdeki).
meng ra meng aydan aya.
menga verên önceki ay.
ser û binê meng havale. (Gebelerde, küçük çocuklarda görülen bir çeşit çarpınmalı, bazen ateşli de olabilen hastalık.)
ser û binê meng kewtiş havale geçirmek.
mengana <zf.> aylarca.
menge/i <s.(e./d.)> aylık. *Na kavır, dı mengiya.* Bu kuzu, iki aylıktır. *No bızêk, dı mengeyo.* Bu oğlak, iki aylıktır.
mengene <is.e.> kışkaç.
mengêna <zf.> bir aylığına.
mengna <zf.> gelecek ay.
mengûşa YER: 'Hesûd. BKZ: *menewş.*
menteşe (İr.) <is.e.> menteşe.
mentiqe <is.e.> coğrafya, bölge.
mentiqeyo reynaye kurtarılmış bölge.
menzil (Ar.) <is.e.> mesafe.
meqam <is.e.> yer, mekan. EŞ ANL: *kan.*
meqar BKZ: *mıqar.*
meqerne (İt.) <is.e.> makarna.
meqes (Ar.) <is.e.> makas.
meqesek₁ <is.e.> dört ayaklı, üç cm. uzunluğunda sivri burunlu, kafasında iki kıl bulunan siyah renkli bir böcek.
meqesek₂ <is.e.> ağaçlara asma gibi sarılan, meyvesi makasa benzer yenilmez.
meqewe (Ar.) <is.e.> mukavva.
meqley YER: 'Hesûd. BKZ: *manqley.*
mer'a <is.d.> mera. (Köy sahiplerinin köye yerleşmiş göçmenlere sadece hayvan otarmak ve odunlarından yararlanmak için bağışlanan tarla ve orman.)
meram <is.e.> arzu, istek, heves.
meram ca ardış isteğini yerine getirmek. *Mı meramê xo ard ca.* Ben arzumu yerine getirdim.

- meram kerdış** arzu etmek. *Kes kı meram bıkerö, çıçı bıwazo keno.* İnsan arzu ederse, istediğini yapar.
- meram tey estış** arzusu olmak. *Meramê mı tey esto.* Onda arzum var.
- meraq** <is.e.> merak. EŞ ANL: *madala, qaxu.*
- meraq biyayış** meraklı olmak.
- meraq kerdış** merak etmek.
- meraq tey biyayış** meraklı olmak.
- merazo** <is.e.> kuşkonmaz, asparagus.
- merc** YER: Qerxan. <is.e.> şart, koşul. EŞ ANL: *şert.*
- mercife** BKZ: *mezrife.*
- mercû** (İr.) VARY: *marcû; mercûe.* <is.d.> mercimek.
- mercûe** YER: Qelacix. BKZ: *mercû.*
- mercûfe** BKZ: *mezrife.*
- merde/i** VARY: *marde; merdı.* <or.e./d.> ölü. *Merdimo merde weş nêbeno.* Ölü adam dirilmez.
- merden** VARY: *marden.* <is.d.> ölme.
- merdı** YER: Qerxan. BKZ: *merde/i.*
- merdim** (Phlv. mardôm) VARY: *mardim.* <is.e.> 1) insan. *Merdimo camêrd qısa bın dı nêmaneno (atas.).* Erkek adam lafın altında kalmaz. 2) akraba. *O merdimê mayo.* O akrabamızdır. 3) adam. *No merdimo şıno koti?* Bu adam nereye gidiyor?
- merdimê kari** iş adamı.
- merdimö gıran** 1) ağırbaşlı. 2) ağır kilolu adam.
- merdimey** VARY: *merdimin.* <is.d.> 1) insanlık. *Merdimi rê, merdimey lazıma (deyim).* İnsana insanlık lazımdır. 2) akrabalık. EŞ ANL: *insanetey.*
- merdimin** BKZ: *merdimey.*
- merdimki** <zf.> insani.
- merdimwer** <is.e.d.> yamyam.
- merdimwery** <is.d.> yamyamlık.
- merdiş** VARY: *mardiş.* <gçs.f.> ölmek, gebermek. *Kokimê ma pêro merdê.* Yaşlılarımız hepten ölmüş. [*mireno; em.k. bımırı*]
- merdwanın** <s.> merdivenli.
- merdwani** (İr.) <is.d.> merdiven. EŞ ANL: *nerdiban.*
- merek** <is.d.> samanlık.
- merzin** <s.> hastalıklı, hastalıktan dolayı gelişmemiş. *No lajeko merzin?* Bu hastalıklı oğlan mı?
- merg₁** <is.d.> otlak, yeşil alan. *Merga apo rızı.* Rıza amcanın yeşillik alanı.
- merg₂** <is.e.> ecel, ölüm.
- merg amayış** ecel gelmek. *Mergê moncıla yeno, perrê nexşeni neyenê pa (atas.).* Karıncaların eceli gelince, nakışlı kanatlar takılır. (Eceline susamış anlamına gelir).
- mergê cı amayış** eceli gelmek. *Mergê cı ameyo, wazeno bımıro.* Eceli gelmiş,
- ölmek istiyor.
- mergane** <zf.> ölü görünme, ölüm derecesine.
- mergane finayış** öldürüsiye, ölmekten beter etmek.
- mergane xo nayış** ölü taklidi yapmak. *Mı mergane na xo kî, kes mı nêkişo.* Ölü taklidi yaptım ki, beni kimse öldürmesin.
- merge** <s.> otlaklı.
- merheba** (Ar.) <ünl.> merhaba!
- merheba dayış** selamlaşmak, merhaba etmek. *Ey merheba dê û ravêrd.* O merhaba edip geçti.
- merheba kerdış** 1) merhabalaşmak. *Tiyê çı maya merheba nêkenê?* Niye bizimle merhabalaş mıyorsun? 2) barışmak. *İna vızêr lej kerd, ewro merheba kerd.* Onlar dün kavga etti, bugün barıştı.
- merkeba** <is.d.> sepet (iri). (Altında yiyecek saklanan büyük sepet.)
- merkez** (Ar.) <is.e.> merkez.
- mermer** (Ar.) <is.e.> mermer.
- mermerin** <s.> mermerli.
- mermori** VARY: *mirmori.* <is.d.> ateşli kül, kıvılcım. *Adır şı hewna, çayer mermori sero germ kıl!* Ateş söndü, çayı kül kıvılcımın üstünde ısıt!
- merr** <is.d.> bel. (Toprağı kazmaya yarayan bir tarım aracı.)
- merr kerdış** bellemek. *Nê bostanê xo merr kı, wa vaş nêrûwo!* Bahçeni belle, ot göğermesin!
- merre** <is.e.> fare, sıçan.
- merreyo kor** YER: Mûskan. VARY: *merro kor.* köstebek. EŞ ANL: *hermûşik.*
- merreyo mirdar** haram fare. (Nuh tufanında, gemi su üstünde yükselince, fare gemiyi deler, içeriye su gelmesini diye yılan da kuyruğunu deliğe sokup suyun akmasını engeller. Nuh olayı duyunca, yılanın şükranlarını sunar ve ne arzu ettiğini sorar, yılan da canlılarda en tatlı kanlıyı kendisine yem olmasını arzular, Nuh da fare hem suçlu hem daha üretken olduğu için ceza olarak yılanı yem eder.) *Bı merreyo mirdar û kewt koçıkta mı (atas.).* Haram fare olup kaşığımıza girdi (başıma bela oldu anlamına gelir).
- merrkerde/i** <or.e./d.> belenmiş.
- merrtal** <is.e.> kalkan.
- merrtali** <is.d.> bilmece.
- merrteli** <is.e.> çok küçük çiçekli, dikenli bir ot çeşidi.
- merse** <is.e.> sivrisinek. EŞ ANL: *meleşe.*
- mersel** BKZ: *mesel.*
- mert** (İr.) <s.> yigit. EŞ ANL: *camêrd.*
- mertag** VARY: *martag.* <is.d.> sırık, mertek. (Değnekten uzun, kısa ve kalınca sırık.) *Maxa ser ra mertagi çekerê û serê cı*

bigirê! Kirislerin üstüne sırk atıp üstünü kapayın!

mertey <is.d.> mertlik.

merx YER: Qerxan. <is.d.> çam ağacı çeşidi.

merxema YER: Qelacix. <is.d.> kadın başlık takısı.

Merxo <öz.e.> Çermik'te bir bölge adı.

merxoş <s.> mayhoş.

mesafe (Ar.) <is.e.> mesafe.

mesasi BKZ: *misasi*.

meseb (Ar.) <is.d.> mezhep.

mesel VARY: *mersel*. <is.d.> 1) öykü, masal.

Mi rê mesela Ma'hmeşa vaji! Bana Mehmet Şah'ın masalını anlat! 2) gerçek olay. *Mesela xo to rê vaja?* Sana öykümü anlatayım mı?

mesela <is.d.> 1) sorun. 2) problem.

mesela kerdış problem yapmak.

mesela vetiş sorun çıkarmak. *Şimayê girwedê werdi ra ji mesela vejenê.* Küçük şeylerden de sorun çıkarıyorsunuz.

meselok <is.d.> fıkra.

meseme <is.e.> yağmurluk. *Meseme da xo ra ki, hi nêbo.* Yağmurluk giydiki ıslanmasın.

mesin <is.e.> sepilenmiş koyun derisi.

mesk YER: Bûdran. BKZ: *meşk*.

mesleg (Ar.) <is.e.> meslek.

mesref <is.e.> masraf.

mesref biyayış masraf olmak.

mesref kerdış masraf etmek.

mesrefin <s.> masraflı.

mest <s.> kendinden geçmiş.

mest biyayış kendinden geçmek.

mest kewtış kendinden geçmek (yorgunluktan). *Ewro 'edizyayen ra mest kewto.* Bugün yorgunluktan kendinden geçmiş.

mestkewte/i <is.e.d.> kendinden geçen.

mesûl <s.> sorumlu.

mesûl biyayış sorumlu olmak. *Kam biyo mesûlê tiyay?* Kim buranın sorumlusu olmuş?

mesûldar <is.e.d.> sorumlu.

mesûley <is.d.> sorumluluk. *Mesûleya nê kariya mı dî.* Bu işin sorumluluğu bende.

mesûley xo ser girotış sorumluluğunu üstlenmek. *Mi mesûleya nê qisebendi giroto xo ser.* Bu sözlüğün sorumluluğunu ben üstlendim.

mesxen BKZ: *mezxen*.

meş <s.> eşkin. (Atın bir tür düzgün ve hızlı yürüyüşü) *Estor meşa şiyayen ra çiharpay şiro rewêri resena cadê xo.* At eşkinle gideceğine dörtlüğe gitse yerine daha erken yetişir.

meşk VARY: *mesk*. <is.d.> 1) yayık. (Yoğurt yaymakta, bazı yiyecek ve içecekler için koruyucu kap olarak kullanılan, önu

yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi.) EŞ ANL: *donir, eyaz*. 2) tuluk, tulum. 3) göbek. *'Hendik werdo, meşka cî biya gird.* O kadar yemiş ki, göbeği büyümüş.

meşka doy ayran tuluğu.

meşko! <vok.> göbekli! *Meşko, tiyê serra şinê?* Göbekli, nereye gidiyorsun?

meşkın <s.> göbekli.

meşqûl (Ar.) <s.> meşgul. EŞ ANL: *mizûr, serbîkar*.

meşqûl biyayış meşgul olmak.

meşqûl kerdış meşgul etmek.

meşqûley <is.d.> meşgulliyet.

meşt VARY: *mêşt; mest*. <zf.> yarın.

meşt ra biro yarın değil öbür gün.

ê meştî yarınki.

meştêri <zf.> yarından itibaren.

ê mestêri öbür gün. *Tî şo keye, ez do ê meştêri bêra.* Sen eve git, ben öbür gün geleceğim.

meşwan YER: Sinag. VARY: *mışon*.

metelig <is.e.> metelik. *Mî perrey xo pêro kerdî xerc, mî dî metelig nêmend.* Paramı hepsini harcadım, bende metelik kalmadı.

meteres <is.e.> meteris.

meterre (Ar.) <is.e.> matara.

metin (Ar.) <s.> 1) metin, dayanıklı, sağlam. 2) sıkı. EŞ ANL: *quwetin, mezbût, pêt*.

metin biyayış 1) dayanmak, sağlam olmak, metin olmak. 2) sıkışmak. *La biyo metin.* İp sıkışmış.

metin kerdış 1) sağlamlaştırmak, metin etmek. 2) sıkıştırmak, gerginleştirmek.

metinker <is.e.d.> 1) sağlamlaştıran, metin eden. 2) sıkıştıran, gerginleştiren.

metro (Fr.) <is.e.> metre.

mewcêr VARY: *mewciwêr*. <is.e.> genelde meşe ağaçlarının altında biten çok çiçekli ve küçük yapraklı bir ot çeşidi.

mewciwêr YER: Qırwar. BKZ: *mewcêr*.

mewe YER: Qelacix. BKZ: *mewî*.

mewî <is.d.> üzüm ağacı. VARY: *mewe*.

mewlexane <is.e.> hal (meyve ve sebze için).

mewlid (Ar.) <is.e.> mevlüt.

mewlid wenden dayış mevlüt okutmak.

mewlidxan <is.e.> mevlüt okuyan.

mewqî (Ar.) <is.e.> mevki. EŞ ANL: *herûn*.

mewrım <is.e.> bir çeşit ip. *Mewrım deseg ra vıraziyeno.*

mewşêr <is.d.> asma ağacı. EŞ ANL: *asmêr*.

mexdenos (Yun.) VARY: *bexdinos*. <is.e.> maydanos.

mexdenosin <s.> maydanoslu.

mexel₁ <is.e.> ürün, verim. *Emserr dar û beriya mexel çiniyo.* Bu yıl ağaçlarda ürün yok.

mexel dayış ürün vermek.

mexel kewtış ilk ürün tutmak. *Hını dar û*

- ber kewto mexel.* Artık ağaçlar ürün tutmak üzeredir.
- mexel ra kewtiş** üründen kesilmek.
- mexelê sifti** ilk ürün.
- mexel₂** YER: Sa'hrnk. <is.e.> serpilme.
- mexel dayiş** serpilme (yere). *Manger ini sero mexel dayo.* İnek çeşmenin başında serpilmiş.
- mexelin** <s.> ünlü, verimli.
- mexeza** [X]~[Y] (Fr.) <is.d.> mağaza.
- mexpûl** (Ar.) <s.> makbul.
- mexsûs** (Ar.) <s.> kasıt, mahsus.
- mexsûs ra** kasıtlı, mahsustan. EŞ ANL: *qesti, zanayen ra.*
- mexşer** <is.e.> çeşitli yemeklerde kullanmak için, ıslatılıp kurutulduktan sonra iri öğütülmüş nohut.
- mexzen** VARY: *mesxen.* <is.d.> zahirelik.
- mexzeneki** <is.d.> küçük zahirelik.
- mey** BKZ: *mi.*
- meya** <is.d.> dişi deve.
- meyaro** <is.e.> patlıcan acılığında, mide ağrıları için kaynatılıp suyu içilen bir ot çeşidi.
- meyasil** <is.e.> basur, mayasıl.
- meyaxane** (Ar.) <is.e.> muayehane.
- meydan** <is.e.> saha, meydan. (Oyun, koşu vb. sahası.)
- meyendis** (Ar.) <is.e.d.> mühendis.
- meyendisey** <is.d.> mühendislik.
- meyene** (Ar.) <is.e.> muayene.
- meyene biyayış** muayene olmak.
- meyene kerdış** muayene etmek.
- meyit** <is.e.> naaş, ceset. *Zabıqi pırrê meyiti bi.* Sokaklar cesetlerle doluydu.
- meyl** <is.e.> eğilim.
- meyman** (Phlv. mehman) <is.e.d.> misafir, konuk.
- meyman biyayış** misafir olmak.
- meymandar** <is.e.d.> misafir kabul eden, konukçu. EŞ ANL: *mazûwan.*
- meymandarey** <is.d.> konukçuluk.
- meymaney** <is.d.> misafirlik.
- meymanperwer** <s.> konuksever, misafirperver.
- meymanxane** <is.e.> misafirhane.
- meymez** <is.e.> soyulmadan yenildiğinde baş dönmesi yapan, soyulunca ilaç etkisi yapan, sertleştiğinde beyaz çiçek açan büyükçe bir ot türü.
- meymûn** (Ar.) <is.e.> maymun. EŞ ANL: *qırd.*
- meymûney** <is.d.> maymunluk.
- meywe** (İr.) <is.e.> meyve.
- meyxane** (İr.) <is.e.> meyhane.
- meyxanedar** <is.e.d.> meyhaneci.
- mezal** <is.e.> fırsat, imkan. EŞ ANL: *havil, imkan.*
- mezal dayiş** fırsat vermek, imkan vermek.
- mezat** <is.e.> hayvan pazarı.
- mezat finayış** satılığa çıkarmak.
- mezat vetiş** malı pazara çıkarmak.
- mezbete** (Ar.) <is.e.> mazbata. EŞ ANL: *zabit.*
- mezbût** VARY: *mezmût.* <s.> 1) dayanıklı, sağlam, diri, kuvvetli. 2) sıkı. EŞ ANL: *quwetin, metin, pê.*
- mezbût biyayış** 1) dayanmak, sağlam olmak, metin olmak, sıkı durmak. 2) gerginleşmek.
- mezbût kerdış** 1) metin etmek, sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek. *Xo mezbût kı, hewna karo gıran do bêro.* Kuvvetli dur, daha ağır iş gelecek. 2) sıkı duruma getirmek. (Bir şeye sağlam bir şekilde hazırlanmak.)
- mezbûtker** <is.e.d.> 1) sağlamaştıran, metin eden. 2) sıkıştırıcı, gerginleştiren.
- meze** (İr.) <is.e.> meze.
- mezedar** <is.e.d.> mezeci.
- mezel** (Ar.) <is.e.> mezar. EŞ ANL: *gor.*
- mezel kerdış** defn etmek.
- mezeli** <is.d.> mezarlık. EŞ ANL: *goristan.*
- mezeyin** <s.> mezeli.
- mezg** <is.e.> beyin.
- mezmûr** <is.e.> davut Peygambere inen ve Zeburda yer alan ayetler.
- mezmût** YER: 'Hesûd. BKZ: *mezbût.*
- mezra** VARY: *mızra.* <is.d.> mezra.
- mezrife** VARY: *mercife; mercûfe; mecrafe.* <is.e.> tahtadan küreme aleti (kar küremek için kullanılır).
- mêjde** <is.e.> yirmi kuruş.
- mêl** <is.e.> hayvanların öğle dinlenmesine çekilmesi.
- mêl biyayış** yatmak, çökmek (hayvanlar için).
- mêl dayiş** işgal etmek. *Şıma tiya dı mêl dayo, kes nêşeno ravêro.* Burayı işgal etmişsiniz, kimse geçemiyor.
- mêl kerdış** hayvanları yatırmak. *Beri dewari mêlca dı mêl kı!* Hayvanları yatma yerine götür!
- mêlca** VARY: *mêleca.* <is.e.> hayvan yatırma yeri. *Mêlcay heri, herûna koziga (atas.).* Eşeğin yatma yeri, kömür ocağı yeridir.
- mêleca** YER: Qelacix. BKZ: *mêlca.*
- mêr** (Ar.) <is.e.> mihr. (Erkeğin imam nikahı esnasında eşine vermeyi kabullendiği mal veya para.) *Ma mêrê veyver des altûni belı kerdı.* Biz gelin için on altın mihr kararlaştırdık.
- mêra** <z.f.> bele. (etimol. *miyane ra?*)
- mêra bestiş** bele bağlamak.
- **xo mêra bestiş** beline bağlamak, kuşanmak. *Mûndi best xo mêra.* Kuşağı beline bağladı.
- mêra pıştış** bele sarmak. *Ey çefi pısta xo mêra.* O beline kuşak sarmış.

– **xo mêra pıstış** beline sarmak.

mêrab₁ <is.e.> mekan (önemli yer), makam, anma yeri. *Dı merdımı tiya dı kışiyay bi, tiya merabê inano.* Burda iki adam vurulmuştu, burası onların makamıdır.

mêrab₂ (Ar.) <is.e.> mihrap.

mêras (Ar.) <is.e.> miras. EŞ ANL: *wares.*

mêras mendış miras kalmak.

mêrat <s.> meret, uğursuz. (Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövğu sözü olarak kullanılır.)

mêratmende/i <or.e./d.> meret kalasica. (Sahibi veya hiç kimsesi olmayan hayvan.) *No mêratmendeyo nêşeno bar wegıro.* Bu meret kalasica yük taşıyamıyor.

mêrde (Phlv. mard) <is.e.> koca. *Mêrdey dı cenıya, kutikê verdê locnano (atas.).* İki karılı koca, baca önlerinin köpeğidir.

mêrde kerdış kocaya varmak, evlenmek (kadın için).

mêrdey 'em halanın kocası.

mêrdey mı kocam.

mêrdey xal teyzenin kocası.

mêrdek <is.e.> adamcağız.

mêrdek! <vok.> 1) kocacığım! *Mêrdek, o kamo to hetek?* Kocacığım, yanındaki adam kim? 2) be adam! *Mêrdek, tiyê çıçı wazenê?* Kocacığım sen ne istiyorsun?

mêrdeyin <s.> kocalık.

mêrri BKZ: *dêmarri.*

mêrxas <s.> seçkin kişi, kahraman.

mês <is.d.> sinek.

mêsa dewari sığır sineği.

mêsa gi dışkı sineği.

mêsa heri eşek sineği. (Ağzı yeşil bir sinektir.)

mêsa kutiki köpek sineği. (Kırmızı renkli ısırtınca çok inciten, insanın peşini kolay kolay bırakmayan kinci bir sinek.)

mêsa siya kara sinek.

mêşe (İr.) VARY: *mêse.* <is.e.> 1) meşe. 2) orman.

mêşeyın <s.> ormanlık, meşelik.

mêşne₁ <is.e.> koyun, keçi cinsinden olanlar.

mêşne₂ <s.> açık kahverengi (göz rengi).

mêşt YER: Birêveran. BKZ: *meşt.*

mêx VARY: *mıx.* <is.e.> çivi.

mêx pıro dayış çivi çakmak.

mêxi biyayış çivilenmek.

mêxi kerdış çivilemek.

mêxın <s.> çivili.

mı(n) <zm.bük.> BKZ: *ez.*

mı rê kı BKZ: *mirêki.*

mına benimle. *Tı zi mına bê keye!* Sen de benimle eve gel!

ê mına bo bana kalırsa. *Ê mına bo, tiya ra meşo cana!* Bana kalırsa, burdan başka yere gitme!

mibaşir <is.e.> mubaşir.

mibaşirey <is.d.> mubaşirlik.

mıcewer <is.e.> mücevher.

mıdûr (Ar.) <is.e.d.> müdür.

mıdûrey <is.d.> müdürlük.

mıfetış (Ar.) <is.e.d.> müfettiş.

mıfetışey <is.d.> müfettişlik.

mıftı (Ar.) <is.e.> müftü.

mıftıyey <is.d.> müftülük.

mıhal <is.e.> zaman. EŞ ANL: *deme, wext, cı'ht.*

çı mıhal BKZ: *çımıhal.*

mı'habella (Ar.) <zf.> maazallah.

mıhim (Ar.) <s.> mühim, önemli.

mıhin VARY: *mım.* <is.e.> kazık. *Şırê, mıhinê xeymer bıkwê!* Gidin, çadırın kazığını çakın! EŞ ANL: *qazıx.*

mij <is.e.> sis, kapalı hava, bozuk atmosfer. *Mij ništo 'erd.* Yeri sis kaplanmış.

mij û dûman göz gözü görmeyecek derecede sis ve duman. *Serê koya mij dûmano.* Dağ başını duman almış.

mijdiyandayox <is.e.d.> müjdecı.

mijdiyani (İr.) <is.d.> müjde.

mijdiyani dayış müjdelemek.

mijdiyani waştış müjde istemek (müjde karşılığı hediye istemek). *Bıray mı ame, ambazi mı ra mijdiyani waşt.* Kardeşim geldi, arkadaş benden müjde istedi.

mijin <s.> sisli, bozuk atmosferli.

mıjok YER: Qerxan. <s.> süt emmeyen yavru.

mıkafat (Ar.) <is.e.> mükâfat.

mıkafat dayış mükâfatlandırmak.

mıkafat girotış mükâfat almak.

mıkûn (Ar.) <zf.> mümkün. *Mıkûn nêbı kı ez bêra.* Gelmeme mümkün değil.

mıkûn biyayış mümkün olmak.

mıkûney <is.d.> mümkünlük.

mıl <is.e.> boyun. EŞ ANL: *vıye.*

mıl finayış 1) sorumluluk altına sokmak.

2) sorumluluk altına girmek.

– **xo mıl finayış** sorumluluğun altına sokulmak.

mıl kewtış boynuna düşmek, vicdanında kalmak, sorumluluğun altına girmek.

mıl ronayış boyun eğmek. *Merdımo kı mılê xo rono, êyê kı cı nişê bolli (atas.).* İnsan boynunu bükerse, sırtına binen çok olur. *Mılê xo kesi rê meronı!* Kimseye boyun eğme!

mıl ver kewtış boynu bükülmek.

mıla kerdış boynuna takmak. *Xeylê altûni kerdı cı mıla.* Boynuna epey altın taktı.

mılo kerdış 1) sorumluluğu üzerine atmak. *Nê gırwi ey mılo kerê!* Bu sorumluluğu onun üzerine atın! 2) boynuna geçirmek. *Wesar kerd cı mılo.* Boynuna yular geçirdi.

– **xo mılo kerdış** 1) sorumluluğu üzerine

- almak. 2) boynuna almak. *Gunay cı xo mılo kı!* Günahını boynuna al!
- mılo mendış** 1) sorumluluğun altında kalmak. 2) boynunda kalmak. *Pêranê nê qeçeka merdê, nê qeçeki mı mılo mendê.* Bu çocukların annesi ve babası ölmüş, bu çocuklar boynunda kalmış.
- peyê mili** ense, boynun arkası.
- mılçewt** <s.> 1) eğri boyunlu. 2) işi kırık.
- mılet** (Ar.) <is.e.> millet, ulus. EŞ ANL: *şar.*
- mılêbi** VARY: *mılêv.* <is.d.> yaba. (Harman savurmakta kullanılır.)
- mılêbi biyayış** yabalanmak.
- mılêbi kerdış** yabalamak.
- mılêşke** <is.e.> gıdık, gerdan. (Çene altında sarkan et.)
- mılêv** YER: Qerxan. BKZ: *mılêbi.*
- mılk** (Ar.) <is.e.> mülk.
- mılkerden** <is.d.> sorumluluğu üzerine atma, yükümlülük altına sokma.
- mılla** (Ar.) <is.e.> molla. *Malê mıllay teslimê Ellay (atas.).* Mollanın malı Allah'a teslim.
- mıllç-mıllç** <zf.> şapır şupur.
- mıllç-mıllç kerdış** şapırdamak. *Tı kı nan wenê, boll mıllç-mıllç kenê.* Yemek yerken, ağzını şapırdatıyorsun.
- mıllçayış** <gçs.f.> şapırdamak. [*mıllçeno*; em.k. *bımillçi*]
- mıllçi** <is.d.> şapırtı.
- mılnamite/i** <or.e./d.> boynu bükük.
- mılokerden** <is.d.> boynuna geçirme.
- mılolik** YER: Sinag. <is.d.> kertenkele. BKZ: *malmalok.*
- mılolika keçelo** bukailemun. *Mılolika keçelo vejıyawo dar serı.* Bukalemun, ağacın üstüne çıkmış. EŞ ANL: *qumqumık.*
- mılorende/i** <or.e./d.> sorumluluk altında kalan, sorumlu.
- mıloqnaye/i** <or.e./d.> bulamış.
- mıloqnayış** VARY: *mılnayış.* <gçl.f.> bulamak. *Lajeki serê xo lınciya mıloqnayo.* Çocuk üstünü başını çamura bulamış. *To no lajek 'İnci dı mıloqnayo.* Sen bu oğlanı çamura bulamışsın. [*mıloqno*; em.k. *bımlıqni*]
- mıloqnayox** <is.e.d.> bulatan.
- mıloqyaye/i** <or.e./d.> bulamış.
- mıloqyayış** <gçs.f.> bulamak. *No her gunayo 'İnci ro, 'İnci dı mıloqyayo.* Bu eşek çamura saplamış, çamura bulamış. [*mıloqyeno*; em.k. *bımlıqyi*]
- mılnayış** YER: Mexmûr. BKZ: *mıloqnayış.*
- mılyar** (Fr.) <is.d.> milyar.
- mılyarana** milyarlarca.
- mılyarder** <s.> milyarder.
- mılyarin** <s.> milyarlık.
- mılyon** (Fr.) <is.d.> milyon.
- mılyonana** milyonlarca.
- mılyoner** <s.> milyoner.
- mılyonın** <s.> milyonluk.
- mımpırês** YER: Qelacıx. BKZ: *mızpırês.*
- mınafıq** <s.> munafık.
- mınafıqey** <is.d.> munafıklık.
- mınaqese** (Ar.) <is.e.> tartışma, münakaşa. EŞ ANL: *qerepere.*
- mınaqese kerdış** tartışmak, münakaşa etmek. EŞ ANL: *qısey pêvero berdış.*
- mınara** (Ar.) <is.d.> minare.
- mınasıb** (Ar.) <s.> uygun, olumlu, münasip.
- mınewre** <is.e.> minerve.
- mınar** VARY: *nıqar; meqar.* <is.e.> iskarpıla, kalem keski.
- mınar kerdış** keski ile düzeltmek.
- mıqawele** <is.e.> mukavele, sözleşme.
- mıqawele vıraştış** mukavele yapmak, sözleşme yapmak.
- mıqayte** BKZ: *qayte.*
- mıqebele** YER: Qerxan. <is.e.> tepki.
- mıqıl** YER: Qerxan. BKZ: *tava.*
- mıqılık** YER: Qerxan. <is.e.> anahtar ağızlığı. (Kapı anahtarının girdiği delikler.)
- mıqnatis** (Ar.) <is.e.> mıknatis.
- mıqnatisin** <s.> mıknatıslı.
- mıracat** <is.e.> müracaat. EŞ ANL: *serrepirodayen.*
- mıracat kerdış** müracaat etmek. EŞ ANL: *serre pıro dayış.*
- mıracatker** <is.e.d.> müracaat eden.
- mıradıyaye/i** <or.e./d.> küsmüş olan.
- mıradıyayen** <is.d.> küsme.
- mıradıyayış** YER: Bir, Sinag. <gçs.f.> küsmek. *Tı mı ra mıradıyayê, tiyê mı virar nınê?* Bana küsmüş müsün, kucağıma gelmiyorsun? [*mıradıyeno*; em.k. *bımiradıyi*] EŞ ANL: *ka'hrıyayış.*
- mıradnaye/i** <or.e./d.> küstürülen.
- mıradnayen** <is.d.> küstürme.
- mıradnayış** <gçl.f.> küstürmek. [*mıradneno*; em.k. *bımiradnı*] EŞ ANL: *ka'hrıyayış.*
- mıraxa** <is.d.> kırış. (Çamurla yapılan duvarlarda duvarın sağlam olması için belli dizi aralarında yerleştirilen kütüklerin üzerine çakılan kırış.)
- mıraz** <is.e.> 1) murat, dilek. 2) amaç, erek, hedef. *Pızeyo xışm mıraz nêreseno (atas.).* İçi kötü olan amacına ulaşamaz.
- mıraz biyayış** dediği olmak.
- mıraz pıro biyayış** dediği olmak, canına değmek. *Ox, mırazê mı pıro bı, 'erebay cı xerpiyê.* Oh, canıma değsin, arabası bozuldu.
- mıraz resayış** muradına ermek, isteğine kavuşmak, arzusu yerine gelmek. *Mêrdek sinayoxda xoya jewıjıya û resa mırazdê xo.* Adam sevdiğiyle evlenip, muradına erdi.
- mıraz waştış** dilek dilemek. *Mı Ellay ra*

mıraz waşt, Ellay mırazê mı kerd.
Allah'tan dilek diledim, Allah dileğimi
yerine getirdi.

mırazê xo pıro kerdış dilediğini yapmak
(kötülükte), içini rahatlatmak. *Ey 'hendik
day pıro, day pıro, mırazê xo pıro kerd,
ganê cı kerd mor.* Onu döve döve, içini
rahatlattı, vücudunu morartı.

Mırcan₁ <öz.d.> kadın adı.

mırcan₂ <is.d.> mercan (süs eşyası).

mırd <s.> tok, doymuş. *Maldê nê dinyay ra
pızey merdimi mırd nêbeno (atas.).* İnsan
dünya malına doymaz.

mırd biyayış doymak, tok olmak.

mırd kerdış doyurmak.

mırd nêbiyaney doymamazlık.

mırd nêbiyayış doymamak. *No merdim
nan weno nêweno mırd nêbeno.* Bu adam
yemek yiyor yemiyor doymuyor.

mırdanık <is.d.> geçirme, geçirti.

mırdanık vero amayış geçirmek. *Mırdanık
amê mı vero, ez hını biya mırd.* Ben
geçirdim, artık doydum.

mırdar (İr.) <s.> 1) mundar, pis, kirli. *Tiyê o
cado mırdar dı seni roşenê?* O mundar
yerde nasıl oturuyorsun? 2) şeriata uygun
olarak kesilmemiş olan hayvan.

mırdar biyayış mundar olmak. *Mı nêşa
manger bıbirna, mı desta bi mırdar.* İneği
kesemedim, elimde mundar oldu.

mırdar kerdış mundar etmek.

mırdıy <is.d.> tokluk, doymuşluk.

mırdêna <zf.> doyasıya. *Xo rê mırdêna bûrî!*
Kendine doyasıya ye!

mırdık VARY: *mırık.* <is.e.> kepek (saç ve
deride).

mırdık dekewtiş kepeklenmek. *Mırdık
dekwto porrdê mı.* Saçım kepeklenmiş.

mırdıkın <s.> kepekli.

mırdı <zf.> doyasıya, yeterince. *Kes do mırdı
alef bido dewari kı, dewar qelaw bo.* İnsan
hayvanlara yeterince yem vermelidir ki,
hayvanlar kilo alsın.

mırdı werdış doyasıya yemek.

mırdêki bence. *Mırdêki, to mı rê nêvato.*
Bence sen bana dememişsin.

mırık YER: Gewrek. BKZ: *mırdık.*

mırıcık (Phlv. murwîzag) VARY: *mıçık;*
mûçık. <is.d.> 1) serçe kuşu. 2) kuş. *Mırıcık
vana: "Goştê mı loxmeyêno, gunay mı
hoqeyêno" (atas.).* Kuş der: "Etim bir
lokmadır, günahım bir okkadır".

mırıcıkı quça kırmızı, siyah renkli, çok
hareketli küçük bir kuş.

mırıcıkmerri <is.d.> çay kenarlarında dolaşan,
boz renkli küçük bir kuş.

mırdı <is.e.d.> mürit.

mıro VARY: *mıroye; mırwa.* <is.d.> armut.

mıroya 'sayi elma gibi tadı olan bir armut
çeşidi.

mıroya payızı son baharda olgunlaşan bir
armut çeşidi.

mıroye YER: Qelacix. BKZ: *mıro.*

mıroyi <s.> armudu. (Armut biçiminde olan.)

mırrık <s.> kinci, yaramaz, kötü huylu, baş
belası, ufak tefek kişi.

mırrık biyayış baş belası olmak. *No
merdim biyo mırrık û kewto koçıkda mı
(deyim).* Bu adam başıma bela olup
kaşığıma düşmüş.

mırwa YER: 'Hesûd. BKZ: *mıro.*

mırwêr VARY: *mırwêre.* <is.d.> armut ağacı.

Mırxan <öz.e.> Çermik'te bir bölge adı.

mırxık <is.e.> küçük karnca.

mırxub <is.e.> akşam üzeri.

mırxubê bir akşam üzeri.

mırmori BKZ: *mermori.*

mısaahde (Ar.) <is.e.> müsaade.

mısaahde dayış müsaade vermek.

mısaahde kerdış müsaade etmek. *Mısaahde
kenê ez ravêra?* Geçmeme müsaade eder
misin?

mısala <is.d.> bostan yastığı, tava. (Toprağın
dört tarafı tümsek yapıлып içine sebze ekilen
yer.)

mısaşi VARY: *mesaşi.* <is.d.> çift mızrağı, biz.
(Eskide çift sürerken öküzü dürtüklemek
için bir ucuna sivri demir takılan, diğer
ucuna kara sabanı temizlemek için spatula
takılan mızrak.)

mısaşi kerdış bizlemek.

mısaye/i VARY: *mûsaye/i.* <or.e./d.>
1) öğrenmiş. 2) alışık.

mısayen VARY: *mûsayen.* <is.d.> 1) öğrenme.
2) alışma.

cı mısayen kendisine alışma.

mısayış VARY: *mûsayış.* <gçs.f.> 1) öğrenmek.
*Çıyo kı mısa, ekı nêmisneno, tevay rê
nêbeno* (Hawar Tornêcengi). Öğrendiğin
şeyi öğretmiyorsun, hiç bir değeri yoktur.
2) alışmak. *'Heta bımisno ûja, xeylê wext
ravêreno.* Oraya alışana kadar epey zaman
geçer. [*mıseno; em.k. bımisı*]

cı mısayış alışmak (birine, bir şeye).

pê mısayış alışmak (birbirine).

mısba YER: Qerxan. <is.d.> bağda yasılaştırılmış
üzüm kurutmaya yarar taş yığını.

mıseqet YER: Qerxan. <is.e.> sıkıntı.

Mıshaf <öz.e.> Mushaf. (Mushaf, cilt, cilt olan
kutsal kitapların (Tevrat, Zebur, İncil,
Kur'an) tümüdür.)

mısilba <is.d.> musalla taşı.

Mısır <öz.e.> Mısır devleti.

Mısırîj <öz.e.d.> Mısırlı.

mısla <is.d.> kara sapanın uzun ağacı.

mısmış BKZ: *mışmış.*

mısnaye/i VARY: *mûsnaye/i*. <or.e./d.> öğretilmiş.

mısnayen VARY: *mûsnayen*. <is.d.> 1) öğretme. 2) gösteriş, gösterme. 3) alıştırma.

cı mısnayen 1) kendisini gösterme. 2) kendisini öğretme. 3) kendisini alıştırma.

mısnayış VARY: *mûsnayış; moznayış; mojnayış*. <gçl.f.> 1) öğretmek. *To ez Zazaki mısnaya*. Sen bana Zazaca öğrettin. 2) göstermek. *To çımihal bostanê xo mısnayo mı?* Bahçeni ne zaman bana göstermiştin? 3) alıştırmak. *O mıсна û rist mı ser*. Onu alıştırtıp üzerine gönderdiler. [*mısneno*; em.k. *bımısnı*]

cı mısnayış 1) öğretmek (kendisini). *Piyê ciyo lajê xo mısneno û verdeno mıno*. Babası oğlunu öğretip bana saldırtıyor. 2) göstermek (kendisine). 3) alıştırmak (kendisini). *Kar bollo, ma mıxanet niyê; hıma finê mısnayo cı*. İş çok, muhtaç değiliz; ama bir kere işe alıştırmış.

pê mısnayış 1) alıştırmak (birbirini). 2) göstermek (birbirine)

ra cı mısnayış YER: Qerxan. göstermek. *To keyey xo mıсна ra cı?* Evini kendisine gösterdin mi?

mısnayox <is.e.d.> 1) öğretici, öğreten. 2) gösteren. 3) alıştıran.

mısnik VARY: *mısnok*. <is.e.> ibre. EŞ ANL: *ibre*.

mısqal <is.e.> küçük parça. *Seni kenê bıki, ûna mısqalê 'erd nêdana to*. Ne yaparsan yap, sana bir parçacık yer bile vermem.

mısqali kerdış küçük bölümlere ayırmak.

Mısqof <öz.e.d.> Rus, Moskovalı.

mıstaxe <is.e.> üç tarafı çevrili yer, yarım ada. *Mı hirê kıştê cı açarnay û mıstaxe vıraşt*. Üç tarafını çevirip *mıstaxe* yaptım. EŞ ANL: *mirtawe*.

mısteheq <zf.> hak etmek.

mısteheq bıyayış hak olmak. *Hını tı bıyê mısteheq*. Artık sen hak ettin.

mısteri (Ar.) <is.e.> müşteri.

mışmış VARY: *mısmıs*. <is.d.> kayısı.

mışmışêr <is.d.> kayısı ağacı.

mışmışı <is.d.> turuncu rengi.

mışon VARY: *meşwan, mıson*. <is.e.> düven. (Harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları çakılı olan, kızak biçimindeki araç.)

mışor <is.e.> geniş. VARY: *nışor*.

mışor kerdış geniş getirmek.

mışore VARY: *mûşewre*. <is.e.> 1) gizli plan, komplo. 2) bir kimseye karşı alınan gizli karar. 3) karşılıklı konuşma, sohbet.

mışore kerdış 1) gizli plan yapmak,

komplu kurmak. *Ma mışorey dışmeni kerd*. Düşmana gizli plan yaptık. 2) bir kimseye karşı gizli karar almak. 3) karşılıklı konuşmak, görüşme yapmak, sohbet etmek. *Mın û Bırısım û İboya hırj giramerdê Zazaki sero mışore kerdê*. Ben, Bırısım ve İbo hergün Zazaca dilbilgisi üzerine kaşılıklı konuşuyorduk.

mışoreker <is.e.d.> gizlice pılan kuran, komplocu.

mışorekerden <is.d.> 1) gizli plan yapma, komplo kurma. 2) bir kimseye karşı gizli karar alma. 3) karşılıklı konuşma, görüşme yapma, sohbet etme.

mışorkerdoxi <is.ç.> geniş getirenler.

mıştaxe VARY: *mıştaxe*. <zf.> dizme. (Dinlendirme olayı, meyve, tütün vb.)

mıştaxe kerdış dizmek (dinlendirmek için). *Tütünü mıştaxe kerê!* Tütünü dinlendirmeye izin!

mıtahit (Ar.) <is.e.d.> mütahit.

mıtahitey <is.d.> mütahitlik.

mıtêl <is.e.> yorgan ve döşek (yüzsüz, astarsız).

mıtêli <ç.> yataklar (yüzü astarı üzerine çekilmiş) EŞ ANL: *orti, wertı*. *Mıtêla 'ındanı sero ronı!* Yatakları yüklüğün üstüne bırak!

mıtık <is.e.> zehir, safra kesesinin zehirli suyu. *To mıtıkê marrda kor werde!* (bedd.) Kör yılanın zehirini yiyesice! *No isot 'hendik tûno, zeno ze mıtık*. Bu biber o kadar acı, aynı zehir gibi. EŞ ANL: *axu, zerewi, zıqnabût*.

mıtıng (İng.) <is.e.> mıtıng.

mıtrıb <is.e.d.> çalgı çalarak geçinen, çok konuşup insanı kandırmaya çalışan, geçimini hırsızlık ve dilencilikle sağlayan kimse.

mıx BKZ: *mêx*.

mıxanet VARY: *mûxenet*. <is.e.> muhtaç. *Mıxanetê mı to rê çınıyo*. Sana muhtaç değilim. *Ez to rê mıxanet nêkena*. Sana muhtaç olmam. *Kêverê mıxaneti çetıno*. Muhtaç kapısı zordur. EŞ ANL: *me'htaj*.

mıxanet bıyayış muhtaç olmak. *Feqır zengini rê mıxaneto*. Yoksul zengine muhtaçtır.

mıxanet kerdış muhtaç etmek. *To ez kerda mıxanetê şari*. Sen beni ele muhtaç ettin.

mıxanetey <is.d.> muhtaçlık.

mıxare <is.e.> mağara, in. EŞ ANL: *kaf*.

mıxıl BKZ: *mıxul*.

mıxul VARY: *mıxıl*. <is.e.> üzüntü, keder, içlenme hali. EŞ ANL: *ka'hr*.

mıxul cı dayış kahretmek.

mıxul werdiş üzülmek, kederlenmek, içlenmek.

mıxulê cı werdiş kahrını çekmek, uzun süre

sıkıntısına katlanmak. EŞ ANL: *ka'hrê cı antış*.

mız₁ <is.e.> ekşimtirak, mayhoş.

mız₂ <is.e.> iş karşılığı mal. *Mı arıs berd ayre dı tahna, ardwanı vera perra cı ra mız bırna*. Değirmene tahıl öğütmeye götürdüm, değirmenci para karşılığını tahıldan keserek aldı.

mız₃ YER: Bûdran. BKZ: *mij*.

mızaret YER: Miyalan. BKZ: *mızır*.

mıze₁ <is.e.> kirpik. EŞ ANL: *bije, bijang*.

mıze₂ (Fr.) <is.e.> müze.

mızewır (Ar.) <s.> söz götürüp getiren, arabozan, müzevir.

mızık <s.> çok söylenen.

mızın <s.> ekşimtraklı.

mızır VARY: *mızaret*. <s.> bir işte engel çıkararak, karıştırıcı, muzur. EŞ ANL: *kelem₁*.

mızır biyayış ortalığı karıştırmak, muzur olmak.

mızırey <is.d.> muzurluk.

mızırey kerdış muzurluk yapmak.

mızımızyayış <gçs.f.> söylenmek. *Ekı gırwey cı raşt nino, wexta boll mızımızyeno*. Eğer işi rast gelmezse, o zaman çok söylenir. [*mızımızyeno*; em.k. *bımızımızyi*]

mızra BKZ: *mezra*.

mızûr <s.> meşgul, bir işle uğraşan. EŞ ANL: *serbıkar*.

mızxele <is.e.> iyi seçilmeyen, bulanıkça. *Şıma çımandê mı ver dı mızxeleyê*. Gözlerimin önünde bulanıkça görünüyorsunuz.

mi (Phlv. *mēš*) <is.d.> koyun (zool). *Mey lingda xoya, bızı bı lingda xoya dardı bena (atas.)*. Her koyun kendi bacağından asılır. ÇOĞ: *mey*.

miçık YER: Mexmûr. <is.d.> BKZ: *mırıçık*.

miçıka dınıkûl bir kuş türü.

mikab (Ar.) <is.d.> mikap.

mil₁ <is.e.> mil. *Ekı la werzena, mil koşandê xoya vıradena*. Çay yükselince, kenarlarda mil bırakır.

mil₂ (Fr.) <is.e.> mil (uzaklık ölçü birimi).

milim (Fr.) <is.e.> milim.

milin <s.> milli.

mim YER: 'Hesûd. BKZ: *mihin*.

mimar (Ar.) <is.e.d.> mimar.

mimarey <is.d.> mimarlık.

min YER: Qelacix. EŞ ANL: *qazix*. BKZ: *mihin*.

minber (Ar.) <is.e.> minber. (Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğu merdivenli, yüksekçe yer.)

mindar YER: Sinag. BKZ: *minder*.

minder VARY: *mindar*. <is.e.> minder. EŞ ANL: *torpek*.

Mineki <öz.ç.> Çermik'te Dede'ye bağlı bir ziyaret adı. (Hayvanlar hastalanmasın diye ağaçlarına ip bağlanır.)

Minê <öz.d.> kadın adı.

mintes VARY: *nimteş*. <s.> kullanılmış olan, ikinci elden.

mintes kerdış kullanıp yıpratmak. *Çınay mino newe çınıyo, mı pêro dayo xo ra û kerdo mintes*. Yeni elbisen yok, hepsini giyip kullanıp yıpratmışım.

mir₁ (Ar. hamir) <is.e.> hamur.

mir alawıtış hamur yoğurmak. *Miri alaw û iste kıl!* Hamuru yoğurup mayala!

mir biyayış hamurlaşmak.

mir kerdış hamurlaştırmak.

mir₂ <is.e.> emir.

mirac (Ar.) <is.e.> miraç. (İslam inancına göre Recep ayının yirmi yedinci gecesine raslayan Hz. Muhammed'in göğe çıktığı gece.)

miralay <is.e.> albay.

mirawi <is.d.> hamur suyu.

miraz <is.e.> maya (hamur için).

mirakeb <is.e.> mürrekep.

mirakebın <s.> mürrekepli.

mirin <s.> hamurlu.

mirkut <is.e.> tokmak (yiyecek dövmede).

mirkutoy <is.ç.> su çiçeği (hastalık).

mirkutoy vetiş su çiçeği çıkarmak. *Ganê mı mirkutoy vetê*. Vücudum su çiçeği çıkarmış.

mirtawe <is.e.> yarım ada. EŞ ANL: *mıstaxe*.

Mirxas <öz.d.> bir köy adı (Siverek'te).

misal <zf.> örneğin, söz gelişi, mesela.

miyabeyn VARY: *miyaveyn*; *mabên*; *mabeyn*; *nabeyn*. <is.e.> ara, aralık. *Miyabeyndê ma dı metreyê esto*. Aramızda bir metre var. *Kam kewto miyabeyndê ma?* Aramıza kim girmiş?

miyabeyn cı dayış 1) aralamak. 2) ara vermek.

miyabeyn cı deyayış 1) aralanmak. 2) ara verilmek.

miyabeyn dı mendış arada kalmak. *Ez miyabeyndê dı dêsan dı menda*. Ben iki duvar arasında kaldım.

miyabeyn kewtış araya girmek.

miyabeynê sûka kentler arası.

miyabeyndar <is.e.d.> arabulucu, aracı.

miyan₁ (Phlv. *mayân* 'arasından') VARY: *miyon*. <is.e.> 1) iç, içerik. EŞ ANL: *zerre*. 2) kapsam.

miyanê cı hera kerdış kapsamını genişletmek, şümulendirmek.

miyan₂ <arka ed. /zf.> iç, içine. *Dew miyan dı jû gozêr esta*. Köyün içinde bir ceviz ağacı var.

miyan dariyayış içine sığmak. *Ma dariyem tiyay miyan?* Buranın içine sığar mıyız?

miyan dayış içine vermek (bir şeyin).

Piroxram dayo miyan, hını mevejê!
Programı içine vermişler, artık çıkarmayın!
– **xo miyan dayış** pes etmemek, koy vermek. *Mı 'heme ray cerbinay nêbi, mı xo da miyan, ez do dewam kera.* Her yolu denememe rağmen olmadı, ama pes etmedim devam edeceğim.

miyan dekewtiş içine girmek.

miyan dı mendış içinde kalmak.

miyan eştiş içine atmak.

– **xo miyan eştiş** 1) içine atlamak. *Xo çekı aw miyan!* Kendini suyun içine at! 2) kendi içine atmak.

miyan girotiş 1) içine almak. 2) içermek. 3) kapsamak, kapsamına almak.

– **xo miyan girotiş** 1) içerenmek. 2) kendi kapsamına almak.

miyan kerdış 1) içine koymak. 2) içine katmak.

miyan kewtiş 1) girmek, içine girmek. *İna lej kerd, ez kewta miyan kı biyara werey.* Onlar kavga etti, ben araya girdim ki barıştırayım. 2) katılmak. *Bızı kewti meyan miyan û piya çerayê.* Keçiler koyunların içine katılıp beraber otluyorlardı. 3) kapsamına girmek.

miyan ro dayış içine vurmak.

xo miyan dı vatış aralarında konuşmak. (Birden fazla kişinin konuştuğu şeyleri başkalarıyla paylaşmaması.) *Ê tim xo miyan dı qısey kenê.* Onlar hep kendi aralarında konuşurlar.

miyandew <s.> köyün yerlisi.

miyandimende/i <or.e./d.> içinde kalmış.

miyandoşî <is.d.> iki kürek arası (sırttaki).

miyane <is.e.> bel (anat.), sırt.

miyane dekewtiş bel tutulması (binek hayvanlarda).

miyane 'erd ardış tuşlamak.

miyaney cı 'erd ardış sırtını yere getirmek, tuşlamak (birini). *Ma têmane kerd, mı miyaney cı ard 'erd.* Biz güreştik, onun sırtını yere getirdim.

miyane pıro dayış 1) bel tutulması (insanlarda). 2) semerin sürtüşmesinden dolayı binek hayvanların sırtında yara oluşması.

miyaneyo barı ince bel.

miyaneyo qız sağrı kemiği.

miyaniki <zf.> gizli olarak, kaçak. *Tı çı ûna miyaniki ameyê?* Sen niye böyle gizli olarak geldin?

miyani <zf.> gizli. *Miyani ame mı hetek.* Yanıma gizli geldi.

miyani biyayış gizlenmek.

miyani kerdış gizlemek (birine bir şeyi). *Tiyê qırwey xo kenê miyani.* Sen işini gizliyorsun.

miyani tepıştiş gizli tutmak. *Na qısera ma*

miyani tepêş! Bu lafımızı gizli tut!

miyanibiyaye/i <or.e./d.> gizlenmiş olan.

miyanibiyayen <is.d.> gizlenme.

miyanikerde/i <or.e./d.> gizlenen.

miyanikerden <is.d.> gizleme.

miyanikerdox <is.e.d.> gizleyen.

miyanitepişte/i <or.e./d.> gizli tutulan.

miyankewte/i <or.e./d.> içine düşmüş.

miyankewten <is.d.> içine girme.

miyaw <is.d.> kedi miyavlaması.

miyawnayış <gçl.f.> miyavlatmak.

miyawwayış <gçs.f.> miyavlamak. [*miyaw-yeno*; em.k. *bimiyawyi*]

miyon YER: Ş. Cori. BKZ: *miyan*.

miz BKZ: *mizi*.

mizın <s.> sidikli, işekli, çişli.

mizi VARY: *miz*. <is.d.> sidik, çiş.

mizi kerdış işemek, çiş yapmak. *Vera roji mizi mekerê xırabo.* Güneşe doğru işemeyin günahtır.

mizker <is.e.d.> altına işeyen.

mizorik₁ <is.e.> sidik torbası (anat.).

mizorik₂ <is.e.> zürriyet, döl, soy. EŞ ANL: *pergale, pergel*.

mizorik vını biyayış soyu tükenmek, soyu kaybolmak.

mizorik vını kerdış soyunu tüketmek, soyunu kaybetmek.

mizorik viyarnayış soyunu kurutmak, zürriyetini kurutmak. *Ey pêro kıştı, mizorikê cı viyarna.* Hepsini öldürdüler, soyunu kuruttular.

mizpirêş VARY: *mizpirêzık; mimpirêş*. <is.e.> idrar tıkanıklığı, idrar tutukluğu.

mizpirêşî biyayış idrar tıkanmak, idrar tutukluğu olmak.

mizpirêzık BKZ: *mizpirêş*.

mobık <is.e.> diz kapağı.

mobilya (İt.) <is.e.> mobilya.

mocile BKZ: *moncile*.

mode (İt.) <is.e.> moda.

mode biyayış moda olmak.

mode kerdış moda etmek.

model (Fr.) <is.e.> model.

modern (Fr.) <s.> modern.

modernize <is.e.> modernize.

modik <s.> eflatun.

mojlaniye YER: Qelacix. BKZ: *monclani*.

mojle BKZ: *moncile*.

mojnayen <is.d.> gösteri.

mojnayış YER: Feqi, Ş. Cori. BKZ: *misnayış*.

cı mojnayış YER: Qerxan, Qelacix. 1) sunmak, takdim etmek. EŞ ANL: *cı ver nayış*. 2) sunmak (mec.).

ra cı mojnayış YER: Qerxan, Qelacix. sergilemek, takdim etmek, denemek, göstermek (malı alıcıya), pazara çıkarmak. *Nê malê xo bere ra cı mojnê, wa milet*

bivino. Bu malı götürüp sergile, millet görsün.

moncile VARY: *mocile*; *mojle*. <is.e.> karınca. *Moncile zi dişmenê to beno, xo cı ra bıpawı (atas.)*. Düşmanın karınca bile olsa, kendini ondan koru.

monciley kerdış karıncalanmak. *Ez lingda xo sero ronışta, aya monciley kena*. Ayağımın üstünde oturdum, ayağım karıncalanıyor.

monciley nexşêni kanatlı karıncalar. *Ekı mergê moncila yeno, perrzaney nexşêni neyenê pa (deyim)*. Karıncaların eceli gelice, kanatlanırlar.

moncileykerden <is.d.> karıncalanma.

moncinayen YER: Sinag. <is.d.> kışkırtma.

moncinayış <gçl.f.> kışkırtmak. *Ê lazeki 'hend memoncını!* O çocuğu o kadar kışkırtma! [*moncineno*; em.k. *bimoncını*] EŞ ANL: *zoqi kerdış*.

moncinayox <is.e.d.> kışkırtan.

monclani VARY: *mojlaniye*. <is.d.> egzama, deri hastalığı.

monclani çarnayış egzamayı tedavi etmek (duayla).

mor₁ <is.e.> mühür.

mor₂ <s.> mor. (Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk.)

mor biyayış 1) mühürlenmek. 2) morarmak.

mor kerdış 1) mühürlemek. 2) morartmak.

morbiyayen <is.d.> 1) mühürlenme. 2) morarma.

morca <is.e.> mühür yeri.

mordar <is.e.d.> mühürücü.

mori YER: Sinag. BKZ: *mûra*.

morkerden <is.d.> 1) mühürleme. 2) morartma.

morkerden dayış mühürletmek. *Mı mektûba xo dê morkerden*. Ben mektubumu mühürlettim.

morr YER: Sinag. BKZ: *marr*.

mostik <is.e.> 1) emzik. 2) lastik. EŞ ANL: *lastik*.

mostikin <s.> lastikli.

motor (Fr.) <is.e.> motor.

moz <is.d.> 1) böcek. 2) büve. *Burı gozi, bıbı zey mozi!* (Celal Nergiz) Çeviz ye, böcek gibi ucasın!

moz kerdış büveden kaçmak (sığır için).

moza amnani büve, büvelek, büge. EŞ ANL: *moza dewari*.

moza dewari büve, büvelek, büge. (Mayıs, haziran aylarında ortaya çıkan sığırlara saldırıran, onların kanlarını emen, vızılılarıyla tedirginlik yaratan, sırtı beyaz, diğer tarafı siyah sokucu sinek.)

moza gi bok böceği.

moza 'hemami hamam böceği.

moza hera bal arısına benzeyen iri bir sinek çeşidi.

moza sūr kırmızı bir sinek çeşidi.

moza teli üst kanat kabuğu yeşil, alt kısmı siyah, sevimli bir böcek çeşidi.

mozek <is.d.> büvelekçik.

moznayış YER: 'Hesûd. BKZ: *mısnayış*.

mû (Phlv. *mōy*) VARY: *mûye*. <is.d.> kıl.

mû sero biyayış tehlikede olmak. *Oyo mû sero, nezdı ra zipo maneno*. O tehlikedir, yakında iflas eder.

mûwa 'heram haram kıl.

mûçık YER: Qelacix. BKZ: *mırıçık*.

mûm (İr.) <is.d.> mum.

mûmin (Ar.) <s.> mümin.

mûmya (İr.) <is.d.> mumya.

mûmya biyayış mumyalaşmak, mumyalanmak.

mûmya kerdış mumyalamak.

mûnca YER: Pıran. BKZ: *manga*.

mûnde/i <or.e./d.> örülü.

mûnden <is.d.> 1) örme, örgü. 2) işleme.

mûndık <is.d.> border. (Duvar boyunca çekilen dekoratif şerit, kalın çizgi)

mûndış <gçl.f.> 1) örmek. *Dapıra mı, mı rê pûçikê rêşêni mûndi*. Nenem, bana yünlü çorap ördü. 2) işlemek. *Nê nexşê na cılda heri weş mûndê*. Eşek semerinin nakışları iyi işlenmiş. [*mûneno*; em.k. *bımûni*]

po mûndış işlemek (bir şeye). *Nê nexşê na xali weş mûndê po*. Halının nakışları iyi işlenmiş.

mûndi <is.d.> kuşak.

mûndi girêdayış kuşak bağlamak.

mûndiya 'eyşfatma gök kuşağı. (Zazaların inancına göre, gök kuşağı, Hz. Ali'nin karısı, Hz. Ayşe'nin bel kuşağıdır.)

mûnkir û nekir <d.> ölüm meleği. (Inanca göre, biri öldükten sonra mezara konup üzeri örtülünce *nekir û menkir* gelir ve onu sorgular. Ölü kişi yalan söylerse ona elindeki sopayla vurarak onu yedi kat yerin dibine sokar. O yukarı çıkınca yeniden sopayla vurur. Bu böylece devam eder.)

mûqades (Ar.) <s.> mukaddes.

mûra VARY: *mori*. <is.d.> boncuk.

mûrek VARY: *mûreke*. <is.d.> boncuk.

mûreka çari alın boncuğu.

mûreka nefesi nazarlık, nazar boncuğu.

mûreke YER: Qelacix. BKZ: *mûreke*.

mûrekın <s.> boncuklu.

mûrik₁ <is.d.> asma ağacının filizi.

mûrik₂ <is.d.> mafsâl. (Birbirine bağlanmış parçaların her yönden dönmesini sağlayan bağlantı ögesi.) *Mûrika miyanedê ey vısiyaya*. Onun bel mafsalı kopmuş.

mûsayış BKZ: *mısayış*.

Mûsewi (Ar.) <öz.e.d.> Musevi. (Musa Pey-

gamberin dininden olan kimse.) EŞ ANL: *Yawıdı*.

Müseviyey <öz.d.> Musevilik.

mûsiki <z.f.> yarı yanık. EŞ ANL: *vırsiki*.

mûsiki biyayış yarı yanmak. *Mı pantorê xo nay bi adırı vera, pantorê mı mûsiki biyê*. Ben pantolonlarımı ateşin önüne koydum, pantolonlarımın yarısı yanmış. EŞ ANL: *rewsiyayış*.

mûsnayış BKZ: *mısnayış*.

mûşawır <is.e.d.> danışman.

mûşewre BKZ: *mışore*.

mûxbir (Ar.) <is.e.d.> muhbir.

mûxbirey <is.d.> muhbirlik.

mûye YER: Qelacıx. BKZ: *mû*.

mûyin <s.> kılı.ı.

mûz (Ar.) <is.e.> muz.

N - n

-na <son takı.> bir daha, başkası.

na <zm.> bu (d.). *Aya kı to va, na niya?* Senin dediğin, bu değil mi?

ena (vurgu gösterir) *Ena niya tiya dı?* Burdaki değil mi?

na nika bu o değil mi (d.). *To va, "biya vını", na nika tiya dı?* "Kaybolmuş", dedin, bu o değil mi?

nay <bük.> *Ez nay qebûl nêkena, rojna şıma pawena*. Bunu saymam, sizi başka gün beklerim.

nabeyn YER: Qelacıx. BKZ: *miyabeyn*.

nacûg <is.e.> ipi saran alet.

naçûg BKZ: *nançûcık*.

na'hf VARY: *nahfat*. <is.e.> 1) fayda, yarar. *Na'hfê çımdê raşti çımdê çepi rê çınıyo (atas.)*. Sağ gözün sol göze faydası yoktur. 2) istifade.

na'hf cı kerdış faydalandırmak.

na'hf vinayış faydasını görmek.

na'hfdar <is.e.d.> faydacı.

na'hfin <s.> faydalı, yararlı.

nahfiyet YER: 'Hesûd. BKZ: *na'hf*.

na'hlet (Ar.) <s.> lanet. EŞ ANL: *soxe/i*.

na'hlet kerdış lanetlemek.

na'hletın <s.> lanetli.

na'hletker <is.e.d.> lanet eden.

na'hletme/i <s.(e./d.)> lanetli.

na'hliyayış <gçs.f.> darbe alan ya da bozulan alet tamir olsa da veya hastalanan kişinin eski halini alamaması. *Merdım kı finê na'hliya, fına zey veri nêbeno*. İnsan bir hastalanıp darbe aldımı daha eskisi gibi olamaz. [*na'hliyeno*; em.k. *bına'hlyi*]

na'hmet (Ar.) <is.e.> nimet.

na'hmetê Ellay Allah'ın nimeti.

nahne (Ar.) <is.e.> nane. EŞ ANL: *pûne*.

na'hye (Ar.) <is.e.> bucak, nahiyeye.

nak (Phlv. *nâfag*) <is.e.> göbek bağı.

nak bırrnayış 1) göbeğini kesmek. 2) kendisinden yaşlı olan birinin, saygısızca ismini vermek. *Nakê to bırrnayo, tiyê namey cı*

danê (deyim)? Göbeğini mi kesmiş, ismi ile sesleniyorsun?

nakûcık YER: Ş. Cori. <is.e.> çimdik. EŞ ANL: *qırûncık*.

nal <is.d.> düve. (Boğaya gelmemiş, bir iki yaşında dişi sığır.)

nal-nal <is.d.> inilti.

nalayış <gçs.f.> inlemek (ağrıdan dolayı). [*naleno*; em.k. *bınalı*]

nalayox <is.e.d.> inleyen, inleyici.

nalbekiye YER: Qelacıx. BKZ: *nalki*.

nalbend <is.e.> nalcı, nalbant.

nalbendey <is.d.> nalcılık, nalbantlık.

nalçe <is.e.> nalça, küçük nal.

nale <is.e.> nal.

naley kerdış nallamak.

nalek <is.d.> düvecik, küçük düve.

naleyın <s.> nallı.

nalı YER: Qerxan. BKZ: *nale*.

nalımki YER: Gewrek. BKZ: *nalki*.

nalın <is.d.> inleme, inilti.

nalınker <is.e.d.> inleyen.

nalki VARY: *nawki*; *nalkibi*; *nalımki*; *nalbekiye*. <is.d.> küçük tabak.

nalkibi YER: Bêsın. BKZ: *nalki*.

nalnayış <gçl.f.> inletmek. [*naleno*; em.k. *bınalnı*]

nam (İr.) <is.e.> şöhret, nam.

nam dayış nam vermek, isim vermek, nam salmak. *To nê wertey ra nam dayo*. Sen bu ortalıktan nam vermişsin.

nam girotış nam almak.

namçûk YER: Qerxan. BKZ: *nançûcık*.

namdar (İr.) <is.e.d.> namlı, ünlü, şühretli, meşhur.

namdar biyayış meşhur olmak.

namdar kerdış meşhurlaştırmek. *Mı tı kerdê namdar, tiyê nêzanê xo rê bûrê*. Seni meşhur ettim, kendine yemesini bilmiyorsun.

namdarey <is.d.> ünlülük, şühretlilik, meşhurluk.

name₁ (Phlv. nāmag) <is.d.> mektup.
name₂ (Phlv. nām 'isim, nam') <is.e.> isim, ad.
name biyayış 1) isimlenmek. 2) isim olmak.
name cı kewtiş adı çıkmak. *Finê name kewt cı, a hini nêşena tiya di vinderö.* Birkez adı çıkmış, artık burda duramaz.
name kerdış isimlendirmek. *Ey name meki!* Onu isimlendirme!
name pa nayış isim vermek, adlandırmak, isimlendirmek. *Şıma namey tûteki çiçi nayo pa?* Siz bebeği nasıl adlandırdınız?
name pa neyayış isim vermek, adlanmak. *Çı tewr name neyayo pa?* Ne biçim isim verilmiş?
name ra cı finayış adını çıkarmak. *Name vışt ra cı û tiya ra qewrnê.* Adını çıkarıp burdan kovdu.
name vetiş adını çıkarmak. *Tı pisey heta namey kesî vejenê.* Sen kötülük yönünden insanın adını çıkarırsın.
namedê Ellay Allah adına. *Namedê Ellay bo mı to rê zewti nêday.* Allah'ın adına ki sana küfür etmedim.
namedê xoya kendi adına.
namerd (İr.) <s.> mert olmayan, alçak.
namevet <s.> adı çıkmış, dile düşmüş. *Tı 'hend namevetê, qe xo pak nêtepêşenê.* Sen adını o kadar çok çıkartmışsın, kendini hiç temiz tutamıyorsun.
namevetox <is.e.d.> ad çıkaran, dile düşüren.
nam'heram <s.> namahrem.
nam'heramey <is.d.> namahremlik.
namınayış BKZ: *namitiş*.
namite/i <or.e./d.> eşik.
namiten <is.d.> eğme.
namitiş VARY: *namnayış*. <gçl.f.> eşmek. [*namineno*; em.k. *binamını*]
xo namitiş eşilmek.
namitox <is.e.d.> eğen.
namičik <is.e.> buğdayların içinde yetişen yenir bir ot çeşidi.
namiyaye/i <or.e./d.> eğilmiş olan.
namiyayış <gçs.f.> eğilmek. [*namiyeno*; em.k. *binamyi*]
namnayış BKZ: *namitiş*.
namûs (Ar.) <is.e.> namus. *Namûs çekerdo kutiki ver, kutiki nêwerdo (atas).* Namusu köpeğin önüne atmışlar, köpek yememiş (namusun önemini anlamını anlatır).
namûs ilgi dünür. (Gelin ile damattan dolayı olan akrabalık.) *Ma namûs ilgi pêyê.* Biz dünürüz.
namûskar <s.> namuslu.
namzed YER: Qerxan. <is.e.> aday, namzet.
namzedey YER: Qerxan. <is.d.> adaylık.
nan₁ (Phlv. nân) <is.d.> ekmek.

nan û aw su ve ekmek. *Nan û awa mı amê Almanya.* Ekmeğim ve suyum Almanya'ya geldi.
nan û do ekmek ve ayran. *Ez feqir biya, nan û do mı dest nêkewtê.* Yoksuldum, ekmek ve ayran bile elime geçmiyordu.
nan û rib pekmezli ekmek.
nan û sol ekmek ve tuz. *Zıwanê ma, nan û sola ma* ('Eli Bıra). Dilimiz, yemeğimiz ve tuzumuz.
nanê cewi arpa ekmeği.
nanê gılgili darı ekmeği.
nanê isti mayalı ekmek.
nanê nebi mısır ekmeği.
nanê sûk pide, şehir ekmeği.
nanê tir yufka ekmek.
nan₂ <is.e.> yemek.
nan dayış ziyafet çekmek, yemek vermek. *Ezo ewro nan dana.* Bugün ziyafet veriyorum.
nan pewtiş ekmek pişirmek.
nan ra birrnayış yemekten kesmek.
nan ra birryayış yemekten kesilmek.
nan tever vetiş hayır için ekmek dağıtmak. *Ekî hewno xırab vinenê, nan vej tever!* Eğer kötü ruya görürsen, hayır için ekmek dağıt!
nan û pize karın tokluğu. *Ezo nan û pize girweyena, êyê perrey nêdanê mı.* Ben karın tokluğuna çalışıyorum, bana para vermiyorlar.
nan werdiş yemek yemek.
nançûçik VARY: *namçûk*; *naçûg*. <is.e.> ot çeşidi (yenir).
nanê dıhir öğle yemeği.
nanê kerra ot çeşidi (yenir).
nanê xo vetiş hayatını kazanmak, ekmeğini çıkarmak. *Ezo jû jû roj girweyena, nanê xo vejena.* Bazı günler çalışıp ekmeğimi çıkarıyorum.
nandayen <is.d.> ziyafet, ziyafet çekme, yemek verme.
nandayox <is.e.d.> ziyafet çeken, yemek veren.
nankor (İr.) <s.> iyilik bilmeyen, nankör.
nankor biyayış nankörleşmek.
nankorey <is.d.> iyilik bilmezlik, nankörlük.
nankoreya nankörce.
nanwer <zf.> yetinme işi, katkı yapma, kumanya.
nanwer kerdış yetinmek, katkı yapmak. (Yemek az olunca, yemeği karnını doyuruncaya kadar ekmekle yeme işi.)
nanweşey <is.d.> kıtlık, ekmek kıtlığı.
naqor <zf.> bu kez.
nara₁ (Ar.) <is.d.> nara.
nara antış nara çekmek. *Emşo jewê bîbî serxoş û tiyayey ra nara antê.* Biri bu gece

sarhoş olup buralardan nahra çekiyordu.
nara₂ <bağ.> ama. *Mı viraşt, nara to hewna nêşayo viraşê*. Ben yaptım, ama sen daha yapamamışsın.

nardan <is.e.> kurumuş nar taneleri.

narin (İr.) <s.> narin, ince yapılı.

narqotik <is.e.> narkotik, uyuşturucu.

narqoz (Fr.) <is.d.> narkoz.

nartol <is.e.> nar kabuğu.

narve YER: Ş. Cori. <is.d.> melengiç ağacının taze yaprakları (yenir). EŞ ANL: *benik*.

naşt <zf.> bu taraf.

nata <zf.> bu taraftan. *Nata ra şı ata*. O bu taraftan o tarafa gitti.

nator YER: Qerxan. VARY: *notor*. <is.e.> bekçi. EŞ ANL: *pawitox*.

navik YER: Qerxan. <is.e.> meni.

naviki YER: Ş. Cori. BKZ: *nalki*.

navran YER: Qerxan. <is.d.> don, şalvar gibi şeylerin kuyruk kısmı. EŞ ANL: *dollık*.

nawki BKZ: *nalki*.

naxır <is.e.> sığır sürüsü. (Büyük baş hayvanlar için.)

nay <zm.bük.> bu (d.). BKZ: *na*.

naye YER: Qelacix. <is.d.> kaval. EŞ ANL: *lûli*.

nayen <is.d.> etme, edilme.

a xo nayen kabullenme.

nayın YER: Bab. <s.> böylesi. *Misalê nayini zanê tî merdim?* (Osman. E. Babij). Böyle meseleleri biliyor musun ne adam?

nayış <gçl.f.> 1) etmek. 2) koymak (bir şeyin üstüne). *To lên na ser?* Tencereyi ocağa koydun mu? 3) takmak (bir yere). [*nano*; em.k. *binanı*]

a xo nayış kabullenmek. *Na qiser a xo nênano*. Bu lafi kabullenmiyor.

cı nayış VARY: *a cı nayış*. sikkemek, erkeğin kadınla ilişkiye geçmesi.

cıya nayış 1) kendisine dokunmak. *Şo, destê xo cıya nî!* Git, elini dokundur! 2) kendisine sikkemek. *Şo, tıfingê cıya nî!* Git kendisine bir silah sık!

pa nayış 1) ateş tutuşturmak, ateşe vermek. *Adıro xora locin dı veşeno, dapir fina soba nê pa*. Zaten şöminede ateş yanıyor, nenem sobayı da tutuşturdu. 2) ateş etmek, silah sikkemek. *Vergo kı asayê, mı tıfingê nê pa û kışt*. Görünen kurda ateş edip onu öldürdüm. 3) değdirmek. *Asin germo, gışta xo pa menî gışta to veşeno*. Demir sıcaktır, parmağını ona değdirme, parmağın yanar. 4) takmak (isim, laf, lakap). *Şıma namey tûtekdê xo na pa?* Bebeğinizine ad verdiniz mi? 5) basmak (turşu). *Ma emserr tırşî na pa*. Bu sene turşu bastık.

pê nayış eşleşmek, çiftleşmek, birbiriyle cinsel ilişkiye girmek.

pêya nayış 1) birbirine değdirmek. 2) bir-

leştirmek. 3) birbirine takmak (isim, laf, lakap).

– **xo pêya nayış** birleşmek. *Xo pêya nê kı, şıma quwet bê*. Birleşin ki, kuvetlenesiniz.

pıra nayış ekinlere su salmak.

piro nayış 1) yaranın üstüne koymak (ilaç vb.). *Ekî talık pıro nê, masatey cı anışeno*. Yaranın üstüne ebegümece koyarsanız, şişik iner. 2) sırtına yüklemek. *Mı derzeyê çari nay pıro*. Bir bağ çalı sırtladım. 3) kabartmak (aşırı dayağa bağlı olarak derinin kabarması). *‘Hendik day pıro, ‘eynî poste na pıro*. O kadar çok dövdü ki, derisi kabardı.

ro cı nayış YER: Qerxan. bindirmek. *Herê mayo baz ame, lajeki ro cı nî!* Boz eşeğimiz geldi, çocuğu bindir! EŞ ANL: *cı nişaynayış*.

ro nayış YER: Xoy. ekinlere su bırakmak (gündüzleri). *Peme biyo teyşan, mı aw nê ro û ameya*. Pamuk susuz kalmış, su bırakıp geldim. EŞ ANL: *pıra nayış*.

ta nayış ateşe tutuşturmak. *Mı çari nay ta kı biveşê*. Çalıları tutuşturdum ki yansınlar.

xoya nayış 1) kendine takmak (isim). *Name na xoya*. Kendine isim taktı. 2) kendine sikkemek (silah). *Tıfing nê xoya*. Kendine silah sıkı.

naylon <is.e.> naylon.

naylonın <s.> naylondan yapılma.

nazê BKZ: *niyajê*.

nazık (İr.) <s.> nazik.

nazık biyayış nazikleşmek.

nazık kerdiş nazikleştirmek.

nazık mısınayış nazık alıştırmak. *Şıma no lajê xo nazık mısınayo*. Oğlunuzu nazık alıştırmışsınız.

nazıkey <is.d.> naziklik.

nazıkeya <zf.> nazikçe.

ne <bağ.> ne. *Nê dinyay ne xan kerê, ne zı xırabe kerê*. Bu dünyayı ne han, ne de harabe edin.

neban YER: Qerxan. <is.d.> yavrusunu emzirmeyen hayvan.

nebeli <s.> belirsiz.

nebeliyey <is.d.> bellirsizlik.

nebi <is.e.> mısır (bot.).

necar <is.e.d.> marangoz. EŞ ANL: *xerat*.

necarey <is.d.> marangozluk.

neçar VARY: *niçar*. <s.> fakir, çaresiz, yoksul.

neçarey <is.d.> yoksulluk.

nefel BKZ: *nefle*.

nefeqe (Ar.) <is.e.> nafaka.

nefes <is.e.> nefes.

nefes birrnayış nefesi kesmek.

nefes birryayış nefesi kesilmek.

nefes dayış nefes vermek. *Nefeso dimayên da û merd*. Son nefesi verip öldü.

nefes dayış girotiş nefes alıp vermek.
nefes girotiş nefes almak.
nefes kerdış YER: Qelacix. nazar etmek.
nefes peyşayış nefesi kesilmek. *O boll betılliya, nefesê cı peyşa.* O çok yoruldu, nefesi kesildi.
nefes peyşnayış nefesi kesmek.
nefesin <s.> nefesli.
nefle YER: Qelacix. BKZ: *neflek*.
neflek VARY: *nefle, nefel*. <is.d.> yonca.
nefleka sıpi yonca (beyaz çiçekli).
nefleka sūr yonca (kırmızı çiçekli).
nefleka zerd yonca (sarı çiçekli).
neflekin <s.> yoncalı.
nefs (Ar.) <is.e.> nefis.
nefsək VARY: *nefsız*. <s.> aç gözlü.
 (Yiyecekler karşısında kendisini tutamayan kişi.) *Lajeko nefsek*. Aç gözlü çocuk.
nefsəkay <is.d.> aç gözlülük.
nefsız BKZ: *nefsək*.
nefspêt <s.> nefisi sıkı olan.
nefsüst <s.> nefisi gevşek.
neft (İr.) <is.e.> nefit, petrol.
neftalin <is.d.> neftalin.
neheq <s.> haksız.
neheqey <is.d.> haksızlık.
neheqey biyayış haksızlık olmak.
neheqey kerdış haksızlık yapmak. *Tiyê mi rê neheqey kenê.* Sen bana haksızlık yapıyorsun.
neheqeya haksızlıkla. *Neheqeya, tı cayê nêresenê (deyim).* Haksızlıkla, bir yere yetişemezsin.
neheqeykerdox <is.e.d.> haksızlık yapan.
nehfat YER: Gewrek. <is.e.> BKZ: *menfeat*.
nehfat cı kerdış menfaat etmek.
nehfat pawıtış menfaat beklemek.
nehfatin <s.> menfaatli.
neka BKZ: *nika*.
nekes <s.> 1) kişiliksiz. 2) eli sıkı, pinti. EŞ ANL: *destteng*.
nekeseş <is.d.> kişiliksizlik.
neki ilgeç değil mi. *Neki, no kitab to nûşnayo?* Bu kitabı sen yazmışsın, değil mi?
nekme <is.e.> rutubet, nem.
nekme dayış rutubet vermek, nemlenmek. *Nê dêsî nekme dayo.* Bu duvar rutubet vermiş.
nekmeşin <s.> rutubetli, nemli.
nelazım <zf.> gerekmez. *Na qısa nelazıma.* Bu laf gerekmez.
nelemat <s.> yaramaz. *No lajek boll nelemato.* Bu oğlan çok yaramazdır.
nelemateş <is.d.> yaramazlık.
nelemateş kerdış yaramazlık yapmak.
nem <is.e.> nem. (Havada bulunan su buharı.)
nemin <s.> nemli.

nemni YER: Sinag. BKZ: *yemeni*.
nencû YER: Piran. BKZ: *nengu*.
nengi VARY: *lengi*. <is.ç.> sövgü, küfür. EŞ ANL: *xeberi*.
nengi çınayış sövmek, küfretmek.
nengi çineyayış sövülmek.
pêrê nengi çınayış sövüşmek, birbirine küfretmek.
nengu VARY: *nencû; ningu*. <is.e.> tırnak.
nenguy lınger ayak tırnağı.
nenguwek <is.e.> 1) küçük tırnak. 2) tırnak işareti (dilb.).
neşuyın <s.> tırnaklı.
nepeni YER: Qerxan. <s.> ISSIZ. EŞ ANL: *ısız*.
nepexyayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> kabız olmak. *Mı non boll werde, ez nepexyayo.* Ben çok yemek yedim, kabız oldum. EŞ ANL: *cem biyayış*.
nepisnayış <ğçl.f.> dayamak (bir yere). [*nepisneno*; em.k. *bınepisni*]
nepisyayış <ğçs.f.> dayanmak (bir yere). *'Ereba nepisyê dês ro.* Araba duvara dayandı. [*nepisyeno*; em.k. *bınepisyi*]
neqeb <is.e.> gümrük kapısı, geçiş yeri. (Bir yerden başka yere geçme kapısı.)
neqeb akerdış geçit açmak.
neqeb racınayış geçidi kapatmak. *Nê neqebi racın, wa kes tiya ra nêravêro!* Bu geçidi kapat, kimse burdan geçmesin!
neqera <is.d.> davul. *Vengê neqera dûri ra weş yeno (atas.).* Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
neqera cenayış davul çalmak.
neqera û zırna davul zurna.
neqıl (Ar.) <is.e.> nakil, transfer.
neqıl kerdış nakil etmek.
neqırnayan <is.d.> Taşlama, hicvetme.
neqırnayış <ğçl.f.> taşlamak, hicvetmek. (Üstü kapalı iğneleyici söz söylemek.) *Ambazo herkesi miyan dı to neqırneno.* Arkadaş seni herkesin içinde taşıyor. [*neqırneno*; em.k. *bıneqırni*]
neqılye (Ar.) <is.e.> nakliye.
neqliyat (Ar.) <is.e.> nakliyat.
neqûr <is.d.> gaga. VARY: *nıkûl*.
neqûr biyayış gagalanmak.
neqûr kerdış gagalamak.
neqûr pıro dayış gagasıyla vurmak.
neqûrın <s.> gagalı.
nerdiban YER: Bab. <is.d.> merdiven. EŞ ANL: *merdwani*.
nergıla (İr.) <is.d.> nargile.
Nergizi₁ <is.d.> Budaran'da bir bölge adı.
nergizi₂ <is.d.> bir çiçek adı.
neri₁ <is.e.> bitki tohumluğu. (Soğancıl bitkilerin tohum tutan yuvarlak göbeği.)
neri kerdış soğan göbeklenmesi. *Piyazi neri kerdo.* Soğan göbeklenmiş.

neri goşi kulak çıkıntısı, kulak eniği.
neri piyazi soğan göbeği.
neri₂ (Phlv. nar) <s.> erkek (hayvanlar ve kanatlılar için).
neri maki eril dişil.
nerihat <s.> kudurgan, haylaz, yaramaz kişi.
nerihatey <is.d.> yaramazlık.
nerind <s.> iyi olmayan.
nerindey <is.d.> kötülük.
nerigoş <is.e.> on bes cm. uzunluğunda, kulağa benzeyen tüylü bir ot çeşdi.
nerm (Phlv. narm) <s.> 1) yumuşak. 2) kolay yola gelen, uysal. (Kaba, hırçın, sert olmayan)
nerm biyayış VARY: *nermijyayış*. 1) yumuşamak, sertliği kalmamak. 2) kızgınlığı, öfkesi, inadı geçmek. *Hêrsê cı ravêrdo, tayn biyo nerm*. Öfkesi geçmiş, biraz yumuşamış.
nerm kerdış 1) yumuşatmak, sertliğini gidermek. *Nan boll wişk bı, mı aw eşt cı û kerd nerm*. Ekmek çok kurydu, su serptim yumuşattım. 2) kabalığını, sertliğini, acımasızlığını ortadan kaldıracak durumuna getirmek. *Ambaz boll biyo hêrs, ey tayn nerm kerê!* Arkadaş çok kızmış, onu biraz yumuşatın!
nermayi <is.d.> yumuşak (hava için). *Ayam biyo weş, 'heme ca dı nermayiya* Hava düzelmiş, her yerde hava yumuşaktır.
nermbiyaye/i <or.e./d.> 1) yumuşanmış olan. 2) inadı geçmiş olan.
nermbiyayen <is.d.> 1) yumuşama, sertliği kalmama. 2) kızgınlığı, öfkesi, inadı geçme.
nermek <s.> yumuşacık.
nermey <is.d.> yumuşaklık.
nermeya yumuşakça. *Şima bı nermeya derb danê kesî ro*. İnsana darbeyi yumuşaklıkla vuruyorsunuz.
nermêna <zf.> yumuşakça. *Tim nermêna qısey bikerê!* Daima yumuşakça konuşun!
nermijyayış YER: Qerxan. BKZ: *nerm biyayış*.
nermik <is.e.> çocuk kafatasının üstündeki yumuşak yeri.
nermikê goşi kulak memesi. *Nermikê goşi qul kerê û goşareyê pa kerê!* Kulak memesini delip bir küpe takın!
nermin <s.> yumuşak.
nermker <is.e.d.> yumuşatıcı.
nermkerde/i <or.e./d.> yumuşatılmış.
nermkerden <is.d.> yumuşatma.
nermkerdox <is.e.d.> yumuşatan.
nerrb <is.d.> filiz (ağaç için).
nerrbık <is.d.> filizcik.
nerwı YER: Qerxan. BKZ: *newr*.
nesibiyaye/i <or.e./d.> 1) yanaşmış olan. 2) bitişmiş olan.

nesibnaye/i <or.e./d.> 1) yanaştırılmış olan. 2) bitleştirilmiş olan.
nesibnayış <gç.f.> 1) yanaştırmak. *Mı 'si nesibnê darrer*. Taşı ağaca yanaştırdım. 2) bitıştirmek. [*nesibneno*; em.k. *binesibnı*]
cı nesibnayış kendisine yanaştırmak. *Ey 'ereba nesibnê cı kı, bar kero*. Arabayı yanaştırdı ki, yüklesin.
pê nesibnayış yanyana sıkıştırmak. *Ma nê dêsî nesibnay pê*. Bu duvarları, yanyana sıkıştırdık.
nesibyayış <gçs.f.> 1) yanaşmak. *Ez nesibyaya dêsî, dês gına 'ero*. Ben duvara yanaştım, duvar yıkıldı. 2) bitişmek. [*nesibyeno*; em.k. *binesibyı*]
cı nesibyayış kendisine yanaşmak. *O ame nesibya cı kı, cı ra qısey bianco*. O kendisine yanaştı ki, laf çeksin.
pê nesibyayış sıkışmak, bitişmek. *Ma boll nesibyay pê*. Çok yanyana sıkıştık.
nesihat (Ar.) <is.e.> nasihat.
nesihat dayış nasihat vermek.
nesl (Ar.) <is.e.> nesil.
nesl vêrdi nesil tükenmek.
netekin VARY: *tekin*. <s.> sihirli. *No marr netekino, heta bismila nêvanê 'si pıro medê!* Bu yılın sihirlidir, besmele çekmeden taş vurmayın!
new (Phlv. nō) <sa.> dokuz.
new hezari dokuz bin.
new sey dokuz yüz.
neway (Phlv. nawad) <sa.> doksan.
newayın <s.> doksanlı.
newde newde <zf.> yeni yeni. *Hewna newde newde kewt ca*. Daha yeni yeni yerine geçti.
newdera BKZ: *newedera*.
newe₁ (Phlv. nōg) VARY: *newı*. <s.> yeni (eşya için). *Çınayo newe*. Yeni elbise. BKZ: *nıpnewe*.
newe biyayış yenileşmek. *Na 'ereba biya newı*. Bu araba yenileşmiş.
newe kerdış yenilemek. *Mı 'erebay xo kerd newı*. Ben arabamı yeniledim.
newe₂ (Phlv. nōg) <zf.> yeni, şimdi. *Qursi newe sıfte kerd*. Kurs yeni başladı.
enewe hemen şimdi. (vurgu gösterir) *Enewe tiya dı bı, şı koti?* Yeni burdaydı, nereye gitti?
newa tepya şu andan itibaren, şimdiden itibaren. *Newa tepya mı hetek meyrê!* Şu andan itibaren yanıma gelmeyin!
newedar <is.e.d.> yenilikçi.
newedarey <is.d.> yenilikçilik.
newedera VARY: *newdera*. <zf.> yeniden, tekrar.
newedila YER: Feqi. BKZ: *newedera*.
newesiyayış YER: Qelacıx. BKZ: *newsiyayış*.

neweş <s.> nahoş, hoş olmayan.
neweyin <s.> şimdiki.
newês <sa.> on dokuz. EŞ ANL: *des û new*.
newî YER: Qerxan. BKZ: *newe*.
newiki <z.f.> dokuz gün tutulan oruç zamanı.
newin <s.> dokuzlu.
newke <z.f.> şimdi. EŞ ANL: *nika*.
newkeyên <s.> şimdiki.
newr VARY: *nerwi*. <is.e.> sinir.
newresim (İr.) <is.e.> nevesim. (Torba biçiminde dikilmiş çarşaf.)
newrin <s.> sinirli.
Newroj (Phlv. nög-röz) <öz.e.> Nevruz.
newrolog (Yun.) <is.e.d.> neurolog.
newsiyaye/i <or.e./d.> hafif ıslanmış, nemlenmiş.
newsiyayış VARY: *newsiyayış*. <gçl.f.> hafif ıslanmak, nemlenmek. [*newsiyeno*; em.k. *binewsiyi*]
new'siyek <is.d.> dokuztaş oyunu.
newsnaye/i <or.e./d.> hafif ıslatılmış olan, nemlenmiş olan.
newsnayış <gçl.f.> hafif ıslatmak, nemlendirmek. [*newsneno*; em.k. *binewsnî*]
nexş VARY: *nexs*. <is.e.> nakış.
nexş viraştış nakış işlemek. *Hirê way adiri vero ronıştê û êyê birisim ra nexş virazenê*. Üç kız kardeş ateşin önünde oturmuş, ipekten nakış işliyor.
nexşên <s.> nakışlı.
Nexşibendi <öz.e.d.> Nakşibendi (tarikat).
Nexşibendiyey <is.d.> Nakşibendilik. (Şeyh Muhammed Bahauddin Nakşibendi'nin kurduğu, gizli ibadete dayanan bir tarikat.)
nexşker <is.e.d.> nakışçı.
nexşnaye/i <or.e./d.> nakışlı olan.
nexşnayış <gçl.f.> nakışlamak. *İşliga xo nexşnena*. Gömleğini nakışlıyor. [*nexşneno*; em.k. *binexşnî*]
next <is.d.> damla (özellikle su için).
ney <zm.bük.> bu (e.). BKZ: *no*. *Na ney xo dî bena*. Bu kadın bu erkeği beraberinde götürür.
ney sera bundan dolayı.
neya bununla.
neya piya bununla beraber.
neya tepya bundan sonra. *Neya tepya qeybetê kesî mekî!* Bundan böyle kimsenin giybetini yapma!
neyayış <gçs.f.> 1) edilmek. 2) koyulmak (bir şeyin üstüne). *Lên neya adiri ser?* Tencere ateşin üstüne koyuldu mu? 3) takılmak (bir yere). [*neyeno*; em.k. *bineyi*]
cî neyayış sikilmek.
ciya neyayış 1) kendisine dokunulmak. 2) kendisine sıkılmak.
pa neyayış 1) ateş tutuşmak. *A dêza vaşî*

niya adir neyayo pa, aya veşena? O ot yığını değil mi ateş tutuşmuş yanıyor? 2) ateş edilmek, silah sıkılmak. *İna nêdi, hima tîfingi neyay pa*. Onlar görmedi ama, kendilerine ateş edildi. 3) değmek. *Adir wekerde bî, gışta mî neyê pa û veşê*. Ateş yakılıydı, parmağım deyip yandı. 4) takılmak (isim, laf, lakap). *Name neyayo pa*. İsim takılmış. 5) basılmak (turşu). 6) diyalog kurmak, diyaloga girmek. 7) takılmak (yola getirmek için), söyleşiye takılmak. *Ez neyaya pa kî, tayn aqîl bo!* Ben takıldım ki, biraz uslansın! *Ez boll neyaya pa, o fina zî şî xurbet*. Ben çok takıldım, o yine de gurbete gitti. 8) takılmak (herhangi bir olaya). *O gerre dî, ez zî neyaya pa*. O şikayete, ben de takıldım. 9) hemen başlanılmak/başlanmak. *Çiçi vine-no, hima neyeno pa, weno*. Ne görürse, hemen yemeğe başlar.

pêya neyayış 1) birbirine dokunmak, birbirine değmek. *Qabloy ceyrani neyay pêya, cî ra adir perra*. Cereyan kabloları birbirine değdi, ateş sıçradı. 2) birleşmek. 3) takılmak (yola getirmek için), söyleşiye takılmak. 4) birbirine satışmak. *Şima boll neyenê pêya*. Siz birbirinize çok satış-yorsunuz. 5) birbirine takılmak. *Ê dari neyay pêya*. O ağaçlar birbirine takındı.

pira neyayış ekinlere su bırakılmak.

piro neyayış 1) yaranın üstüne koyulmak (ilaç vb.). 2) sırtına yüklenmek. 3) aşırı dayağa bağlı olarak derinin kabarması.

neyzan (İr.) <is.e.d.> ney çalan kimse, neyzen.

nezdî (Phlv. nazdik) <z.f.> yakın.

nezdî amayış yakına gelmek, yaklaşmak, yakınlaşmak. *Mî ra bê nezdî!* Bana yaklaş! EŞ ANL: *werey şiyayış*.

nezdî ardış yakına getirmek, yaklaştırmak, yakınlaştırmak.

nezdî biyayış yakın olmak. *O mî ra nezdî bî*. O bana yakındı.

nezdî kerdış yakınlaştırmak.

nezdiamayen <is.d.> yaklaşma, yakınlaşma.

nezdiamayox <is.e.d.> yaklaşan, yakınlaşan.

nezdîarden <is.d.> yaklaşturma, yakınlaşturma.

nezdîardox <is.e.d.> yaklaştıran, yakınlaştıran.

nezdîyey <is.d.> yakınlık.

nezdîyê <z.f.> yaklaşıklık. *Nezdîyê hezari kesî bî*. Yaklaşık bin kişiydiler.

nezeret (Ar.) <is.d.> nezaret.

nezeretxane <is.e.> nezarethane.

nezerî itibar <z.f.> ciddiyet.

nezerî itibar girotış ciddiye almak. *Êyê ma nezerî itibar nêgênê*. Onlar bizi ciddiye almıyorlar

nezok YER: Qerxan. <s.> kısır.

nê- <ön takı.> (Fiillerin olumsuzluk yapan ön ek.) *Ezo nêşına cayê.* Ben bir yere gitmiyorum.

niy- “dir” olumsuzluk yapan ön ek: değil. (etim. *nê-yo* → *niyo*) *Rojê niya, didi niya, tiyê hırg roj ûna kenê.* Bir gün değil, iki gün değil, sen her gün böyle yapıyorsun. *No lejê ma niyo, ê şıma niyo, ê ma pêrino.* Bu bizim kavgamız değil, sizin değil, hepimizindir.

nê₁ <zm.> bunlar. *Nê bı kêfa yenê tekelif.* Bunlar keyifle davete gelirler.

enê (vurgu gösterir) *Ê merdimyê kı to va, enê bi?* Dediğin adamlar bunlar mıydı?

nina(n) <bük.> *Nina bivazdayni, wa kilo bidê!* Bunları koştur, kilo versinler! *Rezê xo ninan ra bigi!* Bağını bunlardan al!

nê₂ <zm.bük.> bu (e.). BKZ: *no. Çımê nê lajeki zengi.* Bu çocuğun gözleri açık mavidir.

nê₃ (Phlv. nê) <ünl.> hayır. *Nê, no gırwe qe nêbeno.* Hayır, bu iş hiç olmaz.

nê arê YER: Qerxan. yok yaho, hiç bir zaman, asla, katiyen.

nê la yok bel!, yok canım!

nêasaye/i <or.e./d.> görünmez.

nêbiyaye/i <or.e./d.> 1) yokluk. *Riyê nêbiyayi siya bo (deyim)!* Yokluğun gözü kör olsun! 2) yaramaz. *La tı çı nêbiyayeyê, to çı gırwey kerdê.* Yahu sen ne yaramazsın, ne işler yapmışsın.

nêcerbinaye/i <or.e./d.> deneyimsiz, tecrübesiz.

nêmende/i <or.e./d.> yokolasıca, geberesice.

nêpawite/i <or.e./d.> beklenmeyen.

nêpawiten <is.d.> beklenmedik.

nêresaye/i <or.e./d.> yetişmeyen.

nêrik YER: Qerxan. <is.e.> bitki tohumluğu. (Soğanımsı bitkilerde (ve ona benzer) ortada uzayan tohum tutan kısım.) EŞ ANL: *neri.*

nêro gelmesin. BKZ: *amayış.* VARY: *niro.*

nêvêrdaye <s.> geçişsiz.

nêvinaye/i / nêdiyaye <or.e./d.> 1) bulunmaz. 2) görmemiş kişi.

nêwende/i <or.e./d.> okumamış.

nêweş <s.> hasta.

nêweş biyayış hastalanmak.

nêweş kerdış hastalatmak.

nêweş kewtiş hasta düşmek.

nêweşo gıran ağırhasta.

nêweşey <is.d.> hastalık. EŞ ANL: *nêweşin.*

nêweşın <s.> hastalıklı.

nêweşin VARY: *nêweşi.* <is.d.> hastalık. EŞ ANL: *nêweşey.*

nêweşına gıran ağırhastalık.

nêweşına şekerı şeker hastalığı.

nêweşxane <is.e.> hastahane.

nêyen <s.> olumsuz (dİlb.) (yeni kelime, F. Pamukçu).

nêzanaye/i <or.e./d.> bilmeyen, cahil.

nêzanayen <is.d.> bilmemezlik, cahillik.

xo nêzanayen ro dayış bilmezlikten gelmek.

nıçar VARY: *neçar.* <s.> fakir.

nıçarey VARY: *neçarey.* <is.d.> fakirlik.

nıçık <is.e.> uç, zirve. *Nıçıkê gılı.* Dalın ucu.

nıçikiyayış YER: Gewrek. <gçs.f.> his etmek, sezmek. BKZ: *çikiyayış₁.*

nıfıs (Ar.) <is.d.> nüfus.

nı’ha <is.d.> nohut.

nık nık <zf.> tik tak.

nıka VARY: *neka.* <zf.> şimdi. EŞ ANL: *newke.*

enıka VARY: *eneka.* tam şu anda. (vurgu gösterir) *Merem merem, enıka ezo to rê yena.* Kaçma kaçma, tam şu anda geliyorum.

enıka ra şu andan itibaren. *Enıka ra tiyê werzenê, şınê?* Şimdiden kalkıp gidiyor musun?

nıkayên <s.> şimdiki.

nıkayêni şimdikiler.

nıkûl YER: Mexmûr. BKZ: *neqûr.*

nımaz (İr.) <is.e.> namaz.

nımaz kerdış namaz kılmak.

nımazê cınarza cenaze namazı.

nımazê dıhir öğle namazı.

nımazê êri ikindi namazı.

nımazê mirxubi akşam namazı.

nımazê quslıxi kuşluk namazı.

nımazê roşani bayram namazı.

nımazê şewray sabah namazı.

nımazê terawi teravih namazı.

nımazê yasi yatsı namazı.

nımazgeh (İr.) <is.e.> namazgâh. (Açıkta namaz kılmak için kible yönüne doğru dikili taşı bulunan yer.)

nımazı <s.> namaz kılan, namazında olan.

nımınayış BKZ: *nımıtış.*

nımıneyayış <gçs.f.> saklanılmak, gizlenilmek. [*nımneyeno*; em.k. *binımyi*]

nımıte/i <or.e./d.> gizli, saklı.

nımıten <is.e.d.> gizleme işi.

nımıtena gizlice, saklı şekilde.

nımıteney <zf.> gizlilik.

nımıtık <is.d.> saklambaç (çocuk oyunu).

nımıtış VARY: *nımıyış.* <gçl.f.> saklamak, gizlemek. *Kami zengenê mı nımıto?* Kazmamı kim saklamış? [*nımınen*; em.k. *binımyi*]

cı ra nımıtış esirgemek, birinden saklamak.

xo nımıtış kendini saklamak, kendini gizlemek.

nımıtox <is.e.d.> saklayan, gizleyen.

nımıyaye/i <or.e./d.> gizli olan.

nımıyayış <gçs.f.> saklanmak, gizlenmek. *Ez tiya di nımıyena?* Burda saklanır mıyım? [*nımıyeno*; em.k. *binımyi*]

nımnayış BKZ: *nimitiş*.

nımro (İt.) <is.e.> numara.

nımro piro dayış numaralandırmak.

nımroy telefoni telefon numarası.

nımroyın <s.> numaralı.

nızm VARY: *nızm*. <s.> alçak (yükseğin karşısı).

nızm biyayış alçalmak.

nızm kerdış alçaltmak.

nımzey <is.d.> alçaklık.

nımzkerde/i <or.e./d.> alçaltılmış.

ning BKZ: *ling*.

ningu BKZ: *nengu*.

nıpnewe/i <s.> yepyeni. *Çınay cı nıpneweyo*. Elbisesi yepyenidir.

nıq <ünl.> taşların çarpışmasından çıkan ses.

nıqar BKZ: *mıqar*.

nıqra <is.d.> kazan (büyük).

nırq <z.f.> 1) lafı anında söyleme. *Kes kı qıseyê vano, tı hıma nırq cıwabê cı danê*. İnsan bir şey söyleyince, anında cevabını veriyorsun. 2) tavrı. 3) tartıda gramı ve kiloyı belirten çizgiler.

nırq dest kerdış 1) kesin karar almak. *Nırqa cı kerd dest û rışt*. Kesin kararını verip gönderdi. 2) tavrı koymak.

nırq cı dest kerdış tavrı koymak. *Mı ra boll çi waştê, mı nırqa cı kerd dest û şı*. Bir çok şeyler benden istiyordu, tavrı koydum o da gitti.

nırq ronayış tavrı koymak. *Ey nırqa xo ronê*. O tavrını koydu.

nırqronayen <is.d.> tavrı koyma.

nıskı YER: Ş. Cori. <is.d.> yorgunluktan yan boşlukların ağırması.

nişan (İr.) <is.e.> 1) nişan (atışta). *Mı tfin-gera nişan gırot kı, çekera cı*. Silahla nişan aldım ki, sıkayım. 2) nişan. (Evlenmek üzere birbirine söz verme, nişanlanma.) *Mı nişan kerd waştida xoya*. Ben sözlüme nişan taktım. 3) işaret. *Tiyê vanê, "no nişanê çıçıyo tiyaya"*? Sence, bu neyin nişanıdır burda? EŞ ANL: *asar*.

nişan dayış belirtmek.

nişan gırotış nişan almak.

nişan pa kerdış nişan takmak.

nişanca <is.e.> hedef.

nişanek <is.e.> işaret.

nişanekê niday ünlem işareti "!" (yeni kelime, F. Pamukçu).

nişanekê persan soru işareti "?" (yeni kelime, F. Pamukçu).

nişange <is.e.> nişangeh. (Silahlarda namluya hedefin uzaklığına ve bulunduğu yerin yüksekliği.)

nişaynayış <gçl.f.> bindirmek (ata, eşeğe vb.). [*nişayneno*; em.k. *binışaynı*]

cı nişaynayış VARY: *a cı nişaynayış*. bin-

dirmek. EŞ ANL: *ro cı nayış*.

nişiv YER: Qerxan. <is.e.> aşığı.

nişk <is.d.> anı, ansız.

nişkê dı aniden, ansızın, hemencecik. *O nişkê dı mino vijya*. O ansızın karşıma çıktı. *To nişkê dı qısay xo va*. Hemencecik lafını söyledin.

nişkê ra aniden. *Ey nişkê ra sileyê eşt mı*. O bana aniden bir tokat attı.

nişor YER: Sinag. BKZ: *mışor*.

ništen <is.d.> binme işi.

niştenev <is.d.> binicilik.

niştış <gçs.f.> binmek. [*nişeno*; em.k. *binışı*]

cı niştış VARY: *a cı niştış*; *ro cı niştış*.

1) binmek. *Herê ûja dı bı, ez ništa cı û ameya tiya*. Bir eşek ordaydı, binip buraya geldim. 2) binmek (bir şeye). *Mêxo kı ûja dı, textax ništo cı, oyo raşt nêbeno*. Tahta ordaki çiviye binmiş, doğrulmuyor.

pa niştış hemen başlamak. *Ay şami ard, ez hıma ništa pa û mı werd*. O yemek getirdi, ben hemen yemeğe başladım.

pê niştış 1) binışmek, birbirine binmek. 2) birbirine binmek. *Nê dari niştê pê, hını 'ero ninê*. Bu ağaçlar birbirine binmiş, artık yıkılmazlar.

niştıx BKZ: *cinıştox*.

nixin <is.d.> yığın (odun vb.).

nixin kerdış yığmak.

nixta BKZ: *nok*.

nızınayış <gçl.f.> dizmek (odun vb.). *Koliya dêsı vero binızinê!* Odunları duvarın önüne dizin! [*nızineno*; em.k. *binızını*]

nızm BKZ: *nızm*.

nida <is.e.> ünlem.(yeni kelime, F. Pamukçu).

niğ <is.d.> iğ demiri.

nik₁ <is.d.> kama, takoz. (Bir şeyi yükseltmek için altına konulan şey.) *Nikê dari ver kı kı, wa berrz bo!* Ağacın altına bir kama koy ki yükselsin!

nik₂ <is.d.> olta.

nik eştış olta atmak.

nim (Phlv. nēm) <belgis.s.> yarım. *Ez do şeş û nim dı bêra*. Altı buçukta geleceğim.

nim ca yarım yer.

nim merdım yarım adam.

nim roj yarım gün.

nim roje yarım günlük.

nim serr yarım yıl.

nim serre yarım yıllık.

nim şewê bir gece yarısı.

nimanım <z.f.> yarı yarıya.

nimçe VARY: *nimzet*. <s.> yarım kalmış.

nimçe mendış yarım kalmak.

nimçe verdayış yarım bırakmak.

nimçeyê yarım yamalak, yarımılık.

nimçeyın <s.> yarım.

nime <is.e.> 1) yarı, yarım. 2) yarıcılık.

- nime biyayış** yarım olmak.
- nime kerdış** 1) yarımlemek. *Mı karê xo kerdo nime, oyo keno kı bıqedyo.* Ben işimi yarımlemişim, bitmek üzeredir. 2) ortaklık yapmak, yarıcılık yapmak. *Mı no 'erd emserr kerdo nime.* Bu tarlayı bu yıl yarıya yapmışım.
- nimey şew** gece yarısı.
- nimedâr** <is.e.d.> yarıcı.
- nimekerde/i** <or.e./d.> 1) yarı edilmiş iş. 2) yarı edilmiş mal.
- nimorib** <is.e.> çeyrek. *Banê to 'hendê nimoribdê bandê ey nêbeno?* Senin evin onun evinin çereği yapmaz.
- nimteş** YER: 'Hesûd. BKZ: *mintes.*
- nimzet** YER: Zibêdik. BKZ: *nimçe.*
- nina(n)** <zm.bük.> BKZ: *nê. Diligê nina veri weş biyo.* Önceleri bunların maddi durumu iyiymiş.
- nikik** YER: Mexmûr. BKZ: *lilk.*
- nino** BKZ: *amayış.*
- nirden** <is.d.> yayık yayma.
nirden dayış yaydırmak (yoğurt için). *To meşk dê nirden?* Yayıkı yaydırdın mı?
- nirdiş** <gçl.f.> yayık yaymak. *Meşker biniri!* Tuluğu yayıkla! [*nireno*; em.k. *biniri*]
- nire** <is.e.> boyunduruk.
nire ro dayış 1) boyunduruk altına almak. *Mı gay day nire ro.* Ben öküzleri boyunduruk altına aldım. 2) başkasının baskısı altında bırakmak.
nire ro deyayış 1) boyunduruk altına alınmak. 2) başkasının baskısı altında kalmak.
- niro** BKZ: *amayış.*
- niryayış** <gçs.f.> yayılmak (yoğurt için). *Na meşk niryaya?* Bu yayık yayıklanmış mı? [*niryeno*; em.k. *biniryi*]
- nişasta** (İr.) <is.d.> nişasta.
- niy-** <ön takı.> değil. BKZ: *nê-*.
- niyaj(ik)** VARY: *niyaz; niyazık.* <is.d.> yenge, amca karısı. EŞ ANL: *'eta.*
niyajê! VARY: *nazê.* <vok.> *Niyajê, tiya se kena?* Yenge, sen ne yapıyorsun?
- niyaz** BKZ: *niyaj(ik).*
- niyet** (Ar.) <is.e.> niyet.
niyet biyayış niyeti olmak. *Niyetê mı bı kı, bêra vera şima.* Size taraf gelmeye niyetim vardı.
niyet kerdış niyetlenmek.
- niyetin** <s.> niyetli.
- niyetker** <is.e.d.> niyet eden.
- no** <zm.> bu (e.). *No gay şimayo?* Bu sizin öküzünüz mü?
eno (vurgu gösterir) *No nêame ûja, eno ame ûja.* Bu oraya gelmedi, bu oraya geldi.
ney <bük.> *Ney rê vaji, wa bêro mı hetek!* Buna söyle, yanıma gelsin! *No mêrdeko tiya di, ney zi xo di berî!* Bu adam burda, bunu da beraberinde götür!
- nê** <göst.s.bük.> *Ey nan nêda nê merdimi.* O bu adama ekmek vermedi.
- no niko** bu o değil mi, işte burada.
- nobet** (Ar.) <is.d.> nöbet.
- nobetdar** (Ar.) <is.e.d.> nöbetçi.
- nobetin** <is.d.> dönüşüm.
nobetina dönüşümlü olarak. *Gerek ma tiyay nobetina bıpawımı.* Biz burayı gerek dönüşümlü bekleyelim.
- nok** VARY: *nixta.* <is.d.> nokta. EŞ ANL: *nût.*
- hirê noki pêdima** üç nokta arka arkaya (...).
- nok kerdış** noktalamak.
- nok ser nok** iki nokta üst üste (:).
- nok ser pahnik** noktalı virgül (;).
- noka merdi** ölü nokta.
- noka mergi** ölüm noktası.
- nokin** <s.> noktalı.
- nokiz** <is.e.> bu taraf.
- nokizên** <s.> bu taraftaki.
- nokker** <is.e.d.> noktlayan.
- nokkerden** <is.d.> noktalama.
- nokrêz(ek)** <is.d.> ardıl noktalar (...). (yeni kelime).
- noq** YER: Qerxan. <is.e.> dalış. EŞ ANL: *gum₂.*
- noqor** <zf.> bu kez.
- normal** (Fr.) <s.> normal.
normal biyayış normal olmak.
normal kerdış normalleştirmek. *Şima 'he-me çi kerdo normal.* Her şeyi normalleştirmişsiniz.
- normaley** <is.d.> normallik.
- normalêna** <zf.> normal şekilde.
- Norweç** <öz.e.> Norveç.
- Norweçij** <öz.e.d.> Norveçli.
- Norweçki** <öz.d.> Norveççe.
- not** (Fr.) <is.e.> not.
- nota** (İt.) <is.d.> nota.
- noter** (Fr.) <is.e.> noter.
- notor** YER: Qerxan. BKZ: *nator.*
- nover** <zf.> suyun bu tarafı.
- nû** <s.> keskin.
nıp û nû sipsivri.
nû biyayış keskinleşmek.
nû kerdış keskinleştirmek. *Kardiyer nû kı!* Bıçağı bile!
- nûçike** YER: Qelacix. <is.d.> yumruk. EŞ ANL: *nûncık.*
- nûker** <is.e.d.> keskinleştiren.
- nûkerde/i** <or.e./d.> keskinleşmiş.
- nûncık** <is.d.> yumruk. EŞ ANL: *nûçike.*
nûncık piro dayış yumruk vurmak. *Nûncikê piro di!* Bir yumruk vur!
nûncıkı kerdış yumruklamak.
pê nûncıkı kerdış birbirini yumruklamak, yumruklaşmak.
- nûr** (Ar.) <is.e.> nur.
- nûrani** (Ar.) <s.> nurlu.

nûrci <is.e.d.> nurcu.

nûş <is.e.> yazı.

nûşbend <is.e.> defter. (yeni kelime, R. Hayig).

nûşnaye/i <or.e./d.> yazılı, yazılmış olan.

nûşnayiş BKZ: *nûştîş*.

nûşte VARY: *nûste*. <is.e.> 1) muska. *Nûsteyê*

tim cı mıla. Boynunda daima muska var.

2) yazı, nüsha. *No fin zi nûstey mı bımısnı!*

Bu sefer de benim yazımı göster!

nûşte biyayiş büyülenmek, büyü yapılmak.

nûşte kerdış büyü yapmak, büyülemek,

muska yapmak. *Lajek tim ser û binê meng*

kewno, xocay cı rê nûşte nûşna. Çocuk her

zaman havale geçiriyor, hoca kendisine

büyü yaptı.

nûştey çari alın yazısı.

nûşteker <is.e.d.> büyücü, muskacı.

nûšten <is.d.> yazma işi. *Nûšten karê min û*

to niyo. Yazma, benle senin işin değil.

nûšten dayiş yazdırmak. *Mı eya mektûb*

dê nûšten Ben onunla mektup yazdırdım.

nûşteyin <s.> büyülli.

nûştîş VARY: *nûşnayiş*; *nûstîş*. <gçl.f.> yazmak. *Nûşte nûšto hıma pak nûšto*. Yazı yazmış ama temiz yazmış. [*nûşneno*; em.k. *binûşnı*]

nûşttox <is.e.d.> yazan.

nûşttoxey <is.d.> yazıcılık.

nûşxane <is.e.> yazıhane, yazım evi.

nûşyayiş <gçs.f.> yazılmak. *'Heta nıka heqte*

Zazayan dı tayn kıtabi nûşyayê. Şimdiye

kadar Zazalar hakkında az kitap yazılmış.

[*nûşyeno*; em.k. *binûşyi*]

nût <is.d.> nokta. *Kılawa tûti pırrê nûti*.

Oğlanın külahı nokta dolu. EŞ ANL: *nok*.

nûtık YER: Qerxan. <is.d.> bit sirkesi, bit

yumurtası.

nûtiq <is.d.> nutuk.

nûtiq dayiş nutuk vermek.

nûvık <is.e.> Ağaç kesilince, içinde bulunan

bilezik şeklindeki ağacın yaşımı belirten

çizikler.

nûvık <is.e.> bir ot çeşidi (yenilir).

O - o

o VARY: *û*. <zm.> o, şu (e.). *O boll aqılo, kayda kesi nino*. O çok akıllıdır, kimsenin oyununa gelmez. *O mêrdek bı aya*. O adam uyandı.

o do (gel.z.) *O do bêro*. O gelecek.

o niko işte orda. *Va "çiniyo", o niko ûja dı*. Dedi "yok", işte orda.

oyo (şmd.z.) *Oyo şino keye*. O eve gidiyor.

Ûwo şino keye. O eve gidiyor.

ey <bük.> *Ey mı rê jû jû kerd eşkera*. O bana bir açıkladı.

ê <göst.s.bük.> *A keynek û ê lajekiyayê pêya kay kenê*. O kızla, o oğlan oynuyor.

obi kı <bağ.> neredeyse, hemen, az kaldı ki. *Tı newe ameyê rındı bı, obi kı ez do bıvıjyayê tever*. Şimdi geldin iyi oldu, az kaldı dışarı çıkacaktım.

ocax (Tk.) VARY: *wıcax*. <is.e.> ocak (soy). (İnsanın kendisinden itibaren başlayan nesli, bıraktıkları.)

ocaxkor VARY: *wıcaxkor*. <s.> çocuksuz kişi, körocak.

ocaxşên <is.e.d.> evini ve ailesini şenlendiren.

odaz BKZ: *awdaz*.

odazxane BKZ: *awdazxane*.

ofi <is.d.> derin nefes, of.

ofi antiş derin nefes çekmek.

ofofık <is.e.> dikenli bir ot. (Başta sarı çiçek

açar, sonra dikene dönüşür. dikenli zehirlidir, battığı yerde iltihap yapar.)

o'ha <ünl.> oha! (Büyük baş hayvanlarını yönlendirme komutu.)

ohalara YER: Sinag. <s.> hamile. *A cenı ohalara*. O kadın hamiledir. EŞ ANL: *'hala₁, dıgani*.

olimpiyat (Fr.) <is.e.> olimpiyat.

olle <is.e.> ek.

olle biyayiş eklenmek. *No resen biyo olle*. Bu organ eklenmiş.

olle kerdış eklemek (kısa bir şeye). *No resen kılm bı, mı kerd olle kı derg bo*. Bu organ kısaydı, ekledimki uzasın. EŞ ANL: *ser kerdış*.

ollebiyaye/i <or.e./d.> eklenmiş olan.

ollekerde/i <or.e./d.> ekli.

olpas <zf.> örtbaş. EŞ ANL: *korpişt*.

olpas biyayiş örtbaş edilmek.

olpas kerdış örtbaş etmek.

ombox YER: Ş. Cori. BKZ: *ambaz*.

omet <is.d.> ümmet.

Ometa Mı'hamedi <öz.d.> Ümmeti Muhammedin.

ometdar <is.e.d.> ümmetçi.

ometdarey <is.d.> ümmetçilik.

omid (Phlv. *ēmēd*) <is.e.> ümit, beklenti.

Merdim bê omid nêbeno. İnsan ümitsiz olmaz.

- omid biyayış** umudu olmak.
omid cı dayış umutlandırmak.
omid kerdış umut etmek.
- omidey** <is.d.> umut.
omidin <s.> umutlu.
omidker <is.e.d.> umut eden.
omik YER: Piran. <is.d.> hala, bibi. EŞ ANL: 'em.
omiş <is.e.> 1) yakışma. 2) uyuşma, anlaşma. 3) uzlaşma, barış. *Dışmena omişê pê kerê!* Düşmanları uzlaştırın!
omiş biyayış 1) yakışmak. *No porro to rê omiş nêbeno.* Bu işi sana yakışmıyor. 2) uygun gelmek, uymak. *No çınayo to rê omiş nêbeno, ney xora veji!* Bu elbise sana uymuyor, bunu çıkar! 3) uzlaşmak, barışmak. *Şıma omişê pê bi?* Uzlaştınız mı?
omiş kerdış 1) yakıştırmak. *No gırwe mı to rê omiş nêkerd.* Bu işi sana yakıştırmadım. 2) uydurmak. *Na qısa to omiş kerda?* Bu lafi sen mi uydurmuşsun?
omişê pê biyayış 1) birbirine yakışmak. *Wirdinayê zi omişê pê benê.* İkisi de birbirine yakışıyor. 2) uyuşmak (birbiriyle). *Nê merdimyê omişê pê benê.* Bu adamlar uyuşuyor. 3) uzlaşmak, barışmak (birbiriyle). *Lej mekerê, xo rê omişê pê bê!* Kavga etmeyin, uzlaşın! *Ê rewnayo dışmenê pê bi, newe biyê omişê pê.* Onlar çoktandır düşmandılar, şimdi barışmışlar.
omişê pê kerdış 1) birbirine yakıştırmak. 2) birbirine uydurmak. 3) birbiriyle uzlaştırmak, birbiriyle barıştırmak. *Ka'hriyaya, omişê pê kerê!* Küskünleri, birbiriyle barıştırın!
omışker <is.e.d.> 1) yakıştıran. 2) uyuşturan, anlaştıran. 3) uzlaştırmak, barıştırmak.
omnon YER: Ş. Cori. BKZ: *amnan*.
omver YER: Ş. Cori. <s.> emsal, yaşıt, denk. EŞ ANL: *têçax*.
opera (İt.) <is.d.> opera.
operasyon (Fr.) <is.e.> operasyon.
oqa BKZ: *ûka*.
ordi (Tk.) <is.e.> ordu.
organ (Fr.) <is.e.> organ.
organize <is.e.> organize.
Orım <öz.e.d.> Rum.
Orımki <öz.d.> Rumca.
Oris <öz.e.d.> Rus.
Oriski <öz.d.> Rusça.
orispi <s.> oruspu. EŞ ANL: *tol*.
orispi biyayış oruspulaşmak.
orispi kerdış oruspulaştırma.
orispin <is.d.> oruspuluk.
orin YER: Qerxan. <is.d.> böğürme.
orin kerdış böğürmek.
ornayış YER: Qerxan. <gçl.f.> böğürtmek. [*orneno*; em.k. *biorni*]
- orti** YER: Mexmûr. <is.ç.> yataklar. EŞ ANL: *werti, mitêli*.
ortme BKZ: *wertme*.
Ortodoqs (Fr.) <öz.e.d.> Ortodoks.
orxan YER: Mexmûr. <is.e.> yorgan. EŞ ANL: *werxan*.
osill <is.e.> yöntem, âdet, usul. EŞ ANL: 'edet'.
osill biyayış âdet olmak. *No gırwe hını biyo osill.* Bu iş artık âdet olmuş.
osill kerdış âdet etmek.
osilla usulca.
osillêna <s.> usulcacık.
osillin <s.> âdetli.
osillkerdax <is.e.d.> âdet eden.
Osmanij <öz.e.d.> Osmanlı.
oşt <ünl.> hoş! (Köpek dilinde "sus!")
otêldar <is.e.d.> otelci.
otomat (Fr.) <is.e.> otomatik.
otonomi (Fr.) <is.e.> otonomi.
otopoz (Fr.) <is.d.> otobüs.
otopsi (Fr.) <is.e.> otopsi.
otorite (Fr.) <is.e.> otorite.
over <zf.> suyun öbür tarafı, karşıyaka. *La ra ravêr over!* Suyun öbür tarafına geç!
overa <zf.> suyun öbür tarafında. *No weyneno ki, overa dêwi estê.* Bu bakar ki, suyun öbür tarafında devler var.
overij <is.e.d.> 1) o taraflı, karşıyakalı. 2) Adıyamanlı, Malatyalı. (Fırat nehrinin öbür tarafında olan kimse.).
ox <ünl.> oh be!
oxbet VARY: *ıxbet*. <is.e.> 1) olay, hadise, serüven. (Bir kimsenin başından geçen olay.) *Tı bızanê çı oxbeti amey mı serre di?* Sen bir bilsen başıma ne olaylar geldi. 2) macera. 3) uğursuzluk.
oxil <is.e.> döl (hayvanlar için).
oxil dayış döllenmek. *Hingânê ma oxil dayo.* Arılarımız döllenmiş.
oxil! [x]~[ç] (Tk.) <is.e.(vok.)> oğul! EŞ ANL: *bûko*.
oxillix <is.e.d.> evlatlık.
oxinme <is.e.> uğraş.
oxinme biyayış uğraşmak. *'Hendi oxinme mebi, benê nêweş.* O kadar uğraşma, hastalanırsın. *Ez boll oxinme biya û betilliyaya.* Ben çok uğraştım yoruldu.
oxir [x]~[ç] <is.e.> uğur.
oxir bo! güle güle! *Xatirdê to! Oxir bo!* Allahasmarladık! Güle güle!
oxirê to akerde bo yolun açık olsun. *Oxirê to akerde bo, boka tı weşına cadê xo resê!* Yolun açık olsun, sağlıcakla yerine yetişesin!
oxirê xeyri bo uğurlar olsun. *To rê oxirê xeyri bo!* Sana uğurlar olsun!
oxiro xeyrin hayırlı uğur.
oxmo <bağ.> meğer. (Bilinmeyen, farkında

olunmayan bir durum için kullanılır.) EŞ ANL: *tı nêvanê*.

oxmo kî meğerse. *Ez geyrayê derzin, oxmo kî aya mî desta*. İğneyi arıyordum, meğerse elimdeymiş.

oxweş <zf.> oh canıma değsin. *Banê ey rijiyayo? Oxweşê mî biyo*. Onun evi mi yıkılmış? Oh canıma değsin.

oxweş kerdîş çok iyi yapmak. *Ey oxweş kerdo, dayê to ro*. Seni dövmüş, çok iyi

yapmış.

oy <ünl.> oy! *Oy bîrayo, oy bîrayo, no çî girwe bî ame to serre dî?* Oy kardeşim oy kardeşim, bu ne işti başına geldi?

Ozan VARY: *Hozan*. <öz.e.d.> halk şairi. *Ozano deyri keno*. Ozan türkü söylüyor.

ozaney <is.d.> ozanlık.

ozankî <zf.> ozanca.

ozon (Fr.) <is.e.> ozon.

P - p

pa₁ <is.d.> ayak. ÇOĞ: *pay*.

pay biyayîş üstüne basılmak.

pay kerdîş 1) ayakla çiğnemek. 2) giymek (ayakkabı, çorap, pantolon vb.).

– **xo pay kerdîş** 1) ayağına giymek. *Postali kerdî xo pay*. Ayakkabıları giydi. 2) giyinmek (pantolon, don, picama için). *To şîrwali kerdî xo pay?* Sen donlarını giydin mi?

pay pîro dayîş 1) tekmelemek, tepmek. 2) engellemek, baltalamak, sabote etmek. *Mî to rê va: "Pay girwedê mî ro medî!"* Sana işimi engelleme dedim. EŞ ANL: *ingîler kerdîş*.

pay ra ray ra ele ayağa düşmeden ölmek (bedua). *Ya Rebbî, Ella mî şîma destî nêfino, boka mergê mî pay ra ray ra bo!* Ya Rabbim, Allah beni elinize düşürmesin, ölümüm ayakta, yolda olsun!

pay vîndarnayîş ayakta durdurmak.

pay vînderdîş ayakta durmak.

pay werîştîş 1) ayağa kalkmak. 2) kalkınmak.

pay werzaynayîş 1) ayağa kaldırmak. 2) kaldırmak.

paya bîn çekerdîş ayak altına atmak.

paya bîn eştîş ayak altına atmak.

– **xo paga bîn eştîş** ayaklarının altına atmak.

paya ser ayak üstü.

pa₂ <f.ilgeci> [p'nın yerine isim/zamir koyabilir.] 1) beraberinde. *O do bêro keyedê ma, tî zî pa bê!* O bize gelecek, sen de beraberinde gel! 2) ona, onunla, takılı, yapışık. *Asîno kî to ardî, bîrxu pa bî*. Getirdiğin demirde vida takılıydı. 3) -da, üzerinde (ağaç ve sebze fidanları için). *'Sayêra kî şîma va, pa 'say bî?* Dediğiniz elma ağacında, elma var mıydı?

pabeste/i <or.e./d.> yapışık.

paca YER: Qerxan. <is.d.> pencere.

paç <is.e.> 1) öpücük (çocuk dilinde). 2) şap, öperken çıkan ses.

paçi kerdîş öpmek (çocuk dilinde). *Şo, dayîk paçi kî!* Git, anneyi öp!

Padişâ (İr.) <öz.e.> Padişah.

padişayîn <is.d.> padişahlık.

pag <is.d.> arsa, ev yıkıntısı.

pagîrêdayox <is.e.d.> 1) bir şeye bağlayan. 2) bağımlı hale getiren.

pagîrêdaye/i <or.e./d.> bağımlı. EŞ ANL: *berdest*.

pah <ünl.> hayda!, vay be!, şuna bak be! (Şaşma anlatır) *Pah, tiyê zî tiya ra şînê!* Vay be, sen de mi burdan gidiyorsun?

pahlîwan (İr.) <is.e.d.> pehlivan.

pahlîwaney <is.d.> pehlivanlık.

pak (Phlv. pāk) <s.> temiz.

pak biyayîş temizlenmek. *Çînay to biyo pak?* Elbisen temizlenmiş mi?

pak kerdîş temizlemek. *Zerrey keyî pak kî!* Evin içini temizle!

pak tepîştîş temiz tutmak. *Tiyaya pak tepêşê!* Buraları temiz tutun!

pak vetîş aklamak, temize çıkarmak.

pak vîjyayîş aklanmak.

paka YER: Qelacix, Ş. Corî. BKZ: *pakey*.

pakayî <is.d.> ayaz, bulutsuz, açık hava. *Ewro pakayîya*. Bugün ayaz var. EŞ ANL: *sayî, qîr*.

pakdar <is.e.d.> temizlikçi.

pakerde/i <or.e./d.> takılı.

pakey <is.d.> temizlik.

pakêt (Fr.) <is.d.> paket.

pakêt biyayîş paketlenmek.

pakêt kerdîş paketlemek.

pakêtîn <s.> paketli.

pakêtkerde/i <or.e./d.> paketlenmiş.

Pakistan <öz.e.> Pakistan.

Pakistanîj <öz.e.d.> Pakistanlı.

Pakîza <öz.d.> kadın adı.

pakkerden <is.d.> temizleme.

pakkerden dayış temizletmek.
pakt (Fr.) <is.d.> pakt.
pal₁ <is.d.> iki uçlu çatal.
pal₂ YER: Ş. Cori. <is.d.> bacak arası.
palan₁ <is.d.> yıldız kümesi.
palan₂ <is.d.> 1) yaz nezlesi (hayvanlarda).
 2) yaprakları, üst üste toplayıp gelişmesini engelleyen bir bitki hastalığı.
palan girotiş yaz nezlesine yakalanmak.
palan₃ <is.d.> eşeklere, bazen de atlara vurulan, enli ve yumuşak bir çeşit eyer.
palas <is.d.> çul.
palasqe <is.e.> palaska.
palax <is.d.> kuru otlar.
palax biyayış otların kuruması. *Amnan ame-
yo, vaş biyo palax.* Yaz gelmiş, otlar kuru-
muş.
palaxın <s.> kuru otlu.
paldım BKZ: *pardım*.
palek <is.e.> çelme.
palek eştış çelme atmak. *Mı palekê eşt cı û
da 'ero.* Bir çelme atıp yere yıktım.
palık <is.d.> araştırma.
palikêr <is.e.d.> araştırmacı.
palıknayeni <is.d.> araştırma.
palıknayış <gçl.f.> araştırmak, elden geçir-
mek, elle yoklamak. *Mı kulina bindi postali
palıknay û nêdi.* Ayakkabıları eşyanın
konulduğu alt gözlerde araştırdım bula-
madım. [*pelıkneno*; em.k. *bıpelıknı*]
palıkneyayış <gçs.f.> araştırılmak. [*pelıkne-
yeno*; em.k. *bıpelıkney*]
paling YER: 'Hesûd. BKZ: *palek*.
palışna YER: Bêsın. BKZ: *paşna*.
pali <is.d.> 1) biçme işi, biçim (tahıl için).
 2) biçme zamanı.
pali kerdış biçmek (tahıl için). *Xele biyo
biyaye, ma do qalûçana pali bıkemı.*
Buğday olgunlaşmış, oraklarla biçeceğiz.
paliste <is.e.> 1) but (hayvanlarda). 2) uyluk.
(Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü)
palkuç <is.d.> taş, elle atılan sert taş.
paloke <is.e.> fabrika.
palqûn <is.d.> hisse pay. (Yabanda ateş yak-
mak için çalı, çırpı toplamaya giden gruptan
her bir kişinin kendi payına topladığı
miktarı belirtmek için kullanılır.) *Şew beno
serd, tevera çari bolli, herkes palqûna xo
arêdê!* Gece hava soğuk olur, dışarda çalı
çok, herkes kendi payına düşen hisesini
toplasın!
panaye/i <or.e./d.> yakılmış ateş.
panayen <is.d.> 1) ateş tutuşturma. 2) silah
sıkma. 3) değdirme.
panayox <is.e.d.> 1) ateş tutuşturan. 2) silah
sıkma. 3) değdiren.
panc YER: Zeyndelan. BKZ: *panj*.
pancas <sa.> elli.

pance <is.e.> paça (örn. pantalon). ÇOĞ:
pancey.
pancan werşaynayış 1) paçaları sıvamak.
Pancanê xo werşayni, wa linci pa nêbo!
Paçalarını sıva, çamur bulaşmasın! 2) bir işe
girişmek için ciddi şekilde hazırlanmak.
Pancey werşaynay û xo rê geyra kar.
Paçaları sıvayıp kendine iş aradı. 3) saldırı
için ciddi şekilde hazırlanmak.
pancemırıçık <is.d.> boncuk gibi sebzesi olan
ve sebzesi süütün içine koyulup yenir bir
yaban ot çeşidi.
panceyin <s.> paçalı.
pancês <sa.> on beş. EŞ ANL: *des û panj*.
pancêsın <sa.> on beşli.
pancın YER: Zeyndelan. BKZ: *panjin*.
paneyaye/i <or.e./d.> 1) değdirilen. 2) ateş
tutuşturulan.
panj (Phlv. pānj) VARY: *panc*; *panz*; *poj*.
<sa.> beş.
panj hezari beş bin.
panj sey VARY: *pansey*. beş yüz.
panjfin <zf.> beş kez.
panjin VARY: *pancın*. <s.> beşinci.
panjfat <s.> beş kat.
panjqor <s.> beş sıra.
panj'siyek <is.d.> beştaş oyunu. EŞ ANL: *elo*.
panos <is.d.> süslü ayaklı fener.
panqa (İt.) VARY: *banqa*. <is.d.> banka.
panqadar <is.e.d.> bankacı.
panqadarey <is.d.> bankacılık.
pansey BKZ: *panj sey*.
panşeme VARY: *poşeme*. <is.e.> perşembe.
(etimol. *panjšeme*)
panûş <is.d.> kalem. (yeni kelime, Rosan
Hayıg).
panz YER: Bûdran. BKZ: *panj*.
papık <is.e.> papuç, terlik. (Yünden örülmüş,
ev içinde kullanılan ayakkabı.)
papûç <is.d.> ayakkabı. EŞ ANL: *yemeni,
postal, sewll*.
papûr YER: Qerxan. VARY: *papor*. <is.d.> şose,
araba yolu.
par <zf.> geçen sene.
parcın YER: Sinag. BKZ: *perzin*.
pardım VARY: *paldım*. <is.e.> kuskun, sağrı
kayışı. (Semerin arka tarafındaki kuyruk
altından geçen bağ.)
pardiso <is.e.> palto.
pare <is.e.> 1) dolu çuval. 2) heybe gibi bir-
birini dengeleyen çift cisimlerin her bir karşı
tarafı.
pareyê xele bir çuval buğday.
parên <s.> geçen seneki.
parênge <s.> geçen yılki.
parêz (İr.) <is.e.> perhiz.
parêz kerdış perhiz yapmak. *Tiyê parêz
kenê, tı 'henday biyê gidi?* Perhiz mi

yapıyorsun, bu kadar zayıflamışsın?

parêzin <s.> perhizli.

parêzker <is.e.d.> perhiz yapan.

paringe YER: Qerxan. VARY: *paronge*. <s.> bir yılımı geçmiş büyük baş hayvanlar.

parlamento (İt.) <is.e.> parlamento.

paronge BKZ: *paringe*.

parpin <is.e.> aşı (hastalık için). *To parpinê sûriz dayo xo ro?* Kızamık aşısı olmuş musun?

parpin biyayış aşılınmak.

parpin kerdış aşılınmak.

parpinin <s.> aşıli.

parrnaye/i <or.e./d.> uçurulmuş olan.

parrnayen <is.d.> uçuş, uçurma.

parrnayış VARY: *perrnayış*. <ğçl.f.> uçurmak. *Miriçiker bıparrnı!* Kuşu uçur! [*parrneno*; em.k. *bıparrnı*]

cı parrnayış sokmak. *Mı çıweyê parrna cı.*

Ona bir sopa soktum.

xo parrnayış kendine sokmak, kendine koymak (küfür anlamında). (Küfüre karşılık olarak, “sen kendine” anlamında söylenen karşı küfür.) *Şo, xo parrnı!* Git, kendine sok!

parrnayo <is.e.d.> uçuran.

parrneyayış <ğçs.f.> uçurulmak. *Ez rewnayo parrneyaya, ê do to zi bıparrnê.* Ben çoktan uçurulmuşum, onlar seni de uçuracaklar. [*parrneyeno*; em.k. *bıparrnay*]

pars₁ <is.e.> pas.

pars tepıştış paslanmak. *Nê asını pars tepışto.* Bu demir paslanmış.

pars₂ YER: Sinag. BKZ: *pers*.

parse <is.e.> dilenme.

parse kerdış dilenmek.

parseker <is.e.d.> dilenci.

parsel (Fr.) <is.d.> parsel.

parsın <s.> paslı.

parşi YER: Qerxan. <is.d.> kaburga. EŞ ANL: *qabırxe*.

parti (Fr.) <is.d.> parti.

partizan (Fr.) <is.e.d.> partizan.

parzım YER: Qelacix. BKZ: *perzûn*.

parzûn BKZ: *perzûn*.

pasaj (Fr.) <is.e.> pasaj.

pasaport (Fr.) <is.d.> pasaport.

paste (İt.) <is.e.> pasta.

pastexane <is.e.> pastahane.

paşti BKZ: *paşti*.

Paşa₁ <öz.e.> erkek adı.

paşa₂ VARY: *pasa*. <is.e.> paşa. *Rojê altûnê paşadê Soreg benê vini.* Bir gün Siverek paşasının altınları kaybolur.

paşayin <is.d.> paşalık.

paşdar <is.e.d.> yardım eden.

paşig YER: Gewrek. <is.d.> geceleri yenilen hafif yemek.

paşmûre <is.e.> göbek düşmesi. (Bu hastalıkta insan acıkınca karnına bir sancı girer ve karın tık tık atar, yemek yenince sancı geçer.)

paşmûre ca kewtış 1) içi rahat etmek, rahatlamak. *Mı girwey to vıraşt, hını paşmûrey to kewt ca?* İşini yaptım, artık için rahat etti mi? 2) istediğini elde etmek, istediği olmak. *Paşmûrey to kewt ca, zey to bı?* İsteddiğin gibi oldu mu?

paşmûre dekewtış göbek düşmek. *Paşmûrey mı dekewto, zerrey mino teweno, meşka mina rep rezena.* Göbeğim düşmüş, içim sancı yapıyor, göbeğim tık tık atıyor.

paşna VARY: *paşna*. <is.d.> ayak topuğu. EŞ ANL: *basnek₂*.

paştgêr <is.e.d.> yardımcı. *Homa paştgêrê şima bo!* Allah yardımcımız olsun!

paştı (Phlv. puşt) VARY: *paşti*. <is.d.> 1) sırt. *Bokana kes finê bê paştı nêmano.* İnsan desteksiz kalmasın. 2) yamaç.

paştı biyayış sırtlanmak.

paştı dayış destek olmak, yardım etmek. *Paştı bidê pê!* Birbirinize destek olun!

paştı girotış destek almak, yardım almak. *Teqez oyo cayê ra paştı gêno.* Galiba o bir yerden destek alıyor.

paştı kerdış sırtlamak.

paştı pê dayış 1) dayanışmak.

2) yardımlaşmak. *Paştı bidê pê!* Birbirinize destek olun! 3) birbirine arka çıkmak. *Paştı bidê pê kı, şima bişê çiyê bıkerê!* Birbirinize arka çıkın ki, bir şeyler yapasınız!

paştı pıro dayış 1) sırt yarası olmak (binek hayvanlarda). *Herê ma paştı daya pıro.* Eşeğimizin sırtı yaralanmış. 2) bel kayması.

paştı ser sırt üstü.

paştı û pize ra biyayış katıla katıla gülmek. *Ey kuşat kerdê, ez 'hendık wiyaya 'eyni paştı û pize ra biya.* O şaka yapıyordu, ben katıla katıla güldüm.

paştı vijyayış arka çıkmak, destek olmak.

paştı waştış destek istemek. *Embazê ma kewti teng, ma ra paştı waşt.* Arkadaşlarımız sıkıştı, bizden destek istediler.

paştıya finayış sırt üstü yere vurmak (ihannetten dolayı).

paştıya kewtış sırt üstü yere düşmek (ihannetten dolayı).

paştıya rafınayış sırtüstü yatırmak.

paştıya rakewtış sırtüstü yatmak. *Ez çıranda İs sero, serseyda çınayêr bın dı paştıya rakewt biya.* İsin çörtenin üstünde, çınar ağacının gölgesinde sırtüstü yatmışım.

paştıya ser akerdış ardına kadar açmak. *Ey*

- kêver paştiya ser akerd bı.* O kapıyı sırt üstü açmıştı.
- paştidayox** <is.e.d.> destekçi.
- paştiya** sırt üstü. *Ez paştiya rakewta.* Ben sırt üstü yattım.
- xo paşti kerdış** sırtına almak. *Lajeki xo paşti kı!* Oğlanı sırtla!
- paştikerdox** <is.e.d.> sırtlayan.
- paştipêdayen** <is.d.> dayanışma, yardımlaşma. *Bı paştipêdayena kes şeno çayê reso.* İnsan dayanışmayla bir yere vara bilir.
- paştıyarakewtox** <is.e.d.> sırtüstü yatan.
- pate/i** <or.e./d.> sıyrılmış olan.
- patik** <is.d.> patates. EŞ ANL: *petatiz.*
- patış** <gçl.f.> sıyırmak. *İniyekê Axırmati sero xeyari pati.* Ağırmat köyünün çeşmesinin başında salatalık soydular. [*pazeno*; em.k. *bıpazı*]
- patil₁** <is.d.> ot burması.
- patil₂** <is.d.> para demeti.
- patpat** <is.d.> çıtçı.
- patron** (Fr.) <is.e.d.> patron.
- patroney** <is.d.> patronluk.
- patronki** <zf.> patronca.
- pawe** <is.e.> 1) intizar, bekleme, gözlemek (umutla). 2) emanet. *Pawey Ellay bı!* Allah'a emanet ol!
- pawe biyayış** 1) beklemek (umutla), beklenti içinde olmak. *Pawe bı, qay rojê yeno.* Umutla bekle, belki bir gün gelir. 2) emanet olmak. *Keynek pawey to bibi?* Kız sana mı emanet olmuştu?
- pawe kerdış** emanet etmek. *Ezo lajeki pawey Ellay, pawey to kena.* Çocuğu önce Allah'a, sonra sana emanet ediyorum.
- pawe mendış** umutla beklemek, gözlemek. *To va, "ezo yena", ez pawey to menda, tı nêameya.* "Geliyorum", dedin, seni umutla bekledim gelmedin.
- pawe verdayış** 1) bekletilmek. *Ey ma boll pawe verday.* O bizi çok bekletti. 2) emanet bırakmak. *Ezo Ozani pawey to verdana û şına Adana.* Ozan'ı sana emanet edip Adana'ya gidiyorum.
- pawedar** <is.e.d.> emanetçi.
- paweker** <is.e.d.> emanet eden.
- pawekerde/i** <or.e./d.> emanet edilmiş olan.
- pawiten** <is.d.> 1) bekleme. 2) koruma işi.
- pawiten dayış** bekletmek. *Soz danê, vanê, "mayê yemî", kesî danê pawiten û ninê.* Söz verip, "geleceğiz", derler, insanı bekletip gelmezler.
- pawiten ser nayış** takip etmek. *Pawiten nê dışmendê xo ser, da dam ro û kışt.* Düşmanını takip etti, tuzağa düşürüp öldürdü.
- pawitiş** <gçl.f.> 1) beklemek. *Ray mı bıpaw, ezo yena.* Yolumu bekle, geliyorum.
- Pawitiş 'seydo, nûstiş qeydo (atas.).* Beklemek av, yazmak kayıttır. 2) korumak. *Dewarê xo bıpaw, wa vergi nêwerê.* Hayvanlarını koru, kurtlar yemesin. [*paweno*; em.k. *bıpawı*] EŞ ANL: *qayte kerdış.*
- xo pawitiş** korunmak, kendini korumak. *Xo bıpawı, tiyayey ra dışmenê ma estê.* Kendini koru, Buralarda düşmanlarımız var.
- pawitox** <is.e.d.> takipçi, gözlemci, koruyucu, bekçi. EŞ ANL: *çımsernox.*
- paxa** <is.d.> kapı kilidi.
- pay** <zf.> yaya. *Tı sük ra pay ameyê keye?* Şehirde yaya mı eve geldin? EŞ ANL: *xopay, peye₂.*
- pay geyrayış** yaya gezmek, ayakta dolaşmak.
- pay kewtiş** adaklamak, çocuğun yürümeye başlaması.
- pay şıyayış** yaya yürümek.
- paye** <is.e.> övgü.
- paye kerdış** övünmek, öğünmek. *Zekî o biyo zengin, oyo boll paye keno.* O zengin olalı, çok övünüyor.
- paye xo dayış** kendini övmek. *'Hend paye xo medî, 'eybo.* Kendini o kadar övme, ayıptır.
- payey dayış** övmek. *Tiyê çı ey payey danê, tı ey camêrdêryê.* Niye onu övüyorsun, sen ondan daha yiğitsin.
- payedar** <is.e.> onurlu.
- payekerden** <is.d.> öğünme, övünme.
- payider** <s.> muvaffak.
- payın** <s.> ayaklı.
- payız** (Phlv. *pādēz*) <is.e.> sonbahar, güz.
- payizo peyên** kasım (yılın onbirinci ayı).
- payizo verên** eylül (yılın dokuzuncu ayı).
- payizo werteyên** ekim (yılın onuncu ayı).
- payize** <s.> sonbaharkı.
- payidar** YER: Qerxan. <zf.> yaşamak, yok olmama. (Gücünü ve yetkisini sürdürme.)
- paykerde/i** <or.e./d.> üstüne basılmış.
- payok** <is.d.> edat, ilgeç (dilb.) (yeni kelime, F. Pamukçu).
- paypirodayer** <is.d.> 1) tekmeleme, tepme. 2) engelleme, baltalama, sabote.
- paypirodaxox** <is.e.d.> 1) tekmeleyen, tepen. 2) engelleyen, baltalayan, sabote eden.
- paywerište/i** <or.e./d.> 1) ayağa kalkmış. 2) kalkınmış olan.
- paywerişttox** <is.e.d.> 1) ayağa kalkan. 2) kalkınan.
- paywerzaynayox** <is.e.d.> kalkındıran.
- paziyaye/i** <or.e./d.> sıyrılmış olan, aşınmış olan.
- paziyayış** VARY: *paziyayış.* <gçs.f.> sıyrılmak, aşınmak. *Ez gunaya 'ero, destê mi pajiyi.* Yere düştüm, elim sıyrıldı. [*pajiyeno*; em.k.

bıpaşyi]

pede <zf.> 1) içine. 2) kendisine, ona.

pede dayış sokmak (yılan, arı vb.). *Marri dayo pede*. Yılan sokmuş.

pede kerdış devamlı vermek, menfaat sağlamak (birine). *'Hendik to kerd pede tı rindê, to kı birna, tı benê 'arê*. Birine menfaat sağladıkça iyisin, kesince kötüsün.

pede kûwatış 1) dürtmek. *Merdımê ûja dı vınderd bı, gay kûwa pede*. Bir adam orda durmuştu, öküzü dürttü. 2) içine sokmak.

pede şıyayış 1) kapılmak, akıntıyla gitmek. EŞ ANL: *tey şıyayış*. 2) akmak (betona, duvara vb.). 3) sızmak (su için).

pede vetiş farkına varmak. *Ey kerdê mı rê xırabey bıkero, hıma mı rew pede vet*. O bana kötülük yapmak istiyordu, ama ben çabuk farkına vardım. EŞ ANL: *sık berdiş*.

pede vıradayış 1) oluruna bırakmak, içine vermek, koyuvermek. 2) akıntıya bırakmak.

– **xo pede vıradayış** 1) kendini oluruna bırakmak, kendini içine vermek, kendini koyuvermek. *Ey nêşa nê bari hewado, xo pede vırada*. O yükü taşıyamadığından dolayı, kendini koyuverdi. 2) kendini akıntıya bırakmak.

pede weynayış 1) sözlükte sözcük aramak. 2) bir yerde bilgi aramak (ansiklopedi, internet gibi).

pedeşıyayen 1) kapılma, akıntıyla gitme. 2) akma (betona, duvara). 3) sızma (su için).

pehan YER: Qerxan. BKZ: *pıhan*.

pel YER: Bab. <is.d.> taş. *Ray kı ra pela!* Bir kaç taş fırlat! EŞ ANL: *'sí*.

pele kerdış taşlamak.

pelçiqnaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> ezilmiş olan, ezik.

pelçiqnayış YER: Qerxan. <gçl.f.> ezmek. *Nê şamıka bıpelçiqnê!* Bu domatesleri ezin! [*pelçiqneno*; em.k. *bıpelçiqnı*]

pelçiqqaye/i <or.e./d.> ezik.

pelçiqqayış <gçs.f.> ezilmek (sıkışarak). *Nê şamıki pelçiqqayê*. Bu domatesler ezilmiş. [*pelçiqqayeno*; em.k. *bıpelçiqqayı*] EŞ ANL: *pıloxıyayış*.

peleng <is.e.> 1) kaplan, panter (zool). 2) iriyarı, kocaman. *Camêrdo pil û pelengo, qe nêzano qısanê xo bıkero*. Kocaman adam ama, hiç lafını bilmiyor.

pelıknayış YER: Bab. <gçl.f.> 1) ovmak, masaj yapmak. 2) elden geçirmek, elle yoklamak. *Mı tewre pelıknı, teva tey çınê bı*. Çantayı elle yokladım, içinde bir şey yoktu. [*pelıkneno*; em.k. *bıpelıknı*] EŞ ANL: *vilênayış*.

pelıxıyayış YER: Qerxan. BKZ: *pıloxıyayış*.

pelıxnayış BKZ: *pıloxnayış*.

pelk BKZ: *pelkêr*.

pelkêr VARY: *pelk*. <is.d.> huş ağacı, ak kayın ağacı.

pellisnayış <gçl.f.> soldurmak. *To zerzewat nêawdayo, pêro pellisnayo*. Sebze yi sula-mamışın tamamen soldurmuşsun. [*pellis-neno*; em.k. *bıpellisnı*]

pelliste/i <or.e./d.> solgun.

pellisyaye/i <or.e./d.> solgun.

pellisyayış <gçs.f.> solmak. [*pellisyeno*; em.k. *bıpellisyi*] EŞ ANL: *pelmiyayış*.

pelminayış YER: Qelacıx. <gçl.f.> soldurmak. [*pelmineno*; em.k. *bıpelminı*] EŞ ANL: *pellisnayış*.

pelmiyayış YER: Qelacıx. <gçs.f.> solmak. [*pelmiyeno*; em.k. *bıpelmiyi*] EŞ ANL: *pellisyayış*.

pelwe <is.e.> lapa, kar tanesi. *Vewra varena pelwe pelweki*. Lapa lapa kar yağıyor.

pelwey pemi yumuşak pamuk, atırılan pamuk (halaçla).

pembe (İr.) <s.> pembe (renk).

peme <is.e.> pamuk.

peme arêdayış pamuk toplamak.

peme vetiş pamuk çıkarmak.

pemeyın <s.> pamuklu.

pemiste <is.e.> çigit.

pemisteyın <s.> çigitli.

pencıra (İr.) <is.d.> pencere.

pencırayın <s.> pencereli.

pencûr (İr.) VARY: *pencûrık; pıncûr*. <is.e.> pençe.

pencûrık BKZ: *pencûr*.

pencûrık cı eştış pençe atmak.

pencûrık pıro bıyayış pençelemek. *Pısing pencûrıkı bı pıro, kerd dırbetın*. Kedi onu pençeleyip yaraladı.

pencûrıkı kerdış pençelemek.

pencûrıkın <s.> pençeli.

pencûwek <is.d.> bir çocuk oyunu. (Gizlice çizgiler çizilir. Sonra herkes karşındakinin çizgilerini aramaya çıkar, bulduklarını siler. Silme işi bitince kalan çizgiler birlikte sayılır Kimin daha çok çizgisi kalmışsa o kazanır.)

pençera YER: Sinag. BKZ: *bencere*.

pengûen (Fr.) <is.d.> penguen.

penir (İr.) <is.e.> peynir. *Ez penir, tı kardi (deyim)*. Ben peynir, sen bıçak (doğruları söyle isteklerini kabul ederim anlamına gelir).

penirdar <is.e.d.> peynirci.

penırın <s.> peynirli.

pepık <is.e.> küf (sulu yiyeceklerin).

pepık grêdayış küflenmek. *Şamı bıya beyat, pêro pepık grêdayo*. Yemek bayatlamış, hepten küflenmiş.

pepıkın <s.> küflü.

pepûg BKZ: *kekok*.

per YER: Qırwar. BKZ: *perr*.

perakende (İr.) <s.> perakende.

perarey <zf.> daha önceki gün. *Ez vîzêr nê, perrey nê, perarey ameya ûja*. Dün değil, önceki gün değil, daha önceki gün oraya geldim.

peraşût <is.e.> paraşüt.

percîn BKZ: *perzin*.

perçem YER: Qerxan. <is.e.> kakül, far, yele.

perçîn YER: Qerxan. BKZ: *perzin*.

perde (İr.) VARY: *perdi*. <is.e.> perde.

perdey çıman katarak.

perdedar <is.e.d.> perdecî.

perdeyîn <s.> perdelî.

perdi YER: Qerxan. BKZ: *perde*.

pere YER: Qırwar. BKZ: *perre*.

perendi YER: Qerxan. <is.d.> perende.

pereng pereng YER: Qerxan. <zf.> darma-dağınık, bozgun hali.

pereng pereng biyayış bozguna uğrayıp dağılmak.

pereng pereng kerdış bozguna uğratıp dağıtmak.

perey <zf.> önceki gün. *Ez vîzêr nê perey xurbet ra ameya*. Ben gurbetten dün değil önceki gün geldim.

pereyka önceki gün.

pereyên <s.> evvel günkü.

pergale₁ <is.e.> kapı. (Ağaç, çalı ve dikenden yapılan görüş engelli kapı çeşidi.)

pergale₂ YER: Qelacix. VARY: *pergel*. <is.e.> yuva, bütün mal varlığı, eser, zürriyet, döl. EŞ ANL: *mizorik*.

pergale vîla kerdış kaybetmek (yuva, bütün mal varlığını). *Şıma, pergaley ma kerd vîla*. Siz yuvamızı dağıttınız.

pergel₁ <is.e.> pergel.

pergel₂ YER: Qerxan. BKZ: *pergale*₂

perperû YER: Qelacix. <is.d.> cadı.

perpîtnayış BKZ: *pirrpîznayış*.

perpityayış BKZ: *pirrpizyayış*.

perr₁ VARY: *per*. <is.e.> 1) yaprak. 2) sayfa.

perrê cıxarî sigara kağıdı.

perr₂ YER: Sinag. BKZ: *perrzane*.

perraye/i <or.e./d.> uçmuş.

perrayış <gçs.f.> uçmak. *Bewrana perrena*.

Güvercin uçuyor. [*perreno*; em.k. *bıperri*]

cı perrayış 1) ısırmak. *Kutık perra cı*.

Köpek ısırıldı. 2) tutunmak. *O gil qalino cı perr kı, tı 'ero nirê!* O dal kalındır tutun ki, düşmeseyin! 3) tutmak (sebze ve meyve için). *'Sayêra kı mı di, 'say perray bi cı*. Gördüğüm elma ağacı elma tutmuştu.

pê perrayış 1) tutuşmak, birbirine tutunmak. *Ê perray pê û xo eşt aw miyan*. Onlar birbirine tutuşup, suya atıldılar. 2) birbirini ısırmak. *Kutiki perray pê*. Köpekler bir-

birini ısırdı.

perrayox <is.e.d.> uçan, uçucu.

perre VARY: *pere*. <is.e.> para. *Perre kesiya zıbil dano werdiş (atas.)*. Para insanlara pislik yedirir.

perrey qaxîtêni kağıt para.

perrey werdi bozuk para.

perrey werdi kerdış para bozmak.

perreşani YER: Qelacix. BKZ: *perrşani*.

perrîn <s.> yapraklı.

perrinde YER: Qerxan. <s.> uçan, uçucu.

perrinde eştiş perdende atmak, salto atmak.

perrî YER: Qerxan. <is.d.> gölgelik kısım (örn. çadırın).

perrîya şewray sabah gölge kısım.

perrîya şani akşam gölge kısım.

perrnayış BKZ: *parrnayış*.

perrok <s.> paraya tapan.

perrpîznayış BKZ: *pirrpîznayış*.

perrpîzyayış BKZ: *pirrpizyayış*.

perrşani VARY: *perreşani*. <s.> kendi kanatlarıyla uçmak. *Nê qeçeki hini biyê perrşani, şenê xo vejê*. Bu çocuklar artık kendi kanatlarıyla uça bilir, kendilerini çıkara bilirler.

perrzane (Phlv. parr, parrag) VARY: *perr*. <is.e.> kanat.

perrzaney pa nayış kanatlandırmak, kanat takmak.

perrzaney pa neyayış kanatlanmak, kanat takılmak. *Ekî mergê jewi yeno, perrzaney nexşêni neyenê pa (atas.)*. Birinin eceli gelirse süslü kanatları olur.

perrzaneşikte/i <or.e./d.> 1) kırık kanatlı. 2) yara almış kişi.

perrzaneyîn <s.> kanatlı.

pers VARY: *pars*. <is.e.> soru, soru. *Persa persa, kes reseno keydê Ellay (deyim)*. Sora sora, insan Allah'ın evine yetişir.

pers a cı finayış BKZ: *pers cı finayış*.

pers biyayış sorulmak.

pers cı finayış danışmak. *Mı veror persê xo vîşt cı*. Ben önce ona danıştım.

pers kerdış sormak.

pers pê finayış müzakere etmek.

persê pê kerdış birbirini sormak. *Şımayê persê pê kenê?* Birbirinizi soruyor musunuz?

persayış <gçs.f.> sormak. *Mevaj kı persayış karê mı niyo*. Deme ki sormak işim değil. [*perseno* em.k. *bıpersı*] (Phlv: purs-) EŞ ANL: *pers kerdış*.

cı persayış hal hatırını sormak. *Bakalê mı nêweş bı, ez şıya persaya cı*. Dedem hastaydı, gittim hal ve hatırını sordum.

perscîfinayen <is.d.> danışma.

perscîfinayox <is.e.d.> danışan.

persker <is.e.d.> soran.

perspêfinayen <is.d.> müzakere, müzakere etme.

perwa <is.d.> sakınma, korku, çekinme, perwa. *Perway ay kesi ra çiniya.* O kimseden çekinmiyor.

perwane <is.e.> vantilatör.

perwaneyin <s.> vantilatörlü.

perwaz (İr.) <is.e.> pervaz.

perwendi YER: 'Hesûd. <is.d.> yaban arısı. (Evin içine gelince, hayırlı haber getirdiğine inanılan bir arı çeşidi.) *Perwendi amawa keyi miyan, ma rê xebera xeyri arda.* Yaban arısı evin içine gelmiş, bize hayırlı haber getirmiş. EŞ ANL: *xeyrxeberek.*

perzin VARY: *parcin; percin; perçin.* <is.e.> çit, çeper. (Bağ, bahçe, bostan gibi yerlerin çevresine çalı, kamış, ağaç dalı gibi şeylerden çekilen duvar.)

perzin kerdış çitle çevirmek.

perzinkerde/i <or.e./d.> çitle çevrilmiş olan.

perzûn VARY: *parzim.* <is.e.> bez süzgeç.

perzûn ro kerdış süzmek (bez süzgeçle).

Mi do gireyna û kerd perzûn ro, ci ra toraq viraşt. Ayrancı kaynatıp süzdüm, ondan çökelek yaptım.

perzûnrokerde/i <or.e./d.> süzülmüş olan.

pes VARY: *pez.* <is.e.> koyun sürüsü.

peskovi YER: Qerxan. <is.d.> geyik. EŞ ANL: *kospes, koçepese.*

pesn YER: Qerxan. <is.e.> övgü, methiye.

pesn dayış YER: Qerxan. övmek, methetmek.

pesnê xo dayış kendi kendini methetmek, övünmek.

pespaye <s.> alçak, soysuz, aşağılık.

pespayeyin <is.d.> aşağılık, soysuzluk, alçaklık.

peşmên <s.> yünlü.

peşmi (Phlv. pašm) <is.d.> yün.

petatiz <is.d.> patates. EŞ ANL: *patik.*

pewjiyaye/i VARY: *peyşaye/i.* <or.e./d.> pişirilmiş olan.

pewjiyayış VARY: *pewziyayış.* <gçs.f.> pişirmek. [*pewjiyeno* em.k. *bipewji*]

pewte/i <or.e./d.> pişkin.

pewtiş <gçl.f.> pişirmek. [*pewjenolpewzeno;* em.k. *bipewji*]

pewtox <is.e.d.> aşçı, pişiren.

pexil <s.> kıskanç. *Merdimo pexil, nêşeno cayê reso (atas.).* Kıskanç insan, bir yere varamaz.

pexiley <is.d.> kıskançlık.

pexiley kerdış kıskanmak. *Nêyê mi vera pexiley kenê.* Bunlar beni kıskanıyor.

pey₁ (*pey ...-a*) <ön ed.> ile. *Eza pey desta mir alawena.* Ben elimle hamur yoğuruyorum. *Eki şıma şenê, pey 'erebaya bêrê!* Eğer

yapabilirsiniz, arabayla gelin! *Mı pey bı reseniya ant cor.* Ben urganla yukarı çektim.

pey mına benimle. *Ey teli xo pey mına veti (deyim).* Dikenini bana çıkarttı (kötü işlerini bana yaptırdı anlamına gelir).

pey₂ <zm.> onu, ona. *No girwe kı bı, ey pey nêzanayê.* İşin olacağından, onun haberi yoktu.

pey₃ <is.e.> arka, art. *Peyê bani boll honiko.* Evin arkası çok serin.

pey₄ <arka ed. /zf.> arka. *Şo dêsi pey!* Duvarın arkasına git! *Ma bani pey di ronışti.* Evin arkasında oturduk.

pey dayış ardı koymak, yanına bırakmak. *Eki mı rê xedir bîbo, ez hîma ciwabê ci dana, ez kesi rê pey nêdana.* Bana hakaret olursa, hemen cevabımı veririm, kimseye ardı koymam.

pey dı arkada.

pey dı mendış ortakalmak. *Perreyê kı pey dı mendî, ma rê qim nêkerdî.* Ortakalan para, bize yetmedi.

pey eştış arkasına atmak.

– **ci pey eştış** birinin arkasına atmak.

– **xo pey eştış** birini koruması altına almak, kendi arkasına atmak, himaye etmek.

– **xo ci pey eştış** arkasına sığınmak.

pey kewtiş arkasına geçmek. *Ez rakewt biya, lajê mı zi ameyo kewto mı pey.* Ben yatmışım, oğlum da gelmiş arkama geçip yatmış.

pey niştış arkasına binmek. *Ez niştî herî, o zi niştî mı pey.* Ben eşeğe bindim, o da arkama bindi.

pey ro dayış işini haletmek, işini bitirmek. *'Hendik girwey ci kewtê mı persê mi kerdê, girwey xo da pey ro, hini persê mi nêkerd.* Bana işi düşünce beni soruyordu, işi bitince artık beni sormuyor.

pey weynayış arkaya bakmak.

– **xo pey weynayış** arkasına bakmak.

– **xo pey kerdış** arkasına almak.

peya <zf.> arkaya, arkasına.

peya nayış 1) arkaya koymak. *Mı cay nay kêveri peya.* Yatakları kapının arkasına koydum. 2) arkasına vermek (bir şeyin). *Mı xo na dêsi peya û weynaya ina ra.* Kendimi duvarın arkasına verip onlara baktım. 3) arkasına dayamak. *Mı dar nê kêveri peya kı, nêabiyo.* Ağacı kapının arkasına dayadım ki, açılmasın.

xo peya nayış arkasına koymak, arkasına saklamak.

peyaroj <is.e.> kuzey. (Güneş görmeyen taraf.) EŞ ANL: *zime.*

peyaver <zf.> ön arka, ters. *Taynpıra Zazaki peyaver nûşnenê.* Bazıları Zazacayı ters

yazıyor. EŞ ANL: *peyverik*.

peycıdar <is.e.> sonek (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

peyda (İr.) <zf.> 1) temin. 2) peydah. 3) bulunma.

peyda biyayış 1) temin olmak. *No wanebend koti ra peyda biyo?* Bu kitap nereden temin edilmiş? 2) peydahlanmak, peyda olmak. *Ma rê lej biyo peyda.* Bize kavga peydahlanmış. 3) bulunmak. *Hırg çi, keyedê mı dı peyda beno.* Evimde her şey bulunur. *Hırg çi, keye dı peyda beno.* Evde her şey bulunur.

peyda kerdış 1) temin etmek, edinmek, ortaya çıkarmak. (Genellikle istenmeyen veya yolsuz görülen şeyler edinmek) *To no wanebend, koti ra peyda kerd?* Sen bu kitabı, nerden temin ettin? 2) peydahlamak. *Bı no babeta tiyê ma rê lej kenê peyda.* Böylelikle bize kavga peydahlıyorsun. 3) bulundurmak. *Çi verdi, tim keye dı peyda kerê!* Evde yiyecek, daima bulundurun!

peydaker <is.e.d.> 1) temin eden. 2) peydahlayan. 3) bulunduran.

peydakerden <is.d.> 1) temin etme. 2) peydahlama. 3) bulma.

peyderpey <zf.> sürekli olarak, art arda.

peydi <zf.> geri. *Peydı meşo, veri ser bê!* Geri gitme, öne doğru gel!

peydi açarnayış geri çevirmek, geri döndürmek.

peydi amayış geri gelmek, geri dönmek.

peydi ancıyayış 1) geri çekilmek. *Ma do wertaxey bikerdê, o peydi ancıya.* Ortaklık yapacaktık, o geri çekildi. 2) istifâ etmek.

peydi antış geri çekmek. *Peveyanê xo peydi bianci!* Korumalarını geri çek!

– **xo peydi antış** kendini geri çekmek. *Sifte maya girweyayê, newe xo peydi anto.* Önce bizimle çalışıyordu, şimdi kendini geri çekmiş.

peydi dayış geri vermek. *Mı malê to peydi da to.* Malımı sana geri verdim.

peydi eştiş geri atmak. *Mı 'sa eşt cı rê, ey fina peydi eşt mı.* Ben kendisine elma attım, o yine bana geri attı.

peydi mendış geri kalmak. *O boll peydi mendo.* O çok geri kalmış.

peydi riştış geri göndermek.

peydi şıyayış geri gitmek. *O ameyo ez çiniya, fina peydi şıyo.* O gelmiş ben yoktum, yine geri gitmiş.

peydi verdayış 1) geri bırakmak. *Ey qeçê xo boll peydi verdayê.* O çocuklarını çok geri bırakmış. EŞ ANL: *tepya verdayış.* 2) arkada bırakmak.

peydi vinderdiş arkada durmak.

peydıamayan <is.d.> dönüş.

peydıamayox <is.e.d.> geri gelici.

peydıimende/i <or.e./d.> 1) gerici, geri kalan. *O merdim boll peydıimendeyo.* O adam çok geri kalmış. 2) artakalan.

peydıimenden <is.d.> 1) geri kalma. 2) artakalma.

peydırıştox <is.e.d.> geri gönderen.

peydışıyayen <is.d.> gerileme.

peydışıyayox <is.e.d.> geri gidici.

peydıverdayox <is.e.d.> geri bırakan.

peye₁ <is.e.> koruma, fedai. *Des peyey mı estê, ez kesî ra nêtersena.* On fedayım var, kimseden korkmam.

peye₂ <zf.> yaya, yürüyerek giden kimse. EŞ ANL: *xopay, pay.*

peye şıyayış yaya gitmek. *Ez peye şıya sūk.* Şehire yaya gittim.

peyeyin <is.d.> fedailik.

peyên <s.> 1) arkadaki. 2) sonuncu.

peyêne <zf.> cumartesi.

peygoş <is.e.> ihmal.

peygoş biyayış ihmal olmak, kulak ardı edilmek.

peygoş kerdış ihmal etmek, kulak ardı etmek. *Tiyê girwey xo peygoş kenê.* Sen işini ihmal ediyorsun.

peygoşkerdox <is.e.d.> ihmalcı, kulak ardı eden.

pey'hesnaye/i <or.e./d.> uyarılmış olan, ikaz edilmiş olan.

pey'hesnayen <is.d.> duyuru, uyarılma, ikaz etme.

pey'hesnayox <is.e.d.> uyarıcı, ikaz eden.

pey'hesyaye/i <or.e./d.> uyarılmış olan, ikaz edilmiş olan.

pey'hesyayen <is.d.> uyarılma, ikaz edilme.

peyhûate BKZ: *peywiyate.*

peyig YER: Qerxan, Qelacix. VARY: *peyige.* <is.d.> şalvar kuyruğu. EŞ ANL: *dollık.*

peyinên <s.> sonuncusu.

peyige BKZ: *peyig.*

peyk YER: Qerxan. <is.d.> uydu.

peym <is.e.> ölçü.

peym girotiş ölçü almak.

peymê cı girotiş ölçüsünü almak.

peymite/i <or.e./d.> ölçülü, ölçülmüş.

peymiten <is.d.> ölçü alma.

peymiten dayış ölçtürmek. *'Erdê xo peymiten dı!* Tarlanı ölçtür!

peymitiş <gçl.f.> ölçmek. [*peymeno*; em.k. *bıpeymı*]

pê peymitiş ölçüşmek. *Ma zamı o senino, ma pê peymito.* Onun nasıl olduğunu biliyoruz, biz ölçüşmüştük.

peymitox <is.e.d.> ölçen.

peymiyayış <gçs.f.> ölçülmek. *Aqıl ne peymiyeno, ne zi senciyeno (atas.).* Akıl

ne ölçülür, ne de dartılır. [*peymiyeno*; em.k. *bipeymi*]

peyni <is.d.> 1) arka taraf. *Dêsê peynida bani xaxûteyo*. Evin arka duvarı yıkılmak üzere. 2) son, sonuç. *Peyniya zûra nina*. Yalanların sonu gelmez.

peyni ardış sonunu getirmek.

peyni dayış son vermek.

peyni di 1) arkada. *Peyni dı kesê çiniyo*. Arkada kimse yok. 2) sonunda. *Na ray ra şo, peyni dı kerreyê esto*. Bu yoldan git, sonunda bir kaya var. EŞ ANL: *serêsoyini*.

peyni peyni nihayet.

peyni ra 1) arkadan. 2) sonundan.

peyni şanayış arkaya yanaştırmak. *'Erebera xo peynida 'ereberda mı şanı!* Arabanı arabamın arkasına yanaştır!

peyniya ci arkası, netice, sonuçta. EŞ ANL: *soyinê ci*.

peyniya ci ardış arkasını getirmek, sonuna ulaşmak.

peyniya xo nihayet, herneyse, netice, sonuçta. *Peyniya xo, ez to rê çı hewlin kena wa bıkerä, ez to rê rınd nêbena*. Nihayet ne iyilik yaparsam yapayım, sana iyi olamam. EŞ ANL: *serêsoyini*.

peyniyên <zf.> sonuncu. EŞ ANL: *soyinên*.

peyo <arka ed.> arkasında (destek amacıyla).

peyo bestış arkaya takmak, arkaya bağlamak.

peyo biyayış arkasında olmak. *Seni bibo, maya mina mı peyo, ez tevay ra nêtersena*. Nasıl olsa annem arkamda, hiç bir şeyden korkmuyorum.

peyo geyrayış 1) dolandırmaya kalkışmak. *Merdima peyo megêyrê!* İnsanları dolandırmaya kalkmayın! 2) sırtından vurmaya çalışmak. *Ambazdê xo peyo geyrayê*. Arkadaşını sırtından vurmaya çalışıyordu

peyo vinderdiş arka çıkmak, desteklemek. *Meters şo, ezo to peyo*. Korkma git, sana arka çıkarım.

peyridyaye/i <or.e./d.> beğenen (birini, bir şeyi).

peysaye/i <or.e./d.> 1) suyu tükenmiş (çekilmiş). 2) kısık (ses).

peysayış <gçs.f.> 1) kesilmek. *Amnani, awa indê Hayigi peysena*. Yazın, Hayığ çişmesinin suyu kesilir. 2) kısılmak. *Vengê meziki tayn peysa*. Müziğün sesi biraz kısıldı. [*peyseno*; em.k. *bipeysi*] EŞ ANL: *tayn biyayış*.

peyser <zf.> geriye, geri, arkaya doğru. *Şo û peyser bê!* Git ve geri gel!

peyser açarnayış geri çevirmek.

peyser ageyrayış geri dönmek, geldiği yere gitmek. *Ez dew ra şiya sük, ûja dı nê'heweyaya, fina peydi ameya*. Köyden

şehire gittim, orda sıkıldım, yine geri döndüm.

peyser ci nişaynayış arkaya doğru bindirmek, ters bindirmek. *O 'hendık goş-lûwayeyo, kesi peyser nişayneno heri*. O o kadar açıkğözdür, insanı eşeğe ters bindirir.

peyser ci niştış arkaya doğru binmek, ters binmek. *O peyser niştô ci*. O ters binmiş.

peyser dayış geri vermek.

peyser şiyayış geri gitmek.

peyserik <zf.> anarya, geriye doğru.

peysnayış <gçl.f.> 1) kesmek (su için). *Awer bipeysi!* Suyu kes! *Mı baxçe awdayê, aw mı sero peysnê*. Bahçeye su veriyordum, üzerimde suyu kesti. 2) kısmak (ses). *Vengê radûni tayn bipeysi!* Radyonun sesini biraz kıs! [*peysneno*; em.k. *bipeysni*]

peşşaye/i <or.e./d.> 1) pişmiş olan. 2) işe alışıp beceri kazanmış olan, zorlukları göğüslemiş olan.

peşşayış <gçs.f.> 1) pişmek. 2) işe alışıp beceri kazanmak, zorlukları göğüslemek. [*peşşeno*; em.k. *bipeşşı*]

peşşnayış <gçl.f.> pişirtmek. [*peşşeno*; em.k. *bipeşşni*]

peşşnayox <is.e.d.> pişiren.

peyverik <zf.> önarka, ters. *Tiyê nê qısa peyverik nüşnenê*. Sen bu sözleri önarka yazıyorsun.

peywiyate VARY: *peyhûate*. <is.e.> gülünç kişi. *Peywiyatey şari mebi!* Ele gülünç olma!

pez YER: Qerxan. BKZ: *pes*.

pezkovi YER: Qerxan. <is.d.> yabancı koyun veya keçi.

pê <zm.> birbirini, birbirine. *Keyeyo kı qedıra pê nêzano, o keye keno vini*. Kendi değerini bilmeyen, aile kaybeder. EŞ ANL: *tê*.

pêya 1) birbiriyle. *Qeçêno, pêya lej mekerê!* Çocuklar, birbirinizle kavga etmeyin! 2) bitişik. *Nê bani pêyayê*. Bu evler bitişiktir.

pêanten <is.d.> çekişme.

pêanten dayış çekiştirmek.

pêbın <zf.> altalta.

pêbın kewtiş altalta girmek.

pêçek VARY: *pêçık*. <is.d.> çit sarmaşığı, gelin çiçeği.

pêçekin <s.> çit sarmaşıklı.

pêdest <zf.> birbirinin eline. *Şeker pêdest kerê!* Birbirinizin eline şeker koyun!

pêdest kewtiş el ele tutuşmak. *Pêdest kewê û kay bıkerê!* Elele tutuşup oynayın!

pêdı <f.ilegi> birbiriyle.

pêdim <zf.> birbirinin ardına.

pêdim kewtiş birbirini kovalamak.

pêdim şanayış art arda vermek.

pêdima <zf.> ardarda, peş peşe, arka arkaya. *Ê pêdima bi rêze*. Onlar ardarda sıralandı.

pêdima nayiş kovalamak (birbirini).

pêdima neyayiş ard arda vermek. *Ê neyay bi pêdima û şiyê*. Onlar ard arda verip gidiyorlardı.

pêdima şiyayiş 1) peş peşe gitmek. 2) söz birliği içinde olmak. *Keyeyo kî pêdima şiro, Homa girwey cî raşt ano*. Allah, söz birliği içinde olan ailenin işini denk getirir.

pêdımmanayen <is.d.> kovalamaca.

pêdımkweten <is.d.> koşmaca.

pêdişkok <zf.> kaynaşma.

pêdûş <zf.> karşı karşıya.

pêdûşne <zf.> aynı istikamet, aynı hiza, aynı yön. *Mayê dûşnedê pêdi*. Biz aynı hizadayız.

pêdûşt <zf.> karşı karşıya. *Vizêr ez Diyarbekir dî pêdûştê birardê to ameya*. Dün kardeşinle Diyarbakır'da karşılaştım.

pêfek <zf.> birbirinin ağızına.

pêfek ra girotiş birbirinin ağızından almak.

pêfek ra vatış bir ağızdan söylemek. *Pêfeki ra mevajê kî, ma fahm bikemi*. Hep bir ağızdan söylemeyin ki, anlayalım.

pêfeka nayiş birbirinin ağızına vermek (yemek vb.gibi).

pêgeyrayey <or.ç.> bir birini arayanlar.

pêgirotixi <is.e.d.> birbirine istekli olan.

pêhet <zf.> yanyana.

pêhetek <zf.> yanyana, birbirinin yanına, bir araya. *Pêhetek merosê!* Yanyana oturmayın!

pêhetek dî birbirinin yanında, bir arada.

pêjewmbini VARY: *pêjewvini; pêzewmbini*. <zf.> birbirini. *Şima pêjewmbini ra grot?* Siz birbirinizden mi aldınız?

pêjewmbini verdayiş tepişmek, itişip kakışmak, birbirine dürtmek.

pêjewmbiniya birbiriyle. *Pêjewmbiniya şirê bêrê!* Birbirinizle gidip gelin!

pêkişta <zf.> yanyana. *Pêkişta roşê!* Yanyana oturun!

pêl <is.d.> 1) dalga. 2) akıntı. 3) taşkın.

pêl dayiş 1) dalgalanmak. *Dengizo pêl dano*. Deniz dalgalanıyor. 2) akmak. 3) taşmak.

pêl piro dayiş akıntıya kapılmak. *Pêl da piro û fetisna*. Akıntıya kapılıp boğuldu.

pêle <s.> 1) akıntılı. *Na aw pêleya*. Bu su akıntılıdır. 2) dalgalı. 3) taşkınlı.

pêlek <is.e.> torba.

doy pêleki torba ayranı.

mastê pêleki torba yoğurdu.

pêlek kewtiş başa dert olmak, başa bela olmak. *Kewto mî pêlek, vano, "erdi mî sero tapî kî!"* Başıma dert olmuş, tarlanın tapusunu üzerime geçiriyor!

pêlekin <s.> torbalı.

pêlekvaş <is.e.> bir ot çeşidi.

pêlin <s.> 1) akıntılı. 2) dalgalı.

pêlo <s.> tembel, ağır hareketli, işe yaramayan.

pêmende/i <or.e./d.> benzer.

pêmendey <or.ç.> benzer.

pêmiyan <zf.> içiçe, aralarında. *Pê miyan dî, girwe vinayen rindo*. Aralarında, iş görmek iyidir.

pêmiyan kerdış içiçe karıştırmak (aynı cinsten olan), birbirine karıştırmak, katıştırmak. *Îna 'heme çî kerd pêmiyan*. Onlar her şeyi birbirine kattı.

pênesibiyaye/i <or.e./d.> bitişik.

pêpey <zf.> birbirinin arkasına.

pêpey dî vinderdiş arka arkaya durmak.

pêpey kewtiş arka arkaya sokulmak. *Ca çinê bî ma rakewmî, ma kewti pêpey û rakewti*. Yer yoktu, arka arkaya sokulup yattık.

pêpey niştış arka arkaya binmek. *Estora ûja dî, şirê pêpey nişê!* At orda, gidin arka arkaya binin!

pêpeymiten <is.d.> ölçüşme.

pêpeymiten dayiş ölçüştürmek (birbiriyle).

pêpeyo <zf.> arka arkaya. *Şima çî pêpeyo vinderdê?* Niye arka arkaya duruyorsunuz?

pêpeyo geyrayiş 1) birbirini dolandırmaya kalkışmak. *Mileta geyrana pêpeyo*. Millet birbirini dolandırmaya kalkıyor. 2) birbirini sırtından vurmaya çalışmak.

pêra <f.ilgeci> birbirinden. *Pêra perey me-girê!* Birbirinizden para almayın!

pêrabestox <is.e.d.> birbirine saran.

pêradaye/i <or.e./d.> katlı olan. EŞ ANL: *qatbiyaye/i*.

pêrapiste/i <or.e./d.> birbirine sarılı.

pêrar <zf.> önceki yıl.

pêrarên <s.> önceki yıla ait.

pêrasawitox <is.e.d.> sürtücü.

pêravêrdi <is.d.> bulaşıcı.

pêresayen <is.d.> 1) birbirine yetişme, kavuşma. 2) birikme. 3) katılma.

pêresayox <is.e.d.> 1) birbirine yetişen, kavuşan. 2) biriken.

pêresnayen <is.d.> 1) birbirine yetiştirme, kavuşturma. 2) iletişim. 3) biriktirme.

pêresnayox <is.e.d.> 1) birbirine yetiştiren. 2) kavuşturan. 3) biriktiren.

pêrê <f.ilgeci> birbirine.

pêrêanten <is.d.> birbirini çekiştirme.

pêrêze <zf.> sıralama.

pêrêze biyayiş birbiriyle sıralı olmak.

pêrêze kerdış birbirini sıralamak.

pêri <zf.> yüz yüze. *Biya pêri, kamo raşt nêvano belî beno*. Yüz yüze getir, doğru

söylemeyen ortaya çıkar.

pêri amayış yüzleşmek, yüz yüze gelmek. *Bêrê pêri kî, ez bızana kamo zûri keno.* Yüzleşin ki, bileyim kim yalan söylüyor.

pêri ardış yüzleştirmek, yüz yüze getirmek.

pêri vijyayış yüz yüze çıkmak, yüz göz olmak. *Ê finê vijyayê pêri, hîni pêya idare nêkenê.* Onlar bir kez yüz göz olmuşlar, artık geçinemezler.

pêriamayen <is.d.> yüzleşme, yüz yüze gelme.

pêriarden <is.d.> yüzleştirme.

pêrikın BKZ: *pêrin.*

pêriknan BKZ: *pêrin.*

pêriko <zf.> hepsi, tümüyle.

pêrin VARY: *pêrikın; pêriknan.* <belgis.zm. bük.> hepsini. BKZ: *pêro₁.*

pêri (İr.) <is.d.> peri.

pêro₁ [- -] VARY: *pêrikın, pêriknan.* <belgis.zm.> hep, hepsi, genel, tümü. *To pêro giroti.* Hepsini sen aldın.

pêrin <bük.> hepsini, hepsine. *Pêrin rê vajê!* Hepsine söyleyin!

pêrin piya hepsini beraber. *Pêrin piya biyarê!* Hepsini beraber getirin!

pêro piya birlikte, hep birlikte. *Dîma, pêro piya danê pîro şinê.* Sonra hepsi birlikte çekip giderler.

pêro₂ [- -] <f.ilgeci> birbirine. *Serrey amey pêro.* Kafalar birbirine çarptı.

pêroamayen <is.d.> çarpışma.

pêrodıskınaye/i <or.e./d.> birbirine yapıştirilmiş olan.

pêrodıskıyayen birbirine yapışma.

pêrogunayen <is.d.> içten çürüme, ezilip çürüme.

pêrşan (İr.) VARY: *pêrsan.* <s.> perişan.

pêrşan biyayış perişan olmak.

pêrşan kerdış perişan etmek. *Perrey mı, mı ra giroti ez kerda pêrşan.* Paramı aldılar beni perişan ettiler.

pêrşaney <is.d.> perişanlık.

pêser <zf.> bir araya.

pêser amayen toplanma, bir araya gelme.

pêser amayış 1) bir araya gelmek, toplanmak, birikmek. *Finê zi qandê dahwada xo bêrê pêser!* Bir kere de davamız için bir araya gelelim! 2) birbirinin üstüne yürümek, sözle saldırmak. *Boll amey pêser, dîma lej kerd.* Birbirinin üstüne çok geldiler, sonunda kavga ettiler.

pêser ancıyayış 1) toplanmak. *Ez kî diya, ancıya pêser.* Beni görünce toplandı. 2) daralmak, çekmek, küçülme (çamaşır, kumaş). *Çınayo kî to eşto makina, ancıyayo pêser.* Makineye attığın elbise çekmiş.

pêser antış 1) üstüste çekmek. *La ant pê-*

ser. İpi topladı. 2) üstüste giymek.

– **xo pêser antış** kendine toplanmak, toplanmak. *Meyman kî yeno, xo biancê pêser!* Misafir gelirse, kendinizi toplayın!

pêser ardış 1) biriktirmek. *To xeylê perrey ardê pêser.* Epey para biriktirmişsin. 2) bir araya getirmek. *To merdîmê xo ardê pêser?* Akrabalarını bir araya getirdin mi?

pêser arêbiyayış 1) bir araya toplanmak, birikmek. *Ma pêro arêbiyay pêser.* Hepimiz bir araya toplandık. 2) toplanmak. *Arêbiyê pêser kî, şîma bolli biasê.* Toparlanın ki, çok görünesiniz.

pêser arêdayış 1) bir araya getirmek, biriktirmek. *Merdîmanê xo arêd pêser!* Akrabalarını bir araya topla! 2) düzene sokmak, toparlamak. *Îna karê xo arêdayo pêser.* Onlar işini düzene sokmuş.

– **xo pêser arêdayış** toplanmak. *Şîma biyê vîla, xo tayn arêdê pêser!* Siz dağılmışsınız, kendinizi biraz toparlayın!

pêser arêkerdış 1) bir araya toplamak, biriktirmek. *Ey pêro arêkerdi pêser.* O hepsini bir araya topladı. *Pêrin arêk pêser!* Hepsini bir araya topla! 2) toparlamak.

pêser dariyayış üstüste dayanmak, birbirine dayanmak.

pêser dı şıyayış üstünden geçmek (birbirinin).

pêser erziyayış üstüste atılmak, üstüste yığılmak.

pêser eştış üstüste atmak, üstüste yıkmak.

pêser finayış dağıtmak, ayrı düşürmek. (İki ya da çok kişiyi birbirinden ayrı düşürmek.) *To ê pêser vıştî?* Sen onları dağıttın mı?

pêser kerdış 1) birbirine eklemek, üstüste eklemek. *Nê resena pêser kerê kî, wa dergi bê.* Bu urganları üstüste ekleyin ki, uzasınlar. 2) birbirinin üstüne atmak (suçlamak). *Wirîna zi mal tırîto, hîma êyê kenê pêser.* İkiside mal çalmış, ama birbirini suçluyorlar.

pêser kewtış 1) birbirini kaybetmek. *Ma gema pêser kewti.* Yabanda birbirimizi kaybettik. 2) bozulmak, dağılmak (makine için).

pêser nayış yığmak, üst üste koymak. *Ê koliya pêser nî!* O odunları üst üste koy/yığ!

pêser qıloziyayış 1) birbirinin üzerine dalmak. 2) izdiham olmak.

pêser şıyayış 1) birbirinin üstüne yürümek (tartışmada). *Şîmayê qısana boll şinê pêser.* Siz lafla çok birbirinizin üstüne gidiyorsunuz. 2) birbiriyle anlaşmak. *Ê boll pêser şinê.* Onlar birbiriyle çok anlaşiyor.

pêserbiyaye/i <or.e./d.> ekli olmak.

pêseruştax <is.e.d.> üstüste atan, üstüste

- yığan.
- pêsero** <zf.> üst üste. *Ê çıwala pêsero ron!* O çuvalları üst üste koy!
- pêsero dayış** 1) üstüste yığmak. 2) üstüste vermek. *Mı wırdına zi pêsero day to.* Sana ikisini de üstüste verdim.
- pêsero gunayış** üstüste yıkılmak. *'Erd lerza, pêro gunay pêsero.* Yer titredi, hepsi üstüste yıkıldı.
- pêsero rakewtış** üstüste yatmak. *Şıma çı wını pêsero rakewtê?* Niye öyle üstüste yatmışsınız?
- pêserogunayen** <is.d.> üstüste yıkılma.
- pêserok** <is.e.> dergi.
- pêsinayen** <is.d.> sevişme, birbirini sevmek.
- pêş** (İr.) <is.e.> 1) ön. 2) peş.
- pêş kewtış** 1) üstünde kalmak. *No soyın dı ame kewt mı pêş.* Sonunda gelip benim üstüme kaldı. 2) peşine girmek (sünet işinde). *No lajek kerway mino, kewto mı pêş.* Bu oğlan kirvemdir, peşime girmiş.
- pêşanaye/i** <or.e./d.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi. 3) huzursuzluk yaratan. 4) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *têşanaye/i, têvdaye/i, 'hesûd.*
- pêşanayış** <gçl.f.> karıştırmak. *Kerg silloy pêşanena (deyim).* Tavuk çöplüğü karıştırır. [*pêşaneno*; em.k. *pêşanı*] EŞ ANL: *têşanayış.*
- pêşaneyayış** <gçs.f.> karıştırılmak. [*pêşaneyayeno*; em.k. *pêşaneyı*]
- pêşcıdar** <is.e.> ön ek (dilb.). (yeni kelime, F. Pamukçu).
- pêşgir** <is.d.> önlük.
- pêşik** <s.> birinci, ilk. *Pêşika mına.* Birinci benim. EŞ ANL: *verneyın, sıfteyên.*
- pêşikdar** <is.e.d.> öncü, önde giden kimse.
- pêşikdarey** <is.d.> öncülük.
- pêşın** (İr.) <zf.> nakit, peşin.
- pêşın dayış** peşin vermek.
- pêşın girotiş** peşin almak.
- pêşi** <is.d.> tava, tarlayı bölümlere ayırma işi.
- pêşiyayen** <is.d.> sarılma.
- pêra pêşiyayen** birbirine sarılma, kucaklaşma.
- pêşiyayış** <gçs.f.> dolanmak, sarılmak. *Pêçek pêşiyaya perzini ro.* Çit sarmaşığı çite sarılmış. [*pêşiyeno*; em.k. *bipêşyi*] EŞ ANL: *prêşiyayış.*
- pêra pêşiyayış** birbirine sarılmak, kucaklaşmak. *Ekı şıma vinenê dı marri pêşiyayê pêra, hima dısmalê çekerê ser û biwazê mırazê xo.* Eğer birbirine sarılmış yılan görürseniz, hemen mendil üstüne atıp dilek tutun. *Pêra pêşiyê!* Birbirinize sarılın!
- pêro pêşiyayış** sarmaşmak. *Mı dı marri di, wırdına pêşiyay bi pêro, mı hima dısmala*

xo eşt ser û mırazê xo waşt. Birbirine sarılmış iki yılan gördüm ve dilek diledim.

piro pêşiyayış 1) bulaşmak. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, pıro mepêsi!* Seni ilgilen-dirmeyen işe bulaşma! 2) dolanmak, bir şeyin çevresine sarılmak. *Mı bıray xo di, ez pêşiyaya pıro.* Kardeşimi görünce kendisine sarıldım.

po pêşiyayış 1) tutulmak (kurşuna, taşa). *Dirê 'si pêşiyay po, hima rema.* Bir kaç taşa tutulunca hemen kaçtı. 2) sarılmak (bir şeye). *Rewti denışıknay bi, fasıla pêşiyê po.* Sırık dikmişlerdi, fasulye fidesi ona sarıldı.

pêşkil YER: Xoy. <is.d.> havlu. EŞ ANL: *xewli.*

pêşmal (İr.) <is.d.> peşte mal.

pêt <s.> 1) sıkı. 2) metin. 3) kuvvetli. EŞ ANL: *quwetin, metin, mezbût.*

pêt ancıyayış 1) sıkıca çekilmek. 2) gerginleşmek. *Reseno pêt ancıyeno.* Urgan gerginleşiyor.

pêt antış 1) sıkıca çekmek. 2) gerginleş-tirmek. *Reseni pêt bıancı!* Urganı gerginleş-tir!

pêt bıyayış 1) sıkışmak. *No bırxu boll bıyo pêt.* Bu civata çok sıkışmış. 2) metin olmak. 3) iddia etmek, direnmek. *'Hendi kesi vero pêt mebi!* O kadar iddia etme!

pêt kerdış 1) sıkıştırmak. *Nê bırxuy pêt kerê!* Bu civatayı sıkıştırın! 2) gerginleş-tirmek.

xo pêt kerdış kendini sıkı tutmak.

pêtakûwatan <is.d.> itişme, birbirini itekleme.

pêtante/i <or.e./d.> 1) sıkıca çekilmiş. 2) gergin.

pêtepiştên <is.d.> 1) tutuşma. 2) birbirini tutma.

pêtewr <zf.> birbirinin içine. *İna bızê xo kerdı pêtewr.* Keçilerini birbirlerine kattılar. EŞ ANL: *têtewr.*

pêtewr kerdış içiçe katmak, birbirine katmak, birbirinin içine koymak. *Ê nani û nanweri bıki tewrdê pê!* O ekmekle katığı birbirine kat!

pêtey <is.d.> sıkık.

pêtêna <zf.> 1) sıkıca. *Reseni pêtêna gırêdi!* Urganı sıkıca bağla! 2) kuvvetlice. *Zompı pêtêna pıro di!* Balyozu kuvvetlice vur!

pêti YER: Qerxan. <is.d.> alev.

pêtker <is.e.d.> 1) sıkıştıran. 2) gerginleş-tiren.

pêver <zf.> 1) ön öne. 2) mukayese, karşılaştırma, kıyaslama. EŞ ANL: *cêver.*

pêver amayış 1) karşı karşıya gelmek. *Ma amey pêver, o mı ra werdi bi.* Biz karşılaştık, o benden ufaktı. 2) ön öne gelmek. 3) boy ölçüşmek. *Ma amey pêver,*

o mı ra derg bı. Biz ölçüştük, o benden uzun du.

pêver ardış 1) karşıkarşıya getirmek. 2) ön öne getirmek.

pêver dayış kaniya varmak. *Ma nêşayê pê serre finımı, ma dıma pêver da.* Birbirimizi ikna edemiyorduk, sonunda kaniya vardık.

pêver nayış yüzleştirmek.

pêvera nayış karşı karşıya getirmek.

pêvera neyayış karşı karşıya gelmek.

pêverdin <zf.> karşılıklı. *Pêverdin qısey mekerê!* Karşılıklı konuşmayın!

pêvero <zf.> 1) aynı hizada. *Mayê wını pêvero.* Öyle aynı hizadayız. 2) karşı karşıya. *Mayê wını pêvero.* Öyle karşı karşıyayız. 3) rekabet.

pêvero berdiş 1) hizada götürmek. 2) karşı karşıya götürmek. 3) rekabet ettirmek. *'Hend pêvero meberê!* O kadar rekabet etmeyin!

pêvero biyayış 1) birbirinin önünde engel olmak. 2) birbirinin hizasında olmak. 3) birbirinin karşısında olmak. *Nê ambazi tim pêvero bi.* Bu arkadaşlar daima birbirinine karşıydılar.

pêvero geyrayış birbirine yalvarmak.

pêvero kerdış 1) birbirine teminat vermek. 2) karşılıklı yapmak. 3) bedel koymak. 4) birbirinin yerine saymak.

pêvero nayış 1) karşılaştırmak, oranlamak, mukayese etmek. *Ê dara pêvero nı, wa 'hendê pê bê!* O ağaçları karşılaştırın, aynı ölçüde olsun! 2) karşıkarşıya koymak. *Zereji nay pêvero.* Keklikleri karşıkarşıya koydular.

pêvero neyayış 1) karşılaştırılmak. 2) karşıkarşıya koyulmak.

pêvero rafınayış ön öne yatırmak.

pêvero rakewtiş ön öne yatmak.

pêvero şıyayış 1) aynı hizada yürümek. 2) rekabet etmek. 3) birbirinin zıtına gitmek. 4) tartışma yapmak. 5) yarışmak. *Êyê pêvero şınê, hele vındı, kam do qezenc kero.* Onlar yarışıyor hele dur, kim kazancak.

pêvero vıyayış birbirine karşı gelmek.

pêveronayen <is.d.> 1) karşılaştırma, oranlama, mukayese etme. 2) karşıkarşıya koyma.

pêveroneyayen <is.d.> 1) kıyaslanma, karşılaştırılma. 2) karşıkarşıya koyulma.

pêveroşıyayen <is.d.> 1) aynı hizada yürüme. 2) rekabet etme. 3) birbirinin zıtına gitme. 4) tartışma yapma.

pêveyndayen <is.d.> birbirini çağırma.

pêvırar <zf.> kucak kucağa, koyun koyuna.

pêvırar kerdış 1) kucaklaşmak. *Zey bıra-*

rana, pê vırar kerê! Kardeşçe, birbirinizle kucaklaşın! 2) kucak kucağa yatırmak. *Qeçeka pê vırar kerê!* Çocukları kucak kucağa yatırın!

pêvırar kewtiş kucak kucağa olmak, kucak kucağa sokulmak.

pêvırarerden <is.d.> kucaklanma.

pêvırarkewtın <is.d.> kucak kucağa girme.

pêvınayen <is.d.> görüşme.

pêvrin <is.e.> takas, değış tokuş.

pêvrin kerdış takas etmek. *Ma herê xo kerdı pêvrin.* Biz eşeklerimizi takas ettik.

pêweriştın <is.d.> kalkışma (kavgı için).

pêwıyaten <is.d.> birbirine gülme.

Pêxember₁ [x]~[y] (İr.) <öz.e.> Peygamber Mohammed. EŞ ANL: *Resûl.*

pêxember₂ <is.e.> peygamber.

pêxemberey <is.d.> peygamberlik.

pêyabeste/i <or.e./d.> 1) kenetli. 2) bağılı (birbirine).

pêyabestın <is.d.> bağılılık.

pêyabiyye/i <or.e./d.> bitişik.

pêyo <zf.> karşılaşma, karşı karşıya çıkma.

pêyo vıyayış karşılaşmak, karşı karşıya çıkmak. *Ma ambaziya pêyo vıyay û vırar şımı pêra.* Biz arkadaşla karşılaşıncıa birbirimizi kucakladık.

pêzerre <zf.> birbirinin içinde.

pêzerre kerdış içiçe koymak.

pêzeveng (İr.) <s.> pezevenk. EŞ ANL: *teres.*

pêzevengey <is.d.> pezevenklik.

pı <ünl.> tuh!

pıçk YER: Bibol. BKZ: *pışk.*

pıf <is.e.> 1) üfürme, üfleme. 2) tıs.

pıf kerdış üfleme. 1) üfleyp sündürmek. *A çiler pıf kı, wa şıro hewna!* O feneri üfle, sönsün! 2) üfleyp yakmak. *Mı adır pıf kerdı kı bıveşo.* Ateşi üfledim ki yansın. 3) üfleyp şişirmek. *Pındılıker pıf kıl!* Balonu üfleyp şişir!

pıfayış <gçs.f.> 1) oflamak. 2) tıslamak, tıs diye ses çıkarmak (kaz, yılan, kedi). [*pıfeno*; em.k. *bıpıfı*]

pıfker <is.e.d.> üfürükçü.

pıhan VARY: *pehan.* <s.> yassı, basık. *'Siya pıhan.* Yassı taş.

pıhan kerdış yassılaştırmak.

pıhanek <is.d.> köftelik hamuruna, salça, sarımsak, yağ ve az su katarak pişirilen bir yemek çeşidi.

pıhanık <is.d.> virgül (dıl.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

pıhanın <s.> yassı olan.

pıhani <is.d.> düzlük, çok taşlık arazi. *Araziyê Sewreg pıhani.* Siverek arazısı çok düz ve taşlıktır.

Pıhanok₁ <is.d.> köy adı (Çermik'te).

pıhanok₂ <is.e.> bir balık çeşidi.

pılar <is.e.> etene, plasenta.

pılastık (Fr.) <is.e.> plastik.

pılç-pılç <is.d.> şapır şapır. (Özellikle sakız çiğnerken çıkan ses.)

pılçayen <is.d.> şapırdama.

pılçayış <gçs.f.> şapırdamak. *Ekı tı çûwe linci ra kerê, linci pılçena.* Sopayı çamura sokarsan, çamur şapırdar. [*pılçeno*; em.k. *bıpılçı*]

pılçı <is.d.> şapırtı.

pılçnayen <is.d.> şapırdatma.

pılçnayış <gçl.f.> şapırdatmak. [*pılçneno*; em.k. *bıpılçnı*]

pılêşki YER: Qelacıx. <is.ç.> çapak (gözde). EŞ ANL: *pılısk*.

pılısım <is.e.> merhem.

pılısk <is.e.> çapak (gözdeki).

pılısk girêdayış çapak bağlamak. *Çımanê to pılısk girêdayo.* Gözlerin çapak bağlamış.

pılıskın <s.> çapaklı.

pılol <is.d.> bulamaç.

pılola sûr pekmez bulamacı.

pılolın <s.> bulamaçlı.

pılolıgı <is.d.> toprak işleme çeşidi. (Bağı sürerken üzüm ağaçları zarar görmesin diye etrafı belle kazılan yerin adı.)

pılosk YER: Sinag. BKZ: *pılısk*.

pıloxiyaye/i VARY: *pıloziyaye/i*; *pelixiyaye/i*. <or.e./d.> 1) sıkılmış, sıkıntılı kişi. *No lajek boll pıloxiyayeyo.* Bu çocuk çok sıkıntılı. *Limonda pıloxiyayi dı aw nêmanda.* Sıkılmış limonda su kalmamış. 2) ezilmiş olan. *Şamıka pıloxiyayi nêweryena.* Ezilmiş domates yenilmez.

pıloxiyayış VARY: *pıloziyayış*; *pelixiyayış*. <gçs.f.> 1) sıkılmak. *Leymûn pıloxiyaya, awa cı vıjyaya.* Limon sıkılmış, suyu çıkmış. 2) ezilmek (sıkışarak). *Şamıki pêsero ronayê, pêro pıloxiyayê.* Domatesleri üst-üste koymuşlar hepsi ezilmiş. [*pıloxiyeno*; em.k. *bıpıloxyi*] EŞ ANL: *pelçiqayayış*.

pıloxnaye/i VARY: *pıloznaye/i*; *pelixnaye/i*. <or.e./d.> 1) sıkılmış olan. 2) ezilmiş olan.

pıloxnayen VARY: *pıloznayen*; *pelixnayen*. <is.d.> 1) basılış. 2) eziliş.

pıloxnayış VARY: *pıloznayış*; *pelixnayış*. <gçl.f.> 1) sıkılmak. *Hak pıloxna û şıkıt.* Yumurtayı sıkıp kırdı. 2) ezilmek. [*pıloxneno*; em.k. *bıpıloxnı*]

xo pıloxnayış VARY: *pıloznayış*. kendini sıkılmak.

pıloziyayış YER: Bir. BKZ: *pıloxiyayış*.

pıloznayış YER: Bir. BKZ: *pıloxnayış*.

pılıpılık BKZ: *pırpılık*.

pılıs (Fr.) <is.e.d.> polis.

pılıusey <is.d.> polislik.

pımpa (İt.) <is.d.> pompa.

pımpa pıro dayış pompalamak. *Mı pımpa dê pıro, xeylê aw ant.* Pompaladım epey su çektim.

pıncar YER: Qerxan. <is.d.> pancar, bahar yeşilliği (genel).

pıncûr YER: Qerxan. BKZ: *pencûr*.

pıncûrık YER: Qerxan. <is.e.> tırmık. EŞ ANL: *pırûncık*.

pıncûrıkı kerdış tırmıklamak.

pıندان <is.e.> birikinti (su). (Bir suyun önünü tutup biriktirme.)

pıندان biyayış su birikintisi oluşmak. *Fekê awer girêdayayo, aw biya pıندان.* Suyun ağzı tıkanmış, gölet oluşmuş.

pıندان dayış su birikintisi oluşmak. *Pıندانê bendê Rı'ha dayo çemandê Bûdrani.* Urfa barajının su birikintisi, Budaran'ın tarlalarına kadar gelmiş

pıندان kerdış su birikintisi oluşturmak.

pınde <is.e.> kene (iri ve kül rengi).

pındo tombiş.

pındılık <is.d.> balon. *Pındılıker biteqni!* Balonu patlat! EŞ ANL: *pızıkı*.

pındoll <is.e.> gölet. EŞ ANL: *dolle*.

pındoll biyayış göletleşmek.

pındollek <is.e.> gölcük.

pındosık <s.> 1) olgunlaşmamış incir. (İncirin olgunlaşmaya yakın şişik durumu) *Encılı pındosıki, hewna biyayey nêbiyê.* İncir olgunlaşmaya hazır, daha olgunlaşmamış. 2) şişkin, ham şişkinlik.

pındosiyayış <gçs.f.> şişmek (patlarcasına). *'Hendik werdo, hını pındosiyayo.* O kadar yemiş ki, artık patlarcasına şişmiş. *Bı rakewtena 'erdo pındosiyayo.* Yatmakla yerde patlarcasına şişmiş. [*pındosiyeno*; em.k. *bıpındosiyi*]

pındosnaye/i <or.e./d.> şişirilmiş olan.

pındosnayış <gçl.f.> şişirmek. [*pındosneno*; em.k. *bıpındosnı*]

pındosyaye/i <or.e./d.> şişkin.

pıng YER: Sinag. <is.e.> tomurcuk. (Meydana çıkma belirtisi olan tomurcuk.)

pıng bard biyayış tomurcuk tutmak. *Pıng biya bard.* Tomurcuk tutmuş.

pıngiryaye/i YER: Sinag. <or.e./d.> durgun olan, suskun. *Ceniya ey tım pıngiryayiya.* Onun karısı daima durgundur.

pıngiryayış YER: Sinag, Qelacıx. <gçs.f.> durgunlaşmak, suskunlaşmak. *Tı çı wını pıngiryayê, meymanê ma ameyê, tayn şên bı!* Neden o kadar durgunsun, sevin biraz, misafirlerimiz gelmiş. [*pıngiryeno*; em.k. *bıpıngiryi*]

pıq-pıq YER: Qerxan. <is.d.> kahkaha.

pıq-pıq kerdış kahkaha atmak.

pır VARY: *çır*. <is.e.> bir çocuk oyunu. (Bu oyun iki gruba ayrılır. Ebe bir işareti

korumak için üstünde bekler, diğer arkadaşları da diğer grubu kovalayıp el vurup yakmaya çalışır, diğerleri de kendilerini ele vermemek için kaçarlar. Kaçanlardan biri ebelerden ikisinin arasından geçerse biri yanar ve bu şekilde bitene kadar devam eder, işareti boş bulup ayakla dokunurlarsa, grup hepten yanar ve oyunu kazanırlar.)

pıra <f.ilgeci> ona (doğru). *Gışta mı birryê, mı bant pıst pıra*. Parmağım kesildi, ona yara bandı sardım. [*pı* 'nın yerine isim/zamir kullanılabilir.]

pıra pıra <zf.> gittikçe, gitgide, giderek. *No dêso pıra pıra pêra abirryeno*. Bu duvar gitgide birbirinden ayrılıyor.

piradaye/i <or.e./d.> 1) örtülü. 2) giyili. 3) sürülü.

pirakerde/i <or.e./d.> sokulmuş olan.

pirakerdax <is.e./d.> sokan.

piramûd <is.e.> çevre, etraf, dört taraf, dolay. EŞ ANL: *dorme, çorşme*.

piranekê <belgis.s.> 1) azıcık. EŞ ANL: *tayneke, 'hebekê*. 2) ufacık, çok küçük.

piranê <belgis.s.> 1) biraz. *Piranê qise fahm biki!* Biraz laf anla! 2) minicik. *Piranê nan da mı*. Bana minicik ekme verdi. EŞ ANL: *bine*.

pirapiste/i <or.e./d.> ona sarılmış olan.

pirasa (Yun.) <is.d.> pırasa.

pirayaye/i <or.e./d.> kavrulmuş olan.

pirayayen <is.d.> kavrulma.

pirayayış <gçs.f.> kavrulmak. [*pirayeno*; em.k. *bıpiray*]

pirayayox <is.e./d.> kavrulan.

piraynaye/i <or.e./d.> kavruktmuş olan.

piraynayen <is.d.> kavurma işi.

piraynayış <gçl.f.> kavurmak. (Örneğin nohut ve çekirdeği kum içinde, ya da ağaçları.) *Ezo ma rê ni'hey piraynena*. Bize nohut kavuruyorum. [*pirayeno*; em.k. *bıpirayni*]

piraynayox <is.e./d.> kavuran.

pirç <is.e.> çıkmayacak yerde çıkan kıl.

pirçin <s.> kıvrıcık tıvli, çok kıllı kimse. *Jû 'heşa pirçin finêdı mayo vijyê*. Kıllı bir ayı aniden önümüze çıktı.

pird <is.e.> köprü.

pirdek <is.e.> köprücük.

pirên <is.e.> fanila, kısa fistan. *Pirêno sûr nênimyeno (atas.)*. Kırmızı fistan saklanamaz.

pirênin <s.> fistanlı.

pirêni <is.ç.> eskiden köylerde haftanın bir günü çıkılan çamaşır yıkama işi.

pirênê feqira yoksullar çamaşır zamanı. (Eskiden bayramlardan üç gün önce zenginlerin çamaşırlarından yararlanabilenler diye yoksullar çamaşır yıkar, ertesi

gün zenginlerin çamaşırlarını yıkarlardı.)

pirênê zengina zenginlerin bayramdan iki gün önce çamaşır yıkama zamanı.

pirênravete/i <or.e./d.> olağanüstü.

pirêş <zf.> sıkılaştırma. (Urganla bağlanan yük gevşeyince, bir odun parçasıyla organ çevrilerek sıkıştırılır.)

pirêş kerdış yükü gerginleştirmek, sıkılaştırmak.

pirêşiyayış <gçs.f.> dolanmak, sarılmak. *Marr pirêşiyayo daro*. Yılan ağaca dolamış. [*pirêşiyeno*; em.k. *bıpirêşyi*] EŞ ANL: *pêşiyayış*.

pêro pirêşiyayış dolanmak (birbirine), birbirine sarılmak (bitkilerde).

piriz (Fr.) <is.d.> priz.

piro <f.ilgeci> ona, onun, altından yukarıya doğru. *Neqerer no awaya piro di!* Davula bu tempoyla vur! [*pı* 'nın yerine isim/zamir koyulabilir.]

piroamayen çarpma.

piroblem (Fr.) <is.e.> problem.

piroblemin <s.> problemlî.

pirodayen <is.d.> 1) dövme, dövüş, kavga. 2) vurgun.

pirodayen dayış 1) dövdürtmek. 2) vurgun vurdürtmek.

pirodayox <is.e./d.> 1) döven, vuran. 2) vurgun vuran.

pirodiskınaye/i VARY: *pirodûsnaye/i*. <or.e./d.> yapıştırılmış olan.

pirodiskıyaye/i <or.e./d.> yapışmış olan.

pirofesör (Fr.) <is.e./d.> profesör.

pirofesorey <is.d.> profesörlük.

pirogırweyayox <is.e./d.> uğraşan, çabalayan.

pirogunaye/i <or.e./d.> çöküntü.

pirogunayen <is.d.> 1) çökme. 2) içine düşme. 3) saplama. 4) yalvarıp teslim olma. 5) YER: Siverek: girme (quşun için).

pirojin VARY: *pirozın*. <is.d.> elek (bulgur eleği).

pirojin ro dayış elekten geçirmek.

pirojin ro deyayış elekten geçirilmek.

pirokerden <is.d.> üzerine dökme işi.

piropexanda (İt.) <is.d.> propaganda.

piropexanda kerdış propaganda yapmak.

piropexandakerdax <is.e./d.> propagandacı.

pirosıyaye/i <or.e./d.> ufalmış olan, ufak ufak doğranmış olan.

pirosıyayış <gçs.f.> ufalamak, ufak ufak doğranmak (avuç içinde ovarak). [*pirosıyeno*; em.k. *bıpirosıyi*]

pirosnaye/i <or.e./d.> ufaltılmış olan, doğranmış olan.

pirosnayış <gçl.f.> ufalamak, ufak ufak doğramak. (Avuç içinde ovarak ufalamak.) *Mı nan pirosna day ro û werd*. Ekmeği

- ayranın içine doğrayıp yedim. [*pirosneno*; em.k. *bıpirosnı*]
- pirotesto** <is.e.> protesto.
- pirotesto kerdış** pirotesto etmek.
- pirovıradaye/i** <or.e./d.> sarkılmış olan.
- piroxram** (Fr.) <is.e.> program.
- piroxram vıraştış** programlamak.
- piroxram vıraziyayış** programlanmak.
- piroxramdar** <is.e.d.> programcı.
- piroxramın** <s.> programlı.
- pirpar** <is.e.> semizotu.
- pirpılık** VARY: *pirpırık*. <is.d.> kelebek.
- pirpırık** BKZ: *pirpılık*.
- pirpısık** BKZ: *pirsık*.
- pirpısiki çekerdiş** karın sepiştirmesi. *Vewra tevera pirpısiki çekena*. Dışarda kar atıştırıyor.
- pirr**₁ <is.d.> uçuş sesi.
- pirr**₂ (Phlv. purr) <s.> dolu.
- pirro kur** etine dolgun.
- pirr biyayış** dolmak.
- pirr kerdış** doldurmak.
- pirr û kur biyayış** YER: Qerxan. dolgunlaşmak.
- pirrbıyaye/i** <or.e./d.> dolu, dolmuş.
- pirrkerde/i** <or.e./d.> doldurulmuş olan.
- pirrkerden** <is.d.> doldurma, dolduruş.
- pirrkerdox** <is.e.d.> dolduran.
- pirrnad** VARY: *pirrnaz*; *pirrnade*. <is.d.> kucakta taşınan başaklı buğday demeti. EŞ ANL: *simbêli*.
- pirrnade** YER: Qelacix. BKZ: *pirrnad*.
- pirrnaz** YER: Sinag. BKZ: *pirrnad*.
- pirrnik** VARY: *pirnik*. <is.d.> 1) hayvan burnu ve ağzı. *Heri pirrnika xo vawit kêveryo, kêver abiya*. Eşek burnunu kapıya vurdu, kapı açıldı. 2) insan burnu ve ağzı (argo). *Merdım esto ki beno zengin, pirrnika xo keno amvero*. Adam var ki zengin olunca, burnunu havaya kaldırır.
- pirrnik berz kerdış** burnu havada olmak. *Zeki tı biyê zengin, pirrnika to biya berrz*. Sen zengin olalı, burnun havada.
- pirrnik kerdış** somurtmak, surat asmak. *Embazi mı ra pirrnik kerda*. Arkadaş bana surat asmış.
- pirrnik tadayış** burun çevirmek, ilgilenmemek. *Mı çiyê to rê nêvato, tiyê pirrnika xo mı ra tadenê*. Sana bir şey demedim, benden burun çeviriyorsun.
- pirrnikberz** <s.> burnu havada.
- pirrnikın** <s.> somurtkan, somurtuk, asık suratlı.
- pirrniktûj** <s.> sivri burunlu.
- pirrpızınayen** VARY: *perpıtınayen*; *perpızınayen*. <is.d.> çırptırma.
- pirrpızınayış** VARY: *perpıtınayış*; *perrpızınayış*. <gç.f.> çırpındırmak, yerde debeletmek, yerde titretmek, can çekiştirmek. *Jûwê dê pıro, zey kerga 'erdo pirrpızına*. Bir vurdu, tavuk gibi yerde çırpındırdı. [*pirrpızıneno* em.k. *bıpirrpızını*]
- pirrpızıyayen** <is.d.> çırpınma.
- pirrpızıyayış** VARY: *perpıtıyayış*; *perrpızıyayış*. <gçs.f.> çırpınmak, yerde debelenmek, yerde titretmek, can çekişmek. (Özellikle kesilen kanatlı hayvanların yerde sıçrayıp titremesi.) *Mı 'siyê dê kerger ro, kerg 'erdo pirrpızıyê* Tavuğa bir taş vurdu, yerde çırpındı. [*pirrpızıyeno*; em.k. *bıpirrpızıyê*]
- pirrtı** VARY: *pirrtı*. <is.e.> basma ve ketenden yatak, yorgan yüzü, giysilik kumaş.
- pirsık** VARY: *pirpısık*. <s.> elyafın tam açılmamış hali.
- pirşonik** YER: Sinag. BKZ: *pirşoti*.
- pirşotin** VARY: *pişotin*. <s.> artıklı.
- pirşoti** VARY: *pirşonik*; *pişortıye*. <is.d.> yemek artığı, sıyrıntı. VARY: *pişoti*.
- pirşûg** VARY: *pişrûg*. <is.e.> 1) talaş, madde kırıntısı (ekmek, cüruf, mıcır). EŞ ANL: *talas*. 2) damların üstünü örtmek için hazırlanan az ıslatılmış, çamur kıvamına gelmemiş toprak.
- pirt** <ünl.> osuruk!
- pirtik** <is.e.> tutam.
- pirtikê** <s.> tutamcık. *Mı cı ra 'helaw waşt, ey pirtikê dê mı*. Kendisinden helva istedim, o bana bir tutamcık verdi.
- piruçek** BKZ: *pirûçek*.
- pirûçek** YER: Qerxan, Qelacix. VARY: *pirûçek*. <s.> ufacık, küçücük. EŞ ANL: *werdiyek*.
- pirûncık** <is.e.> tırmık. EŞ ANL: *pinçürık*.
- pirûncıkı biyayış** tırmalanmak.
- pirûncıkı pıro biyayış** tırmalamak, tırnaklamak. *Pirûncıkı pıro mebi!* Onu tırmalama!
- pirûz** <is.d.> üzüntü.
- pirûz kerdış** üzülme. *Gırweyê ameyo ey serre dı kı, ey wına pirûz kerda*. Onun başına bir iş gelmiş ki, böyle üzüylüyor.
- pirûzın** <s.> üzüntülü, üzgün.
- pirzık** BKZ: *pızlık*.
- pısa** <is.d.> uçkur (şalvarda lastik kanalı).
- pısat** <is.d.> savaş aleti, silah. VARY: *pûsat*.
- pısing** VARY: *pıso*. <is.d.> kedi. *Hewna pısing terrini nêresê, va, "no çi tirşo" (atas.)*. Kedi daha tarhanaya ulaşmadan "bu ekşidir", dedi. *Pısingı çınıya, biya çifte-çifta marran* (Kahraman Gündüzkanat). Kedi yok, fareler ötüşüyor.
- pısinga kedi** evcil kedi.
- pısinga kovı** yaban kedisi, vahşi kedi.
- pısk**₁ <is.d.> keçi ve koyun gübresi.
- pısk**₂ <is.d.> kura. (Kura sonucu çıkan hise.) EŞ ANL: *qure*.

pisk eştış kura çekmek.

pisko VARY: *vışkok; bışkok; bışkov; pışko; fişko*. <is.e.> tomurcuk. (Yaprak ya da çiçek açmak üzere olan tomurcuk.) *Dari pisko kerdo, nezdi ra beno khero*. Ağaçlar tomurcuk tutmuş, yakında yeşer.

pisko dayış tomurcuklanmak.

piskoni <is.e.> 1) yarı yanmış odun. 2) siyah insanlar için söylenir. *O mêrdek, zeno ze piskoni*. O adam çok siyahtır.

piskul <is.d.> kış, dışkı (keçi, koyun, tavşan, deve, geyik için).

piskulın <s.> kışlı, dışkılı.

piskût <is.e.> bisküvit.

pisla (İt.) <is.d.> pusula, not. *Jû pıslayê binûşni kı, wa bızano!* Bir not yaz ki, bilsin!

pislo BKZ: *pising*.

pisqilêt <is.d.> bisiklet.

pıst-pıst <is.d.> fisilti.

piste/i <or.e./d.> sarılı, sargılı.

pisten <is.d.> sarma işi.

pıstık <is.d.> demet.

pıstık kerdış demetlemek.

pıstıka perra para demeti.

pıstıka vılıka çiçek demeti. EŞ ANL: *gul-bang*.

pıstin <is.e.> koltuk altı bölgesi, koyun.

desti pıstin dı mendış eli koynunda kalmak, başarısızlığa uğramak, çaresiz kalmak. (Bir şey yapamaz duruma gelmek.) *Mı nêşa çiyê bikera, wini desti mı pıstin dı mendî*. Bir şey yapamadım, öyle ellerim koynumda kaldı.

pıstin kerdış koynuna-koymak, koltuğuna koymak. *Mı destê xo kerdî xo pıstin û pawit*. Ellerimi koltuğuma koyup bekledim. *'Hendik marro werdî bî, mı xo pıstin dı kerdê wari, bî gird, da mı dı (atas.)*. Daha dün küçük ylandı, koltuğumda besliyordum, büyüdü beni ısırıldı. (Ihanete uğrama anlamına gelir.)

– **xo pıstin kerdış** kendi koynuna koymak. *Desto xo pıstin kı, wa germi bê!* Ellerini koynuna sok ki, ısırısın!

pıstindê xo dı nimitış koynunda saklamak. *Çiyô kı tırtı bî, pıstindê xo dı nimit bî*. Çaldığı eşyayı, koynunda saklamıştı.

pıstış VARY: *pıştış*. <ççl.f.> sarmak. [*pêseno*; em.k. *bıpêsi*]

cı pıstış püskürtmek. *Tiyayo toz keno, tayn aw cı pêş kı wa toz nêkero!* Burada toz kalkıyor, biraz su püskürt ki toz tutmasın!

pêra pıstış birbirine sarmak. *Mı çınay xo pıst pêra*. Ben elbisemi birbirine sardım.

pêyo pıstış birbirine sarmak. *To lay pısti pêyo?* İpleri birbirine sardım mı?

pıra pıstış ona bir şey sarmak. *Ê nayloni*

pıra pêş, wa hi nêbo! O naylonu sar, ıslanmasın!

piro pıstış dolamak, sarmak (bir şeye). *Mı la pıst pıro*. Ona ip doladım. *To la pıst pıro?* İp sardım mı kendisine?

– **xo pıro pıstış** kendini bir işe bulaştırmak. *Gırweyo kı to rê lazım niyo, xo pıro mepêsi!* Seni ilgilendirmeyen işe bulaşma!

po pıstış 1) tutmak (kurşuna, taşa). *Ê amey mı bıkişê, mı dirê qersini pısti po, fına peydi ancıyay*. Beni öldürmeye geldiler, bir kaç kurşun attım, yine geri çekildiler. 2) sarmak (bir şeye). *Nê rewta bidenışkını, fasıla po pêş!* Bu sırtları kur, fasulyeleri ona sar!

ra cı pıstış YER: Qelacix. püskürtmek. *Tiyayo toz keno, tayn awke ra cı pêşê wa toz nêkero*. Burası toz oluyor, biraz su püskürtün ki toz kalkmasın. EŞ ANL: *cı pıstış*.

têra pıstış toparlamak. *Mı ra bı hêrs, çınay xo têra pışt û keydê ma ra şı*. Bana sınırlendi, eşyalarını toparlayıp evimizden gitti.

xo pıstış giyinerek kapanmak.

xoyo pıstış 1) sarınmak. *Makiner la pıst xoyo*. Makine kendisine ip sardı. 2) bulaşmak (bir işe). *Mı no kar pısto xoyo, ezo nêşena bıqedina*. Bu işe bulaşmışım, bitiremiyorum.

pısto-pısto <is.e.> dedikodu.

pısto-pısto kerdış dedikodu yapmak. *Mileta pısto-pısto kena, ez nêzana qandê çıçiyô*. Millet dedikodu yapıyor, nedendir bilmiyorum.

pıstok <is.e.> sargı.

pıstox <is.e.d.> saran.

pış-pış <ünl.> kedi dilinde kediyi çağırma işi.

pış-pış kerdış kedi çağırarak.

pışayış <ççs.f.> mişildamak. *Tûtek rakewto, oyo pışeno*. Çocuk mişil mişil uyuyor. [*pışeno*; em.k. *bıpışı*]

pışk VARY: *pıçk*. <zf.> tıpkı, tıpatıp. *Mı jewê di, pışk to mendê*. Birini gördüm, tıpkı sana benziyordu.

pışkayış <ççs.f.> hapşırarak, aksırmak. *Mı serd giroto, ezo pışkena*. Soğuk aldım, hapşıyorum. [*pışkeno*; em.k. *bıpışkı*]

pışki <is.d.> hapşırık.

pışko BKZ: *pısko*.

pışkoli YER: Qelacix. <is.ç.> kökü havuca benzeyen bir bitki.

pışkovyayış YER: Qelacix. <ççs.f.> tomurcuklanmak. *Dar pışkovyaya*. Ağaç tomurcuklanmış. [*pışkovyeno*; em.k. *bıpışkovyi*]

pışortıye YER: Qelacix. BKZ: *pırşoti*. *Bi bi pışortıye, ma eşt dewaro ver*. Artık olmuştü, hayvanların önüne attık.

pişotin BKZ: *pişotin*.

pişoti YER: 'Hesûd. BKZ: *pişoti*.

pişrûg YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *pişrûg*.

pişt₁ <is.e.> dek. (Ucu sivrileştirilmiş kısa odun parçası.)

pişt kay kerdış ucu sivrileştirilmiş odun parçalarını çamura saplayarak oynanan bir oyun.

piştê ayri değirmen mili, değirmen taşını çeviren mekanizma.

pişt₂ <ünl.> pist! (kediyi kovma).

pişt-pişt kerdış kediye kovalamaya seslenmek. *Mi pişt-pişt kerd, pising remê*. Kediye seslenince, kedi kaçtı.

pişte/i <or.e./d.> sarılı.

piştış BKZ: *pistiş*.

pıt BKZ: *pitik*.

pıt <zf.> seğirme. *Goşto pıt pıt erziyeno*. Et seğiriyor.

pıt-pıt <is.d.> patırtı, çatırtı.

pıt-pıt kerdış patırdamak. *'Hendi pıt-pıt meki!* O kadar patırdama!

pıtık₁ VARY: *pit*. <is.d.> kız bebek.

pıtık₂ <zf.> daha önceki (gün ve yılda kullanılır).

pıtık perarey daha önceki gün. *Vizêr nê, perrey nê, pıtık perarey*. Üç gün önce.

pıtık pêrar daha önceki sene. *Par nê, pêrar nê, pıtık pêrar*. Geçen sene değil, önceki sene değil, daha önceki sene.

pıtık pêrarên üç sene önceki.

pıx₁ VARY: *bûx*. <is.e.> buhar.

pıx kerdış buharlaşmak. *Awa pıx kena*. Su buharlaşıyor.

pıx ser finayış buharlaştırmak.

pıx ser kewtış buharlaşmak (aşırı derecede).

pıx vıjyayış buhar çıkmak, buharlaşmak.

pıx₂ <ünl.> korku verme işi (bağırış).

pıx kerdış korku vermek, korkutmak. (Aniden saklandığı yerden kişinin karşısına çıkarak yüksek sesle korkutmak.)

pıxayış <gçs.f.> boğulur gibi ses çıkarmak. [*pixeno*; em.k. *bıpıxı*]

pıxêri YER: 'Hesûd, Ş. Cori. <is.d.> şömine. EŞ ANL: *locin*.

pıxın <s.> buharlı.

pızdo <is.e.> şişkin toparlak kişi.

pızdo kerdış şişirmek (aşırı derece giyinip).
xo pızdo kerdış üstüste giyinip kendini şişirmek. *Boll çına dayo xo ra, xo kerdo pızdo*. Çok kalın giyinmiş, kendini şişirmişsin.

pızıkı YER: Piran. <is.d.> balon. EŞ ANL: *pındılık*.

pızlık VARY: *pızırık*; *pırzık*. <is.d.> kabarcık (vücutta oluşan).

pızlık biyayış kabarcıklanmak. *Ez zengena*

girweyaya, destê mi biyo pızlık. Kazmayla çalıştım, elime kabarcık çıkmış.

pızlıg <is.d.> gelişmemiş sebze.

pızote <is.e.> fatmacık (zool).

pızparık YER: Qerxan. <is.e.> çiğdem. *Pız pız pızparık, mı embaza to diya*. EŞ ANL: *isparık*.

pızırık BKZ: *pızlık*.

pi₁ (Phlv. pid/pidar) <is.e.> baba. *Piyê to koti rayo?* Baban nerelidir? *Tı lajê pêrdê mı niyê, perrey bıda to*. Babamın oğlu değilsin, sana para vereyim. *Bawo, tiyê şinê koti?* Baba, nereye gidiyorsun? *Veyv şiya pêrandê xo*. Gelin baba evine gitmiş. [bük. *pêr*; vok. *bawo/bao*]

pi₂ <ünl.> pi! (tükmek için).

picema <is.d.> pijama.

pickane/i <is.e./d.> zamansız doğan hayvan.

pij <is.e.> turnakların kenarında çıkan sert, ince et çıkıntısı.

pijik₁ VARY: *pincık*. <is.e.> sürgün (ağacın vb.). (Fidanın kökünden çıkan sahte dal.)

pijik₂ VARY: *pızık*. <is.e.> 1) ucu sivriltilmiş odun. (Kenger benzeri yumru lu bitkileri sökmek için.) 2) kilim dokumada gerilen iplerin birbirlerine karışmaması için üstlerine geçirilen çubuk.

pikal <is.e.> ata.

pil₁ <s.> 1) ulu. 2) büyük (yaşça). *Tı mı ra pilê*. Sen benden yaşlısın. *Pil pilina xo, qız qızına xo bizano!* (deyim). Büyük büyüklüğünü, küçük küçüklüğünü bilmeli! 3) ailenin büyüğü, ailede etkisi olan.

pil biyayış büyümek.

pil kerdış bakımını yapıp büyütme. *Nê qeçeki mı kerdı pil*. Ben bu çocukları büyüttüm.

pil û peleng yaşlı başlı.

pil û qız yaşlı genç.

pilê keyi aile reisi.

pilêri daha yaşlı.

pi₂ (İt.) <is.e.> pil.

pilan (Fr.) <is.e.> plan.

pilan kerdış plan yapmak.

pilanker <is.e.d.> plancı.

pılaq (Fr.) <is.d.> plak. EŞ ANL: *qerebafûn*.

pilek <s.> lider anlamına gelir. *Bakalê ma, pilekê ezbeta ma bı*. Dedemiz, ailemizin lideriydi.

piley <is.d.> yaşlılık, büyüklük.

pilkerden <is.d.> bakımını yapıp büyütme.

pilkerdax <is.e.d.> büyüten.

pilot (Fr.) <is.e.d.> pilot.

pilvatık <is.d.> atasözü. EŞ ANL: *vatena verênan, qısey verênan*.

pin YER: Qerxan. <is.e.> kümes. EŞ ANL: *dûnek, done*.

pinc (İr.) VARY: *pinç*. <is.e.> piç.

pincey <is.d.> piçlik.

pinçik₁ <s.> vaksiz doğan hayvanlar. EŞ ANL: *pickane/i*.

pinçik₂ YER: Qerxan. BKZ: *pijik*₂.

pinç BKZ: *pinç*.

pine <is.e.> yama. VARY: *pinî*.

pine kerdış yamalamak.

pine pa nayış yama yapıştırmak. *Dawıtey dēsi rjiyayo, şo pineyê panî*. Duvarın sıvası yıkılmış, git bir yama yapıştır.

pinekerde/i <or.e./d.> yamalanmış olan.

pineyin <s.> yamalı.

pinî YER: Qerxan. BKZ: *pine*.

pipık <s.> 1) çok dar. *Nê pantori 'hendık tengi, zenê ze pipiki*. Bu pantolonlar düdük gibi dar. 2) düdük.

pipî <is.d.> düdük. (Genelde söğüt kabuğundan yapılan düdük.)

piqab (İng.) <is.d.> pikap.

pir (Phlv. *pîr* 'yaşlı') <s.> yaşlı.

pir biyayış yaşlanmak. *Na ceniyek boll biya pir*. Bu kadın çok yaşlanmış.

pir kerdış yaşlandırmak.

pir û pak 1) tertemiz. 2) yaşlı ve temiz.

piramit <is.e.> piramit.

Pirbab₁ <öz.e.> 1) bir ziyaret adı (Çermik'te). (Kumun altına para bırakılır, suyu içilir ve kurban kesilir.) 2) Çermik'te bir yayla adı.

pirbab₂ <is.e.> birkaç kuşak gerisi.

pirbiyayen <is.d.> yaşlanma.

Pir'ereb YER: Qelacix. <öz.e.> Noel baba. (Yılbaşında ihtiyar kayınbaba ve genç gelin kılığına girip kol kola takılıp ev ev dolaşıp yiyecek toplayıp bir yerde toplanıp hep beraber yerler.) EŞ ANL: *Kelankose*.

pirey <is.d.> yaşlılık.

pirî <is.d.> ihtiyar kadın, yaşlı kadın. *Jû pirê, jû zi torına cı bena*. Bir ihtiyar kadın, bir de torunu vardı.

pira qotiki veba hastalığından kırılan bir aileden, hayatta kalan tek yaşlı kadın.

pirê! <vok.> ihtiyar kadın!

pir'hebotk <is.d.> cadı.

pirhebotk YER: Qerxan. <is.d.> örümcek. EŞ ANL: *pirık*.

pirık₁ <is.d.> örümcek.

pirık₂ <is.d.> sap hastalığı. (Hayvanlar bu hastalığa yakalanınca titreyerek ölürler, etleri sararır.)

pirık piro dayış ölüm hastalığına yakalanmak (hayvanlarda). *Manga rınd bi, pirık da piro, lerzê lerzê û merd*. İnek iyiydi, ölüm hastalığına yakalandı, titreye titreye öldü.

piriki <is.d.> 1) böcek ağları, örümcek ağları. 2) buruşma (su içindeki eller için).

piriki biyayış buruşmak (su içindeki eller için).

piriki gırêdayış böcek ağı örmek.

pirkek <is.d.> yaşlı kadıncağız.

pirkerden <is.d.> yaşlandırma.

pirket <is.e.> briket. (Tuğla biçimli yapı malzemesi.)

pirketdar <is.e.d.> briketçi.

pirketdarey <is.d.> briketçilik.

Pirquli <öz.d.> bir ziyaret adı (Çermik'te).

pis <s.> 1) pis. *O merdım boll piso, ey ra dûri kewê!* O adam çok kötüdür, ondan uzak durun! 2) kirli. *Tiyayey boll pisi, tayn pak kı!* Buralar çok kirli, biraz temizle! 3) beğenilmeyecek durumda olan. *Mı rê çınay to piso, omışê to nêbeno*. Elbiseni beğenmiyorum, sana yakışmıyor. 4) çirkin, sevimsiz olan. *No lajek piso, xasek niyo*. Bu çocuk çirkindir, güzel değil. 5) utan-dıracağı durum. *To mêrdek kerd pis*. Sen adamı utandıracak duruma getirdin.

çiyö pis pislik, pis şey.

pis biyayış 1) pis olmak, pislenmek, pisliğe bulaşmak. *Biyê pisi, hini nêzanê se kerê*. Pis olmuşlar, artık ne yapacağını bilmiyorlar. 2) kötü duruma düşmek. 3) kirlenmek (namusu).

pis kerdış 1) pisletmek, pislemek, pisliğe bulaştırmak. *Lajeki binê xo kerdo pis*. Oğlan altını pislemiş. 2) kötü duruma sokmak. *İna dıŝmenê xo kerdı pisi*. Onlar düşmanlarını kötü duruma soktular. 3) kirlenmek (namusu). *Namûsê na key-neker kerdo pis*. Bu kızın namusunu kirlenmiş.

– **pê pis kerdış** birbirini kötü duruma düşürmek.

piso mırdar pis mundar.

pisbiyayen <is.d.> pislenme, pisliğe bulaşma.

pisek <s.> pislik (canlılar için).

pisey <is.d.> 1) pislik. *Xozi pisey wenê*.

Domuzlar pislik yer. 2) kötülük. *Hedê xo bızan, tiyê boll pisey kenê*. Hadini bil, çok kötülük yapıyorsun.

pisker <is.e.d.> 1) pisleyen, kirlen. 2) kötüleyen.

piskerden <is.d.> 1) pisletme, pisleme. 2) kötü duruma sokma.

pişk YER: Qerxan. <is.e.> çise.

pişk dayış yağmur yağmak (ince ince). *Varano hêdi hêdi pişk keno*. Yağmur yavaş yavaş yağıyor.

pişk kerdış çiselemek.

pişole YER: 'Hesûd. <is.e.> tarlalarda yetişen, soğan yüksekliğinde ve soğana benzer, yaprakları dönüp yükselen, soğancık köklü yenen bir ot çeşidi.

piya <zf.> birlik, birlikte. (etimol. *pê-ya*). *Ez qayıla toya piya şıra sûk*. Şehire seninle beraber gitmek istiyorum.

piya mendiş beraber kalmak.
piya pê kerdîş birbiriyile idare etmek. *Xo rê piya pê bikerê, lej mekerê!* Birbirinizle idare edin, kavga etmeyin!
piyabeste/i <or.e./d.> birleşik.
piyabestin <is.d.> birleşik.
piyabestox <is.e.d.> 1) takan. 2) birleştiren.
piyadar <is.e.d.> birlikçi.
piyade (İr.) <is.e.> piyade.
piyase (İt.) <is.e.> 1) piyasa. 2) külhanbeyi yürüyüşü yapma işi (yanyana).
piyase kerdîş külhanbeyi yürüyüşü yapmak (yanyana).
piyaz <is.e.> soğan.
piyazo kiho yeşil soğan.
piyazın <s.> soğanlı.
piyey <is.d.> babalık.
pize VARY: *pizi*. <is.e.> 1) karın, mide. *Mı xo pize dı va, "bêra vera şıma"*. İçimden "size geleylim", dedim. 2) kadın rahmindeki bebek.
pize honik biyayış içi rahat olmak.
pize honik kerdîş içi rahat etmek. *Ey soyın dı zanayına xo kerd, pizey xo kerd honik.* O sonunda bildiğini yaptı, içi rahat etti.
pize pey veşayış birine acımak, birine üzüntü duymak. *O keye boll feqiro, pizey mino pey veşeno.* O aile çok fakirdir, onlar için üzülüyorum.
pize pey veşnayış birine acınmak.
pize piro gunayış ihşala yakalanmak. (Yenilen bir şey mideye dokununca, ihşal olunca söylenir.)
pize ro nayış kaptırmak. *Nêşa maldê xo rê wahêrey bikero, na şari pize ro.* Malına sahiplik edemedi, başkalarına kaptırdı.
pize şıyayış ihşal olmak. *Ezo nêweş, pizey mino şıno.* Ben hastayım, ihşal olmuşum.
pize tırşıyayış mide ekşimek. *Ez kı şefaşine rib wena, pizey mı tırşiyeno.* Sabahları pekmez yediğimde, midem ekşir.
pize tırşnayış mide ekşitmek.
pize veşayış acımak (başkasına), üzüntü duymak. *Ekı şar to ro do, fina pizey mı do to rê biveşo.* El seni döverse, yine ben sana acıyacağım.
pize veşnayış acımak (başkasına). *Pizey mı ey rê boll veşeno.* Ben ona çok acıyorum.
pizeyo qız midenin göbekten aşağıdaki bölümü.
pizeyo saf saf içli.
pizeyo werdı küçük mide.
xo pize dı vatış içinden söylemek. *Mı xo pize dı va, "bêra vera şıma"*. İçimden "size geleylim", dedim.
pizek <is.e.> midecik.
pizekê gışta parmak etleri.
pizeveş <s.> acıma duygusu olan, yumuşak

yürekli.
pizeya <s.> hamile. EŞ ANL: *'hala, dıgani, ohalara.*
pizik YER: Bûdran. BKZ: *pjik.*
pizkane <is.e.> cıvıtma, cıvık konuşma.
po <f.ilgeci> yukarıya doğru. *Darê ûja dı bi, ez po kewta diyar.* Bir ağaç ordaydı, ona tırmandım. [p'nın yerine isim/zamir koyabilir.]
poberde/i <or.e./d.> 1) tırmandırılmış. 2) şımartılmış olan.
poberdox <is.e.d.> 1) tırmandıran. 2) şımartan. 3) ilerletip götürten.
poç VARY: *poçık; boçık*. <is.d.> 1) kuyruk. *Poça kutiki qalib nêtepêşena (atas.).* Köpeğin kuyruğu kalıp tutmaz. 2) kuyruk sokumu.
poç şanayış kuyruk sallamak. *Ekı a poç nêşano, kes ay dıma nêgeyreno (atas.).* O kuyruk sallamazsa, kimse onun arkasında dolanmaz.
poç xo finayış apar topar gitmek. *Ez qıraya pıro, poç vışt xo û şı.* Kendisini azarladım, apar topar çekip gitti.
poçderg <s.> uzun kuyruklu.
poçık BKZ: *poç.*
poçık dekewtiş kuyruk kayması.
poçıka cıxari <is.d.> izmarit.
poçıkek <is.d.> kuyrukcuk.
poçikestor <is.d.> yemlik otu. (Kökü beyaz havuca benzer yenilmez, yaprakları saçlı yenir bir ot çeşidi.)
poçıkın <s.> kuyruklu.
poçıkıstor BKZ: *poçikestor.*
poçıklûwek <is.d.> tilki kuyruğuna benzeyen, geniş yapraklı, mor renkli bir çiçek çeşidi.
poçman YER: Bibol. BKZ: *poşman.*
poçqol <s.> kısa kuyruklu.
poj YER: Sinag. BKZ: *panj.*
pol <is.e.> bakır para.
polat <is.e.> çelik.
polek₁ <is.e.> çiğitten yeni çıkmış iki yapraklı pamuk fidanı.
polek₂ <is.e.> bakır. EŞ ANL: *baqır.*
polek₃ YER: Piran. <is.d.> düğme. *Poleka to çowta.* Düğmen eğridir. EŞ ANL: *mak, gocag.*
polek_{in} <s.> bakırlı.
polis YER: Qula <s.> inkâr.
polis biyayış inkâr olmak.
polis kerdîş inkâr etmek. *Tı hım kenê, hım polis kenê.* Hem yaparsın, hem inkâr edersen.
politik <s.> politik.
politiqa (İt.) <is.d.> politika.
politiqa kerdîş politika yapmak.
Polonya <öz.d.> Polonya.
Polonyayij <öz.e.d.> Polonyalı.

popo <zf.> gitgide. *Tiyê popo şinê ravey.* Sen git gide ileri gidiyorsun.

porr VARY: *por.* <is.e.> saç.

porr perrayış saç tutmak.

– **pê porr perrayış** saç saça tutuşmak. *Ceni perrayê pê porr, êyê lej kenê.* Kadınlar saç saça tutuşmuş, kavga ediyorlar.

porr sipe kerdış saç ağartmak.

porrê estor at yelesi.

porrê mili yeles.

porrê qoçan mısır püskülü.

porrtık YER: Qerxan. <is.e.> tepedeki saç tutamı.

porrderg <s.> uzun saçlı.

porrin <s.> saçlı.

porrsipe VARY: *porşıpı.* <s.> aksaçlı, ihtiyar.

porrsiya <s.> siyah saçlı.

porrsûr <s.> kırmızı saçlı.

porrtaşte/i <or.e./d.> tıraşlı (saçlı).

porrzerd <s.> sarı saçlı.

Portekiz <öz.e.> Portekiz.

posayış <ğçl.f.> ummak, umut etmek. *Mı no gırweyo wına pis to ra nêpostê.* Böylesine pis bir işi senden ummuyordum. [*poseno;* em.k. *bıposı;* ğçm.z. *post*]

posta (İt.) <is.e.> posta.

postacı <is.e.d.> postacı.

postal <is.e.> ayakkabı. EŞ ANL: *papûç, yemeni, sewll.*

postalca <is.e.> ayakkabılık. *Aşık verda postalca, veşt 'İndani ser.* Davulcuyu ayakkabılığa bırakılınca, o da yüklüğe koştu (herkes oturacağı yeri ve hadini bilsin almanına gelir).

postaxane <is.e.> postahane.

poste VARY: *postı; poşte.* <is.e.> deri.

poste biyayış yüzülmek. EŞ ANL: *sero biyayış.*

poste kerdış yüzmek (deriyi).

poste piro nayış derisini kabartmak (döverek). *Mı 'hendık day pıro, 'eyni poste na pıro.* Ben o kadar dövdüm ki, derisini kabarttım.

postekerde/i <or.e./d.> yüzülmüş olan (derisi).

postepenir <is.e.> ucu iğneli, içinde fitil bulunan ve fitili yenen bir ot.

posteyin <s.> derili.

postı YER: Qerxan. BKZ: *poste.*

poşeme YER: Qelacıx. BKZ: *panşeme.*

poşiyaye/i <or.e./d.> şımarık.

poşiyayox <is.e.d.> 1) tırmanan. 2) şımaran. 3) ilerleyip giden.

poşman VARY: *poçman.* <zf.> pişman.

poşman biyayış pişman olmak.

poşman kerdış pişman etmek. *Hero tı ûna bıki, rojê bêro ci, ez do to poşman kera.* Sen böyle yap, bir gün gelip çatsa, seni pişman edeceğim.

poşmaney <is.d.> pişmanlık.

poşte BKZ: *poste.*

pot <is.d.> 1) kanat uçlarındaki uzun, köklü tüy. 2) yolunmuş kümes hayvanı.

pot kerdış tüyünü yolmak (kümes hayvanlarının).

potin <is.e.> bot. *Potini xo pay kı, vewra varena.* Ayağına bot giy, kar yağıyor.

potre (Fr.) <is.e.> pudra.

potre kerdış pudralamak.

poviyaye/i <or.e./d.> çıkık.

pox <is.d.> dolayı, ötürü, sebebiyle. *No gırwey to poxda mı ra nêbi.* Bu işin benden dolayı olmadı.

a pox ra ondan dolayı. *A pox ra mı to rê va, "ey hetek meşo!"* Sana ondan dolayı, "onun yanına gitme", dedim.

poxa cı birinden dolayı. *Poxa cı koyê mına, ez zi biya sûzdar.* Bana sebep oldu, ben de suçlu duruma düştüm.

poxa cı pa koyayış birine sebep olmak.

poxda cı ra dolayısıyla. *Poxda cı ra kufletdê xo vero vijyayê.* Dolayısıyla ailesine karşı çıkıyordu.

poxrengi <is.d.> aşırı sıcaklık kokusu.

poxrengi vijyayış aşırı sıcaklık kokusu çık-mak.

poz (Fr.) <is.e.> poz (resim ve fotoğrafta).

pozbend YER: Qerxan. <is.e.> pazibent. (Yatarken bir tarafı kendi koluna bir tarafı hayvanın ayağına bağlanan ip, kolçak.)

pozık <is.e.> ağzılık. (Hayvanın ısırmasına, zararlı bir şey yemesine, anne sütünü emmeye engel olmak için ağzına takılan deri ve bez gibi kafes.) EŞ ANL: *alwe.*

pozmiş <is.e.> bozma. (Tarla, bağ ve bahçenin son ürününü toplama işi.)

pozmiş kerdış bozmak. *Ma 'erdê xo pozmiş kerdo, şıma şenê dewarê xo viradê miyan.* Tarlamızı bozduk, hayvan-larınızı içine bırakabilirsiniz.

pozmişkerde/i <or.e./d.> bozulmuş olan. (Son ürünü toplanmış olan tarla, bağ ve bahçe.)

psikoloji (Fr.) <is.e.> psikoloji.

pûa <is.d.> kav (süğüt ağacı kavı). (Eskiden çakmak taşları birbirine çarptırılarak kıvılcım çıkarılır, kavın üstüne düşen kıvılcım kavı yakınca ateş yanardı.)

pûç₁ <s.> çürük (kabuğun içi, ceviz vb.).

goza pûç içten çürümüş ceviz.

pûç biyayış çürümek. *Çıyo raşt pûç nêbeno (atas.).* Doğru şey çürümez. *Miyanê na daro beno pûç.* Bu ağacın içi çürüyor.

pûç kerdış çürütme. *Qısanê zûrkera pûç kerê!* Yalancıların laflarını çürüttün!

pûç₂ <s.> uyuşuk.

pûç biyayış uyuşmak. *Lınga mı biya pûç, ezo nêşena ray şıra.* Ayağım uyuşmuş,

- yürüyemiyorum. EŞ ANL: *hingilêsyayış, çengezyayış, tevijyayış.*
- pûç kerdış** uyuşturmak. *Derzin dê mı qol ro û kerd pûç.* Koluma iğne yapıp uyuşturdu.
- pûçey₁** <is.d.> çürüklük.
- pûçey₂** <is.d.> uyuşukluk.
- pûçık** <is.e.> çorap. EŞ ANL: *gerwe.*
- pûçıkın** <s.> çoraplı.
- pûçıl** YER: Sınag. BKZ: *pûçle.*
- pûçker₁** <is.e.d.> çürüten.
- pûçker₂** <is.e.d.> uyuşturan.
- pûçle** VARY: *pûçıl.* <is.e.> yumurta kabuğu, ceviz kabuğu.
- pûk₁** <is.e.> dondurucu soğuk, kar fırtınası. *Ewro serdo, pûko.* Bugün çok soğuktur.
- pûkê pir** karakış fırtınası. (Mart ayının ortasındaki bu soğuk ağaçlardaki tomurcukları patlatır.) *Emşo pûkê piro, kam kı tevera bımano cemıdyeno.* Bu gece çok soğuktur, dışarda kalan donar.
- pûko xezeb** çok sert soğuk. *To nêdi, o roj çend lûk bı, pûko xezeb bı.* O gün ne kadar acımasız ve sert hava vardı, görmedin mi?
- pûk₂** <is.e.> 1) telaş. 2) sezme (kuşlarda). EŞ ANL: *ûn.*
- pûk kerdış** 1) telaşlanmak. *'Hendi pûk meki, çiyê nêbeno.* O kadar telaşlanma, bir şey olmaz. *Tiyê çı 'hend pûk kenê perrey to estê, tı veyşan nêmanenê.* Sen niye o kadar telaşlanıyorsun paran var, aç kalmazsın. 2) sezme (kuşlarda). *Mırıçikiyê pûk kenê, ya varan yanzi vewr do bıvaro.* Kuşlar yağmur ya da kar yağacağını sezmişler.
- pûl** (İr.) <is.e.> pul.
- pûlık** YER: Qelacıx. BKZ: *tûlık.*
- pûn** <is.e.> tüneme.
- pûn biyayış** tünemek.
- pûnc** <is.e.> birbirine sarılmış çalı, bitki kümesi.
- pûne** <is.e.> yarpuz (yenir). EŞ ANL: *nahne.*
- pûnek** <is.e.> tavuk kümesi. EŞ ANL: *hole.*
- pûngal** <is.e.> tavukların yumurtladığı yer. (Tavuklar başka yere yumurtlamasın diye burada her zaman bir yumurta bırakılır.)
- pûr** <is.e.> 1) kabuk. 2) derinin yüzü. 3) kalırlı toprak, erozyona uğramış toprak.
- pûr biyayış** 1) kabuğu soyulmak, kavlamak. *Na çınayêr pûr biya.* Bu çınar ağacı kavlamış. 2) derinin soyulması (güneşten). 3) budanmak. *Nê 'sayêri pûr biyê?* Bu elma ağaçları budanmış mı?
- pûr kerdış** 1) kabuğu soymak, kavlatmak. 2) deriyi soymak. 3) budamak. *Ez do şıra rezê ma pûr kera.* Bağımızı budamaya gideceğim. EŞ ANL: *qot kerdış.*
- pûrbiyaye/i** <or.e./d.> 1) kabuğu soyulmuş, kavlak. 2) budanmış.
- dara pûrbiyayi** kavlak ağaç.
- pûrın** <s.> kabuklu.
- pûrker** <is.e.d.> budayan.
- pûrkerde/i** <or.e./d.> budanmış olan.
- pûrt** <is.e.> tiftik.
- pûrt ser finayış** tiftikletmek. *Şıma pûrt vışto na xaliyer ser.* Halıyı tiftikletmişsiniz.
- pûrt ser kewtış** tiftiklenmek. *Pûrt kewto nê çiteki ser.* Bu kumaş tiftiklenmiş.
- pûrtın** <s.> tüylü.
- pûrti** <is.d.> tüy.
- pûrti rûçıknaıyış** tüylerini yolmak.
- pûrti rûçıkıyayış** tüylerin soyulması.
- pûrti ser finayış** tüylendirmek.
- pûrti ser kewtış** tüylenmek. *Pûrti kewta qazaxda mı ser.* Kazağım tüylenmiş.
- pûrtiya mili** yele. (Bazı hayvanların ensesinde veya boynunda bulunan uzun kıllar.) EŞ ANL: *porê mili.*
- pûrtqal** (Fr.) <is.d.> portakal.
- pûsat** BKZ: *pısat.*
- pûş** <is.e.> kuru yaprak.
- pûş û palax** kuru ot ve yaprak karışımı.
- pûşın** <s.> kuru yapraklı.
- pûşt** (İr.) VARY: *pûst.* <s.> 1) puşt. 2) kalleş, güven vermeyen. EŞ ANL: *qelas.*
- pûştey** VARY: *pûstey.* <is.d.> 1) puştluk. 2) kalleşlik.
- pûştey kerdış** 1) puştluk etmek. 2) kalleşlik etmek.
- pûşteya** kalleşçe.
- pût** (Phlv. büt) <is.e.> put.
- pût kerdış** putlaştırmak.
- pûtik** <is.e.> ince saç. *Pûtikê to rûçıkkena ha!* Saçlarını yolarım ha!
- pûtperes** (İr.) <s.> putperest.

Q - q

qab (Tk.) <is.e.> kaplama.

qab kerdış kaplamak.

qaba YER: 'Hesûd. <ön ed.> dolayı, için. *Ez qaba to amanê tiya.* Senin için buraya

geldim. EŞ ANL: *qandê, sewê.*

qabın <s.> kaplı.

qabırxe <is.e.> kaburga. EŞ ANL: *parşı.*

qabırxe gırotış gururlanmak, gurur yapmak.

Pêrê cı qısayênda gıran darıt cı, ey qabırxe gırot, o hını nıno tiya. Babası ağır laf vurdu, gurur yaptı, artık buraya gelmez.

qabırxeqalın <s.> gururlu.

qabixêr BKZ: *qubaxêr*.

qabin (Fr.) <is.d.> kabin.

qabına (Fr.) <is.d.> kabine.

qabkerde/i <or.e./d.> kaplı.

qabkerdax <is.e.d.> kaplayan.

qablo (Fr.) <is.e.> kablo.

qabxêr YER: 'Hesûd. BKZ: *qubaxêr*.

qabze <is.e.> dipçik.

qaçax <s.> kaçak.

qaçaxdar <is.e.d.> kaçakçı.

qaçaxdarey <is.d.> kaçakçılık.

qadi (Ar.) <is.e.> kadı.

qaê YER: Qerxan. BKZ: *qay*.

qaf <is.e.> 1) kepçe. (Su kabağından yapılmış sadece su için kullanılan kepçe) 2) kepçe yapmaya yarayan su kabağı.

qafık <is.d.> kafa taşı.

qafıka serri kafa taşı.

qafılqeda <is.e.> ani bela. *No çı qafılqeda bı koya toya.* Bu ne ani belaydı başına geldi.

qafiye (Ar.) <is.e.> kafiye.

Qafqasya <öz.d.> Kafkasya.

Qafqasyayij <öz.e.d.> Kafkasyalı.

qafqêr YER: Sinag. BKZ: *qubaxêr*.

qal₁ <is.e.> bahis, konuşulan şey. *Ekı qalê kutiki kenê, çıwe xo kısta ronı! (atas).* Köpeğı an, çomağı hazırla!

qal û bela ezel, dünyanın kuruluşu. *Na kısa qal û bela ra esta.* Bu laf dünyanın kuruluşundan var.

qal biyayış bahsi olmak. *Ezo koti şına qalê toyo beno.* Nereye gidersem bahsin oluyor.

qal kerdış bahsetmek. *Gamıka verên ma qalê to kerdê.* Demin senden bahs ediyorduk.

qal₂ <is.d.> sayı, parti, set, devre (oyunda). (Oyunda taraflardan birinin yaptığı sayı, oynanan oyunların her bir bölümü.) EŞ ANL: *bele*.

qal gırotış ciddiye almak. *Ez şıya qompanedê cı, ina ez qal nêgırota.* Toplanmalarına gittim, beni ciddiye almadılar.

qal po kerdış yenmek, galip gelmek, oyunda bir parti kazanmak. *Mı qalê kerd po.* Ben onu yendim.

qalayış <ğcs.f.> melemek. *Kavıra qalena.* Kuzu meliyor. [*qaleno*; em.k. *bıqalı*] EŞ ANL: *wahrayış*.

qalender BKZ: *qelender*₃.

qalıb (Ar.) <is.e.d.> kalıp. *Lıncı bêsımer qalıb nêtepêşena (deyim).* Samansız çamur kalıp tutmaz. EŞ ANL: *kıp*.

qalıb girêdayış kalıp bağlamak.

qalıba sabûni sabun kalıbı.

qalibê betoni beton kalıbı.

qalık <is.d.> küçük patlıcan.

qalın <s.> kalın.

qalın biyayış kalınlaşmak, kalın olmak.

qalın kerdış kalınlaştırmak.

qalınay <is.d.> kalınlık.

qalix <is.d.> kar deposu. (Kışın sıkıştırılarak toplanan karın üstü kalın bitki örtüsüyle kaplanır, yazın kalıplar halinde kesilip kullanılır.)

qalix girêdayış karları bir araya toplayıp depolamak.

qalite <is.e.> kalite.

qalonç BKZ: *qalûçi*.

qalori <is.e.> kalori.

qalqalyayış YER: Gewrek. BKZ: *qarqar-yayış*.

qaltax <is.d.> orospu, kahpe.

qaltaxey <is.d.> kahpelik.

qalûçi <is.d.> orak. EŞ ANL: *weraxi*. VARY: *qalûnçi; qalonç*.

qalûçi kerdış oraklamak.

qalûça ver şanayış oraklamak, orakla biçmek. *Ma vaş şana qalûça ver û pêro qedina.* Otu oraklayıp hepsini bitirdik.

qalûnçi BKZ: *qalûçi*.

qam <is.e.> boy derinliği (su içinde).

qam biyayış boy olmak (suyun içinde, insan boyunu geçmemesi).

qam dayış boy vermek.

qama <is.d.> kama.

qamçi <is.e.> kamçı.

qamet (Ar.) <is.e.> kamet.

qamet kerdış kamet getirmek.

qamır BKZ: *qamûr*.

qamiş <is.e.> kemiş. EŞ ANL: *'ecem*.

qamişın <s.> kemişli.

qampanya <is.d.> kampanya.

qamqe <is.e.> yonga, kıymık. EŞ ANL: *qıbıx*.

qamqey kerdış yongalamak, kıymık haline getirmek.

qamqeyın <s.> yongalı.

qamûr VARY: *qamır*. <is.e.> küme halinde yetişen, yaprakları yükseldikçe incelen ve 50 cm yükselen ve sulak yerlerde yetişen, yaprak kenarları keskin bir bitki.

qamyon <is.d.> kamyon.

qancerik VARY: *qanzêrık; qazêrık; qanzırık*. <is.e.> sütlü ot çeşidi (keklik üzümü).

qandê <ön ed.> dolayı, için. *Qandê to, ez kardê xo ra berey menda.* Senin için işime geç kaldım. EŞ ANL: *qaba, sewê*.

qandê cı onun için. *Qandê cı xo metewni!* Onun için kendini incitme!

qandê çıci 1) niçin, ne için. 2) neden dolayı.

qandê coy onun için, bundan dolayı, o nedenle, böylece. *Ûja rınd niyo, qandê coy*

- mı to rê va, "ûja meşo"! Orası iyi değil, onun için sana "oraya gitme", dedim!*
- qandê kê** kimin için.
- qangıran** <is.e.> kangren.
- qangırû** (Fr.) <is.d.> kangru.
- qanık** <is.e.> sakız, çiklet.
- qanık cawıtış** sakız çiğnemek.
- qanikê kengeri** kenger sakızı.
- qanıkvaş** <is.e.> hindiba.
- qansêr** <is.e.> kanser.
- qansêr biyayış** kanser olmak.
- qansêr kerdış** kanser etmek.
- qantın** (Fr.) <is.d.> kantine.
- qanûn** (Ar.) <is.e.> kanun, yasa.
- qanûn ra vijyayış** yasa dışına çıkmak.
- qanûni tevera** yasa dışı.
- qanûni** (Ar.) <s.> kanuni, yasal, meşru.
- qanûnravete/i** <or.e./d.> kanun dışı, yasa dışı.
- qanûnravıyaye/i** <or.e./d.> yasa dışına çıkmış.
- qanzêrık** YER: Qelacix. BKZ: *qancerik*.
- qanzirık** YER: Gewrek. BKZ: *qancerik*.
- qapaney** <is.d.> mahsur. *Boll vewr varê bi, qapaney bi, ma nêşayê bêmi keye.* Çok kar yağmıştı, mahsur kaldık, eve gelemediyorduk. EŞ ANL: *basrax*.
- qapax** [x]~[ɣ] (Tk.) <is.e.> kapak.
- qapqapi** YER: Qerxan. <is.ç.> nalın, tahta terlik.
- qapsûn** (Fr.) <is.d.> kapsül.
- qapût** <is.e.> palto.
- qapûtın** <s.> paltolu.
- qaqao** <is.e.> kakao.
- qaqo** YER: Helûl. BKZ: *qoqo*.
- qaqûbo** <is.e.> keklik ötməsi.
- qaqûbo kerdış** meydan okumak.
- qaqûbo nan û ribo** haydi er meydanına. (Kavgaya meydan okurken söylenir) *Qaqûbo nan û ribo, bêrê ma lej bikem!* Haydi er meydanına, gelin kavga edelim!
- qarangê çimi** YER: Ş. Cori. <is.e.> gözün alt kapağı derisi.
- qarawêr** YER: Siverek. <is.e.> etraf. EŞ ANL: *çorşme, dorme*.
- qarbelek** <is.d.> buğdayların içinde biten yenilen bir ot çeşidi.
- qarbonat** (Fr.) <is.e.> karbonat.
- qaremetre** (Fr.) <is.e.> metre kare.
- qarna** (Fr.) <is.d.> karne.
- qarnofer** <is.e.> kalorifer.
- qarqaryayen** <is.d.> gıdaklama, gıdaklayış.
- qarqaryayış** <ğçs.f.> gıdaklamak. (Kesik kesik bağırmaq, örn. tavuk.) *Kerga qarqaryena kı şıro hak bikero.* Tavuk gıdaklıyor ki gidip yumurtlasın. [*qarqaryeno*; em.k. *bıqarqaryi*]
- qarson** <is.e.d.> garson.
- qarsoney** <is.d.> garsonluk.
- qarşı ra qarşı** <zf.> karşıdan karşıya.
- qarton** (Fr.) <is.e.> karton.
- qarûle** (İt.) <is.e.> karyola.
- qasa** (İt.) <is.d.> kasa.
- qasaxu** <is.e.> gebre. (Atları tımar etmekte kullanılan kıldan kese.)
- qasaxu biyayış** gebrelenmek, kaşağılanmak.
- qasaxu kerdış** gebrelemek, tımar etmek, kaşağılanmak.
- qaset** <is.e.> kaset.
- qasnax** <is.e.> 1) çevrili yer, yuvarlak bir cisimi çevreleyen. 2) kıyı. EŞ ANL: *qerax*. 3) çember. EŞ ANL: *çember*.
- qasnaxê aw** çatı oluğu.
- qasnaxi miyan girotiş** çembere almak. *Ma ê merdimi giroti qasnaxi miyan.* O adamları çembere aldık.
- qasnaxın** <s.> 1) çemberli. 2) kıyılı.
- qaşax** <is.e.> sakırğa, kene. (Etin derinliklerine giren bir çeşit kene.)
- qaşqûn** <is.e.d.> eşkiya, kanun kaçağı, haydut. *Qaşqûna serê ma giroto.* Eşkiyalar bizi çembere almış. EŞ ANL: *mahkûm*.
- qaşqûney** <is.d.> kanun kaçakçılığı.
- qaştı** <is.ç.> şaka (kandırmak için).
- qaştı kerdış** şaka yapmak. *Bew bew, piyê to ameyo, nê nê ezo qaştı kena.* Bak bak, baban gelmiş, hayır hayır şaka yapıyorum.
- qat** <is.e.> kat. *Dinya 'hewt qatyo, hewna kesi qatê bini nêdiyê.* Dünya yedi kattır, daha kimse diğer katları görmemiş. *Cebraillı va: "Ez qatê Ellay raya".* Cebrail dedi: "Ben Allah'ın katındanım".
- qat biyayış** katlanmak.
- qat kerdış** katlamak. EŞ ANL: *pêra dayış*.
- qatbiyaye/i** <or.e./d.> katlı olan. EŞ ANL: *pêradaye/i*.
- qatır** <is.d.> katır.
- qatırek** <is.d.> küçük katır, katırcık.
- qatıreka Ellay** peygamber çekirgesi (zool.). EŞ ANL: *'hotik*.
- qatırboxan** <is.d.> kılıçlıklı ot (yenmez).
- qatıx** [x]~[ɣ] <is.e.> hayvan ürünleri.
- qatkerde/i** <or.e./d.> katlı.
- qatlıx** <is.e.> takım elbise.
- qatma** <is.d.> gözleme (yemek).
- qatran** (Ar.) <is.e.> katran. EŞ ANL: *bırq*.
- qatrek** <is.d.> kürek kemiği.
- qavkêr** YER: 'Hesûd. BKZ: *qubaxêr*.
- qax** <is.d.> gölet (oyuk taş ve topraklardaki). (Gölgelik yerde, oyuk taşlarda ve sert toprakdan oluşan oyukların içinde biriken, yaza kadar kurumayan içilen yağmur suyu.)
- qaxır** BKZ: *ka'hr*.
- qaxırdaxi** YER: 'Hesûd. <is.ç.> çerviş. EŞ ANL: *çewr₁*.
- qaxırnaye/i** BKZ: *ka'hrnaye/i*.
- qaxırnayış** BKZ: *ka'hrnayış*.

qaxıryayış BKZ: *ka'hriyayış*.

qaxıt (İr.) <is.e.> kağıt.

qaxıt kerdış kağıtla kaplamak.

qaxıtca <is.e.> kağıtlık, kağıt yeri.

qaxıtên <s.> kağıtlı.

qaxı <is.ç.> kak. (Elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu.)

qaxu <is.e.> 1) umur, aldırış etme. *Seni kenê bıki, qaxuyê mı niyo*. Nasıl yaparsan yap, umurumda değil. 2) merak. EŞ ANL: *madala*.

qaxu biyayış 1) umurunda olmak. 2) merak olmak. *A qısay ey, mı rê boll bi qaxu*. Onun o lafı, bana çok merak oldu.

qaxu gêriyayış 1) umursanmak. 2) merak edilmek.

qaxu girotiş 1) umursamak, aldırış etmek. *Ey qaxuyê qeçandê xo boll girotê*. O çocuklarını çok umursamış. 2) merak etmek, meraklanmak. *To qe qaxuyê lajeki giroto, oyo keno se kero?* Çocuğun ne yapmak istediğini hiç merak ettin mi? *To çı qaxuyê cı giroto, tı bewni xo*. Sen kendine bak, onu aldırış etme. *Lajê toyo mı hetek dı, qaxuyê cı megil!* Merak etme, oğlun yanımda.

qaxuyê xo girotiş kendini düşünmek. *Qaxuy kami ezo, herkesi qaxuyê xo giroto*. Kimin umurundayım ki, herkes kendini düşünüyor.

qaxu kerdış merak etmek. *Tiyê 'heme çı xo rê kenê qaxu*. Sen her şeyi kendine merak ediyorsun.

qaxugêr <is.e.d.> 1) umursayan, aldırış eden. 2) merak eden.

qaxugıroten <is.d.> 1) umursama, aldırış etme. 2) merak etme.

qaxuyın <s.> meraklı.

qay VARY: *qey; qaê*. <bağ.> 1) her halde. *Qay to nêşa xo ûja resnê*. Herhalde oraya yetişemedin. 2) belki, ihtimal. *Qay o do zi bêro*. Belki o da gelir. 3) sanki, sözde. *Qay tı no pûk dı şenê şırê keye?* Sanki bu dondurucu soğukta eve gidebileceksin? 4) zannetme, sanma. *Mı va, "qay ê zi ameyê."* "Onlar da gelmiş", sandım. 5) elbet. *Qay rojê girwey to kewno mı*. Bir gün elbet işin bana düşer. 6) demek. *Qay to day pıro?* Demek sen dövdün? 7) diye. *Qay ez ûja dı biya, tı nêameyê?* Ben ordaydım diye sen gelmedin?

qaydım <is.e.> bir tarlada sulama için bölünmüş her bir parça.

qayıl <s.> istem, razı. *Ez qayıla toya piya şıra sûk*. Şehire seninle beraber gitmek istiyorum.

qayıl biyayış <yard.f.> razı olmak, isteği olmak. *Ez qayıla bêra welatdê şıma*. Ülkenize gelmek istiyorum.

pey qayıl biyayış onda razı olmak. *Karo kı ey kerdı, ez pey qayıl biya*. Onun yaptığı işten razı idim.

qayıl kerdış razı etmek.

qayılbiyayox <is.e.d.> razı olan.

qayılker <is.e.d.> razı eden.

qayılkerden dayış razı ettirmek.

qayım <s.> 1) sabit. 2) sağlam. *Paştiya mı qayıma*. Arkam sağlamdır.

qayım biyayış 1) sabitleşmek. *Na istûn tiya dı biya qayım*. Bu direk burda sabitleşmiş 2) sağlamlaşmak, sağlam olmak. *Ez tevay ra nêtersena, çiki paştiya mı qayıma*. Bir şeyden korkmam, çünkü arkam sağlamdır.

qayım kerdış 1) sabitleştirmek. 2) sağlamlaştırmak. *Paştiya xo qayım kı!* Arkam sağlamlaştırdı!

qayımbiyayen <is.d.> 1) sabitleşme. 2) sağlamlaşma.

qayımkerden <is.d.> 1) sabitleştirme. 2) sağlamlaştırma.

qayış <is.e.> kayış.

qayix (Tk.) <is.d.> kayık.

qayme <s.> yokuşa doğru (yanlamasına). *Bıza açarnı qayme!* Keçileri yanlamasına yokuşa doğru çevir!

qaymeqam (Ar.) <is.e.d.> kaymakam.

qaymeyin <s.> yokuşlu (yanlamasına).

qaynax <is.e.> kaynak.

qaynax kerdış kaynatmak, kaynak yapmak. *Ê asına pêya qaynax kı!* O demirleri birbirlerine kaynak yap! EŞ ANL: *pêro veşnayış*.

qayte (Ar.) VARY: *mıqayte*. <is.e.> mukayyet, koruma işi.

qayte kerdış korumak, mukayyet olmak, gözetmek. *Nê lajeki qayte kı, wa cayê nêşıro!* Bu çocuğa mukayyet ol, bir yere gitmesin! EŞ ANL: *pawıtış*.

qayteker <is.e.d.> mukayyet eden, koruyan.

qaytekerde/i <or.e./d.> mukayyet olan, korunan.

qaz <is.d.> kaz.

Qazakistan <öz.e.> Kazakistan.

Qazakistanij <öz.e.d.> Kazakistanlı. EŞ ANL: *Qazaq*.

Qazaq <öz.e.d.> Kazak.

qazax <is.d.> kazak (giysi). EŞ ANL: *fanık*.

qazaxı <is.d.> gazyağı, parafın.

qazêriğ YER: *Hesûd. BKZ: *qancerık*.

qazix <is.e.> kazık. EŞ ANL: *mihin*.

qazix cı eştış kazıklamak. *Qazix eşt cı û malê cı girot*. Kazıklayıp malını aldı.

qazix ro dayış kazığa vurmak. *Ceza da cı û da qazix ro*. Cezalandırıp kazığa vurdu.

qazixin <s.> kazıklı.

qazpence <is.e.> Otuz cm yüksekliğinde, açık

mavi renginde, qaz pencesi gibi dikenleri olan bir ot çeşidi.

qazring <is.e.> sütlü ot çeşidi. EŞ ANL: *qancerik*.

qe <zf.> hiç, asla. *Kutık 'ar keno, merdim qe 'ar nêkeno (atas.)*. Köpek utanır, insan oğlu asla utanmaz. *Qe mevaji!* Hiç söyleme! *Qe nêbo!* Hiç olmazsa! *Qe nêzana*. Hiç bilmiyorum.

qeb-qeb <is.d.> anlaşılmayan sesler (insan veya keklik).

qebala <zf.> kabala, götüürü. *Mı no kar qebala gırot*. Bu işi kabala almışım.

qebala gırotış kabala almak.

qebaxêr BKZ: *qubaxêr*.

qebe <s.> kaba (eşya için).

qebedaye/i <is.e./d.> kabadayı. EŞ ANL: *qure₂*.

qebedayin <is.d.> kabadayılık. EŞ ANL: *qureyin*.

qebedayin biyayış kabadayılık olmak.

qebedayin kerdış kabadayılık yapmak.

qebrax <s.> kavat, deyyuz, godoş.

qebraxey <is.d.> kavatlık.

qebraxey kerdış kavatlık yapmak.

qebûl (Ar.) <is.e.> 1) kabul. 2) benimseme. 3) sayılma, sayma. EŞ ANL: *tav₂*.

qebûl biyayış 1) kabul olmak. 2) benimsemek. 3) onaylanmak. 4) sayılmak. 5) ağırlanmak.

qebûl kerdış 1) kabul etmek. 2) benimsemek. 3) onaylamak. 4) saymak, geçertmek. *Ez nay qebûl nêkeno, rojna şıma pawena*. Bunu saymam, sizi başka gün beklerim. 5) ağırlamak. *İna fina rıdo wıyateya meymanê xo qebûl kerdı*. Yine güler yüzle misafirlerini ağırladılar.

qebûlkerden <is.d.> kabul etme.

qebûlkerden dayış 1) kabul ettirmek. 2) benimsetmek. 3) onaylatmak. 4) saydırtmak.

qebûlkerdox <is.e.d.> 1) kabul eden. 2) onaylayan. 3) benimseyen. 4) sayan. 5) ağırlayan.

qeç <is.e.> çocuk. EŞ ANL: *lorek, çoxek*.

qeç û qûl çoluk çocuk.

qeçek <is.e.> çocuk, uşak.

qeçeky <is.d.> çocukluk. *Ma qeçekyda xo dı, Tırki nêzanayê*. Biz çocukluğumuzda, Türkçe bilmiyorduk. EŞ ANL: *qeçkin*.

qeçki <zf.> çocuksu.

qeçkin <is.d.> çocukluk. *Qeçkinda mı dı, ray makina dewan dı çinê bi*. Çocukluğumda köylerde araba yolu yoktu. EŞ ANL: *qeçeky*.

qed <zf.> irade, güç yetme.

qed biyayış gücü yetmek, üstesinden gelmek. *Qedê heri nêbı, ageyra kırı ser (atas.)*. Eşeğe gücü yetmedi, sıpasına

yöneldi.

qedê xo biyayış iradeli olmak, kendini kontrol etmek. *Qedê şari nêbenê, qedê xo bı (deyim)*. Başkasına gücün yetmiyorsa, kendine yetsin.

qeda <is.e.> facia, felaket.

qeda pa koyayış belaya düşmek, faciaya uğramak. *Boka qedayê toya koyo!* İnşallah bir belaya düşersin!

qeda û bela kötülük ve bela. *Ella to qedayan û belaya ra sitar kero! (dua)* Allah seni kötülüğten ve beladan korusun.

qeday <ünl.> kurbanın olayım. (Sevgi ve acıma ifade eden ünlem.) *Qeday, tiyê se kenê?* Kurban sen ne yapıyorsun?

qedayıf <is.e.> kadayıf.

qedene <is.e.> 1) cins iri at, kadana. 2) kadana (mec.). *Hel bew, camêrdo ze qedene, çiyê rê nêbeno!* Baksana, kadana gibi adam, bir işe yaramıyor.

qeder <is.e.> kader.

qederê ilahi ilahi kader.

qedır (Ar.) <is.e.> kıymet, değer. *Qedirê kesi kesi destdıro (deyim)*. İnsanın kıymeti kendi elindedir. *Keyeyo kı qedıra pê nêzano, o keye keno vını*. Kendi değerini bilmeyen, aile kaybeder.

qedır biyayış kıymetlenmek. *Malê to boll biyo qedır*. Malın çok kıymetlenmiş.

qedır kerdış kıymetlendirmek, değer biçmek. *Malê xo tím qedır kerê!* Malmızı daima kıymetlendirin!

qedır û qımet kadir kıymet.

qedır zanayış kıymetini bilmek, değer biçmek. *Qedıra pê bızanê kı, şar zi ê şıma bızano*. Birbirinizin kıymetini bilin ki, elde sizinkini bilsin.

qedıra cı zanayış önemini/değerini bilmek, kıymetini bilmek.

qedırın <s.> değerli, kıymetli. *Çiyê qedırını zor nımiyenê*. Değerli şeylerin saklanması güçtür.

qedırker <is.e.d.> kıymetlendiren.

qedıx [x]~[ç] <is.d.> fincan, kadeh, bardak. EŞ ANL: *belori*.

qedinaye/i <or.e./d.> bitirilen, bitirilmiş, tüketilmiş.

qedinayen <is.d.> bitirme, tüketme.

qedinayış <gçl.f.> bitirmek, sona erdirmek, tüketmek. [*qedineno*; em.k. *bıqedını*]

xo dı qedinayış kendi içinde bitirmek. *Kufletê ey rınd niyo, oyo eşkera nêkeno hıma, oyo xo dı qedineno*. Onun ailesi iyi değil, o açıklamıyor ama, içinde bitiriyor.

qedinayox <is.e.d.> bitiren, tüketen, tüketici.

qedineyayış <gçs.f.> bitirilmek, tüketilmek. *No kar qedineyayo*. Bu iş bitirilmiş. [*qedineyeno*; em.k. *bıqediney*]

qediyaye/i <or.e./d.> bitkin, bitik, tükenmiş.
qediyayen <is.d.> bitme, tükenme, tüketim.
qediyayış <ğçs.f.> bitmek, tükenmek. [*qediyeno*; em.k. *biqediyi*]
qedûm <is.e.> keser.
qefel YER: Qelacix. BKZ: *qefil*.
qefelnayış <ğçl.f.> yormak. [*qefelneno*; em.k. *biqefelni*] EŞ ANL: *betillnayış*, *'ediznayış*.
qefelyayış YER: Ş. Cori. <ğçs.f.> yorulmak. [*qefelyeno*; em.k. *biqefelyi*] EŞ ANL: *betillyayış*, *'edizyayış*.
qefes <is.e.> 1) av hayvanı (keklik vb.) yapılan barınak kafes. 2) gelinler için yapılan süslü küçük sandık. 3) göğüs kısmı. *Qefesê sênedê mino teweno*. Göğüs kısmım ağrıyor.
qefesin <s.> kafesli.
qefil VARY: *qefel*. <is.e.> tutuk olma hali, kısıpırsız.
qefil kerdış arkadan sıkıca kavrayıp hareket etmesini önlemek. *Mi o pey ra qefil kerd, nêşa xo bîlûno*. Onu arkadan sıkıca kavradım, kısıpırdıyamadı.
qefilkerde/i <or.e./d.> sınıksız kavranmış.
qefilnaye/i <or.e./d.> üşütülen.
qefilnayış <ğçl.f.> üşütmek. *Şima no lajek tever ra verdayo û lajek qefilnayo*. Bu çocuğu dışarda bırakmış üşütmüşsünüz. [*qefilneno*; em.k. *biqefilni*]
qefilyaye/i <or.e./d.> üşütmiş olan.
qefilyayış <ğçs.f.> üşütmek. [*qefilyeno*; em.k. *biqefilyi*]
qefle BKZ: *qelfe*.
qefs YER: Qelacix. BKZ: *qepis*.
qela YER: Qerxan. <is.d.> kitle, küme.
qelaê meyan koyun kitlesi.
qelaê mêşan sinek kitlesi.
qelakûçık YER: Qelacix. BKZ: *qelancık*.
qelancık VARY: *qılincık*; *qelakûçık*; *qelankûçık*. <is.d.> 1) serçeparmak. 2) halay oyunu.
qelancık kerdış havada asılıyken sağa sola dönmek, çırpınmak.
qelankûçık YER: Mexmûr. BKZ: *qelancık*.
qelanqiz <is.e.> dengeli salıncak, tahterevalli.
qelas <s.> kalleş. EŞ ANL: *pûşt*.
qelasey <is.d.> kalleşlik.
qelasey kerdış kalleşlik etmek.
qelaseya kalleşçe.
qelasina <zf.> kalleşçe.
qelaş <is.e.> çatlak, yarık.
qelate₁ <is.e.> kumaş çeşidi.
qelate₂ YER: Qelacix. BKZ: *qele*.
qelaw VARY: *qılaw*; *qelew*. <s.> şişman, yağlı.
qelaw biyayış şişmanlamak. *Na bız verê gıdı bî, newe biya qelaw*. Bu keçi önce zayıftı, şimdi şişmanlamış.

qelaw kerdış şişmanlatmak.
qelawey <is.d.> şişmanlık.
qelawın <s.> şişman, yağlı.
qelay <is.d.> kalay.
qelay kerdış kalaylamak. *Nê fıraqa qelay kerê kı, wa paki bê!* Bu tabakları kalaylayın ki, temizlensin!
qelaydar <is.e.d.> kalaycı.
qelaykerde/i <or.e./d.> kalaylı.
qelb (Ar.) <is.e.> kalp, yürek. EŞ ANL: *zerri*.
qelb şıkıtış kalp kırmak.
qelb şikiyayış kalbi kırılmak.
qelba yürekten. *Ezo bı kelba toya*. Ben yürekten seninleyim.
qelbinayen₁ <is.d.> 1) daldırma (içeri, üzerine). 2) izdiham yapma. EŞ ANL: *qıloznayen*.
qelbinayen₂ <is.d.> 1) tiksindirme. 2) mide bulandırma.
qelbinayış₁ <ğçl.f.> 1) salmak (içine, üzerine). 2) izdiham yapmak. EŞ ANL: *qıloznayış*. [*qelbineno*; em.k. *biqelbinı*]
qelbinayış₂ <ğçl.f.> 1) tiksindirmek. 2) bulandırmak. [*qelbineno*; em.k. *biqelbinı*]
qelbiyayen <is.d.> 1) tikslenme. 2) mide bulanma. (Middede duyulan ve insana kusacak gibi bir duygu veren durum.)
qelbiyayış₁ <ğçs.f.> 1) dalmak (hısımla içeri, üzerine), bir yere hızlıca girmek. *Ez tiya dı ronışte biya, dewar finêdı qelbiya mı ser*. Burda oturmuşum, hayvanlar aniden üzerime daldı. 2) izdiham olmak. (Aşırı kalabalıkta sıkışmak, yıkılmak) *Ca teng bı, mîlet qelbiyê pêser*. Yer dardı, izdiham oldu. [*qelbiyeno*; em.k. *biqelbyi*] EŞ ANL: *qıloziyayış*.
cı qelbiyayış gelişigüzel dalmak.
piro qelbiyayış içine dalmak.
qelbiyayış₂ <ğçs.f.> 1) tiksinmek. 2) bulanmak. [*qelbiyeno*; em.k. *biqelbyi*]
qele VARY: *qelate*. <is.e.> büyük parça (katı maddeler için), yığın, kütle.
qele biyayış toprağın toplanması.
qele kerdış bir maddeyi yoğurduktan sonra kurularak parçalara ayırmak.
qeleş 'her kesmik. (Taş gibi olmuş toprak parçası.)
qeleş şekerî şeker tanesi.
qelebend <s.> hâli belli olmayan.
qelebiyayış YER: Qelacix. BKZ: *qelbiyayış*.
qelefat <is.e.> vücut, beden, gövde. *Qelefatê ê mêrdeki gırdo*. O adamın gövdesi büyüktür.
qelefatın <s.> boylu poslu.
Qelender₁ <öz.d.> bir aşiret adı (Çermik'te, Siverek'te).
Qelender₂ <öz.e.> erkek adı.
qelender₃ <s.> gösterişsiz, alçak gönüllü.

qelenderi <is.ç.> düzlük, çok taşlık arazi.

qelenderiye <is.d.> dünya malına, gösterise önem vermeyen bir İslam tarikatı.

qelenderxane YER: Qerxan. <is.e.> hippî barınağı.

qelwe YER: Qelacıx. BKZ: *qelaw*.

qeleyn <s.> parçalı (şeker, toprak vb.).

qelfe <is.e.> grup, ekip, konvoy.

qelfe qelfe grup grup.

qelibiyayış YER: Qerxan. VARY: *qelebiyayış*. <ğçs.f.> yuvarlanmak, ters dönmek. [*qelibiyeno*; em.k. *bıqelibiyi*]

ro cı qelibiyayış 1) üstüne sürmek, saldırmak. 2) hucum etmek. *Ê kahwe dı ronışteyê, bıqelibiyê ro cı!* Onlar kahvede oturuyorlar, hucum edin!

ro pê qelibiyayış çarpışmak. (İki insan, iki araba, bir insan bir hayvan için.)

qelibniyayış YER: Qerxan. VARY: *qelibnayış*. <ğçl.f.> tersine çevirmek, ters döndürmek, yuvarlamak. [*qelibniyeno*; em.k. *bıqelibni*]

qelin <is.e.> başlık parası.

qelin bırrnayış başlık parası kesmek.

qelişiyayış BKZ: *aqelişiyayış*.

qelişnaye/i BKZ: *aqelişnaye/i*.

qelişnayış BKZ: *aqelişnayış*.

qelişyaye/i BKZ: *aqelişyaye*.

qelm YER: Qerxan. <is.e.> düven. EŞ ANL: *mışon*.

qelp <s.> 1) güven vermeyen, sahtekâr. *No ambaz boll qelpo, 'emeleya cı çiniya*. Bu arkadaş sahtekârdır, ona güven olmaz. 2) geçmez (para için), sahte, değerini yitirmiş. 3) işe yaramayan kişi, tembel.

qelpey <is.d.> sahtelik, sahtekârlık, güven-sizlik.

qelq VARY: *qelqez*. <is.e.> sürgün, tevek. (Ağaç ve bitkilerin taze dalı.)

qelq dayış tevek vermek. *Na darer qelq dayo*. Bu ağaç tevek vermiş.

qelqez YER: Qelacıx. BKZ: *qelq*.

qelqın <s.> tevekli.

qelqüste <is.e.> bir dalda, birden fazla meyvenin olması.

Qember₁ <öz.e.> erkek adı.

qember₂ <is.d.> siyah at.

qemçûr VARY: *sayla*. <is.e.> vergi (hayvan için).

qen VARY: *qın*. <is.d.> göt, kıç. *Qenê mı dıma mey, to ra boya yena (deyim)*. Göt arkamdan gelme, kokuyorsun (geçmişinden utanan kişiler için söylenir.)

qena kerg tavukgötü, sigil.

qendaye/i <or.e./d.> götveren, eşcinsel.

qendirxe YER: Qelacıx. <is.e.> bir metre uzunluğunda, su kenarlarında yetişen içi dolu kamaş.

qenê <zf.> en azından. *Dismenê merdimi*

beno wa camêrd bo, qenê kesi him kışeno him hewadeno (atas.). İnsanın düşmanı olursa yiğit olsun, en azından insanı hem öldürür hem kaldırır.

qengird <s.> koca götlü.

qengiyın <s.> götü boklu.

qenistek <is.d.> kalça (kuyruk sokumu kısmı), oma (insanlarda). EŞ ANL: *qentorik*.

qenkergek <is.d.> su içindeki kökleri beyaz olan dereotuna benzeyen, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.

qenqurik <is.d.> kalça.

qenritikın <s.> götü tezekli. *Jew golıko qenritikın, namey jew naxırı keno pis (atas.)*. Götü tezekli buzağı, bir sürünün adını batırır.

qentirme VARY: *qentirmi*. <is.e.> kemer (mimarî şekil).

qentirmi YER: Qerxan. BKZ: *qentirme*.

qentorik <is.d.> kalça (kuyruk sokumu kısmı), oma (insanlarda). EŞ ANL: *qenistek*.

qepıs (Ar.) VARY: *qefs*. <zf.> kabız. EŞ ANL: *cem*₁.

qepıs biyayış kabız olmak.

qepısbiyaye/i <or.e./d.> kabız olan.

qer <s.> siyah tenli, siyaha çalan renk.

qeraç <is.e.> taşsız tepe.

qeraçi <is.e.d.> çingene.

qeram <is.e.> su kenarlarında yetişen bir bitki.

qerar (Ar.) <is.e.> karar.

qerar dayış karar vermek.

qerar girotiş kararlaştırmak, karar almak.

qerardı <zf.> 1) uygun. 2) bir ölçüde.

jew qerardı biyayış aynı ölçülerde olmak. *Letey nê kolidê pêro jew qerardı bê*. Bu odunun parçaları, aynı ölçüde olacak.

qerardı biyayış 1) uygun olmak. 2) ölçüde olmak. *Xalı wededê ma rê tam qerardı bi*. Halı odamıza tam uygundu.

qerardı kerdış uygun duruma getirmek.

qerarda <zf.> aynı ölçüde. *Ê koliya qerarda bıbirrni!* O oyunları aynı ölçüde kes!

qerarda dayış ölçülü kullanmak. *Alef tayno, qerarda bıdı dewari kı, wa qim bıkerö*. Yem azdır, hayvana ölçülü ver ki, yetsin.

qerardan <is.e.d.> karar veren.

qerardar <is.e.d.> kararlı.

qerardarey <is.d.> kararlılık.

qerargêr <is.e.d.> karar alan.

qerarin <s.> kararlı.

qerarname <is.e.> kararname.

qerase BKZ: *qerese*.

qeraş <is.e.> değirmenci. EŞ ANL: *ardwan*.

qerat <is.e.> çeyrek (tahıl), ölçüğün dörtte biri.

qerati (Tk.) <is.e.> belirsiz görüntü, heyula.

qerax YER: Qerxan. <is.e.> kıyı, kenar. EŞ ANL:

qasnax.

qeraz <is.e.> kıraç, çorak. EŞ ANL: *qıq*, 'hir.

qerde BKZ: *qere*.

qerdiyan <is.e.d.> gardiyan.

qere VARY: *qerde*. <is.e.> tesadüf, beklenmedik.

qere qere VARY: *qerde qerde*. tesadüfen. *Ez şiya keye, qerde qerde dedê mı zi ûja dı bı*. Eve gittim, tesadüfen amcam da ordaydı.

qerebabûn (Fr.) <is.d.> plak. EŞ ANL: *pılaq*.

qerebatax <is.d.> bir çeşit ördek.

qerece <is.e.> soğan tohumu.

qereçi BKZ: *qeraçi*.

qerefnayış YER: Qelacix. BKZ: *qırfnayış*.

qerepele YER: Qelacix. BKZ: *qerepere*.

qerepere VARY: *qerepele*. <is.e.> kargaşa, tartışma, gürültü. EŞ ANL: *mınaqese*.

qerepere kerdış kargaşa çıkarmak, tartışmak.

qereqış <is.e.> karakış, zemheri. (Kışın kırk birinci gününden, eli gününe kadar.) EŞ ANL: *çeyley zimistani*.

qerese VARY: *qerese*. <is.e.> 1) kaldıraç. 2) cüsseli olan, iri yapılı insan. *No merdim zeno ze qerese*. Bu adam iri yapılıdır.

qerese kerdış kaldıraçla kaldırmak. (Taşları yerinden sökmeğe yarayan araç.) *Mı na 'si qerese kerd û tiya ra vet*. Ben bu taşı kaldıraçla yerinden söküp burdan çıkardım.

qerete <is.e.> karate (spor).

qerete kerdış karate yapmak.

qerexazêr VARY: *qıraxazêr*. <is.d.> kolay kırılmayan, küçük yapraklı, çay kenarlarında yetişen bir ağaç çeşidi.

qerexu VARY: *qıraxu*. <is.e.> kırağı.

qerexu kewtiş kırağı düşmesi. *Tevera qerexu kewto*. Dışarda kırağı düşmüş.

qerez (Ar.) <is.e.> 1) gazez. 2) rekabet. EŞ ANL: *pêvero*.

qerez kerdış gazez bağlamak, inadına yapmak.

qerez kewtiş rekabet etmek, birbirine rakip çıkmak.

qereza ra gazezina, inadına. *Qerezandê to ra bo zi ez do bêra*. Garezina olsa da geleceğim.

qerezker <is.e.d.> 1) garaz bağlayan. 2) rekabet eden.

qerfiyaye/i VARY: *xırfiyaye/i*. <or.e./d.> bunak, bunamış.

qerfiyayen <is.d.> bunama.

qerfiyayış VARY: *xırfiyayış*. <ğçs.f.> bunamak. [*qerfiyeno*; em.k. *bıqerfiyi*]

qergûn YER: Feçi. <s.> gariban. *Qergûn şî re'hmet, qeçeki seykur mendi*. Gariban rahmetine kavuştu, çocuklar öksüz kaldı.

qerik <is.d.> bir üzüm çeşidi. (Bu üzüm ile kırık ve çatlak kemiklere, iltihaplanmış

yaralara sarılarak pansuman edilir.)

qerisiyayış YER: Qerxan, Ş. Cori. <ğçs.f.>

1) donmak, buz kesilmek. EŞ ANL: *cemed-yayış*. 2) katlaşmak, katlaşmak. EŞ ANL: *qesiyayış*. [*qerisiyeno*; em.k. *bıqerisiyi*]

Qeris <öz.d.> dişi köpek adı.

qerm <is.e.> kırampf.

qermiyaye/i <or.e./d.> kırampf geçiren.

qermiyayış <ğçs.f.> kırampf tutmak. *Ez kı lingandê xo sero ronışta, lingê mı qermiyay*. Ayaklarımın üstünde oturunca, ayaklarım kırampf tuttu. [*qermiyeno*; em.k. *bıqermyi*]

qermûg <is.e.> saçkıran. *Keçel tayn bı, qermûgi da sero (deyim)*. Keçel azdı, saçkıran üstüne vurdu.

qero <is.e.> erkek köpek adı.

qerpal YER: Qerxan. <is.e.> yırtık pırtık elbise. EŞ ANL: *xirtal*.

qerqaş VARY: *qerqış*. <s.> gövek. (Cevizin yeşil kabuğu.)

qerqaşiyayış VARY: *qerqaşiyayış*. <ğçs.f.> yeşil kabuğundan ayrılmak (ceviz, badem vb.). *Gozi gunayê 'ero û qerqaşiyayê*. Cevizler yere düşüp yeşil kabuğu ayrılmış. [*qerqaşiyeno*; em.k. *bıqerqaşyi*]

qerqaşiyayi VARY: *qerqaşiyayi*. <s.> yeşil kabuğundan ayrılmış.

qerqaşnayış <ğçl.f.> yeşil kabuğundan ayırmak (ceviz, badem). *Mayê gozi qerqaşnemi*. Cevizleri yeşil kabuğundan ayırıyoruz. [*qerqaşneno*; em.k. *bıqerqaşni*]

qerqış BKZ: *qerqaş*.

qerqışiyayış BKZ: *qerqaşiyayış*.

qerqışiye/i <or.e./d.> soyulmuş (ceviz, badem).

qerqışnayış BKZ: *qerqaşnayış*.

qerqûş <is.e.> şahin.

qersin <is.e.> kurşun.

qersin nêravêrde kurşun geçirmez.

qersina feka nayış kurşuna dizmek.

qersina ver şanayış yayılım ateşine tutmak. *Dışmenê xo şana qersina ver û kışt*. Düşmanını kurşuna dizip öldürdü.

qersini piro varnayış kurşun yağmuruna tutmak.

qersini varnayış kurşun yağdırmak.

qersinin <s.> kurşunlu.

qert <s.> kart (tazenin tersi).

qert biyayış kartlaşmak.

qert kerdış kartlaştırmak.

qertel <is.e.> kartal.

qertelo cılın akbaba. EŞ ANL: *gancıl*.

qertepil (İng. 'Caterpillar') <is.e.> düzer, kepeç.

qerwaş YER: Qerxan. <is.d.> hizmetçi kız.

Qerxan, <öz.d.> Karahan. (Siverek ve Çermik'e yayılan, Dersim'deki demenan

aşiretine bağlı bir aşiret adı.)
Qerxan₂ <öz.e.> bir bölge adı (Siverek'te).
qerxon YER: Ş. Cori. <is.e.> çömlük. (Toprak-tan yapılan ve içinde yemek yenilen bir kap.)
qesab (Ar.) <is.e.> kasap.
qesabey <is.d.> kasaplık.
qesba YER: 'Hesûd. BKZ: *qeseba*.
qeseba VARY: *qesiba*; *qesba*. <is.d.> ciğer.
qesebaya siya karaciğer.
qesebaya sûr akciğer.
qesetûre (İt.) <is.e.> kasature.
qesewat YER: Siverek. <is.e.> korkunun ileri safhası, korkunun korkusu. *Qesewatê tersiyo şardê ma sero*. Korkunun korkusu halkımızın üstündedir.
qesiba YER: Gewrek. BKZ: *qeseba*.
qesiyayen <is.d.> 1) kesilme, kırılma (makasla). 2) kesilme (süt, mayonez). 3) pıhtılaşma.
qesiyayış <gçs.f.> 1) kesilmek, kırılmak (makas ile). 2) kesilmek, bozulmak (süt için). (Mayası tutmayan sütün bozulması.) 3) pıhtılaşmak, katılaşmak. *Gışta mı 'siyer bin di mend, gûni qesiyaya de*. Parmağım taşın altında kaldı, içinde kan pıhtılaşmış. *Mangaya kı birryaya, gûniya cı 'erdo qesiyaya*. Kesilen ineğin kanı yerde pıhtılaşmış. [*qesiyeno*; em.k. *biqesyi*]
qesnaye/i <or.e./d.> kesilmiş olan (makasla).
qesnayen <is.d.> kesim işi (makasla).
qesnayış <gçl.f.> 1) kesmek, kırmak. *No la kami qesnayo?* Bu ipi kim kesmiş? *Şıma bizê xo qesnayê?* Keçilerinizi kırtınız mı? 2) bozmak (süt için). 3) pıhtılaştırmak. [*qesneno*; em.k. *biqesni*]
qesnayox <is.e.d.> kırpan, kesen.
qesr <is.d.> saray.
qestel VARY: *qester*. <is.e.> kantırma. (Çeşmenin ya da camilerin yanlarından ve üstünden örülmüş düz duvar.)
qestelê cami cami kantırması.
qestelê ini çeşme kantırması, çeşme kemeri.
qestelin <s.> kantırmalı. *İniyo honik qestelino*. Soğuk çeşme kantırmalıdır.
qester BKZ: *qestel*.
qesti <zf.> kasıtlı, kasten, bilerek, mahsus. EŞ ANL: *zanayen ra*.
qesti kerdış kasıtlı yapmak, mahsus yapmak. *To no karo xirab, qesti kerd*. Bu kötü işi kasıtlı yaptın.
qesti vatiş kasıtlı söylemek, mahsus söylemek.
qesmer <s.> 1) komik, soytarı, maskara. 2) palyaço.
qesmerey <is.d.> 1) komiklik, soytarılık, maskaralık. 2) palyaçoluk.
qesmerey kerdış 1) komiklik yapmak,

soytarılık yapmak, masqaralık yapmak. *Qesmerey meki, baqıl bî!* Soytarılık yapma, uslu ol! 2) palyaçoluk yapmak.
qet <zf.> hiç bir zaman, asla. EŞ ANL: *cara*.
qetab <is.e.> semer tutacağı. (Deve semerinin ön tarafındaki tahta kısım.)
qethina <zf.> kesinlikle. *Ez toya qethina cayê nina*. Seninle kesinlikle bir yere gelmem.
qetil (Ar.) <is.e.> katil, öldürme. EŞ ANL: *qirker*.
qetil kerdış katletmek. EŞ ANL: *qır kerdış*.
qeti <s.> kesin.
qeti biyayış kesinleşmek.
qeti kerdış kesinleştirmek.
qetibe <is.e.> karasabanda kullanılan bir alet.
qetiyen <zf.> kesinlikle.
qetûr <is.e.> kütük, kesilmiş ağaç gövdesi. (Çamur ve taşla yapılan duvarın üstüne enine atılan kalın ve kısa odun parçası. Bunun üstüne de uzunlamasına kalın ağaç kirisler atılır.) *Dês bê qetûr nêbeno (atas.)*. Duvar kütüksüz olmaz.
qevaxêr YER: Qelacix. BKZ: *qubaxêr*.
qevd YER: Qerxan. <is.e.> sere, sele. (Baş parmak ile şehadet parmağı arasındaki ölçü birimi.)
qewmiyayış YER: Qelacix. BKZ: *qewmiyayış*.
ro cı qewmiyayış kendisine işi düşmek. *Girwey mı qewmiya ro cı, ey ji di*. Kendisine işim düştü, o da gördü. EŞ ANL: *cı qewmiyayış*.
qewl <is.e.> 1) anlaşma. 2) antlaşma.
qewl kerdış 1) anlaşma yapmak. *İna qewl kerd kı, pay girwedê pêro nêdê*. Onlar birbirinin işini engellemeyeceğine anlaşma yaptı. 2) antlaşma, antlaşma yapmak. *Diwêla qewl kerd kı, gan pêser nêwerê*. Devletler birbirine saldırmayacağına antlaşma yaptı.
qewlker <is.e.d.> 1) anlaşma yapan. 2) antlaşma yapan.
qewm (Ar.) <is.e.> halk, kabile, kavim. *Qewmê Fir'ewni boll zalım bî*. Firavun'nun kavimi çok zalim idi.
qewmiyayen <is.d.> 1) işi düşme. 2) ihtiyaç duyma.
qewmiyayış VARY: *qewmiyayış*. <gçs.f.> 1) işi düşmek. *Ekî girwey cı qewmiyeno mi hima yeno mi hetek, jewmbi qe nina*. İş bana düşünce hemen yanıma gelir, yoksa hiç gelmez. 2) ihtiyaç duymak. *Ez do rojê to qewmiya, boka tı girwey mı bivine!* Bir gün sana ihtiyacım olacak, inşallah işimi görürsün! [*qewmiyeno*; em.k. *biqewmyi*]
cı qewmiyayış kendisine işi düşmek. *Girweyo gird qewmiyayo cı, oyo nêşeno miyan ra bivijyo*. Ona büyük iş düşmüş,

içinden çıkamıyor.

qewrnaye/i <or.e./d.> kovulan.

qewrnayış <gçl.f.> kovmak, defetmek. [qewr-
nenno; em.k. *bıqewrni*]

qewrneyayış <gçs.f.> kovulmak, defolmak.
Kes kî rind nêbo, keydê xo ra zi qewrneyeno. İnsan iyi olmazsa, evinden de kovulur. [qewrneyeno; em.k. *bıqewrney*]

qews <is.e.> 1) pamuk ve yün çırpıda kullanılan ok yayına benzeyen bir alet. 2) parantez.

qewsê quncan açık parantez şeklinde eğilim (genellikle yapılarda kullanılır).

qewsê quncini köşeli parantez (yeni kelime, F. Pamukçu).

qewsdar <is.e.d.> hallaç. (Yünü pamuğu yay veya tokmak gibi bir araçla kabartma, ditme işini yapan kimse.)

qewz YER: Sinag. <s.> kambur. EŞ ANL: *qozix*.

qexse <is.e.> arpacık soğan.

qey BKZ: *qay*.

qeyam (Ar.) <is.d.> kıyamet.

qeyam biyayış kıyamet olmak. *Qeyam feqiri sero bena (deyim).* Kıyamet fakirin üstünde olur.

qeyam qılalayış kıyamet kopması.

qeyam qılaynayış kıyamet koparmak, kargaşa yaratmak.

qeyar <is.e.> 1) tamir, onarma. EŞ ANL: *tahmir*. 2) atın laçkalaşan nalını takmak için uzayan tırnakları üstün kesip tekrar takma işi. 3) eşeğin sırtını vuran semerin içten yırtılıp tamir edilmesi. 4) açlığı giderme.

qeyar biyayış tamir olmak.

qeyar kerdış 1) tamir etmek. 2) açlığı gidermek. *Ez biya veyşan, loxmeyê nan werd, tayn bo zi mi pizey xo qeyar kerd.* Ben acıktım, bir lokma ekmeğe yeyip az da olsa açlığımı giderdim.

qeyarker <is.e.d.> 1) tamirci. EŞ ANL: *tahmirker*.

qeybet (Ar.) <is.e.> 1) gıybet, çekiştirme. 2) kötüleme.

qeybet kerdış 1) gıybet etmek, çekiştirmek. 2) kötülemek.

qeyd (Ar.) <is.e.> kayıt.

qeyd biyayış kaydolmak.

qeyd kerdış kaydetmek.

qeyd vıraştış kaydını yapmak.

qeyde <is.e.> 1) kural. *Qeydey nê dinyay ûnayo.* Dünyanın kuralı böyledir. 2) makam (müz.). 3) melodi (müz.). *Mî rê qeydey nê mıziki ball weş ame.* Bu müziğin melodisi bana çok güzel geldi.

qeydim <is.e.> mesafe, ara.

qeydim girotiş mesafe bırakmak. *Awripayijan kıştâ medeniyetya vêşi qeydim giroto.* Avrupalılar medeniyet tarafından çok

mesafe almışlar. *Ê do bivezdayê, kali, genci ra qeydim girot bî.* Koşacaklardı, yaşlı, gençten mesafe almıştı.

qeydi <is.ç.> köstek, künde. (Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağına kelepçelenen zincir.)

qeydi biyayış kösteklenmek.

qeydi kerdış kösteklemek, kündelemek. *Bergirê ma qeydi kî!* Atımızı köstekle!

qeydi ro dayış köstek vurmak.

qeydi ro deyayış kösteğe vurulmak.

qeydikerde/i <or.e./d.> kösteklenmiş, kündelemiş.

qeydker <is.e.d.> kaydeden.

qeydkerde/i <or.e./d.> kayıtlı.

Qeyik <öz.e.> erkek adı.

qeylan <is.d.> pipo.

qeymax BKZ: *qimax*.

qeyret <is.e.> yardım, çaba.

qeyret girotiş destek vermek, arka çıkmak (birine). *Ma lej kerdê, embazi qeyretê mî girot.* Kavga ediyorduk, arkadaş bana arka çıktı.

qeyret kerdış çaba göstermek, desteklemek, yardım etmek. *Mî rê qeyret bîkî, wa no kar rew bıqediyoy!* Bana yardım et, bu iş erken bitsin!

qeyretker <is.e.d.> yardımcı.

qeysi₁ <is.ç.> loğ halatı (çekmek için), loğdur. *Qeysa biya, ez loxa kera û bani bıçarna.* Loğdur kayısını getir loğdura takayım, evi loğdurlayayım. EŞ ANL: *daloqi*.

qeysi₂ <is.ç.> kayısı.

qeysiyêr <is.d.> kayısı ağacı.

qeysnayış <gçl.f.> -ne sokmak (küfür için kullanılır). *Mî çiçidê to qeysnaye, tiyê koti dî?* Neyine sokayım, nerdesin? [qeysneno; em.k. *bıqeysnî*]

qeyt <is.e.> kestane rengi. *Bıza maya qeyt xaseka.* Kestane renkli keçimiz güzeldir.

qeytan <is.e.> kaytan, sicim, ince ip.

qeyxane VARY: *qixane*. <is.e.> omlet.

qeza (Ar.) <is.e.> kaza.

qeza kerdış kaza yapmak.

qezayın <s.> kazalı.

qezenc <is.e.> gelir, varidat.

qezenc ardış kâr getirmek.

qezenc biyayış kazanılmak. *Qezencê mayo nêbeno.* Kazancımız olmuyor.

qezenc kerdên dayış kazandırmak. *Kami o da qezenc kerdên?* Kim onu kazandırdı?

qezenc kerdış kazanmak. *To emserr çend perrey kerdî qezenc?* Sen bu sene kaç para kazandın? *Kami kay kerd qezenc?* Kim oyunu kazandı?

qezencin <s.> kazançlı.

qezencker <is.e.d.> kazanan.

qezil YER: Qelacix. <is.e.> kıldan yapılan el

- işi, urgan, çuval.
- qible** (Ar.) VARY: *gıblı*. <is.e.> güney. EŞ ANL: *veraraj*.
- Qıbrıs** <öz.e.> Kıbrıs.
- Qıbrısij** <öz.e.d.> Kıbrıslı.
- qıcık** <s.> gıcık.
- qıcık cı dayış** gıcık etmek, sinirlendirmek, kızdırmak.
- qıcık girotiş** gıcık almak/kapmak. *Ezo to ra qıcık gëna*. Ben senden gıcık kapıyorum.
- qıdem** <is.e.> kidedem.
- qıdemın** <s.> kidedimli.
- qıdüm** <is.e.> cesaret, kuvvet, durum.
- qıfıl** <is.e.> kilit. *Qıfıla këveři şıkiyaya*. Kapının kilidi kırılmış.
- qıj** VARY: *qız*. <s.> küçük (yaşça). *No biray mıno qıjo*. Bu küçük kardeşimdir.
- qıje** BKZ: *qıjik*.
- qıjik** VARY: *qıje*. <is.e.> beyaz benekli, uzun kuyruklu bir kuş türü. (*Qıjiko qıjeno, qıj qıj qıj*.)
- qıjqıjik** VARY: *qızqızık*. <is.e.> ağustos böceği.
- qıjqıjikê dıhir** <is.e.> öğle sicağı. EŞ ANL: *kelkela dıhir, kılêlika dıhir*.
- qıl** <s.> küçük kulaklı.
- qılo/ê!** <vok.e/d.> küçük kulaklı!
- qıl-qıl** <is.d.> kaynar sesi.
- qılaw** BKZ: *qelaw*.
- qılayaye/i** <or.e./d.> kopuk (yerden), söküük.
- qılayayen** <is.d.> söküüntü.
- qılayayış** VARY: *qılayayış*. <gçs.f.> 1) kopmak (yerden). 2) sökülmek (yerinden). *No dês qılayayo*. Bu duvar sökülmüş. [*qılayeno*; em.k. *bıqılay*]
- qılaynaye/i** <or.e./d.> koparılan (yerinden).
- qılaynayış** <gçl.f.> koparmak (yerinden), sökümek (kökünden). [*qılayneno*; em.k. *bıqılaynı*]
- qılçık** <is.d.> kılçık (bot.).
- qılçıkın** <s.> kılçıklı.
- qılêncık** YER: Sinag. <is.d.> parmak arası.
- qılêr** YER: Ş. Cori. <is.e.> kir, pasak. EŞ ANL: *'leyem*.
- qılif** <is.e.> kılıf.
- qılıx** <is.e.> kiyafet.
- qılıx qıyafet** kılık kiyafet.
- qılince** YER: Mexmür. BKZ: *qırêncle*.
- qılıncık** YER: 'Hesüd. BKZ: *qelancık*.
- qılıyan** YER: Sinag. VARY: *qılıyon*. <is.d.> pipo. EŞ ANL: *qeylan*.
- qılıyon** YER: Ş. Cori. BKZ: *qılıyan*.
- qılojnayış** BKZ: *qıloznayış*.
- qılompane** <is.e.> 1) uydurma, uyduruk. *Eyf, no zûro wına qılompane*. Ya, böylesine uydurma bir yalan. 2) çok büyük şey.
- qılopoto** <is.e.> curcuna. *Qılopoto qılaya, pêro amey tiya*. Curcuna koptu, hepsi buraya geldi. EŞ ANL: *çilopilo*.
- qılor** <s.> yuvarlak.
- qılor biyayış** yuvarlaklaşmak.
- qılor kerdış** yuvarlaklaştırmak.
- qılorig** VARY: *qıloxir*; *xılorig*. <is.d.> eksili sulu köfte.
- qıloxir₁** YER: Bêsın. <is.d.> küçük sebze. EŞ ANL: *pızlig*.
- qıloxir₂** YER: Bêsın. BKZ: *qılorig*.
- qıloziyayen** <is.d.> 1) dalma (içeri, üzerine). 2) izdiham.
- qıloziyayış** <gçs.f.> 1) dalmak (içeri, üzerine), bir yere hızlıca girmek. *Se biyo, şıma pêro finêdi qıloziyay zerre?* Ne olmuş, hepiniz birden içeri daldınız? 2) izdiham olmak. (Aşırı kalabalıkta sıkışmak, yıkılmak) [*qıloziyeno*; em.k. *bıqıloziy*] EŞ ANL: *qelbiyayış₁*.
- qıloznayen** <is.d.> 1) daldırma (içeri, üzerine). 2) izdiham yapma.
- qıloznayış** VARY: *qılojnayış*. <gçl.f.> 1) daldırmak (içeri, üzerine). *Neka kı ey aw qıloznê tiyay ser, ez to rê vana*. Şimdi o suyu buraya daldırdı mı, sana gösteririm. 2) izdiham yapmak. [*qılozneno*; em.k. *bıqıloznı*] EŞ ANL: *qelbinayış₁*.
- qılqılık** <is.d.> kıkırdak.
- qılqılıka goşi** kulak kıkırdağı.
- qılqılıka qır** boğaz kıkırdağı.
- qılıyan** YER: 'Hesüd. BKZ: *qeylan*.
- qılıyayış** YER: Sinag, Bibol. BKZ: *qılayayış*.
- qımil** <is.d.> kimil.
- qın** BKZ: *qen*.
- qınab** <is.e.> bir ip çeşidi.
- qıncûr** YER: Qerxan. BKZ: *qırûncık*.
- qındırxane** YER: Sinag. <is.e.> hasır otu. (Hasır otundan jop, şapka, kemer yapılır, eşek semerlerinde de kullanılır.)
- qır₁** VARY: *qırım*. <is.d.> 1) boğaz, nefes borusu. 2) boynun ön kısmı.
- qır biyayış** katliama uğramak, imha olmak.
- qır kerdış** katletmek, katliam etmek, kökten yok etmek, imha etmek. EŞ ANL: *qetıl kerdış*.
- qır tepêşayış** gıcık tutması.
- qırê cı amayış** imha olmak, katliama uğramak. *Qırê cı ame, pêro merdi*. Hepsi imha oldu öldüler.
- qırê cı ardış** soykırımı uğratmak, katliama uğratmak, imha etmek. *Qırê dışmenandê cı ard*. Düşmanlarını soykırımı uğrattı.
- qır₂** <is.e.> ayaz. EŞ ANL: *pakayi, sayi*.
- qır kewtiş** havada ayaz olmak. *Emşo boll serdi bı, tevera qır kewto*. Bu gece çok soğuktu, dışarı ayazlanmış.
- qır û qot** <zf.> dikilip kalma.
- qır û qot mendış** dikilip kalmak, dona kalmak. *Dedê cı qıra pıro, o wını qır û qot mendi*. Amcası azarlayınca, o öyle dona

kaldı.

qıral <is.e.> kral.

qıralıy <is.d.> krallık.

qıralıçe <is.d.> kraliçe.

qıralperest <is.e.d.> kralcı.

qırawat (Fr.) <is.d.> kravat.

qıraxu BKZ: *qeraxu*.

qırbiyayen <is.d.> katliama uğrama, imha olma.

qırç-qırç <is.d.> gırç gırç, çatır çatır. *Bêsiğa qırç-qırç şanayena, jûwer zi lori kerdê.* Gırç gırç bir beşik sallanıyor, biri de ninni söylüyordu.

qırçayış <gçs.f.> çatırdamak. *Binê bani textaxo, coyra oyo qırçeno.* Evin altı tahtadır, ondan dolayı çatırdıyor. [*qırçeno*; em.k. *bıqırçı*]

qırçi <is.d.> çatırtı.

qırçnayış <gçl.f.> çatırdatmak. [*qırçneno*; em.k. *bıqırçnı*]

qırd YER: Qerxan. <is.e.> maymun. EŞ ANL: *meymûn*.

qıreçnayış YER: Sinag. BKZ: *qırıçknayış*.

qırem (Fr.) <is.e.> krem.

qırem kerdış kremlemek.

qırêdi (Fr.) <is.e.> kredi.

qırêncle VARY: *qılince*. <is.e.> kurbağa.

qırîf <is.e.> hasat (mısır için).

qırîfıyaye/i <or.e./d.> kopuk, hasat edilmiş. *Bıqırîfıyaye, tiyê ûja dı se kenê? (bedd.)* Boynu kopasica, orda ne yapıyorsun?

qırîfıyayış VARY: *qurîfıyayış*. <gçs.f.> 1) gerilerek kopmak, hasat olmak. (Daha ziyade bir bitkinin ucunun elle koparılmasında kullanılır.) *Tı bıqırîfıyê!* Başın kop-sun! 2) beklenmedik bir olay karşısında şok olmak. [*qırîfıyeno*; em.k. *bıqırîfyi*]

qırîfnaye/i <or.e./d.> koparılmış olan, hasat olmuş.

qırîfnayış VARY: *qerefnayış*; *qurfnayış*. <gçl.f.> mısır hasadı etmek, bükerek koparmak. (Daha ziyade bir bitkinin ucunun elle koparılmasında kullanılır.) *Ezo nebı qırîfna.* Ben mısır hasat ediyorum. [*qırîfna*; em.k. *bıqırîfnı*]

qırık₁ <is.d.> karga.

qırık₂ <is.d.> bilek.

qırıka desti el bileği.

qırıka ling ayak bileği.

qırım BKZ: *qır*.

qırıçknayış VARY: *qırıçnayış*; *qıreçnayış*. <gçl.f.> 1) gıcırdamak, gıcırdatmak (soğuktan dolayı). *Dındananê xo qırıçkneno û vındeno.* Dişlerini gıcırdatıp durur. 2) gıcırdamak (uyarı anlamında). *Oyo dındana qırıçkneno, tı tiya ra şol!* O dişlerini gıcırdıyor, sen burdan git! 3) öfkelenmek (aşırı derecede). [*qırıçkneno*; em.k. *bı-*

qırıçknı]

qırıçkıyayış <gçs.f.> gıcırdanmak. *Serda ra dındanê minê qırıçkıyenê.* Soğuktan dişlerim gıcırdanıyor. [*qırıçkıyeno*; em.k. *bıqırıçkıyi*]

qırıçknayış BKZ: *qırıçknayış*.

qırılık <is.e.> kitle, yığıntı, kütle. (Birçok kimsenin bir araya gelmesiyle oluşan kalabalık.)

qırılık biyayış yığılmak, yığışmak, çok sayıda toplanmak (insanlarda). *Çıçıyo şıma pê-ro jew ca dı qırılık biyê?* Nedir hepiniz bir araya yığılmışsınız?

qırılık kerdış yığmak, çok sayıda toplamak, bir araya getirmek (insanlarda). *Qandê çıçi, 'henday merdımı qırılıkê tiyay kerdê?* Neden, bu kadar insanı buraya toplamışlar?

qırılıkbıyayen <is.d.> yığılma, yığışma, çok sayıda toplanma.

qırılıkkerden <is.d.> yığma, çok sayıda toplama, bir araya getirme.

qırız (Fr.) <is.d.> kriz.

qırız raviyarnayış kriz geçirmek.

qırker <is.e.d.> katil, imhacı, katliamcı. EŞ ANL: *qetil*.

qırkerden <is.d.> katletme, katliam etme, imha etme.

qırm <is.e.> çöp (dal veya tahta parçası).

qırme <is.e.> av tüfegi.

qırmûçık YER: 'Hesûd. BKZ: *qırûncık*.

qırmûçıknayış VARY: *qurmiçnayış*. <gçl.f.> elle üstten koparmak, bitkiyi köreltmek. (Bitkiyi koparıırken yaprakları ele gelmesi, kökünün yerde kalması.) *Tiyê çı ê pemi ser ra qırmûçıknênê.* Sen niye o pamuğu üstten koparıyorsun. [*qırmûçıkneno*; em.k. *bıqır-mûçıknı*]

qırmûçıkyaye/i <or.e./d.> üstten koparılmış olan, kör edilmiş olan (bitki).

qırmûçıkyayış VARY: *qurmiçıyayış*. <gçs.f.> üstten kopmak, kör olmak. [*qırmûçıkyeno*; em.k. *bıqırmûçıkyi*]

qırnate <is.e.> balaban.

qırnaw <is.d.> kızan. (Dişi kedinin çiftleşme isteği gösterdiği durum veya zaman.)

qırnaw kerdış kızana gelmek, erkek istemek (kedi için). *Pısinga qırnaw kena, wextê qırnaw ameyo.* Kedi eşleşmek için miyavlıyor, eşleşme zamanı gelmiş.

qırp VARY: *qurp*. <is.d.> kuluçka, anaç.

qırp biyayış kuluçkaya yatmak. *Kerga ma biya qırp, aya kena leyreki vejo.* Tavuğumuz kuluçkaya yatmış, civciv çıkarmak üzere.

qırpa har 1) saldırgan kuluçka tavuğu. 2) saldırgan kişi (mec.). *Ze qırpa har, seni gan weno ser.* Saldırgan kuluçka tavuğu gibi, nasılda saldııyor.

qırpayış <ğçs.f.> gurt etmek. *Qırpa qırpena û leyranê xo arêdena pêser.* Kuluçka gurt edip civcivlerini toparlıyor. [*qırpeno*; em.k. *bıqırpı*]

qırqır <is.d.> tartışma, bağırıp çağırma.
qırqır kerdış tartışmak, bağırıp çağırmaq.
'Hendi qırqır meki, bewni kardê xo! O kadar bağırıp çağırma, işine bak!

qırqırık YER: Bibol, Qerxan. VARY: *qırqırıke*. <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *ziqlorik, guli*.

qırqıryayış <ğçs.f.> bağırıp çağırmaq. *No lajeko çiçirê 'hend qırqıryeno.* Neden bu çocuk o kadar bağırıp çağırıyor. [*qırqıryeno*; em.k. *bıqırqıryı*]

qırs <is.e.> çöp (ot ya da yaprak çöpi).

qırs û qal karışik çöp.

qırsê 1) hiç bir şey. *Tiya dı qırsê çiniyo, ûja dı çiçi esto?* Burda hiç bir şey yok, orda ne var? 2) her hangi bir çöp tanesi.

qırsık <is.e.> halk arasında kura çekmek için kullanılan çöpe verilen ad.

qırsık degırotiş kura çekmek. *Bê ma qırsık degımı, hele no mase kewno kami?* Gel kura çekelim bakalım bu balık kime düşer?

qırt-qırt <is.d.> kıtır kıtır. EŞ ANL: *kırm-kırm*.
qırt-qırt kerdış kıtırdamak. *Nan biyo wişk, oyo qırt-qırt keno.* Ekmek kurumuş, kıtırdıyor.

qırtık <is.d.> çok ufak. EŞ ANL: *maşûge*.

qırtıka sabûni sabunu kullandıktan sonra geriye kalan küçük kalıntı.

qırûncık VARY: *qıncûr; qırmûçık*. <is.e.> çimdik.

qırûncıki biyayış çimdiklenmek.

qırûncıki kerdış çimdikleme. *Ey qırûncıki meki, ganê ciyo teweno.* Onu çimdikleme, canı acıyor.

qırûncık tadayış çimdikleme.

qırûncıkerden <is.d.> çimdikleme.

Qırwar <öz.d.> Kırvan aşireti. (Çermik, Gerger, Siverek'e yayılan bir aşiret ve bölge adı. "Qırware" katliama uğramış bir yayla adıdır, adı ordan geliyor.)

qırkazêr YER: Qelacix. BKZ: *qerexazêr*.

qırxûn <is.e.> allak bulak olma hali. (Fesatlık yapıp milleti birbirine düşürmek.)

qırxûn miyan finayış allak bullak etmek, birbirine düşürmek. *Jewi ma miyan dı şey-taney kerd, qırxûn vişt ma miyan.* Biri içimizde fesatlık etti, bizi allak bulak etti.

qısa <is.d.> laf, kelime, söz. *Qısa camêrdi fek ra finê vijyena.(atas.)* Laf erkeğin ağzından bir kere çıkar. *Qısa ma miyan dı bo, o do tiya ra birremo.* Laf aramızda, o burdan kaçacak. ÇOĞ: *qısey*. EŞ ANL: *qıse*.

qısa cı açarnayış sözü iade etmek.

qısa cı niştiş laf dokunmak. *Qısay cı nişt cı, ey coyra day pıro.* Lafı dokundu, o yüzden onu dövdü.

qısa eştış laf atmak.

qısa fek ra girotiş ağzından laf almak. *To qısa mı fek ra girot û hima resnê ina.* Ağzımdan laf alıp hemen onlara yetiştirdin.

qısa fek ra remnayış ağzından laf kapmak.

qısa fek ra reyayış ağzından laf kaçırmak. *Tı qe nêşenê xo fek dı qısa tepêşê, hima xo fek ra reynenê.* Ağzında hiç laf tutamıyorsun, hemen ağzından kaçıırıyorsun.

qısa fek ra vijyayış ağzından laf çıkmak. *Nê merdimi fek ra qe qısa nêvijyena.* Bu adamın ağzından hiç laf çıkmaz.

qısana lafla, sözle. *Qısana kes to dı baş nêkeno.* Kimse lafla senle baş edemez.

qısay cı birrnayış lafını kesmek. *Tim qısara cı birrneno, nêverdano kı qısara xo vajo.* Daima lafını kesiyor, bırakmıyor ki lafını söylesin.

qısaya gıran ağır söz, ağır laf. *To qısaya gıran dê pıro.* Sen kendisine ağır laf vurdun.

qısaya gırd abartılı laf, büyük laf.

qısaya veng boş laf.

qıse <is.e.> laf, kelime, söz. *Qıse qısı ano.* Laf lafı açar. *Qıse kı finê hiris û dı dındana miyan ra vijya, kewno hiris û dı feka (atas.).* Eğer laf otuz iki diş arasından çıktımı, otuz iki ağza düşer. *Qısey raştı Elley vıraştê.* Doğru lafları Allah yapmış. ÇOĞ: *qısey*. EŞ ANL: *qısa*.

qıse ra fahm kerdış laftan anlamak.

qısey cı daritiş laf dayatmak, laf dokundurmak. *Qısey girani dariti cı û qelbê cı şikit.* Ağır laf dokundurdu, kalbini kirdi.

qısey cı verdayış laf vurmak. *Mı qısey verday cı, ey zi tiya ra da pıro û şı.* Ona laf vurdum, burdan çekip gitti. EŞ ANL: *qısey pa kûwayış*.

qısey dı kewtiş lafa dalmak. *Qısûr mewni, ez kewta qısey dı, mı tı kerdê xo vira.* Kusura bakma lafa daldım seni unuttum.

qısey jew kerdış anlaşmak, söz birliği yapmak, hemfikir olmak. *Qısanê xo jewi kerê, hewna bêrê mı hetek!* Söz birliği yapın, öyle yanıma gelin!

qısey xo jew kerdış sözleşmek.

qısey kerdış laf etmek.

qısey kewtiş 1) konuşmaya başlamak. *Willi, ziyar kewt qısey.* Vallahi, ziyaret konuşmaya başladı. 2) çocuğun ilk konuşmaya başlaması. *Lajek kewto qısey?* Çocuk konuşmaya başlamış mı?

qısey pa kûwayış laf vurmak. *Mı dirê qısey kûway pa, ey ri xo da û şı.* Bir kaç laf vurdum, o yüzünü çevirip gitti. EŞ ANL:

qısey cı verdayış.

qısey pêvero berdiş tartışmak. EŞ ANL: *mı-naqese kerdış.*

qısey pıro dayış laf vurmak.

qısey pıro deyayış laf vurulmak.

qısey vengi boş laflar, abuk sabuk.

qısey verênan atasözü. EŞ ANL: *pilvatık, vatena verênan.*

qısey vijayış laf çıkmak, dedikodusu çıkmak. *Na ceniyer rê qısey vijay.* Bu kadının aleyhine dedikodu çıktı.

qısebend <is.e.> sözlük.

qısedar <is.e.d.> sözcü.

qısek <is.d.> sözcük, kelimecik, bir söz.

qıseker <is.e.d.> sözcü.

qıserêz <is.e.> cümle.

qıserêzek <is.e.> cümlecik.

qıseyêakerden <is.d.> açılış konuşması.

qıseykerden <is.d.> konuşma.

qıseykerden dayış konuşurmak.

qıseykerdox <is.e.d.> konuşan, laf eden, konuşmacı.

qısmet (Ar.) <is.e.> kismet.

qısmet biyayış kismet olmak.

qışûr VARY: *qûşûr*. <is.e.> özür, hata, kusur. *Ez tayn qıraya to ro, qışûrdê mı mewni!* Sana biraz bağırdım, kusura bakma (özür dilerim)! EŞ ANL: *eger*.

qışûr dı mendış kusura kalmak.

qışûrey <is.d.> özürülük.

qıxancı <s.> özürlü. EŞ ANL: *egerin*.

qıxancı <is.d.> cimbiz.

qışlaxçi YER: Qelacix. BKZ: *quslaxçi*.

qıt <s.> az bulunan.

qıx <ünl.> pes!, yenilgi!, teslim!

qıx biyayış yenilmek (oyunda, lafta vb.). *O qarşidê toya qıx beno.* O sana karşı yeniliyor.

qıx kerdış pes etmek, yenilgiyi kabul etmek. *Temam tamam, mı qıx kerd.* Tamam tamam, pes ettim.

qıxayen <is.d.> öksürme.

qıxayış VARY: *qûxayış; kıxayış*. <ğçs.f.> öksürmek. [*qıxeno*; em.k. *bıqıxı*] EŞ ANL: *ku-payış*.

qıxaynayış <ğçl.f.> öksürtmek. [*qıxayneno*; em.k. *bıqıxaynı*]

qıxı VARY: *qûxı*. <is.e.> öksürük.

qıxıyın <s.> öksürüklü.

qız BKZ: *qij*.

qızax BKZ: *quzax*.

Qızılbaş <öz.e.d.> Kızılbaş.

qızılbaşey <is.d.> kızılbaşlık.

qızılvanke <is.d.> bir kırmızı üzüm türü.

qızkêr <is.e.> melengiç ağacına benzeyen bir ağaç. Bu ağacın yapraklarının çayı, mide hastalığına iyi gelir.

qızlıx <is.e.> kılık. EŞ ANL: *xelay*.

qızlıx qılayayış kılık olması.

qızlıx qılaynayış kıyamet koparmak, olumsuzluk yaratmak. *To 'hend qızlıx qılaynayo, no nan ma pêrin rê beso.* O kadar kıyamet koparmışsın, bu yemek hepimize yeter.

qıznaw <is.d.> melengiç, çitlembik. (Melen-giçten yapılan kahve, gribe iyi gelir.)

qıznawêr <is.e.> melengiç ağacı.

qızne VARY: *qıznık*. <is.e.> kene (küçük ve kırmızımsı).

qıznık BKZ: *qızne*.

qızqabıx <zf.> dar yere sıkışma.

qızqabıx finayış dar yere sıkıştırmak.

Dışmeni 'hendık zor da mı, 'eyni ez vışta qızqabıx. Düşman o kadar beni zorladı ki açmaza soktu.

qızqızık BKZ: *qıjqıjk*.

qıbıx <is.e.> yonga, kıymık. EŞ ANL: *qamqe*.

qij-qij <is.d.> çığlık sesi.

qij-qij kerdış korkan ördek çığlığı.

qıjayış <ğçs.f.> 1) çığlık (kuş, karga).

2) ciyak ciyak bağırarak (insan için). [*qijeno*; em.k. *bıqijı*]

qiji <is.d.> karga çığlığı.

qıl <is.e.> tepe, çıkık.

qılın <s.> tepeli.

qılóc YER: Siverék. <is.e.> bel tarafı dar, etek tarafı geniş olan bir elbise çeşidi.

qıloz <is.e.> kafatasındaki şişkinlik.

qıloz biyayış kafatasında şişkinlik oluşmak.

qım <zf.> kafi, yetme, ölçüsünde olma.

qım kerdış yetmek, kafi gelmek.

qıma qım qım kerdış ucu ucuna yetmek.

qımax VARY: *qeymax*. <is.e.> kaymak (sütün, toprağın). EŞ ANL: *tole*.

qımaxın <s.> kaymaklı.

qıme (Ar.) <is.e.> kıyma.

Qımet₁ <öz.d.> kadın adı.

qımet₂ <is.e.> kıymet. *Wa qımetê kesi bıbo, wa qe gozênda pûç bo (atas).* İnsanın kıymeti olsun da, çürük bir çerez olsun.

qımet zanayış kıymetini bilmek.

qımetın <s.> kıymetli.

qımey <is.d.> yeterlilik.

qımiş <zf.> kıyma işi.

qımiş biyayış kıymak. *A wını biya xasek kı, nê qımiş nêbenê kı bewnirê pıra.* O kadar güzel olmuş ki, ona bakmaya kıyamıyorlar. EŞ ANL: *dest pıra şıyayış, ver amayış*.

qınor <is.d.> çıban.

qınor vijayış çıban çıkmak.

qınorın <s.> çıbanlı.

qınt <is.d.> 1) oyunda belirtilmiş nokta. *Na kay dı, ma qinta xo kerd belı.* Bu oyunda, noktamızı/kalemizi belirledik. 2) kale (oyunda). (Futbol gibi oyunlarda vb.)

qıq <is.e.> çorak, kıraç. EŞ ANL: *qeraz, 'hir*.

qır YER: Qerxan. <is.e.> zift. EŞ ANL: *zıft*.

- qir kerdış** ziftlemek.
- qir-qir** VARY: *qir-wir*. <is.d.> bağırma çağırma. (Yüksek sesle münakaşa etmek.)
- qir-qir kerdış** bar bar bağırmaq.
- qir-qir qirayış** bar bar bağırmaq.
- qir-wir** <is.d.> bağırta, çığlık.
- qirayen** <is.d.> haykırma, bağırma.
- qirayış** <gçs.f.> bağırmaq, haykırmaq. *Wa bıqiro kı, pêro aşnawê*. Haykırısın ki herkes duysun. [*qireno*; em.k. *bıqırı*]
- pêro qirayış** birbirine bağırmaq.
- piro qirayış** azarlamak, kendisine bağırmaq. *Nêvinderdê, ez qiraya piro*. Durmuyordu, kendisine bağırdım. EŞ ANL: *pıra ka'hriyayış*.
- qırçi** <is.d.> gıcırtı. EŞ ANL: *xiji*.
- qiri** <is.d.> bağırta, haykırış.
- qiri piro dayış** bağırtrmak.
- qiri piro gunayış** dayaktan bağırmaq, birden haykırmaq. *Qiriyê gunê piro kı, mı va "qay marr perra cı"*. Bir bağırdı ki, yılan soktu zanettim.
- qirikerdox** <is.e.d.> bağırğan, haykıran.
- qıştayış** <gçs.f.> çığlık atmak (can acısından). [*qışteno*; em.k. *bıqıştı*]
- qıştı** <is.d.> 1) kuş çığlığı. 2) çığlık (insanlarda, mec.)
- qıştı piro gunayış** birden çığlık atmak. *Dest eşt miriçker, qıştı gunê piro*. Kuşa el attı, birden çığlık attı.
- qit** YER: Feqi. <zf.> kırılma işi.
- qit biyayış** kırılmak (kemik için).
- qixane** YER: Gewrek. BKZ: *qeyxane*.
- qiyafet** (Ar.) <is.e.> kıyafet.
- qocix** <is.e.> mont.
- qoçan**₁ <is.d.> mısır koçanı.
- qoçan**₂ <is.d.> fatura, makpuz.
- qoj** YER: Qırwar. <is.e.> çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qompil*.
- qojme** YER: Qırwar. BKZ: *qospe*.
- qol**₁ <is.e.> kol. EŞ ANL: *engele*.
- qol**₂ <is.e.> 1) çete. (Vurgun için oluşturulan çete) 2) düşmana karşı oluşturulan silahlı çete.
- qol ser erziyayış** silahlı baskına uğramak. *Qol erziya ma ser*. Silahlı baskına uğradık.
- qol ser eştiş** silahlı baskın yapmak. *Ma qol eşt dısmeni ser*. Düşmana silahlı baskın yaptık.
- qol**₃ <s.> kuyruksuz, kuyruğu kopmuş. *Kutiko qol*. Kuyruksuz köpek.
- qolo!** kuyruğu, kolu kısa olan. *Qolo bê, vergo yeno*. Kuyruksuz köpek gel, kurt geliyor.
- qolan** YER: Qelacix. <is.e.> semer kolanı. EŞ ANL: *binpize*.
- qolanya** (İt.) <is.d.> kolonya.
- qolçi** <is.e.> bir balık çeşidi.
- qolek** YER: Sinag. <s.> kısa saç (kadın için). EŞ ANL: *tango*.
- qoleksiyon** (Fr.) <is.e.> koleksiyon.
- qolera** (Fr.) <is.d.> kolera.
- qolık** <is.d.> gömlek. EŞ ANL: *ışlıg, qûtık*.
- qolinci**₁ <is.d.> zatürree.
- qolinci biyayış** zatürree olmak. *Cado nekmeyın dı meros, qolinci benê*. Nemli yerde oturma zatürree olursun.
- qolinci**₂ YER: Qelacix. <is.ç.> iki omuz arasındakı adaleler.
- qolo** <s.> kuyruğu, kolu kısa olan.
- qolopoto** <s.> 1) elleri, kolları, ayakları olmayan. 2) bir masal ismi.
- qompane** <is.e.> toplanı.
- qompane girêdayış** toplantı yapmak, bir araya toplanmak. *Şımayê kenê se kerê, şıma tiya dı qompane girêdayo*. Burada toplanmış ne yapmaq istiyorsunuz.
- qompil** <is.e.> çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qonc, qoj*.
- qompyüter** (İng.) <is.e.> bilgisayar.
- qona** YER: Ş. Cori. <zf.> yine, gene. *Ez qona to vineno*. Seni yine bulurum. EŞ ANL: *fina*.
- qonax** (Tk.) <is.e.> konak.
- qonc** YER: Mexmür. <is.e.> çotuk. (Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü.) EŞ ANL: *qompil*.
- qonç** YER: Qerxan. <is.e.> boynuz. EŞ ANL: *istre*.
- qondık** <is.e.> davulun topuzu. *Neqeraya ey desta, qondıko jewnay desta (atas.)*. Davul onun elinde, topuzu başkasının elinde.
- qondire** (Yun.) <is.e.> kondura.
- qonferans** (Fr.) <is.e.> konferans.
- qongre** (Fr.) <is.e.> kongre.
- qonser** (Fr.) <is.e.> konser.
- qonserwatûwar** (Fr.) <is.e.> konservatuvar.
- qop** <s.> parmakları kısa olan.
- qopık** <is.d.> penisin toparlak ucu.
- qopıx** <s.> kopuk. (Toplum kurallarına aldırmayan erkek.)
- qopıxey** <is.d.> kopukluk.
- qopya** (İt.) <is.d.> kopya.
- qopya biyayış** kopyalanmak.
- qopya kerdış** kopyalamak.
- qopyay cı vetış** kopyasını çıkarmak.
- qoq** <is.e.> tepe, dağ zirvesi.
- qoq biyayış** YER: Qerxan. dikilmek (verde). *Jewê ûja dı qoq biyo û weyneno*. Orda biri dikilmiş, bakıyor. EŞ ANL: *tık biyayış*.
- qoqo** VARY: *qaqo*. <is.e.> beysbol. (Büyük baş hayvanların kılından yapılan bir top çeşidi.) *Camêrda qoqo kay kerdê*. Erkekler beysbol oynuyordu. EŞ ANL: *qoza, maqe*.

qoqteli <is.e.> bir çeşit top diken, kartlaşınca içindeki çekirdekleri yenir.

qor₁ <is.e.> dizi, sıra (duvar, dikiş vb.). *Dês di qoryo*. Duvar iki sıradır. EŞ ANL: *rêze*.

jû qor bir kez.

qor bı qor dizi dizi.

qor biyayış dizilmek.

qor kerdış dizmek. *Mı nê 'si tiya ra kerdî qor*. Ben bu taşları burdan dizdim.

qor₂ <is.d.> 1) kovuk. 2) oyuk.

qor biyayış 1) kovuklaşmak. *Zerey kokdê na darder biyo qor*. Bu ağacın kökünün içi kovuklaşmış. 2) içi oyulmak.

qor kerdış 1) kovuklaştırmak. *Şıma çı na dar kerda qor?* Bu ağacı niye kovuklaştırmışsınız? 2) içini oymak.

qora zereja kafes (keklik yavruları için). (Asma kabağına delikler açır, içine keklik yavruları konulan barınak.)

qorayış <ğçs.f.> böğürmek. *Gayo qoreno*. Öküz böğürüyor. [*qoreno*; em.k. *bıqorı*]

qorek <is.d.> kurutulmuş dolmalık.

qoreki <is.ç.> dolma (yiyecek).

qori <zf.> koruma altına alınmış (yer veya bölge).

qori kerdış koruma altına almak. (Bir alana girmeyi yasaklamak.) *Mı merg kerda qorı, wa kes vaşê çı nêçino!* Ben yeşil alanı korumaya aldım, kimse otunu biçmesin!

qorik <is.d.> kalça kemiği bölümü, oma.

qorik piro dayış kalça kemiğinin yerinden kayması.

qoriker <is.e.d.> koruma altına alan.

qorikerde/i <or.e./d.> koruma altına alınmış.

qorix (Tk.) <is.d.> koruk. (Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.) EŞ ANL: *teyız*.

qorkerdox₁ <is.e.d.> sıralayan, sıraya koyan, sıraya dizen.

qorkerdox₂ <is.e.d.> içini oyan.

qorna (İt.) <is.d.> korna.

qorna cenayış korna çalmak.

qosme VARY: *qoj*; *qospe*. <is.e.> kolon, kütük. (Düz olmadığı için, genelde ahırlardaki tavan kirislerin altına atılan ağaç kolon.) *Gez ra qosme nêviyeno (atas.)*. Hayitten kütük çıkmaz.

qospe BKZ: *qosme*.

qot₁ <is.d.> 1) kafa (boyunla beraber). 2) başak (buğday, arpa vb.).

qot birrnayış kafa kesmek.

qot kerdış küfür olarak kullanılır. *Pêrdê to qot kerde kı hero, tı!* Babanın kafasına edeyim, ulan!

qot₂ <zf.> budama.

qot biyayış budanmak. *Nê dari biyê qot*. Bu ağaçlar budanmış.

qot kerdış budamak. *Nê 'sayêranê xo qot kerê kı, wa serrna mexel tepêşê*. Bu elma

ağaçlarınızı budayın ki, seneye verim versin. EŞ ANL: *pûr kerdış*.

qotbiyayen <is.d.> budanma, kesilme.

qotik <is.e.> 1) bela, zıkkım. 2) veba, öldürücü hastalık.

qotik piro dayış vebaya yakalanmak. *Qotik da piro, qeçeki pêro merdi*. Çocuklar öldürücü bir hastalığa yakalanıp öldü.

qotkerden <is.d.> budama, kesme.

qox <is.d.> bağ çırpsından yapılan çadır şeklinde bir bağ evi.

qoxa YER: Qelacix. <is.d.> öğütmek için buğdayın bırakıldığı yer. EŞ ANL: *ardoll*.

qoynaye/i <or.e./d.> 1) kapalı (geçit, yol, kapı vb.). 2) koruma altına alınmış olan.

qoynayış <ğçl.f.> 1) kapatmak (geçit, yol, kapı vb.). *Raya gırd qoynaya*. Büyük yolu kapatmışlar. *Beri bıqoynı!* Kapıyı kapat! EŞ ANL: *racınayış*. 2) koruma altına almak. *Koliya bıqoynı, wa varan piro nêdo!* Odunları koruma altına al, yağmur vurmasın! [*qoyneno*, em.k. *bıqoynı*]

qoynayayış <ğçs.f.> 1) kapanmak (geçit, yol, kapı vb.). 2) koruma altına alınmak. [*qoyneyeno*, em.k. *bıqoyney*]

qoza <is.d.> beysbol. (Büyük baş hayvanların kılardan yapılan bir top çeşidi.) EŞ ANL: *qoqo*.

qozix VARY: *qûzix*. <s.> kambur.

qozix biyayış kamburlaşmak.

qozixe <s.> kamburumsu.

qozixey <is.d.> kamburluk.

qozi YER: Qerxan. <is.d.> oyun (bir türü).

qû <is.e.> yardım isteme.

qû kerdış yardım istemek (isyan ederse sine). *Kutik gunayo bir ru, oyo qû keno kı, bireyneyo*. Köpek kuyuya düşmüş, kurtarılmaya için yardım istiyor.

qub (Ar.) <is.d.> 1) kubbe. 2) ziyaretgâh.

qubaxêr VARY: *qabixêr*; *qebaxêr*; *qevaxêr*; *qavkêr*; *qafqêr*. <is.d.> kavak ağacı.

quç VARY: *qunç*. <is.d.> 1) yığın, yığnak. (Zazalarda her hangi bir yerde önemli bir olay olursa, ya da biri öldürülürse unutulmasın diye o yerde taş yığarlar.) *Quça 'siya pêsero nêvîndena, rew bena vıla (atas.)*. Taş yığını üstüste durmaz, erken dağılır (sağlam değil anlamına gelir). 2) taşların üstüste tepe gibi sıralanması.

quç kerdış taş yığını yapmak, yığmak. *Nê 'siya tiya di quç kerê!* Bu taşları burda yığın!

quçi viraştış 1) taş yığını yapmak. 2) araziyi sahiplenmek için. (Bir kaç taş üstüste koyup sıralamak)

quçi YER: Qelacix. <is.ç.> kucak (çocuk dilinde).

quçi amayış kucağa gelmek (çocuk

- dilinde). *Bê mı quçi, ez to rê şeker bîdi!*
Kucağıma gel, sana şeker vereyim!
quçi şiyayış kucağa gitmek.
- qudim** <is.e.> tutum, davranış.
- qufa** <is.d.> sebze sepeti.
- qul₁** <is.e.d.> kul. *Qulê quli nêbena!* (Koyo Berz). Kula kul olmam!
- qul₂** <is.d.> delik. EŞ ANL: 'lan.
- qul abiyayış** delik açılmak.
- qul akerdış** delik açmak.
- qul biyayış** 1) delinmek. 2) deşilmek.
- qul kerdış** 1) delmek. 2) deşmek.
- qul-qul** <is.d.> lıkır, lıkır lıkır. (Sıvıların bir kaptan akarken çıkardığı ses.)
- qul-qul kerdış** lıkırdamak, lık lık diye ses çıkarmak (kaptaki sıvı).
- qula** <is.d.> 1) yer boşluğu, in. 2) korugan. (Silahlı çatışmalarda etrafı taş, toprak gibi şeylerle çevrili mevzi.)
- qulek** <is.d.> delikcik. EŞ ANL: 'lanek.
- quleng** <is.d.> turna.
- quley** <is.d.> kulluk.
- quley kerdış** kulluk yapmak. *Quli rê quley mekerê!* Kula kulluk yapmayın!
- qulib** (Fr.) <is.d.> kulüp.
- qulibe** (İr.) <is.e.> kulübe.
- qulin** <s.> delikli. EŞ ANL: 'lanin.
- qulix** <is.e.> karakol.
- qulker** <is.e.d.> 1) delen. 2) deşen.
- qulkerde/i** <or.e./d.> 1) delinmiş. 2) deşilmiş.
- qulp** <is.e.> kulp. EŞ ANL: çemle.
- qulpê lêni** kazan kulbu.
- qulpê tewri** çanta bağı.
- qulpin** <s.> kulplu.
- qulqulik** <is.d.> ararken her deliğe bakma.
- qulqulik nêverdayış** delik deşik aramak.
Mı qulqulik nêverdê, fina zi nêdi. Delik deşik aradım, yine de bulamadım.
- qult** <is.d.> yudum.
- qult-qult** <is.d.> löpür löpür. (Sıvı yutarken gırtlaktan gelen ses.)
- qultık** <is.d.> löpür.
- qultiki antiş** öfkesini dindirmek. *O biyo hêrs, oyo qultiki anceno.* Sinirlenmiş, öfkesini dindiriyor.
- qultiki war kerdış** öfkeyi içinde saklamak.
- qûm** <is.e.> kum. *Mêrdek kewt qûmi bını.* Adam kuma gömüldü.
- qumandan** <is.e.> komutan. EŞ ANL: seresker.
- qumandaney** <is.d.> komutanlık.
- qumando** (Fr.) <is.e.> komando.
- qumbara** (İr.) <is.d.> kumbara.
- qûmçe** YER: Qerxan. <is.e.> düğme. EŞ ANL: mak, gocag.
- qûme** <s.> kumsal.
- qûmeyin** <s.> kumsallık.
- qumil** <is.d.> kımıl.
- qûmin** <s.> kumlu.
- quminist** (Fr.) <s.> komünist.
- qumqumik** <is.d.> bukaemun, kaya keleri.
- qunc** <is.d.> iç köşe. *Govenda merra quncana bena (deyim).* Farelerin oyunu köşelerde olur. (Kediler fareleri sünnet düğününe davet ederler, fareler onlara güvenmez. Fareler bir araya toplanır planını yaparlar: "Eğer kediler bizi davet etmiş ise, gitmemiz lazım." Onlara da güven olmuyor, "biz de iç köşelerde dans yapalım ki, bize saldırdıklarında kolay kaçabilelim".)
- qunc biyayış** YER: Qerxan. ağzına kadar dolmak.
- qunceck** <is.d.> köşecik, iç köşe.
- quncik** YER: Qerxan. BKZ: qunceck.
- qunç** YER: Qerxan. BKZ: quç.
- qundax** <is.e.> kundak (bebek için).
- qundax kerdış** kundaklamak.
- qundaxek** <is.e.> 1) kundakcık. 2) çok sık taneli üzüm salkımı.
- qundaxker** <is.e.d.> kundakçı (bebek için).
- qundaxkerde/i** <or.e./d.> kundaklı.
- Quran** (Ar.) <öz.e.> Kur'an.
- qurayen** <is.d.> 1) guruldama. 2) üveyme, göğsünten ötmek.
- qurayış** <gçs.f.> 1) guruldamak. (İnsan acıkınca mideden çıkan ses.) 2) üveymek, göğsünden ötmek (güvercin, kumru için). *Bewrana sorniya qurena.* Güvercin saçakta göğsünden ötüyor. [qureno; em.k. bıqurı]
- qurban** <is.e.> kurban.
- qurban biyayış** kurban olmak.
- qurban kerdış** kurban etmek.
- qure₁** <is.e.> kura. EŞ ANL: pisk₂.
- qure₂** <s.> kaba (insan için), kabadayı. *O merdım boll qureyo.* O adam çok kabadır. EŞ ANL: qebedaye/i.
- qureki** <z.f.> kabaca.
- qureyin** <s.> kabalık.
- qureyin** <is.d.> kabalık, kabadayılık. EŞ ANL: qebedayin.
- qureyin biyayış** kabadayılık olmak.
- qureyin kerdış** kabadayılık yapmak.
- qurfıyayış** YER: Qerxan. BKZ: qırfıyayış.
- qurfnayış** BKZ: qırfnayış.
- qurıç** <is.e.> 1) suya dalma (hayvanlar için). 2) suya dalma (argo, insanlarda).
- qurıç biyayış** 1) suya dalmak (hayvanlarda). *Dewar qurıçê aw biyo.* Hayvan suya dalıp içiyor. 2) suya dalmak (insanlarda). *Se biyo, tı wini qurıçê aw biyê?* Ne olmuş, öyle suya dalıp içiyorsun?
- qurıç kerdış** 1) suya daldırmak (hayvanlarda). 2) suya daldırmak (insanlarda).
- qurış** (Alm.) <is.e.> kuruş.
- qurix** <is.e.> çoban yıldızi.
- quri** <is.d.> 1) guruldama. 2) üveyme.
- qurmiçnayış** YER: Qerxan. BKZ: qırmûçık-

nayış.

qurmiçyayış BKZ: *qırmûçıkıyayış*.

qurnaz (İr.) <s.> kurnaz.

qurnaz biyayış kurnazlaşmak.

qurnaz kerdış kurnazlaştırmak.

qurnazey <is.d.> kurnazlık. EŞ ANL: *qurnazin*.

qurnazeya kurnazca.

qurnazin <is.d.> kurnazlık.

qurnazina kurnazca.

qurp₁ <ünl.> çıt! (Eklem bükülmesinden çıkan ses.)

qurp₂ BKZ: *qırp*.

qurpinayış <gçl.f.> kütürdetmek, çıtlamak.

Gıştera xo bıqurpını! Parmağını kütürdet!

[*qurpineno*; em.k. *bıqurpını*]

qurpınayox <is.e.d.> kütürdeten, çıtırdatan.

qurpı <zf.> kütürdeme, çıtlama.

qurpıyayış <gçs.f.> kütürdemek, çıtlamak.

[*qurpiyeno*; em.k. *bıqurpı*]

qurqurık₁ <is.e.> kurbağa yavrusu.

qurqurık₂ <is.d.> uzun ve ince, birbirine sarılarak su içinde geceleri kur kur ses çıkaran bir çeşit kurtçuk.

qurs (Fr.) <is.e.> kurs, ders.

qusl (Ar.) <is.e.> gusül.

quslaxçi VARY: *qışlaxçi*. <is.e.d.> 1) mülteci, sığınmacı, ilticacı. 2) yerleşik olmayan. (Değişik şartlara bağlı olarak yer değiştiren.)

quslîx (Tk.) <is.e.> kuşluk (günün sabahla öğle arasındaki bölümü).

qûsûr BKZ: *qısûr*.

quşxane [x]~[ç] VARY: *quşxanı*. <is.e.> tencere.

qut <is.e.> tavuk yemi.

qutbe (Ar.) <is.e.> hutbe.

qutıfnayen <is.d.> ürpertme, korkutma.

qutıfnayış <gçl.f.> ürpertmek, korkutmak.

[*qutıfneno*; em.k. *bıqutıfnı*]

qutıfyaye/i <or.e./d.> ürpermiş olan, korkan kişi.

qutıfyayen <is.d.> ürperme, korkma.

qutıfyayış <gçs.f.> ürpermek, korkmak. (Beklenmedik bir olay karşısında şok olmak.) [*qutıfyeno*; em.k. *bıqutıfyı*]

qûtık YER: Qerxan. <is.d.> gömlek. EŞ ANL: *qolık, işlig*.

quti <is.d.> kutu.

qutsi (Ar.) <s.> kutsal.

quwet <is.e.> kuvvet. EŞ ANL: *keft*.

quwet cı dayış kuvvetlendirmek.

quwet girotış kuvvetlenmek, kuvvet almak.

quweta kuvvetlice.

quwetcdıyayen <is.d.> kuvvetlendirme.

quwetdayox <is.e.d.> kuvvet veren, kuvvetlendirici.

quwetin <s.> kuvvetli. EŞ ANL: *pêt*.

qûxayış YER: Qelacix. BKZ: *qıxayış*.

qûxi BKZ: *qıxi*.

quzax VARY: *xuzax*; *qızax*. <is.d.> kayak.

quzaxdar <is.e.d.> kayakçı.

quzaxdarey <is.d.> kayakçılık.

quzilqurt <ünl.> 1) hidet anında, bedua anlamında kullanılan bir sözcük (Allah belanı versin vb.). *Dayê, mı rê sekero sûrek bigı, quzilqurt mı dı perrey estê to rê bigıra*. Anne bana kırmızı şeker al, Allah belanı versin, bende para mı var sana alayım. 2) zıkkımınkökü. (Çağırın veya seslenen birisine, cevap olarak ve hakaret için söylenen zıkkımınkökü anlamında kullanılan bir sözcük.)

qûzıx₁ YER: 'Hesûd. <is.e.> kol dirseği. EŞ ANL: *arsne*.

qûzıx₂ YER: 'Hesûd. BKZ: *qozıx*.

R - r

ra₁ <arka ed.> -dan, -den, -e, -a. '*Hesno ra bê Korkeyni!* Hesno'dan Korkeyni'ye gel! *Ezo weynena telebzon ra*. Ben televizyona bakıyorum.

ra₂ <f.ilgeci> bir noktadan uzaklaşmayı belirtir. *Mir ameyo ra?* Hamur kıvamına geldi mi?

rabestış <gçl.f.> suyu bırakmak, suyu salmak.

Mı gever akerd û aw rabest 'erdi miyan.

Su bendinin kapağını açıp suyu tarlaya saldım. [*rabesteno*; em.k. *rabestı*]

rabesti <is.d.> bırakılmış su.

rabestox <is.e.d.> suyu bırakan.

rabıyayış <gçs.f.> serilmek (yere). *Sıqi pêro*

rabıyayê. Bütün kelimler serilmiş. [*rabıyeno*; em.k. *rabıyı*]

racenayış BKZ: *racınayış*.

racınaye/i <or.e./d.> kapalı.

racınayış VARY: *racenayış*. <gçl.f.> örtmek, kapatmak. *Kêveri racinê serdo!* Kapıyı kapatın soğuktur! [*racineno*; em.k. *racını*]

racınayox <is.e.d.> kapatan.

radar (İng.) <is.e.> radar.

radarber <is.e.d.> radarçı.

radayayış <gçs.f.> ütülme, kayıp edilmek (kumarda). [*radayeno*; em.k. *radeyı*]

radayış <gçl.f.> ütülme, kaybetme (kumarda). (Kumarda ve benzeri oyunlarda para

kaybetmek.) [*radeno*; em.k. *radı*]
radayox <is.e.d.> ütülen, kaybeden (kumarda).

radûn (Fr.) <is.e.> radyo. EŞ ANL: *rebab*.

rafınaye/i <or.e./d.> yatırılmış olan.

rafınayış/raviştış <ğçl.f.> 1) yatırmak (yatığa). *Wextê rakewten ameyo, ê lajeki rafini!* Yatma zamanı gelmiş, o çocuğu yatır! *Hewnê lajeki ameyê, mı berd ravişt.* Oğlanın uykusu geliyordu, götürüp yatırdım. 2) boylu boyunca yere yatırmak. [*rafineno*; em.k. *rafını*] EŞ ANL: *rawşaynayış*.

rafınayox <is.e.d.> uyutucu, yatıran.

ragirotiş₁ <ğçl.f.> çekinmek, sakınmak. *Ez xo ey ra ragêna, çiki o zalimo.* Kendimi ondan sakınıyorum, çünkü o zalimdir.

xo ragirotiş 1) kendine hakim olmak, kendini tutmak, dayanmak. *Xo ragi, seni vano wa vajo.* Kendine hakim ol, ne derse desin. 2) sabretmek. [*ragêno*; em.k. *ragi*]

ragirotiş₂ YER: Qerxan. <ğçl.f.> parayla tutmak (işçi veya çoban). *Mı no gawan ragiroto.* Ben bu sığır çobanını tutum. [*ragêno*; em.k. *ragi*]

ragirotox <is.e.d.> çekingen.

ragunayey <or.ç.> sürüngenler.

ragunayış₁ <ğçs.f.> sürünmek, yürümek (sürüngenler için). *Marr raguna û şı.* Yılan sürünüp gitti. [*raguneno*; em.k. *ragunı*]

ragunayış₂ YER: Qerxan. <ğçl.f.> yayılmak (örn. koyun). [*raguneno*; em.k. *ragunı*]

rakerde/i <or.e./d.> serili.

rakerdiş <ğçl.f.> sermek (yere). *Cilê sekû sero raki!* Platformun üstüne bir kilim ser! [*rakeno*; em.k. *rakı*]

rakerdox <is.e.d.> seren.

rakewte/i <or.e./d.> yatık, yatmış olan.

rakewtiş VARY. *kewtiş* <ğçs.f.> yatmak. *Şo cadê xo dı rakewi!* Git yatağında yat! [*rakewno*; em.k. *rakewi*] EŞ ANL: *rawşayış*.

pa rakewtiş 1) onunla yatmak. *Çınay mı mı ra bı, ez pa rakewta.* Elbisem üzerimdeydi, onunla yattım. 2) beraberinde yatmak. *Piyê to rakewto, tı zi pa rakewi!* Baban yatmış, sen de beraberinde yat!

ramediyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> yere uzanmak (istirahat vb. için). [*ramediyeno*; em.k. *ramedyi*]

ramednayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> yerde (yere) uzatmak (istirahat vb. için). [*ramedneno*; em.k. *ramednı*] EŞ ANL: *ratnayış*.

ramite <is.e.> sürülü yer.

ramitiş <ğçl.f.> 1) sürmek (taşıt, binek hayvan vb.). 2) sürmek (çift). *İna rezê xo gayana ramito.* Bağlarını öküzlerle sürmüşler. 3) sürmek (olmaya devam etmek). *Varani*

tam hirê roji ramit. Yağış tam üç gün sürdü 4) sürmek, zaman geçmek, zaman almak. *Boll nêramit, 'heme çi bı zey veri.* Çok sürmedi, her şey eskisi gibi oldu. *Na ray, xeylê ramena.* Bu yol, epey sürer. [*rameno*; em.k. *biramı*]

ramitox <is.e.d.> süren, sürücü.

ramoznayen <is.d.> tahlil, tahlil ettirme.

ramoznayen dayış tahlil ettirmek.

ramoznayış <ğçs.f.> tahlil etmek. *Nê altûna berı ramozni!* Bu altınları götür tahlil et! *Tıxtori gûniya mı ramoznê.* Doktor kanımı tahlil etti. [*ramozneno*; em.k. *biramozni*]

ran YER: Qerxan. <is.d.> baldır.

raşanayış <ğçl.f.> 1) sallamak. *Ezo nişena hêlık, tı zi mı raşanı!* Salıncağa binıyorum, sen de beni salla! 2) yalpalamak. (Bir sağa, bir sola eğilmek.) [*raşaneno*; em.k. *raşanı*]

raşanayox <is.e.d.> 1) sallayan. 2) yalpalayan.

raşayneyayış <ğçs.f.> 1) sallanmak, salınmak. *Ez dara vılêncık biya, ezo raşayneyena.* Ben ağaca asılmış sallanıyorum. 2) yalpalanmak. (Bir o yana, bir bu yana gidip gelmek.) [*raşayneno*; em.k. *biraşaynı*]

raşt (Phlv. *răst* 'doğru', *drust* 'sağlam') <s.> 1) doğru, gerçek, direkt. *Dayê, mı rê raşt vaji, tiya dı dêw esto, çiniyo?* Anne bana doğru söyle, burda dev var mı, yok mu? *Tiya ra raşt şo, tı şinê key ma.* Burdan direkt git, bize gidersin. 2) yüce gönüllü. *Merdimo raşt, girweyo çewt nêkeno.* Yüce gönüllü bir insan, yanlış iş yapmaz. 3) sağ (sol karşıtı). *Destê xoyê raştı hewadı!* Sağ elini kaldır!

raşt amayış 1) rast gelmek, rastlamak (düşünmediği, ummadığı halde karşılaşmak). *Ez ray ra raştê bıradê to ameya.* Yolda kardeşine rastladım. 2) düşünmediği veya düşülmediği halde payına düşmek. *Malo rınd raştê mı ame.* Malın iyisi bana rastladı. 3) hedefi bulmak (atılan şey), değmek, denk gelmek. *Kolı vırrna pıra, raştê serredê cı ame.* Kendisine odun fırlattı, kafasına değdi. *Willı, newe girwey mı raşt ame, qay tı do girwey mı bıvinê.* Vallah, şimdi işim denk geldi, işimi herhalde göreceksin. 4) direk gelmek, dosdoğru gelmek. *O raşt ameyê mı ser.* O direk üstüme geliyordu.

raşt ardış 1) rast getirmek, uygun hale getirmek, başarılı kılmak. *Homay girwey şıma raşt ard.* Allah işinizi rast getirdi. 2) aranamakta olan bir şeyi veya kimseyi umulmadık bir yer veya zamanda bulmak. *Xora ez geyrayê to, Ellay tı raştê mı ardê.* Zaten seni arıyordum, seni Allah bana rast

getirdi

raşt biyayış 1) yerinde doğrulmak. *Ez biya raştı kı, jewo mı sera.* Yerimde doğruldum ki, üstümde biri dikili. 2) düzelmek (eğilmiş bir şeyin). 3) teyit olmak, tastik olmak, doğrulanmak. 4) gerçekleşmek, gerçek olmak. *A qısaye kı to mı rê va, a qısa bi raşt.* Bana söylediğin laf gerçekleşti. 5) yolculanmak, yola koyulmak. *Ez biya raştı kı şıra xurbet.* Ben gurbete gitmek için yolculandım.

raşt kerdış 1) doğrultmak. *Kaley ra nêşayê miyaney xo raşt kero.* Yaşlılıktan belini doğrultamıyordu. 2) düzeltmek. *Hatbıla çewteya xo kerdê raşt.* Durmadan yanlışlıklarını düzeltiyorlardı. 3) teyit etmek, tastik etmek, doğrulamak. *Ekı zûri kenô, cı rê raşt mekî!* Yalan söyleyince, kendisini doğrulama! 4) gerçekleştirmek. 5) yolculamak.

raşt şiyayış 1) rast gitmek, istenilen biçimde gelişmek. *Boka gırwey kesi raşt şırol!* İnsanın işi rast gitsin! 2) dosdoğru gitmek. *Na ray ra raşt şo!* Bu yoldan dosdoğru git!

raştê ci amayış rastlamak.

raştê pê amayış karşılaşmak, tesadüfen karşılaşmak. *Mın û toya raştê pê amey.* Seninle karşılaştık.

raştay <s.> sahici, sahte olmayan, gerçek.

raştayın <s.> gerçek olan.

raştêraşt <zf.> dosdoğru.

raştay <is.d.> 1) gerçeklik. 2) doğruluk, hakikat.

raştay ser gerçekten, doğrusu. (Doğrusunu söylemek gerekirse.) *Raştay ser to mı rê bıvatayê weşêri biyê.* Gerçekten bana deseydin daha iyi olurdu.

raştay tevera gerçek dışı. *Qıseyê kı tiyê kenê raştay teverayê.* Söylediklerin gerçek dışıdır.

raştkerde/i <or.e./d.> 1) doğrultmuş olan. 2) düzeltilmiş olan. 3) teyit edilmiş, doğrulanmış. 4) gerçekleştirilmiş olan.

raştmeng <is.d.> reçep, şaban, ramazan ayları.

raştınışten <is.d.> imla, doğru yazım.

ratenayış YER: Qerxan. <gçl.f.> dokumak üzere tezgâha takmak. [*rateno*; em.k. *biratnı*]

raternayış YER: Gewrek. BKZ: *ratnayış*.

ratnayış VARY: *raternayış*. <gçl.f.> uzatmak (ip, kablo vb.). *Layê tiya ra biratnê ew vero dês bıkerê!* Burdan bir ip uzatıp önüne duvar örün! [*rateno*; em.k. *biratnı*]

ratneyayış <gçs.f.> uzanmak. [*ratneyeno*; em.k. *biratney*]

ravey <zf.> ileri, öne doğru. *Tayn şo ravey!* Biraz ileri git! EŞ ANL: *veya*.

ravey amayış ileri gelmek. *O merdım ma ra ame ravey.* O adam bize yaklaştı.

ravey berdış ileri götürmek. *Nê barê xo tayn ber ravey!* Bu yükünü biraz ileri götür!

ravey dı ileride, ileride.

ravey erziyayış ileri atılmak (randevu için), ertelenmek.

ravey eştış ileriye atmak (randevu için), ertelemek, ötelemek. *Panjê çılı dı nêbeno, bierz ravey. Jewdê çılı dı beno.* Ocak ayının beşinde olmaz, ileri at. Ocak ayının yedisinde olur.

ravey girotiş ileriye almak (saat için).

ravey şiyayış ileri gitmek, ilerlemek. *Hend ravey meşo, dıma benê poşman.* O kadar ileri gitme, sonunda pişman olursun. *Tırkiya dı demokrasiyo şino ravey.* Türkiye'de demokrasi ilerliyor.

raveyber <is.e.d.> ilerici, ilerleten.

raveyberden <is.d.> ileriye götürme, ilerleyiş.

raveygiroten <is.d.> ileriye alma (saat için).

raveyşiyayen <is.d.> ilerleme.

ravêrdar <is.e.d.> geçen.

ravêrde <s.> geçici. *Çıyo kı tiyê vanê, ravêrdeyo.* Dediğin şey, geçicidir.

ravêrde/i <or.e./d.> geçmiş. *Da'ħkanê ravêrda biyarê xo viri!* Geçmiş konularınızı hatırlayın!

ravêrdış <gçs.f.> 1) geçmek (bir yerden). *Karwan ravêreno, kutiki lawenê (atas.).* Köpek ürür, kervan geçer. 2) geçmek (birini, bir yeri). *Ez şıma ra ravêrda.* Ben sizden geçtim. [*ravêreno*; em.k. *ravêri*]

ravêrdox <is.e.d.> geçme istekli.

ravêrnayış <gçl.f.> geçmek (birini). (Maddi ve manevi yönünden diğerlerini geçmek.) *Zenginey heta, laji pêri ra ravêrnayo.* Zenginlik tarafından, oğlan babasını geçmiş. [*ravêrreno*; em.k. *ravêrni*]

ravisyayış YER: Feqi. <gçs.f.> kaymak (havada). *Estarê ravisya.* Yıldız kaydı.

raviyarnayış <gçl.f.> 1) geçirmek (suyun öte tarafına). *Kê şıma ro ra raviyarnay?* Sizi kim nehrin öte tarafına geçirdi? 2) hastalaktan kurtulmak. *Lajeki nêwşıya xırab raviyarnê.* Çocuk kötü hastalaktan kurtuldu. 3) derdi, sıkıntıyı atlatmak. *Mı ball derdi raviyarnay.* Ben çok dert atlattım. [*raviyarneno*; em.k. *raviyarnı*]

rawşayış YER: Qelacix. <gçs.f.> yatmak. [*rawşeno*; em.k. *birawşı*] EŞ ANL: *rakewtiş*.

rawşaynayış YER: Qelacix. <gçl.f.> yatırmak. *Lajeki bigi bere rawşane!* Çocuğu götürüp yatır! [*rawşayeno*; em.k. *rewşayne*] EŞ ANL: *rafınayış*.

ray (Phlv. *rāh*) <is.d.> yol. *Ray şiyayışa qediyena (atas.).* Yol gitmekle biter. *Raya ma derg û bari, peynida rayer dı ma zi estê* (Mihe Êlısanı). Yolumuz uzun ince, bu

yolun arkasında biz de varız.

ray amayış 1) yola gelmek, uslanmak, düzelmek. 2) yol gelmek.

ray ardış 1) yola getirmek. *Embaz boll bibi hêrs, mı fina ard ray.* Arkadaş çok kızıştı, yine yola getirdim. 2) yol getirmek. *'Hukmati ray arda Çolan.* Hükümet Çolan'a yol getirmiş.

ray birrnayış yol kesmek.

– **raya cı birrnayış** yolunu kesmek.

ray birryayış yol kesilmek.

ray dayış yol vermek. *'Hes ray dana 'seydwani ew 'seydwan ravêreno û şino.* Ayı avcıya yol verir, avcı geçip gider.

ray dı mendış yola saplanmak. *Tıraqtor ray dı mendi, nêşa bêro.* Tıraktör yola saplandı, gelemeydi.

ray finayış yolculamak. *Mı vişt ray, o zi şı.* Ben yolculadım, o da gitti. EŞ ANL: *ray kerdış.*

ray girotiş yol katetmek, yol almak.

ray karwani 1) kervan yolu. 2) samanyolu. (Gökyüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi.)

ray kerdış yolculamak. *Embazê ma do bişiyayê xurbet, ma ewro kerd ray.* Arkadaşımız gurbete gidecekti, bugün yolculadık. EŞ ANL: *ray viştış.*

ray kewtiş yola çıkmak. *Ez kewta ray û şiya.* Ben yola çıkıp gittim. EŞ ANL: *raya neyayış.*

ray mısnaşış yol göstermek, tavsiye etmek. *Şıma rê raya rıhat mısne.* Kolay yolu size tavsiye etti.

ray pawiten dayış yolu bekletmek.

ray pawitiş yol beklemek, yol gözlemek.

ray peyi yaya yolu, yaya geçidi.

ray ra berdiş yürütmek. *Girwey keyedê ma ezo ray ra bena.* Evimizin işini ben yürütüyorum.

ray ra kewtiş yolu devam edememek, yorgun düşmek (yolda).

ray ra mendış yolda kalmak. *Mêrdek ray ra mendi, gamna yeno.* Adam yolda kaldı, birazdan gelir.

ray ra vetiş yoldan çıkarmak. *Tı rayda raşt dı biyê, kami tı ray ra vetê?* Sen doğru yoldaydın, seni kim yoldan çıkardı?

ray ra vıjayış yoldan çıkmak.

ray şaş kerdış yolu şaşırarak.

ray ser dı finayış sapıttırmak.

ray ser dı kewtiş sapıttırmak. *No ray ser dı kewto, oyo dinê xo inkar keno.* Bu sapıttırılmış, dinini inkâr ediyor.

ray şıyayış yürütmek.

ray ver finayış yönlendirmek.

ray vını kerdış yolu kaybetmek.

raya cı vınayış 1) yolunu bulmak. 2) yapı-

lış yöntemini bulmak (bir şeyin). *Mı raya cı diya, do seni bıbo.* Nasıl olacağının yöntemini bulmuşum.

raya makina araba yolu, kara yolu.

raya neyayış yola koyulmak, yola çıkmak. *Mı xebera to dê cı, o hima neya raya û ame vera to.* Haberini ona verdim, hemen yola koyulup sana doğru geldi. EŞ ANL: *ray kewtiş.*

raya paya ayak yolu (yürümek için).

rayna başka yol, başka tarz.

rayo mendış özlemle beklemek. *Nê koti dı mendi, çimê mı rayo mendi.* Nerde kaldılar, gözüm yolda kaldı.

rayber <is.e.d.> rehber, kılavuz.

rayberey <is.d.> rehberlik.

raybirrnayox <is.e.d.> yol kesen.

raymısnaşen <is.d.> tavsiye, yol gösterme.

raymısnaşox <is.e.d.> yol gösteren, tavsiye eden.

raypawitox <is.e.d.> yol bekleyen.

rayraberdox <is.e.d.> yürüten.

rayravete/i <or.e./d.> yoldan çıkarılmış olan.

rayravıjıyaye/i <or.e./d.> yoldan çıkan.

rayserdikewte/i <or.e./d.> sapık.

rayserdikewten <is.d.> sapıtan.

rayserdikewtena sapıkça.

rayserdikewteney <is.d.> sapıklık.

rayşıyayen <is.d.> yürüyüş.

rayvınikerde/i <or.e./d.> yolu kaybeden.

raywan <is.e.d.> yolcu.

raywaney <is.d.> yolculuk.

Reb (Ar.) <öz.e.> Rab.

rebab <is.e.> radyo. EŞ ANL: *radûn.*

reben <s.> mazlum, zararsız kişi.

Rebi (Ar.) <öz.e.> Rabbi.

ya Rebi ya Rabbi!

reca (Ar.) <is.e.> rica. EŞ ANL: *verogeyrayen.*

reca kerdış yalvarmak, rica etmek.

recete (İt.) <is.e.> reçete.

recıfıyaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> titreyen, titrek.

recıfıyayış YER: Siverek. <ğçs.f.> titremek (aşırı derecede), titremenin ötesi. (Soğuktan ya da birinden veya bir şeyden korkarak titremek.) *Gema cınawır diyo, tersa ra recıfıyaya.* Yabanda yabani hayvan görmüş, korkundan titremiş. [*recıfıyeno*; em.k. *bırecıfıyı*]

ref₁ <is.e.> dolap bölmesi. *Fıraqi refa ronay bi.* Tabakları dolap bölmesine koymuşlardı.

ref₂ <is.e.> kuş sürüsü. *Tiya ra refêndê zereja ravêrd.* Bir keklük sürüsü burdan geçti.

referandûm (Fr.) <is.e.> referandum.

rehêl YER: Qerxan. <is.e.> nişandan sonra gelin için istenen şey.

Re'hman (Ar.) <öz.e.> Rahmân.

re'hmani (Ar.) <s.> rahmânî.

re'hmet (Ar.) <is.d.> rahmet.
re'hmeti <s.> rahmetli.
re'hwan (Ar.) <s.> rahvan. (Atların biniciyi sarsmayan koşma biçimi.)
re'hwane kuleka kalçayla yürüyüş (at).
re'hwane miyani sırtıyla yürüyüş (at).
re'hwane saça dizle yürüyüş (at).
re'hwaney <is.d.> rahvanlık.
rejim (Fr.) <is.e.> rejim.
rem <z.f.> 1) kaçış. 2) yenilgi. 3) bozgun.
rem piro dayış 1) yenilgiye uğratmak. 2) bozguna uğratmak.
rem piro gunayış 1) kaçışmak. *Rem guna bı piro, zey leyrekandê zereza remayê.* Keklik yavruları gibi kaçışıyorlardı. 2) yenilgiye uğramak, apar topar kaçmak. 3) bozguna uğramak.
rem ro dayış yenmek, mağlup etmek. *O tēmaneya da rem ro.* Onu güreşerek yendi.
rem ro deyayış yenilmek, mağlup olmak.
rem ro gunayış yenilmek, mağlup olmak.
remaye/i <or.e./d.> kaçkın. EŞ ANL: *zexel*₁.
remayen <is.d.> 1) kaçma. 2) tüyme.
remayış <gçs.f.> 1) kaçmak. *Birem, tiya ra şo, pilusyê yenê.* Burdan kaç git, polis geliyor. 2) tüymek. *Xeyal kı, mahneyêna tiya ra remeno.* Dikat et, bir bahaneyle burdan tüyer. [*remeno*; em.k. *biremi*]
cı ra remayış 1) birinden kaçmak. 2) kaçınmak.
pêya remayış birbiriyle kaçmak.
remayox <is.e.d.> 1) kaçma istekli, kaçak kişi. 2) tüyen.
remnaye/i <or.e./d.> 1) kaçırılan. 2) yenilmiş kişi (oyunda).
remnayan <is.d.> kaçırış, kaçırma.
remnayış <gçl.f.> kaçırmaq. [*remneno*; em.k. *biremni*]
cı ra remnayış birinden kaçırılmak.
xo dest ra remnayış elinden kaçtırtmak.
remnayox <is.e.d.> kaçırma istekli.
remneyayış <gçs.f.> kaçırılmak. [*remneyeno*; em.k. *biremney*]
remok <s.> kaçkın.
remrodaxox <is.e.d.> yenen, mağlup eden.
remrodeyaye/i <or.e./d.> yenilmiş olan, mağlup olan.
remrogunayan <is.d.> yenilme, mağlup olma.
Remtellebi <öz.e.> 1) erkek adı. 2) bir masal kahramanı.
remtû <is.d.> ürün dutu.
remtûwêr <is.d.> ürün dutu ağacı.
rencder YER: Qerxan. BKZ: *rençber*.
renç <is.e.> emek. EŞ ANL: *emeg*.
rençber VARY: *rênçber*; *rencder*; *reşber*. <is.e.d.> emekçi, iş güç sahibi. EŞ ANL: *emegdar*.

rençber <is.d.> emekçilik.
rençdar <is.e.d.> emekli.
rençdar biyayış emekliye ayrılmak.
rençdar kerdış emekliye ayırmak.
rençdarey <is.d.> emeklilik.
rende VARY: *rinde*. (İr.) <is.e.> rende.
rende kerdış rendelemek.
reng (İr.) <is.d.> renk.
reng cı dayış renklendirmek.
reng çekerdış solmak, rengini yetirmek, renk atmak.
reng dayış renk vermek.
rengareng (İr.) <z.f.> rengârenk.
rengin <s.> renkli.
rengin biyayış renklenmek.
rep₁ <z.f.> 1) öldükten sonra, canlının sertleşerek katılması (sert ve dik). 2) dik. *Na dıgoşi boll repa.* Bu çatal çok diktir.
rep biyayış dik olmak.
rep kerdış dik yapmak. *Hendok to lngi repi nêkerdê, malê xo bûrı, soyinê dinyay mergo.* Ölmeden malını ye, dünyanın sonu ölümdür.
rep₂ <ünl.> tak! *Kes qıseyê keno, rep, tı kesi vero vijyenê.* İnsan bir laf edince, tak insanın karşısına çıkıyorsun.
rep-rep <is.d.> düzenli yürüyüş sesi.
repayış <gçs.f.> 1) tıklamak, kalp atması. *Zerriya mına repena.* Yüreğim tıklıyor. *Çiçiyô zerriya toya repena, meters la?* Nedir yüreğin atıyor, korkma ulan? 2) tıkırdamak. *Tasa kı firûn sero ronaya, awa miyan dı gireyena, aya repena.* Fırının üzerine bırakılmış tasdaki su kaynıyor, tas tıkırdıyor. [*repeno*; em.k. *birepi*]
repik <is.d.> dayak.
repiki kerdış dayak atmak. *Şo, ey repiki kı û bê!* Git, ona dayak atıp gel!
repiskınayış BKZ: *repisnayış*.
repisnayış <gçl.f.> yere çalmak, çarpmak, yere vurmak. *O bı piro û repisna 'erd ro.* Onu alıp yere çaldı. [*repisneno*; em.k. *birepisni*] EŞ ANL: *sepirnayış*.
piro repisnayış 1) yapıştırmak, hızla vurmak (tokat, yumruk, sopayla). 2) çakmak (birine), çarpmak. *O asın bı, ey lajek repisna piro?* Oğlanı çarptığı demir miydi?
repisnayış <gçs.f.> 1) körü körüne girişmek. 2) çakılmak. *Ez cemedi ser ra deriskiyaya û repisyaya 'ero.* Buzun üstünden kayıp, yere çakıldım. [*repisyeno*; em.k. *birepisyi*] EŞ ANL: *sepirnayış*.
piro repisnayış 1) körü körüne bir iş girişmek. *Meywe hercan nêbı kı, tı hima repisyayê piro û to herina.* Meyve ucuz değildi ki, hemen yapışıp satın aldın. 2) bir yere çakılmak. *No ko boll berrzo, 'teyare*

- repisyayo pıro*. Bu dağ çok yüksek, uçak çakılmış.
- repî** <is.d.> 1) dayak sesi, ayak sesi. 2) tıkırtı. *Nışkê dı xo pey dı repi aşnawit*. Ansızın arkasında bir tıkırtı duydu.
- repî kerdış** takırdamak.
- repî ser nayış** 1) gürültülü koşmak. 2) durmadan dövmek. *Lajek tepışt û repi nê ser*. Oğlanı yakaladı durmadan dövdü.
- repnayış** <gçl.f.> tıkırdatmak. [*repneno*; em.k. *birepni*]
- repor** (Fr.) <is.d.> rapor.
- req** <is.d.> bir çeşit su kaplumbağası, kareta kareta.
- req-req** <is.d.> takır tukur, rak ruk.
- reqayen** <is.d.> takırdama.
- reqayış** <gçs.f.> takırdamak. *Fıraqyê yenê pêro û reqenê*. Tabaklar birbirine çarpıp takırdıyorlar. [*reqeno*; em.k. *bireqî*]
- reqis** (Ar.) <is.e.> dans.
- reqis kerdış** dans etmek.
- reqisnayış** <gçl.f.> dans ettirmek. [*reqisneno*; em.k. *bireqisni*]
- reqisyayış** <gçs.f.> dans etmek. *Aya zerre dı reqisyena*. O içerde dans ediyor. [*reqisyeno*; em.k. *bireqisyî*]
- reqî₁** <is.d.> tıkırtı.
- reqî₂** (Ar.) <is.d.> rakı.
- reqnayen** <is.d.> takırdatma.
- reqnayış** <gçs.f.> takırdatmak. [*reqneno*; em.k. *bireqni*]
- resaye/i** <or.e./d.> 1) yetişkin. 2) erişkin.
- resayen** <is.d.> 1) yetişme, varma, ulaşma. 2) eğitilme. 3) erme. 4) erginleşme. 5) gelişme. 6) kavuşma.
- resayış** <gçs.f.> 1) yetişmek, varmak, ulaşmak. *Ez nêresaya otoboz*. Otobüse yetişemedim. 2) eğitmek. 3) ermek. *Merdım resa mirazdê xo*. Adam muradına erdi. 4) erginleşmek. *No lajek hını resayo*. Bu oğlan artık erginleşmiş. 5) gelişmek. *Emserr peme weş resayo*. Pamuk bu yıl iyi gelişmiş. 6) kavuşmak. *Soyın dı sinayoxi resay pê*. Sevgililer sonunda birbirine kavuştu. [*reseno*; em.k. *biresî*] (Phlv. ras-)
- cı resayış** yetişmek (birine). *O mı ver dı bı, ez resaya cı*. O önümdeydi kendisine yetiştim.
- pê resayış** 1) yetişmek (birbirine), kavuşmak (birbirine). *Şıma fina resay pê?* Siz yine birbirinize yetiştiniz mi? *Ê dı serra dıma resay pê*. Onlar iki yıl sonra kavuştular. 2) birikmek. *Xeylê perrey resay pê*. Epey para birikti. 3) katılmak. *Laya qızıl û lada pıla, dewda Bûdrani dı resenê pê*. Kızılçubuk çayıyla büyük çay, Budaran köyünde birbirine katılır.
- resayox** <is.e.d.> 1) yetişen, ulaşan. 2) erişen. 3) erginleşen.
- resen** <is.e.> kalın ip, örök, organ. (Hayvanları çayıra bağlamaya yarayan kalın ip.)
- resm** (Ar.) <is.e.> resim.
- resm antış** resim çekmek.
- resm vıraştış** resim yapmak.
- resmantox** <is.e.d.> resim çeken.
- resmdar** <is.e.d.> resim yapan, resam.
- resmdarey** <is.d.> resamcılık.
- resme** <is.e.> püskül.
- resmey vıraştış** püskül yapmak.
- resmeyin** <s.> püsküllü.
- resmi** (Ar.) <s.> resmî.
- resmxane** <is.e.> resimhane.
- resnaye/i** <or.e./d.> 1) yetiştirilmiş olan. 2) eğitilmiş olan, eğitilmiş.
- resnayen** <is.d.> 1) yetiştirme, ulaştırma. 2) eğitim, eğitme. 3) erdirtme. 4) erginleştirme. 5) geliştirme. 6) kavuşturma. 7) iletmek.
- resnayış** <gçl.f.> 1) yetiştirmek, ulaştırmak. 2) eğitmek. *Abekiri hezarana telebey resnayê*. Ebu Bekir binlerce öğrenci eğitmiş. 3) erdirtmek. 4) erginleştirmek. 5) yetiştirmek (bitki ve sebze için), geliştirmek. *Mı emserr xeylê zerzewat resnayo*. Ben epey sebze yetiştirmişim. *To xo weş resnayo*. Kendini iyi geliştirmişsin. 6) kavuşturmak. 7) iletmek. [*resneno*; em.k. *biresni*]
- cı resnayış** 1) ulaştırmak, vardırmak. *Mı bawıla cı resnê cı*. Valizini ona ulaştırdım. 2) yetiştirmek (birini). *Piyê toyo şıno dew, lajeki ber cı resnı kı wa piya şırê*. Baban köye gidiyor, çocuğu ona yetiştir ki beraber gitsinler. 3) kavuşturmak (birine). *Mı maya cı berd resnê cı*. Ben annesini ona kavuşturdum. 4) iletmek (birine).
- pê resnayış** 1) yetiştirmek (birbirine), buluşturmak (birbiriyle). *Oyo nêşeno, serê dı resena pê resno (deyim)*. O iki organın ucunu birbirine yetiştiremiyor (beceriksizdir anlamına gelir). 2) kavuşturmak (birbirine). *Kam kî nê dı gana pê resno, bıxo zi reseno mirazdê xo*. Kim bu iki canı kavuşturursa, kendisi de muradına erer. 3) biriktirmek. *Mı xeylê perrey resnay pê*. Epey para biriktirdim. 4) katmak. *Mı awa dı vaya rêsnê pê*. İki kanalın suyunu birbirine kattım.
- **xo pê resnayış** kavuşmak (birbirine), bir araya gelmek. *Şıma xo resnayo pê û fina qeybet kenê?* Bir araya geldiniz, yine dedikodu mu yapıyorsunuz?
- ta resnayış** 1) yetiştirmek. *Mı çekçolê xo ta nêresna kî xo dı biyara*. Eşyalarımı yetiştiremedim ki beraberimde getireyim. 2) denk getirmek, punduna getirmek,

pundunu bulmak. (Bir şeyi yapmak için uygun zamanı seçmek.) *Ekı piyê mı ame, bişa ta resna, ez do şıma pêya silasnayen da*. Babam gelirse, punduna getirip sizi tanıştıracayım.

resnayox <is.e.d.> 1) yetiştiren. 2) eğitmeni, eğiten.

Resûl (Ar.) <öz.e.> Resul. EŞ ANL: *Pêxember*₁.

Resûllûlah (Ar.) <öz.e.> Resullulah.

reşber BKZ: *rençber*.

reşeynayış YER: Qerxan. <gçl.f.> serpmek. [*reşeyneno*; em.k. *bireşeyni*]

revok <s.> kaçınan.

rew <z.f.> 1) acil, acele, çabuk. 2) erken. *Karê xo rew biqedini*. İşini erken bitir. 3) daha önce. *Kaska mı rew goş to nayê*. Keşke daha önce sana kulak verseydim.

rew berey ergeç. *Rew berey o do fina peydî bêro*. O ergeç yine geri gelecek.

rew biyayış 1) acele olmak, çabuk olmak. 2) erken olmak.

rew kerdış 1) acele etmek, çabuk etmek. 2) erken etmek.

rew rew çabuk çabuk. *Rew rew kes tiya nino*. Buraya çabuk çabuk kimse gelmez.

rewê tezden, acilen, erkenden. *Ma raywani, ma do şewra rewê raya neyim û şımı*. Biz yolcuuz, sabah erkenden yola çıkacağız.

rewêri daha önce. *Ez to rewêri ameya keye*. Ben senden daha önce eve geldim.

rewa (İr.) <s.> reva, yakışır, yerinde, uygun.

rewên <s.> çok önceden olan, çoktanka. *Nê 'hacetê to rewêni*. Bu aletlerin öncededir.

rewiseyış YER: Sinag. <gçs.f.> yatmak. *Şo, xo rê rewise!* Git, yat! [*rewiseno*; em.k. (*bi*)rewise] EŞ ANL: *rakewiti*.

rewkên <is.d.> çabukluk, acelecilik. *Rewkên jû jûfın rınd niya*. Acelecilik bazen iyi değil.

rewna <z.f.> çoktan. *O rewna qayıl bı kı tiya ra şıro*. O çoktandır burdan gitmeye razıydı.

rewnayo öteden beri, çoktan beri. *Ma rewnayo pêjewmbini nêdiyo*. Biz çoktan beri birbirimizi göremedik.

rewok <is.e.d.> erkenci.

rewsiyayış YER: Qelacix. <gçs.f.> yarı yanmak. [*rewsiyeno*; em.k. *birewsyi*] EŞ ANL: *mûsiki biyayış*.

rewt <is.d.> tavanlarda kirişlerin üstüne atılan işlenmemiş uzunca sırık.

rexbet (Ar.) <is.e.> rağbet.

rext <is.e.> döşeme takımları.

rext girêdayış fişek donanmak.

rextê fisenga mermi döşeme takımı.

rey (Ar.) <is.d.> rey.

reyaye/i <or.e./d.> kurtulmuş olan.

reyayen <is.d.> 1) kurtarış, kurtarma, kurtu-

luş. *Reyayena to çiniya*. Kurtuluşun yok. EŞ ANL: *delx*. 2) çıkma (yerinden).

reyayış <gçs.f.> 1) kurtulmak. *Ez hini reyaya*. Ben artık kurtuldum. EŞ ANL: *delxiyayış*. 2) çıkmak (yerinden). *Destê lajeki ca ra reyayo*. Çocuğun eli yerinden çıkmış. [*reyeno*; em.k. *birey*]

cı ra reyayış 1) sekmek. *Ey pay dê top ro, top cı ling ra reyê*. O topa vurdu, top ayağından sekti. 2) birinden kurtulmak. *O cılıq bı, ez cı ra reyaya*. O ciddi değildi, ben kendisinden kurtuldum.

reyis (Ar.) <is.e.d.> reis.

reyisey <is.d.> reislik.

reynaye/i <or.e./d.> kurtarılan.

reynayen <is.d.> kurtarış, kurtarma.

reynayış <gçl.f.> kurtarmak. [*reyneno*; em.k. *bireyni*] EŞ ANL: *xelesnayış*.

reynayox <is.e.d.> kurtarıcı.

reyneyayen <is.d.> kurtarılmak.

reyneyayış <gçs.f.> kurtarılmak. [*reyneyeno*; em.k. *bireyney*]

rez (Phlv. raz) <is.e.> bağ (bot.).

rezil (Ar.) <s.> rezil.

rezil biyayış rezil olmak.

rezil kerdış rezil etmek.

reziley <is.d.> rezillik.

rezilker <is.e.d.> rezil eden.

rê <arka ed.> -e (doğru), için. *Şıma çiçi bıwazê, şıma rê ano*. Ondan ne isterseniz size getirir. *O kı ame, mı rê vaj!* O gelirse, bana söyle!

rêc YER: Bibol. BKZ: *rêz*.

rêç <is.d.> ayak izi.

rêç ramitiş iz sürmek. *Rêça cı ramit û da dam ro*. İzini sürüp tuzağa düşürdüler.

rêçal (İr.) <is.e.> reçel.

rêçe VARY: *riça, riçi*. <is.e.> kök. (Ağacın, bitkinin yer altında kalan kökü.)

rêçe viradayış kök salmak. *Darer rêçe viradayo*. Ağaç kök salmış.

rêçeyın <s.> köklü.

rêncber BKZ: *rençber*.

rês <is.e.> yün iplik.

rêsi pîrêse xo vinayış tencere kapağını buldu (deyim). *Wirdına zi zûrkeri, rêsi pîrêse xo diyo*. İkisi de yalancı, tencere kapağını bulmuş.

rêsen <s.> yünlü.

rêsta <is.d.> iğ.

rêstış <gçl.f.> eğirmek. *Dapira mına rêsta rêseno*. Nenem iğ eğiriyor. [*rêseno*; em.k. *bîrêsi*]

rêşonıkneyış YER: Ş. Cori. <gçl.f.> kaydırmak (kaygan bir yüzey üzerinde). EŞ ANL: *deriskınayış*.

rêşonıkyayış YER: Ş. Cori. <gçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). EŞ ANL:

- deriskiyayış.*
- rêstarês** <is.e.d.> ip eğiren.
- rêvas₁** YER: Qerxan. <s.> ekşi. EŞ ANL: *tırş.*
- rêvas₂** <is.e.> baharda karın erimesiyle dağda çıkan, yenilen bir ot çeşidi.
- rêwewer** YER: Qelacix. <is.d.> küçük tulum. EŞ ANL: *kedik.*
- rêx** <is.d.> ters, sığır dışkısı (ıslak halde).
- rêx kerdış** dışkılamak (sığır için).
- rêxin** <s.> dışkılı.
- rêz** <is.d.> müttefik, bağlaşıklık.
- rêzane** <is.e.> diziliş. *Rêzaneya nê merdîma boll weş biya.* Bu insanların dizilişi çok güzel olmuş.
- rêze** <is.e.> saf, sıra, dizi. EŞ ANL: *qor₁.*
- rêze biyayış** sıralanmak, saf bağlamak, sıraya girmek.
- rêze kerdış** sıralamak, saf tutturmak.
- rêze rêze** sıra sıra, saf saf, dizi dizi.
- rêzebıyayox** <is.e.d.> sıralanan, saf tutan.
- rêzek** <is.d.> satır (yazı için). *Ezo rêzek rêzek nûşnena.* Satır satır yazıyorum.
- rêzeker** <is.e.d.> sıralayan, saf tutturan.
- rêzeyêna** <zf.> sırasıyla. *Rêzeyêna bêrê mî hetek!* yanıma sırasıyla gelin!
- rêzik** <is.d.> bir yerden inen ince su. *Rêzika aw dês ra ameyê war.* Duvardan ince su akıyordu.
- rêzikiyayış** YER: Sinag. <gçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). *Linga nê mêrdeki rêzikiyê, gınawo war ro.* Bu adamın ayağı kaydı, yere yıkıldı. [*rêzikiyeno*; em.k. *birêzikiyi*] EŞ ANL: *deriskiyayış.*
- rêzıknayış** YER: Sinag. <gçl.f.> kaydırmak. *Ûwo to rêzıkneno?* O seni kaydırıyor mu? [*rêzıkneno*; em.k. *birêzıknı*] EŞ ANL: *deriskınayış.*
- rêzıl** <is.d.> fermuar.
- rêzilek** <is.d.> 1) sarı renkte, sarıldığı bitkiyi kurutan yapraksız bir şarמשık türü. 2) asmaların, salatalıkların vb. ucu çatallı, başka maddelere tutunağı.
- rêzilên** <s.> fermuarlı.
- rêziyayış** <gçs.f.> akmak (yüksekten). *Awa kerre ra rêziyena.* Kayadan su akıyor. [*rêziyeno*; em.k. *birêziyi*]
- rêznayış** <gçl.f.> akıtmak (su). [*rêzneno*; em.k. *birêznı*]
- rı** (Phlv. rōy) <is.e.> yüz, sima, çehre.
- rı amayış** yüze gelmek.
- rı ardış** yüze getirmek.
- rı bı rı** yüz yüze. *Viradı, wa rı bı rı qısey bikerê!* Bırak yüz yüze konuşsunlar.
- rı çarnayış** yüz çevirmek.
- rı cı dayış** yüz vermek, şımartmak. *Rı cı medı, dima beno medayiya serredê to.* Yüz verme, sonra başına bela olur.
- rı girotiş** şıarmak, yüz bulmak. *Mı to rê teva nêva, to zi mı ra rı girot.* Sana bir şey demedim, sen de benden yüz buldun.
- rı girotişa** şıarmıkça.
- rı tırşnayış** surat ekşitmek, surat buruşturmamak.
- **rı xo tırşnayış** suratını ekşitmek, yüzünü buruşturmamak.
- rı vijyayış** karşı çıkmak, yüze çıkmak.
- rı vinayış** yüz bulmak.
- ridê cı ra** yüzünden, onun yüzünden. *Ridê cı ra ez zi biya pêrşan.* Onun yüzünden ben de perişan oldum
- rı ser** yüz üstü. EŞ ANL: *verdim, fek û rı.*
- rı ser şıyayış** mahcup olmak.
- riyo kerdış** üstlendirmek. *Mı nêşa deynê xo bıda, hını mı kerd bıardê xo riyo.* Ben borcumu ödeyemedim, artık kardeşime yükledim.
- **xo riyo kerdış** üstlenmek. *Mı deynê ey kerd xo riyo.* Onun borcunu üstlendim.
- riyo siya** kara yüz.
- riyo tırşiyaye** ekşi surat, buruşuk surat.
- riyo wiyate** gülleryüz. *Rıdo wiyateya şo, rıdo wiyateya bê.* Güle güle git, güle güle gel.
- pê rı** BKZ: *pêri.*
- riamayen** <is.d.> yüze gelme.
- riarden** <is.d.> yüze getirme.
- rib** <is.e.> pekmez.
- rib û riwen** yağ ve pekmez.
- ribê tûwa** dut pekmezi. (Mide için ilaç da kullanılır.)
- ribin** <s.> pekmezli.
- ricıdayen** <is.d.> yüz verme, şımartma.
- ridayox** <is.e.d.> yüz veren.
- ridnayen** <is.d.> beğendirme.
- ridyaye/i** <or.e./d.> beğenilmiş olan.
- ridyayen** <is.d.> beğenilme, beğeni.
- ridyayış** <gçs.f.> beğenmek. *Keyneka kı ûja dı bi, ez ridyaya cı.* Ben ordaki kızı beğendim. [*ridyeno*; em.k. *birıdyı*]
- pey ridyayış** beğenmek (birini, bir şeyi). *Ez pey ridyaya, tı zi pey ridyaya?* Ben beğendim, sen de beğendin mi?
- xo ridyayış** kendini beğenmek.
- ridyayox** <is.e.d.> beğenilen.
- ridnayış** <gçl.f.> beğendirmek. [*ridneno*; em.k. *birıdnı*]
- cı ridnayış** beğendirmek (birini, bir şeyi).
- pey ridnayış** beğendirmek (birine, bir şeye).
- ridnayox** <is.e.d.> beğendiren.
- rigêr** <is.e.d.> yüz bulan, şımaran.
- rı'h** <is.e.> ruh.
- rı'h girotiş** ruhunu almak.
- rı'h vijyayış** ruhu çıkmak.
- rı'han** <is.e.> reyhan.
- rı'hanın** <s.> reyhanlı.

rihat (Ar.) <s.> 1) basit, kolay. 2) rahat, huzurlu. *Mı to rê wedeyêndo rihat kerd hadire.* Sana rahat bir oda hazırladım. EŞ ANL: *zerrhera.* 3) sağlıklı. 4) aldırılmaz, gamsız.

rihat biyayış 1) basitleşmek, kolaylaşmak. *Nika sûk şiyayış biyo rihat.* Şimdi şehre gitmek basitleşmiş. 2) rahatlamak. *Deynê mı qediya, ganê mı bı rihat.* Borcum bitti, rahatladım. 3) iyileşmek, sağlığına kavuşmak. *Nêweşê şima biyo rihat?* Hastanız sağlığına kavuştu mu?

rihat kerdış 1) basitleştirmek, kolaylaştırmak. 2) rahatlatmak, rahat ettirmek, huzurlu hale getirmek. *Qısey bıki, ganê xo rihat ki.* Konuş, içini rahatlat. 3) iyileştirmek.

– **xo rihat kerdış** rahatlamak.

rihat vinderdış rahat durmak.

rihatey <is.d.> 1) basitlik, kolaylık. 2) rahatlık, huzurluluk. *Dinya dı rihatey çiniya.* Dünyada rahatlık yok. 3) sağlık. *Mayê tim nêweş, ma rê rihatey çiniya.* Daima hastayız, bize sağlık yok. 4) aldırılmazlık, gamsızlık.

rihateya 1) basitlikle, kolaylıkla. 2) rahatlıkla, huzurla. 3) aldırılmazlıkla, gamsızcasına.

rihatker <is.e.d.> 1) basitleştiren, kolaylaştıran. 2) rahatlatan. 3) iyileştiren.

ri'haber YER: Qerxan. <is.e.d.> canlı varlık.

ri'hm <is.d.> merhamet.

ri'hma Ellay Allah'ın merhameti. *Ri'hma Ellay to sero bo!* Allah'ın merhameti üzerine olsun!

rihokêr YER: Bêsin. <is.d.> meyvesi dağdağın büyüklüğünde, olgunlaşınca kırmızılaşır ve yenilir dikenli bir ağaç. EŞ ANL: *sirgulkêr.*

rihoki <is.ç.> yabani meyve çeşidi. EŞ ANL: *sirgulik.*

riji YER: Qerxan. <s.> yağsız (yemek için).

rijiyaye/i <or.e./d.> 1) dökük. 2) yıkık.

rijiyayış VARY: *rızıyayış.* <ğçs.f.> 1) dökülmek. 2) yıkılmak. *Dêşê baxçi rijiyo.* Bahçe duvarı yıkılmış. [*rijiyeno*; em.k. *birijyi*] (Phlv. *rêz-*) EŞ ANL: *xılıyayış.*

piro rijiayış üstüne dökülmek (birinin). *No çakêtê toyo, boyax rijiyo piro?* Üstüne boya dökülen ceket senin mi?

rijnayan <is.d.> 1) dökme. 2) yıkım.

rijnayan dayış 1) dökürtmek. 2) yıktırmak. *Ê dêsi rijnayan dı ki, wa cay to hera bo.* O duvarı yıktır ki, yerin genişlesin.

rijnayış <ğçl.f.> 1) dökmek. *Aw rijnê çınay ro, kerd hi.* Elbiseye su döküp ıslattı 2) yıkmak. *Şima dêş rijnay?* Duvarı yıktınız mı? [*rijneno*; em.k. *birijni*]

piro rijnayış üstüne dökmek (birinin).

xo ro rijnayış kendi üstüne dökmek, üzerine dökmek. *To aw rijnê xo ro.* Sen üzerine su döktün.

rijnayox <is.e.d.> 1) dökten. 2) yıkıcı.

rık <is.d.> kin.

rık cı girêdayış kin bağlamak.

rık cı girotış kin beslemek, kin tutmak, birine kinlenmek.

rık kerdış kin gütmekten vaz geçmek.

rık nêkerdış kin gütmek. *Ezo vana, "mı vırad û şo", hıma oyo mı ra rık nêkeno.* "Beni bırakıp git", diyorum, ama onun kini dinmiyor.

rık'ar <s.> kötü kinli.

rıkât (Ar.) <is.d.> rekât.

rıkdar <is.e.d.> kinci.

rıkgırêdar <is.e.d.> kin bağlayan.

rıkın <s.> kinli.

rınd <s.> iyi. *Merdimo rınd rew mireno.* İyi adam erken ölür. EŞ ANL: *hewl.*

rınd biyayış iyi olmak.

rınd kerdış iyi yapmak.

rınd û 'ar iyi ve kötü, iyi ve fena, iyi ve çirkin. *Tiyê rınd û 'ar nêşenê pêra abırrnê.* İyi ve kötüyü, birbirinden ayıramıyorsun.

rınd xırab iyi kötü.

rındê cı 1) iyisi. *Rındê cı, ez tayn sebir bıker!* İyisi biraz sabır edeyim! 2) iyi olan. *Ey to rê 'hend xırabey kerda, fına to rê rındê cı oyo.* Sana o kadar kötülük etmiş, ama sana iyi olan yine odur.

rındêrêri daha daha iyi. *O to rındêrêryo.* O senden daha iyidir.

rındêri daha iyi.

rınde YER: Sinag. BKZ: *rende.*

rındek <s.> 1) iyimser. 2) güzel (kız, kadın).

rındekey <is.d.> iyimserlik.

rındey <is.d.> iyilik.

rındey biyayış iyilik olmak.

rındey kerdış iyilik yapmak.

rındeya iyilikle.

rındêna <zf.> iyice, iyicene. *Rındêna bıfıkıryi, dıma mı rê vaj!* İyicene düşün, bana sonra söyle!

Rındık <is.d.> kadın adı.

rındok <is.e.> bir çeşit alet.

rınerm <s.> yumuşak yüzlü.

rınermın <s.> yumuşak yüzlü olan.

ringi <is.d.> langır lugur (metalik ses).

ringi vetış metal sesi çıkarmak.

ripihan <s.> geniş yüzlü, ablak suratlı.

ripihanın <s.> geniş yüzlülük, yüzü ablak olan.

risipe <s.> ak yüzlü.

risipeyin <s.> ak yüzlülük.

risitiş YER: Bir. BKZ: *riştış.*

risiya <s.> yüzü kara.

risiyayın <s.> kara yüzlü.

risk <is.d.> sirke, bit yavrusu.

riskin <s.> sirkeli.

risq (Ar.) <is.e.> rızk. *Meyman risqê xo xoya ano*. Misafir rızkını beraberinde getirir.

risq dayış rızk vermek. *Ellay mı rê risq dayo*. Allah bana rızk vermiş.

risq girotiş rızk almak. *Ellay risqê mı giroto*. Allah rızkımı almış.

risqın <s.> rızıklı.

ristim <s.> sabit, yerinden oynamayan. (Kazınmaz, kesilmez, kırılmaz sert madde.) *'Siya ristim, cadê xo ra nêlûwena (atas.)*. Sabit taş, yerinden oynamaz.

riswa <s.> yüzü kara.

rişte YER: Feqi. <s.> utanmaz. EŞ ANL: *bêşerm*.

rišta YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sorni*.

rişte/i <or.e./d.> gönderilmiş olan.

riştên <is.d.> gönderme.

riştên dayış göndertmek.

riştış VARY: *rûstış; rıstış*. <gçl.f.> göndermek, yollamak. *To lajek rişt xurbet?* Oğlanı gurbete gönderdin mi? [*rışeno*; em.k. *bırışi*]

pêrê riştış birbirine göndermek. *Mayê pêrê mektûbi rışemi*. Biz mektuplaşıyoruz.

rişti <is.d.> kara sapanla boyunduruğu birbirine bağlamaya yarayan elle işlenen deri ip.

riştox <is.e.d.> gönderen.

ritirış <s.> sert surat.

ritirışın <s.> sert suratlı, yüzünü ekşitmiş olan.

riwayış BKZ: *rûwayış*.

riwen BKZ: *rûwen*.

riwiyate/i <or.e./d.> gülyeryüzlü.

riz <is.e.> pirinç, pirinç pilavı.

riza <is.e.> onay, kabul.

riza biyayış onayı olmak, isteği olmak.

rizayi <is.d.> kabul ile isteğe bağlı.

rizayida xoya gönüllü olarak. *O rizayida xoya ame, ma zora nêard*. O gönüllü geldi, zorla getirmedik.

riziyayış YER: Bûdran. BKZ: *rijiyayış*.

riznayox BKZ: *rijnayox*.

riça YER: Qelacix. BKZ: *rêçe*.

riçi YER: Qerxan. BKZ: *rêçe*.

rişik YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sorni*.

ritik <is.d.> sığır dışkısı (sulu).

ritik kerdış dışkılamak (hayvan). *Mangaya ritik kena*. İnek dışkılıyor.

ritik pıro gunayış ihmal olmak (hayvan).

ritikin <s.> çok dışkı yapan (sulu), dışkıya bulayan.

riyande <zf.> yüzünde, görünüşte. *Riyande zey mı vano, mı pey dı babetna vano*. Yüzüme benim gibi, arkamda başka çeşit söyler.

riyin <s.> yüzüzlü.

riziqo (Fr.) <is.e.> risk.

Ro₁ <öz.e.> Fırat nehri. *Royo ma miyan ra şino vera Iraq*. Fırat nehri bizden, Irak'a geçiyor.

ro₂ (Phlv. rōd) <is.e.> nehir. *Dere 'hendiki werišto, 'eyni biyo zey roya*. Dere o kadar yükselmiş ki, aynen nehir gibi olmuş.

ro₃ <arka ed.> 1) alta doğru, bir şey boyunca. *Xele geyreno geyreno, qulda ayri ro şino war*. Buğday dolanır dolanır, değirmenin deliğinden alta doğru iner. 2) -e, -a anlamını veren isim takısı. *Na bena lûwer ro û erzena silloy ser*. Bu tilkiyi tutup çöplüğe atar. *Dest miyane ro kı, wa kêfê ey zi bêro*. Sırtını sıvazla, o da sevin sin. *Na bena çınadê ney ro û erzena la miyan*. Bu onun elbisesini tutup çayın içine atar. BKZ: *pıro*.

robar (Phlv. rōd-bār 'nehir sahili') <is.e.>

1) çamaşır yıkama işi. (Nehir) *Ezo şina robar*. Ben çamaşır yıkamaya gidiyorum. 2) çay ya da nehir sahilindeki yıkama yeri.

robar kerdış çamaşır yıkamak. *Ma do ewro şımı keraso dı robar bikemi!* Bugün çamaşırhanede çamaşır yıkamaya gideceğiz!

robarca <is.e.> yıkama yeri (etrafi çevrili). (Dere önünde elbise yıkama ve yıkanma yeri.) EŞ ANL: *keraso, rovarig*.

robări <zf.> çamaşır yıkama zamanı.

robıyayış <gçs.f.> dökülmek (birinin eliyle). *Nê gozi destandê eya robıyayê 'erd*. Bu cevizler onun eliyle yere dökülmüş. [*robıyeno*; em.k. *robıyî*]

robot (Fr.) <is.e.> robot.

roc YER: Zeyndelan. BKZ: *roj*.

roce YER: Zeyndelan. BKZ: *roje*.

rodıyayış <gçl.f.> nemlenmek. *Dêso rodeno*. Duvar nemleniyor. [*rodeno*; em.k. *rodı*]

roj₁ VARY: *roc; roz*. <is.e.> güneş. (Zazalarda güneşe doğru işlemek, besmele demeden su dökmek günah sayılır ve güneş üzerine yemine edilir.) *No roj bo kı, mı tevayê nêvato (ant)!* Güneşime ki, bir şey dememişim!

roj akewtiş güneş doğmak.

roj gêriyayış güneş tutulması. *Ekı roj gêriyeno, dinya beno tarı*. Güneş tutulunca, dünya kararır.

rojê dıhir öğle güneşi.

rojê şani akşam güneşi.

rojê şewray sabah güneşi.

roj₂ (Phlv. rōz) VARY: *roc; roz*. <is.d.> gün. *Roj yena roj xırabêri, serr yena serr xırabêri*. Gün gelir gündən kötü, yıl gelir yıldan kötü.

a rojka o gün. *A rojka ez ûja dı nêbiya*. O gün orda değildim.

roj bı roj günbegün, gündən güne. *Tiyê roj bı roj vera cêr şinê*. Günbegün aşağıya doğru gidiyorsun.

roj ra roj gündən güne.

roj û 'helê bir buçuk gün. *Mı roj û 'helê roy to pawit*. Bir buçuk gün yolunu bekledim.

roja bin ertesi gün, öbür gün. *Ewro beno, roja bin nêbena.* Bugün olur, öbür gün olmaz.

roja hera varlıklı gün.

roja mahşeri mahşer günü.

roja rind iyi gün. *Boka tı tim roja rind bivinê!* İnsallah iyi gün görürsün!

roja sero doğuma günler kala. *May Ma'hmeşay zi 'hal bena, ew roja sero bena.* Mehmet Şah'ın annesi hamileydi, doğumuna günler kalmıştı.

roja teng dar gün. *Dost, rojda teng dı bell beno (atas.).* Dost, dar günde belli olur.

rojê bir gün, bir zamanlar. (Hikaye başlarken, ya da geçmiş bir olayı anlatırken.)

rojê didı hirê bir iki üç gün.

roji 1) günlük. *Na kavıra şıma çend rojiya?* Bu kuzunuz kaç günlüktür? 2) günler. *Roji biyê dergi.* Günler uzamış.

rojna başka gün.

roj ronayış gün vermek, randevu vermek.

rojakewten <is.d.> doğu.

rojakewtena nezdi yakındağuşu.

rojana <zf.> günlerce. *Mı rojana to rê va, fina zi tı nêameyê.* Sana günlerce söyledim, yine de gelmedin.

rojawan <is.e.> 1) batı. *Rojawandê dew dı bostanê esto.* Köyün batısında bir çiçek bahçesi var. 2) gün batışı. *Ez do rojawan dı bêra.* Ben gün batımında/akşamleyin geleceğim.

rojdihir <is.d.> gündüz.

rojdihirane <zf.> gündüzleri. *Rojdihirane boll germa.* Gündüzleri çok sıcaktır.

rojdihirê <zf.> gündüzleyin.

roje (Phlv. rōzag) VARY: *roce, roze.* <is.e.> oruç.

roje gırotış oruç tutmak. *Tiya roje gêna?* Oruç tutuyor musun?

roje şıkıtış orucu bozmak. *Ez ewro nêweş biya, mı rojey xo skit.* Ben bugün hastaydım, orucumu bozdum.

rojey mergi ölüm orucu.

rojekê <is.d.> gündelik.

rojey <is.d.> günlük.

rojeyi <is.d.> oruçluk, oruç günleri.

rojên <s.> günlük. *No rıwenê to hewna a rojêno?* Bu yağın daha o günkü mü?

rojkan <is.e.> gündem.

rojkanı tevera gündem dışı.

roj kayên <s.> günkü.

a roj kayên o günkü. *Zerzewatê toyo a roj kayên pêro heliste bi.* O günkü sebzen tamamen ezikti.

rojna <zf.> başka gün. *Ez rojna to rê vana.* Sana başka gün söyledim.

rojronayen <is.d.> randevu, gün verme, randevu verme.

rojvinayox <is.e.d.> 1) gün gören. 2) güneş gören.

rokerde/i <or.e/d.> dökülü.

rokerdiş <gçl.f.> dökmek (bilinçli olarak). *Ê nani merokı 'erd, heyfo!* O ekmeği yere dökme, yazıktır! [*rokeno*; em.k. *rokı*]

rokerdax <is.e.d.> dökten.

roket (Alm.) <is.d.> roket.

Roma <öz.d.> Roma.

roman (Fr.) <is.e.> roman.

Romayij <öz.e.d.> Romalı.

ronaye/i <or.e/d.> 1) ekilmiş, dikilmiş (ağaç için). 2) indirilmiş olan, koyulmuş olan. 3) kurulmuş olan. 4) konaklamış.

ronayen <is.d.> 1) ekim, dikim (ağaç için). 2) indirim, indirme, koyma, yere bırakama. 3) kuruluş. 4) konaklama.

ronayış <gçl.f.> 1) dikmek (ağaç için). *Mı baxçe dı 'sayêrê ronê.* Bahçede bir elma ağacı diktim. 2) indirmek, bırakmak (yere), koymak (yere). *Barê xo tiya dı ronı û şo!* Yükünü burda indirip git! *Çıwi xo dest ra ronı 'erdı!* Sopyayı elinden yere bırak! 3) kurmak. *Mayê wazemı partiyê ronımı.* Bir parti kurmak istiyoruz. 4) konaklamak. *Qeraçiya, koçê xo çorşmedê inidê honiki sero ronayo.* Çingeneler soğuk çeşmenin çevresinde konaklamış. [*ronano*; em.k. *ronı*]

xo ronayış alınmak. *Xo kesi vero meronı!* Kimsenin önünde alınma!

roncenayış YER: QELACIX. BKZ: *roncinayış.*

roncinaye/i <or.e/d.> doğranmış.

roncinayen <is.d.> doğrama.

roncinayış VARY: *roncenayış.* <gçl.f.> doğramak. [*roncineno*; em.k. *roncini*]

roncinayox <is.e.d.> doğrayan.

roncineyayış <gçs.f.> doğranmak. [*roncineyeno*; em.k. *ronciney*]

roneyayış <gçs.f.> 1) dikilmek (ağaç için). 2) indirilmek, bırakılmak (yere), koyulmak (yere). 3) kurulmak. 4) konaklanmak. [*roneyeno*; em.k. *ronı*]

ronişte/i <or.e/d.> oturmuş olan.

roniştiş <gçs.f.> oturmak. [*roşeno*; em.k. *roş(i)*]

roniştox <is.e.d.> ikamet eden.

roşan VARY: *rosan.* <is.e.> bayram.

çi roşani bayramlık.

roşanê heciya kurban bayramı.

roşanê roji ramazan bayramı.

roşanayen <is.d.> silkeleme.

xo roşanayen 1) silkinme. 2) sarsılma.

roşanayış <gçl.f.> 1) silkelemek. *Mı ma rê tûwi roşanay kı, ma xo rê bûmi.* Dut silkeledim ki yiyelim. *Qûmi miyan ra vet û roşana.* Kumun içinden çıkarıp silkeledi. 2) sarsmak. [*roşaneno*; em.k. *roşani*]

xo roşanayış 1) silkinmek. 2) sarsılmak.

roşanayox <is.e.d.> silkeleyen.

roşaneyayış <ğçs.f.> 1) silkelenmek. 2) sarılaşmak. [roşaneyeno; em.k. roşaney]

roşaynayan <is.d.> oturtma.

roşaynayış <ğçl.f.> oturtmak. [roşayneno; em.k. roşaynı]

roşiyaye/i <or.e./d.> satılmış.

roşiyayış <ğçs.f.> satılmak. *Çarwey ma roşiyayê?* Sürümüz satılmış mı? [roşiyeno; em.k. biroşyi]

roşn (Phlv. rōšn) VARY: *rosn, roşne*. <is.d.> aydınlık, ışık. *Dinida roşn ra şino dinida tari*. Aydın dünyadan karanlık dünyaya gider. EŞ ANL: *şewq*.

roşn biyayış aydınlanmak. *Roj akewt, tiya biyo roşn*. Güneş doğdu burası aydınlandı.

roşn dayış ışık vermek. *Roşnê a lıbero dano tiya ro*. O lambanın ışığı buraya vuruyor.

roşn kerdış ışık vermek, aydınlatmak. *Çiler acifini, wa tiyay roşn kero!* Lambayı yak, burayı aydınlatsın!

roşna VARY: *rosna*. <is.d.> iris. (Gözbebeğin içindeki görüntüyü sağlayan sıvı.) *Teli şı cı çım ra, roşnay cı rijiyê, bı kor*. Diken gözüne battı, gözü aktı.

roşnay çimi gözün iris tabakası.

roşnayi <is.d.> aydınlık.

roşnber <is.e.d.> aydın. *Roşnberê Zazayanê şardê xo rê wahêr nêvijyenê*. Zaza aydınları kendi halkına sahip çıkmıyor.

roşnberey <is.d.> aydınlık.

roşndayox <is.e.d.> ışık saçan.

roşne YER: Qelacix. BKZ: roşn.

roşnker <is.e.d.> aydınlatan.

rota₁ (İt.) <is.e.> rota.

rota₂ <zf.> o taraf.

rota dayış itmek. *İna tenekê rota dı, wa ê ma zi biasê!* Onları biraz ileri it, bizimkiler de görünsün!

rota şiyayış o tarafa gitmek. *Tenekê rota şo!* Biraz o tarafa git!

roten <is.d.> satış.

ê roten satılık. *Nê kavirê to ê rotenê?* Bu koyunların satılık mı?

roterdiş <ğçl.f.> budamak. *Nê daranê xo roterê!* Bu ağaçlarınızı budayın! [rotereneno; em.k. roteri]

rotış <ğçl.f.> satmak. *Mangay xo rot*. İneğini sattı. *Tışki pêro tê pize dı panj hezari qaxita roti*. Tekeleri toptan beş bin liraya sattı. [roşeno; em.k. biroşn] (Phlv. frō(x)š-)

rotox <is.e.d.> satıcı, satma isteği olan.

Rovarig₁ <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).

rovarig₂ <is.d.> yıkama yeri. EŞ ANL: *keraşo, robarca*.

roverdik <is.d.> yumurtayla oynanan bir oyun. (Bir grup insanla oynanır. Herkes yumurtasını küçük bir yamaçtan aşağıya yuvarlar. Yumurta aşığıya inene kadar kaç

yumurtaya çarpmışsa onları kazanır.)

rovêziyayış <ğçs.f.> elenmek. *Mı va, "Nê xeli rovêzê", hıma xele nêrovêziyayo*. "Bu buğdayı eleyin", dedim, ama elenmemiş. [rovêziyeno; em.k. birovêzyi]

rovitış <ğçl.f.> 1) elemek. *Ey xele rovitê*. O buğday eliyordu. 2) delik deşik etmek. *Dışmenanê cı tıfıngi eştı cı, 'eyni rovit fina zi nêmerd*. Düşmanları ona silah sıktı, delik deşik oldu, yinede ölmedi. [rovêzeno; em.k. rovêzı]

roz YER: Bûdran. BKZ: *roj*.

roze YER: Bûdran. BKZ: *roje*.

rûçık <is.e.> sima, tip, surat. *Hel bewni o rûçık ra!* Hele o tipe bak!

rûçıknaye/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

rûçıknayış <ğçl.f.> yolmak (sakal, yaprak). *Perranê na darer birûçıknı!* Bu ağacın yapraklarını yol! [rûçıkneno; em.k. birûçıknı]

rûçıkıyaye/i <or.e./d.> yolunmuş olan.

rûçıkıyayış <ğçs.f.> yolunmak. [rûçıkıyeno; em.k. birûçıkıyi] EŞ ANL: *avoryayış*.

rûkû (Ar.) <is.e.> rükû.

rûstış BKZ: *riştış*.

rût <s.> 1) çıplak (doğa için). *Perrê dar rijiyayo, biya rût*. Ağacın yaprakları dökülmüş, çıplak kalmış. 2) çıplak (argo, insanlarda). 3) kel. (Katılma bağı olarak veya yaşlılık sebebiyle saçları dökülmüş olan.)

rût biyayış çıplaklaşmak. *Porrê mı rijiya, serrey mı biyo rût mendo*. Saçım döküldü, kafam çıplak oldu kaldı.

rût kerdış 1) çıplaklaştırmak (doğa için). 2) çıplaklaştırmak (insan için). 3) kelletirmek.

xo rût kerdış çırılçıplak soyunmak.

rûtbıyaye/i <or.e./d.> 1) çıplak olmuş (doğa için). 2) çıplak olmuş (insan için). 3) kel olmuş.

rûtker <is.e.d.> çıplak eden.

rûtkerde/i <or.e./d.> 1) çıplak edilmiş olan (doğa için). 2) çıplak edilmiş olan (insan için). 3) kel edilmiş olan.

rûto <s.> çiroz.

rûwayen <is.d.> güverme, güveriş, güğirme.

rûwayış VARY: *riwayış*. <ğçs.f.> güvermek, güğermek. *Toxımo ki to karrito, pêro rûwayo*. Ektiğin tohum güvermiş. [rûweno; em.k. birû; istm.k. birûwo] (Phlv. rōy-)

rûwen (Phlv. rōwn) VARY: *riwen*. <is.e.> yağ.

rûwen kerdış yağlamak.

rûwenê hizi pekmezli tuluk yağı.

rûwenê keli VARY: *rûweno keli*. tere yağı.

rûweno heleyaye eritilmiş yağ.

rûwenin <s.> yağlı.

rûwenin biyayış yağlanmak.

S - s

sa YER: Bûdran. BKZ: *şa*.
'sa (Phlv. *sēb*) <is.d.> elma. *Ey rê 'sa û ga jewo (deyim)*. Kârını zararını düşünmez. *Burî 'say, bîbî zey gay!* (Celal Nergiz). Elma ye, öküz gibi güçlü olasin! BKZ: *'sak*.
'say kurki bir elma türü.
saban <is.d.> büyük bohça. *Ma des sabani pastêx viraşt*. On bohça pestil yaptık.
saboqe (Ar.) <is.e.> sabıka.
saboqeyin <s.> sabıkalı.
sabotaj (Fr.) <is.e.> sabotaj.
sabotajker <is.e.d.> sabotajcı.
sabûn (Ar.) <is.e.> sabun.
sabûn biyayış 1) sabunlanmak. 2) sabunlaşmak.
sabûn kerdış 1) sabunlamak. 2) sabun haline getirmek.
sabûnawî <is.d.> sabun suyu.
sabûnek <is.e.> sabun otu, çöven.
sabûnker <is.e.d.> 1) sabunlayan. 2) sabun haline getiren.
sade YER: Qerxan. <s.> gösterişsiz, yalın.
sade/i YER: Bûdran. BKZ: *sade/i*.
sadil <is.e.> sebze fidanı.
sado <is.e.> ayran çökeltisi. (Kurutulmuşu "terrine"dir.)
saf (Ar.) <s.> saf (iyi niyetli).
Safevî <öz.e.d.> Safevî.
safey <is.d.> saflık.
safir YER: Qelacix. <is.d.> yaprakları geniş ve uzunca ot çeşidi.
safi <s.> sade.
safi biyayış sadeleşmek.
safi kerdış sadeleştirmek. *Nê 'erdi ê ma nêbi, hîma ma herinay û pêro kerdî safî*. Bu tarlalar bizim değildi, ama satın alıp hepsini sadeleştirdik.
safibiyaye/i <or.e./d.> sadeleşmiş olan.
safiker <is.e.d.> sadeleştiren.
safikerde/i <or.e./d.> sadeleştirilmiş olan.
sagirt <is.e.d.> çırak, meslek öğrenen.
sagirtay <is.d.> çıraklık. *Lajê mino jew firme dî sagirtay keno*. Oğlum bir firmada çıraklık yapıyor.
sahneyey <is.d.> ağanın ziraat vekilliği.
sa'hri <is.d.> şal.
sa'hri girêdayış şal bağlamak.
sahriye <is.e.> şehriye.
sa'hriz <is.e.> sabahla gece arası, seher.
sahtınaye/i <or.e./d.> bozdurulmuş olan.
sahtınayen <is.d.> bozma.
sahtınayış <gçl.f.> bozmak. *Na ray kami sahtınaya, veri boll weş bi*. Bu yolu kim

bozmuş, önce çok düzgündü. [*sahtineno*; em.k. *bisahtını*]

sahtınayox <is.e.d.> bozan kişi.

sahtıyaye/i <or.e./d.> bozuk, bozulmuş olan.

sahtıyayen <is.d.> bozulma.

sahtıyayış <gçs.f.> bozulmak. *Tî boll sahtıyayê, tiyê kêsa dî?* Sen çok bozulmuşsun, rahatsız mısın? [*sahtıyeno*; em.k. *bisahtıyî*]

Saima <öz.d.> kadın adı.

sak <is.d.> kemik eklemi.

saka verdê çima elmacık kemiği.

'sak <is.d.> elmacık. (etim. *sayek*)

'saka bindê 'erdi yerelması.

'sakê arwêşa yaprakları geniş ve tüylü, yaprakla fidan kökünün arasında olan, yenilen küçük elma çeşidi.

'sakvaş <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.

sal YER: Bûdran. <is.d.> örtü.

salım <is.d.> grip çeşidi. (Salgın grip, insanı öksürtüp öksürtüp kan kusturtan.) *Na nêweşiya salima, ezo qixena qixena, gûni virêzêna*. Bu grip hastalığıdır, ben öksüre öksüre kan kusuyorum.

sall <is.d.> yassı taş, kayrak.

salla destî aya, avuç içi.

sallek <is.d.> küçük yassı taş.

sallsalık YER: Qerxan. <is.d.> yassı taş, kayrak. EŞ ANL: *sall*.

salme (Tk.) <s.> başıboş. EŞ ANL: *berdoş*₂.

salme biyayış başıboş olmak.

salme çarnayış başıboş gezdirmek.

salme geyrayış başıboş gezmek.

salme kerdış başıboş bırakmak. *Qeçanê xo salme mekî!* Çocuklarını başıboş bırakma!

salok <s.> yabancının olan (hayvanlar için). *Tiya dî çend bızı, bızandê ma miyan dî saloki*. Burada kaç keçi, keçilerimizin içinde yabancındır.

salon (Fr.) <is.d.> salon. EŞ ANL: *'heyat*₂.

salûl <is.d.> arı kuşu. (arıları yiyen kuş.)

sanayış YER: Bûdran. BKZ: *şanayış*.

sandıq <is.d.> sandık.

sanike YER: Qelacix. VARY: *hêrsanik*; *soniki*. <is.d.> öykü, masal. EŞ ANL: *istanik*.

saniye (Ar.) <is.e.> saniye.

santim (Fr.) <is.e.> santim.

sape <s.> 1) sapa. 2) ters düşme, aynı fikirde olmama. EŞ ANL: *fırke*.

sapırr VARY: *şeperr*. <is.d.> yulaf. EŞ ANL: *cewder*, *şabilxan*.

sapırrın <s.> yulafı.

saq <is.e.> dirsek (boru, soba için). *Saqê biya*

- kı, ez nê boriyanê sober pêya kera.* Bir dirsek getir ki, bu soba borularını birbirine takayım.
- saqe** VARY: *saqı*. <is.e.> diz. EŞ ANL: *çok, zani*.
- saqey berdiş** domaltmak.
- saqey şiyayış** domalmak. (Ellerini dizlerine koyup eğilmek.)
- saqo** <is.e.> palto.
- sar** YER: Bûdran. BKZ: *şar*.
- saray** (İr.) <is.d.> saray.
- sard** YER: 'Hesran. BKZ: *serd*.
- sard mardış** YER: 'Hesto. soğuktan donmak.
- sardin** YER: 'Hesran. BKZ: *serdin*.
- sarix** (Tk.) <is.d.> sarık.
- sarpine** YER: 'Hesûd. BKZ: *serrpûne*.
- sav** <is.e.> nezle.
- sav girotiş** nezle olmak.
- sav po verdayış** nezle bulaştırmak. *To savê xo verdayo po û o zi kerdo nêweş.* Sen nezleni ona bulaştırıp onu da hasta etmişsin.
- savlêr** <is.d.> palamut ağacı. *Wexta dêmarri 'hendak kêf kena, cı rê 'say kewnê savlêr.* O zaman üvey anne o kadar sevinir ki, kendisine palamut ağacına elma düşmüş gibi olur.
- sawa** <s.> 1) daha bir yılına girmeyen, süt emen buzağı oğlak vb. *No golik sawayo, wa hewna mengna şit bâro.* Bu buzağı daha bir yılına girmemiş, bir yıl daha süt emsin! 2) çocuk kafalı (mec.).
- sawite/i** <or.e./d.> 1) bilenmiş olan. *Torjino sawite.* Bilenmiş balta. 2) sürülmüş olan.
- sawiten** <is.d.> 1) bileme. 2) sürme.
- pêra sawiten** birbirine sürme.
- sawitiş** <gçl.f.> 1) bilemek. *Kardiya xo bisawî!* Bıçağını bile! 2) sürmek. *Destanê xo pêra sawî!* Ellerini birbirine sür! [*saweno*; em.k. *bisawî*]
- pêra sawitiş** birbirine sürmek. *Nê kardiya pêra sawê!* Bu bıçakları birbirine sürtün!
- pira sawitiş** ona sürmek.
- xo ra sawitiş** kendine sürmek. *Nê kıremi xo ra sawî!* Bu kremi kendine sür!
- sawitox** <is.e.d.> 1) biliyen. 2) süren.
- sawiyayen** <is.d.> 1) bilenme. 2) sürülme.
- pêra sawiyayen** sürtüşme, sürtünme.
- sawiyayış** <gçs.f.> 1) bilenmek. *Kardi sawiyaya?* Bıçak bilenmiş mi? 2) sürülme. *Boyax sawiyayo to ra.* Üstüne boya sürülmüş. [*sawiyeno*; em.k. *bisawiyî*]
- pêra sawiyayış** sürtüşmek (birbirine), sürtünmek (geçerken). *Nê kardiye sawiyenê pêra.* Bu bıçaklar birbirine sürtüşüyor.
- pira sawiyayış** ona sürülme.
- sawri** YER: Qerxan. <is.d.> sayı, miktar, adet.
- sax** <is.e.> sade. *Malo sax, maldê xilti vêriyo.* Sade mal, karışık maldan daha iyidir.
- saxa** (Ar.) <is.d.> saha.
- saxti** YER: Qerxan. <zf.> yoklama işi.
- saxti kerdış** yoklamak, göz etmek.
- saye** (İr.) <is.e.> saye. *Mi no kar sayedê ey ra girot.* Bu işi onun sayesinde aldım.
- 'sayek** <is.d.> elmacık.
- 'sayêr** VARY: *'sayêre*. <is.d.> elma ağacı.
- 'sayêre** YER: Qelacix. BKZ: *'sayêr*.
- 'Sayêrek₁** <öz.d.> köy adı (Çermik'te).
- 'sayêrek₂** <is.d.> küçük elma ağacı.
- sayi** YER: Qerxan. <is.d.> ayaz, açık hava. EŞ ANL: *pakayi*.
- 'sayi** <s.> elma biçiminde olan.
- sayla** BKZ: *qemçûr*.
- saylan** YER: Feqî. <is.e.> tarla vergisi.
- saz** (İr.) <is.e.> saz.
- saz cenayış** saz çalmak. *Tı şenê saz bicanê?* Saz çala bilir misin?
- sazbend** <is.e.d.> sanatçı, saz çalan, müzisyen.
- sazbendey** <is.d.> çalgıcılık.
- se₁** (Phlv. sad) <sa.> yüz (sayı).
- se dı** yüzde. *Se dı didı.* Yüzde iki.
- se fin** yüz kere.
- se ra se** yüz de yüz (100%).
- se serr** yüzyıl.
- se serre** 1) yüzyıllık. *Daranê se serra mebirrnê!* Yüzyıllık ağaçları kesmeyin! 2) yüz yaşında.
- se₂** <sor.zm.> ne. *Se keran?* Ne yapayım?
- se biyayış** ne olmak. *Se biyo to?* Sana ne olmuş?
- se biyo pey** ne olmuş. *No tewrey mı tiya ra se biyo pey?* Bu çantam burdan ne olmuş?
- se kerdış** ne yapmak. *Se kenê, weşê?* Nasılsın, iyi misin? *Se kera, şıra koti?* Ne yapayım, nereye gideyim?
- se vatış** ne demek. *Ey to rê se vato?* O sana ne demiş?
- sebab** (İr.) <is.e.> sebep.
- sebas** <zf.> rekabet. (Bellibaşlı insanlar, şenliklere davet edilir. Bunlar bir araya toplanıp birbirine rekabet edip tepsiye para atarlar. Ayrıca davulcular düğünlere gelen tanınmış insanları davulla karşılayınca, davetli para takar, bahşış verir.)
- sebas kerdış** davul üzerinde gezdirilerek davulcuya verilen bahşış.
- sebeb** (Ar.) <is.e.> sebep, vesile. EŞ ANL: *setam*.
- sebir** (Ar.) VARY: *sevir*. <is.e.> 1) sabır. *Soyinê sebrî sillameto (deyim).* Sabrın sonu selamettir. 2) teselli. EŞ ANL: *xingar, 'sewda*.
- sebir amayış** 1) teselli olmak. *Sebirê to*

xurbet dı ameyê? Gurbette teselli oluyor muydun? 2) iyi zaman geçirmek. *Tiya dı kes çinê bo zi sebırê mı yeno.* Burda kimse olmasa da iyi zaman geçiririm.

sebır cı dayış teselli etmek. *Oyo tiya dı nêheweyeno, ez ameya kı tayn sebır bıda cı.* Burda onun canı sıkılıyor, geldim biraz teselli edeyim.

sebır kerdış 1) sabretmek. *Gerek tı sebır bikerê!* Sabır etmen gerek! 2) teselli etmek. 3) iyi zaman geçirmek.

sebırın <s.> sabırlı.

sebırkar <s.> sabreden. *Merdimo sebırkar, dostê Ellayo (atas.).* Sabreden, Alahın dostudur.

sebûti <is.ç.> bahane. EŞ ANL: *mahne.*

sebûti vinayış bahane bulmak. *Tiyê kardê mı rê sebûti vinenê.* İşime bahane buluyorsun.

secde (Ar.) <is.e.> secde.

secde kerdış secde etmek.

secde şiyayış secdeye gitmek.

secere <is.e.> secere.

sede <is.e.> bölüm (tarlada).

sede kerdış bölmek. *Ma 'erdê xo kerd sede.* Tarlamızı bölümlere ayırdık.

sedem YER: Siverek. BKZ: *sedem.*

sedeqe (Ar.) <is.e.> sadaka.

seferberlig <is.e.> seferberlik. (Savaşa hazırlanmış veya girmiş askeri birlik.)

seferber <s.> seferber. (Bir iş veya amaç için bütün olanaklarını ve gücünü harekete geçirmek.)

seferi (Ar.) <is.e.d.> seferi. (Yolculukla ilgili olan.)

sefiknayan <is.d.> 1) sakındırma. 2) koruma.

sefiknayış <gçl.f.> 1) sakındırmak. *Tı do ey nan ra tayn bisefiknê!* Onu yemekten biraz sakındırıcaksın! 2) korumak. *Ez do to cı ra bisefikna.* Seni ondan koruyacağım. [*sefikneno*; em.k. *bisefiknı*]

sefiknayox <is.e.d.> 1) sakındıran. 2) koruyan.

sefikte <is.e.> korkuluk.

sefikyayan <is.d.> 1) sakınma, kollanma. 2) korunma.

sefikyayış <gçs.f.> 1) sakınmak. 2) korunmak. [*sefikyeno*; em.k. *bisefikyî*]

seket <is.d.> ciltte çıkan, kabuk bağlayan küçük yara. *Serrey mı pêro biyo seketi.* Kafamda küçük yaralar çıkmış.

seketi girêdayış kabuk bağlamak (yara için).

sekreter (Fr.) <is.e.d.> sekreter.

sekreterey <is.d.> sekreterlik.

sekreî BKZ: *se kerdış.*

sekte (Ar.) <is.e.> sekte.

sekte piro dayış sekteye uğratmak.

sekû <is.d.> 1) seki, taraça, toprak taht. (Üzerinde oturulur, yemek yenir, yatılır.) 2) toprak üstündeki yükseklik, doğal set.

sel <is.d.> sepet.

sela <is.d.> sela.

sela dayış sela okumak. *Rojo êne sela deyena.* Cuma günü sela okunur.

selamûnaleykûm (Ar.) <ünl.> selamünaleykûm!

selate (İt.) <is.e.> salata. EŞ ANL: *tarr.*

selawat (Ar.) <is.d.> salavat.

selawat antaş salavat getirmek. *Selawati bî-ancê!* Salavat getirin!

selayet <is.e.> yetki.

selayet cı dayış yetkilendirmek.

selayet dayış yetki vermek. *Pêrê mı selayetê xo da mı.* Babam yetkisini bana verdi.

sele <is.e.> harmana omuzla taşınan saplı buğday.

seleqnayış YER: Qelacix. BKZ: *selqnayış.*

selexane <is.e.> kasaphane, mezbeha.

selik YER: Qerxan. <is.d.> hücre. EŞ ANL: *'hicra.*

sellet (Ar.) <zf.> sataşma, musallat.

sellet biyayış sataşmak, musallat olmak, sarkıntılık etmek. *Selletê ey mebi, oyo kêsa dı.* Ona sataşma, o rahatsızdır.

selletey <is.d.> sarkıntılık.

sellt₁ VARY: *sillt.* <is.e.> tevek, sürgün. (Kabak, kavun, karpuz, asma gibi bitkilerin sürgünü veya dalı.)

sellt dayış tevek salmak, sürgün salmak. *Lema xeyari sellt dayo.* Salatalık tevek salmış.

sellt₂ <zf.> yalnız, yaya yapılan yolculuk. *Oyo sellt xo şaneno û yeno.* O sallanıp yaya geliyor. *Roşna sellt şiya sûki.* Roşna yalnız başına şehre yaya gitmiş.

selmik <is.e.> roka (salata).

selpax BKZ: *şelpax.*

selqnaye/i <or.e./d.> 1) haşlanmış olan. 2) pişirilmiş olan.

selqnayen <is.d.> haşlama.

selqnayış <gçl.f.> 1) haşlamak. *Mı petatizi selqnay.* Ben patates haşladım. 2) pişik olmak. (Apiş yeri, koltuk altı gibi tenin birbirine sürtünen yerlerinde terin yakmasıyla oluşan kızartı.) [*selqnenno*; em.k. *biselqni*]

selqnayox <is.e.d.> haşlayan.

selqyaye/i <or.e./d.> 1) haşlanmış. *Hako selqyaye.* Haşlanmış yumurta. 2) pişik.

selqyayen <is.d.> 1) haşlama. 2) pişme, pişik oluşma.

selqyayış <gçs.f.> 1) haşlanmak. 2) pişmek, pişik oluşmak. (Sıcak ortamda ter ve havasızlık sonucu.) *Miyanê gamandê*

tûteki selqayo. Bebeğin bacak arası pişik olmuş. [*selqayo*; em.k. *biselqyi*] EŞ ANL: *xaşeyayış*.

selxane <s.> salak, tembел, beceriksiz.

selxaneyin <is.d.> salaklık, tembellik, beceriksizlik.

semate (Ar.) <is.e.> şamata.

semawer (Rus.) <is.e.> semaver.

seme <zf.> oruç ayından iki ay önceki zaman.

semed VARY: *sedem*. <is.e.> sebeb, neden.

semede <is.e.> sebebiyet, vesile. *Şımayê vanê, "semedey nê girwi çîçiyô?"* Sizce bu işin nedeni nedir?

semikê sêlê YER: Qerxan. <is.e.> hamur tatlısı (sacda yapılan).

seminer (Fr.) <is.e.> seminer.

sempati (Fr.) <is.e.> sempati.

sempatik (Fr.) <s.> sempatik.

sempatizan (Fr.) <is.e.d.> sempatizan.

semt (Ar.) <is.e.> semt, bölge.

semta YER: Helûl. <zf.> dikkatli ve düzgün. *Semta şo, bew gunenê 'ero*. Dikkatli ve düzgün git, bak düşersin.

sencayış YER: Qerxan. BKZ: *sentış*.

sencik <is.d.> tartı.

senciyaye/i <or.e./d.> tartılı, tartılmış.

senciyayış <gçs.f.> tartılmak. *Barê to senciyayo?* Yükün tartılmış mı? [*senciyeno*; em.k. *bisencyi*]

sened (Ar.) <is.d.> senet.

senesire YER: Qelacix. <is.d.> pilav çeşidi. (Mercimek, semizotu, sarmısak ve biberle pişirilen bir pilav çeşidi.)

senik VARY: *şenik* <s.> hafif.

senik amayış hafif gelmek.

senik biyayış 1) hafifleşmek, hafiflemek. 2) etkisi azalmak.

senik kerdış 1) hafifletmek. 2) etkisini azaltmak.

– **xo senik kerdış** 1) hafifleşmek. 2) ağır başlılığımı yitirmek.

senik vinayış hafifsemek, hafife almak, önemsiz görmek.

senikey <is.d.> hafiflik. EŞ ANL: *senikin*.

senikey kerdış hafiflik etmek.

senikin <is.d.> hafiflik. EŞ ANL: *senikey*.

senikker <is.e.d.> hafifleten, hafifletici.

seni(n) <sor.zm.> nasil. *Seni beno, wa wini bo*. Nasıl olursa olsun. *Karê to senino?* İşin nasıldır?

seperr <is.e.> aldırış, ciddiyet.

seperrdê xo ardış aldırış etmek, ciddiye almak. *Mi pêrdê xo rê va, nêva, pêrê mi qe nêard seperrdê xo*. Babama ne kadar dediysem de, aldırış etmedi.

seperrdê xo girotış aldırış etmek, ciddiye almak. *Ey qışey ma girotê seperrdê xo*. O sözlerimizi ciddiye almış.

sepirnayış <gçl.f.> yere çalmak, yere çakmak, yere vurmak. *Mi heweda û sepirna 'ero*. Onu kaldırıp yere çaldım. [*sepirneno*; em.k. *bisepirni*] EŞ ANL: *repisnayış*.

piro sepirnayış 1) yapıştırmak, hızla vurmak (tokat, yumruk, sopayla). *Mêrdêki weş sepirnayê piro*. Adam iyi yapıştırıyordu. 2) çakmak (birine), çarpmak. *O asın bı, ey lajek sepirna piro?* Onun oğlanı çarptığı demir miydi?

sepiryayış <gçs.f.> 1) körü körüne girişmek. *Mi ticaret ra fahm nêkerdê, ez sepiryaya piro û tede menda*. Ticaretten anlamıyordum, giriştim ve başarısız oldum. 2) çakılmak. *Linga mi kewt 'siyer û ez sepiryaya 'ero*. Ayağım taşta takıldı, yere çakıldım. [*sepiryeno*; em.k. *bisepiryi*] EŞ ANL: *repisyayış*.

piro sepiryayış 1) körü körüne bir işe girişmek. *Meywe hercan nêbı kı, tı hıma sepiryayê piro û to herina*. Meyve ucuz değildi ki, hemen satın aldın. 2) bir yere çakılmak. *No ko boll berrzo, 'teyare sepiryayo piro*. Bu dağ çok yüksek, uçak çakılmış.

seqam <is.e.> derece (ısı).

seqam şikiyayış ısı derecesinin düşmesi. *Vizêr boll serdı bı, ewro seqam şikiyayo*. Dün çok soğuktu, bugün hava biraz kırılmış.

seqayış BKZ: *şeqayış*.

seqer <s.> sakar.

seqet (Ar.) <s.> sakat.

seqet biyayış sakatlanmak.

seqet kerdış sakatlamak.

seqetin <s.> sakat, engelli.

seqetker <is.e.d.> sakatlayan.

seqif <is.e.> kaya yarığı.

seqnayış YER: Bûdran. BKZ: *şeqnayış*.

seqoq BKZ: *sıqoq*.

seqseqoq YER: Qerxan. <s.> ayaklarını birbirine çarparak yürüyen.

ser₁ (Phlv. sar 'kafa, baş') <is.e.> 1) baş. *Serê ini honiko*. Çeşmenin başı serindir. *Serê kiloy ti do di kaxiti bidê!* Kilo başına iki lira vereceksin! 2) uç.

serê bani çatı.

serê cı antış 1) başını çekmek. *Karkeryêki yenê tiya, serê cı tiyê ancenê*. Sen buraya gelen işçilerin başını çekiyorsun. 2) ucunu çekmek. *Sêrê lay biancê!* İpin ucunu çekin!

serê 'erdi yeryüzü.

serê meng aybaşı.

serê şani akşama doğru.

serê xo girotış 1) başarıya ulaşmak. *Girweyo xax serê xo nêgêno (deyim.)*. Çiğ iş başarıya ulaşmaz. 2) yerine oturmak. *Nê girwi serê xo giroto*. Bu iş yerine oturmuş. **serê piro dayış** uğramak. *Ez şiya sūk, mi*

aşnawit kı embazê mino ûja dı, mı serê da pıro û ameya. Ben şehre gittim, duydum ki arkadaşım orda, uğrayıp döndüm.

ser₂ <arka ed. lzē.> üst. *No xo keno hadre kı şıro ziyar ser.* Bu ziyarete gitmek için kendini hazırlar.

ser ageyrayış aynı yere geri dönmek.

– **xo ser ageyrayış** 1) kendini toparlamak (hastalıktan sonra). 2) bir durum karşısında kendini toparlamak. *Jewi mı dıma vit-vit kerdê, ez ageyraya xo ser û sileyê vışt a cı.* Biri arkamdan söyleniyordu, aniden döndüm ve tokat attım.

ser amayış üstüne gelmek.

– **xo ser amayış** kendine gelmek. *Şıma amey xo serı?* Kendinize geldiniz mi?

ser ancıyayış üste çekilmek.

ser antış üste çekmek. *Perde ant ser kı, kes nêvino.* Üstüne perde çekti ki, kimse görmesin.

ser ardış üstüne getirmek, üzerine getirmek.

– **xo ser ardış** kendine mal etmek. *To boll girwey kerdı, qe xo ser zi nêardı.* Çok işler yapmışsın, hiç kendine mal da etmedin.

ser arêbiyayış üzerine toplanmak.

ser arêkerdiş üzerine toplamak.

ser biyayış 1) eklenmek. *Çend metrey la biyo nê lay ser?* Bu ipin üstüne daha kaç metre ip eklenmiş? 2) üstüne atılmak (bir suç). *Sûzo kı şıma kerdı, biyo mı ser.* İşlediğiniz suç üzerine atılmış.

ser darıtış üzerine yıkmak, üzerine yüklemek. *'Hend bar heri ser medarı! Eşğin üstüne o kadar yük yüklemek!*

– **xo ser darıtış** yaslanmak, üzerine abanmak.

ser dariyayış üstüne dayanmak.

ser dı üstünden.

ser dı berdiş 1) yanıltmak. *To ez ser dı berda, jewmbi mı do raya xo vini nêkerdê.* Beni yanılttın, yoksa yolumu kaybetmeyecektim. 2) üstünden götürmek. *Tiyê a şami mı ser dı benê koti?* O yemeği üstümden nereye götürüyorsun?

ser dı biyayış atlatmak. *O tahlıke mı ser dı bı.* O tehlikeyi atlattım.

ser dı dayış 1) lafı başka yöne kaydırmak. *Kes kı dahkay pêrdê to keno, tı hıma ser dı danê.* Söz konusu baban olunca, lafı başka yöne kaydırıyorsun. 2) caydırtmak.

– **xo ser dı dayış** işin içinden sıyrılmak, bir olayı üzerinden atmak. *Hel bew, seni xo ser dı dano.* Hele bak, nasılda işin içinden sıyrılıyor.

ser dı erziyayış 1) aşırılamak. 2) üzerinden atılmak.

ser dı eştiş 1) aşırılmak. 2) üzerinden atmak.

ser dı finayış caydırmak, işten koparmak. *Ez do xo rê bigırweyayê, ey ez ser dı vışt.* Çalışacaktım, o beni caydırdı.

ser dı kerdiş 1) baştan atmak, su istimal etmek. 2) baştan savmak.

– **xo ser dı kerdiş** 1) başından atmak, su istimal etmek. *Ê girwi xo ser dı meki!* O işi su istimal etme! 2) başından savmak. *Mı o merdım xo ser dı kerd.* Ben o adamı başımdan savdım.

ser dı kewtiş yanlışlığa düşmek, bilmeden bir yanlışlık yapmak, işten kopmak. *Qısûr mewni, ez ser dı kewta.* Kusura bakma, yanlışlığa düştüm. EŞ ANL: *ser dı şıyayış.*

ser dı şıyayış 1) yanlışlığa düşmek, bilmeden bir yanlışlık yapmak. *Qısûr mewni ez ser dı şıya, zey to raşt bı.* Özür dilerim seninki doğruydu, ben yanlışlığa düştüm. EŞ ANL: *ser dı kewtiş.* 2) taşmak. *Awa lêni ser dı şına.* Tencereden su taşıyor. 3) atlatmak, üzerinden geçmek, üstünden geçmek.

ser dındayış 1) devretmek. *Ey tapi bani dında mı ser.* O evin tapusunu bana devretti. 2) üzerine devirmek. *Dar dındê ser.* Üzerine ağaç devirdi.

ser dındeyayış 1) devredilmek. *Çayxane dındeyayo kami ser?* Çayhane kime devredilmiş? 2) üzerine devrilmek. *'Ereba dındeyaya ser.* Onun üzerine araba devrilmiş.

ser erziyayış 1) baskın yapılmak, baskına uğramak. *Emşo erziyayo dewda ina ser.* Bu gece onların köyüne baskın yapılmış. 2) üstüne atılmak (suç), yüklenmek (suç). *Sûzê şıma erziyayo mı ser.* Suçunuz üstüme atılmış. 3) üstüne atılmak. *Qûm erziyayo mı ser.* Üstüne kum atılmış.

ser eştiş 1) baskın yapmak. *Ma eşt dewda ina ser.* Onların köyüne baskın yaptık. 2) üstüne atmak (suç), yüklemek (suç). *Şıma sûzê xo eşt mı ser.* Suçunuzu üstüme attınız. 3) üstüne atmak. *Ey qûm eşt mı ser.* O üzerine kum attı.

– **xo ser eştiş** kendi üstüne atmak. *Ey sûz eşt xo ser.* O suç üstüne attı.

ser finayış 1) üste çıkarmak. *Mı pery daycı û fina vışt ser.* Ona para verip yine üste çıkardım. 2) başartmak. 3) üstüne çıkarmak (bir yüzeyin).

ser girotiş üste almak.

– **xo ser girotiş** 1) alınmak. (Bir sözün, bir davranışın kendisine karşı olduğunu sanarak incinmek) 2) üzerine almak, üstlenmek. *Mı deynê to giroto xo ser, meraq meki!* Borcunu üstlendim, merak etme!

ser kerdiş 1) eklemek (kısa bir şeye). *Resenna nê reseni ser kı, wa derg bo.* Bu organın üstüne başka organ ekle uzasın. EŞ

ANL: *olle kerdış*. 2) üzerine atmak, suç yüklemek. *Sûzi ey ser kı!* Suçu onun üzerine yükle! 3) üzerine koymak, üzerini örtmek. *Tayn 'her ser kı, wa nêaso*. Üzerine biraz toprak koy, görünmesin. 4) katmak. *Çaya mı senika, tayn dem ser kı!* Çayım açık, biraz dem kat!

– **ci ser kerdış** üstüne atmak, suçlamak. *Sûz kerd ci ser*. Suçu üstüne attı.

– **ra ser kerdış** YER: Qelacix. üstüne atmak, suçlamak. *Sûzi ra ey ser ke!* Suçu onun üstüne at! EŞ ANL: *ci ser kerdış*.

ser kewtış 1) üste düşmek. *Top kewt aw ser*. Top suyun üstüne düştü. 2) başarmak. *O kardê xo di kewt ser*. O işinde başardı.

ser nayış 1) durmadan yapmak (bir işi). *Se biyo, to kufti naya cıxari ser?* Ne olmuş, durmadan sigara dumanlıyorsun. 2) üstüne koymak. *Tewrey xo darer ser ni!* Çantanı ağacın üstüne koy! 3) ilave etmek. *Qıseyê ey kerd, dina ji mı nay ser*. Bir lafi o etti, ikisini de ben ilave ettim. 4) feda etmek.

– **xo ser nayış** 1) kendini feda etmek. 2) üstlenmek, üzerine almak, üstüne almak.

ser qelıbiyayış saldırmak.

ser qıloziyayış 1) üzerine dalmak. 2) izdiham yapılmak.

ser qıloznayış 1) üzerine daldırmak. 2) izdiham çıkarmak.

ser ra üstünden, üzerinden.

– **nay ser ra** bundan dolayı, bununla ilgili. *Hini nay ser ra ez çiyê nêvana*. Artık bununla ilgili bir şey demem.

ser ra antış üstünden çekmek.

ser ra bin baştan aşağı.

ser ra çarnayış 1) üzerinden gezdirmek, üstünden gezdirmek. 2) denetletmek.

ser ra cıkerdiş kırmak, ucundan koparmak. EŞ ANL: *kırosnayış*.

ser ra geyrayış 1) üzerinden gezmek, üstünden gezmek/dolaşmak. 2) denetlemek. *Karkeri girweyayê, ez şiya ser ra geyraya*. İşçiler çalışıyordu, ben denetlemeye gittim.

ser ra ravêrdiş üstünden geçmek. *Tiyê ma ser ra ravêrenê şinê koti?* Üstümüzden geçip nereye gidiyorsun?

ser ra ser baştan başa. *Na kısa ser ra ser zûra*. Bu laf baştan başa yalandır.

ser ra şiyayış 1) üstünden geçmek, üzerinden geçmek. *Ez pirdi ser ra şiya*. Ben köprüünün üstünden geçtim. 2) üstünden gitmek, üzerinden gitmek. *'Her ser ra şo û bê kı, wa bidewşyo!* Toprağın üstünden git gel ki, sıkışsın! 3) üstünden gitmek (renk). *Reng asini ser ra şiya*. Demirin üstündeki renk gitmiş.

ser ra soyn baştan sona.

ser ra vêrdiş aşmak. *Mayê tim nê rayan-*

dê, koyandê asiya ser ra vêrenê. Her zaman bu şarp dağ yollarını aşıyoruz.

ser ramıtış 1) üzerine sürmek. *Gay ramiti mı ser, ez remaya*. Öküzleri üzerine sürdü, kaçtım. 2) üzerine yürümek, saldırmak. *İna ramit mı ser, ez remaya*. Onlar üzerime yürüdüler, kaçtım.

ser resayış yetişmek (bir yere, ya da bir olaya). *Tı resayê otopoz ser?* Otobüse yetiştin mi?

ser şiyayış üstüne gitmek. *Ma boll şı ey ser*. Onun üstüne çok gittik.

ser û bin altüst.

xo ser kendi üstüne.

sera <zf.> üstün. *Dest desti serayo 'heta keydê Homay (atas.)*. El elden üstündür, Allah'ın evine kadar. *Tı mı, ez to sera niya*. Sen benden, ben senden üstün değilim.

sera dayış 1) üstünde vermek. *Mı heqê cı da, se kaxit zi sera dê*. Hakkını verdim, yüz lira da üstüne verdim. 2) üstüne sürmek. *Boyaxi sera dı!* Boyayı üstüne sür!

sera kerdış 1) üstüne atmak. *Qıseyê kı kerdı, inan kerdı mı sera*. Dedikleri lafları üzerime attılar. 2) üzerine geçirmek. *Dirê qersini sera kı!* Bir kaç kurşunu başlarının üzerine sık!

sera kûwatış başarmak. *'Heta nıka to qe nêşayo kı çiyê sera kuwê*. Şimdiye kadar bir şey başaramadın ki.

sera vınderdiş başında dikilmek, başında durmak. *Ekı karkeri girweyenê, tı cı sera mevındı!* İşçiler çalışırsa, sen başlarında dikilme!

sera werdiş 1) rendelemek. *Nê asini sera tayn bûrê, wa bêro ê bini ro*. Bu demiri rendeleyen, diğerine uysun. 2) üstünden yemek.

seradi <is.d.> kalbur.

seradi ro dayış kalburlamak, kalburdan geçirmek.

seradi ro deyayış kalburlanmak, kalburdan geçirilmek.

seradi ro kerdış kalburla elemek.

seraf <is.e.> işin uzmanı. *Mêdek serafê girwiyo*. Adam işin uzmanıdır.

serakûwaten <is.d.> başarı, başarma.

serane <s.> üstün.

seraney <is.d.> üstünlük. *Hel dêrê, kam do seraney cı bigiro*. Gelin bakalım üstünlük kimin olacak.

seranik <is.e.> 1) imame. 2) kurucu, öncü.

seranser <zf.> boydan boya. *Tiyay seranser bıpeymê!* Boydan boya burayı ölçün!

seraqot YER: Qelacix. BKZ: *serqot*.

serawki <is.e.> sardunye balığı. EŞ ANL: *serdoll*.

serberare YER: Mexmûr. <is.e.> kapı üstü. EŞ

ANL: *serkêver*.**serbest** <s.> özgür, azad.**serbest biyayış** özgür olmak, serbest olmak, azad olmak.**serbest kerdış** özgür etmek, serbest etmek, azad etmek.**serbest verdayış** özgür bırakmak, serbest bırakmak.**serbest viradayış** özgür bırakmak, serbest bırakmak.**serbestey** <is.d.> özgürlük.**serbestker** <is.e.d.> özgür eden, serbest bırakan.**serbestkerde/i** <or.e./d.> özgür bırakılmış, azad edilmiş, serbest bırakılan.**serbikar** <s.> meşgul. EŞ ANL: *mizûr*.**serbirin** YER: Gewrek. <is.e.> kapı üstü. EŞ ANL: *serkêver*.**serbiyaye/i** <or.e./d.> ekli.**serbût** YER: Gerger. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık*.**sercil** <is.e.> semer yıpranmasın diye, üzerine örtülen semer kumaşından bir örtü çeşidi. EŞ ANL: *aloxe*.**serçeçq** <is.e.> zirve, uç kısım, doruk. *Ez şiya serçeçqê koy*. Ben dağın doruğuna çıktım.**serd** (Phlv. sard) VARY: *sard*. <s.> soğuk.**serd biyayış** soğumak. *Zimistan ameyo, hını biyo serd*. Kış gelmiş, artık soğuk.**serd cı dayış** soğuk vermek. *Serd cı medı, beno nêweş*. Soğuk verme, hastalanır.**serd gırotış** üşütmek, soğuk almak. *Mı serd gıroto*. Ben üşütmüşüm.**serd kerdış** soğutmak, soğuk yapmak.**serd xo dayış** üşütmek.**serdar** <is.e.d.> lider. *Bakalê mı serdarê mayo*. Dedem liderimizdir.**serdarıtox** <is.e.d.> üzerine yıkan, üzerine bindiren (yük için).**serdey** <is.d.> soğukluk.**serdeya** soğukça.**serdiberdox** <is.e.d.> yanıltmacı, yanıltıcı, yanıltan.**serdîfinayox** <is.e.d.> caydıran.**serdın** VARY: *sardın*. <s.> soğukluk.**serdın kerdış** soğutmak.**serdışıyayox** <is.e.d.> üzerinden geçen, üstünden geçen.**serdoll** <is.e.> sardunye balığı. EŞ ANL: *serawki*.**serdeb** <is.e.> kanalizasyon, yer altı su kanalı.**serede** <is.e.> tabut. EŞ ANL: *tabût*.**sererek** <is.e.d.> başkan.**sererekey** <is.d.> başkanlık.**ser'emele** <is.e.> işçi başı.**seresker** <is.e.> komutan. EŞ ANL: *qumandan*.**sereskerey** <is.d.> komutanlık.**sereshten** <is.d.> baskın.**sereshtox** <is.e.d.> 1) baskın yapan. 2) üstüne atan, (bir suç) birine yükleyen. 3) üstüne atan.**serrev** YER: Sinag. <is.d.> banyo. EŞ ANL: *sılıx*.**serrevde** <s.> kendisini savunamayan, pısrık. *Tı tim serrefdeyê, qe nêşenê kesi vero qısey bikerê*. Sen pısrıksın, kimsenin karşısında konuşamıyorsun.**serrevde** <z.f.> başa kakma, mahcup etme, yüze vurma.**serrevde biyayış** başa kakılmak, yüzüne vurulmak. *Na qısaye bênamûsa, tım mı rê bena serrevde*. Bu namussuz laf, her zaman yüzüme vuruluyor.**serrevde kerdış** başa kakmak, mahcup etmek, yüzüne vurmak. *Êyê çıkosey to rê kenê serrevde*. Cimriliğini başına kakıyorlar.**serrevde pıro dayış** yüzüne vurmak.**serrevdebiyayen** <is.d.> mahcup olma, yüzüne vurulma.**serrevdekerden** <is.d.> başa kakma, mahcup etme, yüzüne vurma.**serrevdekerdox** <is.e.d.> mahcup eden, yüze vuran.**serên** <s.> üsteki.**serêsoyini** <z.f.> sonuçta, sonunda, nihayet. *Serêsoyini, to a qısay xo mı rê va*. Bana sonunda o lafını söyledin. EŞ ANL: *peyni dı, peyniya xo*.**sergovend** <is.d.> halay başı.**sergovend antış** halay başı çekmek.**sergovendantox** <is.e.d.> halay başı çeken.**seri cı ro çarnayış** YER: Qerxan. 1) uğraştırmak. 2) halletmemek. 3) engellemeye çalışmak.**seri₁** <s.> orta yaşlı. *Merdımêndo seri bı, genc nêbı*. Orta yaşlı bir adamdı, genç değildi.**seri₂** YER: Qelacix. <z.f.> ilk meme emdirme işi. EŞ ANL: *gozi*.**seri kerdış** ilk meme emzirtmek. (Yeni doğan hayvanı süt emmeye alıştırmak.)**serisnag** YER: Feqi. <is.d.> son baharın son haftası. *Veyvey lajdê xo serisnag dı kerdı bı, labirê ayam weş bı, hewna serd nêbı*. Oğlunun düğününü baharın son haftasında yapmışlardı, fakat hava güzel idi, daha soğuk değildi.**serkar** <is.e.> yönetici, reis. *Serkarê dewı*. Köyü evirip çeviren, ev (aile) reisi.**serkarey** <is.d.> yöneticilik, reislik.**serkarwan** <is.e.d.> kervan başı.**serkewte/i** <or.e./d.> başarmış olan, başarılı. *O kardê xo dı serkewteyo*. O işinde başarılı.**serkewten** <is.d.> başarılı.**serkewtox** <is.e.d.> başaran.

serkêver <is.d.> kapı üstü. EŞ ANL: *berangi, berari, serbirin, serberare.*

sermisle <is.e.> karasabanla boyunduruk arasına atılan uzun ağaç.

sermiye (İr.) <is.e.> anamal, kapital, sermaye.

sermîyedar (İr.) <is.e.d.> zengin, kapitalist, sermayeci.

sermiyeyin <s.> sermayeli.

sermok BKZ: *şermok.*

sermûçiq <is.e.> en üst uç (ağaçlarda). *Ez şiya sermûçiqdê dar û mî serçeçê cî parrnay.* Ağacın en üst ucuna çıkıp, uclarını kopardım. EŞ ANL: *gilmûçik.*

serni <is.d.> üst kısım (arazi için). *Sernida 'erdi ra berd binida 'erdi.* Tarlanın üst kısmından alt kısmına götürdü.

sernûşkar <is.e.d.> başyazar.

sernûşte <is.e.> 1) başlık. 2) başyazı. *Sernûştey kitabî weş nûšto.* Kitabın başyazısını iyi yazmış.

sero₁ <zf.> (etimol. *ser-ro*) soyarken, sıyrırken, yüzerken kullanılır.

sero biyayış sıyrılmak, yüzülmek, soyulmak. EŞ ANL: *poste biyayış.*

sero kerdış 1) sıyırmak, yüzmek, soymak (sürterek bir şeyin yüzünden bir parça soymak). *Kamî postey gışterda to sero kerdo?* Parmağının derisini kim sıyırmış? 2) soymak (nevresimi). *Mî mitêli sero kerdî kî bera bişûwa.* Yatakları soydum ki götürüp yıkayayım.

sero şiyayış sıyrılmak, soyulmak. (Bir şeyin kubuğunun soyulması.) *O guna 'ero, postey serredê cî sero şî.* O yere yıkıldı, kafasının derisi sıyrıldı.

sero₂ <arka ed.> üstünde, üzerinde (gözcü amacıyla). *Wa çimê to lajeki sero bo.* Gözün çocuğun üzerinde olsun. *Çaya masî sero.* Çay masanın üstündedir. *Ezo maldê xo sero şîna.* Malım kontrolümde gidiyorum.

sero biyayış 1) üstte olmak, üzerinde olmak. 2) alacağı olmak. *Hezar Ewro perrey mî ey sero bî.* Onda bin Avro alacağım vardı.

– **xo sero biyayış** diri olmak, güçlü, dinç olmak. *No mêrdek xo seroyo, nêkewto.* Bu adam diridir, daha düşmemiş.

sero dayış 1) üstüne devirmek. *Ban da cî ser ro.* Evi üstüne devirdi. 2) üstüne vurmak, üstüste vurmak. *Nêweşin da nêweşin sero.* Hastalık hastalığın üstüne vurdu.

sero dayış 1) üzerine uğratmak. *Înan cendirmey day ma sero.* Askerleri üzerimize uğrattılar. 2) birine yapılan bir iyiliğin ya da kötülüğün benzerini bir başkasına da yapmak. 3) ekte bir şey

vermek, üstüne bir şey daha vermek. *Dî bızı day qim nêkerd, sero jî kavirê dê.* İki keçi verdi yetmedi, üstüne bir de kuzu verdi.

sero gunayış 1) üzerine düşmek, üstüne yıkılmak. *Şew bî, ez gunaya fıraqa sero.* Geceydi, kapkacağın üstüne düştüm. 2) tesadüfen karşılaşmak, rastlantı sonucu karşılaşmak. *Ez gema gunaya verga sero ew boll tersaya.* Yabanda kurtlarla tesadüfen karşılaştım çok korktum.

sero kerdış üstünde yapmak.

sero kewtış üstüne yatmak (mal, borç vb.).

sero mendış 1) üstünde kalmak, üzerinde kalmak. *Mî nêşa zerezewatê xo biroşa, pêro mî sero mendi.* Sebzemi satamadım, üstümde kaldı. 2) üstte kalmak (bir işin). *Ez kardê xo sero menda, nêşiya keye.* Eve gitmedim, işimin üstünde kaldım.

sero rakewtış 1) üstünde yatmak. *Cay sero rakewt û şî hewna.* Yatağın üstünde yatıp uyudu. 2) üzerinde yatmak. *Deynê mî nêda û sero rakewt.* Borcumu ödemeyip üzerine yattı.

sero ronayış 1) üstüne koymak. 2) üstüne indirmek. *Nani masî sero ronî!* Ekmeği masanın üstüne indir!

sero şiyayış üstünde gitmek. *Do nêweşî berê nêwêşxane, ez do zî sero şîra!* Hastayı hastahaneye götürcekler, ben de üstünde gideceğim.

sero vindarnayış 1) başlarına dikmek. *Ekî qeçeki kay kenê jeweri sero vindarnî!* Çocuklar oynarsa birini başlarına dik! 2) üstünde durdurmak.

sero vinderdış 1) üstünde durmak, üzerinde durmak, başlarına dikilmek. *Maldê xo sero vindi!* Malının üstünde dur! 2) bir konunun üstünde durmak. *Nê girwi sero vindi û soyinê cî biya!* Bu işin üstünde durup sonuca ulaştır! 3) üstüne düşmek. (Bir kimseyle veya bir şeyle çok ilgilenmek.) *Nê girwi sero mevindi, 'hend mîhim niyo!* Bu işin üstüne düşme, o kadar önemli değil!

xo sero vinderdış kendi üzerinde durmak, diri durmak.

serogunayen <is.d.> 1) üzerine düşme. 2) tesadüfen karşılaşma, rastlantı sonucu karşılaşma.

serom (İr.) <is.d.> serum.

serpene YER: Qerxan. BKZ: *serrpûne.*

serpirojin <is.e.> irinti (ellek ve kalbur üzerinde kalan iri taneler). EŞ ANL: *xelaxû*₁.

serqelibiyayox <is.e.d.> saldıran.

serqot VARY: *seraqot.* <s.> başaçık, baş örtüsü.

serqotey <is.d.> baş açıklık.

serr (Phlv. sâl) <is.d.> yıl.

a serrka o yıl. *A serrka girwey mı raşt nêame.* O yıl işim iyi gitmemişti.

serr bı serr her yıl. *Serr bı serr, ezo bena kal.* Her yıl yaşılanıyorum

serr ra serr yıldan yıla.

serra newi yeni yıl.

serra verên önceki yıl. EŞ ANL: *par.*

serrna gelecek sene.

serra < sor.zm. > nere, nereye. *Tiyê serra şinê?* Nereye gidiyorsun?

serradek < is.d. > on iki parmak bağırsağı.

serramiten < is.d. > 1) üzerine sürme. 2) üzerine yürürme, saldırma, hucum etme.

serramitox < is.e.d. > 1) üzerine süren, üzerine yürüten. 2) saldıran, hucum eden.

serrana < zf. > yıllarca. *Tı serrana nêameyê keye, ma bi pêşani.* Yıllarca eve gelmedin, perişan olduk.

serre (Phlv. sar 'kafa, baş') < is.e. > kafa, baş. *Serreyo kı nêteweno çapit pıra mepêşê (deyim).* Ağırmayan başa mendil sarmayın. *Serrey û çımandê mı ser!* Başımınla gözüm üstüne!

serre anciyayış örtülmek (baş için).

serre antiş örtmek (baş için).

serre dı amayış başa gelmek. *No çı girweyo ameyo to serre dı?* Bu ne iştir başına gelmiş? *Mı zey to bikerdê, no oxbet ma serre dı nêameyê.* Senin gibi yapsaydım, bu olay başımıza gelmezdi.

serre finayış 1) kafaya sokmak, kavratmak, ikna etmek. 2) kafaya vurmak.

– **cı serre finayış** 1) kafasına sokmak, kendisine kavratmak, kendisini ikna etmek. 2) kafasına vurmak.

– **pê serre finayış** 1) birbirinin kafasına sokmak, birbirini ikna etmek. 2) birbirinin kafasına vurmak.

serre hewadayış baş kaldırmak, isyan etmek.

serre kewtiş kafaya girmek, kavramak, ikna olmak. EŞ ANL: *degırotış.*

– **cı serre kewtiş** kafasına girmek.

serre patış dazlaklaştırmak.

serre pıro dayış 1) başvurmak. *Deqeyê ra serreyê da pıro û ame.* Bir dakikada başvurup geldi. 2) müracaat etmek. *Mekleb abiyayo, to serre da pıro?* Okul açılmış, müracaat ettin mi? EŞ ANL: *mıracat kerdış.* 3) uğramak. *Piyê mino kar dı, ez şıra serreyê pıro da û şıra keye.* Babam iştedir, bir uğrayıp eve gideyim.

– **serrey cı pıro dayış** 1) kellesini vurmak, başını uçurmak. *Paşay pey şemşêra serrey cı da pıro.* Paşa kellesini kılıçla vurdu. 2) başını vurmak (bir yere).

– **serrey xo pıro dayış** başını vurmak.

serre pıro deyayış 1) başvurulmak.

2) müracaat edilmek.

serre pıştış baş bağlamak.

serre ro dayış kafasına vurmak. *Oyo kı ameyê, dayê serre ro.* Gelen, kafasına vuruyordu.

– **xo serre ro dayış** kendi kafasına vurmak, bir konuda kendini suçlamak.

serre ronayış 1) baş eğmek. 2) ölmek (mec.). *Ez kı serrey xo rona, zana se beno şıma.* Ölüsem, başınıza geleceklelerini bilirim.

– **serrey xo ronayış** 1) baş eğmek. 2) baş komak/koyamak (bir yolda), ölümü göze almak (bir şey uğruna).

serre şıkıtış kafa kırmak. *Serrey cı bışkıni!* Kafasını kır!

serre tewayış baş ağrması.

serre tewnayış 1) başı ağrıtmak. *Tiyê no babeta boll serrey mı tewnenê.* Bu şekilde başımı çok ağrıtıyorsun. 2) rahatsız etmek.

serre werdiş baş yemek. (Birinin ölümüne veya yok olmasına sebep olmak.)

– **serrey cı werdiş** başını yemek. *To serrey cı werd, o zi merd.* Adamın başını yedin, o da öldü.

serrey gam adım başı.

serrey pê dayış kafa kafaya vermek. *Şıma serrey dayê pê û şinê koti?* Kafa kafaya vermiş nereye gidiyorsunuz?

serrey sıhat saat başı.

serrey xo girotiş û şıyayış başını alıp gitmek.

serri ser baş aşağı.

xo serre kerdış kafasına koymak. *Ey finê kerdo xo serre, odo tiya ra bar kero.* Bir kere kafasına koymuş, burdan göç edecek.

xo serri serd girotiş ihmal etmek. *To no kar xo serri serd girot.* Sen bu işi ihmal ettin.

serre/i < s. > yaşında. *Lajê to çend serreyo?* Oğlun kaç yaşında? *Mangay to çend serriya?* İneğin kaç yaşında.

serreberz < s. > başı dik.

serrefinayen < is.d. > ikna, ikna olma. EŞ ANL: *iqna.*

serregird < s. > koca kafalı.

serrehewadayen < is.d. > başkaldırı, isyan etme, isyan, ayaklanma.

serrelên < s. > koca kafa.

serrepate < s. > dazlak.

serrepirodayen < is.d. > 1) başvuru, başvurma. 2) müracaat, müracaat etme. EŞ ANL: *mıracat.* 3) uğrama.

serrepirodaxox < is.e.d. > 1) başvuran. 2) müracaat eden. 3) uğrayan.

serrerrût < s. > kel kafa.

serrerrût biyayış kelleşmek.

serrerrût kerdış kelleştirmek.

- serresiya** <s.> kara kafalı.
- serresûr** <s.> kırmızı kafalı.
- serreşikte/i** <or.e./d.> 1) kafası kırık. 2) boynu bükük, acındırıcı, çaresiz bir durumda kalmak.
- serretewnayox** <is.e.d.> baş ağrıtan kişi.
- serretik** <s.> dik kafalı.
- serrewa** <zf.> baş göz (evlenmek).
- serrewa biyayış** baş göz olmak.
- serrewa kerdış** baş göz etmek (evlendirmek). *Ez do qeçekan Almanya dı serreway kera û şıra welat.* Çocukları Almanya'da baş göz edip ülkeye gideceğim.
- serrewer** <s.> baş yiyen. (Birinin ölümüne veya yok olmasına sebep olan.) *Tı ze serrewer.* Sen baş yiyeysin.
- serrewişik** <s.> kuru kafa.
- serrewişkin** <s.> kuru kafalı.
- serrên** <s.> yıllık, senelik. *Banê şıma çend serrêno?* Eviniz kaç yıllıktır?
- a serrên** o yılki. *Vıstray toyo a serrên, emserrêni rındêri bı.* O yılki tosunun, bu yılkinden daha iyiydi.
- serrêna** <zf.> bir seneliğine.
- serrkayên** <s.> yılki.
- a serrkayên** o yılki. *Malê toyo a serrkayên dıha weş bı.* O yılki malın daha iyiydi.
- serrna** <zf.> gelecek sene, ertesi sene.
- serripüne** VARY: *sarpine; serpen; sarpine.* <is.e.> çelik. (Üzüm ağacı dallarının yere düşmemeleri için altına dayatılan çatalı çelik.)
- serrpûş** (İr.) <is.d.> başlık.
- serrweş** BKZ: *serxoş.*
- serrweşey** BKZ: *serxoşey.*
- sersamik** <is.e.> akşam yemeğinden önce yenilen hafif yemek.
- Sersap₁** <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).
- sersap₂** <is.e.> sapın üstte kalanı. *Sersapa sersapeya (deyim).*
- sersedê** <is.e.> tarlanın üst tarafı.
- sersele** (Ar.) VARY: *sılsile.* <is.e.> silsile. EŞ ANL: *lêzım.*
- serseri** (İr.) <s.> 1) hayta, holigan, serseri. (Belli bir işi ve yeri olmayan başıboş kimse.) 2) tutarsız. 3) hedefsiz.
- serseri biyayış** serserileşmek.
- serseriyey** <is.d.> serserilik.
- serseriyey kerdış** serserilik etmek.
- sersey** <is.d.> gölgelik.
- sersi** <is.d.> gölge. EŞ ANL: *darsê.*
- sersi dayış** gölge vermek, gölgelemek.
- **xo sersi dayış** gölgeye geçmek, gölgelemek.
- sersi vıraştış** gölgelendirmek.
- sersiyın** <s.> gölgeli.
- sersoqi** <is.e.> havanda tahl dövmeye yarayan tokmak.
- serşikte/i** <is.e.d.> ucu kırık. *Derzina serşikti şı mı dest ra.* Elime ucu kırık iğne battı.
- serşo** <is.e.> üst baş yıkama işi. *Ezo şına kero do serşoy xo bıkerä.* Ben hamama üstümü başımı yıkamaya gidiyorum.
- serşoy cı amayış** yıkanma ihtiyacında olmak, kirlenmek. *Serşoy ma ameyo, ma do serşoy xo bikem!* Yıkanma zamanımız gelmiş yıkanacağız!
- sert** (İr.) <s.> 1) hırçın, öfkeli, hiddetli. *Vengdo serto veynda mı.* Sert sesle beni çağırırdı. 3) çarpıcı, keskin. *No tıtûn boll serto.* Bu tütün çok serttir. 4) gönül kırıcı, katı. *Qısandê sertana cûwabê cı da.* Sert sözlerle cevabını verdi. EŞ ANL: *lûk.*
- sert biyayış** sertleşmek.
- sert kerdış** sertleştirmek.
- serte** <is.e.> ağaç dallarıyla örülen duvar. *Mayê serte ra dês vırazemı.* Ağaç dallarıyla duvar örüyoruz.
- sertey** <is.d.> sertlik.
- sertker** <is.e.d.> sertleştiren.
- sertker** <is.e.d.> sertleştirici.
- serwer₁** <is.e.d.> lider.
- serwer₂** YER: Aldüşek. <zf.> başgöz etme işi.
- serwer kerdış** başgöz etmek.
- serwerey** <is.d.> liderlik.
- serweşi** VARY: *serweşey.* <is.d.> hatır sorma işi, hoşbeş etme. (Buluşanlar arasında hatır sormak amacıyla söylenen ilk sözler.)
- serweşi kerdış** hatır sormak, hoşbeş etmek. *Sifte meymanana serweşi bıki!* Başta misafirlerle hoşbeş et!
- serweşikerden** <is.d.> hoşbeş etme.
- serweşikerdox** <is.e.d.> hoşbeş eden.
- serwet** (Ar.) <is.e.> servet.
- serwista** <is.e.> ustabaşı.
- serxoş** (İr.) VARY: *serrweş.* <s.> sarhoş, ayyaş.
- serxoş biyayış** sarhoş olmak.
- serxoş kerdış** sarhoş etmek.
- serxoşey** VARY: *serrweşey.* <is.d.> sarhoşluk.
- seryawer** <is.e.> başyaver.
- set** <is.d.> ada.
- setam** <is.e.> sebep. EŞ ANL: *sebeb.*
- setam biyayış** sebep olmak. *Tı biyê setamê ma.* Sen bize sebep oldun.
- sete/i** <or.e./d.> tartılı.
- seten** <is.d.> tartma.
- seterrna** <zf.> üç sene sonra. *Emserr nê, serrna nê, seterrna ma do Tırkiya dı pê bıvınımi!* Bu sene değil, gelecek sene değil, bir sonraki sene Türkiye'de görüşeceğiz!
- setin** <s.> adalı (çok ada). *Laya pil boll setına.* Büyük çay çok adalıdır.
- setiş** VARY: *sencayış.* <gç.f.> tartmak. *Mı*

kiloy to set. Ben kilonu tartım. Bê, nê alûca bîsenci! Gel, bu erikleri tart! [senceno; em.k. bîsenci] EŞ ANL: weznayış.

sevcêr <is.e.> iniş, yokuş aşağı.

sevcêr biyayış yukuş aşağı gitmek.

sevcêr kerdış yukuş aşağı götürmek.

sevcêre <s.> inişli.

sevir YER: Bêsin. BKZ: *sebir*.

sew BKZ: *şew*.

sewate VARY: *şebati; şewati*. <is.e.> yangın.

sewate vetiş yangın çıkarmak.

sewate vijyayış yangın çıkmak. *Sewate kî vijya, terrn û wişk piya veşeno (deyim)*. Yangın çıktımı, yaşla kuru beraber yanar.

sewate viradayış yangın çıkartmak. *Sewate viradayo û tiyayey veşnayê*. Yangın çıkarıp buraları yakmışlar.

'sewda <is.d.> 1) neşe, tutku, keyif. *Eyf, 'hend 'sewday to bolla*. Yahu, ne kadar da neşen çok. 2) sebir.

sewê <ön ed.> dolayı, için. EŞ ANL: *qandê, qaba*.

sewlan YER: Şinto. <is.e.> hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı.

sewill <is.e.> ayakkabı. EŞ ANL: *papûç, yemeni, postal*.

sewrnayo <zf.> sabahtan beri. *Sewrnayo kî ezo ray to pawena*. Sabahtan beri senin yolunu bekliyorum.

sews YER: 'Hesûd. BKZ: *tewş*.

sewtari <s.> soytari.

sexte (İr.) <s.> sahte. *Karê to pêro sexte bî*. İşin hepten sahteydi.

sextekar (İr.) <s.> sahtekâr, sahteci.

sextekarey <is.d.> sahtekârlık, sahtecilik.

sextekarey biyayış sahtekârlık olmak, sahtecilik olmak.

sextekarey kerdış sahtekârlık yapmak, sahtecilik yapmak.

sexteyin <s.> sahte.

seyana <zf.> yüzlerce.

'seyd VARY: *'seyz*. <is.e.> av. *'Seydê arwêşi beno, giyê taziyer yeno (atas)*. Tavşanın avı olunca, tazinin sıçması gelir. (Korkudan dolayı işten veya eylemden kaçmak anlamına gelir.)

'seyd kerdış avlamak.

'seydwan <is.e.d.> avcı.

'seydwaney <is.d.> avcılık.

seyid (Ar.) <s.> şehit.

seyid biyayış şehit olmak.

seyid kerdış şehit etmek.

seyidey <is.d.> şehitlik.

seyin <sa.> yüzlük.

seyini <is.ç.> yüzler.

seyis <is.e.d.> seyis.

seyisey <is.d.> seyislik.

seykur VARY: *sêkur*. <s.> öksüz.

seykur biyayış öksüz olmak.

seykur mendış öksüz kalmak.

seykurey <is.d.> öksüzlük.

Seyran₁ <öz.d.> kadın adı.

seyran₂ <is.e.> seyran.

seyreg <s.> seyrek. *Pemey şıma boll seyrego*. Pamuğunuz çok seyrek.

'seyz YER: Sinag. BKZ: *'seyd*.

sêhêr BKZ: *sêr*.

sêkur BKZ: *seykur*.

sêl <is.e.> sel.

sêlgûni <is.d.> 1) kan gölü. 2) kan revan.

sêlgûni ser finayış 1) kan gölüne çevirmek.

2) kan revan içinde bırakmak. *To do pıro dayê û sêlgûni ser vıştayê*. Dövüp kan revan içinde bırakacaktın.

sêlgûni ser kewtış 1) kan gölüne dönmek.

2) kan revan içinde kalmak. *No lej dı, sêlgûni kewta tiyaya ser*. Bu kavgada, buralar kan revan içinde kalmış.

sêlig <is.e.> cemaat, topluluk. *Şıma do sêligi qarşıya têmeane bikerê!* Toplumun karşısında güreşeceksiniz!

sêling BKZ: *şêlim*.

sêlintı <is.e.> selin bıraktığı çer çöp.

sêm (Phlv. asēm) <is.e.> gümüş.

sêmey <is.e.> ramazan ayından önce iki ay tutulan oruç.

sêmên <s.> gümüşlü.

sêne VARY: *sine*. <is.e.> göğüs, bağır.

sêne kerdış göğüslemek.

sênebend YER: Qelacix. <is.e.> kolan. (Hayvan semerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yası kemer.) EŞ ANL: *verbend*.

sêneker <is.e.d.> göğüsleyen.

sêni <is.d.> büyük tepsi, sini.

sêpare YER: Gewrek. <is.e.> kahvaltı. EŞ ANL: *ara*.

sêpê YER: Qerxan. <is.d.> sehpa, üç ayak.

sêr (Ar.) <is.e.> sihir.

sêr kerdış sihir yapmak. *Oyo sêr keno, o şêx niyo*. O şeyh değil, sihir yapıyor.

sêrbaz <is.e.d.> sihirbaz.

sêrbazey kerdış sihirbazlık yapmak.

sêrin <s.> sihirli.

sêzek <is.d.> aylık otu.

sêzêr <is.d.> yaban erik ağacı. (Dikenli ve küçük yapraklı yabani bir ağaç. Bu ağacın etrafı yuvarlak taş yığını ile duvar örülür ve bez bağlanıp dilek dilenir.)

sêzi <is.ç.> yaban eriği.

sibe <is.e.> dalyan. (Akar suda balık yakalamak için, yukarıdan aşağıya doğru uzunca ve giderek daraltıp örülen duvar.)

sibêt YER: Sinag. <is.e.> çağrıştıрма, benzeme. EŞ ANL: *teşef*.

sibêti dayış çağrıştırmak, benzemek, andır-

mak.
sıbhanella (Ar.) <ünl.> suphanallah!
sıbık VARY: *şiv*; *şivik*. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *şifti*, *şürt*.
sıbıka neqera bızbız.
sıbil (Fr.) <s.> sivil.
sıcı YER: Qelacix. BKZ: *sızı*.
sıcıl (Ar.) <is.e.> sicil.
sıdeyaye/i <or.e./d.> 1) sıkışık, sıkıca bağlı. 2) tahkim olan, kuvvetli, sağlam. 3) pekişmiş olan, sertleşmiş olan, güçlenmiş olan.
sıdeyayış VARY: *şideyayış*. <gçs.f.> 1) sıkışmak, sıkıca bağlanmak. *No bırxu boll sıdeyayo, ezo nêşena akera*. Bu vida çok sıkışmış açamıyorum. 2) tahkim olmak, kuvvetlenmek, sağlamlaşmak. 3) pekişmek, sertleşmek, güçlenmek. *Na 'her sıdeyaya, boll zor keneyena*. Bu toprak pekişmiş, çok zor kazılır. [*sıdeyeno*; em.k. *bısidey*]
sıdeynaye/i <or.e./d.> 1) sıkıştırılan, sıkıca bağlanan. 2) tahkim edilen, kuvvetlendirilen, sağlamlaştırılan. 3) pekiştirilen, sertleştirilen, katılaştırılan, güçlendirilen. 4) giyinip kuşanmış olan.
sıdeynayış VARY: *şideynayış*. <gçl.f.> 1) sıkıştırmak, sıkıca bağlamak. *Bari weş bısideyni!* Yüğü güzel sıkıştır! 2) tahkim etmek, kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak. 3) pekiştirmek, sertleştirmek, güçlendirmek. *Na 'herer bısideyn kı, wa dalpey nêkero*. Bu toprağı pekiştir ki, damlamasın. 4) giyinip kuşanmak. *To xo sıdeynayo, tiyê şinê koti?* Sen giyinip, kuşanıp nereye gidiyorsun? [*sıdeyneno*; em.k. *bısideyni*]
xo sıdeynayış bir şey yapmaya hazırlanmak.
piro sıdeynayış bir şeyi bir şeye sıkıştırmak.
Bar sıdeynayo piro? Yük sıkıştırılmış mı?
sıdeynayox <is.e.d.> 1) sıkıştıran. 2) tahkim eden, kuvvetlendiren, sağlamlaştıran. 3) pekiştiren, sertleştiren, katılaştıran, güçlendiren.
sıfıngal VARY: *sıvgali*. <is.e.> hatıl.
sıfır <is.e.> tunç.
sıfre <is.e.> sofrta.
sıftah (Ar.) <is.e.> sıftah.
sıfte <is.e.> ilk. EŞ ANL: *pêşik*, *tewr*₂.
sıfte dı evvela, öncelikle.
sıfte kerdış başlamak. *Tı do key sıftey kari kerê?* İşe ne zaman başlayacaksınız? EŞ ANL: *dest bi cı kerdış*.
sıfte ra baştan.
sıfte ra soyn baştan sona.
sıfteker <is.e.d.> başlayan.
sıftekerden <is.d.> başlangıç.
sıfteyên <s.> ilki, ilk olan.
sı'han (Ar.) <is.d.> sahan.
sı'hat (Ar.) <is.d.> saat.
sı'hata kı o an ki. *Sı'hata kı mı tı diyê,*

kerrey welati amey mı viri (M. Çermûg)
 Seni gördüğüm anda, memleketin dağları aklıma geldi.

sı'hatna bir saat daha. *Ez do sı'hatna bıgırweya*. Ben bir saat daha çalışacağım.

sı'hor <is.e.> imsak.

sı'hore <is.e.> imsakiye.

sı'hûd <is.e.> şans, talih. EŞ ANL: *şexs*₂.

sı'hûd biyayış şanslı olmak.

sı'hûdın <s.> talihli, şanslı.

sıji <is.d.> esinti.

sık <is.d.> his, sezme. EŞ ANL: *'eyan*.

sık berdiş farkına varmak. EŞ ANL: *pede vetiş*.

sık cı finayış his etmek, sezme. *Ey sık vışt cı, ez do se kera*. O ne yapacağımı sezdi. EŞ ANL: *çıkıyayış*₁.

sıkcıfinayox <is.e.d.> his eden, sezen.

sıkım <is.e.> sıfat.

sıktır (Tk.) <zf.> siktir, defol.

sıktır biyayış defolmak, siktir olmak.

sıktır kerdış defetmek, siktir etmek.

sıkûn BKZ: *keskûn*.

sıl <is.e.> hayvan gübresi (büyük baş hayvanların).

sılale (Ar.) <is.e.> sülale. EŞ ANL: *wird*.

sılam (Ar.) <is.d.> selam.

sılam dayış selamlamak. *Sılam bıdı sêligi!* Cemati selamla! *Ters esto, sılam dano*. Kişi korktuğu kişiye selam verir.

sılam pê dayış selamlaşmak.

sılam girotiş selam almak. *To sılama cı girot?* Onun selamını aldın mı?

sılamı riştış selam göndermek. *Ey mı rê sılamı riştê*. O bana selam yollamış.

sılamaleykûm <ünl.> selamnaleykûm!

sılasıyaye/i <or.e./d.> tanımış.

sılasıyayen <is.d.> tanınma.

sılasıyayış <gçs.f.> tanışmak, tanınmak. *Tı inana sılasıyayê?* Sen onlarla tanıştın mı? [*sılasıyeno*; em.k. *bısilasıy*]

sılasnaye/i <or.e./d.> tanışık, tanıdık.

sılasnayen <is.d.> tanışma.

sılasnayen dayış tanıtmak, tanıştırmak. *Nê embazi mına sılasnayen dı*. Bu arkadaşta benimle tanıştır.

xo sılasnayen dayış kendini tanıtmak. *Xo sılasnayen dı!* Kendini tanı!

sılasnayendayen <is.d.> tanıştırma.

sılasnayendayox <is.e.d.> tanıtan, tanıştıran.

sılasnayış VARY: *sılasnayış*. <gçl.f.> tanımak. *O kamo? Ezo nêsilasnena*. O kimdir? Ben tanımıyorum. [*sılasneno*; em.k. *bısilasnı*]

sılasneyayış <gçs.f.> tanınmak. [*sılasneyeno*; em.k. *bısilasnay*]

sılêmanek <is.e.> birkaç santim boyunda, sarı, kırmızı rengine uzun ve dört ayaklı hafif

tüylü ısırın bir böcek.

sil'he (Ar.) <is.e.> sürahi.

sılıx VARY: *sûlix*. <is.d.> banyo. (Oda içinde yıkanmak için ayrılmış küçük yer.) EŞ ANL: *çimancek*, *serev*.

sıllamet (Ar.) <is.d.> selamet, esen olma durumu.

sıllameteş <is.d.> selametlik, esenlik.

sillo <is.e.> çöplük, küllük, mezbele. *Koy roşenê, silloy werzenê (atas.)*. Dağlar oturur, çöpler yükselir. (Yer yüzünün değişmeye uğrayacağını anlatır.) EŞ ANL: *hûlık*.

sılt BKZ: *sellt*.

sılop VARY: *şilop*. <is.e.> avanta. *Tiya sılopo, tiyê hima benê pıro û gênê?* Burda avanta mı var, hemen alıyorsun?

sılopdar <is.e.d.> avantacı.

silotre <is.e.> çok ağır şey (leş gibi). *Na xali 'hendik girana zena ze silotre*. Bu halı o kadar ağır, leş gibidir.

sılsile BKZ: *sersele*.

Sıltan₁ <öz.d.> kadın adı.

sıltan₂ <is.e.> sultan. *Pêxemberê ma sıltanê dinyay bı*. Peygamberimiz dünyanın sultanı idi.

sıltani <s.> kaliteli, çabuk gelişen.

sılvêre <is.e.> işkembenin içindeki pislik (hayvan için).

sılulcan YER: Qelacix. BKZ: *soxilcan*.

sim <is.e.> hayvan topuğu (koyun, at, eşek vb. tırnağı).

sıma YER: Bûdran. BKZ: *şıma*.

sımaq <is.e.> sumak, somak.

sımaqêr <is.e.> sumak ağacı.

sımbêli VARY: *sımil*. <is.ç.> ekin balyası, ekin bağı. *Sımbêlanê xeli biyari ciwêni ser!* Buğday bağlarını harmana getirin! EŞ ANL: *viradı*.

Simbil₁ <öz.e.> erkek adı.

simbil₂ (İr.) <is.d.> sümbül.

simbore YER: Gewrek. BKZ: *simore*.

simer <is.e.> saman.

simerin <s.> samanlı.

sımil BKZ: *sımbêli*.

sımitiş YER: Bûdran. BKZ: *şımitiş*.

simore VARY: *simbore*. <is.e.> sincap.

simori <is.d.> üzüm çeşidi. (Pekmez yapılan üzüm türü)

sımsıpe <s.> bembeyaz.

sımsıya <s.> kapkara.

sımsûr <s.> kıpkırmızı.

sınasnayış BKZ: *sılasnayış*.

sincêr <is.d.> iğde. *Marr boyda sincêri ra remeno*. Yılan iğdenin kokusundan kaçır.

sincix (Tk.) <is.d.> sucuk. EŞ ANL: *êrişke*.

sinci YER: Ş. Cori. <is.d.> süzüntü. EŞ ANL: *sızı*.

sındırık₁ <is.d.> ırmık. (Bulgurda arta kalan ufak kısım.)

sındırık₂ <zf.> 1) odaklanma. 2) bakakalma.

sındırık biyayış 1) odaklanmak. (Belli bir noktada, yerde veya olguda toplanmak.) *Sıpor sinayoxi pêro sındırıkê qupada fitboldê dinyay biyê*. Bütün sporseverler dünya futbol kupasına odaklandı. 2) bakakalmak, bakadurmak. *Ozan sındırıkê telebzoni biyo oyo kitab nêwaneno*. Ozan televizyona odaklanmış kitap okumuyor.

sinet <is.e.> 1) sünnet. (Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz.) 2) erkek çocukların, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi.

sinet biyayış sünnet olmak.

sinet kerdış sünnet etmek, sünnet yapmak. *Ê lajeki sinet kerê!* O oğlanı sünnet edin!

sinetin <s.> sünnetli.

sinetker <is.e.> sünnetçi.

sinetkerde <or.e.> sünnetli.

sinetkerew <is.d.> sünnetçilik.

sıngi₁ <is.d.> tekesakalı (yenir), keçisakalı.

sıngi₂ YER: Mûskan. <is.ç.> bir mantar türü. EŞ ANL: *kufkarık*.

sınıf (Ar.) <is.d.> sınıf.

sınıx <is.e.> sıkıntı.

sınıxey <is.d.> sıkıntılık.

sınıxin <s.> sıkıntılı.

sınıg YER: Bûdran. BKZ: *şınıg*.

sıparis (İr.) <is.e.> sipariş.

sıpart YER: Sinag. <is.e.> dalak. EŞ ANL: *talax*.

sıpe (Phlv. spêd) VARY: *sıpi*. <s.> beyaz, ak.

sıpe biyayış beyazlaşmak.

sıpe kerdış beyazlaştırmak, ağartmak.

sıpey çimi göz akı. BKZ: *sımsıpe*, *sıpsıpe*.

sıploç <s.> alaca, beyazımsı.

sıploçin <s.> beyazımtırak.

sıpor (Fr.) <is.e.> spor.

sıpordar <is.e.d.> sporcu.

sıpsıpe <s.> bembeyaz. EŞ ANL: *sımsıpe*.

şıq₁ <is.d.> tarla (uzun ve ince).

şıq₂ <is.d.> yaygı, yazgı, pala. (Bez parçaları ve pamuk ipliğiyle dokunan basit kilim.) *Biya tiya dı şıqê rakı, ma xo rê roşımı!* Bir kilim getir buraya ser, kendimize oturalım!

şıqandal <is.e.> skandal.

şıqdırêr <is.d.> yabancı ayva ağacı. (Alica benzer tadı buruk.)

şıqdıri <is.ç.> yabancı ayva (yenmez).

şıqoq VARY: *seqoq*; *şeqşeqoq*. <is.d.> yaban armudu, ahlat. EŞ ANL: *xozık*₁.

şıqoqêr <is.d.> yaban armut ağacı, ahlat ağacı.

sırgûn (Tk.) <is.e.> sürgün (ceza olarak).

sırgûn biyayış sürgün olmak.

sırgûn kerdış sürgün etmek.
sırgûnbiyaye/i <or.e./d.> sürgün olan.
sırgûney <is.d.> sürgünlük.
Sırıya <öz.d.> 1) Suriye. 2) kadın adı.
Sırıyayj <öz.e.d.> Suriyeli.
sırme (Tk.) <is.e.> sürgü, sürme. EŞ ANL: *zorbe*.
sirmey tıfıng tüfek mekanizması.
sırr VARY: *sûrr*. <is.e.> sır.
sırr biyayış sır olmak. *O gırwe bı sırr û şı*.
 O iş sır olup gitti.
sırsi <is.d.> karasaban dermiri (küreği).
Sıryani <öz.e.d.> Suryani.
Sıryanki <öz.d.> Suryanice.
sısk VARY: *siske*. <is.d.> sirke.
sıska 'hewt serra yedi yıllık sirke. *Ekı sıska 'hewt serra bısımo, o marr cı pize dı beno lete lete û yeno tever (bir masaldan)*. Eğer yedi yıllık sirke içerse, karnındaki yılan parça parça olur, dışarı çıkar.
sıske YER: Qelacıx. BKZ: *sısk*.
sıskın <s.> sirkeli.
sıst <s.> 1) çözülebilen, gevşek. 2) güçsüz.
sıst biyayış 1) gevşemek. *No gıre biyo sıst*. Bu düğüm gevşemiş. 2) güçsüz olmak. *'Hend sıst mevınd, xo tayn pêt kıl!* O kadar güçsüz durma, biraz sıkı dur!
sıst cı girotiş hafife almak.
 – **xo sıst cı girotiş** hafiften almak (bir işi).
Mı xo sıst girot cı, coyra o gırwe wextê cı dı nêqediya. Ben hafife aldım, o iş ondan dolayı zamanında bitmedi.
sıst kerdış gevşetmek. *Nê lay tayn sıst kıl!*
 Bu ipi biraz gevşet!
sıstbiyaye/i <or.e./d.> 1) gevşemiş olan. 2) güçsüz olan.
sıstek <s.> 1) çok gevşek. 2) çok güçsüz.
sıstin <s.> gevşek olan.
sıstker <is.e.d.> gevşeten.
sıstkerde/i <or.e./d.> gevşetilmiş olan.
sıt (Phlv. šır) VARY: *şıt*. <is.e.> süt. *Merdıma sıto xax werdo (deyim)*. İnsanoğlu çiğ süt emmiş.
sıta kerdış süttten kesmek. *Mı hını tûtê xo sıta kerdo*. Artık bebeğimi süttten kesttim.
sıtê delek zehirli bir ot çeşidi.
sıtê şêr aslan sütü. *Keydê inan dı, sıtê şêr peyda biyê*. Onların evinde, aslan sütü bile bulunurdu (zengin ve evinde her şey bulunur anlamına gelir).
sıtadyûm <is.e.> stadyum.
sıtar <is.e.> 1) sığınak, barınak, korunak. 2) koruyan (kötülüklerden), sığınlan. *Tiya dı sıtarê Homay çınıyo*. Burda Allah'ın barınağı yok.
sıtar biyayış 1) barınmak. 2) korunmak. EŞ ANL: *sıтарыайış*.
sıtar kerdış 1) barındırmak. 2) korumak.

Ella to sıtar kero! Allah seni korusun! EŞ ANL: *sıтарыайış*.

sıtarker <is.e.d.> 1) barındıran. 2) koruyan.
sıtarkerden <is.d.> 1) barındırma. 2) koruma.
sıтарыайış <gçl.f.> 1) barındırmak. *Ezo wara xo tím û tím sıtarreno*. Kızkardeşimi daima barındırıyorum. 2) korumak. [*sıtarreno*; em.k. *bıstarını*] EŞ ANL: *sıtar kerdış*.
sıтарыайış <gçs.f.> 1) barınmak. 2) korunmak. EŞ ANL: *sıtar biyayış*.
sıtatû (Fr.) <is.e.> statü.
sıtıl YER: Mexmûr. VARY: *sıtıl*. <is.e.> kova, bakraç. EŞ ANL: *êlke*.
sıtın <s.> sütlü.
sıtre <is.e.> ceket. (Düz yakalı, önü ilikli bir tür ceket.)
sıtreyn <s.> ceketli.
sıtûn (İr.) <is.d.> sütun. (Alt alta sıralanmış şeyler dizisi).
sıtxane <is.e.> süthane.
sıvgare YER: Sinag. <is.e.> sivik, saçak. EŞ ANL: *sornı*.
sıvık YER: Bêsin. BKZ: *sıbık*.
sıving YER: Qerxan. <is.e.> saçak, çatı katının kenarları. (Topraklı damların üst kısmının duvarları koruyan meyilli kenarları.) EŞ ANL: *sornı*.
sıvırnık YER: Qerxan. <is.d.> saçak. EŞ ANL: *sornı*.
sıwend YER: 'Hesûd. BKZ: *sond*.
sıwend werdiş BKZ: *sond wendiş*.
sıwitiş YER: Bûdran. BKZ: *şûwitiş*.
sıx₁ [X]~[Y] <zf.> sık (seyrek karşıtı).
sıx kerdış sıklaştırmak.
sıx₂ YER: Helûl. <is.e.> ucu sivrileştirilmiş kısa odun parçası. EŞ ANL: *pıst*.
sıxlet <is.e.> kalabalık.
sıxletey <is.d.> kalabalıklık.
sıxre VARY: *sûxre*. <is.e.> 1) angarya. (Bir kimseye ücret ödmeden zorla yaptırılan iş.) 2) bir kişinin zorunlu olmadığı halde bir işte çalışmaya zorlanması. *Nêerciyeno kı kes 'henday sıxrey şari xo dı biyaro*. Bu kadar insanın yükünü beraberinde getirmeye değmez. 3) zorunlu yapılan iş. 4) baştan savma işi.
sıxre kerdış 1) angaryalık yapmak, bedava çalışmak. 2) çalışmaya zorlamak (zorunlu olmadığı halde). 3) iş yaptırmak (zorla). 4) baştan savmak. *To no karê xo sıxre kerdo, weş nêviraziyayo*. Sen bu işini baştan savmışsın, iyi yapılmamış.
sıxrey dınyay dünya işi. *Sıxrey dınyay nêqediyeno*. Dünyanın işi bitmez.
sizeynayış <gçl.f.> süzmek. [*sizeyneno*; em.k. *bısizeynı*]

sızı <is.d.> ağrı. EŞ ANL: *zan*.
sızı VARY: *sıcı*. <is.d.> süzüntü.
sızıya doy süzölmüş ayran suyu.
sızıyaye/i <or.e./d.> süzölmüş.
sızıyayış <ğçs.f.> süzölmek. *No do sızıyayo, tamê ci boll biyo weş*. Bu ayran süzölmüş, tadı çok iyi olmuş. [*sızıyeno*; em.k. *bıszıy*]
sızmêz YER: Qelacix. <is.e.> süzüntü.
sızmêz biyayış süzölmek. *Awka leymına sızmêz bena*. Bulanık su süzölyor.
sızmêz kerdış süzmek.
'si <is.d.> taş. *'Si hewara meerzi û serrey xo vera meni!* Yukarıya taş atıp başını önüne bırakma! *'Siya gıran herûnda xo ra nêlûwena (atas.)* Taş yerinde ağırdır. EŞ ANL: *pel*.
'si biteqo taş çatlasa, olsa olsa. *'Si biteqo ez şena mengê tiya dı b' heweya*. Taş çatlasa burda bir ay dayanabilirim.
'si biyayış taşlaşmak.
'si ci erziyayış taşlanmak.
'si ci eştiş taşlamak (birini).
'si kerdış taşlamak.
'si pıra vırnayış taşla tutmak. *Îna 'si varnay pıra*. Onlar onu taşla tuttu.
'si pıro varnayış taşla tutmak, üzerlerine taş yağdırmak. *'Si varnay pıro*. Üzerlerine taş yağdırdı.
'si ronayış 1) taş koymak. (Herhangi bir işi ya da hareketi engellemek için bahane yaratmak.) *Tı nêşenê mi rê 'si ronê*. Bana taş koyamazsın. 2) taş indirmek.
'si 'siyer sero taş taş üstünde.
'si 'siyer sero nêverdayış baştan başa yıkıp yerler bir etmek. *Dışmeni 'si 'siyer sero nêverdê*. Düşman baştan başa yıkıp yerle bir etti.
'siya adırgı çakmak taşı.
'siya ayri değirmen taşı.
'siya berzini mezar taşı.
'siya çaqmaqi çakmak taşı.
'siya çengi evin köşe taşı. *'Siya çengi tım herûnda xo dı manena (atas.)*. Evin köşe taşı daima yerinde durur. (Ağırbaşlı adam daima kazançlı çıkar anlamına gelir.)
'siya doşı spor amaçlı omuz üzerinden atılan taş.
'siya gama Bu sporda, büyük bir yası taş iki elle diz önlerinden uzağa atılır, en uzağa atan kazanır.
'siya guneka Bu sporda, küçük bir yası taş iki elle tutulup arkadan iki bacak arasından öte tarafa fırlatılır, en uzağa atan kazanır.
'siya wışk 1) kuru taş. 2) son karar. *Na 'siya wışk nana mêrdi ver*. (*deyim*) Bu kacasına son kararını verir.
'siyê ci eştiş karısını boşamak.
'sıdar <is.e.d.> taşçı.

'sideq <is.d.> nasır.
sifet <is.e.> sıfat, yüz şekli.
'sigermek <is.d.> (Yumurtaya benzeyen beyaz bir taş ısıtılıp saklanır, taşı arayanlardan kim daha önce taşı sıcak halde bulup getirirse, bir hediye kazanır.)
'sikerden <is.d.> taşlama.
sıla (İr.) <is.d.> tokat, sille.
sıla cı eştiş tokatlamak, tokat atmak.
sıla pıro dayış tokatlamak, tokat vurmak.
sıley kerdış tokatlamak.
silah (Ar.) <is.d.> silah.
silahsor <s.> silahşör.
silamvaş <is.e.> bir ot çeşidi (yenmez).
'silane <is.e.> taşlık.
'silane kerdış taş döşemek.
sile <z.f.> ağzına kadar dolu.
sile ra şıyayış akar suyun yatağında dolu akması. *Varan varayê, lay Şêxani sile ra şıyê*. Yağmur yağıyordu, Şeyhan çayı ağzı dolusu akıyordu.
sileyker <is.e.d.> tokatlayan.
simсар (Ar.) <s.> simсар.
simсарey <is.d.> simсарlık.
Sinagog <öz.e.> Sinagog.
sinaye/i <or.e./d.> sevilen.
sinayen <is.d.> sevgi.
sinayen dayış sevdirmek.
sinayendayen <is.d.> sevdirmek.
sinayış <ğçl.f.> sevmek. *Ellazano, tiyê na keyneker boll sinenê?* Galiba bu kızı çok seviyorsun? [*sineno*; em.k. *bısını*]
pê sinayış sevişmek, birbirini sevmek. *Êyê pê sinenê*. Onlar sevişiyorlar.
sinayox <is.e.d.> seven.
sine BKZ: *sêne*.
sineme (Fr.) <is.e.> sinema. EŞ ANL: *teratûre, tiranto*.
sineyayen <is.d.> sevilme.
sineyayış <ğçs.f.> sevilme. [*sineyeno*; em.k. *bısineyey*]
singer (Yun.) <is.e.> sünger.
sigil <is.d.> sigil. EŞ ANL: *balûg*.
singilin <s.> sigilli.
singirik YER: Sinag. BKZ: *sirgulık*.
singirikêr YER: Sinag. BKZ: *sirgulıkêr*.
sinor <is.e.> sınır.
sinordaş <is.e.d.> sınırdaş.
sinyal (Fr.) <is.e.> sinyal.
sipe₁ <is.e.> sıpа.
sipey heri eşek sıpası.
sipe₂ <is.e.> kızan. (Köpek, kurt vb. çiftleşme isteği gösterdiği durum veya zaman.)
sipe amayış kızana gelmek, erkek istemek (dişi köpek için).
siper (İr.) <is.e.> siper.
sir <is.e.> sarmısak. *Pıyaz qılayna, herûn dı sir rona*. Soğanı çektı, yerine sarmısak ekti

- (kötü niyetliyi kovdular, yerine daha kötüsünü getirdiler anlamına gelir).
- siramo** YER: Qelacix. <is.e.> bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.
- sirawi** <is.d.> çorba kısmı, iskembe. (Tuzlu, sarmısaklı, yağlı, su, bazen yumurta da konur.)
- sirguluk** VARY: *singirik*. <is.d.> “sirgulükêr” in meyvesi. EŞ ANL: *rihoki*.
- sirgulükêr** VARY: *singirikêr*. <is.d.> meyvesi kırmızı, dağdağan büyüklüğünde olan dikenli bir ağaç.
- sırım** <is.d.> kaya sarımsağı.
- sırımvaş** YER: ‘Hesûd. <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi.
- sırın** <s.> sarmısaklı.
- sirkuwтік** <is.e.> havan. (İçinde bir şey dövülen kap.)
- ‘sironayen** <is.d.> 1) taş koyma. (yasak, engel anlamına gelir.) 2) taş indirme.
- sırquç** <is.d.> bir oyun çeşidi. (Bu oyun iki gruptan oluşur. Üç yası taşı bir bölgede arka arkaya aralıklı, dikine kurulur. Üç dört metre aralıkla diğer taşların karşısına karşı grup taşlar da arka arkaya dikine dizildikten sonra oyun başlar. Gruplar karşıdaki taşlara taş atarak düşürmeye çalışırlar, karşı tarafın taşlarını ilk yıkan grup kazanır.) EŞ ANL: *dalquç, dûdi’hêl*.
- sistem** (Fr.) <is.e.> sistem.
- sistematik** (Fr.) <is.e.> sistematik.
- sistemın** <s.> sistemli.
- sit** <s.> atak, becerikli.
- sit biyayış** atak olmak.
- sit kerdış** ataklaştırmak.
- sitey** <is.d.> ataklık.
- sitil** BKZ: *sitil*.
- sivgali** YER: Qelacix. BKZ: *sifingal*.
- sivik** <is.e.> şeker ya da tatlıgillerin yapışkan suyu.
- sivikê şekeri** şeker suyu.
- sixorta** (İt.) <is.d.> sigorta.
- siya** (Phlv. syā) <s.> siyah, kara. BKZ: *sımsiya*.
- siya kerdış** siyahlaştırmak.
- siya û sipe** siyah beyaz.
- siyahbık** YER: Mexmûr. <is.e.> çörek dermanı.
- siyak** <s.> siyahcık.
- siyaset** (Ar.) <is.e.> siyaset.
- siyaset kerdış** siyaset yapmak.
- siyasetdar** <is.e.d.> siyasetçi.
- siyater** <s.> siyahımsı.
- siyayın** <s.> siyahlı.
- ‘siyin** <s.> taşlı.
- soba** <is.d.> soba.
- soba pa nayış** sobayı yakmak.
- sofi** (Ar.) <s.> sofu.
- sofiyey** <is.d.> sofuluk.
- sogilme** <is.e.> patlıcan ezmesi (yemek çeşidi). EŞ ANL: *kuleme*₁.
- sokın** <is.e.> 1) akın. (Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.) *Ez raştê sokindê masa ameya*. Balık akınına rastladım. 2) kafil. EŞ ANL: *koç*.
- sol** VARY: *sole*. <is.d.> tuz.
- sol pıro şanayış** tuz serpmek.
- solawi** <is.d.> tuzlu su.
- solca** VARY: *solsan; solsal*. <is.e.> 1) hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı. 2) tuz yeri.
- soldan** <is.d.> tuzluk.
- sole** YER: Qelacix. BKZ: *sol*.
- soleca** YER: Qelacix. BKZ: *solca*.
- solik** <is.d.> akıtma.
- solin** <s.> tuzlu.
- solix** [x]~[ɣ] (Tk.) <zf.> soluk.
- solix gırotış** yorgunluk atmak, soluk almak. *Ezo solixa xo gêna*. Ben yorgunluğumu atıyorum.
- solixa xo gırotış** soluklanmak.
- solixna** birazdan, biraz sonra.
- solistan** YER: Vılayrek. <is.e.> hayvanların tuzlandığı yassı taşlık alanı. EŞ ANL: *solca*.
- solmast** <is.e.> oğlak ve kuzulara tuzlu yoğurt verme işi.
- solmaz** <is.e.> dini ve hayırlı gecelerde, akıtma ya da gözlemeyi pekmezleyip fakir ya da komşulara dağıtma olayı.
- solsal** YER: Qerxan. BKZ: *solca*.
- solsan** YER: Qerxan. BKZ: *solca*.
- somande** <s.> kör.
- somande mendış** kör kalmak. *Boka ti somande bimanê! (bedd.) İnşallah kör olursun!*
- somandemende/i** <or.e./d.> kör olasıca.
- somın** (Yun.) <is.d.> somun (ekmek).
- somye** (Fr.) <is.e.> somye.
- son** (Tk.) <is.e.> son.
- sond** VARY: *suwend; sıwend*. <is.e.> yemin, ant.
- sond ro dayış** yemin ettirmek.
- sond wendış** VARY: *sıwend werdış*. yemin içmek/ etmek. *Mı sond wendo kı, ez do fina tiya nira*. Yemin etmişim ki, bir daha buraya gelmeyeceğim.
- sondêna** <zf.> yeminen.
- sondın** <s.> yeminli.
- sondkar** <is.e.d.> yeminli.
- sondwendox** <is.e.d.> yemin içen.
- sonıki** YER: Ş. Cori. BKZ: *sanike*.
- sop** YER: Bûdran. BKZ: *şop*.
- soqı** VARY: *soqin*. <is.e.> taş dibek.
- soqın** YER: ‘Hesûd. BKZ: *soqı*.
- sorba** (İr.) <is.d.> çorba. EŞ ANL: *germi*.
- sorbay doy** ayrıncı çorbası.

sorbay şiti sütlaç.
sorbay terrini tarhana çorbası.
sordar ‹is.d.› kabuğundan renk yapılı, çay ve nehir kenarında yetişen bir ağaç çeşidi.
sorik ‹is.d.› salya.
sorikın ‹s.› salyalı.
soring ‹is.d.› kırmızı toprak. (Kızıl toprak ve toprak boyası.) EŞ ANL: *'hera sûr*.
sorni VARY: *sornik*. ‹is.e.› sivik, saçak. (Topraklı damların üst kısmının duvarları koruyan meyilli kenarları.) EŞ ANL: *rişik, sorpni, rišta, sortme, sıvgare*.
sorniyin ‹s.› saçaklı.
sornik YER: Qerxan. BKZ: *sorni*.
sorpine BKZ: *serrpûne*.
sorpni YER: Bêsin. ‹is.d.› saçak. EŞ ANL: *sorni*.
sortme YER: Zibêdik. ‹is.e.› sivik, saçak. (Topraklı damların üst kısmının meyilli kenarları.) EŞ ANL: *sorni*.
sosin ‹is.d.› yağda kavrulup yenilen bir çiçek çeşidi.
sosis (Fr.) ‹is.e.› sosis.
sosne VARY: *şoşine*. ‹is.e.d.› sağdıç.
sosneyin ‹s.› sağdıçlık.
sote VARY: *soti*. ‹is.e.› üstü yanıp kömürleşmiş, içi daha yanmamış odun parçası.
soteyo siya kapkara (insan için). *No mërdek, zeno ze soteyo siya*. Bu adam yanmış odun gibi kapkaradır.
soti BKZ: *sote*.
soxe/i ‹or.e./d.› lanet. (Sıkıntı veren, hoşlanılmayan şeyler veya kimseler için sövgü sözü olarak kullanılır.) *Soxiya bizera koti di?* Lanet keçi nerde? EŞ ANL: *na'hlet*.
soxemende/i ‹or.e./d.› lanetli. *Soxemendey gayo cit nêkeno*. Lanetli öküz çift sürmüyor.
soxilcan VARY: *soxulcan; sıxulcan*. ‹is.d.› solucan.
soxulcan BKZ: *soxilcan*.
soyin (Tk.) ‹is.e.› son. *Soyinê hewlin xırbına (deyim)*. İyiliğin sonu kötülüktür. *Soyinê dinyay mergo (deyim)*. Dünyanın sonu ölümdür.
soyin ardış sonunu getirmek. *Çı girwe kenê bıki, hima soyinê cı biya!* Ne iş yaparsan yap, ama sonunu getir!
soyin dayış son vermek.
soyin dı sonunda. *Soyin dı tı ameyê rayda mı ser*. Sonunda yoluma geldin. EŞ ANL: *peyniya xo*.
soyinê cı sonu. *Boka soyinê cı xeyr bol* İnşallah sonu hayır olur! EŞ ANL: *peyniya cı*.
soyinên ‹s.› sonuncu. EŞ ANL: *peyniyên*.
soziki YER: 'Hesûd. ‹is.ç.› söğüt ağacının çiçeği. EŞ ANL: *lolibi*.
sûbe ‹is.e.› şube.

Sûdan ‹öz.e.› Sudan.
Sûdanij ‹öz.e.d.› Sudanlı.
Sûdi 'Erebistan ‹öz.e.› Suudi Arabistan.
Sûdi 'Erebistanij ‹öz.e.d.› Suudi Arabistanlı.
sûk VARY: *sûke*. ‹is.d.› şehir, vilayet.
sûk biyayış kentleşmek.
sûk kerdış kentleştirmek.
sûke YER: Qelacix. BKZ: *sûk*.
sûkij ‹is.e.d.› kentli, şehirli.
sukır (Ar.) VARY: *şıkır*. ‹is.e.› şükür.
sukır kerdış şükretmek. *Elladê xo rê sukır bikerê!* Allah'ımıza şükür edin!
sukır ya Rebi! ya Rabbi şükür!
sukırker ‹is.e.d.› şükreden.
sûlix YER: Qelacix. BKZ: *sılix*.
Sûmer ‹öz.e.d.› Sumer. (Mezopotamya'da yaşamış bir ulus ve bu ulustan olan kimse.)
Sûmerki ‹öz.d.› Sumerce.
sungı (Tk.) ‹is.e.› süngü.
Suni (Ar.) ‹öz.e.d.› Sünni. (Sünnet ehlinde olan kimse.)
suniyey ‹is.d.› sünnilik.
sûr (Phlv. suxr) ‹s.› kırmızı, al, kızıl. EŞ ANL: *çil*.
sûr biyayış 1) kırmızılaşmak, allaşmak. 2) kızarmak. 3) kavrulmak. 4) kızışmak. *Neqerer vero govend biya sûr*. Davulun önünde ki halay kızışmış.
sûr kerdış 1) kırmızılaştırmak, allaştırmak. 2) kızartmak. *Ma rê haki sûr kî û biya ma bûm!* Bize yumurta kızartıp getir yiyelim! 3) kavurmak. *Ey goşt kerdı bı sûr*. O et kavurmuştu. 4) kızıştırmak. *Veyve dı govender sûr kerê!* Düğünde halayı kızıştırın! 5) kebab yapmak. *Tayn isoto tûn sûr kî!* Biraz acı biber, kebab yap!
sûro! ‹vok.e.› kızıl yüzü!
têdi sûr biyayış kızışmak (demir vb.). *Asın têdi biyo sûr*. Demir kızarmış.
sûrbiyaye/i ‹or.e./d.› 1) kızgın. 2) kırmızılaşmış olan, allaşmış olan. 3) kavrulmuş olan.
sûrbiyayen ‹is.d.› 1) kızarma. 2) kırmızılaşma, allaşma. 3) kavrulma.
sûrçên ‹s.› kırmızımsı.
sûrek ‹s.› kırmızıcık.
sûret ‹is.e.› hız.
sûrgez ‹is.e.› yabancı ağaç çeşidi, çay ve nehir kenarında olur. Bu ağaçla hayvanlara vurmak günahdır. EŞ ANL: *gezo sûr*.
sûrik ‹is.d.› duvak. (Gelinlerin başına örtülen bez.) *Sûrik biancê veyver serre!* Gelinin başına duvak çekin!
sûrın ‹s.› kırmızılı.
sûriz ‹is.d.› kızamik.
sûriz vetiş kızamik çıkarmak.
sûrker ‹is.e.d.› 1) kırmızılaştıran. 2) kızar-

tan. 3) kavuran.
sûrkerde/i <or.e./d.> 1) kırmızılaştırılmış olan. 2) kızartılmış olan. 3) kavrulmuş olan.
sûrkerden <is.d.> 1) kırmızılaştırma. 2) kızartma işi. 3) kavurma. 4) kızıştırma.
sûrok <is.d.> bayrak.
sûrr BKZ: *sırr*.
sûrsûrik YER: Qerxan. <is.d.> kızıl bayrak. (Kızıl bayrak düğün evine çekilir.)
sûs VARY: *şûs*. <is.e.> meyankökü.
sûsa (İr.) <is.d.> şişe.
sûsteli (Tk.) <is.d.> sustalı (bıçak).
sûtal <s.> sokak çocuğu, ayak takımı, aylak.
sûtaley <is.d.> aylaklık.
suvari (Phlv. aswâr) <is.e.d.> süvari. *Suvari estorandê şari tım peyeyo (atas.)*. El at-

larının süvarisi her zaman yayadır (boşuna onun, bunun pêsinden koşma anlamına gelir).

suwariyey <is.d.> süvarilik.
suwend YER: Ş. Cori. BKZ: *sond*.
sûxre YER: Qelacix. BKZ: *sıxre*.
sûz <is.e.> suç. *Sûz kurk bo zi, kes xo ra nêdano (atas.)*. Suç kürk olsa da, kimse giyemez.
sûz biyayış suç olmak, suç işlenmek.
sûz kerdış suç yapmak, suç işlemek.
sûzi sero suçüstü.
sûzdar <is.e.d.> suçlu.
sûzdar kerdış suçlamak.
sûzker <is.e.d.> suç işleyen.

Ş - Ş

şa VARY: *sa*. <s.> 1) sevinç, mutlu, mutluluk. 2) memnuniyet.
şa biyayış 1) sevinmek, mutlu olmak. 2) memnun olmak.
şa kerdış 1) sevindirmek, mutlu etmek. 2) memnun etmek.
şabilxan YER: Qelacix. <is.e.> yulaf. EŞ ANL: *sapırr, cewder*.
şabiyaen <is.d.> 1) sevinme, mutlu olma. 2) memnun olma.
şade/i VARY: *sade*. <is.e./d.> şahit, tanık.
şade biyayış şahit olmak.
şade kerdış şahit etmek.
şadırwan (İr.) <is.d.> şadırvan. (Çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fiskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık havuz.)
şadin <is.d.> şahitlik, tanıklık.
şadin dayış şahitlik etmek.
şahadet (Ar.) <is.e.> şahadet.
şahbik YER: Feqi. <is.e.> kahkül. EŞ ANL: *tûlik*.
Şa'hfi (Ar.) <öz.e.d.> Şafii.
şahne <is.e.> bir nevi vekil (köy sahibinin mevsimlik bekçisi). *Lû kerda şahney kerga*. Tilkiyi tavuklara bekçi yapmışlar.
Şahno <öz.e.> erkek adı.
şahr <is.d.> kefiye, başlık.
şah'hriz <is.e.> depo (yerin altındaki).
şai <is.d.> eğlence. EŞ ANL: *şênayi*.
şakerden <is.d.> 1) sevindirme, mutlu etme. 2) memnun etme.
şakerdax <is.e.d.> memnun eden.
şakil BKZ: *şakil*.
şakil VARY: *şakil*. <is.e.> kuru yapraklar.
şakilin <s.> kuru yapraklı.

şal YER: Qerxan. <is.d.> yün şalvar.
şamık VARY: *samık*. <is.d.> domates.
şamikê sıçoqini YER: Feqi. sıcaktan yumuşamış domatesler.
şami (Phlv. şâm 'akşam yemeği') <is.d.> yemek, aş.
şami 'hadre kerdış yemek hazırlamak.
şami vıraştış yemek yapmak.
şamiya êni cuma akşamı hayır için fakirlere dağıtılan yemek.
şamiya merda ölümlere hayır için fakirlere dağıtılan yemek.
şampanya (Fr.) <is.d.> şampanya.
şampiyon (Fr.) <is.e.d.> şampiyon.
şampiyoney <is.d.> şampiyonluk.
şampûan (Fr.) <is.d.> şampuan.
şan (Phlv. şâm) <is.e.> akşam.
şani ser akşam üstü. *Ayam şani ser beno weş*. Akşam üstü hava iyi olur.
şanaye/i <or.e./d.> sallanmış olan.
şanayen <is.d.> sallantı, sallanma.
cı şanayen isabet ettirme.
xo cı şanayen dayanma, dayama, yaslanma.
piro şanayen 1) serpmeye. 2) bingıldatma, titretme.
şanayış VARY: *sanayış*. <gçl.f.> sallamak. *Destê xo mi rê şana*. Bana elini salladı. [*şaneno*; em.k. *bişanı*]
cı şanayış 1) isabet etmek, hedefi vurmak. 2) çarpmak (dini). *Ziyara Dedi şana cı*. Dedenin ziyareti çarptı. *Boka ziyara dedi cı şano (bedd.)!* İnşallah dedenin ziyareti onu çarpar.
- xo cı şanayış kendini dayamak, dayanmak, yaslanmak.

pa şanayış beraberinde sallamak. *To xo darito darer, ezo to zi pa şanena.* Ağaca dayanmışsın, seni de beraberinde sallıyorum.

pê şanayış 1) dayamak, dayatmak (iki şeyi), birbirine dayamak. EŞ ANL: *tê şanayış.* 2) birbirini sallamak. 3) birbirine isabet etmek.

– **xo pê şanayış** 1) birbirine yaslanmak. 2) birbirini desteklemek. *Xo pê şanê kî, şîma karê xo sera kûwê.* Birbirinizi destekleyin ki, işinizi başarabilirsiniz.

pêro şanayış birbirine serpmek. EŞ ANL: *tê şanayış.*

piro şanayış 1) serpmek (su, tuz vb.). *Na şami visola tayn sol piro şanê!* Bu yemeğin tuzu eksiktir, biraz tuz serpin! EŞ ANL: *po şanayış.* 2) bingıldatmak, titretmek.

po şanayış YER: Qelacix. serpmek (su, tuz vb.). *Sole şanê po.* Tuz serpti. EŞ ANL: *piro şanayış.*

tê şanayış birbirine serpmek. *Pemiste û simerya şanay tê û da dewari.* Çiğitle samanı serpip hayvanlara verdi. EŞ ANL: *pêro şanayış.*

tê şanayış dayamak, dayatmak (iki şeyi), birbirine dayamak. EŞ ANL: *pê şanayış.*

xo şanayış kendini sallamak.

şane <is.e.> tarak.

şane kerdış taramak.

şanek <is.e.> tarakçık.

şanekê deşti parmaklarla el arasındaki parmak kökleri.

şanekê lînger parmaklarla ayak arasındaki parmak kökleri.

şanekê marri çıyan, kırkayak böceği. (Çok ayaklı, sarımtırak renkte, zehirli böcek.)

şaneker <is.e.d.> tarayan.

şanekerde/i <or.e./d.> taranmış.

şaneyayen <is.d.> sallanma, sallantı.

piro şaneyayen 1) serpilme. 2) bingıldama.

şaneyayış <gçs.f.> sallanmak (bulunduğu yerde). *Va ameyê, dar şaneyayê.* Rüzgar esiyordu, ağaç sallanıyordu. [*şaneyeno*; em.k. *bışaney*]

cı şaneyayış çarpılmak (dini).

pa şaneyayış beraberinde sallanmak. *Teyrek dara vilêncik bi bi û pa şaneyayê.* Kuş ağaca asılıp sallanıyordu. *Ma xo şana bi pê, o şaneyayê ez zi pa şaneyayê.* Biz birbirimize yanaşmıştık, o sallanıyordu ben de beraberinde sallanıyordum.

pêro şaneyayış serpilme (birbirine). *Ardi û sola şaneyayê pêro.* Unla tuz birbirine serpilmiş.

piro şaneyayış 1) serpilme (bir şeye). *Ez kî şiya 'erd ramiyayo, pemiste zi şaneya bî*

piro. Gittiğimde tarla sürülmüş, çigit de serpilmişti. 2) bingıldamak, titretmek. (şişmanlık sebebiyle oynamak) *Hendik qelawo, goştê ciyo piro şaneyeno.* O kadar şişman ki, eti bingıldıyor.

şaneyey <is.d.> akşamlık.

şaneyin <s.> taraklı.

şanên <s.> akşamki.

şanêra <zf.> akşama, akşamleyin.

şanqlori YER: Qelacix. BKZ: *şaqłori.*

şanşane <zf.> akşamları.

şaqıl YER: Feqi. <is.e.> tahtadan yapılmış özel buğday mührü. (Geceleri buğday çalınırsa belli olsun diye, bu mühür buğday kümesinin üzerinden gezdirilir.)

şaqłori VARY: *şanqlori.* <is.ç.> çakıldak. (Koyunların kuyrukları altındaki kıllara yapışıp kuruyan pislik.)

şaqłori girêdayış çakıldak bağlamak. *Meyer ritik verdaya xo, dimey cı şaqłori girêdayê.* Koyun altına sıçmış, kuyruğu çakıldak bağlamış.

şar VARY: *sar.* <is.e.> 1) halk, millet, ulus. EŞ ANL: *milet.* 2) yabancı, el. *Ê bixo bixo rê benê, hîma şari rê nêbenê.* Onların birbirlerine güçleri yetiyor, ama başkalarına değil. *Oyo kî şari rê rameno, şari rê çineno, rojê yena kî vergi ra veyşan, marri ra vîran maneno* (Hawar Tornêcengi). El için ekip biçen kişi bir gün gelecek ki kurttan aç, yilandan çıplak kalacaktı.

şar biyayış milletleşmek, uluslaşmak.

şarê dew köy halkı.

şarê sük şehir halkı.

şaro xerib yabancı kişi.

şarbiyayen <is.d.> milletleşme, uluslaşma.

şarey VARY: *sarey.* <is.d.> yabancılık.

şarimende/i <or.e./d.> lanet olası, başkasına kalası (hayvanlar için bedua). *Şarimendey herdê ma biyo vini.* Lanet olası eşeğimiz kaybolmuş.

şarwalek <is.d.> çiçekli bir ot çeşidi (yenilir).

şarwalin <s.> şalvarlı.

şarwali (İr.) <is.ç.> şalvar.

şaş <s.> şaşı.

şaş biyayış 1) şaşırmak, şaşalamak. 2) şaşılaşmak.

şaş kerdış 1) şaşırtmak. 2) şaşılaştırmak.

– **xo şaş kerdış** kendini şaşırmak.

şaş mendış şaşakalmak.

şaşey <is.d.> şaşkınlık.

şaşey biyayış yanlışlık olmak, hata olmak. *Úja dı şaşey biya.* Orda yanlışlık olmuş.

şaşey kerdış yanlışlık yapmak, hata yapmak.

şaşker <is.e.d.> şaşırtan.

şax YER: Qerxan. <is.e.> büyük dal.

şaxampok YER: Mexmûr. <is.d.> keçişagan,

çobanaldatedan, dağ kırlangıcı. (Hızlı koşan, arada bir düşüyormuş gibi kendini yere bırakan insan yaklaşıncaya uçuş, sürüş çevresinde gezinen bir kuş.) EŞ ANL: *şıwanexapok*.

şaxap <is.d.> matkap.

şaxap pıro dayış matkapla delmek.

şayış <ğçl.f. (yard.)> muktedir olmak, yapabilmek, gücü yetmek. *Ez nêşena toya bigırweya*. Ben seninle çalışmam. *Bışo virazo rındo*. Yapabilse iyidir. [*şeno*; istm.k. *bışo*]

bışo nêşo yapabilsin ya da yapamasın. *Oyo şıno bigırweyo, çıza, bışo nêşo*. O çalışmaya gidiyor, kim bilir yapabilir yapamaz. **şeno bıbo** olabilir. **nêşeno bıbo** olamaz. *No ûna nêşeno bıbo*. Bu böyle olamaz.

şayış bı cı YER: Qerxan. birisine/bir şeye gücü yetmek.

şaymarran (İr.) <is.e.> şahmeran. (Başı insan, gövdesi yılan biçiminde olduğuna inanılan efsanevi yaratık.)

şebati YER: Qerxan. BKZ: *sewate*.

şebeke (Ar.) <is.e.> şebeke.

şebeyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> benzemek. *Lajê to şebeyeno to*. Oğlun sana benziyor. [*şebeyeno*; em.k. *bışebeyi*] EŞ ANL: *mendayış*.

şebeyanayen YER: Qerxan. <is.d.> benzeme.

şebeynayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> benzetmek. *Mı o mêrdek şebeynayê to*. O adamı sana benzetiyordum. [*şebeyneno*; em.k. *bışebeyni*]

şef (Fr.) <is.e.d.> şef.

şefaç (Ar.) <is.e.> sabah.

şefaç adayış tan ağarmak, tan atmak.

şefaç pıro dayış tan yeri ağarmak. *Şefaçi da pıro, ez werışta û şıya sûkı*. Tan yeri ağardı kalkıp şehre gittim.

şefaçêri <zf.> sabaha doğru, sabahleyin. *Şefaçêri beno berey*. Sabahleyin geç olur.

şefaçine <zf.> sabahları. *Şefaçine koy sero tim beno serd*. Dağ başında sabahları her zaman soğuk olur.

şefey <is.d.> şeflik.

şefiq YER: Sinag. <is.e.> geçit vermez kayalık.

şekal BKZ: *lekaş*.

şeker (İr.) VARY: *şeker*. <is.e.> şeker.

şekero kele kesme şeker.

şekerek₁ <is.d.> kırmızı bir üzüm türü.

şekerek₂ <is.d.> rezene.

şekerekvaş YER: Mexmûr. <is.e.> buğdaya benzeyen kökü yenir bir ot çeşidi. EŞ ANL: *kokvaş*.

şekerin <s.> şekerli.

şekerpare <s.> şekerpare.

şekirok YER: Qerxan, Qelacıx. <is.d.> deve

dikeni.

şelag VARY: *şelage*. <is.d.> 1) yük (insan sırtıyla taşınan). *Şelaga mı gırana*. Yüküm ağırdır. 2) istenmeden alınan görev ve sorumluluk. *Şelaga şari wegrotış ra, ê xo wegı (deyim)*. Elin yükünü taşıyacağına, kendi yükünü taşı.

şelage YER: Qelacıx. BKZ: *şelag*.

şelli YER: Qerxan. <is.e.> heybe. (Buğdayı deve ile taşımak için yapılan tahta ya da çuldan yapılmış bir nevi heybe.) EŞ ANL: *heqibe*.

şelmamûg VARY: *şelamûg; şelmûg*. <is.e.> kolza. (Bu ot dere kenarlarında ya da ormanların içinde olur, uzun, üstü sarı, beyaz çiçeklidir, yaprakları büyük ve yarıktır, kuruyunca içi boş ve kemiş gibi olur, tazeyken soyulup kavrulmuş yenir. Hemde yağ yapılır.)

şelmûg BKZ: *şelmamûg*.

şelpate <is.e.d.> ıslaklığın verdiği ağırlık.

şelpax VARY: *şelpax*. <is.d.> tokat, el içi ile vuruş. *Şelpaxê dana to ro ha!* Sana bir tokat vururum ha!

şelpax cı eştış tokat atmak, tokatlamak.

şelpax pıro dayış tokatlamak.

şelpe₁ <is.e.> süre.

şelpeyê bir ara, kısa süreliğine. *Ma selpeyê piya ronışti*. Kısa süreliğine beraber oturduk.

şelpe₂ <is.e.> kısmi felç. (Halk arasında cin çarpması olarak bilinen bir bozukluk hali.)

şelpe kewtış cin çarpmak.

şelpe pıro dayış 1) felç vurmak. 2) cin çarpması.

şelt <is.e.> yataklar. *Seltanê xo bar kı û şo!* Evinizi yükü ve git!

şema YER: Qerxan. BKZ: *şemay*.

şemamık YER: Sinag. BKZ: *şemamok*.

şemamok VARY: *şemamık*. <is.d.> küçük ve hoş kokulu bir süs kavunu.

şemay VARY: *şema*. <is.d.> bal mumu, boş bal peteği. (Bal mumu sürerek ip sertleştirilir.)

şeme <is.e.> cumartesi.

şemitnayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> kaydırmak. [*şemitneno*; em.k. *bışemitni*] EŞ ANL: *deriskınayış*.

şemıyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde). [*şemıyayeno*; em.k. *bışemıyayış*] EŞ ANL: *deriskıyayış*.

şemsiya (Ar.) <is.d.> şemsiye.

şemşêr <is.e.> kılıç. EŞ ANL: *şûr*.

şenayış BKZ: *şayış*.

şenik BKZ: *şenik*.

şepal YER: Xoy. <is.d.> tokat. *Şepalê don to ro ha!* Sana bir tokat vururum ha! EŞ ANL: *şelpax*.

şeperr YER: 'Hesûd. BKZ: *sapırr*.

şeqayen <is.d.> tükürdama.

şeqayış VARY: *şeqayış*. <ğçs.f.> tıkırdamak, tıktırtı yapmak (ceviz). *Goziyê şeqenê, vengê ciyo yeno tiya*. Cevizler tıkırdıyor, sesi buraya geliyor. [*şeqeno*; em.k. *bışeqı*]

şeqı <is.d.> bilyelerin sürtünmesiyle çıkan ses.

şeqı kerden dayış çakıldatmak.

şeqı kerdış çakıldatmak. (Sürtünen, yuvarlanan çakıl taşları gibi ses çıkarmak.)

şeqıyaye/i <or.e./d.> 1) saçıntı. 2) dağınık.

şeqıyayen <is.d.> 1) saçılma. 2) ortalığa dağılma.

şeqıyayış <ğçs.f.> 1) saçılmak. *'Hersık pay kerd, şeqiyê çorşmey ra*. Çamurlu su birikintisini bastı, ortalığa saçıldı. 2) ortalığa dağılmak, yayılmak. *Ê şari benê ardı kepişyenê, benê gozi şeqiyenê (atas.)*. Elin un olup sıkışır, ceviz olup şakırdar. *Nê gozi şeqıyayê tiyayey ra*. Bu cevizler buralara dağılmış. [*şeqiyeno*; em.k. *bışeqı*]

şeqnaye/i <or.e./d.> 1) saçılmış olan. 2) dağıtılmış olan.

şeqnayen <is.d.> 1) saçma işi. 2) ortalığa dağıtma.

şeqnayış <ğçl.f.> 1) saçmak. *Paya xo dê 'hersık ro û şeqnê nê werteyra*. Ayağını çamurlu su birikintisine vurup ortalığa saçtı. 2) ortalığa dağıtmak. *Mı gozi şeqnayıyey ra*. Ben cevizleri buralara dağıttım. [*şeqneno*; em.k. *bışeqnı*]

şeqnayox <is.e.d.> 1) saçan. 2) ortalığa dağıtan, dökten.

şeqşeq <is.d.> şakır şukur. *Ekı gozi yenê pêro, bena şeqşeqa cı*. Cevizler birbirine çarptı mı, şakır şukur ederler.

şeqşeqı <is.d.> ilkel bir silah. (İncir ağacının dalının içi boşaltıp sıkı koyulur ve arkadan çubukla vurulup patlatılır.)

şeqşeqo <is.e.> çakıldak.

şeqşeqoq BKZ: *sıqoq*.

şerab (Ar.) <is.d.> şarap. EŞ ANL: *vanki*.

şerbet <is.e.> şerbet.

şerbetıyayış <ğçs.f.> 1) konuyu anlamadan tüm gücüyle girişmek. 2) çakılmak. *Ez şerbetıyaya 'ero*. Ben yere çakıldım. [*şerbetıyeno*; em.k. *bışerbetıyı*] EŞ ANL: *seprıyayış*.

şerbetnayış <ğçl.f.> yere çakmak. *Ez şerbetnaya 'ero*. Beni yere çaktı. [*şerbetneno*; em.k. *bışerbetnı*] EŞ ANL: *seprıyayış*.

şeref <is.e.> onur, şeref.

şeref cı dayış şereflendirmek, onurlandırmak.

şeref girotiş şereflenmek, onur duymak.

şerefin <s.> şerefli, onurlu.

şeriat (İr.) <is.e.> şeriat.

şerm (Phlv. şarm) <is.e.> utanç.

şermayış BKZ: *şermıyayış*.

şermayış BKZ: *şermıyayış*.

şermaynayış <ğçl.f.> utandırmak, mahcup etmek. *Tiyê nê zûrana ma şermaynenê*. Bu yalanlarla bizi utandırıyor. [*şermayneno*; em.k. *bışermaynı*]

şermaynaxox <is.e.d.> utandıran.

şermı <is.e.> utanma.

şermıyayış VARY: *şermayış*; *şermıyayış*. <ğçs.f.> utanmak. *Xo ra bışermay!* Kendinden utan! *Tı nêşermayenê?* Sen utanmıyor musun? [*şermayeno/şermeno/şermıyeno*; em.k. *bışermaynı*]

şermok VARY: *şermok*. <s.> çekingen, utangaç.

şerp <ünl.> vuruş sesi.

şerpi <is.d.> 1) çarpmaktan dolayı çıkan ses. *Şerpiya lıngandê bergıyaya yena tiya*. Atın ayaklarının çarpma sesi buraya geliyor. 2) çağıldı. (Suyun, akarken taşlara, kayalara çarparak çıkardığı ses.)

şerpi kerdış çağıldatmak.

şerpina aw çağıldama.

şerpiyin <s.> çağıldı.

şert <is.e.> koşul, şart, bahis. EŞ ANL: *merc*.

şert û sûrt plan, proje. *O şeno nê girwi bıkero, çıki şert û sûrtê cı estê*. O bu işi yapabilir, çünkü onun plan ve projesi var.

şert kerdış bahse girmek.

şert ronayış şart koşmak. *Qandê mesrefa şertê nêronanê*. Masraflar hususunda bir şart koşmuyorlar.

şertker <is.e.d.> bahse giren.

şertname <is.e.> sözleşme, belge.

şerûd <s.> yaramaz kişi.

şerûd biyayış yaramaz olmak. *Lajek biyo şerûd*. Çocuk yaramaz olmuş.

şerûdey <is.d.> yaramazlık.

şerûdey kerdış yaramazlık yapmak. *Oyo şerûdey keno*. O yaramazlık yapıyor.

şes (Phlv. şaş) <sa.> altı.

şesna altı adet daha.

şesiki <is.ç.> mirac gecesinde veya Hz. Muhammed'in doğum gününde tutulan altı gün oruç.

şesın <s.> altılı.

şeshti (Phlv. şäst) <sa.> altmış.

Şet <öz.d.> Dicle nehri. EŞ ANL: *Ro*.

şet <is.d.> nehir.

şevin YER: Qerxan. <is.d.> geceleri kalkıp hayvanları yemlemek ya da otlatmak.

şew (Phlv. şab) VARY: *şew*. <is.d.> gece.

a şewka geçen gece.

şew biyayış gece olmak.

şew kerdış gecelemek. *Mı emşo Akrag dı kerd şew*. Ben bu gece Akrag'da geceledim.

şew û roj gece gündüz.

şewa 'heni kına gecesi.

şewa miraçi miraç gecesi.

şewatı YER: Qerxan. BKZ: *sewate*.

şewbiyayış YER: Feqi. <ğçs.f.> olgunlaşmak (kuraklıkta, güneşin etkisiyle olgunlaşma zamanı gelmeden olgunlaşmak (meyve, sebze için)). *Tiji dayo rezi ro, engûr şewbiyaya, perrê ci veyayo, bê'hendê xo biya*. Bağa güneş vurmuş, yaprakları yanmış, üzüm var gücüyle olgunlaşmış.

şeweke YER: Qelacix. <is.d.> hayvanlarda kıl döküp yara çıkaran bir deri hastalığı. EŞ ANL: *tûle*.

şewkayên <s.> geceki.

a şewkayên geçen geceki. *A sewkayên, tav nêbi*. O geceki, sayılmadı.

şewkerdox <is.e.d.> geceleyen.

şewna <zf.> başka gece.

şewq <is.e.> ışık. EŞ ANL: *roşn*.

şewq dayış ışık vermek. *Aşmi şewqê xo dayo tiya ro*. Ay ışığını buraya vermiş.

şewqê aşmi ay ışığı.

şewqa (Rus.) <is.d.> şapka.

şewqayın <s.> şapkalı.

şewra <zf.> sabahleyin, sabah.

şewra kerdış sabahlamak. *Emşoy Hebirman di şewra ki!* Bu gece Haburman'da sabahla!

şewra rew kuşluk vakti. *Şewra rewê şo Kiloyan!* Sabah erkenden Kiloyan'a git!

şewra rewê sabah erkenden. *Şewra rewê bê mi hetek!* Sabah erkenden yanıma gel!

şewra şan sabahlı akşamı.

şewrane <zf.> sabahları. *Tiya di sewrane tim beno serd*. Sabahları burda daima soğuk olur.

şewrayên <s.> sabahki.

şewrayêri <zf.> bir dahaki sabah.

şewşewik <is.d.> yarası.

şexs₁ <is.e.> kişi, zat.

şexs₂ (Fr.) <is.e.> şans. EŞ ANL: *sî'hûd*.

şexsiyet <is.e.> kişilik.

şexsiyetey <is.d.> kişilik.

şeytan (Ar.) <is.e.> 1) şeytan. 2) kötü adam. 3) ihbarcı.

şeytane <is.d.> 1) fesatlık. 2) şeytanlık. 3) ihbarcılık.

şeytani <zf.> şeytanca.

şêlim VARY: *sêling*. <is.e.> şalgam, tohumluk (acur çeşidi).

şêlmok YER: Qerxan. <is.e.> hardal.

şên <s.> şen.

şên biyayış şenlenmek.

şên kerdış şenlendirmek.

şênayi <is.d.> eğlence.

şênayi kerdış eğlence yapmak.

şênayi vıraştış eğlence yapmak. *Bêrê ma şênayiyê vırazımı!* Gelin bir eğlence yapalım!

şênayın <s.> eğlenceli.

şênayıyey <is.d.> eğlencelik.

şêr <is.e.> aslan.

şêrek <is.e.> 1) aslan yavrusu. 2) aslanlık.

şêrgule <is.e.> ünlü savaşçı gülesi. *Zeki şêrguley Hz. 'Eli bêro no ban ro*. Bu eve Hz. Ali'nin gülesi değmiş gibi.

şêri <is.d.> dişi aslan.

şêx (Ar.) <is.e.> şeyh. (Gizli sırları bilen, bedduası ve duası kabul olan, dualarla akıl hastalarını ve sıradan hastaları tedavi edebilen, insanları kötülüklerden koruyan, bundan dolayı halkı etkisi altına alan ve halktan müritleri olan yüksek mertebede bir din adamı.) *Tı şêxê, tiyê vanê "ez 'heme çi zana"*. Sen şeyh misin, "her şeyi bilirim", diyorsun. *Kal Bûb şêxêndo rind bi*. Şeyh Bubo iyi bir şeyh idi.

şêxey <is.d.> şeyhlik.

şideyayış BKZ: *sıdeyayış*.

şideynayış BKZ: *sıdeynayış*.

şıftı YER: Helûl. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık*.

şıfta neqera bızbız.

şıkıl <is.e.> sıfat.

şıkınayış BKZ: *şıkıtış*.

şıkır BKZ: *sukır*.

şıkite/i <or.e./d.> 1) kırık. 2) kırgın.

şıkiten <is.d.> kırma.

şıkiten dayış kırdırmak, kırdırtmak.

şıkıtış VARY: *şıkınayış*. <ğçl.f.> 1) kırmak. 2) kırmak, kıpmak (göz kapaklarını). [*şıkıneno*; em.k. *bışıkını*]

pıro şıkıtış içine kırmak (yumurtayı). *Mı şami pewt û di haki şıkıti pıro*. Yemek pişirip içine iki yumurta kırdım.

şıkıyaye/i <or.e./d.> kırık, kırgın.

şıkıyayış <ğçs.f.> 1) kırılmak. *Kûwa aw, rayda aw ra şıkıyena (atas.)*. Su testisi, su yolunda kırılır. 2) kırılmak, kıpılmak. *Ay rê çım şıkıyayo*. Ona göz kırpılmış. [*şıkıyeno*; em.k. *bışıkıyî*]

pey şıkıyayış gücü yetmek.

xo di şıkıyayış mahcup olmak, kırılmak, bozulmak (insan için).

şıkıyayın <is.d.> kırgınlık.

şıkınayış BKZ: *şıkıtış*.

şılâmûndi YER: Sinag. <is.d.> uçkur ipi. EŞ ANL: *şılwalindi*.

şılı <is.d.> sağnak, çok yağışlı. *Ewro çend rojiyo kı şılıya*. Bugün kaç gündür ki şiddetli yağmur yağıyor.

şılöp BKZ: *silop*.

şılıvêl YER: Feqi. <s.> kabaca.

şılıvêl kerdış kabaca dikmek.

şılwalindi <is.d.> uçkur ipi. EŞ ANL: *şılâmûndi*.

şılwali VARY: *şırwali*. <is.ç.> pijama, don.

şıma (Phlv. asmâ) <zm.> siz. *Şıma emşo meyman nê'heweynenê?* Bu gece misafir barındırmaz mısınız? *A zi vana, "ez way*

şımaya. " O da, "ben bacınırım", der.

şımayın <s.> sizler.

ê şımayın sizinkilerin. *No dewar ê şımayino?* Bu hayvanlar sizinkilerin mi?

şımite/i <or.e./d.> içilmiş olan.

şımiten <is.d.> içecek.

şımiten dayış içirmek. *Bê, to rê kahweyê şımiten da.* Gel. sana bir kahve içireyim.

şımitema içmekle. *Şımitema gırweyê nêbeno.* İçmekle bir şey olmaz.

şımıtış VARY: *şımıtış.* <gçl.f.> içmek. [*şımeno*; em.k. *bışımı*]

şımıtox <is.e.d.> için, içmeye istekli.

şımûndi <is.d.> kıldan yapılan ip.

şingayış <gçs.f.> takırdamak, şıkırdamak (bilyeler için). [*şingeno*; em.k. *bışingı*]

şınıg VARY: *şınıg.* <is.e.> yarım ölçek (12,5 kilo ağırlık).

şırb <is.d.> renkli çizgi.

şırbin <s.> renkli çizgili.

şırıb (Ar.) <is.d.> şurup.

şırin <is.d.> şırlıtlı. *A şırına varaniya?* O yağmur şırlıtısı mı? *Şırına awa yena.* Su şırlıtısı geliyor.

şırınqa (İt.) <is.d.> şırınqa.

şırırayış <gçs.f.> 1) akmak. *Erdışa xo taştê, ridê cı ra gûni şırırayê.* Sakal tıraşı oluyordu, yüzünden kan akıyordu. 2) şırıldamak. *Awa şırrena.* Su şırılıyor. [*şırreno*; em.k. *bışırırı*]

şırreynayış <gçl.f.> kanın içinde bırakmak. (Vücut kesilince kan içinde kalması) *Marri da pede, herûna dirbeterda cı cilêta şırreynê.* Yılan soktu, yara yerini jiletle kanattılar. *To erdişa xo taşt, riyê xo pêro şırreynayo.* Traş olup, yüzünü kanlar içinde bırakmışsın. [*şırreyneno*; em.k. *bışırreynı*]

şırri <is.d.> akan su sesi. *Şırriya awa yena.* Su sesi geliyor.

şırwali BKZ: *şılwali.*

şıt BKZ: *sit.*

şıtıl YER: Qerxan. <is.d.> fidan (ağaç). EŞ ANL: *ley.*

şıv YER: Bêsin. BKZ: *sıbık.*

şıvık YER: Bêsin. BKZ: *sıbık.*

şıwane (Phlv. şubân) VARY: *şûwane.* <is.e.> çoban. *Kêfê şıwani bıwazo, gunandê keli ra xırondirek vırazeno.* Çobanın canı isterse tekenin taşaklarından peynir yapar.

şıwanexapok <is.d.> keçisağan (zool), çobanaldatan, dağ kırlangıcı. (Hızlı koşan, arada bir düşüyormuş gibi kendini yere bırakan insan yaklaşıncaya ucan, sürü çevresinde gezinen bir kuş.) EŞ ANL: *şaxampok.*

şıwaneyin <is.d.> çobanlık.

şıwanin <is.d.> çobanlık.

şıfa (Ar.) <is.e.> şifa.

şıfa biyayış şıfa olmak.

şıfayın <s.> şıfalı.

şıfe (Ar.) <is.e.> şüphe. EŞ ANL: *hût₂.*

şıfe kerdış şüphelenmek. *Ezo to ra şıfe kena.* Ben senden şüpheleniyorum.

şıfeker <is.e.d.> şüphelenen.

şıfeyin <s.> şüphemeli.

şıfon <is.d.> ipeksi kumaş türü.

şıii <öz.e.d.> Şii.

şıir (Ar.) <is.e.> siir.

şılan₁ <öz.d.> 1) bir köy adı (Siverek'te). 2) kadın adı.

şılan₂ <is.d.> kuşburnu.

şıldan <is.d.> dört bölümlü midenin dördüncü bölümü. (Kurutup suya konulur, içine arpa ve kuru üzüm konulduktan sonra fermante edilip peynir mayası olarak kullanılır.)

şılık YER: 'Feqi. <is.e.> merkez, orta. *Mı dê şilkdê hedefi ro.* Hedefin tam ortasından vurdum.

şilt YER: 'Hesûd. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık.*

şin₁ <is.e.> terazi (tahtadan yapılmış).

şin₂ <is.e.> yas, matem.

şin kerdış yas tutmak, matem tutmak.

şineki <öz.ç.> Aynı hizada, aynı büyüklükte olan üç yıldızın adı, bunlar doğunca fatiha okunur. (Beteigeuze, Aldebaran, Rigel, hepsinin adı da Oriondur.). *Hel bewni, şineki akewtê, cı xaseki, fatêhayê bıwanê!* Hele bakın, ne güzel Yıldız doğmuş, fatiha okuyun!

şip YER: Qerxan. <is.e.> akıntı merkezi.

şır-şır YER: Qerxan. <is.d.> cıyıklama.

şırane <is.e.> tatlı.

şıranedar <is.e.d.> tatlıcı.

şıre (İr.) <is.e.> üzüm suyu, şıra. (Henüz mayalanmamış üzüm suyu.)

şırêz YER: Qerxan, Qelacix. <is.d.> çiriş. (Çiriş otunun kökünün öğütülmesiyle yapılan ve su ile karıştırılarak tutkal gibi kullanılan esmer, sarı bir toz.)

şırın (İr.) <s.> 1) tatlı. *Serê xeyari şırino, binê cı belı niyo (deyim).* Salatalığım ucu tatlıdır, altı belli değil. (Anlamadığım işe girişme anlamına gelir.) 2) sevimli, cana yakın.

şırıney <is.d.> tatlılık.

şirket (Ar.) <is.e.> şirket.

şırq-şırq VARY: *çırq-çırq.* <is.d.> yıldırım sesi. *Biya şırq-şırqa hewra, varan do bıvaro.* Gök gürliyor, yağmur yağacak.

şırrin YER: Qerxan. <is.d.> kişneme (at).

şış (Tk.) <is.d.> şiş. EŞ ANL: *cax.*

şışek VARY: *sisek.* <is.d.> şişek. (Bir veya iki yaş arasında koyun.)

şışı <is.d.> ispatula.

şışa nani dönderecek. EŞ ANL: *dimacek.*

şıv <is.e.> üzüm posası, sıkılmış üzüm taneleri (sirke yapılır).

şivik₁ <is.e.> 1) şeker suyu. 2) yapışkan sıvı.

şivik₂ <is.e.> tokluboğan (bot.). EŞ ANL: *gorcalek*.

şivikin <s.> yapışkan sıvılı.

şiyaye/i <or.e./d.> 1) gidici. 2) akıcı.

şiyayen <is.d.> 1) gitme, gidiş, gidişat. *Ray şiyayena qediyena (atas.)*. Yol gitmeyle biter. *Şiyayena, peyniya dinyay nina*. Gitmekle, dünyanın sonu gelmez. 2) akma.

po şiyayen şımarıklık.

şiyayış <gçs.f.> 1) gitmek. *Ezo şına keye*. Ben eve gidiyorum. *Karê ma esto, rew şo bê!* Çabuk git gel, işimiz var. 2) akmak (su için). *Rûweno aw dı şino*. Yağ suda akıyor. [*şino*; em.k. *şoşori*, olums. *meşo*; istm.k. *şiro*; gçm.z. *şı* (e.), *şi* (d.)] (Phlv. şaw-; şud)

cı ra şiyayış birinden gitmek. *Ey xumar kerd, cı ra perrey şı*. O kumar oynadı, para ondan gitti.

cı şiyayış 1) saldırıya geçmek. *Ê şiya cı kı piro dê, o rema*. Saldırıya geçip dövceklerdi, o kaçtı. 2) benzeşmek. *Pi ney çiqımçare bı, 'eyni no zi şiyoy cı*. Babası harbiydi, o da babasına benziyor.

de şiyayış 1) içine gitmek, içine girmek. 2) sığmak. *Ma zi şımı de?* Biz de sığar mıyız?

pa şiyayış beraberinde gitmek. *Piyê mı şiyê, ez zi pa şiya*. Babam gidiyordu, ben de beraberinde gittim.

pê şiyayış 1) benzemek (birbirine). 2) birbirine karşı saldırıya geçmek.

pêra şiyayış 1) birbirine sarılmak. 2) birbirine sıkıca girmek (ağaçlarda). *Dari şiyê pêra, 'erdo tiji nêvineno*. Ağaçlar sıkıca birbirine girmiş, yer güneş görmüyor.

pêrê şiyayış güreşe tutuşmak. *Ma şı pêrê, ey ez daya 'ero*. Güreşe tutuştuk, o beni yere yıktı.

pıra şiyayış batmak (bir şeye), sokulmak. *Derzin sero ronışt, derzin şı pıra*. İğnenin üstüne oturdu, iğne battı.

piro şiyayış boyunca gitmek (yol cadde gibi). *Raya kı ez piro şiya, a raşt bı*. Gittiğim yol doğruydu.

po şiyayış 1) tırmanmak, üstüne çıkmak. *Mazêra ûja dı, şo po û tayn velg bıcenı!* Meşe ağacı ordadır, tırmanıp biraz yaprak kopar! 2) şımarık. *Keso cı rê çiyê nêvano, o zi boll po şiya*. Kimse ona bir şey demiyor, çok şımarık. 3) ilerleyip gitmek. *Ekı ray makina vinenê, po şo, tı şinê Gudhayıg*. Eğer araba yolunu görürsen, o yoldan ilerle, Gudhayıg'a gidersin.

şiyayış bı cı saldırmak (birine). *Ez şiya bı cı, o rema*. Ben saldırdım, o kaçtı.

têdi şiyayış işi iyi gitmemek. *Karê toyo têdi şino*. İşin iyi gitmiyor.

xoya şiyayış kendinden geçmek, bayılmak. *Boll kuşat kerd, ma wiyate ra xoya şımı*. Çok şaka yaptı, gülmekten kendimizden geçtik.

şiyayox <is.e.d.> 1) giden, gitme istekli. 2) akan.

şiyês <sa.> on altı. EŞ ANL: *des û şeş*.

şo git! BKZ: *şiyayış*.

şo bê BKZ: *şiyayış*.

şofêr (Fr.) <is.e.d.> şoför.

şofêrey <is.d.> şoförlük.

şop VARY: *sop*. <is.d.> iz.

şop çarnayış iz sürmek.

şop ramıtış izi takip etmek. *Axiri mêrdeko şopa merdımandê xo rameno*. Maalesef adam akrabalarının izini takip ediyor.

şopey <s.> izcilik.

şopdar <is.e.d.> izci.

şopramıtox <is.e.d.> iz sürdüren.

şoq (İng.) <is.e.> şok.

şoq biyayış şok olmak.

şoq kerdış şok etmek.

şorat <zf.> dile düşme.

şorat biyayış dile düşmek (kötülükte). *Tı bı şorat biyayi keynê, tiya çı wini kena?* Dile düşesin kız, niye öyle yapıyorsun?

şoret (Ar.) <s.> şöhret.

şoret biyayış şöhret olmak.

şoret kerdış şöhret etmek.

şori BKZ: *şiyayış*.

şoşban BKZ: *şoşman*. <is.e.> sağdıç. EŞ ANL: *sosne*.

şoşine BKZ: *sosne*.

şoşman YER: Mexmûr. VARY: *şoşban*. <is.e.> sağdıç. EŞ ANL: *sosne*.

şoyayış BKZ: *şûwiyayış*.

şûg <is.d.> büyük taşları derinden çizip belirtmek.

şûg kerdış taşı derinden çizmek. *A 'şiyer şûg kı, wa rıhat bışikiyo!* O taşı derinden çiz, kolay kırılınsın!

şûr YER: Qerxan. <is.e.> kılıç. EŞ ANL: *şemşêr*.

şûrt YER: Mexmûr. <is.d.> çubuk. EŞ ANL: *sıbık, şıftı*.

şûs BKZ: *sûs*.

şût YER: Gewrek. <s.> uyanık. EŞ ANL: *hayıg, aya*.

şûtik <s.> cıncime.

şûwane BKZ: *şiwane*.

şûwite/i <or.e./d.> yıkanmış.

şûwiten <is.d.> yıkama.

şûwiten dayış yıkatmak. *Mı çınay xo da şûwiten* Ben elbisemi yıkattım.

şûwitiş <gçl.f.> yıkamak. [*şûweno*; em.k. *bışû*; istm.k. *bışûwo*]

xo şûwitiş kendini yıkamak, yıkanmak.

şûwıtıx <is.e.d.> yıkayan.

şûwiyayış <gçs.f.> yıkanmak. [*şûwiyeno*; em.k. *bışûwıyı*]

T - t

ta₁ YER: Qerxan. <s.> eş, eşit güçteki hasım, eş olanaklı. EŞ ANL: *ta₁*.

ta₂ <f.ilgeci> dönmeyi belirtir.

ta₃ bura. BKZ: *tiya*.

tabûr <is.d.> tabur.

tabûrci <s.> taburcu.

tabûrci biyayış taburcu olmak.

tabûrci kerdış taburcu etmek.

tabût (Ar.) <is.d.> tabut. EŞ ANL: *secere*.

tac (Ar.) <is.d.> taç.

taca serri baş taçı.

taçarnayen <is.d.> çalkalama.

taçarnayış <gçl.f.> çalkalamak (kabı su ile vb.). *To fraqi taçarnay?* Tabakları çalkaladın mı? [*taçarneno*; em.k. *taçarnı*]

tadaye/i <or.e./d.> çevrili, bükülü, bükük.

tadayen <is.d.> 1) çevirme, kıvrırma, bükme. 2) burma. 3) burkma.

tadayış <gçl.f.> 1) çevirmek, kıvrırmak, bük-mek. *Çitek biyo hi, tadı kı, wa awa cı bivijyo!* Kumaş ıslanmış, çevir ki suyu çıksın! 2) burmak. *Ez kı ariqiyaya, mı qolika xo tadê cı ra çır çır aw rijiyê.* Ben terleyince gömleğimi çıkarıp burdum şırl şırl su aktı. 3) burkmaq. *Qolê cı metadı!* Kolunu burkma! [*tadano*; em.k. *tadı*]

cı tadayış 1) yöneltmek. *Ey o tada cı kı pıro do, hıma nêşa xo cı resno.* O kendisini vurmaya yöneltti, ama yetiemedi. 2) tokatlamak. *Ey sileyê tadê cı.* Ona bir tokat attı.

pa tadayış beraberinde çevirmek.

tadayok <s.> dönüşlü.

tadayox <is.e.d.> çeviren, bük-en.

tadayayen <is.d.> 1) çevrilme, kıvrılma, bükülme. 2) burulma. 3) burkulma.

tadeyayış <gçs.f.> 1) çevirilmek, kıvrılmak, bükülmek. *A gındırıka tadeyena.* O teker çeviriliyor. 2) burulmak. 3) burkulmak. *Lınga mı tadeyê, ezo nêşena bêra.* Ayağım burkuldu, gelemiyorum. [*tade-yeno*; em.k. *tadeyi*]

cı tadeyayış yönelmek. *O tadeya cı, nêşa xo cı resno.* O yöneldi, yetiemedi.

tahda <is.d.> 1) baskı. 2) eziyet.

tahda antış eziyet çekmek.

tahda biyayış 1) baskı olmak. 2) eziyet olmak.

tahda kerdış 1) baskı yapmak. *Kes kı kesnay rê tahda bıkeru, kesna kesi rê tahda keno.* Kimki başkasına baskı yaparsa, başkası da ona baskı yapar. 2) eziyet etmek.

tahda vinayış 1) baskı görmek. 2) eziyet

görmek.

tahdaker <is.e.d.> baskıcı.**tahdavinayox** <is.e.d.> 1) baskı gören. 2) eziyet gören.**tahdayın** <s.> 1) baskılı. 2) eziyetli.**ta'hlık** YER: Mexmûr. BKZ: *tallêk*.**tahli** <is.ç.> tartaklama.**tahli dayış** tartaklamak.**tahli deyayış** tartaklanmak.**tahlidayox** <is.e.d.> tartaklayan.**tahlıke** (Ar.) <is.e.> tehlike. EŞ ANL: *lûk, bıva*.**tahlikeyın** <s.> tehlikeli.**tahlim** <is.e.> eğitme.**tahlim kerdış** eğitmek. *Estor kerd tahlim.* Atı eğitti.**tahlimker** <is.e.d.> eğitimci.**tahlimkerde/i** <or.e./d.> eğitilmiş olan, eğitilmiş.**tahmir** (Ar.) <is.e.> tamir, onarma. EŞ ANL: *qeyar*.**tahmir biyayış** tamir olmak, onarılmak.**tahmir kerdış** tamir etmek, onarmak.**tahmirat** (Ar.) <is.e.> onarım, tamirat.**tahmirker** <is.e.d.> tamirci.**tahmirxane** <is.e.> tamirhane.**tahmûl** (Ar.) <is.e.> tahammül.**tahmûl biyayış** tahammülü olmak. *Tahmûlê mı qe çinê bı.* Hiç tahammülüm yoktu.**tahmûl kerdış** tahammül etmek.**tahmûlker** <is.e.d.> tahammül eden.**tahnaye/i** <or.e./d.> öğütülmüş olan.**tahnayış** <gçl.f.> öğütmek. [*tahnenno*; em.k. *bitahni*]**tahnayox** <is.e.d.> öğütücü.**tahnebi** <is.d.> üzüm çeşidi. (Erken olan bir üzüm türü.)**tahneyayış** <gçs.f.> öğütülmek. *Xele tahneyayo?* Buğday öğütülmüş mü? [*tahneyeno*; em.k. *bitahney*]**tahret** (Ar.) <is.e.> taharet. *Bê tahret nımaz nêbeno.* Taharetsiz namaz kılınmaz.**tahret girotış** taharet almak.**tahret şikiyayış** taharet bozulmak.**tahsnahs** <s.> 1) tehlikeli 2) ne olduğu belli olmayan şey. *Mezelê Çolani tahsnahsi, kes çı ra terseno.* Çolan'ın mezarlığı tehlikelidir, insan korkar.**tahsil** <zf.> türetme, türetim.**tahsil kerdış** türetmek. *Ya tı perranê mı 'heta meşt anê, yazi gandê to ra tahsil kena!* Ya paramı yarına kadar getirirsin, ya da canından türetim!**ta'hsil** (Ar.) <is.e.> tahsil.**ta'hsil vinayış** tahsil görmek.

ta'hsildar <is.e.d.> tahsildar.

ta'hsildarey <is.d.> tahsildarlık.

taht BKZ: *teht*.

tahtil (Ar.) <is.e.> tatil.

tahtil biyayış tatil olmak.

tahtil kerdış tatil etmek.

tahtildar <is.e.d.> tatilci.

tahzil <is.e.> azarlama, öğüt.

tahzil dayış azarlamak, öğüt vermek. *O ame tiya, mı tayn tahzili day cı û tiya ra qewrna.* O buraya geldi, biraz azarlayıp burdan kovdum.

tahzildan <is.e.d.> azarlayan.

takêş VARY: *tekış*. <s.> 1) birbirine ters. *Çı ê postalê to wini takêşyê?* Ayakkabıların niye öyle birbirine terstir? 2) yükün ağır basan ve aşıya çeken tarafı.

takûwaten <is.d.> itekleme, kakma.

takûwatış <gçl.f.> iteklemek, kakmak. *Ez takûwaya û ravêrd şı.* Beni iteleyip gitti. [*takûweno*; em.k. *takû*]

pê takûwatış itişmek, birbirini iteklemek.

talabe YER: Qelacix. <is.d.> ot, yaprak demeti veya bağı. *Talabê velg bide bizo!* Keçilere bir demet yaprak ver! EŞ ANL: *tapal*.

talan (İr.) <is.e.> talan, çapul, yağma.

talan biyayış yağmalanmak.

talan kerdış yağmalamak.

talaney <is.d.> talanlık.

talanker <is.e.d.> çapulcu.

talas (Tk.) <is.e.> talas. EŞ ANL: *pirşûg*.

talax (Tk.) <is.e.> dalak.

talaxê hingimêni petek.

talazik <is.d.> rüzgar hortumu. EŞ ANL: *zolek*.

talazik geyrayış rüzgar hortumu dolaşmak. *Talazika geyrena, simbêla hewadê!* Rüzgar hortumu dolaşiyor, tahıl demetlerini kaldırın!

talazik qılayayış rüzgar hortumu kopmak. *Talazik qılayê, simbêli şanay xo ver û berdi.* Rüzgar hortumu koptu, tahıl demetlerini önüne katıp götürdü.

tall (Phlv. taxl) <s.> acı (patlıcan acısı).

tall biyayış acı olmak.

tall kerdış acı yapmak. *To bancanêna şami kerda tall.* Yemeği bir patlıcanla acı yapmışsın.

tallêk VARY: *tallık*; *ta'hlık*. <is.d.> bir çeşit yenmeyen geniş yapraklı, acı ot.

tallık YER: 'Hesûd. BKZ: *tallêk*.

tallinc <s.> acımsı, acımtırak (patlıcan acısı).

tallkûn YER: Bêsin. <is.d.> burçak çeşidi. (Yabanda bulunur, yenir bir burçak çeşidi.) EŞ ANL: *lemkûwek*.

tallkûwek <is.d.> dalları kabak gibi çevresine sarılıp uzayan, asma yaprağı büyüklüğündeki dal ve yaprakları yağda kavrulup yenen bir bitki. EŞ ANL: *lemkûwek?*

tall'sa <is.d.> bir elma çeşidi.

tall'sayêr <zf.> bir elma ağacı çeşidi.

tallyêk <is.d.> üzüm çeşidi. EŞ ANL: *lûwek*.

talox <zf.> talok.

talox eştiş ertelemek.

tam (Ar.) <zf.> tam. *Varani tam hirê roji ramit.* Yağış tam üç gün sürdü

'tam <is.e.> lezzet, tat. *'Tamê goştê arwêşandê koviya, ê kedikerdiya weşêryo.* Yabani tavşanların etinin tadı, evcil tavşanların etinden daha lezetlidir.

'tam cı dayış tatlandırmak, tat vermek, lezetlendirmek.

'tam cı deyayış tat verilmek, lezetlenmek.

'tam cı şıyayış imrenmek. (Beğenilen, hoşlanılan bir şeyi edinme veya bir yiyeceği yeme isteği duymak.)

'tam girotiş tat almak. *To finê 'tamê feki giroto.* Bir kere ağzının tadını almışsın.

'tam kerdış tatmak.

'tamê feki ağız tadı.

'tamê xo vinayış kıvamını bulmak.

tamar <is.d.> damar.

tamarın <s.> damarlı.

tamarvaş <is.e.> sinirlik yaprağı. (İltihapları kurutan yenilmese bir ot.)

'tamcıdayox <is.e.d.> tatlandıran, lezetlendiren.

'tamin <s.> lezetli, tatlı.

'tamozik <is.d.> teşvik.

'tamozik biyayış teşvik olmak, tutkun olmak. *'Hend 'tamozikê werdi mebi!* Yemeğe o kadar tutkun olma!

'tamozik kerdış teşvik etmek, tutkun hale getirmek.

'tamsal <s.> tatsız, lezetsiz. *Na şamiya to 'tamsala.* Bu yemeğin tatsızdır. EŞ ANL: *bêcrom, bê'tam*.

tanqlori YER: Bibol. <zf.> tepe takla. EŞ ANL: *tinqilozi*.

tanqo <s.> kısa saç (kadın için). EŞ ANL: *qolek*.

tanqo kerdış saçını kısaltmak. *A keyneker porrê xo kerdo tanqo.* O kız saçını kısaltmış.

tap <is.d.> plato. (Engebeli bir arazide yüksekçe düz bir yayla.)

tapal <is.d.> bağlam, demet. (Sarılmamış ot, yapraklı dal demeti veya bağı.)

tapan <is.e.> sürgü. (Tarlaya atılan tohumu örtmek için gezdirilen, ağaçtan geniş tahta.)

tapan biyayış sürgü çekilmek (ekili tarlaya).

tapan kerdış sürgü çekmek, yüzeyini düzeltmek.

tapanker <is.e.d.> sürgü çeken.

tapankerde/i <or.e./d.> sürgü çekilmiş.

tapı <is.e.> tapu.

tapı biyayış tapulanmak.

tapı kerdış tapulamak.

tapıbiyaye/i <or.e./d.> tapulanmış olan, tapulu.

tapıdar <is.e.d.> tapucu.

tapıkerde/i <or.e./d.> tapu edilmiş olan, tapulu.

taprês <zf.> ayak dolanması.

taprêsi biyayış ayakları dolaşma. *Ez veşta, taprêsi biya û gunaya 'ero.* Koştum, ayaklarım dolaştı, düştüm.

taq <zf.> ta, dek, değin, kadar. *O taq Gughayıg ra koyayo Bûdrana.* O ta Gudhayig'dan Budaran'a gelmiş.

taqet (Ar.) <is.e.> takat. EŞ ANL: *êlet, hêle.*

taqiloji BKZ: *tinqilozi.*

taqle <is.e.> takla.

taqle eştiş takla atmak.

taqleestox <is.e.d.> taklacı.

taqloji YER: 'Hesûd. BKZ: *tinqilozi.*

tarı (Phlv. târîg/k) <s.> karanlık.

tarı biyayış kararmak, karanlık olmak.

tarı dı mendış karanlıkta kalmak. *Çıla şî hewna, ma tarı dı mendi.* Lamba söndü, karanlıkta kaldık.

tarı kerdış karartmak, karanlık etmek.

tarı ra tarı karanlıktan karanlığa.

tıp û tarı kap karanlık.

tarıdimende/i <or.e./d.> karanlıkta kalan.

tariker <is.e.d.> karartan, karanlık eden.

tariqat (Ar.) <is.e.> tarikat.

tariqat kewtiş tarikata girmek.

tarix (Ar.) <is.e.> tarih. *Herkes qeçekê/ domanê tarixdê xoyo* (Said Çiya). Herkes kendi tarihinin çocuğudur.

tarixdar <is.e.d.> tarihçi.

tarixin <s.> tarihli.

tarixî <s.> tarihi.

tarpûn <is.e.> baldıran (bot.).

tarr <is.e.> salata. EŞ ANL: *selate.*

tarr û tûr salata çeşitleri.

tarûmar (İr.) <s.> dağınık, karışık.

tarûmar biyayış dağılmak, birbirine karışmak.

tarûmar kerdış dağıtmak, birbirine karıştırmak.

tas <is.d.> tas.

tase <is.e.> bütçe. *Mêrdey mı xumar kerd, malê ma pêro rada, tasey ma kerd vila.* Kocam kumar oynadı, tüm malımızı yitirdi, bütçemizi dağıttı.

tasek <is.d.> küçük tas.

taşıyayış <gçs.f.> tıraş olmak. [*taşiyeno;* em.k. *bitaşyi*]

taşte/i VARY: *taste/i.* <or.e./d.> tıraşlı.

taştên <is.d.> tıraş.

taştış <gçl.f.> tıraş yapmak. [*taşeno;* em.k. *bitaşî*]

taşttox <is.e.d.> berber.

taşttoxey <is.d.> berberlik.

taşûten <is.d.> çalkalama.

taşûtiş <gçl.f.> çalkalamak. *Fıraqi biyê leymini, ina bitaşû!* Tabaklar kirlenmiş, onları çalkala! [*taşûweno;* em.k. *bitaşû*]

taşûyayen <is.d.> çalkalanma.

taşûyayış <gçs.f.> çalkalanmak. *Fıraqi taşûyayê?* Tabaklar çalkalanmış mı? [*taşûyeno;* em.k. *taşû*]

Tatar <öz.e.d.> Tatar.

Tataristan <öz.e.> Tataristan.

tav₁ <is.d.> hışım, şidetli yağmur. (Gelip geçen şidetli yağmur.)

tav amayış hışım gibi yağmur gelmek, şidetli yağmur gelmek. *Hendik tava yaxeri nêameya, tı şo keye!* Şidetli yağmur bastırmadan eve git!

tav pıro dayış hışım gibi yağmur vurmak, şidetli yağmur vurmak. *Tav da rezi ro, engûr pêro rijnê 'erd.* Bağa hışım gibi yağmur vurdu, bütün üzümü döktü.

tav₂ VARY: *taw.* <is.d.> kabul, geçerlilik, kabul sayma. *Na kay tav nêbi, ma fina kay bikemî.* Bu oyun sayılmadı, yine oynayalım. EŞ ANL: *qebûl.*

tav biyayış geçerli olmak, sayılmak. *Na kay tav nêbi, bê ma fina kay bikemî!* Bu oyun sayılmadı, gel yine oynayalım!

tav kerdış kabul etmek, saymak (oyunda saymak).

tava (İr.) <is.e.> tava.

tavil YER: Sivere. <is.e.> kısa bir süre. *Tavilê mı goştarey kı!* Kısa bir süre beni dinle!

taw₁ (İr.) <is.e.> tav. (İşlenecek bir nesnede bulunması gereken ısının, nemin yeterli olması durumu.)

taw₂ BKZ: *tav₂.*

tawiz (İr.) <is.e.> ödün. *Tawiz medı cı, wa 'hend qisey nêkero!* Ödün verme, o kadar konuşmasın! EŞ ANL: *vêr₃.*

taxım (Tk.) <is.e.> takım.

taxımdaş <is.e.d.> takım arkadaşı.

tay₁ <s.> yaşıt, emsal, denk. *Lajê mın û lajdê toya tay pêyê.* Benim oğlumla senin oğlun yaşittir. EŞ ANL: *têçax.*

tay₂ <zf.> yandaş.

tay girotiş yandaş olmak. *Ma lej kerdê, ey tay mı girot.* Kavga ediyorduk, o benim yandaşım oldu.

tayfûn (İng.) <is.d.> tayfun.

tayın₁ (Ar.) <is.e.> tayın.

tayın kerdış tayın etmek.

tayın₂ <belgis.zm.bük.> bazıları. *Tayın vatê "şo", tayın vatê "meşo"!* Bazıları "git", bazıları "gitme" diyordu! EŞ ANL: *tayna₁.*

tayn₁ <belgis.s.> bazı. *Tayn merdimi do bêrê tiya.* Bazı adamlar buraya gelecek.

tayn₂ <zf.> 1) az, biraz. *No nan tayno.* Bu ekmeğe azdır. 2) kısık. *Vengê mıziki tayno.*

Müziğin sesi kısaktır.

tayn biyayış 1) azalmak. *Bı tayn. Azaldı.* 2) kısılmak. EŞ ANL: *peysayış.*

tayn kerdış 1) azaltmak, seviyesini düşürmek. *Awer tayn kı!* Suyu azalt! 2) kısmak. *Vengê mıziki tayn kı!* Müziğin sesini kıs!

tayn mendış az kalmak.

tayn tayn azar azar. *Tayn tayn bıdı!* Azar azar ver!

tayn verdayış az bırakmak.

tayn vêşi az çok.

tayna az daha, biraz daha. *Tayna bıdı mı!* Bana biraz daha ver!

taynêri daha az, en az.

tayna(n) bazıları. BKZ: *tayni.*

tayna biraz daha. BKZ: *tayn₂.*

taynek <zf.> azıcık, asgari, birazcık. *Taynek taynek bıdı!* Azıcık azıcık ver!

taynekna biraz daha. *Taynekna vêşi kı!* Biraz daha çoğalt!

taynekê <belgis.s.> azıcık. *Taynekê aw bıdı mı!* Azıcık su ver bana! EŞ ANL: *'hebekê, pıranekê.*

tayney <is.d.> azlık.

tayni <belgis.zm.> bazıları. *Tayni vanê "tı ji şo".* Bazıları "sen de git" diyor.

tayn tayni bazıları. *Tayn tayni qe qısa ra fahm nêkenê.* Bazıları laftan hiç anlamıyor.

tayna(n) <bük.> bazıları. *Taynan mı rê va:* "Tı do tiya ra şırê". Bazıları bana, "burdan gideceksin" dedi.

taynker <is.e.d.> 1) azaltan. 2) kısan.

taynkerde/i <or.e./d.> 1) azaltılan. 2) kısıltılan.

taynpıra <s.> bazıları, bir kısım insan. *Taynpıra mı rê vanê, "tı xintê".* Bazıları bana "delisin", diyor.

taynpırayın <s.> bazıları, kimisi.

tazi (İr.) <is.d.> tazı. *Bokana nan arwêş bo, tı zi tazi bê!* (bedd.) İnşallah ekmek tavşan olur, sen tazı! (Yemek için ekmek bulamayasın anlamına gelir.)

teba YER: Qelacıx. BKZ: *teva.*

tebab (Ar.) <is.e.> tavaf.

tebab kerdış tavaf etmek.

tebarık <is.d.> uğur sayılan toprak.

tebek VARY: *tevek; tebex.* <is.d.> şap hastalığı. (Sığırlarda, ağız ve tırnaklar arasında kabarcıklar görünmesiyle, yüksek ateşle beliren, genellikle arıza bırakan bulaşıcı hastalık.)

tebek biyayış şap hastalığına yakalanmak.

tebekin <s.> şap hastalıklı.

teber BKZ: *tever.*

tebeşir (İr.) <is.e.> tebeşir.

tebeşirin <s.> tebeşirli.

tebex YER: Qelacıx. BKZ: *tebek.*

Tecal (Ar.) <öz.e.> 1) Mehdî. 2) Deccal. (Kıyamete yakın bir zamanda çıkacağına inanılan yalancı ve kötü yaratılışlı kimse) EŞ ANL: *Mehdi.*

tecaley <is.d.> 1) mehdîlik. 2) deccallık.

tecel <is.e.> kader. VARY: *tejel.*

tecelsiya <s.> kötü kaderli.

tedarık (Ar.) <is.e.> 1) tedarik, hazırlık, sağlama. 2) ünlem.

tedarık girotış önlem almak. *Tedarikê xo bıgi!* Önlemini al!

tedarık kerdış 1) tedarik etmek, bulmak, sağlamak. 2) önlem almak. *Tedarikê cı bıki!* Önlemini al!

tedarık vinayış tedarikte bulunmak, hazırlık yapmak. *Ezo tedarikê xo vinena.* Ben hazırlığımı yapıyorum.

tedarıkın <s.> tedarikli, önlemlî, hazırlıklı.

tedarıkker <is.e.d.> tedarik eden, bulan, sağlayan.

tedarıkvinayox <is.e.d.> tedarikte bulunan, hazırlık yapan.

tedbir (Ar.) <is.d.> tedbir.

tede <zf.> 1) kendisinde, beraberinde, eşliğinde, kendinle. *Sûk ra nan tede biya!* Şehirden beraberinde ekmek getir! *Awer ji tede beri!* Suyu da beraberinde götür! 2) içinde, de. *Tı weynayê lêni miyan, tede tevayê bı?* Tencerenin içine baktın mı, içinde bir şey var mıydı? 3) onunla, onda. *Ded Sefer şiyê sûk, Selim zi tede şı.* Sefer amca şehre gidiyordu, Selim de onunla gitti. *O mêrdek kam bı, tede tıfing bı?* O adam kimdi, onda silah var mıydı? EŞ ANL: *tey₂.*

tede bahs kewtış onunla iddaya girmek.

tede berdiş beraberinde götürmek. *Pêranê xo tede beri!* Babanı ve anneni beraberinde götür!

tede biyayış onunla olmak. *Ê tiya ra şı, o zi tede bı?* Onlar burdan giderken, o da onlarla mıydı?

tede kar kerdış 1) etki yapmak. *'Hendık day pıro, qe tede kar nêkerd.* O kadar dövdü ki, hiç etki yapmadı. 2) kâr etmek (onda), kazanç elde etmek.

tede mendış 1) çıkmaza girmek, içinde kalmak. 2) onda kalmak. *Ey mey xo roti, dirê bizi tede mendi.* O koyunlarını sattı, bir kaç keçi onda kaldı.

tedemende/i <or.e./d.> 1) çıkmaza giren, içinde kalan. 2) onda kalan.

tedey BKZ: *teyestey.*

tegel <is.e.> overlok. (Elbisenin kenarlarını iiple dikip sökülmesini engellemek.)

tegel kerdış overlok çekmek. *Koşanê çiteki tegel kerê, wa cı ra lay nêviradeyê!* Kumaşın kenarlarına overlok çekin, ipleri sökülmesin!

tehni <is.ç.> itme, itekleme, itiş.
tehni dayış itelemek.
pê tehni dayış itişmek.
tehni deyayış itilmek.
teht YER: Qerxan. VARY: *taht*. <is.e.> massif kaya, yekpare taş, düz büyük yassı taş.
tej YER: Qerxan. <is.e.> kara çadır içinde bölme.
tejel BKZ: *tecel*.
tek tük tek tük.
tekbir (Ar.) <is.d.> tekbir.
tekelif <is.e.> davet.
tekelif biyayış davet edilmek.
tekelif kerdış davet etmek. *Rojna, no pêrê xo tekelifê komda xo keno*. Başka gün, bu babasını çadırına davet eder.
tekelifbiyayox <is.e.d.> davetli, davet edilen.
tekelifkerdax <is.e.d.> davet eden.
teker (Tk.) <is.d.> teker. EŞ ANL: *gındırık*.
teker biyayış tökezlenmek, sendelemek. *Her teker bı û guna 'ero*. Eşek sendeleyip düştü.
tekin YER: Sinag. BKZ: *netekin*.
tekış YER: Sinag. BKZ: *takêş*.
tekiya <s.> halî, vakti yerinde olanların evi. *Key şıma zeno ze tekiya, kesi kêver ra dest veng nêrişenê*. Çok varlıklı bir eviniz var, kimseyi kapıdan boş çevirmiyorsunuz.
teknik (Fr.) <is.e.> teknik.
tekniker (Alm.) <is.e.d.> tekniker.
tekstil (Fr.) <is.e.> tekstil.
telafûn (Fr.) <is.e.> telefon.
telafûn akerdış telefon açmak.
telafûn kerdış telefon etmek.
telbis <is.e.> yağan yağmurun toprağa derin işlemesi.
telbis kewtiş yağmurun derine işlemesi. *Telbisê 'erdi kewto*. Yağmur çok derine işlemiş.
telebzon (Fr.) <is.e.> televizyon.
telegıraf (Fr.) <is.e.> telegıraf.
telegıraf antış telegıraf çekmek.
teli <is.e.> diken. *Derzında şariya, teli xo vejeno (atas)*. Elin iğnesiyle, kendi dikenini çıkarıyor. (İnsanları kullanmak anlamına gelir.)
teli hera deve dikenî, kangal. (Bir metre yüksekliğinde, ucundaki çiçeğin etrafı dikenlerle çevrili, tohumlu, ispiroto renginde saçlı çiçeği olan bir diken çeşidi.)
teli kerdış dikenle çitlemek.
teliyo siya karadiken.
telikerde/i <or.e./d.> dikenle çitlenmiş olan.
teliyin <s.> dikenli.
telleb <zf.> aşım, atların kuzgunluk dönemi. (Atların eşleşme isteği dönemi.)
telleb amayış çiftleşmek (at için).
telleb dayış çiftleştirmek (at için).
tellebe/i <is.e./d.> öğrenci.

tellebeyin <is.d.> öğrencilik.
telq <is.d.> serpilme, büyüme.
telq dayış serpilmek, büyümek. *Nê lajeki telq dayo*. Bu oğlan serpilmiş. EŞ ANL: *têra biyayış*.
telqayen <is.d.> doğurma (kurt, kedi, köpek için).
telqayış YER: Qelacix. <gçs.f.> doğurmak (kurt, kedi, köpek için). [*telqeno*; em.k. *bitelqı*]
telqeyayış YER: Qelacix. <gçs.f.> doğurulmak (kurt, kedi, köpek için). [*telqeyeno*; em.k. *bitelqey*]
telqınayış <gçs.f.> takla attırmak. [*telqıneno*; em.k. *bitelqını*]
telqın (Ar.) <is.d.> telkin.
telqın dayış telkin vermek.
telxele VARY: *telxene*. <is.e.> kargaşa, karışıklık, düzensizlik. EŞ ANL: *tertele*.
telxele biyayış karışıklık olmak, kargaşa olmak. *Telxeley dewda ma boll ramit*. Köyümüzün karışıklığı çok sürdü.
telxele dı kewtiş kargaşaya düşmek. *Ez kewta telxeledê şıma dı, mı nêşa şıra*. Kargaşanıza düştüm, gidemedim.
telxele miyan finayış karışıklık yaratmak (kışkırtarak). *Telxele vışt cı miyan*. İçlerinde karışıklık yarattı.
telxele vetış kargaşa çıkarmak.
telxene BKZ: *telxele*.
'tem <is.d.> gönül. EŞ ANL: *zerri*.
'tem cı finayış gönlünü düşürmek, sevdalanmak.
'tem cı kerdış gönül vermek, aşık olmak.
'tem cı kewtiş gönlü düşmek. *Mı kı keynek di, 'tema mı kewt cı*. Kızı görünce, kendisine gönlüm düştü. EŞ ANL: *zerri cı kewtiş*.
'tem dekewtiş gönlü düşmek.
'tem tey biyayış gönlü olmak, sevip istemek.
'tem tey estış gönlü olmak, sevip istemek. *Tema keyneker tey esta, hıma lajeko nêwazeno*. Kızın gönlü var, ama oğlan istemiyor.
temafil <is.d.> otomobil.
temam (Ar.) <zf.> tamam.
temam kerdış tamamlamak.
temamê cı tümünden, tümü.
temamey <is.d.> tamamı.
temameya tamamıyla.
temamkerde/i <or.e./d.> tamamlanan.
temase <is.e.> seyr.
temase kerdış seyretmek, izlemek. *Ezo temasey telebzoni kena*. Ben televizyon izliyorum.
temasekerdax <is.e.d.> seyirci.
tembel (İr.) <s.> tembel.

tembel biyayış tembelleşmek, tembel olmak.
tembel kerdış tembelleştirmek.
tembeleya tembelce, tembellikle.
tembelin <is.d.> tembellik.
tembelxane <is.e.> tembellane.
tembey (Ar.) <is.e.> tembih.
tembey kerdış tembihlemek.
tembeyker <is.e.d.> tembihleyen.
tembeykerde/i <or.e./d.> tembihlenmiş olan.
tembore <is.e.> tambura.
tembore cenayış saz çalmak.
tembori <is.d.> ibik. (Horozların kafasının üstündeki kırmızı et.)
temekar <s.> aç gözlü, gözü doymayan.
temekarey <is.d.> aç gözlülük.
temekarey kerdış aç gözlülük yapmak. EŞ ANL: *çimveyşaney kerdış*.
teminat (Ar.) <is.e.> garanti.
tempox <is.e.> ponpon.
tempoxın <s.> ponponlu.
temxêlik VARY: *têxmêlik*. <is.d.> salıncak. EŞ ANL: *hêlik, hêlkan, çançolik*.
ten (İr.) <is.e.> ten. (İnsan vücudunun dış yüzü.)
tendûr BKZ: *tenûr*.
tene <is.e.> 1) tahıl. 2) tane, adet. *Çend teney bi?* Kaç tane idi? EŞ ANL: *'heb*.
tenek <is.e.> tanecik.
tenekna VARY: *tenena*. biraz daha.
tenekê <zf.> azıcık, biraz, birazcık. *Tenekê wini ra şo!* Birazcık öteye git! *Tenekê mendî bî kî, ez bikewa*. Az kalsın ki düşüyordum (düşmeme ramak kalmıştı).
tenekê mendış az kalmak.
tenekê verdayış azıcık bırakmak.
tenena BKZ: *tenekê*.
tenezûl (Ar.) <is.e.> tenezzül.
tenezûl kerdış tenezzül etmek.
teng (Phlv. tang) <s.> 1) dar (en için). 2) tahammülsüz.
sero teng biyayış 1) kısırılmak. *Dî koya miyan dî, ey sero biya teng*. O iki dağın arasına kısırılmış. 2) üstünde daralmak. *Qolîk ey sero biya teng*. Gömleği daralmış.
sero teng kerdış 1) kısırtmak. (Kaçamayacak bir duruma getirmek.) *Dî bana miyabeyn dî, tırtoxi sero kerdâ teng*. Hırsızı iki ev arasına kısırmışlar. 2) üstünde daraltmak (giysinin).
teng biyayış daralmak.
teng cî amayış zora gelmek, dara düşmek. *Ekî teng yeno cî, remeno şîno*. Zora gelince, kaçıp gider.
teng cî ardış zora düşürmek, dara getirmek.
teng definayış 1) dara düşürmek. 2) sıkıştırmak. 3) para sıkıntısına düşürmek.

teng dekewtış 1) dara düşmek, zor durumda kalmak. *Dışmena gan werd mî ser, ez kewta teng*. Düşman bana saldırdı, zora düştüm. 2) sıkışmak. 3) para sıkıntısına düşmek. *Ekî teng dekewno, yeno mî hetek*. Para sıkıntısına düşünce, yanıma gelir.

teng finayış 1) dara düşürmek. 2) sıkıştırmak (dar yere). 3) para sıkıntısına düşürmek.

teng kerdış daraltmak.

teng kewtış 1) dara düşmek, zor durumda kalmak. *Dışmena gan werd mî ser, ez kewta teng*. Düşman bana saldırdı, zora düştüm. 2) sıkışmak (dar yere). 3) para sıkıntısına düşmek.

tenganey <is.d.> maddi darlık. *Ma desta perrey çiniyê, mayê tenganey ancemî*. Elimizde para yok, darlık çekiyoruz.

tenganeyantox <is.e.d.> darlık çeken.

tengek <s.> daracık, dapdaracık.

tengey <is.d.> darlık.

tengker <is.e.d.> daraltan.

tengkerde/i <or.e./d.> daraltılmış olan.

tengvınayey/i <or.e./d.> dar görülen.

tengvinox <is.e.d.> dar gören, dar görüşlü.

tenha (İr.) <s.> تنها.

tenik <s.> ince (kumaş, kağıt vb.).

tenik biyayış incelmek, ince olmak.

tenik kerdış inceltmek. *Dawitey xo tenik kerê!* Sıvanızı inceltin!

tenikbiyayey/i <or.e./d.> incelmüş olan.

tenikey <is.d.> incelik.

tenikker <is.e.d.> incelten, inceltici.

tenikkerde/i <or.e./d.> inceltilen, inceltilmiş.

teni <is.d.> (Tencereye, saca yapışan karartı.)

teniya is ilce. *Riyê lajeki kerd teniya û qewrna*. Oğlanın yüzünü ise bulayıp kovdu.

teniya BKZ: *tenya*.

teniyın <s.> isli. *Lên biyo teniyın*. Tencere is tutmuş.

tenke <is.e.> teneke.

tenkedar <is.e.d.> tenekeci.

tenkeyın <s.> tenekeli.

tentene <is.e.> dantel.

tenûr <is.d.> tandır.

tenya <zf.> yalnız, sadece, salt. *Tenya tî bê mî hetek!* Sadece sen yanıma gel!

tenya mendış yalnız kalmak.

tenya verdayış yalnız bırakmak.

tıp û tenya yapayalnız. *Ez tıp û tenya menda*. Ben yapayalnız kaldım.

tenyamende/i <or.e./d.> yalnız kalan.

tenyaverdayey/i <or.e./d.> yalnızlaştırılan, yalnız bırakılan.

tenyaverdayox <is.e.d.> yalnız bırakan, yalnız bırakılan.

tenyayey <s.> yalnızlık.

teori (Fr.) <is.e.> teori.

tep-rep <is.d.> patırtı, gürültü (yürürken).

tepe (İt.) <is.e.> tapa, tıkaç.

tepe piro dayış tapalamak, tıkaçlamak. *Tepe sûser ro dê!* Şişeyi tapalayın!

tepelig <is.e.> kafatası tepesi. *Tepelîgê mi werişt.* Kafam bozuldu, tepem attı.

tepestiş BKZ: *tepiştış*.

tepeyin <s.> tapalı.

tepeşyayen <is.d.> 1) tutuklanma, yakalanma. 2) tutulma.

tepeşyayış <gçs.f.> 1) tutuklanmak, yakalanmak. *Mi nêşa pılsa ver dı birrema, ez tepêşyaya.* Polisin önünde kaçamadım, tutuklandım. 2) tutulmak. *Ez kı sinayoxa xo vinena, zıwanê mi tepêşyeno.* Sevgilimi görünce, dilim tutuluyor. [*tepeşyeno*; em.k. *tepeşyi*]

tepeşyayox <is.e.d.> tutsak.

tepike <is.d.> topak.

tepike sili tezek. (Yakıt olarak kullanılan kurutulmuş sığır tersi.)

tepinkin <s.> topaklı.

tepisıyayen <is.d.> basılıp sıkışma.

tepisıyayış <gçs.f.> sıkışmak (basılıp). *Ez şıya kı, dar bindı mendo û tepisıyayo 'ero.* Ben gittim ki, ağacın altın da kalıp, yere basılıp sıkışmış. [*tepisıyeno*; em.k. *bıtepisıyi*]

tepisnayen <is.d.> sıkıştırma (bastırıp).

tepisnayış <gçl.f.> sıkıştırmak (bastırıp). [*tepisneno*; em.k. *bıtepisni*]

tepişte/i <or.e./d.> tutumlu, tutkun.

tepiştên <is.d.> yakalama, tutuklama.

tepiştên dayış yakalatmak, tutuklatmak.

tepiştış VARY: *tepestiş*. <gçl.f.> 1) yakalamak, tutuklamak. *Cendirmey kewti ey dim û tepişt.* Jandarma onun ardına gidip tutukladı. 2) tutunmak. *Ey xo darêna tepişt bı kı, 'ero niro.* Yere düşmesin diye o bir ağaca tutundu. 3) tutmak, ele almak, elde bulundurmak. *Wa adırı nêtepeşo, destê xo veşneno.* Ateşi tutmasını, elini yakar. [*tepeşeno*; em.k. *tepeş*]

pê tepiştış 1) tutuşmak. *Bıvo sawıt pıra kı, pê tepêşê.* Ağaç balını sürdürdü ki, birbirini tutsunlar. 2) tutunmak (birbirine). *Pê tepêşê kı, şıma 'ero nîrê.* Tutunun ki, yere düşmeyesiniz. 3) tutmak (birbirini). *Pê tepêşê kı, wa kes nêwetaro şıma ser.* Birbirinizi tutun ki, kimse cesaret edip üstünüze gelemesin.

xo pa tepiştış bir şeye tutunmak. *Darê mi hetek bı, mi xo pa tepişt kı 'ero nira.* Düşmemek için yanımda bulunan ağaca tutundum.

xo tepiştış 1) tutmak (kendini). 2) tahammül etmek. 3) karşı koymamak.

tepişttox <is.e.d.> yakalayan, tutan.

tepişyayış YER: Feqi. <gçs.f.> uyuşmak. EŞ ANL: *hingilêşyayış*.

tepişznayış YER: Feqi. <gçl.f.> uyuşturmak. EŞ ANL: *hingilêşznayış*.

tepiya BKZ: *tepya*.

teproşnayış <gçl.f.> un ufak etmek, ufalamak (ekmeği vb.). *Mı nan teproşna sorba miyan û ezo wena.* Ben ekmeği çorbanın içine ufalayıp yiyorum. [*teproşneno*; em.k. *teproşni*]

tepya <arka ed. /zf.> 1) itibaren, -dan sonra. 2) geri.

aya tepya ondan sonra. *Ey zeki mı rê qısey pisi kerdı, aya tepya ez nêşıya ûja.* Onun bana söylediği kötü sözlerden sonra, artık oraya gitmedim.

ewra tepya bundan böyle, bugünden itibaren. *Ewra tepya mına vengê xo mekî!* Bundan böyle benimle konuşma!

nay ra tepya bundan sonra. *Nay ra tepya, aqilê xo bigı xo serre!* Bundan böyle, aklını başına topl!

naya tepya bundan sonra. *Naya tepya mı rê çiyê mevajı!* Bundan sonra bana bir şey söyleme!

newa tepya şu andan itibaren, şimdiden itibaren. *Newa tepya tenya meşo, tı cı ra tepya manenê.* Bundan sonra yalnız gitme, geri kalırsın.

tepya dayış geri atmak.

– **xo tepya dayış** geri adım atmak. *Xo tayn tepya dı!* Biraz geri adım at!

tepya eştış geri atmak, ertelemek, ötelemek (randevu işi). *Ez do desdê gulan dı bışıyayê tıxtori, wextê mı çinê bı, mı eşt tepya, hını ez do vistdê gulan dı şıra.*

tepya girotiş geri almak, baştan alma (saat için).

tepya mendış geri kalmak.

tepya şıyayış geriye doğru gitmek, gerilemek.

tepya verdayış 1) geri bırakmak. *To qeçê xo boll tepya verdayê.* Sen çocuklarını çok geri bırakmışsın. EŞ ANL: *peydi verdayış*. 2) aksatmak.

tepyadar <is.e.d.> gerici.

tepyamende/i <or.e./d.> geri kalmış.

tepyaşıyayen <is.d.> gerileme.

tepyaverdaye/i <or.e./d.> geri bırakılan, geri bırakılmış.

tepyayên <s.> gerideki.

teq-req <is.d.> patırtı, gürültü.

teq-req biyayış tıkırdanmak.

teq-req kerdış tıkırdamak, gürültü patırtı çıkarmak.

teq û req <d.> çangır çingır. *Tevera teq û reqa.* Dışarda çangır çingır.

teqa <is.d.> 1) mazgal, kör pencere (duvar-

- da). 2) gizli dolap (duvarda).
- teqawit** (Ar.) <s.> emekli.
- teqawit biyayış** emekliye ayrılmak.
- teqawit kerdış** emekliye ayırmak.
- teqawitey** <is.d.> emeklilik.
- teqaye/i** <or.e./d.> 1) patlak. 2) çatlak.
- teqayen** <is.d.> 1) infilak, patlama. 2) çatlama.
- teqayış** <ğçs.f.> 1) patlamak. 2) çatlamak. [teqeno; em.k. biteqı]
- teqez** <z.f.> 1) galiba, herhalde, sanırım. *Teqez kes ûja di çinê bi.* Galiba orda kimse yoktu. EŞ ANL: *ellazano.* 2) muhakkak, mutlaka. *Teqez cı rê vajê "ha!"* Kendisine muhakkak söyleyin "ha!"
- teqıç** YER: Bibol. <is.e.> toslama. (Alın veya boynuzla vuruş.) EŞ ANL: *tequş.*
- teqi** <is.d.> patlama sesi.
- teqnaye/i** <or.e./d.> 1) patlatılan. 2) çatlatılan.
- teqnayış** <ğçl.f.> 1) patlatmak. 2) çatlatmak. [teqnenno; em.k. biteqni]
- teqnayox** <is.e.d.> 1) patlatan. 2) çatlatan.
- teqteqoq** <is.d.> patpat.
- tequş** <is.e.> toslama. (Alın veya boynuzla vuruş.)
- tequş biyayış** toslanmak.
- tequş kerdış** toslaşmak. *Bê ma tequş bikemi!* Gel toslaşalım!
- teqwa** (Ar.) <is.d.> takva.
- teqwa dayış** takva vermek.
- teratûre** <is.e.> sinema, tiyatro. EŞ ANL: *tiranto.*
- terawi** (Ar.) <is.d.> teravi.
- terawi kerdış** teravi kılmak.
- terbiye** <is.e.> terbiye.
- terbiye biyayış** terbiye olmak.
- terbiye dayış** terbiye vermek.
- terbiye girotiş** terbiye almak.
- terbiye kerdış** terbiyelemek.
- terbiye vinayış** terbiye görmek.
- terbiyegırotox** <is.e.d.> terbiye alan.
- terbiyeker** <is.e.d.> terbiye eden.
- terbiyekerde/i** <or.e./d.> terbiyeli.
- terbiyevinaye/i** <or.e./d.> terbiye görmüş.
- terbiyevinayox** <is.e.d.> terbiye veren.
- terbiyeyin** <s.> terbiyeli.
- tere** (İr.) <is.e.> tere. (Yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)
- teres** <s.> teres. EŞ ANL: *pêzeveng.*
- terezi** (İr.) <is.e.> terazi.
- terezi ro dayış** terazilemek.
- terêne** BKZ: *terrine.*
- terfi** (Ar.) <is.e.> terfi.
- terfi kerdış** terfi etmek.
- terite/i** <or.e./d.> kazılı, törpülenmiş.
- teriten** <is.d.> kazıma, törpüleme.
- teriten dayış** kazıtmak, törpülemek.
- teritendayen** <is.d.> kazıtma, törpüleme.
- teritiş** <ğçl.f.> kazımak, törpülemek. *Ê asını tavn ser ra biter, wa ca kewo.* O demiri ucundan biraz kazı, yerine girsin. *Lêni giroto po, ey biteri!* Tencere altına almış, onu kazı! [tereno; em.k. biteri]
- teritox** <is.e.d.> kazıyan, törpüleyen.
- teriyaye/i** <or.e./d.> kazılmış olan, törpülenmiş.
- teriyayen** <is.d.> kazınma, törpülenme.
- teriyayış** <ğçs.f.> kazınmak, törpülenmek. *Binê lêni teriyayo?* Tencerenin altı kazınmış mı? [teriyeno; em.k. biteriyi]
- terk** (Ar.) <is.e.> terk.
- terk kerdış** VARY: *terknayış.* terk etmek, ayrılmak.
- terkiyaye/i** <or.e./d.> soğuktan çatlamış olan deri.
- terkiyayış** <ğçs.f.> çatlamak (soğuktan deri için). *Serd ra destê mı pêro terkiyayê.* Soğuktan ellerim tamamen çatlamış. [terkiyeno; em.k. biterkiyi]
- terknayış** BKZ: *terk kerdış.*
- ternaye/i** YER: 'Hesran. <or.e./d.> 1) terk edilen. 2) bırakılan. 3) boşanmış olan.
- ternayen** YER: 'Hesran. <is.d.> 1) terk etme. 2) bırakma. 3) boşama.
- ternayış** YER: 'Hesran. <ğçl.f.> 1) terk etmek. 2) bırakmak. 3) boşamak (kadın veya erkek için). [terneno; em.k. biterni] EŞ ANL: *verdoyış.*
- ternayox** YER: 'Hesran. <is.e.d.> 1) terk eden. 2) bırakan. 3) boşayan.
- terneyayen** <is.d.> 1) terk edilme. 2) bırakılma. 3) boşanmış.
- terneyayış** <ğçs.f.> 1) terk edilmek. 2) bırakılmak. 3) boşanmak. [terneyeno; em.k. biterneyi]
- terp** <is.d.> lap. (Yumuşak ve ağır bir şey düştüğünde çıkan ses.) *Mir mı dest ra terp gına 'ero* Hamur elimden lap diye yere düştü.
- terpi** <is.d.> patırtı, gürlü, ayak sesi.
- terpi biyayış** patırdamak.
- terpi kerdış** patırdatmak.
- terpoş** <is.e.> püskül.
- terpoşın** <s.> püsküllü.
- terqınaye/i** <or.e./d.> kıtır kıtır kurutulmuş olan (ekmek için).
- terqınayış** <ğçl.f.> ateşte kurutmak (ekmek için). *Mı nan terqına kı, xo rê bûra.* Ekmek kuruttum ki kendime yiyeyim. [terqnenno; em.k. biterqni]
- terqiyaye/i** <or.e./d.> kuru olan (ekmek için).
- terqiyayış** <ğçs.f.> ekmeği ateşe tutarak ya da sacın üstünde kurumak. *No nan adiri vero terqiyayo.* Bu ekmek ateşin önünde

kurumuş. [*terqiyeno*; em.k. *biterqyi*]

terriner (İr.) VARY: *terêne*. <is.e.> tarhana. (Tuzlu ayran çökeltisi kurutulmuşu.)

terriner <s.> yaş (odun için). *Kolî terrineri weş nêveşenê*. Yaş odunlar iyi yanmaz.

terriner û wişk yaş ve kuru. *Îna terriner û wişk têmiyan di veşnay (deyim)*. Yaş ve kuruyu birlikte yaktılar.

terrinerin <s.> yaş (odun).

ters (Phlv. tars) <is.e.> korku. *Ters mergê lûwero (atas)*. Korku tilkinin ölümüdür. EŞ ANL: *xewf*.

ters cı dayiş korku vermek. *Şo, tersê cı di kî, wa fina niro tiyayey*. Git bir korku ver ki, yine buralara gelmesin.

ters pize kewtiş içine korku doğmak. *Wexto kî kes to vineno, ters kewno kesî pize*. Seni görünce, insanın içine korku doğuyor.

ters û lerz tiril tiril titremek (korkudan). *Bî ters û lerza, tî nêşenê tevayê bikerê!* Korkudan tiril tiril titreyerek bir şey yapamazsın!

tersa korkuyla. *Bî tersa kes nêşeno çiyê bîkero*. İnsan korkuyla bir şey yapamaz.

tersanok VARY: *tersinok*; *tersok*. <s.> ödle, korkak.

tersayış <gcs.f.> korkmak. *Homay ra bitersî!* Allah'tan kork! [*terseno*; em.k. *bitersî*]

tersaynayiş <gcl.f.> korkutmak. [*tersayneno*; em.k. *bitersaynî*]

tersaynayox <is.e.d.> korkutan.

tersinok BKZ: *tersanok*.

tersok BKZ: *tersanok*.

tertele <is.e.> kargaşa, karışıklık, düzensizlik. EŞ ANL: *telxele*.

tertele biyayiş karışıklık olmak, kargaşa olmak.

tertele miyan finayiş karışıklık yaratmak (kışkırtarak).

tertîb (Ar.) <is.e.> tertip.

tertîbey <is.d.> tertiplik.

tertûl₁ <is.e.> tırtıl.

tertûl₂ YER: Qelacix. BKZ: *tûl₁*.

terwende <is.e.> ender, nadiren. *Keydê şîma dî, çiyô terwende tîm û tîm vineyeno*. Evinizde, nadide şeyler daima bulunur.

terx BKZ: *texir₂*.

tesir <is.e.> etki.

tesir biyayiş etkisi olmak. *Tesirê na derziner bollo*. Bu iğnenin etkisi çoktur.

tesir kerdîş etki yapmak. *Na qîsera to, mî dî boll tesir kerd*. Bu lafın, bende çok etki yaptı.

tesirê kışt yan etki.

tesirî bîn dî mendîş etki altında kalmak.

tesirî bîn dî verdayiş etki altında bırakmak.

tesirin <s.> etkili.

tesla <is.d.> umut, beklenti.

tesla finayiş umudunu kesmek, ısrarla istemek, beklentisini yetirmek. *Ey teslay xo vîşt, ez keydê cî nêşîya*. Çok yalvardı, ama evine gitmedim.

tesla kewtiş VARY: *tesla vîştîş*. 1) umudu kesilmek (yalvararak). *Teslay mî kewt, fina zî nêkerd*. Umudum kesildi, yine de yapmadı. 2) sonuç alamamak. (Tüm ısrarlara rağmen sonuç alamamak.) *Teslay xo vîşt, fina zî nêame ray*. Tüm ısrarlara rağmen, yine de yola gelmedi. *Teslay mî kewt, keydê mî nêame*. Bütün ısrarlarıma rağmen, evime gelmedi.

teslakewtox <is.e.d.> 1) umudu kesilen. 2) sonuç alamayan. (Tüm ısrarlara rağmen sonuç alamayan)

teslim (Ar.) <is.e.> teslim. EŞ ANL: *aman*.

teslim biyayiş teslim olmak. EŞ ANL: *dest amayiş*.

teslim kerdîş teslim etmek. EŞ ANL: *dest dayiş*.

teslimber <is.e.d.> teslimiyetçi.

teslimberay <is.d.> teslimiyetçilik.

teslimmey <is.d.> teslimlik.

teslimker <is.e.d.> teslim eden. EŞ ANL: *destdayox*.

teslimkerde/i <or.e./d.> teslim edilen.

tespit (Ar.) <is.e.> tespit, kanıt.

tespit biyayiş tespit olmak, kanıtlanmak.

tespit kerdîş tespitlemek, kanıtlamak.

tespitbiyaye/i <or.e./d.> tespitli, kanıtlı.

tespitker <is.e.d.> tespitleyen, kanıtlayan.

tespitkerde/i <or.e./d.> tespitli, kanıtlı.

tespitkerden <is.d.> tespit etme, kanıtlama.

tespitkerden dayiş kanıtlandırmak.

test₁ VARY: *têşt*. <is.e.> büyük su leğeni.

test₂ (İng.) <is.e.> test.

test kerdîş test etmek.

testîq (Ar.) <is.e.> 1) onay, onaylama, tasdik. 2) doğrulama.

testîq biyayiş 1) onaylanmak, tasdik edilmek. 2) doğrulanmak.

testîq kerdîş 1) onaylamak, tasdik etmek. *Îna pêrn ji, nê dî şadey testîq kerdî*. Onlar hepsi de bu iki şahidi tasdik ettiler. 2) doğrulamak.

testîqbiyaye/i <or.e./d.> 1) onaylı, tasdikli. 2) doğrulanmış.

testîqker <is.e.d.> 1) onaylayan, tasdik eden. 2) doğrulayan.

testîqkerde/i <or.e./d.> onaylı, tasdikli.

testîqkerden <is.d.> 1) onaylama, tasdik etme. 2) doğrulama.

testîqkerden dayiş 1) onaylatmak, tasdik ettirmek. 2) doğrulamak.

testîqname <is.e.> belge.

teşef <is.e.> 1) çağırıştırma, benzeme. EŞ ANL:

- sibêt.* 2) tahmin. EŞ ANL: *texmin.*
- teşef biyayış** 1) benzemek, benzeri olmak. 2) tahmin olmak.
- teşef kerdış** 1) benzetmek. *Mı tı teşefê ey kerdê.* Seni, ona benzettim. 2) tahmin etmek.
- teşefi** <zf.> tahminen. EŞ ANL: *texmini.*
- teşefi ser** tahmin üzeri.
- teşqele** <is.e.> yaygara.
- teşqele geyrayış** yaygara aramak.
- teşqele vetiş** yaygara çıkarmak. *Çiyê nê-beno, 'hend teşqele mevejî! Bir şey olmaz, o kadar yaygara çıkarma!*
- teşqelegeyrayox** <is.e.d.> yaygara arayan.
- teşqelevetox** <is.e.d.> yaygaracı.
- teşqeleyin** <s.> yaygaralı.
- teşt** <zf.> susuzluktan dilin damağın kuruması.
- teşt merdış** susuzluktan dolayı halden düşmek.
- teştmerde/i** <or.e./d.> kendinden geçen (susuzluktan).
- tetanos** (Fr.) <is.d.> tetanos.
- teva** VARY: *teba.* <belgis.zm.(e.)> 1) bir şey. *Qıseyo çewt teva niyo, hıma serrey kesî tewnenno (atas.).* Eğri söz bir şey değil, ama insanın başını ağrıtır. EŞ ANL: *çiyek.* 2) herhangi bir şey. *Ûja dı teva bı to? Sana orda herhangi bir şey oldu mu?*
- teveyê** bir şey, bir şeyler. *Ûja dı teveyê çinê bı.* Orda bir şey yoktu.
- tevek** YER: Bêsin. BKZ: *tebek.*
- tever** VARY: *teber.* <zf.> dış, dışarı.
- tever dayış** 1) sızdırmak. *Mı ey ra boll qısey miyaniki day tever.* Ondan çok gizli sözler sızdırdım. 2) dışa vermek. *To çend mal dayo tever? Sen ne kadar mal dışarı vermişsin? 3) dışa vurmak. Mıxul bûr bûr, dıma cayêndê kesî dı dano tever.* Üzül üzül, sonunda insanın bir tarafında dışarı vurur.
- tever eştış** dışarı atmak.
- tever kerdış** 1) dışarı atlamak, dışarı çıkmak (öfkeyle). *Ez biya hêrs, ey kerd tever û sı.* Ben sinirlendim, o dışarı çıkıp gitti. 2) dışarı atmak. *Ey tever kı, koti şıno wa şıro.* Onu dışarı at, nereye giderse gitsin.
- tever ra** dışarıdan.
- tever vetiş** dışarı çıkarmak. *Ey vej tever!* Onu dışarı çıkar! *Kami tı vetê tever?* Seni kim dışarı çıkardı?
- tever vijyayış** dışarı çıkmak.
- tevera** <zf.> dışında, dışarıda. *Ayam tevera boll weşo.* Dışarıda hava çok güzel.
- tevera mendış** 1) dışarıda kalmak. 2) saf dışı kalmak.
- tevera verdayış** 1) dışarıda bırakmak. 2) saf dışı bırakmak. *Qısey xo kerdî jew û ez tevera verdaya.* Sözbirliği yapıp beni saf dışı bıraktılar.
- tevera vetiş** dışarıda çıkarmak.
- teverdayen** <is.d.> 1) sızdırma. 2) dışa verme. 3) dışa vurma.
- teverên** <s.> dışarıdaki.
- tevijnayış** YER: Qerxan. <gçl.f.> uyuşturmak. *Tıxtori ez pey dariya tevijnaya.* Doktor beni ilaçla uyuşturdu. [*tevijneno*; em.k. *bitevijni*] EŞ ANL: *hingilêsnayış, çengiznayış, pûç kerdış.*
- tevijyayış** <gçs.f.> uyuşmak. [*tevijyeno*; em.k. *bitevijyi*]
- tew₁** <ünl.> hele! (Şaşkınlık ifade eden bir ünlem.) *Tew, mı qe nêşa xo ûja resna.* Hele ben, hiç oraya yetişemedim.
- tew tew** vay vay!, hele şuna bak! *Tew tew, no merdım do kar bıkerö, ha!* Şu adam iş yapacak ha!
- tew₂** VARY: *tewate.* <is.d.> ağrı, acı (hastalıktan dolayı).
- tewate** BKZ: *tew.*
- tewaye/i** <or.e./d.> incinmiş.
- tewayış** <gçs.f.> 1) ağrımak, acı duymak, acımak. *Serreyo kı nêteweno çit pıra mepêşê! (atas.).* Ağırmanın başa mendil bağlamayın! 2) incimek. 3) rencide olmak, incinmek. [*teweno*; em.k. *bitewi*]
- tewb** BKZ: *tewbe.*
- tewbe** (Ar.) VARY: *tewb.* <is.e.> tövbe.
- tewbe kerdış** tövbe etmek. *Tewbe bıkerê û xo rê rayda Homay ra şırê!* Tövbe edip Allah'ın yolundan gidin!
- tewbe ro dayış** tövbe ettirmek, tövbeye vurmak.
- tewbekar** <is.e.d.> tövbekâr.
- tewbeyin** <s.> tövbeli.
- tewe** <is.e.> demet, bağlam. (Sarılmış yapraklı dal demeti veya bağı.) EŞ ANL: *gırze.*
- tewe kerdış** bağ yapmak, demetlemek. *Mı velg cena û kerd tewe kı xo dı bera keye.* Yaprığı kesip demetledim ki eve götürüyüm.
- teweker** <is.e.d.> demetleyen.
- tewi** <is.ç.> sitma. *Ezo nêweş, tewiyê yenê mı ser.* Ben hastayım, sitma olmuşum. *Wa tewa to bo, wa mergê mı bo! (atas.).* Sitma senin olsun, ölüm benim olsun! (Senin yerine ben öleyim anlamına gelir.)
- tewi girotiş** sitmaya yakalanmak.
- tewi ser amayış** sitma olmak. *Tewi ameyê mı ser, ez kêsa dı biya.* Ben rahatsızdım, sitmalandım.
- tewnaye/i** <or.e./d.> incitilmiş.
- tewnayen** <is.d.> 1) ağrıtmak, acıtma. 2) incitme. 3) rencide.
- tewnayış** <gçl.f.> 1) ağrıtmak, acıtmak. 2) incitmek. 3) rencide etmek, incitmek (laf vurarak). [*tewnenno*; em.k. *bitewni*]
- xo tewnayış** kendini incitmek. *To xo*

tewna? Bir yerini mi incittin?

tewnayox <is.e.d.> 1) ağırtan, acıtan. 2) inciten. 3) rencide eden.

tewq <is.d.> sac.

tewqa nani ekmekek sacı.

tewqın <s.> sacı.

tewr₁ <zf.> içine, katma, katılma işi.

tewr biyayış katılmak, karışmak. *Laya pila bena tewrdê Lada Qızıl* Büyük çay Kızılçubuk Çay'ına katılıyor.

tewr di biyayış içinde olmak. *Bızê şımayê tewrdê bızandê ma di.* Keçileriniz bizim keçilerimizin içindedir.

tewr di mendış içinde kalmak.

tewr kerdış katmak, karıştırmak.

tewr kewtış 1) katılmak, karışmak. *Jew o mendı bı, o zi ame kewt tewrdê ma.* Sadece o kalmıştı, o da geldi bize katıldı. 2) iştirak etmek.

tewrê pê birbirine, birbirinin içine, birbirinin arasına. *Ê nani û nanweri bıki tewrê pê!* O ekmekek katığı birbirine karıştır!

tewr₂ <ilgeç> 1) en, en üstünlüğü ifade eder. (Başına geldiği sıfatların en üstün derecede olduğunu gösterir.) *Tewr girda dewandê Çermûg, Fıseyniya.* Çermik'in en büyük köyü Fıseyni'dir. *Ez tewr girdê, to ra nêtersena.* Senin en büyüğünden korkmam. *Tewr rındê cı birayo pil bı.* En iyisi büyük kardeşleriydi. 2) ilk, önce.

tewr veri ilk önce. *Tewr veri ez ameya to hetek.* Ben ilk önce senin yanına geldim. EŞ ANL: *yasifte.*

Tewrat <öz.e.> Tevrat (kutsal kitap). (Hz. Musa'ya bildirilen Tanrı buyruklarını kapsayan İbrani'lerin kutsal kitabı.)

tewrdar <is.e.d.> katılımcı.

tewrdimende/i <or.e./d.> içinde kalan.

tewre <is.e.> çanta. *Zûrana tewre pırr nêbeno (atas.).* Yalanlarla çanta dolmaz. *O tewrey tıxtora keno xo dest.* O doktorların çantasını eline alır. *Maya mı tewrey soll û sabûndê ma bı (deyim.)* Annem çantamızın tuzu ve sabunuydu. (Tuz yiyecekleri tatlandırır, sabun ise temizler. Annem tatlı, temiz ve idareciydi anlamına gelir.)

tewrkerdox <is.e.d.> içine katan.

tewrkerwten <is.d.> katılım, katılış.

tewrkerwên <zf.> ilk önceki; ilki.

tewş VARY: *sews.* <s.> aklı yitmesi. (Herhangi bir sebeple bilinci ve duyguları zayıflama durumu.)

tewş biyayış sersemlemek.

tewş kerdış sersemletmek.

tewşın <s.> sersemşi.

tewşkerde/i <or.e./d.> sersemleten.

texayır <zf.> aklı karışma.

texayır kerdış aklı karışmak. *Ey aqılê xo texayır kerdo.* O aklını karıştırmış.

texılneyış BKZ: *texırneyış.*

texılyayış BKZ: *texıryayış.*

texır₁ <ünl.> tak!

texırê gani kerdış tak etmek (canına). *Texırê gandê mı kerd.* Canıma tak etti.

texır₂ VARY: *terx.* <zf.> iptal.

texırneyış VARY: *texılneyış, terxneyış.* <gçl.f.> 1) iptal etmek. *Ma do biyameyê keydê şıma, ma fına texırna.* Size misafirliğe gelecektik, yine iptal ettik. 2) caydırmak. 3) ertelemek. [*texırneno;* em.k. *bitexırni*]

texıryayış VARY: *texılyayış, terxiyayış.* <gçs.f.> 1) iptal olmak. *Gırwey ma texırya.* İşimiz iptal oldu. 2) caymak. 3) ertelenmek. [*texıryeno;* em.k. *bitexıri*]

texmin (Ar.) <is.e.> 1) tahmin. EŞ ANL: *teşef.* 2) tedarik, hazırlık.

texmin kerdış 1) tahmin etmek. *Mı texmin kerd, şıma do bêrê.* Geleceğinizi tahmin ettim. 2) tedarik etmek, hazırlık yapmak. *Ma do şewra çekerê şıma ser, hazırîmê xo bıkerê!* Yarın size saldıracamız, hazırlığınızı yapın!

texmini <zf.> tahminen. *O baxçe texmini des hezari keno.* Tahminen o bahçe on bin eder. EŞ ANL: *teşefi.*

texminker <is.e.d.> 1) tahmin eden. 2) tedarik eden, hazırlık yapan.

texsi (Fr.) <is.d.> taksit.

texsim <zf.> bölüşme.

texsim kerdış bölüştürmek.

texsimker <is.e.d.> bölüşen.

texsir <zf.> göz yumma, koy verme.

texsir kerdış elinden geleni ardına koymamak. *Çendı kı to dest ra yeno texsir mek!* Elinden geleni ardına koyma!

texsit (Ar.) <is.e.> taksit. BKZ: *verêna.*

texsiti kerdış taksite bağlamak.

text₁ <is.e.> peyke, divan. (Evlerde bulunan, duvara bitişik alçak, tahta sedir, kerevet.)

text₂ <is.e.> hükümdarlık makamı.

text ra ronayış hükümdarlığına son vermek, tahttan indirmek.

text vetış hükümdar etmek.

text vijyayış hükümdar olmak, tahta çıkmak.

textax (İr.) <is.e.> tahta.

textaxın <s.> tahtalı.

Texteci <öz.e.d.> bazı Alevilere verilen ad.

textekem <s.> tahtası eksik, ileriye geriye düşünmeyen, delimsi.

textek <is.e.> dağda kendiliğinden oluşan bir teraç şekli. *Texteki sera Zergûz weş aysena.* Teraçanın üstünden Zerguz köye güzel görünüyor.

textekê qen kuyruk sokumu kemiği.
textequrisi (Tk.) <is.d.> tahtakurusu.
textilo (İr.) <is.e.> daktilo.
tey₁ <is.d.> dağdağan, çitlembik.
tey₂ <zf.> 1) kendisinde, kendinle, beraberinde, eşliğinde. *Tey şekero sûrek esto?* Kendisinde kırmızı şeker olan var mı? *Ey nanê sūk tey ardo?* O beraberinde pide getirmiş mi? *O zi tey şiyê.* O da eşliğinde gidiyordu. *Ney zi tey beri!* Bunu da kendinle götür! 2) içinde, de. *Doll esto, hima tey masey çini.* Göl var, ama içinde balık yok. 3) onunla, onda. *Ti ji tey şo!* Sen de onunla git! *Tey werd bî?* Onda yiyecek var mıydı? EŞ ANL: *tede.*
tey amayış beraberinde gelmek, eşliğinde gelmek.
tey berdiş beraberinde götürmek.
tey biyayış 1) kendisinde var olmak, kendisinde mevcut olmak. *Tifing tey bî? Nê, tey çinê bi.* Kendisinde silah var mıydı? Hayır, kendisinde yoktu. 2) birlikte olmak, beraberinde olmak. *Keynekê tey bi.* Bir kız beraberindeydi.
tey girotiş 1) yardımcı olmak, yardım etmek (Allah'a mahsus). *Kam kî xezebin bikero, Ella tey nêgêno.* Acımasız olan kimseye Allah yardım etmez. 2) beraberinde olmak (yardım olarak).
tey mendiş 1) içinde kalmak. 2) kendisinde kalmak.
tey şiyayış 1) eşliğinde gitmek, beraberinde gitmek. 2) akıntıya gitmek. EŞ ANL: *pede şiyayış.*
tey verdayiş 1) içinde bırakmak. *Miyan ra vejê, tayna zi tey verdê!* İçinden çıkarın, bazılarını da içinde bırakın! 2) kendisinde bırakmak. *Mî cî ra perrey giroti, taynê cî zi tey verday.* Kendisinden para aldım, birazını da kendisinde bıraktım.
'teyare VARY: *tiyare.* <is.e.> uçak.
'teyare parrnayış 1) uçak uçurtmak. 2) çok yalan söylemek. *Bî zûrana 'teyare parrneno (deyim).* Yalanlarla uçak uçurur.
'teyarek <is.e.> yusufluk (zool).
teyestey VARY: *tedey.* <is.ç.> içindekiler. *Gerek teyestey perrdo verên dî binuşyê.* İçindekilerin ön sayfada yazılması lazım.
teyêr VARY: *teyêre.* <is.d.> dağdağan ağacı. (Zazalarda dağdağan ağacı kutsaldir, nazara değmesin diya dalı işlenip hayvanlara ve insanlara takılır, nazardan korur.)
teyêre YER: Qelacix. BKZ: *teyêr.*
teyib (İng.) <is.d.> teyp.
teyiz <is.d.> koruk.
teyemende/i <or.e./d.> çıkmazda kalan.
teynûş <is.e.> defter. (yeni kelime, Rosan Hayig).

'teyr <is.e.> kanatlı hayvanlar. *'Teyrê qıcı/werdi hewnanê gırson/gırdan vinenê* (Kahraman Gündüzkanat). Küçük kuşlar büyük rüyalar görür.
'teyr û tûr kanatlılar. *'Teyr û tûr pêro yeno, pûrtiya xo rijno û dano Silêman Pêxemberi, hima kund vero vijyeno û nêdano.* Bütün kanatlılar gelir, tüylerini soyup Süleyman Peygamber'e verir, ama baykuş karşı çıkıp vermez.
'teyrek <is.d.> kuşuk.
'teyrek-meyrek kuş muş. *Ti xo rê bewni kardê xo, to rê 'teyrek-meyrek lazım niya.* Sen işine bak, kuş muş sana lazım değil.
teyşan (Phlv. tişnag) <s.> susuz, susamış.
teyşan biyayış susamak.
teyşan kerdış susatmak.
teyşaney <is.d.> susuzluk.
teyşaney anışnayış susuzluğu gidertmek. *Xalê, tasê aw dê mî û teyşaneya mî anışnê.* Teyze, bana bir tas su verip susuzluğumu giderdi.
teyşaney anıştiş susuzluğunu gidermek. *Mî doyondo honik şimit, teyşaneya mî anışt.* Soğuk bir ayran içtim, susuzluğumu giderdim.
teze (İr.) <s.> taze.
ter û teze YER: Qerxan. pek taze.
teze biyayış tazelenmek, tazeleşmek, taze olmak.
teze kerdış tazelemek.
tezminat (Ar.) <is.e.> tazminat.
tê <zm.> birbirini. EŞ ANL: *pê.*
têçax <s.> emsal, yaşıt, denk. *Nê keyneki têçaxi rayê.* Bu kızlar yaşıtır. EŞ ANL: *tay, aver, omver.*
têdı₁ <zf.> seviye (yer için), düzey. *Tiya dî berrz û nimz çiniya, pêro têdıro.* Burda alçak, yüksek yok, hepten aynı seviyede.
têdı₂ <f.ilgeci> birbirinde, tümüyle, hepsi birlikte. *Sêlê ame, 'heme çi têdı berd.* Bir sel geldi, her şeyi önüne katıp götürdü.
têdıgıroten <is.d.> yardımlaşma.
têdıgırotena yardımlaşarak. *Têdıgırotena kes reseno cayê.* İnsan yardımlaşarak bir yere varır.
têdikûwate/i <or.e./d.> toparlak, dolgun. *No mêrdek têdikûwateyo.* Bu adam toparlaktır /dolgundur. *Na ceniyek têdikûwatiya.* Bu kadın toparlaktır/dolgundur.
têdırzû <s.> yapılı kişi.
têl <is.e.> tel.
têlin <s.> telli.
têmane <is.e.> güreş.
têmane kerdin dayiş güreştirmek.
têmane kerdış güreşmek. *Bê ma têmane bikemî!* Gel güreşelim!
têmanedar <is.e.d.> güreşçi.

têmiyan VARY: *têmiyane*. <zf.> karmaşık, içiçe.

têmiyan biyayış 1) birbirine karışmak, karmaşık duruma düşmek, karmaşıklaşmak. *Çekçolê ma biyo têmiyan*. Eşyamız birbirine karışmış. 2) içiçe girmek.

têmiyan dı mendış içiçe kalmak.

têmiyan kerdış birbirine karıştırmak, karmaşık duruma getirmek, karmaşıklaştırmak.

têmiyan kerdış 1) içiçe katmak, içiçe karıştırmak (ayrı cinsten şeyleri). 2) içiçe girdirmek.

têmiyan kewtiş 1) içiçe katılmak, içiçe karışmak. *Dewarê ma kewt bı têmiyan*. Hayvanlarımız içiçe katılmıştı. 2) birbirine girmek. *Xeylê merdimi kewti bi têmiyan û lej kerdê*. Epey adam birbirine girmiş kavga ediyorlardı.

têmiyan ro dayış 1) birbirine karıştırmak. *Nê tarri rindêna têmiyan ro dê!* Bu salatayı iyicene karıştırın! 2) çıldırmak. *Nê merdimi daya têmiyan ro*. Bu adam çıldırmış.

têmiyankerde/i <or.e./d.> birbirine karıştırılmış olan.

têmiyankerdox <is.e.d.> 1) içiçe katan, içiçe karıştıran. 2) içiçe girdiren.

têpize <zf.> ortalama.

têpizedı <zf.> 1) kabala, kabal. EŞ ANL: *qebala*. 2) götürü, toptan. *Tışki pêro tê pize dı, panj hezari qaxita roti*. Tekeleri toptan beş bin liraya sattı. 3) içiçe, birbirinin içinde, birbirine çok yakın.

têra₁ <zf.> yayılma, yayma.

têra biyayış yayılmak (korku ve tehlike anında). *Veyay halindê zerqeta, zerqeti bi têra*. Arıların yuvasına karıştılar, arılar ortalığa yayıldı.

têra kerdış yaymak (korku ve tehlike anında). *Zekı çaringa têra kero, hırg jew kerd hetêna*. Eşek arılarını yaymak gibi, her birini bir tarafa dağıttı.

têra₂ <f.ilgeci> birbirinden. *Mı ra bı hêrs, çınay xo têra pışt û keydê ma ra şı*. Bana sınırlendi, eşyalarını toparlayıp evimizden gitti. EŞ ANL: *pêra*.

têra₃ YER: Sinag. <zf.> değişme.

têra biyayış 1) değişmek. *Na sûki, boll biya têra*. Bu şehir, çok değişmiş. EŞ ANL: *virriyayış*. 2) serpilme, büyüme. *Na keynek esmerr biya têra*. Bu kız, bu yıl gelişmiş EŞ ANL: *telq dayış*.

têra kerdış 1) değiştirmek. 2) geliştirmek.

têrabiyayen <is.d.> yayılma.

têrabiyayox <is.e.d.> 1) değişen. 2) serpilen, büyüyen.

têraker <is.e.d.> yayan.

têraker YER: Sinag. <is.e.d.> 1) geliştiren.

2) geliştiren.

têrakerde/i₁ <or.e./d.> dağınık.

têrakerde/i₂ YER: Sinag. <or.e./d.> 1) değiştirilen. 2) geliştirilen.

têrakerden₁ <is.d.> yayma.

têrakerden₂ YER: Sinag. <is.d.> değiştirme.

têrapıştox <is.e.d.> toparlayan.

têser <zf.> dengeli.

têser û têbini 1) altüst. 2) allak bullak.

têser û têbini biyayış 1) altüst olmak. *Kelek, rodê firati dı têser û têbini bi*. Bot, firat nehrinde altüst oldu. 2) allak bullak olmak. *No çekçolê ma, çı ûna têser û têbini biyo?* Bu eşyamız, niye böyle allak bullak olmuş?

têser û têbini kerdış 1) altüst etmek. *İna kelek têser û têbini kerd*. Onlar botu altüst etti. 2) allak bullak etmek. *Kê zerrey keyi kerdı têser û têbini?* Evin içini kim allak bulak etmiş?

têseriki <s.> dengesiz, sersemce.

têseriki amayış dengesiz gelmek. *Biyo serxoş, oyo têseriki yeno ma ser*. Sarhoş olmuş, dengesiz üzerimize geliyor.

têseriki şıyayış dengesiz gitmek.

têşanaye/i 1) <or.e./d.> karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor, kurcalayan kişi, huzursuzluk yaratan. 2) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *têvdaye/i*, *pêşanaye/i*, *'hesûd*.

têşanayış₁ <gçl.f.> karıştırmak. [*têşaneno*; em.k. *têşanı*] EŞ ANL: *pêşanayış*.

têşanayış₂ YER: Qelacix. <gçl.f.> sallamak. *A dergolay çoxeko têşane!* O çocuğun salıncağını salla! EŞ ANL: *raşanayış*.

têşaneyayış <gçs.f.> karıştırılmak. *Silloyo çıçirê têşaneyeno?* Çöp neden karıştırılıyor? [*têşaneyeno*; em.k. *têşaney*]

têşt BKZ: *test*.

têtewr <zf.> birbirinin içine. *Terrn û wişkiya têtewr veşenê (deyim)*. Yaş, kuru beraber yanar. EŞ ANL: *pêtewr*.

têtewr biyayış 1) içiçe katılmak, içiçe karışmak. *Ê biyê têtewr*. Onlar içiçe katılmış. 2) içiçe girmek.

têtewr kerdış içiçe katmak, içiçe karıştırmak, birbirinin içine koymak.

têvdaye/i <or.e./d.> 1) karıştırıcı, ortalığı birbirine katan, fitneci, pıravaktor. 2) kurcalayan kişi. 3) huzursuzluk yaratan. 4) karıştırılmış olan şey. EŞ ANL: *pêşanaye/i*, *têşanaye/i*, *'hesûd*.

têvdayen <is.d.> 1) karıştırmak. 2) kurcalama. 3) huzursuzluk yaratma.

têvdayış <gçl.f.> 1) karıştırmak (sıvı bir şeyi kaşık vb. ile). *Çaya xo têv dı!* Çayını karıştır! 2) kurcalamak. *Mı to rê va: "Nê gırwi 'hendı metêvdi!"* Sana dedim: "Bu işi

- o kadar kurcalama!” 3) huzursuzluk yaratmak. *Tiyê fina tiyana têvdanê, ha.* Yine buralarda huzursuzluk yaratıyorsun, ha. [*têvdano*; em.k. *têvdı*]
- têvdeyayış** <ğcs.f.> 1) karıştırılmak. 2) kurcalanmak. 3) huzursuzluk yaratılmak. [*têvdeyeno*; em.k. *bitêvdey*]
- têvero** <is.e.> pata, berabere kalma. (Oyunda yenen ve yenilen olmaması.)
- têvero biyayış** pata gelmek, berabere kalmak (oyunda).
- têvero kerdış** pata getirmek, berabere bırakmak (oyunda).
- têxmêlik** YER: ‘Hesûd. BKZ: *temxêlik*.
- têyo** <zf.> 1) çabalama, gayret. 2) kurcalama, karıştırarak bakma. 3) araştırma işi.
- têyo antış** germek. *Oyo xo têyo anceno.* O kendini geriyor. EŞ ANL: *cêyo antış, viziki antış.*
- têyo çarnayış** sağa sola koşturmak, çaba göstermek. *Ma nêweşê xo têyo çarnayê, belki qe nêmerdê.* Hastamız için çaba gösterseydik, belki hiç ölmezdi.
- têyo dayış** 1) kurcalamak, karıştırarak bakmak. *Kewto ‘ereber miyan û oyo têyo dano.* Arabanın içine girip kurcalıyor. 2) araştırmak. *Nê girwi têyo dı, hele bin ra çiči vijyeno.* Bu işi araştır, bakalım altından ne çıkacak.
- têyo deyayış** 1) kurcalanmak, karıştırarak bakılmak. 2) araştırılmak.
- têyo geyrayış** 1) çabalamak. *O têyo geyrayê kı, tiya ra rew şıro.* O çabalıyordu ki, burdan erken gitsin. 2) bocalamak, uğraşmak. (Bir işte tutulması gereken yolu kestirememek, ne yapacağını bilememek, kararsız olmak.) EŞ ANL: *ta geyrayış.*
- têyo geyreyayış** çabalananmak, gayret göstermek. *‘Hend têyo megeyrı, benê nêweş!* O kadar çabalanma, hastalanırsın!
- têyodayen** <is.d.> 1) kurcalama, karıştırarak bakma. 2) araştırma.
- têyodayox** <is.e.d.> 1) kurcalayan. 2) araştırmacı. 3) arayan. EŞ ANL: *cıgeyrayox.*
- têyogeyrayen** <is.d.> 1) çaba, çabalama, gayret. 2) bocalama, uğraş.
- têztêzik** <s.> 1) aceleci. 2) işini çabuk bitiren.
- tı** (Phlv. *tō*) <zm.> sen. *Tı şiyê koti?* Sen nereye gittin?
- tı do / tı dê** (gel.z.) *Tı do şırê koti?* Sen nereye gideceksin?
- tı nêvanê** meğer. *Tı nêvanê ‘erebay mı berda.* Meğer arabamı götürmüş. EŞ ANL: *oxmo.*
- tı nêvanê kı** meğerki, meğerse. *Ma do piya bışiyayê, tı nêvanê kı o şıyo zi.* Birlikte gidecektik, meğerse o gitmiş bile.

- tı vanê** acaba. *Tı vanê, kes şıyo keye?* Acaba eve kimse gitmiş mi? EŞ ANL: *ma₃, tirêm.*
- tiya** (şmd.z.(d.)) *Tiya se kena?* Sen ne yapıyorsun?
- tiyê** (şmd.z.(e.)) *Tiyê se kenê?* Sen ne yapıyorsun?
- tiyê vanê** sence. *Tiyê vanê, no girwe do nêbo?* Sence bu iş olmayacak mı? EŞ ANL: *torêki.*
- to** VARY: *tû.* <bük.> *Ez to ra pila.* Ben senden yaşlıyım.
- tıcar** (Ar.) <is.e.d.> tüccar. EŞ ANL: *bezırğan.*
- tıcarey** <is.d.> tüccarlık.
- tıcarey kerdış** tüccarlık yapmak.
- tıdık** <is.e.> tik. EŞ ANL: *xudık.*
- tıf** YER: Qerxan. <is.e.> tükürme.
- tıf kerdış** tükürmek.
- tıfıng** (İr.) <is.d.> tüfek.
- tıfıng cı eştış** silah sıkmak (birine). *Tıfıng eştı cı, nêşa cı şano.* Kendisine silah sıktı, hedefi vuramadı.
- tıfıng pa nayış** silah sıkmak. *Tıfıng nê pa û kışt.* Silah sıkıp öldürdü.
- tıfıng teqayış** silah patlamak.
- tıfıng teqnayış** silah patlatmak.
- tıfıngxane** (İr.) <is.e.> cephane.
- tıfı** YER: Qerxan. <is.d.> tükürük. EŞ ANL: *alû.*
- tıham** <is.e.> nimet.
- Tıl₁** <öz.e.> bir köy adı (Siverek’te).
- tıl₂** <is.e.> höyük. (Tarih boyunca türlü sebeplerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntılarının üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepe.) EŞ ANL: *kurr.*
- Tılberz** <öz.d.> 1) bir ziyaret adı (Çermik’te). (Yüksek tepe, hayvanlar hastalanınca, bu ziyaretin etrafından dolaştırılır ve kurban kesilir.) 2) eski yerleşim yeri (Çermik’te).
- tılfin** <s.> kırpıntılı et.
- tılfi** <is.ç.> et kırpıntısı.
- tılfi biyayış** kırpıntılaşmak. *No goşt çı ûna biyo tılfi?* Bu et niye böyle kırpıntılaşmış?
- tılfi kerdış** Kırpıntılaştırmak. *Şıma no goşt roncinayo û kerdo tılfi.* Bu eti doğrayıp kırpıntılaştırmışsınız.
- tılıngı** <s.> kızlara hekaret edici söz.
- tılili** <is.d.> zılgıt (dügünde ya da savaşa). EŞ ANL: *lir-lir.*
- tılisım** <is.e.> sihir, büyü.
- tılisım kerdış** büyülemek, sihirlemek.
- tılisımın** <s.> büyüülü, sihirli.
- tillo** VARY: *‘hılo.* <is.e.> 1) hoplama, zıplama. 2) fırlama. 3) sıçrama. 4) ürkme. EŞ ANL: *okuleme, lotik.*
- tillo biyayış** 1) hoplamak, zıplamak. *Ez tillo biya, serrey mı koya ıstraxana.* Ben zıpladım, başım tavana değdi. 2) fırlamak.

3) sıçramak. 4) ürkemek. (Bir şeyden korkup birden sıçramak.) *Estorer kı marr di, finêdi tillo bi, ez sera erziyaya* 'erd. At yılını görünce, aniden ürkütü, ben üstünden yere düştüm.

tillo kerdış 1) hoplatmak, zıplattmak. *Mı top kerd tillo*. Ben topu hoplattım. 2) sıçratmak. *Ambaz rakewte bi, ez qiraya û ca ra tillo kerd*. Arkadaş yatıyordu, ben bağırıp yataktan sıçrattım. 3) ürkütmek, korkutup kaçırarak. *Aw miyan mekow, tiyê masa tillo kenê*. Suyun içine girme, balıkları ürkütüyorsun. 4) birini yerinden etmek. *O têvdaye bi, mı tiya ra tillo kerd*. O karıştırıcıydı, onu yerinden ettim.

tilp (İr.) <is.d.> turp.

tım VARY: *tımı*. <zf.> 1) daima, her zaman. *Mayê tım nêweş, ma rê rihatey çiniya*. Daima hastayız, bize sağlık yok.

2) kesintisiz. *Awa tım pey ra yena*. Su daima kesintisiz geliyor.

tım û tım sürekli. *Şımayê na qıser tım û tım mı rê vanê*. Bana bu lafi sürekli söylüyorsunuz.

tımın <is.e.> 28 kilogram dolayında tahıl ölçüğü.

'tın <s.> genizden konuşma. (Burnu tıkalı gibi konuşma.) *No lajek 'tino*. Bu oğlan genizden konuşuyor.

'tın kerdış burnunu temizlemek. *Ceniyeker zinciya xo 'tın kerd*. Kadın burnunu temizledi.

tinê YER: Qula. <zf.> boşuna. *Cêfay ma pêro tinê şı*. Emeğimiz hepten boşa gitti. EŞ ANL: *xokava*.

tinêl (İng.) <is.d.> tünel.

tingirfistan <is.d.> beceriksiz kadın.

tingi <is.d.> tıngır, tıngırtı, demir sesi.

tingi biyayış tıngırdanmak.

tingi kerdış tıngırdamak.

'tının <s.> genzel, genizsiz.

'tino/ê <is.e./d.> genzek, genizden konuşan.

tıp (Fr.) <is.d.> tüp.

tıqnefes <is.d.> astım hastalığı. EŞ ANL: *henqut*.

tıqnefes biyayış astım hastalığına yakalanmak.

tıqnefesin <s.> astım hastalığı olan.

tırafik (Fr.) <is.e.> trafik.

tıraqtör (Fr.) <is.e.> traktör.

tırawıtış YER: Gewrek. BKZ: *tırtış*.

tırawıyayış BKZ: *tıryayış*.

tırb (Ar.) <is.d.> türbe.

tırê <zf.> acaba. *Tırê o zi ameyo?* Acaba o da gelmiş mi?

tırên (Fr.) <is.d.> tren.

tırimpa (İt.) <is.d.> tulumba.

tırte/i <or.e./d.> çalıntı.

tırten <is.d.> çalma, hırsızlık.

tırıtış VARY: *tırawıtış*. <gçl.f.> çalmak. *Tırıttox estora mı tırıtta*. Hırsızlar atımı çalmış.

[*tıreno/tıraweno*; em.k. *bıtırı*]

tırıttox <is.e.d.> hırsız. EŞ ANL: *xırxız*.

tırıttoxey <is.d.> hırsızlık.

tırıttoxey kerdış hırsızlık yapmak.

tırılıki <zf.> maskara, eğlendirici, güldürücü.

tırılıki biyayış maskara olmak, gülünç bir duruma düşmek. *Qısey ma bi tırılıki û wertey ra bi vila*. Laflarımız maskara olup ortalığa yayıldı.

tırılıki kerdış maskara etmek. (Bir şeyi veya kimseyi gülünç duruma düşürmek.)

Tırk <öz.e.d.> Türk.

Tırkey <öz.d.> Türklük.

Tırki <öz.d.> Türkçe.

Tırkistan <öz.e.> Türkistan.

Tırkiya <öz.d.> Türkiye.

Tırkmen <öz.e.> Türkmen.

Tırkmenistan <öz.e.> Türkmenistan.

tırkolog <is.e.d.> türkolog.

tırli YER: Qerxan. <is.d.> bir kuş türü.

tırnavide (İt.) <is.e.> tornavida.

tırr-tırr <is.d.> külhanvari konuşma.

tırr-tırr kerdış külhanvari konuşmak. *'Hendi tırr-tırr meki, dest desti serayo (deyim)*. O kadar külhanvari konuşma, el elden üstündür.

tırrek <s.> kaba, nezaketsiz. *No merdım boll tırreko, çiyê rê nêbeno*. Bu adam kaba ve işe yaramaz.

tırrekey <is.d.> nezaketsizlik.

tırrekeya kabaca.

tırrê <ünl.> haydi be sen de!, seni gidi seni (kadın için).

tırrık YER: Qelacix. <is.e.> sümük. EŞ ANL: *çılm*.

tırrnın <s.> nazlı.

tırrni <is.ç.> naz (dargınlık esnasında).

tırrni kerdış nazlanmak, naz yapmak. *Ambaz mı ra biyo hêrs, oyo tırrni keno*. Arkadaş bana darılmış mı, naz yapıyor.

tırrnos <is.e.> domuzun ön dişi.

tırrnosın <s.> ön dişli domuz.

tırro₁ <s.> kaba.

tırro₂ <ünl.> haydi be sen de!, seni gidi seni (erkek için).

tırış₁ <is.e.> türlü yemeği.

tırış₂ (Phlv. tru(f)ş) <s.> ekşi. EŞ ANL: *rêvas*.

tırış biyayış ekşi duruma gelmek.

tırış kerdış ekşi duruma getirmek.

tırışaney <is.d.> ekşilik.

tırışık <is.d.> kuzu kulağı (bot.).

tırışın <s.> ekşimsi, kekre.

tırışiyaye/i <or.e./d.> ekşimiş olan.

tırışiyayen <is.d.> ekşime.

tırşiyayış <ğçs.f.> 1) ekşimek. *Pizey mîno tırşiyeno*. Midem ekşiyor. 2) yemek bozulması. *Na şami tırşiyaya, hîni nêwiriyena*. Bu yemek bozulmuş, daha yenilmez. [*tırşiyeno*; em.k. *bitırşiyi*]

tırşnaye/i <or.e./d.> ekşitilmiş olan.

tırşnayen <is.d.> ekşitme.

tırşnayış <ğçl.f.> ekşitmek. [*tırşneno*; em.k. *bitırşnı*]

tırûlık YER: 'Hesûd. <zf.> çullanma. (Karmaşık şekilde bir araya toplanma.) *Tayn vîla bê, se biyo şıma pêro tırûlıkê tiyay biyê*. Biraz dağılın, ne olmuş hepimiz buraya çullanmışsınız. EŞ ANL: *qırılık*.

tıryaki (Ar.) <s.> alışkın, müptela, tıryaki.

tıryaye/i <or.e./d.> çalınmış olan.

tıryayış VARY: *tırawiyayış*. <ğçs.f.> çalınmak. *Xeylê dewar tıryayo*. Epey hayvan çalınmış. [*tıryenoltırawiyeno*; em.k. *bitıryi*]

tise <is.e.> sığır diskısı dumanıyla ihşala karşı yapılan ilkel bir tedavi.

tışk <is.e.> çepiç (bir yaşına girmemiş kecinin erkeği). EŞ ANL: *çewre*.

tıtûlık YER: Mexmûr. <is.e.> uç, zirve (ağaçlarda).

tıtûn <is.e.> tütün.

tıx [X]~[x] (Îr.) <is.d.> tığ.

tıxt <is.d.> dört tıxt bir ukkadır.

tıxtor (Fr.) <is.e.d.> doktor, hekim.

tıxtorey <is.d.> doktorluk, hekimlik.

tızba VARY: *tûzba*. <is.d.> tespih.

tızbay cı şıkıtış gözden çıkarmak (birini).

tızbey antış tespih çekmek. *Ezo tım neway û new tızbey ancena*. Ben her zaman doksan dokuz tespih çekiyorum.

tic YER: Bibol. BKZ: *tiz*.

tifo (Yun.) <is.d.> tifo.

tijin <s.> güneşli.

tiji VARY: *tizi*. <is.d.> güneş (güneş ışınları). *Tijiya dana tiya ro, tiya biyo germ*. Buraya güneş ışınları vuruyor, burası ısınmış.

tiji akewtiş güneş doğmak. *Ayam weşo, tiji akewta*. Hava güzel, güneş doğmuş.

tiji dayış güneşlemek.

– **xo tiji dayış** güneşlenmek, kendini güneşe vermek.

tijiya finayış 1) saf dışı bırakmak, yapayalnız bırakmak, elinde avucunda bırakmamak. *Kes pa nêverda, wîni tijiya verda*. Yanında kimseyi bırakmadı, öyle saf dışı kaldı. 2) mahrum bırakmak, ortada bırakmak. (Tüm malını alıp ortada bırakmak.) *Malê cı pêro girot û tijiya vişt*. Malının tümünü alıp mahrum bıraktı.

tijiya kewtiş 1) saf dışı kalmak, yapayalnız kalmak, elinde avucunda kalmamak. 2) mahrum kalmak, ortada kalmak. (Tüm malını verip ortada kalmak.) *Malê xo pêro*

da û tijiya kewt. Malımın tümünü verip mahrum kaldım.

tijiya nayış güneşletmek, güneşe sermek. *Çınayo kı biyo hi, berı tijiya nı kı, wa wışk bo!* Islanan eşyaları götür güneşlet ki, kurusun!

– **xo tijiya nayış** güneşlenmek, kendini güneşe vermek. *Xo tijiya menı, ganê to poste beno*. Kendini güneşe verme, vücudun soyulur.

tik <s.> dik.

tik biyayış 1) diklenmek. *Mı vero bı tik*. Öñüme dikildi. 2) dikilmek (yerde). *Jewê ûja dı biyo tik û weyneno*. Biri orda dikilmiş, bakıyor. EŞ ANL: *qoq biyayış*.

tik kerdış dikmek. (Bir cismi dik olarak durdurmak.) *Ey çıwey xo kerd tik*. O sopasını dikti.

tik mendış dik kalmak.

tika <is.d.> et parçası.

tikey biyayış doğranmak. *Boka tı tikey tikey bê!* (*bedd.*) Allahvere sen doğranasın!

tikey kerdış et doğramak. *Ezo goştı kena tikey*. Ben eti doğruyorum.

tikbiyayen <is.d.> dikilme.

tikkerde/i <or.e./d.> dikilmiş olan.

tikkerdox <is.e.d.> dikleyen.

tikmende/i <or.e./d.> dik kalan.

tiko <is.d.> bir halay oyunu.

tiktiko YER: Ş. Cori. <is.e.> ağaçkakan. EŞ ANL: *darkupik*.

timarxane <is.e.> akıl hastahanesi. (Akıl dengesi yerinde olmayanlar eğitilir.)

tinqilozi VARY: *taqiloji*. <zf.> tepe takla.

tinqilozi biyayış tepe takla gitmek.

tinqilozi kerdış tepe takla etmek.

tir <is.d.> 1) kolon. (Tavan kirislerin altına atılan ağaç kolon.) 2) oklava. EŞ ANL: *xelaxû*.

tiranto <is.e.> sinema, tiyatro. EŞ ANL: *teratûre*.

tiric YER: Bibol. BKZ: *tirij*.

tirij VARY: *tiric*; *tiroj*. <is.d.> güneş ışını, ışık hüzmesi. (Bir açıklıktan içeri vuran güneş ışını hüzmesi.)

tirija roji güneş ışınları.

tirimkan <is.d.> ok yayı.

tirimkan eştış ok atmak. *Tirimkan bê tiri nêerziyena*. Ok oksuz atılmaz.

tirimkandar <is.e.d.> okçu.

tiriz <is.d.> yırtmaç (kasıtlı yapılan).

tiri₁ <is.d.> ok.

tiriya miyani bel kemiği. EŞ ANL: *caxeka miyani*.

tiri₂ <is.d.> ok fırlatan kirpi.

tirmarr <is.d.> ok yılanı. (Bir kaç metre uçabilen ince ve zehirli bir yılan türü.)

tiroj BKZ: *tirij*.

tirojiki <zf.> güneşin etkisiyle vücutta oluşan kabarcıklar.

tirojiki biyayış kabarcıkların oluşması (güneşin etkisiyle). *Tı boll tijiya mendê, dirbeta to biya tirojiki.* Güneşte çok kalmışın yaran azmış.

tişik <is.d.> elbise yırtığı. *Çınay mı dirriyayo, tişik debiyaya de.* Elbisem yırtılmış yırtık oluşmuş.

tivil VARY: *çivil.* <is.d.> çita.

tiya₁ [- '-] VARY: *ta.* <zf.> bura, burası. *Tiya key Remzi niyo?* Burası Remzi'nin evi değil mi?

etiya şurası, burası. (vurgu gösterir) EŞ ANL: *ayta.*

tiya dı burada. *Tiya dı kesê çiniyo.* Burda kimse yoktur.

tiya ra 1) buradan. *Tiya ra meşo cayê!* Burdan başka yere gitme! 2) buralı. *No merdek tiya rayo.* Bu adam buralıdır.

tiya ro burdan. *Tiya ro kes nêşiyoye.* Burdan kimse gitmemiş.

tiya ûja buraya oraya. *Nê wara xo gênê, benê zerre, tiya ûja na keynek yena a xo.* Bunlar kız kardeşini alıp içeri götürürler, buraya oraya bu kız kendine gelir.

tiyay rê buraya. *Tiyay rê çiyê lazımyo.* Buraya bir şey lazım değil.

tiyay ro buraya. *Zengenê ji tiyay ro dı!* Bir kazma da buraya vur!

tiyaya burayla. *Tiyaya karêndê to nêbeno.* Burayla bir kârın olmaz.

tiya₂ [- -] BKZ: *tı.*

tiyaka <zf.> buracık, şuracık.

tiyaka dı buracıkta, şuracıkta. *Tiyaka dı vınderdı bı.* Şuracıkta durmuştu.

tiyaka ra şuracıktan.

tiyaka ro şuracıktan. *A 'siyer tiyaka ro vıradı!* O taşı şuracıktan sal!

tiyakek <zf.> şuracık. *Tiyakek dı vırada û şı.* Şuracıkta bıraktı, gitti.

tiyana BKZ: *tiya.*

tiyare BKZ: *'teyare.*

tiyayey VARY: *tiyana.* <zf.> buralar. *Tiyayey boll weşi.* Buralar çok güzeldir.

tiyayên <s.> burdaki.

etiayên burdaki.

tiz VARY: *tic.* <is.d.> osuruk (kaba yellenme). *Qena kî finê bımıso tizi, a hini terk nêkena (atas.).* Bir kış ki osurmaya alışırsa, o daha terk etmez (kötülük yapılmasın diye uyarma anlamına gelir).

tiz kerdiş osurmak.

tizi YER: Bûdran. BKZ: *tiji.*

tizker <is.e.d.> çok osuran.

to₁ <is.e.> kepeçyle aktarma (yoğurt, süt vb.).

to kerdiş kabdan kaba dökerek havalandırmak. *Doy to kerê kî, wa honik bo!*

Ayrarı kepeçyle aktarın ki, soğusun!

to₂ <zm.bük.> seni, senin, sana. BKZ: *tı.*

to rê gı YER: Qerxan. BKZ: *gore.*

to rê kı BKZ: *torêki.*

toda <is.d.> daha fazla insanın, deveye binebilmesi için yapılan bir binecek.

tofan (Ar.) <is.e.> tufan.

tofan biyayış tufan olmak.

tofan pıro amayış tufana gelmek. *Mêrdek tîbê tîbê, bokana tofan bêro to ro! (bedd.)* Tufana gelesin adam!

tofan pıro dayış tufan vurmak. *Tofani da pıro, pêro merdi.* Tufan vurdu, hepsi öldü.

tofan qılayayış tufan kopmak.

tofanê Hz. Nuhi Nuh Peygamber tufanı.

tol YER: Qerxan. <s.> dişi, oruspu. EŞ ANL: *orıspı.*

tol biyayış işe yaramayan, işten kaçan. (İnsan veya hayvan için söylenir.)

tolaz VARY: *toltaz.* <s.> serseri, aylak. (Karşı cins peşinde koşan.)

tolazey VARY: *toltazey.* <is.d.> karşı cins peşinde koşma.

tolazey kerdiş karşı cins peşinde koşmak.

tolazyaye/i <or.e./d.> yarı kurumuş olan.

tolazyayış YER: Qelacix. <ğçs.f.> yarı yarıya kurumak, nemli kalmak. *Çınay mı tijiya tolazyayo.* Elbisem güneşte yarı yarıya kurumuş. [*tolazyeno; em.k. bitolazyi*] EŞ ANL: *atrêşyayış.*

tole YER: Sinag. <is.e.> kaymak. EŞ ANL: *qımax.*

toley masti yoğurt kaymağı.

'tolik <is.d.> ebegümece. (Yaprakları suda haşlanır ve sütle pişirilir. Şişen karın ya da vücudun diğer bölgelerin üstüne basılıp sarılır ki, yumuşayıp şişkinlik insin. Yenilince kabızlığı giderir.)

toltaji <is.d.> piç. (Dişi tazının erkek köpekten peydahladığı yavru.)

toltaz BKZ: *tolaz.*

tommet <is.e.> 1) ayıp. 2) yasak.

tommet biyayış 1) ayıplamak. *Ma rê tometo, şari rê 'edeto? (deyim)* Bize ayıp, ele âdet mi? 2) yasaklanmak.

tommet kerdiş 1) ayıplamak. 2) yasaklamak.

tommetey <is.d.> yasaklık.

tommetker <is.e.d.> ayıplayan, yasaklayan.

tommetkerde/i <or.e./d.> ayıplanmış, yasaklı.

tompız <s.> çok eşya giyip kendini şişirmek.

top₁ (Tk.) <is.d.> 1) top (spor). EŞ ANL: *gud.*

2) top. (Gülle veya şerapnel atan büyük, ateşli silah.) 3) kumaş, kağıt vb. şeylerin düzenli bir yığın durumuna getirilmiş bağı.

top eştış 1) top atmak. *Toper çekı mı rê!*

Topu bana at! 2) ateşli topu atmak. 3) batınlığa uğramak, iflas etmek. *Êy top eşt, nêşa mali xo dest ra vejo.* O malı

- elinden çıkaramadı, iflas etti.
- top kay kerdış** top oynamak. *Bêrê ma top kay bikemî!* Gelin top oynayalım!
- top kaydaynayış** top oynatmak.
- topa çiteki** kumaş bağı, kumaş topu.
- topa desti** eltopu.
- top₂** <is.d.> kirve belirtince, kendisine verilen hediye.
- top ronayış** hediye vermek. (Kirve belirirken, kirveye verilen hediye.) *O hını kerway lajdê mino, mı cı rê top ronê.* Ona hediye verdim, artık oğlumun kirvesidir.
- toq** <is.e.> tasma, hayvan tokası.
- toqe** <is.e.> toka. *Toqe xo porra kı!* Saçına toka tak!
- toqeyin** <s.> tokalı.
- toqif** (Ar.) <is.d.> tevkif.
- toqif bırrnayış** tevkif etmek. *Toqifa cı bırrnê û eşt 'hepıxane.* Tevkif edip hapis-haneye attı.
- toqmaq** <is.e.> tokmak.
- toqna'hlet** <is.e.> şeytanın boynuna giren çember.
- toraq** <is.e.> çökelek.
- toraqın** <s.> çökelekli.
- torcile** VARY: *tordile, torgile, torzğile.* <is.e.> dolu (küçük taneli).
- torđile** YER: Sinag. BKZ: *torcile.*
- torêki** sence.
- torg** <is.d.> dolu (iri tanalı). (Zaza inancına göre, çok dolu yağdığındā dolunun önüne demir atılırsa dolu durur.) *Yaxeri ver ra rema, şı torg ver (atas.).* Yağmurdan kaçtı, doluya yakalandı.
- torg pıro dayış** dolu vurmak.
- torg varayış** dolu yağmak.
- torgile** YER: Bibol. BKZ: *torcile.*
- torin** <is.e.d.> torun.
- torjin** VARY: *torzin.* <is.e.> balta.
- torjini kerdış** baltalamak. *Nê koliya torjini kı!* Bu odunları baltala!
- torpek** <is.e.> minder. EŞ ANL: *minder.*
- torpil** (Fr.) <is.e.> torpil.
- torpil biyayış** torpil olmak.
- torpil kerdış** torpil yapmak.
- torpilin** <s.> torpilli.
- torpilker** <is.e.d.> torpil yapan.
- torr** <is.d.> ağ.
- torra masan** balık ağı. *İna torrê xoyê masan kerdê pak.* Onlar kendi balık ağlarını temizliyordu.
- torûm** YER: Qerxan. <is.e.d.> deve yavrusu. EŞ ANL: *bodık.*
- torzğile** YER: 'Hesûd. BKZ: *torcile.*
- torzin** YER: Bûdran. BKZ: *torjin.*
- totik** <is.d.> sivilce.
- totikin** <s.> sivilceli.
- toxim** (İr.) <is.e.> tohum.
- toxim karrıtış** tohum ekmek. *Dını dı toximê hewli bıkarre!* (Osman Efendi Babij). Dünyada iyi tohumu ekin!
- toz** <is.e.> süpürüntü, toz, çöp.
- toz biyayış** 1) toz olmak, toz haline gelmek. 2) tozumat, tozun havalanarak çevreye yayılması.
- toz kerdış** 1) tozutmak, toz kaldırmak, çevreye toz yaymak. 2) tozlaştırmak, toz haline getirmek. 3) bahane aramak (kavgā için). *Tiyê şari rê toz kenê kı, lej bıkerê.* Sen kavgā etmek için millete bahane arıyorsun.
- tozan** YER: Siverek. <is.e.> tipi, kar fırtınası. EŞ ANL: *varık, vater.*
- tozan kerdış** tipilemek, tipiye çevirmek. *Tevera vewrer tozan kerdê, çım çımı nêdiyê.* Kar dışarda tipiye çeviriyordu, göz gözü görmüyordu.
- tozanın** <s.> tipili, kar fırtınalı.
- tozankerden** <is.d.> tipileme.
- tozik** <is.e.> tuzlanıp kurutulduktan sonra öğütülen çökelek.
- tozıldûman** <is.e.> toz duman. EŞ ANL: *vızıldûman.*
- tozıldûman qılayayış** toz duman kopması. *Va ameyê, tozıldûman qılaya bı.* Rüzgar esiyordu, toz duman kopmuştu.
- tozıldûman qılaynayış** 1) tozu dumana katmak, ortalığı alt üst etmek. 2) hızlı kaçmak (tozutarak). *'Erebayêna tozıldûman qılaynena û yena vera ma.* Bir araba tozutarak bize taraf geliyor.
- tozin** <s.> tozlu.
- tozin biyayış** tozlanmak.
- tozin kerdış** toza bulamak. *Çınay xo tozin meki!* Elbiseni toza bulama!
- tozker** <is.e.d.> 1) tozutan. 2) bahane arayan.
- toztapan** <is.e.> sürgü. (Çalılardan yapılmış bir sürgü çeşidi, normal sürgünün üstüne çekilir.)
- tû₁** ÇOĞ: *tûwi.* <is.d.> dut.
- tûwa belqazi** kara dut.
- tûwa biyayı** olgunlaşmış dut.
- tûwa da'hı** böğürtlen dutu, ahududu.
- tûwa dırrık** böğürtlen dutu, ahududu.
- tûwa xasığı** Tam olgunlaşmamış dut.
- tû₂** <ünl.> tü!
- tû kerdış** tükürmek.
- tû₃** BKZ: *tı (to).*
- Tûba** (Ar.) <öz.d.> Tuba. (Cennette bulunduğu inanılan, kökü yukarıda, dalları aşağıda büyük ağaç.)
- tûc** YER: Bibol. BKZ: *tûj.*
- tûj** VARY: *tûc; tûz.* <s.> 1) acı (biber). EŞ ANL: *tûn.* 2) sivri. 3) çarpıcı, keskin, etkili, sert. *Ambazo qısey tûji keno.* Arkadaş keskin laf söylüyor.

tûj biyayış 1) acı olmak. 2) sivrileşmek, sivrilmek. 3) incelmek. 4) keskinleşmek.

tûj kerdış 1) acı yapmak. 2) sivrileştirmek. *Serê çıwi tûj kerê!* Sopa'nın ucunu inceltin! 3) inceltmek. *Fekê kardiyer tûj kerê!* Bıçağın ağzını inceltin! 4) keskinleştirmek. EŞ ANL: *nû kerdış*.

Tûjik <öz.e.> Gerger'de Fırat'ın eteğinde bir dağın adı. EŞ ANL: *Girfe*.

tûjin VARY: *tûzin*. <s.> sivrili.

tûjker VARY: *tûzker*. <is.e.d.> sivrileştiren.

tûjkerde/i <or.e./d.> 1) acı edilmiş. 2) sivri edilmiş olan. 3) inceltilmiş olan. 4) keskinleştirilmiş olan.

tûl₁ VARY: *tertûl*. <is.e.> 1) çelik. (Çocukların çelik çomak oyununda ucuna çomakla vurarak havaya kaldırdıkları, iki tarafı sivri, kısa değnek.) 2) çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *gelgek*.

tûl kay kerdış çelikçomak oynamak.

tûl₂ <is.e.> kırkma (dalları ucundan kesme işi).

tûl kerdış kırkmak. *Nê leya tûl kerê!* Bu fidanların ucunu kesin!

tûle YER: Sinag. <is.e.> egzama. (Hayvanlarda deri hastalığı, kılları dökülüp yara çıkar) EŞ ANL: *birov, şeweke*.

tûle biyayış eski kılların dökülüp yerine yeni kılların çıkması. *Bizê ma biyê tûle*. Keçilerimizin dökülen kılların yerine yeni kıllar çıkmış.

tûlık VARY: *pûlık*. <is.e.> kahkül.

tûlıkê milî yele. EŞ ANL: *porrê milî*.

tûlıkın <s.> kahküllü.

tûm₁ <is.e.> fide, fidenin büyüğü, fide topluluğu. (Bir kökten çıkan ot vb. tutam.)

tûm₂ <is.e.> tümsek, toprakla belirtilen sınır.

tûm cı dayış toprakla sınır belirtmek.

tûmê 'erdi toprakla belirtilen tarla sınırı.

tûn <s.> acı. EŞ ANL: *tûj*.

tûn biyayış acı olmak.

tûn kerdış acı yapmak.

tûnc (Tk.) <is.e.> bronz, tunç. EŞ ANL: *sıfir*.

tûncık₁ YER: Qerxan. <is.e.> dişi oğlak (bir senelik). EŞ ANL: *tışk*.

tûncık₂ YER: Qerxan. <is.e.> saçın ön kısmı (kızda), kahkül.

tûncın <s.> tunçlu.

tûney <is.d.> acılık.

tûnik <is.d.> cep.

tûnika peyên arka cep. *Ez des merdimandê zey to, tûnikda xoya peyên ra vejena (deyim)*. Senin gibi ön adamı, arka cebimden çıkarırım (birinin yaptığı hakarete karşı ben senden üstünüm anlamına gelir).

tûnikın <s.> cepli.

tûnın <s.> acılı.

tûr <is.e.> üzüm ağacının yeni sürgünü.

tûr dayış dallanmak. *Na mewêr weş tûr dayo*. Bu üzüm ağacı iyi dal vermiş.

tûrçıwe YER: 'Hesûd. <is.e.> 1) çelik. 2) çelik çomak oyunu. EŞ ANL: *tûl, gelgek*.

tûrist (Fr.) <is.e.d.> turist.

tûristey <is.d.> turistiklik.

tûrnova (Fr.) <is.d.> turnuva.

tûrsil <is.e.> tursil.

turşû (İr.) <is.e.> turşu.

tût <is.e.> bebek (erkek).

tûtek <is.e.> bebek (erkek). EŞ ANL: *dergûş*.

tûtekin <is.d.> bebeklik.

tûtik ra nûtık iğneden ipliğe kadar, adan zeye kadar. *Esker tûtık ra nûtık weyna zerredê keyi ra teveyê nêdi*. Asker iğneden ipliğe kadar evin içine baktı, bir şey bulamadı.

tûwêr <is.d.> dut ağacı.

tûwêra belqazi kara dut ağacı.

tûz YER: Bûdran. BKZ: *tûj*.

tûzba BKZ: *tızba*.

Û - û

û₁ (Phlv. ud) <bağ.> ve. *Nan û solla mı, na dîni dî 'hendayê biya (deyim)* Bu dünyada, ekmeğim ve tuzum bu kadarmış.

û₂ YER: Sinag. <zm.> o (e.). *Ûwo yeno tiya*. O buraya geliyor. BKZ: *o*.

ûca YER: Zeyndelan. BKZ: *ûja*.

ûja VARY: *ûca, ûza, wija, wûja, wıca, ıza, ewza, haja, aja, ja*. <zf.> ora, orası, oraya. *Şêri ûja ra vazdana tiya, vazdana ûja*. Dışı arslan ordan buraya, burdan oraya koşar.

ûja dı 1) orada. *Ûja dı ayam senino?* Orada hava nasıl? 2) bundan sonra. *Lajek ê ini ra*

aw şimeno, wûza dı beno kavır ('Elicanek masalından). Oğlan o çeşmeden su içince, orda kuzu hâline girer.

ûjaya orayla. *Ûjaya kay nêbena*. Orayla oyun olmaz.

Ûjaya ra oralardan. *Ûjaya ra kar esto?* Oralarda iş var mı?

ûjaka <zf.> oracık. *Mêrdek ûjaka dı ronışt bı*. Adam oracıkta oturmuştu.

ûjayey <zf.> oralar. *Ûzayey boll weşi*. Oralar çok hoştur.

ûjayên <s.> ordaki. *Nê masey kamyê?* -

Etiyayêni ê minê, ûjayêni ê toyê. Bu balıklar kimin? - Burdakiler benim, ordakiler senin.

ûka (Ar.) VARY: *oqa; hoqa.* <is.d.> okka. (1283 gramlık ağırlık ölçüsü biriimi.)

ûkêri BKZ: *kêri.*

ûltimatom (Fr.) <is.e.> ultimatom.

ûn YER: Mexmûr. <is.e.> telaş. EŞ ANL: *pûk₂.*

ûn kerdış telaşlanmak. *'Hendi ûn meki, çiyê nêbeno.* O kadar telaşlanma, bir şey olmaz.

ûna BKZ: *wina.*

ûnaya BKZ: *wina.*

ûnayın BKZ: *winayın.*

ûniforma (Fr.) <is.e.> üniforma.

ûniwersite (İng.) <is.d.> üniversite.

'ûr <is.e.> kırıntı (ekmek için).

'ûrê nani ekmek kırıntısı. *'Urê nani rijiyayo 'erd.* Ekmek kırıntısı yere dökülmüş.

ûskıra YER: Ş. Cori. <is.d.> tas (büyük).

ûstıra (İr.) <is.d.> ustura.

ûtiya YER: Cılar. BKZ: *etiya.*

ûy <ünl.> vah vah!

ûza BKZ: *ûja.*

V - v

va (Phlv. wād) <is.e.> rüzgar.

va amayış esmek, rüzgar esmek.

va piro gunayış romatizmaya yakalanmak. *Va guna saqedê cı ro.* Dizi romatizmaya yakalandı.

va qılayayış fırtına kopması.

vay cı berz biyayış havalı olmak, havaya girmek. *Zeki biyo zengin, vay cı biyo berrz.* Zengin olalı, havalı olmuş. *Merdımo kı vay cı berrzo, o tım 'erdoyo (atas.).* Havalı insan, daima yerdedir.

vay cınika cin yeli.

vay cınika piro gunayış cin çarpmak, inme inmek (cinlerin öfkesiyle). (İnsan aniden düşüp bayılır ve kalktıktan sonra korkunç bir şeyi görür gibi çok korkar.)

vayê veraroji güney rüzgarı.

vayê zımı kuzey rüzgarı.

vayo pêt sert rüzgar.

vayo sıst meltem esintisi, esinti.

vaberz <s.> havalı, kaba.

va'hzi <is.ç.> vaiz (dini).

vajek <is.d.> kelime (dilb.). (yeni kelime, Şahban Şenates).

vajekan <is.e.> sözlük. (yeni kelime, Şahban Şenates).

vajiyayen <is.d.> söylenme.

pêdi vajiyayen gizli gizli buluşma (kadın erkek).

pêya vajiyayen söyleşme (birbiriyle), karşılıklı konuşma.

vajiyayış VARY: *vaziyayış.* <gçs.f.> söylenmek, konuşulmak. *Lajekya 'hend mevajyi!* Çocuğa o kadar söylenme! [*vajiyeno; em.k. bivajyi*]

pêdi vajiyayış gizli gizli buluşmak (kadın erkek).

pêya vajiyayış söyleşmek (birbiriyle), karşılıklı söyleşmek.

xo fek dı vajiyayış mırıldanmak.

vajiyayox <is.e.d.> söylenen.

vajor <z.f.> söylenme (aşırı derecede).

vajor biyayış söylenmek. *Tı finê benê vajor, hını nêvindenê.* Konuşmaya başladın mı, artık durmazsın.

vajor kerdış söyletmek.

vakırr <is.e.> kuzey rüzgarı.

vam (Phlv. wādām) <is.d.> badem.

vamê 'heşa yabani badem (ayılar yer).

vamê talli acı badem.

vamêr VARY: *vamêre.* <is.d.> badem ağacı.

vamêra 'heşa yabani badem ağacı.

vamêre YER: Qelacix. BKZ: *vamêr.*

vamye <is.e.> bama.

vanki <is.d.> 1) bir üzüm çeşidi. (Kurutulan bir üzüm türü.) 2) şarap.

varan (Phlv. wārān) <is.e.> yağmur. EŞ ANL: *yaxer.*

varanın <s.> yağmurlu. EŞ ANL: *yaxerin.*

varayen <is.d.> yağmur yağma.

varayış <gçs.f.> yağmak. *Yaxer bivarayê, çere rûwayê.* Yağmur yağsaydı, çimenler yeserirdi. [*vareno; istm.k. bivaro*]

piro varayış üstüne yağmak. *Yağer vara piro û kerd hi.* Üstüne yağmur yağıp ıslattı.

varc YER: Piran. <is.e.> kurt. EŞ ANL: *verg.*

vardayış YER: 'Hesran. BKZ: *verdayış.*

varık <is.d.> tipi, kar fırtınası. *Varıka varena.* Kar tipi yapıyor. EŞ ANL: *tozan, vater.*

varık varayış tipilemek.

varıkın <s.> tipili.

varıkvarayen <is.d.> tipileme.

varig <is.d.> piliç.

varnayış <gçl.f.> yağdırmak. *Ey zey yaxeri qersini varnay ma ser.* O yağmur gibi üzerimize kurşun yağdırdı. [*vareno; em.k. bivarnı*]

piro varnayış üstüne yağdırmak. *Awer zey*

yaxeri piro varni! Suyu yağmur gibi üstüne yağdır!

varnayox <is.e.d.> yağdıran.

varsû <is.d.> kar yığını (tipide oluşan).

varte <is.e.> yağış.

vaş VARY: *vos*. <is.e.> 1) ot, bitki. *Hırg vaş kokdê xo sero beno kiho (atas.).* Her ot kökünün üzerinde yeşerir. 2) ot burması. *Vaşê bidı na manger wa bûro!* Bu ineğe bir ot burması ver yesin! EŞ ANL: *patil*.

vaş çınayış ot biçmek.

vaş tadayış ot burmasını çevirmek. (Biçilmiş otu çevirerek burma yapmak.)

vaşê dındana sığır dili. (Diş ağrılarına iyi gelir, bu otun tohumu yakılıp dumani ağza çekilince, diş kurtları dökülür.)

vaşê marra yılan otu. (Yer altındaki beyaz kökü olan, kırıncı zehirli süt akıtan bir bitki.)

vaşê vırondi Küçük ve çok yapraklı, bir kaç dallı, 50 cm. Uzunluğunda mantar hastalığına ilaç olan bir ot çeşidi. Bu ot yakılıp külü tere yağıyla yoğrulur, kırem haline getirilip yaraya sürülür.

vaşçınayox <is.e.d.> ot biçen.

vaşın <s.> otlu.

vaşi <zf.> biçim, ot biçme zamanı.

vaşmaş <is.e.> baharat.

vaşwer <s.> otçul.

vate <is.e.> söz.

vaten <is.d.> söyleşi, söylem. *O ûja dı vatena perdê xo keno xo vira.* O babasının söylediğini orda unuttur.

vaten dayış söyletmek. *Ey boll qısey mına day vaten* O bana çok laf söyledi.

vaten kerdış kafa şişirmek (laf söyleyerek). *'Hendi vaten meki serrey mı tewa.* O kadar söylenme başım ağırdı.

vatena söylemekle. *Vatena kes çiyê nê-beno.* Söylemekle kimse adam olmaz.

vatena verênan atasözü. *Vatena verênan kitabi niya, hıma rašta (atas.).* Atasözü kitabi değil, ama gerçektir. EŞ ANL: *pilvatik, qısey verênan.*

xo fek dı vaten mırıldandı.

vater <is.d.> tipi, kar fırtınası. EŞ ANL: *tozan, varik.*

vater kerdış tipilemek, tipiye çevirmek. *Nevera vewrer vater kerdê, çım çimi nediyê.* Kar dışarda tipiye çeviriyordu, göz gözü görmüyordu.

vaterin <s.> tipili, kar fırtınalı.

vaterkerden <is.d.> tipileme, tipiye çevirme.

vatik <is.d.> söz, laf.

vatış VARY: *votiş*. <gçl.f.> söylemek, anlatmak. *Mı to rê nêva, "kesi rê mevaj"?* Sana, "kimseye söyleme", demedim mi? *Fek seni vajo, ziwan zi wini geyreno (atas.).* Ağız

nasil söylerse, dil de öyle döner. *Wa mı rê bıvatê!* Bana söyleseydi! *Bêrê, şıma rê istanikê vaza.* Gelin, bir masal size anlatayım. [*vano*; em.k. *vaj(i) / vaz(i)*]

vatişa ra söylentilere göre. *Vatişa ra çiyê çinê bı.* Söylentilere göre bir şey yoktu.

vato-vato <is.e.> söylenti. *Tiyê vanê nê qısey raşti?* Çıza, nê wertey ra *vato-vatoyê esto.* Sence bu laflar doğru mu? Ne bileyim ortalıkta bir söylenti var.

vatox <is.e.d.> söyleyen, anlatan.

vawiten <is.d.> çitme.

vawitiş <gçl.f.> çitmek. (Kumaşdaki deliği örerek kapamak.) *Çakê bıbı qul, mı fına vawit.* Ceket delinmişti, yine örüp kapattım. [*vaweno*; em.k. *bıvawı*]

po vawitiş 1) bir bitkiyi kazıklı topraktan çıkarmak, vücuda batan diken iğneyle çıkarmak. 2) yukarıya doğru vurmak/itmek. *Zorbey kêveri sıst bı, heri pırrnika xo vawit po û akerd.* Kapının sürgüsü gevşek idi, eşek burnunu vurarak açtı.

vay₁ <is.d.> VARY: *vaye*. 1) ark. *Awa mın û to jû vay ra nêşına (deyim).* Benimle senin suyun bir arktan akmaz (ikimiz anlaşamayız anlamına gelir). 2) su kanalı.

vaya ayri değirmene su taşıyan ark.

vay₂ <s.> pahalı.

vay bıyayış pahalalanmak.

vay kerdış pahalandırmak.

vayêrêri daha daha pahalı.

vayêri daha pahalı. *Zerzewat meywi vayêriyo.* Sebze meyveden daha pahalı.

vaydayış BKZ: *vaydaynayış*.

vaydaynayen <is.d.> 1) savurma, rüzgara tutma. 2) estirme.

vaydaynayış VARY: *vaydayış*. <gçl.f.> 1) savurmak, rüzgara tutmak. *Nê ciwêni vaydayni!* Bu harmanı savur! 2) estirmek. [*vaydayneno*; em.k. *vaydayni*]

vaydaynayox <is.e.d.> 1) savuran, rüzgara tutan. 2) estiren.

vaydeyayış <gçs.f.> savrulmak. *Vayo yeno, vewra vaydeyena.* Rüzgar esiyor, kar savruluyor. [*vaydeyeno*; em.k. *bıvaydı*]

vaye YER: Qelacix. BKZ: *vay*.

vayey <is.d.> pahalılık.

vayın <s.> rüzgarlı.

vaykerde/i <or.e./d.> pahalı yapılan.

vazd <is.e.> koşu. *No vazdê ma weş ravêrd.* Koşumuz iyi geçti.

vazdayen/veştên <is.d.> koşu, koşma.

vazdayış/veştış VARY: *vezdayış*. <gçs.f.> koşmak. *Ez veştâ şıya.* Ben koşup gittim. *Na şêri wizena, vazdana tiya, vazdana ûja.* Bu aslan haykırıp, bu tarafa o tarafa kaçar. [*vazdano/vazdeno*; em.k. *bivezdi*]

vazdaynayış VARY: *vazdnayış, vezdaynayış*.

- ⟨gçl.f.⟩ koşturmak. *Nina bivazdaynı, wa kilo bidê!* Bunları koştur, kilo versinler! [*vazdayneno*; em.k. *bivazdaynı*]
- vazdaynayox** ‹is.e.d.› koşturulan.
- vazdayneyayış** ‹gçs.f.› koşturulmak. [*vazdayneyeno*; em.k. *bivazdaynı*]
- vazdayox** ‹is.e.d.› koşucu.
- vazdeyayış** ‹gçs.f.› koşuşmak, koşuşturmak. *Ûjayey ra vazdeyayê û kay kerdê.* Oralarda koşuşup oynuyorlardı. [*vazdeyeno*; em.k. *bivazdey*; gçm.z. *vazdeya*]
- vazdnayış** BKZ: *vazdaynayış*.
- vazdok** ‹is.d.› Çaylarda yarım metre (bir metre) aralıklarla dizilen ve yayaların geçmesini kolaylaştıran iri taşlardan oluşturulan bağlantısız ilkel köprü.
- vaziayış** BKZ: *vajiyayış*.
- veciniqayış** YER: Qerxan. ‹gçs.f.› aniden ürkemek. [*veciniqyeno*; em.k. *biveciniqyi*]
- veciqınayış** YER: Qerxan. ‹gçl.f.› ürkütme. [*veciqıneno*; em.k. *biveciqını*]
- veciqyayış** YER: Qerxan. ‹gçs.f.› irkilmek, ürkemek. [*veciqiyeno*; em.k. *biveciqyi*]
- vecyayış** YER: Zeydelan. BKZ: *vijyayış*.
- velg** (Phlv. warg) ‹is.e.› Mazi ve meşe yaprağı dallarıyla kesilip kışın hayvan yemi olarak kullanılır.
- velg cenayış** yapraklı dalı kesmek.
- velgın** ‹s.› yapraklı dal.
- velgi** ‹is.ç.› yapraklı dal kesme zamanı.
- velk** BKZ: *velkek*.
- velkek** VARY: *belkek*; *velk*. ‹is.e.› böbrek.
- velkekê ling** baldır. (Bacanın dizden ayak bileğine kadar olan bölümün, yumuşak ve şişkin olan arka tarafı.)
- venêr** BKZ: *vinêr*.
- veng₁** (Phlv. wāng) ‹is.e.› ses. *Vengê xo mekerê!* Sesinizi çıkarmayın! *Bıqır kı, wa veng şıro pêrını!* Haykır ki herkese ses gitsin! EŞ ANL: ‘hes₁’.
- veng a cı dayış** seslenmek (birine).
- veng amayış** ses gelmek.
- veng birrnayış** sesi kesmek, susturmak.
- veng birryayış** susmak, ses kesilmek. *Vengê cı birrya.* Sesi kesildi.
- veng dayış** ses getirmek, ünlenmek. *To tiyayey ra veng dayo.* Sen buralarda ünlenmişsin.
- **veng cı dayış** 1) seslendirmek, ses vermek. *Tembore cenayê, veng da cı kı, pêro aşnawê.* Saz çalıyordu, sesini biraz yükseltti ki herkes duysun. 2) seslenmek (birine).
- **veng pê dayış** 1) yankılanmak, yankı yapmak. *Vengê mino dano pê, keso fahm nêkeno.* Sesim yankı yapıyor, kimse anlamıyor. 2) birbirine seslenmek.
- veng dekewtiş** sesin kısılması (hastalıktan dolayı). *Ey serd giroto, vengê cı dekewto.* O soğuk almış, sesi kısılmış.
- veng kerdış** konuşmak. *Oyo toya veng keno?* O seninle konuşuyor mu? EŞ ANL: ‘hes kerdış’.
- **veng nêkerdiş** 1) küsmek, darılmak. 2) konuşmamak.
- **veng cı kerdış** seslenmek. *Mı veng kerd cı, hıma ey nêaşnawıt.* Kendisine seslendim, ama o duymadı.
- **vengê xo kerdış** konuşmak. *Mına vengê xo meki!* Benimle konuşma!
- veng pıro gunayış** 1) haykırmak, bağırarak (acidan). *Vengê gına pıro, qırıya cı ‘erd û azmin birryê.* Bir bağırıldı, haykırışı yeri, göğü inlettii. 2) sesli biçimde yellenmek. *Veng gına pıro, boll şermaya.* Sesli biçimde yellendi, çok utandı.
- veng û hes** ses seda. *Bırak veng û hesê to qe çınıyo?* Sende hiç ses seda çıkmıyor kardeş?
- veng û vaz** havadis, olup biten, haber. EŞ ANL: *hewadis*.
- veng vetiş** ses çıkarmak.
- **vengê xo vetiş** sesini çıkarmak. *Tı zi finê vengê xo vezı!* Sen de bir kere sesini çıkar!
- venga** sesli. *Venga veydı cı!* Kendisini sesli çağır!
- vengna** başka ses. *No vengê marda mı niyo, vengnayo.* Bu annemin sesi değil, başka sestir.
- veng₂** ‹s.› boş.
- veng amayış** boş gelmek.
- veng biyayış** 1) boşalmak, boş olmak. 2) ses olmak.
- veng kerdış** boşaltmak. *Tiyay veng kerê!* Burayı boşaltın!
- veng û varit** bomboş.
- vengane** ‹is.e.› duyuru. EŞ ANL: *aşnawıten*.
- vengberz** ‹s.› yüksek sesli.
- vengberzey** ‹is.d.› yüksek seslilik.
- vengbirrnayox** ‹is.e.d.› susturucu, susturan.
- vengbiyaye/i** ‹or.e./d.› boşalmış olan.
- vengdekewten** ‹is.d.› ses kısıklığı.
- vengey** ‹is.d.› boşluk.
- vengin** ‹s.› sesli.
- vengkerde/i** ‹or.e./d.› boşaltılmış olan.
- vengnimz** ‹s.› alçak sesli.
- vengpêdayen** ‹is.d.› 1) yankı. 2) birbirine seslenme.
- vengpêt** ‹s.› gür sesli.
- vengtayn** ‹s.› kısık sesli.
- vengtayney** ‹is.d.› kısık seslilik.
- venik** YER: Mexmûr. BKZ: *vınık*.
- ver₁** ‹is.e.› ön taraf. *Verê vay nêgêriyeno (atas.).* Rüzgarın önu tutulmaz.
- o ver** BKZ: *over*.
- verdê tarixi** tarih öncesi.

verê cı bırrnayış 1) önünü kesmek. 2) akmasına engel olmak (akarsu için).

verê cı bırryayış 1) önü kesilmek. 2) akmasına engel olunmak (akarsu için).

verê cı gêriyayış 1) önü kapanmak. 2) önü tıkanmak.

verê cı girotiş 1) önünü kapatmak. *Verê cı megi, wa 'heme ca biaso!* Önünü kapatma, her yer görünsün! 2) önünü tıkamak.

verê coy önceden. *Verê coy, o ame tiya.* Önceden o buraya geldi.

verê xo cı dayış yönelmek, yola koyulmak. *Mı verê xo da cı û ez şiya.* Ben oraya yönelip gittim.

ver₂ <arka ed. /zf.> ön.

ver amayış 1) kıymak, acımadan vermek, esirgemek, feda etmek. *Herkes ila mireno, labirê kes gandê xo ver nino.* Herkes illa ki ölür, ama kimse canını esirgemez. EŞ ANL: *dest pıra şiyayış, qimış biyayış.* 2) öne gelmek. *O ame mı ver.* O önüme geldi.

ver ardış 1) karşıya getirmek. 2) öne getirmek.

ver çebiyayış öne atılmak.

ver çekerdış önüne atmak.

– **xo ver çekerdış** kendini önüne atmak.

ver cı kerdış karşı koymak. *O to ra pilo, to çı ver kerd cı?* O senden yaşıdır, neden karşı koydun?

ver dayış öne vermek.

ver definayış başlatmak (bir şeye), yok etmeğe başlamak (kullanarak, harcararak). *Ver devışt bıza, oyo roseno.* Keçilerin satışını başlattı.

ver dekewtiş 1) yüz tutmak (bir şeye), başlamak. *Wusar bı, ver dekewt bı, vewra koya vilêşiyayê.* Bahardı, dağların karı erimeğe yüz tutmuştu. *Ver dekewto dışmeni, êyê remenê.* Düşman kaçmaya başlıyor. 2) yüz tutmak (bir şey olmaya). *Ver dekewto 'sayêra, êyê benê wişki.* Elma ağaçları kurumaya yüz tutmuş.

ver dı 1) önde. 2) öne doğru, ileriye doğru.

ver dı berdiş önde götürmek. *Dewari xo ver dı ber!* Hayvanları önünde götür!

– **xo ver dı berdiş** önüne katıp götürmek. *Vayê ame û ez xo ver dı berda.* Bir rüzgar esti, beni önüne katıp götürdü.

ver dı kerdış çocuk düşürmek. *Ay qeçek xo ver dı kerd.* O çocuğu düşürttü.

ver dı mendış 1) önünde kalmak. *Nan cı ver dı mend.* Ekmek önünde kaldı. 2) kısırılmak, kısılmak. *Gışta mı 'siyer ver dı mend.* Parmağım taşın altına kısıldı.

ver dı ronayış önünne koymak.

ver dı şiyayış 1) düşük yapmak, çocuk düşürmek. *Nêweşi ra, qeçekê cı ver dı şı.* Hastalıktan, çocuğunu düşük yaptı. 2) önde

gitmek. *O şıma ver dı şı?* O önünüzde mi gitti?

– **xo ver dı şiyayış** uyurgezer olmak. *No şew xo ver dı şıno.* Bu geceleri uyurgezer oluyor.

ver dı vatış önde söylemek.

– **xo ver dı vatış** sayıklamak. *To emşo xo ver dı vatê.* Sen bu gece sayıklıyordun.

ver dı verdayış kısırmak (iki şeyin arasında). *To gışta mı 'siyer ver dı verdê.* Parmağımı taşın altına kısırdın.

ver eştış öne atmak.

– **cı ver eştış** önüne atmak.

– **xo ver eştış** 1) kendi önüne atmak. *Aw eşt xo ver.* Kendi önüne su attı. 2) kendini öne atmak. *Xo eşt ver, nêverda şıro.* Kendini öne attı, bırakmadı gitsin.

ver finayış₁ 1) öne katmak, öne düşürüp götürmek. 2) öne düşürmek. *Dê qaldê cı ro û vışt cı ver.* Koluna vurup önüne düşürdü.

– **xo ver finayış** 1) önüne katmak, önüne düşürüp götürmek. 2) önüne düşürmek.

ver finayış₂ 1) araya sıkıştırmak. *Gışta cı vışt makiner ver.* Parmağın makineye kısırdı. 2) altında bırakmak, çiğnetmek. *Lajek vışt 'ereber ver.* Çocuğu arabayla ezdi.

ver kerdış 1) önüne katmak. *Mı bızı kerdı embıryani veri.* Keçileri komşunun önüne kattım. 2) önüne koymak.

ver kewtiş 1) laubali olmak, sıkı fıkı olmak. *Ey ver mekew o xinto.* Onunla laubali olma o delidir. 2) öne düşmek, öne geçmek. *O kewt mı ver, ma piya şı keydê cı.* O önüne düştü birlikte evine gittik. *Bivezd bivezd, cı ver kewı!* Koş koş, onun önüne geç! 3) önüne sarkmak. (Kol kırılınca, baş üzgün ve yorgunluk durumunda.) *Qolê cı şikiya û kewt cı ver.* Kolu kırılıp önüne sarktı. 4) kısırılmak, araya sıkışmak, altında kalmak, çiğnenmek. *Tamar kewt bi esta ver û tewayê.* Damar iki kemik arasına sıkışmış ağrıyordu.

ver nayış öne koymak.

– **cı ver nayış** sunmak, takdim etmek.

ver ra önden. *Mı ver ra bigı!* Önümden al!

– **xo ver ra** 1) kendi çapında, kendi olanaklarıyla. *Herkes xo ver ra cı rê bigeyrê yardım!* Herkes kendi olanaklarıyla ona yardım arasın! 2) kendi önünden. *Xo ver ra bigı û bıdı mı!* Kendi önünden alıp bana ver! 3) gelişigüzel. *Xo ver ra qısey mevezı!* Gelişigüzel laf çıkarma!

ver ra geyrayış önünde gezmek.

ver ra şiyayış önünden gitmek. *O tiyay ver ra şı.* O buranın önünden gitti.

ver ra weriştış 1) önünden kalkıp kaçmak (baskıdan dolayı). *Dı ezbeta lej kerdê,*

ezbeta jû barê xo bar kerd, ver ra werişt şî. İki ezbet kavga etti, bir ezbet yükünü yükleyip, önünde kaçtı gitti. 2) önünden kalkmak. *Mı ver ra werz, ez ravêra!* Önümden kalk, geçeyim!

ver ra vetiş önden çıkarmak.

– **xo ver ra vetiş** kendinden çıkarmak, uydurmak. *To nê qısey xo ver ra vetê.* Bu lafları kendinden uydurmuşsun.

ver şanayiş 1) önüne destek vermek, önüne dayamak. *Darê gılı ver şanê wa nêşıkyo!* Bir ağacı, dalın önüne destek verin ki kırılmasın! 2) altına dayamak.

– **xo ver şanayiş** 1) önüne destek vermek, önüne dayamak. *Xo a darer ver şanı, wa 'ero niro!* Kendini o ağaca daya, yere düşmessin! 2) önüne katmak, önüne katıp kovalamak. *Mı bızı şanay xo ver û berdi gemi.* Keçileri önüne katıp, yabana götürdüm. 3) desteklemek, önyak olmak, öncülük etmek. (Yol göstermek üzere önde gitmek, bir işi yapmaya yanaşmak.) *Eki tı pereya şenê xo ver şanê, kar kerdış mı sero.* Eğer parayla desteklersen, işi yapması benden.

ver û pey xo nêzanayiş yol yordam bilmemek, ne yaptığını bilmemek. *O hewna ver û pey xo nêzano, bêaqılo.* O akılsızdır, daha yol yordam bilmiyor.

ver vijayiş öne çıkmak.

– **cı ver vijayiş** önüne çıkmak.

ver weynayiş öne bakmak.

– **xo ver weynayiş** 1) önüne bakmak. *Bewni xo veri, ginenê 'ero!* Önüne bak, düşersin! 2) utanmak (hatadan dolayı).

vera <zf.> öne doğru, yerine, önüne.

o vera BKZ: *overa.*

vera cêr aşağı doğru.

vera cı 1) birinin yerine. *Rojê vera cı şî çarwa ver.* Bir gün yerine sürünün önüne gitti. *O kar vera mı kerd.* O işi benim yerime yaptı. 2) karşılama. *Piyê mı Almanya ra ameyê, ez şiya vera cı.* Babam Almanya'dan geliyordu, ben karşılamaya gittim. 3) ona taraf. *Şıma do meşt bêrê vera mı?* Yarın bana taraf gelecek misiniz?

vera cı amayiş 1) karşılamak, karşılamaya gelmek. *Oyo xurbet ra ameyê, ez ameya vera cı.* O gurbetten geliyordu, ben karşılamaya geldim. 2) birinin yerine işe gelmek.

vera cı dayiş 1) karşılık vermek, karşılık koymak. *Amey mı ro dê, mı vera cı da, ê remay şî.* Beni dövmeye geldiler, ben karşılık verince kaçıp gittiler. 2) yerine vermek (birinin), karşılığında birine bir şey vermek. *Tey perrey çinê bi, mı vera cı day.* Kendisinde para yoktu, onun yerine ben verdim.

vera cı kerdış birinin yerine yapmak. *Ambaz nêame bı, mı vera cı no kar kerd.* Arkadaş gelmedi, bu işi onun yerine yaptım.

vera cı şiyayiş 1) karşılamaya gitmek. *Ambaz ameyê, ez şiya vera cı.* Arkadaş geliyordu, karşılamaya gittim. 2) birinin yerine gitmek. *Ez vera cı şiya bıza.* Onun yerine geçilere gittim.

vera cor yukarıya doğru.

vera dayiş bedel vermek. (Bir şeyin yerini tutabilen karşılık.)

vera koti hangi tarafa.

vera nayiş 1) siper etmek. 2) önüne dayamak. *Rewtê darer vera nı kı, 'ero niro.* Bir sırıği ağacın önüne daya ki, yıkılmasın. 3) sünet edilen çocuğu tutan kirvenin yaptığı eylem. 4) karşıya getirmek.

– **xo vera nayiş** 1) kendini siper etmek. 2) kendini dayamak. *Xo vera nı, wa 'ero niro.* Kendini daya ki yere yıkılmasın.

vera neyayiş 1) siper edilmek. 2) önüne dayanılmak. 3) sünet edilen çocuğu tutan kirvenin yaptığı eylem. 4) karşıya gelmek.

vera pê karşılıklı.

vera pê amayiş 1) yaklaşmak, yanaşmak. 2) toparlanmak.

vera pê ardış 1) birbirine doğru getirmek, yaklaştırmak. 2) toparlamak. *Mı girwey xo tayn vera pê ard, ezo newe rihat kena.* İşimi biraz toparladım, şimdi rahat ediyorum.

vera pê dayiş 1) birbirine saldırmak. 2) birbirinin yerine vermek/ödemek. *Ê ambazi şenê vera pê perrey bîdê.* O arkadaşlar birbirinin yerine para verebilirler.

vera pey arkaya doğru.

vera vera gitgide, gide gide. *Oyo vera vera mı ra yeno nezdi.* O gitgide bana yaklaşıyor.

vera weriştış düşmanın baskısından göç etmek. *Nêşa dismendê xoya lej bıkeroy, vera werişt.* Düşmanın baskısına dayanamadı, göç etti gitti.

vera xo biyayiş anlayışlı olmak. *Kes kı vera xo bo, vervadê bınpizan dı nêkewno.* İnsan anlayışlı olsa, onursuzlarla lavabali olmaz.

xo vera kendi açısından, kendi bağlamında.

veracıamayan <is.d.> 1) karşılamaya gelme, karşılama. 2) birinin yerine gelme.

veracışiyayen <is.d.> 1) karşılama. 2) yerine gitme.

veradayiş BKZ: *viradayiş.*

veramayox <is.e.d.> fedakâr.

veraroj VARY: *veroj.* <is.e.> güney, güneş gören yamaç. EŞ ANL: *qible.*

veraş <is.e.> yarma, ayrık. (Ağaç ve kayaların yarılması.)

veraş eştış yarılmak. *Na darer veraş eştı.*

Bu ağaç yarılmış.

verbanık VARY: *berbanık*. <is.d.> önlük. (İğ eğirenin diz üstünde taşıdığı deriden piştemal.) *Tı kı şami kena 'hadire, verbanık bigi xo vero!* Yemek hazırlarsan, önüne önlük bağla!

verbend <is.e.> kolan. (Hayvan semerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yası kemer.)

verbendik <is.d.> önlük.

verçimi <is.ç.> gözlük (yeni kelime, Koyo Berz).

verdaye/i <or.e./d.> 1) terk edilen, bırakılan. 2) boşanmış olan.

verdayen <is.d.> 1) terk etme, bırakma. 2) boşama.

verdayış <gçl.f.> VARY: *vardayış*. 1) terk etmek, bırakmak. 2) boşamak. [*verdeno*; em.k. *verdi*] EŞ ANL: *ternayış*.

cı verdayış dürtmek. *Ez nêaşnawitê, mı dest verda cı*. Beni duymuyordu, unu dürt-tüm.

– **xo cı verdayış** kendini bir şeye çarpmak. *Kêver nêabiyayê, xo verda cı kı, abiyi*. Kapı açılmıyordu, kendini çarptı ki açılsın.

pa verdayış üstünde bırakmak. *Mı gozi çinay, pa çiyê nêverda*. Cevizleri topladım, üstünde bir şey bırakmadım.

pê verdayış 1) boşanmak, birbirini bırak-mak. 2) tepişmek, itişip kakışmak, dürtüşmek. *Şımayê çı wini verdenê pê?* Niye öyle birbirinizi dürtüyorsunuz?

pêyo verdayış dövüşürmek, birbirine düşürmek. *Mı verday pêyo û ameya tiya*. Onları birbirine düşürüp buraya geldim.

po verdayış 1) saldırtmak. *Jewê ûjayey ra geyrayê, mı kutik verda po*. Biri oralarda geziyordu, köpeği ona saldırttım. 2) bulaş-tırmak. *Tı şiyê hetek û nêveşiya xo verdê po*. Yanına gidip hastalığını ona bulaştırdın.

têdi verdayış dağınık bırakmak. *To keye têdi verda û tı şiya koti?* Evi dağınık bırakıp nereye gittin?

xo verdayış altına sızmak, altına etmek. *Tûteki mizi verdaya xo*. Oğlan bebek altına işemiş.

xoyo verdayış kendine saldırtmak. *Ey merdimi verday xoyo*. O adamları kendine saldırttı.

verdayox <is.e.d.> 1) terk eden, bırakan. 2) boşayan.

verdeyayen <is.d.> 1) terk edilme, bırakılma. 2) boşanma.

verdeyayış <gçs.f.> 1) terk edilmek, bırakıl-mak. 2) boşanmak. [*verdeyeno*; em.k. *verdey*]

verdeyayox <is.e.d.> 1) terk edilen, bırakılan. 2) boşanılan.

verdişiyayox <is.e.d.> öncü.

verdim <zf.> yüzükoyun, yüz üstü. EŞ ANL: *ri ser, fek û ri*.

verdim kerdış ters çevirmek. *Ê tûteki ver-dim kı!* O bebeği ters çevir!

verdim kewtiş yüzükoyun düşmek. *O ver-dim kewt 'erd*. O yüzükoyun yere düştü.

verdim rafinayış yüz üstü yatırmak.

verdim rakewtiş yüzükoyun yatmak.

verdimkerde/i <or.e./d.> ters yatırılan.

vere YER: Qerxan. BKZ: *vore*.

verek BKZ: *vorek*.

verê <zf.> önceleri, önce. *Verê osillê ma ûna nêbı*. Önceleri âdetimiz böyle değildi.

verên <s.> önceki. *O verên bı*. O öncekiydi.

tewr verên en önceki. *Banê mayo tewr verên diha weş bı*. En önceki evimiz daha güzeldi.

verênan öncekiler, eskiler. *Verêna boll tenganey anta*. Eskiler çok darlık çekmiş.

verênayo öteden beri, eskiden beri, epey zamandan beri. *Verênayo kı ê dişmenê mayê*. Onlar uzun zamandan beri düş-manımızdır.

verêni öncekiler, eskiler. *Verêni boll zanayey bi, vatena ina zey altûni bi*. Eskiler çok bilinçliydi, sözleri altın gibiydi.

verêna <zf.> 1) taksit, taksitle. *Verêna deyn dayen diha rihato*. Borç taksitle ödense daha kolaydır. EŞ ANL: *texsit*. 2) rastgele, ne line geçerse. *Ezo nê meywi verêna arê-dena*. Bu meyveyi rastgele topluyorum. 3) düzenli şekilde. *Nê vaşi verêna biçinê!* Bu otu düzenli şekilde biçin!

verêna dayış 1) taksitle ödemek. *Ekı tı nêşenê deynê xo finêra bidê, verêna bıdı*. Sen borcunu bir seferde ödeyemezsen, taksitle öde. 2) rastgele vermek, önüne geleni vermek. *Nani verêna medı, ba'hdı qim nêkeno!* Ekmeği rastgele verme, sonra yetmez! 3) düzenli şekilde vermek.

verg (Phlv. gurg) <is.e.> kurt.

vergo veyşan ac kurt.

vergêr <is.e.> ünlem.

vergolim <is.e.> kasık. (Bacakla karnın birleş-tiği yer.)

verikey <is.d.> öncelik. *Na kay dı verikey ê mına*. Bu oyunda öncelik benimdir.

veriki <zf.> geçmişte, önceden, bir zamanlar. *Veriki ma nêzanayey bi*. Biz geçmişte bilinçsizdik. EŞ ANL: *veri*.

verin <s.> enli.

verinêri daha enli. *No çiteki, ê çiteki verinêriyo*. Bu kumaş, o kumaştan daha enlidir.

veriney <is.d.> enlilik.

verisnaye/i <or.e./d.> yarılmış olan.

verisnayen <is.d.> yarma.

verisnayış <gçl.f.> yarmak. *Mı kokê dar verisna û kerd werdi.* Ağacın kökünü yarıp küçük parçalara ayırdım. [*verisneno*; em.k. *biverisni*]

veriste/i <or.e./d.> yarık.

verisyaye/i <or.e./d.> yarık.

verisyayen <is.d.> yarılmak.

verisyayış <gçs.f.> yarılmak. [*verisyeno*; em.k. *biverisyi*]

veri <zf.> mazi, evel, önce, önceleri. *Dilgê nina veri weş biyo.* Önceleri bunların maddi durumu iyiymiş. EŞ ANL: *veriki.*

ê veri öncü, öndeki. *Ê veri do tim zanaye bo.* Öncü daima bilinçli olmalı.

tewr veri çok önceden, önceleri, çok eskiden.

veri ra mendış önceden kalmak. *No mal, ma rê veri ra mendo.* Bu mal, bize önceden kalmış.

veri veri önceleri, evelce. *Veri veri, şarê ma boll rınd bı.* Önceleri halkımız çok iyiydi.

veriramende/i <or.e./d.> önceden kalma.

verjewaj <zf.> evlenme çağına gelme.

verjewaj amayış evlenme çağına gelmek. *Lajê mı hini ameyo verjewaj.* Oğlum artık evlenme çağına gelmiş.

verkewteney <is.d.> laubalilik. *Mı boll verkewteney kerd, qısûr mewni.* Ben çok laubalilik ettim, kusura bakma.

verneyin YER: Qerxan. <s.> birinci, baştaki. EŞ ANL: *pêşik.*

verni <is.d.> 1) ön taraf, ön kısmı. 2) önü, ilerisi, gelecek.

verni dı 1) önde. 2) ileride, ileride.

verni dı şıyayış önde gitmek. *O verni dı, qelfe dima şiyê.* O önde, grup peşinden gidiyordu.

verni kewtiş önüne geçmek.

verni ra peyni önden arkaya, baştan sona. *Ey key xo verni ra peyni ard dūzani ser.* Evini baştan sona düzene soktu.

verniya cı 1) ön tarafı. *Verniya cı paka.* Ön tarafı temizdir. 2) ilerisi, geleceği. *Verniya cıya nêasena.* Geleceği görünmüyor.

vernikewtox <is.e.d.> öne geçen.

vernüşte <is.e.> ön yazı.

vero <arka ed. /zf.> boyunca, önüne doğru. *Oyo vayer vero şino.* O su kanalı boyunca gidiyor. *Simerê xo, dêsi vero vıradı!* Samanını, duvarın önünden bırak!

vero amayış boyunca gelmek (yol, ark, kanal).

vero berdiş boyunca götürmek.

vero biyayış 1) önünde engel olmak. *O merdimo tim mı vero.* O adam daima önümde engel. 2) hizada olmak. 3) karşı olmak.

- cı **vero biyayış** 1) birinin önünde engel olmak. 2) birbirinin hizasında olmak. 3) birine karşı olmak.

vero çarnayış yalvartmak (birine), af diletmek, yakarmak.

vero geyrayış yalvarmak, ısrar etmek, af dilemek, yakarmak, niyaz etmek, rica etmek. *Ez vero geyraya, fına zi qebûl nêkerd.* Ben af diledim, yine de kabul etmedi.

vero geyrnayış yalvartmak, yakartmak, af diletmek.

vero gunayış yüksekte aşağı düşmek. *O ban ra guna vero.* O damdan aşağı düştü.

vero kerdış 1) teminat vermek. *Tı do kı nêşê deynê cı bidê, malê xo cı vero kı!* Borcunu ödeyemeyeceksen, malını teminat koy! 2) kemerine sokmak (bir şeyi).

- xo **vero kerdış** önden takmak (kemere). *Kardiya xo, xo kemeri vero kı!* Bıçağını, kemerinin önüne tak! *Ey demanca kerda xo vero.* O önüne tabanca takmış.

vero nayış kıyaslamak, karşılaştırmak. *Hel vero nı, kam kami dergêriyo!* Hele kıyasla, kim kimden daha uzundur!

vero neyayış kıyaslanmak, karşılaştırılmak.

vero pay vınderdiş önünde dikilmek.

vero pay weriştış önünde ayağa kalkmak. *Ez şiya zerre, pêro mı vero weriştı pay.* İçeri girdim, herkes önümde ayağa kalktı.

vero rafınayış 1) önüne yatırmak. 2) önünde yatırmak (bir şeyi korumak için).

vero rakewtiş 1) önüne yatmak. 2) önünde yatmak (bir şeyi korumak için). *Ez vero rakewta kı, zebesı nêtriyê.* Karpuzların önünde yatım ki çalınmasın.

vero ronayış 1) önüne uzatıp koymak. *Darer dêsi vero ronı!* Ağaç duvarın önüne koy! 2) bir şeye yaslamak.

vero şanayış önünde sallamak. *Ey gısta xo mı vero şanayê.* O parmağımı önümde salıyordu.

vero şıdeyayış direnmek. *Hel bewni, seni mı vero şıdeyeno.* Hele bak, bana karşı nasıl direniyor.

vero şıyayış boyunca gitmek.

vero vijyayış 1) karşı çıkmak, itiraz etmek. 2) önüne çıkmak, karşısına çıkmak. *Ez şiyê, finêdı mı vero vijyay.* Ben gidiyordum, aniden önüme çıktılar. 3) muhalefet etmek.

- cı **vero vijyayış** karşı gelmek. *Oyo se vano, tiyê cı vero vijyenê.* O ne derse, karşı geliyorsun.

vero vınderdiş 1) önünde durmak, göz kulak olmak. *Nê tûteki vero vındı, ezo şına.* Bu bebeğe göz kulak ol, ben gidiyorum. 2) bakım yapmak. 3) karşısında durmak. *Mêrdeki vero vınderdo, nêver-*

dano çiyê bikero. Adamın karşısında durmuş, bırakmıyor bir şey yapısın.

– **ci vero vinderdiş** 1) birinin karşısında durmak. 2) karşındakine engel olmak (söz veya davranışla).

– **xo vero vinderdiş** beslenmek, kendine bakmak.

vero weriştış ayaklanmak.

verogeyrayen <is.d.> yalvarma işi, af dileme, yakarış, yakarma, rica etme. EŞ ANL: *reca*.

veroj BKZ: *veraraj*.

veronaye/i <or.e./d.> kıyaslanmış olan.

veronayen <is.d.> kıyaslama, karşılaştırılma.

veronayayen kıyaslanma, karşılaştırılma.

veror <zf.> öncelikle. *Seni beno wa bibo, veror mı rê vaj!* Nasıl olursa olsun, öncelikle bana söyle!

veror amayış önceden gelmek. *Ez veror ameya to hetek.* Ben önceden yanına geldim.

veror şiyayış önceden gitmek.

veror vatış önceden söylemek.

verorê ci gêriyayış önlenmek, önü alınmak.

verorê ci girotiş önlemine almak, önünü almak.

verorgêr <is.e.d.> önlemine alan, önleyici. *O verorgêrê na piseyo.* O bu pisliğin önleyicisidir.

veroşiyayen <is.d.> boyunca gitme.

verovijayen <is.d.> 1) karşı çıkma, itiraz etme. 2) önüne çıkma, karşısına çıkma. 3) muhalefet, muhalefet etme.

verovijayox <is.e.d.> muhalefet eden.

verr <is.d.> zar.

verra goşti et zarı.

verra haki yumurta zarı.

verra marri yılan gömleği. *Verra marri xo porr ra sawê, wa porrê şima xasek bo!* Yılan gömleğini saçınıza sürün, saçınız güzel olsun!

verra piyazi soğan zarı.

verrin <s.> zarlı.

verşanayen <is.d.> 1) önüne destek verme, önüne dayama. 2) altına dayama.

verva₁ <is.e.> öncü yel, ön esinti.

verva di şiyayış rüzgarına kapılmak, kapılıp gitmek (rüzgara). *Kewt bı ina miyan, nêşa çiyê bikero û wini vervadê inan dı şı.* Onların arasına girmişti, bir şey yapmadan, onlara kapılıp gitti.

verva₂ <is.e.> muhatap. *Vervadê ey mekewi, tı zırar kenê!* Onunla muhatap olma, zarar edersin!

verva kewtiş muhatap olmak, yüz göz olmak. *'Hendi vervadê ey mekewi!* Onunla o kadar yüz göz olma!

vervatik <is.d.> önsöz.

veşate/i <or.e./d.> 1) yanık, yanmış yer.

2) yanmış yerde kalan iz.

veşaye/i <or.e./d.> 1) yanık, yanmış olan.

2) çürük çıkan (oyunda), oyunda yanan kişi.

3) ışık verme konuma geçmiş olan.

veşayen <is.d.> 1) yanma (ateşte). 2) çürüğe çıkma (oyunda), yanma. 3) ışık verme konuma geçme.

veşayış <gçs.f.> 1) yakılmak, yanmak. *Zerrey dêwiyo veşeno, çiki ney, dı biray ci kıştê.* Devlin içi yanıyor, çünkü bu iki kardeşini öldürmüş. 2) çürüğe çıkmak (oyunda), yanmak. *Ez veşaya, ezo kay ra vijyena.* Ben yandım, oyundan çıkıyorum. 3) ışık verme konuma geçmek. [*veşeno*; em.k. *biveşî*]

pêro veşayış kaynaşmak, yanıp birbirine kaynamak. *No naylon veşayo pêro.* Bu naylon kaynaşmış.

veşnaye/i <or.e./d.> 1) yakılmış olan.

2) çürüğe çıkarılan (oyunda), yanan kişi.

veşnayen <is.d.> 1) yakma, yandırma. 2) çürüğe çıkarma (oyunda), yandırma. 3) ışık verme konuma geçme.

veşnayış <gçl.f.> 1) yakmak, yandırmak. *Na dêza vaşi kami veşnaya?* Kim bu ot yığınının yakmış? 2) çürüğe çıkarmak (oyunda), yandırmak. *Fına kı ma nimitik kay kemi, tı mı veşnenê.* Ne zaman saklanbaç oyunu oynarsak, sen beni yandırırıyorsun. 3) ışık verme konuma geçirmek. *Na çiler biveşni!* Bu çırayı yak! [*veşneno*; em.k. *biveşni*]

pêro veşnayış kaynatmak, yakıp birbirine kaynatmak. EŞ ANL: *qaynax kerdış.*

veşnayox <is.e.d.> 1) yakan. 2) çürüğe çıkarıcı (oyunda). 3) ışık verme konuma geçiren.

veştiş BKZ: *vazdayış/veştiş.*

vete/i <or.e./d.> çıkık.

veten <is.d.> çıkarma.

veten dayış çıkartmak. *Ey ci ra qısey day veten* O kendisinden laf çıkarttı.

vetiş <gçl.f.> çıkarmak. *Gêrwanê xo vej!* Çoraplarını çıkar! [*vejenolvezeno*; em.k. *veji/vezi*]

cêdı vetiş ayırt etmek. *Şima pê manenê, hıma mı şima cêdı veti.* Birbirinize benziyorsunuz, ama ben sizi ayırt ettim.

cêyo vetiş birbirinin içinden çıkarmak.

ci di vetiş YER: Qerxan. sızdırmak, söyletmek.

ci ra vetiş 1) üzerini soyamak. *Mı çınay ci ci ra vet.* Ben elbisesini soydum. 2) birinden çıkarmak. *Ekı şenê ci ra tayn perrey veji.* Yapabilirsen, kendisinden biraz para çıkar.

po vetiş 1) birinin önüne çıkarmak. *Ey nişkê dı piyê ci po vet kı, ey bitersayno.* Onu korkutmak için aniden babasını önüne çıkardı. 2) bir deliğin, çemberin ya da

yarığın içinden sıyırıp çıkarmak. (Zaza inancına göre hasta kişi bir ağacın kökünün altından veya arasından geçerse iyileşir.) *Mi henqut vet bi, mi xo rêcêdê gozêro vet ki ez weş ba.* Astım olmuşum, iyileşmek için ceviz ağacının kökünün altından geçtim. 3) gözü almamak. *To po veto, tiyê nêşenê bari zi bar kerê.* Artık gözün almıyor, yük de yükleyemiyorsun. 4) kışında yara çıkmak. 5) yerinden çıkarmak (omurga, eklem vb.). *Hoka asti po veta.* Kemik eklemine yerinden çıkarmış.

xo di vetiş giyinmek. *To çı a qazaxa mi veta xo dı?* Niye o kazağımı giydin? EŞ ANL: *xo ra dayiş.*

xo ra vetiş 1) soyunmak. *Mi çınay xo xo ra vet.* Ben elbisemi çıkardım. 2) kendisinden çıkarmak.

vetox <is.e.d.> çıkaran.

vevo YER: Qelacix. BKZ: *bivo.*

vevr (Phlv. wafr) VARY: *vevre.* <is.d.> kar.

vevr varayiş kar yağmak.

vevr varnayiş kar yağdırmak.

vevre YER: Qelacix. BKZ: *vevr.*

vevrin <s.> karlı.

vevrrês VARY: *hewrês.* <is.e.> çığ.

vevrrib <is.e.> kar helvası, pekmezli kar.

vevrvilê <is.d.> karla karışık yağmur.

vevrvilê varayiş karla karışık yağmur yağmak.

vevrvilêyin <s.> karla karışık yağmurlu.

veya YER: Ş. Cori. <zf.> ileri, öne doğru. EŞ ANL: *ravey.*

veyayiş <gçs.f.> 1) karışmak, müdahale etmek. *Girwedê ey mevey, seni keno wa bikero!* Onun işine karışma, ne ederse etsin! 2) sataşmak, musallat olmak. *Ez veyaya cı, o zi berma.* Ben sataşınca, o da ağladı. 3) kurcalamak. [*veyeno*; em.k. *biveyî*]

cı veyayiş 1) karışmak (birine), müdahale etmek. 2) sataşmak, musallat olmak, sarkıntılık etmek. 3) kurcalamak (bir şeyi). *O çekçolo, cı veyaya cı?* O öteberidir, niye kurcaladı?

pê veyayiş 1) karışmak (birbirine), müdahale etmek (birbirine). 2) sataşmak (birbirine), musallat olmak (birbirine).

veyndayen <is.d.> çağrı.

veyndayen dayiş çağdırtmak. *To dedê xo zi dayo veyndayen?* Amcanı da çağdırtmış mısın?

veyndayiş <gçs.f.> 1) çağdırtmak. *Ekı tı şınê, veyndı mi, ez zi to dı bêra.* Gidersen, beni çağır ben de seninle geleyim. *Ew Gorma'hmed nêveyndano bîrandê xo, aya nêkeno (bir masaldan).* Mazarıcı Mehmet kardeşlerini uyandırmaz ve çağdırtmaz. 2) ötmek (horoz, kaz vb.). *Dikê*

şewray veyndano, werzê werzê aya bê (Zerweş Serhad). Sabah horozu ötüyor, kalkın uyanın. [*veyndeno/veyndano*; em.k. *veyndı*]

cı veyndayiş birini çağdırtmak.

pê veyndayiş birbirini çağdırtmak.

veyndayox <is.e.d.> 1) çağdıran. 2) öten (horoz için).

veyndnayiş <gçl.f.> öttürmek, çağdırtmak. [*veyndneno*; em.k. *biveyndnı*]

veyşan <s.> aç. *Hel bew, veyşano teyšani ra pers keno (deyim).* Hele bak, aç susuzdan soruyor.

veyşan biyayiş acıkmak.

veyşan kerdış acıktırmak.

veyşan kewtış açlıktan yıkılmak.

veyşan mendış aç kalmak.

veyşaney <is.d.> açlık.

veyşanmende/i <or.e./d.> aç kalan.

veyv <is.d.> gelin. *Xo rê veyv wazenê, 'hewt dapira pers kerê! (atas.).* Kendinize gelin isteyecekseniz, yedi sülalesini sorun!

veyve <is.e.> düğün.

veyve kerdış düğün yapmak.

veyvey cinika cinlerin düğünü.

veyvek₁ VARY: *veyvik.* <is.d.> 1) gelincik. 2) oyuncak bebek.

veyveka wusari VARY: *veyvika wısari.*

1) gelincik çiçeği. 2) Yağmur eksik yağınca, daha fazla yağmur yağsın diye, tahtadan gelin yapılıp kuşanır, hafif yağın yağmurun altında ıslatılır.

veyvek₂ <is.d.> arpacık (gözde çıkan).

veyvin <is.d.> gelinlik. (Gelin, kocasının yakınlarının yanında bir süre davranış ve hareketlerine dikat etme işi.)

veyvin kerdış gelinlik etmek.

vezd <is.e.> içyağı.

vezd girêdayiş yağ bağlamak.

vezdayiş BKZ: *vazdayiş.*

vezdin <s.> yağlı (insan, hayvan). *Goştê na kavirer boll vezdino.* Bu kuzunun eti çok yağlıdır.

veyzyayiş BKZ: *vijyayiş.*

vêr₁ <is.e.> geçit (suda).

vêr dayiş geçit vermek. *Na la vêr dana, nêdana?* Bu çay geçit verir mi, vermez mi?

vêr kerdış bir yeri geçip geride bırakmak.

Mı kı Soreg vêr kerd, bı bı nimey şew. Siverek'i geçtiğimde, gece yarısı olmuştu.

vêr₂ <is.e.> sınırı belirlemek, ödenecek bedelin üst sınırı. (Özellikle gelin başlığı belirlenirken.)

vêr₃ <is.e.> taviz, ödün. EŞ ANL: *tawiz.*

vêr dayiş taviz vermek, ödün vermek. *Vêr cı medı!* Kendisine taviz verme!

vêrca <is.e.> geçit yeri.

vêrdaye <s.> geçişli.

vêrde/i <or.e./d.> 1) geçkin (sebze ve meyve için). *Zebesâ vêrdi şenik bena*. Geçkin karpuz hafif olur. 2) geçerli.

nêvêrde/i geçersiz.

vêrden <is.d.> 1) geçme, aşma (nehiri vb.). 2) tükenme. 3) zamanı geçme.

vêrdiş <ğçs.f.> 1) geçmek, aşmak (nehiri vb.). *Ez ro ra vêrda*. Ben nehirden geçtim. 2) tükenmek. *Neslê xezalano vêreno şino*. Ceylanların nesli tükenip gidiyor. 3) zamanı geçmek. (Sadece yiyecekler için söylenir.) *Alûci vêrdê*. Eriklerin zamanı geçmiş. [*vêreno*; em.k. *bivêri*]

cê vêrdiş karşılaşip birbirini geçmek. *Dezay mı sûk ra ameyê, ez zi dew ra şiyê, ma do pêjewmbini Hayiga bîdiyayê, labirê ma kê vêrdi, ma pêjewmbini nêdi*. Amcamın oğlu şehirden geliyordu, ben de köyden gidiyordum, Hayig'da buluşacaktık lakin birbirimizi geçtik buluşamadık.

cêra vêrdiş birbirini görmeden geçmek. *Embaz a kısta ameyê, ez na kısta şiyê, ma pêjewmbini nêdi, ma cêra vêrdi*. Arkadaş o taraftan geliyordu, ben bu taraftan gidiyordum, birbirimizi geçip görmedik.

cı ra vêrdiş ödün vermek, vazgeçmek. *Mı seni kerd nêşa diplema bigira, ez cı ra vêrda*. Ne kadar uğraştıysam diplama alamadım, vaz geçtim.

pê vêrdiş geçişmek.

pêra vêrdiş birbirinden geçmek. *Şıma çend fini pêra vêrdi?* Sız kaç sefer birbirinizi geçtiniz?

ro cı ra vêrdiş YER: Qerxan. geçmek (birini). EŞ ANL: *ravêrdiş*.

vêre VARY: *vêrî*. <is.e.> 1) işkembe, mide. (Geviş getirenlerin en büyük mide bölümü.) 2) mide (insanlarda, argo). *Ambazo boll weno, vêrey cı do bêro tever!* Arkadaş çok yiyor, ama midesi dışarı akacak!

şorbay vêri işkembe çorbası.

vêregird <s.> 1) büyük mideli (mec.). 2) obur.

vêri YER: Qerxan. BKZ: *vêre*.

vêri <s.> daha iyi. *O ney ra vêriyo*. O bundan iyidir.

vêrêri daha daha iyi, en iyi. *O ney vêrêriyo*. O bundan çok daha iyidir.

vêrêri daha çok iyi.

vêşande <zf.> 1) fazlalık, işe yaramaz. *No çi vêşandeyo, ney miyan ra vejê!* Bu şey fazlalıktır, bunu içinden çıkarın! 2) yedek.

vêşek <s.> fazlalık.

vêşey <is.d.> fazlalık.

vêşi <zf.> 1) fazla, ziyade. *'Hendayê kar mı rê bî vêşi*. Bu kadar iş bana fazla geldi. 2) artı. *Dıdı vêşi panz, keno 'hewt (2+5=7)*. İki artı beş yedi yapar (2+5=7).

vêşêri daha fazla, en fazla.

vêşêrêri daha çok fazla.

vêşi biyayış fazlalaşmak, ziyadeleşmek, fazla olmak.

vêşi kemi az çok, yaklaşık.

vêşi kerdış fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek, artırmak. *Vengê radûni tayn vêşi kerê!* Radyonun sesini biraz artırın! *Ez biya mîrd, Ella vêşi kero!* Ben doydum, Allah ziyade etsin!

vêşi vêşi fazla fazla, adamakılı. *Zerzewati vêşi vêşi bikenê kı, wa xasek bo!* Sebze yi adamakılı kazın ki, güzel olsun!

vêşına <zf.> fazlaca, fazlasıyla. *Tiyê vêşına wenê*. Sen fazlasıyla yiyorsun.

vijyayen <is.d.> çıkış, çıkmak.

pêyo vijyayen karşılaşma.

vijyayış VARY: *vezayayış*; *vecyayış*. <ğçs.f.> çıkmak. *Ûzay zerre ra bivijyi!* Oranın içinden çık! [*vijyeno*; em.k. *bivijyi*]

pa vijyayış beraberinde çıkmak. *O vijya tever, ez zi pa vijyaya*. O dışarı çıktı, ben de beraberinde çıktım.

pêyo vijyayış karşılaşmak. *Ma finêdi pêyo vijyay*. Biz aniden karşılaştık.

piro vijyayış tırmanmak (ağaca, dağa vb.).

po vijyayış 1) birinin önüne çıkmak. *Ey kerdê şıro keye, ez finêdi po vijyaya*. O eve gitmek istiyordu, ben aniden önüne çıktım. 2) Bir deliğin, çemberin ya da yarığın içinden sızılıp çıkmak. *Miyaney mı tevayê, rêçey darer tevera bı, ez po vijyaya bı weş*. Sırtım ağırıyordu, ağacın kökünden çıktım, belimin ağrısı geçti. 3) kıcı tutmamak. 4) yerinden çıkmak (omurga, eklem vb.). *Hoka gîşter po vijyaya*. Parmağın omurgası yerinden çıkmış. 5) kıcıda yara çıkmak. *Tı vanê, "qay po vijyayo, nêşeno ray ra zi şıro"*. Sanırsın, "kıcıda yara var, yol yürüyemiyor".

vıl <s.> al. (Büyük baş hayvanların al rengi.) *Gayo vıl zexelo, pa cıt nêbena*. Al öküz kaçıdır, onunla çift sürülmez.

vıla <s.> dağılmak.

vıla biyayış 1) dağılmak. *Ê merdîmi bi vıla?* O adamlar dağıldı mı? 2) yayılmak. *Venganey şêxında ney ûzayey ra bena vıla*. Bunun şeyhlik duyurusu oralardan yayılır.

vıla kerdış 1) dağıtmak. *Ma dîsmen kerd vıla*. Düşmanı dağıttık. 2) yaymak. *Qıseyê kı ma şandı kerdî, to çi rew wertey ra kerdî vıla?* Akşam konuştuklarımızı, ne çabuk ortalığa yaydım?

virt û vıla darmadağın, darmadağınlık.

virt û vıla biyayış darmadağın olmak.

virt û vıla kerdış darmadağın etmek. *Mızıra dewa ma kerd virt û vıla*. Karıştırıcılar

- köyümüzü darmadağın ettiler.
- vılabiyaye/i** <or.e./d.> 1) dağınık, dağılmış olan. 2) yayılmış olan, yaygın.
- vılaker** <is.e.d.> 1) dağıtan, dağıtıcı. 2) yayan.
- vılakerde/i** <or.e./d.> dağıtılmış olan.
- vılakerden** <is.d.> 1) dağıtım, dağıtma, dağılım. 2) yayma.
- vılayêr** <is.d.> söğüt ağacı.
- vılayin** <s.> dağınıklık.
- Vılayrek₁** <öz.d.> bir köy adı (Çermik'te).
- vılayrek₂** <is.d.> 1) ot çeşidi (yenilmez). 2) küçük söğüt ağacı.
- vılçı** <is.d.> çamura batıp çıkarken çıkan ses.
- vılênayış** VARY: *vıleynayış*. 1) <gçl.f.> ovmak, masaj yapmak. *Bê, miyaney mı bıvılêni!* Gel, sırtımı ov (masaj yap)! 2) elden geçirmek, elle yoklamak. *Mı pêlek vılêna, tey teva çinê bı.* Torbayı elden geçirdim, içinden bir şey çıkmadı. [*vılêno*; em.k. *bıvılêni*] EŞ ANL: *pelıknayış*.
- vılênayox** <is.e.d.> masör.
- vılêncık** <zf.> asılma.
- vılêncık bıyayış** asılma. *Çınay mı kewt gıldê dar, ez pıro vılêncık bıya.* Elbisem ağaç dalına takıldı, asılı kaldım.
- vılêncık kerdış** asmak, sarkıtmak. *Ûja ra vılêncık kı, ez bıgıra.* Ordan sarkıt, ben alayım.
- vılêşnaye/i** <or.e./d.> eritilmiş olan.
- vılêşnayış** <gçl.f.> eritmek. *Na vewrer bıvılêşni!* Bu karı erit! [*vılêşno*; em.k. *bıvılêşni*]
- pıro vılêşnayış** (yağı) eriterek üzerine dökmek. *Tayn rûwen pıro vılêşni, wa 'tamê şami weş bo!* Yemeğe biraz yağ erit, tadı güzel olsun!
- vılêşnayox** <is.e.d.> eriten.
- vılêşyaye/i** <or.e./d.> erimiş olan.
- vılêşyayış** VARY: *filêjyayış*. <gçs.f.> erimek. (Tam bitmek şartıyla erimek.) *Varan vara, vewr vılêşyê û şı.* Yağmur yağdı, kar eriyip gitti. *Wa Zazaki zıwanandê binan miyan dı mevılêşyo.* Zazaca diğer diller arasında eriğmesin. [*vılêşyeno*; em.k. *bıvılêşyi*]
- vılgerm** YER: Sinag. <s.> ılık. EŞ ANL: *xarın*.
- vılı** <is.d.> gamze. EŞ ANL: *kortek*.
- vılık** <is.d.> çiçek.
- vılık akerdış** çiçek açmak.
- vılık rijnayış** çiçek dökmek.
- vılıka 'heşa** bir çiçek çeşidi.
- vılıka arwêşa** bir çiçek çeşidi.
- vılıka kutıka** YER: 'Hesûd. kardelen. EŞ ANL: 'arsızı.
- vılıka mastêrin** sarmaşık çiçeği.
- vılıkê mergo** YER: Qelacıx. çayırılıkta biten bir çiçek çeşidi.
- vılıkın** <s.> çiçekli.
- vılki** <is.d.> kurutulan kırmızı bir üzüm türü.

- vılmawêk** <is.d.> yenilen çiçekli bir ot.
- vılnerm** YER: Qerxan. <s.> ılık. EŞ ANL: *xarın*.
- vılq** <is.e.> yağla karışık yenilmeyen et. *No goşt zeno ze vılq, qe nêweryeno.* Bu et yağla karışık, hiç yenmez.
- vılvamêr** <is.d.> badem çiçeği.
- vıncew** YER: Qırwar. BKZ: *bicew*.
- vındarnayen** <is.d.> 1) durdurma. 2) sakinleştirme.
- vındarnayış** <gçl.f.> 1) durdurmak. *Tı ma çendıkı boll vındarnê, ma rê 'hendı beno berey.* Sen bizi ne kadar çok durdurursan, bize o kadar geç olur. 2) sakinleştirmek. [*vındarneno*; em.k. *vındarnı*]
- pêya vındarnayış** tutuşturmak (birbiriyle), bir arada tutmak. *Şıma nêşa kı lajek û veyve ra pêya vındarnê.* Oğlanla gelini bir arada tutmayı beceremediniz.
- vınderde/i** <or.e./d.> durgun. *Awda vınderdı ra bıtersê, awa kı şına xo ra aya şına (atas.).* Durgun sudan korkun, akan su zaten akıyor.
- vınderden** <is.d.> duruş, duruşma.
- vınderdeney** <is.d.> durgunluk.
- vınderdiş** <gçs.f.> durmak. *Vındı, ez zi to dı bêra!* Dur, ben de seninle geleyim! [*vındeno*; em.k. *vındı*]
- cı vınderdiş** durmadan vurmak. *Destê mêrdeki girêday bı, çıwe kerdı bı xo dest û vınderd bı cı.* Adamın ellerrini bağlamıştı, eline sopa alıp durmadan vuruyordu.
- xo sero vınderdiş** kendi ayakları üzerinde durmak.
- vınderdox** <is.e.d.> duran.
- vınderyayen** <is.d.> duraklama.
- vınderyayış** <gçs.f.> duraklamak, durgunlaşmak, duraksamak. *Ûja dı vınderyi, tayn solıxa xo bıgi.* Orda durakla, biraz yorgunluğunu at. [*vınderyeno*; em.k. *vınderyi*]
- vıneyayış** <gçs.f.> uyuklamak. *Ezo vıneyena, hewnê mino yeno.* Ben uyukluyorum, uyuk geliyor. [*vıneyeno*; em.k. *bıvıneyı*] EŞ ANL: *devênayış*.
- vınêr** VARY: *venêr*. <is.d.> dişbudak ağacı. (Kerestesi sert ve değerli bir ağaç, halk arasında kutsal sayılan bu ağacı kesmek ve hayvanlara vurmak günah sayılır.) *Vınêr bêyewmo, dewari ro medê!* Dişbudak ağacı uğursuzdur, hayvana vurmayın!
- vıng** <ünl.> vınlama sesi.
- vıng-vıng** <is.d.> vınıltı.
- vıngayen** <is.d.> vınlama.
- vıngayış** <gçs.f.> vınlamak. *Dolabo geyreno û vıngeno.* Dolap dönüp vınılıyor. [*vıngeno*; em.k. *bıvıngı*]
- vıngi** <is.d.> kulak çınlaması. *Goşê mino vıngi keno.* Kulağım çınlıyor.
- vınık** VARY: *benık*; *venık*. <is.d.> uyuklama,

ımızganma.

vinik amayış uyuklamak, ımızganmak. *Key-nay mı, vinika toya yena, şo rakewi!* Kızım, uyukluyorsun, git yat!

vinik cı niştış uyuklamak. *Vinik nişt cı, o do rakewo.* Uyukluyor, yatacak.

vini <s.> kayıp.

vini biyayış kaybolmak.

vini kerdış kaybetmek. *Mı kilit kerd vini.* Anahtarını kaybettim.

xo vini kerdış 1) kendini kaybetmek. *Mı hêrsa ra xo kerd vini.* Sinirden kendimi kaybettim. 2) savuşmak, sıvışmak. *Ey zana kı tahlike esto, hıma xo kerd vini.* Tehlike olduğunu anlayınca, savuştun.

vinibiyaye/i <or.e./d.> kaybolan.

vir <is.d.> bir şey fırlatılınca çıkan ses.

vir-vir <is.d.> dırdır.

vir-vir kerdış 1) vırdılamak. 2) dırdır etmek. *Oyo boll vir-vir keno.* O çok dırdır ediyor.

viradaye/i <or.e./d.> sarkık.

viradayen <is.d.> 1) salma işi. 2) sarkma. 3) bırakma.

viradayen dayış bıraktırmak. *To ez daya viradayen.* Sen beni bıraktırdın.

viradayış VARY: *veradayış*. <gçl.f.> 1) salmak, salıvermek. *A 'teyreker virad, wa şiro dinyadê xo!* O kuşu salıver, dünyasına gitsin! 2) sarkıtmak. *Ez pırd ro viradayê û antê.* Beni köprüden sarkıtıp çekiyorlardı. 3) bırakmak. *To do a miriçik viradayê.* Sen o kuşu bırakacaktın. 4) akıtmak. *Ezo awer viradena.* Ben suyu akıtıyorum. [*viradeno*; em.k. *viradi*]

de viradayış içine bırakmak. *To aw viradê de?* İçine su bıraktın mı?

pêyo viradayış dövüşürmek, birbirine düşürmek.

piro viradayış sarkıtmak, salmak (bir şeyden).

xo viradayış sarkılmak.

viradayox <is.e.d.> 1) sarkıtan, salan. 2) salıveren, bırakan. 3) akıtan.

viradayayış <gçs.f.> 1) sarkılmak. 2) salıverilmek, bırakılmak. 3) akıtılmak. [*viradeyeno*; em.k. *viradeyi*]

piro viradayayış sarkılmak. *Engûr piro viradeyaya.* Üzümleri sarkıyor.

viradı YER: Sinag. <is.d.> ekin balyası, deste (toplanmış tahıl için). EŞ ANL: *simbêli*.

viradik VARY: *viradike*. <is.d.> yumurta oyunu. (Yumurta yokuş aşağı bırakılır, kaç yumurtaya çarparsa, sahibi o yumurtaları alır.) EŞ ANL: *roverdik*.

viran <s.> çıplak (tamamen çıplak).

viran biyayış 1) çıplak olmak, soyulmak. *O biyo viran kı, aw xo ro kero.* O yıkanmak için üzerini çıkarmış. 2) soyulmak.

viran kerdış 1) çıplaklaştırmak, soyamak.

Çınay mı mı ra vet û ez kerda viran. Elbisemi soyup beni çıplaklaştırdılar.

2) soyamak. *Qaşqûna ez kerda viran.* Eşkiyalar beni soydu.

– **xo viran kerdış** soyunmak.

viran mendış çıplak kalmak.

virt û viran çırıl çıplak.

virt û viran kerdış çırıl çıplak etmek. *Çınay cı cı ra vet û kerd virt û viran.* Elbiselerini soyup çırıl çıplak ettiler.

virandire <z.f.> yanlamasına. *Mı çıwey xo, ray sero virandire rona.* Ben sopamı, yanlamasına yolun üstüne koydum.

viraney <is.d.> çıplaklık.

viranker <is.e.d.> soyguncu.

virankerde/i <or.e./d.> 1) çıplak bırakılan. 2) soyulmuş olan.

viranmende/i <or.e./d.> çıplak kalan.

virar <is.d.> kucak.

virar akerdış kucak açmak. *Mı virara xo şima rê akerda.* Kucağımı size açmışım.

virar dı mendış kucağında kalmak.

virar dı rafinayış kucağında yatırmak.

virar dı rakewtış kucağında yatmak.

virar finayış kucağa sokmak. *Ey xo vişt ey virar.* O kendini onun kucağına soktu.

virar kerdış kucaklamak.

– **xo virar kerdış** kucağına almak. *Ê lajeki xo virar kı!* O çocuğu kucağına al!

virar kewtış kucağa olmak, kucağa sokulmak.

virar pêra şiyayış sarılıp kucaklaşmak. *Ma bıradê xoya virar şimi pêra.* Kardeşimle sarılıp kucaklaştık.

virar pıra şiyayış sarılıp kucaklamak. *Mı kı ambaze xoyê eskerey di, ez virar şiya pıra.* Askerlik arkadaşımı görünce, sarılıp kucakladım.

virar ra virar kucaktan kucağa.

virarê bir kucak (miktar belirtirken).

virarakerdix <is.e.d.> kucak açan.

virarêk <is.d.> kurbağalama (yüzme çeşidi).

virarkerden <is.d.> kucaklama.

virarkerdix <is.e.d.> kucaklayan.

virarkewten <is.d.> kucağa girme.

virarkewtox <is.e.d.> kucağa giren, kucağa sokulan.

viraste/i <or.e./d.> yapılı.

viraşten <is.d.> 1) yapma, yapı, tamir. 2) yaratma. 3) düzenleme.

viraşten dayış yaptırmak, tamir ettirmek. *Ber 'erebera xo viraşten di!* Göttür arabanı yaptır!

viraştendayen <is.d.> yaptırmak, tamir ettirme.

viruştış <gçl.f.> 1) yapmak, tamir etmek, onarmak. *Ma xo rê baxçeyê viruştışto.* Kendimize bir bahçe yapmışsınız. 2) yaratmak. *Tı qısey*

weşi virazenê. Sen iyi laflar yaratıyorsun. 3) düzenlemek. *Ma do şewê virazim*. Bir gece düzenleyeceğiz. 4) geliştirmek. *To bedenê xo viraşto, ha*. Vücudunu geliştirmişsin, ha. EŞ ANL: *têra kerdış*. 5) inşa etmek. *No ban kami viraşto?* Bu evi kim inşa etmiş? [*virazeno*; em.k. *virazı*] (Phlv. wirāy-; wirāst)

virāştok <is.e.> eser.

virāştox <is.e.d.> 1) yapan, tamirci, yapıcı. 2) yaratan. 3) düzenleyen. 4) inşa eden.

virazyayış <ğçs.f.> 1) yapılmak. 2) yaratılmak. 3) düzenlenmek. 4) oluşmak. *Nê kopê vewrer, bixo bixo virazyayê*. Bu kar yığını, kendiliğinden oluşmuş. 5) gelişmek. *Tı par boll gidi biyê, hima emserr weş virazyayê*. Geçen sene zayıftın, ama bu sene iyi gelişmişsin. [*virazeno*; em.k. *virazyi*]

virêngle <is.e.> yağla karışık yenilmez et. *No goşt zeno ze virêngle, qe nêweryeno*. Bu et yağla karışiktır, hiç yenmez.

virıskıyayış YER: Sinag. BKZ: *virısiyayış*.

virıste/i <or.e./d.> parlak.

virıte <is.e.> kusmuk, istifrağ, bulantı.

vir û virte çık kusma.

vir û virtey kewtış çık kusmak. *Zerriya mı qelbiyê, ez vir û virtey kewta*. Midem bulandı, çok kustum.

virıtey kutiki 1) köpek kusmuşu. 2) iğrenç (tikinti veren kişiler için kullanılır). *O mêrdek zeno ze virıtey kutiki*. O adam iğrençtir.

virtey kewtış kusacak hale gelmek.

virıten <is.d.> kusma.

virıten dayış kusturmak, istifrağ ettirmek.

virıtış <ğçl.f.> kusmak, istifrağ etmek. *Ey 'saya tall virıt*. Acı elmayı kustu. [*virêzeno*; em.k. *bıvirêzi*]

virıttox <is.e.d.> kusan.

virıyayış BKZ: *virıyayış*.

virıro <is.e.> yıldırım.

virıro pıro amayış yıldırım çarpmak.

virıronđi <is.d.> mantarsı hastalık. (Deride çatlaklıklar oluşan, kaşıntılı bir deri hastalığı.)

virırrık VARY: *virırrık*; *virırrık*. <is.d.> cıvık dışkı. (Hayvanların veya insanların barsaklarının bozulması neticesi sıvılaştıran dışkısı.)

virırrık kerdış cıvık dışkı yapmak.

virırrık pıro gunayış ihسال olmak.

virırrıkın <s.> cıvık dışkı.

virırnaye/i <or.e./d.> değiştirilmiş olan.

virırnayış <ğçl.f.> değiştirmek. *Mı fıkrê xo virırna, ez do vera şıma nıra*. Fikrimi değiştirdim, size taraf gelmeyeceğim. [*virırneno*; em.k. *bıvirırrı*]

cı ra virırnayış fırlatmak, birine bir şey fırlatmak. *Mı 'siyê virırnê cı ra*. Kendisine bir taş fırlattım.

pêra virırnayış birbirine birşey fırlatmak.

pıra virırnayış fırlatmak, birine bir şey fırlatmak. *Kutiko kı boll laweno, 'si pıra mevırrnê!* (atas.). Çok havlayan köpeğe taş fırlatmayın!

xo pey ra pıra virırnayış kendi kendine gelin güvey olmak.

virırnayox <is.e.d.> değiştiren.

virıryaye/i <or.e./d.> değişen, değişik.

virıryayış VARY: *virıryayış*, *wıryıyayış*. <ğçs.f.> değişmek. [*virıryeno*; em.k. *bıvirıryı*] EŞ ANL: *têra bıyayış*.

virıryayın <is.d.> değişiklik.

virıryayox <is.e.d.> değiştirme isteğinde olma.

virırsiki YER: 'Hesûd. <zf.> yarı yanık. EŞ ANL: *mûski*.

virırsnayış VARY: *bırûskınayış*. <ğçl.f.> pırıldatmak. *To çı porrê xo 'hend virırsnayo?* Saçını niye o kadar pırıldatmışsın? [*virırsneno*; em.k. *bıvirırsnı*]

virırsnayox <is.e.d.> parıldatan.

virırsyaye/i <or.e./d.> pırıldak.

virırsyayış VARY: *bırûskıyayış*; *virırskıyayış*. <ğçs.f.> pırıldamak. *Çıyekêno ûja dı zey istariya virırseno*. Bir şey orda yıldız gibi pırıldıyor. [*virırseno*; em.k. *bıvirırsyı*]

virırskıyayış YER: Qelacix. BKZ: *virırsyayış*.

virırsık VARY: *virırsık*; *virırsık*. <is.d.> şımşek.

virırsık pıro amayış şımşek çarpmak.

virırsiki adeyayış şımşek çakmak. *Virırsıkyê adeyenê, hewryê gurrenê, varan do bıvaro*. Şımşekler çakıyor, gök görüldüyor, yağmur yağacak.

virırsiki akewtış şımşek çakmak.

virırsok <is.e.> pırıldak.

virıt û vıla BKZ: *vıla*.

virıteyên <s.> bulandırıcı.

virırsık BKZ: *virırsık*.

virıvırok <is.e.> çok konuşan, geveze. EŞ ANL: *cawcaw*, *vıt vaz*, *vıt vitok*.

virıyayış YER: Qırwar. BKZ: *virıryayış*.

virısnaye/i <or.e./d.> koparılmış olan.

virısnayış <ğçl.f.> koparmak. *No la virısnayo*. Bu ipi koparmış. [*virısneno*; em.k. *bıvirısnı*]

pêro virısnayış yüreğini oynatmak, korkutmak. *Tersayna û virısnayo pêro*. Korkutup yüreğini oynattı.

virısneyayış <ğçs.f.> koparılmak. [*virısneyeno*; em.k. *bıvirısney*]

virıstewre <is.e.> 1) kayın baba. 2) kayın birader.

virıstewreyo pil kaynata.

virıstrû VARY: *virıstrûe*. <is.d.> kaynana.

virıstrûe YER: Qelacix. BKZ: *virıstrû*.

virısyaye/i <or.e./d.> kopuk.

virısyayış VARY: *virısyayış*. <ğçs.f.> kopmak. *Koti bariyo wa ûja dı bıvirısyoy!* (deyim) Nerden incelirse ordan kopsun! *La virısyayo*. İp koptu.

[visyeno; em.k. bivyisy]

pêro visyayış yüreği oynamak, ansızın heyecanlanıp korkmak. *Ez rayo şiyê, marrê kewt mi linga miyan, ez visyaya pêro.* Yoldan yürüyordum, bir yılan ayaklarımın arasına girdi, yüreğim oynadı.

vişkok BKZ: pisko.

viştış BKZ: finayış/viştış.

vişttox BKZ: finayox/vişttox.

vişyayış BKZ: visyayış.

vit-vit <is.d.> söylenip durma hali.

vit-vit kerdış söylenmek. *'Hendi vit-vit meki! O kadar söylenme!*

vitik YER: Mexmûr. <is.d.> bildircin. EŞ ANL: zerkew.

vitvaz <s.> geveze. EŞ ANL: virvirok.

vitvitok <s.> geveze. EŞ ANL: virvirok.

viz <is.d.> vızıldama sesi.

vizayen <is.d.> vızıldama.

vizayış <gçs.f.> 1) vızıldamak. *Moza vızena, dewaro remeno.* Büvelek vızıldıyor, hayvanlar kaçıyor. 2) burnundan zor nefes almak. [vızeno; em.k. bıvızı]

vizdewre <is.e.> dereotu, acice. (Sudaki kökleri beyaz, yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki.)

vizêr <zf.> dün.

vizêrên <s.> dünkü.

vizêrka <zf.> düneyin. *Vizêrka ez ûja dı nê-biya.* Dün orda yoktum.

vizêrnayo <zf.> dünden beri.

vızıldûman YER: Qerxan. <s.> sisli, yağmurlu, kötü hava, toz duman. EŞ ANL: tozıldûman.

vizi <is.d.> sinek sesi.

vizi vetiş sinek sesi çıkarmak.

vilnayen <is.d.> 1) serpmeye, savurma. 2) tipileme.

vilnayış <gçl.f.> 1) serpmek, savurmak. 2) tipilemek. *Vewra vilnena.* Kar serpiyor. [vilneno; em.k. bivilni]

vilnayox <is.e.d.> serpen, savuran.

vilayayış <gçs.f.> serpilme, savrulma (yağış vb.). [vilayeno; em.k. biviliyi]

vina <is.d.> görüş.

vinay çıma göz görüsü.

vinaye/i / diyaye/i <or.e./d.> 1) görünen. 2) görgülü. 3) bulunan.

vinayen/diyayen <is.d.> 1) görüş. 2) buluş.

vinayış/diyayış <gçl.f.> 1) görmek. *To di, ey zi waşt ma bivino* Gördün mü, o da bizi görmek istedi. *Di ezo, nêdi zi trıtoxo (atas.).* Gördiyse benim, görmediyse hırsızdır. 2) bulmak. *Gay ma biyo vini, bigeyr cı û bivin!* Öküzümüz kaybolmuş, kendisini arayıp bul! [Bitmişlik zamanını kuruluşu için dı gövdesi, tüm diğer şekiller için vin-kullanılır: *vineno*; em.k. *bivini*; gçm.z. *dı* (e.), *di* (d.)] (Phlv. wên-; dîd)

pê vinayış görüşmek, buluşmak. *Ina pê diyo.* Onlar buluşmuşlar.

xo çım dı vinayış kendi gözünde görmek. *Bokana lajek tîbê tîbê, xo çım dı bivinê! (bedd.)* Çocuk sen olasın, kendi gözünde göresin!

xoya cêr vinayış aşağılamak, hor görmk. *Şımayê mı xoya cêr vinenê.* Beni aşağılıyorsunuz.

vinayox/diyayox <is.e.d.> 1) görücü, gören. 2) bulan.

vinç (İng.) <is.e.> vinç.

vineyaye/i <or.e./d.> 1) görülmüş olan. 2) bulunmuş olan.

vineyayış <gçs.f.> 1) görülmek. 2) bulunmak. *Mangay ma, vineyaya.* İneğimiz, bulunmuş. [vineyeno; em.k. biveyeyi]

vir <is.e.> hatır, hafıza, anma, şuur, bilinç. *Ez biya kokım, hını virê mı nêmendo.* Yaşlandım artık, hafızam kalmamış artık.

vira kerdış unutmak (birinin söylediği).

– **cı vira kerdış** unutturmak.

– **xo vira kerdış** unutmak, hatırdan gitmek. *"Xo vira meki", cı rê vaji!* "Unutma", kendisine şöyle!

vira şıyayış hatırdan gitmek, unutmak (kendisi). *Çıyo kı to mı rê va, mı vira şı.* Bana söylediğin şey hatırdan gitti.

– **xo vira şıyayış** kendinden geçmek. *No qeçek 'hendik bermayo, xo vira şıyo.* Bu çocuk o kadar ağlamış, kendinden geçmiş.

viraker <is.e.d.> unutkan.

virakerden <is.d.> unutmak.

virakerden dayış unutturmak.

virakerey <is.d.> unutkanlık.

virî <is.d.> özlüm.

Ey qısaya kı to rê kerd, to ard cı virî? Sana söylediği lafi, hatırına getirdin mi?

virî amayış hatırlamak, anımsamak.

virî ardış hatırlatmak, anımsatmak.

– **cı virî ardış** hatırına getirmek (onun).

– **xo virî ardış** hatırına getirmek (kendisi).

virî dı biyayış hatırında olmak, hafızasında olmak. *Wa to virî dı bo!* Hatırında olsun!

virî dı mendış hatırında kalmak. *Wa to virî dı bımano!* Hatırında kalsın!

virî kewtış özlemek. *Tı kewtê mı virî.* Seni özledim.

virî ra ravêrdış hatırdan geçmek.

virîarden <is.d.> hatırlatma, anımsatma.

cı virîarden hatırına getirme.

xo virîarden hatırına getirme.

virîardışi <is.ç.> hatırlatılanlar.

virîardox <is.e.d.> hatırlatılan.

virrok <is.e.d.> unutkan.

virrik BKZ: virrik.

virrtik BKZ: virrik.

visol VARY: bisol. <s.> tuzu eksik.

- visol biyayış** tuzu eksik olmak. *Na şami visola*. Bu yemeğin tuzu eksiktir.
- visol kerdış** tuzu eksik yapmak.
- visolin** <s.> tuzu eksik.
- vist** (Phlv. wîst) <sa.> yirmi.
- vistna** yirmi daha. *Bahdê vistna deqe*. Yirmi dakika sonra.
- vistekna** <zf.> biraz sonra, birazdan. *Vistekê vındi û bê!* Biraz kal ve dön! *Nıka şo vistekna bê!* Şimdi git, hemen dön!
- vistêra** <zf.> yirmi sayımlık an, bir an önce. *Bê ma vistêra şımı ûja!* Gel bir an önce oraya gidelim!
- vistik** YER: Zıbêdik. <is.d.> ıslık. EŞ ANL: *fırrık*.
- vistin** <s.> yirmilik.
- vistra** <is.e.> tosun.
- viya** <is.d.> dul.
- viya mendış** dul kalmak.
- viyamendi** <is.d.> dul kalan.
- viyari** <is.ç.> aşerme. (Gebelik döneminde her yiyeceği iştahı çekme, canı isteme durumu.)
- viyari kerdış** aşermek. *'Haley viyari kena*. Hamilelik aşerme yapar.
- viyarnayış₁** <gçl.f.> kazımak, temizlemek, yok etmek. *Merdıma kokê zereja viyarnayo*. İnsanlar keklıkların kökünü kazımışlar. [*viyarneno*; em.k. *bıviyarnı*]
- viyarnayış₂** <gçl.f.> suyun öbür tarafına geçir-

- mek. [*viyarneno*; em.k. *bıviyarnı*]
- viyayin** <is.d.> dulluk.
- viye** YER: Qerxan. <is.e.> boyun. *Viyey mınno teweno*. Boynum ağrıyor. EŞ ANL: *mil*.
- viz-viz** <is.d.> rüzgar ıslığı.
- vizayış** <gçs.f.> ıslık çalmak (rüzgar için). *Tevera vayo vizenno*. Rüzgar dışarda ıslık çalıyor [*vizenno*; em.k. *bıvizı*]
- vizık₁** <is.d.> germe işi. *Ganê mı tewayê, mı viziki antê*. Ağrım vardı, geriliyordum.
- viziki antış** germek, gerinmek. *Ey viziki anti, ganê xo kerd rıhat*. Gerinip rahatladım. EŞ ANL: *cêyo antış, têyo antış*.
- vizık₂** <is.d.> fıskıye.
- vizık çekerdiş** fıskırmak.
- vizık eştiş** fıskırmak. *Gışt bırryê vizika gûni eştê*. Parmak kesildi, kan fıskırıyordu.
- vizi** <is.d.> rüzgar ıslığı sesi.
- volqan** (Fr.) <is.e.> volkan.
- volt** (Fr.) <is.e.> volt.
- vore** VARY: *vere*. (Phlv. warrag) <is.e.d.> kuzu. EŞ ANL: *kavir*.
- vorek** VARY: *verek*. <is.d.> kuzucuk. EŞ ANL: *kavirek*.
- votış** YER: Xoy. söylemek. *Ez to rê von "meşo!"* Sana diyorum "gitme!" BKZ: *vatiş*.
- votqa** (Rus.) <is.d.> votka.

W - w

- wa₁** (Phlv. xwah/xwaha) <is.d.> kızkardeş. [bük. *war*] *Ez key warda şımaya jewjiyaya?* Kız kardeşinizle ne zaman evlendim?
- wayê!** <vok.> ablacığım! *Wayê, çı tiya nina zerre?* Abla, neden içeri gelmiyorsun?
- wa₂** <ilgeç> istek ve dilek ifade etmede kullanılır. *Wa tı zi ûja dı biyayê!* Keşke sen de orda olsaydın! *Hele wa finê bêro, ez pa qısey kena*. Hele bir gelsin, onunla konuşurum.
- wa bıbo** olsun. *Wa bıbo, rınd beno*. Olsun, iyi olur.
- wa bo** olsun, peki. *Wa bo, qay rojê girwey to kewno mı*. Peki, öyle olsun! bir gün bana işin düşer elbet.
- wa bo, wa bo** tehdit anlamına gelir (olsun olsun). *Wa bo, wa bo, qay tı rojê mı ra asenê!* Peki bir gün görürüm seni herhalde!
- wa wını bo** öyle olsun. *Zekı to va, wa wını bo!* Dediğin gibi olsun!
- wagon** (Fr.) <is.d.> vagon.
- wa'h** <ünl.> git! (ineği, öküzü kovarken).

- wa'hd** <is.e.> adak.
- a'hd wa'hd** ant içme. *A'hd wa'hd bo kı, ez do nê girwi vıraza* Ant içirim ki, bu işi yapacağım
- wa'hd kerdış** 1) ant içmek. 2) vadetmek.
- wa'hde** (Ar.) <is.e.> vade.
- wa'hde amayış** vadesi gelmek.
- wa'hde biyayış** vadesi olmak.
- wa'hde ravêrdış** vadesini geçmek.
- wa'hde ravıyarnayış** vadesini geçirmek.
- wa'hdeyin** <s.> vadeli.
- wa'hđınaye/i** <or.e./d.> adanmış olan, sözü verilmiş olan.
- wa'hđınayış** <gçl.f.> adamak, adak sözü vermek. *Mı ziyarda dedi rê, bızêkê wa'hđınayo*. Bir öğlak dedenin ziyaretine adanmışım. [*wa'hđıneno*; em.k. *bıwa'hđını*]
- wa'hđınayox** <is.e.d.> adayan.
- wa'hđiyaye/i** <or.e./d.> adaklı, adanmış olan, sözü verilen.
- wa'hđiyayış** <gçs.f.> adanmak. [*wa'hđiyeno*; em.k. *bıwa'hđyi*]
- wahêr** VARY: *wahir; whêr; wêhêr*. <is.e.d.>

sahip. *Wahêrê mali siltano (deyim)*. Mal sahibi sultandır.

wahêr vijyayış sahip çıkmak.

wahêrê keyi ev sahibi.

wahêrey <is.d.> sahiplik.

wahêrey kerdış sahiplenmek.

wahi (Ar.) <is.ç.> vahiy. *Homay ra Hz. Muhammedi rê wahi ameyê*. Hz. Muhammed'e Allah tarafından vahiy geliyordu.

wahir YER: 'Hesûd. BKZ: *wahêr*.

wahr-wahr <is.d.> acı çeken oğlak, keçi sesi.

wahrayış YER: Qerxan. <gçs.f.> melemek (keçi için). [*wahreno*; em.k. *biwahrî*] EŞ ANL: *qalayış*.

wa'hzi (Ar.) <is.ç.> vaaz.

wa'hzi dayış vaiz vermek. *Xocayo cami di wa'hzi dano*. Hoca camide vaiz veriyor.

wa'hzidayox <is.e.d.> vaiz veren.

wakeyna <is.d.> yeğen. EŞ ANL: *hêgani*.

wako! <is.d.(vok.)> bacı! *Wako, tiya se kena?* Bacı ne yapıyorsun?

wali (Ar.) <is.e.> vali.

waliyey <is.d.> valilik.

wanebend <is.e.> kitap. (yeni kelime, R. Hayıg). *Mı wanebend Tırki ra açarna Zazaki*. Ben kitabı Türkçe'den Zazaca'ya çevirdim.

waneyayen <is.d.> okunma.

waneyayış <gçs.f.> okunmak. [*waneyeno*; em.k. *biwaney*]

wanq <is.d.> uluma.

wanq-wanq kerdış ulumak (tilki için).

wanqayış <gçs.f.> ulumak (tilki için). *Lûwa wanqena*. Tilki uluyor. [*wanqeno*; em.k. *biwanqî*]

wanqi <is.d.> tilki uluması.

wanq piro gunayış tilki haykırması (can acısından). *Tifing nê lûwera, wanqi gunê piro*. Tilkiye silah sıktı, tilki can acısından haykırdı.

wapûr (Fr.) <is.d.> vapur.

wapûrdar <is.e.d.> vapurcu.

war <zf.> aşağı.

war amayış inmek (araç, binek hayvanlardan).

war ardış indirmek (araç, binek hayvanlardan). *Mêrdek 'ereber ra ard war*. Adamı arabadan indirdi.

war kerdış 1) yutmak. *Loxme kerd war*. Lokma yuttum. 2) sokmak (bir yere). *Bokana nengu çinê bo tey war kero!* (deyim) İnşallah batırmaya tırnağı olmaz! (kötülükte fırsat eline geçmesin anlamına gelir).

war nayış aşağı indirmek (araç, binek hayvanlardan). *Lajek hima na war*. Oğlanı hemen aşağı indirdi.

war ro dayış düşürmek (yüksek yerden).

Bani ser ra da war ro. Damın üstünden düşürdü.

war ro gunayış düşmek (yüksek yerden).

war şiyayış 1) aşağı inmek. *Şo war!* Aşağı in! 2) batmak. *Derzin 'heta kok lîngerda mı di şî war*. İğne ayağıma köküne kadar battı.

ware VARY: *warî*. <is.e.> 1) yazlık ev yeri, yayla. *Boka tîbê tîbê, warey to veng bo!* (*bedd.*) Sen olasin, evin boşala inşallah! 2) yerleşim yeri, konaklama yeri. 3) yurt. 4) yuva.

ware veng verdayış yuvayı yıkmak. *Keye terk kerd, warey ma veng verda*. Evi terk etti, yuvamızı yıktı.

warey bakala ataların yurdu.

warey pikala ataların yurdu.

wares <is.e.> miras. EŞ ANL: *mêras*.

wares mendış miras kalmak.

wares verdayış miras bırakmak.

warese/i <is.e./d.> varis, mirasçı.

wareza <is.e.> yeğen. (kız kardeşin çocukları)

warê YER: Sinag. <s.> yavaş. EŞ ANL: *hêdi, wırde*.

warêki YER: Sinag. <zf.> yavaşça.

warêki warêki yavaş yavaş. *Ezo warêki warêki ray ra şino*. Yolda yavaş yavaş gidiyorum.

warge <is.e.> yurt. *Ridê to ra war û wargey ma bı vıla*. Senin yüzünden yerimiz, yurdumuz dağıldı.

warî YER: Qerxan. BKZ: *ware*.

wari <is.d.> besleme.

wari biyayış beslenmek. *Nê tışkyê weş benê wari?* Bu tekeler iyi besleniyor mu?

wari kerdış beslemek. *Kes leyrê marri xo pıstın di keno wari, beno gırd, dano kesî di (atas.)*. İnsan yılan yavrusunu koynunda besler, büyür, insanı ısırır (iyiliğin karşılığı kötülüktür anlamına gelir).

waridat <is.e.> mal varlığı.

warikerde/i <or.e./d.> besli.

warikerdox <is.e.d.> besleyen.

warin <is.d.> bacılık.

warkerdox <is.e.d.> sokan.

warway BKZ: *werway*.

waryant (Fr.) <is.e.> varyant.

waşte/i VARY: *waste/i*. <or.e./d.> 1) sözlü (evlenmek için). 2) nişanlı.

waştan <is.d.> istek, istem, arzu. *Ey waştenda xoya qerar da cı*. O kendi arzusuyla karar verdi.

waştan dayış istetmek, istekte bulunmak.

waştendayen <is.d.> istetme.

waştış VARY: *wastış*. <gçl.f. (yard.)> istemek. [*wazeno*; em.k. *biwaz(i) / būwaz*] (Phlv. xwâh-; xwâst)

waşttox <is.e.d.> istekli, isteyen.

wate YER: Xeybiyan. BKZ: *wiyate*.

watiş BKZ: *wiyayış*.

wawik YER: Qerxan. <is.e.> çakal. EŞ ANL: *çeqel*.

wax wax <ünl.> vah vah! *Wax wax, to hewna nan nêwero?* Vah vah, sen henüz yemek yememiş miydin?

way <ünl.> hayret ifade eden nida, soru ifade eden nida.

waya <is.e.> iflah. EŞ ANL: *ifla*.

waya bırrnayış iflahını kesmek. *Arêbiyay cı û wayay cı bırrna*. Başına toplanıp iflahını kestiler.

waya bırryayış iflahı kesilmek.

waya berdiş sabrını taşımak.

waya biyayış iflah olmak.

wayey <is.d.> ablalık.

wayey kerdiş ablalık yapmak.

wayik <is.d.> abla. *Wayika Fatmaya se kena?* Fatma abla ne yapıyor?

wayin <is.d.> ablalık.

waylimin <ünl.> vah bana!

waziyayış <ğçs.f.> istenmek. [*waziyeno*; em.k. *bıwazyi*]

wazo <is.e.> vazo.

we <f.ilgeci> yukarı doğru.

we şiyayış taşmak (yemek için). *Sıt şı we*. Süt taşıtı.

webiyaye/i <or.e/d.> kabarık.

webiyayen₁ <is.d.> tutuşma (ateş), yanmaya başlama.

webiyayen₂ <is.d.> 1) sökülme. 2) kalkma, açılma. 3) kabarması.

webiyayış₁ <ğçs.f.> tutuşmak (ateş), yanmaya başlamak. *Adır webiyayo?* Ateş tutuşmuş mu? [*webiyeno*; em.k. *webyi*]

webiyayış₂ <ğçs.f.> 1) sökülme. *No betono kî ma kerdi bî, pêro fina webiyayo*. Yaptığımız beton, hepten sökülüp kalkmış. 2) açılmak (yara için). *Dirbeta mı webiyaya*. Yaram açılmış. 3) kabarmak. *Cemedê 'herer abiyayo, 'her webiyaya*. Toprağın donu erimiş, toprak kabarmış. [*webiyeno*; em.k. *webyi*]

wec YER: Zeyndelan. BKZ: *wez*.

weçinaye/i <or.e/d.> 1) ayıklanan. 2) seçkin.

weçinayen <is.d.> 1) ayıklama. 2) hoş gideni ayırma, seçim, seçme işi.

weçinayış <ğçl.f.> 1) ayıklamak. *'Siya rızı miyan ra weçinê!* Pirincin içinden taşları ayıklayın! 2) hoş gideni ayırmak. *Mî na xalî weçinê*. Ben bu halıyı seçtim. 3) seçmek. *Ma do to mixtarey rê weçinımı*. Seni muhtarlığa seçeceğiz. [*weçineno*; em.k. *weçinî*]

weçinayox <is.e.d.> seçmen.

weçineyayış <ğçs.f.> 1) ayıklanmak. 2) seçilmek. [*weçineyeno*; em.k. *weçineyey*]

weda <ünl.> git işine!, haydi sende! *Weda la, na qısa zey to niya!* Haydi sende, bu söz dediğin gibi değil!

wedarde/i VARY: *wedarnaye/i*. <or.e/d.> 1) gizlenmiş. 2) ortadan kaldırılmış, yok edilmiş.

wedardiş <ğçl.f.> 1) saklamak üzere kaldırmak. *Mî altûni rojda tengi rê wedardi bi*. Ben altınları dar güne kaldırmıştım. 2) ortadan kaldırmak, yok etmek. *Pêro werte ra wedardi*. Hepsini ortadan kaldırıp yokettiler. [*wedardeno*; em.k. *wedarı*] EŞ ANL: *hewadayış*.

wedardox <is.e.d.> 1) gizleyen. 2) kaldıran, yok eden.

wedarnayış VARY: *wedardiş*. <ğçl.f.> 1) gizletmek. 2) ortadan kaldırmak. *To key ma wedarna, ma kerdi pêşani*. Evimizi ortadan kaldırdın, bizi perişan ettin. [*wedarneno*; em.k. *wedarnî*]

wede <is.e.> oda.

wedey meymana misafir odası.

wedey çeçeka çocuk odası.

wedey rakewten yatak odası.

wederdiş BKZ: *wedardiş*.

wefat (Ar.) <zf.> vefat.

wefat kerdiş vefat etmek.

wegêriyaye/i <or.e/d.> taşınmış olan (yük).

wegêriyayış <ğçs.f.> taşınmak (yük). *No bar qe wegêriyeno?* Bu yük hiç taşınır mı? [*wegêriyeno*; em.k. *wegêryî*]

wegirote/i <or.e/d.> taşınmış olan.

wegiroten <is.d.> taşıma.

wegiroten dayış taşımak (yük). *Barê xo eya wegiroten di!* Onunla yükünü taşı!

wegirotiş <ğçl.f.> taşımak (sırt ve omuzla). *Barê şıma ezo wegêna*. Yükünüzü ben taşıyorum. [*wegêno*; em.k. *wegi*]

wegirotox <is.e.d.> taşıyan.

weh hew YER: Qerxan. <ünl.> yaaa!, yok yahu!, deme be!, ööf!

wekalet (Ar.) <is.d.> vekalet.

wekaletey <is.d.> vekaletlik.

wekaletname <is.e.> vekaletname.

wekerdış <ğçl.f.> 1) tutuşturmak (ateşi). *Adır weki!* Ateşi tutuştur! 2) sökmek, söküp çıkarmak. *Mî darê zûray, 'erdi miyan ra wekerdi*. Tarlanın içinden sahte ağaçları söktüm. 3) açmak, kaldırmak. *Dirbeter weki!* Yarıyı aç! 4) kabartmak. *Ê miri weki!* O hamuru kabart! [*wekeno*; em.k. *weki*]

wekil (Ar.) <is.e.d.> vekil.

wekil biyayış vekil olmak.

wekil kerdiş vekil etmek.

wekiley <is.d.> vekillik.

wekiley kerdiş vekillik yapmak.

wekilker <is.e.d.> vekillendiren.

wel <is.d.> kül.

wel biyayış küllemek, kül olmak. *Adır biyo wel*. Ateş kül olmuş.

wel kerdış küllemek, kül etmek.

wel pıro biyayış üstüne kül yağmak. *Wel bı to ro bo, to hewna nêşayo tiyay bıqedinê?* Başına kül yağsın, burayı daha bitirmemiş misin?

wel pıro kerdış üstüne kül yağdırmak (işlerini bozmak anlamında).

wel pıro varayış vücut kırınglığı, halsizlik. *La tı vanê, "qay wel varaya pıro"*. Sanki bütün vücudu kırılmış.

wela şekerı şeker külü.

wel wel YER: Qerxan. <ünl.> vah vah! *Wel wel, no çı ûna biyo?* Vah vah, bu niye böyle olmuş?

welang YER: Qerxan. <is.e.> küllük, eşeleme yeri. (küllün döküldüğü yer.)

welangê hera eşek küllüğü.

welat <is.e.> vatan, ülke, memleket.

welatê ma Zaza halkının yaşadığı coğrafya, Zaza yurdu.

welatij <is.e.d.> hemşehri, memleketli. *O welatijê mawo, xerib niyo*. O memleketlimiz, yabancı değil. EŞ ANL: *hemşeri*.

welatsinayox <is.e.d.> vatanperver, yurt-sever.

welbiyaye/i <or.e./d.> kül olan.

weldan <is.d.> kül tablası.

welak VARY: *welik*. <is.d.> külcük.

weleng₁ <is.d.> 1) hayvanların kanını emen kanatlı, iri siyahımsı ve beyaz bir sinek. 2) çifte atma, tozutma (büyük baş hayvanlar için).

weleng₂ <is.d.> birbirine sokulma (koyunlar için).

weleng kerdış 1) birbirine sokulup gitmek (koyunlar için). *Meyê germa ra weleng kenê, êyê nêşinê*. Sıcaktan koyunlar birbirine sokulmuş gitmiyor. 2) cirit atmak, tozutmak, dellenenmek (büyük baş hayvanlar için).

wel'hesil (Ar.) <bağ.> malasef, nihayet. *Ma nê girwi sero boll vinderdi, wel'hesil zey ma nêbi*. Bu işin üstünde çok durduk, maalesef istediğimiz gibi olmadı. EŞ ANL: *axiri, yanê*.

welin <s.> küllü.

welit <is.e.d.> kefil. EŞ ANL: *kefil*.

welit biyayış kefil olmak.

welit kerdış kefil etmek.

welitey <is.d.> kefillik.

welizna <s.> piç, babası belli olmayan.

wellay (Ar.) <ünl.> vallahi! EŞ ANL: *willi*.

welşeker <is.e.> kül şeker.

welwele (Ar.) <is.e.> gürültü, bağrışma.

welwele qılayayış büyük gürültü kopmak.

welwele qılaynayış büyük gürültü kopar-

mak.

welwele vetiş büyük gürültü çıkarmak, ortalığı galayana getirmek.

wende/i <or.e./d.> okumuş, okur yazar.

wenden <is.d.> 1) okuma. 2) ötme (kuşlarda).

wenden dayış 1) okutmak. 2) öttürmek.

wendendayış <is.d.> 1) okutma. 2) öttürme.

wendiş <gçl.f.> 1) okumak. *Mektûber bıwanı!* Mektubu oku! 2) ötmek (kuşlarda). *Hırg 'teyr, zıwandê xo dı waneno (atas.)*. Her kuş, kendi dilinde öter. [*waneno*; em.k. *bıwanı/bûwani*] (Phlv. *xwân*- 'çağırma')

pêdi wendiş ötüşmek. *Zereja wendê pêdi*. Keklikler ötüşüyordu.

xo wendiş kendi etrafına toplamak (öğüt için). *Merdımanê xo bıwan xo, wa cana nêşırê*. Akrabalarını etrafına topla, başka yere gitmesinler.

wendox <is.e.d.> 1) okuyucu, okuyan. *Lajek wendoxêndo rındo!* Oğlan çok iyi bir okuyucudur! 2) öten.

weqat (Ar.) <is.e.> olay, hadise.

weqat dayış olay çıkarmak, hadise çıkarmak.

weqatdayox <is.e.d.> olay çıkaran, hadise çıkaran.

weqf (Ar.) <is.e.> vakıf.

werax <is.e.> yiyecek. EŞ ANL: *werd*.

weraxi YER: Bibol, Xoy. <is.d.> orak. EŞ ANL: *qalûçi*.

weray <zf.> layık. EŞ ANL: *yalaq*.

weray biyayış layık olmak. *Tı weray nê girwi niyê*. Sen bu işe layık değilsin.

weray vinayış layık görmek. *Tiyê çı mı weray nê girwi vinenê?* Beni niye bu işe layık görüyorsun?

weraze <s.> yokuşlu.

werazi <is.d.> yokuş, rampa, bayır.

werç YER: Mexmûr. BKZ: *wez*.

werd <is.e.> yiyecek. EŞ ANL: *werax*.

werdarnaye/i BKZ: *wedarde/i*.

werdeg <is.d.> ördek.

werden <is.d.> 1) yeme işi. 2) dayak yeme.

werden dayış yedirmek.

werdêk YER: Gewrek. BKZ: *werdiyek*.

werdı (Phlv. *xwurd*) <s.> küçük, ufak.

werdı biyayış 1) küçülme, ufalmak. 2) ufanmak, ufak parçalara ayırmak. 3) kıyılamak (küçük parçalara).

werdı finayış 1) küçük düşürmek. *To ma werdı vıştı*. Sen bizi küçük düşürdün. 2) alçaltmak.

werdı kerdış 1) küçültmek, ufaltmak. 2) kırarak veya ezerek ufak parçalara ayırmak. 3) doğramak, kıymak (küçük parçalara). *Goştı werdı kerê!* Eti doğrayın! EŞ ANL: *encınayış*.

werdı kewtış 1) küçük düşmek. *Qısey gırdı*

- meki, tı dima werdı kewnê (deyim)* Büyük laf etme, sonra küçük düşersin. 2) alçalmak. *'Hendi werdı mekew, benê wiyatey şari.* O kadar alçalma, ele gülünç olursun.
- werdı ra werdı** küçükten küçüğe.
- werdı vıneyiş** küçümsemek.
- werdı vineyayış** küçümsenmek.
- werdı werdı varayış** çiselemek (yağmur için), ince ince yağmak. *Varan werdı werdı varayê.* Yağmur çiseliyordu.
- wıp û werdı** küçücük.
- werdı-merdı** <s.> ufak tefek.
- werdıbiyaye/i** <or.e./d.> küçülen, küçülmüş olan.
- werdıdiyayen** <is.d.> küçümseme.
- werdıkewtax** <is.e.d.> alçak düşen.
- werdış** VARY: *wırdış.* <gçl.f.> yemek. *Verg bı kı, wa vergi nêşê to bûrê (atas.).* Kurt ol ki, kurtlar seni yiyemesin. [*weno*; em.k. *bûr(i)*, olums. *mewr*; istm.k. *bıwero*] (Phlv. xwar-)
- cı ra werdış** 1) aşındırmak. *No asın ra werdo, kerdo barı.* Bu demiri aşındırıp inceltmişler. 2) bir şeyden yemek.
- cı werdış** VARY: *a cı werdış.* dayak yemek. *Mı boll derbiki werdı cı.* Ben çok dayak yedim.
- werdıvineyayen** <is.d.> küçümsenme.
- werdıkek** BKZ: *werdıyek.*
- werdıkekin** <is.d.> küçüklük. *Selim werdıkekinda xo dı boll kûrr bı.* Selim küçüklüğünde çok yaramazdı. EŞ ANL: *werdıyey.*
- werdıyek** VARY: *werdıkek*; *werdêk.* <s.> küçücük, ufacık, ufaklık. EŞ ANL: *pirûçık.*
- werdıyey** <is.d.> küçüklük.
- werem** (Ar.) <is.e.> verem.
- werem bıyayış** verem olmak.
- werem kerdış** verem etmek.
- weremin** <s.> veremli.
- werey₁** <is.e.> barış. *Werey û weşey dı bımanê!* Barış içinde ve sağlıklı kalın!
- werey amayış** barışmak, anlaşmak. *Leji dima ma amey werey.* Kavğadan sonra barıştık.
- werey ardış** barıştırmak. *Ma wırdına zi ardi werey.* İkişini de barıştırdık.
- werey₂** <zf.> yüreği kabarma.
- zerri werey amayış** yüreği kabarmak. (İçi sıkıntı ile dolup derin soluk alma gereğini duymak.)
- werey₃** <zf.> aktarma (toprak için).
- werey finayış** YER: Mexmûr. aktarmak (toprak vb. gibi). *A 'herer werey fini û bıkarri!* O toprağı aktarıp ek! EŞ ANL: *adayış.*
- werey₄** <zf.> yakın.
- werey şıyayış** yakınlaşmak. EŞ ANL: *nezdi amayış.*
- wereyamayen** <is.d.> barışma.
- wereyardox** <is.e.d.> barıştıran.
- wereydar** <is.e.d.> barışçı.
- werište/i** <or.e./d.> kalkık, kalkmış olan.
- werišten** <is.d.> kalkma, kalkış.
- weriştış** <gçs.f.> kalkmak, yerinden başka yere kalkmak, tayin olmak. *Dezay mı dew ra werişt, şı cana.* Amcam oğlu köyden kalkıp başka yere gitti. [*werzeno*; em.k. *werzi*] EŞ ANL: *werziyayış.*
- pê weriştış** kalkışmak (kavga için). *Ma weriştı pê kı, pêro dimı.* Biz dövüşmek için, birbirimize kalkıştık.
- werişttox** <is.e.d.> kalkma istekli.
- werox** <s.> yiyici. *Bakalê to boll weroxo, şıno koti werd wazeno.* Deden çok yiyicidir, gittiği yerde yemek ister.
- werrek** <s.> 1) örnek olma işi. *Ambaz veri 'hendik rındı bı, werrekê şari bı.* Arkadaş önce o kadar iyiydi, ele örnekti. 2) özentisi.
- wers** YER: 'Hesûd. BKZ: *hors.*
- werşaynayen** <is.d.> sıvama (paça ve kolları).
- werşaynayış** VARY: *weşarnayış.* <gçl.f.> sıvamak. *Ey qolê xo werşaynay û jû ra didi kewt kari miyan.* O kollarımı sıvayıp birden bire işe girdi. [*werşayneno*; em.k. *werşaynı*]
- werşayneyayen** <is.d.> sıvanma (paça ve kol).
- werşayneyayış** <gçs.f.> sıvanmak (paça ve kol). *Pancey ina werşaneyayey bı, ellazano, la ra vêr dê.* Paçaları sıvalıydı, sanırım çayı geçmişlerdi. [*werşayneyeno*; em.k. *werşayneyey*]
- wertax** <is.e.d.> ortak.
- wertax kerdış** ortak etmek.
- wertaxey** <is.d.> ortaklık. *Wertaxeya mali boll zora.* Mal ortaklığı çok zordur.
- wertaxey kerdış** ortaklık etmek.
- wertaxin** <is.d.> ortaklık.
- wertaxina** ortaklaşa. *Şımayê nê kari wertaxina kenê?* Bu işi ortaklaşa mı yapıyorsunuz?
- werte** <is.e.> 1) orta. *Merdımo kı werte dı, linga bı dı şıno (deyim).* Ortada olan ayak altında gider. *Êyê wertey ra nêaysenê.* Onlar ortalıkta görülüyor. 2) ara. *Dı koya werte dı jew birê esto.* İki dağın arasında bir kuyu var.
- werte dı mendış** ortada kalmak.
- werte eştış** ortaya atmak.
- werte ra kerdış** ortaya sokmak.
- werte ra wedardış** ortadan kaldırmak, imha etmek. *Mı dosyey verêni werte ra werderdi.* Önceki dosyaları imha ettim.
- werte şanayış** ortadan vurmak, tam isabet etmek. *Qersın şana wertedê cı.* Kurşunu

ortasına isabet ettirdi.

wertedimendox <is.e.d.> ortada kalan.

werteşanayen <is.d.> ortadan vurma, tam isabet etme.

wertey <is.ç.> ortalık, ortam. *Wertey weşi bê, ez do şıra welatdê xo.* Ortalık düzelirse, ülkeye gideceğim.

wertey cı vinayış ortalamak, ortasını bulmak.

wertey çıwi tepıştiş dengede tutmak (bir şeyi). *Wertey çıwi tepêş kı, tı bışê biyarê werye.* Dengede tutacaksın ki, barıştıra bileşin.

werteyên <s.> ortanca. *No fin birayo werteyên şino dêwa hetek.* Bu sefer ortanca kardeş devlerin yanına gider.

werti <is.e.> yataklar. *Werti marda mı boll pak bı.* Annemin yatakları çok temizdi. EŞ ANL: *mitêli, orti*

wertme VARY: *ortme.* <is.e.> taraça, teras. (Eve yapışık, üstünde duvar bulunmayan, altı ahır olarak kullanılan teras.)

werway VARY: *warway.* <s.> yalın ayak.

werway amayış yalınayak gelmek.

werway geyrayış yalınayak gezmek. *Postali çinê bi, ma tım werway geyrayê.* Ayakkabı yoktu, daima yalınayak geziyorduk.

werway şıyayış yalınayak gitmek.

werxan [X]~[x] <is.e.> yorgan.

ri werxani yorgan yüzü, yorgan kılıfı, nevresim.

weryaye/i <or.e.d.> 1) yenilen. 2) aşınan.

weryayış VARY: *wıryayış.* <gçs.f.> 1) yenilmek (yemek). 2) aşınmak. *No asın ra weryayo.* Bu demir aşınmış. [weryeno; em.k. *bıweryi*]

werzaynayış <gçl.f.> 1) kaldırmak, yerinden başka yere koymak, tayin etmek. *Embıryanê cı rihat nêvınderd, ina xo vere werzayna* Komşuları rahat durmayınca, başka yere kovdular. 2) kalkındırmak. [werzayneno; em.k. *werzaynı*]

werzaynayox <is.e.d.> kaldıran, tayin eden.

werziyayış <gçs.f.> kalkışmak. *Mı cı rê qıseyê va, o zi werziya mı kı, mı ro do.* Kendisine bir laf söyledim, o da beni dövmeye kalkıştı. [werziyeno; em.k. *bıwerziyı*] EŞ ANL: *weriştış.*

wes YER: Bûdran. BKZ: *weş.*

wesanayış BKZ: *weşanayış.*

wesar₁ BKZ: *wusar.*

wesar₂ <is.e.> yular. *Wesarê estorer tepêş, wa nêremo.* Atın yularını tut, kaçmasın. *Wesarê şıma do tım şari dest dı bo (deyim).* Yularınız daima elin elinde olacak (başkasının emrinde olmayın anlamına gelir).

wesar ro kerdış yular bağlamak. *Mı estor*

kerd wesar ro. Ben atı yularladım.

wesayıt (Ar.) <is.e.> vasıta.

wesb <is.e.> övgü.

wesb dayış övmek.

wesbê xo dayış övünmek, böhürlenmek. *Merdımo camêrd, wesbanê xo nêdano (atas.).* Erkek adam, kendini övmez.

wesbdayer <is.d.> övme.

wesbdayox <is.e.d.> öven.

weseynayış <gçl.f.> bildirmek, haber göndermek, haber ulaştırmak. *Mı to rê weseyna, tı çı nêameyê?* Sana bildirdim / haber saldım, niye gelmedin? [weseyneno; em.k. *bıweseynı*]

weseynayox <is.e.d.> bildiren, haber gönderen.

weseyneyayış <gçs.f.> bildirilmek. *To rê weseyneya bı?* Sana bildirilmiş miydi? [weseyneyeno; em.k. *bıweseyney*]

wesıbnayış VARY: *wesıvınyayış.* <gçl.f.> övmek. [wesıbneno; em.k. *bıwesıbnı*]

wesıbnayox <is.e.d.> öven.

wesıbneyayış <gçs.f.> övündürmek, böhürlendirmek. [wesıbneyeno; em.k. *bıwesıbney*]

Wesık BKZ: *Wesman.*

wesıvınyayış YER: Bêsin. BKZ: *wesıbnayış.*

wesıqa (Ar.) <is.d.> vesika.

wesıqa vetış vesika çıkarmak.

wesıqayın <s.> vesikalı.

Wesman VARY: *Wesık.* <öz.e.> Osman.

wesni <is.d.> kuma.

wesniyey <is.d.> kumalık.

wesniyey kerdış kumalık yapmak.

weswese <is.e.> şüphe, kuruntu.

weswesek <s.> şüpheli, kuruntulu.

weswesek biyayış kuruntuya kapılmak, şüpheye düşmek. EŞ ANL: *degirotış.*

wesyet <is.e.> vasiyet.

wesyet kerdış vasiyet etmek.

wesyetker <is.e.d.> vasiyet eden.

wesyetname <is.e.> vasiyetname.

weş (Phlv. xwaš) VARY: *wes.* <s.> 1) sağ, diri. *Piyê to wešo, merdo?* Baban sağ mı, ölü mü? 2) hoş, güzel (eşya için). *Na işliga to boll weşa.* Bu gömleğin çok hoştur.

weş biyayış 1) iyileşmek. *Nêweş beno weş.* Hasta iyileşir. 2) dirilmek. *Merde newdera weş nêbeno.* Ölü tekrar dirilmez. 3) hoş olmak, hoşlaşmak. *To rê weş bı!* Sana hoş oldu!

weş kerdış 1) iyileştirmek. *O do bımerdayê, tıxtora fina kerd weş.* O ölecekti, doktorlar yine iyileştirdi. 2) diriltmek. *O merdı bı, tıxtori fina kerd weş.* O ölmüştü, doktor yine diriltti. 3) güzel yapmak, hoş etmek. *Tıyaya weş kı.* Buraları hoş yap.

weş û war sapaşağlam, sağlıcakla.

weş û war biyayış sapasağlam olmak. *Weş û war bê!* Sapasağlam olun!
weş û war mendiş sapasağlam kalmak.
weşê cı şıyayış hoşuna gitmek.
weşê cı ardış zevklendirmek zevkini getirmek, zevk vermek.
weşê xo ardış zevklenmek zevkini getirmek.
weşêri daha hoş, daha iyi. *Ê to, ê mı weşêriyo* Senin ki, benimkinden daha iyi.
weşêrêri daha çok hoş.
weşanaye/i <or.e./d.> söküük.
weşanayış VARY: *weşanayış*. <gçl.f.> sökmek (yapıyı). *Ma banê xoyo kıhan weşana.* Eski evimizi söktük. [*weşaneno*; em.k. *weşanı*]
weşaneyayış <gçs.f.> sökülme. [*weşaneyeno*; em.k. *weşaney*]
weşarnayış YER: Gewrek. BKZ: *weşaynayış*.
weşayı <s.> meme hastalığına yakalanıp süttten kesilme (hayvanlarda). *Ma des bızı herinay, hiriye cı weşayey bi.* On keçi satın aldık, üçü meme hastalığından dolayı süttten kesilmişti.
weşaynayış <gçl.f.> söktürmek. [*weşayneno*; em.k. *weşaynı*]
weşe YER: 'Hesûd. BKZ: *goşe*.
weşe/i <s.(e./d.)> sağ, diri. *No merdım weşeyo, merdeyo?* Bu adam ölü mü, diri mi?
weşey <is.d.> 1) sağlık, dirilik. 2) hoşluk.
weşeya hoşlukla, sağlıkla, sağlıcakla. *Merdıma rê weşeya vaji!* İnsanlara hoşlukla söyle! *Weşeya şo, weseya bê.* Sağlıcakla git, sağlıcakla gel.
weşêna <zf.> iyicene. *Weşêna bewni mı ra.* İyicene bana bak.
weşin <is.d.> 1) sağlık, dirilik. 2) hoşluk.
weşiyayış <gçs.f.> kılların dökülmesi. *Mûwa bızana weşiyena.* Keçilerin kılları dökülüyor. [*weşiyeno*; em.k. *biweşyi*]
weşker <is.e.d.> 1) iyileştiren. 2) dirilten. 3) hoş eden.
wetarden <is.d.> cesaret etme.
wetardış <gçl.f. (yard.)> atılganlık göstermek, cesaret etmek, cüret göstermek. *Ekı tı wetanê, bê mı ser!* Cesaretin varsa, üstüme gel! *Kam wetano şıro mentiqedê şêra?* Aslanların bölgesine gitmeye kim cesaret eder? [*wetano*; em.k. *biwetar*]
wext (Ar.) <is.e.> 1) zaman. *Wext kesı dıma nıno, kes do wexti dıma şıro (atas.).* Zaman insanın arkasında gelmez, insan zamanın arkasında gidecek. 2) müdet, mühlet. *Mı to rê hirê roji wext rona bı, wa to aqıl dı bo!* Sana üç gün mühlet vermiştim, akılmda olsun! EŞ ANL: *deme,*

mıhal, cı'ht.

çı wext ne zaman. *Çı wext to veynda mı?* Beni ne zaman çağırdın?
çı wextên ne zamanki.
çı wextnayo ne zamandandır. *Çı wextnayo ma pêjewmbini nêdiyo?* Ne zamandandır birbirimizi görmemişiz?
o wext / no wext o zaman / bu zaman.
pêrê wext ronayış randevulaşmak. *İna dıhir dı, pêrê wext ronayo.* Onlar öğleye randevulaşmışlar.
wext amayış zaman gelmek.
wext ra wext zaman zaman.
wext ravêrdış zaman geçmek. *Wextê şıma ravêrdo.* Zamanınız geçmiş.
wext raviyarnayış zaman geçirmek. *Kes tiya dı weş wext raviyarneno.* Burda insan güzel zaman geçirir.
wext ronayış randevu vermek, zaman vermek, mühlet vermek.
wext roneyayış randevu verilmek, zaman verilmek, mühlet verilmek.
wextê bir zamanlar.
wextê dı bir zamanlarda.
wextna başka zaman.
wextna dı başka zamanda.
wexta <zf.> o zaman. *Wexta kı serrey kesı ame 'sıda berzini, wexta kes zano kı kes merdo (atas.).* İnsanın kafası ne zaman ki mezar taşına değerse, o zaman insan öldüğünü bilir (insan gerçekleri görmeyene kadar olayı anlamaz anlamına gelir).
wextayên <s.> o zamanki. *Ez wextayêni qe xo vira nêkena.* O zamankini hiç unutmam.
wextın <s.> zamanlı.
wextronayen <is.d.> randevu verme.
wey <ünl.> 1) haydi sende!, yok canım! *Wey, to nêzanayê?* Yok canım, sen bilmiyor muydun? 2) aha, hımm.
wey gidi <ünl.> vah vah!
weylo <ünl.> vay be!
weyna <is.d.> ekmek tahtası. *Ceniyeker weyna sero nanê tir akerdê.* Kadıncağыз ekmek tahtasının üstünde yufka ekmek açıyordu.
weynardış YER: 'Hesran. BKZ: *weynayış*.
weynayen <is.d.> bakış, bakma.
cı weynayen 1) bakım. 2) kendisine bakma.
pêra weynayen 1) bakışma, birbirine bakma. 2) özentî.
weynayena weş hoşgörü.
weynayış VARY: *wınyayış; hewnayış; bewnayış; weynardış; ewnayış.* <gçs.f.> bakmak. *O weyna to ra, hıma to qe seperdê xo nêard.* O sana baktı, ama sen hiç ciddiye almadın *Bewni, mı to rê va "meşo"!* Bak, sana "gitme" dedim! *Mewnirê mı ra!* Bana bakmayın!

[weyneno; em.k. *bew/bewni*, olums. *mew/mewni*, çoğ. *bewnirê*; istm.k. *bewno*]
cı ra weynayış 1) birine bakmak, özenmek. *Oyo weyneno cı ra û zey cı keno*. O ona özenip aynısını yapıyor. 2) kendine bakmak. *Keynek xasek bi, ez boll weynaya cı ra*. Kız güzeldi, kendisine çok baktım.

cı weynayış 1) bakım yapmak. *May mı biya kokım, ezo weynena cı*. Annem yaşlanmış, kendisine bakım yapıyorum. 2) kendisine bakmak. *Bewni cı, to rê beno, nêbeno, mı rê vaj*. Bak kendisine, sana olur mu, olmaz mı, bana söyle.

pê weynayış 1) birbirine bakım yapmak. *Xo rê bewnirê pê kı, girwey şıma raşt bêro*. Birbirinize bakım yapın ki, işiniz doğru gitsin. 2) birbirine bakmak.

pêra weynayış 1) bakışmak, birbirine bakmak. *Ma dûri ra weynay pêra û ravêrdi*. Biz uzaktan bakışıp geçtik. 2) özenmek, birbirine özenmek.

pira weynayış ona bakmak. *Wini biya xasek, nê qımış nêbenê kı bewnirê pıra*. Öyle güzel olmuş, bunlar ona bakmaya kıyamıyor ki.

weynayox <is.e.d.> seyreden, bakan.

wez VARY: *werc; wec*. <is.e.> tip.

wezife (Ar.) <is.e.> görev, vazife.

wezife cı dayış görevlendirmek. *Wezife da cı*. Onu görevlendirdi.

wezifedar <s.> görevli.

wezir (Ar.) <is.e.> vezir.

wezirey <is.d.> vezirlik.

wezn YER: Qerxan. <is.e.> tartı. EŞ ANL: *xapani*.

wezna (Ar.) <is.d.> vezne. EŞ ANL: *xızna*.

weznaş YER: Qerxan. <gçl.f.> tartmak. [wezneno; em.k. *biwezni*] EŞ ANL: *setiş*.

wezyet <is.e.> vaziyet. EŞ ANL: *'hal*.

wêhêr BKZ: *wahêr*.

wıca YER: Qerxan. BKZ: *ûja*.

wıcaş YER: Qerxan, Bibol. BKZ: *ocax*.

wıcaşkor BKZ: *ocaxkor*.

wıdayê <ünl.> anaa! *Wıdayê, tı çı wına biyê zerd?* Anaa, neden bu kadar sararmışsın?

wıdey VARY: *wıdi*. <ünl.> vay be!, aha! *Wıdey, tı çı ka'hriyayê?* Aaa, neden gücendin?

wıhêr BKZ: *wahêr*.

wıja BKZ: *ûja*.

wıllı <ünl.> vallahi! *Willı, mı to rê çiyê nêvato*. Valahi, sana bir şey dememişim. EŞ ANL: *wıllay*.

wıll bil vallahi!

wıll bil til vallahi bilahi!

wına VARY: *wûna; ûna; hına; hena*. <zf.> böyle, şöyle.

wa wına bo böyle olsun!

wına ra bu tarafa. *A 'siyer bıdı wına ra!* O

taşı bu tarafa ver!

wına ra dayış bu tarafa itmek. *A sandıqer tayn wına ra dı!* O sandığı biraz bu tarafa it!

wına ûna şöyle böyle.

wınaya VARY: *ûnaya*. şöylece, böylece, böylelikle. *Wınaya şıma cayê nêresenê*. Şöylece bir yere varamazsınız.

wınayın VARY: *hınayın; ûnayın*. <s.> böylesi. **wınayını** böyleleri.

wını VARY: *wûni; hını*. <zf.> 1) öyle. 2) bedava. *Dûkandaro peniri wını dano, perrana nêdano*. Bakkal peyniri parayla değil, bedeva veriyor.

wını ra öteye, o yana.

wını ra dayış o tarafa itmek. *Ey tayn wını ra dı!* Onu biraz o tarafa it!

wını wını öylece. *Wını wını resa cadê xo*. Öylece yerine yetiştii.

wının VARY: *henin; hûnin*. <s.> öylesi.

wınyayış BKZ: *weynayış*.

wırd <is.e.> sülale. *Ey wırdê ma kerd vıla*. O sülalemizi dağıttı. EŞ ANL: *sılale*.

wırde YER: Qerxan. <s.> yavaş. EŞ ANL: *hêdi, warê*.

wırde wırde yavaş yavaş.

wırdın VARY: *wûrdın; hûrdın*. <belgis.s.> ikisi. *Wırdın zi tiya diyo*. Burayı ikisi de görmüş.

wırdına(n) <bük.> VARY: *wırna*. 1) ikisini. *Mêrdeki wırdına zi giroti*. Adam ikisini de aldı. *Ê merdımı wırdına banê ma zi kerdı xırabe*. Adam her iki evimizi de harabe etti. 2) ikiside. *Ê wırdına zi birayê pêyê*. İkişi de kardeşdir.

wırdınan dı ikisinde.

wırdınana ikisiyle.

wıreynayış YER: Gewrek. BKZ: *wırınayış*₁.

wırê <ünl.> şuna bak!, ha ha! *Hel bew, kutiko kewno vergi dim, ha wırê ha*. Ha ha, hele bak, köpek kurdu kovalıyor.

wırındı <is.e.> kaşıntı.

wırındı defınayış kaşıntıya karmak.

wırındı dekewtış kaşıntı düşmek.

wırınayış₁ VARY: *wıreynayış*. <gçl.f.> kaşınmak. [wırıneno; em.k. *bıwırını*]

xo wırınayış kendi kendini kaşınmak. *Pısın-ga xo wırınena*. Kedi kaşınıyor.

wırınayış₂ YER: Qelacıx. <gçl.f.> değiştirmek. *Mı xo rê qolıke girot, mı rê nêbi, mı berde wırinê*. Kendime gomlek aldım, bana uymadı, götürüp değiştirdim. EŞ ANL: *wırınayış*.

wırınayox <is.e.d.> kaşıyan.

wırıyayış₁ <gçs.f.> kaşınmak, kaşıntısı olmak. [wırıyeno; em.k. *bıwırıy*] EŞ ANL: *keneyayış*.

pêdı wırıyayış kendi aralarında anlaşmak. *Xo rê pêdı bıwırıyê, wa kes haldê şıma dı*

- nêzano!* Aranızda anlaşın, kimse halinizi anlamasın!
- wiriyayış₂** YER: Qelacıx. değışmek. BKZ: *wirryayış*.
- wırna** BKZ: *wırdın*.
- wırnı** <is.d.> 1) çalışkan güzel ve terbiyeli kız ya da kadın. 2) kibar.
- wırrniyey** <is.d.> kibarlık.
- wırrniyey kerdış** kibarlık yapmak.
- wıryayış** BKZ: *weryayış*.
- wısar** BKZ: *wusar*.
- Wıseyın** <öz.e.> Hüseyin.
- wısbıtûtan** <is.d.> bir kuş türü.
- wısta** (İr.) VARY: *wûsta*. <is.e.> usta.
- wısta biyayış** ustalaşmak, usta olmak.
- wısta kerdış** ustalaştırmak, usta yapmak.
- Tiyê kami gırweynenê, kenê wısta û viradenê.* Kimi çalıştırıyorsan, usta yapıp bırakıyorsun.
- wıstaki** <zf.> ustaca.
- wıstayın** <is.d.> ustalık.
- wıstayına** ustalıkla, ustaca.
- wış** <ünl.> hayret doğrusu. *Wış, tiyê mı rê vanê?* Hayret doğrusu, sen bana mı söylüyorsun?
- wışk** (Phlv. huşk) <s.> kuru.
- wışk biyayış** kurumak, kurulanmak. *No doll biyo wışk.* Bu göl kurumuş.
- wışk kerdış** kurutmak, kurulamak. *Çınay xo wışk kı!* Elbiseni kurut!
- wışk û war** kupkuru.
- wışk û war kerdış** kurutmak (aşırı derecede).
- wışk û war mendış** kupkuru kalmak. *Ez tersandê cı ra wışk û war menda.* Onun korkusundan kupkuru kaldım.
- wışkayı** <is.d.> kuraklık.
- wışkdês** <is.e.> kuru duvar. (Beton ve çamur kullanmadan örülen duvar.)
- wışkdoll** <is.e.> kurumuş göl.
- wışkey** <is.d.> kuruluk.
- wışkın** <s.> kurumsu.
- wışkker** <is.e.d.> kurutan.
- wışkkerde/i** <or.e./d.> kurutulmuş olan.
- wışkla** <is.d.> suyu kurumuş çay.
- wışkserd** <s.> kuru soğuk.
- wıtiya** BKZ: *etiya*.
- wızdıyan** (Ar.) <is.e.> vicdan.
- wızdıyan biyayış** vicdanlı olmak.
- wızdıyanın** <s.> vicdanlı.
- wı** <ünl.> aha! *Wı, no hewna nêviraziyayo?* Aha bu daha yapılmamış mı?
- wıç-wıç** <is.d.> civciv sesi.
- wıçayış** <gçs.f.> civcivlerin ötmesi. [*wıçeno*; em.k. *bıwıçı*]
- wıl-wıl** <is.d.> anlaşılmaz karışık sesler.
- wıla** (İt.) <is.d.> villa.
- wıq-wıq** <is.d.> tilki sesi (oynarken).
- wıran** (İr.) <s.> viran.
- wırane** (İr.) <is.e.> virane.
- wırdış** YER: Ninyat. BKZ: *werdış*.
- wırr** <ünl.> viyak.
- wırrayış** <gçs.f.> viyaklamak (çocuklar için), ağlamak. [*wırreno*; em.k. *bıwırrı*]
- wırrı** <is.d.> viyaklama.
- wırr-wırr kerdış** viyaklamak (çocuklarda), bağırıp ağlamak.
- wiski** (İng.) <is.d.> viski.
- wışne** <is.d.> wışne.
- wıt-wıt** <is.d.> yaygara.
- wıt-wıt kerdış** yaygara koparmak, yaygarayı basmak.
- wıtamin** (Fr.) <is.e.> vitamin.
- wıtaminın** <s.> vitaminli.
- wıtır** (Ar.) <is.d.> vitir (dini).
- wıtwtok** <s.> yaygaracı, şirret.
- wıtwtok** <is.d.> yaygaracılık, şirretlik.
- wiy** <ünl.> aa! *Wiy, tı hewna nêşiyê?* Aaa, sen daha gitmedin mi?
- wiyate** VARY: *hûwate*; *wate*. <is.e.> gülünç, gülüş.
- wiyate ro dayış** güldürmek. *To kuşat kerd û ma day wiyate ro.* Şaka yapıp bizi güldürdün.
- wiyatey şari** ele karşı gülünç duruma düşmek. *To ma kerdı wiyatey şari.* Bizi ele karşı gülünç duruma düşürdün.
- wiyatey şari biyayış** gülünç duruma düşmek.
- wiyatey şari kerdış** gülünç duruma düşürmek. *To ma kerdı wiyatey şari.* Bizi ele karşı gülünç duruma düşürdün.
- wiyaten** <is.d.> gülmek.
- wiyaterodayox** <is.e.d.> güldüren.
- wiyatiş** BKZ: *wıyayış*.
- wıyayış** VARY: *hûwayış*; *watiş*; *wıyatiş*. <gçs.f.> gülmek. *Deyn deyno wıyeno, ekı geyreno bermeno (atas).* Borç borçdur güler, gezerse ağlar. [*wıyeno*; em.k. *bıwi*; istm.k. *bıwiyo*; gçm.z. *wıya*]
- pey wıyayış** birine gülmek. *Ez wıyaya pey û mı kerd fen.* Gülüp kendisini dolandırdım.
- pê wıyayış** birbirine gülmek. *Pê mewiyê!* Birbirinize gülmeyin!
- pêdı wıyayış** gülmüşmek. *Ma pêjewmbini di, ma weynay pêra û wıyay pêdı.* Biz birbirimizi görünce, bakışıp güllüştük.
- wıyaynayış** <gçl.f.> güldürmek. [*wıyayneno*; em.k. *bıwıyayrı*]
- wıyaynayox** <is.e.d.> göldüren.
- wıye** VARY: *hûwe*; *hiye*. <is.e.> kürek.
- wızayış** <gçs.f.> haykırmak (yılan, fare, kedi için). *Marro wızeno.* Yılan haykırıyor. [*wızeno*; em.k. *bıwızı*]
- wize** (Fr.) <is.d.> vize.
- wûja** BKZ: *ûja*.
- wûna** BKZ: *wına*.
- wûni** BKZ: *wını*.
- wûrdın** BKZ: *wırdın*.

wusar (Phlv. wahār) VARY: *wisar, wesar.*
 <is.e.> ilkbahar. *Wusar ameyo, dar û ber*
abiyayo. İlkbahar gelmiş, ağaçlar açmış.
wusari <zf.> ilkbaharın. *Welatê ma wusari*

beno zey Cineti. Ülkemiz ilkbaharda
 Cennet gibi olur.
wûsta BKZ: *wista.*

X - x

xaç <is.e.> haraç. EŞ ANL: *bac, xuk.*
xaç arêdayiş haraç toplamak.
xaç girotiş haraç almak.
xaçarêkerdax <is.e.d.> haraç toplayan.
xaçray YER: Qerxan. <is.d.> 1) dörtyol. EŞ
 ANL: *çatray.* 2) küçük yol, iz, keçiyolu.
xafık <is.d.> kaburganın altında, köpeklerin
 bile yemediği kemiksi et parçası.
xafıka bındê pizi işe yaramayan kişi. *No*
mêrdek çiyê rê nêbeno, zeno ze xafıka
bındê pizi. Bu adam bir işe yaramaz,
 köpeklerin bile yemediği kemiksi et gibi.
xafilde YER: Bir. <zf.> beklenmedik, ansızın,
 aniden. *Xafilde mino vijya.* Beklenmedik
 önüme çıktı.
xafilêna YER: Bir. <zf.> ani olarak,
 beklenmedik.
xag YER: Bibol. BKZ: *xax.*
xal <is.e.> dayı. EŞ ANL: *alo.*
xalo! <vok.> *Xalo, tiyê se kenê?* Dayı, sen
 ne yapıyorsun?
xalbûçi YER: Bibol, Ş. Cori. <is.e.d.> tahtadan
 eşyalar yapıp satan, halkın verdiği yiyecek-
 lerle geçinen, göçebe bir topluluk.
xalceni VARY: *xalcini.* <is.d.> yenge (dayı
 karısı).
xaleri [X]~[y] <is.e.> galeri.
xaleza YER: Qelacix. BKZ: *xalza.*
xalı VARY: *xalık.* <is.d.> teyze. (annenin kız
 kardeşi)
xalê <vok.> *Xalê, tiya se kena?* Teyze, sen
 ne yapıyorsun?
xalıkeyna <is.d.> teyze kızı. EŞ ANL: *keynay*
xalı.
xalıq <is.e.d.> yaratıcı. *Xalıqê 'erd û azmini*
Homayo. Kainatın yaratıcısı Allah'tır.
xalıs <s.> hakiki.
xalisane <zf.> çıkar düşüncesinden uzak,
 temiz yürekle, içtenlikle.
xalıza <is.e.> teyze oğlu. EŞ ANL: *lajê xalı.*
xalı <is.d.> halı.
xalkeyna <is.d.> dayı kızı. EŞ ANL: *keynay*
xalı.
xalxalok <is.e.> uğur böceği. (Uğur böcekleri,
 meyveleri ve sebzeleri, hastalıklardan
 korurlar.) EŞ ANL: *haciyek.*
Xalxum <is.d.> bir masal cadısı. *Na Xalxuma,*

hewna keremata girda dima (deyim). Bu
 azdır, dahası var.
xalza VARY: *xaleza.* <is.e.> dayı oğlu. EŞ ANL:
lajê xalı.
xam <s.> 1) olgunlaşmamış, ham. 2) acemi. EŞ
 ANL: *xesim.* 3) yorgun, kırgın (vücut için).
xam biyayiş hamlaşmak. *No asın biyo*
xam. Bu demir hamlaşmış.
xam definayiş yanılmak, tongaya düşür-
 mek.
xam dekewtiş yanılmak, tongaya düşmek.
xam kerdış hamlaştırmak.
xam pıro gunayiş gafil avlanmak, tongaya
 düşmek. *Ez xam gunaya pıro.* Ben gafil
 avlandım.
xamdefinayox <is.e.d.> yanılın, tongaya dü-
 şüren.
xamdekewtox <is.e.d.> yanılan, tongaya düşen.
xameki BKZ: *xamiki.*
xamey <is.d.> hamlık.
xamêra <zf.> beklenmedik bir durum.
xamiki VARY: *xameki.* <is.ç.> çarık.
xamker <is.e.d.> hamlaştıran.
xan (İr.) <is.e.> han.
xanat <s.> hain.
xanatey <is.d.> hainlik.
xanatey biyayiş hainlik olmak. *Mı rê*
xanatey biya. Bana hainlik yapılmış.
xanatey kerdış hainlik etmek.
xanatker <is.e.d.> hainlik eden.
xandar (İr.) <is.e.d.> hancı.
xandarey <is.d.> hancılık.
xanedan (İr.) <is.e.> hanedan.
xanedaney <is.d.> hanedanlık.
Xanım₁ <öz.d.> kadın adı.
xanım₂ <is.d.> hanım. *Xanıma mı kibara!*
 Hanımım kibardır!
xanımey <is.d.> hanımlık.
xanımkı <s.> hanımca.
xapani <is.d.> tartı, kantar. EŞ ANL: *wezın.*
xapeyayiş <gçs.f.> 1) kanmak, kandırılmak.
Ez toya xapeyaya. Ben sana kandım.
 2) aldanmak. *Kamo kı bewni ro haldê to*
ra, toya xapeyeno. Haline bakan sana
 aldanır. 3) yanılmak. *Ez xapeyaya, mı do*
no kêver bikûwayê, mı o bin kûwa.
 Yanıldım, bu kapıyı çalacağıma ötekini

çalmışım. [*xapeyeno*; em.k. *bıxapey*]
pa xapeyayış ona kanmak. *Tı kı kamiya sılasneyenê, hıma pa xapeyenê*. Kiminle tanışırın, hemen ona kanıyorsun.
xapeynayen <is.d.> 1) kandırma. 2) aldatma. 3) yanıltma.
xapeynayış <ğçl.f.> 1) kandırmak. *Ez xapeynaya û malê mı mı ra girot*. Beni kandırıp malımı elimden aldılar. 2) aldatmak. 3) yanıltmak. [*xapeyneno*; em.k. *bıxapeynı*]
xapeynok <is.e.d.> 1) kandırılan. 2) aldanılan. 3) yanıltan.
xapok <is.e.d.> 1) kandıran. 2) aldatan. 3) yanıltan.
xardos <is.e.> balık cinsi.
xarın <s.> ılık. EŞ ANL: *vilgerm, vilnerm*.
xarın biyayış ılıklaşmak.
xarın kerdiş ılıklaştırmak. *Awer tayn xarın kerê!* Suyu biraz ılıtın!
xari <s.> koşu (binek hayvanlarını koşturma işi).
xari dayış koşturmak (binek hayvanları). *Estora xari dê!* Atları koşturun!
xari deyayış koşturulmak (binek hayvanları).
xari kewtiş koşma durumuna geçmek (binek hayvanlar). *Estor kewt xari, lajek gına 'ero*. At koşunca, oğlan yere yıkıldı.
xaridar <is.e.d.> koşucu (binek hayvanların).
xaridarey <is.d.> koşuculuk.
xarideyayox <is.e.d.> koşturulan.
xarikewten <is.d.> koşma durumuna geçme.
Xarpêt <öz.e.> Harput, Elazığ.
Xarpêtij <öz.e.d.> Harputlu.
xarson <is.e.d.> garson.
xas₁ <is.e.> marul.
xas₂ <is.e.> zorunlu vergi.
xase <is.e.> beyaz keten.
xasek <s.> güzel.
xasek biyayış güzelleşmek, güzel olmak.
xasek kerdiş güzelleştirmek, güzel yapmak.
xaseka mı güzelim.
xasekêrêri çok daha güzel.
xasekêri daha güzel. *A nay xasekêriya*. O bundan daha güzeldir.
xasekeya güzellelikle. *Xasekeya, kes merdım nêbeno (atas.)*. Güzel olmakla insan olunmaz.
xasekey <is.d.> güzellik.
xasekêna <z.f.> güzelce, usulca. *Ê cami xasekêna ronı!* O camı güzelce indir!
xasik <is.d.> boş koza. EŞ ANL: *xışık*.
xasil <s.> katıksız, katıksız, saf.
xasi <s.> özel, sade.
xasiğ <s.> yarı olgunlaşmış (dut).
xaskı <z.f.> iyiki. *Xaskı to ûja dı mı rê nêva*. İyiki bana orda demedin.

xasxızık YER: Qerxan. <is.d.> bir çiçek cesidi.
xaşeyayış <ğçs.f.> haşlanmak. [*xaşeyeno*; em.k. *bıxaşey*] EŞ ANL: *selqayayış*.
xaşeynayış <ğçl.f.> haşlamak. *Petatiza bıxaşeyni!* Patatesleri haşla! [*xaşeyneno*; em.k. *bıxaşeyni*]
xaşêlin <s.> yepyeni. *Ey çınayo xaşêlin dayo xo ra*. O yepyeni elbise giymiş.
xatır <is.e.> 1) saygınlık, değer (sadece canlılarda). *Xatirê kutiki çınıyo, hıma ê wahêri esto (atas.)*. Köpeğin saygınlığı yok, ama sahibinin var. 2) gönül. *Tiyê xırabey kenê, ez do rojê xatirê to bışikna*. Kötülük yapıyorsun, bir gün kalbini kıracağım. 3) bağışlama, af.
xatır dayış affetmek, bağışlamak, hatırına vermek. *Mı tı dayê xatirê pêrdê to*. Seni babanın hatırına verdim.
xatır persayış hatırını sormak. *Ez şıya, mı xatirê bakaldê xo pers kerd*. Ben dedemin hatırını sormaya gittim.
xatır verdayış gücendirmek, gönül kırmak. – **xatirê cı verdayış** gönlünü kırmak. *Mı xatirê cı verda*. Onu gücendirdim. – **xatirê pê verdayış** birbirinin gönlünü kırmak. *İna xatirê pê rındêna verda*. Onlar birbirinin gönlünü iyicene kırdı.
xatır verdeyayış gücenilmek, gücenmek. *Qandê nê girwi xatır nêverdeyeno*. Bu iş için gücenilmez.
xatır waştış vedalaşmak. *Xalza Remzano şıno xurbet, ez şıra cı ra xatır bıwaza*. Dayım oğlu Ramazan gurbete gidiyor, gidip vedalaşayım.
xatır zanayış değer bilmek. *Xatirê pê bızanê!* Birbirinizin değerini bilin!
xatirdê to! allahaismarladık. *Ezo şına keye, hadê xatirdê to!* - *Hadê, oxir bo*. Ben eve gidiyorum, haydi Allahaismarladık! - Haydi, güle güle.
xatire (Ar.) <is.e.> anı. *Na tıfinga to mı rê xatire mendı*. Bu silahın bana anı olarak kaldı. EŞ ANL: *bergûzar*.
xatirverdayen <is.d.> gücendirme.
xatirverdeyayen <is.d.> gücenilme, gücenme.
xatırwaştên <is.d.> vedalaşma.
Xatûn₁ <öz.d.> Hatın (kadın adı).
xatûn₂ <is.d.> 1) bayan, hanım. *Zeynep xatûna şına katı?* Zeynep hanım nereye gidiyor? 2) eş. *Nesiba, xatûna mına*. Nesibe eşimdir. 3) önemli mevkide olan kadınlar için kullanılır. *Xatûna Bexdadı boll rında*. Bağdat hatunu çok iyidir.
xav <is.d.> bir çeşit başlık. (Kafaya sarılan çefyenin üzerinden sarılan ikinci çefye.)
xax [xax]~[xax] VARY: *xag*. <s.> 1) çiğ, pişmemiş. *Na şami nêpeşaya, hewna xaxa*. Bu

yemek pişmemiş, henüz çiğdir.
2) olgunlaşmamış. *Alûcey hewna xaxi.*
Erikler henüz olgunlaşmamış. EŞ ANL: *kal₂.*

xax biyayış 1) olgunlaşmamak. 2) ham olmak. 3) pişmemiş, çiğ olmak.

xaxey <is.d.> çığlık.

xaxın <s.> çığ.

xaxûte <s.> yıkılmak üzere olan. (eski, sağlam olmayan.) *Nê dêsê xaxûti birijnê!* Yıkılmak üzere olan duvarı yıkan!

xaye [x]~[y] (Ar.) <is.e.> gaye.

xayış YER: Feqi. <z.f.> ağır hastanın sessiz bir hal alması.

xayle <is.e.> 1) stres. *Derdê mı 'hendık bolli, ez kewta xayli miyan.* O kadar derdim çok ki, strese girdim. 2) düşünce. eş anl: delêl.

xayli miyan dı biyayış 1) stres içinde olmak. *Ezo tim xayli miyan dı.* Ben daima stresin içindeyim. 2) derin düşünce içinde olmak. *Ez emşo xayli miyan dı biya, mı nêşa rakewa.* Bu gece düşünce içindeydim, uyuyamadım.

xayli miyan kewtış 1) strese girmek. 2) derin düşünceye dalmak.

xayleyin <is.e.d.> düşüncesi olan.

xaz <is.d.> gaz.

xaz cı dayış gazlamak, gaz vermek.

xazıl <is.e.> yarı yanık. (Kumaşın yarı yanmış hali.) *Pûçikê mı adiri vera biyê xazıl.* Çoraplarım ateşin önünde yarı yanıp rengi değişmiş.

xazılboy <is.d.> yanık kokusu (yün ve kıl için).

xazın <s.> gazlı.

xazî <is.d.> kuyruğu parmak kadar uzunluğunda küçük bir kuş çeşidi.

xaznax <s.> işten kaçan. *No merdım xaznaxo, qe xo kar nêdano.* Bu adam işten kaçandır, kendini hiç işe vermez.

xaznaxey <is.d.> iş kaçkınılığı.

xazoz [x]~[y] <is.e.> gazoz.

xazrig YER: Qelacix. <is.e.> yer altında uzun ve beyaz, yer yüzünde 30 cm uzunluğunda, yeşil renkli, nadasa bırakılan tarlada biten, yenilen bir bitki.

xazye <is.e.> küçük altın.

xazzey <is.ç.> bir kuş türü. (Bu kuşlar göç ederken çeşitli şekiller çizerek yol alırlar. Genellikle baharda dut zamanında görünürler.)

xebat <is.e.> iş.

heber (Ar.) <is.d.> haber. *Xebera pêrdê mı çiniya.* Babamın haberi yok. EŞ ANL: *hay.*

heber biyayış haberi olmak.

heber dayış haber vermek.

heber pê dayış haberleşmek.

heber riştış haber göndermek.

heberdan <is.e.d.> haberci.

heberdar <is.e.d.> haberdar, haberi olan.

heberdar biyayış haberdar olmak, haberi olmak.

heberdar kerdış haberdar etmek, haber vermek.

xeberek <is.d.> habercik. *Miriçık yena, vana, "loxmek bıdı xeberek, loxmek bıdı xeberek" (bir masaldan).* Kuş gelir, der: "Lokmacık ver, sana bir habercik vereyim".

xeberi YER: Nişniğ. <is.ç.> küfür, sövüğü. EŞ ANL: *nengi.*

xeberi dayış sövmek, küfretmek. *Ey to rê xeberi day.* O sana sövdü.

xebitiyayış BKZ: *xeftiyayış.*

xebitnayış YER: Mexmûr. BKZ: *xeftınayış.*

xebûb YER: 'Hesûd. BKZ: *'hebûb.*

xedeme (Ar.) <is.e.> hademe.

xedir <is.e.> hakaret.

xedir biyayış hakaret olmak. *Mı rê xedıro beno.* Bana hakaret oluyor.

xedir kerdış hakaret etmek. *Cı rê xedır mekı!* Kendisine hakaret etme!

xedirker <is.e.d.> hakaret eden.

xediryayış <gçs.f.> hakarete bulunmak. [*xediryeno*; em.k. *bixediryi*]

pê xediryayış hakarete bulunmak (birbirine). *Ceni û mêrdiya pê xediryay bi, ma fina omışê pê kerdı.* Koca ile eşi birbirine hakarete bulunmuşlardı, yine barıştırdık.

xefiye (Ar.) <is.e.> hafiyе.

xefle BKZ: *xılfe.*

xeftınayış VARY: *xebitnayış.* <gçl.f.> çalıştırmak. *Tiyê çend karkeri xeftinenê?* Kaç işçi çalıştırıyorsun? [*xeftıno*; em.k. *bixeftını*]

xeftınayox <is.e.d.> çalıştıran.

xeftiyayış VARY: *xebitiyayış.* <gçs.f.> çalışmak. *Karkero zengena xeftiyeno.* İşçi kazmayla çalışıyor. [*xeftiyeno*; em.k. *bixeftyi*]

xelas <is.e.> kurtuluş. EŞ ANL: *reyayen.*

xelas waştış kurtuluşu istemek. *Homay ra xelas bivazê!* Allah'tan kurtuluş isteyin!

xelat <is.d.> hediye, armağan.

xelat dayış hediye vermek.

xelat girotış hediye almak.

xelat waştış hediye istemek.

xelaxû₁ YER: Mexmûr. <is.d.> irinti. (ellek ve kalbur üzerinde kalan iri taneler.) EŞ ANL: *serpirojın.*

xelaxû₂ YER: Qelacix. <is.d.> oklava. EŞ ANL: *tir.*

xelay <is.d.> kıtlık. EŞ ANL: *qızlıx.*

xelay amayış kıtlığın gelmesi.

xelay biyayış kıtlık olması.

xele [x]~[y] <is.e.> buğday.

xele karritış buğday ekmek.

xelesnayış VARY: *xelısnayış.* <gçl.f.>

- kurtarmak. *Ey tı xelesnayê*. O seni kurtardı. [xelesneno; em.k. bixelesnı] EŞ ANL: *reynayış*.
- xelesyayış** VARY: *xelisiyayış*. <gçs.f.> kurtulmak. [xelesyeno; em.k. bixelesyi]
- xelet** [x]~[ɣ] <zf.> hata.
- xelet biyayış** hata olmak. *No nûşte dı xelet biyo*. Bu yazıda hata yapılmış.
- xeletey** <is.d.> hata.
- xeletey kerdış** hata yapmak.
- xeletin** <s.> hatalı.
- xelfe** BKZ: *xılfe*.
- xelisnayış** BKZ: *xelesnayış*.
- xelisyayış** BKZ: *xelisyayış*.
- xelife₁** <is.e.> çalgıçı, davulcu.
- xelife₂** (Ar.) <is.e.> halife.
- xelilok** YER: Qerxan. <is.d.> bir sebze türü. (Dere kenarında yetişir, patatese benzer, serttir, siyah kabuğu var.)
- xelq** <is.e.> yaratma, var etme.
- xelq biyayış** yaratılmak, yaratılmış olmak. *Ma pêro qandê pê xelq biyê*. Hepimiz birbirimiz için yaratılmışız.
- xelqbiyaye/i** <or.e./d.> yaratılmış.
- xelqbiyayen** <is.d.> yaratılma, yaratılmış olma.
- xelqnayen** <is.d.> yaratma.
- xelqnayêr** <is.e.> yaratan.
- xelqnayış** <gçl.f.> yaratmak. [xelqnenno; em.k. bixelqni]
- xem** (Ar.) <is.e.> 1) gam. 2) omur. *Xemê mî niyo, seni kenê, wîni bıki!* Ne yaparsan yap, omurumda değil!
- xembılınaye/i** <or.e./d.> süslenmiş.
- xembılınayen** <is.d.> süsleme.
- xembılınayış** VARY: *xemılınayış*. <gçl.f.> süslemek. *Cay veyvi bixembılınê!* Dügün yerini süsleyin! [xembılnenno; em.k. bixembılını]
- xo xembılınayış** kendini süslemek. *To xo weş xembılınayo*. Kendini iyi süslemişsin.
- xembılyaye/i** <or.e./d.> süslü.
- xembılyayış** VARY: *xemılyayış*. <gçs.f.> süslenmek. *Bûko, no zimıstan dı mı tı diyê, dar û ber pêro xembılyaxemılyax* (Cansa). Oğlum, seni bu kışın görünce, bütün ağaçlar süslendi. [xembılyeno; em.k. bixembılyı]
- xemılınayış** BKZ: *xembılınayış*.
- xemılyayış** BKZ: *xembılyayış*.
- xemi û xêz** YER: Qerxan. <e.> süs eşyası.
- xeniqıyayış** BKZ: *henqıyayış*.
- xenim** [x]~[ɣ] <is.e.> yüzüne gözüne durma. (Hak edilmeyen şey.)
- xenim biyayış** yüzüne gözüne durmak, zehir zıkkım olmak. *Bokana xenimê çımandê to bo!* (bedd.) İnşallah yüzüne gözüne dursun!
- xeraj** [x]~[ɣ] <is.e.> garaj.
- xeranti** <is.d.> garantı.
- xerat** <is.e.d.> marangoz. EŞ ANL: *neçar*.
- xerc₁** (Ar.) <is.e.> 1) harcama, israf. *Tiyê boll perrey xerc kenê*. Çok para harcıyorsun. 2) harç. (Resmi işlerde devlet veznesine ödenen para.) *To xercê tapidê xo da?* Sen tapunun harcını verdin mi?
- xerc kerdış** harcamak, israf etmek.
- xerc₂** <is.e.> harç. (Duvarı sıvamak için kullanılan kum, kireç, çimento gibi şeyleri su ile kararak yapılan karışım.)
- xerc vıraştış** harç yapmak (çimentoyla kumu karıştırmak).
- xerc₃** BKZ: *xerz*.
- xerib** [x]~[ɣ] (Ar.) <s.> garip, yabancı, el. *Ê şinê, kewnê jew welatêndo xerib*. Onlar gidip bir yabancı ülkeye girerler.
- xerib biyayış** yabancılaşmak.
- xeribey** <is.d.> 1) yabancılık. 2) gurbet.
- xeribey antış** 1) yabancılık çekmek. 2) gurbet üzlemine çekmek.
- xeribey kerdış** yabancılık etmek.
- xerpınaye/i** <or.e./d.> bozdurulmuş olan.
- xerpınayış** <gçl.f.> bozmak, işlemez hale getirmek. *Rayer mexerpınê!* Yolu bozmayın! *Makine mexerpını!* Makineyi bozma! [xerpıneno; em.k. bixerpını]
- xerpınayox** <is.e.d.> bozguncu, bozan.
- xerpiyayin** <is.d.> bozukluk.
- xerpiyaye/i** <or.e./d.> bozuk.
- xerpiyayış** <gçs.f.> bozulmak, şekli bozulmak. *Na ray xerpiyaya*. Bu yol bozulmuş. *Na makina xerpiyaya*. Bu makine bozulmuş. [xerpiyeno; em.k. bixerpyı]
- xerz** VARY: *xezi*; *xerc*. <is.d.> 1) şifon. 2) desenli başörtüsü. EŞ ANL: *garz*.
- xeseyayış** BKZ: *xıseyayış*.
- xeseynayış** BKZ: *xıseynayış*.
- xesi** BKZ: *xısı*.
- xeslix** (Tk.) <is.e.> harçlık.
- xesok** VARY: *xışok*. <s.> 1) iğdiş edilmiş olan, erkeklğini kaybeden. 2) erkeklik damarı zayıf olan.
- xeşim** <s.> acemi. EŞ ANL: *xam*.
- xeşim biyayış** acemileşmek, acemi olmak.
- xeşimey** <is.d.> acemilik.
- xeşimey kerdış** acemilik yapmak.
- xeşimeya** acemice.
- Xet₁** <öz.d.> Suriye (devlet). *Hesenê Remtelebi, Xet ra xeylê malo qaçax ardo*. Remtelebi Hasan, Suriye'den epey kaçak mal getirmiş.
- xet₂** <is.d.> 1) derin çizgi. *Nê xeti, na 'herer û 'siyer ser ra kami antê?* Bu çizgileri, kim bu toprak ve taşın üstünden çekmiş? 2) derin iz. *Xeta reseni cı dima beliya*. Urgan bıraktığı izden belli olur. 3) küçük ark. *Aw kemeyaya, na xet biya wişk*. Su

eksilmiş, bu küçük ark kurumuş.

xeta telefoni telefon hatı.

xeti kerdış iz yapmak (toprak üzerinde).

xetekin <s.> çizgili.

xetım <is.e.> hatim.

xetım kerdış hatim indirmek (Kur'an'da).

xetımnayış YER: Bahser. <gçs.f.> tıkamak.

[*xetımneno*; em.k. *bıxetımnı*] EŞ ANL: *gırotış*.

xetımyayış <gçs.f.> tıkanmak. [*xetımyeno*; em.k. *bıxetımyı*] EŞ ANL: *gêriyayış*.

xetin <s.> çizgili.

xewf <is.e.d.> korku, heyalet, gulyabani, kuşku.

xewf kerdış 1) korkuya kapılmak. 2) heyalet görmek. 3) kuşkulanan.

xewf pize kewtış 1) içine korku düşmek. 2) heyalet görmek. 3) içine kuşku düşmek.

xewfin <s.> korkulu, kuşkulu.

xewfker <is.e.d.> 1) korkuya kapılan. 2) heyalet gören. 3) kuşkulanan.

xewlet <s.> 1) inziva (dini). (Dış dünyayla bütün bağlarını keserek Tanrı'yla birleşebilmek için insanın kendi içine kapanması.) 2) sakin, sakin yer.

xewlet biyayış sakinleşmek, sakin olmak. *Milet tiya ra şı, tiya tayn bı xewlet*. Millet burdan gitti, burası biraz sakinleşti.

xewlet kerdış sakinleştirmek.

xewlet kewtış 1) ıssız yerde ibadet etmek için yalnız kalıp oruç tutmak. *Bakalê mı, çewres raj jew mixare dı kewt xewlet*. Dedem, kırk gün bir mağarada yemek yememek şartıyla oruç tuttu. 2) inzivaya çekilmek. (Toplumdan kaçıp, hiçbir şeyle ilgilenmeyerek tek başına yaşamak.)

xewletey <is.d.> sakinlik, sükunet.

Xewli (Tk.) <is.d.> havlu. EŞ ANL: *pêşkil*.

xewriyaye/i <or.e./d.> baygın.

xewriyayış <gçs.f.> bayılmak. [*xewriyeno*; em.k. *bıxewryı*]

xewrneyış <gçl.f.> bayıltmak. *Derzin pıro dı û bıxewrni!* İğne yapıp bayılt! [*xewrnenno*; em.k. *bıxewrni*]

xewrnayox <is.e.d.> bayılıcı.

Xewx₁ <öz.d.> kadın adı.

xewx₂ <is.d.> şeftali.

xewxêr <is.d.> şeftali ağacı.

xeyal <zf.> dikkat. EŞ ANL: *bal*.

xeyal kerdış dikkat etmek, gözetmek.

xeyalê xo cı dayış dikkatini vermek.

xeyalê xo ser nayış dikkatini üstüne vermek. *To xeyalê xo nayo xo ser?* Kendine dikkat ediyor musun?

xeyaldar <is.e.d.> gözetmen.

xeyalin <s.> dikkatli.

xeyar <is.e.> salatalık, hıyar. *Serê xeyari şırino (atas.)*. Salatalığın ucu tatlıdır. (Davul sesi uzaktan iyi gelir.)

xeyaro tall acı salatalık.

xeyarek <is.e.> 1) körpe (kart karşıtı). (Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş, kart karşıtı.) 2) körpe (insan için), yeni yetişmekte olan.

xeylê <zf.> epey, oldukça, hayli. *Banê to xeylê gırdo*. Evin oldukça büyüktür.

xeym <is.d.> oba, çadır. (Keçe, deri, kıl dokuma veya sık dokunmuş kalın bezden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak.) *Kêliya xeymê xo ronayê*. Göçerler çadırlarını kurmuşlar.

xeymek <is.d.> örümcek ağları. (Örümceklerin ördüğü ağlar ve yuvaları.) *Pırıker lay xo ıstraxa ra esto dês, aya xeymek virazena*. Örümcek ince iplerini tavandan duvara atarak ağını örüyor.

xeymekê wısarî baharda örümceklerin yaptıkları ağlar.

xeyr (Ar.) <is.e.> hayır. (fakirlere verilen yardım.)

xeyr amayış 1) hoş gelmek. *Deza Fexri, tı xeyr ameyê?* - *Xeyri miyan dı bê, deza Mahmud*. Amca oğlu Fahri hoş gelmişsin? - Hoş bulduk, amca oğlu Mahmut. *Xeyr ameyê!* - *Xeyr amey sıllet!* Hoş geldin! - Hoş bulduk! 2) hayırlı gelmek.

xeyr dayış hayır vermek. *Xeyrê xo bidê feqiri!* Hayrınızı fakire verin!

xeyr kerdış hayır işlemek.

xeyr vınayış hayır görmek. *Tı xeyrê cı ra bıvinê!* Hayrını göresin!

cı ra xeyr vınayış hayrını görmek. *Boka tı cı ra xeyrê bıvinê!* (dua) Allahvere hayrını bulasın!

xeyraxır <is.e.> saklambaç (oyun).

Xeyri₁ <öz.e.> erkek adı.

xeyri₂ VARY: *xêri*. <s.> hayırsever.

xeyrimıslım <s.> gayrimüslim.

xeyrkerdox <is.e.d.> hayır eden, hayır işleyen.

xeyro <ünl.> hayrola! *Xeyro, şımayê cı remenê?* Hayrola, neden kaçıyorsunuz?

xeyrweşi <zf.> hayırlısı. *Xeyrweşi, ma do emserr vera peme bıkarımı*. Hayırlısı, bu yıl itibaren pamuk ekeceğiz.

xeyrxeberek <is.d.> yaban arısı. (Eve girince, hayırlı haber getirdiğine inanılan bir arı türü.) *Xeyrxeberek ameya keyi miyan, ma rê xebera xeyri arda*. Yaban arısı evin içine girmiş, bize hayırlı haber getirmiş. EŞ ANL: *perwendî*.

Xezal₁ [x]~[y] <öz.d.> kadın adı.

xezal₂ <is.d.> ceylan.

xezal₃ YER: Qelacix. BKZ: *zaxil*.

xezeb [x]~[y] <s.> zalim, acımasız. *Merdımo ra xezeb, fina merdımo (deyim)*. İnsandan daha zalim, yine insandır. EŞ ANL: *bêbab*.

xezebey <is.d.> zalimlik.

xezebey biyayış zalimlik olmak. *Ma rê xezebeya bena.* Bize zalimlik oluyor.

xezebey kerdış zalimlik yapmak. *Kesi rê xezebey mekerê!* Kimseye zalimlik yapmayın!
xezebeya acımasızca.

xezi BKZ: *xerc.*

hezina (Ar.) <is.d.> hazine.

hezino [x]~[ç] <is.d.> gazino.

hezit <is.e.> bağ evi.

hezna [x]~[ç] (Ar.) <is.d.> hazne.

heznedar <is.e.d.> haznedar.

xêb <is.e.> aptal, salak. EŞ ANL: *axmax.*

xêb biyayış aptallaşmak, salaklaşmak. *Tı çî ûna biyê xêb?* Sen niye böyle salaklaşmışsın?

xêbek <is.e.> aptal, salak.

xêbey <is.d.> aptallık, salaklık.

xêri YER: Qerxan. BKZ: *xeysi.*

xıdı YER: Sinag. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xıdxıdiki YER: Sinag. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xılfe BKZ: *xılfe.*

xıjlok YER: Gewrek. <is.e.> kayılan yer.

xıla xutık YER: Qerxan. <is.d.> ağır derecede boğmaca.

xılax YER: Qelacix. <s.> karıştırıcı kişi.

xılç YER: Qerxan. <is.e.> tahta keski. (Kenger çıkarmaya yarayan kalınca çubuk.)

xılfe VARY: *xılfe; xefle; xelfe.* <is.e.> budak, budak özü.

xılfe dayış budaklanmak, budak sürmek. *Mı par na dar bırnê, darer emser xılfe dayo.* Bu ağacı geçen sene kestim, bu sene budaklanmış.

xılık₁ <is.d.> çömlük.

xılık₂ <is.d.> küçük taş.

xılıyayış YER: Qerxan. <ğçs.f.> yıkılmak. *Banê şıma xılıyayo.* Eviniz yıkılmış. [*xılıyeno*; em.k. *bıxilyi*] EŞ ANL: *rijiyayış.*

xılmaş YER: 'Hesûd. <is.e.> uyku sersemliği. EŞ ANL: *dengê hewni.*

xılmaşyayış <ğçs.f.> uyku sersemi olmak. [*xılmaşyeno*; em.k. *bıxılmaşyi*]

xılınayış YER: Qerxan. <ğçl.f.> yıkmak. *Kami no dêsê şıma xılınayo?* Kim bu duvarınızı yıkmış? [*xılıneno*; em.k. *bıxılını*]

xılonder YER: Qerxan. BKZ: *xırondirek.*

xılöpilo <is.e.> panik, büyük korku.

xılöpilo qılayayış panik olmak, paniğe kapılmak. *Xılöpilyê qılaya hırg jew şı hetêna.* Bir panik oldu, her biri bir tarafa gitti.

xılöpilo qılaynayış panik yaratmak, dehşet uyandırmak.

xılorig YER: Qelacix, Ş. Cori. BKZ: *qılorig.*

xılt₁ <is.e.> değişik tahıl unlarından yapılan bir

ekmek türü.

xılt₂ <s.> 1) karışık, karıştırma. 2) bozgun. 3) kuşku.

xılt definayış 1) karıştırmak (birilerini). 2) bozguna uğratmak.

xılt degırotış kuşkulananmak. *Tı tım qısanê kesi xılt degênê.* Sen hep insanların sözlerinden kuşkulaniyorsun.

xılt dekewtış 1) karışmak (birbirine). 2) bozguna uğramak. *Xılt dekewto dışmeni miyan.* Düşman bozguna uğramış.

xılt tey eştış içinde bozukluk olmak. *Ma miyan dı xılt eşto.* İçimiz de bozukluk var.

xılte <is.e.> dizme (altın vb.). *Xıltey altûna kerdo xo mıl.* Altın dizmesi boynuna takmış.

xılخال BKZ: *xırxal.*

Xılخان <öz.e.> bir köy adı (Çermik'te).

xılخانی <is.ç.> taşlık arazi.

xılخılıکی YER: Qelacix. <is.ç.> gıdıklama. EŞ ANL: *cıqlıki.*

xılخılıکی kerdış gıdıklamak. *Mı xılخılıکی meke, ez wiyo.* Beni gıdıklama, gölerim.

xımbıl <s.> tembel, uyuşuk, pısrık, gevşek.

xımkêri <is.d.> erken olgunlaşan bir üzüm türü.

xıncık <zf.> kapris, değişik istek.

xıncıkın <s.> kaprisli.

xıncıkıney <is.d.> kaprislilik.

xıncêr (İr.) <is.d.> hançer.

xıncêra ver şanayış hançerlemek (delik deşik etmek).

xıncêri biyayış hançerlenmek.

xıncêri fek eştış hançerle doğramak, hançerin ağzına vermek. *Merdek eşt xıncêri fek.* Adamı hançerle doğradı.

xıncêri kerdış hançerlemek.

xıngar <zf.> 1) sakin. 2) oyalama. 3) teselli. EŞ ANL: *sebir.*

xıngar biyayış 1) sakinleşmek. *Lajek emşo boll bermayê, newe tayn xıngar biyo oyo nêbermeno.* Çocuk bu gece çok ağlıyordu, şimdi sakinleşmiş ağlamıyor. 2) oyalanmak. 3) teselli olmak.

xıngar kerdış 1) sakinleştirmek.

2) oyalamak. 3) teselli etmek.

xıngarbiyayen <is.d.> 1) sakinleşme. 2) oyalanma. 3) teselli olma.

xıngarker <is.e.d.> 1) sakinleştiren. 2) oyalayan. 3) teselli eden.

xıngarkerden <is.d.> 1) sakinleştirme. 2) oyalama. 3) teselli etme.

xıngılık <is.e.> 1) oyuncak. 2) boyunlara takılan süs eşyası.

xıngılme <is.e.> 1) şenlik (bayramlarda evde yapılan). 2) süs eşyası.

xıngılme vıraştış şenlik yapmak.

xıngır yayış <ğçs.f.> uyuklamak, imızganmak. *Lajê mi, tiyê xıngıryenê, şo, wa may to to rafino.* Oğlum, uyukluyorsun, annene git

seni yatarsın. [*xıngıryeno*; em.k. *bıxıngıryı*]

xırab VARY: *xırav*. <s.> 1) kötü. 2) günah. *Roşandê Kormışkani dı girweyayen xıрабо*. Bahar bayramında çalışmak günahtır. EŞ ANL: *guna, mebal*.

xırab biyayış kötü olmak, kötülenmek, fenalaşmak.

xırab kerdış kötölemek, kötöleştirmek. *Tiyê girwey xo kenê xırab*. Sen işini kötöleştiriyorsun.

xırabêri daha kötü. *O ney xırabêryo*. O bundan daha kötüdür.

xırabə <is.d.> ören, harabe, virane.

xırabə (Ar.) <s.> enkaz, harabe. EŞ ANL: *hayig*.

xırabə biyayış harabe olmak.

xırabə kerdış harabe etmek.

xırabey <is.d.> kötülük, fenalık.

xırabey biyayış kötülük olmak.

xırabey kerdış kötülük etmek.

xırabeya kötülükle.

xırabın <is.d.> kötülük. *Kes kı jewi rê xırabın bıkeroy, xo rê keno*. Kim ki birine kötülük yaparsa, kendine yapar.

xırabkar <is.e.d.> 1) kötülük yapan. 2) günah işleyen.

xıram (Fr.) <is.e.> gram.

xırar [X]~[y] <is.d.> harar. (Çoğu kıldan dokunmuş, büyük çuval.)

xırav YER: Bêsin. BKZ: *xırab*.

xırayış BKZ: *xurayış*.

xırçayış <ğçs.f.> demirin sürtüşmesinden çıkan ses. [*xırçeno*; em.k. *bıxırçi*]

xırçık <zf.> yurtık pırtık.

xırçikin <s.> yırtığı pırtığı olan.

xırçi <is.d.> demir sesi.

xırêjin <s.> çürümeye yüz tutan ağaç.

xırêzin <s.> cılız, eneze, nahif, çok zayıf ve güçsüz.

xırêzin biyayış cılızlaşmak. *No bızêk biyo xırêzin*. Bu oğlak cılızlaşmış.

xırêzin mendış cılız kalmak. *Sıt nê goliki nêdayo, golik xırêzin mendo*. Bu oğlağa süt vermemişler, oğlak cılız kalmış.

xırfiyayış BKZ: *qerfiyayış*.

xırık <is.d.> 1) iyi olmayan pamuk kozası. 2) yarı kurumuş üzüm. *Na engûr xırıka, qe nêweryena*. Bu üzüm yarı kurumuş, yenilmiyor.

xırıki <is.d.> hırıltı. (Gögüsten herhangi bir sebeple çıkan boğuk ses.)

xırıki biyayış nefes almakta zorlanmak. (Genellikle çocuklarda görülen boğmaca hastalığı.)

Xırıstıyan <öz.e.d.> Hıristiyan.

Xırıstıyaney <öz.d.> Hıristiyanlık.

xırm-xırm <is.d.> sert bir şey yenirken ağızda çıkarılan ses.

xırnık₁ <is.e.> çüce, ufak tefek.

xırnık₂ <is.e.> bir balık adı.

xırnûg YER: Qerxan. <is.e.> ufak yuvarlak bir diken çeşidi.

xırondirek VARY: *xılonder*. <is.d.> peynir (ilk ağız sütünden yapılan).

xırpık <is.e.> geliç otu. (Su görmeden önce taze olan, zehirli geliç otu; hayvanlar yiyince şişip ölürler.)

xırpo <s.> kendi yakınlarını pazarlayan kişi. *Ekı xırpoy çinê bê, zırtoy gest mirenê (atas.)*. Aptallar olmasa, kurnazlar açlıktan ölür.

xırtık <is.d.> kıkırdak (bilek, kemik vb.).

xırtiki <zf.> bilek ağrısı.

xırtiki biyayış bileğin yerinden çıkması. *Destê mı xırtiki biyo*. Elim yerinden çıkmış.

Xırwat <öz.e.d.> Hırvat.

Xırwatıstan <öz.e.> Hırvatistan.

xırxal VARY: *xılxal*. <is.e.> 1) halhal. (Ayak bileğine takılan bilezik.) 2) süs püskülü. *Xırxali kerdê bındê perdedê maya*. Perdemizin altına püskül takmışlar.

xırxalek <s.> hoş ve güzel.

xırxız (Tk.) <is.e.> hırsız. *Xırxızê xeyara, payızı belı beno (atas.)*. Salatalık hırsız, sonbaharda belli olur (her karanlık iş zamanı gelince aydınlanır anlamına gelir). EŞ ANL: *tırtıx*.

xırxızey <is.d.> hırsızlık.

xıseyayış VARY: *xeseyayış*. <ğçs.f.> iğdiş edilmek. [*xıseyeno*; em.k. *bıxısey*]

xıseynaye/i <or.e./d.> iğdiş edilmiş olan.

xıseynayış VARY: *xeseynayış*. <ğçl.f.> iğdiş etmek, hadım etmek. [*xıseyneno*; em.k. *bıxıseyını*]

xısı YER: Qerxan. VARY: *xesi*. <s.> iğdiş, hadım.

xısûs (Ar.) <is.e.> husus.

xısûsi (Ar.) <s.> hususî, özel. EŞ ANL: *başqe*.

xışık <is.d.> kurumuş pamuk kozası. *Wextê xışıkano*. Pamuk toplama zamanıdır. EŞ ANL: *xasık*.

xışık vetiş pamuğu kozadan çıkarmak. *Veri şober vero xışık vetê û istaniki vatê*. Önceleri sobanın önünde, kozadan pamuk çıkarıp masal anlatırlardı.

xışiki <is.ç.> yerli pamuğu toplama zamanı (kozayla).

xışm VARY: *xısm*. <is.e.> öfke.

xışmêna <zf.> öfkeyle. *Ey xışmêna dê pıro*. O öfkeyle vurdu.

xışmın <s.> öfkeli.

xışok BKZ: *xesok*.

xışıg <is.d.> pamuğu çekilmiş koza. *Ma xışık ra peme ant, xışıgı cı zi kerd lep û dê dewari*. Kozadan pamuğu çektik, boş kozasından çorba yapıp hayvanlara yedirdik. EŞ

ANL: *çañçûl*.
xışrûg <is.d.> kepekli deri hastalığı, sedef hastalığı.
xiti <is.e.> acur.
xıwarde <is.e.> hovarde.
xıwardeyin <is.d.> hovardalık.
xıya YER: Feqi. <zf.> devenin yere yatma durumu.
xıya biyayış yatmak (deve için).
xıya kerdış yatırmak (deve için).
xıyaban <is.e.> hıyaban. (İki tarafı düzgün ağaçlı yol.)
xız YER: Qelacix. BKZ: *xuz*.
xızar [x]~[ç] (İr.) <is.e.> büyük bıçkı.
xızardar <is.e.d.> bıçkıcı.
xızayış <gçs.f.> hırıldamak (boğazdan). *To serd giroto, qıra toya xızena*. Soğuk almışsın, boğazın hırıldıyor. [*xızeno*; em.k. *bixızı*]
xızık <is.d.> hırıldama.
xızımdar <is.e.d.> yardımcı.
xızımkar <is.e.> hizmetçi. *Kes xızımkarê keydê xoyo (deyim)*. İnsan evinin hizmetçisidir.
xızımkaş <is.d.> hizmetçilik.
xızmet <is.e.> hizmet.
xızmet kerdış hizmet etmek.
xızna [x]~[ç] <is.d.> vezne. EŞ ANL: *wezna*.
xızne <is.e.> alabalık.
xıznedar (Ar.) <is.e.d.> vezneci.
xıznedarey <is.d.> veznecilik.
xızol YER: Ş. Cori. BKZ: *xızotin*.
xızotin VARY: *xızol*. <s.> kabuğundan zor çıkan, cevizin içi vb. *Nê gozi boll xızotini, kankilê ciyê zor vijyenê*. Bu cevizlerin içi zor çıkıyor.
xıç <is.e.> mucur, moloz taşı.
xıçin <s.> mucurlu, moloz taşı.
xıçi <is.d.> cam sürtüşmesinden çıkan ses.
xij <ünl.> sert cisimleri sürtüşmesiyle çıkan ses.
xiji <is.d.> gıcirtı. EŞ ANL: *qırçi*.
xiji kerdış gıcirtı. EŞ ANL: *çirikiş*.
xiltan YER: Qerxan. <is.e.> kürdan.
xint <s.> deli, çılgın. *'Hewt xinta, jew axmaxi dest dı bar kerdo. (atas.)*. Yedi deli, bir ahmağın yüzünden göç etmiş.
xint biyayış delirmek, dellenecek.
xint kerdış delirtmek.
xintê lingda pey gerizekâlı.
xinto sûr zirdeli. *No merdim xinto sûro*. Bu adam zirdelidir.
xintek <s.> deli.
xintey <is.d.> delilik.
xintın <s.> delice.
xintker <is.e.d.> delirten.
xirokêr <is.d.> üvez ağacı.
xiroki <is.ç.> üvez (bot.).
xirtal YER: Axırmat. <is.e.> yırtık pırtık elbise.
EŞ ANL: *qerpal*.

xıyanet (Ar.) <is.e.> 1) ihanet, hiyanet. 2) aldatma (sevgide).
xıyanet biyayış 1) ihanete uğramak. 2) aldatılmak.
xıyanet kerdış 1) ihanet etmek. 2) aldatmak (evli eşler için).
xıyanetey <is.d.> ihanet.
xıyanetker <is.e.d.> ihanetçi.
xıyanetkerey <is.d.> ihanetçilik.
xıyanetkerey kerdış ihanetçilik yapmak.
xo (Phlv. *xwad*) VARY: *xu*. <zm.bük.> 1) kendi, kendisi. *Xo xasek kı!* Kendini güzelleştir! 2) onun, onu. *Bırayê xo bıvını!* Kardeşini bul!
xo dı kendinde. *Tı xo dı niyê*. Sen kendinde değilsin.
xo dı kewtiş kendi ile meşgul olmak. *Ez kewta xo dı, ez nêşena to rê yardım bıkerä*. Ben kendimle meşgulum sana yardım edemem.
xo ra kendinden. *Nêdi, nêdi, xo ra di (deyim)*. Görmedi, görünce, şımarı.
xo ra xo ra kendi kendine. *Ûna xo ra, xo ra nêbeno, gerek tı ma zi bıfıkiryê*. Böyle kendi kendine olmaz, bizi de düşünmen gerek.
xo rê kendi kendine, kendine.
xoya kendinle. *O xoya beno fen*. O kendi kendini aldatıyor. *Lajeki xoya beri!* Çocuğu kendile götür! EŞ ANL: *tey*.
xoca (İr.) <is.e.> imam, hoca.
xocayin <is.d.> hocalık.
xocıdayen <is.d.> kapılma, kapılış.
xodariyayen <is.d.> dayanma, tahamul etme.
xodesti <s.> kararlı (kendi başına karar verebilen). *Ez xodesti niya, gerek ez keydê xo ra pers kera*. Ben kararlı değilim, aileme sormam lazım.
xodbin YER: Qerxan. VARY: *xodvin*. <s.> bencil, egoist. EŞ ANL: *xozan*.
xodbin biyayış bencilleşmek, bencil olmak. *Merdimê nikay, boll biyê xodbin*. Şimdiki insanlar, çok bencilleşmiş.
xodbin kerdış bencilleşirmek.
xodbiney <is.d.> bencillik.
xo'hesyaye/i <or.e./d.> uyanık, farkında olan.
xokande BKZ: *xokava*.
xokava VARY: *xokna, xokande*. <zf.> boşuna, hiç uğruna. *Tiyê xokava mıxul wenê*. Sen boşuna üzülüyorsun. *No cefay mı pêro xokava şı*. Emeğim hepten boşuna gitti. EŞ ANL: *fızûli*.
xokna YER: Sinag. BKZ: *xokava*.
xol (Fr.) <is.e.> gol.
xol eştış gol atmak.
xo'linci YER: Sinag. <is.d.> çamurlu su.
xonewekerden <is.d.> kendine yenilemek, reproduksiyon.
xopaştikerdox <is.e.d.> sırtına alan.

xopay YER: Qerxan. <zf.> yaya. *Xopay ame.*
Yaya geldi. EŞ ANL: *pay, peye*₂.

xora <zf.> zaten, elbet. *Mepawê, xora o do berey bêro.* Beklemeyin, o zaten geç gelecek. *Xora o do zi bêro.* Elbet o da gelecek. EŞ ANL: *helbet.*

xoradaye/i <or.e./d.> giyinmiş olan.

xori <s.> derin.
xori biyayış derinleşmek, derin olmak. *No doll biyo xori.* Bu göl derinleşmiş.

xori kerdış derinleştirmek.

xoridaye/i <or.e./d.> kendini beğenmiş.

xoriyey <is.d.> derinlik.

xort VARY: *xurt.* <is.e.> 1) delikanlı, genç erkek. *Lajek wexto kî şî Almanya, xorto 'heştês serre bî.* Çocuk Almanya'ya gittiğinde, on sekiz yaşında delikanlıydı. 2) sözüünün eri.
xort biyayış delikanlı olmak.
xorto <vok.> delikanlı! *Hey xorto! Hey delikanlı!*

xortey VARY: *xurtey.* <is.d.> delikanlılık.

xortim (Ar.) <is.e.> hortum.

xorûm YER: Qerxan. <is.d.> iri ot burması.

xoserbiyayen <is.d.> bağımsız olma.

xosergêr <is.e.d.> 1) üstlenen. 2) alingan.

xoseri <s.> bağımsız, kendi başına, yalnız başına.
xoseri kerdış kendi başına yapmak.

xoşawî (İr.) <is.d.> komposto, hoşaf.

xoverdişiyayox <is.e.d.> uyrgezer.

xoverdivaten <is.d.> sayıklama.

xoverdivatox <is.e.d.> sayıklayan.

xoz (Erm.) <is.e.d.> domuz, hınzır.
xozê bindê da'hl 1) sinsî domuz. 2) sinsî kişi (mec.). *Tî ze xozê bindê da'hl, 'emeley to nêbena.* Sana güvenilmez, sinsî domuz gibisin.

xozan <s.> 1) bencil. *Ambaz boll xozano, tenya xo fıkıryeno.* Arkadaş çok bencildir, sadece kendini düşünür. 2) kendini bilen. EŞ ANL: *xodbin.*
xozan biyayış bencilleşmek.
xozan kerdış bencilleştirmek.

xozanayox <is.e.d.> kendini bilen.

xozaney <is.d.> bencillik.

xozek [X]~[y] <is.e.> yer altında sebze fidanlarını keserek zarar veren bir kurtçuk.
xozekê bindê 'erdi kumun altında yaşayan küçük kurtçuk.

xozik₁ YER: Bawank. <is.d.> yaban armudu. EŞ ANL: *sıqoq.*

xozik₂ YER: Sinag. <is.d.> pamuk kozası. EŞ ANL: *goza.*

xozik₃ YER: Qerxan. <s.> kambur. EŞ ANL: *qozix.*

xozikêr YER: Bawank. <is.d.> yaban armudu ağacı.

xozme YER: Bibol. BKZ: *xozmew.*

xozmew VARY: *xozme.* <is.e.> Asma gibi, ağaçlara sarılıp meyvesi makasa benzeyen, yenilmeyen bir ağaç türü.

xu₁ <is.e.> alışkanlık, huy.
xu girotiş huy edinmek.
xu kerdış huy haline getirmek. *Ey xo rê kerda xu.* O kendine huy edinmiş.

xu₂ BKZ: *xo.*

xuc YER: Bibol. BKZ: *xuz.*

xûcık <is.e.> masa.

xudık <is.e.> tik. EŞ ANL: *tıdık.*
xudık biyayış 1) huylanmak. *Ez nê çî ra bena xudık.* Ben bu şeyden huylanıyorum. 2) huy edinmek. *'Hend dest xo goş meerzî, to rê beno xudık.* Kulağına o kadar el atma, huy edinirsin.

xudıkbiyayen <is.d.> huylanma.

xugirotox <is.e.d.> huy edinen.

xuk <is.e.> haraç. EŞ ANL: *xaç, bac.*
xuk dayış haraç vermek.
xuk girotiş haraç almak.

xukerdox <is.e.d.> huy edinen.

xul-xul [X]~[y] <is.d.> yıkılma sesi (duvar).

xulayış <gçs.f.> yıkılma sesi çıkarmak (taşlarda). [*xulayeno*; em.k. *bixulî*]

xuli <is.d.> 1) yıkılma sesi (taşlarda). 2) yer altından çıkan su sesi. *'Erdî bîn ra biya xuliya aw.* Yer altında su sesi var.

xulk <is.e.> moral. ("Xulk" nefesle ilişkili bir durum.) *Xulkê xo teng mekî!* Moralini bozma, öfkelenme!

xulkhera <s.> morallı olan. *No merdım xulkherayo.* Bu adamın morali yerindedir.

xulkteng <s.> bozuk morallı, moralsiz, dayanıksız. *Dedo 'hend xulktengo, hıma beno 'hêrs.* Amca ne kadar dayanıksızdır, hemen kızıyor.

xulxuli <is.e.> endişe. EŞ ANL: *endişe.*
xulxuli biyayış endişelenmek. *Pizey ê merdımî biyo xulxuli.* O adamın içinde endişe var.

xulxuliyın <s.> endişeli. EŞ ANL: *endişeyın.*

xum <s.> toparlak. (Baş tarafı gövdeden biraz küçük, altı ve üstü hemen hemen aynı kalınlıkta olan kadınlar.)

xumar <is.e.> kumar.
xumar kerdış kumar oynamak.

xumarbaz <is.e.d.> kumarbaz.

xumayış <gçs.f.> yer altından çıkan ses. *Binê 'erdyo xumeno.* Yer altından ses geliyor. [*xumeno*; em.k. *bixumî*]

Xumê <öz.d.> kadın adı.

xumi <is.d.> yer altı sesi. *Gumlerz bî, xumi kewt 'erdi.* Deprem olunca, yer altından ses çıktı.

xundi YER: Qelacix. <is.ç.> özel davetliler (düğünlerde). (Bu özel davetliler düğün yerine yaklaşınca silah atarlar, düğün sahipleride silahla karşılık verirler.

Çalgıcılarda çalgıyla karşılarlar, davetlilerin lideri de çalgıcılara para verir.) *Xundiyê yenê, wa aşiqî şîrê sebas bikerê!* Davetliler geliyor, çalgıcılar karşılayıp bahşış alınırlar!

xurayen <is.d.> 1) horlama. 2) hırlama.

xurayış VARY: *xıraış*. <ğçs.f.> 1) horlamak. *Tı şew xurena?* Sen gece horlar mısın? 2) hırlamak (köpek için). *Kutiko xureno xo bîpawî!* Kendini koru köpek hırlıyor. [*xureno*; em.k. *bixurî*]

xurbet [x]~[ɣ] <is.e.> gurbet.

xurbetey <is.d.> gurbetlik.

xurde (Îr.) <s.> hurda.

xurdedar <is.e.d.> hurdacı.

xuri <is.d.> 1) horlama sesi. 2) hırlama (köpek için).

xuri ser nayiş aşırı derecede durmadan horlamak. *Emşo to xuri nêbi hewni ser, to nêverda ez rakewa.* Bu gece aşırı derecede durmadan horluyordun, bırakmadın ki uyuyayım.

xurma (Îr.) <is.d.> hurma.

xurmi <is.d.> kuru yemiş yiyince ağızdan çıkan ses.

xurnig YER: Mûskan. <is.d.> bir tür çakır dikenî.

xurt BKZ: *xort*.

xuş-xuş <is.d.> hışırdama, fişırdama.

xuş-xuş kerdîş hışırdamak, fişırtı çıkarmak, hışıldamak. *Şakili xuş-xuş kerdê, tî nêvanê marro bin ra şîno.* Kurumuş yapraklar hışırdıyordu, meğer altından yılan geçiyormuş.

ya <bağ.> ya.

ya ... ya(zi) ya ... ya da. *Tı do ya bêrê, yazi şîrê!* Ya geleceksin, ya da gideceksin! BKZ: *yazi*.

yajî BKZ: *yazi*.

yalaq <zf.> layık. *Na keynek yalaqê mı niya.* Bu kız bana layık değil. EŞ ANL: *weray*.

yalaq biyayış layık olmak. *Tı yalaqê nê girwi niyê.* Sen bu işe layık değilsin.

yalbê YER: Sinag. <ünl.> pardon, özür dilerim, affedersiniz. *Şo, ê torjini biya, yalbê, oyo tiya dî.* Git o baltayı getir, pardon, burdadır.

yanê <bağ.> yani. *Yanê, to rê bivatê ji tî nêameyê.* Yani, sana deselerdi de gelmezdin. EŞ ANL: *axiri*.

yanji BKZ: *yazi*.

yanzi BKZ: *yazi*.

xuşayen <is.d.> fişırdama, hışırdama.

xuşayış <ğçs.f.> fişırdamak, hışırdamak. [*xuşeno*; em.k. *bixuşî*] EŞ ANL: *fişayış*.

xuşî <is.d.> fişırtı, hışırtı (sudan çıkan ses).

xuşî <ünl.> tı! *Pûşî miyan ra xuşt vengê vijya.* Kuru yaprakların içinden, tıs diye ses çıktı.

xuşî-xuşî <is.d.> tıs. (Ayak sesi, karanlıkta.)

xuşî <is.d.> tıs. *Pûşî miyan ra xuştîya yena.* Kuru otların içinden, tıs sesi geliyor.

xuşî kerdîş tıslamak.

xuşîkerden <is.d.> tıslama.

xuşuşok <s.> duygusal.

xuşuşuyayış <ğçs.f.> duygulanmak. *Ez xo pize dî rindeyda şîma ra boll xuşuşuyaya.* Ben iyiliğinin karşısında çok duygulandım. [*xuşuşuyeno*; em.k. *bixuşuşuyî*]

xutbe <is.e.> hutbe.

xutik YER: Sinag. BKZ: *henqut*.

xuz₁ VARY: *xuc*; *xız*. <zf.> sürükleme (kayarak).

xuz biyayış sürüklenmek (kayarak). *Ez cemedî ser ra biya xuz.* Ben buzun üstünde sürüklendim.

xuz kerdîş sürüklemek (kaydırarak). *Xo vewr ser ra xuz kî!* Karın üstünden sürükle! – **xo xuz kerdîş** sürüklenmek.

xuz₂ <s.> yarı kambur. *Kurbeş kutîki maneno hîma miyaney cî xuzo.* Porsuk köpeğe benzer ama sırtı yarı kamburdur.

xuzax BKZ: *quzax*.

xuzbiyayox <is.e.d.> sürüklenen.

xuzker <is.e.d.> sürükleyen.

xuzok <s.> kaygan. *Na ray boll xuzoka.* Bu yol çok kaygandır. EŞ ANL: *deriskiyaye/i*.

Y - y

yar <is.e.d.> sevgili.

yanaray YER: Mexmûr. <is.d.> şaka, espri. EŞ ANL: *kuşat*.

yasî <is.e.> yatısı.

yasifte <zf.> ilk olarak. *Yasifte ez ameya tiya.* İlk olarak ben buraya geldim.

yasifteyên <s.> ilki olan. *Yasifteyên, ê mina.* İlki benimdir. EŞ ANL: *tewrverên*.

yaşıl <s.> yeşil. (Yaşıl, cansız maddelerde kullanılır.) *Renga bandê ma yaşîla.* Evimizin rengi yeşildir.

yaşılbaş (Tk.) <is.d.> yeşilbaş (zool.).

yaşiley <s.> yeşillik.

yaw <ünl.> yahu!

yawan YER: Bibol. <s.> yağsız yemek.

yawer (Îr.) <is.e.> yaver. (Yardımcı, emirleri yazıp ulaştıran kimse.)

Yawıdı <öz.e.d.> Yahudi. EŞ ANL: *Mûsewi*.
Yawıdıyey <öz.d.> Yahudilik.
yax YER: Qerxan. <is.e.> döküntü, çürük.
 (Satılan maldan tüccarın ayırmak istediği.)
yaxer [X]~[Y] VARY: *yaxır*. (Tk.) <is.e.>
 yağmur. *Yaxer û fırtınıya benê sist ew nê
 danê pıro şinê*. Yağmur ve fırtına hafif-
 leyince, bunlar çekip gider. EŞ ANL: *varan*.
yaxer varayış yağmur yağmak.
yaxer varayış yağmur yağdırmak.
yaxerın <s.> yağmurlu.
yaxız <s.> yağız, doru. (Gövdesi kızıl, ayakları
 ve yelesi koyu renkli olan at.)
yaxme₁ (İr.) <is.e.> yağma, çabul, talan.
yaxme biyayış yağmalanmak.
yaxme kerdış yağmalamak.
yaxme₂ <zf.> kolay değil (zor anlamında
 kullanılır). *Yaxme niyo, tı tiya ra ravêrê*.
 Burdan geçemezsin, sıkar.
yaxmeker <is.e.d.> yağmalayan, yağmacı.
yaxni <is.d.> ciğer çorbası. (Kavrulmuş soğan
 veya salça ile pişirilen ciğer yemeği.)
yaxûn <is.e.> 1) kavurucu sıcak, kuru sıcak.
 2) kavurucu soğuk.
yaxûn definayış içini yakmak (susuzluk-
 tan). *To qormeyo solin da mı, yaxûn devışt
 mı zerre, ezo aw ra mird nêbena*. Bana
 tuzlu kavurma yedirdin, içimi yaktı, suya
 doyamıyorum.
yaxûn dekewtış içi yanmak (susuzluktan).
Teyşaney ra yaxûn dekewto mı zerre.
 Susuzluktan içim yanıyor.
yaxûn varayış havanın buz kesmesi. *Verê
 la 'hendik serd bı, yaxûn varayê*. Çayın
 önu o kadar soğuktu ki, hava buz kesiyordu.
yaxûnın <s.> yanıklı.
yaxût (İr.) <bağ.> yahut. *Mına bê, yaxût ûja di
 bımanı!* Benimle gel yahut orada kal! EŞ
 ANL: *yazi*.
yazi VARY: *yaji, yanji*. <bağ.> yahut, veya, ya
 da. *O hırg roj xo rê kilêncey yazi kıliri*

pewjeno. O her gün kendine çörek ya da
 börek pişirir.

Yem₁ <öz.d.> Emine (kadın adı).
Yemê <vok.> Emine!
yem₂ YER: Hebirman. <is.e.> taraf. *Şo o yem!*
 O tarafa git! EŞ ANL: *het*₁.
yemeni VARY: *nemni*. <is.ç.> ayakkabı. EŞ
 ANL: *papûç, postal, sewll*.
yeno BKZ: *amayış*.
yeqin <is.e.> emin olma. *Yeqinê to hesir bo,
 mı nêkerd*. Emin olasin, ben yapmadım.
yeqin biyayış emin olmak. *Yeqinê to bıbo,
 ez tey çinê biya*. Emin olasin, ben içinde
 yoktum.
yeqin kerdış emin etmek. *No yeqin keno
 kı, meyman merdo*. Bu emin olur ki,
 misafir ölmüş. *Yeqin bıkı, no gırwe
 nêbena*. Emin ol ki, bu iş olmaz.
yew <ünl.> ne var!, nedir!, efendim! *Ey veynda
 mı, mı ji va "yew"*. O beni çağırdı, ben de
 "efendim" dedim.
yewm <is.e.> meymenet, nitelik, uğur, hayır,
 bereket. *Yewm ridê eya çiniyo*. Onun
 yüzünde meymenet yok.
yewme (Ar.) <is.e.> yevmiye, günlük kazanç.
yewmeyin <s.> yevmiyelik.
yê <ünl.> efendim! *Embaz to se kerd? - Yê!*
 Arkadaş sen ne yaptın? - Efendim!
yêtım (Ar.) <s.> yetim. *Malê ina yêtımo,
 nêweryeno*. O yetim malıdır, yenilmez.
yêtimey <is.d.> yetimlik.
yıxlı <is.e.> sürü (büyük baş hayvanlar). *No
 yıxli dewaryo*. Bu hayvan sürüsüdür. EŞ
 ANL: *êlxe*.
Yonan <öz.e.d.> Yunan.
Yonanij <öz.e.d.> Yunanlı.
Yonanistan <öz.e.> Yunanistan.
Yonanki <öz.d.> Yunanca.
Yoxıslaw <öz.e.d.> Yugoslav.
Yoxıslawya <öz.d.> Yugoslavya.

Z - z

Zabani (Ar.) <öz.e.> Zebâni (cehenem bekçisi).
zabıq <is.e.> cadde. EŞ ANL: *cahde*.
zabit (Ar.) <is.d.> zabıt. EŞ ANL: *mezbete*.
zabit tepıştış zabıt tutmak.
zabita (Ar.) <is.d.> zabıta.
zabıtayın <is.d.> zabıtalık.
zabıttepiştıx <is.e.d.> zabıt tutan.
zabit (Ar.) <is.e.> subay.
zabıtey <is.d.> subaylık.
zahmet (Ar.) <is.e.> zahmet. EŞ ANL: *zor*.

zahmet biyayış zahmet olmak.
zahmet cı dayış zahmete sokmak.
zahmet dayış zahmet vermek.
zahmet kerdış zahmet etmek. EŞ ANL: *zor
 xo dayış*.
zahmetey <is.d.> zahmetlik.
zahmetın <s.> zahmetli.
zahmetkar <is.e.d.> zahmet eden.
zahmetkarey <is.d.> zahmetkârlık.
zahmetkeş <is.e.d.> zahmet çeken.

za'hr <is.e.> öd, safra kesesi.

za'hr teqayış ödü patlamak, ödü kopmak.
Tersa ra za'hrê cı teqa. Korkudan ödü koptu.

za'hr teqnayış ödünü patlatmak, ödünü kopartmak.

za'hr werdiş halt yemek.

zahter YER: Sinag. <is.e.> tayın. *Zahterê kunci ara dı weşo.* Kahvaltıda susamın tayını tatlıdır.

zama VARY: *zoma.* <is.e.> damat, enişte, güvey.

zama biyayış damat olmak.

zamayın <is.d.> damatlık.

zamayın kerdış damatlık etmek.

zampara (İr.) <s.> zampara, çapkın erkek.

zamparayın <is.d.> zamparalık.

zan <is.e.> ağrı, romatizma. EŞ ANL: *sızı.*

zan dekewtış romatizmaya yakalanmak, ağrı girmek. *Zan dekewto saqandê mî, êyê tewenê.* Dizlerime ağrı girmiş ağrıyor.

zanaye/i <or.e./d.> bilen, bilinçli.

zanayen <is.d.> bilgi. EŞ ANL: *mexsûs.*

zanayen ra bilerek, bilinçli olarak, kasıtlı olarak. *To no girwe zanayen ra kerd.* Bu işi bilinçli olarak yaptın.

zanayış VARY: *zonayış.* <gçl.f.> bilmek. *İnan bızanayê, zey ma kerdê.* Onlar bilseydi, bizim gibi yaparlardı. *Ez nêzana se kera.* Ne yapacağımı bilmiyorum? [*zano/zaneno*; em.k. *bızanı*] (Phlv. dän-)

çı zana/zano ne bileyim, ne bilsin. *Çı zana o do çımihal bêro.* Ne bileyim o ne zaman gelecek.

pey zanayış haberi olmak. *Mı pey nêzana-yê, tı do şirê kar.* İşe gideceğinden haberim yoktu.

xo zanayış kendini bilmek. *Xo bızan kı, şar to bızano* ('Eli Bıra). Kendini bil ki, elde seni bilsin.

zanayox <is.e.d.> bilen.

zanın <s.> romatizmalı.

zani YER: Bir. (Phlv. zânûg) <is.e.> diz. EŞ ANL: *saqe, çok.*

zanq (Ar.) <is.e.> zank.

zanq pıra dayış tutkallamak.

zanqın <s.> tutkallı.

zaqot <is.d.> biz. EŞ ANL: *mırası.*

zar <is.e.> zar, küp.

zar eştış zar atmak.

zat (Ar.) <s.> zat, saygın kişi.

zatey <is.d.> zatlık.

zaxil VARY: *xezal.* <is.e.> yanmış odun kömürü.

zaxil biyayış kömürleşmek. *Varan varayo adırı ro, adır şıyo hewna, biyo zaxil.* Ateşin üstüne yağmur yağmış, ateş sönmüş, kömürleşmiş.

zaxil kerdış kömürleştirmek.

zaxılın <s.> kömürlü.

zay <is.e.> 1) israf. 2) yitik, yitmiş olan, kayıp, kaybedilmiş, yitirilmiş.

zay biyayış 1) israf olmak. *Awa boll zay bena, aya coyra qım nêkena.* Su çok israf oluyor, ondan dolayı yetmiyor. 2) yitirmek, kaybolmak, yok olmak. *Bıray to çımihal zay bı?* Ne zaman kardeşini yitirdin?

zay kerdış 1) israf etmek. EŞ ANL: *bexdınayış.* 2) yitirmek, kaybetmek.

zaybiyayen <is.d.> 1) israf olma. 2) yitirme, kaybolma.

zayış BKZ: *ziyayış.*

zayker <is.e.d.> 1) israf eden. 2) yitiren, kaybeden.

zaynayış BKZ: *ziyaynayış.*

Zaza <öz.e.d.> Zaza (halkından olan kimse). EŞ ANL: *Dimli.*

Zazaistan <öz.e.> Zazaistan. (Zaza halkının yaşadığı coğrafya.)

Zazaki <öz.d.> Zazaca. EŞ ANL: *Dimli, Dımliki.*

Zazayın <öz.d.> Zazalık.

zazlanın <s.> loğusa, loğusalı. EŞ ANL: *çewresin.*

zazlanıney <is.d.> loğusalılık.

ze <bağ.> gibi. *Tı zenê ze êlkane.* Erkek domuz gibisin.

zebese YER: Qelacix. BKZ: *zebeş.*

zebeş VARY: *debes; zeveş; zebese; deveş.* <is.d.> karpuz. *Zebeşa zerre weşa (deyim).* Karpuz içi hoş karpuz.

zebiyayış <gçs.f.> benzeşmek. *'Hendik gırdo, zeno ze qedene.* O kadar büyüktür ki, aynı kadana gibidir. *Keynay Bedırya, zebi zey Bedırya.* Bedırye kıızıyla benzeşiyordu. [*zeno*; em.k. *zebi*]

Zebûr <öz.e.> Zebur. (Tanrı tarafından Davut peygambere gönderilen kutsal kitap.)

zeki VARY: *zegi.* <bağ.> 1) sanki, -miş gibi. *Zeki to mı rê nêvato.* Sanki, bana dememişsin gibi. 2) beri. *Zeki tı tiya ra şiyê, tamê tiyay nêmendo.* Burdan gittiğinden beri, buranın tadı kalmamış.

zeki ez esta oldum olalı. *Zeki ez esta, no girwe ûna ray ra şiyê.* Ben oldum olalı, bu iş böyle gidiyordu.

zeki nêdi görmemezlikten gelme. *Zeki ey ez nêdiya.* O beni görmemezlikten geldi.

zel VARY: *zela.* <is.d.> kılçık. EŞ ANL: *zêx.*

zela marri yılan kemiği. *Zeli zıwani nexşi kitanı, ne dino ne imano, no çıçıyo? No marro (bulmaca).* Delice, kılçık, nakış keten, ne dini var ne imanı, bu nedir? Bu yilandır.

zela masi balık kemiği.

Zelal₁ <öz.d.> kız adı.

zelal₂ VARY: *zılal.* <s.> 1) berrak, duru. *Aw*

zelala, 'leymin niya. Su durudur, kirli değil. 2) net.

zelal biyayış 1) berrak olmak, berraklaşmak, durulmak. 2) netleşmek, açıklık kazanmak.

zelal kerdış 1) berraklaştırmak, durulaştırmak. 2) netleştirmek, açıklık getirmek. *Qıseyê kı to kerdî bi, ina zelal kı, wa herkes bızano!* Konuştuğun şeylere açıklık getir ki, herkes bilsin!

zelalbiyaye/i <or.e./d.> 1) beraklaşmış olan, durulmuş. 2) netleşmiş olan.

zelalker <is.e.d.> 1) berraklaştıran, durulaştıran. 2) netleştiren, açıklık getiren.

zelalkerde/i <or.e./d.> 1) berraklaştırılmış olan. *Awa zelalkerdi* Durulaştırılan su. 2) netleştirilen, netleştirilmiş.

zeler YER: Qelacix. BKZ: *zel*.

zelelbiyayen <is.d.> 1) beraklaşma, durulama. 2) netleşme, açıklık kazanma.

zelin <s.> kılçıklı.

zelqet YER: Qelacix. BKZ: *zerqet*.

zelzele (Ar.) <is.e.> deprem. EŞ ANL: *gumlerz*, 'erdlerz.

zemberek (İr.) <is.d.> zemberek (saat için).

zembereka miyani belin candamarı. *Zembereka miyani vısiyaya*. Belin candamarı kopmuş.

zemin (İr.) <is.e.> 1) taban, yer, döşeme. *Zeminê bandê ma 'hera, ê şıma textaxo*. Bizim evin tabanı toprak, sizin ki tahtadır EŞ ANL: *daban*. 2) yeryüzü.

zeminê lınger ayak tabanı.

zemzem (Ar.) <is.e.> zemzem.

zename <is.e.> zamir (dib.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

zenameyê persan soru zamirleri.

zeng, <is.e.> çingirak.

zeng cenayış çingirak çalmak.

zengo gumgumu yuvarlak ve büyük çingirak (ineklere takılan).

zengo xırxırık yuvarlak ve küçük çingirak (koyunlara takılan).

zeng, <s.> açık mavi, çakır. *Çimê nê lajeki zengi*. Bu çocuğun gözleri açık mavidir.

zengen <is.e.> kazma, çapa.

zengenê alamani külünk.

zengenê miri bir tarafı sivri, bir tarafı geniş ağızlı kazma.

zengırzava YER: Mexmûr. <is.e.> yarım metre uzunluğunda, dallı ve uçları toprak ve dikenli, az yapraklı bir ot çeşidi.

zengin (İr.) <s.> zengin.

zengin biyayış zenginleşmek, zengin olmak.

zengin kerdış zenginleştmek.

zenginey <is.d.> zenginlik.

zengu <is.e.> üzengi, eyerin ayaklıkları.

zeno ze BKZ: *zebiyayış*.

zep (Ar.) <is.e.> zapt. (Zor kullanarak ele geçirmek.)

zep kerdış zapt etmek.

zepkar <is.e.d.> zapt eden.

zepkerde/i <or.e./d.> zapt edilmiş olan.

zer <s.> siyah ve sarı karışımı öküz rengi.

zerçe <is.e.> bir ot türü. (Suyun içinde yetişen ve her zaman yeşil kalan bir ot türü.)

zerçe kewtiş ishal olmak (hayvan). *Man-gay ma zerçe kewta*. İneğimiz ishal olmuş.

zerd (Phlv. zard) <s.> sarı.

zerd biyayış sarılaşmak, sararmak. *Na vılık biya teyšan, perrê cı biyo zerd*. Bu çiçek susamış, yaprakları sararmış.

zerd kerdış sarılaştırmak, sarartmak.

zerdaney <is.d.> sarılık hastalığı. (Yalağın üstüne götürüp, boynuna bıçak dayayıp, keser gibi yapıp korkuturlarki, korkudan hastalığı geçsin.)

zerdaney tepıştiş sarılık hastalığına yakalanmak.

zerdek <s.> sarıca.

zerdeki <is.ç.> bir incir türü.

Zerdeşt (İr.) <öz.e.> Zerdüşti.

Zerdeştey <öz.d.> Zerdüşçülük. (İsa'dan önce 7. yy.da Zerdüşti tarafından düzenlenen ileri sürülen, temel ilkeler, iyilik (aydınlık) ve kötülük (karanlık) olan din.)

Zerdeşti <öz.e.d.> Zerdüşti. (Zerdüşti'nin kurduğu dinden olan.)

zerdey <is.d.> sarılık.

zerdin <s.> sarımsı.

zermarr <is.d.> yeşil kertenkele.

zerdoki <is.ç.> bir balık türü.

zerej VARY: *zerez*; *zerec*. <is.e.> keklik. *Zereji ra pers kerdo, vato, "ê lingê to çı wini sûryê?" Zereji vato, "zımistano, serdo, coyra."* Ey vato, "mı tı amnani zi diyê". Kekliğe sormuşlar, o ayakların niye kırmızıdır? Keklik demiş, soğuktur ondan. "Seni yazın sıcakta da gördüm", demiş.

zereqa <is.d.> küçük pencere.

zerewi <is.e.> 1) zehir. 2) biber acısı (çok acı biber için). *No isot 'hendıki tûno, zeno ze zerewi*. Bu biber o kadar acıdır, zehir gibidir. EŞ ANL: *axu, mıtık, zıqna bût*.

zerewi biyayış 1) zehir olmak. *Na şami 'hendık biya tûn, biya ze zerewi*. Bu yemek o kadar acı, zehir gibi olmuş. 2) çok acı olmak.

zerewi kerdış 1) zehir yapmak. 2) çok acı yapmak.

zerf (Ar.) <is.e.> zarf.

zerik <is.e.> zehirli bir kurtçuk.

zeriki <is.d.> bir hayvan hastalığı. (Susuzluktan ve aşırı sıcaklıktan ileri gelen bir çeşit hayvan hastalığı, hayvanların ağızları köpüklenir, zayıflarlar.)

zeriki biyayış hayvan hastalanması. *Koy sero boll germo, aw tayna, dewarê mayo zeriki beno.* Dağ başında çok sıcak, su az, hayvanlarımız hastalanıyor.

zeri YER: Qırwar. BKZ: *zerri*.

zerkew <is.d.> bildircin.

zerq VARY: *zirq*. <is.e.> güneş ışını.

zerq eştış ışınlanmak (güneş). *Roji zerq eştō, hini biyo germ.* Güneş ışınları atmış artık, sıcak olmuş.

zerqet VARY: *zelqet*. <is.d.> eşek arısı.

zerqin <s.> ışınlı.

zerrbet <is.e.> can acısı. *Zerrbetandê gani verdi, lewanê mı da tever.* Canımın acısından, dudaklarım uçukladı.

zerre₁ <is.e.> iç. *Zerrey ciyo mı, tevero şari veşneno (atas.).* İçi beni, dışı eli yakar. EŞ ANL: *miyan*.

zerre dı içerde.

zerre ra içten, içinden.

zerreya geyrayış içeri bürünmek.

zerre₂ <arka ed. /zf.> içeriye, içeri. *Oyo tever ra şino zerre.* O dışardan içeri giriyor.

zerre definayış içeri girdirmek, hapse düşürmek.

zerre dekewtış içeri girmek (hapse). *O dekewt zerre.* O içeri girdi.

zerre eştış içeri atmak, hapsedmek.

– **xo zerre eştış** 1) içine atmak. (Sıkıntısını kimseye belli etmemek.) 2) içine atlamak.

zerre girotış 1) içeriye almak, hapsedmek. 2) karın ağrısına tutulmak. *Mı emşo bixul werdo, zerre giroto.* Bu gece burgul pilavı yemiştım, şimdi karın ağrısına tutuldum.

zerre kerdış içeri koymak.

zerre kewtış içeriye girmek. *Ez dı mengi kewta zerre.* Ben iki ay içeriye girdim.

zerreşiyayen <is.d.> giriş.

zerrhera <s.> sabırlı, rahat, huzurlu. EŞ ANL: *rihat*.

zerri VARY: *zeri*. <is.d.> 1) yürek, kalp. EŞ ANL: *qelb*. 2) gönül. EŞ ANL: *tem*. 3) cesaret. *A weynena kı, nê merdımı dı ne zerri esta, ne zi quwet esto.* O bakıyor ki bu adamda ne yürek var ne de kuvvet.

zerri biyayış yürekli olmak, cesaretli olmak.

zerri cı dayış yüreklendirmek, cesaretlendirmek.

zerri cı kewtış gönüllü düşmek, gönül vermek. *Keynek xasek bi, Zerriya mı kewt cı.* Kız güzeldi, gönlüm düştü. EŞ ANL: *tem cı kewtış*.

zerri cı qelbinayış birisinden tiksilmek, nefret etmek. *Mı finê zerri cı qelbinaya.* Ondan tiksinnmişim bir kez.

zerri cı ra mendış bezmek.

zerri cı ra verdayış bezdirmek.

zerri estış yürekli, yürekli olmak. *Zerri esta*

kı bêro? Gelmeye yüreği var mı ki?

zerri girotış 1) yüreklenmek, cesaretlenmek. 2) içine ağrı girmek (hayvanlarda). (Bu hastalığa yakalanan hayvanlar, şişip yatar kalkarlar, yerlerinde duramazlar. Hayvanların kulağını kesip, kanamı ağızlarına ve burunlarına sürerlerki iyileşsinler.)

zerri kerdış 1) cesaret etmek. 2) içten istemek, yürekte istemek. *Tı zerri bikerê, tı şenê girwey mı virazê.* İçten istersen, bu işimi yapabilirsin.

zerri mendış 1) gücenmek, kırgınlık duymak. (Birinin beklenilmeyen bir davranışı veya sözü karşısında kırgınlık duymak/kırılmak.) 2) tiksilmek, nefret etmek. *Finê zerriya mı cı ra menda.* Bir kere kendisinden tiksinnmişim.

zerri pa çıkıyayış gönlünü kaptırmak. *Seniki mı lajek di, zerriya mı çıkıyê pa.* Çocuğu görünce, gönlümü kaptırdım.

zerri pê dayış birbirlerini cesaretlendirmek, birbirlerini yüreklendirmek. *Zerri bîdê pê kı, şıma bîşê karê bikerê.* Birbirinizi cesaretlendirin ki, bir iş yapabilesiniz.

zerri pey veşayış yüreği yanmak (birine), pek çok acımak. *Mı kı di, ambazdê mı rê tahdaya bena, zerriya mı pey veşê.* Arkadaşıma baskı yapıldığını görünce, yüreğim yandı.

zerri pey veşnayış yürekte acımak (birine).

zerri qelbinayış 1) mide bulandırmak, kusacak duruma getirmek. *Şımayê zerri qelbinenê.* Mide bulandırılıyorsunuz. 2) ikrah etmek, tiksindirmek, iğrenmek, nefret etmek.

zerri qelbiyayış mide bulanmak. *Zerriya mına na qeseba ra qelbiyena.* Bu ciğerden midem bulanıyor.

zerri ra gönülden, yürekte. *Ezo to rê zerri ra yardım kena.* Ben sana yürekte yardım ediyorum.

zerri teng biyayış 1) tahammül edememek, yüreği dayanmamak. *Lajê mı kı şı xurbet, zerriya mı bi teng, ez do bibermayê.* Oğlum gurbete gidince, tahammül edemedim, ağlayacaktım. 2) duygulanmak. *Mı kı seykurı di, zerriya mı bi teng.* Ben öksüzleri görünce, çok duygulandım.

zerri teng kerdış 1) tahammül edememek, yüreği dayanmamak. *Ez kı cı ra abırrıyaya, ey zerriya xo kerd teng.* Ben kendisinden ayrılınca, yüreği dayanmadı. 2) duygulandırmak.

zerri tey biyayış 1) gönüllü olmak (birinde). 2) cesaret olmak (birinde), yürek olmak (birinde). *Mêrdek camêrd bı, tey zerri bı.* Adam cesaretliydi, kendisinde yürek vardı.

zerri tey estış 1) gönlü olmak (birinde). *Zerriya to tey esta, tiyê 'hend weynenê pıra?* Onda gönlün var mı, o kadar bakıyorsun? 2) yürek olmak (birinde). *O xort rındo, zerri tey esta.* O genç iyidir, kendisinde yürek var.

zerri tey mendış gönlü kalmak, hevesi kalmak. *Lajeki nêşa bıwano, wını zerriya cı tey mendı.* Çocuk okuyamadı, içinde heves kaldı.

zerri vera nayış 1) bağına taş basmak. 2) açlığını yatıştırmak.

– **xo zerri vera nayış** 1) kendi bağına taş basmak. *Ez zana dew kewta to viri, 'siyê xo zerri verani, serrna şo!* Biliyorum köyü özlemişsin, bağına taş bas, seneye git! 2) kendi açlığını yatıştırmak. *Zerriya mına vêrena, mı rê leteyê nan bıdı, ez xo zerri vera na.* İçim geçiyor, bir parça ekmek ver, açlığımı gidereyim.

zerri vêrdış 1) yüreği bayılmak, karnı çok acıkmak. 2) içi geçmek, canı bayılmak. *Veşaney ra zerriya mı vêrd.* Açlıktan içim geçti.

zerri veşayış yürekten acınmak.

zerri veşnayış yürekten acımak.

– **zerri cı veşnayış** birine acımak. *Tayn zerri cı veşnı!* Kendisine biraz acı!

zerri waştış 1) canı istemek, dilemek, gönlü çekmek. *Zerriya mı waştê kı, şıma pêro zengini bê.* Gönülden istiyordum, hepimiz zengin olun diye. 2) hasret çekmek.

zerri weş kerdış gönül almak, gönlünü almak. (Kırılan bir kimseyi güzel bir davranışla hoşnut etmek.)

zerri xaybiyayış içi geçmek. *Zerriya mına xaybiyena, halê mı çınıyo.* İçim geçiyor, halim yok.

zerrida xo ra gönüllü, gönülden. *Oyo nê kari zerrida xo ra keno.* O bu işi gönüllü yapıyor.

zerrida xoya gönlünce. *To no gırwe zerrida xoya, tersa ra kerd?* Bu işi gönlünce mi, korkudan mı yaptın?

zerriya weş gönül hoşluğu. *Boka şıma zerrida weşa ameyê?* Allahvere gönül hoşluğu ile gelmişsiniz?

zerrigêr <is.e.d.> yüreklenen.

zerrihera <s.> yüreği geniş.

zerrickerdox <is.e.d.> 1) cesaret eden. 2) yürekten isteyen.

zerrimendox <is.e.d.> gücenen, kırgınlık duyan.

zerrinerm <s.> alçak gönüllü.

zerripak <s.> yüreği temiz.

zerripêt <s.> yüreği katı. (Acınacak durumlar karşısında duygusuz kalabilen)

zerriqelbinayen <is.d.> 1) mide bulandırma, kusacak duruma getirme. 2) ikrah etme,

tiksinme, iğrenme, nefret etme.

zerriqelbinayox <is.e.d.> 1) mide bulandıran, kusacak duruma getiren. 2) ikrah eden, tiksinen, iğrenen, nefret eden.

zerriteng <s.> tez canlı, beklemeye dayanamayan, sabırsız, tahammül edemeyen, yüreği dar, alngan, çabuk sıkılan.

zerritengey <is.d.> yürek darlığı.

zerritengkerdax <is.e.d.> tahammül edemeyen, yüreği daralan.

zerritenik <s.> yüreği yufka. (üzüntülü, acıklı durumlara dayanamayan) EŞ ANL: *zerriziz.*

zerritemendox <is.e.d.> gönlü kalan, hevesi kalan.

zerriveş <s.> yürekten yanan, acıyan, yüreği yanık, duygulu.

zerriveşayox <is.e.d.> acınan.

zerriveşnayen <is.d.> yürekten acıma.

zerriveşnayen dayış acındırmak.

zerriveşnayendayox <is.e.d.> acındıran.

zerriveşnayox <is.e.d.> acıyan.

zerrivijyaye/i YER: Qerxan. <or.e./d.> obur, aç gözlü.

zerriwaştax <is.e.d.> yürekten isteyen.

zerriweş <s.> mutlu, hoşnut, temiz kalpli. *May mı 'hendik zerriweşa, ganê xo nana merdına ser.* Annem o kadar temiz kalplidir, insana canını verir.

zerriweşey <is.d.> mutluluk.

zerriya çikiyayış içine doğmak. *Çikiyê mı zerriya kı, mı kêver kilit nêkerdo, fına peydi ageyraya.* Kapıyı kitlemediğim içime doğdu, geri döndüm.

zerriziz <s.> yufka yürekli. EŞ ANL: *zerritenik.*

zerzewat <is.e.> sebze.

zeveş YER: Bêsin. BKZ: *zebeş.*

zew YER: Bûdran. BKZ: *jew.*

zewaj BKZ: *jewaj.*

zewamor tekil (dilb.) (yeni kelime, F. Pamukçu).

zeweri BKZ: *jeweri.*

zeweznayış YER: Qelacix. BKZ: *jewjnayış.*

zewjnayış BKZ: *jewjnayış.*

zewmbi BKZ: *jewmbi.*

zewnc BKZ: *jewnc.*

zewq (Ar.) <is.e.> zevk.

zewqın <s.> zevkli.

zewser BKZ: *jewser.*

zewt <is.d.> beddua.

zewt pıro dayış beddua etmek (birine).

zewti dayış beddua etmek.

zewtidayox <is.e.d.> beddua eden.

zewziyayış YER: Bûdran. BKZ: *jewjıyayış.*

zexel₁ [x]~[ıx] <s.> kaçkın, bezgin. *Kutiko zexel, vergi ano mali (atas.).* Kaçkın köpek, kurdu sürüye getirir. EŞ ANL: *remaye/i.*

zexel₂ YER: Sinag. <is.e.> ürün. EŞ ANL: *mexel.* **zexel dayış** ürün vermek, mahsul vermek.

Xeli esmerr weş zexel dayo. Bu yıl buğday çok ürün vermiş. EŞ ANL: *mexel dayış.*

zexelek <is.e.> palaz. (Keklik, güvercin gibi bazı kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumu.)

zexelek vetiş palazlanmak. *Hini zıleyra zexelek veto.* Keklik yavruları artık palazlanmış.

zexeley <is.d.> kaçıklık, gevşeklik.

zexire <is.e.> zahire.

zext <is.e.> zakot.

zexti kerdış zakotlamak. *Gaya zexti meki gunayo!* Öküzleri zakotlama yazıktır!

zey (ze + izafe?) <ön. ed.> VARY: *zê, jê.* gibi. *Ey zi zey to vatê.* O da senin gibi söylüyordu. *Ez zi zey toya fikiryena.* Ben de tam senin gibi düşünüyorum.

zey pê 1) benzer, aynı. *Ê wırdına zi zey pê bi.* O ikisi de benzerdi. 2) eşit. *Ma top kay kerd, ma zey pê mendî.* Top oynadık, eşit kaldık.

zey pê biyayış 1) benzer duruma gelmek. 2) eşitleşmek. *Ê kayda dıdın dı, bi zey pê?* Onlar ikinci oyunda, eşitlemişler mi? 3) eşleşmek (cinsel), birlikte olmak (kadın ve erkek). 4) hall olmak, çözüme ulaşmak. *Gırwey şıma zey pê bı?* İşiniz hall oldu mu?

zey pê kerdış 1) benzer duruma getirmek. 2) eşitlemek. 3) halletmek.

zey veri 1) ilkel. 2) eskisi gibi.

zey veri biyayış 1) ilkelleşmek. 2) eskisi gibi olmak.

zey veri kerdış 1) ilkelleştirmek. 2) eskisi gibi yapmak. *Nê dêsi fına zey veri kı!* Bu duvarı yine eskisi gibi yap!

zeye YER: Sinag. BKZ: *zeyni.*

zeydinaye/i <or.e./d.> artırılmış olan.

zeydinayen <is.d.> artma, artış.

zeydinayış <gçl.f.> artırmak. [*zeydineno*; em.k. *bızeydını*]

zeydinayox <is.e.d.> artıran.

zeydiyaye/i <or.e./d.> artmış olan.

zeydiyayış <gçs.f.> artmak. *Malê mino zeydiyeno.* Malım artıyor. [*zeydiyeno*; em.k. *bızeydyi*]

zeyir (İr.) <is.e.> zehir. EŞ ANL: *axu.*

zeyirin <s.> zehirli.

zeyni YER: Qelacix. VARY: *zeye.* <is.ç.> kızın evlendikten sonra, baba evine yaptığı ilk ziyaret. EŞ ANL: *dewendeni.*

zeytûn (Ar.) <is.d.> zeytin.

zeytûnêr <is.d.> zeytin ağacı.

zê BKZ: *ze: zey.*

zêdamor <s.> çoğul (dib.). (yeni kelime, F. Pamukçu).

zêk BKZ: *zik.*

zêndan YER: Qerxan. BKZ: *zından.*

zêx YER: Sinag. <is.d.> kılçık. EŞ ANL: *zel.*

zıbdı <is.e.d.> çelimsiz, basit kimse.

zıbil VARY: *zıvil.* <is.e.> gübre (hayvan gübresi).

zıbil biyayış gübrenlemek.

zıbil kerdış gübrelemek.

zıbil pay kerdış çok kötü bir iş yapmak.

zıbil vıla kerdış halt karıştırmk. *To fına çı zıbil kerdı vıla, milet kewta pê?* Yine ne halt karıştırmışsın, millet birbirine girmiş?

zıbil werdiş halt yemek. *Ekı tı nıka ra nê zıbili bûrê, tı gırd bê, tı do se kerê?* Şimdiden bu haltları yersen, büyüdüğünde ne yapacaksın?

zıbile <s.> gübreli yer. *Na 'her zıbileya, tey zezewat weş beno.* Bu toprak gübrelidir, içinde iyi sebze olur.

zıbilin <s.> gübreli.

zıbilkerde/i <or.e./d.> gübrenilmiş olan.

zıbûn <is.d.> entari.

zıft YER: Gewrek. <z.f.> aklıktan ölmek üzere. EŞ ANL: *gest.*

zıhrık YER: Sinag. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıqık.*

zık VARY: *zêk.* <s.> biricik (dişi için). EŞ ANL: *jûten.*

zıkât (Ar.) <is.e.> zekât.

zıkât dayış zekât vermek.

zılal BKZ: *zelal.*

zıleyr <is.e.> keklik yavrusu.

zılım (Ar.) <is.e.> zulüm.

zılım biyayış zulüm olmak.

zılım kerdış zulmetmek.

zılım vınayış zulüm görmek.

zılımkar <is.e.d.> zulüm eden.

zılımvınayox <is.e.d.> zulüm gören.

zımbêlin <s.> bıyıklı.

zımbêli <is.ç.> bıyık.

zımbêlqetûr <s.> palabıyık.

zımbêlqeytan <s.> kaytan bıyıklı, pos bıyıklı.

zıme (Phlv. zam 'kış') <is.e.> kuzey. *Wûza dı Gorma'hmed tirımkana xo gêno û jû tiri vera zıme, jûwer vera rojawan, jûwer zi erzeno vera rojakewtenı (Gormehmet'in masalından).* Orada Gormehmet, okun birini kuzeye, birini batıya, birini de doğuya taraf atar. EŞ ANL: *peyaraj.*

zımistan (Phlv. zamestân) <is.e.> kış.

zımistane <s.> kışlık. *Taynê zexiredê ma zımistaneyo, taynê cı zi amnaneyo.* Zahiremizin birazı kışlık, birazı da yazlıktır.

zımistani <z.f.> kışın.

zımlat <is.e.> karanlık (göz gözü görmemek).

zımp YER: Qelacix. BKZ: *zomp.*

zına (Ar.) <is.e.> zina.

zına kerdış zina yapmak.

zınaker <is.e.d.> zina yapan.

zıncar <is.e.> 1) pas (bakır tabak pası). 2) küf (kavurma ve peynir için). (Yiyeceklerin zamanı geçince, tuttuğu yeşil küf.)

zincar tepiştiş 1) paslanmak. *Fıraqa zincar tepişto*. Tabaklar paslanmış. 2) küflenmek. *Qormi zincar tepişto*. Kavurma küflenmiş.

zincarın <s.> 1) paslı. 2) küflü.

zincderg <s.> uzun burunlu.

zincgird <s.> koca burunlu.

zinchera <s.> geniş burunlu.

zinci <is.d.> burun.

zinci gêriyayış burun tıkanması.

zinci şiyayış burun akması. *Mı sav giroto, zinciya mina şına*. Nezle olmuşum, burnum akıyor.

zinci veşayış 1) utanmak, yüzü kızarmak. *Zinciya to qe nêveşena, tiyê 'hend zûri kenê?* Hiç utanmıyormusun, o kadar yalan söylüyorsun? 2) burun yanması. *Zinciya mina veşena, ellazano, ez do grip ba*. Burnum yanıyor, galiba grip olacağım.

zincir (İr.) <is.d.> zincir.

zincir ro dayış zincire vurmak, zincirlemek.

zincirin <s.> zincirli.

zincukfta <s.> iri ve çirkin burunlu, susak burunlu.

zincurnêl <s.> büyük ve geniş burunlu.

zincpihan <s.> basık burunlu.

zinctûj <s.> ince burunlu.

zındıq (Ar.) <s.> zındık.

zındıqey <is.d.> zındıklık.

zing-zing <is.d.> zil sesi.

zingayış <gçs.f.> çınlamak, zil çalmak. [*zingeno*; em.k. *bızıngı*]

zingile VARY: *zingılı*. <is.e.> şingil. (Bir üzüm salkımını oluşturan küçük salkımlardan her biri.)

zingılı YER: Bir. BKZ: *zingile*.

zingilik <is.e.> çingirak.

zingılık cenayış çingirdamak. *Nê qeçeka rê zingılık biceni!* Bu çocuklara çingirak çal!

zingi <is.d.> zil sesi.

zingi kerdış zil sesi çıkarmak.

zinıki YER: Ş. Cori. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıqık*.

ziniki <zf.> yorgunluk ağlama sesi.

ziniki weçınayış yorgun düşmek (ağlamak-tan). *No tûtek 'hendık bermayo, hini oyo ziniki weçineno*. Bu oğlan bebek ağlamak-tan yorgun düşmüş.

zıqık VARY: *zûqık*. <is.d.> hıçkırık. EŞ ANL: *zıhrık, zinıki, hiskık*.

zıqık vero amayış hıçkırık.

ziqlorik VARY: *zûqlık*; *ziqlûlık*; *zûqlılık*; *zûqlorik*. <is.d.> yemek borusu, nefes borusu. (Yemek borusunun boğaz kısmı, kıkırdaklı kısmı.) EŞ ANL: *qırqırık, guli*.

ziqlûlık BKZ: *ziqlorik*.

ziq nabût <is.e.> çok kötü bir zehir. *Boka tı ziq nabût bûrê!* (bedd.) Allahvere zehir

yiyesin! EŞ ANL: *axu, mitık, zerewi*.

zıqum (Ar.) <is.e.> zıkkım. EŞ ANL: *zeyır*.

zırar <is.e.> zarar. EŞ ANL: *ziyan*.

zırar biyayış zarar olmak.

zırar kerdış zarar etmek.

zırar vinayış zarar görmek.

zırbe <is.e.> kilitlerin dil kısmı (oynak kısmı).

zırçe <is.e.> ot filizi.

ziri <is.d.> gönen. (Ekilecek toprağın sulandırılması.)

ziri kerdış gönenli tarlayı ekmek.

ziringi <is.d.> tokat sesi.

zırq YER: Sinag. BKZ: *zerq*.

zırtık <is.d.> tekme (hayvanlar için).

zırtıki eştiş çifte atmak.

zırr <ünl.> anırış, anırma sesi.

zırr-zırr kerdış zırlamak.

zırrayen <is.d.> anırma.

zırrayış <gçs.f.> anırmak. [*zirreno*; em.k. *bı-zırrı*]

zırrı <is.d.> anırış, anırma. *Ekı mergê heri yeno, zirriya cı yena (atas.)*. Eşeğin eceli gelince, anırası gelir.

zırrı pıro dayış anırtmak.

zırrinçayen <is.d.> çığlık atma.

zırrinçayış <gçs.f.> çığlık atmak. *Lajek finêdi zirrinça, mı va "qay marri da pede"*. Çocuk aniden çığlık attı, yılan soktu sandım. [*zirrinçeno*; em.k. *bızırrinçı*]

pıro zirrinçayış çığlık atarak azarlamak.

zırrinçi <is.d.> çığlık.

zırrna (İr.) <is.d.> zurna.

zırrna cenayış zurna çalmak.

zırrnadar <is.e.> zurnacı.

zırrtıktık <is.d.> eşek tekmesi.

zırrtıki çekerdış tekme atmak, çifte atmak. *Hero zirrtiki çêkeno, nêverdano kı ez a cı nişa*. Eşek çifte atıyor, bırakmıyor ki bineyim.

zırto <s.> lümpen.

zırx (İr.) <is.e.> zırh. (Bazı savaş araçların dışına kaplanan çelik levha.)

zırxın <s.> zırhlı.

zıvil YER: Bêsin. BKZ: *zıvil*.

ziwa VARY: *zuwa*. <s.> kuru, kurumaya yakın. *Qolika to hiya, zıwaya?* Gömleğin ıslak mı, kurumaya yakın mı?

zıp û ziwa kupkuru.

ziwa biyayış kurumak, kuru olmak. *Çınayo hi biyo ziwa*. Islak elbise kurumuş.

ziwa kerdış kurulamak, kurutmak. *Çakêtê xo ziwa kı û bê*. Ceketini kurutup gel.

ziwan (Phlv. uzwân) VARY: *zûwan*. <is.e.> dil, lisan. *Zıwano weş (nerm), marri qulda cı ra vejeno (atas.)*. Yumuşak dil, yılanı deliğinden çıkarır.

ziwanê may anadili.

ziwanê xo gaz kerdış dudaklarını ısırarak.

(Yakışksız bir durum karşısında şaşmak.)
Ambazi no qerar aşnawıt, bı zerd û zûwanê xo gaz kerd. Arkadaş bu kararı duyunca, yüzü sararıp dudaklarını ısırıldı.
ziwani sero dilin ucunda. *A qısaya mi ziwani sero, hima aya mi viri nina ki to rê waja.* O laf dilimin ucunda ama hatırlamıyorum ki sana söyleyeyim.
ziwano qız boğazdaki küçük dil.
ziwano werdı boğazdaki küçük dil.
ziwane (İr.) <is.e.> zıvana. (Kilit dilinin yerleşmesi için açılan delik.)
ziwanek <is.d.> yaprakları dikenli, buğdayların içinde yetişen bir ot türü.
ziwanpihan <s.> 1) yağcı. 2) güzel konuşan, dilli, konuşmasıyla kandıran. EŞ ANL: *dilbaz.*
ziwanzanayox <is.e.d.> dil bilimi.
ziwayey <is.d.> kuruluk.
ziwan YER: Sinag. BKZ: *zûwan.*
zıxr <is.e.> vadi.
zi VARY: *ji.* <arka ed.> de, da. *Şima do zi bêrê keye?* Siz de eve gelecek misiniz? EŞ ANL: *ki.*
zift (Ar.) <is.e.> zift. EŞ ANL: *qir.*
zift kerdış ziftlemek.
ziftkerde/i <or.e./d.> ziftlenmiş.
zil₁ (İr.) <is.e.> zil.
zil cenayış zil çalmak.
zil ceneyayış zil çalınmak.
zil₂ YER: Sinag. <is.d.> yılan dili. EŞ ANL: *zûliya marri.*
zildar <is.e.d.> zilci, zil satılan yer.
zilin <s.> zilli.
zin <is.e.> eyer.
zin kerdış eyerlemek.
zindan (Phlv. zēndān) VARY: *zēndan.* <is.e.> 1) çok karanlık, sıkıntılı yer, zindan. 2) tutukluların içine konulduğu kapalı yer.
piro zindan kerdış dünyasını karartmak. *Ey dinya piro kerd zindan.* O dünyasını kararttı.
zindan biyayış zindanlaşmak, zindan olmak. *Boka dinya to ro zindan bo! (bedd.)* İnşallah dünya sana zindan olur!
zindan kerdış zindanlaştırmak, zindana çevirmek.
zindaney <is.d.> zindanlık.
zindanın <s.> zindanlı.
Zinet <öz.d.> kadın adı.
zinkerde/i <or.e./d.> eyerlenmiş.
zipik <is.d.> ekin hastalığı.
zipik piro dayış ekinlerin hastalanıp yok olması.
zipo <s.> iflas.
zipo mendış iflas etmek. *Malê mi pêro şı, ez zipo menda.* Malım hepten gitti, iflas ettim.
zipomendox <is.e.d.> iflas eden.
zirhat (Ar.) <is.e.> ziraat. *Ma pemeyo zirhat karrito.* Biz ziraat pamuğu ektik.
ziwani <is.d.> delice (bot.). (Buğdaygillerden,

genelde buğdayın içinde yetişir, tadı acı, zehirli bir ot.)

ziwani karrıtış 1) fesatlık etmek (mec.), ortalığı karıştırmak. *Hendik şeytano, oyo ziwani karreno.* O kadar kötü ki, ortalığı karıştırıyor. 2) delice ekmek.

ziyan (Phlv. zyān) <is.e.> zarar. *Ziyanê mêrdeki bollo.* Adamın zararı çok. EŞ ANL: *zırar.*

ziyan biyayış 1) zarara uğramak. *Malê mi biyo zıyan.* Malım zarara uğramış. 2) boşuna harcamak.

ziyan kerdış 1) zarar etmek. 2) zarar vermek. *Ez ziyanê kesî nêkena.* Ben kimseye zarar vermem. 3) yersiz boş yere harcamak. *Şima no malê mi zıyan kerdo.* Siz bu malımı boş yere harcamışsınız.

ziyan piro dayış zarar vurmak, zarara uğratmak. *Ambaz rihat nêvinderd, mi ji em-şo zıyan da piro û ameya.* Arkadaş rahat durmadı, ben de bu gece zarara uğratıp geldim.

ziyan ro dayış zarara sokmak. *İna ez daya zıyan ro.* Onlar beni zarara soktu.

ziyan vinayış zarar görmek.

ziyana zararına.

ziyandan <is.e.d.> zarar veren.

ziyani <s.> zararlı.

ziyani bino kerdış zararın altına sokmak. *İna deyn na mi ser, ew ez kerda ziyani bino.* Onlar bana borcu yükleyip zararın altına soktular.

ziyankar <is.e.> zarar verdiren.

ziyankarey <is.d.> zarar verme durumu.

ziyanker <is.e.d.> zarar eden.

ziyanpirodayox <is.e.d.> zarar vuran, zarara uğratan.

ziyanvinayox <is.e.d.> zarar gören.

ziyar (Ar.) <is.d.> ziyaret.

ziyaret kerdış ziyaret etmek.

ziyaretker <is.e.d.> ziyaretçi.

ziyayış VARY: *zayış.* <gçs.f.> 1) doğmak (hayvan için). *Mangay maya vıl ziyaya.* Kırmızı ineğimiz doğurmuş. 2) suyun toprak altından çıkması. *Kerredê Bawankî dî, awa ze cemed ziyena.* Bavank dağında, yer altından buz gibi su çıkıyor. [*ziyeno;* em.k. *bızı*]

ziyaynayış VARY: *zaynayış.* <gçl.f.> doğurtmak. [*ziyayneno;* em.k. *bızıyaynı*]

zol <is.d.> küçük kumaş parçası.

zolek₁ <is.d.> kumaş parçacığı.

zolek₂ YER: Sinag, Bibol, Ş. Cori. <is.d.> rüzgar hortumu. EŞ ANL: *talazik.*

zolek qılayış rüzgar hortumu çıkmak.

zoma YER: Piran. BKZ: *zama.*

zome YER: Qerxan. <is.e.> yazlık ev. EŞ ANL: *kûmi, bano amnane.*

zomi <is.d.> et koyunu.

zomp VARY: *zimp*. <is.e.> balyoz.
zompık <is.e.> 1) ucu toparlak sopa. 2) davulun topuzu.
zompiki biyayış sopalanmak, dövülmek.
zompiki cı eştış sopa atmak, dövmek.
zompiki cı werdiş sopa yemek, dövülmek.
zompiki kerdış dövmek, sopalamak.
zonayış YER: Xoy. BKZ: *zanayış*.
zondes BKZ: *jewndes*.
zoni YER: Ş. Cori. <is.e.> diz. *Zoniyê mino zahf dejeno*. Dizim çok ağırıyor. EŞ ANL: *saqe*.
zop <is.e.> cop.
zoqi <zf.> kışkırtma.
zoqi biyayış kışkırtılmak.
zoqi kerdış kışkırtmak. *Ê merdimi mı vero zoqi meki!* O adamı bana karşı kışkırtma!
EŞ ANL: *moncinayış*.
zoqiker <is.e.d.> kışkırtıcı, provokatör.
zor (Phlv. *zôr* 'kuvvet') <s.> güç, müşkül, zor.
EŞ ANL: *zahmet*.
zor biyayış zorlaşmak, güçleşmek.
zor cı dayış 1) dayatmak. 2) empoze etmek. 3) zorlamak.
zor cı deyayış 1) dayatılmak. 2) empoze edilmek. 3) zorlanmak.
zor di mendış 1) zorunda kalmak. 2) zorda kalmak.
zor di verdayış zorunda bırakmak.
zor kerdış 1) zorlaştırmak. 2) zor kullanmak. *Zalima herkesi rê zor kerdê*. Zalimler herkese zor kullanıyordu.
zor şıyayış zor gitmek.
– **zordê cı şıyayış** zoruna gitmek.
zor vinayış zorlanmak, zor görmek.
zor xo dayış kendini zorlamak, zahmet etmek.
zoraki <zf.> zorla. *Tı nêşenê, kesya zoraki kar kerdênê*. Kimseye zorla iş yaptıramazsın.
zorakiyey <is.d.> zorunluluk.
zorbe <is.e.> sürgü, sürme. (Güvenlik nedeniyle kapının arkasında, karşıdan karşıya atılan büyük sürme.) EŞ ANL: *sirme*.
zorbe ro dayış sürgülemek. *Kêveri zorbe ro di!* Kapıyı sürgüle!
zorcidayen <is.d.> 1) dayatma. 2) empoze etme. 3) zorlama.
zordar <is.e.d.> zorba. EŞ ANL: *zorkane/i*.
zordarey <is.d.> zorbalık.
zorey <is.d.> zorluk, güçlük.
zorêna <zf.> zorla.
zorin <s.> 1) zorlu. 2) zahmetli.
zorkane/i <is.e./d.> zorba.
zorkar <is.e.d.> 1) zorlaştıran. 2) zor kullanan.

zotik VARY: *zûtik*. <is.d.> anüs.
zovi <is.d.> küçük deri parçası. (Ayakkabı yapmakta kullanılan, aynı ölçüde kesilen küçük deri parçası.) *Ê zoviya biyarê, ezo postali vırazena*. O deri parçalarını getirin, ayakkabı yapıyorum.
zû YER: Bûdran. BKZ: *jû*.
zûli <is.d.> 1) sülük. 2) iğne (bazı böceklerde bulunan savunma organı). 3) dil (sürüngelelerin).
zûliya marri yılanın dili. EŞ ANL: *zil*.
zûliya zerqeter arı iğnesi.
zûliyin <s.> 1) sülüklü. 2) iğneli (böceklerin).
zûlzûlık YER: Ş. Cori. <is.d.> nefes borusu. EŞ ANL: *ziqlorik*.
zûqık YER: 'Hesûd. BKZ: *ziqık*.
zûqlık YER: 'Hesûd. BKZ: *ziqlorik*.
zûqlılık YER: Gewrek. BKZ: *ziqlorik*.
zûr (Phlv. *zûr*) <is.d.> yalan.
zûr vijyayış yalan çıkmak.
– **zûrê cı vijyayış** yalanı ortaya çıkmak.
zûrana yalanlarla. *Zûrana tewre pırr nêbeno (atas.)*. Yalanlarla çanta dolmaz.
zûrê cı vetiş yalanını çıkarmak.
zûri kerdış yalan söylemek.
zûray <s.> 1) sahte, yalancı (ağaç ve bitkiler için). *Tûwêra zûray kerda asle*. Yalancı dut ağacını aşılamışlar. 2) yapmacık, içten olmayan.
zûrker <is.e.d.> yalancı.
zûrkerey <is.d.> yalancılık.
zûrrayen <is.d.> uluma.
zûrrayış <gçs.f.> ulumak. *Vergiyê tevera zûrrenê*. Dışarda kurtlar uluyor. [*zûrreno*; em.k. *bızûrri*]
zûrzûrik YER: Qerxan. <is.d.> anüs öncesi kalın barsak.
zûtik YER: Zîbêdik. BKZ: *zotik*.
zuwa BKZ: *ziwa*.
zûwan BKZ: *ziwan*.
zûwanrêznayi <is.e.> dilbilgisi. (yeni kelime, F. Pamukçu).
zûwer YER: Bûdran. BKZ: *jûwer*.
zûyin YER: Bûdran. BKZ: *jûyin*.
zûzıknaıyış YER: Siverek. <gçl.f.> soğukta büzülerek titreyerek durmak. *To çı xo ûja di zûzıknaıyo?* Orda niye titreyerek, büzülerek duruyorsun?
zûzıkyaıyış YER: Siverek. <gçs.f.> soğukta büzülerek titreyerek durmak. EŞ ANL: *kund biyayış*.

Türkçe – Zazaca Sözcük Listesi

Türkçe okurlara kolaylık sağlaması için bir Türkçe – Zazaca sözcük listesi sözlüğü takip ediyor. Kullanışlı ve açık olması amacıyla sözcük listesi tüm çok sözcüklü ifadeleri ve Zazaca sözlüğün varyantlarını içermez. Okuyucu yalnızca Zazaca-Türkçe bütüncü içindeki belli bir kelimenin tam bilgisini bulacaktır.

A - a

aba	' <i>eba</i>	acıyan	<i>zerriveşnayox</i>
abandırmak	<i>çok kerdış</i>	acice	<i>vızdewre</i>
abanmak	<i>çok dayış</i>	acil	<i>rew</i>
abartılmak	<i>gırd biyayış</i>	acilen	<i>rewê</i>
abartmak	<i>gırd kerdış</i>	aciz	' <i>ecız</i>
Abbasi	' <i>Ebasi</i>	acur	' <i>encûr; xıti</i>
abdal	<i>bûdele; 'evdal</i>	aç	<i>veyşan</i>
abdest	<i>awdaz</i>	aç gözlü	<i>çilek; çımveyşan</i>
abdestli	<i>awdazın</i>	açığa vurmak	<i>canqi kerdış</i>
abdestsiz	<i>bêawdaz</i>	açık	<i>abiyaye/i; akerde/i</i>
abla	<i>wayık</i>	açık ağıl	<i>gew</i>
ablak suratlı	<i>rıpıhan</i>	açık göz	<i>goşlûwaye/i</i>
ablukaya alan	<i>çorşmegêr; dormegêr</i>	açıklama	<i>eşkerakerden</i>
ablukaya almak	<i>çorşme girotiş; desti bin girotiş</i>	açıklamak	<i>eşkera kerdış</i>
abone	<i>abone</i>	açıklanmak	<i>eşkera biyayış</i>
abuk sabuk	<i>qısey vengi</i>	açıklayan	<i>eşkeraker</i>
acaba	<i>ma₃; tirê m; çıza</i>	açıklık	<i>akerdeney</i>
acayıp	' <i>ecayıb</i>	açıktan	<i>eşkera</i>
acele	<i>lez₁; rew</i>	açılmak	<i>abiyayış</i>
aceleci	<i>lezlezok; têztêzik</i>	açılmak (yara için)	<i>webiyayış₂</i>
Acem	' <i>Ecem₁</i>	açlığı giderme	<i>qeyar</i>
acemi	<i>xam; xeşim</i>	açlığını yatıştırma	<i>zerri vera nayış</i>
acemilik	<i>xeşimey</i>	açlık	<i>veyşaney</i>
acı (biber acısı)	<i>tûn</i>	açlıktan ölmek üzere	<i>gest; zift</i>
acı (patlıcan acısı)	<i>tall</i>	açmak	<i>akerdiş</i>
acı (hastalıktan dolayı)	<i>tew₂</i>	açtırmak	<i>akerden dayış</i>
acı duymak	<i>tewayış</i>	ad	<i>name₂</i>
acı kavun	<i>fistok; gumpisingi</i>	ada	<i>set</i>
acıkmak	<i>veyşan biyayış</i>	adak	<i>wa'hd</i>
acılı	<i>tûnın</i>	adaklamak	<i>pay kewtiş</i>
acılık	<i>tûney</i>	adale	<i>bazi</i>
acıma duygusu olan	<i>pizeveş</i>	adaleli	<i>baziyin</i>
acımadan vermek	<i>ver amayış</i>	adalet	' <i>edalet₂</i>
acımak	<i>tewayış</i>	adaletli	' <i>edaletin</i>
acımak (başkasına)	<i>pize veşayış; pize veşnayış</i>	adam	<i>merdım</i>
acımasız	<i>bêbab; xezeb</i>	adamak	<i>wa'hđınayış</i>
acımasızca	<i>xezebeya</i>	adamakılı	<i>vêşi vêşi</i>
acımasızlık	<i>bêbabey</i>	adamcağız	<i>mêrdek</i>
acımtırak (patlıcan acısı)	<i>tallınc</i>	adanmak	<i>wa'hđıyayış</i>
acıandırmak	<i>zerri veşnayan dayış</i>	aday	<i>namzed</i>
acınmak (yürekten)	<i>zerri veşayış</i>	adayan	<i>wa'hđınayox</i>
acıtan	<i>tewnayox</i>	adaylık	<i>namzedey</i>
acıtmak	<i>tewnayış</i>	adet	<i>tene; sawri</i>
		âdet	<i>osill; 'edet</i>

âdetli	<i>osillin</i>	ağz (pişmemiş süt)	<i>mawi</i>
adı çıkmış	<i>namevet</i>	ağz (pişmiş süt/peynir)	<i>heriş</i>
adım	<i>gam</i>	ağz tadı	<i>'tamê feki</i>
adım atan	<i>gamçekerdox</i>	ağzlık	<i>alwe; pozik</i>
adım başı	<i>serrey gam</i>	ağlama	<i>bermı</i>
adlandırmak	<i>name pa nayış</i>	ağlama sesi çıkarmak (aşırı derecede)	<i>fırqayış</i>
adliye	<i>'edliye</i>	ağlamak	<i>bermayış</i>
adliyeci	<i>'edliyedar</i>	ağlayış	<i>bermı</i>
af	<i>'ef</i>	ağnama	<i>manqley</i>
af dilemek	<i>vero geyrayış</i>	ağrı	<i>sızı; tew₂; zan</i>
af diletmek	<i>vero çarnayış</i>	ağustos (ay)	<i>amnano peyên</i>
af eden	<i>'efker</i>	ağustos böceği	<i>qijqijik</i>
aferim!	<i>aferim</i>	ağzı açık	<i>fekakerde/i</i>
afete uğramış olan	<i>afatzade</i>	ağzı bağlı	<i>fekpiste/i</i>
affedilmiş	<i>'efkerde/i</i>	ağzı bozuk	<i>fekpis</i>
affetmek	<i>bexşnayış; 'ef kerdış; xatır dayış</i>	ağzı gevşek	<i>feksist</i>
afiş	<i>afiş</i>	ağzı kapalı	<i>fekgırote/i</i>
afiyet	<i>afiyet</i>	ağzı pek	<i>fekpêt; fekmetin</i>
afsun	<i>arşûn₂</i>	ağzı sıkı	<i>fekmetin</i>
ağ	<i>torr</i>	ah!	<i>ax</i>
ağ yatak	<i>kenkolay</i>	aha!	<i>iha; iho; wıdey; wi</i>
ağa	<i>axa</i>	ahali	<i>ali</i>
ağabey	<i>keko; bıra</i>	ahbaplık	<i>ambazey</i>
ağaca asmak	<i>dar eştış</i>	ahır	<i>axur; gasthan</i>
ağaç (dikili yeşil ağaç)	<i>dar₁</i>	ahiret	<i>axret</i>
- kurumuş ağaç parçası	<i>dar₂</i>	ahlak	<i>axlaq; 'hiz</i>
ağaç arısı	<i>berrtıl; birdêl</i>	ahlaki	<i>axlaqi</i>
ağaç balı	<i>bıvo</i>	ahlaklı	<i>axlaqın</i>
ağaç kurdu	<i>kerrmê dari; lolikê berrtılı</i>	ahlaksızca davranan	<i>'hizikewtox</i>
ağaçkakan	<i>darkupık</i>	ahlama	<i>axi</i>
ağaçlı	<i>darên</i>	ahlat	<i>sıqoq</i>
ağaçlık	<i>dar û ber</i>	ahlat ağacı	<i>sıqoqêr</i>
ağalık	<i>axayin</i>	ahmak	<i>axmax</i>
ağartmak	<i>sıpe kerdış</i>	ahtapot	<i>ahtapot</i>
ağır	<i>gıran</i>	ahududu	<i>tûwa da'hı</i>
- daha ağır	<i>gıranêri</i>	aile	<i>keye; kuflet</i>
ağır canlı	<i>'loter gangıran</i>	aile reisi	<i>pilê keyi</i>
ağır hareketli	<i>gomo; pêlo</i>	aileli	<i>kufletin</i>
ağır işiten	<i>goşgıran</i>	ailevi	<i>kufletki</i>
ağır şey (leş gibi)	<i>sılotre</i>	ajan	<i>ajan</i>
ağır uykusu olan	<i>hewngıran</i>	ajanlık	<i>ajaney</i>
ağır yaralı	<i>dirbetgıran</i>	ak	<i>beş; sıpe</i>
ağır yüklü	<i>bargıran</i>	ak kayın ağacı	<i>pelkêr</i>
ağırbaşlı	<i>merdimo gıran</i>	ak yüzlü	<i>rısıpe</i>
ağırhasta	<i>nêweşo gıran</i>	akademi	<i>aqademi</i>
ağırlık	<i>gıraney</i>	akademik	<i>aqademik</i>
ağırlık (ıslaklığın verdiği)	<i>şelpate</i>	akan su sesi	<i>şırri</i>
ağırmak	<i>tewayış</i>	akan su sesi (dökülen)	<i>kuşı</i>
ağırtan	<i>tewnayox</i>	akan su sesi (yüksekten)	<i>çırri</i>
ağırtmak	<i>tewnayış</i>	akar su	<i>awa şiyayi</i>
ağıt	<i>lımın</i>	akbaba	<i>gancıl; qertelo cılın</i>
ağıt söylemek	<i>lorınayış</i>	akciğer lekesi	<i>kul</i>
ağıt yakmak	<i>dıma bermayış</i>	akıcı	<i>şiyaye/i</i>
ağız	<i>fek</i>	akıl	<i>aqıl</i>
ağız birliği	<i>jewfek</i>	akıl hastahanesi	<i>timarxane</i>
ağız (ekin toplamakta)	<i>axız</i>	akıl hocalığı	<i>aqıldarey</i>

akıllı *aqılın*
 akılsız *bêaqıl*
 akılsızlık *bêaqıley*
 akın *sokın*
 akıntı *pêl*
 akıntı merkezi *şip*
 akıntılı *pêle; pêlin*
 akıntıya bırakmak *pede vıradayış*
 akıntıya kapılmak *pede şıyayış; pêl pıro dayış*
 akıtan *vıradayox*
 akıtılmak *vıradeyayış*
 akıtma *solık*
 akıtma (beyaz leke) *çar*
 akıtmak *vıradayış*
 akıtmak (su) *rêznayış*
 aklamak *pak vetış*
 aklanmak *pak vıjyayış*
 akli karışma *texayır*
 akli yitmesi *tewş*
 aklinı çelen *bendekewtox*
 aklinı çelmek *bende kewtış*
 akmak *pêl dayış; şırrayış*
 akmak (betona, duvara vb.) *pede şıyayış*
 akmak (su için) *aw şıyayış; şıyayış*
 akmak (yüksekten) *rêziyayış*
 akraba *merdım*
 akrabalık *merdımey*
 akrep *demaşkul*
 akrobat *cambaz*
 akrobatlık *cambazey*
 aksaçlı *porrsıpe*
 aksak *leng*
 aksakal *erdişsıpe*
 aksaklık *lengey*
 aksamak *lengayış*
 aksırmak *fısqayış*
 akşam *şan*
 akşam üstü *şani ser*
 akşama *şanêra*
 akşama doğru *serê şani*
 akşamki *şanên*
 akşamları *şanşane*
 akşamleyin *şanêra*
 aktaran *adayox*
 aktarılmak *a'hewliyyayış*
 aktarılmak (toprak vb.) *adeyayış*
 aktarmak *a'hewlnayış*
 aktarmak (toprak vb.) *adayış*
 aktarmak (toprak vb. gibi) *werey finayış*
 aktif *gırwekerdox*
 aktüel *aktüel*
 akü *ako*
 al *çil; sûr*
 alabalık *xızne*
 alabora olmak *kışta kewtış*
 alaca *bele; derxel*

alaca karanlık *lêlek*
 alacalı *belekin; derxelin*
 alacağı olmak (birisinde) *po biyayış*
 alaka *ilaqe*
 alan *ca*
 alarm *alarım*
 alay *alay*
 albay *miralay*
 alçak (yükseğin karşıtı) *nıms*
 alçak düşen *werdıkewttox*
 alçak gönüllü *qelender₃; zerrinerem*
 alçak sesli *vengnimz*
 alçaklık *nımzey*
 alçaltılmış *nımzkerde/i*
 aldanmak *xapeyayış*
 aldatma (sevgede) *xiyanet*
 aldatmaca *dıbare*
 aldatmak *xapeynayış*
 aldırış *seperr*
 aldırış eden *qaxugêr*
 aldırış etmeyen *bêqaxu*
 aldırılmak *goş pa kûwayış*
 alem; herkes; bütün insanlar *'alem*
 alerji *ir*
 alet *engaz; 'hacet*
 aletlerin tutma yeri *destık*
 alev *kıl; pêti*
 Alevi *'Elewi*
 Alevilik *'Elewiyin*
 alevlenmek *kıl cı kewtış*
 alfabe *elıfbê*
 alıcı *gırotox*
 alıkoymak (işinden) *'eware kerdiş*
 alımlı *dilber₂*
 alın *çare₁*
 alın teri *arıqê çari*
 alın yazısı *nüştey çari*
 alınan *gêriyaye/i ; gırote/i*
 alingan *xoserğêr*
 alınmak *gêriyayış*
 alış *gıroten*
 alış veriş *dayengıroten*
 alışık *mısaye/i*
 alışkanlık *xu₁*
 alışma *mısayen*
 alışmak *po amayış; mısayış*
 alıştıran *mısnayox*
 alıştırmak *mısnayış*
 âlim *'alim*
 alkış *çepık*
 Allah *Ellay*
 Allah aşkına *ellaxeyr; Ellay kerdiş*
 Allah korusun *Ella sitar kero*
 Allaha yemin! *ellawekir*
 allahısmaırladık *xatırdê to*
 Allahın gazabı *bêterê Ellay; 'elemata Ellay*

Allahın merhameti	<i>rı'hma Ellay</i>	anahtarlı	<i>kilitin</i>
Allah'ın nimeti	<i>na'hmetê Ellay</i>	anamal	<i>sermiye</i>
Allahvere	<i>boka</i>	anarşist	<i>anarşist</i>
allak bullak	<i>têser û têbini</i>	anarya	<i>peyserik</i>
allak bullak olma hali	<i>qırxûn</i>	ancak	<i>'hend</i>
allaşmak	<i>sûr biyayış</i>	angarya	<i>sıxre</i>
allaştırmak	<i>sûr kerdış</i>	anı	<i>bergûzar; xatire</i>
alma	<i>girotin</i>	anımsamak	<i>cı aqilyayış; viri amayış</i>
almak	<i>girotış</i>	anımsatmak	<i>virî ardış</i>
alını kırıştırmak	<i>çare çırçnayış</i>	anında	<i>beqa; herûn dı</i>
alınında akıtma olan hayvan	<i>çarebeş</i>	anırış	<i>zirri</i>
alo!	<i>'elo</i>	anırmak	<i>zirrayış</i>
alt	<i>bın₂</i>	anırtmak	<i>zirri piro dayış</i>
alt kısım	<i>bini</i>	anıt	<i>kêl</i>
alt taraf	<i>bın₁; cêr</i>	anız	<i>firêze</i>
alta sokmak	<i>bın ra kerdış</i>	ani	<i>nışk</i>
altalta	<i>pêbin</i>	ani bela	<i>qafılqeda</i>
alternatif bulmak	<i>awana kerdış</i>	aniden	<i>bê'hendêna; nişkê ra</i>
altı	<i>şeş</i>	aniden karar vermek	<i>piro dayış</i>
altılı	<i>şeşin</i>	aniden ürkmek	<i>vecniqayayış</i>
altın	<i>altûn</i>	anket	<i>anket</i>
- küçük altın	<i>xazye</i>	anlam	<i>mahna</i>
altına işeyen	<i>mizker</i>	anlamasını sağlamak	<i>aqıl pa koynayış</i>
altına sıçmak	<i>xo verdayış; xo bın dı kerdış</i>	anlaşılacak	<i>fahm biyayış</i>
altınlı	<i>altûnên</i>	anlaşılmayan sesler (insan veya keklik)	<i>qeb-qeb</i>
altlık	<i>bınok</i>	anlaşma	<i>qewl</i>
altmış	<i>şeşti</i>	anlaşmak (kendi aralarında)	<i>pêdî wiriyayış</i>
alttaki	<i>bınên</i>	anlaşma yapan	<i>qewlker</i>
altüst	<i>ser û bın; têser û têbini</i>	anlaşmak	<i>pê kerdış; qisey jew kerdış</i>
alüminyum (metal)	<i>bafûn</i>	anlaştıran	<i>omışker</i>
am	<i>kısı</i>	anlatan	<i>vatox</i>
ama	<i>hıma; nara₂</i>	anlatmak	<i>vatiş</i>
amaç	<i>mıraz</i>	anlayan	<i>fahmkerdax</i>
amaçsız	<i>belengaz</i>	anlayış	<i>fahm; fahmey; izan</i>
amaçsızlık	<i>belengazey</i>	anlayışsız	<i>korfahm</i>
aman vermeyen	<i>bêaman</i>	anlayışsızlık	<i>korfahmey</i>
amana gelmek	<i>amanê cı şiyayış</i>	anma	<i>vir</i>
ambar	<i>'embar</i>	anma yeri	<i>mêrab₁</i>
amca (babanın kardeşi)	<i>ded</i>	anne	<i>ma₁</i>
amca kızı	<i>dedkeyna</i>	anne!	<i>dayê; dayık</i>
amcanın oğlu	<i>deza</i>	anneanne	<i>dapir</i>
amel	<i>'emel₂</i>	anonim	<i>anonim</i>
Amerikan	<i>Hemêlkan</i>	ansız	<i>bê'hend</i>
amin!	<i>amin₂</i>	ansızın, aniden	<i>xafilde</i>
amper	<i>amper</i>	ant	<i>sond</i>
an	<i>çeq₁</i>	ant içme	<i>a'hd wa'hd</i>
anaaa!	<i>wıdayê</i>	antika	<i>'entike</i>
anaç	<i>qırp</i>	antlaşma	<i>qewl</i>
anadili	<i>ziwanê may</i>	antlaşma yapan	<i>qewlker</i>
Anadolu	<i>Anadoli</i>	anüs	<i>zotık</i>
anafor	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>	anüs öncesi kalın barsak	<i>zûrûrik</i>
anahtar	<i>kilit</i>	apar topar gitmek	<i>poç xo finayış</i>
anahtar ağızlığı	<i>mıqılık</i>	ap ayrı	<i>cıp û ciya</i>
anahtar kasası	<i>kesa₂</i>	apar topar kaçmak	<i>rem piro gunayış</i>
anahtarcı	<i>çilingir</i>	apış arası kılları	<i>berzik</i>
anahtarcılık	<i>çilingirey</i>	aptal	<i>xêb; xêbek</i>

ara	<i>miyabeyn; qeydım; werte</i>	arka arkaya sokulmak	<i>pêpey kewtış</i>
ara sıra	<i>derdere; jûjûfın</i>	arka çıkmak	<i>paştı vijyayış; peyo vınderdış</i>
ara verilmek	<i>miyabeyn cı deyayış</i>	arka taraf	<i>peyni</i>
ara vermek	<i>miyabeyn cı dayış</i>	arkada bırakmak	<i>peydı verdayış</i>
araba	<i>'ereba; kırosa</i>	arkada durmak	<i>peydı vınderdış</i>
araba yolu	<i>papûr</i>	arkadaki	<i>peyên</i>
arabulucu	<i>miyabeyndar</i>	arkadan fırlatmak	<i>pey ra pıra vırrnayış</i>
aracı	<i>mabeyndar; miyabeyndar</i>	arkadaş	<i>ambaz</i>
aracılık	<i>mabeyndarey</i>	arkadaşlık	<i>ambazey</i>
araç	<i>'hacet</i>	arkası	<i>peyniya cı</i>
Araf	<i>Araf</i>	arkasına sığınmak	<i>xo cı pey eştış</i>
Arafat	<i>'Erefat</i>	arkasında (destek amacıyla)	<i>peyo</i>
aralamak	<i>miyabeyn cı dayış</i>	arkasını getirmek	<i>peyniya cı ardış</i>
aralanmak	<i>miyabeyn cı deyayış</i>	arkaya	<i>peya</i>
aralık	<i>miyabeyn</i>	arkaya bağlamak	<i>peyo bestış</i>
aralık (ay)	<i>gaxan; isnağ</i>	arkaya doğru	<i>hetê peya</i>
arama	<i>cıgeyrayen</i>	arkaya takmak	<i>peyo bestış</i>
aramak	<i>cı geyrayış</i>	armağan	<i>xelat</i>
- bilgi aramak (ansiklopedi; internet gibi)	<i>pede weynayış</i>	armudi	<i>mıroyi</i>
Arap	<i>'Ereb</i>	armut	<i>mıro</i>
araştırılmak	<i>palıkneyayış; têyo deyayış</i>	armut ağacı	<i>mırwêr</i>
araştırma	<i>cı geyrayen; palıknayeni; têyodayen</i>	arpa	<i>cew</i>
araştırmacı	<i>cıgeyrayox; palikêr; têyodayox</i>	arpacık (gözde çıkan)	<i>veyvek₂</i>
araştırmak	<i>cı geyrayış; palıknayış; têyo dayış</i>	arpacık soğan	<i>qexse</i>
araya sıkışmak	<i>ver kewtış</i>	arsa	<i>pag</i>
araya sıkıştırmak	<i>ver finayış</i>	arsız	<i>bê'ar; har</i>
arayan	<i>têyodayox</i>	arsızlık	<i>bê'arey</i>
arazi	<i>arazı</i>	Arş	<i>'Ers</i>
ard	<i>dım</i>	arşiv	<i>kulin</i>
ard arda vermek	<i>pêdima neyayış</i>	art	<i>pey₃</i>
ard niyet	<i>fêl₂</i>	art arda	<i>peyderpey</i>
ard niyetli	<i>fêlxırab</i>	art arda vermek	<i>pêdım şanayış</i>
ardarda	<i>pêdima</i>	artakalan şey	<i>peydimende/i</i>
ardı sıra	<i>cı dıma</i>	artakalmak	<i>pey dı mendış</i>
ardına kadar açmak	<i>paştıya ser akerdış</i>	artı	<i>vêşi</i>
ardından	<i>dıma₁</i>	artık	<i>hında; hını₁</i>
ardış	<i>enber</i>	artıklı	<i>pırsotin</i>
arı (bal arısı)	<i>hing</i>	artıran	<i>zeydinayox</i>
arı kovanlarının konulduğu yer	<i>balxêr</i>	artırmak	<i>vêşi kerdış; zeydinayış</i>
arı kuşu	<i>salûl</i>	artmak	<i>zeydiyayış</i>
arıcı	<i>hingdar</i>	arzu	<i>meram; wašten</i>
arıcılık	<i>hingdarey</i>	asa	<i>çakıl; çoğan</i>
arınmak	<i>agozyayış; derêziyayış</i>	asarak öldürmek	<i>dar eştış</i>
arınmış olan	<i>agozyaye/i</i>	ashabe	<i>eshabe</i>
artılmış	<i>agoznaye/i</i>	asık suratlı	<i>pırrnıkın</i>
arıtma	<i>agoznayen</i>	asıl	<i>'esl</i>
arıtmak	<i>agoznayış</i>	asılıp çekmek	<i>kasêl kerdış</i>
artılmış su	<i>agozawi</i>	asılma	<i>vılêncık</i>
ark (su kanalı)	<i>vay₁</i>	asılmak	<i>dardı biyayış; vılêncık biyayış</i>
- küçük ark	<i>xet₂</i>	asılmak (bir şeye)	<i>pıro dardı biyayış</i>
arka	<i>dım; pey₄</i>	asılsız	<i>bêhim</i>
arka arkaya	<i>pêdima; pêpeyo</i>	asker	<i>esker; lejker; espar</i>
arka arkaya durmak	<i>pêpey dı vınderdış</i>	askerlik	<i>eskerey</i>
		askı	<i>çengal</i>
		askılı	<i>çengalın</i>
		asla	<i>cara; degme; qe</i>

aslan	<i>şêr</i>	atan	<i>çekerdox</i>
- dişi aslan	<i>şêrı</i>	atasözü	<i>pilvatık; qısey verênan; vatena verênan</i>
aslan yavrusu	<i>şêrek</i>	ateş	<i>adır</i>
aslı olmayan	<i>bêhim</i>	ateş böceği	<i>çırçile</i>
asma ağacı	<i>asmêr; mewşêr</i>	ateş etmek (silah ile)	<i>çekerdiş</i>
asma ağacının filizi	<i>mûrik₁</i>	ateş küreği	<i>ıstami</i>
asmak	<i>dardı kerdış; vilêncık kerdış</i>	ateş yeri	<i>merca</i>
aşparagus	<i>merazo</i>	ateşe tapan	<i>adırperest</i>
astar	<i>ıstar</i>	ateşe tutuşturmak	<i>ta nayış</i>
astarlı	<i>ıstarın</i>	ateşe vermek	<i>adır cı verdayış</i>
astım (tip)	<i>henqut; tiqnefes</i>	ateşkes	<i>adırbes</i>
Asya kıtası	<i>Asya</i>	ateşle tutuşturmak	<i>adır pa nayış</i>
aş	<i>şami</i>	ateşli	<i>adırın</i>
aşağı	<i>cêr; nişiv; war</i>	ateşli kül	<i>mermori</i>
aşağı sarmak	<i>dekewtiş</i>	ateşli silahların çıkardığı ses	<i>girmi</i>
aşağıdaki	<i>cêrên</i>	ateşli topların çıkardığı ses	<i>gurmi</i>
aşağılamak	<i>xoya cêr vinayış</i>	ateşte kurutmak (ekmek için)	<i>terqınayış</i>
aşağıya eğmek	<i>derancık nayış</i>	ateşten gömlek	<i>adır ra pırên</i>
aşerme	<i>viyari</i>	atıcı	<i>çekerdox</i>
aşı (ağaç için)	<i>aşle</i>	atık	<i>çebiyaye/ı</i>
aşı (hastalık için)	<i>parpin</i>	atılacak	<i>çekerde/ı</i>
aşık kemiği	<i>gozek</i>	atılan	<i>erziyaye/ı</i>
aşık olmak	<i>'tem cı kerdış</i>	atılğan	<i>çapık; çerpene</i>
aşılanmış olan	<i>aşlekerdi</i>	atılğanlık göstermek	<i>awtayış; wetardış</i>
aşlatmak	<i>aşlekerden dayış</i>	atılmak	<i>çebiyayış; erziyayış</i>
aşılı	<i>parpinın</i>	atılmak (silah için)	<i>çebiyayış</i>
aşım	<i>dewaramayen</i>	atın boyunduruğu	<i>hamûd</i>
aşım (at için)	<i>telleb</i>	atışmak	<i>pê çekerdiş; pê erziyayış</i>
aşım (inek için)	<i>gaamayen; gadayen</i>	atıştırmak (yemekte)	<i>a cı eştiş</i>
aşındırmak	<i>cı ra werdiş</i>	atik	<i>çapık</i>
aşınmak	<i>paziyayış; weryayış</i>	atlama	<i>çındık; çıtme</i>
aşırını	<i>bê'hed</i>	atlamak	<i>xo çekerdiş; çıtme eştiş; xo eştiş</i>
aşırını derecede titremek	<i>lerzi kewtiş</i>	atlamak (birbirine)	<i>pê kewtiş</i>
aşırını sıcaklık kokusu	<i>poxrengi</i>	atlatmak	<i>ser dı biyayış; ser dı şiyayış</i>
aşırılmak	<i>ser dı erziyayış</i>	atmaca	<i>gunsencık</i>
aşırmak	<i>ser dı eştiş</i>	- küçük atmaca	<i>delûce</i>
aşiret	<i>'eşir; malbat</i>	atmak	<i>çekerdiş; eştiş</i>
aşiretçe	<i>'eşirki</i>	av	<i>'seyd</i>
aşiretçilik	<i>'eşiretin</i>	av tüfegi	<i>qırme</i>
aşiretin bir kolu	<i>ezbet</i>	avanak	<i>'lepserre</i>
- "ezbet" in küçüğü	<i>ber</i>	avanta	<i>sılop</i>
aşk	<i>eşq</i>	avantacı	<i>sılopdar</i>
aşmak	<i>ser ra vêrdiş</i>	avcı	<i>'seydwan</i>
aşmak (nehiri vb.)	<i>vêrdiş</i>	avcılık	<i>'seydwaney</i>
aşure	<i>aşûre</i>	avize	<i>avize</i>
at	<i>estor</i>	avlu	<i>'hewş</i>
- erkek at	<i>bergir</i>	avret	<i>'ewret</i>
- dişi at (kısırak)	<i>ca'hni</i>	Avro	<i>Ewro₁</i>
- siyah at	<i>qember₂</i>	avuç	<i>'lep</i>
at (cins iri at)	<i>qedene</i>	- iki avuç dolusu	<i>herdos</i>
at ağızlığı	<i>gem₂</i>	avuç dolusu çamur	<i>çapal; lepaç</i>
at kişnemesi	<i>'hir-'hir</i>	avukat	<i>aboqat</i>
at yelesi	<i>porrê estor</i>	avukatlık	<i>aboqatey</i>
ata	<i>kalık; pikal</i>	avunmak	<i>amaş biyayış; azme biyayış</i>
atak	<i>keleş; sit</i>	avuntu	<i>amaş; azme</i>
ataklık	<i>sitey</i>		

avutan *amoşkerdox; azmekerdox*
 avutma *amoş; azme*
 avutmak *amoş kerdış; azme kerdış*
 ay çiçeği *masela*
 ay (dünyanın uydusu) *aşmi*
 ay (takvimdeki) *meng*
 aya *salla desti; 'lep*
 ayağa kalkan *paywerişttox*
 ayağına giymek *xo pay kerdış*
 ayak *pa₁*
 ayak aşık kemiği *gozeka ling*
 ayak bileği *qırıka ling*
 ayak burkulmak *ling tadayış*
 ayak dolanması *taprêş*
 ayak izi *rêç*
 ayak tabanı *zeminê linger*
 ayak takımı *sûtal*
 ayak topuğu *paşna*
 ayak üstü *paya ser*
 ayakkabı *papûç; postal; sewll; yemeni*
 ayakkabı (arkası yırtık) *lekaş*
 ayakkabı (kar için) *lekan*
 ayakkabı tamircisi *goşkar*
 ayakkabılık *postalca*
 ayakla çiğnemek *pay kerdış*
 ayaklanma *serrehewadayan*
 ayaklanmak *vero weriştış*
 ayakları dolaşma *taprêsi biyayış*
 ayaklı *payın*
 ayaklık *cayê paya*
 ayakta dolaşmak *pay geyrayış*
 ayakta durdurmak *pay vındarnayış*
 ayakta durmak *pay vınderdış*
 ayaktaş *hempa*
 ayan *'eyan*
 ayar *'eyar*
 ayarsız *bê'eyar*
 ayaz *qır₂; sayi*
 ayaz, açık hava *pakayi*
 aybaşı *serê meng*
 aydın *roşnber*
 aydın gözlü *çımroşn*
 aydınlatan *roşnker*
 aydınlık *roşnberey*
 aydınlık (ışık için) *roşnayı*
 ayet (kutsal kitaptaki) *ayat*
 aygıt *'hacet*
 ayı *'heş*
 ayık *hayıg₂*
 ayıklamak *weçinayış*
 ayıklanmak *weçineyayış*
 ayılmak *hayıg biyayış*
 ayılmak *hayıg kerdış*
 ayın *cem₂*
 ayıp *'eyb; tomet*
 ayıplanmış *tometkerde/i*

ayıplayan *tometker*
 ayıptır söylemesi *'eybo vatış*
 ayıran kişi *abırrnayox*
 ayırmak *abırrnayış*
 ayırmak (bir şeyden) *cı ra kerdış*
 ayırmak (birbirinden) *cêser finayış*
 ayırmak (evini) *ciya kerdış*
 ayırmak (kavgada) *cêra kerdış*
 ayırmak (yapışık maddeleri birbirinden) *ferkınayış₂*
 ayırt etmek *cêdi vetiş*
 ayırtılan *abırrnaye/i*
 ayırtmak *abırrnayan dayış*
 ayıt *gez*
 ayin *ayın*
 aylak *'eware; tolaz*
 aylarca *mengana*
 aylık *menge/i*
 - bir aylığına *mengêna*
 aylık otu *sêzek*
 ayna *lilık*
 aynacı *lilıkdar*
 aynalı *lilıkın*
 aynen *'eyni*
 aynı ayar *jewqerardı*
 aynı görüşte olan *'hemfikir*
 aynı görüşte olmak *ladê ciya şıyayış*
 aynı hiza *pêdüşne*
 aynı hizada *pêvero*
 aynı istikamet *pêdüşne*
 aynı ölçüde *'hendê pê; qerarda*
 aynı yön *pêdüşne*
 ayran *do₁*
 - süzölmüş ayran suyu *sızıya doy*
 ayran çökeltisi *sado*
 ayran hanı *doxan₂*
 ayran tuluğu *meşka doy*
 ayranlı *doyın*
 ayırı *ciya*
 ayırı bırakmak *ciya verdayış*
 ayırı düşen *ciyakewtox*
 ayırı düşmek *ciya kewtiş; çepa kewtiş*
 ayırı kalmak *ciya mendış*
 ayrıca *ey kıšta*
 ayırık *abırryaye/i; veraş*
 ayırık otu *kalan*
 ayrılan *ciyabiayayox*
 ayrılık *abırryayen*
 ayrılmak *abırryayış*
 ayrılmak (baba evinden) *ciya biyayış₁*
 ayrılmak (birbirinden) *cêra biyayış*
 ayrılmış *abırryaye/i*
 ayırmacı *abırrnayox*
 ayırmacılık *abırrnayın*
 ayva *bey*
 ayva ağacı *beyêr*

ayyaş	<i>serxoş</i>	azarlamak	<i>pira ka'hriyayış; piro qirayış; tahzil dayış</i>
az	<i>tayn₂</i>	azarlayan	<i>tahzildan</i>
az bulunan	<i>qıt</i>	azgın	<i>har</i>
az çok	<i>vêşi kemi</i>	azgınlık	<i>harey</i>
az (daha, en az)	<i>taynêri</i>	azı dişi (insanda)	<i>dıندانê kursi</i>
az miktar	<i>'hebekê</i>	azıcık	<i>'hebekê; henqerek; pıranekê; taynek; taynekê</i>
az önce	<i>gama bin</i>	azıcık su sızıntısı olan yer	<i>awzimek</i>
aza	<i>kızır</i>	azınlık hakkı	<i>heqê taynekan</i>
azalmak	<i>tayn biyayış</i>	azlık	<i>tayney</i>
azaltmak	<i>tayn kerdış</i>	Azrail	<i>Ezrail; gangêr</i>
azap	<i>'ezab</i>		
azaplık	<i>'ezabey</i>		
azarlama	<i>tahzil</i>		

B - b

baba	<i>pi₁</i>	bağış	<i>geşk</i>
baba!	<i>bawo!</i>	bağış olarak veren	<i>hivaker</i>
babalık	<i>piyey</i>	bağışlamak	<i>bexşnayış; 'ef kerdış; xatır dayış</i>
baca	<i>locin</i>	bağışlanmak	<i>'ef biyayış</i>
bacak	<i>çip; ling</i>	bağlaç (dilb.)	<i>gırêdar</i>
bacak arası	<i>pal₂</i>	bağlam	<i>tapal</i>
bacak bölümü	<i>çok</i>	bağlamak	<i>gırêdayış</i>
bacanak	<i>bacenax</i>	bağlamak (birbirine geçirerek)	<i>bestış</i>
bacı!	<i>wako!</i>	bağlamak (bir şeye)	<i>pa gırêdayış</i>
badana	<i>çırp; çirtme</i>	bağlanmak	<i>bestiyayış; gırêdeyayış</i>
badas	<i>'efare</i>	bağlantılı	<i>gırêdayey</i>
badem	<i>vam</i>	bağlaşık	<i>rêz</i>
badem ağacı	<i>vamêr</i>	bağlayan	<i>gırêdayox</i>
badem çiçeği	<i>vılvamêr</i>	bağlı	<i>gırêdaye/i</i>
bağaj	<i>baxac</i>	bağlı (birbirine)	<i>pêyabeste/i</i>
bağ	<i>gire</i>	bağlılık	<i>gırêdayey</i>
bağ (bot.)	<i>rez</i>	bağrına taş basmak	<i>zerri vera nayış</i>
bağ evi	<i>xezit</i>	bağrışma	<i>welwele</i>
bağ yapmak	<i>tewe kerdış</i>	bahane	<i>mahne; sebûti</i>
bağ (yeni ekilmiş)	<i>dûng</i>	bahane aramak (kavga için)	<i>toz kerdış</i>
bağda tiyenk sırası (safı)	<i>baran</i>	bahane arayan	<i>tozker</i>
bağdaş	<i>cematki</i>	bahar yeşilliği (genel)	<i>pıncar</i>
bağdaş kurmak	<i>cematki ronıştış</i>	bahçe	<i>baxçe</i>
bağımlı	<i>berdest; pagırêdaye/i</i>	bağcıvan	<i>baxçiwan</i>
bağımlı hale gelmek	<i>pa gırêdeyayış</i>	bağcıvanlık	<i>baxçiwaney</i>
bağımlı hale getirmek	<i>xo pa gırêdayış</i>	bahis	<i>qal₁</i>
bağımsız	<i>xoseri</i>	bahse giren	<i>şertker</i>
bağır	<i>sêne</i>	bağış	<i>bexşış</i>
bağırıp çağırarak (sağa sola)	<i>bûrr-bûrr kerdış</i>	bahtiyar	<i>bextiyar</i>
bağırarak	<i>qirayış</i>	bakakalma	<i>sındırık₂</i>
bağırarak (at için)	<i>'hirayış</i>	bakıcı	<i>cıweynayox</i>
bağırarak acılamak	<i>veng piro gunayış</i>	bakım	<i>cı weynayen</i>
bağırsak	<i>loqra</i>	bakım yapmak	<i>cı weynayış; vero vınderdış</i>
- ince bağırsak	<i>loqraya bari</i>	bakımından	<i>heta</i>
- kalın bağırsak	<i>bımbar; loqraya qalın</i>	bakımsız	<i>laylaz</i>
- on iki parmak bağırsağı	<i>serradek</i>	bakır	<i>baqır; polek₂</i>
bağırtı	<i>qiri; qir-wir</i>	bakır para	<i>pol</i>

bakırlı	<i>baqırên; polekın</i>	barut	<i>barût</i>
bakış	<i>weynayen</i>	barut deposu (baruthane)	<i>barûtxane</i>
bakışmak	<i>pêra weynayış</i>	basamak	<i>ling</i>
bakkal	<i>dûkandar</i>	basık	<i>pıhan</i>
bakla	<i>baqla</i>	basık burunlu	<i>zıncıphan</i>
bakmak	<i>weynayış</i>	basınç	<i>dewş</i>
bakraç	<i>sıtıl</i>	basıp birbirine karıştırmak	<i>malaxme kerdış</i>
bakteri	<i>bakteri; kerrm</i>	basıp doldurmak	<i>degırotış</i>
bal	<i>hingimên</i>	basit	<i>rıhat</i>
bal arısı	<i>hing</i>	basitleştiren	<i>rıhatker</i>
bal mumu	<i>şemay</i>	basitlik	<i>rıhatey</i>
balaban	<i>qırnate</i>	baskı	<i>tahda</i>
baldır	<i>ran; velkekê ling</i>	baskı altında tutmak	<i>sero adır wekerdiş</i>
baldır kemiği	<i>lûlıka saqi</i>	baskı gören	<i>tahdavinayox</i>
baldıran (bot.)	<i>tarpûn</i>	baskıcı	<i>tahdaker</i>
baldız	<i>baldûz</i>	baskılı	<i>tahdayın</i>
balgam	<i>belxem</i>	baskın	<i>sereşten</i>
balgamlı	<i>belxemin</i>	baskın yapılmak	<i>ser erziyayış</i>
balık	<i>mase</i>	baskın yapmak	<i>ser eştış</i>
- sardunye balığı	<i>serawki; serdoll</i>	baskına uğramak	<i>ser erziyayış</i>
- yılan balığı	<i>marrmasi</i>	basmak (turşu)	<i>pa nayış</i>
balıkçı	<i>masedar</i>	baston	<i>çakıl; çoğan</i>
balina	<i>balina</i>	basur	<i>meyasil</i>
balkon	<i>balqon; gezeme</i>	baş	<i>ser₁; serre</i>
balon	<i>pındılık; pızıkı</i>	baş aşığı	<i>serri ser</i>
balta	<i>torjin</i>	baş göz (evlenmek)	<i>serrewe</i>
balya	<i>balye</i>	baş kaldırmak	<i>serre hewadayış</i>
balyoz	<i>zomp</i>	baş örtüsü	<i>çit</i>
bamyä	<i>vamye</i>	- desenli başörtüsü	<i>garz; xerz</i>
bandırmak	<i>pıro cenayış</i>	baş parmak	<i>gısta pil</i>
banka	<i>panqa</i>	baş sağlığı dileme	<i>'eza</i>
bankacı	<i>panqadar</i>	baş yiyen	<i>serrewer</i>
bankacılık	<i>panqadarey</i>	baş dert olmak	<i>pêlek kewtiş</i>
banknot	<i>banqanot</i>	baş gelmek	<i>serre dı amayış</i>
banme	<i>ballme</i>	baş kakmak	<i>serevde kerdış</i>
bant	<i>bant</i>	başaçık	<i>serqot</i>
bantlı	<i>bantin</i>	başak	<i>basax</i>
banyo	<i>sılıx; çimancek; serev</i>	başak (buğday, arpa vb.)	<i>qot₁</i>
banyo yapmak	<i>aw xo ro kerdış</i>	başaran	<i>serkewtox</i>
banyo yaptırmak	<i>aw pıro kerdış</i>	başarı	<i>serkewten; serakûwaten</i>
baraj	<i>awbend; bend₁; bêvin</i>	başarılı	<i>serkewteji</i>
baraka	<i>bereqa</i>	başarılı kılmak	<i>raşt ardiş</i>
barbar	<i>barbar</i>	başarıya ulaşmak	<i>serê xo girotiş</i>
barbarlık	<i>barbarey</i>	başarmak	<i>ser kewtiş; sera kûwatış</i>
bardak	<i>belori; qedix</i>	başartmak	<i>ser finayış</i>
barınak	<i>sıtar</i>	başgöz etmek	<i>serwer kerdış</i>
barındıran	<i>sıtarker</i>	başı boş kalan	<i>'ewaremendox</i>
barındırmak	<i>sıtar kerdış</i>	başı boş kalmak	<i>'eware mendış</i>
barınmak	<i>sıtar biyayış</i>	başı dik	<i>serreberz</i>
barış	<i>omiş; werye₁</i>	başı dönmek	<i>aqıl şıyayış</i>
barışçı	<i>wereydar</i>	başıboş	<i>salme</i>
barıştıran	<i>wereyardox</i>	başına toplamak	<i>cı arêdayış</i>
barıştıracı	<i>omişker</i>	başında durmak	<i>sera vinderdiş</i>
barıştırmak (birbiriyle)	<i>omişê pê kerdış</i>	başından atmak	<i>dûri finayış; xo ser dı kerdış</i>
bari	<i>bala</i>	başını çekmek	<i>serê cı antiş</i>
baro	<i>barro</i>	başka	<i>jewmbi; jewmbina</i>

başka alternatif	<i>awayna</i>	bebek (erkek)	<i>tût; tûtek</i>
başka bir sefer/zaman	<i>fına</i>	bebek (kız)	<i>pıtık</i>
başka biri (d.)	<i>jûna</i>	bebek bezi	<i>gınci</i>
başka biri (e.)	<i>jewna</i>	bebeklik	<i>tûtekin</i>
başka taraf	<i>hetna</i>	beceren	<i>besekerdox</i>
başka tarz	<i>rayna</i>	beceri	<i>bese; destber; havıl</i>
başka türlü	<i>awayna</i>	becerikli	<i>sit</i>
başkaldırı	<i>serrehewadayen</i>	becerikli kimse	<i>cambaz</i>
başkan	<i>serek</i>	beceriklilik	<i>herbabey</i>
başkanlık	<i>serekey</i>	beceriksiz	<i>çımşall</i>
başlamak	<i>dest bı cı kerdış; sifte kerdış</i>	beceriksiz kadın	<i>tingırfıstan</i>
başlangıç	<i>siftederden</i>	bedava	<i>bedewa</i>
başlarına dikmek	<i>sero vındarnayış</i>	beddua	<i>zewt</i>
başlayan	<i>sifteker</i>	beddua eden	<i>zewtidayox</i>
başlık	<i>kılaw; serrpûş</i>	beddua etmek	<i>zewti dayış</i>
başlık (yazı için)	<i>sernûşte</i>	beddua etmek (birine)	<i>zewt pıro dayış</i>
başlık parası	<i>qelın</i>	bedel koymak	<i>pêvero kerdış</i>
baştaki	<i>verneyın</i>	bedel vermek	<i>bedel dayış; vera dayış</i>
baştan aşağı	<i>bın ra ser; ser ra bın</i>	bedel vermek (kan karşılığında evlendirmek)	<i>gûni vera dayış</i>
baştan başa	<i>ser ra ser</i>	beden	<i>qelefat</i>
baştan çıkarmak	<i>bende kewtış; fen kerdış</i>	beğendiren	<i>rıdnayox</i>
baştan savma işi	<i>sıxre</i>	beğendirmek	<i>rıdnayış</i>
baştan savmak	<i>ser dı kerdış; sıxre kerdış</i>	beğenen	<i>cırdıyayox</i>
baştan sona	<i>ser ra soyın</i>	beğeni	<i>rıdayen</i>
başucu	<i>berzin</i>	beğenilen	<i>rıdayox</i>
başvurmak	<i>serre pıro dayış</i>	beğenmek	<i>ecıbnayış; rıdayayış</i>
başvuru	<i>serre pırodıyayen</i>	bekâr	<i>'ezeb</i>
başyaver	<i>seryawer</i>	bekarlık	<i>'ezebey</i>
başyazar	<i>sernûşkar</i>	bekçi	<i>nator; pawıtox</i>
başyazı	<i>sernûşte</i>	bekleme	<i>pawe</i>
batakılık	<i>kepır</i>	beklemek	<i>pawıtış</i>
batı	<i>rojawan</i>	beklenmedik bir durum	<i>xamêra</i>
batık	<i>gumbıyaye/i</i>	beklenmeyen	<i>nêpawıte/i</i>
batırmak	<i>gum kerdış</i>	beklenti	<i>gazınc; omıd; tesla</i>
batırmak (alış verişte)	<i>bın ra kerdış</i>	beklentisiz	<i>bêgazınc</i>
batmak	<i>pıra şıyayış; war şıyayış</i>	bekletilmek	<i>pawe verdayış</i>
batmak (güneş, ay, yıldız)	<i>awaro şıyayış</i>	bekletmek	<i>pawıten dayış</i>
batmak (suya)	<i>gum bıyayış</i>	Bektaş	<i>Bektaş</i>
batman (sekiz kilogramlık ölçü birimi)	<i>liter</i>	bel	<i>merr</i>
bayan	<i>ceni; xatûn₂</i>	bel (anat.)	<i>miyane</i>
bayat	<i>beyat</i>	bel kayması	<i>fırkdekewten</i>
bayatlatıp bozmak (ekmek ve tahıl için)	<i>'hemeynayış</i>	bel kemiği	<i>caxeka miyani; tiriya miyani</i>
bayatlık	<i>beyatey</i>	bela	<i>adû; bela; medayi; qotık</i>
baygın	<i>xewrıyaye/i</i>	bele bağlamak	<i>mêra bestış</i>
bayılınca gözlerin dönmesi	<i>malıqo mendış</i>	bele sarmak	<i>mêra pıştış</i>
bayılmak	<i>xoya şıyayış</i>	beleş	<i>belaş</i>
bayılıcı	<i>xewrnayox</i>	beli tutulmak (ağrıdan)	<i>fırk cı nıştış</i>
bayılmak	<i>xewrnayış</i>	belge	<i>şertname; testiqlame</i>
bayır	<i>kaş; werazi</i>	belin candamarı	<i>zembeleka miyani</i>
baykuş	<i>kund</i>	belirgin	<i>beli</i>
bayrak	<i>sûrok</i>	belirleyen	<i>belıkerdox</i>
bayram	<i>roşan</i>	belirli	<i>belıbiyaye/i</i>
baytar	<i>beytar</i>	belirlilik	<i>belıyey</i>
bazen	<i>der; jûfın</i>	belirsiz	<i>nebelı</i>
bazıları	<i>tayın₂; taynırayın</i>	belirti	<i>'elemat</i>

belirtilmiş nokta (oyunda)	<i>qint</i>	besmele	<i>bismila</i>
belirtmek	<i>nışan dayış</i>	besteci	<i>bestekar</i>
belki	<i>belki; qay; beno kı; beno</i>	beş	<i>panj</i>
belli	<i>beli</i>	beşinci	<i>panjin</i>
bellirsizlik	<i>nebeliyey</i>	beştaş oyunu	<i>elo; panj'siyek</i>
bembeyaz	<i>sımsıpe; sıpsıpe; çıx sıpe</i>	beton	<i>beton</i>
ben	<i>ez, mı</i>	beton kalıbı	<i>qalibê betoni</i>
ben (tende bulunan)	<i>beng</i>	bey	<i>beg</i>
ben (yüzde çıkan etli)	<i>maşık₂</i>	beyaz	<i>sıpe</i>
bence	<i>mırêki; mı het</i>	beyaz keten	<i>xase</i>
bencil	<i>xodbin; xozan</i>	beyazımsı	<i>sıploç</i>
bencillik	<i>xodbiney; xozaney</i>	beyazımtırak	<i>gewrek₂; sıploçın</i>
benimseme	<i>qebûl</i>	beyin	<i>mezg</i>
beniz	<i>bengz</i>	beylik	<i>begey</i>
benli	<i>bengin</i>	beysbol	<i>maqe; qoqo; qoza</i>
benlik	<i>eza kı eza</i>	beytullah	<i>beytûllah</i>
bent kapağı	<i>gever</i>	beyzade	<i>begza</i>
benzeme	<i>teşef</i>	bez süzgeç	<i>perzûn</i>
benzemek	<i>mendayış; cı mendiş; şebeyayış; teşef biyayış</i>	bezdirmek	<i>zerri cı ra verdayış</i>
benzemek (birbirine)	<i>pê şiyayış</i>	bezgin	<i>zexel₁</i>
benzer	<i>pêmendey; pêmende/i; zey pê</i>	bezginlik ifadesi	<i>illela</i>
benzer duruma gelmek	<i>zey pê biyayış</i>	bezirgan	<i>bezirgan</i>
benzer duruma getirmek	<i>zey pê kerdış</i>	bezmek	<i>zerri cı ra mendiş</i>
benzeşme	<i>pê mendış</i>	bıçak	<i>kardi</i>
benzeşmek	<i>cı şiyayış; zebiyayış</i>	- sapsız küçük bıçak	<i>gazling</i>
benzetmek	<i>şebeynayış; teşef kerdış</i>	bıçkı (büyük)	<i>xızar</i>
benzi solmak	<i>bengz eştış</i>	bıçkıcı	<i>xızardar</i>
benzin	<i>benzin</i>	bıldırcın	<i>zerkew</i>
benzinci	<i>benzindar</i>	bingıldamak	<i>piro şaneyayış</i>
beraber	<i>piya</i>	birakan	<i>vıradayox</i>
beraber kalmak	<i>piya mendış</i>	birakılmak	<i>terneyayış; verdeyayış; vıradeyayış</i>
beraber olmak	<i>cıya biyayış₂</i>	birakılmak (yere)	<i>roneyayış</i>
berabere bırakmak (oyunda)	<i>têvero kerdış</i>	birakmak	<i>ternayış; verdayış; vıradayış</i>
berabere kalma	<i>têvero</i>	birakmak (yere)	<i>ronayış</i>
berabere kalmak (oyunda)	<i>têvero biyayış</i>	bıyık	<i>zimbêli</i>
beraberinde	<i>tede; tey₂</i>	bıyıklı	<i>zimbêlin</i>
beraberinde gezmek	<i>pa geyrayış</i>	bızbiz	<i>sıbıka neqera; şıfta neqera</i>
berat	<i>berat</i>	bızır	<i>gılık</i>
berbat etmek	<i>hilû herminayış</i>	biber	<i>isot</i>
berber	<i>taşttox</i>	biber acısı (çok acı biber için)	<i>zerewi</i>
berberlik	<i>taşttoxey</i>	biber çorbası	<i>isotawi</i>
berdel	<i>berdêl</i>	biber salçası	<i>awa isoti</i>
berdoş	<i>berdoş₂</i>	biberli	<i>isotın</i>
bereket	<i>berke</i>	biçilmek	<i>çineyayış</i>
bereketli	<i>berkeyın</i>	biçilmek (kumaş için)	<i>fesilyayış</i>
beri (-dan beri)	<i>zekı</i>	biçilmemiş	<i>bêfesal</i>
berrak	<i>zelal₂</i>	biçilmiş (örn. ot)	<i>çinaye/i</i>
berraklaştıran	<i>zelalker</i>	biçim (tahıl için)	<i>pali</i>
bertaraf	<i>hetê ser</i>	biçimine getirmek	<i>fesal ro cı ardış</i>
bertaraf etmek	<i>gırweyê kerdış; hetê ser kerdış</i>	biçimsiz	<i>bêfesal</i>
bertaraf olmak	<i>hetê ser biyayış</i>	biçki	<i>fesal</i>
besleme	<i>wari</i>	biçme zamanı	<i>pali</i>
besleyen	<i>warikerdox</i>	biçmek (kumaşı)	<i>fesılınayış</i>
besli	<i>warikerde/i</i>	biçmek (ot vb.)	<i>çinayış</i>
		biçmek (tahıl için)	<i>pali kerdış</i>

bildiği halde konuşmayan *kone*
 bildirilmek *weseyneyayış*
 bileğin yerinden çıkması *xırtıki biyayış*
 bilek *qırık₁*
 bilemek *sawıtış*
 bilen *zanayox*
 bilenmek *sawiyayış*
 bilerek *qesti; zanayen ra*
 bilezik *bazın*
 bilge *aqıldar*
 bilgelik *aqıldarey*
 bilgi *hêr û bêr; mahlimat*
 bilgi aramak (ansiklopedi, internet gibi) *pede weynayış*
 bilgisi olmak *ilm pey biyayış*
 bilincinde olmak *ilmdar*
 bilinç *vir*
 bilinçlendiren *ayakerdax*
 bilinçlendirmek *aya kerdış*
 bilinçlenmek *aya biyayış*
 bilinçli *aya; zanaye/i*
 bilinçli olarak *zanayen ra*
 bilmece *merrtali*
 bilmek *zanayış*
 bilmeyen *nêzanaye/i*
 bilmezlikten gelmek *xo nêzanayen ro dayış*
 bilye *gule₁*
 bilyelerin sürtünmesiyle çıkan ses *şeqi*
 bin *hezar*
 bina *bina*
 bindirmek (ata, eşeğe vb.) *nışaynayış*
 binici *cınıştax*
 binişmek *pê niştış*
 binmek *nıştış; cı niştış*
 bir an önce *keybo; vistêra*
 bir anda *jûfın dı*
 bir arada tutmak *pêya vındarnayış*
 bir araya gelmek *pê kewtış; pêser amayış*
 bir araya getirmek *pêser ardış; pêser arêdayış*
 bir araya toplanmak *pêser arêbiyayış*
 bir (d.) *jû*
 bir (e.) *jew*
 bir daha *fına*
 bir defa *jûfın*
 bir gün *rojê*
 bir kaç *çendê*
 bir kaç defa *çendê*
 bir kere *derê*
 bir kerecik *derikê*
 bir kerede *jûfın dı*
 bir kısım insan *taynpıra*
 bir ölçüde *qerardı*
 bir seneliğine *serrêna*
 bir şey *çiyek; teva*
 bir yercik *cakê*
 bir yöne doğru *jewser*

bir zamanlar *rojê*
 birader *bıra*
 biraz *piranê; tayn₂*
 biraz daha *tayna*
 biraz önce *gamıka verên*
 biraz sonra *solıxna*
 birazcık *'hebekê; henqerek*
 birazdan *gamna; vistekna*
 birbirinden *têra₂; pêra, cêra*
 birbirine/birbirini *pê; tê; jewmbini; pêjewmbini;*
 birbirine doğru getirmek *vera pê ardış*
 birbirine düşürmek *qırxın miyan finayış; pêyo vıradayış*
 birbirine sarılmak (bitki) *pêro pırêsiyayış*
 birbirine sokulma (koyunlar için) *weleng₂*
 birbirine ters *takêş*
 birbirine yapıştırmak *pêro diskınayış*
 birbirini sevmek *pê sinayış*
 birbirinin yerine saymak *pêvero kerdış*
 birbiriyle *pêya*
 birbiriyle idare etmek *piya pê kerdış*
 birden *finê ra*
 birden çığlık atmak *qışti pıro gunayış*
 birdenbire *finêdı*
 birdirbir oyunu *çekçek û zım*
 bire bir *jew û jewiya*
 birer birer *jew bı jew*
 biricik (dişi için) *jûten; zık*
 biricik (erkek için) *jewten*
 birikim *arêdaye*
 birikinti *arêbiyaney*
 birikinti (su) *pından*
 birikintiden sıçrayan miktar *çirtık₁*
 birikmek *arêbiyayış*
 biriktirmek *pê finayış; pêser ardış*
 birinci *pêşik; verneyın*
 birinin yerine *vera cı*
 birkaç *dirê*
 birkaç kuşak gerisi *pirbab₂*
 birleşik *jewbiyaye/i; jûbiyaye/i; piyabeste/i; piyabestin*
 birleşme *jûbiyayen*
 birleşmek *jew biyayış; jû biyayış; xo pêya nayış*
 birleştirmek *jew kerdış; jû kerdış*
 birli *jewın; jûyın*
 birlik *jewbiyayen; jûbiyayen; piya*
 birlikçi *piyadar*
 birlikte *piya*
 bisküvit *piskût*
 bit *ıspij*
 bit yumurtası *nûtık*
 bitik *qediyaye/i*
 bitiren *qedinayox*
 bitirilmek *qedineyayış*

bitirmek *qedinayış*
bitişik *pêya; pênesıbiyaye/i; pêyabiyye/i*
bitişmek *nesıbyayış*
bitişmiş olan *nesıbyaye/i*
bitiştirmek *piro bestış; nesıbnayış*
bitki *vaş*
bitki tohumluğu *nerı; nêrik*
bitkin *qediyaye/i*
bitlenmek *ıspiji ser kewtiş*
bitli *ıspijin*
bitmek *qediyayış*
bitpazarı *ıspayır*
biz *ma₂*
biz (alet) *dırewti; zaqot*
bizzat *bıxo*
bocalamak *têyo geyrayış*
boğa (hayvan için) *boxe*
boğasamak (inek için) *dewar ameyayış*
boğaya çekmek *gadayış*
boğaz *qır₁*
- dar ve derin boğaz *ballan*
boğmaca *henqut*
boğmaca (ağır derecede) *xıla xutık*
boğmak (birisi tarafından) *fetısnayış*
boğmak (suda) *henqınayış*
boğulmak *fetısyayış*
boğulmak (suda) *henqıyayış*
boğulur gibi ses çıkarmak *pıxayış*
boğuşmak *pê lox kerdış*
bohça *boxça*
bohça (büyük) *saban*
bok *gi*
bok böceği *golal*
boklu *giyin*
bokluk *giyiney*
bomboş *veng û varit*
boncuk *mûra; mûrek*
boranı *bewrani*
borç *deyn*
borçlandırmak *deyndar kerdış*
borçlanmak *deyndar biyayış*
borçlu *deyndar*
border *mûndık*
borsa *aresa*
boru *bori*
bostan yastığı *mısala*
boş *betall; 'eware; veng₂*
- bomboş *veng û varit*
boş bal peteği *şemay*
boş boğaz *fekbelas*
boş koza *xasık*
boş laflar *qısey vengi*
boşamak *verdayış*
boşamak (kadın veya erkek için) *ternayış*
boşanmak *terneyayış; pê verdayış*

boşboğaz *gavılgez*
boşluk *vengey*
boşuna *hewaki; xokava; tinê*
bot *potin*
boy *beşn; lem*
boy derinliği (su içinde) *qam*
boy ölçüşmek *pêver amayış*
boy pos *beşn û bal*
boya *qediyyax*
boyalı *boyaxın*
boydan boya *seranser*
boy lu *beşnin*
boy lu pos lu *qelefatın*
boy nu bükük *mıl namite/i*
boy nu bükülmek *mıl ver kewtiş*
boynun ön kısmı *qır₁*
boynuna geçirmek *mılo kerdış*
boynuna takmak *mıla kerdış*
boynuz *ıstre; qonç*
boynuz lu *ıstreyin*
boynuz su z *kol*
boy un *mıl; viye*
boy un a *derganey ser*
boy un ca *vero*
boy un ca gitmek (yol cadde gibi) *piro şıyayış*
boy un du ru k *nire*
boy un du ru k altına almak *nire ro dayış*
bo z kır *gema wışk*
bo za ra k kokutmak *cılq kerdış*
bo z gun *rem*
bo z gun a uğramak *rem piro gunayış; xılt dekewtiş*
bo z gun a uğratmak *rem piro dayış; xılt defınayış*
bo z mak *'herminayış*
- ta ma men bo z mak *hılû herminayış*
bo z mak (bilinçli olarak) *sahtınayış*
bo z mak (bir işi) *gi dekerdiş*
bo z mak (özellikle aletler için) *xerpınayış*
bo z mak (süt için) *qesnayış₁*
bo z mak (yemek için) *kıskısnayış*
bo zu k *sahtıyaye/i; xerpiyaye/i*
bo zu k at mos fer *mij*
bo zu k luk (yumurta için) *cılqey*
bo zu la ra k kokmak *cılq biyayış*
bo zu la ra k kokmuş (yumurta için) *cılq*
bo zu l mak *'hermiyayış; sahtıyayış*
bo zu l mak (aletler için) *xerpiyayış*
bo zu l mak (yemek için) *kıskısyayış*
bo zu ş mak *pê 'hermiyayış*
bo zu ş mak (birbirıyla) *pêro 'hermiyayış*
bö bre k *velkek*
bö bü rlendirmek *wesıbneyayış*
bö bü rl enmek *wesbê xo dayış*
bö cek *moz*
bö cek ağı örmek *piriki girêdayış*

böcek ağları	<i>piriki</i>	bulanık	<i>lêl</i>
böğür (tip)	<i>kalek</i>	bulanıkça	<i>mızxele</i>
böğürmek	<i>orin kerdış; qorayış</i>	bulanmak	<i>qelbiyayış₂</i>
böğürmek (boğa)	<i>bûrrayış</i>	bulanmak (su)	<i>lêl biyayış</i>
böğürtmek (deve, ayı için)	<i>billbillyayış</i>	bulantı	<i>vırıte</i>
böğürtlen ağacı	<i>da'hl</i>	bulaşıcı	<i>pêravêrdi</i>
böğürtlen dutu	<i>tûwa da'hl</i>	bulaşık	<i>fıraqê leymini</i>
bölge	<i>mentiqe; semt</i>	bulaşık suyu	<i>fıraqşû</i>
bölme; bölüm	<i>bara</i>	bulaşmak	<i>xo po kerdış; pıro pêşiyayış</i>
bölü	<i>bara</i>	bulaşmak (bir işe)	<i>xoyo pıstış</i>
bölücü	<i>abırrnayox</i>	bulaştırmak	<i>po verdayış</i>
bölücülük	<i>abırrnayın</i>	bulgur	<i>bırxul</i>
bölüm	<i>heti</i>	bulgur pilavı	<i>bırxul</i>
bölüm (tarlada)	<i>sede</i>	- domatesli bulgur pilavı	<i>bırxulşamık</i>
bölünmek	<i>bara biyayış</i>	bulmak	<i>vinayış/diyayış</i>
bölüşme	<i>texsim</i>	bulmaya çalışmak	<i>doş kerdış</i>
bölüşmek	<i>bara kerdış</i>	bulundurmak	<i>xo dı çarnayış; peyda kerdış</i>
bölüştürmek	<i>texsim kerdış</i>	bulunma	<i>peyda</i>
börek	<i>kılor</i>	bulunmak	<i>peyda biyayış; vineyayış</i>
börülce	<i>lobas</i>	buluş	<i>vinayen/diyayen</i>
böyle	<i>ewına; wına</i>	buluşmak	<i>pê vinayış</i>
böylece	<i>cokêra</i>	buluşmak (kadın erkek gizli gizli)	<i>pêdı vajıyıyış</i>
bravo!	<i>aferim</i>	bulut	<i>hewr</i>
bu (d.)	<i>na</i>	bulutlaşmak	<i>hewr ra amayış</i>
bu (e.)	<i>no</i>	bulutlu	<i>hewrayı</i>
bu gece	<i>emşo</i>	bum!	<i>gurm</i>
bu günlük	<i>ewro roj</i>	bunak	<i>qerfiyaye/i</i>
bu kez	<i>naqor</i>	bunalmak (sıcaktan)	<i>delêlyayış</i>
bu sene	<i>emserr</i>	bunaltıcı	<i>dengker</i>
bu taraf	<i>naşt; nokız</i>	bunaltmak	<i>delêlnayış; deng kerdış</i>
bu tarafa	<i>ewına</i>	bunamak	<i>qerfiyayış</i>
bu tarafa itmek	<i>wına ra dayış</i>	bunamış	<i>qerfiyaye/i</i>
bu taraftan	<i>nata</i>	bunca	<i>'henday</i>
bu yıldan itibaren	<i>emserr vera</i>	bundan böyle	<i>ewra tepya</i>
bucak	<i>na'hye</i>	bundan dolayı	<i>qandê coy</i>
budak	<i>xılfe</i>	bundan sonra	<i>naya tepya</i>
budamak	<i>pûr kerdış; qot kerdış; roterdış; 'emırnayış</i>	bunlar	<i>nê₁</i>
budanmak	<i>pûr biyayış; qot biyayış</i>	bununla ilgili	<i>nay ser ra</i>
bugün	<i>ewro₂</i>	bura	<i>ta₃; tiya₁</i>
bugünden itibaren	<i>ewra tepya</i>	buracık	<i>tiyaka</i>
bugünkü	<i>ewroyên</i>	burada	<i>tiya dı</i>
bugünlük	<i>ewroyên</i>	buralar	<i>etiyayey</i>
buğday	<i>xele</i>	burası	<i>tiya₁; ita; etiya</i>
buhar	<i>pıx₁</i>	burdaki	<i>tiyayên; etiyayên</i>
buharlaşmak (aşırı derecede)	<i>pıx ser kewtış</i>	burgaç	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>
buharlaştırmak	<i>pıx ser finayış</i>	burkma	<i>tadayen</i>
buharlı	<i>pıxın</i>	burkmak	<i>tadayış</i>
bukalemun	<i>kertosi; qumqumık</i>	burkulmak	<i>tadeyayış</i>
buket	<i>desta</i>	burmak	<i>tadayış</i>
bulamaç	<i>pılol</i>	burnu havada	<i>pirnikberz</i>
bulamaçlı	<i>pılolın</i>	burnunu temizlemek	<i>'tın kerdış</i>
bulamak	<i>mıloqnayış; mıloqyayış</i>	burulmak	<i>tadeyayış</i>
bulandırıcı	<i>virteyên</i>	burun (insanlarda)	<i>zıncı</i>
bulandırmak	<i>qelbinayış₂</i>	burun (ve ağzı, hayvanlarda)	<i>pirnik</i>
bulandırmak (suyu)	<i>lêl kerdış</i>	burun çeken kişi (aşırı derecede)	<i>fışko₁</i>

burun çevirmek *pirnrik tadayış*
 burun kemiği *estûneka zıncı*
 buruşmak (ellerin su içinde) *piriki biyayış*
 buruşturmak *çingiznayış*
 buruşuk *çingizyaye/i; çingizyayış*
 buruşukluk *çingizi*
 but (hayvanlarda) *paliste*
 but (insanlarda) *golım*
 buyruk *ferman*
 buz *cemed*
 buz sarkığı *çañçûlık; çemçilik*
 buzağı *golık*
 buzhane *cemedxane*
 buzkıran *cemedşiktox*
 buzlu *cemedin*
 büfe *bife*
 bükerek koparmak *qırfnayış*
 bükmek *tadayış*
 bükülmek *tadeyayış*

bükük (boynu) *milnamite/i*
 bülbül kuşu *bilbil*
 büro *biro₂*
 bürünmek *pa geyrayış*
 büsbüyük *peleng*
 bütçe *tase*
 bütün *bitim*
 bütün mal varlığı *pergale₂*
 bütünlük *bitimey*
 büve *moz*
 büyü *tilisım*
 büyü (dini inançtan gelir) *arşûn₂*
 büyücü *arşûnker; nûşteker*
 büyük *gırd*
 büyük (daha) *gırdêri*
 büyük (yaşça) *pil₁*
 büyük mideli (mec.) *vêregırd*
 büyüklük *gırdey; piley*
 büyüme *telq*

C - c

cacık *cacix*
 cadde *cahde; zabiq*
 cadı *ca'hdû; ca'hdûkar; 'ecûze; perperû; pir'hebok*
 cahil *cayıl; nêzanaye/i*
 cahillik *cayiley*
 caiz *cayız*
 caka *çalım*
 çalı *çarr*
 çalı bağı *derze*
 cam *cam*
 cam parçaları *cılxe*
 cambazhane *cambazxane*
 camcı *camdar*
 camdan yapılı *cinciqêñ*
 camız *camûs*
 cami *cami*
 camlı *camın*
 camlı bilye *cinciq*
 camsı *came*
 can *gan*
 can acısı *zerrbet*
 can çekişmek *gani ver dı biyayış*
 can sağlığı *ganweşey*
 can vermek *gan dayış*
 cana kıyıcı *bêaman*
 cana yakın *şirin*
 canavar *cınawır*
 canavarca *cınawırki*
 canavarlık *cınawırey*

canına değmek *mıraz pıro biyayış*
 canına kıymak *gandê xo ver amayış*
 canını feda etmek *gandê xo ver amayış*
 canı *kıştox*
 cankurtaran *ganreynayox*
 canlandırıcı *gandefinayox*
 canlı *gane*
 canlı varlık *rı'hber*
 cansız *bêgan*
 cart *cırt*
 casus *casûs*
 casusluk *casûsey*
 caydırmak *fekviradayen dayış; ser dı finayış*
 caydırtmak *ser dı dayış*
 caymak *fek vıradayış*
 Cebrail *Cebrail*
 cefa *cefa*
 cefakâr *cefakar*
 cehalet *cayiley*
 cehennem *ca'hnim*
 cehennemlik *ca'hnimi*
 ceket *çakêt; sitre*
 ceketli *çakêtin; sitreyin*
 cellat *cellat*
 cemaat *cemat; sêlig*
 cemre *koz₁*
 cenetlik *cineti*
 cenin *ber₃*
 cennet *cinet*

cep	<i>tûnik</i>	cin çarpmak (cinlerin öfkesiyle)	<i>vay cinıka</i>
cep bıçağı	<i>gazling</i>		<i>pıro gunayış</i>
cephane	<i>cepmane; tıfıngxane</i>	cin çarpması	<i>şelpe kewtış; şelpe pıro dayış;</i>
cephne	<i>cepe</i>	cin çarpmışa dönmek	<i>cını kewtış</i>
cepli	<i>tûnikın</i>	cinci	<i>cındar</i>
cereyan	<i>ceyran</i>	cincilik	<i>cındarey</i>
cereyan çarpmak	<i>ceyran pıro dayış</i>	cinlenmek	<i>cını kewtış</i>
cesaret	<i>çeç₃; zerri</i>	cinli	<i>cının</i>
cesaret eden	<i>zerrikerdox</i>	cinnet geçirmek	<i>gûni çıma vera geyrayış</i>
cesaret etmek	<i>awtayış; wetardış; zerri</i>	cins	<i>cısn</i>
	<i>kerdış</i>	- en iyi cins	<i>'heke</i>
cesaret olmak (birinde)	<i>zerri tey biyayış</i>	cinsel gücü fazla olan	<i>'heseri</i>
cesareti olmak	<i>çeç tey biyayış</i>	cinsellik içeren küfür	<i>aygaye</i>
cesaretlendirmek	<i>zerri cı dayış</i>	cinsli	<i>cısnın</i>
cesaretlendirmek (birbirlerini)	<i>zerri pê dayış</i>	cip	<i>cip</i>
cesaretlenmek	<i>zerri girotış</i>	cirit	<i>cirit</i>
cesaretli olmak	<i>zerri biyayış</i>	ciritçi	<i>ciritdar</i>
ceset	<i>meyit</i>	civata	<i>bırxu</i>
cesur	<i>cesûr; keleş</i>	civciv	<i>leyr; cûli</i>
cevap	<i>cûab</i>	civciv sesi	<i>wıç-wıç</i>
cevap veren	<i>cûabkar</i>	civcivlerin ötmesi	<i>wıçayış</i>
ceviz	<i>goz</i>	coğrafya	<i>mentiqe</i>
ceviz ağacı	<i>gozêr₂</i>	cop	<i>zop</i>
ceviz içi	<i>kankıl</i>	coşku	<i>kel₂; kêf</i>
ceviz kabuğu	<i>gozla; pûçle</i>	coşkuca	<i>kêfi</i>
ceylan	<i>xezal₂</i>	coşkulandırmak	<i>kêf cı dayış</i>
ceza	<i>ceza</i>	coşkulu	<i>kêfın</i>
cezalı	<i>cezayın</i>	coşmak	<i>kêf kerdış</i>
cılız	<i>xırêzın</i>	cömert	<i>comırd</i>
cimbız	<i>qısxancı</i>	cömertlik	<i>comırdey</i>
cıvık	<i>awkın</i>	cuma	<i>êne</i>
cıvık çamur	<i>'lepûçiki</i>	cumartesi	<i>peyêne; şeme</i>
cıvık dışkı	<i>vırrık; vırrıkın</i>	cumbul cumbul	<i>cılq-cılq</i>
cıvıtma	<i>pizkane</i>	cumbuldamak	<i>cılqıyayış</i>
cıyıklama	<i>şir-şir</i>	cumbuldatmak	<i>cılqnayış</i>
cızırdamak		cup sesi	<i>çellpi</i>
(pişmekte olan kebab vb.)	<i>cızayış</i>	curcuna	<i>çilopilo; qilopoto</i>
cibinlik	<i>cımdırık</i>	cüce	<i>cûrre; kın; xırnik₁</i>
ciddiyet	<i>nezeri itibar; seperr</i>	cücemsı	<i>kınık</i>
ciğer	<i>qeseba</i>	cücük (ot için)	<i>liz</i>
ciğer çorbası	<i>yaxni</i>	cümbüş	<i>cumbıs</i>
cihat	<i>cihad</i>	cümle	<i>qıserêz</i>
cila	<i>cile; cû</i>	cünüp	<i>cinabet; 'heram</i>
cilalı	<i>cûyın</i>	cünüplük	<i>cınabetey; 'heramey</i>
cilve	<i>laki</i>	cüppe	<i>cibe</i>
cilveleşmek	<i>pêya laki kerdış</i>	cüret göstermek	<i>awtayış; wetardış</i>
cilveli	<i>lakin</i>	cüsseli, iri yarı (insan için)	<i>depe</i>
cimcime	<i>şûtik</i>	cüsseli olan	<i>qerese</i>
cimri	<i>çikos; çımteng; destgirote/i</i>	cüvek	<i>belalık</i>
cimrilik	<i>çıkosey; çımtenganey</i>	cüz	<i>cız</i>
cin	<i>cınık</i>	cüzdan	<i>cızdan</i>

Ç - ç

çaba	<i>qeyret; têtogeyrayen</i>	çalkalanmak	<i>taşûyayış</i>
çaba göstermek	<i>têtô çarnayış</i>	çalmak (hırsızlık)	<i>tırtıtış</i>
çabalamak	<i>ta geyrayış; têtô geyrayış</i>	çalmak (müzik için)	<i>cenayış</i>
çabalanmak	<i>têtô geyreyayış</i>	çam	<i>kaj</i>
çabucak	<i>hıma</i>	çam ağacı	<i>kajêr</i>
çabuk	<i>lez₁; rew</i>	çam ağacı çeşidi	<i>hors; merx</i>
çabuk gelişen	<i>sıltani</i>	çamaşır	<i>çına</i>
çabukluk	<i>rewkên</i>	çamaşır yıkama işi	<i>robar</i>
çabul	<i>yaxme₁</i>	çamaşır yıkama zamanı	<i>robari</i>
çadır	<i>kom₁; xeym</i>	çamaşırhane	<i>keraşo</i>
çadırın yan tarafı	<i>êşi</i>	çamur	<i>çamır; 'linci</i>
çağ	<i>deme; dewran</i>	çamurlu	<i>'lincın</i>
çağıldama	<i>çerp</i>	çamurlu su	<i>xo'linci</i>
çağıldamak	<i>çerpi kerdış; şerpi kerdış</i>	çan	<i>cangoz</i>
çağıltılı	<i>şerpiyin</i>	çanak	<i>çanax</i>
çağırmak	<i>veyndayış</i>	çanakcık	<i>kodik</i>
- içten bağırıp çağırmak	<i>cirayış</i>	çangır çingır	<i>teq û req</i>
çağırtmak	<i>veyndayen dayış; veyndnayış</i>	çanta	<i>tewre</i>
çağrı	<i>veyndayen</i>	çapa	<i>zengen</i>
çağrıştırma	<i>teşef</i>	çapak (gözdeki)	<i>pılısk</i>
çağrıştırmak	<i>sibêti dayış</i>	çapaklı	<i>pılıskın</i>
çakal	<i>çeqel; wawık</i>	çapkın erkek	<i>zampara</i>
çakala	<i>firing</i>	çapraz	<i>çeprast</i>
çakı	<i>gazling; kardiz</i>	çapul	<i>talan</i>
çakıl	<i>çaxıl</i>	çapulcu	<i>talanker</i>
çakıldak	<i>şaqłori</i>	çardak	<i>hercale; kûm</i>
çakıldatmak	<i>çeqnayış; şeqi kerden dayış</i>	çaresiz	<i>bêçare; neçar</i>
çakıllı	<i>çaxılın</i>	çarık	<i>xamiki</i>
çakıllı yer	<i>çaxıle</i>	çark	<i>çerx</i>
çakılmak	<i>çikiyayış₂; repisyayış;</i> <i>sepiryayış; şerbetiyayış</i>	çarkçı	<i>çerxwan</i>
çakıltı	<i>çeqi</i>	çarklı	<i>çerxin</i>
çakır (göz rengi)	<i>zeng₂</i>	çarmıh	<i>çarmix</i>
çakır gözlü	<i>çımzeng</i>	çarpıcı	<i>sert</i>
çakışmak	<i>pêro amayış</i>	çarpık	<i>çewt</i>
çakmak	<i>cı finayış</i>	çarpılmak (dini)	<i>cı şaneyayış</i>
çakmak (ateşi veren)	<i>adırge</i>	çarpışmak	<i>pêro amayış</i>
çakmak taşı	<i>adır'si</i>	çarpıştırmak	<i>pêro ardış</i>
çakur çukur	<i>çeq-çeq</i>	çarpmak	<i>piro amayış; piro ardış; pa koyayış</i>
çaldırmak	<i>koynayış</i>	çarpmak (birbirine)	<i>pêya koyayış</i>
çalgıcı	<i>xelife₁</i>	çarpmak (dini)	<i>cı şanayış</i>
çalılık kümeleri	<i>birrik</i>	çarpmak (kalp için)	<i>çırpayış; erziyayış</i>
çalım yapmak (kadın çalımı)	<i>fişt fişt kerdış</i>	çarptırmak	<i>çırpnayış; pa koynayış</i>
çalınmak	<i>tıryayış</i>	çarşaf	<i>çarçef</i>
çalınmak (kapı vb.)	<i>koyayış</i>	çarşafılı	<i>çarçefin</i>
çalıntı	<i>tırte/i</i>	çarşamba	<i>çarşeme</i>
çalışan	<i>girweyayox</i>	çarşı	<i>çarşû</i>
çalışmak	<i>girweyayış; xeftiyayış</i>	çatal (iki parmaklı)	<i>digoşî</i>
çalıştırmak	<i>girweynayış; xeftinayış</i>	çatal (iki uçlu)	<i>pal₁</i>
çalıya takılmak	<i>kelem cı kewtış</i>	çatal kaşığı	<i>koçıka goşın</i>
çalkalamak	<i>taşûtış</i>	çatallı	<i>digoşın</i>
çalkalamak (kabı su ile vb.)	<i>taçarnayış</i>	çatı	<i>serê bani</i>

çatı oluğu	<i>qasnaxê aw</i>	çepiç	<i>tışk; çewre</i>
çatır çatır	<i>qırç-qırç</i>	çerçeve	<i>çarçefe</i>
çatırdamak	<i>qırçayış</i>	çerçi	<i>çerçi; 'etar</i>
çatırdatmak	<i>qırçnayış</i>	çerwiş	<i>çewr₁; çıqırıq; çızırıq; qaxırdaxi</i>
çatırtı	<i>pıt-pıt; qırçi</i>	çeşit	<i>babet</i>
çatışmak	<i>pêya koyayış</i>	çeşitli	<i>babetin</i>
çatki	<i>hereki</i>	çeşme	<i>ını</i>
çatlak	<i>qelaş; teqaye/i</i>	çete	<i>qol₂</i>
çatlamak	<i>teqayış</i>	çetin	<i>çetin</i>
çatlamak (soğuktan deri için) <i>terkiyayış</i>		çetinlik	<i>çetiney</i>
çatlatılan	<i>teqnaye/i</i>	çevik	<i>çapık</i>
çatlatmak	<i>teqnayış</i>	çevirmek	<i>tadeyayış</i>
çavuş kuşu	<i>diksilêman</i>	çevirmek	<i>çarnayış; çerx kerdış; tadayış</i>
çay	<i>çay</i>	çevirmek (geri)	<i>açarnayış</i>
çay (akarsu)	<i>la₂</i>	çevirmen	<i>açarnayox</i>
çay evi	<i>çayxane</i>	çevre	<i>çorşme; dorme; pıramûd</i>
çaydanlık	<i>çaydan</i>	çevrede dolaşmak	<i>çorşme geyrayış</i>
çayhanecilik	<i>çayxaneyin</i>	çevreleyen	<i>çorşmegêr</i>
çaylak	<i>dikê verdê la; ibê verdê la; ibla</i>	çevresinde dönme işi	<i>çivran(i)</i>
çefye	<i>çefi</i>	çevrili yer	<i>qasnax</i>
çekici	<i>antox</i>	çevrilmek	<i>çarneyayış</i>
çekiç	<i>çakûç</i>	çeyiz	<i>cêz</i>
çekik	<i>ante/i</i>	çeyrek	<i>çêreg; kert; nimorib</i>
çekik gözlü	<i>çimveriste/i</i>	çeyrek (tahılda)	<i>qerat</i>
çekiliş	<i>anten</i>	çıban	<i>qınor</i>
çekilmek	<i>ancıyayış</i>	çiftçilik	<i>çitêrey</i>
çekingen	<i>ancıyayox; ragırotox; şermok</i>	çiftkafa	<i>dıserre</i>
çekinmek	<i>ancıyayış; ragırotış₁</i>	çiğ	<i>vewrrêş</i>
çekirdek	<i>berze</i>	çığır	<i>çixır</i>
çekirdek içi	<i>dendık</i>	çığırından çıkmış	<i>bitırr</i>
çekirdekli	<i>berzeyin</i>	çığlık	<i>fixan; qır-wır; zırrinçi</i>
çekirge	<i>mele₂</i>	çığlık atmak	<i>fixan kerdış; zırrinçayış</i>
çekiş, çekim	<i>anten</i>	çığlık atmak (can acısından)	<i>qıştayış</i>
çekiştirme	<i>cırêanten</i>	çığlık (kuş, karga)	<i>qıjayış</i>
çekiştirmek	<i>cı rê antış; ling ro dayış; qeybet kerdış</i>	çığlık sesi	<i>qij-qij</i>
çekmece	<i>dexil</i>	çıkarmak	<i>vetış</i>
çekmek	<i>antış</i>	çıkarmak (birbirinin içinden)	<i>cêyo vetış</i>
çekmek (tokat)	<i>pıra antış</i>	çıkarmak (çekerek)	<i>dereynayış</i>
çektirmek	<i>anten dayış</i>	çıkar yol	<i>çare₂</i>
çekül	<i>gogo</i>	çıkık	<i>vete/i</i>
çelik	<i>polat</i>	çıkıntı	<i>deye₂; kertûg</i>
çelik çomak oyunu	<i>gelgek; tûl</i>	çıkıntılı	<i>kert kort</i>
çelik (odun)	<i>serrpûne</i>	çıkış	<i>vıjyayen</i>
çelimsiz	<i>zıbıdı</i>	çıkış (yukarıya)	<i>amver</i>
çelme	<i>palek</i>	çıkma	<i>vıjyayen</i>
çelme takmak	<i>ling ver eştış</i>	çıkmaq	<i>vıjyayış</i>
çeltik	<i>çeltûg</i>	çıkırık	<i>dolap</i>
çember	<i>çember; goverik; guvırık; helqa; qasnax</i>	çıldırmaq	<i>têmiyan ro dayış</i>
çene	<i>çenge; 'henik</i>	çılgın	<i>xint</i>
çengel	<i>çanqal</i>	çın çın	<i>çing</i>
çengelli iğne	<i>filtekan</i>	çınar ağacı	<i>çınayêr</i>
çentik	<i>kertek</i>	çingil	<i>cirre</i>
çentikli	<i>kertekin</i>	çingirak	<i>zingılık; zeng</i>
çepeçevre	<i>hawırdor</i>	çınlamak	<i>çiringayış; çingayış; zingayış</i>
		çınlatmaq	<i>çiringnayış</i>
		çıpıl!	<i>çellp</i>

çıplak	<i>rût</i>	çinko	<i>çingo</i>
çıplak (tamamen)	<i>vıran</i>	çiriş	<i>şirêz</i>
çırak	<i>sagirt; çirag</i>	çirkin (güzelliğin karşıtı)	' <i>ar</i>
çıraklık	<i>çiragey; sagirtey</i>	çirkinlik	' <i>arey</i>
çiril çıplak	<i>virt û vıran</i>	çiroz	<i>rûto</i>
çırpı	<i>çarr</i>	çise	<i>pişk</i>
çırpılmak	<i>çelqıyayış</i>	çiselemek (yağmur)	<i>werdı werdı varayış</i>
çırpındırmak	<i>pirrızınayış</i>	çiş	<i>mizi</i>
çırpınmak	<i>pirrızıyayış</i>	çişli	<i>mızın</i>
çırpmak	<i>çelqınayış</i>	çit	<i>perzin</i>
çıt	<i>çıt</i>	çit sarmaşığı	<i>lepırêsik; pêçek</i>
çıt!	<i>qurp₁</i>	çitmek	<i>vawıtış</i>
çıta	<i>çalig; tivil</i>	çivi	<i>mêx</i>
çıtçıt	<i>patpat</i>	çizilen sınır (oyunda)	' <i>hêl</i>
çıtlama	<i>qurpi</i>	çivili	<i>mêxin</i>
çıtlamak	<i>qurpiyayış</i>	çizgi	<i>çixiz; dexaz</i>
çıtlatmak	<i>qurpinayış</i>	çizgi (derin)	<i>xet₂</i>
çıtrık	<i>çıqık</i>	çizgili	<i>xetekın; xetın</i>
çıyan	<i>şanekê marri</i>	çizik	<i>dexazık</i>
çiçek	<i>vılık</i>	çizilmek	<i>dexazık cı kewtış</i>
çiçek bahçesi	<i>bostan</i>	çizme	<i>cizme</i>
çiçek soğanı	<i>lûz</i>	çizmek	<i>çixizi kerdış; dexazık kerdış</i>
çiçekten yeni çıkan sebze	<i>bacıc</i>	çoban	<i>şıwane</i>
çift (pantolon, ayakkabı)	<i>cıta</i>	- sığır çobanı	<i>gawan</i>
çift (sürüm)	<i>cıt</i>	çoban yıldızı	<i>qurix</i>
çift (tekin karşıtı)	<i>jewnc</i>	çobanlık	<i>şıwaneyin; şıwanin</i>
çift mızrağı	<i>mısaşı</i>	çocuk	<i>qeq; qeqek; lorek</i>
çiftçi	<i>cıtêr</i>	- erkek çocuğu	<i>laj; bûko</i>
çifte	<i>çifte</i>	- kız çocuğu	<i>keyna; keynek</i>
çifte atma	<i>weleng₁</i>	çocuk düşürmek	<i>ver dı kerdış</i>
çifte sürmek	<i>debestış</i>	çocukluk	<i>qeqkey; qeqçin</i>
çiftetelli	<i>koçegin</i>	çoğalmak	<i>boll biyayış; pê kewtış</i>
çiftleşmek (at için)	<i>telleb amayış</i>	çoğul (dilb.)	<i>zêdamor</i>
çiftleştirmek (inek için)	<i>dewar dayış</i>	çoğunluk	<i>bollaney</i>
çigit	<i>pemiste</i>	çok	<i>boll</i>
çiğ (çimenlerin su tutması)	<i>awi₁</i>	çok sayıda	<i>bê'hesab</i>
çiğ düşmek	<i>awi kewtış</i>	çok sayıda insan	<i>celebê</i>
çiğ (yemek)	<i>kal₂; xax</i>	çokluk	<i>bolley</i>
çiğdem	<i>ısparık; pızparık</i>	çoktan	<i>rewna</i>
çiğnemek	<i>cawıtış</i>	çomak	<i>çıwe</i>
çiğnenmek	<i>cawıyayış</i>	çomaklamak	<i>ğışt miyan kerdış</i>
çik kusmak	<i>vır û vırtey kewtış</i>	çopur	<i>çalqazıki; dırrney</i>
çiklet	<i>qanık</i>	çopurlu	<i>çalqazıkın; dırrneyın</i>
çil	<i>çirtık₂</i>	çorak	' <i>hir; qeraz; qiq</i>
çile	<i>çile₁</i>	çorap	<i>gerwe; pûçık</i>
çilekeş	<i>çilekes</i>	çorap (yün)	<i>galık</i>
çilingir	<i>çilingır</i>	çorba	<i>germi; sorba</i>
çilingirlik	<i>çilingırey</i>	çortun	<i>çortem</i>
çilli	<i>çirtıkın</i>	çoşmak	<i>kel weriştış</i>
çimdik	<i>nakûçık; qırûncık</i>	çotuk	<i>qompil; qonc</i>
çimen	<i>çayêr</i>	çökelek	<i>toraq</i>
çimenli	<i>çayêrin</i>	çökmek	<i>dekewtış; pıro gunayış</i>
çimento	<i>cırs; çımanto</i>	çökmek (hayvanlar için)	<i>mêl biyayış</i>
Çin, Çinli	<i>Çin</i>	çöktürmek	<i>defınayış /deviştış</i>
çingene	<i>qeraçi</i>	çökük	<i>dekewte/i</i>
çini	<i>çini</i>	çöküntü	<i>pırogunaye/i</i>

çöl	<i>çol</i>	çukurcuk	<i>kortık; 'lanek</i>
çömelmek	<i>çok biyayış; çoki şiyayış</i>	çukurlu	<i>çalın; 'lanın</i>
çömelmek (hayvanlarda)	<i>çok rodayış</i>	çul	<i>palas</i>
çömeltmek	<i>çok cı dayış</i>	- renkli el dokuması çul	<i>cacım</i>
çömlek	<i>dêza; qerxon; xılık₁</i>	çuval	<i>çıwal</i>
çömlek (tereyağı için)	<i>'helik</i>	çuval (dolu)	<i>pare</i>
çöp	<i>qırm; çop</i>	çuvaldız	<i>goçin</i>
çöp (ot, yaprak çöpi)	<i>qırs</i>	çünkü	<i>çiki</i>
çöplük	<i>hûlık; sillo</i>	çürük (ağaç için)	<i>kerxiyaye/i</i>
çörek	<i>kılênca</i>	çürük (kabuğun içi, ceviz vb.)	<i>pûç₁</i>
çörek dermanı	<i>siyahbık</i>	çürüklük	<i>pûçey₁</i>
çörten	<i>çiranık</i>	çürümek (ağaç için)	<i>kerxiyayış</i>
çöven	<i>kefkefok; sabûnek</i>	çürümek (ot, sebze vb.)	<i>helisyayış</i>
çözmek	<i>çare vinayış</i>	çürümek (içten, karpuz vb.)	<i>péro gunayış</i>
çözüm yolu	<i>çare₂</i>	çürüten	<i>pûçker₁</i>
çubuk	<i>serbût; sıbık; şıftı; şilt; şûrt</i>	çürütmek	<i>pûç kerdış</i>
çubuk (uzunca)	<i>çel</i>	çürütmek (ağaç için)	<i>kerxnayış</i>
çukur	<i>çal; hendeq; kendal; 'lan</i>	çürütmek (ot, sebze vb.)	<i>helisnayış</i>
çukur (büyük)	<i>kort</i>	çüzüme ulaşmak	<i>zey pê biyayış</i>

D - d

da	<i>zi</i>	dalavere	<i>dıbare</i>
dabruka	<i>dombelek</i>	dalavereci	<i>dıbaredar</i>
dağ	<i>ko₁</i>	daldırma	<i>axûre</i>
dağ lalesi	<i>'hesen'hıseynek</i>	daldırmak (suya vb.)	<i>piro cenayış</i>
dağ zirvesi	<i>qoq</i>	dalga	<i>pêl</i>
dağdağan	<i>tey₁</i>	dalgalanmak	<i>pêl dayış</i>
dağdağan ağacı	<i>teyêr</i>	dalgalı	<i>pêle; pêlin</i>
dağılmak	<i>vıla biyayış</i>	dalgıç	<i>gumbiyêr</i>
dağın ucundaki kıvrım	<i>dormêr</i>	dalgın	<i>delêlin</i>
dağınık	<i>şeqiyaye/i; tarûmar; vıla; vilabiyaye/i</i>	dalgınlık	<i>delêl</i>
dağınık bırakmak	<i>têdi verdayış</i>	dalış	<i>gum₂; noq</i>
dağıtıcı	<i>vıaker</i>	dalkavuk	<i>binpize₂</i>
dağıtım	<i>vıakerden</i>	dalkavukluk	<i>binpizeyin</i>
dağıtmak	<i>pêser finayış; tarûmar kerdış; vıla kerdış</i>	dalmak	<i>delêl gırotış</i>
dağlama	<i>dax</i>	dalmak (içeri, üzerine)	<i>qelbiyayış₁; qılozi-yayış</i>
dağlanmış olan	<i>daxkerde/i</i>	dalmak (suya vb.)	<i>gum biyayış; xo piro cenayış</i>
dağlı	<i>kovi</i>	dalyan	<i>sıbe</i>
dağlı (yer)	<i>koyın</i>	dama	<i>dame</i>
dağlık	<i>koye</i>	damak (tip)	<i>azminekê feki</i>
dağa	<i>hewna; hını</i>	damar	<i>tamar</i>
dağa önce	<i>rew</i>	damarlı	<i>tamarın</i>
daima	<i>tım</i>	damat, enişte	<i>zama</i>
dakika	<i>deqa</i>	damatlık	<i>zamayın</i>
daktilo	<i>textilo</i>	damga	<i>demxe</i>
dal	<i>gıl</i>	damla	<i>çilk</i>
- büyük dal	<i>şax</i>	damla (su için)	<i>next</i>
dalak	<i>talax; sıpart</i>	damlacık	<i>dalpek₂</i>
dalaşmak	<i>pê kewtış</i>	danışma	<i>perscifinayen</i>

danışmak	<i>pers cı finayış</i>	dedikodu	<i>pisto-pisto</i>
danışman	<i>mûşawır</i>	defa	<i>fın</i>
dans	<i>reqıs</i>	defetmek	<i>qewrnayış</i>
dans etmek	<i>reqısyayış</i>	defn etmek	<i>deprêznayış</i>
dans ettirmek	<i>reqısnayış</i>	defol!	<i>hedı</i>
dansözlük	<i>koçekey</i>	defolmak	<i>ca'hnımyayış; qewrneyayış</i>
dantel	<i>tentene</i>	defter	<i>defter; nûşbend; teynûş</i>
dar (en için)	<i>teng</i>	değiş tokuş	<i>pêvrin</i>
- çok dar	<i>pipık</i>	değdiren	<i>panayox</i>
dar görüşlü	<i>tengvinox</i>	değdirmek	<i>pa nayış</i>
dar yere sıkıştırmak	<i>qızqabıx finayış</i>	değer	<i>erc; qedır; xatır</i>
dara düşmek	<i>teng kewtış</i>	değer (insan için)	<i>'erbe</i>
dara düşürmek	<i>teng finayış</i>	değer bilmek	<i>xatır zanayış</i>
daracık	<i>tengek</i>	değerden düşmek	<i>'erbe ra kewtış</i>
darağacı	<i>dar</i>	değerden düşürmek	<i>'erbe war ardış</i>
darbe	<i>derbe</i>	değerinde olmak	<i>ercıyayış</i>
darbeli	<i>derbın</i>	değerlendirmek	<i>ercınayış</i>
dargın	<i>ka'hriyaye/i</i>	değerli	<i>ercıyaye/i; qedırın</i>
darı	<i>gırgıl</i>	değil	<i>niy-</i>
darılmak	<i>ka'hriyayış</i>	değil mi	<i>neki</i>
darısı başına	<i>axbet</i>	değirmen	<i>ayre</i>
darlık	<i>tengey</i>	değirmen taşı	<i>arr'si</i>
darmadağın	<i>virt û vıla</i>	değirmenci	<i>ardwan</i>
darmadağınık	<i>pereng pereng; virt û vıla</i>	değirmencilik	<i>ardwaney</i>
dava	<i>da'hwa</i>	değişen	<i>virryaye/i</i>
davacı	<i>da'hwavinayox</i>	değişik	<i>babetna; babetın</i>
davet	<i>tekelif</i>	değişiklik	<i>virryayın</i>
davranış	<i>qudı</i>	değişmek	<i>têra biyayış₂; virryayış</i>
davranışları yavaş olan	<i>gıran</i>	değiştiren	<i>virrnayox</i>
davul	<i>neqera</i>	değiştirmek	<i>têra kerdış₂; virrnayış;</i> <i>wırınayış₂</i>
davulcu	<i>xelife₁</i>	değmek	<i>cı amayış; pa neyayış</i>
davulun topuzu	<i>gumpık; qondık; zompık</i>	değmek (birbirine)	<i>pêra deyayış</i>
davet eden	<i>da'hwetker</i>	değnek	<i>çıwe</i>
dayak	<i>derbiki; repık</i>	dek	<i>pışt</i>
dayak sesi	<i>repi</i>	deli	<i>xint</i>
dayamak	<i>darıtış; pê şanıyış; tê şanıyış</i>	delice (bot.)	<i>ziwani</i>
dayamak (bir yere)	<i>nepısnayış</i>	delik	<i>qul₂; 'lan</i>
dayanak	<i>dayax; desteg</i>	delik deşik aramak	<i>qulqulik nêverdayış</i>
dayanıklı	<i>mezbût</i>	delik deşik etmek	<i>rovıtış</i>
dayanışma	<i>paştıpêdayen</i>	delikanlı	<i>dilawer; xort</i>
dayanışmak	<i>paştı pê dayış</i>	delikanlılık	<i>xortey</i>
dayanmak	<i>damiş biyayış; dayax kerdış;</i> <i>'hewi gırotış</i>	delikli	<i>'lanın; qulın</i>
dayanmak (bir yere)	<i>nepısyayış</i>	delikli keççe	<i>kefgir</i>
dayatmak	<i>zor cı dayış</i>	delil	<i>delil</i>
dayı	<i>alo; xal</i>	delilik	<i>xintey</i>
dayı kızı	<i>xalkeyna</i>	delinmiş	<i>qulkerde/i</i>
dayı oğlu	<i>xalza</i>	delmek	<i>qul kerdış</i>
dazlak	<i>serrepate</i>	delta	<i>çatê laya</i>
dazlaklaştırmak	<i>serre patış</i>	dem	<i>dem₂</i>
de	<i>zi</i>	demek	<i>qay</i>
-de	<i>dı</i>	demet	<i>desta; gulbang; pıstık; tapal</i>
Deccal	<i>Tecal</i>	demet (odun, çalı için)	<i>cema</i>
deccallık	<i>tecaley</i>	demet (yapraklı dallar için)	<i>gırze; tewe</i>
dede	<i>bakal; kali</i>	demet halinde bağlamak	<i>derze kerdış</i>
dedenin dedesi	<i>bawkal</i>	demetlemek	<i>desta kerdış; pıstık kerdış</i>

demetlemek (odun vb.)	<i>cema kerdış</i>	ders	<i>ders</i>
demin	<i>gama veri</i>	dert	<i>derd</i>
demini bağlamak (turşu, sirke vb.)	<i>xo degırotış</i>	dertli	<i>derdın</i>
demir	<i>asın</i>	derviş	<i>dewrêş</i>
demir dışığı	<i>giasın</i>	despot	<i>despot</i>
demir dövme	<i>iskar kerdış</i>	destan	<i>destan</i>
demir sesi	<i>tingi; xırçı</i>	destanca	<i>destani</i>
demir sesi çıkarmak	<i>çiringnayış</i>	destanlık	<i>destaney</i>
demir sesi çıkmak	<i>çiringayış; çiringi vetiş;</i> <i>çiringi vijyayış</i>	destek	<i>kuteg</i>
demirci	<i>asinger</i>	- tavan altı destek (inşaat için)	<i>mencelix</i>
demircilik	<i>asingerey</i>	destek almak	<i>paşti girotış</i>
demirhane	<i>asınxane</i>	destek istemek	<i>paşti waştış</i>
demirli	<i>asınên</i>	destek olmak	<i>paşti dayış; paşti vijyayış</i>
demlik	<i>demlig</i>	destekçi	<i>paştidayox</i>
demokrasi	<i>demoqrasi</i>	desteklemek	<i>desteg kerdış; peyo vınderdış;</i> <i>xo ver şanayış</i>
demokrat	<i>demoqrat</i>	desteklemek (birbirini)	<i>xo pê şanayış</i>
denemek	<i>cerbinayış</i>	desteksiz	<i>bêpaşti</i>
denemek (bir şeye)	<i>piro cerbinayış</i>	deşilmek (yara için)	<i>ber biyayış</i>
denenmek	<i>cerbiyayış</i>	deşilmiş	<i>qulkerde/i</i>
denetlemek	<i>ser ra geyrayış</i>	deşme	<i>ber₅</i>
denetletmek	<i>ser ra çarnayış</i>	deşmek (yara için)	<i>ber kerdış</i>
deney	<i>cerb</i>	detaylı incelemek	<i>cêr û cor girotış</i>
deneyen	<i>cerbinayox</i>	dev	<i>dêw</i>
deneyimli	<i>cerbinaye/i</i>	devam	<i>dewam</i>
denge	<i>denge</i>	devamlı	<i>dewami</i>
dengede olma	<i>dengey pê</i>	deve	<i>deve</i>
dengeli	<i>têser</i>	- dişi deve	<i>meya; arwana; deva</i>
dengesiz gelmek	<i>têseriki amayış</i>	- eril deve	<i>lok₁</i>
dengesiz gitmek	<i>têseriki şiyayış</i>	deve yavrusu	<i>bodık; torûm</i>
deniz	<i>dengız</i>	devir	<i>dewr</i>
denizci (asker)	<i>bahriye</i>	devirmek	<i>dındayış</i>
denk	<i>tay₁; têçax</i>	devlet	<i>dıwêl</i>
denk düşürmek	<i>cı amayış</i>	devre (oyunda)	<i>qal₂</i>
denk gelmek	<i>raşt amayış</i>	devredilmek	<i>ser dındeyayış</i>
denk (yük)	<i>benka</i>	devretmek	<i>ser dındayış</i>
depem	<i>'erdlerz; gumlerz; zelzele</i>	devrilmek	<i>dındeyayış</i>
depo	<i>'embar; kûware</i>	devrim	<i>inqılab</i>
depo (yerin altındaki)	<i>şa'hriz</i>	devrimci	<i>dındayox</i>
depo (yem, ot için)	<i>lod</i>	dezenfekte etmek	<i>keweynayış</i>
derbeder	<i>derbeder</i>	dırdır	<i>vir-vir</i>
dere	<i>dere</i>	dış	<i>tever</i>
derece (ısı)	<i>seqam</i>	dışarı	<i>tever</i>
dergâh	<i>dergah</i>	dışarıda	<i>tevera</i>
dergi	<i>pêserok</i>	dışarıdaki	<i>teverên</i>
derhal	<i>desthal</i>	dışında	<i>tevera</i>
deri	<i>poste</i>	dışkı	<i>fısqa</i>
- hayvan derisi	<i>çerme</i>	- kanatlı hayvanların dışkısı	<i>kırgılı</i>
deri kanseri	<i>kul</i>	dışlı	<i>kertekin</i>
deri kurdu	<i>dırrne</i>	dibek (taş)	<i>soqi</i>
deri parçası (küçük)	<i>zovi</i>	dibi tutmak	<i>po girotış</i>
derin	<i>xorı</i>	Dicle nehri	<i>Şet</i>
derinin soyulması (güneşten)	<i>pûr biyayış</i>	diğeri	<i>a bin; o bin</i>
derinin yüzü	<i>pûr</i>	dik	<i>tik; rep₁</i>
derinlik	<i>xoriyey</i>	dik kafalı	<i>serretik</i>
derman	<i>darı</i>	dikelme (keçilerde)	<i>çembel</i>

dikilmek (keçilerde)	<i>çembeli weriştîş</i>	dinleyici	<i>goşdar; goştari tox</i>
diken	<i>teli</i>	dinmek	<i>keskûn biyayış</i>
dikenli	<i>teliyin</i>	dinsel	<i>dini</i>
dikilip kalma	<i>qır û qot</i>	dinsiz	<i>bêdin; cihûd; gawır</i>
dikilmek (ağaç için)	<i>roneyayış</i>	dinsizlik	<i>bêdiney; cihûdey; gawirey</i>
dikilmek (dikiş için)	<i>dardeyayış; derziyayış</i>	dip	<i>bin₂</i>
dikilmek (yerde)	<i>qoq biyayış; tik biyayış</i>	dipçik	<i>qabze</i>
dikilmek (yere)	<i>çıkıyayış₂; daçıkıyayış;</i>	dipsiz kile	<i>biro bêbin</i>
	<i>denişkiyayış</i>	direk	<i>estûn</i>
dikimhane	<i>deştexane</i>	direkt	<i>raşt</i>
dikiş	<i>deşteti</i>	direnîş	<i>averdayen</i>
dikiş işi	<i>deştên</i>	direnmek	<i>aver dayış; ling 'ero dayış; pêt biyayış; vero şıdeyayış</i>
dikiş (yaraya)	<i>enc</i>	dirgen	<i>digoşi</i>
dikkat	<i>bal; xeyal</i>	diri	<i>weş</i>
dikkat etmek	<i>balê xo cı dayış; xeyal kerdış</i>	dirilik	<i>weşin</i>
dikkatini vermek	<i>balê xo cı dayış</i>	dirilmek	<i>weş biyayış</i>
dikkatini vermek	<i>xeyalê xo cı dayış</i>	dirilten	<i>weşker</i>
dikkatli ve düzgün	<i>semta</i>	diriltmek	<i>weş kerdış</i>
dikkatsiz	<i>bêxeyal</i>	dirsek (boru, soba için)	<i>saq</i>
dikkatsizlik	<i>bêxeyaley</i>	disiplin	<i>disiplin</i>
dikmek	<i>daçıkıyayış; denişkıyayış</i>	disiplinli	<i>disiplinin</i>
dikmek (ağaç için)	<i>ronayış</i>	diş	<i>dından</i>
dikmek (dikiş)	<i>dardayış; deştîş</i>	dişbudak ağacı	<i>vinêr</i>
dil	<i>zıwan</i>	dişi	<i>maki</i>
dil (sürüngenlerin)	<i>zûli</i>	dişi (uçan kuşlar için)	<i>mari</i>
dil bilimci	<i>zıwanzanayox</i>	dişil	<i>maki; mayke</i>
dil çıkarma	<i>lele</i>	dişleme	<i>gaz</i>
dilber	<i>delal₂</i>	dişlemek (birini)	<i>gaz pıro biyayış</i>
dilbilgisi	<i>zuwanrêznayi</i>	dişletmek	<i>gazkerden dayış</i>
dile düşme	<i>şorat; feki kewten</i>	dişleyen	<i>gazker</i>
dile düşmek	<i>feki kewtış; feki kewtış</i>	dişli	<i>dındanın</i>
dile düşmüş	<i>namevet</i>	dişsiz	<i>keftal₂</i>
dilek	<i>mıraz</i>	ditmek	<i>avordış</i>
dilenci	<i>parseker</i>	divan	<i>diwan; text₁</i>
dilenme	<i>parse</i>	diyalog kurmak	<i>pa neyayış</i>
dilim	<i>dilim</i>	diye	<i>qay</i>
dilli	<i>dilbaz</i>	diz	<i>çok; saqe; zani; zoni</i>
dillilik	<i>dilbazey</i>	diz kapağı	<i>mobik</i>
dilsiz	<i>bêziwan; lal</i>	dize gelmek	<i>çoki şıyayış</i>
dilsizlik	<i>bêziwaney</i>	dizi	<i>qor₁; rêze</i>
dimdik	<i>linga ser</i>	diziliş	<i>rêzane</i>
din	<i>din</i>	dizilmek	<i>qor biyayış</i>
dinamit	<i>diremit</i>	dizme (altın vb.)	<i>xılte</i>
dinamo	<i>dinemo</i>	dizmek	<i>qor kerdış</i>
dinci	<i>dindar</i>	dizmek (dinlendirmek için)	<i>mıştaxe kerdış</i>
dinç	<i>dinc</i>	dizmek (odun vb.)	<i>nizinayış</i>
dinçlik	<i>dincey</i>	doğal felaket	<i>afat</i>
dindarlık	<i>dindarey</i>	doğmak	<i>biyayış; Ellay dayış</i>
dındaş	<i>dındaş</i>	doğmak (güneş, ay, yıldız)	<i>akewtış</i>
dindirmek	<i>keskûn kerdış</i>	doğmak (hayvan için)	<i>ziyayış</i>
dink	<i>ding</i>	doğramak	<i>encınayış; roncınayış; werdı kerdış</i>
dinlemek	<i>goş dayış; goştarey kerdış</i>	doğranmak	<i>roncineyayış; tikey biyayış</i>
dinlendirmek	<i>arresnayış; asan kerdış</i>	doğru	<i>raşt</i>
dinlenme yeri	<i>aresca</i>	doğrulamak	<i>testiq kerdış</i>
dinlenmek	<i>arresiyayış; asan biyayış; boya xo gırotış; goştarey biyayış</i>		

doğruluk	<i>raştey</i>	domalmak	<i>saqey şiyayış</i>
doğu	<i>rojakewten</i>	domaltmak	<i>saqey berdiş</i>
doğum	<i>ellaydayen</i>	domates	<i>şamık</i>
doğuma günler kala	<i>roja sero</i>	domates salçası	<i>awa şamıka</i>
doğurmak (hayvan için)	<i>leyri vetiş</i>	domuz	<i>xoz</i>
doğurmak (kurt, kedi, köpek için)	<i>telqayış</i>	- dişi domuz	<i>mahwi</i>
doğurtmak	<i>ziyaynayış</i>	- erkek domuz	<i>êlkane</i>
doksan	<i>neway</i>	domuz yavrusu	<i>kudık</i>
doksanlı	<i>newayın</i>	domuzun ön dişi	<i>tırrnos</i>
doktor	<i>tıxtor</i>	don	<i>ceded</i>
doktorluk	<i>tıxtorey</i>	don vurmak	<i>ceded eştiş</i>
doku	<i>çilagin</i>	dona kalmak	<i>qır û qot mendiş</i>
dokuma aleti	<i>kerkit</i>	donanma	<i>çek; çekgirêdayen</i>
dokuma ipi	<i>herem</i>	donanmak	<i>çek girêdayış</i>
dokumacı	<i>çilag; mazman</i>	donatmak	<i>çek girêdayen dayış</i>
dokumacılık	<i>çilagey; mazmaney</i>	donduran	<i>cedednayox</i>
dokundurmak (hafifçe)	<i>çiknayış</i>	dondurma	<i>ceded</i>
dokunmak	<i>dest pa nayış</i>	dondurmacı	<i>cededdar</i>
- hafifçe dokunmak	<i>çikiyayış₁</i>	dondurmak	<i>cedednayış</i>
dokunmak (birbirine)	<i>pêra deyayış</i>	dondurucu	<i>cedednayox</i>
dokuz	<i>new</i>	dondurucu soğuk	<i>pûk₁</i>
dokuzlu	<i>newın</i>	donlu	<i>cededin</i>
dokuztaş oyunu	<i>new'siyek</i>	donmak	<i>cededayayış; qerisiyayış</i>
dolamak	<i>kilor kerdış</i>	donsuz	<i>fekşırwal</i>
dolamak (birbirine)	<i>aloznayış</i>	donuk	<i>cededaye/i</i>
dolambaçlı	<i>çivranın</i>	dopdolu	<i>fek ra pırr</i>
dolandıran	<i>fenkerdox</i>	doru	<i>yaxız</i>
dolandırmak	<i>fen kerdış</i>	doruk	<i>serçeç</i>
dolandırmaya kalkışmak	<i>peyo geyrayış</i>	dosdoğru	<i>raşteraş</i>
dolanmak	<i>pêşiyayış; pîrêsiyayış</i>	dosdoğru gelmek	<i>raşt amayış</i>
dolanmak (birbirine)	<i>pêro pîrêsiyayış</i>	dost	<i>dost</i>
dolanmak (etrafta)	<i>geyrayış</i>	dostça	<i>dosteya</i>
dolap	<i>dolab</i>	dostluk	<i>dostey; dostin</i>
- gizli dolap (duvarda)	<i>teqa</i>	dosya	<i>dosya</i>
dolap bölmesi	<i>ref₁</i>	doyasıya	<i>mîrdêna; mîrdi</i>
dolaşık	<i>alozyaye/i</i>	doymuş	<i>mîrd</i>
dolaşmak	<i>alozyayış; geyrayış</i>	doymuşluk	<i>mîrdey</i>
dolaştıran	<i>çarnayox</i>	dökmek	<i>rijnayış</i>
dolaştırılmak	<i>çarneyayış</i>	dökmek (bilinçli olarak)	<i>rokerdiş</i>
dolaştırmak	<i>çarnayış</i>	dökmek (su)	<i>cı kerdış</i>
dolay	<i>çorşme; pıramûd</i>	döktürmek	<i>rijnayan dayış</i>
dolayı	<i>pox; qaba; qandê; sewê</i>	dökük	<i>rijiyaye/i</i>
dolaylı	<i>çorşmende</i>	dökülmek	<i>rijiyayış</i>
doldurmak	<i>pırr kerdış</i>	dökülmek (birinin eliyle)	<i>robiyayış</i>
- tıka basa doldurmak	<i>fek ra kerdış</i>	döl	<i>pergale₂</i>
dolgun	<i>têdikûwate/i</i>	döl (hayvanlar için)	<i>oxil</i>
dolgun yanaklı	<i>gumpırr</i>	döllenmek	<i>oxil dayış</i>
dolma	<i>qoreki; dolma</i>	döndürmek	<i>açarnayan dayış</i>
dolma tüfek	<i>'hebik</i>	döneklilik	<i>çılqey</i>
dolmak	<i>pırr biyayış</i>	dönem	<i>dewr</i>
dolmalık (kurutulmuş)	<i>qorek</i>	dönemeç	<i>çivranık; hokı</i>
dolu	<i>pırr₂</i>	dönmek	<i>çerx biyayış; geyrayış</i>
dolu (iri tanali)	<i>torg</i>	dönme (dinsel)	<i>ageyraye/i</i>
dolu (küçük tanali)	<i>torcile</i>	dönüm	<i>citêri</i>
dolu vurmak	<i>torg pıro dayış</i>	dönüş	<i>peydiamayen</i>
domalan	<i>loxmedeve</i>	dönüşüm	<i>nobetin</i>

dört *çi'har*
dört gözle *çi'har çimiya*
dört parça *çi'harlet*
dörtgen *çi'harkosle*
dörtlü *çi'harın*
dörtlük *çi'harey*
dörtnal (at yürüyüşü) *çi'harpay*
dörtüz *çi'harlet*
dörtüol *çatray; xaçray*
döşek *doşeg*
döşeme *doşeme; zemin*
döşeme takımları *rest*
döverek ezmek *enciknayış*
döviz *diwiz*
dövme *kûwate*
dövmek *cı ro dayış; pıro dayış*
dövmek (birbirini) *pê finayış*
dövmek (çocuk dilinde) *'eçi kerdış*
dövülmek *pıro deyayış*
dövünmek *xo ro dayış*
dövüş *pırodayer*
dövüşmek *belışıyayış; pêro dayış; pêya koyayış*
dövüştürmek *belışnayış; pêyo verdayış*
dua *diwa*
dudağı yarık *lewdırr; irix*
dudak *lender; lew*
dudak uçuğu *adıre*
dul *viya*
dul kadını nikahlamak *marre ser eştış*
duman *dûn*
dumanlı *dûnin*
durabilmek *'hewi girotış*
durabilmesini sağlamak *'hewin cı dayış*
duraklamak *vınderyayış*
durdurmak *vındarnayış*
durgun *vinderde/i*
durgunluk *vinderdeney*
durmadan *hatbila; jew asa*
durmadan yapmak (bir işi) *ser nayış*
durmak *vinderdiş*
duru *zelal₂*
duru renk (atlarda) *kumêt*
durulamak *derêznayış*
durulaştırın *zelalker*
durulmak *derêziyayış*
durum *'hewal*
durum ve zaman *'hal û mede*
duruş *vinderden*
duş *dûş₂*
duş yapmak *aw xo ro kerdış*
duş yaptırmak *aw pıro kerdış*
dut *tû*
dut ağacı *tûwêr*
duvak *sûrik*
duvar *dês*

duvar (tahtalarla yapılan) *çaqme; çıxme*
duvar köşesi *çenge*
duvarlı *dêsın*
duyarlı olan *haydar*
duygulandırmak *zerri teng kerdış*
duygulanmak *xuşxuşıyayış; zerri teng biyayış*
duygusal *xuşxuşok*
duymak *aşnawıtış; 'hesyayış*
duymuş olan *'hesyayefi*
duyuran *'hesnayox*
duyurmak *aşnawıten dayış; 'hesnayış*
duyuru *aşnawıten; pey'hesnayen; vengane*
düden *çingıloş*
düdük *fırfırok; pipık; pipi*
düğme *mak; polek₃; qûmçe; gocağ*
düğmelemek *mak cı finayış*
düğmeli *gocagın; makın*
düğüm *gire*
düğüm atmak *gire pıro dayış*
düğümcük *girek*
düğümlemek *hoki biyayış*
düğün *veyve*
düğün tekerlemesi *delali; hewal*
dükkan *dûkan*
Düldül *Dondıl*
dün *vızêr*
dün gece *bişewka*
dünden beri *vızêrnayo*
düneyin *vızêrka*
dünkü *vızêrên*
düdür *namûs ilgi*
dünya *cihan; dinya*
dünya hali *dınyaki*
dünya kadar *dınyayê*
dünyanın kuruluşu *qal û bela*
düpedüz *dımdûz; dûz û ware*
dürbün *dûrvin*
dürtmek *pede kûwatış; cı verdayış*
dürüm *guvık*
dürümlemek *guvık kerdış*
dürüst *dırıst*
dürüstlük *dırıstey*
düşkün *kewte/i*
düşman *dışmen*
düşmanlık *dışmeney; dışmenin*
düşmek *gunayış; kewtış*
düşmek (aşağı doğru) *dekewtış*
düşmek (meşru evlilik) *cı kewtış; pê kewtış*
düşmek (yüksek yerden) *war ro gunayış*
düşmüş *kewte/i*
düşük *dekewte/i*
düşük yapmak *ver dı şıyayış*
düşünce *delêl; fıkır; xayle*
düşünceli *delêlin*

düşünceye kapılmak	<i>delêl girotiş</i>
düşündürmek	<i>fıkrınayış</i>
düşündürücü	<i>fıkrınaye</i>
düşünmek	<i>fıkrıyayış</i>
düşürme	<i>finayen/vıştên</i>
düşürmek	<i>finayış/vıştış</i>
düşürmek (yüksek yerden)	<i>war ro dayış</i>
düşüş	<i>kewten</i>
düve	<i>nal</i>
düvecik	<i>nalek</i>
düven	<i>mışon</i>

düz	<i>dûz</i>
düzelme (eğilmiş bir şeyin)	<i>raşt biyayış</i>
düzen	<i>çerx; dûzan</i>
düzenlemek	<i>vıraştış</i>
düzenlenmek	<i>vırazyayış</i>
düzenli	<i>dûzanın</i>
düzenli şekilde	<i>verêna</i>
düzensiz;	<i>bêdûzan</i>
düzey	<i>têd₁</i>
düzlük	<i>dûzey; pıhani</i>

E - e

ebe	<i>dêk; eba</i>	eğitme	<i>resnayış; tahlım kerdış</i>
ebe (oyunda)	<i>may</i>	eğlence	<i>şênayi</i>
ebedi	<i>'hetan û 'heta</i>	eğlenceli	<i>şênayın</i>
ebegümece	<i>'tolık</i>	eğlendirici	<i>tırlıkı</i>
ebelemek	<i>may cı kerdış</i>	eğmek	<i>çewt kerdış; namıtış</i>
ebelik	<i>ebayın</i>	eğri	<i>çewt</i>
ecel	<i>merg₂</i>	eğri ağız	<i>kemç</i>
ecnebi	<i>ecnebi</i>	eğri ağızlı	<i>kemçın</i>
eczacı	<i>darıxanedar</i>	eğrilik	<i>çewtey</i>
eczane	<i>darıxane</i>	eğrilmek	<i>çewt biyayış</i>
edalı	<i>delal₂</i>	eh!	<i>de₂</i>
edat (dilb.)	<i>payok</i>	ehliyet	<i>elyet</i>
eden	<i>kerdox</i>	ejderha	<i>ızdıha</i>
edep	<i>'edeb</i>	ek	<i>olle</i>
edepsiz	<i>bê'edeb</i>	ek (dilb.)	<i>cıdar</i>
edepsizlik	<i>bê'edebey</i>	ekili	<i>karrite/i</i>
edilmek	<i>neyayış</i>	ekilmek	<i>karrıyayış</i>
efendi	<i>efendi</i>	ekim	<i>karriten; ronayen</i>
efendilik	<i>efendin</i>	ekim (ay)	<i>payızo werteyên</i>
efendim!	<i>ha; yew; yê</i>	ekin balyası	<i>sımbêli</i>
eflatun	<i>modık</i>	ekin hastalığı	<i>zipık</i>
efsane	<i>efsane</i>	ekip	<i>qelfe</i>
efsaneli	<i>efsaneyın</i>	eklem	<i>hok₂</i>
egoist	<i>xozan; xodbin</i>	eklem bağı	<i>kapok</i>
egzama	<i>helak; monclani; tûle</i>	ekmeğin bayatlayıp bozulması	<i>'hemeyayış</i>
egzama olmak	<i>helak biyayış; helkiyayış</i>	ekmek	<i>karrıtış</i>
egzamalı	<i>helakın</i>	ekmek (tanesi)	<i>nan</i>
eğe	<i>hêge</i>	ekmek kıtlığı	<i>nanweşey</i>
eğer	<i>eki</i>	ekmek tahtası	<i>weyna</i>
eğik	<i>namite/i</i>	ekonomik	<i>bolley</i>
eğilim	<i>meyl</i>	ekseri	<i>ekseri</i>
eğilmek	<i>çewt biyayış; xo çewt kerdış; xo namıtış; namiyayış</i>	ekseriyetle	<i>ekseriyeta</i>
eğirmek	<i>rêstış</i>	eksi	<i>kemi</i>
eğitilmek	<i>resayış</i>	eksiği olan	<i>barçewt</i>
eğitim	<i>resnayen; tahlım</i>	eksik	<i>kemi</i>
eğitimci	<i>resnayox; tahlımker</i>	eksiklik	<i>kemaney; kemey</i>
eğitimli	<i>resnaye/i</i>	eksilmek	<i>kemeyayış</i>
		eksiltmek	<i>kemeynayış</i>

ekşi	<i>rêvas; tırş₂</i>	elma	<i>'sa</i>
ekşi surat	<i>riyo tırşiyaye</i>	elma ağacı	<i>'sayêr</i>
ekşilik	<i>tırşaney</i>	elmacık	<i>'sayek</i>
ekşirmek	<i>kıskıyayış; tırşiyayış</i>	elmacık kemiği	<i>'saka verdê çıma</i>
ekşimsi	<i>tırşın</i>	elmas	<i>elmas</i>
ekşimtirak	<i>mız₁</i>	elti (iki kardeşin eşleri)	<i>cêri</i>
ekşitmek	<i>kıskısnayış; tırşnayış</i>	elyaf	<i>bışk</i>
el (halk)	<i>şar</i>	emanet	<i>amanet; pawe</i>
el (tutmaya yarayan)	<i>dest</i>	emanet eden	<i>paweker</i>
el ağırlığı	<i>destgıraney</i>	emanetçi	<i>pawedar</i>
el altında çalışan	<i>destirmay</i>	emdirmek	<i>koten dayış</i>
el aşık kemiği	<i>gozeka desti</i>	emek	<i>emeg; renç</i>
el bileği	<i>qırıka desti</i>	emekçi	<i>emegdar; rençber</i>
el birliği etmek	<i>dest pê eştış</i>	emekçilik	<i>rençberey</i>
el değirmeni	<i>distari</i>	emekleme	<i>bûlki</i>
el ele tutuşmak	<i>pêdest kewtış</i>	emekli	<i>rençdar; teqawit</i>
el işi	<i>karê desti</i>	emeklilik	<i>rençdarey; teqawitey</i>
el sıkışmak	<i>dest pê dayış</i>	emel	<i>fêl₂</i>
el yazısı	<i>destnûşte</i>	emici	<i>kotox</i>
elalem	<i>herkes</i>	emin olma	<i>yeqın</i>
elbet	<i>helbet; qay; xora</i>	emir	<i>emir; ferman</i>
elbise	<i>çeki; çına</i>	emir alan	<i>emirgêr</i>
elbise yırtığı	<i>tışık</i>	emir eri	<i>emirber</i>
elçi	<i>elçi</i>	emirname	<i>emirname</i>
elden geçirmek	<i>pelıknayış; vilênayış</i>	emmek	<i>kotiş</i>
elden vermek	<i>dest dı dayış</i>	empoze etmek	<i>zor cı dayış</i>
eldiven	<i>'lepık</i>	emreden	<i>emirdar; femandar</i>
ele geçirme	<i>derdest</i>	emsal	<i>tay₁; têçax</i>
elek	<i>eleg</i>	emzik	<i>mostık</i>
elek (bulgur eleği)	<i>pirojin</i>	emzirtmek (hayvanlar için)	<i>lawnayış/lawıtış</i>
elek altı	<i>bınpirojin</i>	- ilk meme emzirtmek	<i>gozi kerdış; seri kerdış</i>
elekten geçirmek	<i>eleg ro dayış; pirojin ro dayış</i>	en	<i>tewr₂</i>
elektirik	<i>'eletilik</i>	en önceki	<i>tewr verên</i>
elele vermek	<i>dest pê dayış</i>	en azından	<i>qenê</i>
elemek	<i>rovıtış</i>	ender	<i>terwende</i>
elemek (kalbur ile)	<i>seradi ro kerdış</i>	endişe	<i>endişe; xulxuli</i>
elenmek	<i>rovêziyayış</i>	endişelenmek	<i>xulxuli biyayış</i>
elenti	<i>bınpirojin</i>	endişeli	<i>endişeyin; xulxuliyin</i>
eleştirmek	<i>ling ro dayış</i>	engel	<i>ingiler</i>
eli açık	<i>destakerde/i; destvıla</i>	engel çıkarana (bir işte)	<i>kelem₁; mızır</i>
eli ayığı tutmamak	<i>dest û pay ra kewtış</i>	engel olmak (birinin önünde)	<i>cı vero biyayış</i>
eli bağlı	<i>destgırêdaye/i</i>	engellenen	<i>ingilerker</i>
eli boş	<i>destveng</i>	engerek	<i>kerpa</i>
eli sıkı	<i>destteng; nekes</i>	enik	<i>leyr</i>
eli yatkın	<i>destserkewte/i</i>	enişte	<i>ênişte</i>
eli yatmak	<i>dest ser kewtış</i>	enkaz	<i>xırabe</i>
elin tersi	<i>kefa desti</i>	enli	<i>verin</i>
elinde aciz olmak	<i>desta mendış</i>	ense	<i>peyê mılı; kokê mılı</i>
elinden tutmak	<i>dest ra tepıştış</i>	ensiz	<i>kemver</i>
eline ağır	<i>destgıran</i>	entari	<i>zıbûn</i>
elle üstten koparmak	<i>qırmûçıkıknayış</i>	epey	<i>xeylê</i>
elle yoklamak	<i>pelıknayış; vilênayış</i>	epeyce	<i>bêterê</i>
ellemek	<i>dest pa nayış</i>	er bezi	<i>gun</i>
elleşmek	<i>dest pêya nayış</i>	erdirtmek	<i>resnayış</i>
elli	<i>pancas</i>	erek	<i>mıraz</i>
		ergeç	<i>rew berey</i>

erginleşmek	<i>resayış</i>	eşek arısı	<i>zerqet</i>
erginleştirmek	<i>resnayış</i>	- büyük eşek arısı	<i>çaring</i>
erik	<i>alûc</i>	eşek küllüğü	<i>welangê hera</i>
erik ağacı	<i>alûcêr</i>	eşek tekmesi	<i>zırrtik</i>
erik ağacının zamkı	<i>cıwa</i>	eşekçe	<i>herki</i>
erimek (tam bitmek şartıyla)	<i>vlêşyayış</i>	eşeklik	<i>herekin; herin</i>
erimek (tam bitmemek şartıyla)	<i>'heleyayış</i>	eşeleme yeri	<i>welang</i>
erimek (vücudun hastalıktan dol.)	<i>alêliyayış</i>	eşik	<i>darisig; êsig</i>
erimiş olan	<i>'heleyaye/i</i>	eşinme	<i>'hersan</i>
erişilmez	<i>asiye</i>	eşit	<i>'hendê pê; zey pê</i>
erişkin	<i>resaye/i</i>	eşkin	<i>meş</i>
erişmek	<i>resayış</i>	eşkiya	<i>qaşqûn; mahkûm</i>
eriten	<i>vlêşnayox</i>	eşleşmek (cinsel)	<i>pê nayış; zey pê biyayış</i>
eritilmiş olan	<i>'heleynaye/i</i>	eşleştirmek (hayvanlar için)	<i>anten dayış</i>
eritmek	<i>'heleynayış; vlêşnayış</i>	eşliğinde	<i>tey₂</i>
eritmek (ağızda)	<i>aspawıtış</i>	eşmek	<i>aşanayış</i>
erkek	<i>camêrd</i>	et	<i>goşt</i>
erkek (güzel ve yakışıklı)	<i>kebot</i>	et doğramak	<i>tikey kerdış</i>
erkek (hayvanlar ve kanatlılar için)	<i>neri₂</i>	et kırptıntısı	<i>tılfi</i>
erkekliğini kaybeden	<i>xesok</i>	et parçası	<i>tika</i>
erkeklik	<i>camêrdey</i>	et suyu	<i>goştawi</i>
erkeklik damarı zayıf olan	<i>xesok</i>	etene	<i>ambazek</i>
erken	<i>rew</i>	etine dolgun	<i>pirro kur</i>
erkenci	<i>rewok</i>	etki	<i>tesir</i>
erkenden	<i>rewê</i>	etki yapmak	<i>kar kerdış; tede kar kerdış; tesir kerdış</i>
erozyona uğramış toprak	<i>pûr</i>	etkili	<i>tesirin</i>
ertelemek	<i>talox eştış; tepya eştış</i>	etli	<i>goştin</i>
ertelenmek	<i>ravey erziyayış</i>	etmek	<i>kerdiş₁; nayış</i>
ertesi gün	<i>biro₁</i>	etraf	<i>çorçorşme; çorşme; dorkoşe; dorme; pıramûd</i>
- daha ertesi gün	<i>bintero</i>	etrafını saran	<i>çorşmegêr</i>
erzak	<i>erzaq</i>	ev	<i>ban; keye</i>
esans	<i>lewanta</i>	ev eşyası	<i>çekçol</i>
esasen	<i>'esan</i>	ev hanımı	<i>kewani</i>
esastan	<i>bincaran</i>	ev kurmak	<i>keye kerdış</i>
esenlik	<i>sillametey</i>	ev sahibi	<i>wahêrê keyi; ma'hziwan; mazûwan;</i>
eser	<i>eser; ked; pergale₂</i>	ev yıkıntısı	<i>pag</i>
esinti	<i>siji</i>	evcik	<i>banek</i>
esir	<i>derbest</i>	evcil (vahşinin karşısı)	<i>kedi</i>
esirgemek	<i>cı ra nimitış; ver amayış</i>	evcilik	<i>banekin</i>
eski	<i>kıhan</i>	evcilleştirmek	<i>kedi kerdış</i>
esmek	<i>va amayış</i>	evel	<i>veri</i>
esmer	<i>esmer</i>	evelce	<i>veri veri</i>
esna	<i>çek₁; gam</i>	evet	<i>e</i>
esnaf	<i>dûkandar; esnaf</i>	evlat	<i>ewlad</i>
esnaflık	<i>esnafey</i>	evlatlık	<i>ewladey; oxılıx</i>
esneme	<i>fekmıla</i>	evlek	<i>evleg</i>
espri	<i>kuşat; yaraney</i>	evlendirmek	<i>jewjnayış</i>
esrar	<i>esrar</i>	evlenme çağına gelme	<i>verjewaj</i>
esrarengiz iş	<i>gırweyo nımite</i>	evlenmek	<i>jewjiyayış</i>
esrarkeş	<i>esrarkeş</i>	evlenmeye istekli	<i>jewjiyayox</i>
estetik görünüm	<i>liyane</i>	evli	<i>jewjiyaye/i</i>
estiren	<i>vaydaynayox</i>	evlilik	<i>jewaj</i>
estirmek	<i>vaydaynayış</i>	evliya	<i>ewliya</i>
eşcinsel	<i>qendaye/i</i>		
eşek	<i>her</i>		
- dişi eşek	<i>heri; manker</i>		

evrak	<i>ewraq</i>	ezdirmek (kumaş için)	<i>fışkornayış</i>
evren	<i>cihan</i>	ezel	<i>qal û bela</i>
evsin	<i>kozık</i>	ezgi	<i>deyr</i>
evvel çünkü	<i>pereyên</i>	ezik	<i>helısyaye/i; pelçıqayaye/i</i>
evvelki gece	<i>binterşewka</i>	ezik kokusu	<i>hılm</i>
eyer	<i>zin</i>	ezik (kumaş için)	<i>fışkoryaye/i</i>
eyerin ayaklığı	<i>zengu</i>	ezilmek	<i>helısyayış</i>
eylenti	<i>dışlıx</i>	ezilmek (dövülerek)	<i>kunceyayış</i>
eylül (ay)	<i>payızo verên</i>	ezilmek (kumaş için)	<i>fışkoryayış</i>
Eyüp	<i>Ayıb</i>	ezilmek (sıkışarak)	<i>pelçıqayayış; pıloxıyayış</i>
eyvah!	<i>eywax; haylo; haywax</i>	ezilmiş	<i>kunceyaye/i</i>
ezan	<i>'ezan</i>	eziyet	<i>tahda</i>
ezber	<i>ezber</i>	eziyet gören	<i>tahdavinayox</i>
ezberci	<i>ezberker</i>	eziyetli	<i>tahdayın</i>
ezbere	<i>ezberki</i>	ezmek	<i>helısnayış; pelçıqnayış; pıloxnayış</i>
ezdirmek (döverek)	<i>hıncıknaayış; kunceynayış</i>		

F - f

fabrika	<i>paloke</i>	fazla	<i>vêşi</i>
facia	<i>qeda</i>	fazla (daha, en fazla)	<i>vêşêri</i>
faciaya uğramak	<i>qeda pa koyayış</i>	fazlalık	<i>vêşande; vêşek; vêşey</i>
fahişe	<i>fahş</i>	fedai	<i>fedai</i>
fahişelik	<i>fahşey</i>	fedai etmek	<i>ser nayış</i>
faiz	<i>fayız; kırav</i>	fedai	<i>peye₁</i>
faizli	<i>fayızın</i>	fedailik	<i>peyeyin</i>
fak	<i>dam</i>	fedakâr	<i>fedakar; veramayox</i>
faka basmak	<i>dam ro gunayış</i>	fedakârlık	<i>fedakarey</i>
faka düşürmek	<i>dam ro dayış</i>	felaket	<i>felaket</i>
fakat	<i>labirê</i>	felakete uğramış olan	<i>afatzade</i>
fakir	<i>feqir; neçar; niçar</i>	felç	<i>kûz; ferc</i>
fakirhane	<i>feqirxane</i>	- kısmi felç	<i>şelpe₂</i>
fakirlik	<i>feqirey; niçarey</i>	felç vurmak	<i>ferci pıro dayış; şelpe pıro dayış</i>
fal	<i>fahl</i>	felçli	<i>fercın; kût₂</i>
falaka	<i>feleqe</i>	felek	<i>felek</i>
fanila	<i>pırên</i>	fena	<i>kûrr₂</i>
fare	<i>merre</i>	fener (süslü ayaklı)	<i>panos</i>
fare (büyük)	<i>lûrr</i>	ferah	<i>hera</i>
fare boku	<i>gimerre</i>	feriştah	<i>fêriste</i>
fark	<i>ferq₂</i>	fermuar	<i>rêzil</i>
farkına varmak	<i>cı aqılyayış</i>	fermuarlı	<i>rêzilên</i>
farkında olmak	<i>xo 'hesyayış</i>	feryat	<i>fixan; lımın</i>
farklı	<i>ferqın</i>	fesatlık	<i>fesadey; şeytaney</i>
fasulye	<i>lobi</i>	fetva	<i>fetwa</i>
fasulye cinsi	<i>lobık</i>	fevt	<i>fewt</i>
fatmacık (zool)	<i>pızote</i>	fıkırdama	<i>bılq₁</i>
fatura	<i>qoçan₂</i>	fıkırdamak	<i>bılqıkyayış</i>
favori	<i>cênik</i>	fıkra	<i>meselok</i>
fayda	<i>na'hf</i>	Fırat	<i>Fırat nehri; Ro₁</i>
faydacı	<i>na'hfdar</i>	fırça	<i>fırçe</i>
faydalandırmak	<i>na'hf cı kerdış</i>	fırıldama gibi döndürmek	<i>guvırnayış</i>
faydalı	<i>na'hfın</i>	fırıldanma	<i>guvir</i>

fırıldanmak	<i>ayrek geyrayış; guvırayış</i>	fikir (düşünce)	<i>fıkr</i>
fırın	<i>fırûn</i>	fikir yürütmek	<i>cêver dayış</i>
fırıncı	<i>fırûndar</i>	filan	<i>filan</i>
fırlama	<i>tillo</i>	filiz	<i>liz; nerrb</i>
fırlamak	<i>erziyayış; tillo biyayış</i>	fincan (porselen)	<i>fincan</i>
fırlatmak	<i>eştış; pıra vırrnayış</i>	fino	<i>boji</i>
fırlatmak (birbirine birşeyler)	<i>pêra vırrnayış</i>	fino köpek	<i>finik</i>
fırlayış	<i>ešten</i>	Firavun	<i>Fir'ewn</i>
fırsat	<i>fersen; mezal; keys</i>	fiske	<i>çırpık</i>
fırsat vermek	<i>mezal dayış</i>	fiskelemek	<i>çırpık pıro dayış</i>
fırsatçı	<i>kerfesen</i>	fıstan	<i>fıstan</i>
fırsatına düşürmek	<i>çel finayış</i>	- kısa fıstan	<i>pırên</i>
fırsatına girmek	<i>çel kewtış</i>	fıstanlı	<i>pırênın</i>
fırsatlık	<i>ferseney</i>	fitil	<i>fitil</i>
fırt	<i>fırt₁</i>	fitilli	<i>fitilin</i>
fırtına	<i>fırtine</i>	fitneci	<i>fitne/i; 'hesûd₂</i>
fısıldamak	<i>çıkıyayış₁</i>	fitnecilik	<i>fitneyin</i>
fısıldatmak	<i>çıkıyayış</i>	fitneleyen	<i>fitker</i>
fısıltı	<i>çıkıyayış; pıst-pıst</i>	fitre	<i>fitr</i>
fıskıye	<i>vızık₂</i>	fıyaka	<i>çalım</i>
fışkırdama	<i>xuşayen; xuş-xuş</i>	fıyakalı	<i>çalımın</i>
fışkırdamak	<i>xuşayış</i>	fıyat	<i>fiyet</i>
fışkırtı	<i>xuşı</i>	folluk	<i>çalani</i>
fışkırtı çıkarmak	<i>xuş-xuş kerdış</i>	fotoğraf	<i>fotraf</i>
fışkırmak	<i>vızık çekerdış; vızık eştış</i>	fotoğrafçı	<i>fotrafdar</i>
fidan (ağaç)	<i>ley; şıtl; bızma</i>	fren	<i>fırên</i>
fidan (sebze için)	<i>lem</i>	frenk üzümü	<i>engûrmarrek</i>
fide topluluğu	<i>tûm₁</i>		

G - g

gafil avlanmak	<i>xam pıro gunayış</i>	gebe (hayvanlar için)	<i>awr</i>
gaga	<i>neqûr</i>	gebe (kadın için)	<i>dıgani</i>
gagasıyla vurmak	<i>neqûr pıro dayış</i>	geberesice	<i>nêmente/i</i>
galiba	<i>ellazano</i>	gebre	<i>qasaxu</i>
galip gelmek	<i>po kerdış; qal po kerdış</i>	gece	<i>şew</i>
gam	<i>xem</i>	gece körlüğü	<i>kerkorani</i>
gamze	<i>gumçalek; kortek; vılı</i>	geceleyen	<i>şewkerdox</i>
garez	<i>qerez</i>	gecelik	<i>çınay rakewten</i>
gariban	<i>qergûn</i>	gecirmek	<i>berey kewtış; berey mendış</i>
gaspeden	<i>destsernayox</i>	geciktirmek	<i>berey finayış; berey verdayış</i>
gaspetmek	<i>dest ser nayış</i>	geç	<i>berey</i>
gâvur	<i>gawır</i>	geçen	<i>ravêrdar</i>
gayret	<i>têyogeyrayen</i>	geçen sene	<i>par</i>
gayret eden	<i>cahdkar</i>	geçen seneki	<i>parên, parênge</i>
gayret göstermek	<i>têyo geyrayış</i>	geçerli olmak	<i>tav biyayış</i>
gayrı	<i>hında; hını₁</i>	geçerlilik	<i>tav₂</i>
gaz	<i>xaz</i>	geçersiz	<i>nêvêrde/i</i>
gazap	<i>'elemat</i>	geçici	<i>ravêrde</i>
gazlamak	<i>xaz cı dayış</i>	geçici olarak	<i>barındırmak 'heweynayış</i>
gazlı	<i>xazın</i>	geçim	<i>debar; dilig; idare</i>
gazyağı	<i>qazaxi</i>	geçinmek	<i>idare kerdış</i>

geçirmek (suyun öte tarafına)	<i>raviyarnayış</i>	genizden konuşma	<i>'tın</i>
geçiş yeri	<i>neqeb</i>	genzek	<i>'tino/ê</i>
geçişli	<i>vêrdaye</i>	genzel	<i>'tının</i>
geçişmek	<i>pê vêrdış</i>	gerçek	<i>raşt</i>
geçişsiz	<i>nêvêrdaye</i>	gerçek olan	<i>raştayın</i>
geçit	<i>avêrag₂</i>	gerçeklik	<i>raştay</i>
- iki dağın arasındaki geçit	<i>derbend; gedûg</i>	gerçekten	<i>raştay ser</i>
geçit (suda)	<i>vêr₁</i>	gerçi	<i>gerçi</i>
geçit yeri	<i>vêrca</i>	gerdan	<i>gerdan; milêške</i>
geçkin (sebze ve meyve için)	<i>vêrde/i</i>	gerdek	<i>gerdek</i>
geçmek	<i>vêrdış</i>	gerek	<i>gerek</i>
geçmek (bir yerden)	<i>ravêrdış</i>	gerekli	<i>lazım</i>
geçmek (birbirinden)	<i>pêra vêrdış</i>	gergin	<i>pêtante/i</i>
geçmek (birbirini görmeden)	<i>cêra vêrdış</i>	gerginleşmek	<i>mezbût biyayış; pêt ancıyayış</i>
geçmek (birini)	<i>ravêrnayış</i>	gerginleştiren	<i>pêtker</i>
geçmiş	<i>ravêrde/i</i>	gerginleştirmek	<i>pêt antış; pêt kerdış</i>
geçmiş olsun	<i>kefare₂</i>	geri	<i>peydi; tepya; peyser</i>
geçmişte	<i>veriki</i>	geri almak	<i>aqırotış; tepya qırotış</i>
geğirme	<i>mırdanık</i>	geri çevirmek	<i>peydi açarnayış; peyser açarnayış</i>
geğirmek	<i>mırdanık vero amayış</i>	geri dönmek	<i>peydi amayış; peyser ageyrayış</i>
geğirtti	<i>mırdanık</i>	geri gitmek	<i>peydi şıyayış; peyser şıyayış</i>
gelecek	<i>verni</i>	geri gitmek, geri gelmek	<i>ageyrayış</i>
gelecek ay	<i>mengna</i>	geri zekâlı	<i>çilekem</i>
gelecek sene	<i>serna</i>	gerici	<i>peydimende/i; tepyadar</i>
gelecek zaman	<i>bêroki</i>	geride kalanı olmayan	<i>çılapıf</i>
gelenek	<i>'edet</i>	gerila	<i>gerila</i>
gelici	<i>amayox</i>	gerileme	<i>peydişiyayen; tepyaşiyayen</i>
geliç otu	<i>bencere</i>	gerilemek	<i>tepya şıyayış</i>
geliç otu (tazesi)	<i>xırpık</i>	gerilerek kopmak	<i>qırfiyayış</i>
gelin	<i>veyv</i>	gerinmek	<i>viziki antış</i>
gelin çiçeği	<i>lepîrêşık</i>	geriye	<i>peyser</i>
gelincik çiçeği	<i>helûl₂; veyveka wusari</i>	geriye doğru	<i>peyserik</i>
gelinlik	<i>veyvin</i>	germe işi	<i>vizik₁</i>
gelir	<i>qezenc</i>	germek	<i>cêyo antış; têyo antış</i>
geliş	<i>amayen</i>	getiren	<i>ardox</i>
gelişigüzel	<i>xo ver ra</i>	getirmek	<i>ardış</i>
gelişigüzel dalmak	<i>cı qelbiyayış</i>	getirtmek	<i>arden dayış</i>
gelişigüzel gezme	<i>doş</i>	gevelemek	<i>aloznayış</i>
gelişmek	<i>resayış</i>	gevenlemek	<i>alozyayış</i>
gelişmemiş sebze	<i>pızlig</i>	geven	<i>gewen</i>
gelişmemiş (hastalıktan dolayı)	<i>merazin</i>	geven sakızı	<i>guni</i>
geliştirmek	<i>resnayış; têra kerdış₂</i>	geveze	<i>cawcaw; vırvırok; vıtvaz; vıtvıtok</i>
gelme isteği olan	<i>amayox</i>	geviş	<i>mışor</i>
gelmek	<i>amayış</i>	geviş getirenler	<i>mışorkerdoxi</i>
genç	<i>genc; ciwan</i>	gevrek	<i>kewreg</i>
genç erkek	<i>xort</i>	gevşek	<i>gefşeg; sist</i>
gençlik	<i>gencey</i>	- çok gevşek	<i>sistek</i>
gene	<i>anci; ayna; fina; qona</i>	gevşek davranışlı	<i>manglos</i>
genel	<i>'heme</i>	gevşeklik	<i>gefşegey</i>
genelev	<i>kerxane</i>	gevşemek	<i>sist biyayış</i>
genelevci	<i>kerxanedar</i>	gevşetmek	<i>sist kerdış</i>
genellik	<i>ekseriyet</i>	geyik	<i>kospes; peskovi</i>
geniş	<i>hera</i>	gezdirmek	<i>çarneyayış</i>
geniş burunlu	<i>zinçera</i>	gezdirmek	<i>çarnayış</i>
geniş yüzlü	<i>rıpıhan</i>		
genişlik	<i>herayey</i>		

gezgin	<i>geyraye/i</i>	gizli plan	<i>mişore</i>
gezi	<i>geyrayen</i>	gizlilik	<i>nımiteney</i>
gezinmek, gezmek	<i>geyrayış</i>	gol	<i>xol</i>
gıcık tutması	<i>qır tepêşyayış</i>	gonca	<i>'hebûb</i>
gıcırdatmak	<i>çırıkış; xiji kerdış</i>	goril	<i>goril</i>
gıcırdatmak (soğuktan; uyarı anlamında)	<i>qırıçıknaıyış</i>	göbek	<i>meşk</i>
gıcırdatmak	<i>qırıçıkayış</i>	göbek bağı	<i>nak</i>
gıcırdatmak	<i>çırıqnayış</i>	göbek düşmesi	<i>paşmûre</i>
gıcırtı	<i>qırçı; xiji</i>	göbekli!	<i>meşko!</i>
gıda	<i>çi werdi</i>	göbekli	<i>meşkin</i>
gıdıklamak	<i>qarqarayayış</i>	göç	<i>koç</i>
gıdık	<i>mılêşke</i>	göç etmek	<i>bar kerdış</i>
gıdıklama	<i>cıqlıkı; xıdı; xıdxıdıkı; xılxılıkı</i>	göçebe	<i>koçer</i>
gibi	<i>ze; zey</i>	göçer	<i>kêli</i>
giderek	<i>pıra pıra</i>	göğüs	<i>sêne</i>
gidici	<i>şiyaye/i</i>	göğüs kısmı	<i>qefes</i>
gidiş, gidişat	<i>şiyayen</i>	göğüslemek	<i>sêne kerdış</i>
girdap	<i>gêrsêrik; gozelek₂</i>	göğüsleyen	<i>sêneker</i>
giriş	<i>zerreşiyayen</i>	gök gürlemesi	<i>hewr gurrayış</i>
girişmek	<i>xo cı girotış; xo po kerdış</i>	gök kuşağı	<i>mûndiya 'eyşfatma</i>
girmek	<i>miyan kewtış</i>	gök taşı	<i>giustare</i>
girmek (birbirine)	<i>têmiyan kewtış</i>	gökyüzü	<i>azmin</i>
girmek (içiçe)	<i>têtewr biyayış</i>	göl	<i>doll</i>
girmek (içine)	<i>de kewtış</i>	gölcük	<i>pındollek</i>
git! (ineği, öküzü kovarken)	<i>wa'h</i>	gölcükler	<i>delavi</i>
git! (keçi kovarken)	<i>'ey</i>	göldüren	<i>wiyaynayox</i>
git işine!	<i>weda</i>	gölet	<i>dolle; pındoll</i>
gitgide	<i>popo; pıra pıra; vera vera</i>	gölge	<i>darsê; sersi</i>
gitmek	<i>şiyayış</i>	gölgeli	<i>sersiyın</i>
gittikçe	<i>pıra pıra</i>	gölgelik	<i>sersey</i>
giydirilmek	<i>pıra deyayış</i>	gölgelik kısım	<i>perri</i>
giydirmek	<i>pıra dayış</i>	gömlek	<i>işlıg; qolık; qûtık</i>
giyecek	<i>çına</i>	gömül	<i>koma kuncı</i>
giyili	<i>pıradaye/i</i>	gömülü	<i>'her bin dı</i>
giyinerek kapanmak	<i>xo pıstış</i>	gönderen	<i>rıştox</i>
giyinip kuşanmak	<i>sıdeynayış</i>	göndermek	<i>rıştış</i>
giyinip kuşanmış olan	<i>sıdeynaye/i</i>	gönen	<i>ziri</i>
giyinmek	<i>xo ra dayış; xo dı vetış</i>	gönlü çekmek	<i>zerri waştış</i>
giyinmek (pantolon, don vb.)	<i>xo pay kerdış</i>	gönlü düşmek	<i>'tem cı kewtış; 'tem dekewtış</i>
giymek	<i>xo ra dayış</i>	gönlü kalmak	<i>zerri tey mendış</i>
giymek (ayakkabı, çorap, pantolon)	<i>pay kerdış</i>	gönlü olmak	<i>'tem tey biyayış; 'tem tey estış</i>
giysi	<i>çına</i>	gönlü olmak (birinde)	<i>zerri tey biyayış; zerri tey estış</i>
gizleme yeri (eşya)	<i>kulin</i>	gönlünü almak	<i>zerri weş kerdış</i>
gizlemek	<i>nımitış</i>	gönlünü kaptırmak	<i>zerri pa çıkıyayış</i>
gizlemek (birine bir şeyi)	<i>miyani kerdış</i>	gönül	<i>'tem; zerri</i>
gizlenen	<i>miyanikerde/i</i>	gönül acısı	<i>derdê zerri</i>
gizlenilmek	<i>nımınayayış</i>	gönül almak	<i>zerri weş kerdış</i>
gizlenmek	<i>miyani biyayış; nımiyayış</i>	gönül düşmek	<i>zerri cı kewtış</i>
gizlenmiş	<i>wedarde/i</i>	gönül kırıcı	<i>sert</i>
gizletmek	<i>wedarnayış</i>	gönül kırmak	<i>xatır verdayış</i>
gizleyen	<i>miyanikerdox; nımitox</i>	gönül vermek	<i>'tem cı kerdış</i>
gizli	<i>miyani; nımite/i</i>	gönüllü olarak	<i>rızayida xoya</i>
gizli dolap (duvarda)	<i>teqa</i>	gönülsüz	<i>bêzerri</i>
gizli olan	<i>nımiyaye/i</i>	gönye	<i>gonye</i>
gizli olarak	<i>miyaniki</i>		

göre	<i>gore</i>
- sana göre	<i>to heta torêki</i>
gören	<i>vinayox/diyayox</i>
görev	<i>wezife</i>
görevli	<i>wezifedar</i>
görgüsüz	<i>dınyanede/i</i>
görmek	<i>vinayış/diyayış</i>
görücü	<i>vinayox/diyayox</i>
görümce	<i>gorım</i>
görünen	<i>aysaye/i; vinaye/i / diyaye/i</i>
görünmek	<i>aysayış; vineyayış</i>
görünmez	<i>nêasaye/i</i>
görüntü	<i>asayen; aysayen</i>
görüntülemek	<i>aysnayış</i>
görüntüleyen	<i>aysnayox</i>
görünüm	<i>asan</i>
görünüş	<i>asayen</i>
görüş	<i>vina; vinayen/diyayen</i>
görüşme	<i>pêvinayen</i>
görüşmek	<i>pê vinayış</i>
gösteren	<i>mısnayox</i>
gösteri	<i>mojnayen</i>
gösteriş	<i>çalım</i>
gösterişsiz	<i>sade</i>
göstermek	<i>mısnayış</i>
göt	<i>qen</i>
götü boklu	<i>qengiyın</i>
götü tezekli	<i>qenritikin</i>
götürmek	<i>berdiş</i>
götürü	<i>'erebibazar</i>
götürücü	<i>berdox</i>
götveren	<i>qendaye/i</i>
gövde	<i>qeleafat</i>
gövek	<i>qerqaş</i>
göz	<i>çım</i>
göz akı	<i>sıpey çimi</i>
gözaltına almak	<i>bınçım girotiş</i>
göz bebeği	<i>gili</i>
göz dikmek	<i>çım cı verdayış</i>
göz etmek	<i>saxti kerdiş</i>
göz gezdiren	<i>çımçarnayox</i>
göz göze gelmek	<i>çimi pê gunayış</i>
göz kırpmak	<i>çım şıkıtış</i>
göz koymak	<i>çım cı verdayış</i>
göz kulak olan	<i>bendewar</i>
göz kulak olmak	<i>haydar biyayış; vero vınderdiş</i>
gözaltı	<i>bınçım</i>
gözcü	<i>çımдар; çımsernox; haydarber</i>
gözcülük	<i>haydarberez</i>
göze hoş gelen	<i>çeleng</i>
gözetleme	<i>çımsernayan</i>
gözetlemek	<i>çım ser nayış</i>
gözetleyici	<i>çımsernox</i>
gözetmen	<i>xeyaldar</i>
gözlemci	<i>çımsernox; pawitox</i>

gözleme (yemek)	<i>qatma</i>
gözlemek	<i>çım po biyayış; pawe mendış</i>
gözleri faltaşı gibi açmak	<i>bıloqnayış</i>
gözleri kararmak	<i>çimi tari biyayış</i>
gözlük	<i>çımveriki; verçimi</i>
gözü almamak	<i>po vetiş</i>
gözü bağlı	<i>çimpiste/i</i>
gözü bir şeyde olmak	<i>çım po biyayış</i>
gözü çıkmak	<i>gili perrayış</i>
gözü doymamazlık	<i>çımtenganey</i>
gözü doymaz	<i>çımteng</i>
gözü içinde olmak	<i>çım tede biyayış</i>
gözü kalmak	<i>çım tey mendış</i>
gözü kapalı	<i>çımgirote/i</i>
gözü kara	<i>çımsiya; çımsûr</i>
gözü karalık	<i>çımsûrey</i>
gözü kesen	<i>çımbirrnayox</i>
gözü kesmek	<i>çım birrnayış</i>
gözü kızarmış olan	<i>çımsûr</i>
gözü korkan	<i>çımtersaye/i</i>
gözü korkmak	<i>çım tersayış</i>
gözü pek	<i>çımsiya</i>
gözü tok olmak	<i>çım mırd biyayış</i>
gözü üstünde olmak	<i>çimi sero biyayış</i>
gözü yolda kalmak	<i>çimi rayo mendış</i>
gözükmek	<i>aysayış</i>
gözün alt kapağı derisi	<i>qarangê çimi</i>
gözün iç kenarı	<i>iniyekê çimi</i>
gözün iris tabakası	<i>roşnay çimi</i>
gözünü kan bürümek (köpek için)	<i>deye gûniya biyayış</i>
gözünü korkutmak	<i>çım tersnayış</i>
gözyaşı	<i>'hers</i>
gözyaşı dökmek	<i>'hersı rijnayış; 'hersı varnayış</i>
gram	<i>xıram</i>
grip çeşidi	<i>salım</i>
grup	<i>gulmate; gome₂</i>
guguk kuşu	<i>kekok</i>
gulyabani	<i>xewf</i>
gunahkâr	<i>gunakar</i>
gurbet	<i>xurbet; xeribey</i>
gurbetlik	<i>xurbetey</i>
gurt etmek	<i>qırpayış</i>
guruldama	<i>quri</i>
guruldamak	<i>qurayış</i>
gururlanmak	<i>qabırxe girotiş</i>
gururlu	<i>qabırxeqalın</i>
gusül	<i>qusl</i>
gübre (ahır altında kat kat)	<i>kermi</i>
gübre (hayvan gübresi)	<i>zıbil; sıl</i>
gübreli	<i>zıbilin</i>
gübreli yer	<i>zıbile</i>
gücendirmek	<i>ka'hrnayış; xatır verdayış</i>
gücenik	<i>ka'hriyaye/i</i>
gücenilmek	<i>xatır verdayayış</i>
gücenme	<i>ka'hr</i>

gücenmek	<i>ka'hriyayış; xatır verdeyayış; zerri mendış</i>	günbegün	<i>roj bı roj</i>
gücü yetmek	<i>pey şıkiyayış; qed biyayış; şayış</i>	gündelik	<i>rojekê</i>
güç	<i>çetin; zor</i>	gündem	<i>roj Kane</i>
güç yetme	<i>qed</i>	gündem dışı	<i>roj kani tevera</i>
güçlenmek	<i>sıdeyayış</i>	gündüz	<i>roj dıhir</i>
güçleşmek	<i>zor biyayış</i>	güneş	<i>roj₁</i>
güçlü	<i>asincawitox</i>	güneş (güneş ışınları)	<i>tiji</i>
güçlü olmak	<i>asin cawıtış</i>	güneş gören yamaç	<i>veraroj</i>
güçlük	<i>çetney; zorey</i>	güneş ışını	<i>zerq</i>
güçsüz	<i>sıst</i>	güneşlenmek	<i>xo tiji dayış; xo tijiya nayış</i>
güçten düşürmek	<i>cırık vetış</i>	güneşletmek	<i>tijiya nayış</i>
güğermek	<i>rûwayış</i>	güneşli	<i>tijn</i>
gül	<i>gul₂</i>	güney	<i>qible; veraroj</i>
gül ağacı	<i>gulêr</i>	günkü	<i>roj kayên</i>
güldürmek	<i>wiyate ro dayış; wiyaynayış</i>	günlerce	<i>rojana</i>
güldürücü	<i>tırlıki</i>	günlük	<i>roji; roje; rojên</i>
güle güle!	<i>oxır bo!</i>	gür sesli	<i>vengpê</i>
güleryüzlü	<i>rıwiyate/i</i>	güreş	<i>têmane</i>
gülle	<i>gule₁</i>	güreşçi	<i>têmanedar</i>
gülle atma	<i>destlep</i>	gürleme	<i>gurri</i>
gülleryüz	<i>riyo wiyate</i>	gürlemek	<i>gurrayış</i>
gülmek	<i>wiyayış</i>	gürletmek	<i>gurrnayış</i>
- katıla katıla gülmek	<i>paşti û pize ra biyayış</i>	gürüldemek	<i>gurr-gurr kerdış</i>
gülmek (birine)	<i>pey wiyayış</i>	gürültü	<i>gurti; qerepere; welwele</i>
gülmüsem	<i>abes</i>	gürültü sesler	<i>ding-ding</i>
gülünç, gülüş	<i>wiyate</i>	güven	<i>bext; 'emeley</i>
gülünç bir duruma düşmek	<i>tırlıki biyayış</i>	güven vermeyen	<i>pûşt; qelp</i>
gülünç duruma düşmek	<i>wiyatey şari biyayış</i>	güvence	<i>'emeley</i>
gülünç kişi	<i>pey wiyate</i>	güvenilmez	<i>bınpize</i>
gülüşmek	<i>pêdı wiyayış</i>	güvenlik	<i>asayış</i>
güm!	<i>gump</i>	güvenmek	<i>'emeley kerdış</i>
gümeç	<i>goşey hinga</i>	güvensizlik	<i>qelp</i>
gümrük	<i>gumrıg</i>	güvercin	<i>bewran</i>
gümrük kapısı	<i>neqeb</i>	güvermek	<i>rûwayış</i>
gümrük vergisi	<i>bac</i>	güz	<i>payız</i>
gümrüme	<i>gurr gurri</i>	güzel	<i>xasek</i>
gümüş	<i>sêm</i>	- daha güzel	<i>xasekêri</i>
gümüşlü	<i>sêmên</i>	güzel (kadın)	<i>dilber₂</i>
gün	<i>roj₂</i>	güzel (kız, kadın vb.)	<i>rındeK</i>
günah	<i>guna; mebal; xırab</i>	güzel konuşan	<i>dilbaz; zıwanpıhan</i>
günahkâr (günah işleyen)	<i>gunakar; xırabkar</i>	güzel konuşkanlık	<i>dilbazey</i>
günahkârlık	<i>gunakarey</i>	güzel vücutlu	<i>bedenweş</i>
günahsız	<i>bêguna</i>	güzelce	<i>xasekêna</i>
		güzellik	<i>xasekey</i>

H - h

ha ha!	<i>wırê</i>	haberdar	<i>haydar; xeberdar</i>
haber	<i>hay; xeber</i>	haberi olmak	<i>hay pey biyayış; pey zanayış; xeber biyayış</i>
haber ulaştırmak	<i>weseynayış</i>	- hiç haberi olmamak	<i>hêl û bêr</i>
haber vermek	<i>xeberdar kerdış</i>	haberleşmek	<i>xeber pê dayış</i>
haberci	<i>xeberdar</i>		

Habil	<i>Habil</i>	halay	<i>govend</i>
hac	<i>'hac</i>	- oynanan bir halay çeşidi	<i>gırani</i>
hacı	<i>'haci</i>	halay başı	<i>sergovend</i>
hacı kadın	<i>'haciya</i>	halbuki	<i>haybıki</i>
haç	<i>çarmix</i>	halhal	<i>xırxal</i>
had	<i>'hed₁</i>	halı	<i>xali</i>
had bildirme	<i>iskar</i>	hâli belli olmayan	<i>qelebend</i>
haddinden fazla	<i>deriyayış</i>	halife	<i>xelife₂</i>
haddinden fazla büyümek	<i>bitırrıyayış</i>	halk	<i>ali; qewm; şar</i>
haddini bildirmek	<i>iskar kerdış</i>	halk şairi	<i>Ozan</i>
hademe	<i>xedeme</i>	halletmek	<i>zey pê kerdış; 'hed kerdış</i>
hadım	<i>xısi</i>	hallaç	<i>qewsdar</i>
hadım etmek	<i>xıseynayış</i>	halsiz (hastalıktan dolayı)	<i>kêsa</i>
hadini aşan	<i>gırdıcperrayox</i>	halsiz olmak	<i>kêsa dı biyayış</i>
hadini aşmak	<i>gırd cı perrayış</i>	halt karıştırmak	<i>zıbil vıla kerdış</i>
hadis	<i>hedis</i>	halt yemek	<i>za'hr werdış; zıbil werdış</i>
hadise	<i>oxbet; weqat</i>	ham	<i>kele₁; xam</i>
hadise çıkaran	<i>weqatdayox</i>	ham şişkinlik	<i>pındosik</i>
hafız	<i>'hafız</i>	hamak	<i>dergola; gongıla; hıngolay;</i> <i>kenkolay</i>
hafıza	<i>vir</i>	hamal	<i>'hemal</i>
hafızadan	<i>ezber</i>	hamallık	<i>'hemaley</i>
hafızasında olmak	<i>virı dı biyayış</i>	hamam	<i>'hem₁; 'hemam</i>
hafızlık	<i>'hafizey</i>	hamamda kese yapan	<i>delek₁</i>
hafif	<i>senik</i>	hamarat	<i>ciwanik</i>
hafife alma	<i>gengezey</i>	hamaratlık	<i>ciwanıkey</i>
hafife almak	<i>sıst cı gırotış</i>	hamile	<i>'hala₁; dıqanı; pizeya</i>
hafifleten	<i>senikker</i>	hamile kalmak	<i>'hala mendış</i>
hafifletici	<i>senikker</i>	Hamili	<i>'Hemêlı</i>
hafiflik	<i>senıkey</i>	hamlık	<i>xamey</i>
hafıye	<i>xefıye</i>	hamur	<i>mir₁</i>
hafta	<i>'hefte; 'heşte</i>	hamur suyu	<i>mirawi</i>
hain	<i>xanat</i>	hamurlu	<i>mirın</i>
hainlik	<i>xanatey</i>	hamuru ekşitilmiş ekmek	<i>helati</i>
hainlik eden	<i>xanatker</i>	han	<i>xan</i>
hak	<i>heq₂</i>	hancı	<i>xandar</i>
hak etme	<i>mısteheq</i>	hancılık	<i>xandarey</i>
hak gasp edici	<i>heqwer</i>	hançer	<i>xınçêr</i>
hakaret	<i>xedir</i>	hançerle doğramak	<i>xınçêri fek eştış</i>
hakaret eden	<i>xedirker</i>	hançerlemek (delik deşik etmek)	<i>xınçêra ver</i> <i>şanayış</i>
hakarete bulunmak	<i>xedıryayış</i>	hanedan	<i>xanedan</i>
hakikat	<i>heqiqet; raştıy</i>	hanedanlık	<i>xanedaney</i>
hakiki	<i>xalis</i>	hangi/hangisi	<i>kamcin</i>
hakim	<i>fermanferma</i>	hangi tarafa	<i>kata</i>
haklı	<i>heqdar</i>	hanım	<i>xanı₂; xatûn₂</i>
haklılık	<i>heqdarey</i>	hanımlık	<i>xanımev</i>
haksız	<i>neheq</i>	hani	<i>ka; ko₂; koni; kûwa</i>
haksız yere	<i>bilaheq</i>	hap (ilaç)	<i>'heb</i>
haksızlık	<i>neheqey</i>	hapis	<i>'hepis</i>
hâl (durum)	<i>'hal; 'hewal</i>	hapishane	<i>'hepısxane</i>
hâl eden	<i>'halkerdox; 'hedkerdox</i>	hapşırık	<i>pışki</i>
hâl etme	<i>'hed₂</i>	hapşırık	<i>fısqayış; pışkayış</i>
hâl hatırını sormak	<i>cı persayış</i>	harabe	<i>xıraba; xırabe</i>
hal (meyve ve sebze için)	<i>mewlexane</i>	haraç	<i>bac; xaç; xuk</i>
hala (babanın kız kardeşi)	<i>'em</i>	haram	<i>'heram</i>
hala kızı	<i>'emkeyna</i>		
hala oğlu	<i>'emza</i>		

haram yiyen	'heramwer	hatmi	iro
haramlık	'heramey	hava	hewa
haramzade	'heramzade/i	- açık hava	sayi
harar	xırar	hava durumu	ayam
hararet	'heraret	havada ayaz olmak	qır kewtış
harbi	çiqımçare/i	havada kalmak	hewa ra mendış
harcama	xerc ₁	havadis	hewadis; veng û vaz
harç	xerc ₂	havalandırmak	hewa cı dayış
harç (resmi işlerde)	xerc ₁	havalandırmak (kabdan kaba dökerek)	to kerdış
harçlık	xeslix	havalanmak	hewa kewtış; hewadeyayış
hardal	şêlmok	havale (hastalık)	ser û binê meng
hareket	'hereket	havale (para için)	'hewale
hareketli	'hereketin	havalı	vaberz
haris	'haris	havan	sirkuwтік
harlı ateş	adiro gurr	havanın buz kesmesi	yaxûn varayış
harman dövmek	hol kerdış	havanın ısınma zamanı	germ û roj
harman savurmak	cıwên vaydayış	havari	hewari
harman savurtmak	cıwên vaydaynayış	havlama	'hefti
harman yeri	cıwên	havlama	'hefti kerdış; lawayış
harman yığını	cele; gidış	havlatmak	lawnayış
harman zamanı	cıwêni	havlu	pêşkil; xewli
has	'heke	havuç	bûncık
hasat (mısır için)	qırif	havuz	'hewz
hasat olmak	qırfiyayış	hayalet görmek	xewf kerdış; xewf pize kewtış
hasım	dışmen	hayasız	bêheya
hasiyet	'hesyet	hayat	'heyat ₁
hasret	bêri ₁ ; 'hesret	hayda!	eyf; pah
hasretlik	bêriyey; 'hesretoy	haydi!	dê
hasta	nêweş	haydi	dêrê
hasta bakıcı	hemşira	haydi!	hadê
hasta gözlü	çimmehkin	haydi al! (hareket halinde)	ho
hastalığa yakalanmak	ceng tepıştış; 'hile cı erziyayış	haydi be sen de!	tirrê; tır
hastalık	'hile; nêweşey; nêweşin	haydi gelin!	hadirê
hastalıklı	'hileyin; nêweşin	haydi sende!	weda;wey
hastane	nêweşxane	haydut	qaşqûn; mahkûm
haşa!	'hesa	hayhay!	hayhay
haşlama	selqayen	hayır	nê ₂
haşlamak	selqayayış; xaşeynayış	hayır (fakirlere verilen)	xeyr
haşlanmış	selqayaye/i	hayırlısı	xeyrweşi
haşlanmış olan	selqayaye/i	hayırsever	xeyri ₂
haşlanmak	selqayayış; xaşeyayış	hayırsız	bêxeyr
hata	qisûr; xelet; xeletey	hayırsızlık	bêxeyrey
hatıl	sıfıngal	hayıt	gez
hatır	vir	haykıran	qirikerdox
hatır sorma işi	serweşi	haykırış	qiri
hatıra	bergûzar	haykıрма	fixan
hatırına vermek	xatır dayış	haykırmak (birden)	qiri pıro gunayış
hatırında kalmak	viri dı mendış	haykırmak (yılan, fare, kedi için)	wizayış
hatırında olmak	viri dı biyayış	hayli	bê'hesab
hatırından gitmek	vira şiyayış	hayran	'heyran
hatırını sormak	xatır persayış	hayret!	er
hatırlamak	viri amayış	hayret kalmak	mat mendış
hatırlatan	viriardox	hayret doğrusu	wış
hatırlatmak	viri ardış	hayrola!	xeyro
hatim	xetim	hayvan	dewar

hayvan alım satıcı	<i>cambaz</i>	herşeyiyle	<i>hût û pûta</i>
hayvan alım satıcılığı	<i>cambazey</i>	hesabına gelmek	<i>gırış kerdış</i>
hayvan pazarı	<i>mezat</i>	hesap	<i>'hesab</i>
hayvan ürünleri	<i>qatix</i>	hesap veren	<i>'hesabdayox</i>
hayvan yemi	<i>kuşpe</i>	hesaplamak	<i>'hesab kerdış; 'hesibnayış</i>
hayvanca	<i>dewarki</i>	hesaplanmak	<i>'hesıbyayış</i>
hayvani	<i>dewarki</i>	hesaplanmak (hepsi birlikte)	<i>têdı 'hesıbyayış</i>
hayvanları sağma yeri	<i>bêr</i>	hesaplaşmak	<i>'hesabê pê vinayış</i>
hayvanların ayıp yeri	<i>'heya</i>	hesaplı	<i>'hesabın</i>
hayvansal	<i>dewarki</i>	hesapsız	<i>bê'hesab</i>
hazır	<i>'hadire</i>	heves	<i>meram</i>
hazırda bulunanlar	<i>hadıran</i>	hevesi kalmak	<i>zerri tey mendış</i>
hazırlanmış	<i>'hadirekerde/i</i>	hey!	<i>hey</i>
hazırlayan	<i>'hadireker</i>	hey be!	<i>hey gıdı</i>
hazırlık	<i>'hadireyin; tedarık; texmin</i>	heyalanlı	<i>hezazın</i>
hazırlıklı	<i>'hadireyiney</i>	heyalet	<i>xewf</i>
hazine	<i>xezına</i>	heyalet gören	<i>xewfker</i>
haziran (ay)	<i>amnano verên</i>	heybe	<i>heqıbe; şelli</i>
hazmedilmek	<i>ferrıkyayış</i>	heybe (büyük)	<i>gale</i>
hazne	<i>xezna</i>	heybet	<i>heyb</i>
haznedar	<i>xeznedar</i>	heybetli	<i>heybın</i>
hedef	<i>hedef; nişanca</i>	heyecanlanma	<i>gırvazdı</i>
hedik	<i>danûg</i>	heyelan	<i>hezaz</i>
hediyeye	<i>hedaye; xelat</i>	heykel	<i>'heykel</i>
hediyeye vermek	<i>top ronayış; xelat dayış</i>	heyula	<i>qerati</i>
hekim	<i>tıxtor</i>	hıçkırık	<i>hiskık; zıhrık; zınıkı; zıqık</i>
hekimlik	<i>tıxtorey</i>	hıçkırmak	<i>zıqık vero amayış</i>
helal	<i>'helal</i>	hınzır	<i>xoz</i>
helal eden	<i>'helalker</i>	hırçın	<i>lûk</i>
helalleşmek	<i>pêrê 'helal kerdış</i>	hırıldama	<i>xızık</i>
helallik	<i>'helaley</i>	hırıldamak (boğazdan)	<i>xızayış</i>
hele!	<i>hele; tew₁</i>	hırıltı	<i>xırıkı</i>
helva	<i>'helaw</i>	hırlama	<i>xurayen</i>
hem	<i>him</i>	hırlama (köpek için)	<i>xuri</i>
hemen	<i>destdı; herûn dı</i>	hırlamak (köpek için)	<i>xurayış</i>
hemen başlamak	<i>pa niştış</i>	hırsız	<i>tırıtıx; xırız</i>
hemen erkenden	<i>davistêra</i>	hırsızlık	<i>tırıtıxey; xırızey</i>
hemen hemen	<i>hıma hıma</i>	hışıldamak	<i>xuş-xuş kerdış</i>
hemencecik	<i>nişkê dı</i>	hışım	<i>tav₁</i>
hemfikir olmak	<i>qısey jew kerdış</i>	hışıldama	<i>xuşayen; xuş-xuş</i>
hemşehri	<i>hemşeri; welatij</i>	hışıldamak	<i>fışayış; xuşayış; xuş-xuş kerdış</i>
hemşehrilik	<i>hemşerin</i>	hışırtı (sudan çıkan ses)	<i>xuşı</i>
hemşire	<i>hemşira</i>	hıyaban	<i>xıyaban</i>
henüz	<i>hewna</i>	hıyar	<i>xeyar</i>
hepsi	<i>'heme; pêrıkı; pêro₁</i>	hız	<i>sûret</i>
hepsi birlikte	<i>têdı₂</i>	hızlı	<i>dinc; lez₁</i>
hepsini	<i>'hemın</i>	hızlılık	<i>dincey</i>
hepten	<i>pêro₁</i>	hibe	<i>hıva</i>
her	<i>hırg</i>	hicri	<i>hicri</i>
her halde	<i>qay; teqez</i>	hiç	<i>qe</i>
her ne kadar	<i>çendık</i>	hiç acımayan	<i>bêaman</i>
her zaman	<i>tım</i>	hiç bir zaman	<i>qet</i>
hergün	<i>hırg roj</i>	hiç değilse	<i>bala</i>
herhangi bir tarafa	<i>hetêna</i>	hiç uğruna	<i>xokava</i>
herkes	<i>herkes</i>	hidetli	<i>lûk; lûkın; sert</i>
herneyse	<i>peyniya xo (cı)</i>	hikmet	<i>'hikmet</i>

hile	<i>dek</i>	hoşgörü	<i>weynayena weş</i>
hima	<i>bext</i>	hoşluk	<i>weşey; weşin</i>
himaye etmek	<i>xo pey eştış</i>	hoşt!	<i>oşt</i>
hindi	<i>'hıl; kerga mısırı</i>	hoşuna gitmek	<i>weşdê cı şıyayış</i>
hindiba	<i>qanıkvaş</i>	hovardalık	<i>xıwardeyin</i>
his	<i>sık</i>	hovarde	<i>xıwarde</i>
his eden	<i>sıkcıfınayox</i>	hozan	<i>bûre</i>
his etmek	<i>çıkıyayış₁; niçıkıyayış; sık cı finayış</i>	höst!	<i>hewş</i>
his ettirmek	<i>çıkıyayış</i>	höyük	<i>kurr; tıl₂</i>
hisse	<i>bara; 'hise</i>	hucum eden	<i>serramıtox</i>
hisseli	<i>'hisedar</i>	hucum etmek	<i>ro cı qelibıyayış</i>
hisselilik	<i>'hisedarey</i>	hudut	<i>'hidûd</i>
hissiz	<i>bêsık</i>	hunhar	<i>gûnirijnayox</i>
hissizlik	<i>bêsıkey</i>	huni	<i>mastêr</i>
hiyanet	<i>xıyanet</i>	hunili	<i>mastêrin</i>
hiza	<i>dûş₁; dûşne</i>	huniye dökmek	<i>mastêr ro kerdış</i>
hizada götürmek	<i>pêvero berdış</i>	hurda	<i>xurde</i>
hizmet	<i>xızmet</i>	hurdacı	<i>xurdedar</i>
hizmetçi	<i>xızımkar</i>	huri	<i>hûri</i>
hizmetçi kadın	<i>bêsılma</i>	hurma	<i>xurma</i>
hizmetçi kız	<i>qerwaş</i>	husus	<i>xısûs</i>
hizmetçilik	<i>bêsılmayin; xızımkares</i>	hususî	<i>başqe; xısûsî</i>
hizmetinde çalışmak	<i>desta geyrayış</i>	huş ağacı	<i>pelkêr</i>
hoca	<i>xoca</i>	hutbe	<i>qutbe; xutbe</i>
hocalık	<i>xocayin</i>	huy	<i>xu</i>
hodri!	<i>bûû</i>	huy edinen	<i>xugırotox; xukerdox</i>
holding	<i>hımpa</i>	huysuz	<i>bêyewm</i>
homurdamak	<i>billıyayış</i>	huzur	<i>'hızûr</i>
homurtu	<i>billıll</i>	huzurda bulunanlar	<i>hadıran</i>
hop!	<i>hop₃</i>	huzurlu	<i>rihat; zerrhera</i>
hop hop	<i>hol-hol</i>	huzurluluk	<i>rihatey</i>
hoplama	<i>kuleme₂; lotık; tıllı</i>	huzursuzluk yaratan	<i>'hesûd₂</i>
hoppa	<i>derdüle</i>	huzursuzluk yaratılmak	<i>têvdeyayış</i>
hor görmk	<i>xoya cêr vinayış</i>	huzursuzluk yaratmak	<i>têvdayış</i>
horlama	<i>xurayen</i>	hücre	<i>'hicra; selik</i>
horlama sesi	<i>xuri</i>	hücum!	<i>bı cı</i>
horlamak	<i>xurayış</i>	hücum	<i>êriş; hücım</i>
horoz (zool.)	<i>dik</i>	hücuma kalkmak	<i>êrişa şıyayış</i>
- yavru horoz	<i>dikleyr</i>	hüküm	<i>'hukûm</i>
hortum	<i>xortım</i>	hükümdar	<i>fermanferma; 'hukûmdar</i>
hoş	<i>weş</i>	hükümdarlık	<i>'hukûmdarey</i>
hoş (daha)	<i>weşêri</i>	hükümdarlık makamı	<i>text₂</i>
hoş eden	<i>weşker</i>	hükümet	<i>'hukmat</i>
hoş koku	<i>boyweş</i>	hükümlü	<i>mahkûm</i>
hoş kokulu	<i>boyweşin</i>	hükümsüz kılma	<i>lax</i>
hoş olmayan	<i>neweş</i>	hüner	<i>hûner; ma'hş</i>
hoş ve güzel	<i>xırxalek</i>	hünerli	<i>hûnerin</i>
hoşa gideni ayırmak	<i>weçınayış</i>	hürmet	<i>hırmnet</i>
hoşaf	<i>xoşawi</i>	hüzün	<i>delêl</i>
hoşça zaman geçirmek	<i>dışlıxê cı amayış; dışlıxê xo ardış</i>	hüzünlü	<i>delêlin</i>

I - 1

ih!	<i>êx</i>	ıslanmak	<i>hi biyayış</i>
ihlamak	<i>êx kerdış</i>	-hafif ıslanmak	<i>newsıyayış</i>
ihlamur	<i>ıxlamûr</i>	ıslatmak	<i>hi kerdış</i>
ılık	<i>vilgerm; vilnerm; xarın</i>	-hafif ıslatmak	<i>newsnayış</i>
ıımızganma	<i>vınık</i>	ıslık	<i>fırık; vistık</i>
irak	<i>dûri</i>	ıslık çalmak (rüzgar için)	<i>vizayış</i>
iraklık	<i>dûrey</i>	ıslık (dilin ucuyla çalınan)	<i>isisık</i>
ırgat	<i>ırxat</i>	ıslık (dudakla çalınan)	<i>gurguzi</i>
ıslı	<i>germ</i>	ıslık (parmakla çalınan)	<i>fitık</i>
ıslı belirtisi	<i>leylan</i>	ısmarlamak	<i>arden dayış</i>
ıslınmak	<i>germ biyayış</i>	ısmarlanmak	<i>arden deyayış</i>
ıslıran	<i>cıperrayox</i>	ıspatula	<i>şışı</i>
ıslırgan otu	<i>adırvaş; arqıç</i>	ısrar etmek	<i>vero geyrayış</i>
ıslık (elma, armut vb.)	<i>fekın</i>	ıssız	<i>ısız; nepeni</i>
ıslık atmak	<i>fek cı eştış</i>	ıssızlık	<i>ısızey</i>
ıslırma	<i>gaz</i>	ışık	<i>roşn; şewq; asan; hıl; ışıq</i>
ıslırmak	<i>piro biyayış; cı perrayış</i>	ışık hüzmesi	<i>tirij</i>
ıslırmak (yırtıcı hayvanlar için)	<i>dırrnayış</i>	ışık saçan	<i>roşndayox</i>
ıslıtıcı	<i>germkerdox</i>	ışık verme konuma geçirmek	<i>veşnayış</i>
ıslıtık	<i>germ kerdış</i>	ışık verme konuma geçmek	<i>veşayış</i>
ıskat	<i>ışqat</i>	ışınlanmak (güneş)	<i>zerq eştış</i>
ıslak	<i>hi; hiyan</i>	ışınlı	<i>zerqın</i>
ıslaklık	<i>hiyey</i>	ıvır zıvır	<i>çekçol</i>

İ - i

iade etmek	<i>cı açarnayış</i>	içi rahat etmek	<i>paşmûre ca kewtış; pize honık kerdış</i>
ibadet	<i>ibadet</i>	içi rahat olmak	<i>pize honık biyayış</i>
ibik	<i>tembori</i>	içi yanmak (susuzluktan)	<i>yaxûn dekewtış</i>
İblis	<i>ıblis</i>	içiçe	<i>têmiyan; têpizedi</i>
ibne	<i>ıbne</i>	içilecek su	<i>awa şımiten</i>
ibnelik	<i>ıbneyin</i>	içilmek (mec.)	<i>fırr biyayış</i>
ibre	<i>ıbre; mısınık</i>	için	<i>qaba; qandê; sewê</i>
ibret	<i>'erbet</i>	içinde	<i>tede; tey₂</i>
ıbrık	<i>ırbıq</i>	içindekiler	<i>teyestey</i>
ıcat	<i>ıcat</i>	içine	<i>miyan₂; pede; tewr₁</i>
ıcatçı	<i>ıcatker</i>	içine (birbirinin)	<i>têtewr</i>
ıcra	<i>hiciz</i>	içine ağrı girmek (hayvanlarda)	<i>zerri girotış</i>
ıcracı	<i>hicızdar</i>	içine bırakmak	<i>de viradayış</i>
iç	<i>miyan; zerre₁</i>	içine dalmak	<i>piro qelbiyayış</i>
iç köşe	<i>qunc</i>	içine doğmak	<i>'eyan kerdış; zerrıya çikiyayış</i>
içecek	<i>şımiten</i>	içine düşmek	<i>piro gunayış</i>
içen	<i>şımitox</i>	içine kırmak (yumurtayı)	<i>piro şıkıtış</i>
içerik	<i>miyan₁</i>	içine konulmak	<i>debiyayış</i>
içeriye	<i>zerre₂</i>	içine sokmak	<i>pede kûwatış; pede hıngıtış</i>
içerlemek	<i>xo dı degırotış</i>	içine vermek	<i>pede viradayış</i>
içermek	<i>miyan girotış</i>	içini yakmak (susuzluktan)	<i>yaxûn definayış</i>
içi bozuk kişi	<i>gıncın</i>		

içirmek	<i>şımıten dayış</i>	ikaz edilmek	<i>pey 'hesyayış</i>
içlenmek	<i>mıxul werdiş</i>	ikaz etmek	<i>pey 'hesnayış</i>
içli köfte	<i>kufta</i>	iki	<i>dı/dıdı</i>
içmek	<i>şımıtış</i>	- iki daha	<i>dına</i>
içmek (argo)	<i>fırr kerdış</i>	iki ayaklı	<i>dıling</i>
içmeye istekli	<i>şımıtox</i>	iki bölümlük	<i>dıhetın</i>
içten istemek	<i>zerri kerdış</i>	iki büklüm	<i>dıqat</i>
içyağı	<i>vezd</i>	iki canlı (kolay ölmeyen kişi)	<i>dıgane/i</i>
idare	<i>idare</i>	iki katlı	<i>dıqatın</i>
idareci	<i>idareker</i>	iki köşeli	<i>dıkoşe</i>
iddia etmek	<i>pêt biyayış</i>	iki üç	<i>dirê</i>
idrar tıkanıklığı	<i>mizpirês</i>	iki yüzlü	<i>dırı</i>
idrarını tutamayan	<i>kelmiz</i>	iki yüzlülük	<i>dırıyın</i>
ifade	<i>ifade</i>	ikili	<i>dıdıyın</i>
iflah	<i>ifla; waya</i>	ikinci elden	<i>mintes</i>
iflas	<i>zipo</i>	ikindi	<i>êre</i>
iftar	<i>fıtar</i>	ikindi vakti	<i>êreyê</i>
iftira	<i>botan</i>	ikisi	<i>wırdın</i>
iftira atmak	<i>botan cı eştış; botan pa nayış;</i> <i>fek cı eştış</i>	ikişer	<i>dıdı dıdı</i>
iftira eden	<i>botanker</i>	ikiz	<i>dılet</i>
iftiraya uğramak	<i>cı rê botan biyayış</i>	ikna	<i>ıqna; serrefinayen</i>
iğ	<i>rêsta</i>	ikrah	<i>ıkra</i>
iğ demiri	<i>nig</i>	ikrah eden	<i>zerriqelbinayox</i>
iğde	<i>sincêr</i>	ilaç	<i>darı</i>
iğdiş	<i>xısı</i>	ilaçlı	<i>darıyın</i>
iğdiş etmek	<i>xıseynayış</i>	ilaçlık	<i>darıca</i>
iğne (böceklerin savunma organı)	<i>zûli</i>	ilahi	<i>beyt; ilahi</i>
iğne (tip)	<i>derzin</i>	ilan	<i>aşnawiten</i>
iğne ucu	<i>kuni</i>	ilave etmek	<i>ser nayış; ser kerdış</i>
iğne vurmak	<i>derzin pıro dayış</i>	ile	<i>-a; bı₁; pey₁</i>
iğneleme	<i>derzinki</i>	ileri	<i>ravey; vey</i>
iğneli	<i>derzinın</i>	ileri görüşlü	<i>dûrvındar</i>
iğrenç	<i>vırıtey kutiki</i>	ilerici	<i>raveyber</i>
iğrenen	<i>zerriqelbinayox</i>	ilerisi	<i>verni</i>
iğrenmek	<i>zerri qelbinayış</i>	ilerlemek	<i>ravey şıyayış</i>
ihamet	<i>xıyanet</i>	ilerleyip gitmek	<i>po şıyayış</i>
ihametçi	<i>xıyanetker</i>	ilerletmek	<i>aver berdiş</i>
ihametçilik	<i>xıyanetkerey</i>	ilerletip geliştirmek	<i>po berdiş</i>
ihbar	<i>gerre</i>	ilerleyiş	<i>raveyberden</i>
ihbarcı	<i>şeytan</i>	iletmek	<i>resnayış</i>
ihbarcılık	<i>fesadey; şeytaney</i>	ilgeç (dilb.)	<i>payok</i>
ihmal	<i>peygoş</i>	ilgi	<i>ılaqe</i>
ihsal	<i>'emel₂</i>	ilgili	<i>ılaqeder</i>
ihsal olmak	<i>pize pıro gunayış; pize şıyayış;</i> <i>vırık pıro gunayış</i>	ilgisiz	<i>bêılaqe</i>
ihsal olmak (hayvanlarda)	<i>ritik pıro gunayış</i>	ilgisiz bırakmama	<i>'ewêzi</i>
ihtimal	<i>qay</i>	iliklemek	<i>mak cı finayış</i>
ihtiyaç duymak	<i>qewmiyayış</i>	ilim	<i>ilm</i>
ihtiyar	<i>kokım</i>	ilişkileri bozulmak	<i>pê 'hermiyayış</i>
ihtiyar erkek	<i>kal₁</i>	ilişmek	<i>çıkıyayış₁</i>
ihtiyar kadın	<i>pırı</i>	ilk	<i>pêşik; sifte; tewr₂</i>
ihtiyarlık	<i>kaley</i>	ilk olan	<i>sıfteyên</i>
ikamet eden	<i>ronıştox</i>	ilk olarak	<i>yasıfte, tewr veri</i>
ikametgâh	<i>cay ronışten</i>	ilk önce	<i>tewr veri</i>
ikaz eden	<i>pey'hesnayox</i>	ilkbahar	<i>wusar</i>
		ilkbahar bayramı (küçük baş hayvanlar için)	<i>berre</i>

ilkel	<i>zey veri</i>	indirmek	<i>cêr ardış; ronayış</i>
ilki	<i>sıfıteyên; tewrverên</i>	indirmek (araç, binek hayvandan)	<i>war ardış</i>
illallah	<i>illela</i>	inek	<i>manga</i>
ilmik	<i>hok₁</i>	infaz	<i>kışten</i>
ilmühaber	<i>ilmxeber</i>	infaz eden	<i>kıştox</i>
ilticacı	<i>quslaxçi</i>	infaz edilmek	<i>kışiyayış</i>
iltihap	<i>'leym</i>	infaz edilmiş	<i>kışte/i</i>
imam	<i>xoca</i>	infaz edilmiş olan	<i>kışiyaye/i</i>
imame	<i>seranık</i>	infaz etmek	<i>kıştış</i>
iman	<i>iman</i>	inilti	<i>nalın; nal-nal</i>
imdat!	<i>hayho</i>	inilti (yorgunluktan)	<i>inti</i>
imece	<i>fêl₁</i>	inim inim	<i>kûz-kûz</i>
imece işçileri	<i>fêli</i>	iniş	<i>sevcêr</i>
imha etmek	<i>qır kerdış; qirê cı ardış; werte ra wedardış</i>	inişli	<i>sevcêre</i>
imhacı	<i>qırker</i>	inkâr	<i>polis; inkar</i>
imkan	<i>havıl; imkan; mezal</i>	inkârcı	<i>polisker; inkarker</i>
imla	<i>raştınûšten</i>	inkılap	<i>inqılab</i>
imrenmek	<i>'tam cı şiyayış</i>	inleme	<i>int-int</i>
imsak	<i>sı'hor</i>	inleme (köpek için)	<i>kûzi</i>
imsakiye	<i>sı'hore</i>	inlemek (ağır yük altında)	<i>intayış</i>
imtihan	<i>itham</i>	inlemek (ağırdan dolayı)	<i>nalayış</i>
imza	<i>imza</i>	inlemek (köpekler için)	<i>kûzayış</i>
imzalayan	<i>imzaker</i>	inletmek	<i>nalnayış</i>
imzalı	<i>imzakerde/i</i>	inleyen	<i>nalinker</i>
in	<i>'lan; kaf₂; mîxare; qula</i>	inleyici	<i>nalayox</i>
inanan	<i>'emelker</i>	inmek (araç, binek hayvandan)	<i>war amayış</i>
inanç	<i>'emel₁</i>	insan	<i>merdırm</i>
inançsız	<i>bê'emel</i>	insan hakları	<i>heqê merdıman</i>
inandırıcı	<i>'emeldar</i>	insan topluluğu	<i>komê merdıman</i>
inandırılmak	<i>'emel cı deyayış</i>	insani	<i>merdımkı</i>
inandırmak	<i>'emel cı dayış</i>	insanlık	<i>merdımey</i>
inat	<i>'eks</i>	insanoğlu	<i>beniadem</i>
inat etmek	<i>ling 'ero dayış, 'eksey kerdış</i>	inşa etmek	<i>virastış</i>
inatçılık	<i>'eksey</i>	inşaat	<i>inşaat</i>
ince (ince boy)	<i>çûli</i>	inşallah	<i>boka</i>
ince (kalın karşıtı)	<i>bari/i</i>	intihan	<i>intiham</i>
ince (kumaş, kağıt vb.)	<i>tenik</i>	intihar etmek	<i>xo kıştış</i>
ince boru (çaydanlık ibiği gibi)	<i>lûlk</i>	intikam	<i>'heyf₂</i>
ince boylu	<i>beşnbari; çûli</i>	intikam alan, intikamcı	<i>'heyfğêr</i>
ince burunlu	<i>zıncıtûj</i>	intizamsız	<i>bêser û ber</i>
ince çılplı	<i>çûli</i>	intizar	<i>pawe</i>
ince dudaklı	<i>lewtenik</i>	inziva (dini)	<i>xewlet</i>
ince yapılı	<i>narin</i>	ip	<i>la₁</i>
incik	<i>çipa lingı</i>	- kalın ip	<i>resen</i>
incimek	<i>tewayış</i>	- kıldan yapılan ip	<i>arêzle; şımûndi</i>
incinmek	<i>kudeyayış; tewayış</i>	ip çekmek (kumaştan)	<i>fitli kerdış</i>
incinmiş	<i>tewaye/i</i>	ip eğiren	<i>rêştarêş</i>
incir	<i>encil</i>	ipek	<i>birisım</i>
incir ağacı	<i>encilor</i>	ipekli	<i>birisımın</i>
inciten	<i>tewnayox</i>	ipeksi kumaş türü	<i>şifon</i>
incitilmiş	<i>tewnaye/i</i>	ipi saran alet	<i>nacûg</i>
incitmek (döverek)	<i>kudeynayış</i>	ipli	<i>layın</i>
incitmek (laf vurarak)	<i>tewnayış</i>	iplik çilesi	<i>bend₃</i>
indirilmek	<i>ronayayış</i>	iplikçi	<i>ladar</i>
indirim	<i>cêrarden</i>	iplikhane	<i>laxane</i>
		iptal	<i>texır₂</i>

iptal etmek	<i>texırnayış</i>	istihkak	<i>istiqaq</i>
iptal olmak	<i>texıryayış</i>	istikamet	<i>dûş₁ ; dûşne; istiqamet</i>
irade	<i>qed</i>	istila	<i>destsernayen</i>
ircat	<i>kerden</i>	istila etmek	<i>dest ser nayış</i>
iri	<i>gırd</i>	istilacı	<i>destsernayox</i>
iri gövdeli	<i>bedenin; qerese</i>	isyan etmek	<i>asi vıjyayış</i>
iri yarı	<i>gırd û gıran</i>	isyankâr	<i>asi</i>
irili ufaklı	<i>gırd û werdı</i>	iş	<i>gırwe; xebat</i>
irin	<i>'leyım</i>	iş (bedenen yapılan)	<i>kar₁</i>
irinli	<i>'leymının</i>	iş adamı	<i>merdimê kari</i>
irinti	<i>serpirojin; xelaxû₁</i>	iş görmek	<i>gırwe vetiş</i>
iris	<i>roşna</i>	iş güç	<i>'hal û kar; kar û bar</i>
irkilmek	<i>vecıqyayış</i>	iş güç sahibi	<i>rençber</i>
irmik	<i>sındırık₁</i>	iş kaçkınılığı	<i>xaznaxey</i>
is	<i>teni</i>	iş karşılığı mal	<i>mız₂</i>
isabet etmek	<i>cı amayış; cı şanayış</i>	iş yeri	<i>cayê kari; dezge</i>
isaf	<i>isaf</i>	işaret	<i>asar; işaret; nişan; nişanek</i>
isbat	<i>ispat</i>	işaretli	<i>işaretkerde/i</i>
isbatlanmış	<i>ispatbiyaye/i</i>	işbirlikçi	<i>berdest</i>
isbatlayan	<i>ispatker</i>	işçi	<i>'emele; karker</i>
ishal olmak	<i>'emel pıro gunayış</i>	işçi başı	<i>ser'emele</i>
ishal olmak (hayvan)	<i>zerçe kewtış</i>	işçi sımırtı	<i>elci</i>
isim	<i>name₂</i>	işçilik	<i>'emeleyin</i>
isim vermek	<i>name pa nayış</i>	işe bulaştırmak	<i>fek cı eştış</i>
iskarpıla	<i>mıqar</i>	işe girmek	<i>dest pey kerdış</i>
iskele	<i>iskela</i>	işe katmak	<i>fek cı eştış</i>
iskelet	<i>iskelet</i>	işe yaramayan kişi	<i>çımısalt; xafıka bındê pizi</i>
iskembe	<i>sırawi</i>	işe yaramaz kişi	<i>qelp</i>
iskemle	<i>iskeme</i>	işekli	<i>mızın</i>
İslam	<i>İslam</i>	işgal etmek	<i>mêl dayış</i>
İslamcı	<i>İslamdar</i>	işi düşmek	<i>qewmiyayış</i>
İslamiyet	<i>İslamey</i>	işi kırık	<i>mılçewt</i>
İslamlık	<i>İslamey</i>	işin ehli	<i>herbab</i>
isli	<i>teniyin</i>	işin uzmanı	<i>seraf</i>
ispanak	<i>ispanax</i>	işini çabuk bitiren	<i>têztêzik</i>
ispirto	<i>ispirto</i>	işini hal etmek (birini kullanarak)	<i>pey ro dayış</i>
ispiyon	<i>ispiyon</i>	işitmek	<i>aşnawıtış; 'hesyayış</i>
israf	<i>zay; xerc₁</i>	işkembe	<i>vêre</i>
israf eden	<i>zayker</i>	işkembenin içindeki pislik (hayvan için)	<i>sılvêre</i>
israf etmek	<i>bexdınayış; xerc kerdış; zay kerdış</i>	işkence	<i>işkence</i>
istediğini elde etmek	<i>paşmûre ca kewtış</i>	işkencenci	<i>işkenceker</i>
istediğini yerine getirmek	<i>meram ca ardış</i>	işkil	<i>işkil</i>
istek	<i>meram; waşten</i>	işlem	<i>gırwe</i>
istekli	<i>waştıx</i>	işlemek	<i>mûndış</i>
istekte bulunmak	<i>waşten dayış</i>	işletmek	<i>gırweynayış</i>
istem	<i>waşten</i>	işsiz	<i>bêkar</i>
istemek	<i>waştış</i>	işsiz güçsüz	<i>'eware</i>
istenmek	<i>wazıyayış</i>	işsizlik	<i>betalley; bêkarey</i>
istetme	<i>waştendayen</i>	iştah	<i>mahden</i>
isteyen	<i>waştıx</i>	işten kaçan	<i>xaznax</i>
istifa	<i>istıfa</i>	işten kaçmak	<i>dereynayış</i>
istifa etmek	<i>pey dı ancıyayış</i>	işten koparmak	<i>ser dı finayış</i>
istifade	<i>na'hf</i>	iştirak etmek	<i>tewr kewtış</i>
istifrag	<i>vırıte</i>	işveli	<i>delal₂</i>
istifrag etmek	<i>vırıtış</i>	it üzümü	<i>engûrmarrek</i>

itekleme	<i>kut₁; tehni</i>	iyileştiren	<i>rıhatker; weşker</i>
iteklemek	<i>takûwatış</i>	iyileştirmek	<i>rıhat kerdış; weş kerdış</i>
itelemek	<i>cı kûwatış; tehni dayış</i>	iyilik	<i>hewley; hewlin; rındey</i>
itibar	<i>'emeley</i>	iyimser	<i>rındek</i>
itibaren	<i>tepya</i>	iyimserlik	<i>rındekey</i>
itilmek	<i>kut biyayış; tehni deyayış</i>	iz	<i>şop</i>
itip sürüklemek	<i>guz kerdış</i>	- derin iz	<i>xet₂</i>
itiraf	<i>ıqrar</i>	izah etmek	<i>laya kerdış</i>
itirafçı	<i>ıqrarker</i>	izci	<i>şopdar</i>
itiraz etmek	<i>vero vıjyayış</i>	izcilik	<i>şopey</i>
itişmek	<i>pê takûwatış; pê tehni dayış</i>	izdiham	<i>qıloziyayen</i>
itmek	<i>kut kerdış; rota dayış</i>	izdiham çıkarmak	<i>ser qıloznayış</i>
iyi	<i>hewl; rınd; weş</i>	izdiham olmak	<i>qelbiyayış₁; qıloziyayış</i>
- en iyi	<i>vêrêri</i>	izdiham yapılmak	<i>ser qıloziyayış</i>
iyi olmayan	<i>nerınd</i>	izin	<i>destûr; izin</i>
iyiki	<i>xaskı</i>	izlemek	<i>temase kerdış</i>
iyileşmek	<i>rıhat biyayış; weş biyayış</i>	izmarit	<i>poçıka cıxari</i>

J - j

jandarma	<i>cendırme</i>	jiletlemek	<i>cılêti kerdış</i>
jelatin	<i>cilatin</i>	juri	<i>jûri</i>
jilet	<i>cılêt</i>		

K - k

kaba (eşya için)	<i>qebe</i>	kabine	<i>qabına</i>
kaba (insan için)	<i>qure₂</i>	kablo	<i>qablo</i>
kaba sıva	<i>deslep; lepat</i>	kabuk	<i>pûr</i>
kabaca	<i>qureki</i>	kabuk bağlamak (yara için)	<i>seketi girêdayış;</i>
kabadayı	<i>çalımker; qebedaye/i</i>		<i>kerme girêdayış</i>
kabadayılık	<i>çalım; çalımey; qebedayın</i>	kabuklu	<i>kermeyın; pûrın</i>
kabak	<i>kû</i>	kabul	<i>qebûl; rıza</i>
kabakulak	<i>gummastık</i>	kabullenmek	<i>a xo nayış</i>
kabala	<i>qebala</i>	kaburga	<i>parşı; qabırxe</i>
kabalık	<i>qureyın</i>	kabus	<i>hewno 'ar</i>
kabarcık (kaynar su)	<i>bılqık</i>	kaç	<i>çend</i>
kabarcık (güneşin etkisiyle oluşan)	<i>tirojiki</i>	kaç paraya	<i>çendna</i>
kabarcık (sıvılar için)	<i>derziniki</i>	kaç tane	<i>çendê</i>
kabarcık (vücutta oluşan)	<i>pızlık</i>	kaçak	<i>miyaniki; qaçax</i>
kabarık	<i>webiyaye/i</i>	kaçakçı	<i>qaçaxdar</i>
kabarmak	<i>webiyayış₂</i>	kaçakçılık	<i>qaçaxdarey</i>
kabartmak	<i>bılqıknayış; wekerdış</i>	kaçıngan	<i>revok</i>
Kâbe (Mekke'de)	<i>Ka'hbe</i>	kaçınmak	<i>cı ra remayış</i>
kabız	<i>cem₃; qepis</i>	kaçırılan	<i>remnaye/i</i>
kabız olmak	<i>cem biyayış; nepexyayış</i>	kaçırış	<i>remnayen</i>
kabile	<i>qewm</i>	kaçırmak	<i>remnayış</i>
kabin	<i>qabın</i>	kaçış	<i>rem</i>

kaçışmak	<i>rem piro gunayış</i>	kahve	<i>kahwe</i>
kaçkın	<i>remaye/i; remok; zexel₁</i>	kahvehane	<i>kahwexane</i>
kaçkınlık	<i>zexeley</i>	kahverengi	<i>'hen</i>
kaçlı	<i>çendin</i>	kahverengi (göz rengi)	<i>mêşne₂</i>
kaçmak	<i>remayış</i>	kahya	<i>kahya</i>
kadana	<i>qedene</i>	kainat	<i>'erd û azmin</i>
-e kadar	<i>'heta</i>	kak	<i>qaxi</i>
kadayıf	<i>qedayıf</i>	kakao	<i>qaqao</i>
kader	<i>qeder; tecel</i>	kakmak	<i>takûwatış</i>
kadı	<i>qadi</i>	kalabalık	<i>sıxlet</i>
kadın başlık takısı	<i>merxema</i>	kalabalık insan topluluğu (mec.)	<i>êlxe</i>
kadın şalvarı	<i>degsıgi</i>	kalabalıklık	<i>sıxletey</i>
kadın takkesi	<i>kofi</i>	kalay	<i>qelay</i>
kadıncağız	<i>ceniyek</i>	kalaycı	<i>qelaydar</i>
kadınlık	<i>ceniyek</i>	kalaylı	<i>qelaykerde/i</i>
kadınsal	<i>ceniyekki</i>	kalbur	<i>seradi</i>
kadir gecesi	<i>leylet û qedir</i>	kalburlamak	<i>kalbur ro dayış</i>
kafa	<i>kele₁ ; serre</i>	kalça	<i>kulemek; kuli</i>
kafa (boyunla beraber)	<i>qot₁</i>	kalça (kuyruk sokumu kısmı)	<i>qenistek;</i>
kafa kafaya vermek	<i>xo pê dayış; serrey pê</i>		<i>qentorik</i>
	<i>dayış</i>	kalça kemiği bölümü	<i>qorik</i>
kafa tası	<i>qafıka serri</i>	kalça kemiğinin yerinden kayması	<i>qorik piro</i>
kafası çalışan	<i>ıfrût</i>		<i>dayış</i>
kafasına koymak	<i>xo serre kerdış</i>	kaldıraç	<i>manolye; qerese</i>
kafasına vurmak	<i>ci serre finayış; serre ro dayış</i>	kaldırılmış	<i>hewadaye/i</i>
kafatası tepesi	<i>tepelig</i>	kaldırmak	<i>hewadayış; werzaynayış</i>
kafatasındaki şişkinlik	<i>qiloz</i>	kale	<i>dız</i>
kafaya girmek	<i>serre kewtış</i>	kale (oyunda)	<i>'hêl; qint</i>
kafaya sokmak	<i>serre finayış</i>	kale bekçisi	<i>dızdar</i>
kafayı takmak	<i>xo cı girotış</i>	kalem	<i>panûş</i>
kafes (keklik yavruları için)	<i>qora zereja</i>	kalem keski	<i>mıqar</i>
kafesli	<i>qefesin</i>	kalensöve	<i>cift</i>
kafi	<i>qim</i>	kalensöveli	<i>ciftin</i>
kafile	<i>koç; sokin</i>	kalıcı	<i>mendox</i>
kâfir	<i>kafir</i>	kalın	<i>qalın</i>
kâfirlik	<i>kafirey</i>	kalın dudaklı	<i>lewdolmeyin</i>
kafiye	<i>qafiye</i>	kalınlık	<i>qalıney</i>
kağıt	<i>qaxıt</i>	kalıntı	<i>mende</i>
kağıtlı	<i>qaxıtên</i>	kalıp	<i>kip; qalib</i>
kah	<i>ge</i>	kalite	<i>qalite</i>
kahr	<i>ka'hr</i>	kaliteli	<i>siltani</i>
kahkaha	<i>'hit-'hit; pıq-pıq</i>	kalkan	<i>merrtal</i>
kahkaha (kaba kahkaha)	<i>'hir-'hir</i>	kalkerli toprak	<i>pûr</i>
kahkaha atmak	<i>fiqayış; pıq-pıq kerdış</i>	kalkık	<i>werište/i</i>
kahkül	<i>tûlik</i>	kalkındırmak	<i>pay werzaynayış; werzaynayış</i>
kahkül (kızda)	<i>tûncık₂</i>	kalkınmak	<i>pay weriştış</i>
kahküllü	<i>tûlıkın</i>	kalkış	<i>werišten</i>
kahpe	<i>kahpık; qaltax</i>	kalkışmak	<i>werziyayış</i>
kahpelik	<i>qaltaxey</i>	kalkışmak (kavga için)	<i>pê weriştış</i>
kahraman	<i>kahreman; mêrxas</i>	kalkma istekli	<i>werişttox</i>
kahramanlık	<i>kahremaney</i>	kalkmak	<i>weriştış</i>
kahretmek	<i>ka'hr cı dayış; mıxul cı dayış</i>	kalleş	<i>pûşt; qelas</i>
kahrını çekmek	<i>ka'hrê cı antış; mıxulê cı</i>	kalleşlik	<i>pûştey; qelasey</i>
	<i>werdiş</i>	kalma istekli	<i>mendox</i>
kahrolasica	<i>demende/i</i>	kalmak	<i>mendiş</i>
kahvaltı	<i>ara; sêpare</i>	kalori	<i>qalori</i>

kalorifer	<i>qarnofer</i>	kantırmalı	<i>qestelin</i>
kalp	<i>qelb; zerri</i>	kantin	<i>qantin</i>
kalp atması	<i>repayış</i>	kanun	<i>qanûn</i>
kama	<i>nik₁; qama</i>	kanun kaçakçılığı	<i>qaşqûney</i>
kamaşmak	<i>mehk biyayış</i>	kapağını kapamak (bir şeyin)	<i>kip kerdış</i>
kamaştırmak	<i>mehk kerdış</i>	kapak	<i>qapax</i>
kambur	<i>qewz; qozix; xozik₃</i>	kapalı	<i>girotelji; racinayeli</i>
kamburluk	<i>qozixey</i>	kapalı çarşı	<i>bedesten</i>
kamçı	<i>qamçı</i>	kapalı hava	<i>mij</i>
kamet	<i>qamet</i>	kapalı	<i>feq</i>
kamış	<i>qamiş; 'ecem</i>	kapalı	<i>gêriyayış</i>
kamışlı	<i>qamişin; 'ecemin</i>	kapalı	<i>goyneyayış</i>
kamışlık	<i>'ecem₂</i>	kapalı	<i>girotox; racinayox</i>
kampanya	<i>qampanya</i>	kapalı	<i>girotiş racinayış</i>
kamyon	<i>qamyon</i>	kapalı	<i>qoynayış</i>
kan	<i>gûni</i>	kapalı	<i>perde çekerek</i>
kan dökücü	<i>gûnirijnayox</i>	kapalı	<i>agırotiş</i>
kan emici	<i>gûnikotox</i>	kapalı	<i>kêver; kêber; ber₁</i>
kan gölü	<i>sêlgûni</i>	kapalı	<i>pergale₁</i>
kan içen	<i>gûnişimitox</i>	kapalı	<i>sırıklarla yapılan</i>
kan kardeşi	<i>ıraki; destbıra</i>	kapalı	<i>mahcer</i>
kan pıhtılaşması	<i>gûniqesiyayen</i>	kapalı	<i>paxa</i>
kan revan	<i>sêlgûni</i>	kapalı	<i>berangi; berari; serberare;</i>
kana susamış	<i>gûnirijnayox; gûnişimitox</i>	kapalı	<i>serkêver</i>
kanaat	<i>'hem₂</i>	kapalı	<i>gitmek (rüzgara)</i>
kanalizasyon	<i>sereb</i>	kapalı	<i>verva dı şiyayış</i>
kanat	<i>perrzane</i>	kapalı	<i>xo cı dayış</i>
kanat takmak	<i>perrzaney pa nayış</i>	kapalı	<i>kapılmak (korkuya vb.)</i>
kanatlanmak	<i>perrzaney pa neyayış</i>	kapalı	<i>ta amayış</i>
kanatlı	<i>perrzaneyin</i>	kapalı	<i>piro biyayış</i>
kanatlı hayvanlar	<i>'teyr</i>	kapalı	<i>sermiye</i>
kanatlılar	<i>'teyr û tûr</i>	kapalı	<i>sermiyedar</i>
kanca	<i>çengal</i>	kapalı	<i>kapkacak</i>
kanca gibi bir alet	<i>gamêsi</i>	kapalı	<i>fıraqi</i>
kancalı	<i>çengalin</i>	kapalı	<i>kapkara</i>
kancık	<i>maki</i>	kapalı	<i>sımsiya; çix siya</i>
kandırın	<i>xapok</i>	kapalı	<i>kaplama</i>
kandırılan	<i>xapeynok</i>	kapalı	<i>qab</i>
kandırılmak	<i>xapeyayış</i>	kapalı	<i>peleng</i>
kandırmak	<i>xapeynayış</i>	kapalı	<i>kaplayan</i>
kangren	<i>qangiran</i>	kapalı	<i>qabkerdox</i>
kangru	<i>qangirû</i>	kapalı	<i>qabın; qabkerde/i</i>
kanın içinde bırakmak	<i>şırreynayış</i>	kapalı	<i>germik₂</i>
kanısıcak	<i>gûnigerm</i>	kapalı	<i>kesa₁</i>
kanısoguk	<i>gûniserd</i>	kapalı	<i>piro biyayış</i>
kanıt	<i>delil; tespit</i>	kapalı	<i>kapora</i>
kanıtlayan	<i>ispatker; tespitker</i>	kapalı	<i>bi'h</i>
kanıtlı	<i>tespitbiyayeli; tespitkerde/i</i>	kapalı	<i>xıncık</i>
kanıya varmak	<i>pêver dayış</i>	kapalı	<i>xıncıkın</i>
kanlı	<i>gûnin</i>	kapalı	<i>kapsam</i>
kanmak	<i>xapeyayış</i>	kapalı	<i>miyan₁</i>
kanser	<i>qansêr</i>	kapalı	<i>azwa; qapsûn; bacic</i>
kansız	<i>bêgûni</i>	kapalı	<i>pize ro nayış</i>
kansızlık	<i>bêgûniyey</i>	kapalı	<i>kar</i>
kantar	<i>xapani</i>	kapalı	<i>vewr</i>
kantırma	<i>ingop; qestel</i>	kapalı	<i>kâr</i>
		kapalı	<i>kar₂</i>
		kapalı	<i>kar deposu</i>
		kapalı	<i>qalix</i>
		kapalı	<i>kar fırtınalı</i>
		kapalı	<i>tozanın; vaterin</i>
		kapalı	<i>kar fırtınası</i>
		kapalı	<i>pûk₁; tozan; varik; vater</i>
		kapalı	<i>kar helvası</i>
		kapalı	<i>vewrrıb</i>
		kapalı	<i>kar tanesi</i>
		kapalı	<i>pelwe</i>
		kapalı	<i>kar yığını (tipide oluşan)</i>
		kapalı	<i>varsû</i>
		kapalı	<i>kara</i>
		kapalı	<i>siya, qer</i>
		kapalı	<i>kara erik</i>
		kapalı	<i>herûg</i>
		kapalı	<i>kara erik ağacı</i>
		kapalı	<i>herûgêr</i>
		kapalı	<i>kara gözlü</i>
		kapalı	<i>çımsiya</i>
		kapalı	<i>karacan ağacı</i>
		kapalı	<i>kenêr; kewkêr</i>

karakış	<i>çeyley zimistani</i>	kariştirilmek	<i>pêşaneyayış; têşaneyayış; têvdeyayış</i>
karakış fırtınası	<i>pûkê pir</i>	kariştirmek	<i>pêşanayış; tewr kerdış; têşanayış₁</i>
karakol	<i>qulix</i>	kariştirmek (birbirine)	<i>têmiyan ro dayış; aloqnayış</i>
karakter	<i>axlaq</i>	kariştirmek (birilerini)	<i>xılt definayış</i>
karakterli	<i>axlaqın</i>	kariştirmek (içiçe)	<i>pêmiyan kerdış</i>
karamsar	<i>bedbin</i>	kariştirmek (sıvı bir şeyi kaşık vb. ile)	<i>têvdayış</i>
karanlık	<i>tari</i>	karlı	<i>vewrın</i>
karanlık (göz gözü görmemek)	<i>zımlat</i>	karmaşık	<i>têmiyan</i>
karar	<i>qerar</i>	karne	<i>qarna</i>
karar alan	<i>qerargêr</i>	karpuz	<i>zebeş</i>
karar veren	<i>qerardan</i>	karşı	<i>dûş₁; dûşne</i>
kararlı	<i>qerardar; qerarin</i>	karşı cins peşinde koşma	<i>tolazey</i>
kararlılık	<i>qerardarey</i>	karşı karşıya	<i>pêdûst; pêdûş; pêvero</i>
kararname	<i>qerarname</i>	karşı koyan	<i>asi</i>
kararsız	<i>bêqerar</i>	karşı koymak	<i>ver cı kerdış; vera cı dayış</i>
kararsızlık	<i>bêqerarey</i>	karşılama	<i>vera cı</i>
karasaban	<i>'haleti; hengaç</i>	karşılama	<i>vera cı amayış</i>
karasaban dermiri (küreği)	<i>sırsı</i>	karşılama	<i>vera cı amayış</i>
karasaban tutacağı	<i>destûm</i>	karşılama	<i>vera cı şiyayış</i>
karasabanın tutağı	<i>birke₁</i>	karşılama	<i>pêyo vijyayen</i>
karasabanın uzun ağacı	<i>mısla</i>	karşılama	<i>raştê pê amayış; pêyo vijyayış</i>
karatavuk	<i>kerşiya</i>	karşılama	<i>rastlantı sonucu sero gunayış</i>
karate (spor)	<i>qerete</i>	karşılama	<i>pêvero neyayış</i>
karbonat	<i>qarbonat</i>	karşılama	<i>cêvero nayış; pêvero nayış</i>
kardelen	<i>'arsızı; filharizi; vılıka kutıka</i>	karşılık vermek	<i>vera cı dayış</i>
kardeş	<i>bıra</i>	karşılıklı	<i>pêverdin</i>
kardeş kızı	<i>birakeyna</i>	karşılıklı yapmak	<i>pêvero kerdış</i>
kardeşlik	<i>birakin; birarin; birayey</i>	karşısına çıkmak	<i>dûş amayış; vero vijyayış</i>
kareta kareta	<i>req</i>	karşıt	<i>civer</i>
karga	<i>qırık₂</i>	karşıya gelmek	<i>vera neyayış</i>
karga çığılığı	<i>qiji</i>	karşıya getirmek	<i>ver ardış; vera nayış</i>
karğaşa	<i>qerepere; telxele; tertele</i>	karşıyaka	<i>over</i>
karı	<i>ceni; cini</i>	kart (tazenin tersi)	<i>qert</i>
karın	<i>pize</i>	kartal	<i>qertel</i>
karın ağrısına tutulmak	<i>zerre girotış</i>	karton	<i>qarton</i>
karın sepiştirmesi	<i>pirpısiki çekerdış</i>	kartopu	<i>gudvewr</i>
karın tokluğu	<i>nan û pize</i>	karyola	<i>qarûle</i>
karınca	<i>moncile</i>	kas	<i>bazi</i>
- kanatlı karıncalar	<i>monciley nexşêni</i>	kasa	<i>qasa</i>
- küçük karınca	<i>mırıxık</i>	kasap	<i>qesab</i>
karınca yuvası	<i>çalaniya moncila</i>	kasaphane	<i>selexane</i>
karıncalanmak	<i>monciley kerdış</i>	kasaplık	<i>qesabey</i>
karısını boşamak	<i>'siyê cı eştış</i>	kasature	<i>qesetûre</i>
karış	<i>bıcew; cewe</i>	kaset	<i>bant; qaset</i>
karışık	<i>xılt₂</i>	kasık	<i>vergolım</i>
karışıklık	<i>melamatey</i>	kasım (ay)	<i>payızo peyên</i>
karışıklık (uzunluk birimi)	<i>gazı₂</i>	kasıt	<i>mexsûs</i>
karışmak	<i>tewr biyayış</i>	kasıtlı	<i>mexsûs ra; qesti</i>
karışmak (birbirine)	<i>aloqiyayış</i>	kasıtlı olarak	<i>zanayen ra</i>
karışmak (birine)	<i>veyayış</i>	kaslı	<i>baziyn</i>
karışmak (içiçe)	<i>têmiyan kewtış</i>	kasten	<i>qesti</i>
karıştırarak bakılmak	<i>têyo deyayış</i>	kaş	<i>birwe</i>
karıştırarak bakmak	<i>têyo dayış</i>	kaşarlanmış	<i>kone</i>
karıştırıcı	<i>bêwaye; 'hesûd₂</i>		
karıştırıcı kişi	<i>melamat; xılx</i>		

kaşık *koçık*
 kaşıklamak *koçıka ver şanayış*
 kaşımak *kenayış₁; wirinayış₁*
 kaşınmak *keneyayış₂; wiriyayış₁*
 kaşıntı *wırındı*
 kaşıntı düşmek *wırındı dekewtış*
 kaşıntıya karmak *wırındı definayış*
 kat *qat*
 katarak *perdey çıman*
 katı *hest; sert*
 katık yapma *nanwer*
 katıksız *xasil*
 katılaşmak *hest biyayış; qerisiyayış;*
qesiyayış₁
 katılım *tewrkewten*
 katılımcı *tewrdar*
 katılma *pêresayen*
 katılma işi *tewr₁*
 katılmak *miyan kewtış; pê resayış; tewr*
biyayış; tewr kewtış
 katılmak (iççe) *têtewr biyayış*
 katır *qatır*
 - dişi katır *mayan*
 katil *qırker*
 kâtip *katib*
 katiyen *nê arê*
 katlamak *pêra dayış; qat kerdış*
 katlanmak *qat biyayış*
 katletmek *qır kerdış*
 katlı olan *qatbiyaye/i; qatkerde/i*
 katliam etmek *qır kerdış*
 katliama uğramak *qır biyayış; qırê cı amayış*
 katliama uğratmak *qırê cı ardiş*
 katliamcı *qırker*
 katma *tewr₁*
 katmak *pê resnayış; ser kerdış; tewr*
kerdiş
 katmak (iççe) *têmiyan kerdış*
 katran *birq; qatran*
 kav (süğüt ağacı kavı) *pûa*
 kavak ağacı *qubaxêr*
 kaval *lûli; naye*
 kaval kemiği *lûlika saqi*
 kavat *qebrax*
 kavatlık *qebraxey*
 kavga *lej*
 kavgacı *çimsûr; lejker; lejok*
 kavgaya yeltenmek *cı ancıyayış*
 kavim *qewm*
 kavlak *pûrbiyaye/i*
 kavlamak *pûr biyayış*
 kavlatmak *pûr kerdış*
 kavramak *degırotış; serre kewtış*
 kavratmak *serre finayış*
 kavrayışsız kimse *keleher*
 kavrulmak *pirayayış; sûr biyayış*

kavrultmuş olan *piraynaye/i*
 kavşak *çat*
 kavun *besila*
 kavurmak (et, sebze vb.) *sûr kerdış*
 kavurmak (nohut, çekirdek, ağaç vb.)
piraynayış
 kavurucu sıcak/soğuk *yaxûn*
 kavuşmak *resayış*
 kavuşturan *cıresnayox*
 kavuşturmak *resnayış*
 kaya *kerre*
 kaya yarığı *seqif*
 kayak *quzax*
 kayakçı *quzaxdar*
 kayakçılık *quzaxdarey*
 kayalık *kerreyin*
 - geçit vermez kayalık *şefiq*
 - sarp kayalık *kemer₁*
 kaybeden (kumarda) *radayox*
 kaybetmek *vini kerdış*
 kaybetmek (birbirini) *pêser kewtış*
 kaybetmek (birbirinden) *cêser kewtış*
 kaybetmek (kumarda) *radayış*
 kaybetmek (yuva, bütün mal varlığını) *pergale*
vila kerdış
 kaybolan *vinibiyaye/i*
 kaybolmak *vini biyayış*
 kaydeden *qeydker*
 kaydirmek *deriskınayış; rêzıkınayış;*
şemıtınayış
 kaygan *deriskiyaye/i; xuzok*
 kayılan yer *xijlok*
 kayın baba, kayın birader *vıstewre*
 kayıp *vini*
 kayıp edilmek (kumarda) *radayayış*
 kayıran *hetgirottox*
 kayırmak *het girotış; heta cı girotış*
 kayısı *mışmış; qeysi₂*
 - kurutulmuş kayısı *eşbabi*
 kayısı ağacı *mışmışêr; qeysiyêr*
 kayış *kember; qayış*
 kayış topağı *awzin*
 kayıt *qeyd*
 kayıtlı *qeydkerde/i*
 kayıtsız *bêgane*
 kaymak *tale; tole*
 kaymak (kaygan bir yüzey üzerinde) *deris-*
kiyayış; rêşonıkyayış; rêzıkiyayış;
şemıtyayış
 kaymak (sütün, toprağın) *qimax*
 kaymak (havada) *ravısyayış*
 kaymakam *qaymeqam*
 kaymaklı *qimaxın*
 kaynak *qaynax*
 kaynak (su) *çime*
 kaynamak *gıreyayış*

kaynana	<i>vistrû</i>	kefalet	<i>kefalet</i>
kaynar	<i>gıra</i>	kefaletlik	<i>kefaletey</i>
kaynar gelmek	<i>gıra po amayış</i>	kefaletname	<i>kefaletname</i>
kaynar sesi	<i>qıl-qıl</i>	kefarete	<i>kefarete₁</i>
kaynaşma	<i>pêdişkok</i>	kefen	<i>kefen</i>
kaynaşmak	<i>pêro veşayış</i>	kefil	<i>kefil; welit</i>
kaynata	<i>vistewreyo pil</i>	kefillik	<i>kefiley; welitey</i>
kaynatmak	<i>pêro veşnayış</i>	kefiye	<i>şahr</i>
kaynatmak (su vb.)	<i>gireynayış</i>	kefne	<i>kefne</i>
kayrak	<i>sall; sallsalık</i>	keklik	<i>zerej</i>
kaytan	<i>qeytan</i>	keklik ayağı (bot.)	<i>lemkûwek</i>
kaytan bıyıklı	<i>zimbêlqeytan</i>	keklik ötmesi	<i>qaqûbo</i>
kaytarmak	<i>kar ra remayış</i>	keklik yavrusu	<i>zileyr</i>
kaz	<i>qaz</i>	kekre	<i>tırşın</i>
kaza	<i>qeza</i>	kel	<i>keçel; keçelin</i>
kazak (giysi)	<i>qazax; fanık</i>	kel (yaşlılıktan dolayı)	<i>rût</i>
kazalı	<i>qezayın</i>	kel kafa	<i>serrerût</i>
kazan (büyük)	<i>nıqra</i>	kelebek	<i>pırpılık</i>
kazan kişi	<i>kendox</i>	kelepçe	<i>kelepçe</i>
kazanan	<i>qezencker</i>	kelime	<i>çekû; qısa; qıse; vajek; vajok</i>
kazanç	<i>kar₂; qezenc</i>	kelimeî şahadet	<i>eşed</i>
kazançlı	<i>qezencın</i>	kelimeî şahadet getirmek	<i>eşed ra ardış</i>
kazdırmak	<i>kenden dayış</i>	kellepaça	<i>kele₁</i>
kazı	<i>kenayen; kenden</i>	kelleşmek	<i>serrerût biyayış</i>
kazıcı	<i>kendox</i>	kelleştirmek	<i>rût kerdış; serrerût kerdış</i>
kazığa vurmak	<i>kelbe ro dayış; qazix ro dayış</i>	kemençe	<i>kemane</i>
kazık	<i>mıhın; qazix</i>	kemer (bel bağı)	<i>kemer₂; kember</i>
kazık (köküne yapışık olan)	<i>kelbe</i>	kemer (mimari şekil)	<i>qentirme</i>
kazıklamak	<i>kelbe cı eştiş; qazix cı eştiş</i>	kemerine sokmak (bir şeyi)	<i>vero kerdış</i>
kazıklı	<i>qazixın</i>	kemik	<i>aste</i>
kazılı	<i>kende/i</i>	kemik borusu	<i>lûluka asti</i>
kazılmak	<i>keneyayış₁</i>	kemik eklemi	<i>sak</i>
kazımak	<i>teritiş</i>	kemik veremi	<i>kul</i>
kazımak (yok etmek)	<i>viyarnayış₁</i>	kemikli	<i>asteyin</i>
kazımık	<i>benter</i>	kemirme	<i>koçem</i>
kazınmak	<i>teriyayış</i>	kemirmek	<i>kırosnayış; koçem kerdış; kotış</i>
kazıyan	<i>teritox</i>	kenar	<i>kınar; qerax</i>
kazma	<i>zengen</i>	kenar uçurum	<i>lewe</i>
- küçük kazma	<i>kulben</i>	kenara çekmek	<i>akışt dayış</i>
- tek ağızlı kazma	<i>kuling</i>	kendi	<i>bıxo; xo</i>
kazma ağzının ucu	<i>kuni</i>	kendi başına	<i>xoseri</i>
kazma zamanı (pamuk fidanları için)	<i>kendeni</i>	kendi kanatlarıyla uçmak	<i>perrşani</i>
kazmak	<i>kendış</i>	kendi kendine	<i>bıxo bıxo</i>
kebab yapmak	<i>sûr kerdış</i>	kendi üstüne atmak	<i>xo ser eştiş</i>
kebab	<i>kebab</i>	kendiliğinden	<i>bıxo bıxo</i>
keçe	<i>keçe</i>	kendinden geçmek	<i>xoya şiyayış; xo vira şiyayış</i>
keçeci	<i>libûd</i>	kendinden geçmiş	<i>mest</i>
keçi	<i>bız</i>	kendine bakmayan	<i>lepo</i>
keçi ve koyun gübresi	<i>pısk₁</i>	kendine gelmek	<i>xo amayış</i>
keçisağan (zool.)	<i>şıwanexapok</i>	kendine hakim olmak	<i>destanê xo ragırotış;</i> <i>xo ragırotış</i>
keçisakalı	<i>sıngi₁</i>	kendine sürmek (melhem vb.)	<i>xo ra dayış</i>
keçiyolu	<i>enûg; xaçray</i>	kendini toparlamak (hastalıktan sonra)	<i>xo ser</i> <i>ageyrayış</i>
keder	<i>mıxul</i>	kendinle	<i>tey₂</i>
kedi	<i>pising</i>	kendir	<i>kendir</i>
kedi balı	<i>bıvo</i>		
kedi miyavlaması	<i>miyaw</i>		

kendisinde	<i>tey₂</i>	kesmek (makas ile)	<i>qesnayış₂</i>
kendisinde bırakmak	<i>tey verdayış</i>	kesmek (su için)	<i>peysnayış</i>
kendisinde kalmak	<i>tey mendış</i>	kesmek (yapraklı dal için)	<i>cenayış</i>
kendisinde mevcut olmak	<i>tey biyayış</i>	kesmik	<i>qeley 'her</i>
kene (zool)	<i>pınde; qızne; kerce</i>	kestane	<i>kestane</i>
kenetlemek	<i>bestış</i>	kestane rengi	<i>qeyt</i>
kenetlenmek	<i>bestiyayış</i>	kestirmek	<i>birrnayen dayış</i>
kenetli	<i>pêyabeste/i</i>	keşfetmek	<i>doş kerdış</i>
kenger	<i>kenger</i>	keşif	<i>kefs</i>
kenger diken	<i>kengerteli; kertal</i>	keşişme yeri	<i>çat</i>
kent	<i>sûk</i>	keşke	<i>kaşkêra</i>
kentli	<i>sûkij</i>	keşkek	<i>keşkek</i>
kep	<i>kep</i>	keşkekci	<i>keşkekdar</i>
kepaze	<i>'ar û 'erbet</i>	keten	<i>kıtan</i>
kepçe	<i>çemçig</i>	Kevser	<i>Kewser</i>
kepçe (su için)	<i>kondêz; qaf</i>	keyfi	<i>kêfi</i>
kepçe kulaklı	<i>goşlepaç</i>	keyif	<i>kêf; 'sewda</i>
kepçeyle aktarmak (yoğurt vb.)	<i>to kerdış</i>	keyifli	<i>kêfin</i>
kepek	<i>kepeg</i>	kez	<i>fin</i>
kepek (saç ve deride)	<i>mırdık</i>	kezzap	<i>kezab</i>
kepekli	<i>mırdıkın</i>	kıç	<i>qen</i>
kepekli deri hastalığı	<i>xısrûg</i>	kıçında yara çıkmak	<i>po vetiş</i>
kepenk	<i>derabe₂</i>	kıçını yırtma	<i>cırtık</i>
keramet	<i>keremat</i>	kığ	<i>pıskul</i>
kere	<i>fin</i>	kıkırdak	<i>qılqılık</i>
kereste	<i>kereste</i>	kıkırdak (bilek, kemik)	<i>xırtık</i>
keresteci	<i>kerestedar</i>	kıl	<i>mû</i>
keriz	<i>keriz</i>	- kıvrırcık ve sert kıl	<i>'hırç</i>
kerpeten	<i>gazi₁</i>	kılavuz	<i>rayber</i>
kerpiç	<i>kerpiç</i>	kılcal kök	<i>gınc</i>
kertenkele	<i>malmalok; mılolık</i>	kılcal köklü	<i>gıncın</i>
kertik	<i>kertek</i>	kılcan	<i>dam</i>
kervan	<i>karwan</i>	kılçık (balık, yılan kemiği)	<i>zel; zêx</i>
kervan başı	<i>serkarwan</i>	kılçık (bot.)	<i>qılçix</i>
kervan yolu	<i>ray karwani</i>	kılçıklı	<i>zelin</i>
kervancılık	<i>karwaney</i>	kılçıklı ot (yenmez)	<i>qatırboxan</i>
kese	<i>gariğ</i>	kılıç	<i>şemşêr; şûr</i>
keseci	<i>gırbestdar</i>	kılıf	<i>qılif</i>
kesedar	<i>kêsedar</i>	kılların dökülmesi	<i>weşiyayış</i>
kesek	<i>kerseg</i>	kıllı	<i>mûyın</i>
keser	<i>qedûm</i>	- çok kıllı kimse	<i>pırçın</i>
kesesinden	<i>kisne</i>	kımıl	<i>qımil; qumil</i>
kesik	<i>birryaye/i</i>	kımıldanmak	<i>leqayış; lûneyayış; lûwayış</i>
kesik kulaklı	<i>goşqıl</i>	kımıldatmak	<i>lûnayış</i>
kesilmek (alet ile)	<i>birryayış</i>	kına	<i>'hene</i>
kesilmek (makas ile)	<i>qesiyayış₂</i>	kınalı	<i>'heneyın</i>
kesilmek (su için)	<i>peysayış</i>	kınama	<i>lome</i>
kesilmek (süt için)	<i>qesiyayış₁</i>	kınayan	<i>lomeker</i>
kesilmiş olan	<i>birrnaye/i</i>	kıpırdamak	<i>leqayış</i>
kesim, kesinti	<i>birrnayen</i>	kıpırdatmak	<i>leqnayış</i>
kesin	<i>qeti</i>	kıptırsız	<i>qefil</i>
kesin karar almak	<i>nırq dest kerdış</i>	kır	<i>gem₁</i>
kesinlikle	<i>bıbo nêbo; qethina; qetiyen</i>	kıraç	<i>çol; qeraz; qiq</i>
keski ile düzeltmek	<i>mıqar kerdış</i>	- küçük kıraç	<i>çolık</i>
keskin	<i>nû; sert</i>	kıraç toprak	<i>'hir</i>
kesmek	<i>birrnayış</i>	kıraçlı	<i>'hirane</i>

kırağı *qerexu*
 kırampf *qerm*
 kırampf tutmak *qermiyayış*
 kıran (veba) *çor*
 kırdırmak *şikiten dayış*
 kırem rengi *bor*
 kırgın *şikite/i; şikiyaye/i*
 kırgınlık *şikiyayin*
 kırgınlık duyan *zerrimendox*
 kırgınlık duymak *ka'hriyayış; zerrı mendış*
 kırık *şikite/i; şikiyaye/i*
 kırık sesi çıkarması *kırtı cı kewtış*
 kırılğan (özellikle ağaç kemik için) *kevnar*
 kırılmak *şikiyayış*
 kırılma sesi *kırtı*
 kırıntı (ekmek için) *'ûr*
 kırışık *çermıyayê/i; çırçiyaye/i*
 kırışıklık *çırç*
 kırışmak (insanlarda, fidanlarda) *çermıyayış*
 kırışmak (kızgınlıktan dolayı) *çırçiyayış*
 kırıştırmak *çermıqnayış; çırçnayış*
 kırk *çewres*
 kırkmak *tûl kerdış, kırosnayış*
 kırkayak böceği *şanekê marri*
 kırklı *çewresin*
 kırılgaç *'hac'hacık*
 kırma *şikiten*
 kırmak *şikitiş*
 kırmızı *çil; sûr*
 kırmızı (açık, atlarda) *al*
 kırmızı dudaklı *lewsûr*
 kırmızı kafalı *serresûr*
 kırmızı saçlı *porrsûr*
 kırmızıcık *sûrek*
 kırmızılı *sûrın*
 kırmızımsı *sûrçên*
 kırpılan (meşe ağaçları) *kırosnaye/i*
 kırpılmak *şikiyayış*
 kırpıntı (et için) *tılfi*
 kırpıntılı et *tılfin*
 kırpma makası (koyun keçi için) *hevring*
 kırpmak (göz kapaklarını) *şikitiş*
 kırsal *geme,*
 kırsal alan *gema wışk*
 kısa *kılm*
 kısa boylu *beşnkılm*
 kısa kuyruklu *poçqol*
 kısa ömürlü *'emırkılm; 'emırkür*
 kısa saç (kadın için) *qolek; tanqo*
 kısa süre *şelpeyê; tavıl*
 kısacık *kılmek*
 kısalık *kılmey*
 kısık (ses) *peysaye/i*
 kısılmak *tayn biyayış*
 kısılmak (ses için) *peysayış*
 kısım *felqe*

kısır *istewrın; nezok*
 kısırılık *istewrıney*
 kısıtlamak *kemeynayış*
 kısıtlanmak *kemeyayış*
 kıskaç *mengene*
 kıskaç *pexil*
 kıskaçlık *pexiley*
 kısmak *tayn kerdış*
 kısmak (ses) *peysnayış*
 kısmet *qısmet*
 kısırak (dişi at) *ca'hni*
 kısıtırğaç (zool) *demqesık*
 kısıtılmak *sero teng biyayış*
 kısıtılmak (iki şeyin arasında) *ver dı mendış*
 kısırtmak *sero teng kerdış*
 kısırtmak (iki şeyin arasında) *ver dı verdayış*
 kış *zimistan*
 kışın ortası *çiley zimistani*
 kışkırtılmak *zoqi biyayış*
 kışkırtmak *moncınayış; zoqi kerdış*
 kışkırtmak (birbirine karşı) *cêver vetiş*
 kışlık *zimistane*
 kıtır kıtır *kırm-kırm; qirt-qirt*
 kıtırdama *kırmı*
 kıtırdamak *kırmınayış; qirt-qirt kerdış*
 kıtırdanmak *kırmı vetiş; kırmıyayış*
 kıtırdatmak *kırmı kerdış*
 kıtlık *qızlıx; xelay*
 kıvamına gelmek *ra amayış*
 kıvamını bulmak *'tamê xo vinayış*
 kıvamlı madde *lepaç*
 kıvılcım *çik*
 kıvırcık saç *gızık; gıjal*
 kıvırcık saçlı *gızıkın; gıjalın*
 kıvırcık tivli *pirçın*
 kıvırıp dikmek *ferkınayış₁*
 kıvırmak *tadayış*
 kıvırtmak *çivi xo dayış*
 kıvrınmak *hoki biyayış*
 kıvrık (yılan hortumu gibi) *kılor*
 kıvrılmak *tadeyayış*
 kıvrılmak (özellikle yılan) *kılor biyayış*
 kıyafet *qiyafet*
 kıyak *hewley; hewlin*
 kıyamet *axırdewr*
 kıyaslamak *vero nayış*
 kıyaslanmak *vero neyayış*
 kıyı *qasnax; qerax*
 kıyma *qime*
 kıymak *dest pıra şiyayış; qimış biyayış; ver amayış*
 kıymak (küçük parçalara) *werdı kerdış*
 kıymet *qedır; qimet₂*
 kıymetlendiren *qedırker*
 kıymetli *qedırın; qimetin*
 kıymık *qamqe; qıbıx*

kız	<i>keyna; keynek</i>	kira	<i>icar; kırı</i>
- güzel ve boylu kız	<i>daylan</i>	kiracı	<i>kıraker</i>
kız bebek	<i>pıtık</i>	kiracılık	<i>icarey</i>
kızamık	<i>sûriz</i>	kiraz	<i>gıryaz</i>
kızan (kedi için)	<i>qırnaw</i>	kiraz ağacı	<i>gıryazêr</i>
kızan (köpek, kurt vb.)	<i>sipe₂</i>	kiçeç	<i>kerez; kıls</i>
kızana gelmek (köpek, kurt vb.)	<i>sipe amayış</i>	kiçemit	<i>kiçemit</i>
kızarmak	<i>sûr biyayış</i>	kiriş (duvarda kullanılan)	<i>mıraxa</i>
kızartma sesi	<i>cızı</i>	kiriş (tavanda kullanılan)	<i>max</i>
kızartmak	<i>sûr kerdış</i>	kirli	<i>berbat; 'leymin; 'leyminek</i>
kızdırmak	<i>'hêrs kerdış</i>	kirlilik	<i>'leyminey</i>
kızgın	<i>sûrbiyaye/i</i>	kirpi	<i>dije</i>
kızgın kişi	<i>'hêrsin</i>	kirpi (ok fırlatan)	<i>tiri₂</i>
kızgınlık	<i>'hêrs</i>	kirpik	<i>bıjang; bıje; mize₁</i>
kızıl	<i>sûr</i>	kirve	<i>kerwa</i>
kızıl bayrak	<i>sûrsûrik</i>	kirvelik	<i>kerwayin</i>
kızılây	<i>aşmiya sûr</i>	kişi	<i>kes₂; şexs₁</i>
Kızılbaş	<i>Qızılbaş</i>	kişilik	<i>şexsiyet; şexsiyetey</i>
kızılbaşlık	<i>qızılbaşey</i>	kişiliksiz	<i>nekes</i>
kızışmak	<i>sûr biyayış</i>	kişiliksizlik	<i>nekesey</i>
kızışmak (ateş)	<i>gurr biyayış</i>	kişneme (at)	<i>şirrin</i>
kızışmak (demir vb.)	<i>têdi sûr biyayış</i>	kişnemek	<i>'hirayış</i>
kızıştırmak	<i>gurr kerdış</i>	kişnemek (korku ve kızgınlıktan dolayı)	<i>'hişayış</i>
kızıştırmak (oyunda vb.)	<i>sûr kerdış</i>	kişneyiş	<i>'hiri</i>
kızkardeş	<i>wa₁</i>	kitap	<i>kitab; wanebend</i>
kızmak	<i>engıryayış; 'hêrs biyayış</i>	kitle	<i>gulbe; qırılık, qela; kom₂</i>
ki	<i>kı₂</i>	kiyafet	<i>qılıx</i>
kibar	<i>kibar; wirrni</i>	kiyamet	<i>qeyam axırdewr</i>
kibarlık	<i>kibarey; wirrniyey</i>	klitoris	<i>gılık</i>
kibir	<i>bıtır</i>	koca	<i>mêrde</i>
kibirlenmek	<i>bıtır biyayış; ser gışta ser werıştış</i>	koca burunlu	<i>zıncırd</i>
kibirlik	<i>bıtırrey</i>	koca götlü	<i>qengird</i>
kibrit	<i>kerkût</i>	koca gözlü	<i>çimbiloq</i>
kil	<i>gav</i>	koca kafa	<i>serrelên</i>
kiler	<i>kiler</i>	koca kafalı	<i>serregird</i>
kilim	<i>cıl</i>	koca kulaklı	<i>goşgird</i>
kilim (süslü; yün ipliğiyle yapılır)	<i>gelt</i>	kocaman	<i>bêter; gird û giran</i>
kilimcilik	<i>kedarey</i>	kocanın kızkardeşi	<i>gorım</i>
kilit	<i>qfıl</i>	koç	<i>beran</i>
kilitlerin dil kısmı (oynak kısmı)	<i>zırbe</i>	koça gelmek	<i>beran amayış</i>
kilitli	<i>kilitkerde/i</i>	koklamak	<i>boy kerdış</i>
kilo	<i>kilo</i>	koklaşmak	<i>pê boy kerdış</i>
kilolu ve hantal	<i>'loter</i>	kokmak	<i>boy dekewtış; boy ser kewtış; hılm vıyayış</i>
kilometre	<i>kilometre</i>	koku	<i>boy₁</i>
kim	<i>kam, kê</i>	kokulandırılmak	<i>boy cı deyayış</i>
kim bilir	<i>çıza</i>	kokulandırmak	<i>boy cı dayış</i>
kimlik	<i>kamey</i>	kokulu	<i>boyın</i>
kimse	<i>kes₂</i>	kokuşmak	<i>boy pê dayış</i>
kimsesiz	<i>bêkes</i>	kokutmak	<i>boy defınayış; boy ser finayış</i>
kimsesizlik	<i>bêkesey</i>	kol	<i>engele; qol₁</i>
kimyacı	<i>kimyager</i>	- ön kol	<i>bazı</i>
kin	<i>rık</i>	kol dirseği	<i>arsne; qûzıx₁</i>
kinci	<i>rıkdar</i>	kolan	<i>sênebend; verbend</i>
kir	<i>'leym; qılêr</i>	kolay	<i>rıhat</i>
kir bağlayan	<i>'leymgêr</i>	kolay yola gelen	<i>nerm</i>

kolaylaştıran *rihatker*
 kolaylık *rihatey*
 koleksiyon *qoleksiyon*
 kolera *qolera*
 kolları, elleri, ayakları olmayan *qolopoto*
 kolluk *bazend*
 kolon (eğri ağaç kolon) *qosme*
 kolon (kalın ağaç) *tir*
 kolonya *qolanya*
 koltuk (mobilya) *qoltıx*
 koltuk altı bölgesi *pıstın*
 kolza *şelmamûğ*
 komando *qumando*
 komik *qeşmer*
 komiklik *qeşmery*
 komplo *mışore*
 komplocu *mışoreker*
 komposto *xoşawi*
 komşu *embıryan*
 komşuluk *embıryaney*
 komutan *qumandan; seresker*
 komünist *quminist*
 konak *qonax*
 konaklama yeri *ware*
 konaklamak *ronayış*
 konaklanmak *roneyayış*
 kondura *qondıre*
 kondurmak *anışnayış*
 kondurtmak *anıştın dayış*
 konferans *qonferans*
 kongre *qongre*
 konmak *anıştış*
 konuşmuş *anışte/i*
 konser *qonser*
 konservatuvar *qonserwatûwar*
 kontrol *bandrol*
 kontrol etmek *çım sera çarnayış*
 konu *da'hka*
 konuk *meyman*
 konukçu *meymandar*
 konuksever *meymanperwer*
 konuşmacı *qıseykerdox*
 konuşmak *'hes kerdış; veng kerdış; qısey kerdış*
 - çok konuşan *vırıvırok*
 konuşmasıyla kandıran *dilbaz; zıwanpıhan*
 konuşmaya başlamak *qısey kewtış*
 konuşturmak *qıseykerden dayış*
 konuşulmak *vajıyayış*
 koparılmak *visneyayış*
 koparılmış olan *qırfnaye/i*
 koparmak (ağaçtan, fidandan vb.) *cıkerdış*
 koparmak (birisinden bir şey) *ferqıznayış*
 koparmak (bükerek) *qırfnayış*
 koparmak (ikiye ayırmak) *vısnayış*
 koparmak (yerinden) *qılarnayış; delxınayış*

kopmak *cıbyayış; vısyayış*
 kopmak (yerden) *qılarnayış; delxıyayış*
 kopuk *cıbyaye/i; qırfnaye/i; vısyaye/i*
 kopuk (yerden) *qılarnaye/i*
 kopya *qopya*
 kor (ateş) *koz₂*
 koridor *deliz*
 korkak *fısek; tersanok*
 korkan ördek çığlığı *qij-qij kerdış*
 korkmak *tersayış*
 korku *ters; xewf*
 - içine korku doğmak *ters pize kewtış*
 - içine korku düşmek *xewf pize kewtış*
 korku göstermek (atlar için) *fırrayış*
 korku vermek *ters cı dayış*
 korkudan titremek *lerz pize kewtış*
 korkulu *xewfın*
 korkuluk *caxeki; sefikte*
 korkuluk (ekinlerin içinde kurulan) *darûli*
 korkunç *heybgıran*
 korkunun ileri sahfası *qesewat*
 korkusuz *bêters*
 korkutan *tersaynayox*
 korkutmak *tersaynayış*
 korkutmak (yüksek sesle) *pıx kerdış*
 korkuya kapılan *xewfker*
 korna *qorna*
 korugan *qula*
 koruk *qorıx; teyız*
 koruma *peye₁*
 koruma altına alan *qoriker*
 koruma altına alınmak *qoyneyayış*
 koruma altına almak *qori kerdış; qoynayış*
 koruma işi *'hemet*
 korumak (birinden, bir şeyden) *pawıtış*
 korumak (tehlikeden) *sefiknayış*
 korunak *dallde; sıtar*
 korunmak *sefikyayış; sıtar bıyayış*
 koruyan *sefiknayox; sıtarker*
 koruyan (kötülüklerden) *sıtar*
 koruyucu *pawıtıx*
 koskoca *gırd û gıran*
 koşma *vazdayen/veştın*
 koşma durumuna geçmek (binek hayvanlar)
xari kewtış
 koşmaca *pêdimkewten*
 koşmak *vazdayış/veştış*
 koşturmak *vazdaynayış*
 koşturmak (binek hayvanlarını) *xari dayış*
 koşturulan *vazdaynayox*
 koşturulmak *vazdayneyayış*
 koşu *vazdayen/veştın*
 koşu (binek hayvanlarını koşturma işi) *xari*
 koşucu *vazdayox*
 koşucu (binek hayvanl.) *xaridar*
 koşuculuk (binek hayvanl.) *xaridarey*

koşul *merc*
koşuşmak *vazdeyayış*
koşuşturmak *vazdeyayış*
kova *êlke; sîtil*
- tahtadan yapılmış kova *'elb*
koyalamaca *pêdîmanayen*
koyalamak *dim kewtîş; dim niştîş; dima nayîş; dima neyayîş; doş kerdîş; fetilnayîş*
kovalanmak *fetilyayış*
koyalamak (hayvanları) *ho kerdîş*
- seslenip koyalama işi *ho ha*
kovmak *qewrnayîş*
kovuk *qor₂*
kovulmak *qewrneyayış*
koy vermek *xo miyan dayîş*
koyacak *kûware*
koyar *çat*
koçuk *çatek*
koymak *definayîş /devîştîş; dekerdîş*
koymak (bir şeyin üstüne) *neyîş*
koymak (yere) *ronayîş*
koyulmak (bir şeyin üstüne) *neyayîş*
koyulmak (yere) *roneyayış*
koyun *pîstin*
koyun (zool) *mi*
koyun (kulakları küçük) *kûr₁*
koyun (et koyunu) *zomi*
koyun derisi (sepilennmiş) *mesin*
koyun kuyruğu *dime*
koyun sesi vermek *behrayîş*
koyun sürüsü *pes*
koyuvermek *pede viradayîş*
koza (pamuk) *goza; xozik₂*
koza (pamuğu çekilmiş) *xîşrig, çançûl*
köçek *koçek*
köfte (et) *kufta*
- eksili sulu köfte *qilorig*
köfteci *kuftadar*
köftencilik *kuftadarey*
köftelik *kuftelîx*
kök *binyate; kok*
kök (bitki, ağaç) *kok*
kök (yer altındaki) *rêçe*
kök bağlamak (fidanlarda) *xo degirotîş*
köken *kok; binyate*
köklü *kakin*
köksüz *bêkok*
köle *bende₁; kole₁*
kölelik *bendeyin; koleyin*
kölemen *kolemend*
kölenin evi *bendexane*
kömeç *gulanîk*
kömür *komîr*
kömürlü *komîrîn; xaxılîn*
köpek *kutik*

- dişi köpek *del; kelp*
- kangal köpeği *gurêx*
köpeğin dölü *kutikleyr*
köpek havlaması *'heft*
köpek ısırtığı *deye₁*
köpek yavrusu *kırte*
- küçük köpek yavrusu *boji*
köpekleri çağırma ünlemi *kûç-kûç*
köpekleri kıskırtmak *hogîş kerdîş*
köpekleri okşayıp sevmek *kuriş kerdîş*
köpeklik *kutîkey*
köprü *pîrd*
köprücük kemiği *qatrek*
köpük *kew*
köpüklenmek *kew kerdîş*
köpüklü *kewîn*
köpürmek *keweyayış*
köpürmek (kızınca) *kew fek kewtîş*
köpürtmek *kew ser finayîş*
kör *kor; somande*
kör (bıçak için) *kol*
kör olasıca *somandemende/i*
kör pencere (duvarda) *teqa*
kör yılan (eril) *kerpe*
kördüğüm *gozgîre; korgîre*
körebe (oyun) *çîmpîstîk*
körelmek *kol biyayış*
köreltmek *kol kerdîş*
körocak *ocaxkor*
körpe *xeyarek*
körü körüne girişmek *repîsyayış; sepîryayış*
köse *kose*
köstebek *'hermûşîk*
köstebek yuvası *'hemampûş*
köstek *qeydi*
köstek vurmak *qeydi ro dayîş*
köşe *koşe*
köşeli *koşeyîn*
köşk *koşk*
kötek (sopayla atılan dayak) *koteg*
kötü *'ar; berbat; xırab*
- daha kötü *bêter; xırabêri*
kötü adam *şeytan*
kötü düzensiz *îblîs*
kötü emelli *fêlxırab*
kötü gözlü *çîmpîsî*
kötü kaderli *tecelsîya*
kötü koku *bex*
kötülük *'arey; nerîndey; xırabey; xırabîn*
kötülük etmek (birine) *cî kerdîş*
kötülük yapan *xırabkar*
kötülükte direnmek *'arey xo nayîş*
kötümser *bedbîn*
kötümserlik *bedbîney*
köy *dew*
köylü *dewjî*

köylülük	<i>dewijey</i>	kumlu	<i>qûmın</i>
köyün yerlisi	<i>miyandew</i>	kumsal	<i>qûme</i>
köz tanesi	<i>çeyle</i>	kumsallık	<i>qûmeyın</i>
kral	<i>fermanferma; qıral</i>	kumul kaya	<i>'hir</i>
kralcı	<i>qıralperest</i>	kundak (bebek için)	<i>qundax</i>
kraliçe	<i>qıraliçe</i>	kunduz	<i>kutıko awi</i>
krallık	<i>qıraley</i>	kura	<i>pisk₂; qure₁</i>
kravat	<i>qırawat</i>	kurak	<i>bej</i>
kredi	<i>qırêdi</i>	kuraklık	<i>wışkayı</i>
krem	<i>qırem</i>	kural	<i>qeyde</i>
krem renkli	<i>borın</i>	kuralsız	<i>bêqeyde</i>
kriz	<i>qırız</i>	kuralsızlık	<i>bêqeydeyey</i>
kubbe	<i>qub</i>	Kur'an	<i>Quran</i>
kucağa sokulmak	<i>vırar kewtış</i>	kurbağa	<i>qırêncele</i>
kucağına almak	<i>xo vırar kerdış</i>	kurbağa boku	<i>giqırêncele</i>
kucak	<i>vırar</i>	kurbağa yavrusu	<i>qurqurık₁</i>
kucaklayan	<i>vırarkerdox</i>	kurban	<i>qurban</i>
kudurgan	<i>har</i>	kurban için kesilen	<i>boyraq</i>
kudurganlık	<i>harey</i>	kurbanın olayım	<i>qeday</i>
kuduz	<i>har</i>	kurcalamak	<i>têvdayış; veyayış</i>
kuduzluk	<i>harey</i>	kurcalanmak	<i>têvdeyayış</i>
kuğu	<i>be't; dikê awi</i>	kurcalayan	<i>têyodayox</i>
kul	<i>bende₁; qul₁</i>	kurcalayan kişi	<i>'hesûd₂</i>
kulaç (yüzme çeşidi)	<i>bazêk</i>	kurmak	<i>ronayış; anayış</i>
kulağın arkası	<i>binagoş</i>	kurmak (hedef, nisan)	<i>anayış</i>
kulak	<i>goş</i>	kurna	<i>kurn</i>
kulak asmak	<i>goş cı nayış</i>	kurnaz	<i>dûzanbaz; kone; qurnaz</i>
kulak çıkıntısı	<i>neri goşi</i>	kurnazlık	<i>dûzanbazey; qurnazey; qurnazin</i>
kulak çınlamak	<i>goşi çiringayış</i>	kurs	<i>qurs</i>
kulak çınlaması	<i>vingi</i>	kursağında kalma	<i>at</i>
kulak eniği	<i>neri goşi</i>	kursak	<i>cılqane</i>
kulak kıkırdağı	<i>qılqılıka goşi</i>	kurşun	<i>qersin</i>
kulak kiri	<i>gigoş</i>	kurşuna dizmek	<i>qersina feka nayış</i>
kulak memesi	<i>nermikê goşi</i>	kurşunlu	<i>qersinin</i>
kulaklık	<i>goşok</i>	kurşunsuz	<i>bêqersin</i>
kullandırmak	<i>cı desta dayış</i>	kurt	<i>varc; verg</i>
kullanılmış olan	<i>mintes</i>	- dişi kurt	<i>delverg</i>
kullanım, kullanış	<i>xo destadayen</i>	kurtarıcı	<i>reynayox</i>
kullanmak	<i>xo desta dayış</i>	kurtarılan	<i>reynaye/i</i>
kulluk	<i>bendeyin; quley</i>	kurtarılmak	<i>reynedayış</i>
kulp	<i>çemle; qulp</i>	kurtarılmış bölge	<i>mentiqeyo reynaye</i>
kulplu	<i>çemleyin; qulpın</i>	kurtarış, kurtarma	<i>reyayen; reynayen</i>
kuluçka	<i>qırp</i>	kurtarmak	<i>reynayış; xelesnayış</i>
külübe	<i>qulıbe</i>	kurtarmak (birisinin elinden)	<i>ferqızınayış</i>
kulüp	<i>qulıb</i>	kurtcuk	<i>kerrm; lolık</i>
kum	<i>qûm</i>	kurtlandırmak	<i>kerrmi defınayış; kerrmi ser finayış</i>
kuma	<i>wesni</i>	kurtlanmak	<i>kerrmi dekewtış; loliki dekewtış</i>
kumalık	<i>wesniyey</i>	kurtlanmış meyve	<i>kermezin</i>
kumandan	<i>fermandar</i>	kurtlu	<i>kerrmin; lolıkın</i>
kumar	<i>xumar</i>	kurtulmak	<i>reyayış; xelesyayış</i>
kumarbaz	<i>xumarbaz</i>	kurtulmak (birisinin elinden)	<i>ferqızıyayış</i>
kumaş çeşidi	<i>kırwas; kahke; qelate₁; fasûn; kexme; şifon; çitek</i>	kurtuluş	<i>delx; reyayen; xelas</i>
- hoş ve kareli kumaş	<i>'hecerin</i>	kuru	<i>wışk</i>
kumaş parçacığı	<i>zol; zolek₁</i>	kuru duvar	<i>wışkdêş</i>
kumbara	<i>qumbara</i>	kuru kafa	<i>serrewışk</i>

kuru kafalı *serrewişkin*
 kuru meyve (kayısı, erik, zerdali) *çirr₁*
 kuru otlar *palax*
 kuru otluk *palaxın*
 kuru sıcak *yaxûn*
 kuru soğuk *wışkserd*
 kuru üzüm *eşkij*
 kuru ve susuz (yer için) *berri*
 kuru yaprak *pûş*
 kuru yapraklar *şakil*
 kurucu *seranik*
 kurulmak *çikiyayış₂; roneyayış*
 kurulmak (hedef, nişan) *anayayış*
 kurulu *anayeli*
 kuruluş *ronayen*
 kurum *anik*
 kurum (dumandan) *dûwe*
 kurumaya yakın *zıwa*
 kurumlu *dûweyin*
 kurumsu *wışkın*
 kuruntu *weswese*
 kuruntulu *weswesek*
 kuruntuya kapılmak *xo dı degirotiş; weswesek biyayış*
 kuruş *qurış*
 kurutmak (aşırı derecede) *wışk û war kerdış*
 kurutmak için düz bir yere yaymak *afinayış*
 kurutulmuş olan *wışkkerde/i*
 kusacak duruma getirmek *zerri qelbinayış*
 kusan *virtox*
 kuskun *pardim*
 kuma *viriten*
 kusmak *viritiş*
 kusmuk *virte*
 kusturmak *viriten dayış*
 kusur *qısûr*
 kusursuz *bêeger*
 kuş *mırıçık*
 kuş çığılığı *qışti*
 kuş dışıklı *liqın*
 kuş dışıklısı (taze) *liq*
 kuş sürüsü *ref₂*
 kuş yuvası *halin*
 kuşak *mûndi*
 kuşanmak *xo mêra bestış*
 kuşatan *çorşmegêr*
 kuşatılmak *çorşme gêriyayış*
 kuşatma *çorşmegiroten*
 kuşatmak *çorşme girotiş*
 kuşburnu *şilan₂*
 kuşçuk *'teyrek*
 kuşkonmaz *merazo*
 kuşku *guman; xewf*
 - içine kuşku düşmek *xewf pize kewtiş*
 kuşkulanan *xewfker*
 kuşkulu *xewfın*

kuşkusuz *bêgûman; hamûgam*
 kuşları kovmak *hûl kerdış*
 kuşluk *quslıx*
 kuşluk vakti *şewra rew*
 kutlamak *embarik kerdış*
 kutlanmak *embarik biyayış*
 kutlu *embarik*
 kutsal *qutsi*
 kutu *quti*
 kuvvet *keft; quwet*
 kuvvetlendirici *quwetdayox*
 kuvvetli *pêt; quwetin*
 kuvvetlice *pêtêna*
 kuyruğu, kolu kısa olan *qolo*
 kuyruk *poç*
 - koyun kuyruğu *dime*
 kuyruk kayması *poçık dekewtiş*
 kuyruk sokumu *poç*
 kuyruk sokumu kemiği *textekê qen*
 kuyruklu *poçıkın*
 kuyruksuz *bêpoç; qol₃*
 kuytu *dallde*
 kuyu *bir*
 kuzey *peyaraj; zime*
 kuzey rüzgarı *wakırr*
 kuzlak *awşin; awzim*
 kuzu *kavır*
 kuzu kılı (keçe yapılıır) *liva*
 kuzu kulağı (bot.) *tırşık*
 kuzu mantarı (bot.) *kufkarık*
 kuzucuk *kavırek, vorek*
 kuzuluk kapısı *enûg*
 küçücük *pirûçık; werdiyek*
 küçük *werdı*
 küçük (yaşça) *qij*
 küçük kulaklı *qıl*
 küçük parça *mısqal*
 küçüklük *werdiketin; werdiyey*
 küf *kuf*
 küf (kavurma, peynir vb.) *zıncar*
 küf (sulu yiyeceklerin) *pepik*
 küffar *kufar*
 küflü *kufin*
 küflü *pepikın; zıncarın*
 küfretmek *xo pıro cerbinayış; nengi çinayış; xeberi dayış*
 küfür *nengi; xeberi*
 küfür (dini) *kufir*
 küfür eden *kufirbaz*
 küfürbazlık *kufirbazey*
 küheylan *kıhêl*
 kükürt *kerkût*
 kükürtlü *kerkûtin*
 kül *wel*
 kül küreği *hêğış*
 kül rengi (özellikle keçiler için) *bel*

kül şeker	<i>welşeker</i>	küpeli	<i>goşareyın</i>
kül tablası	<i>weldan</i>	kürdan	<i>xiltan</i>
külâh	<i>kılaw</i>	kürek	<i>wiye</i>
külâh	<i>kulık</i>	- küçük kül küreği	<i>carût</i>
külâhçı	<i>kılawdar</i>	kürek kemiği	<i>qatrek</i>
külâhlı	<i>kılawın</i>	- iki kürek arası (sırdaki)	<i>miyandoşi</i>
külçe	<i>kulçe</i>	küreme aleti (tahtadan, kar küremek için)	<i>mezrife</i>
külhan	<i>kulhan</i>	kürk	<i>kurk</i>
külhanbey	<i>kulhanbey</i>	kürklü	<i>kurkın</i>
külhanbeyi yürüyüşü yapma işi (yanyana)	<i>piyase</i>	kürsü	<i>kursı</i>
külhanvari konuşma	<i>tırr-tırr</i>	Kürt	<i>Kırdas</i>
küllü	<i>welın</i>	Kürtçe	<i>Kırdaski</i>
küllük	<i>welang</i>	küskün	<i>ka'hriyaye/i</i>
küllünk	<i>zengenê alamani</i>	küsmek	<i>ka'hr kerdış; ka'hriyayış;</i> <i>miradiyayış</i>
külüstür	<i>kulıstır</i>	küsne	<i>kuşni</i>
küme	<i>kop; qela</i>	küstürmek	<i>ka'hrnayış; miradnayış</i>
küme (kömür için hazırlanan)	<i>kozıg</i>	küstürülen	<i>ka'hrnaye/i</i>
kümes	<i>done; dûnek; pin</i>	kütük	<i>kok</i>
kümes hayvan postu (soyulmuş)	<i>kıvıl</i>	kütük (duvarda kullanılır)	<i>qetûr</i>
künde	<i>qeydi</i>	kütürdeme	<i>qurpi</i>
künye	<i>kunye</i>	kütürdemek	<i>qurpiyayış</i>
küp	<i>dor; kup</i>	kütürdetmek	<i>qurpınayış</i>
- iri küp	<i>den</i>		
küpe	<i>goşare</i>		

L - 1

labaratuvar	<i>labaratûwar</i>	lap	<i>terp</i>
lacivert	<i>laciwert</i>	lapa (hayvanlar için)	<i>lep</i>
laçka	<i>leq</i>	lastik	<i>lastık; mostık</i>
laf	<i>qısa; qıse; vatic</i>	lastikli	<i>lastıkın; mostıkın</i>
laf vurmak	<i>qısey cı verdayış; qısey pa kûwayış</i>	laubali olmak	<i>ver kewtış</i>
lafa dalmak	<i>qısey dı kewtış</i>	laubalilik	<i>verkewteney</i>
lafı anında söyleme	<i>nırq</i>	layık	<i>weray; yalaq</i>
lafı başka yöne kaydırmak	<i>ser dı dayış</i>	lazım	<i>lazım</i>
laga luga	<i>cız-vız</i>	leblebi	<i>leblebi</i>
lâgar	<i>lextor</i>	leblebi şeker	<i>leblebi şeker</i>
lağım (pislik lağımı)	<i>kerız</i>	leblebici	<i>leblebidar</i>
lahane	<i>lahne</i>	leğen	<i>legan</i>
laxım	<i>lexem</i>	- büyük su leğeni	<i>test₁</i>
lakap	<i>leqam</i>	lehim	<i>li'him</i>
lakın	<i>labirê</i>	leke	<i>leke</i>
lala	<i>lala</i>	lekeleyen	<i>lekeker</i>
lale	<i>kançi</i>	lekeli	<i>lekeyın</i>
lamba	<i>çıla; 'lamba</i>	leş	<i>leş</i>
lanet	<i>na'hlet; soxe/i</i>	- hayvan leşi parçaları	<i>belate₁</i>
lanet olası	<i>şarimende/i</i>	levha	<i>lew'he</i>
lanetli	<i>na'hletın; na'hletme/i;</i> <i>soxemende/i</i>	lezetlendirmek	<i>'tam cı dayış</i>
langır lugur (metalik ses)	<i>ringi</i>	lezetli	<i>'tamin</i>
		lezzet	<i>'tam</i>
		lezzetsiz	<i>'tamsal</i>

lıkır lıkır	<i>qul-qul</i>	loğusalı	<i>zazlanın</i>
lıkırdamak	<i>qul-qul kerdış</i>	loğusalık	<i>çewresin</i>
lider	<i>serdar; serwer</i>	lokanta	<i>aşxane</i>
liderlik	<i>serwewey</i>	lokma	<i>loxme</i>
lif	<i>lif</i>	lokmaları pespeşe yutmak	<i>loxmey dekerdiş</i>
lifli	<i>lifin</i>	lokmani hekim	<i>loqmanê hekim</i>
limon	<i>limon</i>	lokum	<i>liqum</i>
limonata	<i>leymûn</i>	lor	<i>lorik</i>
lisan	<i>zıwan</i>	lord	<i>lord</i>
liste	<i>liste</i>	löpür	<i>qultık</i>
litre	<i>litre</i>	löpür löpür	<i>qult-qult</i>
loğ	<i>lox</i>	lumbago	<i>fırk</i>
loğdur	<i>daloqi; qeysi₁</i>	lüks	<i>luks</i>
loğlamak	<i>lox çarnayış; lox kerdış</i>	lümpen	<i>zirto</i>
loğusa	<i>çewresi</i>	lüzum	<i>lızım</i>

M - m

maalesef	<i>axiri; wel'hesil</i>	mahv	<i>mahf</i>
maaş	<i>mayıs</i>	makam	<i>mêrab₁</i>
maazallah	<i>mı'hazella</i>	makam (müz.)	<i>qeyde</i>
macera	<i>oxbet</i>	makarna	<i>meqerne</i>
macun	<i>mahcûn</i>	makas	<i>meqes</i>
maddi darlık	<i>tenganey</i>	makbul	<i>mexpûl</i>
maddi durum	<i>debar; dılıg</i>	makine	<i>makina</i>
madde kırpıntısı	<i>pirşûg</i>	makinist	<i>makinist</i>
maden	<i>cewher</i>	makpuz	<i>qoçan₂</i>
mafsal	<i>mûrik₂</i>	maksat	<i>maxset</i>
mağazin	<i>maxazin</i>	mal (hayvan)	<i>mal</i>
mağara	<i>kaf₂; mixare</i>	mal varlığı	<i>waridat</i>
mağaza	<i>mexeza</i>	mala	<i>mele₁</i>
mağlup etmek	<i>rem ro dayış</i>	mala (temizleyen)	<i>male</i>
mağlup olmak	<i>rem ro deyayış</i>	Maliki (mezhep)	<i>Maliki</i>
mahalle	<i>ma'hla</i>	malumat	<i>mahlimat</i>
mahcup eden	<i>serevdekerdox</i>	manda	<i>camûs</i>
mahcup etme	<i>serevde</i>	mandal	<i>mandal</i>
mahcup etmek	<i>şermaynayış; serevde kerdış</i>	mandalin	<i>mandalin</i>
mahcup olmak	<i>ri ser şıyayış; xo dı şıkiyayış</i>	mandallamak	<i>mendal piro dayış</i>
mahkeme	<i>mahkema</i>	mandıra	<i>gome₁</i>
mahküm	<i>mahkûm</i>	mangal	<i>manqal</i>
mahkûmiyet	<i>mahkûmey</i>	mantar	<i>govleg</i>
mahmur	<i>dengê hewni</i>	- kuzu mantarı	<i>kufkarık</i>
mahpus	<i>'hepis</i>	mantarsı hastalık	<i>vırondi</i>
mahrum	<i>bêmal</i>	manyak	<i>'heseri</i>
mahrum bırakmak	<i>bêmal verdayış; tijiya finayış</i>	manto	<i>manto</i>
mahrum kalmak	<i>bêmal mendış; tijiya kewtış</i>	maraba	<i>ctêr</i>
mahrumiyetlik	<i>bêmaley</i>	marabalık	<i>ctêrey</i>
mahsul	<i>mahsûl</i>	marangoz	<i>necar; xerat</i>
mahsur	<i>basrax; qapaney</i>	marangozluk	<i>necarey</i>
mahsus	<i>mexsûs; qesti</i>	marifet	<i>mahrifet</i>
maşer	<i>maşer</i>	marka	<i>marqe</i>
		marş	<i>marş</i>

mart (ay)	<i>mart</i>	mekan (önemli yer)	<i>mêrab₁</i>
marul	<i>xas₁</i>	mekik	<i>masûre</i>
masa	<i>xûcık</i>	mektup	<i>name₁</i>
masaj yapmak	<i>pelıknayış; vilênayış</i>	melek	<i>fêriste; melayke</i>
masal	<i>ıstank; sanıke</i>	- ölüm meleği	<i>mûnkır û nekir</i>
maskara	<i>qeşmer; tiriliki</i>	melemek	<i>qalayış</i>
maske	<i>maske</i>	melemek (keçi için)	<i>wahrayış</i>
masör	<i>vilênayox</i>	melengiç	<i>qıznow</i>
masqaralık	<i>qeşmerye</i>	melengiç ağacı	<i>qıznowêr</i>
masraf	<i>mesref</i>	melez	<i>celeb</i>
masraflı	<i>mesrefın</i>	melodi (müz.)	<i>qeyde</i>
massif kaya	<i>teht</i>	meme	<i>çıcık, çize</i>
masum	<i>'hermek</i>	- hayvan memesi	<i>guin; guwan</i>
maşa	<i>maşa</i>	memeli	<i>çizeyin</i>
maşallah!	<i>maşallah</i>	memeli hayvan	<i>guwani</i>
matara	<i>meterre</i>	memeliler	<i>çizeyini</i>
matbaa	<i>matba</i>	memenin ucu	<i>gılıya çızı</i>
matem	<i>şin₂</i>	memenin ucu (hayvanlarda)	<i>çize</i>
matematik	<i>matematik</i>	memlek	<i>welat</i>
matematikçi	<i>matematiker</i>	memleketli	<i>hemşeri; welatij</i>
matkap	<i>şaxap</i>	memnun etmek	<i>şa kerdış</i>
mavi	<i>kewe</i>	memnun olmak	<i>şa biyayış</i>
mavi (açık)	<i>cengeri</i>	memnuniyet	<i>şa</i>
mavzer (silah)	<i>mawzêr</i>	mendil	<i>dısmal</i>
maya (ekmek için)	<i>ıste</i>	menekşe (bot.)	<i>menewş₂</i>
maya (hamur için)	<i>miraz</i>	menemen	<i>cıvire</i>
maya (süt ürünleri için)	<i>amin₁</i>	menfaat	<i>menfeat</i>
mayalanmak	<i>ra amayış; amin biyayış</i>	menfaatlı	<i>nehfatın</i>
mayalı	<i>ısteyin</i>	meni	<i>navık</i>
mayasıl	<i>meyasıl</i>	menteşe	<i>menteşe</i>
maydanos	<i>mexdenos</i>	mera	<i>mer'a</i>
maydanoslu	<i>mexdenosın</i>	merak	<i>madala; meraq; qaxu</i>
mayhoş	<i>merxoş; mız₁</i>	merak eden	<i>qaxugêr</i>
mayın	<i>mayın₁</i>	meraklı	<i>qaxuyın</i>
mayıs (ay)	<i>gulan</i>	mercan (süs eşyası)	<i>mircan₂</i>
maymun	<i>meymûn; qırd</i>	mercimek	<i>mercû</i>
maymunluk	<i>meymûney</i>	merdiven	<i>merdwani; nerdiban</i>
mazbata	<i>mezbete</i>	merdivenli	<i>merdwani</i>
mazeret uydurmak	<i>la defınayış</i>	meret	<i>mêrat</i>
mazgal	<i>teqa</i>	merhaba!	<i>merheba</i>
mazı	<i>mazi</i>	merhamet	<i>rı'hm</i>
mazı ağacı	<i>mazêr</i>	merhametsizlik	<i>bêbabey</i>
mazi	<i>veri</i>	merhem	<i>melhem; pılısım</i>
mazlum	<i>reben</i>	merkez	<i>merkez</i>
mazot	<i>mazot</i>	mermer	<i>mermer</i>
mazotlu	<i>mazotın</i>	mermerli	<i>mermerin</i>
mebusluk	<i>mebûsey</i>	mermi	<i>fışeng</i>
mecbur	<i>ca'elemat; mecbûr</i>	mert	<i>camêrd</i>
mecburiyet	<i>ca'elematey; ca'elemati</i>	mert olmayan	<i>namerd</i>
meclis	<i>meclis</i>	mertek	<i>mertag</i>
medrese	<i>medresa</i>	mertlik	<i>mertey</i>
meğer	<i>oxmo; tı nêvanê</i>	mesafe	<i>menzil; mesafe; qeydım</i>
meğerse	<i>oxmo kı; tı nêvanê kı</i>	mesela	<i>misal</i>
Mehdî	<i>Mehdi; Tecal</i>	meslek	<i>mesleg</i>
mehdîlik	<i>tecaley</i>	meslek öğrenen	<i>sagirt</i>
mekan	<i>ca; kan; meqam</i>	meşe	<i>mêşe</i>

meşe fidanı (çalılığı) <i>kelem₂</i>	midde bulandırmak <i>zerri qelbinayış</i>
meşe kozalağı <i>kankol</i>	midde bulanmak <i>zerri qelbiyayış</i>
meşelik <i>mêşeyin</i>	midde ekşimek <i>pize tırşıyayış</i>
meşgul <i>meşqûl; mızûr; serbıkar</i>	midde ekşitmek <i>pize tırşnayış</i>
meşguliyet <i>meşqûley</i>	midenin bozulup ağırması <i>birxu kerdış</i>
meşhur <i>namdar</i>	midye <i>goşmase</i>
meşhurluk <i>namdarey</i>	mıhr <i>mêr</i>
metal <i>asın</i>	mıhrap <i>mêrab₂</i>
metal sesi <i>çingı; çiringi</i>	mıkap <i>mıkab</i>
meteliksiz <i>laylaz</i>	mikrop <i>kerrm</i>
metelik <i>metelig</i>	miktar <i>sawri</i>
meteris <i>meteres</i>	miktar (az) <i>'hebekê</i>
methetmek <i>pesn dayış</i>	mil (selin sürükleyip getirdiği) <i>mil₁</i>
methiye <i>pesn</i>	mil (uzaklık ölçü birimi) <i>mil₂</i>
metin <i>metin; pêt</i>	milim <i>milim</i>
metre <i>metro</i>	millet <i>milet; şar</i>
metre kare <i>qaremetre</i>	milletvekili <i>mebûs</i>
mevki <i>herûn; mewqı</i>	milli <i>milin</i>
mevlüt <i>mewlid</i>	milyar <i>mılyar</i>
mevlüt okuyan <i>mewlidxan</i>	milyarder <i>mılyarder</i>
mevsim <i>demser</i>	milyarlık <i>mılyarin</i>
mevsimlik <i>demserin</i>	milyon <i>mılyon</i>
mevzilenmek <i>kozık kewtış</i>	milyoner <i>mılyoner</i>
meyankökü <i>sûs</i>	milyonluk <i>mılyonın</i>
meydan <i>meydan</i>	mimar <i>mımar</i>
meydan okumak <i>bûu kerdış; qaqûbo kerdış</i>	mimarlık <i>mımarey</i>
meyhane <i>meyxane</i>	minare <i>mınara</i>
meyhaneci <i>meyxanedar</i>	minber <i>minber</i>
meyil <i>derêz</i>	minder <i>minder; torpek</i>
meyilli <i>derêzin</i>	minicik <i>bıne; pıranê</i>
meymenet <i>yewm</i>	minnet <i>gazınc</i>
meymenetsiz <i>bêyewm</i>	minnet beklemek <i>gazıncıyayış</i>
meyve <i>meywe</i>	minnetsiz <i>bêgazınc</i>
mezar <i>gor; mezel</i>	minyon <i>marıcık</i>
mezarlık <i>goristan; mezeli</i>	miraç <i>mirac</i>
meze <i>meze</i>	miras <i>mêras; wares</i>
mezeci <i>mezedar</i>	mirasçı <i>warese/i</i>
mezeli <i>mezeyin</i>	misafir <i>meyman</i>
mezhep <i>meseb</i>	misafir kabul eden <i>mazûwan; meymandar</i>
mezra <i>mezra</i>	misafirhane <i>meymanxane</i>
mıknatis <i>mıqnatis</i>	misafirlik <i>meymaney</i>
mıknatıslı <i>mıqnatısın</i>	misafirperver <i>meymanperwer</i>
minevre <i>minewre</i>	misilleme <i>cı açarnayen</i>
mırıldamak <i>xo fek dı vatış</i>	miting <i>miting</i>
mırıldanma <i>ıvın</i>	mobilya <i>mobilya</i>
Mısır <i>Mısır</i>	moda <i>mode</i>
mısır (bot.) <i>nebi</i>	model <i>model</i>
mısır hasadı etmek <i>qırfnayış</i>	modern <i>modern</i>
mısır koçanı <i>qoçan₁</i>	modernize <i>modernize</i>
mısır püskülü <i>porrê qoçan</i>	molla <i>milla</i>
mışıldamak <i>pışayış</i>	moloz taşlı <i>xıçın</i>
mızrak <i>labûde</i>	mont <i>qocıx</i>
midde <i>pize</i>	mor <i>mor₂</i>
midde (insanlarda, argo) <i>vêre</i>	moral <i>xulk, boy₂</i>
midde (kuşlarda) <i>ariyek</i>	morallı olan <i>xulkhera</i>
midde bulandıran <i>zerriqelbinayox</i>	morarmak <i>mor biyayış</i>

morartmak	<i>mor kerdış</i>	mücevher	<i>micewer</i>
moruk	<i>kalo pir</i>	müdafaa	<i>destxoveranayen</i>
motor	<i>motor</i>	müdafaa etmek	<i>dest xo vera nayış</i>
muamele	<i>mahmele₂</i>	müdahale etmek	<i>veyayış</i>
muavin	<i>mahwin</i>	müddet	<i>keyl₂; mede</i>
muavinlik	<i>mahwiney</i>	müddetçe	<i>'heta</i>
muayenehane	<i>meyaxane</i>	müdet	<i>wext</i>
muayene	<i>meyene</i>	müdür	<i>midûr</i>
mubaşirlik	<i>mıbaşirey</i>	müdürlük	<i>midürey</i>
mucur	<i>xıç</i>	müfettiş	<i>mifetiş</i>
muhafaza	<i>mahfeze</i>	müfettişlik	<i>mifetişey</i>
muhakkak	<i>teqez</i>	müftü	<i>mıftı</i>
muhalefet	<i>verovijyayen</i>	müftülük	<i>mıftıyey</i>
muharebe	<i>ceng₁</i>	mühendis	<i>meyendis</i>
muhatap	<i>verva₂</i>	mühendislik	<i>meyendisey</i>
muhbir	<i>mûxbir</i>	mühim	<i>mıhim</i>
muhbirlik	<i>mûxbirey</i>	mühlet	<i>wext</i>
muhtaç	<i>me'htaj; mıxanet</i>	mühür	<i>mor₁</i>
muhtaçlık	<i>mıxanetey</i>	mühür yeri	<i>morca</i>
muhtar	<i>keyan</i>	mühürücü	<i>mordar</i>
muhtar muavini (yardımcısı)	<i>kızır</i>	mühürdar	<i>mazmo</i>
muhtarlık	<i>keyaney</i>	müjde	<i>mıjdiyani</i>
mukaddes	<i>mûqades</i>	müjdecı	<i>mıjdiyandayox</i>
mukavva	<i>meqewe</i>	mükâfat	<i>mıkafat</i>
mukayese etmek	<i>cêvero nayış; pêvero nayış</i>	mükemmel	<i>'edıl</i>
mukayyet	<i>qayte</i>	mülk	<i>milk</i>
muktedir olmak	<i>şayış</i>	mülkiyet	<i>mal</i>
mum	<i>mûm</i>	mülteci	<i>quslaxçı</i>
mumya	<i>mûmya</i>	mümin	<i>mûmin</i>
munafık	<i>mınafıq</i>	mümkün	<i>mıkûn</i>
munafıklık	<i>mınafıqey</i>	mümkünlük	<i>mıkûney</i>
mundar	<i>mırdar</i>	münakaşa	<i>mınaqese</i>
muradına ermek	<i>mıraz resayış</i>	münasip	<i>mınasıb</i>
murat	<i>mıraz</i>	müracaat	<i>mıracat; serrepirodıyeyen</i>
musalla taşı	<i>mısilba</i>	müracaat eden	<i>mıracatker; serrepirodıyox</i>
musallat	<i>sellet</i>	mürit	<i>mırid</i>
Mushaf	<i>Mıshaf</i>	mürrekep	<i>mırekeb</i>
muska	<i>nûşte</i>	mürrekepli	<i>mırekebın</i>
muskacı	<i>nûşteker</i>	müsaade	<i>mısaahde</i>
mutfak takımı	<i>fıraqfo</i>	Müslüman	<i>Bıslıman</i>
mutlaka	<i>bıbo nêbo; heq û neheq; ila;</i>	Müslümanlık	<i>Bıslımaney</i>
	<i>teqez</i>	müşkül	<i>zor</i>
mutlu	<i>şa</i>	müşteri	<i>mısteri</i>
mutluluk	<i>şa; zerrıweşey</i>	mütahit	<i>mıtahit</i>
muvaffak	<i>payıder</i>	mütahitlik	<i>mıtahitey</i>
muz	<i>mûz</i>	müttefik	<i>rêz</i>
muzurluk	<i>mızırey</i>	müzakere	<i>perspêfinayen</i>
mübarek	<i>embarık</i>	müzakere etmek	<i>pers pê finayış</i>
mübaşir	<i>mıbaşır</i>	müze	<i>mıze₂</i>
mücadele	<i>averdayen</i>	müzevir	<i>mızewır</i>
mücadele etmek	<i>aver dayış</i>	müzisyen	<i>sazbend</i>

N - n

naaş	<i>meyit</i>	naz (darginlik esnasında)	<i>tırrni</i>
nadiren	<i>terwende</i>	naz (hatırla ilgili)	<i>elk</i>
nafaka	<i>nefeqe</i>	nazar	<i>çımêni</i>
nafîle	<i>hewayo</i>	nazar boncuğu	<i>mûreka nefesi</i>
nahiye	<i>na'hye</i>	nazar eden	<i>çimpis</i>
nahoş	<i>neweş</i>	nazı geçmek (birine)	<i>elk cı vêrdış</i>
nakış	<i>nexş</i>	nazik	<i>nazik</i>
nakışçı	<i>nexşker</i>	nazik (ağaçlarda)	<i>kewreg</i>
nakışlamak	<i>nexşnayış</i>	nazikçe	<i>nazikeya</i>
nakışlı	<i>nexşên</i>	naziklik	<i>nazikey</i>
nakışlı olan	<i>nexşnaye/i</i>	nazlı	<i>lakın; tırrnın</i>
nakil	<i>neqil</i>	nazlı yer	<i>elkan₂</i>
nakit	<i>pêşin</i>	ne	<i>çı; çıçı; se₂</i>
nakliyat	<i>neqliyat</i>	ne acep	<i>çı 'ecêb</i>
nakliye	<i>neqilye</i>	ne biçim	<i>çı ser; çı tewr; çilû</i>
nal	<i>nale</i>	ne demek	<i>se vatış</i>
- küçük nal	<i>nalçe</i>	ne kadar	<i>çend; çendê</i>
nalbant	<i>nalbend</i>	ne olmak	<i>se biyayış</i>
nalbantlık	<i>nalbendey</i>	ne olmuş	<i>se biyo pey</i>
nalı	<i>naleyın</i>	ne vakit	<i>key</i>
namahrem	<i>nam'heram</i>	ne zaman	<i>çı wext; çımihal; key</i>
namahremlik	<i>nam'heramey</i>	ne zamana kadar	<i>'heta key</i>
namaz	<i>nımaz</i>	ne zamandır	<i>çı wextnayo</i>
namaz kılan	<i>nımazı</i>	ne zamanki	<i>çımihalên; çı wextên</i>
namaz vakti	<i>desta nımazı</i>	neden	<i>çı; çıçirê; semed</i>
namazgâh	<i>nımazgeh</i>	neden dolayı	<i>qandê çıçı</i>
namazında olan	<i>nımazı</i>	nefes	<i>hıl; nefes, boy₂</i>
namlı	<i>namdar</i>	nefes almakta zorlanmak	<i>xırıkı biyayış</i>
namlu	<i>lûliya tıfing</i>	nefes borusu	<i>guli; qır₁; qırqırık; zıqlorık;</i>
namus	<i>namûs</i>		<i>zûlzûlık</i>
namuslu	<i>namûskar</i>	nefesi kesilmek	<i>nefes peyşayış</i>
namussuz	<i>bênamûs</i>	nefesini kesmek (yorgunlutan)	<i>behcınayış</i>
namussuzluk	<i>bênamûsey</i>	nefesli	<i>nefesin</i>
namzet	<i>namzed</i>	nefisten kesilmek (yorgunluktan)	<i>behciyayış</i>
nane	<i>nahne</i>	nefis	<i>nefs</i>
nankör	<i>nankor</i>	nefret eden	<i>zerriqelbınayox</i>
nankörlük	<i>nankorey</i>	nefret etmek	<i>zerri cı qelbınayış; zerri mendış</i>
nar	<i>'henar</i>	neft	<i>neft</i>
nar ağacı	<i>'henalor</i>	neftalin	<i>neftalin</i>
nar kabuğu	<i>'henartolle; nartol</i>	nehir	<i>ro₂; şet</i>
nar tanesi	<i>'heb'henar₂</i>	nem	<i>hût₁; nem</i>
- kurumuş nar taneleri	<i>nardan</i>	nemlendirmek	<i>newsnayış</i>
nara	<i>nara₁</i>	nemlenmek	<i>hût hewadayış; newsiyayış;</i>
nargile	<i>nergıla</i>		<i>rodayış</i>
narın	<i>narın</i>	nemli	<i>hûtın₁; nemin</i>
narkotik	<i>narqotik</i>	nemli kalmak	<i>tolazyayış</i>
narkoz	<i>narqoz</i>	nene	<i>dapir; dikê</i>
nasıl	<i>seni(n)</i>	nerde	<i>serra</i>
nasır	<i>'sideq</i>	nerede	<i>koti dı</i>
nasihat	<i>nesihat</i>	neredeyse	<i>obi kı</i>
naylon	<i>lok₂; naylon</i>	nereye	<i>kata; koti; serra</i>
naz	<i>laki</i>	nergiz	<i>ısparıka verga</i>

nesil	<i>nesl</i>	niyaz etmek	<i>vero geyrayış</i>
neşe	<i>'sewda</i>	niye	<i>çığırê</i>
net	<i>zelal₂</i>	niye olmasın	<i>çı nêbo</i>
netice	<i>havil; peyniya xo (cı)</i>	niyet	<i>fêl₂; niyet</i>
netleştiren	<i>zelalker</i>	niyet eden	<i>niyetker</i>
nevresim	<i>newresim; ri werxani</i>	niyetli	<i>niyetin</i>
nevrolog	<i>newrolog</i>	Noel baba	<i>Kal'ereb; Kelankose; Pir'ereb</i>
nevroz çiçeği	<i>kolbiza</i>	nohut	<i>nî'ha</i>
Nevruz	<i>Kormişkan; Newroj</i>	noksan	<i>kemi</i>
ney çalan kimse	<i>neyzan</i>	noksanlık	<i>kemaney; kemey</i>
nezaketsiz	<i>tirrek</i>	nokta	<i>nok; nût</i>
nezaketsizlik	<i>tirrekey</i>	noktalama	<i>nokkerden</i>
nezaret	<i>nezeret</i>	noktalayan	<i>nokker</i>
nezarethane	<i>nezeretxane</i>	noktalı	<i>nokın</i>
nezle	<i>harige; sav</i>	normal	<i>normal</i>
nice nice	<i>çı û çı</i>	normal şekilde	<i>normalêna</i>
niceki	<i>'hendik</i>	normallik	<i>normaley</i>
niçin	<i>çığırê; qandê çıçı</i>	not	<i>not; pısla</i>
nihayet	<i>axiri; peyniya xo (cı); serêsoyni; wel'hesil</i>	nota	<i>nota</i>
nikah	<i>marre</i>	noter	<i>noter</i>
nikahlı	<i>marrekerdi</i>	nöbet	<i>nobet</i>
nimet	<i>na'hmet; tıham</i>	nöbetçi	<i>nobetdar</i>
nine	<i>dapir</i>	numara	<i>nımro</i>
ninni	<i>kuro; lori</i>	numaralandırmak	<i>nımro pıro dayış</i>
nisan (ay)	<i>lisan</i>	numaralı	<i>nımroyın</i>
nişan	<i>nışan</i>	nur	<i>nûr</i>
nişan (atışta)	<i>nışan</i>	nurlu	<i>nûrani</i>
nişangeh	<i>nışange</i>	nutuk	<i>nûtıq</i>
nişanlı	<i>waşte/i</i>	nüfus	<i>nıfıs</i>
nişasta	<i>nışasta</i>	nüfus kaydı olmayan	<i>ketim</i>
		nüşha	<i>nûşte</i>

O - o

o (d.)	<i>a₁; ay</i>	odaklanma	<i>sındırık₂</i>
o (e.)	<i>o; ey</i>	odun	<i>koli</i>
o halde	<i>bala</i>	odun kömürünün yapıldığı yer	<i>kozığca</i>
o kadar	<i>'hend; 'henday</i>	odun yığın etmek	<i>koli nızınayış</i>
o kadar ki	<i>'hendik</i>	odun yığını (kömür için hazırlanan)	<i>kozıg</i>
o kadarlık	<i>henqerek</i>	of	<i>ofi</i>
o kadarını	<i>'hendin</i>	oflamak	<i>pıfayış</i>
o taraf	<i>aşt; rota₂</i>	oğlak	<i>bızêk</i>
o taraftan	<i>ašta</i>	- dişi oğlak	<i>tûncık₁</i>
o yana	<i>wini ra</i>	oğlak çağırma ünlemi	<i>kıdı-kıdı</i>
o zaman	<i>wexta</i>	oğlan	<i>laj</i>
o zamanki	<i>wextayên</i>	oğul	<i>bûko</i>
oba	<i>xeym</i>	oğul!	<i>oxıl!</i>
obur	<i>çilek; vêregird</i>	ok	<i>tiri₁</i>
ocak	<i>adırgan</i>	ok yayı	<i>tırmkan</i>
ocak (soy)	<i>ocax</i>	ok yılıanı	<i>tırmarr</i>
ocak (ay)	<i>çile₂</i>	okçu	<i>tırmkandar</i>
oda	<i>wede</i>	okka	<i>ûka</i>

oklava	<i>tir; xelaxû₂</i>	on dokuz	<i>newês</i>
okşamak	<i>dest pıro kerdış</i>	on iki	<i>dıwês</i>
okul	<i>mekteb</i>	on iki parmak	<i>bağırşağı serradek</i>
okuma	<i>wenden</i>	on ikili	<i>dıwêsın</i>
okumak	<i>wendış</i>	on sekiz	<i>'heştês</i>
okumamış	<i>nêwende/i</i>	on üç	<i>hirês</i>
okunmak	<i>waneyayış</i>	on yedi	<i>'hewtês</i>
okur yazar	<i>wende/i</i>	ona taraf	<i>vera cı</i>
okutmak	<i>wenden dayış</i>	onarım	<i>tahmirat</i>
okuyucu	<i>wendox</i>	onarına	<i>qeyar; tahmir</i>
olabilir	<i>şeno bibo</i>	onarmak	<i>vıraştış</i>
olağanüstü	<i>pirênavete/i</i>	onay	<i>rıza; testiğ</i>
olamaz	<i>nêşeno bibo</i>	onaylama	<i>testiğ</i>
olanak	<i>imkan</i>	onaylayan	<i>testiğker</i>
olay	<i>oxbet; weqat</i>	onaylı	<i>testiğbiyaye/i; testiğkerde/i</i>
olay çıkarıcı	<i>weqatdayox</i>	onca	<i>'henday</i>
oldum olalı	<i>zeki ez esta</i>	ondalıklar (sayı)	<i>desini</i>
olgun	<i>biyaye/i; biye</i>	ondan dolayı	<i>ayra; coyra</i>
olgunlaşmak (meyve için)	<i>biyaye/i biyayış</i>	ondan sonra	<i>aya tepya</i>
olgunlaşmak üzere olan meyve	<i>firing</i>	ondört	<i>çarês</i>
olgunlaşmak üzere olan tahıl	<i>firiğ</i>	ondörtlü	<i>çarêsın</i>
olgunlaşmamış	<i>kal₂; xax</i>	ondörtlük	<i>çarêsê</i>
olgunlaşmamış incir	<i>pındosik</i>	onlar	<i>ê₁; iyê; ina(n)</i>
olgunlaşmaya başlamak (meyvelerin)	<i>belate</i>	onlu	<i>desin</i>
	<i>dekewtış</i>	onluk sayılar	<i>desamor</i>
olgunlaşmaya yüz tutmak (meyve)	<i>belate</i>	onu, onun	<i>cı; xo; ay; ey</i>
	<i>biyayış</i>	onun (d.)	<i>cay</i>
olgunlaşmış	<i>biyaye/i</i>	onun (e.)	<i>cey</i>
olgunluk	<i>biyayen</i>	onun sözünü tutmak	<i>ladê ciya şiyayış</i>
olmak	<i>biyayış</i>	onur	<i>çeq₃</i>
olmaz	<i>nêbeno</i>	onurlandırmak	<i>çeqdar kerdış</i>
olsun	<i>wa bo</i>	onurlanmak	<i>çeqdar biyayış</i>
olta	<i>nik₂</i>	onurlu	<i>çeqdar; payedar</i>
oluk	<i>cırn</i>	onurlu olmak	<i>çeq tey biyayış</i>
olumlu	<i>hewl</i>	onursuz	<i>bêçeç; bınpize₂</i>
olumsuz (dilb.)	<i>neyên</i>	onursuzluk	<i>bınpizeyin</i>
olur	<i>beno</i>	onyedinci	<i>'hewtêsın</i>
olur olmaz	<i>bibo nêbo</i>	opera	<i>opera</i>
oluruna bırakmak	<i>pede vıradayış</i>	operasyon	<i>operasyon</i>
oluşma	<i>biyayen</i>	ora	<i>ûja</i>
oluşmak	<i>biyayış; pê kewtış; vırazyayış</i>	orak	<i>qalûçi; weraxi</i>
oma	<i>qorik</i>	oranlamak	<i>pêvero nayış</i>
oma (insanlarda)	<i>qenistek; qentorik</i>	orası	<i>ûja</i>
omlet	<i>qeyxane</i>	oraya	<i>ûja</i>
omurga	<i>caxeka miyani; hok₂</i>	ordu	<i>ordı</i>
omurga arası	<i>kirtik</i>	organ	<i>organ</i>
omuz	<i>doşi; kelankoşi; koli</i>	organize	<i>organize</i>
- iki omuz arasındaki adaleler	<i>qolinci₂</i>	orman	<i>mêşe</i>
omuzdaş	<i>hempa</i>	ormanlık	<i>mêşeyin</i>
on	<i>des</i>	orospu	<i>qaltax</i>
on altı	<i>şiyês</i>	orta	<i>werte</i>
on beş	<i>pancês</i>	orta yaşlı	<i>seri</i>
on beşli	<i>pancêsın</i>	ortadan kaldırılmak	<i>hewadeyayış</i>
on bir	<i>jewndes</i>	ortadan kaldırılmış	<i>wedarde/i</i>
on birli	<i>jewndesin</i>	ortadan kaldırtmak	<i>wedarnayış</i>
on civarında	<i>da desê</i>	ortadan kalkmak (tamamen)	<i>kok vêrdış</i>

ortak	<i>wertax</i>
ortaklık	<i>wertaxey; wertaxin</i>
ortaklık çeşidi (özellikle hayvanlarda)	<i>mahmele₁</i>
ortaklık yapmak	<i>nime kerdış</i>
ortalama	<i>têpize</i>
ortalığa dağılmak	<i>şeqiyayış</i>
ortalığa dağıtmak	<i>şeqnayış</i>
ortalığı galayana getirmek	<i>welwe vetiş</i>
ortalığı karıştırmak	<i>ileme kerdış</i>
ortalık, ortam	<i>wertey</i>
ortanca	<i>werteyên</i>
ortaya sokmak	<i>werte ra kerdış</i>
ortaya yayılmak	<i>canqi biyayış</i>
ortaya yaymak	<i>canqi kerdış</i>
oruç	<i>roje</i>
oruçluk	<i>rojeyi</i>
oruspu	<i>kısdayi; orispi; tol</i>
oruspuluk	<i>orispin</i>
Osmanlı	<i>Osmanij</i>
osuran	<i>fisker</i>
osurmak	<i>fis kerdış; tiz kerdış</i>
osuruk	<i>fis</i>
osuruk (kaba yellenme)	<i>tiz</i>
osurukçu	<i>fisker</i>
osuruklu	<i>fisin</i>
ot	<i>vaş</i>
ot (yeşil)	<i>çere</i>
ot biçme zamanı	<i>vaşi</i>
ot burması	<i>patil₁; vaş</i>
ot filizi	<i>zırçe</i>
otçul	<i>vaşwer</i>
otelci	<i>otêldar</i>
otlak	<i>merg₁</i>
otlaklı	<i>merge</i>
otlaklı yamaç	<i>guheri</i>
otlamak	<i>çerayış</i>
otlatmak	<i>çeraynayış</i>

otlu	<i>vaşin</i>
otobüs	<i>otopoz</i>
otomatik	<i>otomat</i>
otomobil	<i>temafil</i>
otonomi	<i>otonomi</i>
otorite	<i>otorite</i>
oturmak	<i>ronıştış</i>
oturmuş olan	<i>ronışte/i</i>
oturtmak	<i>roşaynayış</i>
otuz	<i>hiris</i>
otuzluk	<i>hirisin</i>
ova	<i>deşt</i>
ovacık	<i>deşte</i>
ovalı	<i>deştin</i>
overlok	<i>tegel</i>
ovmak	<i>pelıknayış; vilênayış</i>
oyalama	<i>ladefinayen; xingar</i>
oyalayan	<i>xingarker</i>
oymak	<i>aşanayış</i>
oynak	<i>lûwaye/i</i>
oynama (büyük baş hayvanlar için)	<i>ciftlêr</i>
oynamak	<i>kay kerdış</i>
oylanılmak	<i>kaydeyayış</i>
oynaşmak (birbiriyle)	<i>pêya kay kerdış</i>
oynatan	<i>kaydaynayox</i>
oynatılmak	<i>kaydayneyayış</i>
oynatmak	<i>kay finayış; kaydaynayış</i>
oynayan	<i>kayker</i>
oysa	<i>haybıkı</i>
oyucu	<i>aşanayox</i>
oyuk	<i>qor₂</i>
oyun	<i>kay</i>
oyunbozan	<i>kayhermnayox; kaysahtınayox</i>
oyuncak	<i>xingilik</i>
oyuncak bebek	<i>veyvek₁</i>
oyuncu	<i>kayker</i>
ozanlık	<i>ozaney</i>
ozon	<i>ozon</i>

Ö - ö

öbek	<i>gulbe; gulmate</i>
öbür	<i>bin</i>
öbür gün	<i>ê mestêri</i>
öbür günü	<i>biroyêri</i>
öbürsü gün	<i>biro₁</i>
öbürü	<i>a bin; o bin</i>
öç	<i>'heyf₂</i>
öç alan	<i>'heyfgêr</i>
öd	<i>za'hr</i>
ödenecek bedelin üst sınırı	<i>vêr₂</i>
ödle	<i>tersanok</i>

ödü kopmak	<i>za'hr teqayış</i>
ödün	<i>tawiz; vêr₃</i>
ödün vermek	<i>ci ra vêrdış, vêr dayış</i>
ödünç	<i>deyna</i>
ödünü kopartmak	<i>za'hr teqayış</i>
öfke	<i>'hêrs; xışm</i>
öfkelenirmek	<i>'hêrs kerdış; kew fek finayış</i>
öfkelenmek	<i>'hêrs biyayış; kew fek kewtış</i>
öfkelenmek (aşırı derecede)	<i>asın cawıtış; qırıçknayış</i>
öfkeli	<i>asincawıtıx; lûk; lûkın; xışmın</i>

öfkəsini dindirmek *qultıki antiş*
 öfkeyi içinde saklamak *qultıki war kerdış*
 ögüt *tahzil*
 öğle *dıhır*
 öğle sacağı *kılêlıka dıhır; qıjqıjkê dıhır*
 öğrenci *tellebe/i*
 öğrenmek *mısayış*
 öğrenmiş *mısaye/i*
 öğretən, öğretici *mısnayox*
 öğretmek *mısnayış*
 öğretmen *mahlım*
 öğretmenlik *mahlımey*
 öğün *cem₁*
 öğünmek *paye kerdış*
 öğütmek *tahnayış*
 öğütücü *tahnayox*
 öğütülmek *tahneyayış*
 öksürmek *kupayış; qıxayış*
 öksürtmek *qıxaynayış*
 öksürük *qıxı*
 öksürüklü *qıxıyın*
 öksüz *seykur*
 öksüzlük *seykurey*
 öküz *ga*
 ölçmek *peymıtış*
 ölçtürmek *peymiten dayış*
 ölçək *tımın*
 - yarım ölçək (12,5 kilo ağırlık) *şınıg*
 ölçü *fasûr; peym*
 ölçü (elbise için) *fesal*
 ölçü (suda) *arşûn₁*
 ölçüde olmak *qerardı biyayış*
 ölçülmek *cêvero neyayış*
 ölçülmüş, ölçülü *peymite/i*
 ölçüşmek *cêvero neyayış; pê peymıtış*
 ölçüştürmek *cêvero nayış*
 öldüren *kıştox*
 öldürəsiye *mergane finayış*
 öldürme *kışten*
 öldürmek *kıştış*
 öldürtmek *kışten dayış*
 öldürülmek *kışıyayış*
 öldürülmüş *kışte/i*
 öldürülmüş olan *kışıyaye/i*
 ölmek *merdiş*
 ölmek üzere *gani ver dı biyayış*
 ölü *merde/i*
 ölü görünme *mergane*
 ölüm *merg₂*
 ölüm derecesine *mergane*
 ölüm meleği *mûnkır û nekır*
 ölüm orucu *rojey mergi*
 ölümsüz *bêmerg*
 ölümsüzlük *bêmergey*
 ömür *'emır*
 ömür boyu *'emır û 'heyat; 'heta merg*

ömürlü *'emırın*
 ön *pêş; ver₂*
 ön arka *peyaver; peyverik*
 ön ek (dilb.) *pêşcıdar*
 ön esinti *verva₁*
 ön kısmı *verni*
 ön öne gelmek *pêver amayış*
 ön taraf *ver₁; verni*
 ön yazı *vernûşte*
 önayak olmak *xo ver şanayış*
 önce *verê; veri, tewr₂*
 önceden *verê coy*
 önceki *verên*
 - en önceki *tewr verên*
 önceki gün *perey; pereyka*
 - daha önceki gün *perarey*
 önceki yıl *pêrar*
 önceki yıla ait *pêrarên*
 öncelik *verkey*
 öncelikle *veror*
 öncü *seranık; pêşikdar; verdişiyayox*
 öncü yel *verva₁*
 öncülük *pêşikdarey*
 öncülük etmek *xo ver şanayış*
 önde *diver*
 öne atılma *gırvazdı*
 önemli *mıhim*
 önemsememe *gengez*
 önlem almak *tedarık gırotış; tedarık kerdış*
 önlemini alan *verorgêr*
 önlemini almak *verorê cı gırotış*
 önlenmek *verorê cı gêriyayış*
 önleyici *verorgêr*
 önlük *pêşgir; verbanık; verbendık*
 önsöz *vervatık*
 önü *verni*
 önünden kalkmak *ver ra weriştış*
 önüne *vera*
 önüne çıkarmak (birinin) *po vetiş*
 önüne çıkmak *vero vıjyayış*
 önüne dayamak *ver şanayış; vera nayış*
 önüne dayanılmak *vera neyayış*
 önüne destek vermek *ver şanayış*
 önüne doğru *vero*
 önüne geçmek *verni kewtış*
 önüne geleni vermek *verêna dayış*
 önüne katıp götürmek *xo ver dı berdiş*
 önüne katmak *ver kerdış*
 önüne katmak (kovalamak) *xo ver şanayış*
 önüne koymak *ver kerdış*
 önüne sarılmak *ver kewtış*
 önüne uzatıp koymak *vero ronayış*
 önünü kapatmak *verê cı gırotış*
 önünü tıkmak *verê cı gırotış*
 öpmek *lew pa nayış*
 öpücük *lewêkê*

öpücük (çocuk dilinde) <i>maç; paç</i>	ötürü <i>pox</i>
öplmek <i>lew pa neyayış</i>	ötüşmek <i>pêdi wendış</i>
öpüşmek <i>lewi pêya nayış</i>	öven <i>wesbdayox; wesibnayox</i>
ördek <i>werdeg</i>	övgü <i>paye; pesn; wesb</i>
ören <i>hayıg₃; xıraba</i>	övme <i>wesbdayen</i>
örgü <i>mûnden</i>	övmek <i>payey dayış; wesb dayış; pesn dayış; wesibnayış</i>
- kalın örgü <i>herem</i>	övündürmek <i>wesibneyayış</i>
örgüt <i>cemiyet</i>	övmek <i>paye kerdış; pesnê xo dayış; wesbê xo dayış</i>
örk <i>resen</i>	öyü (erkekler için) <i>beran</i>
örk (ince) <i>gılonc</i>	öykü <i>istanık; mesel; sanıke</i>
örken çengeli <i>gastar</i>	öyle <i>wini</i>
örmek <i>mûndış</i>	öylece <i>wini wini</i>
örneğin <i>misal</i>	öylelikle/böylelikle <i>o babeta/no babeta</i>
örnek olma işi <i>werrek</i>	öylesi <i>winin</i>
örs <i>gurc</i>	özel <i>xası; xisûsi</i>
örtmek (baş için) <i>serre antış</i>	özel (sadece malda) <i>başqe</i>
örtmek (kapı, kapak vb.) <i>racınayış</i>	özel davetliler (düğünlerde) <i>xundi</i>
örtü <i>sal</i>	özelleştirmek <i>başqe kerdış</i>
örtülme (baş için) <i>serre ancıyayış</i>	özenmek <i>pêra weynayış</i>
örtülü <i>piradaye/i</i>	özenti <i>pêra weynayen; werrek</i>
örtünmek <i>xo ra dayış</i>	özgür <i>serbest</i>
örük (kadın saçı) <i>gıla</i>	özgürlük <i>serbestey</i>
örülü <i>mûnde/i</i>	özlem <i>bêri₁; viri</i>
örümcek <i>pirhebotık; pirık₁</i>	özlemek <i>virı kewtış</i>
örümcek (büyük) <i>bındırık</i>	özlemle beklemek <i>rayo mendış</i>
örümcek ağları <i>xeymek</i>	özü kaybolmak (elbise için) <i>debıxayış</i>
öteberi <i>çekçol; çimi</i>	özünü kaybetmek (kirden) <i>debıxnayış</i>
öteki <i>a bin; o bin</i>	özür <i>qısûr; eger</i>
öten <i>wendox</i>	özür dilerim <i>qısûrdê mı mewni!</i>
öten (horoz için) <i>veyndayox</i>	özürlü <i>qısûrın; egerin</i>
öteye <i>wini ra</i>	özürlülük <i>qısûrey</i>
ötmek (horoz, kaz vb.) <i>veyndayış</i>	özürsüz <i>bêeger</i>
ötmek (kuşlarda) <i>wendış</i>	
öttürmek <i>veyndayış</i>	

P - p

paça (örn. pantolon) <i>pance</i>	palan <i>cıl; palan₃</i>
paçaları sıvamak <i>panca werşaynayış</i>	palan vurmak <i>cılo kerdış</i>
paçalı <i>panceyin</i>	palaska <i>palasqe</i>
Padişah <i>Padişah</i>	palaz <i>zexelek</i>
padişahlık <i>padişayın</i>	Palo'lulara verilen ad <i>'Eyleki</i>
pahalı <i>vay₂</i>	palto <i>pardiso; qapût; saqo</i>
- daha pahalı <i>vayêri</i>	paltolu <i>qapûtın</i>
pahalılık <i>vayey</i>	palyaço <i>qeşmer</i>
paket <i>pakêt</i>	palyaçoluk <i>qeşmery</i>
paketli <i>pakêtın</i>	pamuğu kozadan çıkarmak <i>xışık vetış</i>
pakt <i>pakt</i>	pamuk <i>peme</i>
palabıyık <i>zimbêlqetûr</i>	pamuk (çiğitli) <i>gud₁</i>
palamut <i>bellû</i>	pamuk (çiğitsiz) <i>mahlûz</i>
palamut ağacı <i>savîr</i>	pamuk attırmak (halaçla) <i>cenayış</i>
palamut ağacı (kerestesi sert) <i>azgîlêr</i>	pamuk fidanı <i>dalpeme</i>

pamuk kozası	<i>goza; xozik₂</i>	pasaport	<i>pasaport</i>
- iyi olmayan p. kozası	<i>xırık</i>	paslı	<i>cengin; parsın; zıncarın</i>
- kurumuş p. kozası	<i>xışık</i>	paspasıcı	<i>dewritox</i>
pamuklu	<i>pemeyin</i>	pasta	<i>paste</i>
pancar	<i>pıncar</i>	pastahane	<i>pastexane</i>
panik	<i>xılo pilo</i>	paşa	<i>paşa₂</i>
panter (zool)	<i>peleng</i>	paşalık	<i>paşayın</i>
papatya	<i>ca'hınımcinet; çimoşa; kekvilê</i>	pata	<i>têvero</i>
papaz	<i>keşiş</i>	patates	<i>patık; petatiz</i>
papuç	<i>papık</i>	patırdamak	<i>pit-pit kerdış; terpi biyayış</i>
para	<i>kaxıt; perre</i>	patırdatmak	<i>terpi kerdış</i>
para cezası	<i>cerime</i>	patırtı	<i>pit-pit; teq-req; terpi</i>
para demeti	<i>patil₂</i>	patırtı (yürürken)	<i>tep-rep</i>
para kesesi	<i>gırbest</i>	patika	<i>enûg</i>
para sıkıntısına düşmek	<i>teng kewtış</i>	patinaj	<i>badenas</i>
para sıkıntısına düşürmek	<i>teng finayış</i>	patlak	<i>teqaye/i</i>
parafin	<i>qazaxi</i>	patlama sesi	<i>teqi</i>
paramparça	<i>lete ra bare</i>	patlamak	<i>teqayış</i>
paramparça (cam için)	<i>cılxe cılxe</i>	patlatılan	<i>teqnaye/i</i>
paramparça etmek	<i>celxinayış</i>	patlatmak	<i>teqnayış</i>
paramparça olmak	<i>celxiyayış</i>	patlıcan	<i>bancan</i>
parantez	<i>qewsi</i>	- küçük patlıcan	<i>qalık</i>
paraşüt	<i>peraşût</i>	patlıcan ezmesi (yemek çeşidi)	<i>kuleme₁; sogılme</i>
paraya tapan	<i>perrok</i>	patpat	<i>teqteqoq</i>
parayla tutmak (işçi veya çoban)	<i>ragırotış₂</i>	patron	<i>patron</i>
parça	<i>lete</i>	pay	<i>bêj</i>
parça (saç için, toprak sulam)	<i>lok₃</i>	pay eden	<i>bêjker</i>
parçalanmış	<i>letebiyaye/i; letekerde/i</i>	pay veren	<i>bêjdar</i>
parçalayan	<i>leteker</i>	paylaşım	<i>bara</i>
parçalı (saç kesiminde)	<i>lokın</i>	pazar	<i>jewşeme</i>
parçalı (şeker, toprak vb.)	<i>qeleyın</i>	pazar yeri	<i>bazar</i>
parçalı (tarla sularken)	<i>lokın</i>	pazarlık	<i>bazalix</i>
pardon	<i>yalbê</i>	pazartesi	<i>dışeme; birarek</i>
parlak	<i>berqiyaye/i; vırıste/i</i>	pazıbent	<i>bazbend; pozbend; aşılme</i>
parlamak	<i>berqiyayış</i>	pehlivan	<i>boke; pahliwan</i>
parlamento	<i>parlamento</i>	peki	<i>bı; hayhay; wa bo</i>
parlatan	<i>berqınayox</i>	pekişmek	<i>sideyayış</i>
parlatılmış	<i>berqınaye/i</i>	pekişmiş olan	<i>sideyaye/i</i>
parlatmak	<i>berqınayış</i>	pekmez	<i>rıb</i>
parmak	<i>gışt</i>	pekmezli	<i>rıbın</i>
parmak arası	<i>qılêncık</i>	pekmezli susam	<i>kuncrıb</i>
parmak çekmek	<i>çüstık antış</i>	pelit	<i>bellû</i>
parmak etleri	<i>pizekê gışta</i>	pembe (renk)	<i>pembe</i>
parmakları kısa olan	<i>qop</i>	pencere	<i>paca; pencıra</i>
parmaklı	<i>gıştın</i>	- küçük pencere	<i>zereqa</i>
parmaklık	<i>caxeki; caxi</i>	pencereli	<i>pencirayın</i>
parsel	<i>parsel</i>	pençe	<i>pencûr</i>
parti	<i>parti</i>	penguen	<i>pengûen</i>
parti, set (oyunda)	<i>desti; qal₂</i>	penis	<i>kır</i>
partizan	<i>partizan</i>	- çocuk penisi	<i>bılık</i>
pas	<i>pas₁</i>	penisin toparlak uçu	<i>qopık</i>
pas (bakır tabak pası)	<i>zıncar</i>	pense	<i>asıngaz</i>
pas tutmak	<i>pas tepıştış</i>	perakende	<i>perakende</i>
pasaj	<i>pasaj</i>	perde	<i>perde</i>
pasak	<i>kumêl; 'leym; qılêr</i>	perdeci	<i>perdedar</i>
pasaklı	<i>kumêlın; 'leymın; qılêrın</i>		

perdeli	<i>perdeyin</i>	piliç	<i>varig</i>
perende	<i>perendi</i>	pilot	<i>pilot</i>
perhiz	<i>parêz</i>	pinti	<i>çikos; destteng; nekes</i>
perhiz yapan	<i>parêzker</i>	pintilik	<i>desttengey</i>
perhizli	<i>parêzin</i>	pipo	<i>qeylan; qiliyan</i>
peri	<i>pêri</i>	piramit	<i>piramit</i>
perişan	<i>pêşan</i>	pire	<i>kek</i>
perişanlık	<i>pêşaney</i>	pirinç	<i>rız</i>
perpil	<i>lemkûwek</i>	pis	<i>pis</i>
perşembe	<i>panşeme</i>	pisboğaz	<i>çilek</i>
pervasız	<i>bêperwa</i>	pislik	<i>pisey</i>
pervaz	<i>perwaz</i>	pislik (canlılar için)	<i>pisek</i>
pes!	<i>qıx</i>	pislik herif	<i>giboxım</i>
peş	<i>pêş</i>	pist! (kediye kovma)	<i>pışt</i>
peş peşe	<i>pêdima</i>	pişik olmak	<i>selqnaıyş</i>
peşi sıra gitmek	<i>dim kewtış</i>	pişik oluşmak	<i>selqayayış</i>
peşin	<i>pêşin</i>	pişirmek	<i>pewjıyayış</i>
peşinden gitmek	<i>dima şıyayış</i>	pişirmek	<i>pewtış</i>
peşine girmek (sünet işinde)	<i>pêş kewtış</i>	pişirtmek	<i>peyşnayış</i>
peştemal	<i>pêşmal</i>	pişkin	<i>pewte/i</i>
petek	<i>talaxê hingimêni</i>	pişman	<i>poşman</i>
petrol	<i>neft</i>	pişmanlık	<i>poşmaney</i>
pey	<i>bi'h</i>	pişme zamanı (pekmez, pestil, sucuk)	<i>kerge₁</i>
peydah	<i>peyda</i>	pişmek	<i>peyşayış</i>
peygamber	<i>pêxember</i>	pişmiş olan	<i>peyşaye/i</i>
peygamber çekirgesi (zool.) 'hotik; qatireka	<i>Ellay</i>	piyade	<i>piyade</i>
peygamberlik	<i>pêxemberey</i>	piyasa	<i>piyase</i>
peyke	<i>text₁</i>	plak	<i>pılaq; qerebafûn</i>
peynir	<i>penir</i>	plan	<i>pilan</i>
- ilk ağız sütünden yapılan peynir	<i>xırondirek</i>	plancı	<i>pilanker</i>
peynir tulumu (deriden)	<i>avrêz</i>	plasenta	<i>pılar</i>
peynirli	<i>penirin</i>	plastik	<i>lok₂; pılastik</i>
pezevenk	<i>pêzeveng</i>	plato	<i>tap</i>
pezevenklik	<i>pêzevengey</i>	polis	<i>pılus</i>
pihtılaşmak	<i>qesıyayış₁</i>	polislik	<i>pılusey</i>
pihtılaştırmak	<i>qesnayış₁</i>	politik	<i>politik</i>
pınar	<i>ını; eyni, hêni</i>	politika	<i>politıqa</i>
pırasa	<i>pırasa</i>	pompa	<i>pımpa</i>
pıravaktor	<i>'hesûd₂</i>	pompalamak	<i>pımpa pıro dayış</i>
pırlıl pırlıl	<i>fırr-fırr</i>	ponpon	<i>tempox</i>
pırıldak	<i>vırsyaye/i; vırşok</i>	ponponlu	<i>tempoxın</i>
pırıldamak	<i>vırsyayış</i>	porsuk	<i>kurbeş</i>
pırıldatmak	<i>vırsnayış</i>	portakal	<i>pûrtqal</i>
pısırık	<i>fekmelez; serevde</i>	pos bıyıklı	<i>zımbêlqeytan</i>
pıt	<i>çirt</i>	posta	<i>posta</i>
pıtrak dikenli	<i>germûg; gorcal</i>	postacı	<i>postacı</i>
pi! (tükürmek için)	<i>pi₂</i>	postahane	<i>postaxane</i>
piç	<i>pinc; toltaji; welizna</i>	poz (resim ve fotoğrafıta)	<i>poz</i>
pide	<i>nanê sûk</i>	pratik	<i>destşenik</i>
pijama	<i>picema; şılwali</i>	pres	<i>çendere</i>
pikap	<i>piqab</i>	priz	<i>pıriz</i>
pil	<i>pil₂</i>	problem	<i>mesela; pıroblem</i>
pilav	<i>bırxul, rız</i>	problem yapmak	<i>mesela kerdış</i>
pilav (yarma)	<i>kerkoti</i>	problemli	<i>pıroblemin</i>
pilavlık tepsi	<i>lengri</i>	profesör	<i>pırofesor</i>
		profesörlük	<i>pırofesorey</i>

program	<i>piroxram</i>
programcı	<i>piroxramdar</i>
programlı	<i>piroxramın</i>
propaganda	<i>piropexanda</i>
propagandacı	<i>piropexandakerdox</i>
psikoloji	<i>psikoloji</i>
pudra	<i>potre</i>
pul	<i>pûl</i>
pusu	<i>bırsı</i>
pusula	<i>pısla</i>

puşt	<i>pûşt</i>
puştluk	<i>pûştley</i>
put	<i>pût</i>
putperest	<i>pûtperes</i>
pürdikkat	<i>beq</i>
pürüzlü	<i>kert-kort</i>
pürüzsüz	<i>bêeger</i>
püskül	<i>filfili; resme; terpoş</i>
püsküllü	<i>resmeyın; terpoşın</i>
püskürtmek	<i>cı pıstış</i>

R - r

Rab	<i>Reb</i>
radar	<i>radar</i>
radarcı	<i>radarber</i>
radyo	<i>radûn; rebab</i>
rağbet	<i>rexbet</i>
rahat	<i>rıhat; zerrhera</i>
rahatlatan	<i>rıhatker</i>
rahatsız	<i>kêsa</i>
rahatsız eden	<i>incırxker</i>
rahatsızlık (sıkıntı ve zorlanmaktan dolayı)	<i>incırxax</i>
Rahmân	<i>Re'hman</i>
rahmâni	<i>re'hmani</i>
rahmet	<i>re'hmet</i>
rahmetli	<i>re'hmeti</i>
rahvan	<i>re'hwan</i>
rahvanlık	<i>re'hwaney</i>
rak ruk	<i>req-req</i>
rakam	<i>amor</i>
rakı	<i>reqi₂</i>
ramazan, recep, şaban ayları	<i>raştımeng</i>
rampa	<i>werazi</i>
randevu	<i>rojronayen; wextronayen</i>
randevu verilmek	<i>wext roneyayış</i>
randevu vermek	<i>roj ronayış; wext ronayış</i>
randevulaşmak	<i>pêrê wext ronayış</i>
rapor	<i>repor</i>
rast gelmek	<i>raşt amayış</i>
rastgele	<i>verêna</i>
rastlama	<i>düş₁</i>
rastlamak	<i>raştê cı amayış</i>
ravent	<i>kap</i>
razı	<i>qayıl</i>
Rebbi	<i>Rebi</i>
recep, şaban, ramazan ayları	<i>raştımeng</i>
reçel	<i>rêçal</i>
reçete	<i>recete</i>
reçine	<i>bıvo</i>
reddetmek	<i>cûab kerdış</i>

referandum	<i>referandûm</i>
rehber	<i>rayber</i>
rehberlik	<i>rayberey</i>
reis	<i>reys; serkar</i>
reislik	<i>reysey; serkarey</i>
rejim	<i>rejim</i>
rekabet	<i>pêvero; sebas; qerez</i>
rekabet etmek	<i>pêvero şıyayış</i>
rekabet ettirmek	<i>pêvero berdiş</i>
rekat	<i>rıkat</i>
rencide	<i>tewnayen</i>
rencide etmek	<i>tewnayış</i>
rencide olmak	<i>tewayış</i>
rende	<i>rende</i>
rendelemek	<i>sera werdiş</i>
rengârenk	<i>rengareng</i>
renk	<i>reng</i>
renklendirme (giyilen eşya için)	<i>debax</i>
renklendirmek	<i>reng cı dayış</i>
renkli	<i>rengin</i>
renkli çizgi	<i>şırb</i>
renkli çizgili	<i>şırbin</i>
reproduksiyon	<i>xonewekerden</i>
resam	<i>resmdar</i>
resamcılık	<i>resmdarey</i>
resim	<i>resm</i>
resim yapan	<i>resmdar</i>
resimhane	<i>resmxane</i>
resmi	<i>resmi</i>
Resul	<i>Resûl</i>
Resullulah	<i>Resûllûlah</i>
reva	<i>rewa</i>
rey	<i>rey</i>
reyhan	<i>rı'han</i>
reyhanlı	<i>rı'hanın</i>
rezene	<i>şekerek₂</i>
rezil	<i>'ar; rezil</i>
rezil eden	<i>rezilker</i>
rezillik	<i>'arey; reziley</i>

rızk	<i>risq</i>	Rum	<i>Orim</i>
rızklı	<i>risqın</i>	Rumca	<i>Orımki</i>
rica	<i>reca; verageyrayen</i>	Rus	<i>Mısqaq; Oris</i>
risk	<i>riziqo</i>	Rusça	<i>Oriski</i>
robot	<i>robot</i>	rutubet	<i>nekme</i>
roka (salata)	<i>isotek₁; selmik</i>	rutubetli	<i>nekmeyın</i>
roket	<i>roket</i>	rükü	<i>rûkû</i>
roman	<i>roman</i>	rüşvet	<i>bac</i>
romatizma	<i>zan</i>	rüya	<i>hewn</i>
romatizmalı	<i>zanın</i>	rüzgar	<i>va</i>
romatizmaya yakalanmak	<i>va pıro gunayış; zan</i>	rüzgar esmek	<i>va amayış</i>
	<i>dekewtış</i>	rüzgar hortumu	<i>talazık; zolek₂</i>
rota	<i>rota₁</i>	rüzgar ıslığı	<i>viz-viz</i>
ruh	<i>gan</i>	rüzgar ıslığı sesi	<i>vizi</i>
ruhsuz	<i>bêgan</i>	rüzgarlı	<i>vayın</i>

S - s

saat	<i>si'hat</i>	saç şekli (mec.)	<i>hıncık</i>
saat başı	<i>serrey sıhat</i>	saç tutamı (tepedeki)	<i>porrçık</i>
sabah	<i>şefağ; şewra</i>	saçak	<i>rışta; rişik; sıvgare; sornı; sorpnı;</i> <i>sortme</i>
sabah gölge kısmı	<i>perrıya şewray</i>	saçaklı	<i>sornıyın</i>
sabah vakti	<i>desta şewray; desta nırazi</i>	saçı kısa kesmek (alt taraftan)	<i>koter kerdış</i>
sabaha doğru	<i>şefağeri</i>	saçılmak	<i>şeqiyayış</i>
sabahki	<i>şewrayên</i>	saçını kısaltmak (kadın için)	<i>tanqo kerdış</i>
sabahlamak	<i>şewra kerdış</i>	saçıntı	<i>şeqiyaye/i</i>
sabahları	<i>şefağine; şewrane</i>	saçkıran	<i>qermüg</i>
sabahleyin	<i>şefağeri; şewra</i>	saçlı	<i>porrın</i>
sabahtan beri	<i>sewrnayo</i>	saçmak	<i>şeqnayış</i>
saban	<i>engaz</i>	sadaka	<i>sedeqe</i>
sabıka	<i>saboqe</i>	sade	<i>safı; sax; xasi</i>
sabıkalı	<i>saboqeyın</i>	sadece	<i>tenya</i>
sabır	<i>sebir</i>	sadeleştiren	<i>safiker</i>
sabırlı	<i>sebirın; zerrhera</i>	saf (dizi)	<i>rêze</i>
sabırsız	<i>bêsebir</i>	saf (iyi niyetli)	<i>saf</i>
sabit	<i>qayım; rıstim</i>	saf dışı bırakmak	<i>tevera verdayış; tijiya</i> <i>finayış</i>
sabotaj	<i>sabotaj</i>	saf dışı kalmak	<i>tevera mendış; tijiya kewtış</i>
sabotajcı	<i>sabotajker</i>	saf tuturan	<i>rêzeker</i>
sabote eden	<i>paypırodaxoy</i>	Safevi	<i>Safewi</i>
sabote etmek	<i>pay pıro dayış</i>	saflık	<i>safey</i>
sabreden	<i>sebirkar</i>	saflık derecesi (altın, gümüş vb.)	<i>'eyar</i>
sabretmek	<i>xo ragırotış; sebir kerdış</i>	safra	<i>awa zerd</i>
sabun	<i>sabûn</i>	safra kesesi	<i>za'hr</i>
sabun otu	<i>sabûnek</i>	safra kesesi zehirli suyu	<i>mıtık</i>
sabun suyu	<i>sabûnawi</i>	sağ	<i>weş</i>
sac	<i>tewq</i>	sağ (sol karşıtı)	<i>raşt</i>
sac ayağı	<i>dêzwan</i>	sağa sola koşturmak	<i>têyo çarnayış</i>
sacılı	<i>tewqın</i>	sağdıç	<i>sosne; şoşman</i>
saç	<i>porr</i>	sağdıçlık	<i>sosneyin</i>
saç (ince)	<i>pûtık</i>	sağıcı	<i>dîtêr</i>
saç perçemi (kadın için)	<i>bısk</i>		
saç saça tutuşmak	<i>pê porr perrayış</i>		

sağılı	<i>diti</i>	saklayan	<i>nımitox</i>
sağılmak	<i>doşiyayış</i>	saklı	<i>nımite/i</i>
sağır	<i>kerr</i>	saksağan	<i>dim'helbi</i>
sağırлаştırın	<i>kerrkerdox</i>	sal	<i>kelek</i>
sağırılık	<i>kerrin</i>	salak	<i>'lepserre; xêb; xêbek</i>
sağlam	<i>qayım; weş û war</i>	salan	<i>ıradayox</i>
sağlama	<i>tedarık</i>	salata	<i>selate; tarr</i>
sağlaşma	<i>qayımbiyayen</i>	salatalık	<i>xeyar</i>
sağlaştırmak	<i>mezbût kerdış; qayım kerdış</i>	salavat	<i>selawat</i>
sağlığına kavuşmak	<i>rıhat biyayış</i>	saldırgan	<i>har</i>
sağlık	<i>rıhatey; weşey; weşin</i>	saldırgan kişi (mec.)	<i>qırpa har</i>
sağlıklı	<i>ganweş; rıhat</i>	saldırganlık	<i>harey</i>
sağmak	<i>doşıtış/ditış</i>	saldırı halinde olmak	<i>belışnayış</i>
sağnak	<i>şili</i>	saldırıya geçmek	<i>cı şiyayış</i>
saha	<i>meydan; saxa</i>	saldırıya geçmek (birbirine karşı)	<i>pê şiyayış</i>
sahan	<i>si'han</i>	saldırmak	<i>azıkyayış; gan ser werdiş; ro cı qelbiyayış; ser qelbiyayış; ser ramıtış</i>
sahi mi	<i>'ecêbo</i>	saldırtmak	<i>po verdayış</i>
sahici	<i>raştay</i>	salı	<i>hirêşeme</i>
sahil	<i>best</i>	salıverilmek	<i>ıradeyayış</i>
sahip	<i>wahêr</i>	salıncak	<i>çañçolık; hêlik; hêlkan; temxêlik; leyli</i>
sahip çıkmak	<i>ka'hrê xo ardiş; wahêr vijayış</i>	salınmak	<i>raşayneyayış</i>
sahiplenmek	<i>wahêrey kerdış</i>	salıvermek	<i>ıradayış</i>
sahiplik	<i>wahêrey</i>	salkım	<i>goşe</i>
sahipsiz	<i>bêwahêr</i>	- küçücük üzüm salkımı	<i>kındık</i>
sahipsizlik	<i>bêwahêrey</i>	salkım halinde sarkma	<i>halkûçık</i>
sahte	<i>qelp; sexte; sexteyin; zûray</i>	sallama	<i>hêl</i>
sahteci	<i>sextekar</i>	sallamak	<i>hêl kerdış; raşanayış; şanayış; têşanayış₂</i>
sahtecilik, sahtelik	<i>sextekarey; qelpay</i>	sallamak (birbirini)	<i>pê şanayış</i>
sahtekâr	<i>qelp; sextekar; 'hilebaz</i>	sallanıp bozulmak (yoğurt için)	<i>cılqiyayış</i>
sahtekârlık	<i>'hilebazey</i>	sallanmak	<i>hêl biyayış; raşayneyayış</i>
sakal	<i>erdış</i>	sallanmak (bulunduğu yerde)	<i>şaneyayış</i>
sakallı	<i>erdışın</i>	sallantı	<i>şanayen</i>
sakar	<i>seqer</i>	sallayan	<i>rasanayox</i>
sakat	<i>kût₂; seqet; seqetın</i>	salmak	<i>ıradayış</i>
sakın!	<i>aman₂</i>	salmak (içine, üzerine)	<i>qelbinayış₁</i>
sakındıran	<i>sefiknayox</i>	salon	<i>'heyat₂; salon</i>
sakındırmak	<i>sefiknayış</i>	salt	<i>tenya</i>
sakinma	<i>perwa</i>	saltanat	<i>debdebe</i>
sakinmak	<i>ragırotış₁; sefikyayış</i>	saltanatlık	<i>debdebey</i>
sakırğa	<i>qaşax</i>	salto atmak	<i>perrinde eştış</i>
sakız	<i>qanık; guni</i>	salya	<i>gılêşki; sorık</i>
sakin	<i>fıqarek; xıngar</i>	salyalı	<i>gılêşkın; sorıkın</i>
sakin yer	<i>xewlet</i>	saman	<i>sımer</i>
sakinleşen	<i>xıngarbiyayox</i>	saman artığı	<i>kês</i>
sakinleşmek	<i>xewlet biyayış; xıngar biyayış</i>	samanlı	<i>sımerın</i>
sakinleştiren	<i>xıngarker</i>	samanlık	<i>merek</i>
sakinleştirmek	<i>vındarnayış; xewlet kerdış; xıngar kerdış</i>	samanyolu	<i>ray karwani</i>
sakinlik	<i>xewletey</i>	sanatkâr	<i>dezgedar; hûnermend</i>
saklamak	<i>nımitış</i>	sanatkârlık	<i>hûnermendey</i>
saklamak üzere kaldırmak	<i>hewadayış; wedardış</i>	sandık	<i>sandıq</i>
saklambaç (oyun)	<i>xeyraxır; nımitık</i>	sanırım	<i>ellazano; teqez</i>
saklanılmak	<i>nımınayış</i>	saniye	<i>saniye</i>
saklanıp görünmek	<i>ciq kerdış</i>		
saklanmak	<i>nımiyayış</i>		

sanki	<i>ma₃; qay; zeki</i>	satıcı	<i>rotox</i>
sanma	<i>qay</i>	satılık	<i>ê roten</i>
sansar	<i>kuze</i>	satılmak	<i>roşiyayış</i>
santim	<i>santim</i>	satılmış	<i>roşiyaye/i</i>
sap	<i>deste</i>	satın alıcı	<i>herinayox</i>
sap hastalığı	<i>pirik₂</i>	satın almak	<i>herinayış</i>
sapa (dışı olan)	<i>sape; firke</i>	satır (yazı için)	<i>rêzek</i>
sapa düşen kişi	<i>firkekwtox</i>	satış	<i>roten</i>
sapan	<i>kelasing</i>	satmak	<i>rotış</i>
sapanın ipi	<i>başkê kelasingi</i>	savaş	<i>ceng₁; lej</i>
sapanın taş konulan yeri	<i>kefa kelasingi</i>	savaş aleti	<i>pisat</i>
sapık	<i>rayserdikewte/i</i>	savaşçı	<i>cengawer; lejker</i>
sapıtmak	<i>ray ser dı kewtiş</i>	savrulmak	<i>vaydeyayış</i>
sapıttırmak	<i>ray ser dı finayış</i>	savrulmak (yağış vb.)	<i>vilayayış</i>
saplamak	<i>daçıkımayış; denişkinayış; piro gunayış</i>	savulmak	<i>xo kışt ser dayış</i>
saplanmak	<i>daçıkıyayış; denişkiyayış</i>	savunma	<i>destxoberden</i>
saptamak	<i>piro birrnayış</i>	savunmak	<i>dest xo berdiş</i>
sararmak	<i>zerd biyayış</i>	savuran	<i>vaydaynayox; vilnayox</i>
sarartmak	<i>zerd kerdış</i>	savurma	<i>vilnayan</i>
saray	<i>qesr; saray</i>	savurmak	<i>vaydaynayış; vilnayış</i>
sargı	<i>pistok</i>	savuşmak	<i>xo vini kerdış</i>
sargılı	<i>piste/i</i>	saye	<i>saye</i>
sarhoş	<i>serxoş</i>	sayfa	<i>perr</i>
sarhoşluk	<i>serxoşey</i>	saygı	<i>hirmet</i>
sarı	<i>zerd</i>	saygı gösterilmek	<i>'hesıbyayış</i>
sarı saçlı	<i>porrzerd</i>	saygılı	<i>hirmetin; hirmetkar</i>
sarıca	<i>zerdek</i>	saygın kişi	<i>zat</i>
sarık	<i>sarix</i>	saygınlık	<i>xatır</i>
sarılı	<i>piste/i</i>	sayı	<i>amor</i>
sarılık	<i>zerdey</i>	sayıklamak	<i>xo ver dı vatiş</i>
sarılık hastalığı	<i>zerdaney</i>	sayıklayan	<i>xoverdivatox</i>
sarılmak	<i>pêşiyayış; pırêşiyayış</i>	sayılı	<i>amorde/i</i>
sarımsı	<i>zerdin</i>	sayılmak	<i>amoryayış; qebûl biyayış</i>
sarışın	<i>kej</i>	sayım	<i>amorden</i>
sarkık	<i>derancıkıyaye/i; vıradaye/i</i>	sayısız	<i>bê'hesab</i>
sarkılmak	<i>xo vıradayış</i>	saymak	<i>amordış; qebûl kerdış</i>
sarkıntılık	<i>selletey</i>	saz	<i>saz</i>
sarkıntılık etmek	<i>cı veyayış</i>	sazlık	<i>'ecem₂</i>
sarkıtan	<i>vıradayox</i>	sebat etmek	<i>ling 'ero dayış</i>
sarkıtmak	<i>derancıkıyayış; vilêncık kerdış; vıradayış</i>	sebeb	<i>semed</i>
sarmak	<i>vıradeyayış; piro vıradeyayış</i>	sebeb olmak (birine)	<i>poxa cı pa koyayış</i>
sarma işi	<i>pisten</i>	sebebiyet	<i>semede</i>
sarmak	<i>pıstiş</i>	sebebiyle	<i>pox</i>
sarmaşık çiçeği	<i>vılka mastêrin</i>	sebeb	<i>sebeb; setam</i>
sarmaşmak	<i>pêro pêşiyayış</i>	sebır	<i>'sewda</i>
sarmısak	<i>sir</i>	sebze	<i>zerzewat</i>
- kaya sarmısağı	<i>sirim</i>	- küçük sebze	<i>qıloxir₁</i>
sarmısaklı	<i>sirin</i>	sebze fidanı	<i>sadil</i>
sarp	<i>asiye</i>	sebze sepeti	<i>qufa</i>
sarsılmak	<i>xo roşanayış</i>	secde	<i>secde</i>
sarsmak	<i>roşanayış</i>	secere	<i>secere</i>
sataşma	<i>sellet</i>	seçilmek	<i>weçineyayış</i>
sataşmak	<i>sellet biyayış; veyayış</i>	seçim	<i>weçinayan</i>
sataşmak (birbirine)	<i>pêya neyayış</i>	seçkin	<i>weçinaye/i</i>
		seçkin kişi	<i>mêrxas</i>
		seçme işi	<i>weçinayan</i>

seçmek	<i>weçınayış</i>	sere	<i>qevd</i>
seçmen	<i>weçınayox</i>	seren kişi	<i>afınayox</i>
sedef hastalığı	<i>xısrûğ</i>	serili	<i>afınaye/i; rakerde/i</i>
sedir (çam ağacı)	<i>hors</i>	serilmek (asılarak)	<i>afineyayış</i>
sedye	<i>keskere</i>	serilmek (yere)	<i>rabiyayış</i>
sefer	<i>fın</i>	serin	<i>honık; honıkın</i>
seferber	<i>seferber</i>	serinleme nefesi	<i>helpeze</i>
seferberlik	<i>seferberlîğ</i>	serinlenmek	<i>xo honık kerdış</i>
seferi	<i>seferi</i>	serinlik	<i>honıkey</i>
seferki	<i>fınkayên</i>	sermaye	<i>sermiye</i>
seher	<i>sa'hriz</i>	sermayeci	<i>sermiyedar</i>
sehpa	<i>çatma</i>	sermayeli	<i>sermiyeyin</i>
seki	<i>dık; sekû</i>	sermek (çamaşırı asarak)	<i>afınayış</i>
seki (hayv. ayağındaki beyazlık)	<i>bazing</i>	sermek (yere)	<i>rakerdış</i>
sekiz	<i>'heşt</i>	serpen	<i>vılınayox</i>
sekizli	<i>'heştin</i>	serpilme	<i>telq</i>
sekmek	<i>cı ra reyayış</i>	serpilmek (yağış vb.)	<i>vilyayış</i>
sekreter	<i>katıb; sekreter</i>	serpilmek (bir şeye)	<i>pıro şaneyayış</i>
sekreterlik	<i>sekreterey</i>	serpilmek (birbirine)	<i>pêro şaneyayış</i>
sekte	<i>sekte</i>	serpme	<i>vılınayen</i>
sekzen	<i>'heştay</i>	serpmek	<i>reşeynayış; vılınayış</i>
sekzenlik	<i>'heştayın</i>	serpmek (birbirine)	<i>pêro şanayış; tê şanayış</i>
sel	<i>sêl</i>	serpmek (su, tuz vb.)	<i>pıro şanayış</i>
sela	<i>sela</i>	sersem	<i>deng; gêz</i>
selam	<i>sılam</i>	sersemce	<i>dengeya; têseriki</i>
selamet	<i>sıllamet</i>	sersemlemek	<i>delêlyayış; deng biyayış; gêz biyayış; tewş biyayış</i>
selametlik	<i>sıllameteş</i>	sersemleten	<i>dengker; gêzker; tewşkerde/i</i>
selamünaleyküm!	<i>selamünaleyküm</i>	sersemletmek	<i>delêlnayış; deng kerdış; gêz kerdış; tewş kerdış</i>
sele	<i>qevd</i>	sersemli	<i>gêzin</i>
selin bıraktığı çer çöp	<i>sêlıntı</i>	sersemsi	<i>dengin; tewşin</i>
semaver	<i>semawer</i>	serseri	<i>berdoş; serseri</i>
semer	<i>cıl</i>	serserilik	<i>berdoşey; serseriyey</i>
- deve semeri	<i>hawûd</i>	sert	<i>lûk; sert</i>
semer kolanı	<i>qolan</i>	sert surat	<i>rıtırış</i>
semer tutacağı	<i>qetab</i>	sert taş (elle tutulan)	<i>kuç</i>
semer yapan	<i>çılçı</i>	sertleşmek	<i>sert biyayış; sıdeyayış</i>
semerin kumaş kısmı	<i>gacıl</i>	sertleşmiş olan	<i>sıdeyaye/i</i>
seminer	<i>seminer</i>	sertleştiren, sertleştirici	<i>sertker</i>
semizotu	<i>pırpar</i>	sertleştirmek	<i>sert kerdış; sıdeynayış</i>
sempati	<i>sempati</i>	sertleştirmek (demir ve demir aletleri için)	<i>aw cı dayış</i>
sempatik	<i>sempatik</i>	sertlik	<i>sertey</i>
sempatizan	<i>sempatizan</i>	serum	<i>serom</i>
semt	<i>semt</i>	serüven	<i>oxbet</i>
sen	<i>tı, to</i>	servet	<i>serwet</i>
sence	<i>to heta; torêkı</i>	serzeniş	<i>gazınc</i>
sendelemek	<i>teker biyayış</i>	serzenişte bulunmak	<i>gazınc kerdış; gazıncıyayış</i>
sene	<i>serr</i>	ses	<i>'hes₁; veng₁</i>
senelik	<i>serrên</i>	ses ayarı	<i>aheng</i>
senet	<i>sened</i>	ses sanatçısı	<i>deyrvaj</i>
seni gidi seni (erkek için)	<i>tırro₂</i>	ses seda	<i>veng û hes</i>
seni gidi seni (kadın için)	<i>tırrê</i>	seslendirmek	<i>veng cı dayış</i>
sepet	<i>sel</i>	seslenmek	<i>veng cı kerdış</i>
sepet (iri)	<i>mekva; merkeba</i>		
sepilme	<i>debıxnayen</i>		
serçe kuşu	<i>mırıçık</i>		
serçeparmak	<i>qelancık</i>		

seslenmek (birbirine)	<i>veng pê dayış</i>	sığınmacı	<i>bextwaşttox; quslaxçı</i>
seslenmek (birine)	<i>veng cı dayış</i>	sığınmak	<i>bext kewtış; xo cı eştış</i>
sesli	<i>venga; vengin</i>	sığır	<i>dewar</i>
sessiz	<i>bê'hes; bêveng</i>	sığır çobanı	<i>gawan</i>
sessiz sedasız	<i>bêveng û bêhes</i>	sığır çobanlığı	<i>gawaney</i>
sessizce	<i>bêvengeya</i>	sığır dışkısı	<i>rêx; ritik</i>
sessizlik	<i>bêvengey</i>	sığır dili (bot.)	<i>vaşê dındana</i>
set (oyunda)	<i>qal₂</i>	sığır kuyruğı (bot.)	<i>goyem</i>
sevap	<i>sebab</i>	sığır sineğı	<i>gamês</i>
sevдалanmak	<i>'tem cı finayış</i>	sığır sürüsü	<i>naxır</i>
sevдirmek	<i>sinayen dayış</i>	sığır vebası	<i>çor</i>
seven	<i>sinayox</i>	sığmak	<i>dariyayış; de şiyayış</i>
sevgi	<i>'hes₂; sinayen</i>	sık (seyrek karşıtı)	<i>gurr; sıx</i>
sevgili	<i>yar</i>	sık sık	<i>sıx sıx</i>
sevilen	<i>sinaye/i</i>	sıkı	<i>metin; mezbût; pêt</i>
sevilmek	<i>sineyayış</i>	sıkı fıki olmak	<i>ver kewtış</i>
sevimli	<i>şirin</i>	sıkıca	<i>pêtêna</i>
sevinç	<i>şa</i>	sıkıca bağı	<i>sideyaye/i</i>
sevip istemek	<i>'tem tey biyayış; 'tem tey estış</i>	sıkıca çekilmek	<i>pêt ancıyayış</i>
sevişme	<i>pêsinayen</i>	sıkıca çekmek	<i>pêt antış</i>
sevişmek	<i>pê sinayış</i>	sıkık	<i>pêtey</i>
seviye	<i>darax; henteş</i>	sıkılaştırma	<i>pirês</i>
seviye (yer için)	<i>têd₁</i>	sıkılmak	<i>pıloxıyayış</i>
seviyesini düşürmek	<i>tayn kerdış</i>	sıkılmamak (canı)	<i>'heweyayış; 'hewi girotış</i>
sevmek	<i>'hes kerdış₂; sinayış</i>	sıklımış üzüm taneleri (sirke yapılır)	<i>şiv</i>
sevirci	<i>temasekerdox</i>	sıkıntı	<i>'hewi; 'hewin; miseqet; sınix</i>
seyis	<i>seyis</i>	sıkıntılı	<i>pıloxıyaye/i; sınixin</i>
seyislik	<i>seyisey</i>	sıkıntılık	<i>sınixey</i>
seyr	<i>temase</i>	sıkıntısını gidermek	<i>'hewin amayış</i>
seyran	<i>seyran₂</i>	sıkışık	<i>sideyaye/i</i>
seyrek	<i>seyreg</i>	sıkışmak	<i>pêt biyayış; sideyayış</i>
seyyar satıcı (giyecek eşyası satar)	<i>çerçi</i>	sıkışmak (basılıp)	<i>tepisıyayış</i>
sezen	<i>sıkcıfinayox</i>	sıkışmak (birbirine basınç yaparak)	<i>pê dariyayış; pê nesıbyayış</i>
sezme	<i>sık</i>	sıkışmak (dar yere)	<i>teng kewtış</i>
sezme (kuşlarda)	<i>pûk₂</i>	sıkışmak (tıka basa)	<i>dewşıyayış</i>
sezmek	<i>çıkıyayış₁; cı 'eyan biyayış; nıçıkıyayış; sık cı finayış</i>	sıkıştırın	<i>pêtker</i>
sıcacık	<i>germek</i>	sıkıştırmak	<i>pêt kerdış; sideynayış</i>
sıcak	<i>germ</i>	sıkıştırmak (bastırıp)	<i>tepisınayış</i>
- kuru sıcak	<i>yaxûn</i>	sıkıştırmak (dar yere)	<i>teng finayış</i>
sıcakımsı	<i>germin</i>	sıkıştırmak (tıka basa)	<i>dewşnayış; guvûşnayış</i>
sıcakkanlı	<i>gûnigermin</i>	sıkımak	<i>fizêjıyayış; pıloxıyayış</i>
sıcaklık	<i>germey</i>	sınıf	<i>sınıf</i>
sıcaktan ezilmek	<i>germıxıyayış</i>	sınır	<i>sinor</i>
sıcaktan ezmek	<i>germıxnayış</i>	sınırdaş	<i>sinordaş</i>
sıçan	<i>merre</i>	sınırsız	<i>bê'hed; bêsinor</i>
sıçmak	<i>gi kerdış</i>	sınır kırızı (üzüntü, ağlamaktan)	<i>dableme</i>
sıçrama	<i>kuleme₂; lotık; tılo</i>	sıpa	<i>kırri; sıpe₁</i>
sıçramak	<i>erziyayış; 'hılo biyayış; kuleme biyayış; tılo biyayış</i>	- büyük eşek sıpası	<i>çekme</i>
sıçrayış	<i>eştên</i>	sır	<i>keremat; sırr</i>
sıfat	<i>sıkım; şıklı</i>	sır vermeyen	<i>fekpêt</i>
sıfat (dilb.)	<i>çitewrok</i>	sıra	<i>rêze</i>
sığ	<i>çelqam</i>	sıra (duvar, dikiş vb.)	<i>qor₁</i>
sığınmak	<i>sıtar</i>	sıralama	<i>pêrêze</i>
sığınma	<i>bext</i>	sıralayan	<i>rêzeker</i>
		sırasıyla	<i>rêzeyêna</i>

sırık	<i>areqan; mertag</i>	sihirbaz	<i>sêrbaz</i>
- işlenmemiş uzunca sırık	<i>rewt</i>	sihirli	<i>netekin; sêrın</i>
sırık (ceviz, badem silkelemek için)	<i>çerdım</i>	siir	<i>şiiir</i>
sırlıslıklam	<i>'helampoçık; hiholık</i>	sik	<i>kır</i>
sırıma	<i>derab; derabi</i>	sikilmek	<i>cı neyayış</i>
sırımak	<i>derabi kerdış; derbınayış</i>	sikmek	<i>cı nayış</i>
sırnaşık	<i>bê'ar</i>	silah	<i>pısat; silah</i>
sırnaşıklık	<i>bê'arey</i>	- ilkel bir silah	<i>şeqşeqi</i>
sırt	<i>miyane; paşti</i>	silah çekmek	<i>cı antış</i>
sırt üstü yere düşmek (ihanetten dolayı)	<i>paştiya kewtış</i>	silah iğnesi	<i>derzini</i>
sırt yarası olmak (binek hayvanlarda)	<i>paşti</i>	silah kuşanma	<i>çek girêdayen</i>
	<i>piro dayış</i>	silah kuşanmak	<i>çek girêdayış</i>
sırtına dayamak	<i>xo darıtış</i>	silah sıkılmak	<i>pa neyayış</i>
sırtına yüklemek	<i>piro nayış</i>	silah sıkmak	<i>pa nayış; tıfing pa nayış</i>
sırtından vurmaya çalışmak	<i>peyo geyrayış</i>	silahlı baskın yapmak	<i>qol ser eştış</i>
sırtını sıvazlamak	<i>dest paşti ro kerdış</i>	silahlı baskına uğramak	<i>qol ser erziyayış</i>
sırtlamak	<i>paşti kerdış</i>	silahsız	<i>destveng</i>
sırtlan	<i>keftal₁</i>	silahşör	<i>silahsor</i>
sırtlanmak	<i>paşti biyayış</i>	silecek	<i>besterik</i>
sırtlayan	<i>paştikerdox</i>	silen	<i>besterdox</i>
sırtüstü yatırmak	<i>paştiya rafınayış; paştiya ravinayış</i>	silgi, silici	<i>besterik</i>
sırtüstü yatmak	<i>paştiya rakewtış</i>	silindir (taş)	<i>lox</i>
sıska	<i>laylaz</i>	silindircik	<i>loxek</i>
sıtma	<i>tewi</i>	silinmek	<i>besteryayış</i>
sıva	<i>dawite</i>	silinmiş	<i>besterde/i</i>
sıvacı	<i>dawıtox</i>	silkelemek	<i>roşanayış</i>
sıvamak	<i>dawıtış</i>	silkelenmek	<i>roşaneyayış</i>
sıvamak (paça ve kolları)	<i>werşaynayış</i>	silkeleyen	<i>roşanayox</i>
sıvanmak	<i>dawıyayış</i>	silkinmek	<i>xo roşanayış</i>
sıvanmak (paça ve kol)	<i>werşayneyayış</i>	sille	<i>sila</i>
sıvazlamak	<i>dest piro kerdış</i>	silme	<i>besterdiş</i>
sıvazlatmak	<i>destpirokerden dayış</i>	silsile	<i>lêzım</i>
sıyırmak	<i>dereynayış; patış; sero kerdış</i>	silsileden olan	<i>lêzımdar</i>
- yeşil kabuğundan ayırmak (ceviz, badem)	<i>qerqaşnayış</i>	sima	<i>rûçık</i>
sıyrılmak	<i>pazıyayış; sero₁ biyayış; sero₁ şıyayış</i>	simсар	<i>simсар</i>
sızdırmak	<i>tever dayış; cı dı vetış</i>	simсарlık	<i>simсарey</i>
sızlanarak ağlama (köpek için)	<i>kaj-kaj</i>	Sinagog	<i>Sinagog</i>
sızmak (su için)	<i>pede şıyayış</i>	sincap	<i>simore</i>
sicil	<i>sıcil</i>	sinek	<i>mês</i>
sidiğini tutamayan	<i>kelmiz</i>	sinek sesi	<i>vızı</i>
sidik	<i>mizi</i>	sinema	<i>sineme; teratûre; tiranto</i>
sidik torbası (anat.)	<i>mizorık₁</i>	sini	<i>sêni</i>
sidikli	<i>kelmizin; mizin</i>	sinir	<i>elbıh; 'hêrs; newr</i>
sift	<i>kıtre</i>	sinirli	<i>newrın</i>
siftah	<i>sıftah</i>	sinirlik yaprağı	<i>tamarvaş</i>
sigara	<i>cıxare</i>	sinsi	<i>bınki</i>
sigara dumanlamak	<i>kufti ser nayış</i>	sinsilik	<i>bınkin</i>
sigil	<i>balûg; singil</i>	sinyal	<i>sinyal</i>
sigilli	<i>singılın</i>	sipariş	<i>sıparis</i>
sigorta	<i>sixorta</i>	siper	<i>siper</i>
sihir	<i>arşûn₂; sêr; tlısım</i>	siper edilmek	<i>vera neyayış</i>
sihir yapan	<i>arşûnker</i>	siper etmek	<i>vera nayış</i>
		sirke	<i>sısk</i>
		sirke (zool)	<i>rısk</i>
		sirkeli	<i>sıskın</i>
		sis	<i>dûman; mij</i>

sistem	<i>dûzan; sistem</i>	solmak	<i>pellisyayış; pelmiyayış; reng çekerdış</i>
sistematik	<i>sistematik</i>	solucan	<i>soxilcan</i>
sistemli	<i>sistemın</i>	soluk	<i>solıx</i>
sivil	<i>ali; sibil</i>	somak	<i>sımaq</i>
sivilce (büyük sivilce)	<i>totık</i>	somun (ekmek)	<i>somın</i>
sivilce (küçük sivilce)	<i>çizık</i>	somurtkan	<i>pırrnıkın</i>
sivilce (sıcaktan oluşan)	<i>germij</i>	somurtmak	<i>engiryayış; lew kerdış; pırrnık kerdış</i>
sivilceli	<i>çizıkın; totıkın</i>	somurtuk	<i>pırrnıkın</i>
sivri	<i>tûj</i>	somye	<i>somye</i>
sivri burunlu (mec.)	<i>pırrnıktûj</i>	son	<i>peyni; soyın; son</i>
sivrili	<i>tûjin</i>	son vermek	<i>soyın dayış</i>
sivrisinek	<i>meleşe; merse</i>	sona erdirmek	<i>qedinayış</i>
siyah	<i>siya</i>	sonbahar	<i>payız</i>
siyah at	<i>qember₂</i>	sonbaharkı	<i>payize</i>
siyah saçlı	<i>porrsiya</i>	sonek (dilb.)	<i>peycıdar</i>
siyah tenli	<i>qer</i>	sonra	<i>ba'hdê; ba'hdo; dıma</i>
siyahcık	<i>siyak</i>	-dan sonra	<i>tepya</i>
siyahımsı	<i>siyaterr</i>	sonradan	<i>ba'hdo; dıma</i>
siyahlı	<i>siyayın</i>	sonraki	<i>ba'hdoyên; dimayên; peyniyên</i>
siyaset	<i>siyaset</i>	sonu	<i>soyınê cı; peyniya cı</i>
siyasetçi	<i>siyasetdar</i>	sonuç alamamak	<i>tesla kewtış</i>
siz	<i>şıma</i>	sonuçta	<i>serêsoyını; peyniya xo</i>
-siz	<i>bê₂</i>	sonuna ulaşmak	<i>peyniya cı ardış</i>
skandal	<i>sıqandal</i>	sonuncu	<i>dimayên; peyên; soyınên</i>
soba	<i>soba</i>	sonuncusu	<i>peyinên</i>
sobelemek	<i>'hêl kerdış</i>	sonunda	<i>serêsoyını; soyın dı; peyni dı</i>
sofra	<i>sıfre</i>	sopa	<i>çiwe</i>
sofu	<i>sofi</i>	sopa (ucu toparlak)	<i>zompık</i>
sofuluk	<i>sofiyey</i>	soran	<i>persker</i>
soğan	<i>piyaz</i>	sormak	<i>pers kerdış; persayış</i>
soğan göbeği	<i>neri piyazi</i>	sozu	<i>pers</i>
soğan tohumu	<i>qerece</i>	sozu işareti (?)	<i>nışanekê persan</i>
soğan yumrusu	<i>kexse</i>	sorumlu	<i>mesûl; mesûldar; mılomende/i</i>
soğanlı	<i>piyazın</i>	sorumluluğu üzerine almak	<i>xo mılo kerdış</i>
soğuk	<i>serd</i>	sorumluluğu üzerine atmak	<i>mılo kerdış</i>
- kuru soğuk	<i>wışkserd</i>	sorumluluğun altına girmek	<i>mıl kewtış</i>
soğukkanlı	<i>gûniserdın</i>	sorumluluğun altına sokulmak	<i>xo mıl finayış</i>
soğuklu	<i>serdın</i>	sorumluluğun altında kalmak	<i>mılo mendış</i>
soğukluk	<i>serdey</i>	sorumluluğunu üstlenmek	<i>mesûley xo ser girotış</i>
sokak	<i>'hewş; kuçe</i>	sorumluluk	<i>mesûley</i>
sokak adamı	<i>kuçegeyr</i>	sorumluluk altına girmek	<i>bar xo ser nayış; mıl finayış</i>
sokan	<i>warkerdox</i>	sorumsuz	<i>belengaz; bêqaxu</i>
sokmak	<i>hingıtış; pıra kerdış; cı parrnayış</i>	sorumsuzluk	<i>belengazey</i>
sokmak (arı, yılan için)	<i>pede dayış</i>	sorun	<i>da'hka; mahne; mesela</i>
sokmak (bir yere)	<i>pede hingıtış; war kerdış</i>	soşis	<i>soşis</i>
sokulan	<i>bendekewtox</i>	soy ağacı	<i>lêzim</i>
sokuluş	<i>bende₂</i>	soyguncu	<i>viranker</i>
sol	<i>çep</i>	soykırırma uğratmak	<i>qırê cı ardış</i>
sola düşmek	<i>çepa kewtış</i>	soymak	<i>viran kerdış</i>
solak	<i>çepo/ê</i>	soymak (nevresimi)	<i>sero kerdış</i>
solcu	<i>çepdar</i>	soytarı	<i>qêşmer; sewtari</i>
solculuk	<i>çepdarey</i>	soytarılık	<i>qêşmery; sewtariyey</i>
soldurmak	<i>pellisnayış; pelminayış</i>		
solgun	<i>pelliste/i; pellisyaye/i</i>		
sollama	<i>çepkani</i>		
sollamak	<i>çep ra ravêrdış</i>		

soyu kaybolmak	<i>mizorik vini biyayış</i>	söz birliği yapmak	<i>qısey jew kerdış</i>
soyu kurumak	<i>kokvêr</i>	söz gelişi	<i>misal</i>
soyu tükenmek	<i>mizorik vini biyayış</i>	söz ve yemin	<i>a'hd wa'hd</i>
soyulmak	<i>sero₁ biyayış; sero₁ şiyayış</i>	sözcü	<i>qısedar; qıseker</i>
soyunmak	<i>vıran biyayış</i>	sözde	<i>qay</i>
soyunmak	<i>xo ra vetış; xo vıran kerdış</i>	sözleşme	<i>mıqawele; şertname</i>
soyunu kaybetmek	<i>mizorik vini kerdış</i>	sözleşmek	<i>qısey xo jew kerdış</i>
soyunu kurutmak	<i>çor defınayış; çorê cı ardış; mizorik vıyarnayış</i>	sözlü	<i>fekki</i>
soyunu tüketmek	<i>kok vıyarnayış; mizorik vini kerdış</i>	sözlük	<i>qısebend</i>
söğüt ağacı	<i>vılayêr</i>	sözlükte sözcük aramak	<i>pede weynayış</i>
söğüt ağacının çiçeği	<i>lolibi</i>	sözünün eri	<i>xort</i>
söken	<i>askoynayox</i>	sözünün eri olmayan	<i>cılq</i>
sökmek	<i>wekerdış</i>	spor	<i>sıpor</i>
sökmek (dikiş için)	<i>askoynayış</i>	sporcu	<i>sıpardar</i>
sökmek (kökünden)	<i>qılaynayış</i>	spray	<i>fışfıştok</i>
sökmek (yapıyı)	<i>weşanayış</i>	stadyum	<i>sıtadyûm</i>
söktürmek	<i>weşaynayış</i>	statü	<i>sıtatû</i>
sökücü	<i>askoynayox</i>	stres	<i>xayle</i>
sökük	<i>askoyaye/i; qılayaye/i; weşanaye/i</i>	su	<i>aw</i>
sökülme	<i>webıyayıř₂; weşaneyayış</i>	su (bir yerden inen ince su)	<i>rêzık</i>
sökülme (dikiş için)	<i>askoyayış</i>	su belirtisi olan yeri	<i>awca</i>
sökülme (yerinden)	<i>qılayayış</i>	su birikintisi (çamurlu)	<i>'hersık</i>
söküntü	<i>askoyayen; qılayayen</i>	su çiçeği (hastalık)	<i>mırkutoy</i>
söküp çıkarmak	<i>wekerdış</i>	su göleti	<i>hop₂</i>
sömürgecilik	<i>bindestay</i>	su istimal etmek	<i>ser dı kerdış</i>
sömürülen	<i>bindest</i>	su kanalı	<i>vay₁</i>
söndüren	<i>hewnakerdox</i>	su kaynağı	<i>awşın; awzim</i>
söndürmek (ateşi)	<i>hewna kerdış</i>	su salmak (ekinlere)	<i>pıra nayış</i>
söndürmek (havayı)	<i>anışnayış</i>	su sesi (yer altından çıkan)	<i>xuli</i>
söndürtmek	<i>anışten dayış</i>	su yolcu	<i>çırban</i>
söndürücü	<i>hewnakerdox</i>	su yosunu	<i>gıqırêncle</i>
sönme	<i>anıştış</i>	sual	<i>pers</i>
sönme (lamba)	<i>hewna şiyayış</i>	sunday	<i>zabit</i>
sönük	<i>hewnabıyaye/i</i>	subaylık	<i>zabıtey</i>
sönük (havası)	<i>anışte/i</i>	sucuk	<i>sıncıx; êrıřke</i>
sövgü	<i>nengi; xeberi</i>	sucuk (pekmezli)	<i>gıryazeki</i>
söylem	<i>vaten</i>	sucul	<i>awi₂</i>
söylemek	<i>vatiş</i>	suç	<i>sûz</i>
söylenen	<i>vajıyayox</i>	suç işleyen	<i>sûzker</i>
söylenip durma hali	<i>vıt-vıt</i>	suç yüklemek	<i>ser kerdış</i>
söylenme (aşırı derecede)	<i>vajor</i>	suçlamak	<i>ra ser kerdış; sûzdar kerdış</i>
söylenmek	<i>mızımızyayış; vajıyayış; vajor biyayış; vıt-vıt kerdış</i>	suçlu	<i>sûzdar</i>
- çok söylenen	<i>ca'hdûkar; mızık</i>	suçsuz	<i>bêsûz</i>
söylenti	<i>vato-vato</i>	suçsuzluk	<i>bêsûzey</i>
söyleşi	<i>vaten</i>	suda çırpıntı sesi	<i>çellpi</i>
söyleşiye takılmak	<i>pa neyayış</i>	sulak	<i>awi₂</i>
söyleşmek (birbiriyle)	<i>pêya vajıyayış</i>	sulak tarla	<i>çem</i>
söyletmek	<i>vajor kerdış; vaten dayış; cı dı vetış</i>	sulama işçiliği	<i>cananey</i>
söyleyen	<i>vatox</i>	sulamak	<i>awdayış</i>
söz	<i>qısa; qıse; vate; vatık</i>	sulanmak	<i>awdeyayış</i>
söz birliği içinde olmak	<i>pêdıma şiyayış</i>	sulayan	<i>awdayox</i>
		sultan	<i>sılta₂</i>
		sulu	<i>awın</i>
		sulu gözlü	<i>bermok</i>
		sulu yogurt	<i>mastawı</i>
		sulu yoğurt (ayranla yogurt arası)	<i>çelqmaşt</i>

sumak	<i>sımaq</i>	sünnetli	<i>sinetin; sinetkerde</i>
sumak ağacı	<i>sımaqêr</i>	sünnetsiz	<i>bêsinet</i>
sundurma	<i>hêwan; iwan</i>	süpürge	<i>gezi</i>
sunmak	<i>cı ver nayış; cı mojnayış</i>	- çalı süpürgesi	<i>gezbırr</i>
surat	<i>rûçık</i>	süpürgelik	<i>gırgılgezi</i>
surat asmak	<i>pirrnik kerdış</i>	süpürmek	<i>dewritış; gezi kerdış</i>
surat ekşitmek	<i>rı tırşnayış</i>	süpürülmek	<i>dewriyayış; gezi biyayış</i>
suratlı	<i>dinc</i>	süpürüntü	<i>toz</i>
suratsız	<i>bêyewm</i>	sürahi	<i>sıl'he</i>
Suriye	<i>Siriya</i>	süre	<i>keyl₂; mede; şelpe</i>
Suriye (devlet)	<i>Xet₁</i>	sürece (-diği)	<i>'hendik</i>
sus!	<i>hiş</i>	sürekli	<i>tim û tim; berdewam</i>
susak burunlu	<i>zincukfta</i>	sürekli olarak	<i>firt₂; peyderpey</i>
susam	<i>kuncı</i>	süren	<i>ramitox</i>
susamak	<i>teyşan biyayış</i>	sürgü	<i>tapan; toztapan</i>
susamak (bitki veya sebze)	<i>awdayen amayış</i>	sürgü (kapı için)	<i>sırme; zorbe</i>
susamış	<i>teyşan</i>	sürgü çeken	<i>tapanker</i>
susamlı	<i>kuncıyın</i>	sürgülemek	<i>zorbe ro dayış</i>
suskun	<i>pingıryaye/i</i>	sürgün (tevek)	<i>qelq; sell₁</i>
suskunlaşmak	<i>pingıryayış</i>	sürgün (ağacın vb.)	<i>pijik₁</i>
susmak	<i>hiş biyayış; veng birryayış</i>	sürgün (ceza olarak)	<i>sırgûn</i>
sustalı (bıçak)	<i>sústeli</i>	sürgünlük	<i>sırgûney</i>
susturan	<i>vengbirrnayox</i>	sürme	<i>sawiten</i>
susuz	<i>teyşan</i>	sürmek (çift, taşıt, binek hayvan)	<i>ramıtış</i>
susuz toprak	<i>bej</i>	sürmek (merhem, harç vb.)	<i>pira dayış</i>
susuz yer	<i>beje</i>	sürmek (zaman, olmaya devam etmek)	<i>ramıtış</i>
susuzluk	<i>teyşaney</i>	sürtüşme	<i>pêra sawıyayan</i>
suya batırmak	<i>aw ro cenayış</i>	sürü (hayvan)	<i>êlxe</i>
suya daldırmak	<i>aw ro cenayış</i>	- büyük baş hayvanların sürüsü	<i>yıxlı</i>
suya dalma (hayvanlar için)	<i>qurıç</i>	- küçük baş hayvanların sürüsü	<i>bol</i>
suya kapılmak	<i>aw dı şıyayış</i>	- koyun sürüsü	<i>pes</i>
suyla çalkalamak	<i>ta çarnayış</i>	- kuş sürüsü	<i>ref₂</i>
suyu bırakmak	<i>debareyış; rabestış</i>	- sığır sürüsü	<i>naxır</i>
suyu kurumuş çay	<i>wışkła</i>	sürü (hayvan, çiftleşme zamanı)	<i>kelaz</i>
suyu salmak	<i>debareyış; rabestış</i>	sürü (saldırgan ve kötü niyetli)	<i>cerg</i>
suyu tükenmiş (çekilmiş)	<i>peysaye/i</i>	sürücü	<i>ramitox</i>
suynun akış yeri	<i>gever</i>	sürükleme (kayarak)	<i>xuz₁</i>
suynun toprak altından çıkması	<i>ziyayış</i>	sürükleme sesi	<i>guz</i>
sükunet	<i>xewletey</i>	sürükleme (yerden)	<i>kasêl</i>
sülale	<i>sılale; wırd</i>	sürüklenen	<i>xuzbiyayox</i>
sülük	<i>zûli</i>	sürükleyen	<i>xuzker</i>
sülüklü	<i>zûliyin</i>	sürülmek	<i>pira deyayış; sawıyayış</i>
sümbül	<i>sımbıl₂</i>	sürümlü yer	<i>ramite</i>
sümek	<i>kule</i>	sürünen	<i>gerinde</i>
sümkürmek	<i>fış kerdış</i>	sürüngenler	<i>ragunayey</i>
sümük	<i>çılm; tırık</i>	sürünmek	<i>ragunayış₁</i>
sümük çekişi	<i>fill</i>	sürünün arkasındaki çoban	<i>dıwajo</i>
sümük kurusu	<i>kerme</i>	süs eşyası	<i>xemi û xêz</i>
sümüklü	<i>çılın</i>	süs püskülü	<i>xırxal</i>
süne	<i>'heşere</i>	süslemek	<i>xembılınayış</i>
sünger	<i>singer</i>	süslenmek	<i>xembılınayış</i>
süngü	<i>sungı</i>	süslenmiş	<i>xembılınaye/i</i>
sünnet	<i>sinet</i>	süslü	<i>xembılınaye/i</i>
sünnet düğünü	<i>kerwayın</i>	süt	<i>sit</i>
sünnetçi	<i>sinetker</i>	süt emmeyen yavru	<i>mijok</i>
sünnetçilik	<i>sinetkerrey</i>	süt sağma işi (olayı)	<i>bêri₂</i>

süthane	<i>sıtxane</i>
sütlaç	<i>sorbay şiti</i>
sütlü	<i>sıtın</i>
sütlü ot çeşidi	<i>qazring</i>
sütten kesmek	<i>sıta kerdış</i>
sütun	<i>estûn; kutı; sıtûn</i>
süvari	<i>suwari</i>

süvarilik	<i>suwariyey</i>
süzmeç	<i>sızeynayış; sızmez kerdış</i>
süzmeç (bez süzgeçle)	<i>perzûn ro kerdış</i>
süzülmek	<i>sızıyayış; sızmez biyayış</i>
süzüntü	<i>sıncı; sızı; sızmez</i>
süzüntü dibi	<i>latam</i>
süzüntü suyu	<i>gozawi</i>

Ş - ş

şaban, ramazan, recep ayları	<i>raştımeng</i>
şadırvan	<i>şadırwan</i>
Şafii	<i>şa'hfi</i>
şahadet	<i>şahadet</i>
şahin (zool.)	<i>qerqûş</i>
şahit	<i>şade/i</i>
şahitlik	<i>şadin</i>
şahmeran	<i>şaymarran</i>
şaka	<i>kuşat; yaraney</i>
şaka (kandırmak için)	<i>qaştı</i>
şaka yapan	<i>kuşatker</i>
şakır şukur	<i>şeqşeq</i>
şaklatmak	<i>çirpi vetiş</i>
şakul	<i>gogo</i>
şal	<i>çefi; sa'hri</i>
şalgam	<i>şêlim</i>
şalvar	<i>şarwali</i>
şalvar kuyruğu	<i>dollık; peyig</i>
şalvarlı	<i>şarwalın</i>
şamata	<i>semate</i>
şampanya	<i>şampanya</i>
şampiyon	<i>şampiyon</i>
şampiyonluk	<i>şampiyoneye</i>
şampuan	<i>şampûan</i>
şanjör	<i>cacûr</i>
şans	<i>sı'hûd; şexs₂</i>
şanslı	<i>sı'hûdın</i>
şap	<i>çerp; paç</i>
şap hastalığı	<i>tebek</i>
şap hastalıklı	<i>tebekin</i>
şapır şapır	<i>pılç-pılç</i>
şapır şupur	<i>millç-millç</i>
şapırdamak	<i>millçayış</i>
şapırdatmak	<i>pılçnayış</i>
şapırtı	<i>millçi; pılçı</i>
şapka	<i>şewqa</i>
şapkalı	<i>şewqayın</i>
şapşal	<i>herê bancana</i>
şarap	<i>şerab; vanki</i>
şarıl şarıl	<i>çır-çır</i>
şark çıbanı	<i>alwey</i>
şark çıbanlı	<i>alweyın</i>

şart	<i>merc; şert</i>
şası	<i>şaş</i>
şası gözlü	<i>çımşaş</i>
şaşırtan	<i>şaşker</i>
şaşkınlık	<i>şaşey</i>
şayet	<i>ekı</i>
şebeke	<i>şebeke</i>
şef	<i>şef</i>
şeflik	<i>şefey</i>
şeftali	<i>xewx₂</i>
şeftali ağacı	<i>xewxêr</i>
şehir	<i>sûk</i>
şehirli	<i>sûkij</i>
şehit	<i>seyid</i>
şehitlik	<i>seyidey</i>
şehriye	<i>sahriye</i>
şeker	<i>şeker</i>
- kül şeker	<i>welşeker</i>
şeker dikenini (bot.)	<i>çarçal</i>
şeker dikenli	<i>çarçalın</i>
şeker pancarı	<i>çikundır</i>
şekerli	<i>şekerin</i>
şekerpare	<i>şekerpare</i>
şekil	<i>ciyet</i>
şelale	<i>çırr</i>
şemsiye	<i>şemsiya</i>
şen	<i>şên</i>
şenlendiren (evini ve ailesini)	<i>ocaxşên</i>
şenlik (bayramlarda evde yapılan)	<i>xıngılme</i>
şerbet	<i>şerbet</i>
şeref	<i>şeref</i>
şerefli	<i>şerefın</i>
şeriat	<i>şeriat</i>
şerit	<i>kendir</i>
şey	<i>çi</i>
şeycik	<i>çiyek</i>
şeyler	<i>çimi</i>
şeyh	<i>şêx</i>
şeyhlik	<i>şêxey</i>
Şeytan	<i>Ezazil, İblis</i>
şeytan	<i>şeytan</i>
şeytanca	<i>şeytani</i>

şeytanlık *fesadey; şeytaney*
 şıkırdamak (bilyeler için) *şingayış*
 şımaran *rigêr*
 şımarık *poşiyaye/i*
 şımarıklık *po şiyayen*
 şımarık *rı girotiş; po şiyayış*
 şımartan *poberdox*
 şımartmak *rı cı dayış*
 şımdı *newe₂*
 şıngıl *zingile*
 şıra (üzüm suyu) *şire*
 şırıldamak *şırrayış*
 şırıltı *şirin*
 şırınga *derzin; şirinqa*
 şiddet uygulamak *sero adır wekerdiş*
 şifa *şifa*
 şifalı *şifayın*
 şifon *garz; xerz*
 Şii *Şii*
 şikayet *gerre*
 şikayetçi *gerreker*
 şimdi *newke; nika*
 şimdiki *neweyın; newkeyên; nıkeyên*
 şimşek *vırşık*
 şimşek çarpmak *vırşık pıro amayış*
 şirket *şirket*
 şirret *witwitok*
 şirretlik *witwitokey*
 şiskin *masaye/i*
 şiş *cax; şiş*
 şiş (sihirbazların) *debûz*
 şişe *sûsa*
 şişek *şişek*
 şişik *masaye/i*
 şişiren *masnayox*
 şişirmek *masnayış; pındosnayış*

şişkin *pındosık; pındosiyaye/i*
 şişkin toparlak kişi *pızdo*
 şişli *caxın*
 şişman *qelaw; qelawın*
 şişmanlık *qelawey*
 şişmek *masayış*
 şişmek (patlarcasına) *pındosiyayış*
 şoför *şofêr*
 şoförlük *şofêrey*
 şok *şoq*
 şose *papûr*
 şöhret *nam; şoret*
 şömine *locin; pixêri*
 şöyle *wına*
 şu (d.) *a₁*
 şu (e.) *o*
 şu andan itibaren *newa tepya; enika ra*
 şubat (ay) *'heftan*
 şube *sûbe*
 şuna bak! *wırê*
 şuna bak be! *pah*
 şunlar *ê₁*
 şuracık *tiyaka; tiyakek*
 şuralar *etiayey*
 şurası *etiya*
 şurup *şirib*
 şuur *vir*
 şühretli *namdar*
 şühretlilik *namdarey*
 şükreden *sukırker*
 şükür *sukır*
 şüphe *guman; hût₂; şife; weswese*
 şüpheli *hûtın₂; şifeyın; weswesek*
 şüphesiz *bêşife*
 şüphesizlik *bêşifeyin*

T - t

ta *taq*
 tabak *fıraq*
 - küçük tabak *nalki*
 tabaklama *debixnayan*
 taban *daban; zemin*
 tabanca *demañça*
 tabi *berdest*
 tabiat *berrani*
 tabur *tabûr*
 taburcu *tabûrci*
 tabut *serece; tabût*
 taç *tac*
 tahammül *tahmûl*

tahammül edememek *zerri teng kerdış*
 tahammül etmek *xo dariyayış; çım bar dayış*
 tahammülsüz *bêtahmûl; teng*
 taharet *tahret*
 tahlil *tene*
 - değirmenlik tahlil *aris*
 tahlil biti *ispizi*
 tahlil sapı yığıcı *gidiş*
 tahlil satıcılığı *'elafey*
 tahlil tüccarı *'elaf*
 tahkim etmek *sideynayış*
 tahkim olmak *sideyayış*
 tahlil etmek *ramoznayış*

tahmin	<i>teşef; texmin</i>	talan malı	<i>kelepûr</i>
tahmin üzeri	<i>teşefi ser</i>	talanlık	<i>talaney</i>
tahminen	<i>teşefi; texmini</i>	talaş	<i>talas</i>
tahrik	<i>gız</i>	talih	<i>si'hûd</i>
tahrik olmak	<i>gızgızıyayış</i>	talihli	<i>si'hûdin</i>
tahsil	<i>ta'hsil</i>	talok	<i>talox</i>
tahsildar	<i>ta'hsildar</i>	tam	<i>tam</i>
tahsildarlık	<i>ta'hsildarey</i>	tam isabet etmek	<i>werte şanayış</i>
tahsis etmek	<i>pêra abırrnayış</i>	tamam	<i>temam</i>
tahta	<i>textax</i>	tamamı	<i>temamey</i>
tahta keski	<i>xılç</i>	tamamlanan	<i>temamkerde/i</i>
tahterevalli	<i>qelanqiz</i>	tamamlamak	<i>temam kerdış</i>
tahtakurusu	<i>textequrisi</i>	tambura	<i>tembore</i>
tahtalı	<i>textaxın</i>	tamir	<i>qeyar; tahmir</i>
tahtalı duvar	<i>çaqmeyın</i>	tamir etmek	<i>qeyar kerdış; vıraştış</i>
tak!	<i>rep₂; texir</i>	tamirat	<i>tahmirat</i>
tak! (silah sesi)	<i>gırm</i>	tamirci	<i>tahmirker; vıraşttox; qeyarker</i>
takas	<i>pêvrin</i>	tamirhane	<i>tahmirxane</i>
takat	<i>êlet; hêle; taqet</i>	tan ağarmak, atmak	<i>şefağ adayış</i>
takatsiz	<i>bêtaqet</i>	tan yeri ağarmak	<i>şefaqi pıro dayış</i>
takdim etmek	<i>cı mojnayış; cı ver nayış</i>	tandır	<i>tenûr</i>
takı (dilb.)	<i>cıdar</i>	tane	<i>'heb; tene</i>
takılı	<i>pakerde/i</i>	tanecik	<i>tenek</i>
takılmak	<i>cıya biyayış₂</i>	tanıdık, tanışık	<i>silasnaye/i</i>
takılmak (bir yere)	<i>neyayış</i>	tanık	<i>şade/i</i>
takılmak (isim, laf, lakap)	<i>pa neyayış</i>	tanıklık	<i>şadin</i>
takılmak (yola getirmek için)	<i>pa neyayış</i>	tanımak	<i>silasnayış</i>
takım	<i>taxım; gulbe</i>	tanınmak	<i>silasiyayış; silasnayayış</i>
takım arkadaşı	<i>taxımdaş</i>	tanınmış	<i>silasiyaye/i</i>
takım elbise	<i>qatlıx</i>	tanışma	<i>silasnayen</i>
takınmak (birbirine)	<i>pêya neyayış</i>	tanışmak	<i>silasiyayış</i>
takır tukur	<i>req-req</i>	tanıştıran	<i>silasnayendayox</i>
takırdamak	<i>repi kerdış; reqayış; şingayış</i>	tanıştıрма	<i>silasnayendayen</i>
takırdatmak	<i>reqnayış</i>	tanıyan	<i>çêdivetox</i>
takırtı	<i>gurr û terp</i>	Tanrı	<i>Heq₁; Homa</i>
takip etmek	<i>pawiten ser nayış</i>	Tanrım!	<i>hella hella</i>
takipçi	<i>pawitox</i>	Tanrıya yakarma ünlemi	<i>hû Ella</i>
takke	<i>kılaw</i>	tantana	<i>demdem</i>
takla	<i>taqle</i>	tapa	<i>tepe</i>
takla attırmak	<i>telqınayış</i>	tapınak	<i>başqulca</i>
taklacı	<i>taqleestox</i>	tapma	<i>başqul</i>
taklit	<i>asaney; awa₂</i>	tapu	<i>tapı</i>
taklitçi	<i>asaneykerdox</i>	tapucu	<i>tapıdar</i>
takmak	<i>pa bestış; pa kerdış</i>	tapulu	<i>tapıbiyaye/i; tapıkerde/i</i>
takmak (bir yere)	<i>po kerdış; nayış</i>	taraca	<i>wertme</i>
takmak (birbirine)	<i>pêyo bestış</i>	taraf	<i>doşı; garig; het₁; kij; kışt; yem</i>
takmak (isim, laf, lakap)	<i>pa nayış</i>	- bir tarafta	<i>kıştê ser</i>
takoz	<i>nik₁</i>	taraf tutan	<i>hetgırotox</i>
takriben	<i>hıma hıma</i>	tarafından	<i>kisne</i>
taksi	<i>texsi</i>	tarafsız	<i>bêhet; derkenar</i>
taksim	<i>heti</i>	taftar	<i>hetdar</i>
taksit	<i>texsit; verêna</i>	taftarlık	<i>hetdarey</i>
taksitle	<i>verêna</i>	tarak	<i>şane</i>
takva	<i>teqwa</i>	tarakçık	<i>şanek</i>
takviye	<i>çırri</i>	taraklı	<i>şaneyın</i>
talan	<i>talın; yaxme₁</i>	tarçın	<i>darçın</i>

tarçın ağacı	<i>melhamêr</i>	tatlı	<i>şirane; şirin</i>
tarhana	<i>terrîne</i>	tatlıcı	<i>şiranedar</i>
tarım işçisi	<i>irxat</i>	tatlılık	<i>şiriney</i>
tarih	<i>tarix</i>	tatsız	<i>bêçrom; bê'tam; 'tamsal</i>
tarih (tarihçe)	<i>dûrık</i>	tatsızlık	<i>bê'tamey</i>
tarihçi	<i>tarixdar</i>	tav	<i>taw₁</i>
tarihi	<i>tarixi</i>	tava	<i>tava</i>
tarihli	<i>tarixin</i>	tava (fide ekmek için)	<i>pêşi</i>
tarikât	<i>tariqat</i>	tavaf	<i>tebab</i>
tarla	<i>'erd; hewlı</i>	tavan	<i>istrax</i>
tarla (uzun ve ince)	<i>sıq₁</i>	tavan altı destek (inşaat için)	<i>mencelıx</i>
tarla (tarıma elverişli)	<i>hêga₁</i>	tavır	<i>nırq</i>
tarlaları sulayan işçi	<i>canan</i>	taviz	<i>vêr₃</i>
tarlanın alt kısmı	<i>biniya 'erdi</i>	taviz vermek	<i>vêr dayış</i>
tarlanın üst tarafı	<i>sersede</i>	tavsiye	<i>raymısnayen</i>
tartaklama	<i>tahli</i>	tavsiye etmek	<i>ray mısınayış</i>
tartaklayan	<i>tahlidayox</i>	tavşan	<i>arwêş</i>
tartı	<i>sencık; wezn; xapani</i>	tavşancık	<i>arwêşek</i>
tartılı	<i>seteji</i>	tavuk	<i>kerq</i>
tartılmak	<i>senciyayış</i>	tavuk kümesi	<i>hole; pûnek</i>
tartışma	<i>mınaqese; qerepere; qırqır</i>	tavuk yemi	<i>qut</i>
tartışma yapmak	<i>pêvero şiyayış</i>	tavukları çağırarak	<i>cû kerdış₂</i>
tartışmak	<i>qırqırayayış</i>	tavukları kovmak	<i>kış kerdış</i>
tartmak	<i>setiş; weznayış</i>	tavukların yumurtladığı yer	<i>pûngal</i>
tas	<i>tas</i>	tay (erkek)	<i>ca'hne</i>
tas (büyük)	<i>ûskıra</i>	tay (dişi)	<i>ca'hni</i>
tasdik	<i>testiq</i>	tay tay	<i>dardar</i>
tasdik eden	<i>testiqker</i>	tayfun	<i>tayfûn</i>
tasdikli	<i>testiqbiyaye/i; testiqkerde/i</i>	tayın	<i>tayın₁; zahter</i>
tasma	<i>toq</i>	tayın etmek	<i>tayın kerdış; werzayınayış</i>
tasma (kadınların taktığı)	<i>çalme</i>	tayın olmak	<i>werıştış</i>
taş	<i>'si; pel; palkuç</i>	taze	<i>teze</i>
taş dibek	<i>soqi</i>	tazı	<i>tazi</i>
taş yağdırmak	<i>kuçi varınayış</i>	taziye	<i>'eza</i>
taş yığını	<i>quç</i>	tazminat	<i>tezminat</i>
taş yosunu	<i>hendaşık; 'heney 'siya</i>	tebeşir	<i>tebeşir</i>
taşak	<i>gun</i>	tebeşirli	<i>tebeşirin</i>
taşçı	<i>'sıdar</i>	tebrik	<i>embarıkkerden</i>
taşı derinden çizmek	<i>şûg kerdış</i>	tecrübeli	<i>cerbinaye/i</i>
taşımak	<i>a'hewlnayış; wegırotış; kırıştış</i>	tedarik	<i>tedarık; texmin</i>
taşınmak	<i>a'hewliyıyış; kırêsiyıyış; wegêriyıyış</i>	tedarikli	<i>tedarıkın</i>
taşınmış olan	<i>kırıştıe/i</i>	tedarikte bulunan	<i>tedarıkvinayox</i>
taşıyan, taşıyıcı	<i>kırıştox; wegırotox</i>	tedbir	<i>tedbir</i>
taşkın	<i>pêl</i>	tef	<i>'erbana</i>
taşkınlı	<i>pêle</i>	tehdit	<i>gefi</i>
taşlamak	<i>kuçi kerdış; peli kerdış; 'si kerdış</i>	tehdit mahiyetinde dış göstermek	<i>çırıqnayış</i>
taşlamak (iğneleyici lafla)	<i>neqırınayış</i>	tehlike	<i>bıva; lûk; tahlike</i>
taşlı	<i>kemerin; 'siyin</i>	tehlikede olmak	<i>mû sero biyayış</i>
taşlık	<i>'silane</i>	tehlikeli	<i>lûkın; tahlikeyin</i>
taşlık arazi	<i>xılxani; pıhani</i>	tehlikeyi göstermek (çoçuğa)	<i>bıv kerdış</i>
taşmak	<i>ser dı şiyayış</i>	tek	<i>fer</i>
taşmak (yemek için)	<i>we şiyayış</i>	tek çift	<i>jewncfer</i>
tat	<i>'tam</i>	tek taraflı	<i>jûkıştın</i>
tatıl	<i>ızın; tahtil</i>	tek tük	<i>tek tûk</i>
tatilci	<i>tahtildar</i>	tekbir	<i>tekbir</i>
		teke (keçinin erkeği)	<i>kel₁</i>

teker	<i>gındırık</i>	tepiştirmek	<i>kepisnayış</i>
tekesakalı (bot.)	<i>sıngı₁</i>	tepki	<i>ir; mıqebele</i>
teketek	<i>jew û jewiya</i>	tepme	<i>paypirodayer</i>
tekeye gelmek	<i>kel amayış</i>	tepsi (büyük)	<i>sêni</i>
tekeyle keçiyi çiftleştirmek	<i>kel dayış</i>	ter	<i>arıq</i>
tekil	<i>jûkek; zewamor</i>	teras	<i>hêwan; iwan; wertme</i>
tekke	<i>dergah</i>	teravi	<i>terawi</i>
tekli	<i>ferê</i>	terazi	<i>terezı</i>
tekmelemek	<i>pay pıro dayış</i>	terazi (tahtadan yapılmış)	<i>şin₁</i>
tekmeleyen	<i>paypirodaxox</i>	terbiye	<i>terbiye</i>
teknik	<i>teknik</i>	terbiye eden	<i>terbiyeker</i>
tekniker	<i>tekniker</i>	terbiyeli	<i>terbiyekerde/i; terbiyeyin</i>
tekrar	<i>newedera, newedila</i>	terbiyesiz	<i>bêterbiye</i>
tekstil	<i>tekstil</i>	tercüman	<i>açarnayox</i>
tel	<i>têl</i>	tercüme	<i>açarnayen</i>
telaş	<i>pûk₂; ûn</i>	tercüme etmek	<i>açarnayış</i>
telefon	<i>telafûn</i>	tere	<i>tere</i>
televizyon	<i>telebzon</i>	tere türü	<i>kormit</i>
telgraf	<i>telgıraf</i>	tere yağı	<i>rûwenê keli</i>
telkin	<i>telqin</i>	terelelli	<i>derdûle</i>
tellak	<i>delek₁</i>	teres	<i>teres</i>
tellaklık	<i>delekey</i>	terfi	<i>terfi</i>
tellal	<i>delal₁</i>	terk	<i>terk</i>
telli	<i>têlin</i>	terk edilmek	<i>terneyayış; verdeyayış</i>
tellik (tahtalı)	<i>qapqapi</i>	terk etmek	<i>ternayış; verdayış</i>
tembel	<i>gangıran; tembel</i>	terlemek	<i>arıqayış</i>
tembelhane	<i>tembelxane</i>	terleten, terletici	<i>arıqnayox</i>
tembellik	<i>gangıraney; tembelin</i>	terletmek	<i>arıqnayış</i>
tembih	<i>tembey</i>	terli	<i>arıqın</i>
tembihleyen	<i>tembeyker</i>	terlik	<i>papık</i>
temel	<i>him</i>	ters	<i>peyaver; peyverik</i>
temelden yok olmak	<i>bın ra şıyayış</i>	- birbirine ters	<i>takêş</i>
temelsiz	<i>bêhim</i>	ters bindirmek	<i>peyser cı nişaynayış</i>
temin	<i>peyda</i>	ters binmek	<i>peyser cı niştış</i>
teminat vermek	<i>vero kerdış</i>	ters döndürmek	<i>qelibniyayış</i>
temiz	<i>pak</i>	ters dönmek	<i>qelibniyayış</i>
temiz kalpli	<i>zerriweş</i>	ters düşme (fikirde)	<i>fırke</i>
temizlik	<i>pakey</i>	ters giden (iş)	<i>çeqberik</i>
temizlikçi	<i>dewritox; pakdar</i>	ters yüz	<i>dimlast</i>
temmuz (ay)	<i>amnano werteyên</i>	ters yüz çevirmek	<i>dındayış</i>
tempo	<i>awa₁</i>	tersine çevirmek	<i>qelibniyayış</i>
ten	<i>ten</i>	tertemiz	<i>pir û pak</i>
tencere	<i>berdoş₁; lên; quşxane</i>	tertip	<i>tertib</i>
teneke	<i>tenke</i>	tertiplik	<i>tertibey</i>
tenekeci	<i>tenkedar</i>	terzi	<i>derzi; deştux</i>
tenekeli	<i>tenkeyin</i>	terzihane	<i>derzixane; deştexane</i>
tenezzül	<i>tenezûl</i>	terzilik	<i>deştuxin</i>
tenha	<i>tenha</i>	tesadüf	<i>qere</i>
tenha bir yerde	<i>kıştê ser</i>	tesadüfen	<i>qere qere</i>
teori	<i>teori</i>	tesadüfen karşılaşmak	<i>sero gunayış</i>
tepe	<i>deye₂; qil; qoq</i>	teselli	<i>sebir; xıngar</i>
- taşsız tepe	<i>qeraç</i>	teselli eden	<i>xıngarker</i>
tepe takla	<i>tanqlori; tinqılozi</i>	teskin etmek	<i>'heweynayış</i>
tepele	<i>qılın</i>	teslim	<i>aman₁; teslim</i>
tepinmek (deve koşması)	<i>lotik dayış</i>	teslimiyetçi	<i>teslimber</i>
tepişmek	<i>pê verdayış</i>	teslimiyetçilik	<i>teslimberrey</i>

teslimlik *teslimey*
tespih *tızba*
tespit *tespit*
tespitleyen *tespitker*
tespitli *tespitbiyaye/i; tespitkerde/i*
test *test₂*
testere *bıçûxu; boxsı*
testi *dori*
testis *gun*
teşekkür *berxudar*
teşvik *'tamozik*
tetanos *tetanos*
tevek *qelq; sellt₁*
tevekli *qelqın*
tevkif *toqif*
Tevrat (kutsal kitap) *Tewrat*
teyp *teyib*
teyze *xalı*
teyze kızı *xalıkeyna*
teyze oğlu *xalıza*
tez (çabuk) *lez₁*
tezden *rewê*
tezek *tepika sılı*
tezgâh *dezge*
tezgâh (çul/halı yapma) *herem*
tığ *tx*
tıka basa sıkıştırılmak *dewşneyayış*
tıkaç *tepe*
tıkalı *girote/i*
tıkamak *girotış; xetımnayış*
tıkanık *gêriyaye/i*
tıkanmak *gêriyayış; xetımyayış*
tıkırdama *şeqayen*
tıkırdamak *repayış; şeqayış; teq-req kerdış*
tıkırdatmak *repnayış*
tıkırtı *repi; reqi₁*
tıklamak *repayış*
tıklım tıklım *fek ra pırr*
tıngır, tıngırtı *tıngi*
tıpkı *pışk*
tıraş *taşten*
tıraş olmak *taşiyayış*
tıraş yapmak *taşış*
tıraşlı *taşte/i*
tıraşlı (saçı) *porrtaşte/i*
tıraşlı (sakal) *erdiştaste*
tırıs *loq*
tırmanan *diyarkewtox*
tırmandıran *diyarfinayox; poberdox*
tırmandırma *diyarfinayen*
tırmandırmak *po berdiş; diyar finayış; hılışnayış*
tırmanma *diyarkewten*
tırmanmak *diyar kewtiş; hılışyayış; po şiyayış*

tırmanmak (ağaca, duvara, yamaca) *po diyar kewtiş*
tırmık *pinçûrik; pırûncık*
tırmık (araç) *dırgan*
tırnak *nengu*
tırnak işareti (dİlb.) *nenguwek*
tırnaklı *nenguyın*
tırnaklamak *pırûncıkı pıro biyayış*
tırnaklamak (kendini) *xo ro biyayış*
tırpan *kêlmtı*
tırpancı *kêlmtiker*
tırtık *kertek*
tırtıl *tertûl₁*
tırtıl (portakal renkli) *goye*
tırtıllı *deyeyin*
tırtır *derde*
tırtırlı *derdeyin*
tırtırlı (sürüngen hayvanlarda) *kertosın*
tıslamak *xuşt*
tıslamak *pıf; xuşti*
tıslamak *pıfayış; xuşti kerdış*
tıfo *tifo*
tıftık *pûrt*
tıftık keçisi *'hitik*
tik *tıdik; xudık*
tik tak (saat sesi) *çık-çık; nık-nık*
tiksendirmek *qelbinayış₂*
tiksinen *zerriqelbinayox*
tiksinmek *qelbiyayış₂; zerrı mendış; zerrı qelbiyayış*
tiktaklamak (saat için) *çıkayış*
tilki *lû*
tilki haykırması (can acısından) *wanqı pıro gunayış*
tilki sesi (oyarken) *wıq-wıq*
tilki uluması *wanqı*
tip *rûçık; wez*
tipi *tozan; varık; vater*
tipileme *varıkvarayen; vaterkerden; vilnayen*
tipili *tozanın; varıkın; vaterın*
tipiye çevirme *vaterkerden*
titiz davranmak (bir konuda) *pıro lerzayış*
tıryaki *tıryaki*
titrek *lerzan; lertzok*
titrek (aşırı derecede) *recıfyaye/i*
titremek *lerzayış; pıro şaneyayış*
titremek (aşırı derecede) *recıfyayış*
- tiril tiril titreme (korkudan) *ters û lerz*
titreşmek *lerziyayış*
titretmek *lerzaynayış*
titreyiş, titreşim *lerz*
tiyatro *teratûre; tiranto*
tohum *toxım*
tok *mırd*
tok gözli *çimmırd*

tok gözlülük	<i>çımırdey</i>	toptan	<i>têpizedi</i>
toka	<i>toqe</i>	topuk (ayak)	<i>paşna; basnek₂</i>
- hayvan tokası	<i>toq</i>	topuk (koyun, at, eşek vb. tırnağı)	<i>sım</i>
tokaç	<i>koni</i>	topuz	<i>gurc</i>
tokalaşmak	<i>dest pê dayış</i>	torba	<i>pêlek</i>
tokalı	<i>toqeyin</i>	torbalı	<i>pêlekın</i>
tokat	<i>lapaç; sila; şelpax; şepal</i>	tornavida	<i>tırnavide</i>
tokat sesi	<i>cingi; çiringi; çirpi; ziringi</i>	torpil	<i>torpil</i>
tokluboğan (bot.)	<i>gorcalek₂; şivik₂</i>	torpil yapan	<i>torpilker</i>
tokluk	<i>mırdey</i>	torpilli	<i>torpilin</i>
tokmak	<i>kûwıtık; toqmaq</i>	tortu	<i>bore₂</i>
tokmak (yiyecek dövmede)	<i>mirkut</i>	torun	<i>torin</i>
tombiş	<i>pındo</i>	toslama	<i>teqıç; tequş</i>
tomruk	<i>boxım</i>	tosun	<i>kele₂; vıstra</i>
tomrucuk	<i>ping; pisko; fışkok</i>	toz	<i>toz</i>
tomrucuklanmak	<i>pisko dayış; pışkovyayış</i>	toz duman	<i>tozılduman; vızılduman</i>
tongaya düşmek	<i>xam dekewtış</i>	toz şeker	<i>welşeker</i>
tongaya düşüren	<i>xamdefinayox</i>	tozlu	<i>tozin</i>
top	<i>gud₂; top₁</i>	tozutan	<i>tozker</i>
top biber	<i>isoto kurnêlin</i>	tozutma (büyük baş hayvanlar için)	<i>weleng₁</i>
top (spor)	<i>top₁</i>	tökezlenmek	<i>teker biyayış</i>
topaç	<i>delame</i>	törpü	<i>dorpi</i>
topak	<i>gud₂; tepik</i>	törpülemek	<i>dorpi ro dayış; teritış</i>
topaklayan	<i>gudiker</i>	törpülenmek	<i>teriyayış</i>
topaklı	<i>tepinkin</i>	törpüleyen	<i>teritox</i>
topal	<i>leng</i>	tövbe	<i>tewbe</i>
topallamak	<i>lengayış</i>	tövbe etmek	<i>tewbe kerdış</i>
toparлак	<i>têdikûwate/i; xum</i>	tövbe ettirmek	<i>tewbe ro dayış</i>
toparlamak	<i>pêser arêdayış; têra pıştış; vera pê ardış</i>	tövbekâr	<i>tewbekar</i>
toparlanmak	<i>pêser arêbiyayış; xo pêser arêdayış; vera pê amayış</i>	tövbeli	<i>tewbeyin</i>
toplama	<i>kopkerden</i>	trafik	<i>tırafik</i>
toplamak	<i>arêdayış; arêkerdış; gome kerdış; kom kerdış; kop kerdış</i>	traktör	<i>tıraqtör</i>
toplamak (meyve, sebze)	<i>çinayış</i>	transfer	<i>neqıl</i>
toplanan	<i>kopkerde/i</i>	tren	<i>tırên</i>
toplınmak	<i>arêbiyayış; gome biyayış; kom biyayış; kop biyayış</i>	Tuba	<i>Tûba</i>
toplınmak (kendine)	<i>kund biyayış</i>	tufan	<i>tofın</i>
toplınmak (meyve, sebze)	<i>çinayış</i>	tuh!	<i>pı</i>
toplantı	<i>qompıne</i>	tuhaf	<i>awayın; 'ecêb; 'eyret</i>
toplantmak	<i>arêdayen dayış</i>	- çok tuhaf	<i>'ecêba gırın</i>
toplayan	<i>arêdayox; arêkerdox</i>	tuhafı	<i>'eyretın</i>
toplucan	<i>'hûcık</i>	tuluk, tulum	<i>meşık</i>
topluluk	<i>kop</i>	- küçük tulum	<i>kedık; rêwere</i>
topluluk (canlılar için)	<i>sêlig; kom₂</i>	tulumba	<i>tırımpa</i>
topluluk (büyük, insan için)	<i>ırb</i>	Tunceli ili	<i>Dêrsım</i>
toplum	<i>cemat</i>	Tuncelili	<i>Dêrsımij</i>
toplumsal	<i>cematki</i>	tunç	<i>sıfır; tûnc</i>
toplumun dışında kalmak	<i>fırke kewtış</i>	tunçlu	<i>tûncın</i>
toprak	<i>'her</i>	turist	<i>tûrist</i>
oprak (uğur sayılan)	<i>tebarık</i>	turistik	<i>tûristey</i>
toprak işleme çeşidi	<i>pılolıgı</i>	turna	<i>quleng</i>
toprak kabuğu	<i>kerme</i>	turnuva	<i>tûrnova</i>
topraklı	<i>'herin</i>	turp	<i>tılp</i>
		tursil	<i>tûrsil</i>
		turşu	<i>turşû</i>
		turuncu rengi	<i>kit₂; mışmışı</i>
		tuşlamak	<i>miyane 'erd ardış</i>

tutak (aletlerin) <i>destik</i>	tüccarlık <i>bezirganey; ticarey</i>
tutam <i>pırtık</i>	tüfek <i>tıfing</i>
tutamcık <i>pırtıkê</i>	tüfek mekanizması <i>sırmey tıfing</i>
tutan <i>tepişttox</i>	tükenme <i>qediyayen</i>
tutkal <i>zanq</i>	tükenmek <i>qediyayış; vêrdış</i>
tutkal (beyaz renkli) <i>gule₂</i>	tükenmek (yorgunluktan) <i>behciyayış</i>
tutkallı <i>zanqın</i>	tükenmiş <i>qediyaye/i</i>
tutku <i>'sewda</i>	tüketen; tüketici <i>qedinayox</i>
tutkun <i>tepişte/i</i>	tüketilmek <i>qedineyayış</i>
tutmak <i>tepiştış</i>	tüketim <i>qediyayen</i>
tutmak (birbirini) <i>pê tepeştış</i>	tüketmek <i>qedinayış</i>
tutmak (kurşuna, taş) <i>po pistış</i>	tüketmek (yorgunluktan) <i>behcinayış</i>
tutmak (sebze ve meyve için) <i>cı perrayış</i>	tükürme <i>tıf</i>
tutsak <i>tepeşyayox</i>	tükürmek <i>alû çekerdış; tıf kerdış; tû kerdış</i>
tutuk <i>fekmelez</i>	tükürük <i>alû; tıfı</i>
tutuklanmak, tutulmak <i>tepeşyayış</i>	tükürüklü <i>alûyın</i>
tutulmak (kurşuna, taş) <i>po pêşiyayış</i>	tülbent <i>dolbend</i>
tutum <i>qudim</i>	tülbentli <i>dolbendın</i>
tutumlu <i>tepişte/i</i>	tüm <i>bitım</i>
tutunmak <i>cı perrayış; tepeştış</i>	tümü <i>temamê cı</i>
tutunmak (bir şeye) <i>xo pa tepeştış</i>	tümör <i>kul</i>
tutunmak (birbirine) <i>pê erziyayış; pê perrayış;</i>	tümüyle <i>pêriko</i>
<i>pê tepeştış</i>	tünel <i>tınêl</i>
tutuşmak <i>pê tepeştış</i>	tüneme <i>pûn</i>
tutuşmak (ateş) <i>cı kewtış; webiyayış₁</i>	tüp <i>tıp</i>
tutuşturmak (ateşi) <i>wekerdış</i>	tür <i>babet</i>
tutuşturmak (birbiriyile) <i>pêya vındarnayış</i>	türbe <i>tırb</i>
tuvalet <i>awdaxane; kunıf</i>	türetmek <i>tahsil kerdış</i>
tuz <i>sol</i>	türkolog <i>tirkolog</i>
tuz yeri <i>solca</i>	türkü <i>deyr</i>
tuzğa düşmek <i>dam dekewtış; dam ro gunayış</i>	türkücü <i>deyrbaz</i>
tuzğa düşürmek <i>dam ro dayış</i>	türküçülük <i>deyrbazey</i>
tuzğa düşürülmek <i>dam ro deyayış</i>	türlü yemeği <i>tırş₁</i>
tuzak <i>dam</i>	tütün <i>tıtûn</i>
tuzakçı <i>dambaz</i>	tüy <i>pûrti</i>
tuzlu <i>solın</i>	tüylü <i>pûrtın</i>
tuzlu su <i>solawi</i>	tüymek <i>remayış</i>
tuzluk <i>soldan</i>	tüysüz <i>bêpûrti</i>
tuzsuz <i>bêsol</i>	tüyünü yolmak (kümes hayvanlarının)
tuzu eksik <i>visol; visolın</i>	<i>pot kerdış</i>
tüccar <i>bezirgan; ticar</i>	tüzük <i>esasname</i>

U - u

ucu kırık <i>serşikte/i</i>	uç (kazma ve iğne için) <i>kuni</i>
ucu sivriilmiş odun <i>pıjık</i>	uçak <i>'teyare</i>
ucunu çekmek <i>serê cı antış</i>	uçan <i>perrinde; perrayox</i>
ucuz <i>ercan; hercan</i>	uçkur (şalvarda lastik kanalı) <i>pısa</i>
ucuzlatan <i>ercanker</i>	uçkur ipi <i>şılamûndi; şılwalındi</i>
ucuzluk <i>ercaney</i>	uçmak <i>perrayış</i>
uç <i>ser₁; niçık; titûlık; sermûçıq,</i>	uçmuş <i>perraye/i</i>
<i>gilmûçık</i>	uçsuz <i>bêser</i>

uçturma	<i>parrnayan</i>	unutkanlık	<i>virakerey</i>
uçucu	<i>perrinde; perrayox</i>	ur	<i>kul</i>
uçuk	<i>adire</i>	ur çıkarmak	<i>kul po amayış; kul vetiş</i>
uçuran	<i>parrnayox</i>	urrgan	<i>resen</i>
uçurmak	<i>parrnayış</i>	urrgan (ince)	<i>gêwen</i>
uçurulmak	<i>parrneyayış</i>	urlu	<i>kulin</i>
uçurum	<i>deye₂</i>	usanç	<i>bêzar₂</i>
uçuş	<i>parrnayan</i>	uslanmak (birinden)	<i>dest dı zıwan vetiş</i>
uçuş sesi	<i>pırr₁</i>	uslanmaz	<i>bê'ar</i>
ufacık	<i>pıranekê; pırûçık</i>	uslanmazlık	<i>bê'arey</i>
ufak	<i>werdı</i>	uslu	<i>baqıl; fiqare/i</i>
- çok ufak	<i>maşûge; qirtık</i>	usluca	<i>baqıla; fiqarek</i>
ufak tefek	<i>werdı-merdı</i>	usluluk	<i>baqıley</i>
ufak ufak doğramak (avuç içinde)	<i>pırosnayış</i>	usta	<i>cambaz; wısta</i>
ufak ufak doğranmak	<i>pırosıyayış</i>	ustabaşı	<i>serwısta</i>
ufalamak	<i>teproşnayış</i>	ustaca	<i>wıstaki; wıstayına</i>
ufaltılmış olan	<i>pırosnaye/i</i>	ustaca lafı değıştirmek	<i>çivi dayış</i>
ugursuz	<i>mêrat</i>	ustalık	<i>wıstayın</i>
uğrama	<i>serrepirodayer</i>	ustura	<i>ûstıra</i>
uğramak	<i>koyayış; serê pıro dayış; serre pıro dayış</i>	usul	<i>osıll</i>
uğraş	<i>oxınme; têyogeyrayen</i>	usulca	<i>osılla</i>
uğraşan	<i>bendewar</i>	usulcacık	<i>osıllêna</i>
uğraşmak	<i>behciyayış; ta geyrayış; pıro gırweyayış; oxınme biyayış; têyo geyrayış</i>	utanç	<i>şerm</i>
uğraştırmak	<i>behcinayış; pıro gırweynayış</i>	utandırın	<i>şermaynayox</i>
uğratmak	<i>koynayış</i>	utandırmak	<i>'ar kerdiş; şermaynayış</i>
uğrayan	<i>serrepirodayer</i>	utangaç	<i>şermok</i>
uğur	<i>oxır</i>	utanma	<i>'ar; 'edeb; şermı</i>
uğur böceği	<i>haciyek; xalxalok</i>	utanma yeri	<i>'ewret</i>
uğursuz	<i>bêqudim; bêyewm</i>	utanmak	<i>şermiyayış</i>
ukala	<i>herê bancana</i>	utanmaz	<i>bê'edeb; bêşerm</i>
ukde kalmak	<i>at mendış</i>	utanmazlık	<i>bê'edebey</i>
ulan!	<i>herê; hero; la₃</i>	uyandıran, uyandırıcı	<i>ayakerdox</i>
ulu	<i>pıl₁</i>	uyandırmak	<i>aya kerdiş; 'hesnayış; xo 'hesnayış</i>
uluma	<i>zûrrayen</i>	uyanık	<i>aya; hayıg₂; şût; xo'hesyaye/i</i>
ulumak	<i>zûrrayış</i>	uyanıklık	<i>hayıgey</i>
ulumak (tilki için)	<i>wanqayış</i>	uyanmak	<i>aya biyayış; 'hesyayış; xo 'hesyayış</i>
ulus	<i>milet; şar</i>	uyanmış olan	<i>'hesyaye/i</i>
uluslaşmak	<i>şar biyayış</i>	uyaran	<i>pey'hesnayox</i>
umarım	<i>boka</i>	uyarı sözü	<i>bıv</i>
ummak	<i>posayış</i>	uyarılmak	<i>pey 'hesyayış</i>
umudu kesilen	<i>teslakewtox</i>	uyarmak	<i>pey 'hesnayış</i>
umur	<i>qaxu</i>	uydu	<i>peyk</i>
umursamaz	<i>bêqaxu; goşgıran</i>	uydurma (yalan, asılsız, düzme)	<i>qılompane</i>
umursamazlık	<i>bêqaxuyey; goşgıraney</i>	uydurmak	<i>omış kerdiş</i>
umursayan	<i>qaxugêr</i>	uydurmak (bir şeye)	<i>pıro ardiş</i>
umut	<i>omıdey; tesla</i>	uydurmak (birbirine)	<i>pêro ardiş; omışê pê kerdiş</i>
umut eden	<i>omidker</i>	uygulamak	<i>ca ardiş</i>
umut etmek	<i>omid kerdiş; posayış</i>	uygun	<i>kip; qerardı</i>
umutla beklemek	<i>pawe mendış</i>	uygun anı gelmek	<i>cı amayış</i>
umutlandırmak	<i>omid cı dayış</i>	uygun anı kollamak	<i>cı ardiş</i>
umutlu	<i>omidin</i>	uygun düşmek	<i>cı amayış; kip biyayış</i>
un	<i>ardi</i>	uyku	<i>hewn</i>
unutkan	<i>viraker; virok</i>	uyku sersemi	<i>dengê hewni</i>

uyku sersemi olmak	<i>xılmaşyayış</i>	uzak	<i>dûri</i>
uyku sersemliği	<i>xılmaş</i>	uzaklaşan	<i>dûrikerwtox</i>
uykusuz	<i>bêhewn</i>	uzaklaştırılan	<i>dûrifinayox</i>
uykusuzluk	<i>bêhewney</i>	uzaklı	<i>dûrin</i>
uyluk	<i>paliste</i>	uzaklık	<i>dûrey</i>
uymak	<i>cı amayış; pıro amayış; biyayış</i>	uzaktan uzağa	<i>dûramdûr; dûri ra dûri</i>
uymak (birbirine)	<i>pêro amayış</i>	uzaktan yanıp sönmek	<i>çırûsış</i>
uysal	<i>nerm</i>	uzamak (insanlarda)	<i>lem antiş</i>
uyuklama	<i>vınık</i>	uzanmak	<i>ratneyayış</i>
uyuklamak	<i>devênayış; vineyayış; vınık amayış; vınık cı niştış; xıngıryayış</i>	uzatan	<i>dergkerdox</i>
uyumak	<i>hewna şiyayış</i>	uzatmak (ip, kablo vb.)	<i>ratnayış</i>
uyurgezer	<i>xoverdişiyayox</i>	uzatmak (kısa bir şeyi)	<i>derg kerdış</i>
uyurgezer olmak	<i>xo ver di şiyayış</i>	uzlaşma	<i>omış</i>
uyuşma	<i>idare; omış</i>	uzlaşmak	<i>idare kerdış</i>
uyuşmak	<i>çengezyayış; hingilêsyayış; pûç biyayış; teviyayış</i>	uzlaştırıcı	<i>omışker</i>
uyuşmak (birbiriyile)	<i>omışê pê biyayış</i>	uzlaştırmak (birbiriyile)	<i>omışê pê kerdış</i>
uyuşturan (his edemez duruma getiren)	<i>pûçker₂</i>	uzun	<i>derg</i>
uyuşturmak	<i>hingilêsnayış; pûç kerdış; teviynayış</i>	uzun ayaklı, uzuna bacaklı	<i>lingderg</i>
uyuşuk	<i>hingilêsiyaye/i; pûç₂</i>	uzun boylu	<i>beşnderg</i>
uyuşuk kişi	<i>xımbıl</i>	uzun burunlu	<i>zıncderg</i>
uyuşukluk	<i>pûçey₂</i>	uzun dudaklı	<i>lewderg</i>
uyutan	<i>hewnakerdox</i>	uzun kulaklı	<i>goşderg</i>
uyutmak	<i>hewna kerdış</i>	uzun kuyruklu	<i>poçderg</i>
uyutucu	<i>rafınayox</i>	uzun ömürlü	<i>'emırderg</i>
uyuz	<i>gerr</i>	uzun saçlı	<i>porrderg</i>
uyuzlu	<i>gerrin</i>	uzunca	<i>dergin</i>
		uzunluğuna	<i>derganey</i>
		uzunluk	<i>dergey</i>

Ü - ü

üç	<i>hirê</i>	ümmetçilik	<i>ometdarey</i>
üç ayak	<i>çatma; sêpê</i>	üniforma	<i>üniforma</i>
üç ayaklı odun	<i>çaling; çılanqo</i>	üniversite	<i>üniversite</i>
üç sene önceki	<i>pıtık pêrarên</i>	ünlem	<i>tedarik; vergêr</i>
üç sene sonra	<i>seterrna</i>	ünlem (dilb.)	<i>nida</i>
üç tarafı çevrili yer	<i>mistaxe</i>	ünlem işareti (!)	<i>nışanekê niday</i>
üçgen	<i>hirêkişt</i>	ünlü	<i>namdar</i>
üçlü	<i>hirêyin</i>	ünlü savaştı gülesi	<i>şêrgule</i>
üçtaş oyunu	<i>hirê'siyek</i>	ünlülük	<i>namdarey</i>
üçte biri	<i>hirê ra jew</i>	ürkme	<i>tillo</i>
üçüz	<i>hirêlet</i>	ürkmek	<i>erziyayış; tillo biyayış; veciqayış</i>
üçyüzlük	<i>hirêseyin</i>	ürkütme	<i>tillo kerdış; veciqınayış</i>
üfleme, üfürme	<i>pif</i>	ürpermek	<i>qutıfyayış</i>
üfürükçü	<i>pıfker</i>	ürpermiş olan	<i>qutıfyaye/i</i>
üleş	<i>bêj</i>	ürpertmek	<i>qutıfnayış</i>
ülke	<i>welat</i>	ürüm dutu	<i>hermitey; remtû</i>
ülmatom	<i>ültimatom</i>	ürüm dutu ağacı	<i>hermito; remtûwêr</i>
ümit	<i>omid</i>	ürün	<i>mexel</i>
ümmet	<i>omet</i>	ürünlü	<i>mexelin</i>
ümmetçi	<i>ometdar</i>	üst	<i>ser₂</i>

üst baş yıkama işi	<i>seršo</i>
üst kısım (arazi için)	<i>serni</i>
üst üste	<i>pêsero</i>
üsteki	<i>serên</i>
üstelik	<i>ew fîna; him zi</i>
üstesinden gelmek	<i>qed biyayış</i>
üstlendirmek	<i>riyo kerdış</i>
üstlenen	<i>xosergêr</i>
üstlenmek	<i>xo riyo kerdış; xo ser girotiş</i>
üstsüz	<i>bêser</i>
üstten kopmak	<i>qirmûçikıyayış</i>
üstü örtülmek	<i>pıra deyayış</i>
üstün	<i>serane</i>
üstünde	<i>sero</i>
üstünde bırakmak	<i>pa verdayış</i>
üstüne	<i>sero</i>
üstüne atmak	<i>ser eştiş; ra ser kerdış; sera kerdış</i>
üstüne basılmış	<i>paykerdeji</i>
üstüne dayanmak	<i>ser dariyayış</i>
üstüne dökmek	<i>xo ro kerdış</i>
üstüne saldırtmak	<i>cı arêdayış</i>
üstüne sürmek	<i>ro cı qelibiyayış</i>
üstüne yağmak	<i>piro varayış</i>
üstünlük	<i>seraney</i>
üstünü örtmek	<i>pıra dayış</i>
üstüste çekilmek (kumaş)	<i>pêser ancıyayış</i>
üstüste çekmek	<i>pêser antış</i>
üstüste eklemek	<i>pêser kerdış</i>
üstüste giymek	<i>pêser antış</i>
üstüste sıralanma	<i>halkûçık</i>
üstüste yığmak	<i>pêsero dayış</i>
üstüste yıkılmak	<i>pêsero gunayış</i>
üşümek	<i>qefilyayış</i>
üşütmek	<i>qefılınayış; serd girotiş; serd xo dayış</i>
üşütülen	<i>qefılınayeji</i>
ütülmek	<i>radayayış; radayış</i>
üvey anne	<i>dêmarri</i>

üveyik	<i>koter</i>
üveyime	<i>quri</i>
üveymek	<i>qurayış</i>
üvez ağacı	<i>xirokêr</i>
üvez (bot.)	<i>xiroki</i>
üye	<i>aza</i>
üzengi	<i>zengu</i>
üzlemek	<i>cı ra weynayış</i>
üzlerinde (gözcü amacıyla)	<i>sero</i>
üzlerine ağırlık çökmek	<i>gıraney cı niştiş</i>
üzlerine atmak	<i>ser kerdış</i>
üzlerine çekmek	<i>pıra antış</i>
üzlerine çullanmak	<i>cı arêbiyayış; sero çok biyayış</i>
üzlerine daldırmak	<i>ser qıloznayış</i>
üzlerine dalmak	<i>ser qıloziyayış</i>
üzlerine geçirmek	<i>cı antış; sera kerdış</i>
üzlerine sorumluluk almak	<i>bar xo ser girotiş</i>
üzlerine süren	<i>serramıtıx</i>
üzlerine titremek	<i>piro lerzayış</i>
üzlerine yıkmak	<i>ser darıtış</i>
üzlerine yükümlülük almak	<i>bar xo ser girotiş</i>
üzlerini soymak	<i>cı ra vetiş</i>
üzgün	<i>pirûzın</i>
üzülmek	<i>mıxul werdiş; pey ka'hriyayış; pirûz kerdış</i>
üzülmek (birine)	<i>ka'hrê xo ardış</i>
üzüm	<i>engûr</i>
üzüm ağacı	<i>mewı</i>
üzüm ezme teknesi	<i>kurna kergi</i>
üzüm posası	<i>şiv</i>
üzüm suyu	<i>şire</i>
üzüm tanesi	<i>gılı</i>
üzümü sıkmak	<i>fijêjnayış</i>
üzüm çöpü	<i>çone</i>
üzüntü	<i>ka'hr; pirûz</i>
üzüntü duymak	<i>pize veşayış</i>
üzüntü	<i>mıxul</i>
üzüntülü	<i>pirûzın</i>

V - v

vaaz	<i>wa'hzi</i>
vade	<i>wa'hde</i>
vadeli	<i>wa'hdeyin</i>
vadesiz	<i>bêwa'hdeji</i>
vadetmek	<i>wa'hd kerdış</i>
vadi	<i>zıxr</i>
- küçük vadi	<i>guheri</i>
vagon	<i>wagon</i>
vah bana!	<i>waylımın</i>
vah vah!	<i>ûy; wey gidi</i>

vahiy	<i>wahi</i>
vahşi	<i>kovi</i>
vaiz (dini)	<i>va'hzi</i>
vakıf	<i>weqf</i>
vakit	<i>çax; mede</i>
vakitsiz doğan hayvanlar	<i>pinçık₁</i>
vali	<i>wali</i>
valilik	<i>waliyey</i>
valiz	<i>bawıl</i>
vallahi!	<i>wellay; will bil; willi</i>

vallahi bilahi!	<i>will bil til</i>	verim	<i>mexel</i>
vantilator	<i>fırfırık; perwane</i>	verimli	<i>mexelin</i>
vantilatorlu	<i>perwaneyin</i>	verimsiz (toprak ya hayvan)	<i>baqûre</i>
vapur	<i>wapûr</i>	verimsiz tarla	<i>bûk</i>
vapurcu	<i>wapûrdar</i>	vermek	<i>dayış</i>
var etme	<i>xelq</i>	vesika	<i>wesiqa</i>
var gücünü kullanmak	<i>cırıkı xo vetış</i>	vesikalı	<i>wesiqayın</i>
var olan güç	<i>cırık</i>	vesile	<i>sebeb; semede</i>
var olmak	<i>est/est biyayış</i>	veşimleme	<i>deqi</i>
vardiye	<i>'hel</i>	veteriner	<i>beytar</i>
varını yoğunu kaybetmek	<i>keye wedardış</i>	veterinerlik	<i>beytarey</i>
varidat	<i>qezenc</i>	veya	<i>yazi</i>
varil	<i>den</i>	vezir	<i>wezir</i>
varis	<i>waresefi</i>	vezirlik	<i>wezirey</i>
varlık	<i>biyen</i>	vezne	<i>wezna; xızna</i>
varlık izi	<i>eseme</i>	vezneci	<i>xıznedar</i>
varyant	<i>waryant</i>	veznecilik	<i>xıznedarey</i>
varyemez	<i>gem₃</i>	vıcık	<i>bılq₂</i>
vasıta	<i>wesayıt</i>	vıcık vıcık olmak	<i>bılqıyayış</i>
vasiyet	<i>wesyet</i>	vıcıklamak	<i>bılqınayış</i>
vasiyetname	<i>wesyetname</i>	vınlı	<i>ving-ving</i>
vatan	<i>welat</i>	vınlama sesi	<i>ving</i>
vatanperver	<i>welatsinayox</i>	vınlamak	<i>vingayış</i>
vatansız	<i>bêwelat</i>	vırıldamak	<i>vır-vır kerdış</i>
vatansızlık	<i>bêwelayey</i>	vızıldama	<i>vızayen</i>
vay başıma gelen!	<i>haylmin</i>	vızıldama sesi	<i>vız</i>
vay be!	<i>pah; weylo; wıdey; babo; caro</i>	vızıldamak	<i>vızayış</i>
vay canına	<i>erik</i>	vicdan	<i>bext; wızdıyan</i>
vay haline	<i>gunakê to</i>	vicdanlı	<i>wızdıyanın</i>
vazgeçirmek	<i>fekvıradayen dayış</i>	vicdanni atmak	<i>bextê xo eştış</i>
vazgeçmek	<i>fek vıradayış; cı ra vêrdış</i>	vicdansızlık	<i>bêwızdıyaney</i>
vazife	<i>wezife</i>	vicdansız	<i>bêwızdıyan</i>
vaziyet	<i>wezyet</i>	vidalı	<i>bırxuyın</i>
ve	<i>bi₂; ew; û₁</i>	vilayet	<i>sûk</i>
veba	<i>qotik</i>	villa	<i>wila</i>
vedalaşma	<i>xatırwaştên</i>	vinç	<i>vinç</i>
vedalaşmak	<i>xatır waştış</i>	viraj	<i>çivranık</i>
vefasız	<i>bêbext</i>	virajlı	<i>çivranın</i>
vefasızca, kaleşçe	<i>bêbexteya</i>	viran	<i>wiran</i>
vefasızlık	<i>bêbextey</i>	virane	<i>wirane; xıraba</i>
vefat	<i>wefat</i>	virgül (;)	<i>pıhanık</i>
vefat etmek	<i>dınyay xo vırnayış; wefat kerdış</i>	viski	<i>wiski</i>
vekalet	<i>wekalet</i>	vişne	<i>wişne</i>
vekaletlik	<i>wekaletey</i>	vitamin	<i>witamin</i>
vekaletname	<i>wekaletname</i>	vitaminli	<i>witaminin</i>
vekil	<i>wekil</i>	vites	<i>fites</i>
vekillik	<i>wekiley</i>	vitesli	<i>fitesin</i>
verem	<i>werem</i>	vitir (dini)	<i>witir</i>
veremli	<i>weremin</i>	vitrin	<i>camekan</i>
veren	<i>dayox</i>	vitrinli	<i>camekanın</i>
veresiye	<i>deyna</i>	viyak	<i>wirr</i>
vergi (hayvan için)	<i>qemçûr</i>	viyaklama	<i>wirri</i>
vergi (gümrük)	<i>bac</i>	viyaklamak	<i>wirrayış</i>
vergi (tarla için)	<i>saylan</i>	vize	<i>wize</i>
verici	<i>dayox</i>	volkan	<i>volqan</i>
verilmek	<i>deyayış</i>	volt	<i>volt</i>

votka *votqa*
vurdumduymaz *goşhera*
vurgun *pirodayeren*
vurgun vurmak *piro dayiş; fekê piro dayiş*
vurma sesi *gumpi; gurpi*
vurmak *piro dayiş; kûwatış*
vuruş *derbe*

vuruş sesi *şerpa*
vuruşmak *pêro dayiş*
vücuda dağılmak/yayılmak *gana geyrayiş*
vücuda dövme yapma *deqi*
vücut *qelefat*

Y - y

ya da *yazi*
ya Rabbi şükür! *sukır ya Rebbi*
yaba *mılêbi*
yaban *çol; gemi₁*
yaban arısı *perwendî; xeyrxeberek*
yaban armudu *sıqoq; xozık₁*
yaban armudu ağacı *xozıkêr*
yaban armut ağacı *sıqoqêr*
yaban eriği *sêzi*
yaban erik ağacı *sêzêr*
yaban havucu *filoq*
yabancı *xerib; şar*
yabancı otlar *kalan*
yabancılık *şarey; xeribey*
yabancıların olan (hayvanlar için) *salok*
yabani *geme₁; gemij; hoday*
yabani koyun, keçi *pezkovi*
yabani sığır *gakovi*
yabanileşen *gemkewtox*
yağ *rûwen*
yağcı *ziwanpıhan*
yağdıran *varnayox*
yağdırmak *varnayış*
yağış *varte*
yağışlı *şili*
yağız *yaxız*
yağlı *qelaw; qelawın; rûwenın*
yağlı (insan, hayvan) *vezdın*
yağma *talán; yaxme₁*
yağmacı *yaxmeker*
yağmak *varayış*
yağmak (yağmur, ince ince) *pişk dayiş*
yağmalayan *yaxmeker*
yağmur *varan; yaxer*
- karla karışık yağmur *vevrwılê*
yağmurlu *varanın; yaxerin*
yağmurluk *meseme*
yağmurun derine işlemesi *telbis kewtiş*
yağsız (yemek için) *riji*
yağsız yemek *incilû; yawan*
yahu! *yaw*
yahut *yaxût; yazi*

yaka *gıryane*
yakacak eşyası *ardi*
yakalamak *tepiştış*
yakalanmak *dest kewtiş; tepêşyayış*
yakalatmak *dest dayiş; tepiştên dayiş*
yakarış *verogeyrayen*
yakarmak *vero çarnayış; vero geyrayış*
yakın *nezdi*
yakındırmak *lebaynayış*
yakındoğu *rojakewtena nezdi*
yakınlaşan *nezdiamayox*
yakınlaşmak *werey şiyayış*
yakınlaştıran *nezdardox*
yakınlık *nezdıyey*
yakınma *lebayen*
yakınmak *lebayayış*
yakışıklı *çeleng*
yakışma *omiş*
yakıştıran *omişker*
yakıt *ardi*
yaklaşan *nezdiamayox*
yaklaşık *nezdıyê; vêşi kemi*
yaklaşık (sayısı) *da*
yaklaşmak *nezdı amayış; vera pê amayış*
yaklaştıran *nezdardox*
yaklaştırmak *nezdı ardiş; vera pê ardiş*
yakmak *cı finayış; veşnayış*
yalak *kotêl; kurn*
yalamak *listiş*
yalan *zûr*
yalancı *zûrker*
yalancı (bitkiler için) *zûray*
yalancılık *zûrkerey*
yalanmak *lêsiyayış*
yalayan *lêstox*
yalın *sade*
yalın ayak *werway*
yalnız *tenya*
yalnız başına *xoseri; sellt₂*
yalnız kalan *ciyamende/i; tenyamende/i*
yalnız kalmak *tenya mendiş*
yalnızlaştırılan *tenyaverdaye/i*

yalnızlık	<i>tenyayey</i>	yanmak (ışık için)	<i>cı kewtış</i>
yalpalamak	<i>raşanayış</i>	yanmaya başlamak	<i>webiyayış₁</i>
yalpalanmak	<i>dardar kerdış; raşayneyayış</i>	yanmış odun kömürü	<i>zaxıl</i>
yalpalayan	<i>raşanayox</i>	yansıtmak	<i>çıkneyış</i>
yalvarıp teslim olmak	<i>pıro gunayış</i>	yansız	<i>derkenar</i>
yalvarmak	<i>cı ro gunayış; reca kerdış; vero geyrayış</i>	yanyana	<i>pêkışta</i>
yalvartmak (birine)	<i>vero çarnayış</i>	yanyana sıkıştırmak	<i>pê nesibnayış</i>
yama	<i>pine</i>	yapayalnız	<i>tıp û tenya</i>
yamaç	<i>doşî; kaş; paştî</i>	yapabilmek	<i>şayış</i>
yamaçlı	<i>kaşın</i>	yapan	<i>kerdox; vıraşttox</i>
yamaçlı yer	<i>kaşe</i>	yapıcı	<i>vıraşttox</i>
yamalı	<i>pineyin</i>	yapılanlar	<i>kerdeni</i>
yaman	<i>bitırım; elfetûn; ifrût</i>	yapılı	<i>vıraşte/i</i>
yamyam	<i>merdımwere</i>	yapılı kişi	<i>têdirzû</i>
yamyamlık	<i>merdımwerey</i>	yapılış yöntemini bulmak (bir şeyin)	<i>raya cı vinayış</i>
yan	<i>het₂; hetek; kışt</i>	yapılma	<i>kerden</i>
yan çizmek	<i>'hil tadayış</i>	yapılmak	<i>virazyayış</i>
yan etki	<i>tesirê kışt</i>	yapıntı	<i>kerden</i>
yana çekmek	<i>kışt ser dayış</i>	yapışık	<i>diskinaye/i; diskıyaye/i; pabeste/i</i>
yanak	<i>gum₁</i>	yapışık (parmak için)	<i>demamok</i>
yanışmak	<i>hetek amayış; nesıbyayış; vera pê amayış</i>	yapışkan sıvılı	<i>şivıkin</i>
yanışmış olan	<i>nesıbiyaye/i</i>	yapışmak	<i>diskıyayış</i>
yanıştırmak	<i>nesıbnayış</i>	yapıştırmak	<i>diskınayış</i>
yandaş	<i>hetdar; hetgêr; tay₂</i>	yapma	<i>kerden</i>
yandaş olmak	<i>tay gırotış, hetdar biyayış</i>	yapmacık	<i>zûray</i>
yandaşlık	<i>hetdarey</i>	yapmak	<i>kerdış₁; vıraştış</i>
yangın	<i>sewate</i>	yaprak	<i>perr₁</i>
yanıbaşında	<i>cı kıştta</i>	yapraklı	<i>perrin</i>
yanık	<i>veşate/i; veşaye/i</i>	yapraklı dal	<i>velgın</i>
yanık kokusu (yün ve kıl için)	<i>xazılboy</i>	yapraklı dal kesme zamanı	<i>velgi</i>
yanıklı	<i>yaxûnı</i>	yar	<i>kemer₁</i>
yanılan	<i>xamdekewtox; xapeynok</i>	yara	<i>dırbet</i>
yanılığa düşmek	<i>ser dı kewtış; ser dı şıyayış</i>	yara bandı	<i>bant</i>
yanılmak	<i>xam dekewtış; xapeyayış</i>	yara kabuğu	<i>kerme</i>
yanılтан	<i>serdiberdox; xamdefinayox; xapok</i>	yarak	<i>kır</i>
yanıltıcı	<i>serdiberdox</i>	yaralı	<i>dırbetin</i>
yanıltmacı	<i>serdiberdox</i>	yaramak	<i>biyayış</i>
yanılmak	<i>ser dı berdış; xapeynayış</i>	yaramak (bir şeye)	<i>çiyê rê biyayış</i>
yanılmak : tongaya düşürmek	<i>xam definayış</i>	yaramaz	<i>kûrr₂; nelemat; nêbiyaye/i</i>
yanına sokmak	<i>bende finayış</i>	- çok yaramaz	<i>har</i>
yanında (onun)	<i>cı hetek</i>	yaramaz kişi	<i>nerihat; şerûd</i>
yanıt	<i>cûab</i>	yaramazlık	<i>kelbestûn; harey; 'hılorme; kûrrey; nelematey; nerihatey; şerûdey; kelebût</i>
yanıtlayan	<i>cûabkar</i>	yaramazlık etmek	<i>kelbiyayış; kebestûn kerdış</i>
yani	<i>axiri; yanê</i>	yaramazlık yapan	<i>bêwaye</i>
yankeseci	<i>çapqûn</i>	yanının üstüne koymak (ilaç vb.)	<i>pıro nayış</i>
yankesecilik	<i>çapqûney</i>	yarar	<i>na'hf</i>
yankı	<i>canqî; vengpêdayen</i>	yararlı	<i>na'hfin</i>
yankı yapmak	<i>veng dayış</i>	yarasa	<i>şewşewık</i>
yankılanmak	<i>veng pê dayış</i>	yaratan	<i>vıraşttox</i>
yanlamasına	<i>vırandire</i>	yaratıcı	<i>xalıq</i>
yanlış	<i>çewt</i>	yaratık	<i>maxlûq</i>
yanlışlık	<i>çewtey</i>	yaratılmak	<i>virazyayış; xelq biyayış</i>
yanmak	<i>veşayış</i>		

yaratılmış	<i>xelqbiyaye/i</i>
yaratma	<i>xelq</i>
yaratmak	<i>viruştı; xelqınayış</i>
yardım	<i>desteg; qeyret</i>
yardım eden	<i>paşdar</i>
yardım etmek	<i>dest cı eştı; dest cı finayış; destê cı tepıştı; paşti dayış; qeyret kerdış</i>
yardım etmek (Allaha mahsus)	<i>tey girotiş</i>
yardım isteme	<i>qû</i>
yardım istemek (isyan edercesine)	<i>qû kerdış</i>
yardımcı	<i>paştgêr; qeyretker; xızımdar</i>
yardımcı (ev işlerinde)	<i>destırmay</i>
yardımcı olmak	<i>tey girotiş</i>
yardımlaşma	<i>paştıpêdayen; têdıgıroten</i>
yardımlaşmak	<i>dest pê dayış; têdı girotiş; paşti pê dayış</i>
yarı	<i>nime</i>
yarı kambur	<i>xuz₂</i>
yarı kuru	<i>atrêş</i>
yarı kurumak	<i>atrêşyayış</i>
yarı kurumuş olan	<i>atrêşyaye/i</i>
yarı kurumuş üzüm	<i>xırık</i>
yarı kurutmak	<i>atrêşınayış</i>
yarı olgunlaşmış (dut)	<i>xasıg</i>
yarı yanık	<i>mûsıki; vırsıki; xazıl</i>
yarı yanmış odun	<i>pıskonı</i>
yarı yarıya	<i>nımanım</i>
yarı yarıya kurumak	<i>tolazyayış</i>
yanıcı	<i>nımedarr</i>
yanıcılık	<i>nime</i>
yanık	<i>aqelşiyaye/i; qelaş; verıste/i; verısyaye/i</i>
yarık dudak	<i>ırx</i>
yarık dudaklı	<i>ırxın</i>
yarılmak	<i>aqelşiyayış; veraş eştı; verısyayış</i>
yarım	<i>nım; nımçeyın; nime</i>
yarım ada	<i>mıstaxe; mirtawe</i>
yarım adam	<i>nım merdım</i>
yarım kalmış	<i>nımçe</i>
yarım yamalak	<i>nımçeyê</i>
yarımlık	<i>nımçeyê</i>
yarın	<i>meşt</i>
yarından itibaren	<i>meştêri</i>
yarma	<i>veraş</i>
yarma buğday	<i>kerkoti</i>
yarma pilavı (yemek)	<i>kerkoti</i>
yarmak	<i>aqelşınayış; verısnayış</i>
yarpuz (yenir)	<i>pûne</i>
yas	<i>şın₂</i>
yasa	<i>qanûn</i>
yasa dışı	<i>qanûnravete/i</i>
yasak	<i>tomet</i>
yasaklayan	<i>tometker</i>
yasaklı	<i>tometkerde/i</i>
yasaklık	<i>tometey</i>

yasal, meşru	<i>qanûni</i>
yaşamak	<i>darıtış</i>
yaşamak (bir şeye)	<i>vero ronayış</i>
yaşlanmak	<i>dariyayış</i>
yaşlanmak (birbirine)	<i>xo pê şanayış</i>
yassı	<i>pıhan</i>
yassı gözlü	<i>çımsall</i>
yassı olan	<i>pıhanın</i>
yassı taş	<i>sall; sallsalık</i>
yastık	<i>basna</i>
yastıkcık	<i>basnek₁</i>
yaş	<i>hi</i>
yaş (odun için)	<i>terrın</i>
yaşam	<i>'heyat₁</i>
yaşam hali	<i>'hal û mede</i>
yaşında	<i>serre/i</i>
yaşıt	<i>tay₁; têçax</i>
yaşlı	<i>kokım; pır</i>
yaşlı adam	<i>kalkek</i>
yaşlı (daha)	<i>pilêri</i>
yaşlı erkek	<i>kal₁</i>
yaşlı kadın	<i>pıri</i>
yaşlı kadıncağız	<i>pirkek</i>
yaşlılık	<i>piley; pırey; kaley; kokımeş</i>
yatağa düşmek	<i>cılo kewtiş</i>
yatağa girmek	<i>ca kewtiş</i>
yatak	<i>ca</i>
yataklar	<i>ortı; şelt; wertı; mitêli</i>
yataktan çıkarmak	<i>ca ra vetiş</i>
yatalak olmak	<i>'erdo mendış</i>
yatık	<i>rakewte/i</i>
yatırma yeri (hayvanları)	<i>mêlca</i>
yatırmak	<i>rafınayış; rawşaynayış</i>
yatışma	<i>keskûn</i>
yatmak	<i>rakewtiş; rawşayış; rewıseyış</i>
yatmak (hayvanlar için)	<i>mêl bıyayış</i>
yatsı	<i>yası</i>
yavaş	<i>hêdi; warê; wırde</i>
yavaşça	<i>hêdiyêna; warêki</i>
yaver	<i>yawer</i>
yavru	<i>leyr</i>
yavru atmak (hayvanlar için)	<i>ber eştı</i>
yavrulmak	<i>leyrı vetiş</i>
yavrunun ölü doğması	<i>guwana sero mendış</i>
yavrusunu emzirmeyen hayvan	<i>neban</i>
yaya	<i>pay; peye₂; xopay</i>
yaya geçidi	<i>ray peyi</i>
yaya yapılan yolculuk	<i>sellt₂</i>
yaya yolu	<i>ray peyi</i>
yaygara	<i>canqi; teşqele; wit-wit</i>
yaygara arayan	<i>teşqelegeyrayox</i>
yaygara (yüksek sesle)	<i>carcar</i>
yaygaracı	<i>teşqelevetox; witwitok</i>
yaygaracılık	<i>witwitokey</i>
yaygaralı	<i>teşqeleyın</i>
yaygaralık	<i>carcarey</i>

yaygı	<i>sıq₂</i>	yemek vermek	<i>nan dayış</i>
yaygın	<i>vılabiyaye/i</i>	yemin	<i>sond</i>
yayık	<i>donir; eyaz; meşk</i>	yemin ettirmek	<i>sond ro dayış</i>
yayık yaymak	<i>nirdış</i>	yeminen	<i>sondêna</i>
yayılma	<i>têra₁</i>	yeminli	<i>sondın; sondkar</i>
yayılmak (bir yere)	<i>pa geyrayış</i>	yemlik	<i>arr</i>
yayılmak (örn. koyun)	<i>ragunayış₂</i>	yemlik otu	<i>poçikestor</i>
yayılmak (yoğurt için)	<i>niryayış</i>	yemyaş	<i>hıp û hi</i>
yayla	<i>ware</i>	yen	<i>bızme</i>
yaylım ateşine tutmak	<i>qersına ver şanayış</i>	yenge (amca karısı)	<i>niyaj(ık); 'eta</i>
yaymak	<i>vıla kerdış</i>	yenge (dayı karısı)	<i>xalceni</i>
yaymak (korku ve tehlike anında)	<i>têra kerdış₁</i>	yenge (kardeş karısı)	<i>biraceni</i>
yayvan kap	<i>latık₂</i>	yengeç	<i>kerkinc</i>
yaz	<i>amnan</i>	yeni	<i>newe₂</i>
yaz nezlesi (hayvanlarda)	<i>palan₂</i>	yeni (eşya için)	<i>newe₁</i>
yazan	<i>nûştux</i>	yeni yıl	<i>serra newi</i>
yazı	<i>nûş; nûşte</i>	yeniden	<i>newedera</i>
yazı tura	<i>hi zıwa</i>	yenilen	<i>weryaye/i</i>
yazıcılık	<i>nûştuxey</i>	yenilgi!	<i>qıx</i>
yazıhane	<i>nûşxane</i>	yenilgi	<i>rem</i>
yazık	<i>'heyf₁</i>	yenilgiye uğramak	<i>rem pıro gunayış</i>
yazık (canlılar için)	<i>gunak</i>	yenilgiye uğratmak	<i>rem pıro dayış</i>
yazık sana	<i>'heyfê to</i>	yenilgiyi kabul etmek	<i>qıx kerdış</i>
yazıklar olsun	<i>gunakê to; 'heyfê to</i>	yenilikçi	<i>newedar</i>
yazılı	<i>nûşnaye/i</i>	yenilikçilik	<i>newedarey</i>
yazılı buyruk	<i>emirname</i>	yenilmek (güreşte, kavgada)	<i>'ero gunayış; rem ro gunayış</i>
yazılmak	<i>nûşyayış</i>	yenilmek (oyunda, lafta vb.)	<i>qıx biyayış;</i>
yazılmış olan	<i>nûşnaye/i</i>	yenilmek (yemek için)	<i>weryayış</i>
yazım evi	<i>nûşxane</i>	yenmek (güreşte, kavgada)	<i>'ero dayış; rem ro dayış</i>
yazlık	<i>amnane</i>	yepyeni	<i>nıpnewe/i; xaşêlin</i>
yazlık ev	<i>kûmi; zome</i>	yer	<i>ca; herûn</i>
yazma	<i>çit</i>	yer (mekan)	<i>kan</i>
yazma işi	<i>nûştên</i>	yer altı sesi	<i>xumi</i>
yazmak	<i>nûştış</i>	yer altı solucanı (zool)	<i>çeyley bındê 'erdi; koşkeyli bındê 'erdi</i>
yazman	<i>katıb</i>	yer altı su kanalı	<i>sereb</i>
yedek	<i>vêşande</i>	yer boşluğu	<i>qula</i>
yedi	<i>'hewt</i>	yer çekimi	<i>antena 'erdi</i>
yedi canlı	<i>'hewtrı'h</i>	yer değişmek	<i>a'hewliyıyış; ca a'hewliyıyış;</i>
yedili	<i>'hewtin</i>		<i>ca vırrayış</i>
yedirmek	<i>werden dayış</i>	yer değiştirmek	<i>a'hewlnayış</i>
yeğen	<i>hêgan; wakeyna</i>	yer elması	<i>'saka bındê 'erdi</i>
yeğen (erkek kardeşin oğlu)	<i>bırraza</i>	yer ve gök	<i>'erd û azmin</i>
yeğen (kız kardeşin oğlu)	<i>wareza</i>	yer yer	<i>ca bı ca</i>
yele	<i>pûrtiya mıli; tûlıkê mıli; porrê mıli</i>	yeraltı	<i>binê 'erdi</i>
yeleç	<i>hewadar</i>	yerde/yere uzatmak (istirahat vb.)	<i>ramednayış</i>
yelek	<i>êleg</i>	yerde yuvarlanma	<i>manqley</i>
yem	<i>alef</i>	yerde boyunca	<i>'era</i>
- hayvan yemi	<i>kuşpe</i>	yerde doğru	<i>'ero</i>
yem deposu (saman, ot için)	<i>lod</i>	yerde atmak	<i>'erd eştış</i>
yeme işi	<i>werden</i>	yerde çakmak	<i>'erd finayış; 'ero repısınayış;</i>
yemeğin altını tutması	<i>xoyo gırotış</i>		<i>şerbetnayış</i>
yemek	<i>werdış, nan</i>	yerde çalmak	<i>repısınayış; sepırnayış</i>
yemek artığı	<i>pırşoti</i>		
yemek borusu	<i>guli; qırqırık; zıqlorik</i>		
yemek bozulması	<i>tırşıyıyış</i>		
yemek çeşidi	<i>keldoş</i>		

yere çarpmak 'erd ro ardiş; 'ero repisnayiş
 yere sermek 'era kerdış
 yere sürmek 'era sawitış
 yere sürülmek 'era sawiyayış
 yere sürülmek (asılıyken) 'era deyyayış
 yere uzanmak (istirahat vb. için) ramediyayış
 yere vurmak 'erd ro dayış
 yere yatırmak (boylu boyunca) rafinayış
 yere yıkılmak 'ero gunayış
 yerinden etmek (birini) tillo kerdış
 yerinden başka yere kalkmak weriştış
 yerinden başka yere kovmak werzaynayış
 yerinden çıkarmak ca ra vetiş; po vetiş
 yerinden oynamak leqayış
 yerinden oynamayan ristım
 yerine vera
 yerine vermek (birinin) vera cı dayış
 yerini saptamak doş kerdış
 yerleşik olmayan quslaxçı
 yerleşim yeri ware
 yerleşmek ca xo dayış
 yerli cawar; cayın
 yersiz bêca
 yeryüzü 'erd; ri 'erdi; serê 'erdi; zemin
 yeşil kiho; yaşıl
 yeşil alan merg₁
 yeşil kabuğundan ayrılmak qerqaşiyayış
 yeşil kertenkele zerdmar
 yeşilbaş (zool.) yaşılbaş
 yeşillik kihoyi; yaşıley
 yeter bes
 yeter! eyş
 yeterince 'hendê xo
 yeterli beso
 yeterlilik qimey
 yetim yêtim
 yetimlik yêtimey
 yetinmek nanwer kerdış
 yetirmek zay biyayış
 yetişkin resaye/i
 yetişmek resayış
 yetişmek (bir yere, bir olaya) ser resayış
 yetişmek (bitki ve sebze için) resayış
 yetiştiren resnayox
 yetiştirilmiş olan resnaye/i
 yetiştirmek resnayış
 yetiştirmek (bitki ve sebze için) resnayış
 yetiştirmek (zamanında) ta resnayış
 yetki selayet
 yetmiş 'hewtay
 yetmişli 'hewtayın
 yevmiye yewme
 yevmiyelik yewmeyin
 yığılan kopkerde/i
 yığın kop
 yığın (odun vb.) nixin

yığın (ot, yaprak, çalı) dêz
 yığılmak (ot için) kopê vaşı
 yığıntı (insanlarda) qirilik
 yığma kopkerden
 yıkama yeri robarca; keraşo; rovarig₂
 yıkamak şûwitış
 yıkanma ihtiyacında olmak serşoy cı amayış
 yıkanmak şûwiyyayış
 yıkanmış şûwite/i
 yıkıcı rijnayox
 yıkık rijiyaye/i
 yıkılma sesi çıkarmak (taşlarda) xulayış
 yıkılma sesi (duvar) xul-xul
 yıkılma sesi (taşlarda) xuli
 yıkılmak rijiyayış; xiliyyayış
 yıkılmak üzere olan xaxûte
 yıkım rijnayen
 yıkmak rijnayış; xılneyiş
 yıl serr
 yılan marr
 - kör yılan (eril) kerpe
 - ok yılanı tirmarr
 yılan balığı marmmasi
 yılan dili zûliya marri; zil₂
 yılan gömleği verra marri
 yılan otu vaşê marra
 yılan pancarı (şifalı bir ot) kardı
 yılanlık (hastalık) ilancix
 yılanın dili zûliya marri
 yıldırım viro
 yıldırım çarpmak viro piro amayış
 yıldırım sesi şırq-şırq
 yıldız istare; estare
 yıldız kümesi palan₁
 yıldızlı istareyin
 yılgın dêrsbiyaye/i
 yılların birikimi arêdayey serra
 yıllık serrên
 yılma dêrs
 yılmak dêrs biyayış
 yıpranma dêrs
 yırtıcı dirrnayox
 yırtıcı yabani hayvan cınawır
 yırtığı pırtığı olan xırçıkın
 yırtık dirryaye/i
 yırtık bez (temizlemek için) gınc
 yırtık pırtık xırçık
 yırtık pırtık elbise qerpal; xirtal
 yırtılmak çir biyayış; dirryayış
 yırtma sesi çir
 yırtmaç dırrate/i
 yırtmaç (kasıtlı yapılan) tiriz
 yırtmak çirneyiş; dirrnayış
 yırtmak (iki ucundan tutup) çir kerdış
 yiğit mert
 yiğit camêrd; cesûr; keleş

yiğitlik	<i>camêrdey</i>	yola saplanmak	<i>ray dı mendış</i>
yine	<i>anci; ayna; fina; qona</i>	yolcu	<i>raywan</i>
yirmi	<i>vist</i>	yolculamak	<i>raşt kerdış; ray finayış; ray kerdış</i>
yirmi beş kuruş	<i>kert</i>	yolculanmak	<i>raşt biyayış</i>
yirmi civarında	<i>da vistê</i>	yolculuk	<i>raywaney</i>
yirmi dakika içinde	<i>davistêra</i>	yolda kalmak	<i>ray ra mendış</i>
yirmi kuruş	<i>mêjde</i>	yoldan çıkan	<i>rayravijyaye/i</i>
yirmi sayımlık an	<i>vistêra</i>	yollamak	<i>rıştış</i>
yirmilik	<i>vistın</i>	yolmak	<i>avordış</i>
yitik, kaybedilmiş	<i>zay</i>	yolmak (sakal, yaprak)	<i>rûçıkneyış</i>
yitiren	<i>zayker</i>	yolunmak	<i>avoryayış; rûçıkayış</i>
yiyecek	<i>werax; werd</i>	yolunmuş kümes hayvanı	<i>pot</i>
yiyci	<i>werax</i>	yolunu bulmak	<i>raya cı vinayış</i>
yogurthane	<i>mastxane</i>	yolüstü uğranılacak geçilecek yer	<i>guzergah</i>
yoğun	<i>hest, gif</i>	yonca	<i>neflek</i>
yoğunlaşmak	<i>gif biyayış</i>	yoncalı	<i>neflekin</i>
yoğuran	<i>alawıtox</i>	yonga	<i>qamqe; qıbx</i>
yoğurmak	<i>alawıtış; lalıtış</i>	yongalı	<i>qamqeyın</i>
yoğurt	<i>mast</i>	yoran	<i>betıllnayox; 'edıznayox</i>
yoğurtlu	<i>mastın</i>	yorgan	<i>orxan; werxan</i>
yoğurulmak	<i>alawiyayış</i>	yorgan ve döşek (yüzsüz, astarsız)	<i>mitêl</i>
yoğurulmuş olan	<i>alawıte/i</i>	yorgun	<i>betıllıyaye/i; 'edızıyaye/i</i>
yok be!	<i>nê la</i>	- çok yorgun	<i>hilak</i>
yok canım!	<i>nê la; wey</i>	yorgun düşmek (ağlamaktan)	<i>zınıkı weçınayış</i>
yok edilmek	<i>hewadeyayış</i>	yorgun düşmek (yolda)	<i>ray ra kewtış</i>
yok edilmiş	<i>wedarde/i</i>	yorgunluk	<i>'edzi</i>
yok etmek	<i>hewadayış; wedardış</i>	yorgunluk nefesi	<i>hılp-hılp; hılpı</i>
yok etmeye başlamak (kullanarak, harcayarak)	<i>ver definayış</i>	yorgunluk nefesi alıp vermek	<i>hılpayış</i>
yok olmama	<i>payıdar</i>	yorgunluk nefesi vermek (binek hayvanlarda)	<i>fırrayış</i>
yok olmuş olan	<i>çınêbiyaye/i</i>	yormak	<i>betıllnayış; 'edıznayış; qefelnayış</i>
yok yahu!	<i>eyf</i>	yorulmak	<i>betıllıyayış; 'edızıyayış; qefelyayış</i>
yoklamak	<i>saxtı kerdış</i>	yosun	<i>kewrınc</i>
yokluk	<i>çınêbiyayen; çınêbiyayey;</i> <i>nêbiyaye/i</i>	- taş yosunu	<i>hendışık; 'heney 'siya</i>
yokolasıca	<i>nêmende/i</i>	- taş yosunu (uzun boylu)	<i>kormitê kutıka</i>
yoksa	<i>jewmbi; jewmbina</i>	- tatlı su yosunu	<i>giqırêncle</i>
yoksul	<i>bêdılg; feqir; neçar</i>	yosunlu	<i>kewrıncın</i>
yoksulluk	<i>neçarey</i>	yön	<i>dûř₁; dûşne; istiqamet</i>
yokuş	<i>werazi</i>	yönelmek	<i>cı tadayış; ver cı dayış</i>
yokuş aşağı	<i>sevcêr</i>	yönetmek	<i>idare kerdış</i>
yokuş aşağıya doğru	<i>amverdi</i>	yönlendirmek	<i>ray ver finayış</i>
yokuşa doğru	<i>amvero</i>	yönünden	<i>heta</i>
yokuşa doğru (yanlamasına)	<i>qayme</i>	yudum	<i>gum₃; qult</i>
yokuşlu	<i>weraze</i>	yudumcuk	<i>firtê</i>
yokuşlu (yanlamasına)	<i>qaymeyın</i>	yufka ekmek	<i>nanê tir</i>
yol	<i>ray</i>	yufka yürekli	<i>zerriziz</i>
yol ayırımı	<i>aweray</i>	yukardaki	<i>corên</i>
yol boyu	<i>guzergah</i>	yukarı	<i>cor; diyar</i>
yol gösteren	<i>raymısnayox</i>	yukarı taraf	<i>diyar</i>
yol kesen	<i>keleş; raybırrnayox</i>	yulaf	<i>cewder; sapırr; şabılcan</i>
yol yordam bilmemek	<i>ver û pey xo nêzanayış</i>	yulafli	<i>sapırrın</i>
yola çıkmak	<i>ray kewtış; raya neyayış</i>	yular	<i>wesar₂</i>
yola gelmez	<i>asiye</i>	yular bağlamak	<i>wesar ro kerdış</i>
yola getirmek	<i>ray ardış</i>	yumak (iplik)	<i>layrê</i>
yola koyulmak	<i>raya neyayış</i>	yumak (iplik, yün)	<i>gazi₃; gında</i>
		yumruk	<i>nûçıke; nûncık</i>

yumruklaşmak *pê nûncîki kerdîş*
 yumurta *hak*
 yumurta kabuğu *pûçle*
 yumurta tokuşturmaşı *çikozi; hacıkci*
 yumurtanın içi *cılxane*
 yumurtanın sarısı *gulilik*
 yumurtlamak *hak kerdîş*
 yumuşacık *nermek*
 yumuşak *nerm; nermîn*
 yumuşak (hava için) *nermayi*
 yumuşak ip *deseg*
 yumuşak yürekli *pizeveş*
 yumuşak yüzlü *rînerm*
 yumuşakça *nermêna*
 yumuşaklık *nermey*
 yumuşatıcı *nermker*
 yumuşatılmış *nermkerde/i*
 yurt *ware; warge*
 yurtsever *welatsinayox*
 yusuçuk (zool) *'teyarek*
 yutmak *war kerdîş*
 yuva *pergale₂; ware*
 yuvarlak *qilor*
 yuvarlak bir cismi çevreleyen *qasnax*
 yuvarlama *leyri*
 yuvarlamak *gındırnayîş; leyri kerdîş;*
qelibniyayîş
 yuvarlanmak *gındırayayîş; leyri biyayîş;*
qelibniyayîş
 yuvarlatmak *leyrikerden dayîş*
 yuvayı yıkmak *ware veng verdayîş*
 yüce gönüllü *raşt*
 yük *bar*
 yük hanı *barxane*
 yük ile *bara*
 yük (insan sırtıyla taşınan) *şelag*
 yük kaldıran, yük taşıyan *barwegirotox*
 yük yükleme yeri *barxane*
 yüklemek (suçu) *ser eştiş*
 yüklenmek *bar biyayîş; bar xo ser nayîş; xo cı*
gırotîş
 yüklenmek (bir suçu) *ser biyayîş (zu postp)*
 yüklenmek (elektronik makinelerde) *a xo gırotî*
 yüklenmek (suç) *ser erziyayîş*
 yüklü *bara; barbiyaye/i*
 yüklük *andal; 'lindan*
 yüksek *bard; berrz*
 yüksek kayalık *kewl*
 yüksek sesli *vengberz*
 yüksekçe *gır*
 yükseklik *berrzey*
 yüksekten aşağı düşmek *vero gunayîş*
 yükselme *berrzbiyayen*
 yükselten *berrzker*
 yükseltici *berrzkerdox*
 yüksük *cift*

yüksüklü *ciftın*
 yükü gerginleştirmek *pirêş kerdîş*
 yükümlenmek *bar ser neyayîş*
 yükümlü *bargıran; baro*
 yükümlülük *bargıraney*
 yükümlülük altına girmek *bar xo ser nayîş;*
bari bino biyayîş
 yükümlülük altına sokmak *bari bino kerdîş*
 yükün altına girmek *bari bino biyayîş*
 yükün altına sokmak *bari bino kerdîş*
 yükünü tutmak *barê xo degırotîş*
 yün *peşmi*
 yün iplik *rêş*
 yün şalvar *şal*
 yünden yapılmış kilim *keçe*
 yönetici *serkar*
 yöneticilik *nerkarey*
 yünlü *peşmên; rêşên*
 yüreği bayılmak *zerri vêrdîş*
 yüreği kabarma *werey₂*
 yüreği kabarmak *zerri werey amayîş*
 yüreği katı *zerripêt*
 yüreği oynamak (korkudan) *pêro vısyayîş*
 yüreği temiz *zerrıpak*
 yüreği yanık, duygulu *zerrıveş*
 yüreği yufka *zerrıtenik*
 yüreğini oynatmak (korkudan) *pêro vısnayîş*
 yürek *qelb; zerri*
 yüreklendirmek *zerri cı dayîş*
 yüreklenen *zerrıgırotox*
 yürekli *zerri estîş*
 yürekte *qelba*
 yürekte isteyen *zerrıkerdox; zerrıwaştıx*
 yüreği dar *zerrıtenng*
 yüreği geniş *zerrıhera*
 yürümek (kısaltarak) *kutayîş₁*
 yürümek (paytak adımlarla) *gami hera estîş*
 yürümek (sürüngeçler için) *ragunayîş₁*
 yürüten *rayraberdıx*
 yürütmek *ray ra berdîş*
 yürüyen *gerinde*
 yürüyerek giden kimse *peye₂*
 yürüyüş *rayşıyayen*
 yüz *rı*
 yüz (sayı) *se₁*
 yüz bulan *rıgêr*
 yüz de yüz (100%) *se ra se*
 yüz göz olmak *pêri vıjyayîş; verva kewtîş*
 yüz rengi *bengz*
 yüz şekli *sıfet*
 yüz tutmak (bir şey olmaya) *ver dekewtîş*
 yüz tutmak (bir şeye) *ver dekewtîş*
 yüz üstü *fek û rı; rı ser; verdim*
 yüz veren *rıdayox*
 yüz yüze *rı bı rı; pêri*
 yüz yüze çıkmak *pêri vıjyayîş*

yüze vurma	<i>serevde</i>	yüzü kara	<i>risiya; rıswa</i>
yüzler	<i>seamor; seyini</i>	yüzü kızarmak	<i>zinci veşayış</i>
yüzleşme	<i>pêriamayan</i>	yüzücü	<i>asnawber; asnawêr</i>
yüzleşmek	<i>pêri amayış</i>	yüzücülük	<i>asnawberey</i>
yüzleştirmek	<i>pêri ardiş</i>	yüzük	<i>gıştane; helqa</i>
yüzlü	<i>riyin</i>	yüzükoyun	<i>verdim</i>
yüzlük	<i>seyin</i>	yüzülmek	<i>poste biyayış; sero₁ biyayış</i>
yüzme	<i>asnaw</i>	yüzünde	<i>riyande</i>
yüzmek (deriyi)	<i>poste kerdış</i>	yüzüne gözüne durma	<i>xenim</i>
yüzsüz	<i>bêri</i>	yüzüne vurmak	<i>serevde pıro dayış</i>
yüzsüzlük	<i>bêriyey</i>	yüzüne vurulmak	<i>serevde biyayış</i>

Z - z

zabıt	<i>zabit</i>	zarf (dilb.)	<i>'haldar</i>
zabıta	<i>zabıta</i>	zarlı	<i>verrin</i>
zabıtalık	<i>zabıtayin</i>	zat	<i>şexs₁; zat</i>
zahire	<i>zexire</i>	zaten	<i>xora</i>
zahirelik	<i>mexzen</i>	zatlık	<i>zatey</i>
zahmet	<i>zahmet</i>	zatürree	<i>qolıncı₁</i>
zahmet çeken	<i>zahmetkeş</i>	zavallı (kadın için)	<i>egsıg</i>
zahmet eden	<i>zahmetkar</i>	zavallılık	<i>egsıgey</i>
zahmetli	<i>zahmetin; zorin</i>	zayıf	<i>gidi</i>
zahmetlik	<i>zahmetey</i>	Zaza (halkından olan kimse)	<i>Dimli; Zaza</i>
zakot	<i>zext</i>	Zazaca	<i>Dimli; Dimliki; Zazaki</i>
zakotlamak	<i>zexti kerdış</i>	Zazaların yaşadığı coğrafya	<i>Zazaistan</i>
zalim	<i>gawır; xezeb</i>	Zazalık	<i>Zazayin</i>
zalimlik	<i>gawırey; xezebey</i>	Zebâni (cehenem bekçisi)	<i>Zabani</i>
zaman	<i>deme; mıhal; wext; çeq; cı'ht</i>	zebra	<i>herê çola</i>
zamanı geçmek	<i>vêrdış</i>	Zebur	<i>Zebûr</i>
zamanlı	<i>wextin</i>	zehir	<i>axu; mitık; zerewi; zeyir; zıqınbût</i>
zamansız doğan hayvan	<i>pickane/i</i>	zehir zıkkım olmak	<i>xenim biyayış</i>
zamir (dilb.)	<i>zename</i>	zehirlemek	<i>axu cı dayış</i>
zamk	<i>zanq; gule₂</i>	zehirli	<i>axuyin; zeyirin</i>
zampara	<i>zampara</i>	zehirli bir kurtcuk	<i>zerik</i>
zamparalık	<i>zamparayin</i>	zehirli ot çeşidi	<i>lûz</i>
zannetme	<i>qay</i>	zehirsiz	<i>bêaxu</i>
zapt	<i>zep</i>	zekât	<i>zıkat</i>
zapt eden	<i>zepkar</i>	zeki	<i>aqılın; bitırım; elfetûn</i>
zar (küp)	<i>zar</i>	zemberek (saat için)	<i>zembelek</i>
zar (cilt)	<i>verr</i>	zemin	<i>dıram</i>
zarar	<i>zırar; ziyar</i>	zemez suyu	<i>awa zemezı</i>
zarar eden	<i>ziyanker</i>	zeng	<i>gezok</i>
zarar verdiren	<i>ziyankar</i>	zengin	<i>sermiyedat; zengin; maldar</i>
zarar veren	<i>ziyandan</i>	zenginlik	<i>zenginey; maldarey</i>
zarar verme durumu	<i>ziyankarey</i>	Zerdüş	<i>Zerdeşt</i>
zarara sokmak	<i>ziyan ro dayış</i>	Zerdüşçülük	<i>Zerdeştey</i>
zarara uğratmak	<i>ziyan pıro dayış</i>	Zerdüştlerin tapınak yeri	<i>adırgah</i>
zararın altına sokmak	<i>ziyani bino kerdış</i>	zerre kadar namus	<i>çılka namûsi</i>
zararlı	<i>ziyani</i>	zevk	<i>weş; kêf; zewq</i>
zararsız kişi	<i>reben</i>	zevklendirmek	<i>weşê cı ardiş; kêf cı dayış</i>
zarf	<i>zerf</i>	zevklenmek	<i>weşê xo ardiş; kêf xo dayış</i>

zevkli	<i>zewqın</i>	zindanlı	<i>zindanın</i>
zeytin	<i>zeytûn</i>	zindanlıq	<i>zindaney</i>
zeytin ağacı	<i>zeytûnêr</i>	ziraat	<i>zirhat</i>
zıkkımınkökü	<i>quzılqûrt</i>	zirve	<i>nıçık; serçeç</i>
zıkkım	<i>qotık; zıqum</i>	zirve (ağaçlarda)	<i>tıtûlık</i>
zılgıt çekmek	<i>lirdış; lirnayış</i>	ziyafet	<i>nandayen</i>
zılgıt (düğünde ya da savaşta)	<i>lir-lir; tılılı</i>	ziyafet çekmek	<i>nan dayış</i>
zımba	<i>çıtıpıt</i>	ziyan	<i>kulfet</i>
zındık	<i>zındıq</i>	ziyaret	<i>gınçal; ziyar</i>
zındıklık	<i>zındıqey</i>	ziyaretçi	<i>ziyaretker</i>
zıplama	<i>kuleme₂; lotık; tıllı</i>	ziyaretgâh	<i>qub</i>
zırdeli	<i>xinto sûr</i>	zor	<i>zor</i>
zırh	<i>zırx</i>	zor durumda kalmak	<i>teng kewtış</i>
zırhlı	<i>zırxın</i>	zor kullanan	<i>zorkar</i>
zırlamak	<i>zırr-zırr kerdış</i>	zorba	<i>zordar; zorkane/i</i>
zıtına gitmek (birbirinin)	<i>pêvero şıyayış</i>	zorbalık	<i>zordarey</i>
zıvana	<i>zıwane</i>	zorla	<i>zoraki; zorêna</i>
zift	<i>qır; zıft</i>	zorlamak	<i>zor cı dayış</i>
ziftlenmiş	<i>zıftkerde/i</i>	zorlamak (kendini)	<i>zor xo dayış</i>
zikir	<i>'hey</i>	zorlaştıran	<i>zorkar</i>
zikzak	<i>çiv; fıtlı₂</i>	zorlu	<i>zorin</i>
zikzaklı	<i>çivın</i>	zorluk	<i>zorey</i>
zil	<i>zil₁</i>	zoruna gitmek	<i>zordê cı şıyayış</i>
zil çalmak	<i>zingayış; zil cenayış</i>	zorunlu vergi	<i>xas₂</i>
zil sesi	<i>zingi; zıng-zıng</i>	zorunluluk	<i>zorakiyey</i>
zilli	<i>zilin</i>	zulüm	<i>zılım</i>
zina	<i>zına</i>	zulüm eden	<i>zılımkar</i>
zina yapan	<i>zınaker</i>	zurna	<i>zırrna</i>
zincir	<i>zincir</i>	zülûf	<i>bısk</i>
zincire vurmak	<i>zincir ro dayış</i>	zülûflü	<i>bıskın</i>
zincirli	<i>zincirin</i>	zürriyet	<i>mızorık₂; pergale₂</i>
zindan	<i>zindan</i>	zürriyetini kurutmak	<i>mızorık viyarnayış</i>

Ek 1: Yararlı Cümleler

Bu yararlı cümleler listesi, günlük konuşmada bir başlangıç sağlaması amacıyla hazırlanmıştır.

Türkçe	Zazaca
İyi günler!	<i>Roja to xeyr!</i>
İyi günler! (cevap)	<i>Xeyr sılamet!</i>
Hoş geldin!	<i>Xeyr ameyê (e.) / ameya (d.) !</i>
Hoş bulduk!	<i>Xeyri miyan dı bê !</i>
Nasılsın?	<i>Seninê (e.)? / Senina (d.)?</i>
İyiyim.	<i>Ez rında, dinca.</i>
Nasılsınız?	<i>Şıma senini?</i>
İyiyiz.	<i>Ma rındi, dinci.</i>
Ne yapıyorsun?	<i>Tiyê se kenê (e.)? Tiya se kena (d.)?</i>
Durumunuz nasıl?	<i>'Halê şıma senino?</i>
Ellerinden öperim.	<i>Lew nana to desta.</i>
Gözlerinden öperim.	<i>Lew nana to çıma.</i>
Allahısmarladık!	<i>Xatırdê to!</i>
Güle güle!	<i>Oxır bo!</i>
Hoşça kal!	<i>Weşey dı bımanı!</i>
Teşekkür ederim! (cevabı)	<i>Tı zi weş bê!</i>
Allah razı olsun!	<i>Ella raji bê!</i>
Sağ ol!	<i>Berxudar bê!</i>
Canın sağ olsun!	<i>Ganê to weş bo!</i>
Sağ ol!	<i>Weş bê! (Tı weş bê!)</i>
Zamanınız olursa bize oturmaya gelin!	<i>Wextê şıma kı beno, bêrê, ma roşımı.</i>
Evet, zamanımız olursa geliriz.	<i>E, wextê ma kı bı, ma yemı.</i>
Afiyet olsun!	<i>Afiyet bo!</i>
Ellerine sağlık!	<i>Destê to weşi bê!</i>
Bana yeter, ziyade olsun!	<i>Mı rê beso, Ella vêşi kero!</i>
Özür dilerim.	<i>Qısûr mewni!</i>
Bir şey değil.	<i>Çiyê nêbeno.</i>
Geçmiş olsun!	<i>Kefaret bo!</i>
Allah şifalar versin!	<i>Ella bido şifay xeyri!.</i>
Allah cansağlığı versin!	<i>Ella bido ganweşey!</i>
Gözlerin aydın!	<i>Çimê to roşni bê!</i>
Başın sağ olsun!	<i>Serrey to weş bo!</i>
Üzülüyorum.	<i>Ezo muxul wena.</i>
Yazık!	<i>Çı 'heyf, gunak!</i>
Bu nedir?	<i>No çiçiyo?</i>
Zazacada bu nedir?	<i>Zazaki dı no çiçiyo?</i>
Bir daha söyle!	<i>Fına vaju!</i>
Yavaş yavaş konuş!	<i>Hêdi hêdi qısey bıki!</i>
Anlamadım.	<i>Mı fa 'hm nêkerd.</i>
Bilmiyorum.	<i>Ezo nêzana.</i>

Türkçe

İş arıyorum.

Süt nereden alabilirim?

Bu kaç?

Diyarbakır'a gitmek istiyorum.

Otobüs ne zaman gidiyor?

Bana bir doktor lazım.

Ellerimi yıkamak istiyorum.

Zazaca

Ezo geyrena kar.

Ez şena koti dı şıt bıgıra?

No çendnayo?

Ezo wazena şıra Diyarbekır.

Otopoza key (çı wext) şına?

Mı rê toxtorê lazımo.

Ezo wazena destanê xo bışuwa.

Ek 2: Sözcük Türü

Zazaca-Türkçe sözlükte yer alan tüm sözcükler bir sözcük türüne bağlanmıştır. Bu ekte, her bir sözcük türü için yararlı dilbilgisi bilgileri verilmiştir.

1. İsimler

Zazacada isimler, kısaltmaları *is.e.* veya *is.d* olmak üzere ya eril ya da dişildir. Fakat yine de *is.e.d.* olarak kısaltılan *ambaz* 'arkadaş' gibi bazı isimler hem eril hem dişil olabilirler. Bazı isimler sadece çoğul şekliyle kullanılır ve tekil durumda bulunamazlar. Örneğin, *urrni* 'naz' kelimesi *is.ç* ile etiketlenir.

Basit yapılu isimler belirtili veya cinsine özgü olarak algılanırlar. Tekil isimler için belirtisizlik isme *-ê* (*-ên*) eklenerek veya ismin önüne 'bir' (*jew ambaz* 'bir arkadaş') getirilerek ifade edilir.

<i>ambaz</i>	'arkadaş'
<i>ambaz-ê</i>	'bir arkadaş' (herhangi bir)
<i>jew ambaz</i>	'bir arkadaş' (sayı)

Çekimler

Zazaca isimler cinsiyet (eril, dişil), sayı (tekil, çoğul) ve hal (yalın, bükünlü, vokatif) belirten çekim ekleri alabilirler. Akraba terimler bükünlü halde farklı şekilde çekimlenirler.

Bükünlü hal Türkçedeki ismin *-den* hali, *-e* hali, *-in* hali, ve *-i* hali'ne karşılık gelir. Fakat yine de bükünlü hal, bir isim belirli olarak görülmediğinde uygulanmaz.

Vokatif halinin Türkçede bir karşılığı yoktur ve birine doğrudan seslenildiğinde kullanılır.

	Yalın	Bükünlü	Bükünlü (akraba)	Vokatif
Eril	-	<i>-i</i>	<i>-r</i>	<i>-o</i>
Dişil	- ⁶	<i>-er</i>	<i>-r</i>	<i>-ê, (-i)</i>
Çoğul	<i>-i</i>	<i>-a(n)</i>	<i>-ra(n)</i>	<i>-êno</i>

Yalın hal için örnekler:

<i>No mêrdek peyser ame.</i>	'Bu adam geri geldi.'
<i>Na keynek peyser amê.</i>	'Bu kız geri geldi.'
<i>Nê mêrdeki peyser amey</i>	'Bu adamlar geri geldi.'

⁶ Dişil bir son ek olan *-ı* nın gizli olarak orada bulunduğu düşünülür, fakat genellikle yazılı ya da sözlü değildir. Kuzey Zazacasında *-e* nin kaybolmadığı görülür.

Bükünlü hal için örnekler:

<i>Eza nan dana ê mêrdeki.</i>	'O adama yemek veriyorum.'
<i>Eza nan dana a keyneker.</i>	'O kıza yemek veriyorum.'
<i>Eza nan dana ê mêrdeka.</i>	'O adamlara yemek veriyorum.'

Akraba terimlerin bükünlü hal için örnekler:

<i>Oyo şino keydê pêrdê xo.</i>	'Babasının evine gidiyor.' [<i>pi</i> 'baba']
<i>Oyo şino marda xo het.</i>	'Annesinin yanına gidiyor.' [<i>ma</i> 'anne']
<i>Oyo şino dewda pêrandê xo.</i>	'Babalarının köyüne gidiyor.' [<i>pi</i> 'baba']

Vokatif hal için örnekler:

<i>Dedo, tiyê şinê koti?</i>	'Amca, nereye gidiyorsun?' [<i>ded</i> 'amca']
<i>Keynê, tiya şina koti?</i>	'Kız, nereye gidiyorsun?' [<i>keyna</i> 'kız çocuğu']
<i>Qeçkêno, şımayê çiçi wazenê?</i>	'Çocuklar, ne istiyorsunuz?' [<i>qeçek</i> 'çocuk']

İzafe

İzafe dediğimiz bağlayıcı biçimibirim bir isimle niteleyici bir ögeyi bağlayarak ad öbekleri kurar.⁷ İzafeler cinsiyet ve sayıyla çekimlenirler. Betimleyici izafe bir sıfatla bir ismi bağlar, tamlayıcı izafe bir ismi veya zarfı bir isme bağlar.

Birincil izafe, aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi, ad öbekleri betimleyici ve tanımlayıcı olarak görev gördüklerinde uygulanır.

	Betimleyici İzafe	Tamlayıcı İzafe
Eril	-o / -ê ⁸	-ê
Dişil	-a	-a
Çoğul	-ê	-ê

Seslilerden sonra yarı sesli -y-, -yo-, -ya-, ve -yê gibi ögeler kurmak için yerleştirilmek zorundadır. Fakat yine de bu birleşenler tüm kişiler için genellikle yalnızca -y haline gelir. Betimleyici izafe için örnekler:

<i>lajek-o har</i> 'arsız çocuk'	<i>qeçek-ê hari</i> 'arsız çocuklar'
<i>keynek-a harı</i> 'arsız kız'	

Tamlayıcı izafe için örnekler (niteleyici ögeler bükünlü halde çekimlenir):

<i>laj-ê Musay</i> 'Musa'nın oğlu'	<i>bıra-y ma</i> 'erkek kardeşimiz'
<i>keynek-a to</i> 'senin kızın'	<i>keyna-y to</i> 'senin kız çocuğun'

⁷ Tarihi açıdan izafe, artgönderimli (zamir) olarak yorumlanabilir. İzafe bağımsız şekilde kullanıldığında belirlemektedir; sözlükteki ê₃ kaydına bakınız.

⁸ İzafe, eril ad öbeği belirli bir dolaysız nesne olduğunda -ê ye türetilir.

d- , sırasıyla *t-* (ses birimsel uyumluluk nedeniyle), “ikincil izafe”yi oluşturmak için izafenin önüne yerleştirilir. İkincil izafe (ya da “d-izafe”) şöyle uygulanır: a) eğer ad öbeklerinin ardından bir edat geliyorsa b) ad öbekleri etkilenen durumdaysa (lat. *alatif*), c) birden fazla niteleyici öge bağlanıyorsa (ikinci izafe “d-izafe”dir), d) ana isim *-ê(n)* ile belgisiz olarak işaretlenirse.

Örnek cümleler bu dört koşulu açıklar, numaralandırma a)’dan d)’ye olarak verilmiştir.

(a) *laj-dê Musay ra*
'Musa'nın oğlundan'

(b) ... *û kewt koçık-ta mu.*
've kaşığımın içine düştü.'

(c) *No fıkır-ê pêr-dê şıma niyo.*
'Bu babanızın fikri değil.'

(d) ... *labıre, derd-ên-dê mı esto.*
'ama, bir derdim var.'

2. Zamirler

Zamirler adların veya ad öbeklerinin yerini alan ve onlara yeniden gönderme yapan sözcüklerdir.

Aşağıdaki tablo Zazacadaki kişi ve işaret zamirlerinin farklı şekillerini özetler. Zazaca 3. şahısta iki kat mesafe farklılığı gözetir (yakın ve uzak gösterimi).

Kişi Zamirleri

	Tekil		Çoğul	
	Yalın	Bükünlü	Yalın	Bükünlü
1. şahıs	<i>ez</i> ('ben')	<i>mu(n)</i>	<i>ma</i> ('biz')	<i>ma</i>
2. şahıs	<i>tı</i> ('sen')	<i>to</i>	<i>şıma</i> ('siz')	<i>şıma</i>
3. şahıs eril	<i>o</i> ('o')	<i>ey</i>	<i>ê</i> ('onlar')	<i>ina(n)</i>
3. şahıs dişil	<i>a</i> ('o')	<i>ay</i>		

Yakınlık Gösteren İşaret Zamirleri

	Yalın	Yalın Vurgulu	Bükünlü
Tekil eril	<i>no</i> ('bu')	<i>eno</i>	<i>ney</i>
Tekil dişil	<i>na</i> ('bu')	<i>ena</i>	<i>nay</i>
Çoğul	<i>nê</i> ('bunlar')	<i>enê</i>	<i>nina(n)</i>

Uzaklık gösteren işaret zamirleri üstteki ilk tabloda sunulan 3. şahıs zamirleri ile aynıdır. Yakınlık gösterimleri uygun zamirlere *n-* ön eki getirilerek yapılır. Yalın halde, yakınlık gösterimleri *eno*, *ena*, *enê* gibi yakınlık gösteren zamirlere *e-* ön eki alarak vurgulu bir anlam ifade edebilir.

Niteleyici Olarak Kullanılan İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri niteleyici olarak kullanıldıklarında, bükünlü hal dışında işaret zamirlerinden farklı değillerdir: Bükünlü halde tekil eril yapı sırasıyla *nê* veya *ê*'dir , cümle 1) ve 2) ye bakınız. Buna karşın, dişil ve çoğul yapılar tüm haller için yalın hali kullanır, cümle 3) e bakınız. Asteriskler (*) cümlenin yanlış olduğunu belirtir.

1) *Kitabê bıdı nê mêrdeki* (bük.).

(**Kitabê bıdı ney mêrdeki.*)

'Bu adama bir kitap ver.'

2) *Çay biya ê mêrdeki* (bük.) ver.

(**Çay biya ey mêrdeki ver.*)

'O adama çay getir.'

3) *Çay biya ê mêrdeka* (bük.) ver.

(**Çay biya ina mêrdeka ver.*)

'O adamlara çay getir.'

Kişi Zamiri *cı*

Cı bükünlü zamiri hali hazırda tanımlaması yapılmış olan ve cümlede nesne görevi yapan bir kişiye veya bir şeye gönderme yapar. Bu zamir tüm 3. kişiler için çekimlenmeden kullanılır.⁹

Ceni zi bêro, ez do çay biyara cı ver.

'Kadın da gelse, ona çay getireceğim.'

Mı cı ra say giroti.

'Elmaları ondan/onlardan aldım.'

Dönüşlü Zamir *xo*

Bükünlü zamir (*xo~xu*) yalnızca 'kendi' dönüşlü anlamını vermez, aynı zamanda cümlenin öznesine gönderme yapan bükünlü zamir görevindedir. İkinci durumda tüm şahıslara gönderme yapabilir.

Hıma lajê axay xo eşkera nêkeno.

'Fakat, ağanın oğlu kendini açığa vermiyor.'

Ez do lajdê xo rê vaja,...

'Oğluma söyleyeceğim,...

Aynı söz öbeği *cı* kullanıldığında farklı bir anlam ifade edebilirdi:

Ez do lajdê cı rê vaja, ...

'Oğluna söyleyeceğim,...' (*cı* burada cümlenin öznesine değil de başka bir kişiye gönderme yapıyor.)

Cı ve *xo* zamirleri, olağan/sıradan bükünlü zamirlerdir. Kişi zamirleri (*mi*, *to*, *ey*, *ay* ve diğerleri) yalnızca konuşmacı birisi hakkında vurgu yaparken kullanılır.

⁹ Oskar Mann ve Osman Efendi Babij 100 yıl önce bu zamirin bükünlü şekillerini *cey/coy* (e.), *cay* (d.) ve *cê* (çğl.) belgelemiştir. Bu şekiller bugün artık kullanılmamaktadır, sadece *coy*, *qandê coy* 'onun için' ve *coyra* 'ondan dolayı' gibi bazı deyimlerde kalmıştır.

İlgi Zamiri *kı*

Kı ilgeci çekimlenmez ve bir çok işlevi vardır. İlk olarak bir ilgi cümlesiyle ('-en') başlayarak ilgi zamiri olarak kullanılır, örnek cümle 1) e bakınız.

İkinci olarak, tamlama öbekleri için bağlaç görevi görür ve '-diği, -diğini' olarak çevrilebilir. Ayrıca bu görevde anlam kaybı olmadan cümleden çıkarılabilir, örnek cümle 2) ye bakınız.

1) *Na keyneka kı yena, xalkeyna mına.*
'Bu gelen kız benim kuzenim.'

2) *Dedoyo vano kı, o wını niyo. (Dedoyo vano, o wını niyo.)*
'Amca böyle olmadığını söylüyor.'

Soru Zamirleri

Zazacada soru zamirleri istenen bilgi beklendiğinde cümledeki yapısal boşlukta kalır, örn. *Tiyê şınê koti* 'Nereye gidiyorsun?', *Ezo şına keye.* 'Eve gidiyorum.' Bükünlü halde *kê* veya *kami* ile çekimlenen *kam* 'kim' bir istisnadır (ikinci örnek cümleye bkz.).

Soru zamirleri basit sözcükler, birleşik kelimeler (*çıçirê* 'niçin, neden') veya iki sözcüklü ifadelerdir.

En önemli soru zamirleri:

<i>se</i>	'ne' (yalnızca <i>biyayış, vatiş, kerdış</i> fiilleriyle)
<i>çı</i> [ne], <i>çıçı</i> [ne-şey]	'ne'
<i>çıçirê, çı</i> (<i>çıçirê</i> 'nin kısaltılmış hali)	'neden'
<i>çı m'hal, çı wext, key</i>	'hangi zaman', 'ne zaman'
<i>qandê çıçı</i>	'ne için'
<i>seni(n)</i>	'nasıl'
<i>kam</i>	'kim'
<i>kamcin</i>	'hangi'
<i>koti, koti dı</i>	'nere', 'nerede'
<i>çend</i>	'kaç'

Bazı örnekler:

<i>Tiyê koti dı?</i>	'Neredesin?'
<i>To kami ra perrey giroti?</i>	'Parayı kimden aldın?'
<i>Tiyê se kenê?</i>	'Ne yapıyorsunuz?'
<i>Tiyê çı kar kenê?</i>	'Ne iş yapıyorsunuz?'
<i>Tı çı nêameyê?</i>	'Neden gelmedin?'
<i>Ez do ina seni pêra abırna?</i>	'Nasıl onları ayıracağım?'

“Evet-Hayır” soruları için Zazaca, soru zamiri ilgeci kullanmaz (aksine, Türkçede “mI” kullanılır). Cümle tam olarak bir bildirme cümlesi olarak kurulur, fakat vurgu cümleinin sonunda yükselir. Bir örneğe bakalım.

Mahmud do zi bêro tiya? 'Mahmut da buraya gelecek mi?'

3. Fiiller

Fiiller hareket veya durum belirten sözcüklerdir. Zazacada basit yapılı ve karmaşık yapılı fiiller bulunur. Basit yapılı fiiller *kerdış* 'yapmak' gibi tek bir sözcük içerirler. Basit yapılı fiiller aynı zamanda *akerdış* 'açmak' gibi bir ön ekli fiil ilgeci içerebilir. Tam aksine karmaşık yapılı fiiller *pak kerdış* 'temizlemek', *aw xo ro kerdış* 'duş almak' gibi bir veya iki sözcük artı basit yapılı bir fiil içeren çok sözcüklü ifadelerdir.

Zazacada fiil sistemi iki mastar, dört ortaç ve bir bağlayıcı fiil içerir. Ortaçlar ve bağlayıcı fiil, bildirme ve dilek kipi, bitmemişlik ve bitmişlik görünüşü temsil etmek için birlikte kullanılabilirler.

Fiilin temel yapısı farklı ekler alan gövdedir. Gövde düzensiz fiillere göre çeşitlilik gösterebilir, fakat düzenli fiillerde sabit kalır. Aşağıdaki tabloda *kew-* 'düş-' gövdesinin nasıl ortaç aldığı gösterilmiştir.

Ortaçlar		
	Bitmemişlik	Bitmişlik
Bildirme	kew-n	kew-t
Dilek	bı-kew	bı-kew-t

Bir hareketin bitmiş olduğunu açıklayan ekler *-t*, *-ıt*, *-d*, *-a* veya "boş biçimbirim" olabilir¹⁰. Bildirme kipi için bitmemişlik eki *-n*, *-en*, ve *-an* arasında çeşitlenebilir. Dilek kipi ön eki sesbilimsel uyarlamaya bağlı olarak *bu-* ya da *bi-* olabilir.

Mastarlar

Zazaca fiil gövdesine *-tış* (*-ıtış*, *-dış*, *-ayış*) veya *-ten* (*-iten*, *-den*, *-ayen*) ekleyerek iki mastar yapısı oluşturur.¹¹ Örneğin, 'düşmek' *kew-tış* ve *kew-ten* mastarlarıyla gerçekleştirilir. Her iki yapı da *-tış* in erili *-ten* in ise dişili temsil ettiği yerlerde isim olarak işlev görür.

Mastarı temsil etmesi için bu sözlükte her bir fiil için *-tış*/*-ayış* yapılarının kullanılmasına karar verilmiştir. Böylece *-ten*/*-ayen* yapısı isim olarak işlev görebilir. Aşağıdaki örneğe bakınız:

<i>kewtış</i>	f.	'düşmek'
<i>kewten</i> ¹²	is.d.	'düşüş, düşme'
<i>biyayış</i>	f.	'olmak'
<i>biyayen</i>	is.d.	'oluş, olma'

¹⁰ *-a* morfemi ve "boş biçimbirim" eskiden *-ād* ve *-d* idi (örn. Orta Farsça *būd* 'olmuş').

¹¹ Mastarda hiç bir bitmişlik anlamı olmadığı için, mastar son ekleri burada bitmişlik son eki *-t* ve bir mastar son eki olan *-ış* veya *-en* birleşimleri yerine *-tış* ve *-ten* olarak incelenecektir.

¹² Dişil yapı ayrıca gizli *-ı* dan dolayı *-eni* olarak uygulanabilir. Çoğu yazar *-ı* yı çıkarır.

Bağlayıcı Fiil (Koşaç)

Bağlayıcı fiil geleneksel Zazacada önce gelen sözcüğe tek bir sesli eklenerek gerçekleşir. Özneye cinsiyet ve sayı uyumu vardır. Bağlayıcı fiil yalnızca geniş zamanın bildirme kipinde kullanılır. Geçmiş zaman ve diğer görünüş ve kipler için *biyayış* 'olmak' fiili kullanılır.

Bağlayıcı Fiil (Koşaç)

ben	<i>a</i>	'-Im'
sen (e.)	<i>ê</i>	'-sIn'
sen (d.)	<i>a</i>	'-sIn'
o (e.)	<i>o</i>	'-dIr'
o (d.)	<i>a</i>	'-dIr'
tüm çoğullar	<i>ê</i>	'-Iz, -sInIz, -IAr'

Eğer bağlayıcı fiil sesliyle biten bir sözcüğe bağlanıyorsa, bir yarı sesli eklenir. Sözcük *û* ile bittiğinde *-w-* eklenir (i.e. *lû-w-a* 'tilki-dir'), *-y-* tüm diğer seslilerden sonra eklenir. Olumsuzluk olumsuz "değil" anlamındaki *nê-* + yarı sesli *-y-* den dolayı *ni-yo*, *ni-ya*, *ni-yê* ye dönüşen bağlayıcı fiil ile yapılır.

Aşağıda bazı örnekler gösterilmiştir:

<i>Ez lajê 'Heseni-ya.</i>	'Ben Hesen'in oğluyum.'
<i>Aw germ-a, honik ni-ya.</i>	'Su sıcak, soğuk değil.'
<i>O nêweş-o.</i>	'O hasta.'
<i>Ma nêweşi-yê¹³.</i>	'Biz hastayız.'
<i>O nêweş nêbi.</i>	'O hasta değildi.'
<i>Ê Kirdasi-yê, ê Zazay ni-yê.</i>	'Onlar Kürt, Zaza değil.'

Est 'Var Olma'

3. tekil şahısta 'olmak' fiilinin Orta İran formu (*hast* veya *ast*) muhtemelen Zazacaya girmiş ve ortacımsı bir yapıya dönüşerek *est* 'var olma' olmuştur. Bu yapı genellikle 3. şahıslar için kullanılır.¹⁴ 'Var olma' anlamını vermesi için, *est* bildirme kipinin bitmişlik görünüşünde bağlayıcı fiil ile birleştirilir. Diğer tüm görünüşlerde ve kiplerde *est* yerine *biyayış* 'olmak' kullanılır.¹⁵

Bitmemiş bildirme kipinde olumsuzluk için *çini* + bağlayıcı fiil, diğer tüm görünüşlerde ve kiplerde *çinê* + *biyayış* kullanılır.

Zazacada 'sahip olmak' fiili yoktur. Onun yerine, *est* takibinde *-in* hali yapısı 'sahip olmak' anlamını ifade eder (4, 5 cümlelerine bakınız).

¹³ Doğru yapı çoğul belirleyicisini (*-i*) ve bağlayıcı fiili (*-yê*) içeren *-iyê* dir. Genellikle bu yapı bağlayıcı fiili düşürerek kısa şekliyle (*Ma nêweş-i*) kullanılır.

¹⁴ Şunu söylemek mümkündür: *Ez est-a*. 'Ben varım.' Fakat, 3. şahıs dışında herhangi bir referans çok nadirdir.

¹⁵ Siverek'te *est bi* kullanılır: *Çend merdumi est bi?* 'Kaç adam vardı?' Genelde *bi bi* kelimesi kullanılır: *Çend merdumi bi bi?*

1) *Ûja dı veyve esto.*

2) *Tiya dı dêw esto, çiniyo¹⁶?*

3) *Kaşkêra dinya dı qe şeytaney
çinêbiyayê.*

4) *Dı lajê mu estê.*

5) *Hirê lajê mu bi.*

'Orada düşün var (devam ediyor).'

'Burada dev var mı, yok mu?'

'Keşke dünyada hiç fesatlık olmasaydı.'

'İki tane oğlum var.'

'Üç tane oğlum vardı.'

Zaman, Kip, Görünüş

Aşağıdaki tablo bağlayıcı fiilin veya diğer son eklerin eklendiği *kewtış* 'düşmek' fiilinin ortaçlarına genel bir bakış sağlar.

Ortaçların Takıları

Kip:	Bildirme				Dilek		Emir
Görünüş:	Bitmemişlik	Bitmişlik (Geniş Geçmiş Zaman)	Bitmişlik (Geçmiş Zaman Olayı)	Bitmişlik (Sürekli Geçmiş Zaman)	Bitmemişlik	Bitmişlik	
ben	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-a</i>	tüm kişiler için: <i>kewt-ê</i>	<i>bı-kew-a¹⁷</i>	tüm kişiler için: <i>bı-kewt-ê</i>	
sen (e.)	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-ê</i>		<i>bı-kew-ê</i>		<i>bı-kew-ı</i>
sen (d.)	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-a</i>		<i>bı-kew-ê</i>		
o (e.)	<i>kewn-o</i>	<i>kewt-o</i>	<i>kewt</i>		<i>bı-kew-o</i>		
o (d.)	<i>kewn-a</i>	<i>kewt-a</i>	<i>kewt-ı</i>		<i>bı-kew-o</i>		
biz	<i>kewn-ê/ kewn-ım</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>		<i>bı-kew-ê / bı-kew-ım</i>		
siz	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>		<i>bı-kew-ê</i>		<i>bı-kew-ê</i>
onlar	<i>kewn-ê</i>	<i>kewt-ê</i>	<i>kewt-i</i>	<i>bı-kew-ê</i>			

Bildirme ve dilek kipi için 1. çoğul şahısın bitmemişlik görünüşü alternatif olarak muhtemelen tarihsel olarak daha eski bir yapı olan *-ım* olabilir.

Aşağıda fiil yapıları detaylı olarak tartışılmıştır.

¹⁶ *Çiniyo* halk arasında *çinyo* olarak kısaltılır.

¹⁷ Bir çok bölgenin konuşucuları (örn. "dewê 'Hesrani") 1. tekil şahıs için (*bı-kew-i*) *-i* yi kullanır.

Bildirme Kipi

a) Bitmemişlik Görünüşü

Bitmemişlik görünüşü ortacı artı bağlayıcı fiilin olduğu cümleler, normalde geniş zamana gönderme yapar. Hikaye dilindeki sözümona ‘tarihsel geçmiş zaman’ kadar alışılmış davranışı da içerir.

Bir olayın veya durumun aslında konuşma sırasında devam ettiği cümlenin öznesine ayrıca bağlayıcı fiil eklenerek belirtilir. (3, 4 cümlelerine bkz.).

- 1) *Gorma hmed nê dêwi zi kışeno.* 'G. devi de öldürür.'
- 2) *Keynek şına mekteb.* 'Kız okula gider.' (O her gün gider.)
- 3) *Keynek-a şına mekteb.* 'Kız okula gidiyor.' (şu anda)
- 4) *Ez-o¹⁸ nêşına mekteb.* 'Ben okula gitmiyorum.' (şu anda)

b) Bitmişlik Görünüşü

Bitmişlik ortacı aşağıdaki durumlarda kullanılır:

1. Geniş Geçmiş Zaman geçmişte olan veya geçmişte başlayan bir olayın sonucu olan konuşma sırasındaki duruma işaret eder. Bitmişlik ortacı artı bağlayıcı fiille kurulur.

- Ê weynênê kî no kewto dîşmena miyan.* 'Düşmanlara saldırdığını görürler.'
O yeno keye kî maya cî rakewta. 'Eve geldiğinde annesi uyuyor.'

2. Geçmiş Zaman Olayı hikayeleme için kullanılır ve bazen “görgü tanığı” görünüşü de ayırt edicidir. 3. şahısta ve çoğullarda bağlayıcı fiil olmadan kurulur. Bağlayıcı fiil olmadığına, asıl sıfat son ekleri yüzeye çıkabilir.

	Bağlayıcı Fiil olmadan Bitmişlik	Karşılaştırma için Sıfat Son Ekleri
Eril	<i>kewt</i>	-
Dişil	<i>kewt-ı</i>	-ı
Çoğul	<i>kewt-i</i>	-i

Bazı örnekler:

- Will, zıyar kewt qısey!* 'Vallah, ziyaret konuşmaya başladı!
Dêw û dî keynana kewti zerre. 'Dev ve iki kız içeri girdi.'

Bu *-a* ile biten fiil gövdelerine örnek olarak düzensiz *biyayış* 'olmak', *şiyayış* 'gitmek', *diyayış* 'görmek', *amayış* 'gelmek' fiilleri ve düzenli *bermayış* 'ağlamak' fiilinde bağlayıcı fiilin olmadığı bir örnekleme takip eder.

¹⁸ 1. şahıs düzenli bağlayıcı fiilin *-a* haline burada izin verilmesine rağmen, yerine 3. şahıs *-o* halinin kullanımı daha yaygındır.

Bağlayıcı Fiil Olmadan Bitmişlik¹⁹

	<i>biyayış</i>	<i>şiyayış</i>	<i>diyayış</i>	<i>amayış</i>	<i>bermayış</i>
Eril	<i>bı</i>	<i>şı</i>	<i>di</i>	<i>ame</i>	<i>berma</i>
Dişil	<i>bi</i>	<i>şi</i>	<i>di</i>	<i>amê</i>	<i>bermê</i> ²⁰
Çoğul	<i>bi</i>	<i>şi</i>	<i>di</i>	<i>amey</i>	<i>bermay</i>

3. Sürekli Geçmiş Zaman kişi ve sayı gözetmeden bitmişlik ortacına *-ê* son eki eklenerek kurulur. Bu geçmiş zamanda bir olayın veya bir durumun sürerlik görünüşünün önemini vurgular. Arka plan bilgisi verildiğinde, şahit olunmuş öykülerin anlatılarında da kullanılır. Tam aksine ön plan bilgisi “Geçmiş Zaman Olayı”nda anlatılır.

Veri, ay cıxare şımtê. 'Geçmişte, sigara içerdi.'
Ez, qeçkin di, niştê estoran. 'Çocukluğumda, atlara binerdim.'

4. Geçmiş Zaman Durumu konuşma anından önceki bir andaki bir duruma işaret eder. “Geçmiş Zaman Olayı” yapısındaki *biyayış* 'olmak' yardımcı fiili kullanılarak kurulur. Aşağıdaki tablo iki düzenli fiil *kewtiş* 'düşmek' ve *bermayış* 'ağlamak' için “Geçmiş Zaman Durumu” nun yapısını açıklar. Daha sonra, bunu üç düzensiz fiil takip eder: *biyayış* 'olmak', *şiyayış* 'gitmek', *amayış* 'gelmek'.

Geçmiş Zaman Durumunun Fiil Çekimleri

ben	<i>kewt(ı)</i> ²¹ <i>biya</i>	<i>berma</i> ²² <i>biya</i>	<i>bi biya</i>	<i>şi biya</i>	<i>amê biya</i>
sen (e.)	<i>kewt(ı) bi(yê)</i> ²³	<i>berma bi(yê)</i>	<i>bı bi(yê)</i>	<i>şı bi(yê)</i>	<i>ame bi(yê)</i>
sen (d.)	<i>kewt(ı) biya</i>	<i>bermê biya</i>	<i>bi biya</i>	<i>şi biya</i>	<i>amê biya</i>

¹⁹ Dişil yapıların (ı + ı => i; e + ı => ê; a + ı => ê) ön sesleriyle sonuçlandığı, eril yapının orta seslilerle bittiği söylenebilir.

²⁰ Varyant: *bermey*

²¹ Eğer ortaç bir sessizle biterse, *-ı* seslisi telaffuzu kolaylaştırmak için eklenebilir. *Ez kewt(ı) biya.* 'Aşağı düşürülmüştüm'.

²² Seslilerle biten fiiller 1. ve 2. tekil şahıslar için bir çeşit ortaya çıkarır. Bazı konuşucular şunu kullanır: *ez bermay biya, tı (e.) bermay biyê, tı (d.) bermey biyê.* Diğer konuşucular çekimsiz yapıyı kullanırlar: *ez berma biya, tı (e.) berma biyê, tı (d.) berma biya.*

²³ 2. şahıs eril için değişim: *bi ~ biyê.*

o (e.)	<i>kewt(t) bı</i>	<i>berma bı</i>	<i>bı bı</i>	<i>şı bı</i>	<i>ame bı</i>
o (d.)	<i>kewt(t) bi</i>	<i>bermê bi</i>	<i>bi bi</i>	<i>şı bi</i>	<i>amê bi</i>
çoğullar	<i>kewti bi</i>	<i>bermay bi</i>	<i>bi bi</i>	<i>şı bi</i>	<i>amey bi</i>

Bu karmaşık yapılar için fiil çekimleri kısmen konuşucudan konuşucuya çeşitlilik gösterir, bu tablo için dipnotlara bakınız. *biya*, *bı*, *bi* yerine *viya*, *vı*, *vi* sesbilimsel varyasyonu *biyayış* yardımcı fiil olarak görev yaptığında var olur.

Bazı örnek cümleler :

<i>Tı çıçirê bı biyê nêweş?</i>	'Neden hasta olmuştun (e.)?'
<i>Wextê dı, ez bi biya nêweş.</i>	'Bir zamanlar, hasta olmuştum.'
<i>Tı qeçkin dı boll bermay biyê.</i>	'Çocukluğunda çok ağlamıştın.'
<i>Meyütî pêro kewti bi qısey, êyê vanê, ...</i>	'Tüm cesetler dile gelmişti, şöyle diyorlar, ...'
<i>Qatrê xo nê darana girêday bi.</i>	'Katırlarını şu ağaçlara bağlamışlardı.'
<i>Nê çiyê kı mı viri dı nêmendî bi, ...</i>	'Hafızamda kalmamış olan şeyler, ...'

Bildirme kipi ortaçlarının tüm fiil yapıları *nê-* ön ekiyle olumsuz yapılıdır. “Geçmiş Zaman Durum”unda olumsuzluk ana fiile eklenir (yukarıda son cümleye bakınız).

Dilek Kipi

Dilek kipi bitmemişlik ve bitmişlik görünüşü ortacına *bı-* ön eki eklenerek kurulur. Birleşik fiiller (*pak kerdış*), ön fiilli fiiller (*ro-nıştış*), ve bazı düzensiz fiiller için ön ek çıkarılır. Olumsuzluk *bı-* ön ekinin yerini alan *nê-* ön ekiyle yapılıdır.

a) Bitmemişlik Görünüşü

Dilek kipinin bitmemişlik görünüşü konuşma anındaki gerçekleşmemiş bir olayı işaret eder ve genellikle yardımcı fiilli öbeklerde ve tamlama tümcelerinde ortaya çıkar. Fakat bir ihtiyaç, dilek ya da olasılık ifade ederek kendi kendini temsil eder. Başlangıç niteliğindeki *wa* tipik olarak bir dileği belirtmek için kullanılır (cümle 3e bakınız).

Dilek kipinde, bağlayıcı fiil (koşaç) cinsiyet ayırt etmez, yukarıdaki “Ortaçların Takıları” çizelgesine bakınız.

<i>Ezo wazena şıra.</i>	'Gitmek istiyorum.' [<i>şiyayış</i> 'gitmek' <i>bı-</i> ön ekini düşürür.]
<i>Na şermayena kı şıro keye.</i>	'Eve gitmekten utanır.'
<i>Wa, ê nêşırê!</i>	'Gitmesinler!'

Gerçekleşmemiş bir durumun gerçekleşmesinin beklendiğini belirtmek için *do* ilgeci eklenir. Özneyi takip eder, fakat dilek kipinde fiilden önce gelir.

<i>Ez se vaja, tı do bıkerê!</i>	'Sana ne söylersem, yapacaksın!'
<i>... zewmbi paşa do to bıkişo.</i>	'... yoksa kral seni öldürecek.'

Alternatif olarak, bildirme kipinin bitmemişlik görünüşü gelecek zaman belirtebilir ve *kesinlik* görünüşü taşır. Aşağıdaki iki karşılaştırmalı örneğe bakınız:

Ez meşt şına dewda xo. 'Yarın köyüme giderim (kesin, göreceksin).'
Ez do meşt şıra dewda xo. 'Yarın köyüme gideceğim.'

b) Bitmişlik Görünüşü

Dilek kipinin bitmişlik görünüşü konuşma anından önceki bir andaki gerçekleşmemiş bir durumu belirtir. Bu yapı dilek kipi ilgeci ön eki *bı-* olsa da değişmeyen son eki *-ê* ile bitmişlik sürerlik görünüşüne (bildirme kipinin) karşılık gelir.

kaşkêra veya *kaşka* kelimeleri geçmiş zaman koşulunda pişmanlık belirtir.

Kaşkêra ez dew dı bımendê. '(Keşke) köyde kalmış olsaydım.'
Mı zey to bıkerdê, no oxbet ma serre dı nêameyê. 'Seni dinlemiş olsaydım, bu uğursuzluk başımıza gelmezdi.'
Wa, mı keye pak kerdê! 'Evi temizleseydim.'

Bitmişlik görünüşünde, özneyi takip eden *do* ilgeci yalnızca öykülemeye kullanılır. Bu ilgeç geçmiş zamanda olması muhtemel fakat kesinlikle gerçekleşmemiş bir durumu belirtir.

Mı do şıma bıkıştayê, labırê ... 'Sizi öldürecektim, fakat...'
Pêrê ma do tı bıkıştayê, coyra mı tı keye ra remnaya. 'Babam seni öldürecekti, bu yüzden seni evden kaçırdım.'

Emir Kipi

Emir kipi bir kişiye doğrudan emir vermek için kullanılır. Bitmemişlik ortacı tekil için *-t*²⁴ ve çoğul için *-ê* eklerini alır. Sözlükte tekil emir kipi tüm basit yapıllı fiiller için dilbilgisi notunda verilmiştir.

Yasaklama *bı-* ile yer değiştiren *me-* ile kurulur.

Bê, bıkwı na dêzda vasi miyan! 'Gel, bu otluklara saklan!'
Cenêki, qe pers meki! 'Kadın, bana hiç sorma!'

Yardımcı Fiiller

Bir çok fiil - olasılık ve gereklilik anlamı ile ilişkilendirilen fiiller - yardımcı fiil olarak sınıflandırılabilir. Yardımcı fiili takip eden temel fiil dilek kipine çekimlenir. Yardımcı fiiller sözlükte "f. (yard.)" olarak belirtilmiştir.

şayış yardımcı f. 'edebilmek'
wetardış yardımcı f. 'cesaret etmek'
lazım biyayış yardımcı f. 'ihtiyaç, gerek duymak'
qayıl biyayış yardımcı f. 'razı olmak'

Bu iki yardımcı fiil ayrıca temel fiil olarak da ortaya çıkabilir.

waştış fiil ve yardımcı f. 'istemek; dilemek'
kerdış fiil ve yardımcı f. 'yapmak; niyet etmek'

²⁴ Tekil son eklerinin yalnızca son sessizi açığa çıkarmak için mi orda oldukları tartışılabilir. Çünkü, bir sesliyle biten ortaçlardan sonra dahil edilmez. örn. *bışu!* 'yık!'

Yardımcı fiil görünüş (bitmişlik veya bitmemişlik) hakkında bilgi taşır, fakat yine de yardımcı fiili takip eden temel fiil daima dilek kipinin bitmemişlik görünüşünde ortaya çıkar. Aşağıdaki iki örneğe bakınız.

<i>Ez wazena (bitmemiş) şıra (bitmemiş) vera pêrandê xo.</i>	'Babamların evine gitmek istiyorum.'
<i>Ma nêşa (bitmiş) dêwi bıkişımı (bitmemiş).</i>	'Devi öldüremedik.'

Geçişlilik ve Geçişsizlik

Geçişli bir gövde, gövdeye *-(i)y /-ey* eklenerek geçişsiz (veya edilgen) olabilir. Geçişsiz bir gövde, gövdeye *-n* eklenerek geçişli (veya ettirgen) olabilir.

<i>kiş-</i>	'öldürmek' (geçişli)
<i>kişy-</i>	'öldürülmek' (geçişsiz)
<i>veş-</i>	'yanmak' (geçişsiz)
<i>veşn-</i>	'yakmak (birşeyi)' (geçişli)

Bazı örnek cümleler bunu takip eder.

<i>... weynenê kı o biray cı kıştı.</i>	'... onun erkek kardeşlerini öldürdüğünü gördüler.'
<i>... maya nê hirê waya kışyaya.</i>	'... üç kız kardeşin annesi öldürülmüş.'

Bitmişlik Görünüşünde Geçişli Fiiller

Geçişli bir fiilin bitmemişlik yapıları kullanıldığında, yalın bir ad öbeği kılıcıları ifade eder ve bükünlü ad öbeği etkileneni ifade eder. Tam aksine, bitmişlik yapıları kullanıldığında yalın bir ad öbeği etkileneni ifade eder ve bükünlü ad öbeği ise kılıcıyı ifade eder. Bu zıtlığın edilgen yapılar da tarihsel köklerini elde ettiği düşünülür ve bu durum Zazacanın "yarı eş işlevsel" (İng. *split ergative*) dil olarak adlandırılmasıyla sonuçlanmıştır.

Aşağıdaki örneklerde 'ben' kılıcıdır ve 'o (e.)' veya 'o (d.)' etkilenendir. Fiil her zamanki gibi yalın halle uyumludur.

<i>Ez ey rişena.</i>	[fiil 'ben' ile uyumlu]	'Onu (e.) gönderirim.'
<i>Mı o rişt.</i>	[fiil 'o (e.)' ile uyumlu]	'Onu (e.) gönderdim.'
<i>Mı a riştı.</i>	[fiil 'o (d.)' ile uyumlu]	'Onu (d.) gönderdim.'

4. Niteleyiciler

Niteleyiciler (İng. *modifiers*) ismi tanımlarlar, bu yüzden ad öbeğine aittirler. Zazacada niteleyiciler dört çeşide ayrılırlar: sıfatlar, ortaçlardan türeyen sıfatlar, belgisiz sıfatlar ve sayılar.

İşaret sıfatı ('*bu adam*') için, "Zamirler" bölümüne bakınız.

Sıfatlar

Sıfatlar isimlerle aynı şekilde cinsiyet, sayı ve hallerde çekimlenirler. Fakat, dişil isimlerde çıkarılan yalın dişil belirticisi *-ı* (dipnot 3'e bakınız) sıfatların çekiminde kullanılır.²⁵ Hal belirtme yalnızca çoğul bükünlü belirtildiğinde, tekil bükünlü belirtilmediğinde isimlerden ayrılır. Sıfatlar betimsel izafeyi isim ve sıfat arasında bir bağlayıcı olarak kullanarak ismi takip ederler. (İzafe üzerine daha fazla bilgi için "İsimler" bölümüne bakınız.)

eril:	<i>'henar-o sûr</i>	'kırmızı nar'
	<i>'henar-ê sûr-i</i>	'kırmızı narlar'
	<i>'henaran-ê sûr-a</i>	'kırmızı narları (bük.)'
dişil:	<i>keynek-a xasek-ı</i>	'güzel kız'
	<i>keynek-ê xasek-i</i>	'güzel kızlar'
	<i>keynekan-ê xasek-a</i>	'güzel kızları (bük.)'

Sıfatlar *-êri* (*xasek-êri* 'daha güzel') son ekiyle üstünlük derecesi belirten sözcükler kurabilirler. Fakat yine de, Türkçe dilbilgisi Zazacayı etkilemekte ve üstünlük derecesi belirten sözcükler daha çok arka edatı *ra* '-den/dan' ve çekimsiz sıfat kullanarak ifade edilmektedir.

<i>Ez to pil-êri-ya.</i>	'Ben senden daha yaşlıyım.'
<i>Ez to ra pil-a.</i>	'Ben senden yaşlıyım.'

Ortaçlardan türeyen Sıfatlar

Bitmişlik ortacı *-e* (*kerd-e* 'yapım') eklenerek bir sıfata türeyebilir. Yalın halde, bu yapı *-e* yerine *-i* (dişil için) getirilerek veya *-y* (çoğul için) eklenerek cinsiyet ve sayıyla çekimlenebilir. Sıfatlar gibi, ortaç ismi takip eder ve betimsel izafe ile bağlanır. Bu yapı sözlükte basitçe ortaç (*or.*) olarak adlandırılır.²⁶

Aşağıda ad öbeklerinden dört örnek göreceksiniz. Gerçek sıfatlar gibi, ortaç bükünlü hal için çekimlenebilir (en sondaki örnek cümleye bakınız).

<i>kêvero akerde</i>	'açık (açılmış) kapı' (kapı erildir)
<i>penceraya akerdi</i>	'açık (açılmış) pencere' (pencere dişildir)
<i>çımê akerdey</i>	'açık (açılmış) gözler'
<i>Ê kêveranê akerda racını!</i>	'O açık kapıları kapat!'

Belgisiz Sıfat

'Her, hepsi, bütün, bazıları' gibi isimlerin niceliklerini belirleyen sayısal olmayan anlamlar içerirler. Sıfatlardan, çekimlenmemeleri ve tanımladıkları isimden önce gelmemeleri yönünden ayrılırlar. Bazı örnekler:

<i>'heme</i>	'bütün, tüm'
--------------	--------------

²⁵ Eğer bir sıfat *-ı* ile bitirse, hem dişil hem de çoğul için son ek *-i* olur. Örneğin, *werdı* 'küçük': *keyneka werd-i* 'küçük kız', *keynekê werd-i* 'küçük kızlar'.

²⁶ Nadiren, bu ortaç durum fiillerinin eylem öbeğinin bir parçası olabilir. örn. *Rojê, ê qahwe dı ronıştey biyê*. 'Bir gün, onlar bir kahvede oturmuşlardı.'

<i>nim</i>	'yarım'
<i>tayn</i>	'az, bazı'
<i>dirê</i>	'bir kaç'
<i>hırg</i>	'her'

Aşağıdaki cümlelere bakınız ve *tayn* gibi bazı belgisiz sıfatların tıpkı zamir gibi işlev gördüğüne dikkat ediniz (bkz. cümle 2).

1)	<i>Tayn ceni ameyê.</i>	'Bazı kadınlar geliyordu.'
2)	<i>Tayn ameyê.</i>	'Az geliyordu.'
3)	<i>Tiyê vanê ez 'heme çi zana?</i>	'Herşeyi bildiğini mi söylüyorsun?'
5)	<i>Mı nim qısay xo ard ca.</i>	'Koşullarının yarısını tamamladım.'

Sayılar

Sayılar niteledikleri isimden önce gelirler. Zazaca asal sayılara genel bir bakış aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Sıralı sayılar sıfat şeklinde kullanıldıklarında sıfatlaştırıcı son ek *-ın* ile asal sayılara türerler: *roja des û panjin* '15. gün'. Fakat, tek başınayken, bir şeyden veya bir kişiden bahsederken, başka bir yapı kullanılır: *ê çi'hari, ê panji* 'dördüncü, beşinci'.

1	<i>jû</i> (d.), <i>jew</i> (e.)	20	<i>vist</i>
2	<i>dı</i> (sıfat) <i>dıdı</i> (saymada)	21	<i>vist û jew</i>
3	<i>hirê</i>	30	<i>hırs</i>
4	<i>çi'har</i>	40	<i>çewres</i>
5	<i>panj</i> (vary. <i>panc</i>)	50	<i>pancas</i>
6	<i>şeş</i>	60	<i>şeşti</i>
7	<i>'hewt</i>	70	<i>'hewtay</i>
8	<i>'heşt</i>	80	<i>'heştay</i>
9	<i>new</i>	90	<i>neway</i>
10	<i>des</i>		
11	<i>des û jew / jewndes</i> (vary. <i>jondes</i>)	100	<i>se</i>
12	<i>des û dıdı / dıwês</i>	200	<i>dı sey</i>
13	<i>des û hirê / hirês</i>	225	<i>dı sey û vist û panj</i>
14	<i>des û çi'har / carês</i>	1000	<i>hezar</i>
15	<i>des û panj / pancês</i>	2000	<i>dı hezari</i>
16	<i>des û şeş / şiyês</i>	1.000.000	<i>milyon</i>
17	<i>des û 'hewt / 'hewtês</i>		
18	<i>des û 'heşt / 'heştês</i>		
19	<i>des û new / newês</i>		

5. Zarflar

Zarflar bir hareketin nasıl yapıldığını anlatırken genellikle bir şekilde fiilleri nitelerler. Örneğin, "Ormanın içinden *sessizce* yürüdüler", cümlesinde *sessizce* sözcüğü yürüdükleri

şekli betimler. Zarfların üç kategorisinden örnekler aşağıda verilmiştir. Fakat, sözlükte kategorilere ayrılmamışlar, basitçe “zf.” olarak etiketlenmişlerdir.

Niteleme Zarfı:

<i>wini</i>	'öyle, bu şekilde'
<i>hını</i>	'artık'
<i>tenya</i>	'yalnız; yalnızca'
<i>xora</i>	'zaten'

Geçici Zarflar:

<i>rew</i>	'hızlı; erken'
<i>vızêr</i>	'dün'
<i>par</i>	'geçen yıl'

Yer Zarfları:

<i>cor</i>	'yukarı'
<i>tever</i>	'dışarı'

6. Ön Edat ve Arka Edat

Edatlar sözdizimsel olarak bir ad öbeğiyle birleşen ve onu bir zarf öbeğine dönüştüren öğelerdir. Bunlar bir tür zihinsel veya fiziksel bir konumu belirtirler ve çoğunlukla tek heceli sözcüklerdir. Arka edatlar sayıca ön edatlardan daha fazladır. Aşağıdaki bazı örneklerle bakınız:

Ön Edatlar:

<i>zey</i>	'gibi'
<i>qandê</i>	'dolayı, için'
<i>vera</i>	'öne doğru'

Arka Edatlar:

<i>dı</i>	'-de hali'
<i>ra</i>	'-den hali'
<i>-a</i>	'ile'

Bın, ser, ver gibi bazı yer arka edatları da absolut bir form şeklinde meydana gelebilirler. Bu da demektir ki, çoğu zaman olduğu gibi hemen ardından bir isim gelmesi gerekmemektedir. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için bu kelimeleri son edatlar ve zamirler olarak adlandırdık. *Bın* 'alt, dip' örneğine bakınız.

' <i>Say pêro kewti bın.</i>	'Elmalar alta düştü.' (zarf olarak kullanımı)
' <i>Say pêro kewti dara bın.</i>	'Elmaların hepsi ağaçların altına düştü.' (arka ed. olarak)

Bazı yapılar da ön edatlar *-a* 'ile' veya *-ê* 'belirtisiz belirleyici' arka edatları tarafından takip edilirler.

<i>pey ...-a</i>	'ile'
<i>bı ...-a</i>	'ile'
<i>da ...-ê</i>	'yaklaşık (sayısı)'
<i>zey ...-a</i>	'gibi'

Son kategoriden iki örneğe bakınız:

Ez zi zey to-ya fikiriyena.

'Ben de tam senin gibi düşünüyorum.'

Ez pey heri-ya nêşena şıra.

'Eşek ile yolculuk edemem.'

7. Bağlaçlar

İki veya daha fazla öbeği veya cümleyi bağlayan sözcüklere bağlaç denir ve “bağ.” olarak etiketlenir. En önemli bağlaçlar aşağıda verilmiştir.

<i>û, ew</i>	've'
<i>dıma</i>	'sonradan, ondan sonra'
<i>ba'hdo</i>	'sonradan'
<i>hıma</i>	'ama'
<i>labirê</i>	'fakat'
<i>çtıkı</i>	'çünkü'
<i>ekı</i>	'eğer'
<i>ya, yazı, yanzi</i>	'ya, ya da'
<i>jewmbina, jewbi</i>	'başkaca, yoksa'
<i>yanê</i>	'yani'

8. İlgeçler

Fiil İlgeci

“Fiil ilgeci” terimini yalnızca eylem öbeklerinde bulunan ilgeçleri sınıflandırmak için kullanıyoruz. Bunlardan bazıları aynı zamanda *pıra, pıro, po, ta, pede* gibi zamirsel bir birleşeni de miras alırlar. Çoğu tek başına kullanıldıklarında yalnızca anlaşılmaz bir anlam ortaya çıkarırlar.

Diğer İlgeçler

Diğer sınıflandırmalara yerleştirilmeyen kimi çok az sözcük “ilgeç” olarak etiketlenmiştir: En üstünlük derecesi ilgeci *tewr* 'en', gelecek zaman ilgeci *do*, ve dilek kipi ilgeci *wa* 'keşke'.

9. Ünlemler

Ünlem sözdizimsel olarak kendi çevresine bağlı olmayan ve bir duygu ileten bir sözcük türüdür. Genellikle bir öbeğin önünde durur ve genellikle bir virgülle ayrılır. Ünlemler örnek cümlelere bakınız: *oy, hadê, ve willi.*

Oy bırayo, ma ra dûri meşo!

'Hey kardeşim, bizden uzaklaşma!'

Hadê, ma şımı.

'Haydi gidelim.'

Willi, mı to rê çiyê nêvato.

'Vallahi, sana bir şey dememişim.'

Ek 3: Tamlama

Tamlama bir dildeki sözcük sayısını arttırmak için yapılan çok önemli bir işlemdir. Zazacada tamlamanın farklı biçimleri vardır. İlk olarak, iki farklı sözcükten tek bir sözcük tamlaması, ikinci olarak da ikileme gösterilmiştir.

1. İki Farklı Sözcüğün Birleşimi

a) İsim artı İsim

İki isim birbirine eklenebilir ve ortaya çıkan tamlama bir isimdir. Sol sütun solda niteleyicinin olduğu birleşik kelimeleri gösterir. Sağ sütun Zazacada çok sık bulunmayan zıt dizilişi gösterir. Baş sözcük her zaman birleşik kelimenin cinsiyetini belirtir.

Niteleyici - Baş Sözcük	Baş - Niteleyici Sözcük
<i>dedkeyna</i> 'amcanın kızı' (<i>ded</i> 'amca' + <i>keyna</i> 'kız çocuğu')	<i>gimerre</i> 'fare pisliği' (<i>gi</i> 'dışkı' + <i>merre</i> 'fare')
<i>'hepısxane</i> 'hapishane' (<i>'hepıs</i> 'hapis' + <i>xane</i> 'ev, hane')	<i>gudvewr</i> 'kar topu' (<i>gud</i> 'top' + <i>vewr</i> 'kar')
<i>robarca</i> 'çamaşırhane' (<i>robar</i> 'çamaşır yıkama' + <i>ca</i> 'yer')	

b) İsim artı Ortaç (Bitmemişlik)

Sağ baş sözcüklü tamlamanın bir başka türü de bir isim ve bitmemişlik görünüşü ortacı içerir. Tamlama genellikle belirsiz cinsiyetin kılıcı adıyla (tk. "bir şey yapan") sonuçlanır, aşağıdaki örneklere bakınız.

-kar	<i>gunakar</i> 'günahkar' <i>guna</i> 'günah' + <i>kar</i> (<i>kardan</i> (Far.) 'yapmak')
-ker	<i>botanker</i> 'iftiracı' <i>botan</i> 'iftira' + <i>ker</i> (<i>kerdış</i> 'yapmak')
-ber	<i>asnawber</i> 'yüzücü' <i>asnaw</i> 'yüzme' + <i>ber</i> (<i>berdış</i> 'götürmek')
-dar	<i>zordar</i> 'zorba' <i>zor</i> 'güç, kuvvet' + <i>dar</i> (<i>daştan</i> (Far.) 'sahip olmak')
-dar	<i>fotrafdar</i> 'fotoğrafçı' <i>fotraf</i> 'fotoğraf' + <i>dar</i> (<i>dayış</i> 'vermek')

- ger* *asinger* 'demirci'
asin 'demir' + *ger* (–*karl*–*ker* 'den gelen bir varyant')²⁷
- gêr* *gangêr* 'ölüm meleş'i'
gan 'ruh' + *gêr* (*gırotuş* 'almak')
- veş* *pizeveş* 'acıma duygusu olan'
pize 'karın' + *veş* (*veşayış* 'yanmak')
- vin* *tengvin* 'dar görüşlü'
teng 'dar' + *vin* (*vinayış/diyayış* 'görmek')
- wan* *ardwan* 'değirmenci'
ardi 'un' + *wan* (–*ban* (Far.)'dan gelen bir varyant 'bakan, koruyan')²⁸
- wer* *merdumwer* 'yamyam'
merdum 'insan' + *wer* (*werdiş* 'yemek')
- zan* *neyzan* 'ney çalan kimse'
ney 'ney' + *zan* (*zanayış* 'bilmek')²⁹

–*mend*, –*šo*, –*baz* gibi diğer tamlama öğeleri belirsiz bir kökenden geliyorlar, belki de fiillerden türemiş olabilirler.

c) İsim artı Sıfat

Eğer bir isim(genelde vücudun bir uzvu) ve bir sıfat birleşirse tamlama bir sıfat olur. Sonuç genellikle karakteri veya görünüşü betimler.

<i>serrerût</i> 'kel kafalı' (<i>serre</i> 'kafa' + <i>rût</i> 'kel')	<i>çimteng</i> 'cimri' (<i>çım</i> 'göz' + <i>teng</i> 'dar')
<i>rtırış</i> 'somurtkan' (<i>rı</i> 'yüz' + <i>tırış</i> 'ekşi')	<i>bargıran</i> 'endişe dolu' (<i>bar</i> 'yük' + <i>gıran</i> 'ağır')

Karşı sıralamada, bir sıfat bir isme eklendiğinde birleşim bir isimle sonuçlanır: *wışkdês* 'kuru duvar (çimentosuz veya harçsız taşlar)' (*wışk* 'kuru' + *dês* 'duvar').

d) Sayı artı İsim

Bir sayı isme eklendiğinde, ortaya çıkan tamlama bir hareketi veya bir nesneyi betimler. Böylece aşağıda gösterildiği gibi, farklı şekillerde işlev görebilir.

<i>dırn</i> (s.) 'ikiyüzlü' (<i>dı</i> 'iki' + <i>rı</i> 'yüz')	<i>jewfek</i> (s.) 'hemfikir' (<i>jew</i> 'bir' + <i>fek</i> 'ağız')
---	--

²⁷ Paul Horn (1988), sa. 197, 199.

²⁸ Paul Horn (1988), sa. 41.

²⁹ Şimdiki zaman şekli (–*zan*) bugün artık pek kullanılmamaktadır, onun yerine ortaç *zanayox* 'bilen' ekinden söz türetimi için yararlanılmaktadır, örn. *zıwan-zananyox* 'dil-bilimci'.

çı 'harpay (zf.) 'dört nala'
(*çı* 'har 'dört' + *pay* 'ayaklar')

dıgoşi (is.d.) 'iki dişli çatal'
(*dı* 'iki' + *goşi* 'kulaklar')

e) Diğer Birleşimler

Diğer birleşimler de mümkündür fakat yaygın olarak kullanılmazlar. Aşağıda iki örnek verilmiştir:

- iki sıfat birleştirilebilir *çepraşt* 'çapraz' (*çep* 'sol' + *raşt* 'sağ').
- *bın* 'altında' zarfı *dest* 'el' ismine bağlandığında bir sıfat ortaya çıkar: *bindest* 'ezilen'.

2. İkileme

Tamlamanın bir diğer şekli olan ikileme Zazacada sıklıkla bulunur. İkilemelerin üç farklı şekli aşağıda açıklanmıştır.

a) Zarf işlevi veya büyütm anlamı elde etmek için. Bazen ikilemenin iki parçası arasında bir sesli yerleştirilir. (son örneğe bakınız):

gam (is.d.) 'adım'

gam gam 'acele etmeden'

gıran (s.) 'ağır'

gıran gıran 'ağır ağır'

vêşi (zf.) 'çok'

vêşi vêşi 'çok fazla'

nim (bebis.s.) 'yarım'

nimanım 'yarı yarıya'

raşt (zf.) 'doğru'

raşteraşt 'dosdoğru'

b) Sesleri yansıtmak amacıyla isimler oluşturmak için:

gurr-gurr 'gök gürültüsü'

heft-heft 'köpeğin havlaması'

c) Uyak amaçlı bir yapıyla "ilişkili şeylerin" anlamını elde etmek için. Böylece ikinci ismin baş sessiz harfi *m-* ile yer değiştirir. (genellikle gündelik dilde bulunur).

çi 'şey'

çi-mi 'şeyler (öteberi)'

dew 'köy'

dew-mew 'köy ve falan'

werdı 'küçük'

werdı-merdı 'küçük şeyler'

“-” (tire) işaretleri ifadenin bir bütün olarak algılandığını gösterir. Seslerin gerçekleştirilmesi için ve uyaklar için genellikle “-” (tire) işareti uygulanır. Zarf kullanımları için, bakınız a), sözcük “-” (tire) işareti olmadan tekrarlanır.

Ek 4: Türetme Ekleri

Bu tablo bir sözcüğe eklendiklerinde yeni sözcükler meydana getiren en önemli ve üretken eklere genel bir bakış sağlar.

Ek	Kök	Sonuç
-ey soyut isim yapar	<i>rınd</i> 'iyi'	<i>rındey</i> 'iyilik'
-in soyut isim yapar	<i>qeçek</i> 'çocuk'	<i>qeçkin</i> 'çocukluk'
-ok ilişik sıfat/isim yapar	<i>bermı</i> 'ağlama'	<i>bermok</i> 'sulu gözlü'
-ox [x]~[ŷ] ³⁰ kılıcı ad	<i>abırrna-</i> 'ayırma'	<i>abırrnayox</i> 'bölücü'
-ek, -ık küçültme/sevimlileştirme	<i>tût</i> 'erkek bebek'	<i>tûtek</i> 'küçük erkek bebek'
-êr ağaçın adının belirtir	<i>goz</i> 'ceviz'	<i>gozêr</i> 'ceviz ağacı'
-istan ³¹ yer adı	<i>Zaza</i>	<i>Zazaistan</i> 'Zazaların yaşadığı bölge'
-xane 'hane'	<i>nêweş</i> 'hasta'	<i>nêweşxane</i> 'hastane'
-ij ait olma	<i>dew</i> 'köy'	<i>dewij</i> 'köylü'
-za oğlu	<i>bıra</i> 'erkek kardeş'	<i>bırazza</i> 'erkek kardeşin oğlu'
-ki dil; nitelik ³²	<i>Alman</i> 'Alman'	<i>Almanki</i> 'Almanca'
-na ³³ gelecek, bir sonraki	<i>serr</i> 'yıl'	<i>serrna</i> 'gelecek yıl'

³⁰ Ermenice'den gelmiş (Keskin, 2011)

³¹ Mekanı ve yeri belirten eski ekler: -an, -ran, -ig, -ag (mesela *vêrag* 'geçit yeri'; *Tırvêrag*, *Sinag*, *Hüseynig*, *Mûskan* 'köy adları').

³² Örn. *cematki* 'bacak bacak üstünde oturma' anlamında.

<i>-m, -ên</i> sıfat yapar	<i>aw</i> 'su'	<i>awın</i> 'sulu'
<i>-êna</i> zarf yapar	<i>pêt</i> 'sıkı'	<i>pêtêna</i> 'sıkıca'
<i>bı-</i> ³⁴ 'ile'	<i>xo</i> 'kendi'	<i>bıxo</i> 'kendi kendine'
<i>bê-</i> '-sİz'	<i>kes</i> 'kimse'	<i>bêkes</i> 'kimsesiz'
<i>nê- / ne-</i> 'değil, yok'	<i>heq</i> 'hak'	<i>neheq</i> 'haksiz'

³³ Geçici görünüşün adlarına eklendiğinde 'gelecek, bir sonraki' anlamına gelir, aksi takdirde, '(bir) diğer': *het-na* 'diğer taraf'.

³⁴ Sıklıkla *bı* 'ile' ekstra bir sözcük olarak ad öbeğinin önüne yerleştirilir. Daha sonra, arka edat *-a* 'ile' ek olarak ad öbeğine bağlanır. Örn. *O bı no babeta tum dewam keno*. 'O, bu yolda her zaman bu şekilde devam eder.'

Kaynakça

Bazı kitap adları ve ek notların Türkçe tercümesi köşeli parantezlerle verilmiştir.

- Arakelova, Victoria (1999/2000). 'The Zaza People as a new Ethno-Political Factor in the Region'. *Iran and the Caucasus*, no. 3/4, 397-408. Leiden: Brill.
- Aratemur, Yaşar (2010). *Elifbayê Zazaki*. İstanbul: Pêrî Yayınları.
- Asatryan, Garnik S. (1995). 'Dimli'. *Encyclopeia Iranica*. Numera VI, Fasc. 4, 405-411. (<http://www.iranicaonline.org/articles/dimli>).
- Aslan, Cengiz (2011). *Moriber*. İstanbul: Kardelen Yayımcılık.
- Astare, Kemal (2011). *Worte in der Blumensprache – Zonê gulu de qesei*. [Gül dilinde sözcükler.] Almanya, Bonn: Verlag für Kultur und Wissenschaft.
- Aydar, Mehmet (2003). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. Yenişehir, Ankara: Doruk Yayınları.
- Aygen, Gülşat (2010). *Zazaki/Kirmanckî Kurdish*. (Languages of the World/Materials.) Münih: Lincom Europa.
- Ayre: Pêserokê Ziwanî. (1984-1986). Ebubekir Pamukçu (dzn.).
- Babîj, Milla Cuma (2009). *Sîyerê Nebî: Bi Ziwanê Dimilî* [Peygamber'in hayatı: Dimli dilinde]. İstanbul: Nûbihar Yayınları.
- Berz, Koyo (1988). *Na Xumxum a*. [Öykü derlemesi.] Uppsala: Jina Nû Yayınları.
- Berz, Koyo (1995). *Namdarê Sêwregi (I)*. [Siverek ünlüleri.] Stockholm: İremet Förlag.
- Berz, Koyo (2004). Qesebendê Zazaki – Tırki, Zazaca – Türkçe Sözlük. Online sözlük: <http://zazaki.de/zazaki%20ser%20nustey.htm> .
- Bläsing, Uwe (1995). 'Kurdische und Zaza-Elemente im türkeitürkischen Dialektlexikon. Ethymologische Betrachtungen ausgehend vom Nordwestiranischen' ['Türkçe şiveler sözlüğünde Kürtçe ve Zazaca öğeler. Kuzeybatı İrancıca'den hareketle etimolojik bir inceleme']. *Near Eastern Languages and Literatures*, Vol. 1, no. 2, ss. 173-218. Leiden: NELL. (<http://home.arcor.de/fidemes/Blaesing-1995-Kurdisch-Zaza.pdf>).
- Bukan, İbrahim (2011). *Zazaca-Türkçe Atasözleri ve Özlü Sözler*. Ankara: Seresur Yayınevi.
- Büyükkaya, Necmetin (1992). 'Zazaca – Türkçe Sözcük Listesi'. [1971-1982 yıllarında yazılmış.] Büyükkaya, Şerwan (dzn.) *Kalemimden Sayfalar*, ss. 419-468. Spanga, İsveç: APEC.
- Can, Medet (2012). *Hêgayo Bêwahêr*. [Sahipsiz tarla.] İstanbul: Logo Kitabevi.
- Canpolat, Musa (2006). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: kendi yayını.
- Crandall, Marie (2002). Discourse Structures in Zazaki Narrative. Master Tezi, Almanya: Mainz, Joh.-Gutenberg Üniversitesi.
- Cengiz, Daimi (2001). *Dersim Fablları – I*. Ankara: Kalan Yayınları.
- Çağlayan, Hüseyin (2003). *39 ra Jü Pelge (Tertelê Dêrsımı)*. [39'dan bir yaprak (Dersim genositi).] İstanbul: Tij Yayınları.
- Çelker, Xal (2005). *Welat ra Şanikê Şani*. [Ülkeden akşam masalları.] İstanbul: Tij Yayınları.
- Çime: Pêserokê Siyaset, Zuwan u Edatê Zazayan. (2005-2008) Augsburg, Almanya.
- Çimen, Hakkı & Neupert, Sabine (2011). *Pitwezîr – Zu Sanika Zazau*. Almanya: kendi yayını.

- Dewran, Hasan (1992). *Feuer seit Zarathustra*. [Zerdüşt zamanından ateş (Zazaki ve Alman şiirler).] Frankfurt: Brandes & Apsel.
- Dilêr, Azad (1987). *Ez Çizviz Nêzanâ*. (Derwêş Welî tarafından dznl.) Bonn: Enstîtuya Kurdî Şaxê Almanî.
- Diljen, Haydar (1996). *Zıwanê Ma Alfaba*. İstanbul: Yön Matbaası.
- Doğan, D. Mehmet (1996, 11. baskı). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Bahar Yayınları.
- Erdem, Turan (1997). *Ferheng Zazaki – Tırki/ Tırki – Zazaki*. İstanbul: Doz Yayınları.
- Ergun, Fahri (2010). *Diz a Sêregi*. [Siverek kalesi.] İstanbul: Arya Yayıncılık.
- Gagan Çar (1994). *Zaza (Dimili) Dili*. Hollanda: kendi yayını.
- Gippert, Jost (1996). “Die historische Entwicklung der Zaza-Sprache.” [Zazaca’nın tarihsel gelişimi.] *Ware: Pêseroka Zon u Kulturê Ma: Dimili-Kırmanc-Zaza*, no. 10, ss. 148-154. (<http://titus.uni-frankfurt.de/personal/jg/pdf/jg1996f.pdf>; Türkçe çeviri: <http://zazaki.de/zazakide/zaza-tarih.pdf>).
- Gülşat, Aygen (2010). *Zazaki/Kırmanckî Kurdish*. (Languages of the World/Materials 479.) Lincom Europa.
- Gündüz, Deniz (2006). *Türkçe Açıklamalı Kürtçe Kırmancca / Zazaca Dil Dersleri*. İstanbul: Vate Yayınevi.
- Gündüzkanat, Kahraman (1997). *Die Rolle des Bildungswesens beim Demokratisierungsprozeß in der Türkei unter besonderer Berücksichtigung der Dimli- (Kırmanc-, Zaza-) Ethnizität*. [Dımlı (Kırmanc, Zaza) etnisitesine özel bakışla, Türkiye’deki eğitim sisteminin demokratikleşme sürecindeki rolü.] Almanya, Münster: LIT.
- Hadank, Karl (1932). *Mundarten der Zaza, hauptsächlich aus Siwerek und Kor*. [Özellikle Siverek ve Kor olmak üzere Zazacanın ağızları.] (Kurdisch-Persische Forschungen, Abt. III, Band IV, Oskar Mann’ın arşivleri, 1901-1907.) Berlin: Walter de Gruyter.
- Hayıg, Rosan (2007). *Mahmeşa – Vîzêr ra Ewro İstanikê Zazayan*. [Zaza masallar (İngilizce ve Almanca çevirileriyle resimli öykü derlemesi).] E. ve B. Werner tarafından dznl. İstanbul: Tij Yayınları.
- Horn, Paul (1988). *Grundriß der neupersischen Ethymologie*. (1. baskı 1983, Straßburg). [Farsca etimolojinin özeti.] Hildesheim, Almanya: Georg Olms Verlag.
- Hübschmann, Heinrich (1897, yeni baskı 1962). *Armenische Grammatik. Erster Teil: Armenische Etymologie*. [Ermenice Gramer. 1. kısım: Ermeni Etimolojisi.] Hildesheim, Almanya: Georg Olms.
- İremet, Faruk (1996). *Zonê ma Zazaki (bı Zazaki, Tırkki, Swêdki)*. Stockholm: İremet Förlag.
- Jacobson, C. M. (1999, 2. baskı). *Zazaca Okuma-Yazma El Kitabı*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Jacobson, C. M. (2001, 2. baskı). *Rastnustena Zonê Ma (Dımlıki – Kırmanckî – Zazaki) eve Fekê Gola Dêsimi / Zazaca Yazım Kılavuzu*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Keskin, M. & Akkoç, U., & Zazaoğlu, M. (2010). *Rıçikê Çekuyanê Zazaki: Zazaca kelimelerin kökeni hakkında Türkçe açıklamalı küçük etimolojik sözcük*. Çalışma yürütülmekte, henüz açıklanmamış.
- Keskin, Mesut (2008). Zur dialektalen Gliederung des Zazaki. [Zazacanın diyalektolojik sınıflandırması.] Master Tezi, Frankfurt: Goethe Üniversitesi. (<http://publikationen.ub.uni-frankfurt.de/frontdoor/index/index/docId/6253>).
- Keskin, Mesut. (2011). ‘Notes on Zaza-Armenian language contact.’ *International Conference on Zaza Studies: The Zaza People: History, Language, Culture, Identity*’de verilen sunum (28-30 Ekim, 2011), Erivan, Ermenistan. Uluslararası dergi “Iran and the Caucasus” (Brill: Leiden-Boston) tarafından düzenlenmiştir.
- Keskin, Mesut (2011). *Zazaca Dil Kursu*. http://zazaki.de/turkce/zazaca_dil_kursu.htm (çalışma yürütülmekte).

- Kocadag, Çeko (2010). *Ferheng: Kirmanckî (Zazakî)-Kurmancî, Kurmancî-Kirmanckî (Zazakî)*. Berlin: Weşanên KOMKAR.
- Kormişkan*: Ziwan û Kulturê Zazayan. (1995-1997). Koyo Berz (dznl.). Stockholm.
- MacKenzie, D. N. (1971). *A Concise Pahlavi Dictionary*. Londra: Oxford University Press.
- Mann, Oskar (1932). 'Siverek-Zâzâ-Texte'. [Siverek-Zazaca metinler.] *Mundarten der Zâzâ, hauptsächlich aus Siverek und Kor*, ss. 173-210. Karl Hadank tarafından dznl. Berlin: Walter de Gruyter.
- McCarus, Ernest N. (2009) 'Kurdish'. Windfuhr, Gernot (dznl.) *The Iranian Languages*. ss. 587-633. Londra: Routledge.
- Miraz*: Edebiyat u Felsefe. (2006-2008). İsmail Söylemez (dznl.). Malatya.
- Osman Efendi Babij (1886) *Mewlidê Nebi*. Celadet Ali Bedirxan tarafından basılmıştır (1933). Damaskus.
- Özcan, Mesut (1997). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Pak, Safiyya (1997). *Xeribey id Keye dî – In der Fremde zu Hause*. [Gurbette evde, şiirler.] Stockholm: İremet Förlag.
- Pamukçu, Fahri (2001). *Gıramerê Zazakî - Zuwanrêznayî*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Paul, Ludwig (1998). *Zazakî: Grammatik und Versuch einer Dialektologie*. [Zazaca: gramer ve diyalektoloji denemesi.] (Beiträge zur Iranistik, Bd. 18.) Wiesbaden, Almanya: Ludwig Reichert.
- Paul, Ludwig (2002). 'The constituent order of nominal compounds in Zazakî and other Iranian languages'. *Sprachtypologie und Universalienforschung (Language Typology and Universals)*, 55/1, ss. 64-79.
- Paul, Ludwig (2009). 'Zazakî'. Windfuhr, Gernot (dznl.) *The Iranian Languages*, ss. 545-586. Londra: Routledge.
- Piya*: Peserokê Zıwan u Kulturê Zaza. (1987-1993). Ebubekir Pamukçu (dznl.). Stockholm.
- Pulur, U. (2008). *Elifba Zazakî (Fekê-Zımey-Dêsimî)*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Raya Zazaistan* (1991, 4 sayı). Ebubekir Pamukçu (dznl.). Stockholm.
- Selcan, Zülfü (1998). *Grammatik der Zaza-Sprache (Nord/Dersim-Dialekt)*. Berlin: Wissenschaft & Technik Verlag.
- Taş, Cemal (2007). *Roê Kırmanciyê*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Tiya Sodiri*: Perloda Zon u Zagonê Kırmanc-Zazay. (1995-2001). Frankfurt.
- Todd, Terry L. (2002, 2. baskı). *A Grammar of Dimili (also known as Zaza)*. [Michigan Üniversitesi Doktora Tezinin (1985)]. Stockholm: İremet Förlag.
- Todd, Terry L. & Werner, Eberhard (2012). 'Azınlık Dillerinin Kutsallığı ve Anadil Temelli Çok Dilli Eğitim'. *Uluslararası Zaza Dili Sempozyumu (13-14 Mayıs 2011)*. Bingöl Üniversitesi Yayınları.
- Tornecengi, Hawar (1999). *Rozê Yena (Kılami)*. [Bir gün gelir (şiirler).] İstanbul: Tij Yayınları.
- Turgut, Harun (2008, 2. baskı). *Zazaca – Türkçe Sözlük*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Turgut, Harun (2008). *Türkçe – Zazaca Sözlük*. İstanbul: Do Yayınları.
- Turgut, Harun (2009). *Türkçe Açıklamalı Zazaca Dilbilgisi*. İstanbul: Tij Yayınları.
- Vengê Zazaistan: Zaza Halkın Gerçek Sesi*. (2000-2002). 'Association culturelle des Zaza' (ed.) Livry Gargan, Fransa.
- Ware*: Pêseroka Zon u Kulturê Ma: Dımılı-Kırmanc-Zaza. (1992-2003). Bayersbronn, Almanya.
- Werner, Brigitte (2006). Features of Bilingualism in the Zaza Community. Dönem Ödevi. Almanya: Marburg, Philipps Üniversitesi. (<http://zazaki.de/english/articels/TermpaperBilingualismWS06.pdf>).

- Werner, Brigitte (2009). 'Terminologie der erweiterten Familienstruktur der Zaza (Region Çermik/Gerger/Siverek)'. [Zaza aile yapısı (Çermik/Gerger/Siverek bölgesi).] Online yayını: http://zazaki.de/zazaki/Kinshipdiagram_deutsch.pdf. İngilizce: http://zazaki.de/zazaki/Kinshipdiagram_englisch.pdf.
- Werner, Eberhard (2012). 'Aspects of the Zaza Worldview.' *Iran and the Caucasus*. Leiden: Brill. [bildirilmiş].
- Zaza Press: Journal of Zaza Language and Culture*. (2000-2004). Faruk Yakup (dznl.). Stockholm.
- Zerqê Ewroy* (1990, 3 sayı). Ferhat Pak (dznl.). Almanya, Wetzlar: Cematê Kulturê Zazayan.